

Fúka Moodaanaki Kira Ufa Afaqínaasa Ufa

Óosana Ároo Ufafa Rafúdoo Ákarafa

**Genesis, Exodus and the New Testament in the
Binumarien language of Papua New Guinea**

**Nupela Testamen long tokples
Binumarien long Niugini**

Fúka Moodaanaki Kira Ufa Afaqínaasa Ufa

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Binumarien language of
Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

Genesis and Exodus Published 2001 by Friends of the Binumarians

New Testament Published 1983 by Wycliffe Bible Translators

© 1983, 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

You are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Maa-nákinaa Bukauqa

Misá Núqu

Óosana Ároo Ufafa	
Óosana	Óosana 1
Rafúdoo Akarafa	
Rafúdoo Akarafa	Rafúdoo Akarafa 110
Yísuna ámiqira fasaasa ufa Mataioofa ákara rinau.	
Mataioo.	Mt. 198
Yísuna ámiqira fasaasa ufa Mareekoo ákara rinau.	
Mareekoo	Mk 300
Yísuna ámiqira fásaasa ufa Rukaafa ákara rinau.	
Ruka	Rk. 358
Amiqira Fasaasa Ufa Yoohanee Aakararinau.	
Yoohanee	Yo. 452
Yísufa narí faiqinámu Yuda máqasaaqari niqiqoofaqa dáraanimafufaqa áuqoo ainainafa. . .	
Niqiqoosa.	Niq 522
Pauroofa Roomma maqanna ákaranímaqoo ufafa.	
Roomma	Rom. 614
Pauroofa Koorinti máqanna ákararumannimaqoo úfafa.	
1 Koorinti.	1 Ko. 659
Pauroofa Koorinti máqannaa ínaaqiannaa ufa ákara rúmannimaqóo ufafa.	
2 Koorinti.	2 Ko. 703
Karatia máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimufa máridanoo.	
Karatia	Kar 730
Efeesusa máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóo úfafa.	
Efeesusa	Ef 747
Firipi máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóofa.	
Firipi	Fir. 763
Kooroosee máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóofa.	
Kooroosee.	Kor 774
Teesaroonika Máqannaa Indaarú Nímu Akarafa.	
1 Teesaroonika	1 Te 786
Teesaroonika Máqannaa Ínaaqianna Nímu Akarafa.	
2 Teesaroonika	2 Te 795
Timootina indaarú rúmamaqóo akarafa.	
1 Timooti	1 Ti 800
Timootina ínaaqianna rúmamaqóo akarafa.	
2 Timooti	2 Ti 812
Pauroofa Titusana ákara rúmamaqóo úfafa.	
Titusa.	Tit. 820
Fireemoonaa Pauroofa ákara rúmeeqee Fireemoonaa ámaqoo pásafa máridanoo	
Fireemoonaa	Frm 826

Heeburu máqannaasa moo máqusai márusa Yísuna ufa írimarusa qímannimira ufa qímaqoona.	
Heeburu Máqannaasa	Heb 829
Yameesafa daráanimariasa ákara rúmannimaqanau.	
Yameesa	Yam 863
Peetooroofa indaarú ákara rúmannimu úfafa.	
1 Peetooroo	1 Pe 873
Peetooroona ínaaqianna akara.	
2 Peetooroofa	2 Pe 886
Yoohaneefa indaarúqaa ákara rúmannimaqóo ufafa.	
1 Yoohanee	1 Yo 893
Yoohaneefa qámbaana ákara rúmannimaqóo úfafa.	
2 Yoohaneefa	2 Yo 903
Yoohaneefa ínaaqianna ákara rúmannimaqóo úfafa.	
3 Yoohaneefa	3 Yo 905
Yudeesafa ákara rúmaqoo úfafa.	
Yudeesa	Yud 907
Náaru kambíqaaninnainaina Yoohaneena uqaffíqoo ufafa.	
Uqaffíqoo ufafa	Uq. 911

Preface

The book of Genesis in the Binumarien language was first published in 1976. In this publication Genesis is a re-translation and Exodus is a first time translation, both made to conform as much as possible to the same books in the English “Good News” and the Tok Pisin “Buk Baibel.”

The Binumarien language is spoken by approximately 650 people living in the Kainantu sub-district of the Eastern Highlands Province of Papua New Guinea.

Mooseefa moodáannai qisauku 5 ákara rinau. Indaarúqaa qanda Oosana Aroo Ufafa faqa Rufúdoo Ufafa faqa maanaki máridanoo.

Oosana Ároo Ufanaki Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmani faqa minakínaa áiqama áinainauqa faqa áuqu ufafa maa papiqánaki máridanoo.

Rafúdoo Úfanaki Isaraee máqannasa Isipa máqanaasa rumbáranaki márufanoo Mooseefa nífiqee Kannana máqa máaqai fuú úfafa faqa maa papiqánaki márianoo.

Moses wrote five books. The first two, Genesis and Exodus are written in this book.

Genesis tells of God making the ground and the sky and the sea and all that is in them.

Exodus tells how the Israelis were in slavery in Egypt and how Moses led them out and then led them to the land of Canaan.

Óosana Ároo Ufafa

Maa maqa maaqána faqa faiqi faqa áuqu ufafa.

1 ¹ Óosana kúradoo áukuanna Ánutufa sía máru áinainannai mirí innaarunna faqa maa maqána faqa óosana arasée áuqinau.

² Mi aukuanná maa maqáfa fifau fáafau inóo márufanoo, asukuna firaafá rafáaqafinoo márufanoo Ánutuna maraquana fannóo nammári ámuuqumau úfaira foora úqidanoo óonuree anirée ímarinau.

³ Mi faasaanná Ánutufa qinau, káaqa qáranara máriannee qufanóo káaqa qárafa kambíqanau. ⁴ Kambíqafufanóo qáfamaseenoo ámiqimambinoo qímaseenoo káaqa qárana faqa asukuna faqa áadu áadu rakéemma quqánau. ⁵ Rakéemma quqáseenoo qáfamaseenoo Ánutufa káaqa qáranara fáasaanee qinau, asukunara eendáki fee qinau. Miqí qímasoofanoo mikarí indaarú óosana araséenoo eendírafa náaree aniréenoo áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mifa mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa indaarúqaa fáasaana márinau.

⁶ Miná inaaqianaa fáasaana Ánutufa kaifáa qinau. Innaarúna káqi sáqanna raináfinanoo nammári mirínni faqa mianní faqa áadu áadu rainánnoo márianifeera qufanóo miqímminau. ⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa innaarúna káqi sáqanna áuqu quqáseenoo nammári rainá mianní faqa mirínni faqa quqánau. Quqásoofanoo dóo miqínoo márinau. ⁸ Ánutufa mi kaqi saqanná áuqureenoo innaarúnee qinau. Miqímmásoofanóo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa inaaqianaa fáasaana márinau.

⁹ Qaaramoó fáasaanaikufanoo Ánutufa kaifáa qinau. Maqásaa nammári suqúfinoo moodáanaki mandi fínanoo maqá koorooánifeera qímasoofanoo miqímminoo márinau. ¹⁰ Ánutufa aadánaikunara maqá fée qínoo áuquranau. Nammári moodáanaki suqúnara ooruku námmaryi fée qínoo áuquranau. Miqí qímaseenoo dóo andeeqáfiifoo qímaseenoo asasinau. ¹¹ Asasammáseenoo fúka máqasaara Ánutufa qinau. Ándanda óosana óosana kambíqaani, óosana óosana ándanda néemaru ainainná aqama faqa kambíqaanni, óosana óosana aqama íreemari saqarísa faqa kambíqaannee qufanóo miqímminau. ¹² Maqá fánnoo,

óosana óosana ándanda faqa saqári faqa máqanau. Maqasoofanóo Ánutufa aikuqummáseenoo dóo ámiqímmínoo fee qímasee asasinau. ¹³Miqímmásoofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa qaaramoókinau.

¹⁴Ánutufa kaifáa qinai. Innaarúnai qóoma óosana óosana kambíqafinana, súani fáqa quqoona fáqa fásau fáqa iáqarana fáqa asukuna fáqa raináanifeera qinai, iáqarafa faqa áukuana faqa amaana súqirana óosana áreemariana uqannífiqaani fee qinai. ¹⁵Mi qoomáusa innarúnaindari maqásaa káaqa qámannimaqaani qufanóo miqímmínai. ¹⁶Miqí qímaseenoo Ánutufa firaa qoomatiaqara súani faqa quqoona faqa miqandá quqánau. Firaa qooma súaniara anée fáasaana rakísinimaqáannee qinai. Káqikaa qóomara quqoonara anée eendáki rakísinimaqáannee qinai. Fásau námu faqa áuqu quqánau. ¹⁷Ánutufa mi qoomáusa innaarúnaindari maqásaa káaqa qáanifeera quqánau. ¹⁸Eendáki faqa fáasaana faqa rakísidanoo asukuna faqa káaqa qárana faqa raináanifeera quqánau. Ánutufa quqáseenoo aikuqummáseenoo dóo ámiqímmáfinoo fee qímasee asasinai. ¹⁹Miqímmásoofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa fáqa qaara faqa qaara faqáikinau.

²⁰Ánutufa kaifáa qinai. Aiqáma nammáriki mária ainaináusa óosana óosana kambíqaani, maqá mirínni káqi sáqanna óosana óosana ufinuqá qumbiqáqa márídaqa qáqqa nuaqa. ²¹Miqí qímaseenoo Ánutufa ooruku námmariki mária firaa aandausa faqa óosana óosana áinaina faqa áuqu quqánau. Ufiniuqá óosana óosana faqa áuqu quqánau. Áuqu quqáseenoo aikuqummáseenoo ámiqímmífoo qímasee asasinai. ²²Miqí qímaseenoo Ánutufa narí afaaqóoqa qímannimaqéenoo qinai. Ínni asumu móomoo kambíqáfiqa ooruku námmarki qumbiqáqa máriaqa. Mifa ufiniuqára fáqa móomoo kambíqafi mariaqee qínai. ²³Miqí qímasoofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa moodáannai qisaukuinau.

²⁴Miqímmá fufanoo Ánutufa qinai. Maqá fánnoo óosana óosana kásirana faqáa áandauqa máqaani. Máaqeena áadau faqa káasau áandau faqa firaana faqa káqikaana faqa maqá fánnoo máqaani qufanóo miqímmínai. ²⁵Miqímmáseenoo Ánutufa mi aqama ainaináusa áuqu quqáseenoo ámiqímmáfinoo qímaseenoo asasinai.

²⁶Miqímmáseenoo Ánutufa kaifáa qinai. Maasá faiqí náanna faqáasa áuquanaura, maasá qimana kái maasá qeeqá fooqána áuquanaura. Misa ooruku námmariki noodáanna áinaina faqa sandáaqai qaqamáree nímaria ufinísa fáqa máaqeena áandauqá faqa káasau áandauqa firaanáuqa saa faqa káqikaanauqa saa faqa rakísianifeera áuquanaura.

²⁷Miqí qímaseenoo Ánutufa faiqí narí fooqáa írana kái áuqinau. Faiqí fáqa ánaasee faqa náumoo faqáa qanda áuqinau. ²⁸Áuquseenoo Ánutufa

nifaaqóoqa qínoo qinau. Ínniqara asumu moómoo kambíqeeqa maa maqa maaqánaki qumbíqafiqa rakísiaqa. Qinée ínniqara maréeqee ooruku námmariki noodáanna faqa ufiniuqá faqa aiqáma káasau áandauqa rakísirausaika mánnimaqaanaura.

²⁹Ánutufa kaifáa qínoo qinau. Ínni nárana sakummara foorá íreemarina óosana óosana faqa óosana óosana sáqari aqama faqa naaqéera nímidaqa. ³⁰Doo qinée aiqáma káasau áandauqa faqa ufiniuqá faqa ándanda faqa náriqa neemaría saqári amaneesá faqa naaqéera qinée nímidaqa. Miqí qímasoofanóo miqímminoo márinau. ³¹Doo Ánutufa narí áuqu quqásoo áiqama áinaináuqa qáfamáseenoo firaqóo asasinu. Miqímmaseenoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa ániroofanóo mi iáqaráfa faqa mi eendiráfa faqa moodáannai qísauku taikásee dínni moodáa marasée 6 faasaanáikinau.

2 ¹Miqímmáseenoo Anutufa aiqáma innaarúna faqa maqá faqa áuqu taikána.

²Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana Ánutufa narí aináinirana taikána. ³Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda 7 fáasaanara Ánutufa afaaqóoqa qímasee, áaduma náaquqara fáasaanee qinau. Narí kadáapirirana mi faasaanná taikóonara mi faasaannára náaquqara fáasaanee qímasee idooanau.

Adamafa faqa Éewafa faqa.

⁴Miqímmaseenoo Anutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqinau. ⁵Indaarú karaambáiqá Ánutufa maa maqána faqa mirí ínnaaruna faqa áuqu aukuaná aaku sía maqásaa quqóonara óosana óosana ándanda qaqama sía kambíqanau. Faiqí maqá apaurírafa faqa sía márinau. ⁶Mikamúqoo nammári fannóo maqákiqari ururéenoo aiqáma máqa máaqa uqeená ámaqanau.

Eedeena saqama ufa.

⁷Mikarí karaambáiqá Ánutufa maqá qumáreenoo faiqí minánnoo áuqinau. Áquuseenoo márirana ními marú aidooná aikáamarai fuaqásoofanóo mi fasiqáfa kásirana máranau. ⁸Mi fasannái Ánutufa súani áfu óosanai Eedeenna máqa máaqaki kadiqa firaaná áquuseenoo narí áuquqoo fásiqana minakí quqána. ⁹Ánutufa óosana óosana ámiqira saqariara qufanóo minakí kambíqafufaqa ámiqira aqama íraqau. Kadiqa qámbaanai saqári qaaraqánda marinau. Moó sáqari fannoo márirana ními máru saqarífa márinau. Kafáa moó sáqari fánnoo mandáinainara faqa ámiqira áinainara faqa írimaria íriranna nímimárufa márinau.

¹⁰Nammári moó fánnoo Eedeena máqa máaqakiqari qumuréenoo kadiqa qámbaana maqá uqeená uqeená íanifeera qúmiqareenoo qaara fáqa qaara fáqaki rainá fufanóo óoqufinau. ¹¹Moó ámara áuqu Pisoona

námmari fée qiqau. Mifá Qafiraa máqa máaqa átindannai óoqu finau.

¹²Miqóo kóora ámiqirafa máridanoo, ámiqira áfundi máru saqari anoonáfa faqa miqoo márinau. Firaa feefauru áqimaríá oonífa faqa miqóo márinau. ¹³Kafa moó ámara áuqu Kiqoona námmari márinau. Mifá Kusa máqa máaqa átindanai qúmifi márinau. ¹⁴Kafa moó ámara áuqu Taikirisa námmari márinau. Mifá Asiria máqa máaqa súani óosana qánnai átindanai qúmi márinau. Moó ámara áuqu Eeufarateesa námmari márinau.

¹⁵Karaambaíqa Ánutufa narí áuquqoo fásiqana máreeqee Eedeena kadidakína quqánau. Kadidakí maqá apaurídanoo aiqáma áinainasaa mi kadidánaki rakísianifeera quqánau. ¹⁶Ánutufa quqáseenoo mi fásiqána maaqí qímaseenoo aakápanau. Anée kadidakína aiqáma sáqari qaqama diqísee náannee qinau. ¹⁷Moodáa sáqariará kaí qinée qáoo qídaqa. Mandá áinainara írirana faqa ámiqira áinainara írirana faqa ními marí saqarína kai síá náa. Anée námaseenana mikarí kaí kúqinnaranoo.

¹⁸Mi fasannái karaambaíqa Ánutufa mi fásiqánara qinau, maa fásiqáfa naríaraa márifanoo síamma andeeqáidanoo. Qinée miná aqoónnana áuqusáananoo miná dadaaqíannoo.

¹⁹Ánutufa maqá qumáreenoo minánnai aiqáma áandau faqa ufiniuqá faqa áuqinau. Áquseenoo aiqáma náarammeeqeenoo faiqí máruqoo núquráanifeera quqásoofanoo nána áinainee áuquroofa dóo mi nuqúna faqáasa máriqau. ²⁰Miqímmáseenoo faiqí fánnoo kooqíkinaa áandauqa faqa káasau áandauqa fáqa ufiníuqa faqa núqu ráma quqánau. Miqíqa márufanoo Ánutufa mi fásiqána aqoónnanaikiranara misakí randéenoo síá paqúrinau. ²¹Minára faiqárana faiqí áminau. Faifufanóo Ánutufa miná aqaasana moodáa tatúseenoo miná amaqínnai minakí ititánau. ²²Ititáseenoo karaambaíqa Ánutufa miná aqaasanannoo ánaasee áuqinau. Áquseenoo faiqí máruqoo áfiqee finau.

²³Quqásoofanóo faiqí fánnoo qáfamaseenoo qinau.

Doo maqee uqanná qiní fooqáairafa uqanná maridanoo,
ámudaani qiní qímudaani kínaafa,
amaqí qiní qimaqínnai áuqirafa,
qinée minára ánaasee fée qímasee áuquraanáura,
mifá faiqí kínaafa márinará miqí qímasee áuqu raanáura.

²⁴Minára kaí faiqí narí ánoona ákoona minnísee narí ánaaqa faqa moodáanaki máfi moodáara foora márídaqa.

²⁵Mi fásiqáfa narí ánaaqandíri káqisamu máruqanda máriqau, síá naríara naríara nisaúrí máriqau.

Faiqí ánaasee Ánutuna ufa rukíqoo úfafa.

3 ¹Karaambaíqa Ánutufa aiqáma áandauqakina áuquqoona qámbaanaindári sakáni mifa níkaru qira ufa akoofása márinau. Mifá

ánaasee irámirinoo qinau. Kúqaa fee Ánutufa saqáriuqaki aiqáma qádo qínoo fee sía naaqée qínoo fee.

²Mi anaaseéfa minára iriséenoo qímaminau. Eeóo aiqáma maa afuqánakinaa sáqari naaqée qifaqá náidaqa. ³Kadiqa qámbaanai moodáa saqariara sía naaqée sía áuqaaqée qifaqá sía náidaqa. Maasá námaseeqa kúquauranoo.

⁴Sakáni miná ufa iriséenoo ánaasee ákaru qínoo qinau. Námasee sía kúqinnara únnaqidanoo, anee sía kúqinnaranoo. ⁵Ánutufa minára íridanoo qáoo qínoo. Ínnée mi saqari aqamána námasee Ánutufara foora márídaqa mandá áinainara faqa ámiqira ainainara faqa írifóora.

⁶Ánaasee sakáni ufa iriséenoo mi saqarína áfu qáfamasoofanóo ámiqirafa márufanoo aqama faqa qáfoofanóo idaaqírafa márufanoo ámiqira áinainara íriranara faqa mandá áinainara íriranara faqa írufanoo ámiqufanóo mi saqari aqamaná diqíseenoo néenoo narí afaaqi fáqa ámufanoo nanau. ⁷Miqandá námasoofanóo mikarí miqandá nífusaa írirafa kambíqoofaqa nári nifaaqa qáfamásee káqisamu márídee qímaseeqa nisaurúseeqa saqári ámanee didíqi ámanee fooqána qumáree akunúseeqa nári nifaaqasáa ititáqau.

⁸Mi faasaanná eenáanianna asooaá asooaá ímarufanoo Karaambáiqá Ánutufa kadidaí nímarufaqa faiqí faqa ánaasee faqa íriqacara saqáriuqaki nisaurúsee kukéeqau. ⁹Karambáiqá Ánutufa faiqí áaramasee anée yáifee qufanóo mifá qinau.

¹⁰Anée kadidaí núanaqa qínée iriséeqa káqisamu máriunasa rufíaseeqa saqáriuqaki kukéeqaidaqa. ¹¹Miqí qufanóo Ánutufa qinau, yáfee ani káqisamu máriannanara qímaminoo fee. Anée saqári aqama qínée qádo qúnnana néenane. ¹²Faiqí iriséenoo narí qímaminoo qinau. Maa anaaseefá qiní faqa márifa anée qímunafa mifa qímifaqa néeqa. ¹³Miqí qufanóo karaambáiqá Ánutufa mi anaaseená irámirinoo qinau. Anée nánaree maa oosanná máreenanee. Mi anaaseefá iriséenoo qinau. Sakáni fánnoo aniréenoo qiní qíkaru qifaqá néeqa.

**Ánutufa mandá áfaaqooqa faiqí faqa ánaasee
faqa sakani faqa qímanniminau.**

¹⁴Karaambáiqá Ánutufa miná iriséenoo quandáfinoo mi sakanína mandá áfaaqooqa qímamaqeenoo qinau.

Anée maa anaaseená ákaru qíannanara miná ákiiqara aiqáma áandauqakiqari anée kai maa manda áfaaqooqána máreenanaranoo.

Anée maqámau ámuáqundari nídana kookoomma nanánua.

¹⁵Qinée qíanaqa maa anaaseefa faqa anée faqa naríara naríara fídiaqaa ifáranoo.

Ínniqára faiqinámu náaruara namuqáa márifarano.

Mi anaaseená asumu kíqari moodáa fannoo aní ákiiqa radámuannoo.

Anée miná asumu kínaana áiku átaa ukaqá áminnaranoo.

¹⁶ Ánutufa maaqí qímasee ánaasee afaaqóoqa qínoo qinau.

Anée ámuauquqa faqa márinaqa umaara firaanáikámma ámaqaanaura.

Miqímmaseeqa faiqí máqaraqoo faqa aupúrarana ámianaura. Aní

aundurá fánnoo aneenná afaaqiara rída márinnaranoo.

Aní afaaqi fannóo aní úri áaqararafa márinnana anée miná

uréeqárafa márinnaranoo.

¹⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa quandáfinoo faiqí afaaqóoqa qínoo qinau.

Anee aneenná ánaaqa ufa iriséena qinée qáoo qúnna sáqarina

qaqama náananoo.

Minára maa maqána áqurarasáanana anée kadáapi rídana árirana

rakéeidana maa maqánaki úmmaqusee náida mária.

¹⁸ Nimmúru fáqa amuka faqáa áinaina fáqa maqákíqari kambíqaannoo.

Anée káasau andanda neennáranoo.

¹⁹ Anee tooqaamu árimarinana kadáapirumasaidana maa maqánasaa

nárana kambíqasaidana naná fífinana kúqinana maqáki ani

áquafannanaki finnáranoo.

Aní maqánnai áuquqaafánafa márianafa máriananoo. Anée maqá

máriananoo kaifáa maqáikamma finnáranoo.

²⁰ Faiqí fánnoo narí ánaaqara maqásaa qáraa fásiqa ánaasee nínoo fee qímaseenoo áuqu Eewanée qinau. (Mi auqúna óosana aiqáma faiqí faiqí nínoo fée qídanoo.)

²¹ Karaambáíqa Ánutufa aandáu apata qumáreenoo minánnai qamunnara foorá áuqeeqeenoo Ádamana faqa narí ánaaqa Éewana faqa níminau.

Ánutufa Ádamasa Éewasa kadidakíqari niqiqanau.

²² Miqímmaseenoo Karaambáíqa Anutufa qinau. Maqee faiqí faiqí

maafá maasára foorá márídaqa áaqara óosanara faqa andeeqára

óosanara faqa írídaqa. Maasa sia miqandára qíanaqa náaru márirana

nímimari saqari aqamána diqísee neefáranoo. Diqísee námaseeqa

náaruara márifoora. ²³ Karaambáíqa Ánutufa minára iriséenoo

Éedeena kadidakínaana doo miqandá nífaqaseenoo qinau. Ínneeqara

ínni áuquafanna máqanasaa márídaqa maqá áuqamásaídaqa nárana

paqúriaqa. ²⁴ Ánutufa Eedeenna kadidakíqari Ádamasa Éewasa

niqiqoofaqá fufanóo súani óosana qáannai kadida átinni náaru márira

sáqari fáinnai fímaru aannásaa angiroouqá quqásoofaqá idá auru áriira

páipana uaqéidaqa faiqí minní fifóora rúkí tatáaka ímariqau.

Káinasa Ábeerasa ufa.

4 ¹ Adamafa narí ánaaqa Éewana faqa aaná númásoofanoo ámuauqu qáikinoo faiqí maqaséenoo miná áuqu Kainafeé qinau. Maqaséenoo

Éewafa qinau, Ánutufa dadaaqifaqá qinée faiqì akoonaiqí máqeeqa.

²Kafaa máriufanoo faiqí moó maqaséenoo miná áuqu Ábeeranee qinau. Ábeerafa innooqáfinoo kooqíkinaa áandausaa rakísirafa márinau. Miná áfasaafa Kainafa innooqáfinoo áfuqakina aináini marúfa márinau.

³Máriufanoo moó kári Kainafa narí áfuqakinaa áinaina maraséeroo Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ⁴Ábeerafa mifá faqa Ánutuna tatúfu ámiraree qímaseenoo narí fírimaru aandausákinaana óoqasáa máqarana afaaqafaqána aruséenoo ámiqira áfaqa kai tatúfirana suqá áminau. Ábeerana tatúfirana Ánutufa qáfeenoo ámiqira fée qímasee asasinau. ⁵Kafaa Kainaindí qáfamasee minnísanau. Kainafa miná qáfoofanóo firaqóo árana qoofanóo óori runínau.

⁶Ánutufa Kainana qáfamaseenoo qímaminau, nánaree aní árana qáidanoo fée. Nánaree aní oori mianní qúmidanoo fee. ⁷Anée ámiqira áinaina áuqeenanau asasá mánáiqini. Anée mandáinaina áuqaannanara numóo fannoo aní kooqiki aní ámaara úsinoo maridanoo. Mifá aní rafáaqa fírarinana anée miná úraaqaraa.

⁸Miqí qímasoofanoo Kainafa narí ákaqa Ábeerana qímaminoo qinau. Áninaqa aaná fúa. Miqandá moósaa óonureeqa Kainafa narí ákaqa Ábeerana kuqá árinau.

⁹Árusoofanoo Ánutufa Kaina irámirinoo qinau, aní ákaqa Ábeerafa yáifée máridanoo fee. Kainafa qinau, Ábee qinee sía íridaqa, anee qiníara narí ákaqasaa rakísimarifée fée qídanee.

¹⁰Ánutufa miná iriséenoo qinau. Kaina anée nánée máreenee. Anée íria, aneenná ákaqa fidíka maqásaa téeqiananoo. Mi fidikáfa miná ákiiqara íannee qímasee maqákiqari qiní dáaraifaqa íriqa. ¹¹Anee aneenná ákaqa fídika maa maqánasaa téeqiananoo maqá qóo raqáfinaki aní ákaqa fidíka minakí kéeqeenoo. Minára qinée aní áqurara ufa ámeemaanai quqáidaqa. Anee sía kaifáa maqáki nárana ummaqusaida neennáranoo. ¹²Anée nárana úmmaqusáinanoo maqá fánnoo sía aní nárana ámiannoo. Minára anee máaqa síainafa márídana áiku qúqirafa máaqa máaqa káqi ninnáranoo.

¹³Kainafa minára iriseenoo Ánutuna qímaminóo qinau. Anée qummaara firaaná qiní qímiananoo sía qinée amana uqéeráanaura.

¹⁴Qinee maa maqánasaa aní afusaa márunnana anée diqíqánaqa qinee qíku qúqirausa aiqámatinai nuanaura. Qinée máaqanna máaqanna dapíkiqa núànanóo yáfee qiní qíqafainafa mifá kuqá dárúannoo.

¹⁵Karaambáiqua minára iriséenoo qímaminoo qinau. Sía miqífara, faiqí moó fánnoo yáfee aní árinnana qinée miná ákiiqara dínni taikásee dínni ani qaaraqanda marasée náruanaura. Miqí qímaseenoo karaambáiqua Kaina afaaqasáa sía áruaqee akara quqánau. ¹⁶Miqóoqari Kainafa Ánutuna óorisaaqari fínoo Éedeena kadida aaqáqari súani óosana qáannai moó máqa máaqai miná áuqu níku qúqirausa núa máqusa fee qímarunnai finau.

Kainana áiku ásauku núqu.

¹⁷Miqóo óonureenoo Kainafa narí ánaaqa faqa faiqí moó akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Éenookánee qinau. Kainafa narí ánaaqa faiqí máqoo kari maqúsa moó áuquseenoo mi maqusána áuqu narí ámaaku amaránaikinoó Éenooká máqusa fée qinau. ¹⁸Éenookafa faiqí kámmafinoó akoonaiqí Iradana máqanau. Iradafa faiqí kámmafinoó akoonaiqí Meequyaerana máqanau. Meequyaerafa faiqí kámmafinoó akoonaiqí Metusaerána máqanau. Metusaeráfa faiqí kámmafinoó akoonaiqí Rámeekana máqanau.

¹⁹Rámeekafa faiqí kámmafinoó qaara anaasee máranau, mooná áuqu Adaa námmarifa mooná áuqu Siraa námmarifa máriqau. (Adaa námmarina áuqu óosana ámiqira fée qímaqoofa márinau. Siraa námmarina áuqu óosana auqaaná fee qímaqoofa márinau.) ²⁰Indaarúqaa ánaasee áuqu Adaa námmarifa faiqí moó Yabarana maqasoofanóo fíndifinoó aandáu apatannái uíqaana maqa usakásaida nímarusa níkoofa márinau. ²¹Yabarafa fírimaru andausásaa rakísi márusa níkoofa márinau. Yabarana ákaqa Yubarafa márinau. Mifá fíndifinoó quffreena fuaqée márusa faqa piripúnna árimarusa faqa níkoofa márinau. ²²Rámeekana ínaaqiana ánaasee moó Siraa námmarifa márinau. Mifá akoonaiqí Tubarakaina maqasoofanóo fíndifinoó koopáannai faqa qáinnannai faqa aináina áuqimarúfa márinau. Tubarakainana áuna auqu Naammaa námmarifa márinau.

²³Rámeekafa narí ánaaqaqara maaqí qímasee qímanniminau.

Adaa námmarisa Siraa námmarisa qiní ufa íriaqa,

Qinée Rámeekausa qiní qínaaqaqara ufa qánaqa ámiqimmasee íriaqa.

Faiqí moó fánnoo kaakadi dárifaqa qinée miná kuqámma áriqa.

Ásauku sámú qiní dárina ákiiqara mi kumaaraaná kuqámma áriqa.

²⁴Moó fánnoo Kainana árinna ákiiqara Ánutufa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fásiqa náruannoo. Moó fánnoo qiní Rameekausa dárinnana ákiiqara Ánutufa fíqaramasee 77 fásiqa náruannoo.

Seetana áiku ásauku núqu.

²⁵Adamafa kaifáa narí ánaaqa faiqí mara amisooofanóo ámuau qáikinoó akoonaiqí moó maqaséenoo miná áuqu Séetanée qinau. Miqí qímaseenoo miná ánoofa qinau. Ánutufa qiní qímaaku moó qíminoo narí áfasaana Ábeerana ámaqa máqaanifeera qíminoo mifá Kainafa áruna ámaqa máqaannoo.

²⁶Séetafa innooqáfinoó akoonaiqí Éenoosana máqanau. Éenoosafa máru kámuqooqari óosana arasée misá Ánutunara innaaru qídaqa minára náaqura Karaambaiqée Yáawee fée qídaqa innaaru qímariquau.

Adamana áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:1-4)

5 ¹Adamana áiku ásauku misá óosana maaqímmásee ákaraki márinau. Ánutufa indaarú narí amana kái faiqí ánaasee áuqinau.

²Náumóo faqáa qánda áuquseenoo nifaaqóoqa qíma nímaqaseenoo faiqí ánaasee fée qímassee núqu ranau.

³Ádamáfa áukuana 130 marasoofanóo miná ámaaku Séetafa kambíqanau. Narí ákoona fooqáafa miná amana kái márinau. ⁴Séetana máqookari óosana araséenoo Ádamafa 800 áukuana máranau. Mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo Ádamafa máqanau.

⁵Ádamana áukuana aiqáma 930 maraséenoo kúqinau.

⁶Séetafa 105 áukuana maraséenoo akoonaiqí Éennoosana máqanau.

⁷Éennoosana máqoo kámuqooqari Séetafa 807 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau.

⁸Séetana aiqáma áukuana 912 maraséenoo kúqinau. ⁹Éennoosafa 90 áukuana maraséenoo akoonaiqí Kéennana máqanau. ¹⁰Kéennana máqoo kámuqooqari Éennoosafa 815 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ¹¹Éennoosana áukuana aiqáma moodáanaki 905 maraséenoo kúqinau.

¹²Miná ámaaku Kéennafa 70 áukuana maraséenoo akoonaiqí Maqarareerana máqanau. ¹³Maqarareerana máqoo kámuqooqari Kéennafa 840 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ¹⁴Kéennana áukuana aiqáma moodáanaki 910 maraséenoo kúqinau.

¹⁵Miná ámaaku Maqarareerafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Yareedana máqanau. ¹⁶Yareedana máqooqooqari 830 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo Yareedafa máqanau. ¹⁷Maqarareerana áukuana aiqáma moodáanaki 895 maraséenoo kúqinau.

¹⁸Miná ámaaku Yaareedafa 162 áukuana maraséenoo narí ámaaku Éennookana máqanau. ¹⁹Éennookana máqooqooqari Yareedafa 800 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²⁰Yareedana áukuana aiqáma moodáanaki 962 maraséenoo kúqinau.

²¹Miná ámaaku Éennookafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Meetuseerána máqanau. ²²Éennookafa 300 áukuana Ánutuna áqoondikiranaki máridanoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²³Éennookana áukuana aiqáma moodáanaki 365 áukuana máranau. ²⁴Éennookafa sía kúqinau. Káaqa Ánutunara rímarufa márufanoo Ánutufa káqimma áfiqasoofanóo sía sía inau.

²⁵Éennookana ámaaku Meetuseeráfa 187 áukuana maraséenoo akoonaiqí Rámmeekana amarána máqanau. ²⁶Rámmeekana

máqooqooqari miná ákoofa Meetuseerafa 782 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau. ²⁷Meetuseerána áukuana aiqáma moodáanaki 969 áukuana maraséenoo kúqinau.

²⁸Meetuseerána ámaaku Rámmeekana amaráfa 82 áukuana maraséenoo akoonaiqí maqáséenoo qinau. ²⁹Ánutufa maa maqa maaqána áquraraqoofaqá maasa kadáapi rídaqa. Maa faiqífa kadáapiriranaki márunnana asooárana qímiannoo fee qímasee miná áuqu Nooa neé qinau. ³⁰Nooana máqooqooqari miná ákoofa Rámmeekafa 595 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqi námu moómoo máqanau.

³¹Rámeekana áukuana aiqáma moodáanaki 777 maraséenoo kúqinau.

³²Miná ámaaku Nooafa 500 áukuana maraseenoo miqóoqari akoonaiqí qaaramoó máqanau. Misá núqu Séemmana faqa Qámmafa faqa Yáfeetana faqa máqanau.

Faiqí ánaasee mandá áinaina máreeù úfafa.

6 ¹Mi fasannái faiqí ánaasee moómoo kámambufaqá maqa máaqa ititá fíqa márídaqa misá mánaaqauqa moómoo máqaqau. ²Maqásaa fásiquaqa Ánutuna faiqi námu mi manaaqáusa nínadafoofaqa nífu nóori ámiqirausáuga kai márufafa nári nídímarusa máree máriqau. ³Miqí márufanoo Ánutufa qinau. Qíní maraquna náaru náaru sía faiqíki máriannoo. Misá fifau faiqí faiqí márianara kísaaqa áukuana ateeekásee qúsa áukuana nímianaúra, 120 áukuana kai nímianaúra.

⁴Mi karí faqa kásooqaqee faqa maqásaa fásiquaqa Ánutuna faiqi námu faiqí níraamuna máraqa nínii soofaqá faiqí máqee máriqau. Mi faiqísa nímudaani faqaasa murúsaqa árirausa maa maqánasaa márídaqa núqu faqáasa máriqau.

⁵Ánutufa aiqáma maqásaaqaraasa nínadafoofaqá misá márirafa faqa írirafa faqa mandáika uqanná inóo márinau. ⁶Miqíqa márufanoo Ánutufa firaqóo misá mi manda oosannára írinau. Mifá faiqí áuqu maqásaa quqóonara írufanoo aundurá mandáikufanóo ákooqoofanóo qinau. ⁷Maa oosanáusa qinée áuquafanausa maa maqánasaa qaraana qinée aiqáma ruká áqusaanáura. Faiqí faqa ufini aandáù faqa aiqáma ruká áqusaanáura qinée misá áuquafannanara qíkooqaidanoo. ⁸Ánutufa Nooanara kái asasinau.

Nooafa firaa sipa áuqu úfafa.

⁹⁻¹⁰Nooana óosana maaqímminoo márinau. Nooafa kái sía áaqarana márufa márinau, narí faqa márusakiqari naríaraa andeeqárafa márinau. Mifá kai Ánutuna áqoondikiranaki márinau. Miná ámaaku qarammoo námu máriqau. Misá núqu Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máriqau.

¹¹Aiqámausa Anutuna áfusaa mandáinainaki máriqau. Faiqí narári narárirafa aiqáma máqa máaqaki qumbíqanoo márinau. ¹²Ánutufa

aiqáma máqa máaqaki qáfoofanoo mandáika uqannámmínóo márínau. Faiqí ánaasee aiqáma mandáinainaki kái máriqau. ¹³Miqíqa márufanoo Ánutufa Nooana qímaminoo qínau. Faiqí narári naráirafa qumbiqánoo márínara qínee aiqáma fásiqa ánaasee náru taikáanauree qídaqa. ¹⁴Nooa, anée ámiqira saqárinnaí firaa sípa áuqua. Miná aunduráki moómoo rúmma áuqua. Aunduráki faqa adisáa faqa koorootáqa qumáree akusáinanoo ititáni. ¹⁵Anée sípa maaqímasee áuqua. Mina kísaaqa fannoo Aarínnoonna nammariqari Síara Doona nammáriki amanasáa 130 metres miná kísaaqa máriani. Miná qúsa fannoo 22 meters sía kísaaqa uqanna márínau. Mi sipána maqásaqari máqa ákiiqa amanasáa 13 metres máriani. ¹⁶Ásaana quméeqarana ámeemaanai apootaana káqi máriani 0.5 metre máriani. Sípa qaqaasanaí firaa kooqí áuquseenana sípa aundurái maqásaa tidá rúa, miná múrufi qámbaanai moó tída rúa, miná maaríqoo moó tída rúa. ¹⁷Ánutufa kaifáa Nooana qímaminoo qínau. Qínee nammári maréeqee quqásaanano firaaqóo áufinoo aiqáma kásimari ainaináusa náru taikáannoo. Áiqáma maqásaa maría ainaináusa faqa kuqu taikéefaranoo. ¹⁸Aní fáqa kai moodáanaki kíra úfa qianúra. Aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafi máriaqa. ¹⁹Anée aandáu óosana óosana maréeqee sípaki quqáa. Óosana óosana qaara kái qaara kái ákoona faqa ánaasee faqa apámmasee sípaki quqásainaqa aní faqa asumu mariaqa. ²⁰Óosana óosana úfini faqa qaara kái qaara kái mara quqásainaqa aní faqa asumu máriaqa. ²¹Anée óosana óosana nárainaina misáindi faqa aneennáindi faqa mara sípaki quqáa.

²²Nooafa Ánutuna ufa iriséenoo mifá qundée kái inau.

Nammári áufiu úfafa.

7 ¹Karaambáiq Nooana maaqí qímasee qímaminau. Anée aneenná áiku ásauku faqa sípaki kéeqaa. Maqá sáaqaraasakíqari anée kai aneennáraa andeeqárafa máriana qáfaidaqa. ²Ínnee qíní qífusaa ánuakara áandau fee qímariana qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa aní faqa sípaki maréeqee quqásainaqa asumu máriaqa. Ínnee qíní qífusaa sía ánuakara aandau óosana óosana ákoona faqa ánaasee faqa moodáa kai maréeqee minakí asumu quqásaina máriaqa. ³Áiqama úfini óosana óosana dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa maréeqee sípaki quqáa. Miqímmasainaqa aiqáma áandau ufini kaifáa maa maqánasaa moómoo kiaqa. ⁴Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana áiqaráinaqa miqóo aaku maqásaa quqánaura. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana faqa éendaki faqa aaku rída máriannoo. Miqí márínaqa qínee maqásaa aiqáma náanna faqáasa qeeqá áuqu nísaaafanausa taiká nísanaura.

⁵Nooafa aiqáma áináina Ánutufa qímamúndee káimminau.

⁶Nooafa 600 aukuaana marasoofanóo mi aukuannásaa nammári áufirafa áninau. ⁷Nooafa Ánutuna mi ufáusa iriséenoo rufiaseenoo narí faqa narí ánaaqa faqa narí ámaaku qaaramoó námu faqa minamúsa nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqaqau. ⁸⁻⁹Óosana óosana áandau úfini ákoona faqa ánaasee faqa Ánutuna áfusaa ánukarausa faqa sía ánukarausa faqa aiqáma Nooana fáqa sípaki kéeqaqau. Ánutufa ufa qumáu kai kéeqaqau. ¹⁰Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasana márinoo nammári áufinau.

¹¹Mi aukuanná Nooafa 600 áukuana máranau. Qaara quqoonasáa qíku dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 17 fáasaanasaa mi faasaanná kaí nammári radíqinau. Mi faasaanná kaí maqá ámeemaanindari námamari radíqisee ururéenoo innaarúna kóoqiara foorá atúqóofanoo aaku firaafa nammáriara foorá adíanau. ¹²Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 éendaki fáqa fáasaana faqa aaku firaafá nammáriara foorá adíanau.

¹³Nammári radíqu fáasaanna mi faasaanná kai Nooafa narí ánaaqandiri faqa narí ámaaku námu Séemafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa minamúsa nári nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafíqa máríqau. ¹⁴Káasau áandau óosana óosana faqa máaqueena áandau óosana óosana faqa ufini óosana óosana faqa firaa aandauqá faqa káqikaa áandauqa faqa Nooana áiku ásauku faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁵Aiqáma óosana óosana kásimaru aandau ufinísa ákoona faqa ánaasee faqa Nooana faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁶Ánutufa Nooana qímamu mau kái kéeqa fufanóo Ánutufa narí kaí kooqí ititá nímaqanau.

¹⁷Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 faasana aaku nammáriara foorá adíanau. Miqí ufanóo nammári qumbiqéenoo sípa uqéereeqeenoo murúsaqa quqánau. ¹⁸Nammári fánnoo firaaqóo innooqóofanoo sípa fannoo miná ámuuqumau nímarinau. ¹⁹Nammári fannoo moó faqa innooqéenoo aiqáma kísaaqa áaqana dukúninau. ²⁰Kaifáa innooqéenoo kísaaqa áaqana óori aaqaramáseenoo 7 meters amana óoru márinau. ²¹Miqínnoo márufanoo maqásaa máru ainaináusa aiqáma kúqíqau. Aiqáma úfiniuqa faqa aiqáma ándauqa faqa aiqáma fásiqa ánaasee faqa kuqu taikáqau. ²²Aiqáma aandáu faqa doodaani faqa maa maqánasaa marúsa kúqu taikaqau. ²³Karaambáíqa aiqáma áinaina maqásaaqaraa áinaina taiká uqanná sánau. Faiqí ánaasee faqa aandáu faqa ufini faqa taikánnisanau. Nooafa kái narí áiku ásauku faqa narí sípakinaa áinainauqa faqa misá kaí asumu máríqau. ²⁴Dinni qísauku taikásee dínni óonu qaara fasiqa maraséenoo moodáa fásiqa ásaukuqara 150 faasaana nammári káqi áufinoo márinau.

Nammári áufirafa taikóo úfafa.

8 ¹Márufanoo Ánutufa Nooanara fáqa narí áiku ásauku faqa aiqáma áandau miná fáqa márusara faqa iriséenoo qufanóo úfai úqufanoo

nammári fannoo qúmi marínau. ²Maqá ameemaanaindari nammári ururée márúna rafáaqa finau. Rafáaqaqafuséenoo innaarúna kooqíara foorá ititásoofanóo innaarúnaindaraa námari fáqa sía quminau. ³Ititá fufanóo maqásaa nammári fánnoo íreedaa kai íreedaa kai óoru maree óoru máree qúmiqúmíi ufanóo maqá koorooinau. 150 súanisaa nammári qúmimarinau. ⁴Dínni taikáseenoo dínni óonu qaaraqánda marasée 7 qúqoonasáa miqí mándee qúqoonna qámbaanai qísaukuqara faqa dínni qíku taikáseenoo dínni óonu qaara marasée 17 fáasaana Nooana sípa fannoo Ararata áaqanasaa múqufi quqásoofanoo márínau. ⁵Miqóoqari nammári uru máree óoqinufanóo qísaukuqara taikásee 10 qúqoonasaa indaarúqaa fáasaanasaa áaqana átiuqa koorooináu.

⁶Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana áiqaróofanoo Nooafa winduáqa atúáseenoo ufini kaamméesa fooqána mára áqinai. ⁷Ufiní fannóo sía kaifáa áninai. Káqi kai qáqánnoo nímárinai. ⁸Nooafa mi ufinínara rakísúsia sía ánufanoo nakipurúna mara áquseenoo nammári qáfaanifeera aqiqanau. ⁹Áqusoofanóo nakipurúna maqára randóosianóo nammári káqi márufanoo mi eendánaki kaí kaifáa Nooafunnái sípaki áninai. Nooafa narí ásauku mádaanai quqáseenóo qumára sípaki quqánau. ¹⁰Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasaana áfeesida máriufanoo Nooafa nakipurúna kaiqáa maréeqeenoo mádaanai áqinai. ¹¹Eenée márufanoo nakipurúna fannoo oorifa sáqari ámanee ámmunirana rakéemma aakú máree áninai. Nooafa mi saqari amaneená qáfamaseenoo dóo nammári óoqi márídanoo fée qínau. ¹²Miqóoqari kaifáa dínni taikásee dínni óonu qaara marasée (7) fáasaana áiqaróo fanoo Nooafa nakipurúna kafáa mara quqásoofanoo dóo funnái fífinoo dóo sía kafáa áninai. ¹³Nooafa 601 áukuana marasoofanóo indaarúqaa qúqoonna indaarúqaa fáasaanasaa nammári túkaqnau. Nooafa sípa ataufakaaqa akuámaqaqoonna rafáammasee qáfoofanoo maqá aadána úsimarinai. ¹⁴Namba 2 qúqoonasaa 27 fáasaanasaa aiqáma nammári túkaqnamáfufanoo maqa máaqa aadána uqanná márínau.

¹⁵Miqímmafufanóo Ánutufa Nooana qímaminoo qinai. ¹⁶Doo sípakiqari anée faqa aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa ráudaqa. ¹⁷Áiqáma ufiniuqá faqa aandáuqa faqa nífiqee ráudaqa. Ráudamafiqá maqa máaqaki daráaniqa asumu moómoo kambíaaqa.

¹⁸Miqí qímasoofanoo Nooafa fáqa narí ánaaqa faqa narí faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa sípakiqari ráudaqau. ¹⁹Aiqáma áandauqa faqa ufiniuqá faqa narí óosana narí óosana kai moodáanaki suqúfufaqá ráudamaki daráaniqau.

Nooafa karaambáiqá tatúfirana suqá áminai.

²⁰Nooafa rafúdamafufanóo karaambáiqá tatúfirana suqárara óoni qumáreenoo áaku aakummáseenoo Ánutuna áfusaa ánukara áandau

faqa ufini faqa maraséenoo múduka Ánutuna tatúfirana suqá áminau.

²¹ Suqóofanóo miná áfunda karaambáiq aikiambú ufanóo udiráma qáfeenoo asasinau. Asasammáseenoo maaqí qímasee qímmirino qinau. Sía qinée kaifáa faiqí ínni mandáinaina ákiiqara aiqáma máqa máqa niqúraráanauranoo. Ínnee faiqí sáaqari írirana faqa márirana faqa mandáika kai ímarunara sía kaifáa únandée íqa maqa máqa afaaqasáa mária fásiqa ánaaseesa faqa aandáu dódóáni faqa náru taikáanaura.

²² Ánutufa minára maaqí qímasee qinau.

Maa maqáfa káqi márinaqa
qúmmaqíra áukuana faqa nárana nára áukuana faqa
suara fáqa aiqaiqá faqa aaku áukuana faqa
súani áukuana faqa fáasaana fáqa eendáki faqa
sía taiká nímaqanaura, káqi márifaranoo.

Ánutufa Nooana faqa moodáanaki kinau.

9 ¹ Ánutufa Nooana narí faiqi námu fáqa nifaaqóoqa qínoo qinau. Ínni asumu moómoo kambíqafi aiqáma máqa máqa amana kái máriaqa. ² Aiqa áandauqa faqa ufiniuqá faqa noodáanna faqa ínniara rufíaranaki máriaqa. Misá ínni afeeka ámeemaanai máriaqa. ³ Ínnee maaqóoqari sía ándanda kai náqa mi aandausá namu faqa naaqa. Ínnee nárana foorá naaqéera nímidafa.

⁴ Ínnee moodáa ainainá kaí sía naaqa, fidíka amaqíki márinnana kaí sía naaqa. Mifá márirana nímirarífa márínara sía naaqa. ⁵ Faiqí moó fánnoo faiqí faiqí fidíka ruqíqainaqa qinée miná ákiiqara ummaara ámianauranoo. Aandáu moó fánnoo faiqí faiqí kuqá nárinaqa qínee mi aandauná kuqá áruanaura. ⁶ Ánutufa faiqí faiqí narí fooqáasa áuquqoonara yáfee mooná áuqu qímasee kuqá árinnana akaqáusa miná ákiiqara narí árifaranoo.

⁷ Ínnee moómoo faiqí maqasáifaqa aiqáma máqa máqaaki amanaikámmafi máriaqa.

⁸ Ánutufa Nooana faqa narí faiqi námu faqa kaifáa qímanniminoo qinau. ⁹ Maqee qinée ínni faqa ínnisaaqari kásooaaqee kambíqainausa faqa moodáanaki kára úfa qidaqa. ¹⁰ Aiqa áainaina ufiniuqá faqa aiqáma aandáuqa faqa aní faqa sípakiqari ánusa faqa moodáanaki kianúra. ¹¹ Maa ufáusannoo qínee moodáanaki kára ufa ínni faqa qidaqa. Qinée kúqaa qíma afeekaiká qidaqa sía kaifáa nammári áufirafa faiqí faqa aiqáma áinaina faqa náruannoo. Sía uqanna kafáa nammári áufirafa maa maqa maqána mandáikíannoo.

¹² Qínee náaru márira móodaanaki kára ufa aní faqa aiqáma áandauqa faqa dódodaaniyuqa faqa qúnafa maaqí qímasee uqannífiqaanaura. ¹³ Qinée qeeqá óondanda oonnámuki quqáanaura. Mifá qinée maa maqánasaaqaraasa faqa moodáanaki kírana

uqannífiqaannoo. ¹⁴Yáiree fée qinée onnámunnai innaarúná ititá sáananoo miqóo óondanda kambíqaannoo. ¹⁵Oonnámuki óondanda raféeqna fínaqa qáfeeqa qinée aní faqa aiqáma áandau dóodaani faqa qíma afeekaikíra ufara irisée sía kaifáa nammári áufirafa náruannoo. ¹⁶Óondanda onnámuki raféeqnáinaqa qáfamáseeqa náaruara qínee ínni maqásaaqaraasa faqa náaru mārira móodaanaki kíra ufa qáfannanara írianaura.

¹⁷Minánnai qinée aandáuqa faqa dóodaaniuqa faqa qíma afeekaikíafanna ufana kooroo ídaqa.

Nooana faqa narí faiqi námuara faqa qídanoo.

¹⁸Nooana faiqi námu sípakiqari ánusa núqu maaqímmínoo mārínau. Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa mārīqau. Qámmafa Káannaana ákoofa mārínau. ¹⁹Nooana mi faiqi qaaramoo namúsa aiqáma maa maqánasaaqaraasa níkeekú nikaakú mārīqau.

²⁰Nooafa áfuqaki áinaini marufa mārínau. Mifa indaarú óosana arasée áfuqa áuqusee uáinna sanda moómoo úmmaqinau. ²¹Mifa uáinna aqama tatiséeno moómoo néeneeséeno fúrufara máseenoo narí qamunna raipáquseeno narí úiqaana máqaki káqi sámu faiqanau. ²²(Yáfeetafa indaarúqaafa Séemafa miná ánaaqianaafa mārínau Qámmafa ínaaqianaafa mārínau.) Qámmafa Kannaana ákoofa mārīdanoo aniréeno narí ákoofa káqi sámu faiqaqée ufanoo óonu qáfeeno narí ákaqaafasaaqara náaramáseenoo qímannimínau. ²³Séemafa faqa Yáfeetafa faqa minára iriséeqa qádo qímasee qamunna marasee moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqásoofanoo moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqáseeqara nínaaqianaindari uíqaana máaqaki kéeqa fíqaqara nārī níkoona afaaqa ititá ámaqau. Miquandá nóori káqinni quqásee nisaurúano qímasee sía nārī níkoona qáfaqu.

²⁴Nooafa kásooqaqee írirafa kambíqafufanóo narí ínaaqianaa fáiqi mifa áuqoo áinainnara írinau. ²⁵Iriséeno maaqí qímasee áquráranau. Qínee aní ámaaku Kannaanasáa áqurara úfa quqánaura. Anee aneenná ákaqaafasauqa saiká fáiqi mārīa. ²⁶Miqí qímaseeno Nooafa quandáfinoo Qammana ákaqaafasaa qarara maaqí qinai.

Karaambáiq Séemana Ánutuna amooqírana ámia.

Kannaafa Séemana aináinira fáiqi mārīannoo.

²⁷Ánutufa qínano Yáfeetanakiqari moómoo kambíqafíqa miná fáiqi námu Séemana fáiqi námu fáqa moodáanaki mārīfarano.

Miqíqa mārīfanoo Kannaafa Yafeetana aináinira fáiqi mārīannoo.

²⁸Nammári áufirafa taikóofanóo miqóoqari Nooafa 350 áukuana maraséeno kúqinai. ²⁹Miná áukuana aiqáma moodáanaki 950 áukuana maraséeno kúqinai.

Nooana faiqi námu nínaiqimara nuqu.

10 ¹Nooana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máriqau. Nammári áufirafa taikóoqooqari misásaaqari kambíqarausa núqu maaqímminoo máriqau.

²Yáfeetana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Koommafa faqa Makóokafa fáqa Madaifa fáqa Yafanafa fáqa Tubanafa fáqa Meeseekafa fáqa Tirasafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa náriqa nínaakusa núqu máree máriqau. ³Koommanasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Asakeenasa máqannaasa faqa Rifata máqannaasa faqa Tookaramma máqannaasa faqa máriqau. ⁴Yáfatanasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Eerisa máqannaasa faqa Sipainna máqannaasa faqa Sipurusa máqannaasa faqa Roodeesa máqannaasa fáqa máriqau. ⁵Misá ooruku námmari áfaiqara márusa faqa káqikaa áfumaki márusa faqa misá nínaakusa máriqau. Misáuqa Yafeetanakiqari kambíqarausa márídaqa náadu náadu máqa máaqaki márídaqa náadu náadu ufa qímaríqau.

⁶Qammana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Kusafa faqa Isipafa fáqa Ribiafa fáqa Kannaafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa nári nínáakusa núqu máree máriqau. ⁷Kusana faiqi námukiqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Sabataa máqannaasa faqa Rammaa máqannaasa faqa Sabateeka maqannaasa faqa máriqau. Rammanasáaqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Deedana máqannaasa faqa máriqau.

⁸Kusafa akoonaiqi Nimaroodana máqanau. Nimaroodafa fíndifinoo maa maqa maaqánaki indaarúqaa rákira káraambaiqa márínau. ⁹Karaambáiqi dadaaqufanóo mifa ámudaaná qímasee uaqée márufa márínau. Miqí márúnara faiqi ánaasee maaqi qímasee akaqásara qímaríqau. Karaambáiqi fannoo aní Nimarooda fará foorá káaqa ámudaaná qímasee uaqée marí fará foorá málsáannoo. ¹⁰Nimaroodafa Baabeera máqusa fáqa Eereeka máqusa fáqa Akada máqusa fáqa mi maqusa namúna indaarú rakísimarínau. Mi maqusa namúsa Babiroomia máqa maaqaki máriqau. ¹¹Miqóo máriuфанoo Nimaroodafa Asiria máqa máaqai óonureenoo Ninifee máqusa faqa Reehoobootaira máqusa faqa Karaa máqusa faqa Reeseena máqusa faqa áuqinau. ¹²Reeseena máqusa fannoo Nineefee máqusa dínni márífanoo Karaa firaa taunna dínni márífanoo qámbaana márídanoo.

¹³Isipana sáaqari aruakúsa Ridiaa máqannaasa faqa Anamma máqannaasa faqa Reehaba máqannaasa faqa Nafatuqa máqannaasa faqa ¹⁴Patarusa máqannaasa faqa Kasaru máqannaasa faa Kareetee máqannaasa faqa máriqau. Firistía máqannaasa Kareetee máqannaasakiqari kambíqarausa máriqau. ¹⁵Kannaana faiqi námu

núqu maaqímminoo márinau. Indaarúqaafa Sidoonafa márinau. Miná ánaaqiannaafa Héetafa márinau. Miqandá nárì nínaakusa núqu marasée máriqau. ¹⁶Kannaafa Yeebusa máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa fáqa Kirakasa máqannasa fáqa nínaakufa márinau. ¹⁷Hifita máqannaasa fáqa Akaa máqannaasa fáqa Sinita máqannaasa fáqa máriqau. ¹⁸Arafada máqannaasa fáqa Seemara máqannaasa faqa Qamata máqannaasa faqa máriqau. Kanna máqannaasa moómoo óosana raináfufaqa aiqáma máqa máaqaki daráanimámbi máriqau. ¹⁹Máriuafaqá Kannaana sáaqari kambíqarausa misá máru maqána dínni ati Sidoona máqusaki márufanoo súani dínni átaaqeenni Keeraa máqusa Kasaa máqusa aaqá márúna raqúru áminoo márinau. Miqóoqari súani óosana qáannai Soodoomma máqusa faqa Koomoorá máqusa faa Adama máqusa faqa Seeboima máqusa Rasaa máqusa aaqá márúnnai dínni ati márinau.

²⁰Dóo Qammana sáaqari kambíqarausa náadu náadu máqusakiaqa raináfufaqa náadu náadu úfa qímariaqau.

²¹Séemmafa Yáfeetana áfasaafa Heeburu máqannaasa nínaakufa márinau. ²²Séemana faiqi námu núqu maaqímminoo márinau. Eerammafa faqa Asurafa fáqa Arafakadafa fáqa Rudafa fáqa Arammafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nárì nínaakusa núqu máree máriqau. ²³Arammana faiqi námu Qusa máqannaasa faqa Huraa máqannaasa faqa Keeteera máqannaasa faqa Meeseekaa máqannaasa faqa máriqau. ²⁴Arafakadafa Seeraana ákoofa márinau. Seeraafa Eebeereena ákoofa márinau. ²⁵Ebeerafa akoonaiqí qaaraqánda máqana. Indaarúqaana áuqu Peereekafa márinau. Miná áuqu óosana rainára fée qinóo márinau. Mifá máru áukuanna maqa máaqa rainánoo márúfaqa minára Peereekaneé qinau. Peereekana ákaqa áuqu Yookatanafa márinau. ²⁶⁻²⁹Yookatana faiqi námukíqari maaqímmasee máqannaasa máriqau. Aramooda máqannaasa faqa Seereefaa máqannaasa faqa Asammafee máqannaasa faqa Yeeraa máqannaasa faqa Adooramma máqannaasa faqa Qusaraa máqannaasa faqa Dikaraa máqannaasa faqa Oobara máqannaasa faqa Abimaera máqannaasa faqa Seebaa máqannaasa faqa Oofira máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Yoobabaa máqannaasa faqa máriqau. Aiqámusa Yookatana ánaiqimara máriqau.

³⁰Misá máru máqa máaqafa dínni ati fannoo Meesaa máqa máaqaindari Seefaraa máqa máaqai súani óosana qaannai áaqana máqa máaqa dínni áti fannoo raqúru áminoo márinau.

³¹Séemana faiqi námu miqímmiqa máriqau. Náadu náadu máqa máaqaki márídaqa náadu náadu ufa qímariaqau.

³²Aiqáma misauqa Nooanasáaqari kambíqarausa máriqau. Moó máqannaa moó máqannaa náriqa óosana amana kái máriqau. Nammári áufirafa taikáfufaqa aiqáma maa maqánasaaqaraasa Nooana faiqi námukíqari kái kambíqafi máriqau.

Babiroonnia máqusasaa kísaaqa máaqa usakóo úfafa.

11 ¹Indaarú nammári taikóo kámuqoo aiqáma maqásaa qáraasa moodáa úfa faqáasa márídaqa moodáa úfa kaí qímariqau. Aiqáma áinainara moodáa áuqu kaí rée maríqau. ²Misá súani óosana qáannai óonuree anirée iqá níniufaqa Babiroonnia áfaasa paqúrimmasee miqóo máríqau.

³Misá miqóo márídaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ánifaqa ínnisáimbaqa maqá qumáreeqa atakúseeqa idára sáananoo afeekaikámma fínaqa minánnai máaqa usakáa. Maasá miqímmáseeqa áaku aakummáséeqa koorootáqa miná apootaanakí akusáananoo atukaráani. ⁴Miqí qímaseeqa maqee ínnisaimbaqa fúka maqúsa indufúsee kísaaqa máaqa áuqiqa óoru fínaqa innaarúna amana kái óoruraanaura. Miqímmasee maasa dúqu faqáasa moodáanaki márídaqa sía aiqáma máqa máaqaki dáraanianaura. Miqí qímaseeqa doo miqímmiqau.

⁵Mi maqusána áuquseeqa kísaaqa máaqa faqa usakásoofanóo Karaambáiqua qumu nínrafeenoo maaqí qinau. ⁶Maqéé maasáuqa moodáa máqannaasa márídaqa moodáa ufa qídaqa. Misá narí áuqararee qiá áinainna óosana áraidaqa. Qúsasaa misá narí nídimari ainainná áuqeefaranoo. ⁷Dóo ánifaqa ínni sáimbaqa óoquiree misá ufa fúrufaramma nímaqasaanaqa sía narí ufa narí ufa íriaqa.

⁸Ánutufa miqí qímasee misá ufa fúrufaramma nímaqasoofaqá misá mi maqusána áuquanee quná minníseeqa maqa máaqaki daráaniqau. ⁹Mi maqusána áuqu Babiroonnia fée qímariqau. Miqóo karaambáiqua fánnoo misá ufa furufarammá nímaqóonara miqí qímasee áuqu raqau. Miqóo márúna Karaambáiqua fúrufaramma nímaqasoofaqa aiqáma máqa máaqaki daráaniqau.

Seemmana áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:24-27)

¹⁰Séemmana saaqari kambíqoosa maaqímmiqa máríqau. Nammári áufirafa taiká fufanoo miqóoqari qaara aukuana áiqarama fufanoo Seemafa 100 aukuana maraséenoo akoonaiqí Arafasadana máqanau. ¹¹Arafasadana máqooqooqari Séemafa 500 aukuana márinoos akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹²Arafasadafa 35 áukuana maraséenoo narí faiqí Seeraana máqanau. ¹³Seeraana máqooqooqari Arafasadafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁴Seeraafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Eebeerana máqanau. ¹⁵Eebeerana máqooqooqari Seeraafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁶Eebeerafa 34 áukuana maraséenoo narí faiqì Peereekana máqanau.
¹⁷Peereekana máqooqooqari Eebeerafa 430 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁸Peereekafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqì Réeuna máqanau.
¹⁹Réeuna máqooqooqari Peereekafa 209 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁰Réeufa 32 áukuana maraséenoo narí faiqì Seerukana máqanau.
²¹Seerukana máqooqooqari Réeufa 207 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²²Seerukafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqì Náqoorana máqanau.
²³Náqoorana máqooqooqari Seerukafa 200 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁴Náqoorafa 29 áukuana maraséenoo narí faiqì Teeraana máqanau.
²⁵Teeraana máqooqooqari Náqoorafa 119 áukuana maraseenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁶Teeraafa 70 áukuana maraséenoo Abarammana fáqa Náqoorana fáqa Qarana fáqa máqanau.

Teeraana áiku ásauku núqu.

²⁷Teeraana faiqi námu mi oosanáusa maaqímmiqa máriqau. Teeraafa Abarammana fáqa Naqoorana fáqa Qarana fáqa níkoofa márinau. Qaranafa Róotana ákoofa márinau. ²⁸Qaranafa Babiroomia máqa máaqaki narí maqúsa Uraa máqusaki miná akoofa faqa káqi márufanoo kúqinau. ²⁹Abarammafa Sarai námmarina máranau. Náqoorafa Mirakaa námmarina máranau. Mirikaa námmarifa Qarana áraamuna máranau. Qaranafa Isakana akoofa márinau. ³⁰Sarai námmarifa sía faiqì máqóofa áafa ánaasee márinau.

³¹Teeraafa narí ámaaku Abarammana faqa Qarana ámaaku narí ánaiqi Róotana faqa Abarammana ánaaqa narí ánaakuqu Sarai námmarina fáqa Babiroomia máqa máaqaki Uraa máqusaindari nífiqeenoo Kannaana máqa máaqai fiqau. Teeraafa narí áiku ásauku faqa Kannaana máqa máaqai fuanée qímasee Qarana áuqu amarána máqusai óonu aaná kasaaqai máriqau.

³²Miqoo máriiufanoo Teeraafa miqóo kúqinau. Teeraana áukuana aiqáma moodáanaki 205 maraséenoo kúqinau.

Ánutufa Abarammana áaroo úfafa.

12 ¹Abarammana ákoofa Teeraafa kuqufanóo Karaambáiqá Abarammana qímaminoo qinau. Aneenná maqá faqa aneenná áiku ásauku faqa aneenná ákoona maqa máaqakinaa áinaina faqa quqásee minníseenana maqa máaqa moó uqafíqáanana miqóo fúa.

²Miqóo óonu márinaqa aní faiqì moómoo ámiananoo maqa máaqa qumbiqáfi márifara.

Qinée aní ámiqi ámiqimma ámaqásaanana anée áuqu faqáafa
márinnaanoo.

Miqímma fínaqa anísaaqaraa ámiqi ámiqirana faiqí ánaasee
máreefaranoo.

³ Aníara ámiqi ámiqi máriasa qinée faqa quandáfiqa misá faqa ámiqi
ámiqi ianáura aní áqurarainausa qinée faqa quandáfiqa misá faqa
níquraránaura.

Aníaróo qímasee misá aiqáma maqásaaqaraasa ámiqi ámiqimma
nímaqaanaura.

⁴ Abarammafa 75 áukuana maraséenoo Qarana máqusa minníseenoo
Kannaana máqa maaqai Karaambáiqá qímamúndee ínoo fufanóo Róotafa
mina faqa finau. ⁵ Abarammafa narí ánaqa Sarai námmarina fáqa narí
ákaqa faiqi Róotana fáqa narí moómoo qúmiasana aináinira fáiqua fáqa
nífiqeenoo Arana máqasaa máriuna nífiqeenoo Kannaana máqa máaqai
finau.

⁶ Misá Kannaana máqasaa óonuroofanóo Abarammafa óonuree
anirée inóo niniufanóo Seekema máqa máaqaki náaquqara máqusasaa
tatúfirana suqée máruqoo Mooree máqa máaqaki náaquqara saqári
átukaki aniranau. Mi aukuaná Kannaana máqannaasa mi maqa
maaqánaki káqi máriqau. ⁷ Abarammafa mi maqúsánai óonu márufanoo
Karaambáiqá akooqóo mina áfusaa kooroomáfinoo qímaminau. Qinée
maa maqa maaqánara aní qímamúnnana aní áiku ásauku nímianauna.
Miqí qímasoofanóo Abarammáfa miqóo miná áfusaa koorooú
Kárambaiqana tatúfirana suqá ámira qáinda áuqusee tatúfirana suqá
áminau.

⁸ Suqá amiséenoo Abarammafa fíndifinoo áaqana máqa máaqai óoru
finau. Beeteera máqusa fánnoo súani kéeqoo qaannai márufanoo súani
óosana qaannai Ai máqusa márufanoo qámgaanai narí úiqaana máqa
usakánau. Usakáseenoo miqóo Karaambáiqá aadàú tatúfira óoni qáinda
faqa áuquseenoo Ánutuna áaramaseenoo innaaru qímarinau. ⁹ Miqínnoo
faiqanóo fífiúfanoo súani áfu dínni átaaqeeni Kannaana máqa máqa
dínni átinni Isipa máqa máqa óosira qáannai óoquranau. Neekeefa
maqasaa ooqu finau.

Abarammafa Isipa máqa máaqai óoqu fú ufafa.

¹⁰ Miqóo márufanoo aandaroo firaafá Kanna máqannaasa nárinau.
Abarammafa miná qáfoofanoo mandáikufanoo narí áiku ásauku faqa narí
aináina námu faqa Isipa máqasaa óoqu finau. ¹¹ Isipa máqa máqa adeedí
ráma soofanóo Abarammafa narí ánaqa Sarai námmarina qímaminoo
qinau. Aní afaqa ámiqirafa máriananoo. ¹² Isipa máqanna aní qáfamasee,
óo miná ánaaqammi foo qímasee qiní darusée aní máree foora. ¹³ Anée
aneennára qiníara áuna fee qínaqa sía dárífaqa aníndiri káqi márianau.

¹⁴Abarammafa Isipa máqa máaqai aniroofaqa Isipa máqannaasa Sarai námmarina qáfamásee bóo ámiqira fee qiqau. ¹⁵Isipa máqannaasa rakísirafa Fáraoona miná faiqi námu Sarai námmarina qáfamaseeqa Fáraoona qímamiqa qiqau, qóo ámiqira manaaqa fée qufanóo Fáraoofa qímannimufaqa Sarai námmarina ani maréeqee Fáraoona kínna máaqaki quqáqau. ¹⁶Miná ákiiqara Fáraoofa Abarammana ámiqi ámiqimmáseenoo sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa doonkíuqa faqa kamméerauqa faqa aináinira fáiquqa faqa mánaaqauqa faqa feefarú Abarammana áminau.

¹⁷Fáraoofa Sarai námmarina mároonara Karaambáiqua fánnoo óosana óosana mánda áurirana Faraoona faqa miná máaqaki márusaki faqa quqánau. ¹⁸Faraoofa miná qáfamaseenoo Abarammana áaramáseenoo áqinoo qinau. Anee qiní náqaa fée máqímaqeennee. Anee nánaree sía qiní qínaaqa fee qímasee qímaqiminanee. ¹⁹Anee nánaree qiní dáuna fee qínaqee qinée qeeqára qínaaqara maréeqee qeeqá máaqaki quqée fee. Mää aní ánaaqa márino, doo aní áfíqee fífua. ²⁰Fáraoofa miqí qímaseenoo narí sundíauqa niqíqoofaqá Abarammana faqa narí ánaaqa faqa narí aiqáma áinaina faqa nífiqa maree nári maqá átinni múnusoofaqa fíqau.

Abarammasa Rootasa náadu náadu fu úfafa.

13 ¹Abarammafa Isipa máqa máaqakíqari súani afu dínni átaaqaendari dínni átaaqaenni Kannaana máqa máaqai qumurandée narí ánaaqa fáqa Róotana fáqa narí aiqáma qumíasana faqa máree fínav. ²Abarammafa aináina faqáafa márínau. Sipsípa faqa mimmí faqa burimakáu faqa siruáa faqa kóora fáqa faqáafa márínau.

³Mifa miqóoqari quqásee fífiiufanoo Beeteera máqusa ámummaqa fímarínau. Mifá óoqai narí Beeteera máqusa faqa Ai máqusa faqa qámabaana uíqaana máqa usakáqooqoo óoqu ranau. ⁴Óoqai mifa miqóo tatúfira qáinda áuquqoo óoqureenoo Karaambáiqua innaaru qímamaqánau.

⁵Róotafa fáqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa fáqa faiqi ánaasee fáqa narí aináinira fáiquqa faqa mánaaqauqa faqa Abarammana fáqa nímaríqau. ⁶Miqandá moómoo áandau áinaina faqáaqanda márídaqa aandáuqa néemaru andandáfa sía amanaíkufaqa sía amana moodáanaki máriaqaa inóo márínau. ⁷Miqíqa márufanoo Abarammana aandáusaa rakísi marúsa faqa Rootana aandáusaa rakísi marúsa faqa ándanda nárana sáara tínooriqau. Mikarí Kannaana máqannaasa faqa Peerisa máqannaasa faqa mi maqánasaa káqi máríqau. ⁸Abarammafa miná qáfamaseenoo Róotana qímaminau. Maasá moodáa óosana márídaqa anée fáqa qinée fáqa sía tínooria, aní faiqi námu fáqa qiní faiqi námu fáqa sía tínooriaqa. ⁹Maqa máaqa firaatiámma márídanoo ánià, aníndiri

raináà, anee aninná áidimari maqána qáfamasee útaaqamásee mi tinai fínaqa qinée moó tinai fuanáura.

¹⁰ Miqí qímasee qímamufánoo Róotafa áfu máqaidanoo Yóoradanna nóopundu dínni márufanoo Sooara máqusa dínni márufanoo mi qambaanná nammári moómoo márinau. Karaambáíqa kádídakíara foorá moómoo námmaryi márinau. Ámiqinoo máridanoo Isipa máqa máaqara foorá márinau. Mi aukuanáí Karaambáíqa Soodoomma máqusa fáqa Koomoora máqusa fáqa sía náru kámmuqoo Róotafa mi maqa maaqána qáfanau. ¹¹ Róotafa qáfamaseenoo aiqáma Yóoradanna áfaasasaa óoqu máriraree qímaseenoo súani óosanai fímaru aatatá finau. Miqí mándeeqara raináqau. ¹² Abarammafa Kannaana máqa máaqai káqi márufanoo Róotafa Soodoomma máqusa aaqá maqúsauqa dínni dínni márufanoo qámbaana noopúnduki narí úíqaana máqa usakánau. ¹³ Soodooma máqannaasa káaqa mandáinaina máree márusa márídaqa. Karaambáíqa áfusaa óosana óosana mandáinainá uqanna áuqee máriqau.

Abarammafa Heebaroonna máqa máaqai finau.

¹⁴ Róotafa fífufanoo Karaambáíqa Abarammana qímaminoo qinau, anée máriannáqooqari ámiqimmasee aiqáma atinai aiuqía. ¹⁵ Anee qáfaanna maqa maaqána aní faqa anísaaqari kambíqainausa faqa nímisáananoo náaruara náaruara ínnindi kámmínnoo máriannoo. ¹⁶ Qinée aní áiku ásauku asumu moómoo kambíqa nímaqáanaura. Sía amana moó fánnoo ásaana rírana amanaikíannoo. Núkuda aiqáma amaná ásaana rifáranoo, aní faiqi námu kai sía amana nísana rifáranoo. ¹⁷ Doo maqee óonuree aiqáma maqa máaqa qinée aní ámiannana aiuqía.

¹⁸ Abarammafa minára iriséenoo narí úíqaana máaqa rapéemma máreenoo Heebaroonna máqa máaqaki Mámareena saqáriuqa atukakí óoqureenoo miqóo Karaambáíqa tatúfira qáinda óoninnai áuquseenoo tatúfirana suqá áminau.

Rootafa namuqáaki márufanoo Abarammafa áfíqoo ufafa.

14 ¹ Mi fasannáí Amarafeerafa Babiroomia máqannaa káraambaiqa márinau. Mi aukuanai Eerasaa máqannaa karaambáíqa Ariookafa fáqa Eeramma máqannaa karaambáíqa Keedooraoomáfa fáqa Kooimma máqannaasa karaambáíqa Tidarafa fáqa minamúsa aiqáma nári sundíauqa moodáanakí nífiqeeqa Soodooma máqannaasa nárirara fiqau. ² Misa moodáannai qísauku káraambaiqauqa faqa rákiraree qímaseeqa fiqau. Soodooma máqannaa karaambáíqa Beerana fáqa Koomoora máqannaa karaambáíqa Birasana fáqa Adama máqannaasa karaambáíqa Sinabana fáqa Seeboyima máqusanaasa karaambáíqa Seemebeerana fáqa Beeraa moo áuqu Sooara máqanna karaambáíqa faqa mi moodaannai qísauku karaambaiqáusa faqa rákiraree qímasee qúmiquau.

³Mi moodaannai qisauku karaambaiqáusa rufíasee Sidimma nóopunduki suqíqau. Maqee mi noopundúnaki ooruku námmaryi rafáaqa fínoo márifaqa miná áuqu ráidaqa Kúqira Námmaryi fee qídaqa. ⁴Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 áukuanaki Keedooroomana ásauku ameemaanai máríqau. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaramoó marasée 13 áukuanaki miná ufa rukíee máríqau.

⁵14 áukuannasaa Keedooroomafa fíndifínoo aqoónna káraambáiqauqa fáqa nári rákira fásíqauqa faqa fíndifíqa óoqu fíqau. Óoqu fíu faqá moó máqannaasa óoqi naru máree fíqau. Reefaimma máqannaasa Aseetaroota Karanaimma máqusaki náriqau. ⁶Naruséeqa Susima máqusanaasa Qamma máqa máaqaki faqa náriqau. Naruséeqa Eemimma máqanna fáqa Kiriataimma afaasá máqa máaqaki márusa náriqau. Miqóoqari óoquree Qoora máqannaasa Eedoona áaqanasaa márusa náriqau. Misá naru máreeqa Eeraparanna aadána máqa máqa átinni munu quqáqau. ⁷Miqóoqari óonu randéeqa Kadeeasa máqusai óoqeenaa áuqu Eenamisapateé qímaru maqusánaasa faqa náriqau. Amareekána áiku ásauku misaqá máru maqusáusa aiqáma rafáaqa fíqau. Rafáaqafusee Amoorana áiku ásauku Qasasooná Tamara máqusaki márusa faqa rafáaqafu nímaqafau.

⁸Miqímmasoofaqa Soodooma máqanna káraambaiqa fáqa Koomoora máqanna káraambaiqa fáqa Adamma máqanna káraambaiqa fáqa Seebooyima máqanna káraambaiqa fáqa Beera moó áuqu Sooa máqanna káraambaiqa faqa mi maqusa namúsa karaambáiqauqa fáqa nári rákira fásíqauqa fáqa moodáaqoo Sidima nóopunduki suqíqau. ⁹Suqífufafaqa Eeramma máqanna káraambaiqa faqa Kooimma maqanna káraambaiqa faqa Babiroomia máqanna káraambaiqa faqa Eerasara máqanna káraambaiqa faqa rákirara deedaqíqau. Moodáanai qísauku káraambaiqauqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiqauqa faqa rákirara deedaqíqau. ¹⁰Sidima nóopunduki koorootáqa mádika mòómoo márínau. Soodooma fáqa Koomoora máqanna káraambaiqauqa rákiranakiqari quqásee sandáni quná mi madikáusaki áqufíqau. Qaaramoó káraambaiqauqa sandá máqaraasiqa áaqanai akaraqau. ¹¹Qaara fáqa qarafáqa káraambaiqauqa Soodoomma máqannaasa faqa Koomoora máqannaasa faqa aiqáma áinaina uqanná máraqau. Áfuqakinaa nára áinaina faqa máree fíqau. ¹²Róotafa Abarammana ákaqa ámaaku fannoo Soodooma máqusai márufafa miná faqa miná qumíasana faqa máraqau. ¹³Faiqí moó fánnoo rákiranakiqari sandéenoo Abarammafa Qeeburu máqanna fásiqa fánnoo Amoorá máqanna fásiqa Mámareena saqáriuqa atukaki márufanoo óoru qímaminau. Mámareefa narí ákaqafara Eesakoorana faqa Aneerana faqa minamúsa Abarammana áqoondi máríqau. ¹⁴Abarammafa Róotana mara máree funára iriséenoo narí aináinira faiqiuqaki nímudaanái qímarusa narí úiqaana máqusakinaasa

318 fásiqa nífiqanau. Nífiqáseenoo qímannimufaqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiqauqa nífaqamaree Dannaa máqa máaqai níanai fiqau. ¹⁵Óoruree namuqáa nindáfamaséenoo narí faqa fusá raináseenoo eendáki namuqáa máruqoo óonureeqa nárú níndaqáaqa qiqau. Mifa misá nífáqa máree súani áfu dínni ataaqeenni Damasakusa máqusa fíaaqaree Hoobaa máqusaki múnusaqau. ¹⁶Óoru randée qumuréeqa Abarammafa Róotana faqa miná qúmiasana faqa aiqáma ánaaseeuqa faqa rumbée fusáuqa faqa aiqáma nífiqee aniqau.

Meerakiseedeekafa Abarammana ámiqi ámiqira ufa qímamaqanau.

¹⁷Abarammafa Keedoraoommama faqa miná aqoónna káraambaiqauqa faqa naruséenoo aniroofanoo Soodooma máqanna káraambaiqa fánnoo miná qáfarara Saavee nóopunduki moó áuqu Kínna nóopunduki fée qímarúqoo paqúrinau.

¹⁸Sareema máqannaasa karaambaiqa áuqu Meerakiseedeekáfa úriqarara Ánutuna aanáiqikirafa márufa féemu faqa uáinna námmani faqa Abarammana míni áminau. ¹⁹Meerakiseedeekáfa amiséenoo maaqí qímaseenoo ámiqi ámiqira úfa qímamaqanau.

Úriqarara Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqufa mifá kai Abarammána ámiqi ámiqiannoo.

²⁰Káaqa úriqarara Ánutufa kai namuqáa maréeqee aní ásaukuki quqéenoo miqínara Ánutuna amoo qíqa.

Miqí qímasee ámiqi ámiqira úfa qímasoofanóo Abarammafa namuqáa aináina maraqooná qísaukuqáraki raináseenoo moodáki Meereekiseedeekána áminau.

²¹Amisoofanóo Soodooma máqannaa káraambaiqa Abarammana qímaminoo qinau. Aneé rákiranaki máraanna áinainausa aneennára máreenana qiní faiqí anaasee kaí qímia.

²²Miqí qufanóo Abarammafa ásauku uqéeraseenoo qinau. Qeeqá qísauku uqéereeqa, káaqa úriqarara Ánutuna innaarúna faqa maqá faqa áuquna áfusaa uqéerasee qímamidaqa. ²³Sía uqanná aní aináina káqikaa áinaina máraanura tiríta faqa níku ánaamu sanda faqa rirímma sía máraanura. Anée qiníara maasá aináina maraséenoo moómoo áinaina faqáasee qídanoo mifoo qinóora. Sía uqanná máraanura. ²⁴Qinee sía uqanná moó áinaina qeeqára máraanura. Qiní faqa rákiranaki fuasá misá námasaa áinainnara kai dóo máree fee qídaqa. Qiní qíqoodi námu Aneerafa faqa Eesakoorafa faqa Mámareefa faqa misá kai narí nimanasáa máraaqa.

Ánutufa Abarammana faqa moodáanaki kára ufa qinau.

15 ¹Rákirana taikáseenoo márufanoo Yáaweefa Abarammana áfu pisipasa mándeenoo qímaminau.

Abaramma anée sía rufiáa.

Qineé aní saqáriara foorá anísaa ititáfúananoo sía moó fánnoo aní áruannoo. Qinee miná ákiiqara firaa ainainá aní ámianaura.

²Abarammafa mi ufána iriséenoo narí qímaminoo qinau. Óo úriqarara káraambaiqa anee nána qúmiasanee qiní qíminnaree qineé faiqi síaisa márídaqa. Mää qiní aináinira fáiqi áuqu Eerieseerafa Damaskusa máqusaindaraafa mifá kai márídanoo qineé kúquananoo qiní aináina máraannoo. ³Anee faiqi asumu sía qiní qímiananoo qiní aináinira fáiqi úqakiqari moó fánnoo qiní qumíasana máraannoo.

⁴Miqí qímaseenóo Abarammafa írufanoo kafáa Karaambáiqi qímaminoo qinau. Mää aní aináinira fáiqi Eerieseerafa sía aní qumíasana aináina máraannoo. Aninná faiqi uqanná fánnoo aní aináina máraannoo.

⁵Miqí qímaseenoo Karaambáiqi Abarammana áfiqee mádaanai múquseenoo qinau. Innaarúnai qáfamáseenana fásau amanée anee ásaana rinnáree. Aníki ani aruakínausa miqímmasee kambíqee fara.

⁶Abarammafa Yáaweena mi ufána iriséenoo narí saqárikirana mi ufánasaa rusísee márínau. Miqúnara Karaambáiqi asasammáseenoo Abarammana maréeqee narí áqoondikiranaki quqánau.

⁷Miqí qímasee Karaambáiqi Abarammana qímaminoo qinau, qinéé Karaambáiqi aní Ura máqusakínaana Babiroonia máqa máaqaindaraana áfiqee mínísee maa maqa maaqána ámiananoo aníndikíanífee qímasee áfiqee ániqiafana.

⁸Miqí qufanóo Abarammafa írámirinoo qinau. Oo úriqarara Karaambáiqi qinéé náqi fee másee qiníndi kámmiannoo fee qímasee írianauree.

⁹Miqí qufanóo Karaambáiqi narí qímaminoo qinau. Anee burimakáu faqa mimmi faqa sipsípa faqa qaaramoó áukuana márarausa faqa nakipurúna faqa kukúma faqa máree mini qímia. ¹⁰Miqí qímasoofanoo Abarammafa mi aandausá Ánutufa máruqoo máree míni quqáseenoo mináuqa qámbaaná kai afoommáséenoo dínni moó áfooirana dínni moó áfooirana qaaramau irásasaa quqánau. Ufiniqára kaí sía afoóinau. ¹¹Meemóonauqa mi aandausá nárara aniroofanóo Abarammafa niiqaáqinau.

¹²Súani kéeqarana námu faqa eenóofanoo Abarammafa áfuki qaunduarufanóo faiqaqéidanoo qainí márufanoo fíraa rúfiarafa faqa máparaairafa faqa Abarammana afaaqái áqufinau. ¹³Miqída rufíee márufanoo Karaambáiqi Abarammana qímaminoo qinau. Anísaaqari kambíqainausa ánaamuruara foorá moó máqannaasa maqásaa óonu márídaqa aináinira fáiqikiqa márifaqa 400 ákuanaki mandá fitiqnarana nímifaranoo. ¹⁴Miqí márifaqa qinéé mi maqannáasa mi fitiqnárana nímimaríana ákiiqara aupúrarana nímianaura. Misa mi maqa maaqána minnísee óonurandee ániqa moómoo qúmiasana máree ánifaranoo.

¹⁵Aníara maaqí qíqa aneé asooáqeenana asooáranaki kuqufínaqa ákundaqa. ¹⁶Ani áiku ásauku qaara fáqa qaara fáqa óosana mi rumbaránakiqari óonu randée ánifaranoo. Qineé sía Amoorá máqannaasa dauni nárú taikáanaura. Misá káaqa mandáika uqanná ífaqa miqóo misá nárú níndaqaaqa másee aní áiku ásauku miqóo quqáanaura.

¹⁷Súani kéeqoofanoo eendírara mammandufanóo Abarammafa qáfoofanóo qafeekí idámuna námu fáqa qooma námu faqa akooqóo narí kai kambíqafinoo aandáu afoommá dínni dínni quqáqoona qámbaana rúnna finau. ¹⁸Doo aaqee mi karí kaí Yaaweefa Abarammana faqa moodáanaki kára úfa qinau. Qineé maa maqa maaqána aní áiku ásauku nímianauro. Isipa máqanna nammári dínni óosirafa ani rámeeqeenoo firaa nammari dínni Eufarateesa nammari márianoo. ¹⁹⁻²¹Keenaa máqusanaasa maqá fáqa Keennisa máqusanaasa maqá faqa Koodamoonaa máqusanaasa maqá faqa Qeeta máqusanaasa maqá faqa Peerisa máqusanaasa maqá faqa Reefaimma máqusanaasa maqá faqa Amoorá máqusanaasa maqá faqa Kannaana máqusanaasa maqá faqa Kirakasa máqusanaasa maqá faqa Yeebusa máqusanaasa maqá faqa miqimmásee máqannaasa maqá faqa aní áiku ásauku nímianaura.

Qakaarafa narí ámaaku Isamaeerana faqa ufa qu úfafa.

16 ¹Abarammana ánaqa Sarai námmarifa mifá qáafa ánaasee márinau, sía faiqí máqanau. Miná aináinira mánaqa Isipa máqanna mánaqa márinau. Miná áuqu Qakaara námmarifa márinau. ²Sarai námmarifa narí óosana maraséenoo Abarammana qímaminoo qinau, anée íria, Ánutufa sia faiqí qiní qíminoo. Minára máà qiní aináinira mánaqa mara sáinanoo mifá aní faqa fínoo áqbee faiqí maqa sáinaqa qineé qeeqára máraanaura. Miqí qufanóo Abarammafa eedóo qímaseenoo márana. ³Abarammafa qísaukuqara taikásee áukuana Kannaana máqa maaqai márufanoo Sarai námmarifa narí aináinira mánaqa Qakaara námmarina Abarammana áminau.

⁴Abarammafa Qakaara námmarina fáqa aaná fufanóo faiqí márana. Qakaara námmarifa ámuquqáika máfufanoo nasurídanoo narí aqóónnana Sarai námmarina ramoo rámaa íra úfa qímamaqána.

⁵Miqúfanoo Sarai námmarifa Abarammana qímaminoo qinau. Aní óosanasaa Qakaara námmarifa qiní fídiaqaamma qímaqáidanoo. Qineé qeeqá kaí miná ani amisáafananoo ámuquqáika máfinoo qiní úridaqa ráidanoo. Karaambáika fánnoo kai aníndiri ufa raináannoo. Anée fée, qineé fée andeeqée fée.

⁶Abarammafa kafáa narí qímaminoo qinau. Dóo amaná aní aináinira mánaqa aní ámeemaanai márídanoo. Náqaamma ámaqararee fée qímasee íridanee, doo miqá. Sarai námmarifa Akaara námmarina maqee maqee óofana qáidanoo ári áqimárunara quqásee sandána.

⁷Qakaara námmarifa ámaaqa fíraree qímasee Suraa máqa máaqaqi fímarú áatata sandée fífiufanóo aadána máqa máqa qámbaanai nammári káqikaafa ururée máruqoo Karaambáiqu angíroo fannóo Qakaara námmarina paqúrimmasee qímaminoo qinau. ⁸Qakaara námmani, Sarai námmarina aináinira mánaaqa, anée yáindari fee ánidanee maaqóoqari yaí fée fidanee. Miqí qufanóo Qakaara námmarifa qinau, qeeqá rakísirana Sarai námmarina áaqu rufíee sandáidaqa.

⁹Angíroo fannóo minára iriséenoo maaqí qímasee qímaminau, dóo findi fínana aneenná rakísira ánaasee márinnai kafáa anirandée óonureenana miná aináinira manaaqáikia. ¹⁰Angíroo fannóo kafáa qímaminoo qinau. Qínée moómoo ásumu aní ámianaqa sía amana ásaana rífaranoo.

¹¹Maqee aní áranandaki faiqí rínóo anée akoonaiqí máqeennaránoo anée miná áuqu Isamaeera nèè qia.

Karaambáiqu fánnoo anée aupúranakiqari miná áaramasee fáaqa rúannana írinara minára mi faiqína áuqu Isamaeera neé qia.

¹²Mi faiqífa káasau fáiniara foorá máriannoo.

Mifa aiqámausa namuqáakamma nímaqáinaqa misá faqa narí namuqáakamma ámaqefaranoo.

Mifá narí áinaina rakéemasee áaduma máriannoo.

¹³Qakaara námmarifa narí kai qímírinoo qinau. Qínée kúqaa fee Ánutuna qáfamásee fée sía kúqirai káqi márídee qímánnimianauree. Miqí qímasee miná qímamu karaambaiqánara níqafee marí Anutu fee qinau. ¹⁴Miqóoqari misá mi nammari dikaandána áuqu réeqa káqi márira Anutufa qini qíqafai námmani díkaanda fée qiqau. Mi nammari dikaandáfa Kadeesa máqusa dínni Beereeda máqusa dínni qámbaana márinau.

¹⁵Qakaara námmarifa kafáa anirandee óonureenoo faiqí maqasoofanóo Abarammafa miná áuqu Isamaeera nèè qinau. ¹⁶Mi aukuaná Abarammafa 86 áukuana faqaafa márufanóo miná faiqí kambíqanau.

**Ánutufa Isaraee máqannaasara nifaaqa áti aukírafa
moodáanaki kúra ufa kooroo ímarífa márídanoo.**

17 ¹Abarammáfa máriufanoo 99 áukuana marasoofanóo Karaambáiqu miná áfusa kooroo máfi qímaminau. Qínée aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa márídaqa. Anée aiqáma kári qiní ufa qaindúsídana andeeqára áinaina kaí áuqaa. ²Qínée aní faqa qeeqá moodáanaki kúra úfa qímasee anísaaqari asumu moómoo kambíqa nímaqaaanaura.

³Abarammafa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa mapámufufanóo Anutufa maaqí qímasee qímaminau. ⁴Qínée maa moodaanaki kira ufána aní faqa qídaqa. Qínée kúqaa qímá afeekaikídaqa. Anée moómoo máqannaasa nínaakufa márinnaranoo. ⁵Doo maqee aní

áúqu Abarammáfa márína maqee fúka áúqu ámiqa. Abaraqaammánée qianaúra. Qinee aní moómoo máqannaa nínaakufaiqa máisáannanara aní áúqu Abaraqaammánée qianaúra. ⁶Qinée aní faiqi asumu moómoo ámianaqa misákiqari akaqáusa karaambáiqá márífara. Aní ásaifaqausa moómoo márídaqa moómoo máqannaa márifaranoo. ⁷Qinée qeeqá qíma afeekaikíra úfa aní faqa aní ásaifaqausa náaru kambíqainaúsa faqa qíafánnana náaru márira móodaanaki kíra úfara foorá rakísianaúra. Qinee aní faqa aní ásaifaqausa Ánutusa márianaúra. ⁸Anee asaquíraa fáira foorá maa maqánasaa máriannana qinee aní faqa aní ásaifaqausa faqa nímianaúra. Nímiananoo aiqáma Kannaana máqa máaqa fánnoo aní ásaifaqausaindi kámmínoo náaru náaru márínaqa qinee misá Ánutusa márianaúra.

Abarammána fúka áúqu.

⁹Miqí qímaseenoo Ánutufa kaifáa Abaraqaammána qímamínoo qinau. Anée faqa eedóo qímasee qíní qíma afeekai kíra úfamau aneenná ásaifaqausa náaru kambíqainaúsa faqa fuaqa. ¹⁰Anée fáqa aní ásaifaqausamara faqa aiqáma eedoo qímasee akoonaiqí faiqiuqa nifaaqa áti aukúàqa. ¹¹⁻¹²Maaqóoqari aiqáma akoonaiqí faiqiuqa maqasáifanoo ⁸fáasaana áiqaramáfinaqa nifaaqa áti aukúàqa. Aináinira faiqiuqa ínniki máriasa faiqi námu faqa níanaíndaraasa feefaurúmma quqáqaafaqa ínniki máriasa faiqi námu faqa nifaaqa áti aukúàqa. Miqímmásaiifanoo mifá qinée faqa ínnée faqa moodáanaki kírana uqannífiqaannoo. ¹³Aiqáma uqanna nifaaqa áti aukúàqa. Aukúsaifanoó mifá ínni nifaaqái qíní moodáanaki kíra úfa náaruara márianínnanara koorooíannoo. ¹⁴Ínniki qári akoonaiqí moó fánnoo sía afaaqa áti aukínafa márínaqa sía qíní faiqí ánaaseeki máriannoo féé qianáúra. Mifa qíní qíma afeekaikíra úfamau sía fínara sía ínniki máriani.

¹⁵Kafáa Ánutufa Abaraqaammána qímamínoo qinau, sía aneenná ánaaqara Sarai námmarinée qià. Maqee miná áuqa Saráqa námmarifa máriannoo. ¹⁶Qinée Saráqa námmarina ámiqi ámiqi máisáannanoo faiqi akoonaiqí aní maqa ámiannoo. Mifá moómoo máqannaasa nínoofa márínaqa mina faiqi námukiqari akaqáusa karaambáiqauqa márifaranoo.

¹⁷Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo maqásaa mapámu fínoo naanaidara qídanoo qinau. Amanée 100 áukuana márara fásiqa fánnoo faiqí máqáannoo féé Saráqa námmarifa faqa 90 áukuana márarafa amanée faiqí máqaannoo féé. ¹⁸Miqí qímaseenoo Abaraqammáfa Ánutuna qímamínoo qinau. Náqaa sáina Isamaeerafa qíní aináina máráaqaana ifanéè.

¹⁹Miqí qufanoó Ánutufa qímamínoo qinau. Aní ánaaqa Saráqa námmarifa aní faiqí akoonaiqí maqasáinaná miná áúqu Isakee neé qía. (Maasá ufakíqari Isakeena áúqu naanaidara qíranee qímaqoofanoo.) Qinée

ani faqa moodáanaki kára úfa quqáunafa Isakeenasáa faqa minásáaqari náaru náaru kambíqainausasaa faqa máriannoo. ²⁰Isamaeerana fáqa anée qíanandee, miná faqa ámiqi ámiqi ianáura. Miná faiqi námu moómo uqanna kambíqeefera. Akoonaiqúfa qísauku qára taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda 12 marasée úriqararausa márifara. Miná sáaqari kambíqáinausa firaa maqannaa márifaranoo. ²¹Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai Saráqa námmarifa aní faiqi Isakeena máqannoo. Qinee qeeqá moodáanaki kára úfa minásaa quqáqaana máriannoo. ²²Ánutufa aiqáma maa ufána Abaraqaammána qímamiséenoo doo quqásee fínau.

²³Fífufanóo Abaraqaammáfa Ánutuna ufa máu fínno mi faasaanná kai narí faqa narí ámaaku Isamaeerana fáqa narí aináinira fáiquuqa faqa narí aináiniranaki márída maqaqoó fáiqisa fáqa aiqáma nifaqa áti aukínau. ²⁴⁻²⁵Abaraqaammáfa 99 áukuana márinoo narí afaqa áti ateká áqinau. Isamaeerafa 13 áukuana marasoofanó miná afaqa áti ateká áqinau. ²⁶⁻²⁷Moodáa fáasaana kai Abaraqaammáfa fáqa narí ámaaku Isamaeerafa fáqa narí aináinira fáiquuqa aiqáma nifaqa áti atekáqau.

Ánutufa Abaraqaammána faiqi ámirara qíma afeekaíku ufana.

18 ¹Abaraqaammáfa Mámareena arookása atukakí súani qámgaanai aiquaiqá ufanóo narí úiqaana máqa kooqíki óoqu faaqée márufanoo karaambáiqua maaqímmasee miná áfusaa kooroo inau. ²Óoqufaaqee márufafa faiqi qaaramoó námu ánufanoo Abaraqaammáfa níqáfamaséenoo nári óosana máreenoo fíndimeeqeenoo misá ánuqoo sandée óonuréenoo óorindari maqásaa kummáramá fínno qímanniminoo qínau.

³Óo úriqararausa, qínée ínni dadaaqírausa márídaqa sía qíní áidaaqa ráaqa. ⁴Qinee qánaqa nammári mínisaifafa ínneeqa níku nammári úqu séeqa maa saqarína atukakí adooaqa. ⁵Qinee akaqá nárana nímiana námaseeqa afeeka mara máreeqa fuaqa. Qinee ínni dadaaqianéera maaqóo ániafanoo. Innee maí ánianannái qíní dúqu uqéeraafanoo. Minára eedoo qífaqa nárana nímia. Míqi qufaqá misá qiqau. Dúfi dúfi doo nímia naanée qiqau.

⁶Abaraqaammáfa iriséenoo úiqaa máaqaki sandéenoo óonureenoo Saráqa námmarina qímaminau. Anee kái kaqi parauáqa ámiqirana moodáa beeka marasée féemu suqá.

⁷Míqi qímaseenoo ráudamaki sandéenoo burimakáu máruqoo óonureenoo burimakáu ánaaqi ámiqirana amaqí qumooqu kírana mara rumbá máreenoo narí aináinira fáiqi amisoofanó kai káqi ufanoo arusée suqánau. ⁸Abaraqaammáfa burimakáu náamma anoona fáqa náamma anoona fadaméena fáqa féemu faqa burimakáu suqárana faqa mara máree míní nímufafa naqau. Abaraqaammáfa saqári atukakí misá faqa márídanoo nárana nímufafa naqau.

⁹Misa námaseeqa Abaraqaammána maaqi qímasee iraqau. Aní ánaaqa Saráqa námmarifa yái fée márinoos fée qufanóo mifá qinau. Mââ úiqaana máqaki márídanoos fee qinau.

¹⁰Miqí qufanóo misákiqari moó fánnoos qinau. Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai qinee kafáa aniráananoo aní ánaaqa Saráqa námmarifa akoonaiqí fáiqi máqaannoo. Miqí qímarufánnoos Saráqa námmarifa úiqaana máqa kooqíki mi fasiqána ánaaqíannai óoqu faaqée ídanoos írimarínau. ¹¹Miqí qufanoo Saráqa námmarisa Abaraqaamása asooqá uqanna márufanoo Saráqa námmarifa faqa faiqi máqara aukuaana óoqai taikánau. ¹²Saráqa námmarifa minára iriséenoo narí kai nánaidara qídanoo qinau. Qinée faqa qeeqá náuraiqindiri asooqá marida. Náqimmasee fee qeeqá qifaaqi faqa aaná fuanáuree.

¹³Miqúfanoo karaambáiqi Abaraqaammána qímaminoo qinau. Náqaa fée ifanóo fee Saráqa námmarifa naanaidara qínnoos fee. Maana qinee asooqá márídaqa náqimándeefaiqi máqaanauree qínnoos fee. ¹⁴Nána áinainee moó áinaina Yáaweefa sía amana áuqaannoo fee mifá amaná aiqáma áinaina áuqaannoo. Qinée ánoona ufa qídaqa, moó áukuana maa quqoonnásaa qinée kafáa aniráananoo Saráqa námmarifa akoonaiqí fáiqi máqaannoo.

¹⁵Saráqa námmarifa miná iriséenoo rufia máreennoos únna qímasee qádo qinau, Qinée sía naanaidara qíqa. Miqí qufanóo misá úriqararafa Karaambáiqi qímaminoo qinau. Anée naanaidara qíanaqa íriqa.

Karaambáiqi Soodooma máqusa áruanínnaanara qinau.

¹⁶⁻¹⁷Mi fasiqa qaaramoo namúsa Abaraqaammána faqa óoqu fíufafa Soodooma máqusai qáfee máruqoo múqunnisoofanoo Karaambáiqi narí kai qímasee írinau. Qinée áuqararee qúnna áinaina sía Abaraqaammána umeeráma ámaqaanaura. ¹⁸Miná saaqari kambíqáinausa firaa maqannaá márifaranoos. Aiqáma máqannaasa Abaraqaammána sáaqaraanannai ámiqi ámiqimma nímaqaanaura. ¹⁹Abaraqaammáfa narí faiqi námu fáqa misásaaqari kambíqainausara faqa andeeqára óosanamau kai fuaqéera fuki faaki íanifeera rusandeesámummasee máraqiafana. Misa miqí faqa qinee qíma afeekaikíafanna áinainausa aiqáma miqímma nisaanaura.

²⁰Miqí qímiriséenoo Yáaweefa Abaraqaammána akooqóo kooroommásee qímaminau. Soodoomma máqusanaasa fáqa Koomoora máqusanaasa fáqa mandá óosana fíqaranoo márifaqa akaqáusa minára níkoos uqanná qaifaqá qímaqimiafaqa íriqa. ²¹Qinee óoqureeqa mi fasiqa anaaseesá mi oosanná áuqee máríana qáfaanaura kúqaa fee únna fee márídanoos fee.

²²Mi qaaramoo fasiqa namúsakiqari qaara qánda Soodoomma máqusai óoqu fímarufanoo Karaambáiqi Abaraqaammána faqa márínau. ²³Abaraqaammáfa Karaambáiqi óorinni óonu réenoo irámirinoo qinau.

Kúqaa fee anee andeeqárausa fáqa áaqee máriasa fáqa aiqámee nárú taikéennaree. ²⁴Qaara fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqusánaki márífana anee aiqámee nárú taikéennaree. Kafaa 50 andeeqárausa márífana mi maqusána asumu quqéennaree. ²⁵Sía amana andeeqárausa faqa mandáikirausa faqa moodáanaki nárinnaranoo. Mifá sía andeeqánoo márídanoo. Andeeqárausa faqa áaqee maríasa faqa sía amana moodáa óosana kai níminnaranoo. Aiqáma maa maqánasaa máriasa siaasa máríanafa andeeqára óosana kai máraà.

²⁶Karaambáiqu Abaraqaammána ufa iriséenoo qímaminau. Qiné qaa fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqusánaki paqúriqa sía mi maqusána kurídiánaura.

²⁷Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiqu qiné qifaaqu quqásee aní qímamunna ufana mi numooná minní qísaa. Qinee faiqí faiqí márídaqa áaqámámmasee ani faqa moómoo kári ufa qídaqa. ²⁸Amanée 50 sía márífana 45 kai andeeqárausa márífana moodáannai qísauku 5 minakí sía márinnanara irisée nárinnaree. Karaambáiqu narí qímaminoo qinau. 45 andeeqárausa mi maqusánaki márifaqa sía kurídi taikáánaura.

²⁹Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiqu qaa fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa márífana aiqáma nárinnaree. Karaambáiqu miná iriséenoo qímaminau. Qinée qaa fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa paqúriqa mi maqusána sía kurídiánaura.

³⁰Abaraqaammáfa iriséenoo kafáa Karaambáiqu qímaminau. Qinée kaifáa aní qímamíànana anée sía qiníara áano qia. Moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee qiní qísauku qara taikásee 30 andeeqárausa márífana náqaa fee innáree. Yáaweefa iriséenoo qinau. Qinee 30 andeeqárausa paqúriqa sía miqíánaura.

³¹Abaraqaammáfa kafáa qímaminau. Qinée qifaaqu quqásee ani faqa moómoo ufa qímarúnnana mi numooná minní qísaa. Mi maqusánaki moodáa fasiqa 20 kai márífana náqaa fee innáree. Karaambáiqu iriséenoo qinau. Qinee 20 andeeqárausa paqúriqa sía mi maqusána kurídiánaura.

³²Abaraqaammáfa kaifáa qinau. Óo karaambáiqu sía áano qia. Qinee moó úfa kafáa qianáura. 10 andeeqárausa paqúrimásee náqi fée innáree. Miqí qufanóo Karaambáiqu qinau. Qinée qísauku qara 10 kai andeeqárausa paqúri mándee sía kurídi nímaqaánaura.

³³Karaambáiqu Abaraqaammána faqa ufa qímaseenoo dóo óoqu finau. Óoqu fúfanoo Abraqaammáfa quqásee anirandée ámaaqa finau.

Soodoomma faqa Koomoorá faqa mandá óosanna máraqau.

19 ¹Abaraqaammáfa múqunnisoo qangirooqandá Soodoomma máqusai óoquiree maqúsa kooqíki qáfoofanoo Róotafa miqóo

óoqu faaqée márinau. Máridanoo Róotafa miqandá níndafeenoo máqeenoo óonu miqandá nóorinni óorindari maqásaa rupáitama fufanóo maaqí qímasee qímanniminau. ²Óo qiní úriqarara qanda qinee ínniqara dadaaqírara máridaqa. Ínnee qára qiní máaqaki anirée níku nammári uqusée qiní máaqaki faiqaqa. Faiqée dúna kanánaana fíndi fínaqa ínneeqa fínnannai fuaqa. Miqí qímasoofaqa miqandá qádo qída qiqau. Sáina maa qandá maqúsa qámbaana faiqaanáura.

³Róotafa sandanáinái qímaseenoo ufaqá miqandá miná fáqa máaqaki kéeqaqau. Óoru roofanóo Róotafa narí aináinira fáiquqara qufaqá misá ooruku anoona sía qái féemuna faqa ámiqira nárana faqa suqásee nímufoqa naqau. ⁴Námaseeqa faiqárara ímarufaqa mi maqusánaasa faiqí kumaaráa náuraiqi aiqáma anirée Róotana máaqa fuseemmá datí mámbufaqa Róotana maaqí qímasee áaraqau. ⁵Mi faiqi qandá fáasai aní máaqaki kéeqaa qanda yái fee máridaquee. Anée miqandá maasá qíminaa mi qandá mandá óosana nímia.

⁶Róotafa misá ufa iriséenoo ráuda máfinoo narí ánaaqianaindari kooqí ititásee qímánníminau. ⁷Qinée qádo qíra ufa ínni qímannimidaqa. Sía uqanná maa manda oosanná máraaqa. ⁸Íriaqa, qeeqá qíraamuna qaara qánda sía faiqí fáqa núaqánda ínni nimisánaqa ínneeqa íriranannai kai máraaqa. Maa fasiqa qandá qiní máaqaki ani raafaqá áqoondi kámmaqauna máriaafaqa qinee ámiqimmasee miqandásaa rakísidaqa.

⁹Miqí qímasee qímannimisoofoqa misa aiqáma maaqí qiqau. Anée moó máqannaafa maasáki ani márianafa. Yáfee qifanée anee maasára qádo qídanee. Anée nímaaráa. Sía nímaaráinaqa sía aní áqoondiqara kai mandáikamma nímaqaanaura, aní fáqa firaqóo mandáikamma ámaqáanaura. Miqí qímaseeqa misa Róotana afeeqá áquseeqa miná kooqí rufádáairara iqau.

¹⁰Máaqakiqári Róotana áqoondiqara Róotana qumu rarisámeeqee máaqaki áqusee kooqí ititáqau. ¹¹Ititáseeqa mi fasiqáusa madáanai márusa aiqáma nífu qimbásoofaqa kooqíara randóosia minnísàqau.

Róotafa Soodoomma máqusakiqari fínau.

¹²Minní soofaqá Róotana áqoondi qára irámiriqa qiqau. Máà anée márianna maqusánaki aní áti akaqáusa máridee. Kái káqi aneenná áraamuqmaaka faqa áiraamaku óondamara faqa aneenná átuqa faqa aiqáma nífiqee moosáa fua. ¹³Maasá maa maqusána damunámma áquanaura. Karaambáiqi maa maqusánakina óosana óosana mandáinaina kambíqáifanoo mi ufána iriséenoo maaqandá diqiqaifaqá maa maqusána kurídirara qúmidafa.

¹⁴Róotafa iriséenoo narí áraamuna qara nifaaqi qárara qútaaqámaqoo fásiqa qánda fáqa qímanniminau. Doo ánifaqa ínnisaimbaqa moótinai fúafa. Ánutufa maa maqusána damúnirara qínnoo. Miqí qufaqá miná áiraamaku qara sía íriqau. Quteéti qídanoo mifoo qímasee káqi máriqau.

¹⁵ Iáqoo faqa kanánaana angirooqára Róotana kafáa fuki faakí qiqau. Dóo kái káqinana aneenná ánaaqa fáqa aneenná áraamuna qara fáqa nífiqee fúà. Ínnee faqa maa maqusána námu faqa kurídifaara.

¹⁶ Róotafa iriséenoo óonáuqee anauqee ímarufánnoo miná áqoondiqara miná ásauku faqa miná ánaaqa ásauku faqa miná áraamunaqara fáqa qumáree rarisámeeqee aanái ubeekaqáu. Yáaweefa Róotanara ámuqusufanóo miqínau. ¹⁷ Níffqa quqásoofanóo angiroo moó fánnoo qímanniminoo qínau. Ínnee sandámáfuaqa kúqifaara. Fídaqa sía quandáfi qáfaaqa. Afaasásaa faqa sía kásooiaqa. Ínnee kúqifaara, áaqanai sandée óoru fúafa.

¹⁸ Róotafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Sía aneenná qíannannai diiqáa. ¹⁹ Anée firaqóo qínifara ámuqusífana qíní kúqiranakinaana máraananoo. Áaqána níanai márifaqa minní fímaríananoo mi nariráfa qíní fáqa dárinaqa kúquanoo. ²⁰ Anée káqikaa máqusa muqúnni qáfaidanee. Mifa adeedí márifaqa amanée qínee minní sandánauree. Káqikaa máqusa uqanná márídanoo qínée minní óonureeqa asumu máríanaura.

²¹ Miqí qímasoofanóo angiroo moó fánnoo qímaminau. Dóo amaná qínee minára eedóo qídaqa. Sía qínée mi maqusána kurídianaura. ²² Dóo kái káqi sandáa. Anée óonu ráinaqa miqóo qeeqá qúnna áinaina áuqaanaura. Róotafa mi maqusánara káqikaa máqusee qunára misa mi maqusána áuqu Sooara fée qídaqa.

Karaambáiqu Soodoomma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa kurídinau.

²³ Mi kananaanná súani afu maqee úri márufanoo Róotafa Sooara máqusai óonu ranau. ²⁴ Oonuroofanóo Karaambáiqu idá námu faqa koorootaqásàaqári qéemari idánara foorá írana námufaqa quqásoofanoo aakuara foorá Soodoomma máqusasaa fáqa Koomoora máqusasaa fáqa áqufinau. ²⁵ Áqufinoo mi arumúnaki máru maqusáusa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa ándanda faqa náru taikánau. ²⁶ Róotana ánaaqa narí afaaqi fáqa sandée fídanoo óonu quandáfinoo áfu máqeenoo doo miqóo ooruku kámmafi kísaaqa saqáriara foorá rakíqanoo márínanau.

²⁷ Moó kánanaana Abaraqaammáfa fíndimeeqeenoo Karaambáiqu fáqa ufa quqóo óoqu finau. ²⁸ Miqóoqari Abaraqaammáfa mara muamí qáfoofanoo Soodoomma fáqa Koomoora fáqa mi afaasánasaa máru maqusásaki idá muna fannoo firaafa uqanná óoru fúfánnoo qáfanau.

²⁹ Ánutufa mi afaasánasáa máru maqusáusa faqa máqa maaqá faqa kurídídanoo Abaraqaammánara iriséenoo Róotafa máriu maqúsaua náridanoo Róotana kái maréeqee kaqínni quqánau.

Mooabana fáqa Amoona faqa níku nísauku kambíqoo ufafa.

³⁰ Róotafa Sooara máqusara rufíaséenoo narí áraamuna qara nífiqeenoo ámuauqu námusaa óoni áamara márúnnaki óoru márínanau.

³¹ Máriufanóo miná áraamuna indaarúqaafa ínaaqianaana maaqí qímasee qímaminau. Dóo maasá qíkoofa asooqá márídanoo. Sía maa saqánna aníndiri marasée faiqí mara qímifaqa máqara fásiquauqa márídaqa. Aiqáma faiqí áuqeeu óosanafa sía anindíríki márídanoo. ³² Doo áninaqa aníndiri uáinna námmaryi áuquseeqa nári níkoona ámíànanóo moómoo námaseenoo fúru fárinaqa aníndiri miná fáqa sakasée faiqáà. Miqí másaifanóo aníndiri níkoofa aníndiri faiqí mara qíminaqa aníndiri faiqi námu fíndifíqa máriaqa.

³³ Miqí qímaseeqa mi eendánaki miqandá uáinna námmaryi moómoo nári níkoona amisoofanóo néeneeséenoo fúrufara másoofanóo ánasaafa náaree narí ákoona fáqa sakasée faiqanau. Úainna námmaryi fánnoo miná fúru fára másoofanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁴ Kanánaana ánasaafa narí áuna qímaminoo qinau. Fáasái eendáki qínée qeeqá qíkoona faqa sakasée faiqéeqa. Doo fáfaa eendáki aníndiri uáinna moómoo kaifáa ámiananóo námaseenoo fúru fárinana aneé faqa miná sakasée faiqáà. Miqímasee aníndiri qeeqá qíkoona faiqi máqasaana faiqí asumu káqi máriaqa. ³⁵ Miqí qímasee doo mi eendánaki miqandá uáinna námmaryi moómoo nári níkoona amisoofanóo fúru fárammá soofanóo áuna fannoo narí ákoona faqa sakaséenoo faiqanau. Róotafa uáinna námmaryi námseenoo fúru fáridanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁶ Miqímmasee Róotana áraamuna qára nári níkoona faqa faiqoonánnai nímuaqu qáikiqau. ³⁷ Miqímásee márufanoo indaarúqaa áraamana fánnoo faiqi akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Mooaba neé qinau. Máriu fanoo Mooabafa fíndifinoo Mooaba máqannaasa níkoofaikamminóo márínanau. ³⁸ Áuna fannoo mifá fáqa faiqi akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Beenaami feé qinau. Máriu fanóo Beenaamifa fíndifinoo Amoona máqannaasa níkoofaikamminóo márínanau.

Abaraqaammána faqa Abimeereekána faqa ufa.

20 ¹ Abaraqaammáfa Mámareena máqusa minní séenoo Neekeefa máqa máaqakina óoqu finau. Mifa Kadeesa máqusa dínni Sura máqausa dínni qámbara óoqu márínanau. Marikínoo kafáa Keeraara máqusaki óoqu márínanau. ² Keeraara máqusaki káqi márídanoo Abaraqaammáfa narí ánaaqara Saráqa námmaryinara qíní dáuna fée qinau. Keeraara máqanna karaambáiq miná áuqu Abimeereekáfa márínanau. Mifá Abaraqaammána ufa iriséenoo Saráqa námmaryinara miná áuna fée qímaseenoo narí aináinira fáiquuqa níqiquofaqá Saráqa námmaryina maréeqeeqa Abimeereekána ámiqau.

³ Miqóo márufanoo Ánutufa Abimeereekána qainá sáa kooroo qímasee qímaminau. Anée kúqinnaránnoo maa anaaseená aneé máraannana móo fásiqa ánaaq máridanoo.

⁴Abimeereekáfa Saráqa námmarina sía sakasée faiqanau. Minára iriséenoo Ánutuna qímaminoo qinau. Óo karaambáiqu qinee andeeqárausa máridaqa anee qiní faqa qiní faiqí ánaasee fáqee nárinnaree. ⁵Abaraqaammáfa narí kai Saráqa námmarinara qiní dáuna fee qifaqá qinée íriqa. Kafaa maa anaaseefá faqa narí afaaqiara qínnoo qiní qífasaa fee qinoo. Miqí qifaqá qinee mina írunanoo qiní dáakirafa qímaqiminoo sía áaqarafa aníki máriannoo fee qifaqá máraunanoo sía áaqarafa qiníki máridanoo.

⁶Ánutufa iriséenoo kafáa qainásaa qímaminoo qinau. Eeóo qinée írídaqa kuqáa aní aakirafa qímamifana andeeqáananoo. Qinée kai aní qumeé rafáaqafúnana anée sía qiní mandáikamma qímaqeenana mi anaaseená faqa sakasée faiqáananoo. ⁷Dóo fíndi fínana mi fasiqána ánaaqa kaifáa narí afaaqinnái aiqáinanóo fúani. Abaraqaammáfa qiní tamummáqara fásiqa máridanoo. Mifá aníara innaaru qínaqa iriséeqa síamma aní áruanauranoo. Anée sía mi anaaseená aiqáinaqá aní faqa aní máqannaasa faqa aiqáma náruanauranoo.

⁸Abimeereekáfa miná iriseenoo Kanánaana eendái fíndifinoo narí máqannaa úriqararausa náaramáseenoo Karaambáiqu qu úfana qímannimisoofaqá firaa qóo rufiaqu. ⁹Abimeereekáfa kafáa Abaraqaammána áaramáseenoo irámirinau. Anée nána óosanee maasá qíminánee. Nána mandá áinainee maasá aní ámunanee anee qiní faqa qini qíku qísauku faqa firaa úmmaara qíminanee. Sía áuqaqaa íra óosana maasá qímiananoo. ¹⁰Nána írirafee márifanee maaqínanee.

¹¹Abaraqaammáfa miná iriséenoo maaqí qímasee Abimeereekána qímaminoo qinau. Qinée maaqí qímasee qímiriqa maa maqannáasa sía Ánutunara rufíqee máriafaqa qiní daruséeqa qiní qínaaqa máree foo qímaseeqa miqí qíqa. ¹²Qiní qínaaqa kúqaa qiní dáuna máridanoo qiní qíkoona áraamuna máridanoo moó ánaasee faiqí márifaqa maraqáunafa máridanoo. ¹³Ánutufa qiníara aneenná akoona maqúsa minnísee anaamurinni núannee qufaqá qinee Saráqa námmarina qímamiqa maaqí qiqíafana. Anee qiníara qiní úriqarara fee qínana qiníara qiní qífasaa fee qia.

¹⁴Miqí qufanóo iriséenoo Abimeereekáfa Saráqa námmarina kafáa Abaraqaammána áminau. Mikarí mifa sipsípauqa faqa burimakauqa faqa aináinira mánaaqa kúmaaraauqa faqa Abaraqaammána áminau.

¹⁵Amiséenoo maaqí qímasee qímaminau. Qiní maqa máaqa máridanoo. Aneenná kai áidinnaqoo mária.

¹⁶Miqí qímaseenoo quandá fínnoo Saráqa námmarina maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo aní áfasaana siruáa munnimma wan tausénna 1000 ámiqa, maa ummaaráfa taikáinaqa aní faqa máriasa aní áaqarana sía máriifoo qiaqéera. Kafáa aiqámausa aníara sía mandóosana áuqee foo qiaqa.

17-18 Yáaweefa Saráqa námmarinaki kambíqoonara iriséenoo Abimeereekána, na áiku ásaukukinaa ánaaseeuqa faiqì máqara áana ititásoofaqa faiqì máqarara sía amanáikiqau. Miqíqqa márufanoo Abaraqaammáfa Abimeereekánara Ánutufinnai innaaru qufanóo Ánutufa Abimeereekána faqa narí ánaaqa faqa narí aináinira mánaaqauqa faqa misá aurírana taikannisoofaqá kafaa faiqì máqarana amanaíkiqau.

Isakeena máqoo ufafa.

21 ¹Karaambáiqua narí qímaqoondée ínoo Saráqa námmarina ámiqí ámiqimma ámaqanau. ²Miqímmasoo fanóo Abaraqaammáfa náuraiqí márufanoo Saráqa námmarifa ámuqu qáikinoo Abaraqaammána faiqì Ánutufa qímaqooqoo máqanau. ³Maqasoofanóo Abaraqaammáfa miná áuqu Isakeeneé qinau. ⁴Áuqu rámaséenoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaaramoó maraséenoo 8 faasaana áiqaramá fufanóo Abaraqaammáfa Ánutufa qímamúndee ínoo Isakeena afaaqa áti ateeá áqinau. ⁵Abaraqaammáfa uan handeeréeta 100 áukuana faqáafa márufanoo Isakeena máqanau.

⁶Saráqa námmarifa Isakeena maqaséenoo maaqí qinau. Ánutufa asasírana faqa naanaidara qírana faqa qíminoo. Aiqámausa minára írinausa qiní faqa naanaidara qífáranoo. ⁷Miqí qímaseenoo Saráqa námmarifa maaqí qinau. Yáfee moó fánnoo Abaraqaammána qímaminoo Saráqa námmarifa narí faiqì maqasée amana náamma ámiannoo fee qíannoo fée, sía amana moó fánnoo miqí qíannoo. Miqí qímariafaqa qinee asooqá námuki Abaraqaammána faiqì akoonaiqí máqeeqa. ⁸Isakeefa áaqoo írinoo náamma minnísoo fáasaana Abaraqaammáfa qoomáqa firaaqóo suqánanau.

Abaraqaammáfa Qakaarana faqa Isamaeerana faqa niqiqoo úfafa.

⁹Miqímmasee máriufanoo moó kári Isipa máqannaa ánaasee Akaara námmarina ámaaku fannoo Saráqa námmarina ámaaku Isaakeena faqa sararí márinau. ¹⁰Sararímarufanoo Saráqa námmarifa miná qáfamaseenoo Abaraqaammána qímaminoo qinau. Maa ainainira manaaqána fáqa narí faiqì fáqa níiqáinaqa fuaqa. Maa anaaseená faiqì fannóo sía aní qumíasana qiní faiqì máraree qínnana máraannoo.

¹¹Isamaeeráfa faqa Abaraqaammána faiqì márúnara Abaraqaammáfa mi ufána írufanoo aundurá ummaara ranau. ¹²Miqúfanoo Ánutufa Abaraqaammána qímaminoo qinau. Sía faiqì ánaaqi qísanoosára ámuqusiani. Anée Saráqa námmarifa qímamindee ía. Isakeena sáaqari kai qinee qíma afeekaikíafannandée ínoo moómoo asumu kambíqee faránoo. ¹³Aní aináinira ánaasee faiqì fáqa qinée dadaaqíananoo moómoo faiqì maqasáinaqa moó máqannaasara foorá marifaranoo. Mifá faqa aní faiqì kái máridanoo.

¹⁴Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo moó kánanaana fíndifinoo féemu áafaqa faqa aandáu apata táquki nammári sakaséenoo Akaara námmarina uqáruma amiséenoo faiqi áakuamaqáséenoo aiqanau. Akaara námmarifa narí ámaaku áfiqeenoo Beeraseeba máqa máaqaki aadána máqa máaqaki óoqu márídanoo óonuree anirée ída márínau.

¹⁵Aandáu apata táqukinaa námmaryi aiqáma taikáfufanóo Akaara námmarifa narí faiqi káqikaa sáqari atukakí áisanau. ¹⁶Aisáseenoo káqikaaqóo kísaaqasaa óonu óoqufaqee ídanoo narí kaí qímirínau. Qínée sía amana qeeqá faiqi kúqirana qáfaanauranoo. Miqí qímaseenoo miqóo óoqufaaqée márídanoo ikí ráqee márínau.

¹⁷Miqí márufanoo Ánutufa mi faiqína ikí ráqarana írufanoo innaarúnaindari Ánutuna angíroo moó fánnoo Akaara námmarina qímaminoo qínau. Akaara námmaryi anée nánaree ummaara márídanee. Sía rufíaa. Aní ámaaku ikí ráqarana Ánutufa dóo írinoo. ¹⁸Dóo fíndi fínana óonu faiqi rafúsusee ámiqi ámiqia. Qínée miná sáqari kambíqainausa firaa maqannaasaiká mánnisaanaura.

¹⁹Miqí qímaseenoo Ánutufa Akaara námmarina áfu maqa ámufanoo nammári mádika qáfanau. Qáfamaseenoo aandáu apata táqu mara máreenoo óoqu saka narí faiqi ámufanoo nanau.

²⁰Ánutufa Isamaeerána rakísi ámaqee márufanoo innooqánau. Innooqáfufanóo mifa Paraana aadána máqa maaqáki márídanoo uaqárana akoofása márínau. ²¹Paraana aadána máqa máaqaki márufanóo miná ánoofa Isipa máqusaindaraa mánaaqa mara áminau.

Abaraqaammafa Abimeereekána faqa moodáanaki kíra úfa qínau.

²²Mi karí Abimeereekáfa Pikoorana narí rákira fásiquaqa uriqararana áfiqeenoo Abaraqaammáfa máruqoo óonu réeqa maaqí qímasee qímamiqa qiqu. Anée aiqáma áinaina áuqaannánaki Ánutufa dadaaqídanoo. ²³Doo maqee Ánutuna áfusaa qíma afeekaikámmásee qíní faqa qíní faiqi námu faqa qíní sáqari náaru kambíqainausa faqa sía mandáikamma nímaqaa. Qínée aní ámiqimma ámaqáqiafana anée faqa miqí kai ínana qíma afeekaikámmásee qíní faqa maa maqa maaqána anee márianna maqa maaqána fáqa ámiqimma qímaqaa.

²⁴Abaraqaammáfa minára iriséenoo qímaminau. Qínée miqímmianauree qímasee qíma afeekaíkinau.

²⁵Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa Abimeereekána óori kándara úfakiqari qímaminau. Aní aináinira fáiquaqa qíní nammári mádika rákirara máseeqa máreea. ²⁶Abimeereekáfa iriséenoo qímaminau, Qóo qínée sía miná íridaqa, yáfee miqínnoo fee. Anée minára sía qíma qímunaqa sía íriqiafana. Maqee kái íridaqa.

²⁷Abaraqaammáfa minára iriséenoo burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa maréeqee Abimeereekána áminau. Amisée miqandá moodáanaki

kiqáu. ²⁸ Abaraqaammáfa sipsípa ánaaqiuqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 náadumasaa rainá quqánau. ²⁹ Abimeereekáfa miná qáfamáseenoo Abaraqaammána irámirinau. Anee nánaree miqídanee.

³⁰ Miqí qímasee iroofanóo Abaraqaammáfa qinau. Anée maanáuqa máraà. Anée mairainnanannóo qiníara maa nammari dikaandána indu fínaufoo qinnáranoo.

³¹ Misá miqóo qíma afeekaiká máseeqa mi maqusána áuquireeqa Beeraseeba fée qiqau.

³² Miqanda Beeraseeba máqa máaqaki moodáanaki kíra úfa qímasoofanoo Abimeereekáfa narí rákira fásiquaqa úriqararana Pikoorasandíri narí maqúsai Firistia máqa máaqai fiqau. ³³ Miqandá fufanóo Abaraqaammáfa tamarisika sáqari Beeraseeba máqusai úmmaquseenoo náaru náaru márira Káraambaiqa Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁴ Mi kamúqoo Abaraqaammáfa kísaaqasaa Firistia máqa máaqakina márinau.

**Ánutufa Abaraqaammánara aneenná ámaaku
Isakeena tatúfirana suqá qímiannee qu úfa.**

22 ¹ Máriiufanoo Ánutufa Abaraqaammána amanammásee qáfaanee qímasee innaarúnaindari áaramasee qinau. Óo Abaraqaama qufanóo Abaraqaammáfa qinau qinée maaqóo márídaqa. Miqí qufanoo Ánutufa qímaminau.

² Aneenná ámaaku Isakeena aní ámaaku moodáa, káaqa ámuqusa ímariannana áfiqeenana Mooría máqa máaqai óoru ráinaqa qinee áaqana moó uqafíqánaura. Anée mi aqaqannáasaa aneenná ámaaku arusée qini tatúfirana suqá qímia.

³ Miqí qímasoofanoo kanánaana fíndifinoo narí dookísaa idá rufáriséenoo minásaa quqáseenoo narí aináini marú faiqi qandá faqa narí ámaaku Isakeena fáqa nífiqeenoo fíndimeeqee Ánutufa qímàmúnnai finau. ⁴ Qaara afuru aanái fí faiqaqau. Qaaramoó kufanóo Ánutufa qímaqoo áaqannafa níanasaa márufanoo qáfanau. ⁵ Qáfamaseenoo Abaraqaammáfa narí aináini máru faiqi qandá qímanniminoo qínau. Ínneeqara maaqóo márída doonkísaa rakísiaqa. Qeeqá qímaakundíri miqóo óoru Ánutunara innaaru qímasee ínneeqara iannái qúmuanaura.

⁶ Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa tatúfirana suqáaninna ídana maréeqeenoo Isakeenasáa soofanóo mároofanoo narí idá qéemaruna ákuru mándeenoo miná qumáreenoo musúka faqa qumáreenoo doo narí faiqi áfiqeenoo Ánutufa qímaqoo áaqanna kaaqa óoru fínau. ⁷ Aanái óoru fímarufanoo Isakeefa narí ákoona áaramaseenoo qinau, Qípoo qufanóo Abaraqaammáfa foó qímasee qinau. Nánaree qídanee qufanoo Isakeefá qinau. Qinée qáfaunana anee idáti faqa idá rúmbarana faqa máree fímarinanoo, yáafée tatúfirana suqéefandínna sípsipafa márídanoo fee.

⁸ Abaraqaammáfa maaqí qímasee narí ámaaku qímaminau. Ánutufa narí kaí sipsípa ánaaqi moodáa qíminaga tatúfirana suqámianaura. Miqí qímaseeqa miqandá moodaanaki óoru fíqau.

⁹ Miqandá Ánutufa qímaqoo áaqannasaa óoru réeqa Abaraqaammáfa óoniuqa maréeqee áaku aakummáseenoo idá miná ámuuaqa quqáseenoo narí faiqí Isakeena ruúmbeequeenoo rafúsu idásaa rusínau.

¹⁰ Rusíseenoo musúka qumáreenoo narí faiqí kuqá arusaanéera inau. ¹¹ Karaambáíqa angiroo innaarúnaindari áaramaseenoo qinau, Abaraqaamma, Abaraqaamma, miqí qufanóo Abaraqaammáfa qinau. Qinée mää márídaqee qufanoo Karaambáíqa qinau. ¹² Sía faiqí arua, sía mandáikamma ámaqaa. Sía aneenná ásaukukoo aneenná faiqí árua. Dóo maqéé qinée íridaqa anee Ánutuna ufa qaindúsidana miná ufa áfaqee máriananoo. Anée aneenná ámaakuara aneenná ámuqusa uqannára sía qádo qíananoo eedóo kaí qíananoo.

¹³ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa uqéeráfinoo qáfoofanoo ándandaki sípsipa ákoona saqári ánaaqiki aanai rutáqusee márufanoo qáfanau. Qáfamaseenoo Abaraqaammáfa narí ámaaku ámaqaa máqeenoo sipsípa ákoona aruséenoo Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ¹⁴ Miqóoqari Abaraqaammáfa mi aaqanná áuqu reenoo, Karaambáíqa nímira áaqanee qinau. Minára maqee mindáraasa maaqí qídaqa, Yáaweefa narí áaqanasaa nímidanoo fee qídaqa.

¹⁵ Karaambáíqa angiroo innaarúnaindari kaifáa Abaraqaammána áaramaseenoo qinau. ¹⁶ Karaambáíqa aníara maqí qídanoo. Qinée qeeqá dúqusaa qíma afeekaikammásee qídaqa. Qinee firaaqóo ani ámiqimma ámaqaanaura. Aneé aneenná ámaaku moodáa sía qádo qíannanara qinee miqíanaura. ¹⁷ Qinee kúqaa qíma afeekaikámmasee anísaa aní aruakínausa aní áiku ásauku innaarúnai fásaura foorá moómoo márifaranoo núkudara foorá aní ámianauranoo. Aní áiku ásauku namuqáa rafáaqa fúsee misá aináina máree márifaranoo. ¹⁸ Aiqáma máqannaasa qiníara aní áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaaqaafánandee másee maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaannee qifáranoo. Anee qiní aakápara ufa qaindúsuannánara miqíqa.

¹⁹ Abaraqaammáfa miqóoqari narí faiqi Isakeesandíri narí aináinira fáiqi qára qúmi nífiqee narí máru máqusanai Beeraseeba máqusai óoqu márínau.

Naqoorana áiku ásauku núqu.

²⁰ Máriufanoo Abaraqaammáfa irufanoo Mirikaa námmarifa Naqoorana Abaraqaammána ákaqa faiqí qísauku dínni taikásee dínni óonu qaarammoó marasée 8 máqee fóo qiqau. ²¹ Usafa indaarúqaafa Busafa miná ánaaqiannaafa márínau, miná ánaaqiannaafa Keemueerafa mifá Arammána ákoofa márínau. ²²⁻²³ Miná ánaaqiannaafa Keeseedafa

márinau, miná ánaaqiannaafa Qasoorafa márinau, mina ánaaqiannaafa Piradasafa márinau miná ánaaqiannaafa Didarafa márinau, misá nínaaqiannaafa Beetueerafa márinau. Mifa Reebeeka námmarina ákoofa márinau. Mirikaa námmarifa mi faiqí námusa Naqoorana Abaraqaammána ákaqasaa máqanau. ²⁴ Reumma námmarifa Naqoorana ínaaqíannaafa ánaasee fánnoo Teebana faqa Kaqammána faqa Taqasana faqa Maakaana faqa máqanau.

**Saráqa nammarifa kúqufanoo Abaraqaammáfa
ákundara máqa feefaurú ufafa.**

23 ¹ Saráqa námmarifa 127 áukuana marasée kúqinau. ² Kannaana máqa máaqaki Qeeboorona máqusaki kuqufufanóo Abaraqaammáfa miná kuqíranara soofarí márinau.

³ Abaraqaammáfa narí ánaaqa kúqirana máfi quqásee Qeetana áiku ásauku máruqoo óonureenoo maaqí qímasee irámirinoo qinai. ⁴ Qinée moó máqannaasa ínni qámbaraani aní máridaqa. Amanée qiní maqá moó qímifaqa feefaurú nimiséeqa qeeqá qínaaqa minakí ákundaanáuree.

⁵ Qeetana áiku ásuku irisée Abaraqaammána qímamiqa qiqau. ⁶ Anee maasá ufa íria, maasa aní qáfaunana anée afeeka rakisirafá márianafa máriananoo. Aneenná ánaaqa maasá ámiqira mádikaki ákundaa. Maasa aiqámausa mi madikánaki ákundaranara asasídaqa.

⁷ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa misá nóorinni kummá rámafinoo qímanniminoo qinai. ⁸⁻⁹ Ínnee eedóo qiafaqá amanée ínnee Eefaroona, Sooqarana ámaaku irámirifánnoo ínni nífusaa Makapeera máqa máaqaki narí anaadóo átinni óoni áamara márina qíminaqa feefaurú amana kái amiséeqee mi maqa maaqána qeeqáindi kámmásee qeeqá qíku qísauku níkundee márianaree.

¹⁰ Eefaroofa narí Qeetana áiku ásauku faqa faandaamura kooqíki ufa suqíranaki máridanoo iriséenoo aiqámausa irámirufanoo Abaraqaammána qímaminoo qinai. ¹¹ Óo úriqararafa íria, qinee aiqáma mi maqána faqa óoni áamara minakí márina faqa aní ámianaura. Maaqóo qeeqá faiqi ánaasee nífusaa aní ámianana aneenná ánaaqa minakí ákundaa.

¹² Miqí qufanóo Abaraqaammáfa Qeetana áiku ásauku nóorinni kummá rámafinoo Eefaroona aiqámausa íriaqeera firaqóo qímaminoo qinai. ¹³ Amanée qinée irámiriananée írinnaree. Qinée mi maqána átisaa aiqáma feefauríanaura. Qinee feefaurú ámianana anee eedóo qímasee márinaqa qinee qeeqá qínaaqa miqóo ákundaanáura.

¹⁴ Eefaroonáfa minára iriséenoo maaqí qímasee Abaraqaammána qímaminai. ¹⁵ Óo úriqararafa, maqá feefaurú 400 siruáa máridanoo, mi feefauruna maasá qeeqá qámbaraana náqa fée másee raináanauree. Anee aneenná ánaaqa káqi minakí ákundaa. ¹⁶ Abaraqaammáfa iriséenoo

eedóo qímaseenoo sikéera maraséenoo 400 qummaara ainaina dínni quqáseenoo siruáa dínni quqásoofanóo amana kái ufanóo áminau. Eefaroonáfa aiqámausa narí máqannaasa Qeetana áiku ásauku nífusaa qufanóo iriséenoo miqí kai minau. Nári sikéera qummaara amana kái Eefaroonaa áminau.

¹⁷Miqímmasee Abaraqaammáfa Eefaroonaa aiqáma áinaina Makapeeraa máqa máaqaki súani óosana qáannai Mámmareena maqúsa adeedí maruna feefaurúmmasoofanoo Abaraqaammánaindi kinau. Mi feefauriráfa maqá faqa óoni áamara minakí márúna faqa aiqáma sáqariyuqa mi maqána átisaa máru saqarísa faqa aiqáma moodáanaki rafáaqafinau. ¹⁸Aiqáma Qeetana áiku ásauku miqóo suqíranaki máriusa mi maqa maaqánara Abaraqaammánaindi fée qiqau. ¹⁹Miqímmaseenoo Abaraqaammáfa narí ánaaqa Saráqa námmarina mi ooni aamáranaki Kannaana máqa máaqaki ákundana. ²⁰Miqímmasooofanoo mi maqáfa faqa óoni áamara minakí márúfa Qeetana áiku ásaukundi máriufa Abaraqaammánaindi kufanóo mi maqána níkundara máqaikinau.

Isakeena ánaaqa mara ámu ufafa.

24 ¹Doo Abaraqaammáfa káaqa náuráiqi márinau. Karaambáiqi Abaraqaammáfa aiqáma áuqoo áinainna ámiqi ámiqimma ámaqee márinau. ²Abaraqaammáfa nári óosana maraséenoo nári aináiniranasa kísaaqasaa rakísi marúna áaramaseenoo qímaminoo qinau. Anee aneenná ásauku qífundana ámeemaanai áusúsee afeekaiká másee qíma afeekaikía. ³Qinee aníara Karaambáiqi ínnaarúna faqa maqá faqa áuqu Ánutuna áuqusaa qíma afeekaikámasee sía qiní qímaaku Kannaana máqanna ánaasee mara ámiannee qídaqa. ⁴Anee qinée kambíqaafanna máqusanaí óonuree qiní átikinaa mánaaqa mara máree Isakeena múqu ámià.

⁵Miqí qímasoofanoo mi rakisiráfa maaqí qinau. Dóo amaná, óoru ráanaqa mindáraa mánaaqa iráifanoo narí máqa máqa minnísee maí qúmirara ititínaqa amanée qinee aní ámaaku aiqáananoo anée qúmúnna máqa máaqanaí óoru fúannoo fée.

⁶Miqí qufanóo Abaraqaammáfa qinau. Óo sía uqanná anee qiní qímaaku aiqáinanoo minní óorufuani. ⁷Yáaweefa innaarúnaindaraa Anutúfa qeeqa qíkoona maqúsaindaraana faqa qeeqá ainaina maqásaaqaraana faqa mara máreenoo maa maqa maaqánasaa quqáqoosa máridaqa. Mifa qíma afeekaikámmasee qiní fáqa qiní qíku qísauku fáqa maa maqa maaqána nímianauree qinau. Mifa narí angiroo aiqainanoo aní áfunni fínana óoru qiní qímaaku ánaaqa áfiqee qúmi naránnoo.

⁸Mindáraa mánaaqa fánnoo sía maí qúmiraree qínana miqóo kaí qíma afeekaiká máqaanna ufánakiqari idukúananoo. Qiní qímaaku sía minní áfiqee óoru fúa. ⁹Miqí qímasoofanóo mi ainainira fasiqáfa narí ásauku

Abaraqaammána nari úriqararana áfundana ámeemaanai quqáseenoo qinau, doo qinée anee qíanandee ianáura.

¹⁰ Miqí qímaseenoo ráudama kínoo Abaraqaammána kamméera, qóosa fooqána, miná qísauku qára maraséenoo narí úriqararana aináina ámiqirana kaí maraséenoo kamméerasaa quqáseenoo máreenoo finau. Abaraqaammána ákaqa Náqoorafa Mesopotamia máqusai súani dínni átaaqeeni márunnai óoru fínau. ¹¹ Aanái faiqanóo fifliu fanóo eenée márufanoo ánaaseeuqa nammári sákee máruqoo óonu ranau. Óonuree qáfoofanóo maqúsa adeedí nammári sákee máruqoo óonu réenoo miqóo narí kamméerauqa quqásoofaqa máriqau.

¹² Narí kamméerauqa quqáseenoo mi fasiqáfa Yáaweenara innaaru qínnoo qinau. Óo Ánutu qiní úriqararana Abaraqaammána Ánutufa anée qiní faqa márídana maqee qiní dadaaqíà. Anée qiní úriqararana Abaraqaammána faqa qíma afeekaiká máqoonafa maqee ánoonaikiani. ¹³ Qinée nammári sákee máriana aaqá adeedí márúnaqa, ánaaseeuqa nammári ani sákee máriafaqa márídaqa. ¹⁴ Moó mánaaqa aniráinaqa qínee maaqí qímasee qímamianaúra. Amanée aneenná táquki nammári saka qíminaqa naanáuree. Mifá qiníara námasainaqa aní kamméerauqa faqa nímianauree qínnanara minára aneenná aináinira fáiqi Isakeena útaaqama ámaqaqaanafee qianáura. Mi ainaináfa kambíqainaqa anee qiní úriqararanasaa qíma afeekaíkunna úfanara írianaúra.

¹⁵ Mifa miqí qímasee innaaru qímarufanoo moó mánaaqa Reebeeka námmarifa nammári táqu ákumáaqa aku máree aniranau. Mifa Abaraqaammána ákaqa Náqoorana faqa miná ánaaqa Mirikaa námmarina faqa faiqí Betueerana áraamuna marínau. ¹⁶ Miná óori áfiri ámiqi ámiqi írafa sía áuqu márufa aniroofanóo qáfoofanoo óoqu nammári saka máree úrinau.

¹⁷ Ururoofanóo Abaraqaammána aináinasaa rakísira fásiqá fánnoo mi fúnnai sandée óonureenoo maaqí qímasee qímaminau. Amanée aneenná táqukinaa námmaryi káqikaana qiní qíminaqee naanáuree.

¹⁸ Miqí qufanóo mi manaaqáfa qinau, eeòò faiqí firaafá, dóo náá qímaseenoo nammári táqu afiqú quqásoofanóo dóo nanau.

¹⁹ Námasoofanóo mi manaaqáfa narí kaí qinau. Qinée nammári moó fáqa sakasée aní kamméerauqa nímii sánaqa náma saífanoo nímuaqu íannoo. ²⁰ Miqí qímaseenoo narí nammári táqu kái káqi difáaniki adíaseenoo sandéenoo óoqu moó fáqa saka máreenoo múru adía soofaqa kamméerauqa naqau. ²¹ Kamméerauqa nammári ními márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo íreeda kai kásooinoo márídanoo qáfaidanoo maaqí qímirinau. Dóo fée Yáaweefa qínee kísaaqasaa ánunnanara ánoonai kídanoo fée.

²² Kamméerauqa nammári néeneesee nímuaquummásee márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo kóorannai áuqira qimmusa

mi manaaqána aikikí qusamáqaseenoo kafa kóorannái áuqira ísaaqama qaaraqánda ásaúkuki usamáqaseenoo irámirinoo qinau. ²³Aneé yána áraamunee máridanee amanée qiní qímaqimia. Amanee maasá námu aneenná ákoona máaqa kina nífiqee fínaqee faiqaanáuree.

²⁴Reebeeka námmarifa miná iriséenoo narí qímaminoo qinau. Qiní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorana faqa Mirikaa námmarina faqa faiqí máridanoo. ²⁵Maasá máaqa nárana amaná máridanoo aní faqa ániasa fáqa aní kamméerauqa faqa nárana máaqa faqa nímfaránoo.

²⁶Miqí qímasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa iriséenoo maqásaa óorindari mapámu finoo Karaambáiqua narí úriqararana Abaraqaammána Anutuna amooqídanoo maaqí qinau. ²⁷Óo Ánutu Abaraqaammána Ánutufa, anée ámiqi ámiqi uqanná míananoo. Anée Abaraqaammána ámiqi ámiqi ímariannanara sía taikéenoo káqi fidanoo. Karaambáiqua fánnoo qiní úriqararana átiuqa iannái andeeqásee qífiqee áninoo.

²⁸Miqí qímasee innaaru qímasoofanóo Reebeeka námmarifa sandeenoo narí ánoona máaqai óonureenoo aiqáma mi ufáusa qímaminau. ²⁹⁻³⁰Reebeeka námmarina áfasaafa Rábanafa Reebeeka námmarina ufa iriséenoo kóorannai áuqira qímmusa qusamáqóona faqa kóorannai áuqira ísaaqamá qusamáqóona faqa qáfamaséenoo ráudamaku fánnoo óoquréenoo nammári sákee máru madikána áfainni qáfoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa miqóo nammári áfainni narí kamméerauqa naaqá kíkíqinoo márinau. ³¹Márufanoo qáfamáseenoo qímaminóo qinau. Qiní faqa áninaqa máaqai fua. Karaambáiqua fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqee márifa máriananoo. Nánaree anee maaqóo maridanee. Qinee aní faiqára máaqa dóo deedaqammásee aní kamméerauqa márirana faqa deedaqíqa.

³²Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo miná iriséenoo narí faqa márusa faqa narí kamméerauqa faqa nífiqeenoo doo máaqai finau. Máaqai óonu roofanóo Rábanafa kamméera saaqáara qúmaara mara maqásaa quqáséenoo nárana nammári nimiséenoo Abaraqaammána faiqi námu nammari nímuфаqa níku nammári úqiqu. ³³Níku nammári uqu soofanóo Rabanafa nárana níminau. Nímuфánoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo qáòò qímasee qinau. Sía qinée káqi naanáura. Qinée qírarree qúnna úfana qíma nimiséeqa miqóo naanáura. Rabanafa minára iriséenoo qinau. Doo qínaqa maasa írià.

³⁴Miqí qímasoofanóo Abaraqaammána ainaínira fásiqa qíma níminoo qinau. Qinée Abaraqaammána aináinira fásiqa márídaqa. ³⁵Karaambáiqua fíraaqóo qiní úriqararana ámiqi ámiqimma ámaqaseenoo aináina faqáfáikamma ámaqeenoo. Karaambáiqua sipsípuqa fáqa burimakáuqa faqa siruáa fáqa kóora fáqa aináinira fásiquaqa fáqa mánaaqauqa fáqa kamméerauqa fáqa doonkiuqa fáqa móómoo áminoo. ³⁶Qiní úriqararana

ánaaqa Saráqa námmarifa asooqásaa faiqì akoonaiqí maqasoofanóo qiní úriqararafa narí aiqáma áinaina miná kai áminoo. ³⁷Qiní úriqararafa qifaqa qinee afeeka ufannái qíma afeekaikámmaseeqa mina aamúaqira úfa qaindúsuauree qíafananoo qinau. Anée maqóo qáraasa Kannaana máqannaa kínaa ánaasee sía uqanná maréeqee qiní qímaaku ámia. ³⁸Anée óoru qini qíkoona máqannaasaki qiní átikinaa mánaaqa mara máree múqusee qiní faiqi ámia.

³⁹Qinée mi ufána iriséeqa narí maaqí qímaseeqa qímamiqa. Mi manaaqáfa sía qiní faqa qúminaa náqaa fée íanauree.

⁴⁰Qúnanoo mifá qínnoo, qinee Karaambáiqua ufa aiqáma kári áfaqee máranausa márídaqa, mifá narí angíroo aiqáinanoo aní faqa fidanoo dadaaqínanoo ánoona kambíqaannoo. Anee qiní faiqì ánaaqa qiní máqannaasakinaana qiní qíkoona átikinaana máreennaranoo. ⁴¹Moodáa áana kái anée idukínna ánafa márídanoo. Óoru ráinaqa misa mánaaqa moó sía qímifanoo aní qíma afeekaikírafa taikáinana idukíra fásiqaikinnáranoo.

⁴²Qinée Abaraqaammána mi ufána iriséeqa nammári díkaanda máríqoo ururée maaqí qímasee innaaru qíqa. Óo Karaambáiqua qiní úriqararana Abaraqaammána Ánutufa máríananoo, qinée áuqaunna áinainna ánoona kambíqaani. ⁴³Qinée nammári díkaanda máríqoo máríanaura. Máríananoo mánaaqa moó fánnoo nammári sákarara aniráinaqa qinée nammáriara innaaru qianáura. ⁴⁴Mifa eedóo qímaseenoo qiní faqa qiní kamméerauqa faqa nammári nímínanoo mifá anée qiní úriqararana ámaaku útaaqaama ámaqaqaanafa máríannoo.

⁴⁵Qinée qíreedaa kái innaaru qímarunanoo Reebeeka námmarifa maqúsaindari nammári táqu ákumaaqa akumáreenoo áiqareenoo nammári sákararee qímasee fifaqa qinee maaqí qímasee qímamiqa. Amanée anee nammári qímína naanáuree. ⁴⁶Miqí qúnanoo mifá kái káqi narí nammári táqu ákumáqa qáraana afaimmá quqáseenoo qínnoo. Námasainaqa ani kamméerauqa faqa nímíanaura. Miqí qifaqá qinee námasaunanóo mifá kamméerauqa faqa nímifaqa néea. ⁴⁷Námaseeqa qinée maaqí qímasee irámíriqa ani ákoofa yáfee, qúnanoo mifá qímaqiminoo qínnoo. Qiní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorasa Mirikaa námmarisa faiqí márídanoo. Qinée mi ufána iriséeqa kóorannai áuqira qímmusa usuámaqaseeqa kafa kóora ísaaqama ásaukuki usuámaqeeqa. ⁴⁸Usuámaqaseeqa dóorindari maqásaa kummárama fifaqá qeeqá úriqarana Abaraqaammána karaambáiqua Ánutuna amooqíqa. Mifá qiní qífiqamareenoo andeeqásee qiní úriqararana atíuqa iannái múrusaifaqa qinee misá níraamuna qeeqá uriqararana ámaaku ánaaqa máríanínna paqúriqa. ⁴⁹Dóo maqee uqanná Rabanna aneé qíma qíminaqa íria. Anee qiní úriqararana andeeqá ámaqararee qínana qíma qímia. Anee sía andeeqá ámaqararee qínana minára faqa qíma qíminaqa qinee qeeqá

ianná áinainara óonu máfi írianaura. ⁵⁰Rábanafa fáqa miná ákoofa Beetueeráfa faqa narí qímamiqa qiqau. Maa ufáfa Karaambáiqinaindari ani márifaqa maasá náqiffee másee minára ufa qináuree. ⁵¹Máa Reebeeka námmarifa márino. Áfiqamaree fúa. Múnusainano mifá aní úriqararana ámaaku ánaaqaikino, Karaambáiqfa narí qindée íani.

⁵²Abaraqaammána aináinira fásiqa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa áqufínoo Karaambáiqfa amooqímamaqánau. ⁵³Amooqímaseenoo findifínoo qamunna faqa siruáa faqa kóora faqa firaa feefauru áqimaru oonísa Reebeeka námmarina áminau. Mifá firaa munnimma áqimaru ainaináusa miná áfasaana faqa miná ánoona faqa níminau. ⁵⁴Nimi séenoo narí fáqa ánusa sáimbaqa nárana fáqa nammári faqa neenee séeqa faiqaqau. Faiqée iáqoofano kanánaana Abaraqaammána aináinira fásiqa Reebeeka námmarina áfasaana faqa ánoona faqa qíma níminau. Amanée qínee maqee qeeqá firaa fínnai fuanáuree. ⁵⁵Miqí qufaqá miqandá qiqau, sáina Reebeeka námmarifa maasá faqa moodaa amaanaki fée, qísauku qára taikáseenoo áfuru fée faiqéenoo fuani.

⁵⁶Miqí qufanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo qinau. Doo sía maasá rafáaqa fúa. Doo qínee maqée fídaqa. Karaambáiqfa fánnoo qínee kísaaqasaa ánunna sáikana ánoona dóo kambíqasaifaqa qáfamáseeqa sáinaqa qeeqá úriqarara fínnai fúa. ⁵⁷Miqandá minára iriséeqa qímamiqa qiqau. Sáina Reebeeka námmarina áaramásee qífanoo náqaa fee qíannoofee. ⁵⁸Miqí qímaseeqa Reebeeka námmarina áaramaseeqa irámiríqa qiqau. Anée maa fasiqána faqa maqee fée fínnaree. Miqí qufanóo doo maqée fuanáuree qinau.

⁵⁹Misa mi ufána iriséeqa Reebeeka námmarifa fáqa minásaa rakísi marú anaaseefá fáqa Abaraqaammána aináinira fásiqa fáqa miná fáqa ánusa faqa doo niqíqoofaqá fiqau. ⁶⁰Reebeeka námmarifa fírarufaqa maa ufánannoo miná afaaqóoqa qiqau. Óo maasá qísooki aníkíqari aruakínausa moómoo uqanná fíraaqóo uqanná kambíqééfara aní áiku ásauku márinausa namuqáa nárí nífaqaqa mándaída misá maqa máaqa námu fáqa misá aináina fáqa máree márífáranoo.

⁶¹Miqí qímasee afaaqóoqa qímasoofanóo Reebeeka námmarifa fáqa aináinira mánnaqauqa faqa kamméerasaa akarée fufaqa Abaraqaammána aináinira fásiqa námu faqa fiqau.

⁶²Isakeefa Neekeefa máqa máaqakiqari aadána máqa máaqai nammári díkaanda máruqoo óoqu márínau. Mi nammari dikaandána áuqu káqi márirafa qíní qíqafaidano fée qímariqau. Mifá Kannaana máqa máaqa qáannai súani áfu dínni átaaqeeni márínau. ⁶³Miqóo márídano Isakeefa moó éenoonnai aatáta nídanoo uqéera fufanóo mirínni qáfoofanóo kamméerauqa qúmiqau. ⁶⁴Reebeeka námmarifa kamméera saaqári uqéera fínoo Isakeena qáfanau. Reebeeka námmarifa qáfamaséenoo narí kamméera saaqári maqásaa áqufínau. ⁶⁵Áqufufano

Abaraqaammána aináinira fáiqi irámirinau. Yá fasiqá fée maasá únannai ánidanoo fée. Miqí qufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa qinau. Qini úriqararafa ánidanoommi qufanóo Reebeeka námmarifa nári óosana máreenoo qamunna máfi óorisaa ititánu.

⁶⁶Isakeefa uru paqúrimmasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo aiqáma áinaina áuqoonara Isakeena qímaminau.

⁶⁷Qímamisooofanóo Isakeefa Reebeeka námmarina maréeqeenoo narí máaqaki Saráqa nammarifa máriunaki quqássoofanóo miná ánaaqai kinóo márufanoo Isakeefa Rebeeka námmarinara áidi márufanoo mi aidiráfa Isakeefa narí ánoofa kúqunara ámuqusiufa doo asooanau.

Abaraqaammáfa moó ánaaseesaa faiqi máqoo ufafa.

(1 Stori 1:32-33)

25 ¹Abaraqaammáfa ánaasee moó máranau. Miná áuqu Keeturaa námmarifa márinau. ²Minásaa faiqi moómoo máqanau. Faiqi mòó indaarúqaana áuqu Simaramafá márinau miná ánaaqianáafa Yookasanafá márinau miná ánaaqianáafa Meedanafá márinau miná ánaaqianaafa Midianaafa márinau. Miná ánaaqianaafa Isabakafá márinau nínaaqianaafa uqanna Suaafá márinau. ³Indaarúqaana ánaaqianaafa Yookasanafá mifá Seebabana faqa Deedana fáqa níkoofa márinau. Deedana áiku ásuku Asuraa máqannaasa faqa Reetusimma máqannaasa faqa Reeummimma máqannaasa faqa máriqau. ⁴Midiana ámaaku indaarúqaa faiqi Eefaafá márinau, miná ánaaqianaafa Efeferafá márinau, misá nínaaqianaafa Qannookafá márinau misá nínaaqianaafa Abidafá márinau, misá nínaaqianaafa uqanná Eeradaafá márinau. Minamúsa Abaraqaammána ánaaqi Keeturaa námmarina sáaqari kambíqarausea máriqau.

⁵Abaraqaammáfa narí aiqáma áinaina Isakeena kái áminau.

⁶Amiséenoo narí káqi máridanoo moó ánaasee faiqi námu faqa ámiqira áinaina óosana óosana Abaraqaammáfa káqi nimiséenoo Isakeefa máruqooqari súani óosana qáannai máqa máaqai níanai niiqoofaqá mitínai óonu máriqau.

Abaraqaammáfa kuqufuafaqá ákundoo ufafa.

⁷⁻⁸Abaraqaammáfa asooqáqeenoo kúqinau. ¹⁷⁵áukuana marasée kúqinau. ⁹Kuqufuafaqá miná ámaaku qára Isakeesa Isamaeerasa miqandá nári níkoona irí mara máree Makapeeraa máqa máaqaki Mamaree máqusa súani óosana qáannai óoni áamaraki ákundaqau. Mi maqána Eefarooná Sooqarana ámaaku Heetana áiku ásaukundi feefaurummáqoonaki Abaraqaammána ákundaqau. ¹⁰Abaraqaammáfa káqi máridanoo Qeetana áiku ásauku feefaurú máqoonakina Saráqa námmarina faqa Abaraqaammána faqa níkundaqau. ¹¹Abaraqaammáfa

kuqufufanóo miná ámaaku Isakeena Ánutufa ámiqi ámiqi ímarinau. Isakeefa káqi márira námmaryi dikaanda qiní qíqafaidanoo fee qímaru nammari dikaandána aaqá márinau.

Isamaeerána áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:28-31)

¹²Qakaara námmaryifa Saráqa námmaryina aináinira mánaaqa Isipa máqannaa mánaaqa márufa mifá Abaraqaammána ámaaku Isamaeerána máqoofa márinau.

¹³⁻¹⁵Isamaeerána faiqi námu maaqímmiqa máríqau. Indaarúqaafa Neebaiootafá márinau, miná ánaaqianaafa Keedarafá márinau, misá nínaaqianaafa Adabeeráfá márinau, misá nínaaqianaafa Mibasamafá márinau, misá nínaaqianaafa Misammáfá márinau, misá nínaaqianaafa Dúmmaafa márinau, misá nínaaqianaafa Masafá márinau, misá nínaaqianaafa Qadadáfá márinau, misá nínaaqianaafa Teemáfá márinau, misá nínaaqianaafa Yeeturfáfá márinau, misá nínaaqianaafa Nafisafá márinau, misá nínaaqianaafa uqanná Keedeemaafá márinau. ¹⁶Misa qísaukuqara taikásee qíkunnooqu qaara marasée máqannaasa níkausaikiqa máríqau. Miqíqa márídaqa náriqa núqu náriqa máqusa faqa náriqa úiqaana máqusa faqa qafaafaurée máríqau. ¹⁷Isamaeeráfa 137 áukuana maraséenoo kúqinau. ¹⁸Isamaeerána áiku ásauku Isipa máqusaindari súani óosana qáannai Sura máqa máaqa faqa, Qafiraa máqa máaqa faqa qámbaana Asiria máqa máaqai fímaruqoo máríqau. Misá Abaraqaammána áiku ásauku akaqáusa máruqooqari náaduma máríqau.

Eesáusa Yookooboosa máqoo ufafa.

¹⁹Moó ufa Abaraqaammána ámaaku Isakeena ufá márídanoo.

²⁰Isakeefa qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 áukuana maraséenoo Beetueerána áraamuna Reebeeka námmaryina máranau. Rábannana ásookina máranau. Beetueeráfa Arameeannaindáraafa Meesoopootamia máqa máaqaki ani márinau.

²¹Reebeeka námmaryifa sía faiqi máqanau áafanaasee márinau. Isakeefa minára iriséenoo Yáaweenara innaaru qímarinau. Yáaweefa miná ufa iriséenoo dadaaqufanóo Reebeeka námmaryifa ámuagu qáikinau. ²²Ámuagu qáikufanóo faiqi qaara qánda miná áranandaki márídaqa ráki máríqau. Ráki márufanoo Reebeeka námmaryifa qinau, maa ainaináfa nánaree qiníki kambíqaidanoo fee qímaseenoo karaambáiqunnai óonuree ánoonufa qímamianifeera innaaru qína. ²³Innaaru qufanóo Yáaweefa qímaminoo qinau.

Qaara maqannaasá aní áranandaki márídaqa.

Anée naríara naríara rairai qímariasa níkooqanda máqeennaránoo.

Moó fánnoo moó úriqarara afeeka faqáafa márianno.

Ákaqa fannoo áfasaana rafáaqa fúaninafa máriannoo.

²⁴ Reebeeka námmarina faiqi máqarafa aniroofanoo qaara qánda máqanau. ²⁵ Indaarúqaana afaaqa káaqa taatuqée árinoo márínau, miná afaaqasáa asausí ánaaqi márínau. Miná áuqu Eesáu née qiqau. (Miná áuqu óosana asausí fee qiqau). ²⁶ Inaaqianaafa indaarúqaana áiku átaa rakisisimmá úqirafa qúminau. Minára miná áuqu Yakooboo neé qiqau. (Miná áuqu óosana áiku átaa fée qiqau.) Isakeefa qaaramoo fásiqa níku nísauku taikáséenoo 60 áukuana maraséenoo miqandá máqanau.

Eesáufa narí indaarúqaa fáiqi aináina miná ákaqa áminau.

²⁷ Miqandá innooqáfufaqá Eesáufa uaqárana akoofása márídanoo sía óoqu márufa káqi níranara áidimárufa márínau. Miqí márufanoo Yakooboofa sía miqí márínau. Fífirafa márídanoo maqúsasaa márufa márínau. ²⁸ Isakeefa Eesáunara áidi márínau. Mifá aandáu arusoofanoo née márúnara minára áidi márínau. Reebeeka námmarifa Yakooboona rímarínau. ²⁹ Moó kári Yakooboofa nárana suqásee áuqee márufanoo miná áfasaafa nándaki níniiufa áararoofanoo aniréenoo qinai.

³⁰ Anee taatuqée nárana áuqee máriannana doo miná mara qíminaqa náa dáarandée márifaqee qinai. Miqi qímasoofaqá misa minára iriséeqa Eesaunara Eedoomeé qímariqau. Mi auqúna óosana taatuqée fée qímariqau.

³¹ Yakooboofa iriséenoo qinai, anínidiri qíkoofa anée indaarúqaa fáiqi máríananoo ani afaaqóoqa qíma ámaqée márína qíminaqa nárana ani ámianauranoo.

³² Eesáufa qinai. Sáà qinée dáararai faqa kúqua qáammidaqa qiní mi ainaináusa sía qiní dadaaqífaranoo.

³³ Yakooboofa iriséenoo qinai, aneenná ufa qímá afeekaiká mándee qíminaqa qinee nárana aní ámianaura. Qímasoofanoo Eesáufa Yakooboona qímá afeekaiká mándee indaarú miná ákoofa qútaaqama ámaqoo ainainná ámiraree qinai.

³⁴ Miqí qíma afeekaiká másoofanoo Yakooboofa quandá fufanoo féemu faqa nára áinaina faqa nammári fáqa Eesáuna ámufanoo námasee doo finai. Miqí máseenoo Eesáufa narí indaarúqaa fáiqi márúnara ákooqoofanoo narí ákaqa amisée quqásee finai.

**Isakeefa Keeraa máqa máaqai faqa Beeraseeba
máqa máaqai faqa máriu úfafa.**

26 ¹ Abaraqaammáfa máru aukuanná aandaróo firaafá nárufanoo Abaraqaammáfa Isipa máqa máaqai óoqu fínau. Kafáa miná ámaaku Isakeefa máru aukuanná aandaróo nárufanoo Isakeefa Keeraa máqusai Abimeereekána maqúsai finai. Abimeereekáfa Firstia

máqannaasa úriqararafa Keeraa máqusai márunnai finau. ²Isakeefa Keeraa máqusai óonu márufanoo Karaambáiqu maaqí qímasee qímaminoo qinau. Aneé sía Isipa máqa máaqai óoqu fúa. Maaqóo qinée aníara máriannee qúnnaqoo kai mária. ³Maaqóo kai márinaqa qinée aní faqa márída ámiqi ámiqida dadaaqianáura. Maa maqa maaqána fáqa anísaa ani aruakínáusa fáqa nímianaúra. Qinée minára Abaraqaammána ufa qíma afeekaiká másee ámianauroo qíafannana doo aní fáqa qíma afeekaikíqa ámianauroo. ⁴Qinee anísaa ani aruakí kambíqainaúsa fásaura foorá moómoo ámianaúra. Qinée maa maqa maaqána misá nímianaúra. Aiqáma máqannaasa anirée maaqí qímasee innaaru qífaranoo. Óo Ánutu anée Isakeena áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaqoonandee ínana maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaa. ⁵Abaraqaammáfa aní ákoofa qiní sándufa faqa aamúaqira úfa faqa áfaqee márúnara qinee aní ámiqi ámiqimma ámaqanaúra. ⁶Isakeefa Ánutuna mi ufána iriséenoo eedóo qímaseenoo Keeraa máqusai márídanoo Isipa máqa máaqai sía óoqu finau.

⁷Keeraa máqanna fásiquaqa miná ánaaqara íramírfanoo Isakeefa qiní qísooki fee qinau. Isakeefa narí ánaaqa Reebeekaa námmarifa óori ámiqirafa márufanoo qiní darusée qini qínaaqa máreefoo qímaseenoo rufía máreenoo qiní qísooki feé qinau.

⁸Isakeefa káqi kaaqóo márinoos moó kári narí ánaaqa Reebeeka námmarina faqa mádaanaí óoqu faaqee narísaa narísaa mundíqa márufanoo mi maqannáasa úriqararafa narí máaqaki óoqufaaqee márídanoo qáfanau. ⁹Qáfamaseenoo Abimeereekáfa Isakeena áaramáseenoo qinau. Maa anaaseefá aní ánaaqa uqanná márídanoos. Anée nánaree qiní qísooki feé qínanee. Isakeefa qinau. Qiní qínaaqa fee qánaqa dárifoora miqí qíqa.

¹⁰Abimeereekáfa iriséenoo qinau. Anee maasá náqaa fée máqimaqéenee. Qiní máqanna moó fánnoos aní ánaaqa sakasée faifaifaná anee mi ummaarána maasá qímianaiqíni.

¹¹Miqí qímaseenoo narí máqannaasa aiqáma náarama quqáseenoo maaqí qímasee qíma níminau. Yáfee maa fasiqánee miná ánaaqee mandáikamma nímaqai faqa qinée kuqá kai miná áruanauránoos.

¹²Mi aukuanáí Isakeefa nárana úmmaqusoofanoo kambíqafufanoo ámiqimmasee ánoona máfufanoo unakíra áukuana moómoo uqanná unakínau. Karaambáiqu ámiqi amiqimma ámaqasee dadaaqunára miqínau. ¹³Karaambáiqu dadaaqufanóo miná aináina rairaáufanoo káaqa aináina faqáfa márinau. ¹⁴Mifa moómoo sipsípa faqa burimakáu faqa aináinira fáiqua faqa márúnara Firistia máqannaasa níranaqee márinau. ¹⁵Óoqai Abaraqammáfa káqi márídanoos indufúqoo námmary díkaandausa Firistia máqannaasa aiqáma rafáaqa fíqau.

¹⁶Moó kári Abimeereekáfa Isakeena aiqáma áinaina tia qáfamaséenoo rufía seenoo qímaminau. Doo anée maasá úridaaqarana máríananoo.

Anee maasá maqa máaqa quqásee moósaa fua. ¹⁷Isakeefa mi ufána iriséenoo mi maqa maaqána minníseenoo narí úiqaana máaqa Keeraa nóopunduki usakásee miqóo kísaaqasaa márinau.

¹⁸Miqóo óoqu Isakeefa narí ákoona nammári mádikauqa Firistia máqannaa rafáaqa fúqoona paqúrimmaseenoo kafáa indufúseenoo narí ákoofa áuquroo áuquna kaí kaifáa áuquranau.

¹⁹Isakeena aináini marú fásiquasa mi arumúnaki fúka madika indufúfaqá nammári paqúriqau. ²⁰Paqúri másoofaqa Keeraa máqannaa sipsípasaa rakísi márusa mi nammarína qáfamásee Isakeena sipsípa rakísiraua fáqa rákirarida qíqau. Maa nammarífa maasáindi márídanoo. Miqí qufanóo Isakeefa mi nammari madikána áuqu Tínoorira námmani mádikee qinau. ²¹Miqí qímasoofaqa miná aináinira fásiqua namu kafáa moó indufíqau. Keeraa máqannaasa minára fáqa miqí kaí iqau. Isakeefa miná iriséenoo minára fáqa niranaqara námmani fée kaí qinau. ²²Miqí qímaseenoo kafáa quqásee moosáa óonureenoo miqí kaí mínoo moó námmani mádika indufínau. Miqóo minára sía tinoo taanóo rírafa márufanoo mi nammari madikána áuqureenoo nifaaqa quqásee mána mánira námmani mádikee qinau. Maqéé Karaambáiqu fánnoo mána mánirana maasá qímifaqa márídaqa maaqóo aiqáma áinaina másaananoo rairaáiannoo.

²³Doo miqóo máriuфанóo miqóo minní séenoo Beeraseeba máqa máaqai fína. ²⁴Miqóo márufanoo moó éendaki akooqóo Karaambáiqu maaqí qímasee qímaminau. Qinée aní ákoona Abaraqaammána Ánutusa márídaqa. Sía anee rufía rufíaqia. Qinée aní fáqa nídaqa. Qeeqá aináinira fásiqua Abaraqaammána faqa qíma afeekaikíafannanara iriséeqa aní ámiqi ámiqi ianáura anísaa ani aruakínausa moómoo kambíqeeffaranoo.

²⁵Isakeefa Karaambáiqu mi ufána iriséenoo óoninnai qaindá áuquseenoo Karaambáiqu aandáu tatúfirana minásaa suqá amiséenoo innaaru qinau. Miqóo Isakeefa narí úiqaana máqa burimakáu apatannóo usakáseenoo márinau. Minakí márídanoo narí aináinira fásiquauqa niiqoofaqá moó námmani mádika indufíqau.

Isakeesa Abimeereekása eedóo qímasee moodáanakiku úfafa.

²⁶Abimeereekáfa Keeraa máqa máaqaindari Ausafatana narí irirana ámimaru fasiqána faqa narí sundiauqa úriqararana Pikoarana faqa Isakeena qáfararee qímasee Beeraseeba máqusai ániqau.

²⁷Aniroofanóo Isakeefa irámirinoo qinau. Náqi fée qifaqée qiníara níkoqoofaqa diiqámasoosa márunnannai kafáa ánidanee. ²⁸Miqí qufanóo Abimeereekáfa fáqa miná faqa ánusa qiqau. Karaambáiqu aní faqa márínara maqee maasá írídaqa. Ani fáqa maasá faqa qámbaana kúqaa qíma afeekaikírafa máríanifeera írídaqa. ²⁹Maasá aníara qíma afeekaikámmasee sía maasá mandáikamma qímaqaannee qídaqa.

Maasá sía aní mandáikamma ámaqaafannandee ínana maasá faqa sía mandáikamma qímaqaa. Maasá aní ámiqi ámiqimma áisaafanana anee asooáranaki finau. Maqee akooqóo uqanná Karaambáiqua fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaidanoo.

³⁰ Miqí qímasoofanóo Isakeefa qoomáqa deedaqinau. Deedaqammásoofaqa misa nárana námaseeqa faiqaaqau. ³¹ Kanánaana findi fufaqa narí qímami narí qímamimma afeekaikámasee firaa ufannái qíma afeekaikamma rafáaqafiqu. Miqímmaseenoo Isakeefa nímandara úfa qímasoofaqa áqoondi kámmasee quqásee fiqau. ³² Doo mi faasaanná Isakeena aináinira fásiqa námu nammári mádika indufú qoonáki nammári paqúrimmásee Isakeena qímamiqá qiqau. Dóo maasa nammári páquriqa. ³³ Miqí qímasee qímamufanoo Isakeefa mi nammari madikánara qíma afeekaikíra mádiqee qinau. Miqí qímaseenoo narí ufakíqari Beeráseeba máqusa fee qímasee áuqu ranau.

Eesáufa ánaamuru ánaaseeqara mároo ufafa.

³⁴ Isakeena faiqi indaarúqaafa miná áuqu Eesáufa márinau. Mifá qaara fásiqa áiku ásauku taikásee 40 áukuana maraséenoo Qeetaa máqannaa ánaaseeqara márana. Moo ánaasee áuqu Yudití námmarina Beerina áraamuna márana. Moó ánaasee áuqu Baseemata námmarina Eeroona áramuna márana. ³⁵ Miqandá nári nínaakuquqara Isakeesa Reebeeka námmarisa sukáqara óosana nímufaqa níkoqanau.

Yakooboofa Eesáuna afaaqóoqa úmmuaru ufafa.

27 ¹ Isakeefa máriiufanoo doo asooqáqoofanóo áfu mandáikinau. Máriiufanoo moó kári narí indaarúqaa fáiqi Eesáuna áaroofanoo Eesáufa foó qinau.

² Fóo qímasoofanóo Isakeefa Eesáuna qímaminoo qinau. Doo qinée asooqá márída, qeeqá kúqira áukuana sía qáfáida, minára ani qímamiqa. ³⁻⁴ Aneenná durú féefa máreenana nándaki aandáu aru máree qíní dídi márína míni suqá qíminaqa námseeqa ani afaaqóoqa qímamaqáseeqa kúqua.

⁵⁻⁶ Isakeefa Eesáuna faqa ufa qíqiisoofanóo Reebeeka námmarifa iriséenoo qáfoofanoo Eesáufa nándakinai uaqárara fufanóo quandá fufanóo Yakooboona qumeé kai qímaminoo qinau. ⁷ Dóo maqee aní ákoofa Eesáuna maaqí qímasee qímaminoo, anée aandáu arumáree míni suqá qíminaqa qinée námasee Karaambáiqua áfusaa aní afaaqóoqa amisée kúqua. ⁸ Qíní qímaaku doo anée qíní ufa írisee qinée qíanandee ía. ⁹ Anee doo fúà óonu mimmi ánaaqiuaq márianakinaana afaaqa faqána qaaraqánda míni sáinaqa qinée aní ákoona áidi márína suqá sáanana múnu ámià. ¹⁰ Múnu áminano námaseenoo narí afaaqóoqa amiséenoo kúquani.

¹¹Yakooboofa iriséenoo narí ánoona qímaminoo qinau. Qíní qífasaafa asausí faqáafa máridanoo asausí aadaikí marífa máridanoo. Qíní qífaaqa qisausí sía máridanoo umooqu kámmidanoo. ¹²Ábee qini qíkoofa qíní qífaaqa dúqama qáfamaseenoo íriannoo. Qíníara qíkaru qídanoo fee qíannoo. Míqíqa qínée rairaiqírana qeeqá qífaaqaí qífaaqóoqara foorá mara quqánaura.

¹³Miná ánoofa mi ufána iriséenoo qinau. Aní áqira úfa fánnoo qínísaa kaí máriannoo, sía anee minára írìà, sandéenana óonu mimmi ánaaqi káqi máree míni qímia.

¹⁴Míqí qíma soofanóo Yaakooboofa eedóo qímasee mara máree míni soofanóo miná ánoofa maraséenoo narí afaaqi Isakeena ádira nárana suqánau. ¹⁵Reebeeka námmarifa aandáu suqáseenoo Eesáuna ámiqira qámunna narí máaqaki quqáqoona maraséenoo Yakooboona afisú ámaqanau. ¹⁶Afisú ámaqaseenoo mimmi ánaaqi apata qumáreenoo Yakooboona áfaarinni faqa ásauku faqa asausí sía máruqoo afisú ámaqanau. ¹⁷Míqí mándeenoo mi adiafaaira naranná féemu námu faqa suqáqoona ámufanoo narí ákoo funnáí máree finau.

¹⁸Óonuréenoo narí ákoona maaqí qímasee qímaminau. Qípoo dóo qínee aniréeqa, qufanóo Isakeefa qinau. Qíní faiqi námukiqari anee yáfee máridanee qinau.

¹⁹Yakooboofa qinau. Qínee aní indaarúqaa fáiqi Eesáusa máridaqa. Doo anée aandáura qíannana arusée suqámaree aniréeqa doo anee fíndi fínana námasee qífaaqóoqa qímia. ²⁰Míqí qufanoo Isakeefa qinau. Óo qíní qímaaku anee náqaa fee máseenanee kái káqi paqúrinanee qufanóo Yakooboofa qinau. Karaambáiqá aní Ánutufa qíní dadaaqí paqúrimma qíminoo.

²¹Isakeefa minára iriséenoo Yakoobona áaramaseenoo qinau. Anée qíní daaqá adeedí ani ráinaqa qínée aní áuqama qáfàa. Kuqáa anee Eesáu fee máridanee.

²²Míqí qufanóo Yakooboofa narí ákoona óorinni óonu kíkíqamma fufanóo Isakeefa áuqama qáfamaséenoo qinau. Qínée írunanoo anée ufa qánáfa aní Yakooboona áunda máridanoo aní ásauku áuqamásee qáfaunanoo Eesáuna ásauku máridanoo. ²³⁻²⁴Yakooboofa mimmi asausí afisúqoofanóo Eesauna ásaukuara foorá asausí ánaaqi márufanoo Isakeefa sía irinau. Isakeefa narí afaaqóoqa miná ámirarammáseenoo kaifáa írámirinoo qinau. Anée kúqaa Eesáu fee máridanee. Míqí qufanóo Yakooboofa qinau. Eeóo qínée Eesáusa máridaqa.

²⁵Míqí qufanóo Isakeefa qinau. Doo aneenná aandáu míni qímínaqa námaseeqa afaaqóoqa qímamaqaanau. Yakooboofa írinoo aandáu aina fáqa úainna nammari faqa míni ámufanoo nanau. ²⁶Námaseenoo Yakooboona maaqí qímasee qímaminoo qinau. Qíní qímaaku maaqóo adeedí ani réenana qíní qímooqaa. ²⁷Qufanóo Yakooboofa adeedí aaqá

ani réenoo narí ákoona ámooquee márufanoo ándanda únda afaaqaindári ufanoo udiráma qáfamaseenoo maaqí qímasee afaaqóoqa qinau. Qíní qímaaku afaaqái ámiqira únda fannoo Karaambáíqa afaaqóoqa qímamaqáqai máqana áfundara foorá ídanoo.

²⁸ Ánutufa innaarúnaindaraa qifí fáramu quqásainanoo aní maqá áinoo ainoommáseenoo moómoo nárana ámiani.

²⁹ Moó ánaamuru márinausa aní ainaínira fáiqi kámmambi fáranoo. Máaqanna máaqanna máriasa misá aní aní qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Anée aneenná ákaqaafasáauqa firaafái kiná márinnaranoo.

Aní ánoona faiqi námú aní aní qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Moó fánnoo aní áqinafa mi ufáfa naríki kaí máriannoo.

Moó fánnoo aní ámiqi amiqimma ámaqainafa naríki faqa máriani.

Eesáufa narí ákoona afaaqóoqara qíiaqee qu ufáfa.

³⁰ Miqí qímasee Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa qímami soofanóo Yakooboofa narí ákoona máaqakiqári ráudamakúfanoo díndanai fufanóo dóo Eesáufa díndanai uaqánoo níniufa aniranau. ³¹ Eesáufa aniréenoo ádiafaa íra áandau áina suqá máreenoo narí ákoofuqóo óonu réenoo qinau. Qípoo dóo fíndi fínana námasee qifaaqóoqa qímia.

³² Miná ákoofa qinau. Anee yáfee. Miqí qufanóo mifá qinau. Qínée Eesáusa indaarúqaa fáiqi máridaqa.

³³ Isakeefa minára iriséenoo bóo qímasee tautú máseenoo áindiri áindiri ímarufanoo qinau. Yáfee moó fánnoo aandáu arusée míní qímifaqa, námasaunana anee aniraananoo. Qínee námaseeqa dóo qeeqá taikára áfaaqooqa qímamaqásaunanoo náaru náaru mináindi máriannoo.

³⁴ Eesáufa miná iriséenoo firaqóo aundurái sukáqoofanóo qinau. Óo qípoo qíní faqa qifaaqóoqa qímia. ³⁵ Qufanóo Isakeefa qinau. Aní ákaqa fannoo qíkaru qímaseenoo dóo aní afaaqóoqa máree fífinoo.

³⁶ Eesáufa minára írufanoo Yaakooboonara árana qoofanóo qinau. Óo miná áuqu Yakooboofa máridanoo narí áuqu mau káimbinoo qíní aináina qaara karí qíní qíkaru qímasee máreenoo. Indaarú mifá qínée indaarúqaa fáiqi úriqararausa máraani qíafanna áinaina mároofa maqee miqí kai ínóo qíní qifaaqóoqa qírana dóo máree finoo. Miqí qímaseeno Eesáufa narí ákoona qímaminoo qinau. Anée afaaqóoqa sia fee qíní faqa qíseenanee.

³⁷ Miqí qufanóo Isakeefa qinau. Doo qínee aní úriqararafa márianífee áfaaqooqa amiséeqa. Kaifa miná áinaina miná aináinira fáiqi kiaqée afaaqooqa faqa ámiqa. Qínee óosana óosana nárana fáqa nammári faqa ámiqa. Qíní qímaaku, maqee sía moó áinaina márinaqa aní ámianaauranoo.

³⁸ Eesáufa narí ákoona kafáa kafáa ikí ráqaidanoo iranau. Moodáa áfaaqooqa márinee áminanee sía fee moó qíní faqa qíminnaree.

³⁹ Isakeefa minára írinoo maaqí qímasee Eesáuna qímaminau.

Sía innaarúnaindaraa qífi faramu aníndi máriannoo.

Sía áinoo faqáa máqa aníndi máriannoo.

⁴⁰ Anee durú sáamu uqéerasaidana aneenná ámiqira márirana paqúrinannaranoo.

Miqídana anée aneenná ákaqa aináinira fáiqikina máriinana rakéemmaki áaduma finnáranoo.

Isakeefa Yakooboona Qaraana máqusai aqiqoo úfafa.

⁴¹ Yakooboofa Eesáuna afaaqooqa máree fífufanoo Eesáufa narí ákaqara ákoo qáidanoo fídiaqaammí márinau. Miqí márufanoo maaqí qímasee narí kai óonu máfi íriséenoo qinau. Káqi kaaqóo maasá qíkoofa kuqu fínaqa soofaara taikáseeqa mikarí qeeqá qíkaqa kuqámma áruanau.

⁴² Reebeeka námmarifa mi ufána iriséenoo Yakooboona áaramaseenoo aaqu qimamaqeenoo qinau. Íria aní áfasaafa Eesáufa afaaqooqara qímammareenoo aní áruannoo. ⁴³ Qíní faiqi qinee qímamíanandee ía. Anée quqásee sandéenanana Qaraana máqusai qíní qísookifa aní anaufá Rábannafa márinnai fúà. ⁴⁴ Anée óoru miqóo márinnanoo ani áfasaana árana qárafa asooáinana qúmua. ⁴⁵ Anee miná mandáikamma ámaqaannanara qaunúsainaqa qínée akaqáusa niiqánaqa aní óoru áfiqee qúmuaqa. Qínée qíkoo ínneeqara moodáafa kúqiranara írunanoo qaifaqa doo quqásee fúà.

Isakeefa Yakooboona aiquofanoo Rábana funnai óoru finau.

⁴⁶ Miqandá nínoofa Reebeeka námmarifa óonu réenoo narí afaaqi Isakeena qímaminoo qinau. Qínée maa Qeeta maqannaa anaasee qandára Eesáuna ánaqa qarara qíkoo uqanna fídiaqáammidaqa. Yakooboofa Qeeta máqannaa anaasee maaqírana moó márainaqa qinee kúquanauranoo.

28 ¹ Isakeefa minára iriséenoo Yakooboona áaramaseenoo ámandaidanoo qinau. Óo Yakooboo sía uqanná Kannaana máqannaa anaasee máraa. ² Dóo fíndi fínana óoru fua. Aneenná ánaakuna Beetueerana maqa máaqa Meesopootamia máqa máaqaki óoruree aneenná anauná Rábannana áraamuna máraa. ³ Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní faqa aní ánaqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaseenoo moómoo fáiqi nímisainana anee moómoo máqannaasa níkoofa márinnara. ⁴ Ánutufa Abaraqaammána ámiqi ámiqimma ámaqoondee ínoo aní faqa ámiqi ámiqimma áisáinana anee aneenná márianna maqa maaqána Ánutufa Abaraqaammána amiqoonákinana qumíasana

máara. ⁵Miqí qímaseenoo Isakeefa Yakooboona aiqoofanóo fíndifinoo Meesoopootamia máqa máaqai Rabanafa Beetueerána ámaaku Arameea máqannaafa Reebeekaa námmarina ásookifa márunnai óorufinau. Rebeekaa námmarifa Yakooboosa Eesáusa nínoofa márinau.

Eesáufa ánaasee moó máranau.

⁶Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa amiséenoo Meesoopootamia máqa máaqai ánaasee máraanifeera aqiqoonara Eesaufa írinau. Isakeefa afaaqóoqa Yakooboona amiséenoo Kannaana máqanna ánaasee sía máraannee qunára faqa írinau. ⁷Yakooboofa narí ánaukoo ufa irisée Meesoopootamia máqa máaqai funára faqa Eesáufa írinau. ⁸Isakeefa Kannaana máqanna ánaaseera ákooqee márúnara Eesaufa írinau. ⁹Iriséenoo Isamaeráfa Abaraqaammana ámaaku márunnai óonuree miná áraamuna áuqu Maqarata námmarina máranau. Maqarata námmarina ásookifa Neebaiootáfa márinau.

**Yakooboofa Beeteeree máqa máaqaki óoni
qunu rúmasee faiqáqée qainínau.**

¹⁰Kaifa Yakooboofa Beeraseeba máqusaindari Qaraana máqusai fíraree qímasee faiqanóo óoru fímarinau. ¹¹Fímarufanoo eendúfanoo moósaa úiqana araséenoo faiqanau. Faiqárarinoo óoni firaaná marasée qunú rúmasee miqóo faiqanau. ¹²Faiqáqee ídanoo qainá moó inau. Aaná kísaaqa maqásaaqari innaarúnai óoru márufanoo angiroouqá mimaú óoruree qumurée ímariqu. ¹³Karaambáiqu Yákooboona áakaarinni kíkíqinoo márídanoo maaqí qímasee qímaminau. Qinée Karaambáiqu márídaqa, aní ánaakuna Abaraqaamána Ánutusa márídaqa, aní ákoona Isakeena fáqa Ánutusa márídaqa. Qinée maa maqa maaqána anée faiqáannana aní faqa aní áiku ásauku faqa nímianaúra. ¹⁴Ani áiku ásauku anísaa ani aruakínausa faqa núkudara foorá maa maqánasaa márifarano. Misá miqóoqari kambíqamaree súani óosana qáannai fínanoo aramáreenoo kéeqee mári qaannai fínanoo dínni dínni ataaqéenni fínanoo miqí mámbi amana kái márifarano. Aní faqa aní áiku ásaukuaróo qíqa aiqáma máqannaasa ámiqimmá nímaqaanaúra. ¹⁵Karaambáiqu kafáa qímaminoo qinau. Íria, qinée aní faqa márídaqa aiqámai fínnannai anísaa rakísianaúra. Rakísídaqa kaifáa aní maréeqee maa maqánasaa quqánaúra. Qinee sía aní minnísaanaúra, qínee qeeqá qíma afeekaikíafanna úfafa ánoona kambíqainaqa quqánaúra.

¹⁶Miqí qímsoofanoo Yakooboofa tautínoo fíndifinoo qinau. Karaambáiqu maaqóo márídanoo. Mifa maaqóo márínara qínee sía írídaqa. ¹⁷Yakooboofa Ánutuna ufa iriséenoo rufía rufía ídanoo qinau. Maa maqa maaqáfa dáaquqara máqa máqaa márídanoo. Abée Ánutuna máaqa máriannoo innaarúnai fímaria kooqífa uqanná máriannoo.

¹⁸Kanáana Yakooboofa fíndifinoo narí óoni qunu qumáreenoo daaqoo áuqaanífee qímasee maqásaa rakíqaseenoo Ánutunaindi fee qímasee oorifa fádameena akuámaqánau. ¹⁹Akuámaqaseenoo mi maqánara Beeteera fée qinau. (Mi auqúna óosana Ánutuna máaqa fee qinau.) Óoqai miqóora misa Rusa máqusa fée qímariqau.

²⁰⁻²¹Yakooboofa mi maqána áuqu rámaseenoo Karaambáiqara qíma áfeekaikinoos qinau. Qínée fímarianana anee qiní faqa márída qínísaa rakísidana nárana faqa qamunna fáqa qíminaa qínee ámiqimmáseeqa qeeqá qíkoona máaqai qumu ráanana anee qiní Ánutufa márinnaranoo. ²²Maa daaqoo auqara oonína rakíqaunnana aní náaru amooqi fándinnaqoo máriannoo. Anée aiqáma áinaina qíminaa qínée qísaukuqarakinaana aninná ámianaura.

Yakooboofa Rábanana máaqai óoruranau.

29 ¹Miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo Yakooboofa súani óosana qáannai máriasa, misá máqa máaqai óonu ranau. ²Óonureenoo qáfoofanoo nammári mádika qúsau sáqanna márufanoo qaaramoóki sipsípauqa mi nammari madikána áfainni faiqaqéuufaqa misásaa rakísiraua miqóo rakísimáriqau. Sipsípauqa mi madikánakinaa námmary néemariqau. Fíraa ooninnóo mi madikána rafáaqafúqoofanoo márínau. ³Sipsípauqa aiqáma moodáa qoo aniroofaqá sipsípasaa rakísiraua mi oonína quanda quandammá áqusee nammári nimisée kaifáa mi oonína quanda quandammá máfi rafáaqafi máriqau.

⁴Yakooboofa sipsípasaa rakísi marúsa óonu níndafeenoo qinau. Qiní qíkaqaafasaa, ínnée yáindaraasee márídaqee. Misá qiqau, maasá Qaraana máqusaindaraasa márídaqa.

⁵Yakooboofa iriséenoo qinau. Ínnée Náqoorana ánaiqi Rábannanara íridee quafaqá misá qiqau. Eéoo maasá minára írídaqa.

⁶Miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Rábannafa ámiqisaa fée márídanoo fée. Misá qiqau. Eéoo ámiqisaa márídanoo. Miná qáfaa, dóo miná áraamuna Raseera námmaryifa miná sipsípauqa nífiqee ánidanoo.

⁷Yakooboofa misá sipsípa óosana qáfeenoo qinau. Ínnée náqífee ifaqée sipsípa súani qámabana mara quqáqaafaqee márídee. Dauní námmaryi nimiséeqa mara quqásaiafaqá misa fída qúsau néeqa nifaaqa máraaqa.

⁸Mi maqannáasa iriséeqa qiqau. Maasá sía miqíanaura. Aiqáma sipsípa maaqóo aniráifaqa óoni quanda quandammá áqusee námmaryi nímifaranoo.

⁹Yakooboofa misá fáqa ufa qímarufanoo Raseera námmaryifa narí ákoona Rábanna sipsípauqa nífiqee aniranau. ¹⁰Yakooboofa narí ánoona Reebeeka námmaryina ásookina áraamuna qáfamaseenoo Rábanna sipsípa faqa qáfamaseenoo fíndifinoo námmaryi mádikaki rafáaqafúqoo óonina quanda quandammá máfi quqáseenoo Raseera námmaryina sipsípauqa

nammári níminau. ¹¹Nammári nimiséenoo Raseera námmarina óoriki ámoqaidanoo asasírafa firaafa minakí márufanoo ikí ráqanau. ¹²Iki ráqaséenoo Raseera námmarina qímaminoo qinau. Qinée aní ákoona áti Reebeeka námmarina ámaaku márídaqa. Raseera námmarifa miná ufa iriséenoo sandéenoo óonuree narí ákoona qímaminau.

¹³Rábannafa narí ánauci Yakooboona ufa iriséenoo sandéenoo óonu máfi káqamma qumáreenoo ámoqáseenoo sukudaakútamásee áfiqeenoo narí máaqai áninau. Miqóo óonu máridanoo Yakooboofa Rábanna aiqáma áinaina kambíqoonara qímaminau. ¹⁴Rábannafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anee qiní moodáa fidíka máriananoo. Miqí qímasoofanóo Yakooboofa moodáa úqoona miná faqa miqóo márínau.

**Yakooboofa Rábannana áraamuna qara máraree
qímasee miná aináina ímarinau.**

¹⁵Rábannafa maaqí qímaseenoo Yakooboona qímaminoo qinau. Kúqaa anée qiní qinauqí máriananoo, sía fífaui qiní aináina kai innáranoo. Maqee óosana araséeqa feefaurú ámiqambuanaura. Aní náqífee mandee feefaurú ámianauree.

¹⁶Rábanna áraamuna qára qaaraqánda máríqau, indaarúqaafa Reeaa námmarifa márínau ínaaqíanaafa Raseera námmarifa márínau. ¹⁷Reeaa námmarifa indaarúqaafa ámiqira óori áfiri faqáafa márínau. Raseera námmarifa miná faqa arusée káaqa ámiqirafa uqanna márínau. ¹⁸Yakooboona íriraafa Raseera námmarinara kai íri marúfa márínau. Minára iriséenoo Yakooboofa Rábannana narí aináini márúna ákiiqara qímaminoo qinau. Amanée qinée Raseera námmarina máraanaurée. Anee eedóo qínaqa qinee miná ákiiqara qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuana aní aináina ianáura.

¹⁹Qufanóo Rábannafa qímaminau. Qinee amaná aní ámianauree, moó óosana nímiranara qíkoqaidanoo. Dóo anée qiní fáqa máridana aináinia. ²⁰Rábannafa miqí qímasoofanóo Yakooboofa Raseera námmarina máraree qímaseenoo qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara maraséenoo 7 áukuana miná aináina máisee márínau. Yakooboofa Raseera námmarinara áidi márufanoo mi aukuanna namúfa qaaramoó fáasaanara forá áiqaranau. ²¹Dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana taikásoofanoo Yakooboofa Rábanna qímaminoo qinau. Dóo qini mánaaqa qímiraree qunná áukuanafa áiqareenoo. Doo Raseera námmarina qíminaqa máraa. ²²Rábannafa eedóo qímaseenoo narí áraamuna amundáida oomáqa sakasée aiqáma náaroofaqa ani naqau. ²³Mi eendánaki Rábannafa narí áraamuna indaarúqaana Reeaa námmarina qumeé Yakooboona máaqaki quqásoofanoo Yakooboofa áuna Raseera námmarifa mifoo qímaseenoo miná faqa sakasée faiqanau. ²⁴Rábannafa miqóo qáraasa

óosana máreeno narí aináinira mánaaqa moó mináqu Siripaa námmarina maréeqee narí áraamuna Reea námmarina aináina máisáanifeera áminau. ²⁵Iáqoofanoo fíndifínoo Yakoofoofa qáfamaseenoo, boo Reea námmari fee qínau. Yakoofoofa Rábanna funnai óonureenoo áqino qínau. Anée náqífee ífanee qíní miqímma qímaqeenée. Qínée Raseera námmarina márararee qímasee aní aináina máiséeqa. Anée nánaree qíní qíkaru qínanee. ²⁶Rábannafa qínau. Maasá maaqóo qáraasa óosana sía miqínoo máridanoo. Indaarúqaana náree amundáseeqa ínaaqiannána kásooqee inaaqíanna amundáidaqa. ²⁷Anée Reea námmarina fáqa káqí márínano miná oomáqirafa 7 fáasaana máriannoo. Taikáinaqa miqóo kafáa Raseera námmarina faqa ámianaura. Ámianana miqóoqari miná ákiiqara anée óosana araséenana kaifáa dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana qíní aináina innáranoo. ²⁸Yakoofoofa minára iriseenoo eedóo qímaseenoo Reea námmarina fáqa máriufanoo qoomáqa nárana taikóofano Rábannafa narí áraamuna Raseera námmarina faqa áminau. ²⁹Kafaa Rábannafa narí aináinira mánaaqa miná áuqu Biriqaa námmarina maréeqeenoo Raseera námmarina aináinianífeera áminau. ³⁰Ámufanoo Yakoofoofa Raseera námmarina fáqa sakasée faiqanau. Yakoofoofa Raseera námmarinara áidi márufanoo Reea námmarinara sía ámiqimma áidi márínau. Miqídanoo Rábannana aináiniranaki kafáa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuanaki márínau.

Yakooboona faiqi námu ufa.

³¹Yakooboona írífafa Raseera námmarinasaa kaí mundínoo márúnara Reea námmarinara ákoo akáa mímárinau. Miqí márúnara Karaambáiq qáfeenoo dadaaqufano Reea námmarifa ámuuqu qáikínau. ³²Reea námmarifa ámuuqu qáikínoo máriiufano faiqi akoonaiqí máqanau. Maqaséenoo qínau. Karaambáiq qíníara qímudádo qínára qíní qífaaqi fannóo maqee qínísaa atooqéenoo fee qianáura. Mi írírana iriséenoo mi faiqína áuqu Reeubeená fée qínau.

³³Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikínoo máriiufano faiqi akoonaiqí moó máqanau. Maqaséenoo qínau. Qíní qífaaqi qíní ámeesuqi márínara Karaambáiq írinoo qíníara qimudádo qímaseenoo maa faiqína qíminoo. Minára miná áuqu Simeeooná fée qínau.

³⁴Reea námmarifa marikínoo kafáa ámuuqu qáikínoo máriiufano faiqi akoonaiqí moó maqaséenoo qínau. Dóo maqee uqanná qíní qífaaqi fannóo dóo qínísaa atooqáannoo, qínée qaaramoó ákoonaiqi maqaséeqa. Minára iriséeqa mi faiqína áuqu Reefi née qíqa.

³⁵Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikínoo máriiufano faiqi akoonaiqí moó máqanau. Maqaséenoo qínau dóo maqee qínée Karaambáiq amooqídaqa, maa faiqína áuqu Yúda fee qídaqa. Reea námmarifa Yúdana kaí maqaséenoo mi kamúqoo kísaaqasaa márínau.

30 ¹Raseera námmarifa narí ánaasaana faiqi námu níndafeenoo Yakooboona áqinoo qinau. Anée faiqi sía qiní mara qímianaqa qinee káqi márianabaqa kúquanauranoo.

²Yakooboofa minára írufanoo árana qoofanóo qinau. Qinee Ánutusau máridau. Ánutufa kai aní ititá ámaqaidanoo.

³Miqí qímasoofanóo Raseera námmarifa qinau. Maa qiní aináini mári manaaqáfa Biriqaa námmarifa márinoos qinée miná aní ámiqa. Anée miná fáqa faiqéénana faiqi mara ámia. Áminanoo faiqi maqasáinanoo qiníndi kámmiannoo. Miqímasee qinée faqa faiqi ánausa márianaura. (Mi aukuannái mi maqannáasa óosana miqí márusa máriqau.) ⁴Raseera námmarifa miqí qímasee narí aináini marú manaaqána miná áuqu Biriqaa námmarina Yakooboona amisooofanóo miná faqa sakasée faiqanau. ⁵Miqímmasooofanoo Biriqaa námmarifa ámuuqu qáikinoos máriiufanoo Yakoboona faiqi akoonaiqí máqanau. ⁶Maqasoofanóo Raseera námmarifa qáfamaseenoo qinau. Doo maqee Ánutufa qiní óosanara andeeqára óosana fee qímasee qiní innaaru qírana iriséenoo dóo akoonaiqí qíminoo. Miqí qímaseenoo Raseera námmarifa mi faiqína áuqu Danna neé qinau.

⁷Mi manaaqáfa Biriqaa námmarifa marikínoos kaifáa ámuuqu qáikinoos máriiufanóo akoonaiqí moó máqanau. ⁸Raseera námmarifa miná qáfamaseenoo qinau. Qinée qeeqá qínasaana faqa firaqóo rairai qímasee qinée úriaaqareeqee qímaseenoo mi faiqína áuqu Napatari feé qinau.

⁹Reeaa námmarifa faiqi máqarana taikáseenoo narí aináini marú manaaqána áuqu Siripaa námmarina narí áfaaqi Yakooboona mara áminau. ¹⁰Ámufanoo minásaa faiqi akoonaiqí moó máqanau. ¹¹Reeaa námmarifa qáfamasee qinau. Óo qiní ámiqimma qisáinara mi faiqína áuqu Kadafa neé qinau.

¹²Siripaa námmarifa marikínoos kafa akoonaiqí moó Yakooboona faiqi máqanau. ¹³Reeaa námmarifa miná fáqa naríara maraséenoo qinau. Doo qinee firaqóo asasídaqa. Maqee ánaaseeuqa qiníara asasírafee qímasee dúqu reefáranoo. Minára iriséenoo mi faiqína áuqu Aseera feé qinau.

¹⁴Reeaa námmarina ámaaku Reebeenáfa sakumma néemaru kamúqoo ándanda kinai nídanoo faiqi máqee marú andandána qaqama paqúrinau. Mi aqamána áuqu mandareeka márinau. Miná paqúrimáseenoo mara máreenoo míni narí ánoona Reeaa námmarina áminau. Raseera námmarifa miná qáfamaseenoo Reeaa námmarina qímaminoo qinau. Amanée mandareeka qaqama akaqána qiní faqa qíminnaree.

¹⁵Miqí qufanóo Reeaa námmarifa narí qímaminoo qinau. Anée qiní qifaaqi marasáanafa kaifaa qiní qímaaku mandareeka qaqama márararee fée qídanee. Miqí qufanóo Raseera námmarifa qinau. Aní ámaaku márai mandareekána qaqama qiní qíminaaqá dóo Yakooboona aní ámiananoo aní fáqa faiqáannoo.

¹⁶Eenée márufanoo Yakooboofa aináinaindari aniroofanóo Reea námmarifa aanái óonu áfiqeenoo ánidanoo qímaminau. Doo qinée mandareeka qaqama Raseera námmarina ámiqa. Mifá miná ákiiqara maqee éendaki aníara qiní faqa faiqáannee qinoo. Miqí qufanóo Yakooboofa eedóo qímasee Reea námmarina fáqa sakasée faiqanau.

¹⁷Ánutufa Reeaana innaaruqirána iriséenoo dadaaqufanóo Reea námmarifa kafáa ámuauqu qáikinoos faiqí akoonaiqí máqanau. Moodáannai qísauku námu Yakooboonasáa máqanau. ¹⁸Reea námmarifa maqaséenoo qinau. Qinée qeeqá aináinirá mánaaqa qeeqá qifaaqi ámiafánnanara maa faiqína Ánutufa qiní qíminoo. Mifa minára iriséenoo mi faiqína áuqu Isakaraneé qinau.

¹⁹Reea námmarifa marikínoos kafáa ámuauqu qáikinoos akoonaiqí moo máqanau. Dínni ani moodáa maraséenoo Yakooboonasaa máqanau. ²⁰Maqaséenoo qinau. Ánutufa idaaqíra áinaina káqi qíminoo. Maqee dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa 6 máraunnaara qini qifaaqi qínára áidiannoo. Mifa minára iriséenoo mi faiqína áuqu Seeburuna fée qinau.

²¹Miná ánaaqianna Reea námmarifa mánaaqa maqaséenoo Dinnaa námmaryi fée qinau.

²²Miqóoqari Ánutufa Raseera námmarina innaaru qírana iriséenoo dadaaqufanóo faiqí máqarana amanákinau. ²³Mifá ámuauquáika máfufanoo faiqí akoonaiqí maqaséenoo qinau. Ánutufa qiní qisaurírana taikéenoo qiní faiqí akoonaiqí qíminoo. ²⁴Raseera námmarifa minára iriséenoo qinau. Karaambáiqqa qiní faiqí moó akoonaiqí qímiani. Miqí qímaseenoo mi faiqína áuqu Yóoseefaa née qinau.

Yakooboofa Rábannana faqa miná aináini márúnara ufaqu úfafa.

²⁵Raseera námmarifa Yóoseefaana maqasoó kámuqoo Yakooboofa Rábanna maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anée amanée qiní quqásainaqa qeeqá máaqai fúà. ²⁶Qinée aní aináinammásauana qímianna anaaseesá nári faiqí námu faqa qíminaqa máree fúà. Qinée ámiqimmásee aní aináina íunnaara anée minára íri máriananoo.

²⁷Rábannafa minára iriséenoo qinau. Qiní afunee fánnoo aníara qíma qímifaqa iriséeqa anée qiní faqa márúnnaqoo Ánutufa qiní aináina ámiqi ámiqifanóo firaa qóo kambíqafinoos máridanoo. ²⁸Qinée minára íridaqa anée aneenná feefaurúara qínaqa qinée aní ámianaura. ²⁹Yakooboofa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Anée qiní aináinirana óosana ámiqimmasee írimariananoo. Qinée aní aandáu ainasáa rakísi máriafananoo qiní rakísirana ameemaanai márida moómoo kambíqee irairáa ímariquau. ³⁰Qinée ániafanna kári aní aináina óodaa kái márínau. Qinée maaqóo ani máridaqa aní aináina aiqámai áuqaunanoo Ánutufa dadaaqufanóo firaanáikinoos máridanoo. Qinée maqee qeeqáree qíanna áinainausa máraanaura.

³¹ Miqí qíma soofanóo Rábannafa írinoo narí qímaminau. Dóo anee qíananoo náqiffee másee feefaurú aní ámianauree. Miqí qufanóo Yakooboofá qinau. Sía anée feefaurú munnimma aina qiní qímià. Qeeqá qíànnana kai qímià. Qinée káqi ani sipsípasaa rakísi márianana qiní maa iriránara anee eedóo qínaqa aní sipsípasaa rakísianaura. ³² Qinée maqee ani sipsípauqa máriannai óonuree aiqáma takóosa takóosira sipsípauqa faqa mimmi miqíranauqa faqa sipsípa ánaaqi rudúqariranauqa faqa máraanaura. Mi feerúnara kai qiní dídidanoo. ³³ Qinée andeeqásee máraanaura anée kásooqee aneenná óonu réenana qáfaà. Éekara árira sipsípa qiníndiki márinana éekara fée dundúqarira mímmi fée qiníndiki márinana qiníara qímuara miaanoo qíà.

³⁴ Rábannafa miná íriséenoo asasa mándee qinau. Eeóo maasá anée qíanandeemmianaura. ³⁵ Mi faasaanná qumeé kai mimmi ákoona takóosa takóosa íranauqa faqa mimmi ánaasee miqíranauqa faqa éekarasai rundúqasai írana faqa rundúqarira sipsípauqa faqa moodáanaki quqáseenoo narí faiqi námudara qufaqá misásaa rakísiqu. ³⁶ Rábannafa Yakooboona máraandoo qímasee narí mimmi sipsípa mara máreenoo narí faiqi námusaa quqásoofaqa níanai qaaramoó áfuru aanái faiqée óonuráaqa irannai munu quqásee rakísi máriqau. Máree fifufanoo Yakooboofa akaqá sipsípauqa máfisoosásaa kaí rakísi márinau.

³⁷ Rábanna sipsípasaa maqúsai rakísida máridanoo saqári amimiuqá atekáseenoo moodaá mau apata ruatá áquseenoo éekara ári márutinai quandáseenoo sipsípa nammári née marúqoo rakíqanau. ³⁸ Sipsípa mimmi nammári náidaqa miqóo ani ráidaqa náafeeqaambaaqaa rímariqu. Yakooboofa mi saqarísa sipsípauqa difáaniki nammári neemarúqoo rakíqaqoofanoo marufaqa sipsípauqa nammári nárara aniréeqa mi saqarína qáfaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqaambaaqaa ríaqéera rakíanau. ³⁹ Mimmiuqaindi miqóo miná qáfaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqásoofaqa ákarakauríra ánaaqiuqa máqaqau.

⁴⁰ Yakooboofa sipsípauqa nífiqeenoo ákarakauríra mímmiuqa máruqoo múnusaina sipsípa ákoonauqa ákarakaurírana qáfaidaqa ánaasee sipsípa náafeeqasáifaqa miqírana máqaaqeera nífiqee finau. Miqí márunnanoo Yakooboofa ákarakauríra ánaaqiuqa naríndiki maréeqaida áaduma quqee márufanoo moómookí márinau. ⁴¹ Nifaaqauqá fáqaa sipsípa faqa mímmi faqa náafee qaambaaqaa rírara ufanoo Yakooboofa mi saqari asaanáusa maréeqee nammári néemaruqoo rakíqeesoofaqa minakíaqa nídaqa náafeeqee máriqau. ⁴² Nímudaani ánaaqi ummooqúkiqa nusá náafeeqara rufanóo Yakooboofa sía mi saqarísa rakíqanau. Miqímmásee máru fanoo Rabananaindi ámudaani ánaaqi ummooqúkírafauqa kaí márufanoo Yakooboonaaindi nifaaqauqá faqáasa ámiqirausá kaí máriqau. ⁴³ Mi oosannánannai Yakooboofa moómoo ákinaina faqáafa márinau. Miná sipsípa mimmi moómoo uqanna máriqau. Miná aináinira fasiqauqa faqa

ánaaseeuqa fáqa kamméerauqa faqa doonkíuqa fáqa moómoo qumbiqáqa máriqau.

Yakooboofa Rabanna sía qímamirai sandóo ufafa.

31 ¹Yakooboofa írufafa Rabanna faiqi námu misá Yakooboona aináina moómoo qáfamaséeqa áqidaqa qiqau. Yakooboofa maasá qíkoonaindi aiqáma maréeqee narínni quqéenoo. Yáindaraanee maa firaa qumiasanná máreenoo fee. Maasá qíkoonaindi kaí máreenoo.

²Yakooboofa mi ufána iriséenoo quanda fufanóo Rabanna óori qáfoofanóo sía óoqai úndee óori runínoo márufanoo qáfanau.

³Mi kamúqoo Karaambáiqqa Yakooboona qímaminoo qinau. Dóo fíndi finana aneenná ákoona faqa aneenná áinaina maqái fúa. Anée fínaqa qinée aní faqa márianaura.

⁴Yakooboofa mi ufána iriséenoo sipsípa rakísi marúnnaindari Raseera námmarina fáqa Reea námmarina fáqa náaroofaqá óonu roofanóo qíma níminau. ⁵Óoqai ínni níkoona óori sía runínoo máriufa maqee óori runífaqa qáfaidaqa. Sía qínfara ámiqi ámiqidanoo. Miqímí márifafa qíní qíkoona Ánutufa qíní faqa maríufa máridanoo. ⁶Ínneqara írimariafanoo, qinée qeeqá afeekannái ínni níkoona aináini máriqiafana. ⁷Miqí máriafanano mifa qíní qíkaru qímaseenoo qísauku qára 10 kari qíní feefaurú quandaqándino. Miqí márifanoo Ánutufa qifanóo sía qíní mandáikamma qímaqeenoo. ⁸Ínni níkoona aináina íafannana feefaurú miná sipsípa nifaaqa takóosa takóosa írana kaí mi aukuaná máqee márufafa qinee maréeqee qeeqáindiki quqée máriqiafana. Ínni níkoofa qíní feefaurúara nifaaqa ákara kau rírausa kaí máraannee qufaqá miná sipsípauqa mi aukuaná miqí ránauqa kái máqee márufafa maréeqee qeeqára qeeqáindiki quqée máriqiafana. ⁹Miqímma sáafananoo Ánutufa ínni níkoona aandáu aina maréeqeenoo qíníndiki kaí quqáqiseenoo.

¹⁰Mimmí sipsípa náriqa árarai ki máru anaaná qinée qainá qáfaafananoo mimmí ákoonauqa ánaaseeuqa náafeeqée márufafa qáfaqiafana. Mi akoonáusa aiqáma ákarakàu rírausa fáqa nifaaqa takóosa takóosa írausa fáqa ánaasee náafeeqee máriqau. ¹¹Qinée qainásaa qáfaafananoo Ánutuna angiroo moó fánnoo qíní dáaroofafa qinee foó qiqíafana. ¹²Foó qíafananoo qinau. Qáfaa máa nifaaqa takóosa takóosira ákoonauqa náafeeqaidaqa. Qinée Rábanafa aní mandáikamma ámaqee márina qáfamasee qúnanoo maa ainaináfa kambíqaidano. ¹³Qinée óoqai Beeteera máqa máaqai aní áfusaa kooroofafanna Anutusa máridaqa. Miqóo anée áaqoo áuqara óoni rakíqasee oorifa fádameena minásaa adíasee qíníara qíma afeekaíkinau. Doo maqee indáammamaree aneenná maqúsai anirandée anée kambíqoonna máqanasaa fúa.

¹⁴Raseera námmarisa Reea námmarisa qímannimi soofaqá Yakooboona ufa iriséeqa qímamiqau. Sía maasá qíkoona qumíasana aina káqi

márinaqa maasá máraanaura. ¹⁵Mifá maaqandára ánaamuruara foorá mídanoo. Doo mifá maaqandásaa feefaurú mara máreenoo doo naríki kai taikéenoo. ¹⁶Ánutufa maaqandá qíkoona kinaana maréeqee maaqandá fáqa maaqánda faiqi námu fáqa nímifanoo maasáindi kámmínoo máridanoo. Anutufa aní qímamíndee fà.

¹⁷Yakooboofa misá ufa iriséenoo narí ákoona maqái Kannaana máqasaa fírara deedaqinau. Mifa narí ánaaqmaaka fáqa narí faiqi námu fáqa kamméerauqa sáa quqásee óoqu mari fufanó finau. ¹⁸Yakooboofa narí mimmí sipsípa doonkí kamméera aiqáma Meesooootamia máqusai márída mároo áinaináusa aiqáma maréeqee óorinni quqáseenoo dóo narí ínaaqianna Kannaana máqa máaqai finau.

¹⁹Rábannafa narí sipsípa asausí moosáa óonu aukírara fífufanoo Raseera námmarifa nari ákoona máaqaki kéeqa fufanóo narí ákoona afuneé áinaina máaqaki quqáqoona qumeé kaí mara máreenoo kukéeqa máreenoo Yakooboona fáqa sía qímamirái dóo mara máreenoo narí afaaqi fáqa finau. ²⁰Yakooboofa Rábannana ákaru qímasee sía qímamirai quqásee finau. ²¹Yakooboofa narí aináina námu fáqa máreenoo kái káqi ufanóo finau. Fífii ufanóo Eeufarateesa námmani taqa máreenoo dínni áfainni óonu ranau. Doo miqóoqari Kiriata áaqana qáannai óori ubeekámafi finau.

Rábannafa Yakooboona áfaqeeфу úfafa.

²²Qaarammoó fáasaana áiqaróofanoo Yakooboofa sandóonara Rábanna qímamíqau. ²³Rábannafa minára iriséenoo narí áiku ásauku aiqáma nífiqee Yakooboona ánaaqiana áfaqee finau. Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áfuru aanái fí faiqéenoo áfaqee fínoo óonu Yakooboona paqúrinau. Kiriata áaqana moó ámuuqu námusaa paqúrinau. ²⁴Rábannafa aanái faiqaqée ufanóo mi eendánaki Ánutufa qainá áfunnáreenoo qímaminau. Anée sía Yakooboona mandá úfa ámià.

²⁵Yakooboofa áaqanasaa narí úiqaana máqa usakáseenoo márufanoo Rábannafa narí áinaina faqa óonu réenoo mifá faqa narí úiqaana máqa Kiriata ámuuqu námusaa usakánau. ²⁶Usakáseenoo Rábannafa óonu réenoo Yakooboona qímamínoo qinau. Náqi fée ifanée qiní qíkaru qímaseenee qiní qíraamuqmáaka rákiranakiará foorá rarisámammaree sandéenee. ²⁷Náqi fee ifanée sía qíma qímirai qíkaru qímasee qumeé quqásee sandéenee. Anée qiní qíma qíminaqau qínee idí námu faqa asasírana námu faqa piripúnna fáqa dukaanaá fáqa áridaqau aiqáni. ²⁸Anée sía qiní qíma qímianaqa qeeqá qínaiqi mara fáqa qeeqá qíraamúna qara fáqa nímoova sáanana nífiqee ániqaana. Anee fúrufarira áinaina áuqaananoo. ²⁹Qínee aní mandáikámma ámaqara afeeka márifaqa márúnanoo eenda éendaki aní ákoona Ánutufa qiní rafáaqafu seenoo qínoo. Anée sía uqanná Yakooboona mandáika

mámaqaa qifaqá sía mandáikámma ámaqaanauara. ³⁰Qinee írídaqa anée aneenná ákoona maqa máaqara óonu máfi íriananoo aundurá dapíkifaná qiní qísee sandáananoo. Náqaa fée ifanée qiní máaqaki rakísi maría anutúsa úmmuara mámaree áninanee.

³¹Yakooboofa iriséenoo qímaminoo qinau. Qinée aníara narí áraamuna qára rafíqaandoo qímasee ruffasee sandéeqa. ³²Aní máaqaki rakísi maría anutúsa márainnana paqúrimmáseenana kúqa áruà. Doo qiní qiku qísauku nífusaa qiní aináina moodáa moodáa mara quqáseenana aneenná aináina paqúrimmasee máraà. Yakooboofa Raseera námmarifa nari ákoona Rábannana únnaqira anutusa úmmuarunara sía írirai miqí qinau.

³³Rábannafa Yakooboona úiqaana máqaki kéeqa fufanóo randóosia sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Reea námmariná úiqaana máqaki kéeqafi randóosia. Kafáa miqóoqari aináinira mánaaqaqara úiqaana máaqaki faqa kéeqafi randásee sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máaqaki kéeqafinoo randánau. ³⁴Raseera námmarifa Rábannana máaqasaa rakísi máru anutusa maréeqeenoo kamméera sariríqa máaqaki quqáqoona uqéeraséenoo minakí kukéeqaséenoo minásaa óoqu faaqee márínau. Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máqakí aiqáma áinainaki randásee qáfoofanóo sía márínau.

³⁵Rábannafa randéemárufanoo Raseera námmarifa narí ákoona qímaminoo qinau. Óo qípoo sía qinée fíndi fúanana sía qiní díqia. Qinée qímaaqai qáfaidaqa sía fíndi fídaqa. Miqi qufanoo Rábannafa aiqáma ainainaki randoosia sía paqúrinau.

³⁶Sía paqúrufanoo Yakooboofa amambainá qímasee áanoo qídanoo qinau. Qinée nána áaqaranee máree fée. Nána sándufée rukíasaunana áranaqaifanée qiníara randámaree qúmidanee. ³⁷Anée qiní áinainaki randéese dóo fée aneenná aináina paqúrinanee. Doo miná maréeqeenana aneenná faiqi námu nífusaa faqa qiní faiqi námu nífusaa faqa quqásee ufa qída qáfaa, yáfee andeeqéenoo fee.

³⁸Qinée moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana ani aináina ímariqiafana. Mi kamúqoo aní sipsípa aní mimí sía moó fánnoo dapi máqee máriqau, ámiqi kaí mímaríqau. Sía aní sipsípa ákoona moó arusée naqíafana. ³⁹Káasau fáini aní sipsípa arusoofaqá qinée miná ámudaani apata síamma aní uqafíqee máriqiafana qeeqáindi kái moó maréeqee miná ámaaqaa máqeeqa aníndiki quqée máriqiafana. Úmmuara fásiqa eendáki fee fáasaana fée úmmuara másoofana anée qiníara qunaqá qinée qeeqáindi maréeqee aníndiki quqée mári qiafana. ⁴⁰Qinée móómoo kári aní aináina ímariafananoo súani dárinoo eendáki suara dárinoo miqí márufaqaa sía faiqée máriqiafana. Miqídaqa aní aináinasáa rakísi máriqiafana. ⁴¹Yakooboofa qímamidanoo qinau. Qinée moodáa fásiqa

áiku ásauku taikásee 20 áukuana aní aináini máriafánausa márída. Qísauku qára taikásee qíkunooqu qaara fáqa qaara fáqa marasée 14 áukuana aní áraamuna qara márarára aní aináiniáfánausa márídaqa. Dínni taikásee dínni óonu moodaá marasée 6 áukuana aní sipsípa mimmí márarára kaifáa aináini qíafana. Miqí máriafanana anee qísauku qára taikásee 10 kári anée qiní feefaurúra qíkaru maakaru qímarinau. ⁴²Abaraqaammána Ánutufa qiní qíkooná Isakeena Ánutufa sía qiní dadaaqínanau anée qiníara káqi sámu fúa qínaqau qinee káqi sámu fini. Ánutufa qiní ummaara faqa qiní kadápirirana fáqa qíqafamaséenoo eendá éendaki narí ufa írirana aní áminoo.

Yakooboosa Rábannasa moodáanakíkù úfafa.

⁴³Rábannafa Yakooboona mi ufána iriséenoo qinau. Maa aní ánaaqa qára qiní qíraamuna qára márídaqa maa aní faiqi námu qiní qínaiqi mára márídaqa maa aní sipsípa qiníndi uqanná márídanoo, maa aiqáma áinaina anée márana núanafa aiqáma áinaina maaqóo márifa qiníndi kai márídanoo. Qinee sía amana qeeqá qíraamuna qára faqa qínaiqi mára faqa rafáaqa fúanaura. ⁴⁴Dóo maqee aní faqa moodáanaki ufa qirara deedaqídaqa. Aníndiri óoni áaku aakummásaanano mifa maasá moodáanaki kára úfara dāaqoo áuqaannoo.

⁴⁵Yakooboofa minára iriséenoo eedóo qímaseenoo óoni firaatiá qumáree kúradama séenoo dāaqoo áuqara óoni fée qinau.

⁴⁶Miqímmaseenoo Yakooboofa narí aináinira fáiquqara qufaqá óoni moómoo suqúsee áaku aaku iqau. Miqímmasee mi ooni aaku aaku irána áakaarínni óoqumarifi nárana naqau. ⁴⁷Námaseeqa Rábannafa mi oonísa áuqureenoo Yageer Sahadutaa fée qímasee narí ufakíqari áuqu rámasoofano Yakooboofa narí ufakíqari Gareeda fée qinau. (Mi nuqúna óosana dāaqoo áuqara óoni fee qímasee nári ufakíqari áuquraqau.) ⁴⁸Rábannafa Yakooboona qímaminoo qinau. Maa ooni aaku aaku iráfa aníndiri dāaqoo áuqarafa máriannoo. Minára mi maqusána auqu Gareeda fée qianaúra. ⁴⁹Rábannafa kafáa maaqí qinau. Karaambáiqu fannoo maaqandá dáraanianano miná áfu fannoo maasásaa máriani. Miqí qímaseenoo mi maqusána áuqureenoo Misipaa fée qinau. ⁵⁰Rábannafa maaqí qinau. Anee qini qíraamuna qára mandáikamma nímaqeennaree moó ánaasee fée máreennaree, qinee sía minára írianano Ánutufa aníndirisaa rakísídanoo. ⁵¹Māaqoo qinee óoni áaku aaku máqaunanoo aníndiri qara qámbaana márídanoo. Maaqóo dāaqoo áuqara ooni rakíqarafa faqa márídanoo. ⁵²Maa ooni aaku aaku iráfa faqa rakiqaráfa faqa aníndiri dāaqoo áuqarafa márídanoo. Qinee sía miná fíaaqaree aní áruanaúra. Anée faqa sía miná áiaaqaree qiní dárúa. ⁵³Abaraqaammána Ánutufa faqa Náqoorana Ánutufa faqa maasá qámbaana andeeqá qísaannoo. Rábannafa miqí qufanóo Yakooboofa

qinau. Qini qíkoofa Isakeefa innaaru qímamaqee mári Anutuna áuqusaa qímasee áfaqaanauree qímasee qíma afeekaíkinau. ⁵⁴Miqí qímaseenoo Yakooboofa aandáu aruséenoo mi aqaannásaa Ánutuna aandáu tatúfusee suqáminau. Suqá amiséenoo Yakooboofa narí áiku ásauku náaramásóofaqá moodáaqoo óoqu mari fufaqá mi aandauná átaraasa naqau. Námassee mi aqaannásaa faiqaqau. ⁵⁵Kanánaana fíndifufanoo Rábannafa narí ánaiqimara faqa áraamuna qara faqa nímoofa námassee nímandamásee ámaqa finau.

Yakooboofa Eesáuna óori qáfarara deedaqu úfafa.

32 ¹Yakooboofa miqóoqari fíndi fufanóo narí ánaukoo unnái aanái fímaru fánnoo Ánutuna angíroouqa aanái ani paqúriqau.

²Yakooboofa níndafamaséenoo qinau. Maa maqa maaqáfa Ánutuna úiqaana máqusa máridanoo. Miqí qímasee mi maqusána áuqureenoo Maqannaimmeé qinau.

³Yakooboofa narí faiqi námu qaaramoó ufa máree narí áfasaafa Eesáu funná fuaqeera niiqoofaqá Eedoomma máqa máaqai fiqau. ⁴Miqóo qini qífasaana paqúrimmásee qini maa ufána qímamiaqa. Qinee Yakooboosa aní aináinira fáiqi maaqí qímasee ani Eesáuna qini úriqararana qímamidaqa. Qinee Rábannana faqa máridaqa ánrara másaidaqa máriifaqa máqee ánídaqa. ⁵Qinee burimmakáu faqa doonkíuqa faqa sipsípa faqa mimmíuqa faqa aináinira fáiquuqa faqa faqáasa máridaqa. Qinee aníara ufa quqáidaqa qini úriqararafa qini maa ufáfa aní asooámamaqaanifeera qídaqa.

⁶Ufa máreefu fásiqua óonu randée anirée Yakooboona maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Dóo maasa aní áfasaana qímamisáunanoo mifá narí aináinira fásiqua foo handaréeta 400 námu faqa maasá ínaaqíanna ánidanoo.

⁷Yakooboofa mi ufána írufanoo áaquuquofanóo moómoo írirana máranau. Miqúfanoo narí sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa kamméerauqa faqa qaraki rainá quqánau. ⁸Maaqí qímasee qímirinau. Eesáufa aniréenoo moó úsiranaki nárinaqa moó úsiranakiqari amaná sandéefaranoo. ⁹Miqímmasee Yakooboofa maaqí qímasee innaaru qinau. Óo Ánutu, qini qínaakuna Abaraqaammána Ánutufa qini qikoona Isakeena Ánutufa qini innaaru íria. Karaambáiqi anée qini qíma qímiananoo aneenná maqa máaqai aneenná áinainiannai fínaqa qinée aiqua áinaina andeeqá áisaanauranoo fee qinau. ¹⁰Óo Ánutu anée qini ámiqi ámiqimma qísarana faqa aní mapukíra dádaaqiranara faqa írunanoo úriqaráifaqa qinee óorudupíqa maridaqa. Qinee óoqai Yóoradanna nammari qeeqá sáunu kaí úqiraua táqaqiafana doo máqee qinee qaraki rainárausa faqa ánídaqa. ¹¹Qinee qeeqá qífasaana Eesáuna ásaukukinaana asumu mara quqáqisaanneera innaaru qídaqa. Qinee

minára ruffaídaqa. Mifa aniréenoo maasá faiqì ánaasee faqa aiqáma dárú taikáandoora ruffaídaqa. ¹² Anée maaqí qímasee qiníara qíma afeekaíkinau. Aní aiqáma áinaina andeeqámma áisaanauranoo fee qináu. Aní moómoo faiqi asumu ámianaqa sía amana moó fannoo ásaana rúannoo, núkudara foorá sía kásoo uqanná márifaranoo fée qináu.

¹³ Yákooboofa miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo mi eendánaki miqóo faiqéenoo iáqoofanoo narí aandáu Eesáuna ámiraree qímasee rainá quqánau. ¹⁴ Mifá mimmí ánaasee 200 faqa mimmí ákoona 20 faqa sipsípa ánaasee 200 faqa sipsípa ákoona 20 fáqa rainá áaduma quqánau. ¹⁵ Miqímmaseenoo kaifáa kamméera ánaasee 30 fáqa narí ánaaqi náamma néemarusá fáqa burimakáu ánaasee 40 faqa ákoona 10 fáqa doonkí ánaasee 20 faqa ákoona 10 fáqa rainá quqánau. ¹⁶ Yákooboofa raíneeqeenoo aandáu óosana óosana náadu náadu kái quqáseenoo narí aináini máru faiqísa moodáa moodaa máreeqeenoo mináuqasaa rakísiaqeera quqánau. Quqáseenoo maaqí qímasee qímannimínoo qináu. Ínnee qini qífunni fídaqa adaaráika másaídaqa níana niana máridaqa fuaqa.

¹⁷⁻¹⁸ Miqí qímáseenoo Yakooboofa indaarúfu faiqina qímaminoo qináu. Qiní qífasaafa Eesáufo paqúri máseenoo iráinana yáfee aní úriqararafa máridanoo fee yáifée anée fidanee yána aandáuqee anée máree fidanee, qínana anee maaqí qímasee narí qímamia. Maa aináusa aní aináinira fáiqi Yakoobofoonaindí máridanoo. Mifa narí úriqararana Eesáuna ámiannee qímasee quqásaiфаqa máree ánidaqa. Yákooboofa narí ínaaqianna ánidanoo mifoo qia.

¹⁹ Yakooboofa indaarú fu faiqina qímamundee kái mínoo miná ánaaqiana fusá fáqa miqí kaimmásee qímannimínoo. Ínnee Eesáuna paqúrimmasee miqí kaimmásee qímamiaqa. ²⁰ Ínnee maaqí qiaqa. Eeóo aní aináinira fáiqi Yakooboofa ínaaqianna ánidanoo mifoo qiaqa. Yakooboofa narí kai óonu máfi írinoo qináu. Qinee maa ainaináusa ámiannanannoo miná írirana quandásaananoo qiníara ámiqi ámiqiani. Qinee miná paqúrimásaananoo aqbee mifá qiní numoóo minníqisaannoo. ²¹ Eesáuna ámaqoo áinainausa indaarú fífufanoo doo narí miqóo mi uiqaana maqusánaki faiqanau.

**Yakooboofa Peenieera máqa máaqai angiroo faqa
narí qumáree narí qumáree qu úfafa.**

²² Mi eenda amuqusánai Yakooboofa fíndi fufanóo narí ánaaqa qara fáqa narí aináinira ánaasee qandá fáqa narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée 11 nífiqamáreenoo Yabooka námmari fítaqamáreenoo muqú áfainai múnú nísanau. ²³ Múnusee niiqámasoofaqa fufanoo narí aiqáma áandauqa faqa mara quqásoofaqa misá faqa táqaqau. ²⁴ Taqá nímaqaseenoo naríaraa dinni áfainni

káqi márínau. Márufanoo faiqí moó fánnoo aniréenoó áitata fufanóo Yakooboona qumáranau. Uaqéedanoo narí rúdammiqi narí rudámmiqi ídamárufanoo iáqarafa adeedí ranau. ²⁵Sía mi fasiqáfa Yakoboona úraaqaránau. Miqí usíanoo ásauku sámu Yakooboona úpisuna áranaiqi árinau. Miqúbaqa Yakooboona úpisuna árufanoo ámudaani ootúparafa aikátamáfufanoo raaqee ráaqee inóo ninau. ²⁶Iáqoofanoo mi fasiqáfa Yakooboona qímaminau. Doo qiní quqásainaqa fúa, doo iáqarafa adeedí reenoo. Yakooboofa iriséenoó qinai. Sía aní quqáanaura. Anée qiní qifaaqóoqa qíma qímaqásainaqa quqáanaura.

²⁷Mi fasiqáfa Yakooboona qímaminoo qinai. Aní áuqu yáfee. Aneenná áuqu ráinaqa íria. Yakooboofa qinai. Qiní dúqu Yákooboosa márídaqa.

²⁸Miqí qufanoo mi fasiqáfa qinai. Maqee maaqóoqari Yakooboofa taikáannoo aní áuqu Isaraeerafá márinnaranoo. Anée Ánutuna fáqa faiqí faqa áitatafí qumáranannannoo úriqararafa márjanaqa minára aní áuqu Isaraeerafá fée qídaqa.

²⁹Miqí qímasoofanóo Yakooboofa mi fasiqána qímaminoo qinai. Aneenná áuqu qímaqímia. Miqú qufanóo mi fasiqáfa qinai. Nánaree anee qiní dúqu írirara iráidanee. Miqí qímaseenoó Yakooboona afaqóoqa qímama qáseenoó doo quqáseenoó finai. ³⁰Mi fasiqáfa fífufanóo Yákooboofa qinai. Qínée Ánutuna óori qáfamáseeqa sía kúqíqa káqi márídee qímaseenoó miqóo áuqureenoo Peenieera fée qinai. ³¹Súani afu ururoofanóo Yakooboofa Peenieera máqa quqáseenoó úpisuna áidafi márufanoo réetaa réetaa qinóo finai. ³²Miqooqari óosana arasée Isaraee máqannaasa sía aandáu úpisunakinaa ámaqi néemariqau. Maqee fáqa sía náídaqa. Ánutuna angíroo fannóo Yakooboona úpisunaki árunara íridaqa sía náídaqa.

Yakooboofa Eesáuna paqúrinai.

33 ¹Yakooboofa qáfoofanoo Eesáufa 400 fasiqa faqa áninai. Yakooboofa miná qáfamáseenoó narí faiqi námu raínásee Reeaa námmarina faqa Ráseera námmarina faqa aináinira ánaasee qaaraqánda faqa níminai. ²Nimiséenoó indaarú narí aináinira ánaasee qára faqa nári faiqi námu faqa níqoofaqá fiqau. Misá nínaaqianna Reeaa námmarifa narí faiqi námu fáqa finai. Ínaaqianna uqanna Raseera námmarifa narí faiqi Yóosefaana fáqa finai. ³Yakooboofa misá nóorinni indaarú finai. Óonu réenoó dínni taikásee dínni óonu qaara marasée kári maqásaa mapáminoo fífiufanoo narí áfasaafa máruqoo óonuranau.

⁴Eesáufa Yakooboona óori qáfamaséenoó sandámámmáreenoo ani káqaramma qumáraseenoó ámoqánanau. Miqandá aiqáma qára qikí ráqaqau. ⁵Qikí raqaséenoó Eesáufa quandá fufanóo Yakooboona faiqi ánaasee níndafamaséenoó qinai. Máà aní faqa ániasa yáusee márídee. Qufanóo Yakooboofa qinai. Oo úriqararafa maa faiqi anaaseesánnoo Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qímaqeenoo.

⁶Miqí qímarufanoo Yakoooboona aináinira ánaaseeqara nárì faiqi námu faqa Eesáuna óorisaa ani ninuka túqu náumoo amisée reendeéniquau. ⁷Miqandá nínaaqianna Reeaa námmarifa narí faiqi námu fáqa aniréenoo miqínau. Miná ánaaqianna uqanna Raseera námmarifa narí faiqi Yooseefaana fáqa aniréenoo miqikai inau. ⁸Miqíma soofanóo Eesáufa Yakoooboona maaqí qímasee qímaminau. Fáasai qáfaunna áandausa óosana náqaa fee inóo máridano fee qufanóo Yakoooboofá qinau. Aní áqoondikiraree qímasee káqi aní ámidaqa.

⁹Miqí qufanoo Eesaufa narí qímaminoo qinau. Qiníndi moómoo máridanoo aneenáindi aneenná kai máraa.

¹⁰Miqí qufanóo Yakoooboofa qinau. Qinée aní áqoondikiqa ámunna áinainausa káqi máraa. Anee qiní káaqa aqoondi kíannanara qínee aní óori Ánutuna óoriará foorá qáfaidaqa. ¹¹Qinee ani ámiraree qímasee máree ánunna ainainausa máraa. Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qiseenoo qiní dídimari aiqáma ainaináusa qíminoo. Yákooboofa máraanifeera afeekaikí márufanoo Eesáufa máranau.

¹²Eesáufa Yakoooboona qímaminau. Doo uqéeraina aníndiri fúa qinée aní óorinni fúanana anée qiní qínaaqianna ánià.

¹³Qufanóo Yakoooboofa qinau. Óo qiní úriqararafa anée írìà, qiní faiqi námu ummooqúkiqa máriafaqa qinee sipsípa faqa misá ánaaqiuqara faqa írìdaqa. Misá moodáa fáasaana rarisáqa fímarianaqa aiqáma áandáuqa kúqifaranoo. ¹⁴Anée indaarú fínaqa qinee aní áfaqee kásooaqee qeeqá aandáuqa faqa faiqi námu faqa fífiinaqa Eedoomma máqa máaqaki aní paqúrianauranoo.

¹⁵Miqí qufanóo Eesáufa qinau. Dóo amaná qiní faiqi námu akaqáusa aní dadaaqí fifáranoo. Qufanoo Yakoooboofá qáoo qinoo qinau. Qinee aní áqoondikúnnanara minára kaí firaa ainainée qídaqa. Doo amaná qeeqá kai fuanáuranoo.

¹⁶Eesáufa mi ufána iriséenoo doo mi faasaanná kaí anirandée narí maqa máaqai Eedoomma máqa máaqai finau. ¹⁷Miqúfanoo Yakoooboofa Sukoota máqa máaqai óonureenoo narí máaqa faqa narí aandáu auqaaná faqa usakánau. Minára mi maqusána áuqureenoo Sukoota fee qinau.

¹⁸Yakoooboofa Meesoopootamía máqa máaqaindari óonurandee ámiqimmaseenoo Kannaana máqa máaqai Seekeemma máqusaki aniréenoo narí úiqaana máqa mi maqusána adeedí usakánau.

¹⁹Usakáseenoo Yakoooboofa mi maqána Amoorana Seekeemana ákoona áiku ásauku unnái wan handareeta 100 siruáa múnimmannoo feefaurínau. ²⁰Feefaurú máseenoo tatúfirana suqára qáinda áuquseenoo mi kaqikaa maqusána áuqureenoo Eeraa fée qinau. Mi auqúna óosana Isaraee máqannaasa Ánutu fée qinau.

Seekeemafa Dinnaa námmarina mandáikámma ámaqanau.

34 ¹Moó kári Dinnaa námmarifa Yakoooboosa Reeaa námmarisa niraamuna fannoo Dinnaa námmarifa Kanna máqanna

ánaaseeuqa nínadafàané qímaseenoo finau. ²Seekeemmafa Amoorana ámaaku Qifina áiku ásaukukinaafa mi maqa maaqánakinaasa úriqararafa Dinnaa námmarina aanai paqúrimaseenoo rarisanau. ³Mifá qáfoofanoo Dinnaa námmarifa káaqa ámiqirafa márufanoo ámuqusa mandáikufanoo ámiqira úfannoo mi manaaqána ámuqusa reendeénianée qímasee ámiqira ufauqa qinau. ⁴Seekeemmafa narí ákoona Qamoorana qímaminau. Anée maa manaaqána feefaurúmna qíminau qínaaqara máraà.

⁵Yakooboofa narí áraamuna Dinnaa námmarina rarisoónára iriséenoo kásoo inoo márínau. Narí faiqi námu narí aandáusaa rakísi marúsa nánai márufanoo nífeesi márínau.

⁶Seekeemmata ákoofa Ammoorafa Yakooboona faqa ufa qírara finau. ⁷Oonuroofaqá kai Yakooboona faiqi námu aandaúsaa rakísiusa aniraqau. Misá Dinnaa námmarina rarisoónára írufanoo sía faiqi áuqaaqaa íra áinaina márufaqá káaqa níranageenoo nífai sándurinau. Seekeemmata Yakooboona áraamuna rarisoónánnoo Isaraee máqannaasa núqu mara máree qúminau.

⁸Qamoorafa maaqí qímasee Yakooboona qímamínau. Qíní qímaaku Seekeemmata írirafa aní áraamunara firaaqóo áqufifaqa aní qímamidaqa. Amanée mina máraannoo fee. ⁹Sáinaqa maasá moodáanaki kíra ufa qímasáanaqa káqi aní máqanna faqa qíní máqanna faqa káqi narí máree narí máree iafa. ¹⁰Miqí mándaanaqa ínnee maa maqánasaa márídaqa káqi dapi maa maqa maaqánaki óonuree anirée ídaqa maqá ákausa máriaqa. ¹¹Seekeemmata Dinnaa námmarina ákoona faqa ásooqmaaka faqa qímannimino qinau. Ínnee qíní dídi márindee másaifaqa ínne nídi marí áinaina nímianaúra. ¹²Ínni nídi marí áinainnara qímaqimifaqa nímianaúra. Firaa feefauruara qífaqa nímianaúra. Ínnee qíníara miná máraannee qímasee ínnee iráifandinna áinainná kai nímianaúra.

¹³Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqi námu narí nísookina rarisoónára iriséeqa ákaru qíra úfa Seekeemmata faqa miná ákoona Amoorana faqa qímannímiqau. ¹⁴Maaqí qímasee qímamíqau. Maasá sía amana qeeqá dáuna nifaaqa áti sía aukírausa nímianaúra. Miqíqa maasa firaaqóo qisaurúanoora. ¹⁵Ínnee maasá daanna réeqa ínnee faiqi námu nifaaqa áti aukúsaifaqa minára kaí maasá eedóo qianáuranoo. ¹⁶Miqímmásaifaqa maasá ínniara eedóo qímasee ínne faqa narí máree nari máree ífaranoo. Maasa ínne qámbaana márídaqa ínne faqa moodáa máqanna márianauranoo. ¹⁷Ínnee sía mi ufánara eedóo qímasee nifaaqa áti atekáifaqa maasá qeeqá dáuna áfiqámaree doo fuanúra.

¹⁸Mi ufáusara Qamoorafa faqa miná ámaaku Seekeemmata faqa iriséeqa amanée qiqau. ¹⁹Seekeemmata kái káqi uqanná inoo misá qímamúndee inau. Mifa Yakooboona áraamunara áidi márúnara miqínau. Seekeemmata narí áiku ásaukukiqari káaqa úriqararafa márínau. ²⁰Amoorafa narí

ámaaku Seekeemmasandíri ufa súqimaru máqusanasaa faandaaura kooqíki óonuree nàrì maqusánaki márusa maaqí qímasee qímanniminai.
²¹ Maa fasiqáusa áqoondiuqa márídaqa. Sáifaqá maa maqánasaa márídaqa mána mána iqá nuaqa. Maa maqáfa firaafá márídanoo. Misá faqa amaná márifaranoo. Maasá misá níraamuqmaaka máraanaqa misá faqa maasáindí máreefaranoo. ²² Maa fasiqáusa maasá qámbara márirara eedóo qídaqa moodáa máriranaki máriranara eedóo qídaqa. Maasa misá naanna réeqa qeeqá faiqi námu akoonaiqíuqa nifaaqa áti ateeqáqeera qídaqa. ²³ Maasá miqíanaqa misáki sipsípa burimakáu aina márifa maasáindí kámmiannoo. Ánifaqa eedóo qíanaqa maasá qámbara máriaqa.

²⁴ Aiqáma mi maqusánakinaasa Qamoorana fáqa Seekeemmana fáqa ufa iriséeqa eedóo qímasee aiqáma akoonaiqí qísakoosa nifaaqa áti aukú aqíqau.

²⁵ Qaarammoó fáasaana áiqaroofaqa nifaaqa áti aukúqoosa firaqóo nammúana nídafí márufafa Yakooboona ámaaku qára Simeeoonafa fáqa Rééfifa fáqa miqandá Dinnaa námmarina ásooki qanda nàrì faaqaaná qara mara máree umeé kaí Seekeemma máqusai óoru réeqara aiqáma faiqí kumaaráa náru taikáqau. ²⁶ Qamoorana fáqa Seekeemmana fáqa narusée Dinnaa námmarina Seekeemmana máaqakinaana áfiqamaree doo quqásee fiqau. ²⁷ Narusoofaqa Yakooboona faiqi námu akaqáusa ínaaqianna óonu réeqa nàrì nísookina rarisoona ákiiqara mi maqusánakina aiqáma ainaina máraqau. ²⁸ Misá sipsípauqa fáqa burimmakáuqa faqa doonkíuqa faqa aiqáma áinaina mi maqusánaki márúna faqa mi maqusána átiqara márú ainaináusa aiqáma máraqau. ²⁹ Misá aiqáma ámiqira áinaina kaí máraqau. Aiqáma faiqi ánaasee faqa máraqau. Aiqáma máaqakinaa áinainauqa faqa máree fiqau.

³⁰ Yakooboofa míqunara írinoo Simeeoonná fáqa Rééfina fáqa maaqí qímasee qímanniminai. Ínnee qara qíní ummaaraki quqáqísáafanoo. Kannaa máqannaasa fáqa Peerisaa máqannaasa faqa aiqáma maa maqa maaqánaki máriasa qíníara fídiqáammifaranoo. Qíní faiqí sía moómoo máriaafaqa, misa aiqáma moodáanaki anirée qíní dáriqa aiqáma maasá faiqi ánaasee kurídi nímaqeefaranoo. ³¹ Yakooboofa miqí qufaqa miqandá nàrì qímamíqa qíqau. Maasá sía qeeqá qísookína quqáqaanaqa aanásaa ánaaseerá foora káqi máraqa nifáranoo.

Ánutufa Beeteera máqusaki Yakooboona ámiqira áfaaqooqa áminai.

35 ¹ Mi fasannái Ánutufa Yakooboona qímaminoo qinau. Anée doo fíndi fínana Beeteera máqa máaqaki óonu mária. Anée aneenná áfasaana Eesáunara rufíasee sandóonaqa aní áfusaa kooroo íafanna Anutusa tatúfirana suqáqimira qáinda miqóo óonuree áuqa.

² Yakooboofa iriséeno nàrì áiku ásauku faqa nàrì fáqa márusa faqa qímanníminoo qinau. Moó máqannaasa únnaqira ánutusa uaqéeianáuqa

mara áquaqa. Mara áquseeqa ínneeqa nífaaqa ánuкамásee ámiqira qámunna afisúaaqa. ³Maasá maaqóoqari quqásee Beeteera máqa máaqai óonureeqa qiní ummaara áukuana dadaaqí mári Ánutuna qinée aiqáma átinai núnanoo qiní faqa mári Anutuna tatúfirana suqára qáinda áuquanauranoo. ⁴Miqí qímasoofaqa misá aiqámausa iriséeqa náriqa moósaaqaraa únnaqira ánutusa máraqa nuná faqa náaqooki quqée máru fidinaanúna faqa Yakooboona ámufoanoo umáreenoo Seekeemma máqusaki arookása aaqá maqá indufúsee minakí ákundanau. ⁵Ákundamáseenoo Yakooboofa faqa nari faiqi námu faqa doo quqásee fufanóo firaa rufiarafa mi saqánna máru maqusásaki máru fasiqáusa rafáaqafúfaqa sía nífaqasee náriqau.

⁶Yakooboofa aiqáma narí faiqi námu faqa fífiufanoo Rusa máqusa kí Kannaana maqa máaqaki óonuranau. Maqee mi maqusána áuqu Beeteera fée qídaqa. ⁷Mifa miqóo óonureenoo tatúfirana suqára óoni qáinda áuquseenoo mi maqusánaki Ánutufa uáinaina afaafau réenoo Beeteera fée qinau. Yakooboofa óoqai narí áfasaanara rufíasee sandéenoo miqóo aniroofanóo Ánutufa miqóo miná áfusaa kooroouqóo márunara áuqureenoo Beeteera fée qinau.

⁸Miqí qímasee miqóo márufanoo Reebeeka námmarina aináinira mánaaqa Deebooraa námmarifa kuqufufaqa arookása ámeemaanai súani afu ataqée qáannai Beeteera máqusa dínni átinai ákundaqau. Ákundamásee mi maqusána áuqureenoo ikíraqara sáqari fée qiqau.

⁹Yakooboofa Meesoopootamia máqa máaqaindari óonu randée áni márufanoo Ánutufa kaifáa miná áfunni kooroommáfufanoo ámiqira áfaaqooqa qímamaqanau. ¹⁰Miqímmáseenoo Ánutufa qímaminau. Aní áuqu Yakooboofa márídanoo, maqee maaqóoqari óosana arasée Isaraeeráfa márinnaranoo. Miqí qímaseenoo Ánutufa miná áuqureenoo Isaraeeránee qinau.

¹¹Miqí qímaseenoo Ánutufa kafáa Yakooboona maaqí qímasee qímamínau. Qinée aiqáma áfeeqa faqáa Ánutusa márídaqa qímamídaqa. Anee moómoo fáiqi fáqaafa mária. Akaqá máqannaasa aní áiku ásaukukiqari márifaranoo. Anee karaambáiquaqa nínaakufa márinnaranoo. ¹²Qinée Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa nímiáfánna máqa máaqana aní fáqa aní áiku ásauku kásooqaqee kambíqáinausa faqa nímiánaura. ¹³Ánutufa miqí qímaseenoo Yakooboona qímamiséenóo doo quqáseenoo finau.

¹⁴Yakooboofa mi maqusána Ánutufa qímamuqoo miqóo óoni marasée dáaqoo áuqaanífee qímaseenoo rakíqaseenoo úainna námmaryi qumáreenoo mi oonína adíá ámaqaseenoo oorifa fádameena faqa adíanau. ¹⁵Miqímassee mi maqusána áuqu Beeteera fée qinau.

Ráseera námmarifa eeraqánu ufafa.

¹⁶Yakooboofa narí faiqi námu faqa Beeteera máqusa quqásee Eefarataa máqusai fuanée qímasee aanái fímarufanoo Raseera námmarina faiqi

máqarafa árinau. Árufanoo firaaqóo uqanna aupúranau. ¹⁷Raseera námmarina áidafirafa káaqa mandáika uqanná ufanóo miná dadaaqí marú ánaaseefa qinau. Raseera sía rufiaa, moó ákoonaiqi máqaananoo. ¹⁸Maqaséenoo Ráseera námmarifa doo kúqiraridanoo áannà taikée márufanoo mi faiqína áuqureenoo Beenooni feé qinau. Miná ákoofa áuqu réenoo Beensaminná fee qinau.

¹⁹Ráseera námmarifa kuqufufaqá Eefarataa máqusai fímaru aannána áfainni ákundaqau. Maqee miqóo Eefarataa máqusara Beeteereequeemma máqusa fee qídaqa. ²⁰Yakooboofa áaqoo auqaanifeera óoni miqóo rakíqanau. Maqee káqi mi oonífa Raseera námmarina mádika máriuqoo márídanoo mi madikánara koorooídanoo.

²¹Miqóoqari Isaraeeráfa fíndifinoo moó máqa máaqai Eedeera kísaaqa óoni máqa usakáqoona dínni átinni narí úiqanaa máqa usakánau.

Yakooboona faiqi námu núqu.

(1 Stori 2:1-2)

²²Isaraeerafa mi maqa maaqánaki márufanoo Reeubeennáfa narí ákoona ánaaqa Biriqaa námmarina narí aináinira mánaaqa maraqooná sakasée faiqanau. Isaraeerafa mi ufána írufanoo árana qanau.

Isaraeerana faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 máríqau. ²³Reea námmarina faiqi námu maaqímmiqa máríqau. Reeubeennáfa indaarúqaafa Yakooboona óoqa faiqi márínau. Miná ánaaqianaafa Simeeonáfa faqa Réefifa faqa Yúdafa faqa Isakaarafa faqa Seeburunafa faqa máríqau. ²⁴Ráseera námmarina faiqi námu Yóoseefaasa Beensaminnása máríqau. ²⁵Raseera námmarina aináinira mánaaqa Biriqaa námmarina faiqi námu Dannaafa faqa Napatarifa faqa máríqau. ²⁶Reea námmarina aináinira mánaaqa Siripaa námmarina faiqi námu Kadafa fáqa Aseerafa fáqa máríqau. Mi faiqi namúsa aiqáma Meesoopotamia máqa máaqai kambíqau.

Isakeefa kúqu ufafa.

²⁷Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa unnái finau, Mámareena máqusaki Qeeboorona máqusa aaqá Abaraqaammáfa faqa Isakeefa faqa máriuqoo finau. ²⁸Isakeefa 180 áukuana máranau. ²⁹Maraséenoo kuqufufaqá miná faiqi qára Eesáusa Yakooboosa ákundaqau.

Eesáuna áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:34-37)

36 ¹Eesáuna áiku ásauku márusa maaqímmiqa máríqau. Miná moó áuqa Eedoomma fée qímariqau.

²Eesáufa Kannaana máqannaa ánaaseeuqa máranau. Indarú mároo anaaseená áuqu Adaa námmarifa márínau. Mifá Qeeta máqannaa fásíqa

Eeroona áraamuna máranau. Miná ánaaqiana mároo anaaseená áuqu Ooqooribammaa námmarifa máranau. Mifá Qifita máqannaa fásiqa Sibeeoona ámaaku Annaana námarina áraamuna máranau. ³Miná ánaaqianna mároo anaaseena áuqu Baseemata námmarifa márínau. Mifá Isamaeerana áraamuna Neebaiootana ásookifa márínau.

⁴Eesáuna indaarúqaa ánaasee Adaa námmarifa faiqì Eerifasana máqanau. Moó ánaasee Baseemata námmarifa Reeueerána máqanau.

⁵Moó ánaasee áuqu Ooqooribammaa námmarifa Yeeusana fáqa Yaramana fáqa Kooraana fáqa máqanau. Eesáuna mi faiqì namúsa miqímmasee Kannaana máqasaa kambíaqau.

⁶Eesáuفا nari ánaaqmaaka faqa nari faiqì námú faqa nari áraamuqmáaka faqa aiqáma miná máaqaki máriusa faqa aiqáma nari aandáuqa faqa aiqáma nari qumíasana Kannaana maqúsai márídanoo maraqooná aiqáma mara maréeno Yakooboofa máruqoo qári níanasaa moó máqa máaqai finau. ⁷Eesáuفا faqa Yakooboofa faqa máru maqáfa sía amana misá dadaaqíaqaa qufaqá Eesáuفا quqásee moósaa finau. Misá káaqa moómoo ándau áinaina márúfaqa minára sía amana moodáanaki máríqau. ⁸Eesáuفا Eedoomma máqa máaqakina ámuuqu námusaa márínau.

⁹Eesáuna áiku ásauku maaqímmiqa máríqau. Misá Eedoomma máqannaasa nínaakusa márínau.

¹⁰⁻¹³Eesáuna ánaaq Adaa námmarina ámaaku moodáa Eerifasafa márínau. Eerifasafa moodáannai qísauku faiqì máqanau. Teemmanafa fáqa Oommarafa fáqa Seefoofa fáqa Katammafa fáqa Keenasafa fáqa máríqau. Moó ánaasee Timinaa námmarinasaa moodáa akoonaiqí Amareekána máqanau. Eesáuna moó ánaasee Baseemata námmarifa akoonaiqí moodáa Reeueerana máqanau. Reeueeráfa qaara fáqa qaara fáqa faiqì akoonaiqí máqanau. Naqatana fáqa Seeraana fáqa Sammaana fáqa Misaana fáqa máqanau. ¹⁴Eesáuna moó ánaasee Ooqooribammaa námmarifa Anaana áraamuna márínau. Anaafa Sibeeoona ámaaku márínau. Mi anaaseefá faiqì qaaramoo máqanau. Yeeusana fáqa Yaramana fáqa Kooraana fáqa máqanau.

¹⁵⁻¹⁶Miqímmasee Eesáunakiqari aruakí kambíqarausa máríqau. Eesáuna óoqa fáiqi Eerifasafá maa maqannáasa nínaakufa márínau. Teemanaa máqannaasa faqa Oomaraa máqannaasa faqa Seefoo máqannaasa faqa Keenasaa máqannaasa faqa Koora máqannaasa faqa Katamaa máqannaasa faqa Amareeka máqannaasa faqa nínaakufa márínau. Misa aiqámausa Eesáuna ánaaq Adaa námmarinakiqari kambíqárausa máríqau. ¹⁷Eesáuna ámaaku Reeueerafa maaqímmasee máqannaasá nínaakufa márínau. Naqataa máqannaasa faqa Seeraa máqannaasa faqa Sammaa máqannaasa faqa Misaa máqannaasa faqa nínaakufa márínau. Aiqáma misáuqa Eesáuna ánaaq Baseemata

námmarinasáaqari kambíqarausa máriqau. ¹⁸Kaifaa maa maqannaasá Eesáuna ánaaqa Ooqooribamma námmarina áraamuna Annaa námmarinasáaqari kambíqau. Yeeusa máqannaasa faqa Yaramma máqannaasa faqa Kooraa máqannaasa faqa máriqau. ¹⁹Aiqáma mi maqannáasa Eesáunakiqari kambíqau máriqau.

Seeirana áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:38-42)

²⁰⁻²¹Eedoomma máqannaasa miqóo márídaqa rainásee qaara maqannaasaikámmiqa máriqau. Misá nínaakufa Seirafa Qoora máqannaafa márúfaqa mínásaa aruakí maaqímmásee kambíqau. Rootanafa fáqa Soobarafa fáqa Sibeeoonafa fáqa Annaafa fáqa Disoonafa fáqa Eeseerafa fáqa Disanafa fáqa minamúsa Eedoomma máqannaasa nínaakusa máriqau. ²²Rootanafa Qoorina óosana faqa Qeemmana óosana faqa nínaakufa márínau. (Rootanana áuna Timinaa námmarifa márínau.) ²³Soobarafa Arafana óosana faqa Manaqatana óosana faqa Eebarana óosana fáqa Seefoona óosana fáqa Oonamana óosana fáqa nínaakufa máriqau. ²⁴Sibeeoonnáfa ákoonaiqí qaraqánda máqanau. Miqandá núqu Aíaa faqa Anaafa fáqa máriqau. (Anaafa narí ákoona Sibeeoonana doonkíuqa maréenoó ándanda naaqéera káasau máqa máaqaki múnusoofaqa néemarufanoó rakísidanoo idá qéemaru nammarífa maqákiqari ururée maruna paqúrinau.) ²⁵⁻²⁶Anaafa Disoona faqa miná áuna Ooqooriba námmarina faqa níkoofa márínau. Disoonafa Qeemadana óosana fáqa Eesabana óosana fáqa Itarana óosana fáqa Keerana óosana fáqa nínaakufa márínau. ²⁷Eeseerafa Biriqana óosana fáqa Saafana óosana fáqa Akana óosana fáqa nínaakufa márínau. ²⁸Disanafa Usana óosana fáqa Arana óosana fáqa nínaakufa márínau. ²⁹⁻³⁰Maaqímmasee Qooranasáaqari kambíqoo máqannaasa Eedoomma máqa máaqaki máriqau. Rootanana máqannaa faqa Soobara máqannaa faqa Sibeeoona máqannaa faqa Annaa máqannaa faqa Disoona máqannaa faqa Eeseera máqannaa faqa Disana máqannaa faqa máriqau.

Eedooma máqannaa káraambaiqa núqu.

(1 Stori 1:43-54)

³¹Isaraee máqannaa karaambáiqua sía máru kámuqoo maa fasiqáusa Eedoomma máqa máaqaki karaambáiqua máriqau. ³²Eedoomma máqannaasa indaarú rakísi nímaqoo karaambaiqána áuqu Beerafa márínau. Beeoorana ámaaku márínau. Mifa Dinabaa máqusanaasa karaambáiqua márínau. ³³Beerafa kúqufanoó Seeraana ámaaku Yoobabafa karaambáiqua márínau. Mifá Boosaraa máqusanaafa márínau. ³⁴Yoobabafa kúqufanoó Qusamafa Teemana máqa máaqakinaafa karaambaiqáikinau. ³⁵Qusamafa kuqufufanoó Beedadana ámaaku Adadáfa

karaambáiquaikinau. Mifá Midianna máqannaasa Mooaba máqa máaqaki náru nifaqaaqa máseenoo Adadáfa Afitaa máqusaki karaambáiqua márinau. ³⁶Adadáfa kuqufufanóo Samarafa karaambáiquaikinau. Mifá Masareekaa máqusakínaafa márinau. ³⁷Samarafa kuqufufanóo Saurafa Reeqooboota máqusakiqari Eeufarateesa námmari adeedí márufa karaambáiquaikinau. ³⁸Saurafa kuqufufanóo miqóoqari Akaboonana ámaaku Baaraqanafa karaambáiqua márinau. ³⁹Baaraqanafa kuqufufanóo Qadarafa karaambáiquaikinau. Mifa Pau máqusanaasa karaambáiqua márinau. Miná ánaaqa áuqu Meeqetabeera námmarifa Maatareeda námmarina áraamuna márinau. Maatareeda námmarifa Meesaqabana ánaiqi márinau.

⁴⁰⁻⁴³Eesáufa Eedoomma máqa máaqakina máru maqusáusa kínaasa nínaakufa márinau. Timina máqannaasa fáqa Arafaa máqannaasa fáqa Yeeteeta máqannaasa fáqa Ooqooribammaa máqannaasa fáqa Eeraa máqannaasa fáqa Pinoona máqannaasa fáqa Keenasa máqannaasa fáqa Teemana máqannaasa fáqa Mibasara máqannaasa fáqa Makadieera máqannaasa fáqa Iramma máqannaasa fáqa nínaakufa máriqau. Misá máru maqusáusa náriqa nínaakusa núqu nifaafaú rámaqoofaqa márinau.

Yóoseefaana faqa miná áfasausamara faqa úfa.

37 ¹Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa máriu maqa maaqána Kannaana máqa máaqaki miqóo kaí márinau.

²Maa ufáfa Yakooboona faiqi námu ufa márídano. Yóoseefaafa kumaaráa márídano qísauku qára taikásee qíku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 17 áukuana faqáafa márídanoo narí áfasausa faqa sipsípauqasáa faqa mimímúqasáa faqa rakísimarinau. Narí ákoona aináinira ánaasee qara Biriqaa námmarisa Siripaa námmarisa faiqi námu fáqa nídanoo rakísi márinau. Miná áfasausamara mandá óosana áuqoonara narí ákoona qímami márinau.

³Yakooboofa aiqáma narí faiqi námuara áidimaruna úraaqaramáseenoo Yóoseefaana áidi márinau. Mifá asooqá námuki máqoonara káaqa minára áidi márinau. Mifá kísaaqa qamunna kisaqa ásauku faqáana áuqu áminau. ⁴Miná áfasausamara qáfoofano misá níkoofa Yóoseefaana áidi márufa úriqaranoo márufaqa misá firaaqóo uqanná naundurá mandáiki márufaqa miná faqa ufa qímariqau.

⁵Moó éendaki Yóoseefaafa qainámmaseenoo qáfanau. Minára narí áfasausa mára qímannimufaqa firaaqóo uqanná fídiqaamma ámaqau. ⁶Yóoseefaafa maaqí qímasee narí áfasausamara qímanniminau. Qíní maa qainnána íriaqa. ⁷Maasa aiqámausa qáfuqaki márídaqa ráisa fooqáairana atekásee rumbásee narísaa narísaa mundíiqaunanoo ínnindi fannoo maqásaa áqufifano qíníndi fánnoo andeeqasee kíkíqino máriino. Ínnindi fánnoo qíníndi óosanaki áqufifanóo fíqu fíqumma datímmafinoo ámmuqu namu rambáqaki óosanai qúminoo.

⁸Miqí qímasoofaqá miná áfasausamára áqiqa qiqau. Kásooaqee anee karaambáiqaika máfi maasa rakísiqimaqeennaree. Miqí qímaseeqa mifa qáinunara faqa misára qunára faqa iriséeqa firaqóo fídiqaamma ámaqaqau. ⁹Moó kári mifa kafáa qainá máseenoo narí áfasausamara qíma níminau. Ínnee íriaqa qínee qainá moómmiqa. Qínee qáfaunanoo súani fáqa uqoona fáqa qísaukuqára taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée ¹¹fásau námu faqa qiní dáumooki anirée ninuka túqu náumoo amisée máriaafaqa níqafeeqa.

¹⁰Mifa narí ákoona faqa mi qainufána qímamufanoo miná ákoofa áqinoo qinau. Náqaa íra qáina fee ínanee. Anee aneenná ánoonara faqa aneenná áfasausa márara faqa qiníara faqa aní áramandunnai ninuka tuqú náumoo amisée máriaqee fée qídanee. ¹¹Yóoseefaana áfasausa mara narí nikaqara nírana qéemarinau. Miqí márufanoo miná ákoofa aiqáma ufara káqi kai írimarinau.

Yóoseefaana Midianna máqannaasa nimisé feefaurú mároo ufafa.

¹²Moó kári Yóoseefaana áfasausa mára narí níkoona sipsípa mara máree Seekeemma máqusai karása naaqéera nífiqee fiqau. ¹³Óonu márufanoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Aní áfasausa mára Seekeemma máqusai máriannai fúa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qínee fírra deedaqídaqa.

¹⁴Miná ákoofa maaqí qímasee qímamínau. Anee óonureenana qáfaa. Aní áfasausa mára káqi fée márídafée. Aandáuqa faqa ámiqíqa fée márídee. Níndafamásee aniréenana qímaqimia. Miná ákoofa Heeboorona nóopundukiqari aiquofanóo finau. Yóoseefaafa doo fíndifufanoo fífiufanoo Seekeemma máqusai óonuranau. ¹⁵Óonureenoo narí áfasausa márara randánnoo nídanoo óonuree anirée inóo nufanoo faiqí moó fánnoo qáfamasee miná irámirinoo qinau. Anee nánaree randáidanee.

¹⁶Miqí qufanoo Yóoseefaafa qinau. Qínee qeeqa qífasausa mara sipsípasa rakísi maríasara randáidaqa. Amanée anée misá máriannaira qiní qíma qíminnaree.

¹⁷Miqí qufanóo mi fasiqáfa qinau. Misá dóo quqásee fiqau. Misá Dootana máqa máaqai fírraree qufaqá íriqiafana. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí áfasausa nínaaqíanna fífiufanoo Dootana máqa máaqai misá óonu paqúrinau. ¹⁸Mifá níanai áni márufaqa miná áfasausamara qáfamaseeqa miná árírara tipúndaariqau.

¹⁹Misa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qímariqau. Dóo qáininóo nifá ánidanoo. ²⁰Ánifaqa miná aruseeqa miná irí maréeqee maa sooráusaki moóki áqua. Miqímmáseeqa maasá minára káasau áandau áriifoo qianúra. Maasá miqímmasáananoo miná qainá fánnoo náqaa fee íannoo.

²¹ Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo Yooseefaana saa ititáidanoo qinau.

²² Káqi maa kaasau maqa maaqánaki maa nammari madikánaki áqua. Sía áidafirana ámia. Mifa miqí qímasee narí kai qimiriséenoo qumee áfiqamaree narí ákoofunnai múnú áisarara miqí qinau.

²³ Yóoseefaafa narí áfasausamára máruqoo ururoofaqá qumárasee miná kisaqa qámunna kisaqa ásauku faqána raipáqíqau. ²⁴ Miqímmaseeqa nammári aadána usufú mádikanaki áqíqau.

²⁵ Áquseeqa miqóo óoqu faqée nárana náidaqa tautúmmasee qáfoofaqa Isamaerána áiku ásauku ániqau. Misá Kireeata máqa máaqaindari Isipa máqa maaqai fímaríqau. Misá adíafaa ímarufaqa néemarú ainainná faqa áfundimaru saqári anoonnána faqa mara kamméerasaa quqésee Isipa máqannaasa feefauríaqeera máree fiqau. ²⁶ Yúdafa narí ákaqa fasáauqa qímanniminoo qinau. Inni sáimbaqa qeeqá qíkaqa árusée miná fidíka rafáaqafusee nána dadaaqíranee máraanauree. ²⁷ Ánifaqa Isamaerana áiku ásauku máa aniraasá nímianaqa feefaurú qímíaq. Mifa maasá qíkaqa máridanoo maasá moodáa fidika márínara sía miná áidafirana ámia. Miqí qufaqa misa eedóo qíqau.

²⁸ Eedóo qímarufaqa Midianna máqusanaasa aináina feefaurí márusa aniroofaqá misa nári níkaqa Yóoseefaana madikakínaana qubáqeeqee misá nimisoofaqá siruáa múnnimma moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee ²⁰ nimisé doo Yóoseefaana máree Isipa máqa maaqai fiqau.

²⁹ Misá Yóoseefaana nímuna Reeubeenafa sía qáfanau. Mifá aniréenoo madikakí óoqu qáfoofanoo sía márufanoo narí qamunna anaqána qinau. ³⁰ Miqímmaseenoo Reeubeennáfa narí ákaqaafasaaquqa unnái óonuree qímanniminau. Yóoseefaafa sía máridanoo qínée náqi fee íanáuree.

³¹ Miqí qufaqa misá mimmi árusée Yóoseefaana kisaqa qámmunna miná fidíkaki raaraa iqu. ³² Miqímmasee misa mi qamunnána mara máree nári níkoofunnai óonuree qímamiqau. Maasa maa qamunnána moosáa paqúriqa, qáfaa, aní ámaakundi fée máridanoo fée.

³³ Yakooboofa mi qamunnána qáfamaseenoo qinau. Qíní qímaaku qamunna máridanoo. Kásau áandau fánnoo qíní faiqi Yooseefaana árusée rakéekaammáseenoo fée qinau.

³⁴ Miqí qímaseenoo Yakooboofa narí qamunna anáqana qíiseenoo soofaara qámunna afisúseenoo kisaqasaa narí faiqiara soofarída márínau. ³⁵ Márufaqa miná faiqi námu fáqa áraamuqmaaka fáqa aniréeqa nári níkoona aundurá reendeénira ufa qufanóo misá níkoofa qádo qídanoo qinau. Qínee qeeqá faiqiara ikí ráqaqa fúannaqbaqa kúqiqa kúqiraua máriannai fuanáura.

³⁶ Yakooboofa miqí márufaqa Midianna máqannaasa Yooseefaana áfiqamaree Isipa máqa máaqai Póotifaana aináinira fáqi kíanífeera amiséeqa feefaurú máraqau. Isipa máqanna kínna máaqasaa rakisi márusaqiari Pootifaafa úriqarara óofisáa márufaqa ámiqau.

Tamaara námmarifa Yúdana ákaru qinau.

38 ¹Mi aukuaná Yúdafa narí áinaina minníseenoo Qiraana faqa Aduramma máqusai óoqu márinau. ²Miqóo Yúdafa Kannaana máqannaa fásiqa Suana áraamuna qáfamasee máranau. ³Máriufanoo mi anaaseefá ámuau qáikino akoonaiqí maqasoofanóo Yúdafa miná áuqu Eera feé qinau. ⁴Kafaa máriufanoo mi anaaseefá ámuau qáikino faiqi moó maqaséenoo miná áuqu reenoo Oonaneé qinau. ⁵Kaifáa ámuau qáikino akoonaiqí moó maqaséoo miná áuqu Seeraa feé qinau. Yúdafa Keesiba máqusai márufanoo miná ánaaqa fannoo Seeraana máqanau.

⁶Yúdafa narí indarúqaa faiqi áuqu Eerafa innooqá fufanóo ánaasee Tammaara námmarina mára áminau. ⁷Eerana márirafa Karaambáiqá áfusaa mandáika uqanná ufanóo kuqá árinau.

⁸Kúqufanoo Yúdafa miná ákaqa Oonana qímaminoo qinau. Anee maasá óosana máreenana aneenná áfasaana ánaaqa faqa aaná fínanoo faiqi maqasainanóo aní áfasaana áuqu sía taikáani. ⁹Oonanafa miná iriseenoo maaqí qímimirau. Qínée faiqi maqasáananoo sía qíníndi kíandoo qímaseenoo narí áfasaana ánaaqa faqa aaná nídanoo káqinni kai nammári adíee marínau. Narí áfasaana faiqi asumu sía máríanifeera miqí márinau. ¹⁰Oonanafa mi oosanná mároofanoo Karaambáiqá qáfoofanóo mandáika uqanna ufanóo miná kuqámma árinau.

¹¹Kuqufufanóo Yúdafa narí ánaakuqu Tammaara námmarina qímaminoo qinau. Aneenná ákoona maqa máaqai óonu adeedaana kái márinaqa Seeraafa innooqá fínaqa miná fáqa aní kaí ámianaura. Seeraafa faqa narí áfasaaqanda undée ínno mi anaaseená marasée kúquandoora miná ákoofa miqíqinau. Miqí qufanóo Tammaara námmarifa narí ákoona máaqai finau.

¹²Máriufanoo Yúdana ánaaqa Suana áraamuna kúqinau. Kuqufufanóo soofaara taikáseeoo Yúdafa narí áqoondi Aduramma máqusanaana miná áuqu Qiraana fáqa Timinaa máqusai narí sipsípa asausí aukímaruna níqafarara óoru finau.

¹³Faiqí moó fánnoo Tammaara námmarina qímaminau. Aní ánaakuqu Timinaa máqusai narí sipsípa asausí atekárara óoru fídanoo fee qinau. ¹⁴Tammaara námmarifa mi ufána iriséenoo adeedaana márída afísú qamunnana raipáquséenoo moó qámunna afisúmareenoo narí óori káqikaa qamunnannái ititáseenoo Eenaimma máqusaki fímaru áannanasaa óoqufaaqée márinau. Tammaara námmarifa Seeraafa innooqánnoo márifanoo sía qímiannoo fee qímasee miqíqinau.

¹⁵Yúdafa ani qáfoofanoo qamunnannái óori rafáaqafusee márufanoo dapi máraqa nua ánaaseefá mifoo qinau. ¹⁶Miqí qímaseenoo aaná áfainni mi anaaseefá márufanoo óonuree qímaminau. Aní rarisáma sáana miná ákiiqara náqumma féefauru fée márídanoo fée. Yúdafa mi anaaseená

sía narí ánaakuqu fée qímasee miqí qináu. Miqíqufanoo mi anaaseefá qináu. Miná ákiiqara nanée qíminnaree.

¹⁷Miqí qufanóo Yúdafa qináu. Qinee mimmi móo timmusa aní ámaqaanaura. Miqí qufanóo mi anaaseefá qináu. Anée móo áinaina qímiqaina uaqéeiána kásooaaqee mimmi qíminna kari aninná ámianaúra.

¹⁸Miqí qufanóo Yúdafa qináu. Nána áinainee ámianauree. Miqí qufanóo mi aneeseefá qináu. Aneenná ásaukukinaa ísaaqama faqa aneenná sáunu faqa qímia. Miqí qufanóo Yúdafa mináuqa amiséeno mi anaaseená faqa aaná númasoofanoo ámuuqu qáikinau. ¹⁹Tamaara námmarifa fíndi fufanóo nari maqúsai óonureenoo dapi anaasee máraqanu qámunnana raipáqusee adeedaana qámunna kaifáa afisínau.

²⁰Yúdafa narí qáqoondi Qiraanasáa mimmi ánaaqi timmusa quqáseenoo múnú mi anaaseená amisée narí aináina uaqéuna óonu míni qímiannee qufanóo óonu randóosiaa sía mi anaaseená paqúrinau. ²¹Mifa óonureenoo Eenaimma máqusanaa fásiquauqa irámirinoo qináu. Yáifée dapi máraqanua ánaaseefa maa aannána áfainni óoqufaaqéeiufa máridanoo fée. Miqí qufaqá misá qiqau. Sía maa maqúsánaki dapi máraqanua ánaaseefa máridanoo.

²²Miqí qufanóo mi fasiqáfa kafáa anirandéeno Yúda funnáí óonureenoo qímaminau. Óo qinée sía mi manaaqána paqúriqa. Mi maqúsánakinaa fásiquauqa faqa qíqa, sía óoqaindari maasá maqúsaki dapi máraqanua ánaaseesa márida míaafóo qía.

²³Miqí qufanóo Yúdafa qináu. Sáina mi anaaseefá mi aínaináusa uaqée iani. Faiqí maasára naanaidara qifóora qíkooqaidanoo. Minára qinee mi anaaseená feefaurú ámirara qúnana anée óonuree sía paqúriananoo.

²⁴Qaarammóo qúqoona áiqaramáfufanoo Yúdana qímamiqa qiqau. Aní ánaakuqu fannoo dapi máraqanua ánaaseesara foorá númaseenoo maqee mifa ámuuqu qáikino máridanoo. Yúdafa mi ufána iriséeno qináu. Mi anaaseená máree múnusee idárasaifanoo qáani.

²⁵Misá áfiqee fímarufanoo narí ánaakuqu Yúdanara ufa quqánau. Qinée maa ainaináusa faqáa fásiqa faiqi úqa faqa máridaqa. Qafamásee íria, yána aináinauqee máridanoo fée. Maa qisaaqamáfa fáqa miná sánda fáqa sáunú fáqa yánaindi fée máridanoo fee.

²⁶Yúdafa qáfamáseenoo qináu. Maa anaaseefá andeeqánno máridanoo. Qinée kai áaqeeqa. Qínee qeeqá qímaaku Seeraana ámiaqaana. Miqí qímaseenoo Yúdafa sía kaifáa mi anaaseená faqa aaná finau.

²⁷Mi anaaseená faiqi máqarafa aniroofaqa qáfeeqa qiqau. Maa anaaseefa qaara faiqi máqaannoo fee qiqau. ²⁸Faiqi máqarara aupúree márufafa moo fánno náaree ásauku quqásoo qumuroofanoo mina innaammuna áfeesu ánaaseefa ásauku qumáraseenoo taatuqée sánda rumbáseenoo qináu. Maafá indaarúqaafa máridanoo. ²⁹Miqí qímasoofanóo ásauku raqándaamma mároofanóo móo káiqeena náaree

máqanau. Maqasoofanóo innaamunaí áfeesu ánaaseefa qinau. Anée náqaa fée ifanée káqinnaindari anée náaree qúmidanee. Minára miná áuquréenoo Peereesaneé qinau. ³⁰Miná ínaaqianna miná ákaqa taatuqée sánda ásaukusaa rumbárana máqanau. Maqaséenoo miná áuqu Séeraa feé qinau.

Pootifaana ánaaqa faqa Yóoseefaana faqa ufa.

39 ¹Isamaerana áiku ásauku Yóoseefaana áfiqamaree Isipa máqa máaqai múqusoofanóo Isipa máqannaa karaambáiqu Fáraona sundíauqa rakísirafa Póotifaafa Yóoseefaana feefaurínau. Póotifaafa Fáraoofa máruqoo rakísi máru sundiasá úriqararafa márínau.

²Karaambáiqu Yóoseefaana faqa márídanoo dadaaqí márufanoo aiqáma áinaina áuqoofanóo ánoona kai kambíqee márínau. Mifá narí Isipa máqannaa úriqararana máaqaki márínau. ³Póotifaafa qáfoofanoo karaambáiqu Yóoseefaana faqa márídanoo aiqáma áinaina áuqoofa ánoona kambíqee márínau. ⁴Póotifaafa Yóoseefaanaara asasammáseenoo úriqarara áinainira fáiqikámmaqoofanoo márínau. Míqímmaseenoo mifa Yóoseefaana maréeqee narí máaqasaa faqa narí aiqáma áinainasaa rakísirafáikamma qoofanóo márínau. ⁵Miqóoqari Yóoseefaanaaróo kai qídanoo karaambáiqu fánnoo Isipa máqannaasa máaqakinaa áiqama áinaina faqa Póotifaana máaqakinaa áinaina faqa miná maqákinaa nára áinaina faqa ámiqi ámiqimma nímaqee márínau. ⁶Póotifaafa mána mána kaimmí márínau. Sía narí aináinara írimarínau, nánanara kaí írimarínau. Yóoseefaafa ámudaani tíafa ámiqirafa uqanna máriau.

⁷Káqi kaaqóo márínoo mina úriqararana ánaaqa fannoo Yóoseefaanaara áidufanoo qímaminau, anirée qiní faqa faiqáà.

⁸Miqí qufanóo Yóoseefaafa qádo qímaseenoo qímaminoo qinau. Qiní úriqararafa sía máaqaki quqáqai áinainausara íridanoo. Qinée márúnanoo sía íridanoo. Mifa narí aiqáma áinainasaa qiní quqáqai faqa rakísidaqa. ⁹Qinee maa maaqánaki rakísira áfeeka mifá uaqéeindée kai másee uaqée idaq. Mifa sía moo áinaina qiní kukéeqa qímaqa qaifanoo márídanoo aiqáma áinaina qimiqaifanóo, aní kaí sía qimiqaifanoo. Náqi fée mándee fée qinée maa manda oosanná áuqamásee fee Ánutuna mandáikamma ámaqaanauree. ¹⁰Póotifaana ánaaqa fannóo aiqáma faasaana Yóoseefaana qiní faqa faiqáannee qímarufanoo Yóoseefaafa sía miná faqa faiqanau.

¹¹Moó fáasaana Yóoseefaafa naríaraa máaqaki aináina áuqànóo nufanóo sía moó áinainira fáiqi minakí márínau. ¹²Naríaraa márufanoo mi anaaseefá miná siúta ani qumáreenoo qinau. Doo ánia. Anirée qiní sakasée faiqáà. Miqi qímaseenoo Yóoseefaana siútandauru qumároofanóo mifa narí siúta kai raipáqueeqee miná ásaukuki quqáseenoo rafúdamakufánnoo mádaanai sandánau.

13-15 Mádaanai sandóofanóo Póotifaana ánaaqa fánnoo qáfamaseenoo narí máaqaki aináini marú faiqisa náaramaséenoo qinau. Innée maaná qáfaaqa. Maa Qeeburu máqannaa fasiqána qiní qifaaqi fannóo máaqaki míniquaifa maasá mandáikamma qíma qáidanoo. Mifa qiní rarisára rifaqá qinée firaaqóo fáaqa rúnanoo mifa narí siúta qiní daaqá quqásee sandéenoo.

16 Mifá miqí qímasee qímannimiséenoo mi siutána káqi uaqéufannoo Yóoseefaana úriqararafa aniranau. 17 Aniroofanóo mi ufána kaí qímaminau. Maa Qeeburu maqannaa anainira faiqína anée míniquaanáfa qiní máaqaki kéeqafi qiní faqa mandá óosana áuqarara inoo. 18 Miqífaqa qinee fáaqa rúnanoo narí siúta qiní daaqá raipáqu quqásee mádaanai sandéenoo.

19-20 Yóoseefaana úriqararafa miná írufanoo áranaqoofanoo Yóoseefaana qumáreeqee úriqararaura rumbára fásiquauqa márunki quqánau. Quqásoofanoo minakí márínau. 21 Márufanoo karaambáiqua Yóoseefaana faqa márídanoo dadaaqída ámiqi ámiqimma ámaqee márufanoo karabúsasaa rakísi márufa Yóoseefaana qáfamaseenoo asasinu. 22 Karabúsasaa rakísi marúfa Yóoseefaana maréeqee karabúsauqasaa rakísiranaika minau. Miqímmasoofanóo Yóoseefaafa karabúsa máaqaki aiqáma ainaina áuqee márúna rakísirafa márínau. 23 Karabúsasaa rakísirafa Yóoseefaafa rakísi márú ainainausara sía ámiqimmasee íridanoo. Sía rakísi márínau. Karaambáiqua fánnoo Yóoseefaana faqa márúnara aiqáma ainaina mifa áuqoofa anoona kai kambíqee márínau.

Yóoseefaafa karafúsaki marusa qainúna kooroo qímaru ufafa.

40 1 Káqikaaqóo márínnoo Isipa máqannaa karaambáiqua úainna ánoona tatímaru fásiqafa faqa miná féemu suqée márufa faqa náriqa úriqararana mandáikamma ámaqaqau. 2 Mandáikamma ámaqasoofanoo mi qandára áranaqoofanoo narí sundíauqara qufaqá qumáraqu. 3 Qumáraseeqa sundíauqa úriqararana karabúsa máqaki Yóoseefaafa márú maqánaki quqánau. 4 Mi qandá kísaaqasaa karabúsaki márufanoo karabúsasaa rakísirafa qufanóo Yóoseefaafa misásaa rakísi márínau.

5 Miqóo karabúsaki márídaqa moó éendaki úainna táti márufa faqa féemu suqée márufa faqa qáiniqau. Úainna táti márufa miná qaína óosana áaduma márínau. Féemu suqée márufa miná qaína óosana áaduma márínau.

6 Mi kananaanná miqandá nóori runúsee márufanoo Yóoseefaafa ani nínadfeenoo íramirínnoo qinau. 7 Innéeqara nánaree káaqa moómoo írira írída márídee. 8 Qufaqá miqanná qiqu. Maaqandá qaína máqaqee ídaqa qaína óosana qímannimi márifa sía márifaqa maaqandá minára óonu máfi írída

máridaqa. Yóoseefaafa miqandá ufa iriséenoo qíma níminau. Ánutufa kai qainá óosana qímannimirana nímidanoo. Ínneeqa qáina qíma qímifaqa íria. ⁹Miqí qímasoofanóo Fáraoona úainna námmani táti marú fasiqáfa narí qainá maaqí qímasee Yóoseefaana qímaminau. Qínée qáfaunanoo úainna sánda qiní dóorinni márifaqa qáfeeqa. ¹⁰Qaarammoó ásaana minásaa márifaqa qáfeeqa. Ámanee ifaqá qáfaunanoo áfuféenaarifaqa qáfaunanoo qaqama irafi akuqéeno. ¹¹Qínée karaambáíqa Fáraoona káafa uaqéidaqa akuqámafina minakí anoona tatiisée múnú ámíqa.

¹²Yóoseefaafa miná iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Sándá qaarammoó ásaana qáfaannana miná amana qaaramoó fáasaana márinnara. ¹³Qaaramoó fáasaana taikáinanoo Fáraoofa aní idukú áisainana kafáa aneenná saikáki finnárano. Ánee óoqai miná úainna tátira fáiqi márídana miná úainna káafa ámiunnándeé ínana kaifáa áminnarano. ¹⁴Anee miqimma fínana qiníara qimudáoo qímasee karaambáíqa Fáraoona qímaminano qiní dadaaqínoo idukú qísaani. ¹⁵Misa óoqai qiní Qeeburu máqusaindaraana úmmuara mámaree ániqau. Qínee maaqóo Isipa máqa máaqaki márída sía moó mánda óosana máreeqa. Misa fifau qiní karabúsaki quqáqaafaqa márídaqa.

¹⁶Féemu suqée márufa narí aqóónnana qainá óosana qímamuna írufanoo ámiqufanoo Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qínée faqa moó qánnammíqa. Qínée qaarammoó féemu dífaani qumbiqárana qíkíiaqa akuaqée ídaqa qáfeeqa. ¹⁷Meeráqooqaraa dífaaniki óosana óosana féemu áinaina úriqararanaindi márifanoo ufiniuqá née máriaafa qáfeeqa.

¹⁸Yóoseefaafa miná qainá óosana iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminau. Qaarammoó dífaani qáfaanafa qaarammoó fáasaana márídano. ¹⁹Qaaramoó fáasaana amana mina qaaramoó féemu dífaani márífana qáfaananoo. Qaaramoó fáasaana áiqaráinanoo Fáraoofa aní ani qumáreenoo múnusee ánuka atekásee aní írí saqárisaa dirisáinaqa ufiniuqá aní amaqí neefáranoo.

²⁰Miqíqímasee qíma nímisooofanóo miqóoqari mi qaaramoo faasaanná áiqaroofano mikarí Fáraoona máqoo aukuanafa aniroofanóo nárana firaqóo suqáseenoo narí aináinasaa rakísi márusa níminau. Mifá narí úainna tátí márúna faqa féemu suqée márú fásiqana faqa idukúmaree míni narí aináinasaa rakísi márusa nífusaa quqánau. ²¹Idukúseenoo úainna tátí márú fásiqana maréeqee óoqai máreeu saíkanaki kafáa quqásoofanóo úainna tátimarinau. ²²Féemu suqée márúna idukúseenoo anuka atekásoofaqa sándannai miná qirí saqárisaa díriqau. Aiqáma áinaina Yóoseefaana ufamáu andeeqáseenoo mimáu kaímbinau.

²³Úainna tátí márufa kafáa Fáraoona aináinidano Yóoseefaana sámma írinau. Qaunúsee márinau.

Yóoseefaafa Faraona qainá óosana koorooú úfafa.

41 ¹Qaara aukuaana áiqaróofano moó éendaki Isipa máqannaa karaambáíqa Fáraoofa moó qáina maaqímmasee qáfee feé qinau.

²Qineé Niru nammmári áfainni kikíqiqa márída qáfaunanoo qísauku dínni taikásee dinni ani qaara marasée 7 búrimakau nifaaqa faqáasa ururéeqa ándanda née máriafaqa qáfeeqa. ³Néemarufaqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 nímudaani ánaaqi nammárikíqari ururéeqa indaarú qáasa naaqá nammári áfainni kikíqamma fuafaqa qáfeeqa. ⁴Nímudaani ánaaqíuqa nifaaqa faqáasa aiqáma nambíqama saafaqá qáfeeqa. Mi ainaináusa qainásaa qáfamáseenoo karaambáiqi Fáraoofa tautí findifinau.

⁵Mifa kaifáa áfuki qaunduarufanóo faifufanóo moo qáininau. Sakumma moodáa óosana sáa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 íranoo márufa aiqáma ánoona qumbi qumbiqírafa márufanoo qáfanau. ⁶Kafáa miná ánaaqianna moó qáina qáfoofanoo dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée 7 sakumma moodáa óosanasaa íranoo márínau. Ánoona síaifa nárana maaqína kínaafa mandáikirafa sía ánoona márufa, úfai fánnoo raudáqoo fára foorá márufanoo fífaú ákee kai márínau. ⁷Ánoona síai sakummáfa quándáku fánnoo ánoona faqáa sakumma aiqáma námasanau. Mi qainná máseenoo Fáraoofa tautí findi fufanóo Bóo moó qáinammidaqee qinau.

⁸Mi kananaanná Fáraoofa fíndi fufanóo moómoo írirana mároosia Isipa máqannaa írirana faqáasa faqa afunee fásiquauqa faqa náaranau. Náaramaseenoo nari qáinuna qímannimufaqa sía moó fánnoo amana miná óosana narí qímamiqau.

⁹Minára tutu qídaqa randée márufanoo Fáraoona úainna tatí máru fasiqáfa Yóoseefaana iriséenoo Fáraoona qímaminoo qinau. Óo karaambáiqi maqee kái qeeqá fúrufariafánna óosanna óonu máfi iriséeqa kooroommásee qímamidaqa. ¹⁰Óoqai anée áanoo qímaseenana qiní fáqa féemu suqée marúna fáqa aneenná sundía rakísirana máaqaki quqáqisanau. ¹¹Moó éendaki maaqandá qainá qíqiafana. Mi qaina qandá náadu naadú óosana faqáa qáina qiqau. ¹²Minakína Qeeburu máqannaa kumaaraá moó fánnoo, sundía rakísirana Póotifaana aináinira fáiqi márufa maasá faqa márínau. Maasá qeeqá qainá qímamíafananoo mifá miná óosana maasá qímaqiminau. ¹³Mifá qundée kaímmína. Anee qiní saikáki kaifáa mara quqáqiseenana féemu suqée márúna dírinau.

¹⁴Fáraoofa mi ufána iriséenoo niqiqoofaqa Yóoseefaana karábúsa kínaana aaqee uqanná áfiqee ániqau. Mifa óosau suqaséenoo narí qamunna fúka afisúmareenoo Fáraoona áfusaa aniranau.

¹⁵Aniroofanóo Fáraoofa qímaminau. Qineé qainámmásaunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia faqa íriqa. Anée qainá óosana kooroo qímarianafa máriannanara qímaqimíafaqa áaraidaqa.

¹⁶Miqí qufanoo Yóoseefaana qinau. Óo qiní úriqararafa ámiqirafa qineé qeeqá kai sía amanaíkianáuranoo. Ánutufa kaí qainá óosana qímannimirana qíminaqa qímamíanaura.

¹⁷Miqí qímasoofanóo Fáraoofa narí qainá óosana Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminau. Qainúnnana qinée Niru nammári áfainni kikíqiqa máridaqa qáfeeqa. ¹⁸Qáfaunanoo burimakáu nifaaqa faqáasa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 nammárikigari ururéeqa ándanda néemariafaqa níqafeeqa. ¹⁹Misá nínaaqianna miqí kaimmáseeqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 misá nimana kái nímudaani ánaaqi ururéeqa kikíqamma fuafaqá níndafeeqa. Miqíra mandáikira burimakauqa sía óoqai Isipa máqa máaqaki moótinai máriafaqa qáfeeqa. ²⁰Nímudaani ánaaqi burimakauqa nifaaqa faqáasa námataikéa. ²¹Nambíqamaseeqa sía moó fánnoo nifaaqa maréa, óoqai máriündee kai miqá máriafaqa qáfeeqa. Nindáfamáseeqa tautí fíndi fiqa.

²²Qinée moó qaína faqa másee qáfaunanoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséenoo 7 sakuma aiqáma qumbi qumbiqírafa moodáa sáqarisaa márifaqa qáfeeqa. ²³Miná ánaaqianna qáfaunanoo kafáa moó sákuma sáqarisaa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséenoo 7 íranoo márifaqa qáfeeqa. Mifá ánoona síaifa úfai úqinoo raudá quqáqai fára foorá márifaqa qáfeeqa. ²⁴Ira fifaqá qáfaunanoo ánoonna síaifa indaarú íraina ánoona sakumma nambíqamasafaqá qáfeeqa. Qínee mi qainnána afunee fásiquaqa qíma nímunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia.

²⁵Yóoseefaafa miná qainá ufa iriséenoo Fáraoona qímaminoo qinau. Anée qainíannana óosana moodáara qaaraqánda qaína íananoo. Ánutufa áuqaanínna áinainnara qainásaa aní qímaminoo. ²⁶Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimakáu afaqa faqána qáfaannana óosana dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 aukuaana qáfaananoo. Sakumma dínni qísauku taikasee dinní óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona qumbi qumbiqírana faqa qáfaanafa mifá faqa miqíkai ínoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasee 7 áukuana máridanoo. Mi qaina qandá óosana moodáa máridanoo. ²⁷Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimakau nímudaani ánaaqi nammárikigari ururaasá faqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona síaina qáfaannana óosana 7 aukuanaki aandaroo firaafá máriannoo.

²⁸Qinée qímamúnandee kaimmíannoo. Ánutufa narí áuqaanínnanara aní uqafíqeenoo. ²⁹Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuanaki Isipa máqa máaqaki nárana firaaqóo rairaa íannoo. ³⁰Miná ánaaqianna kafáa miqí kai ínoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuana aandaróo náruannoo. Mi aandaroonáki mi rairaaíra narannára qaunífaranoo. Aandaroo fannóo maqa máaqa mandáika uqanna másaannoo. ³¹Mi aandaroo aukuanáki faiqí ánaasee dóo rairaaíra áukuanara qaunú uqannáséefáranoo. Aandaroo firaafá mandáika uqanná írafa márianínannara miqífaranoo. ³²Anee kaifáa

kaifáa qainíannana óosana Ánutufa mi ainainná kásooaqee kúqaa miqíannoo.

³³Minára anee aneenná máqannaasakína moó qáfamaseenana írirana faqáa fásiqa mara quqásainanóo mifá Isipa máqa máaqasáa rakísiani.

³⁴Anee akaqá rákisirausa quqásainaqa moodaannai qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 rairaaíra áukuanakina óosana óosana nárana moodáannai qísauku námu kínaana moodáa moodáa mara afeediaqa.

³⁵Anée qímanniminaqa aiqáma nárana rairaaíra áukuanakinaana suqú quqáaqa. Anée afeeka ufa nimisáinaqa nárana maqúsa maqúsaki suqú quqásee minásáa rakísiaqa. ³⁶Mi narannáfa dínni qísauku taikasee dínni oonu qaara marasee 7 áukuana aandaróo firaafa ánianínnanaki mi afeediránakínaana néefaranoo. Miqídaqa sía faiqí ánaasee kúqifaranoo.

Yóoseefaafa Isipa máqannaasa úriqararafaikinau.

³⁷Fáraoofa fáqa narí úriqararausa fáqa Yóoseefaana íriranara eedóo qiqau. ³⁸Miqí qímaseenoo Fáraoofa qímanniminoos qinau. Maasá sía amana moó fásiqa Yóoseefaana úraaqararana paqúrianaura, Ánutuna maraquna minakí márifa márinaráa sáifanoos mifá kai máriani.

³⁹Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Ánutufa kai maa aiqamá aínainná aní uqafíqeenoo. Anee aiqámausa úrinnaaqara másee firaa írirana faqáafa akooqóo máriananoos. ⁴⁰Qinée aní quqásaanana qiní maqa máaqasaa rakísinnaranoos. Aiqaama qiní faiqí ánaasee aní ufa máu kai fifáranoo. Aní afeeka fannoo qiní áfeeka ámeemaanai máriannoo.

⁴¹Miqí qímaseenoo Fáraoofa kafáa Yóoseefaana qímaminau. Qinée maqee aní maréeqee Isipa máqannaasa úriqararafái kámmiqa. ⁴²Miqí qímaseenoo Fáraoofa narí ásauku ámuakakinaa rínna firaa uriqararausa rínna márúna radúku Yóoseefaana ásaukuki quqánau. (Yóoseefaafa mi rinnánannai péennakina raaraa máseenoo papiqasáa atooqásóofaqá máaqanna máaqanna miná qáfeeqa Fáraoona rínna ákara fee qímaseeqa káaqa rufíeeqa mi papiqána sáaqaraa ufara eedóo kaí qímariqau.) Fáraoofa ámiqira qámunna afisú ámaqaseenoo kóorannai áuqira kukukakana faqa rufu ámaqananau.

⁴³Miqímmásoofanoos Fáraoofa úriqararausa nífiqanoos nu qoosa karána Fáraoofa Yóoseefaana ámisooofanoos minásaa rakísira súndiauaqa miná áfunni fídaqa maaqí qimasee fáaqaridaqa qiqau. Amaaraaqa amaaraaqa. Mi oosannánannai Yóoseefaana aiqáma Isipa máqannaasa úriqararanaikinau. ⁴⁴Fáraoofa kafáa Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminau. Qinée úriqararausa Fáraoosa qímamidaqa. Sía amana Isipa máqanna fásiqa moó fánnoos narí áidiranannai moó áinaina áuqaannoo. Mifa anísaa naaree iráannoo. ⁴⁵Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yóoseefaana fúka áuqu réenoo Safeenata Paneeanee qinau. Miqí qímasee

mifa Yóoseefaana ánaasee áminau. Mi anaaseená áuqu Aseenata námmarifa Pootifeerana áraamuna márínau. Pootifeerafa Qeerioopoorisa máqusanaasa súani áfuara innaaru qímarusa aanáiqikirafa márínau.

⁴⁶Yóoseefaafa moodáa fásiqa faqa moó fásiqa ásaukuqara taikásee 30 áukuana marasée Faraoona aináinirana óosana áranau. Óosana araséeno Faraoona áiseeno Isipi máqa máaqaki óonuree anirée ídanoo aiqáma átinai nímarínau. ⁴⁷Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée áukuanaki Isipa máqa máaqaki nárana moómoo kambíqafi rairaá inau. ⁴⁸Mi aukuanna namúnakinaa nárana irairaá una Yóoseefaafa maréeqeenoo maqúsakiaqa afeedinau. Mi moodaa moodaa maqusánaki mi maqusána fiqú fíquino máru máqanakinaa náranna marasée mi maqusánaki áfeedinau. ⁴⁹Mi naranáusa unakiisoofanoo ooruku námmary áfaiqaraa núkudara foorá moómoo uqanna márufanoo Yóoseefaafa ásaana rusía minnísanau.

⁵⁰Aandaróo aukuan sía áni márufanoo Yóoseefaana ánaqa Aseenata námmarifa akoonaiqí qaara qandá máqanau. ⁵¹Maqasoofanoo Yóoseefaafa qinau. Ánutufa qíní dadaaqifáqá qeeqá aupúrarana faqa qeeqá qíkoona átiara íriranara faqa auníqa. Miqí qímaseenoo mifa narí indarúqaa faiqi áuquireenoo Mannasee neé qinau. ⁵²Kafaa Yóoseefaafa akoonaiqí moó maqaséeno qinau. Ánutufa maa maqa maaqánaki qínée aupúrarana máree márunnanaki faiqi qíminoo. Miqí qímaseenoo mifa narí ínaaqiannaa faiqi áuquireenoo Eefaraimmánee qinau. ⁵³Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasee 7 aukuanaki nárana irairaa ímarufaqa Isipa máqannaasa asasíufa taikánau. ⁵⁴Yóoseefaafa undée kai ínoo qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée irairaá íra áukuana áiqarófanoo aandaróo kambíqanau. Aiqáma máqa máaqaki aandaróo nárínau. Isipa maqa máaqaki kaí nárana káqi márínau. ⁵⁵Máriufanoo Isipa máqa máaqaki faqa aandaróo nárufaqa faiqi ánaasee Fáraao funnáí óonuree náránara fáaqarida innaaru qufanóo mifá qinau. Ínnée Yóoseefaa finnaí óonu ráifanoo mifá ínnandée ínnandée kaí iqa. ⁵⁶Aandaróo firaafá Isipa máqa máaqaki aiqáma átinai firaqóo nárufanoo Yóoseefaafa aiqáma afeedíra maquqá atúqasoofaqa Isipa máqannaasa nárana feefaurí máriqau. ⁵⁷Aiqáma máqa máaqaki máru fásiqa ánaaseesa aandaróo firaafá náru faqa aiqáma átinaindari nárana feefaurírara Yóoseefaa funnáí Isipa máqa máaqaki ániqau.

Yóoseefaana áfasausamara nárana feefaurírara

Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

42 ¹Yakooboofa Isipa máqa máaqai nárana moómoo márúnara narí faiqi námu qímanniminóo qinau. Ínnée náqaa fée ifaqée nárana minní óoqu máraaqaana márídee. ²Isipa máqa máaqai nárana márídanoo mifoo qiafaqá íriqa. Miqóo óoquireeqa akaqá nárana feefaurúmna máree múrusaifaqa námasee sía kúqua.

³Miqí qufaqa Yóoseefaana áfasausa mára moó ánaasee faiqi námu qísauku qára taikásee márusa nárana feefaurírara Isipa máqa máaqai óoqu fíqau. ⁴Yakooboofa Yóoseefaana ákaqa uqanná Beensaminná sía aiganáu. Moó áinaina miná afaaqai kambíqaandoo qímasee ruffíasee sía aiganáu. ⁵Aandaróo firaafá Kanna máqa máaqaki nári marúnara Yakooboona faiqi námu faqa moómoosa faqa nárana feefaurírara óoqu fíqau.

⁶Yóoseefaafa Isipa máqa máaqakinaasa úriqararafa márídanoo aiqáma máqa máaqakinaasa feefauríaqee qímasee quqáqoofaqa feefauri maríqau. Yóoseefaana áfasausa mára óoquree Yóoseena oorinni nóorindari maqásaa kummáraqau. ⁷Yóoseefaafa nári áfasausa mára nóori nínfafoofanóo Yóoseefaana írirafa kambíqánau. Kambí qoofanóo sía misára íridanoora foorá áranaiqi irámirinoo qinau. Ínnee yáindariffee ánídee. Qufaqa misá qíqau. Maasa Kannaana máqusaindari nárana feefau rírara qúmidaqa.

⁸Miqí qufanóo Yóoseefaafa misára íri márufafa miná áfasausa mára minára sía íri maríqau. ⁹Yóoseefaana írirafa kambíqa fufanóo mifa óoqai nári faiqi sáa qáínunara óonu máfi írinau. Ínnee nipuráraa fásiquaqa máriaafaqa nínfaída. Ínnee maí qumurée maasá aandaróo dárífaqa ummooqúkída mandáiki márúnausa qumu qíqafararee qímasee qúmuafanoo.

¹⁰Miqí qufaqa misá maaqí qímasee nári qímamiqau. Óo úriqararafa sía maasa miqíanaura. Maasa aní aináinira fáiqiara foorá nárana feefaurírara qúmidaqa. ¹¹Maasá moodáa fásiqa faiqi námu kaí márídaqa. Maasá kúqaa ufá kài qímarúnausa márídaqa. Úriqararafa maasa sía nipuráraa fásiqua márídaqa.

¹²Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa náriqa qíma nímínoo qinau. Ínnee únna qímariafanoo. Maasá maqa máaqa mandáikinoo sía afeekaíkinoo márína qáfarara qúmuafanoo.

¹³Misá mi ufána iriséeqa kafáa nári qímamiqa qíqau. Úriqararafa, maasa aiqáma qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 márídaqa. Kanna máqa máaqaki moodáa fásiqa faiqi námu máriafannakíqari moodáafa kúqinau. Maasá nínaaqiannaafa maasá níkoona faqa maqúsai káqi márídanoo.

¹⁴Yóoseefaafa miná iríseenoo kafáa qíma nímínoo qinau. Doó qínée qídaqa, ínnee nipuráraa fásiquaqa máriafanoo. ¹⁵Qínée maaqímmasee ínni nimanammásee qáfaanaura. Qínée Fáraoona áuqusaa ínni qíma nímidaqa sía ínnee óoru fifáranoo maaqóo márífanoo ínni níkaqa qumuráinaqa óorufifaránoo. ¹⁶Ínnikiqari moó fánnoo óoru ínneeqa níkaqa áfíqee qúmuafa. Ínnee akaqáusa sundíauqa faqa márifaqa ínnisaa rakísi márifaqa maasá ínnee qiá ufána qímasee qáfamasaana óorufifarano. Ínnee únna qífaqa kuqáa Fáraoona áuqusa qímánnimidaqa

ínnee nipuráara fásiqa márifaranoo. ¹⁷Miqí qímasee Yóoseefaafa qufaqá misáuqa rumbéeqee karabúsa máqaki quqásooafa qaaramoó fáasaana máriqau.

¹⁸Qaaramoó fáasaanasaa marisoofanoó Yóoseefaafa maaqí qímasee qíma níminau. Qinée Ánutunara rufíee márúnna fásiqausa márídaqa. Ínnee qini ufa máu fíqa ámiqimmasee márifaranoo. ¹⁹Ínniara kúqaa qíra fásiqauqee qiaqéera innikiqari moodáafa ínnee mária karabusánaki márínaqa ínnee akaqáusa nárana feefaurú máqaana múru ínneeqa faiqi ánaasee nímiqaa náqa. ²⁰Ínnee óoruree ínneeqa níkaqa ínaaqianaana áfiqeeqa qúmuaqa. Qumu ráifaqa qinée ínniara kúqaa úfa kai qímariasee qímasee sía kuqá náruanaura. Miqí qufaqá misa aiqámausa miná ufara eedóo qiqau.

²¹Eedóo qímasee narí qímami narí qímami qiqáu. Ínnisaimbaqa kúqaa qeeqá qíkaqa mandáikamma ámaqa qiafana. Mifa firaa ummaarakí márídanoo dadaaqiaqée qímarufaqa ínnisaimbaqa sía íriqiafana. Minára maasa maqee maa ummaaránaki márídaqa.

²²Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo maaqí qínoo qinau. Qinée qádo qíafana ínnee sía íriqau. Mifá kúquna ákiiqara maasa maqee ummaará márídaqa. ²³Yóoseefaafa misá qímaru ufána umeé kaí írimarinau, miqí marúnara misa sía íriqau. Misá Yóoseefaana faqa ufa qianée qímasee qímarufanoo moó fásiqa fánnoo misá ufa quandée márínau. ²⁴Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo quqásee umeenní óonureenoo ikíraqa séenoo óonu randée áninau. Ikí ráqarafa taikóofanoo ufaqírana amanaikufanoo óonu randée áninau. Aniréenoo misákina Simeeoonnána qumárasee misa nífusaa rumbánau.

Yóoseefaana áfasausa qumumáree Kannaana máqusai óoru fú ufafa.

²⁵Yóoseefaafa narí aináinira faiqiuqa qímannimufaqa nárana miná áfasausamara uqá umbiqáseeqa misa múnnimma kaifáa náriqa uqá adíanai uqárumasee nímiqaa, aanái fída neefándinna nárana faqa nímiqaa qufaqá eedóo qímasee miqímma nímiqau. ²⁶Miná áfasausa mára feefaurúmmásoo náranna náriqa doonkísaa quqásee máree óoru fíqau.

²⁷Yóoseefaana áfasausa mára nárana nárí doonkísaa quqásee máree fífii ufaqá eendúfaqa aanái úiqaana arasée faiqárara ímarufanoo miná áfasaafa moofánnoo narí doonkí nárana ámirara narí uqá óoraqasee qáfoofanoo miná munnimma uqá adíanai márufanoo qáfanau.

²⁸Qáfamasee narí áinaina náaramaseenoo qinau. Ínnee anirée qáfaaqa qiní munnimma kaifáa qiqá qímiáfanoo qiní uqáki márídanoo. Miqí qufaqá misa nímuqusa mandáikufaqa rufíaidaqa qiqau. Ánutufa maasá náqaa féemma qímaqeenoo fée maaqínoo fée.

²⁹Miqí qímasee faiqaqée máriuafaqa iáqoo kanánaana nári níkoofa Yakooboofa márúnnai Kanna máqusai óoruree aiqáma mi ainaináusa

kambíqoonara qímamiqau. ³⁰ Isipa máqannaa karaambáiqá fánnoo áanoo qíra úfa kaí maasá qíma qímaqeenoo. Mifa maasára ínnée qíní maqa máaqaki nídaqa nipurée máriafanoo fee qímasee rairai qínnoo. ³¹ Miqí qifaqá maasa maaqí qímasee narí qímamiqa. Óo maasa sía nipuráara fásiquau márídaqau. Maasá kuqaa ufa qímarunausa márídaqa. ³² Maasa moodáa fásiqua faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunnooqu qaara marasée 12 márídaqa. Maasá qíkaqa moó fánnoo narí ákoona fáqa Kannaana máqusai máridanoo, moó fánnoo kúqinau.

³³ Maasa miqí qímasee qímamíafanóo mifa miná iriséenoo qinoo, qínée maaqí másee ínni nimanída qáfaanauree qinoo. Ínnikiqari moodáafa qíní faqa márínaqa ínnée akaqáusa sakumma aina máree múru faiqi ánaasee nímiyaqa. ³⁴ Nímiseeqa nárana taikáinaqa kafáa qúmiqa ínnéeqa níkaqa fáqa áfiqee qúmuqa. Muqusaifaqa qínée miná qáfamaseeqa ínniara kúqaa sía nipuráara fásiquaqqe kúqaa úfakai qímariasee qímaseeqa ínni faiqi idukú nímianaqa ínnée maqee maqee nárana aina feefaurída óoruree qumurée qiqá nuaqee qinoo. Misá miqí qímasee narí níkoona qímamiqau.

³⁵ Qímamíseeqa nári uqáuqa idukúsee óoraqasee qáfoofanoo aiquámausa munnimma káqi márínau. Misa qáfamasee nári níkoona Yakooboona faqa ruffiaqau. ³⁶ Yakooboofa ruffaidanoo maaqí qímasee narí faiqi námu níqinau. Ínnée qíní faiqi námu mandáika máqimaqée máriafanoo. Yóoseefaafa doo taiká fufaqá, Simeeoonáfa faqa taiká fifaqá kafáa ínnée Beensaminnána faqa áfiqee fírraree qídee. Qínée ummaarakí kaí márídaqa.

³⁷ Reeubeenáfa narí ákoona ufa iriséenoo maaqí qímasee narí ákoona qímaminau. Óo qípoo, qínée Beensaminnásaa rakísianaurea. Qínée sía miná áfiqee ururáanana miná ákiiqara qíní qímaaku qára náruà. Anée qíní qísaukukí quqásainaqa qínée ámiqi másee áfiqaqa níniinaqa áfiqee úruanaurea.

³⁸ Miqí qímasoofanóo Yakooboofa qinau. Qíní qímaaku sía uqanna ínni faqa fúannoo. Miná áfasaafa dóo kuqu fufaqá mifá nariaraa máridanoo. Aanái mandáinaina paqúrinaqa qínée maaqírausa asooqá ínni mi ummaaráfa dárinaqa kúquanoora.

**Yóoseefaana áfasausamara Beensaminna uru áfiqee
kaifáa Isipa máqa máaqai óoqu fú ufafa.**

43 ¹ Kannaana máqa máaqaki aandaróo firaafá nárinoo mandáika uqanná inau. ² Isipa máqa máaqai feefaurúmmamaree múrusoo náranna Yakooboona áiku ásauku náma taikásoofanóo Yakooboofa narí faiqi námu qímanniminau. Kaifáa óoquiree káqikaa nárana feefaurúmma múrusaifaqa náà.

³ Miqí qímasoofanóo Yúdafa qinau. Mindáaraa úriqararafa maasá óori runúsee qímaqimifaqa íriqa. Ínnée ínnéeqa níkaqa sía áfiqee qúmiqa

sía qiní qífusaa nifáranoo fée qínoo. ⁴Anée qiní qíkaqara eedóo qínaqa maasá áfiqee óoquree aní nárana feefauríanaura. ⁵Anée sía eedóo qínanoo maasá qíkaqa sía óoqu fínaqa sía amana fifau óoqu fúanaura. Mi maqannáasa úriqararafa qinoo ínni níkaqa sía qúminaqa sía qiní qífusaa nifáranoo fee qínoo. ⁶Yakooboofa mi ufána iriséenoo qinau. Ínnee nánaree moómoo úmmaara qiní qímidee mi uriqararána qímamíqa maasá qíkaqa máridanoo fee qífee.

⁷Misa iriséeqa kafáa qímamiqa qiqau. Mi uriqararáfa maasára fáqa maasá faiqi ánaaseera fáqa ireenoo. Ínni níkoofa káqi fée máridanoo fee qinoo. Kafaa ínni níkaqa moó máridanoo fée qinoo. Miqí qímasee maasá iraiqa qímamiqa. Maasá náqaa fée másee maasá qíkaqa áfiqee qúmuqee qianínnanara írianauree. Sía maasa íriqa.

⁸Miqí qímasee Yúdafa narí ákoona maaqí qímasee qímaminau. Qípoo anée maasá qíkaqa qiní qísaukuki quqásáinaqa maasá doo fíndifi óoqu fúanauranoo. Miqínaqa maasá sía dáara ráinaqa kúqunauranoo. ⁹Qinée qeeqá márirana miná ámaqa máqaanura. Anee minára qiní kíkíqaq úsua. Qínee sía áfiqee andeeqásee anée íannannai úriqa qínee aní nífairirana máraanura. ¹⁰Maasá sía aní faqa kísaaqasaa ufa qífau, maasá amana qaara kari óoquree ururée únaiqini.

¹¹Miqí qufanóo misá níkoofa qímanniminu. Doo amaná ínneeqa miqíqa miqíqa. Ínnee maa maqa maaqána kínaana ámiqira áinaina ínneeqa uqaki rúmammareeqa kaqí ními maría ainainnára foorá múqu mi maqannáasa úriqararana ámiaqa. Saqári anoona qóodaa faqa ookasaasá anoona qóodaa faqa adíafaa ímari saqari qaqamána anoona faqa oofauna fooqáa íra áinaina anoona faqa kasá fooqáana anoona faqa máree ooqu fúqa. ¹²Ínnee moómoo munnimma qaara kari afaqámaree óoqu fúqa. Ínnee óoqai munnimma ínni uqa adíanai márufafa qáfaqau. Abee, áaqamasee munnimma ínni uqáki kafáa quqaqau. ¹³Ínneeqa níkaqa áfiqee óoqurandee kai káqi úruqa. ¹⁴Aiqáma afeeka faqáa Ánutufa dadaaqínanoo mi fasiqáfa ínniara qimudádo qíani. Qimudádo qímaseenoo Beensaminna faqa ínni nikaqa moó faqa kafáa nímiani. Qínee qiní faiqi námu kakasífanoo doo sáina kakasíani.

¹⁵Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqi námu mi saqari anoonáusa faqa munnimma moómoo qaara karí mára máree Isipa máqa máaqai Beensaminna fáqa áfiqeeqa óoqu fiqau. Miqoo misá Yóoseefaafa máruqoo óoqu kíkíqa mambufanoo Yóoseefaafa misá nínafanau. ¹⁶Yóoseefaafa Beensaminna qáfamaseenoo narí máaqakinaa aináinasaa rakísi marú fasiqána qímaminoo qinau. Anee maa fasiqáusa nífiqéenana qiní máaqaki múnu quqáa. Misá súani qámbaana qiní faqa nárana neefáranoo. Anee aandáu aruséenana deedaqía.

¹⁷Aináinira fáiqi fánnoo mifá qímamundee ínoo misáuqa nífiqee Yóoseefaana máaqaki múnu quqánau. ¹⁸Yóoseefaana máaqai nífiqee

múnu quqárrara fímarufaqa misá ruffíaidaqa óonumafi írimariqau. Indaarú nárana feefauríafanna múnimmmana maasá mara máreeqa qímaaqai múrusee mi munnimmána maasá uqáki paqúriafannana ákiiqara maasá maí qifiqee ánidanoo. Misá kái káqi maasá darusée maasá doonkíuqa marasáifaqa maasá misá aináinira fáiqikianaura.

¹⁹Misa miqí qímiriseeqa miná ainainásaa rakísi marú faiqína máaqa kooqíki óonuree qímamiqau. ²⁰Óo úriqarara amanée maasa ufa írinnaree. Óoqai maasa qeeqá máaqaindari maí qumurée nárana feefauru iqíafana. ²¹Maasá maí feefaurú mámaree óoru fíuufaqa aanái óoru faiqárrara úiqaana arasée maasá qeeqá sakuma úqa sánda idukúsee qáfaafánanoo maasá aiqámausa áquafanna munnimmafa aiqáma maasa uqáuqa adíanai márínau. ²²Maasá mi munnimmána fábaqa maasá qeeqáindi moó fáqa fíqaramasee nárana feefaurírara máree qúmidaqa. Yáfee moó fánnoo maasá uqákiaqa maasá nárana feefauríafanna múnimmmana kafáa uqárinau fee.

²³Miqí qímasoofanoo Yóoseefaana aináinasaa rakísi máru faiqífa iriséenoo qínau. Doo ínnee nifaaqa quqáaqa. Sía ruffa ruffa iqa. Ínni Ánutufa ínni níkoona Ánutufa mifá kai ínni munnimma ínni uqáki rinau. Doo qínee ínni munnimma máreeqa. Mifá miqí qímaseenoo Simeeoonna karabúsaki márúna idukú éeqeenoo misáki quqánu.

²⁴Quqáseenoo misá nífiqa máreenoo Yóoseefaana máaqaki múnu quqáseenoo nammári nímufaqa níku nammári uqusée máriqau. Misá doonkíuqa faqa nárana nímufaqa naqau. ²⁵Miqímmasee misá nári máree qúmu ainaináusa Yóoseefaafa suani qámbaana aniráinaqa ámiraree qímasee deedaqíqau. Yóoseefaafa súani qámbaana ínni faqa nárana naanáuranoo fee qímasee qímannimunara irisée deedaqíqau. ²⁶Yóoseefaafa máaqai aniroofaqá misa nári máaqaindari máree qúmu ainaináusa mara máree máaqaki mifá márúnnai óoruree mina óorinni nóorindari maqásaa áqufíqau. ²⁷Miqímmásoofanoo Yóoseefaafa misára ámiqi fée másee máridee qímasee irámirínau. Ínneeqa níkoona náuraiqiara qíma qímufaqa íriafanafa maqee káqi fée máridanoo fée.

²⁸Qufaqá misá iriséeqa qíqau. Eeòò aní uréeqara áinainira fáiqi maasá qíkoofa káqi máridanoo. Miqí qímaseeqa misá kafáa Yóoseefaana óorinni nóorindari maqásaa áqufíqau.

²⁹Miqímmasooofanoo Yóoseefaafa narí ákaqa Beensaminná qáfamaseenoo qínau. Maaná ínneeqa níkaqara qíma qímufaqa íriafanafee. Qímaseenoo Yóoseefaafa qínau. Qíní qímaaku Ánutufa aní ámiqi ámiqimma ámaqaani. ³⁰Miqí qímaseenoo kái káqi fíndifufanoo quqásee finau. Miná ámuqusa firaqóo narí ákaqara mandáikufanoo finau. Yóoseefaafa misá nífusaa ikí ráqaaqaa ufanoo quqásee narí faiqée máru rúmmanai óonuree ikí ráqanau.

³¹Ikí ráqeeseenoo nammárinnnai aukunu nammári uquséenoo narí aukunu afeekaiká mándeenoo dóo misúnnai qumuréenoo narí suqée marúna qímaminau. Dóo nárana rakíqaannee qínau.

³² Miqí qufanóo suqée marúfa nárana náadu náadu rakíqanau. Yóoseefaana áaduma téeboorasáa rakíqa ámaqanau. Kafaa miná áfasausa mara náaduma téeboorasáa rakíqa nímaqanau. Isipa máqannaasa minaki née márusa náaduma moo téeboorasáa rakíqa nímaqanau. Isipa máqannaasa Qeeburu máqannaasa fáqa nárana nárara níkooqee márusa márúnara náadu náadu naqau. ³³ Yóoseefaafa narí nárana suqée marú faiqína qumeé kai qímamufanoo mi faiqífa misá nífasaana indaarú mara óoqu mara ámaqaseenoo miná ánaaqiannaana miná múqufi óoqu mara ámaqasee miqímmámaree ínaaqíana níkaqa fannoo átinni óoqu márínau. Misá narí óoqufaaqéuna qáfamasee tautúmasee narí qáfee narí qáfee iqau. ³⁴ Yóoseefaafa narí qufanóo miná difáanikinana nárana maréeqaida misá pirítakiaqa quqá máreenoo Beensaminnaíndiki fíqaramásee moodáannai qísauku 5 kari nárana quqánau. Quqásóofaqa nárana faqa úainna námmaryi faqa néeneesoofanóo doo nifaqa idukú fufaqa qufaina qíqa asasiqau.

Yóoseefaafa narí káafara randóo ufafa.

44 ¹ Námasoofanóo Yóoseefaafa narí máaqakinaa áinainasaa rakísi marú fasiqána qímaminoo qinau. Anée misá uqá maraséenana minakífaqa nárana uqá rúma qumbiqásainaqa máree fuaqa. Moó úqa sía apeeqúniani. Amana kái márínaqa máree fuaqa. Misá munnimma fáqa nárana feefauríana náriqa uqá adíanaí rúmasainaqa máree óoru fuaqa. ² Miqídana ínaaqiannaana uqákina narí munnimma nárana feefaurína námufaqa qiní siruáa kaafa faqa miná uqá adíanaí rua. Miqí qímasoofanóo mifá qímamúndee inau.

³ Kanánaana kéekoo qufaqá dóo misá narí doonkíuqa námufaqa niquoofaqá óorufiqau. ⁴ Doo máreeqa káqi kaaqóo maqúsa quqásee níanaí fufanoo Yóoseefaafa narí aináinasaa rakísi marú faiqína aiqéenoo qinau. Anée kái káqi misá nínaaqianna fúá fídana óonu misá rafáaqafusee maaqí qímasee qímannimia. Ínnee náqi fée ifaqée qinée ámiqimma nímaqaunnana ákiiqara mandáikamma qímaqee fée. Miqí qímasee qímannímia. ⁵ Nánaree ínnee qiní úriqararana káafa qúmмуari fée, mifa minaki kai nammári néemarina. Mifa minakí afunee qáfeemari káafana qúmмуariafanoo, ínnee mandá áinaina uqanna áuqaafanoo fee qia.

⁶ Miqí qímasoofanoo miná aináinira fáiqi fánnoo iriséenoo nífaqee finau. Misá óonu paqúri mándeenoo Yóoseefaana ufa kái misá qímanníminau. ⁷ Qímannimisoofaqá misá qiqau. Óo úriqararafa maasá aní ufa óosanara randáidaqa. Sía uqanna maasáki maaqíra máná óosana máridanoo. ⁸ Maasá óoqai indaarú nárana feefauríafánna múnmmimafa maasá uqáki márúna miná maasá sía qúmмуariqa miná Kannaana maqúsaindari mara máree kafáa múqu aní ámiqa. Maasa miqí marúnausa

máridaqa náqi máseeqee áni úriqararana máaqakinaa siruáa faqa kóora faqa máraanauree. ⁹Anée maasá uqá kíaqa randásee qáfa. Yána uqákífee mi ainaináfa máriannoo fée doo mifá kaí kúquannoo, maasá aní aináinira fáiqi kámambi márianaura.

¹⁰Yóoseefaana aináinira fásiqa fánnoo misá ufa iriséenoo qíma nímínu. Dóo amaná ínni ufa máu kai fuanáura. Yá fasiqána uqáki fée márínafa mifá kaí qíní aináinira fáiqi máriannoo. Ínnée aiqáma nímaaqa fifáranoo.

¹¹Miqí qímasoofaqá misa kái káqi nári uqáuqa afiqú maqásaa quqásee idukíqau. ¹²Yóoseefaana aináinasaa rakísirafa indaarúqáanaindi náaree qáfamaséenoo miqóoqáranaindiki miqóo qáfamaséenoo kafa miqóo qáranaindiki qáfamaseenoo miqí kai mámaree aiqámausa uqákiaqa ámiqimmasee qáfanóo finau. Miqí mámareenoo misá nínaaqiannána Beensaminá uqáki qáfoofanoo káafa mináki márínau. ¹³Beensaminnána uqáki paqúri másoofaqa miná áfasausa mára aiqámausa nímuqusufaqa nári qamunna aiqámausa rakéekaa iqau. Miqóoqari nári aináina doonkísaa quqásee óonu quándakufaqa maqúsai ániqau.

¹⁴Yúdafa narí áuna ákaqa faqa Yóoseefaana máaqai óonuree qáfoofanoo Yóoseefaafa káqi máaqaki márínau. Márufaqa misa aniréeqa nóorindari maqásaa áqufiqu. ¹⁵Áqufuma fufanoo Yóoseefaafa qínau. Ínnée náqi fée ífee. Ínnée sía fée íridee, qínée maaqíra úriqararausa qeeqá afuneennóo ínni úmmuarirana paqúriranara, sía fée írifee.

¹⁶Miqí qímasoofanóo Yúdafa qínau. Óo úriqararafa maasá nána ufa fée aní qímamianaúree. Maasa náqi mándee fée maasá qeeqá andeeqáranara qianáuree. Anee maasá kíkíqa qúsimáriannana náqimmásee fée qáoo qianáuree. Ánutufa maasá áaqarana koorooínoo. Sía káafa máraifa kai aní aináinira fáiqi máriannoo, maasá aiqámausa aní aináinira faiqi márianaura.

¹⁷Miqí qímasoofanoo Yóoseefaafa náriqa qímanniminoo qínau. Óo sía uqanna qínee miqíanauranoo. Káafa máraifa kai qíní aináinira fáiqi kíannoo. Ínnée akaqáusa nímaaqa óoruree íneeqa níkoona qímamiaqa.

Yudafa Beensaminna ámaaqa máqarariu úfafa.

¹⁸Yúdafa Yóoseefaafa máruqoo óorureenoo qímaminoo qínau. Óo úriqararafa, anee qíníara eedóo qínaqa aní faqa qífaaqa quqásee ufa qíà. Anee sía qíníara áanoo qía. Anée Fáraona miqírafa máríananoo, úriqararafa máríananoo. ¹⁹Óo úriqararafa, óoqai maasa umuráafanana anée maasá irámírinana ínni níkoofa máridanoo fée ínni níkaqa máridanoo fée qínau. ²⁰Miqí qunaqa maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Maasá qíkoofa asooqá máridanoo. Maasá qíkaqa faqa máridanoo. Mifa asooqá námuki mi faiqína máqeenoo. Mi faiqína

áfasaafa kuqufufanóo naríaraa márifanoo maasá qíkoofa káaqa minára ámuqusidanoo.

²¹ Maasá miqí qímasee indaarú aní qímamiqiafana. Úriqararafa anée maasára áfiqee múqusaifaqa qáfaanee qinau. ²² Miqí qunaqá maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Óo mi faiqífa sía amana narí ákoona quqáannoo. Mina faiqi fannóo miqínanoo miná ákoofa kúquannoo fee qiqíafana. ²³ Maasa miqí qímasee aní qímamiqiafana anée maaqí qinau. Ínnee ínneeqa nkaqa sía áfiqee qúmiqa sía qiní qífusaa ánífaranoo fee qinau. ²⁴ Maasá aní ufa iriséeqa qeeqá qíkoo finnái óonuree anée qunná úfana qímamiqiafana.

²⁵ Qímamiseeqa máriafananóo maasá qíkoofa maasára kaifáa óoqu nárana feefauríaqee qiqau. ²⁶ Miqí qufaqá maasá maaqí qímasee narí qímamiqiafana. Maasá qíkaqa óoqu fínaqa maasá óoqu fúanaura. Sía maasá qeeqáaraa úriqararana áfusaa óoqu fúanaura.

²⁷ Miqí qufanóo maasá qíkoofa maaqí qímasee maasá qíma qíminau. Ínnee írimmariafanoo qiní qínaaqa Raseera nammarifa qiní faiqí qaaraqánda kai máqanau. ²⁸ Moó fannoo fífufaqa qinée minára káasau áandau fánnoo qiní faiqí arusée rakéekaamma námaseefoo qiqíafana. Mi fasannái sía kafáa miná qáfeeqa. Dóo mifá taikáfinau. ²⁹ Ínnee maaná qinée únannaindaraana áfiqee fífanoo moó áinaina miná afaaqai kambíqáinaqa qiní minára qimudádo qírafa asooqá márunnaqoo qiní dáruanoo fée qinau.

³⁰ Yúdafa Yóoseefaana kaifaa qímamidanoo qinau. Maasá qeeqá qíkaqa quqáseeqa óonuráananoo maasá qíkoofa maasá qíqafamaseenoo dóo narí faiqíara ámuqusinano kúquannoo. ³¹ Maasá qíkoona ámuqusirafa firaaqóo maa faiqínaki máridanoo. Mifa ásooqa uqanná máridanoo maasá maaqáamma sáananoo mi ummaaráfa miná kuqá áruannoo. ³² Qinée qeeqá qíkoona maaqí qímasee qímami qiafana. Qinée qeeqá qíkaqa ákiiqara ummaara máraanauree qiqíafana. Qinée sía miná áfiqee úriqa aní nífairira úfa qinée máraanauránnoo fée qiqíafana.

³³ Miqí qímasee qinée qeeqá qíkoona qímamiqiafana. Maqee qinée qeeqá qíkaqa ámaqa máqeeqa aní aináinira faiqi kíananoo qiní qíkaqa fannoo narí áfasausa faqa óoru fúannoo. ³⁴ Qinée náqimmasee fée maa faiqífa sía qiní faqa óoru fínaqa qeeqáráa qeeqá qíkoo finnai óoru fúanauree. Qiní qíkoofa mandá ummaara márainaga qáfaananoo sía ámiqiannoo, mandáikammíannoo.

Yóoseefaafa naríara kooroóú úfafa.

45 ¹ Yóoseefaana aundurá dapíkufanoo narí aináinira fásiquaua nífusaa ikíraqararusía minnísee sía amanaíkufanoo niqi qámasoofaqa mádaanai fiqau. Fífufanoo Yóoseefaafa narí áinaina faqa kai máridanoo qímanniminau. Qinée ínni níkaqa Yóoseefaasa máridaqa.

²Yóoseefaafa firaaqóo ikí ráqaida qufaqá Isipa máqannaasa mádaanai márídaqa iriséeqa óonu Fáraoon qímamiqau.

³Yóoseefaafa narí áfasausa mára maaqí qímasee qímannimainau. Qínée maaná Yóoseefaasa márídaa. Kúqaa fee qíní qíkoofa káqi fee márídanoo fèè. Miqí qufaqá miná áfasausa mára tautú máseeqa náaquqoofaqa sía ufa qiqau. ⁴Yóoseefaafa kafáa qímannimino qinau. Dóo ínnée qíní daaqá ániaqee qufaqá misá miná aaqá aniroofanóo kafáa qímanníminoo qinau. Qínée ínni níkaqa máriafanaqa ínnée feefaurúara mámaree qíní quqásoofaqa qíní qífiqamaree Isipa máqa máaqaki aináinira fáiqi kámma qísau. ⁵Dóo maqee ínnée sía qíní qímu oosannára ínnéeqa kíkiquísifanoo nímuqusiani. Ánutufa kai qíní diiqoofaqá ínnée kúqi fóora indaarúnni kámma nímaqasee ínni dadaaqianéera qufaqá qúmiqiafana. ⁶Firaa aandaroo nárirafa maa maqánasaa qaara aukua marasée áiqaráifanóo moodáannai qísauku áukuana káqi márídanoo. Mi kamúqoo fúka nárana úmmaqirafa faqa unakírafa faqa sía máriannoo. ⁷Ánutufá kai qíní maréeqee ínni indaarúnni kámma saifaqa ínni asumu marasáinaqa sía kúquaqeera, mi mookira oosannánánai kúqaa mifa ínni faqa ínni níku nísauku faqa marasáinaqa asumu márifaranoo.

⁸Minára sía ínnée faù qíní diiqoofaqá maa maqa maaqánaki ani márídaqau. Ánutufa diiqoofaqa ani márídaqa. Mifá kai qíní máreeqee Fáraoon oofisáauqa úriqarausaikammá qaifaqá márídaqa. Miqímmasaifaqá qínée miná aiqáma máqa máaqasaa rakísirausa márídaqa. Aiqáma Isipa máqa máaqasaa rakísirausa márídaqa. ⁹Ínnée kái káqi qíní qíkoo finnái óoruree aní ámaaku Yóoseefaafa maaqí qínoofee qímasee qímamiaqa. Ánutufa qíní maréeqeenoo aiqáma Isipa máqa máaqasaa rakisira faíká máqai faqa márídaqa. Sía kísaaqasaa mária, kái káqi qínée únnannai qúmua. ¹⁰Anée fáqa aneenná faiqi námu fáqa aneenná ánaiqi mára faqa ínnéeqa sipsípa faqa ínnéeqa mimíuqa faqa ínnéeqa burimakáu fáqa ínnéeqa aiqáma áinaina fáqa indáa mámaree qumaráifaqa Kooseena máqa nímbianaqa qíní daaqá máriaqa. ¹¹Ínnée Kooseena máqa máaqaki ínnisaa rakísiana. Moodáannai qísauku áukuana káqi márídanoo, mi aukua namúnaki aandaroo ída máriannoo. Ínnée faqa íneeqa faiqi ánaasee faqa ínnéeqa aandáuqa faqa náararáina kúqifoora qíkooqaidanoo.

¹²Yóoseefaafa kaifáa narí áfasausa mára qíma nímidanoo qinau. Ínnée nífu maqasée qíní qíqafaqa sía moósáu márídau qínée Yóoseefaasá uqanna márídaqa. Dóo qíní qíkaqa Beensaminnáfa mifá fáqa qíní qíqafaani. ¹³Qínée Isipa máqasaa firaaqóo úriqararausa márunnanara qíní qíkoona qímamiaqa. Aiqáma áinaina qáfaanara faqa qímamiaqa. Qímamiséeqa doo dauní dauní áfiqee maí qúmuaqa.

¹⁴Miqí qímaseenoo narí ákaqa Beensaminna óonu máfi anukakí dífaa dífáamma qumáreenoo ikí ráqoofanóo Beensaminnáfa fáqa ikí

raqanau. ¹⁵Yóoseefafa quandáku fánnoo narí áfasausa mára aiqámausa nímoqáseenoo náiki ráqanau. Náiki ráqasoofaqá miná áfasausa mára miná fáqa ufa qiqau.

¹⁶Isipa máqannaasa misá miqí unára óonu Fáraoona qímamisoofanóo Fáraoofa faqa miná úriqararausa fáqa iriséeqa asasámmiqau. ¹⁷Fáraoofa Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminoo qinau. Aneé maaqí qímasee aneenná áfasausa qímanniminaqa nári ummaara doonkísaa mara quqásáifaqa máree Kannaana máqusai óoru fúàqa. ¹⁸Miqóo óorureeqa nári níkoona faqa nári faiqí ánaasee fáqa nífiqee maí qúmuaqa. Qumuraífaqa Isipa máqa máaqaki qáfamasee ámiqira máqa nímianaqa miqóo nárana fíqaranoo móómoo márínaqa márifaranoo.

¹⁹Fáraoofa kafáa Yóoseefaana qímaminau. Anee qinéé ufa qúnnana qímannimináqa Isipa máqusaindaraa qóosa rarisée marí karáusa fáqa daraiwáa fáqa mara máree óoru fúqa. Minakína nári nínaaqmaaka faqa nári faiqí ánaaquiqa faqa nári níkoona faqa mara quqásai óoqu marífíqa qúmuaqa. ²⁰Misá sía nári umíasana aina máfi quqásee qúmínnanara óonu máfi íriaqa. Isipa máqa máaqa ámiqirafa aiqáma misáindikámmiannoo.

²¹Yakooboona ámaaku mára Fáraoofa qímannimundee kái iqu. Yóoseefaafa Fáraoona ufa iriséenoo qóosa rarisée marú karáusa mara quqásoofaqá daraiwáa námu fáqa aatáta neefándinna nárana fáqa nímuafaqa máree óoru fíqau. ²²Yóoseefaafa narí áfasausa mára qamunna moodáa kai moodáa kai nimana nimana kái níminau. Beensaminná moodáanai qísauku qámunna fáqa siruáa munnimma 300 faqa áminau. ²³Yóoseefaafa Isipa máqannaá ámiqira áinaina suqúséenoo qísauku qára taikásee doonkísaa óorufusaa ámaqoofaqa mara máree múru miná ákoona ámiqau. Kafáa aatáta qúmidanoo náaninna nárana sákumana fáqa féemu fáqa nárana óosana óosana fáqa ánaasee dóonki qísauku qára taikáseesáa óorufusaa quqásoofaqá máree óoru fíqau. ²⁴Yóoseefaafa narí áfasausa mára Kannaana máqusai níqámasoofaqa fufanóo qíma níminoo qinau. Ínnee aatáta fídaqa sía qiníara qímasaida narí áqi narí áqiqa fuaqa.

²⁵Misa Isipa máqa máaqa quqásee nímaafa nári níkoofa Yakooboofa márunnai Kannaana máqa máaqai óoru fíqau. ²⁶Ooruree nari níkoona qímamiqau. Yóoseefaafa sía kúqinoo káqi márídanoo, misa miqí qímasee nári níkoona qímamiqau. Mifa Isipa máqannaá aiqámausa úriqarafa márídanoo fée qiqau. Yakooboofa mi ufána írufanoo ámuqusa káqinnaindari ufanóo misá ufara sía kúqaa fée qinau. ²⁷Yóoseefaafa qímannimu ufáusa nári níkoona qímami márufanoo Yakooboofa qáfoofanoo qóosa rarisée marú karáusa Yóoseefaafa quqásoosa Yakooboona áfiqee Isipa máqa máaqai óoqu fírara ururaqáu. Yakooboofa mi karáusa qáfoofanoo aundurá idukínau. ²⁸Idukúfanoo qinau. Qiní

qímaaku Yóoseefaafa káqi márídanoo. (Qinee káqi márídaqa óoqu miná qáfarafa mifá kai aiqáma áinaina arusée úriqararafa márídanoo.) Qinée óoqu miná qáfamasee kúquanauree qinau.

Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

46 ¹Yakooboofa narí aináina indáaíi máreenoo Beeraseeba máqusai óoqureenoo miqóo narí ákoona Isakeena Ánutuna aandáu tatúfirana súqaminau.

²Miqóo eendáki faiqaqée ufanóo Ánutufa qainásaa áfu náreenoo qinau. Yakooboo Yakooboo qufanóo Yakooboofa foó qímaseenoo qinau qinée maaqóo márídaqa.

³Qufanóo Ánutufa qímaminoo qinau. Qinée Ánutusa aní ákoona Ánutusa márídaqa. Anée sía Isipa máqasaa óoqu fírranara rufíaa. Mi maqánasaa óoqu márínaqa aní áiku ásauku firaa maqanaasaikámma nísanaura. ⁴Qinée aní fáqa Isipa máqasaa óoqu fúanaura. Yóoseefaafa aní faqa Isipa máqa máaqaki márínana máriinana kúqinnaranoo. Máriinaqa kásooaaqee kafáa aní áiku ásauku maréeqee kafáa Kannaana máqasaa quqánaura.

⁵Beeraseeba máqusa Yakooboofa quqásee Kannaana máqa máaqai óoqufinau. Miná faiqi námu Yakooboona faqa nári faiqi ánaaqiuqa faqa nári nínnaaqmaaka faqa máreeqee qóosa rarisée marú karána Isipa máqannaa karaambáíqa Fáraoofa nímaqoonasaa quqásee nífiqee óoqufiqau. ⁶Misa nári aandáu áina faqa náriqa umíasana faqa Kannaana máqasaa marídaqa maqéeiunauqa aiqáma máree óoqu fíqau. Yakooboofa narí áiku ásauku aiqáma nífiqee óoqu fínu. ⁷Yakooboofa narí faiqi námu fáqa narí ánaiqi mára akoonaiqíuqa fáqa narí áraamuqmaaka faqa narí ánaiqi mára mánnaqauqa faqa aiqáma nífiqee óoqu fínu.

⁸Yakooboona faiqi námu Isipa máqasaa óoqu fúsa maaqí miqá máríqau. Yakooboona óoqa fáiqi Reeubeenáfa márínau. ⁹Reeubeenaa faiqi námu Qanookafa fáqa Parufa fáqa Qeeseeroonafa faqa Karamifa faqa máríqau. ¹⁰Simeeona faiqi námu Yeemueerafa faqa Yaminafa faqa Ooqadafa faqa Yakifa faqa Sooqarafa faqa máríqau, misa aiqámausa moodáa ánaasee faiqi námu máríqau. Moó ánaasee faiqi Saurafa márínau. Miná ánoofa Kannaana máqannaa ánaasee márínau.

¹¹Réefina faiqi námu Keerasoonafa faqa Kooqafa faqa Meerarifa faqa máríqau.

¹²Yudaana faiqi námu Seeraafa faqa Peereesafa faqa Siraafa faqa máríqau. Yudaana faiqi qaaraqánda Eerafa faqa Oonanafa faqa máriiufafa Oonanafa Kannaana máqasaa kúqinau. Peereesana faiqi qára Qeesaroonafa fáqa Qamurafa fáqa máríqau.

¹³Isakarana faiqi námu Toorafa faqa Puaafa faqa Yasubafa faqa Simaroonafa faqa máríqau.

¹⁴Seeburuna faiqi námu Seereedafa faqa Eeroonafa faqa Yareerafa faqa mariqau. ¹⁵Miqímmaseenoo Reea námmarifa Yakooboona faiqi námu Meesapotamia máqusai máridanoo máqanau. Mánaaqa moodáa áuqu Dinnaa námmarifa miná fáqa miqóo máqanau. Doo Reea námmarina faiqi námu mánaaqa akoonaiqi aiqámausa 33 máriqau.

¹⁶Kadana faiqi námu Seefoonaa faqa Qakifa faqa Sunifa faqa Eesaboonafa faqa Eerifa faqa Aroodifa faqa Areerifa faqa máriqau. ¹⁷Aseerana faiqi námu Iminaafa fáqa Isauaafa fáqa Isififa fáqa Beeriaafa fáqa misá nísookifa Seera námmarifa faqa máriqau. Beeriaana ámaaku qára Qeebeerafa faqa Marakieerafa fáqa máriqau. ¹⁸Dóo miqímmasee Yakooboona áiku ásauku 16 nári aináinira mánaaqa Rábanafa Reea námmarina ámunu Siripaa námmarinasaa máqanau.

¹⁹Yakooboona ánaaqa Raseera nammarifa faiqi qaaraqánda máqanau. Yóoseefaafa faqa Beensaminnafa faqa máriqau. ²⁰Yóoseefaana faiqiqára qaaraqánda Isipa máqasaa kambíqau. Miqandá núqu Mannaseefa fáqa Eefaraimmafa fáqa máriqau. Miqandá nínóofa Aseenata námmarifa márinau. Aseenata nammarina ákoona áuqu Pootifeeráfa márinau. Mi fasiqáfa Qeeriporisa máqannaa amaana máqasaa rakísi marúfa márinau.

²¹Beenasaminna faiqi námu maaqímmiqa máriqau. Beerafa fáqa Beekeerafa fáqa Asabeerafa fáqa Keerafa fáqa Naamanafa fáqa Eeqifa fáqa Roosafa fáqa Mupimafa fáqa Qupimafa fáqa Aratafa fáqa máriqau. ²²Dóo miqímmasee 14 Yakooboona áiku ásauku Raseera námmarinasaa qari kambíqau. (Rabanafa Biriqaa námmarina narí aináinira mánaaqa Ráseera námmarina narí áraamuna ámufanoo mifá maréeqeenoo narí afaaqi Yakooboona ámufanoo faiqi maaqí mándee máqanau.) ²³Biriqaa námmarina indarúqaa faiqi Dannafá márinau. Dannana faiqi moodáa márinau miná áuqu Qusimafá márinau. ²⁴Biriqaa nammarina faiqi moó Nafatarifá márinau. Nafatarina faiqi námu maaqí miqá máriqau. Yaqaseerafa fáqa Kunifa fáqa Yeeseerafa fáqa Sireemafa fáqa máriqau. ²⁵Dóo miqímmasee Yakooboona áiku ásauku 7 narí aináinira manáaqa Rabanafa Raseera námmarina ámunasaa Biriqaa námmarinasaa máqanau.

²⁶Yakooboona áiku ásauku uqanna Isipa máqasaa óoqufusaa aiqáma moodáanaki 66 máriqau. Misá nínaakuqmaaka sía nísanariqa.

²⁷Yóoseefaana faiqi qára Isipa máqasaa kambíqau. Miqandá fáqa Yóoseefaana fáqa Yakooboona faqa moodáanaki ootúpamásee 70 fásiqa óoqu fíqau.

Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai máru ufafa.

²⁸Yakooboofa Yúdana aiqoofanóo indaarú óoqu Yóoseefaana qímaminanoo Kooseena máqasaa misá paqúriani féera aiqanáu.

²⁹Yóoseefaana narí qóosa rarisée marú karánaki akaráma fufanóo

Kooseena máqa máaqai narí ákoona paqúrirara finau. Óonu paqúrimmaseenoo Yóoseefaafa narí ákoona anukakí óonu mafi káqaramma umáreenoo kísaaqasaa ikí ráqee márinau.

³⁰Ikí ráqee márufanoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Dóo qinée kúqiraridaqa qinée maqee aní qáfeeqa anée sía kúqina márana káqi márana.

³¹Yóoseefaafa ikí raqaséenoo narí áfasausa mára fáqa narí ákoona áiku ásauku aiqáma fáqa qímanniminoo qinau. Qinée Fáraoofa máriqoo óoruree ínniara qímamianaurea. Qíní qíkoofa fáqa qíní qífasausa fáqa Kannaana máqusaindari qinée márunnannai qumuréaa foo qianáura.

³²Qinée ínniara sipsípasaa rakísi máriasa márídaqa náriqa sipsípa faqa burimakáu faqa náriqa aiqáma áinaina faqa máree qumiaa foo qímasee qímamianaurea. ³³Qinée miqí qímasee qímamisáananoo Fáraoofa ínni náaramásee ínnée aináini márianara iráinaqá maaqí qímasee qímamiaqa.

³⁴Óo maasá úriqararafa maasá qikeekú qikaaku óoqai sipsípa kai rakísi marúsa márúfaqa maasá fáqa maqee mínásaa kai rakísidaqa. Ínnée miqí qímasee Fáraoona qímamifánoo mifá Kooseena máqa ínni nímiannoo. Isipa máqannaasa sipsípa rakísiranara níko uqanná qáidanoo. Minára ínni náaduma sáa Kooseena máqa nímiannoo.

47 ¹Yóoseefaafa narí áfasausa moodáannai qísauku námu nífiqeenoo Fáraoo fuqóo óoru finau. Óorureenoo qímaminoo qinau. Óo Fáraoo qíní qíkoofa fáqa qíní qífasausa fáqa Kannaana máqusaindari nári sipsípa burimakáu aiqáma faqa nári aináina faqa máree qúmidaqa. Maqee misa Kooseena máqasaa qumu márídaqa. ²Miqí qímasee narí áfasausa mára Fáraoona óorinni múrusoofanoo níqafanau.

³Fáraoofa Yóoseefaana ufa iriséenoo miná áfasausa mára irámirinoo qinau. Ínnée nána áinaini máriasee. Miqí qufaqá misá iriséeqa qiqau. Úriqararafa, maasa sipsípasaa rakísira áinaina ímarunausa márídaqa. Maasá qikeekú qikaakú áuqeeu sáikana kaí maasá faqa máraidaqa.

⁴Aandaróo firaafá uqanná Kannaana máqasaa dárifanoo maasá sipsípauqa nára ándanda sía márifaqa maasa maa maqa maaqánaki márírara úmidaqa. Amanée eedóo qírana qíminaa maasa Kooseena máqa máaqaki máranauree.

⁵Fáraoofa misá ufa iriséenoo Yóoseefaana qímaminoo qinau. Doo aní ákoofa faqa aní áfasausa fáqa aní faqa máríraree qídee. ⁶Isipa máqa máqa misáindi márídanoo. Sáinaqa Kooseena máqa máaqaki máriaqa. Kooseena máqa máqa ámiqirafa márídanoo. Aní áfasausa kínaana moó qáfainanoo sipsípa burimakáu ámiqi mándee rakísi marínnana miná maréeqeenana quqásáinanoo mifá qíní sipsípa burimakáusaa rakísiani.

⁷Miqí qímasoofanoo Yóoseefaafa narí ákoona áfiqeenoo Fáraoo fuqóo mínisoofanóo Yakooboofa miqóo aniréenoo Fáraoona afaaqóoqa qímama qánau. ⁸Miqí qímasoofanóo Fáraoofa Yakooboona áukuanara irámirinau.

Aní áukuana náqummee máridanoo fèè qufanóo Yakooboofá qinau. ⁹Qinée 130 áukuana kaí maa maqánasaa máridaqa. Sía kísaaqasaa fáu qinee moómoo úmmaara paqúriqa. Qíní qikeekú qikaakú kísaaqasaa uqanná máriqau. Misá áukuana fannoo qíní áukuana fíaaqaranoo máridanoo. ¹⁰Yakooboofa miqí qímaseenoo kafáa Fáaroona afaaqóoqa qímama qáseenoo dóo ráudamaki finau.

¹¹Yóoseefaafa narí áfasausa mára fáqa narí ákoona fáqa Fáaroofa uqóo Isipa máqa máqaki Rameeseesa máqusa aaqa soofaqá máriqau. ¹²Miqíqa miqóo márufanoo Yóoseefaafa narí ákoona faqa narí áfasausa mára faqa narí ákoona áiku ásauku márusa faqa káaqa ánaaqi fáiquuqa faqa nárana ními márinau.

Aandaroo firaafá Isipa máqannaasa náru ufáfa.

¹³Aandaróo firaafá uqanná ímarufanoo sía uqanná aiqáma tínai nárana márinau. Isipa máqanna fásiqa ánaasee faqa Kannaana máqanna fásiqa ánaasee faqa náararoofaqa ummooquká iqá nímariquau. ¹⁴Misá nárana feefaurí márufanoo Yóoseefaafa mi munnimmána mara máree Fáaroofa máruqoo múnusee miná ámi márinau. ¹⁵Isipa máqannaasa fáqa Kannaana máqanaasa fáqa nárana feefaurída aiqáma nárí munnimma taikáqau. Miqí máseeqa Isipa máqannaasa aniréeqa Yóoseefaana qímamíqá qiquau. Maasá munnimma dóo taikáseeqa anée sía maasá áfu kai qíqafaa kúquana fáara nárana níminaqa náa. Sía maasá nárana qíminaqa maasa aní áfusaa kúquanaura.

¹⁶Misá miqí qufanóo Yóoseefaafa maaqí qímasee náriqa qímannimainau. Ínni munnimma taikáinaqa ínneeqa aandáu aina máree míni qímidaqa nárana miná ákiiqara máraaqa. ¹⁷Miqí qufaqá misá náriqa aandáu aina Yóoseefaana míni ámufanoo misá qóosauqa faqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa doonkíuqa faqa miná ákiiqara nárana nímimarinau. Dóo mi aukuaná misa nárí aandáu aina ákiiqara Yóoseefaafa nárana ními marínau.

¹⁸Mi aukuaná taikóofaqá kafáa moó aúkuanaki Yóoseefaa fuqóo aniréeqa maaqí qímasee qímamiquau. Maasá náqi fèè mándee moó áinaina aní áfusaa kukéeqaanauree, sía. Dóo maasá munnimma taiká fifaqá maasá aandáu aina faqa aníndika kai mámbifaqa káqi máridaqa. Sía aní ámira áinaina moó márifaqa. Maasá qíqá qífaaqa fáqa maasá maqá faqa kaí maasáki máridanoo. ¹⁹Maasá aní áfusaa kúquaqa mídaqa doo sáina maasá qeeqá faiqi fáqa maqá fáqa miná kai amisáidaqa feefaurú marasáidaqa nárana náa. Miqímmaseeqa maasá qeeqá fáqa Fáaroona anáinira faiqi kákai iqá mária. Maasá moodáa ainainará kai íridaqa. Nárana faqa nárana asumu faqa níminaqa maasá qúmmaqa. Nárana qúmmaquseeqa maasá sía kúqua.

²⁰Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo aiqáma Isipa máqa máaqa feefaurúmna Fáaroona áminau. Aiqáma Isipa máqannaasa aandaróo

firaafá uqanná nárúnara náriqa maqá amisée feefaurú marasée minánnoo nárana feefaurúmmaná néemarufanoo aiqáma máqa máaqa Fáraoonaindika minóo máarinau. ²¹ Miqí márufanoo Yóoseefaafa Isipa máqa máaqa dínni átindari dínni átinni márusa maréeqee aináinira fáiqika kai másanau.

²² Isipa máqannaa amaana máqasaa rakísiraua maqá kaí Yóoseefaafa sía feefaurínau. Faraoofa maqee maqee munnimma ními márufaqa nárana feefaurúmmásaida néemárufaqa sía misá maqá feefauriqau.

²³ Yóoseefaafa faiqí ánaasee qímanniminoo qinau. Dóo ínnee qáfaidee qinée maqee ínni faqa ínniqa maqá faqa feefaurúmmaná Fáraooná ámiqa. Maqee nárana asumu nímbianaqa ínneeqa maqá Fáraooná ámu maqánaki kafáa qúmumaqaqa. ²⁴ Nárana ánoona mámbinaqa moodáaqoo unakú quqáseeqa aiqáma moodáannai qísaukukinaana moodáa moodáa Fáraooná amisee akaqána ínneeqa faiqi ánaaseera faqa asumuara faqa quqáaqa.

²⁵ Faiqí ánaasee Yóoseefaana maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Óo Yóoseefaafa anée aneenná kaí maasá mandá ainainasaa ititá qísaanano. Anée kai maasá ámiqimma qísaanano. Úriqararafa maasá amaná Fáraooná aináinira fáiqi márianaura.

²⁶ Miqóo qári Yóoseefaafa afeeka sánda ufa quqánau. Mi sanda ufána óosana maaqí minóo márídano. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa nárana unakúsee moodáannai qísauku kínaana moodáa Fáraooná ámiqa. Mi ufáfa maqee káqi afeekaíkinoo márídano. Amaana máqasaa rakísi marúsa maqá kaí sía Fáraoonaindikinoo márínau.

Yakooboofa ínaaqianna moodáa úfa irámirinau.

²⁷ Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa Kooseena máqa máaqaki máriqau. Miqóo márídaqa moómoo áinaina faqáasa márufanoo misá faiqí námu faqa moómoo kambíqau. ²⁸ Yakooboofa qísauku qára taikáseenoo qíku dínni taikáseenoo dínni óonu qaara maraséenoo 17 áukuana Isipa máqasaa márínau. Miná áukuana aiqáma moodáanaki 147 áukuana marasée kúqinau. ²⁹ Miná kúqirafa adeedí ráma fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana áaramaséenoo qímaminau. Anée aneenná ásauku qíní qífundana ámeemaana quqáséenana sía Isipa máqasaa ákundaanáuranoofee qímasee qímafeekaikia. ³⁰ Qini qiqá qíkausea mára níkundoonaki qíkundaa. Qíní Isipa máqasaaqari mara máree misá níkundooqoo qíkundaa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa narí qímaminoo qinau. Anée qíanandee mianáura.

³¹ Yóoseefaafa narí ákoona ufa iriséenoo eedóo qufanóo miná ákoofa qinau. Saa sía káqi eedóo qíà, kúqaa qíma afeekaí kínana eedóo qía. Miqí qímasoofanóo kúqaa Yóoseefaafa eedóo qíma afeekaí kínau. Qíma afeekai kámmasooofanóo Yakooboofa narí qaarísaa óoqu mariífi Ánutunara dúfi dúfi qinau. Innaaru qímasoofanóo Yóoseefaafa narí aináinai finau.

Yakooboofa Eefaraimána faqa Mannaseena faqa nifaaqóoqaqu úfafa.

48 ¹Káqikaaqóo mári kufaqá misa Yóoseefaana qímamiqau. Aní ákoofa dóo ámiqimma aurídanoo. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí ámaaku qára Mannaaseesa Eefaraimasa nínidiqueenoo narí ákoofunnái óoqu fínau. ²Misa Yakooboona qímamiqau aní amaaku Yóoseefaafa aní qáfarara qúmidanoo fee qufanóo Yakooboofa afeekaikámmasee fíndi fufanóo narí qaarísaa óoqu marínau.

³Óoqu mari fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Óoqai qinée Kannaana máqa máaqaki núafannana kínai Rusa máqa máaqaki máriafánanoo Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa akooqoo kooroommá fufanóo qíní qifaaqóoqa qíma qímaqanau. ⁴Mifa maaqí qímasee qíní qíma qíminau. Qinée moómoo faiqi asumu ámiana anísaaqári aní aruakínausa moómoo máqannaasaika mifáranoo. Qinée maa maqána aní aíku ásauku nímiananoo naaru naaru misáindika minóo máriannoo.

⁵Aní ámaaku qára Isipa máqasaa kambíqara qánda qinée Kannaana máqasaa káqi márunaqa kambíqaa qanda Mannaseesa Eefaraimasa qíní faiqi qára Reeubeenása Simeeoonasara foorá márifaranoo. ⁶Anée akaqá faiqi námu maqa sáinausa misá aníndika mámbi márifara. Misá narí nifasaa qanda Mannaseesa Eefaraimasakínaa qúmiasana ainaina máree fáranoo. ⁷Qinée aní ánoona Raseera námmarinara íriqa miqí qídaqa. Mifá qíní firaa qímudao qíranaki Kannaana máqa máaqaki kúqinau. Qinée Meesapootamia máqa máaqaindari ani máriafananoo aanái Eefarataa máqusa aaqá kúqinau. Qinée miná írí Eefarata máqusai fímaru aanná áfainni ákundaqiafana. (Maaqee Eefarataa máqusara Béedeeree máqusee qídaqa)

⁸Yakooboofa miqí qímaseenoo Yóoseefaana ámaaku qára nínrafeenoo qinau. Maaqandá yána faiqi qáree.

⁹Qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qíní faiqí qára Ánutufa Isipa máqasaa máriafananoo qímu qandá márídaqa. Yákooboofa mi ufána iriséenoo qinau. Dóo miqandá nífiqee maí qinée únnaqoo adeedí mínisáinaqa nifaaqóoqa qíma nímaqaa. ¹⁰Yakooboofa náuraiqi márúnara sía ámiqimmasee áfu máqee marínau. Yóoseefaafa narí ámaakuqara mínisoofanoo óonu máfi káqaramma qumáreenoo nímóoqánau.

¹¹Nímooqa námasee Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinee sía kaifáa ani qáfaanauree qúnanoo Ánutufa kaí qifaqá aní faiqí námu níqafáidaqa. ¹²Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa narí ákoona áfundana sáaqaraana narí faiqi qára qumáreeqeenoo narí ákoona áfunni óorindari maqásaa áqufinau. ¹³Yóoseefaafa narí ákoona áfusaa kummáráma fufanoo Eefaraimmana mara múnu Yakooboona ásaakai quqáseenoo Mannaseena miná ásaukuannai quqánau. ¹⁴Quqásoofanóo Yakooboofa ásauku qára fíqaree áiqaree mámbufanoo ákáqa Eefaraimana sáa ásauku uqannái quqéenoo áfasaana Mannaseena sáa ásaakai ásauku quqánau.

¹⁵ Miqí mándeenoo Yóoseefaana afaaqóoqa qímamaqeenoo qinau.

Qiní qíkause mára Abaraqaammána faqa Isakeena faqa níkoofa Ánutufa maa faiqísa ámiqi ámiqimma nímaqaani. Qiní qífíqamaree maaqoo maqee míníqai faqa márúnna Ánutúfa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani. ¹⁶ Qiní óosana óosana mádainaina kínaana ititá qímaqoo qangiroófa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani.

Qiní dúqu faqa qiní qikooqandá Abaraqaammasa Isakeesa núqu faqa maa faiqi qandásaa máriani.

Miqandá moómoo fáiqi maqasáifanoo moómoo miqandá kíqari kambíqafi máriaqa.

¹⁷ Yóoseefaana narí ákoona ásauku qáfoofanoo aundurá mandái kufanóo narí ákoona ásauku qumáreenoo áfasaanasaa ásaqai ásauku quqáqoona maréeqee ákaqasaa quqásee ákaqasaa ásaukuannai ásauku quqáqoona maréeqee áfasaanasaa quqárara qinau. ¹⁸ Óo qípoo anée sía andeeqáananoo indaarúqaafa maí máridanoo aneenná ásauku uqannái ásauku miná ákiiqasaa quqáqaana.

¹⁹ Miqí qufanóo miná ákoofa qádo qída qinau. Qiní qímaaku qinée íridaqa miqídaqa. Indaarúqaafa mifá fáqa miná áiku ásauku moómoo márifarano. Ínaaqiannána áiku ásaukuqa firaa afeeka maqannaá uqanna márifarano narí áfasaana óoraqaránnoo máriannoo.

²⁰ Miqí qímaseenoo mi faasaanná nifaaqóoqa qíma nímaqeenoo qinau.

Isaraee máqannaasa nifaaqóoqa qíqa anísaa qímasaida qifáranoo.

Misá maaqí qifáranoo Anutufa Eefaraimmana fáqa Mannaseena undéemma ámaqaani. Miqúnannai Yakooboofa Eefaraimmana uqérasee Mannaseena rafáaqa fínau. ²¹ Miqí qímaseenoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinée kúqirara mídaqa Ánutufa aní faqa máridanoo aní áfíqee aninná akeekú akaakú maqásaa óoru fúannoo. ²² Seekeemma máqa máaqa ámiqirafa máridanoo. Qinée óoqai qeeqá durú feefannóo Amoorá máqannaasa faqa rakusée máraafanna máqana aní ámianaura sía aní ákaqaa fasáauqa nímanaura.

Yakooboofa narí áiku ásauku taikára qafaaqooqa qímannimu ufafa.

49 ¹ Yakooboofa narí faiqi námu náaramaséenoo qíma níminau. Ínnee aiqáma maaqóo aniráifaqa kásooaaqee ínni kína kambíqaaninna áinainara qíma nimiana íriaqa.

² Ínnee qiní Yakooboosa faiqi námu ínnee qiní fíqu fíqu mámbifaqa ínneeqa níkausa qiní Isaraeerasa ufa íriaqa. ³ Reeubeenáfa anée qiní óoqa fáiqi máriananoo.

Anée qiní afeeka indaarúqaafa máriananoo.

Anée aiqáma qiní faiqi námu kíqari úriqararafa káaqa afeekaikí márianafa máriananoo. ⁴ Anée nammári áufindee ímarianafa káaqa afeekaikí márianafa máriananoo.

Anée sía úriqarana márinnaranoo.

Anée qiní qaarísaa qiní aináinira ánaasee sakasée faiqáannanara miqínnaranoo.

⁵ Simeeoonása Réefisa ínnée qára moodáa fídika máriafanoo.

Ínnée qára ínneeqa rákira dúru sámunnoo faiqí mandáikamma nímaqaqau. ⁶ Qiní írirafa sía misá kukéeqara úfaki ootúpanoo márídanoo.

Qinée sía miqandá ufa suqíranaki márianaura.

Misá nírana qoofaqa faiqí ánaasee narusée miqóoqari nasurídaqa burimakáu ákoonauqa náununu ateeqáqau. ⁷ Ínniqara áannoo qíranasaa níqirafa máriannoo.

Ínnée káqi fífaú nárí márianara minára níqirafa máriannoo.

Isaraée máqa máaqakína ínniqara faiqi námu fúrufaramambuaqa.

⁸ Yakooboofa miqandá nifaaqóoqa qímaseenoo quandáfínoo Yúdana afaaqóoqa qinau.

Yúda, aní ákaqaafasaa aní amooqifára.

Anée aneenná namuqáa ninukasáa réenana rafáaqa fínafa máríannoo.

Aní ákoona faiqi námu aní óorinni niqoori sáunu áreefaranoo.

⁹ Yúda anée káasau áandaura foorá faiqí nárí máríanafa máríannoo.

Anée firaa kaasau ainainá máriana, anée aandáu arusée námasee faiqaqée ínanoo moó fánnoo sía aní áfauriannoo, ruffaannoo.

¹⁰ Yúdafa karaambaíqa durú feefa uaqéeiannoo.

Minásaa ani aruakínausa úriqaraqa márídaqa rakísi nímaqeefaranoo.

Mifa úriqarara áuqu marasée rakísi nimaqanoo fífiinoo Siroo máqusaki óonuraannoo.

Miqóo márídanoo aiqáma máqannaasa miná ámeemaanai márífanoo rakísinnimaqaannoo.

miná áiku óosana márídaqa miná ufa máu kai fífáranoo. ¹¹ Mifa narí doonkí timmusa úainna sándasaa rumbéenoo.

Úainnauqakíqari káaqa ámiqíranasaa rumbéenoo.

Mifa narí qamunna fídika árira úainna anoonakí nammáruqinoo.

¹² Mifa úainna néemarífanoo miná áfu fídíkandanda inóo márífanoo mimí náamma anoona néemarífanoo áfai éekara áridanoo.

¹³ Miqí qímasee Yúdana qímamiséenoo Seeburunana quandáfí afaaqóoqa qinau.

Seeburuna, anée ooruku námmari áfainni márínaránnoo.

Sípauqaindi nammáriara rufíasee aní mandaaqásee márífara.

Aní maqa máaqa óosu Sidoona máqa máaqa áti raqúru áminoo máríannoo.

¹⁴ Miqí qímasee Seeburuna qímamiséenoo Yakooboofa quandá fínoo Isakaana afaaqóoqa qinau.

Isakaa anée afeeka doonkiara foorá máfinana nárana úqauqa ámuuaqa faiqaqéia.

Yóoseefaafa narí ákaqaa fasáauqa áqoondikira úfa níminau.

¹⁵ Isakaafa idooára máqusa qáfoofanoo ámiqinoo márufanoo kummárama fufanóo ataufakaáqa firaa ummaara quqásee máranoo nímarinau. Mifa aináinira fáiqiara foorá aináiniannoo.

¹⁶ Yakooboofa Isakaana qímamiséenoo quandáfinoo Dannaana afaaqóoqa qinau.

Dannaafa nari máqannaasa úriqararafa máriannoo.

Misa Isaraee máqannaa foorá márifaranoo. ¹⁷ Anée ukadiqara foorá aaná áfainni márinnanoo qóosa fannoo aatáta fínana áiku raqúraminnanoo maqásaa áqufinanoo faiqí minásaa márína afiqú áqusainanoo ánaaqiannaindari áqufuaní.

¹⁸ Yakooboofa Dannaanara miqí qímaseenoo Ánutunara innaaru qínnoo qinau.

Óo Yáawee qinée aní dadaaqíranara áfeesidaa.

¹⁹ Miqí qímaseenoo Kadannana afaaqóoqa qinau.

Kada nipuráara fásiquaqa aní árifaranoo.

Miqífana anée quándaki náriqa nífaqee finnáranoo.

²⁰ Miqí qímaseenoo Yakooboofa Aseeranara qinau.

Aní maqa máaqaki nárana moómoo ámiqirafa kaí máriannoo.

Anée kínna ámi máriandee íra nárana kaí néemarinnaranoo.

²¹ Napatari anée káasau áandaura fooqána márídana aneenná áidiranasaa sandána núa.

Anée ámiqira fáiqi moómoo máqeennaranoo.

²² Yóoseefaafa anée irumu miqírafa márídana nammári áfainni kambíqafi aqama moómoo íreennaranoo. ²³ Aní namuqáa nimudáanai qímasee nári durú feefannóo aní árírara áfaqeefaranoo. ²⁴ Miqífanoo Yóoseefaana durú fánnoo sía paruparuqíannoo típu kaí qínóo máriannoo. Yakooboona Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa miná afeeka áminanoo miná ásauku fannóo afeekaikíannoo. Mi Anutúfa Isaraee máqannaasa rakísirafa misá afeeka kukeeqara maqusá márídano. ²⁵ Aní ákoona Ánutufa aní dadaaqíannoo.

Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní ámiqi ámiqiani.

Innaarúnaindaraa áakunnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaannoo.

Maqákíqari ururáinna námmarifa aní ámiqi ámiqirana ámiani.

Aní burimakáu aandáu faqa faiqi ánaaqiuqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaani. ²⁶ Moómoo táatúqeenauqa faqa sákummauqannoo faqa ani ámiqi ámiqimma ámaqaani.

Óoqeenaa áaqanasáaqaraa ámiqi ámiqirafa áni ámiqi ámiqiannoo.
Náaruara márira áaqanasaaqaraa ámiqi ámiqirafa aní ámiqimma
ámaqaani.

Óosana óosana áinaina qinee qúnna ámiqi ámiqirafa aní
Yóoseefaanasaa máriannoo. Anée aneenná áfasausa kiqari
úriqararafa márinnanasa mi ainaináusa anísaa máriannoo.

²⁷Miqí qímasee Yóoseefaana qímamisée quandáfinoo Beensaminná
qímaminau.

Beensaminna anée káasau fáiniara foorá márinaránnoo.
Anée kanánaana faqa eendímarinana faqa aandáu arusée
neennáranoo.

²⁸Dóo miqímasee Yakooboofa narí faiqi námu indaarúqaana sáa
óosana araséenoo aiqáma máfi nifaaqóoqa qímasanau. Miqímásóofaqa
misa qísauku qára taikásee qíkunooqu qaara marasée óosana faiqi námu
Isaraée máqannaa máriqau.

Yakooboofa kuqufuafaqá ákundoo ufafa.

²⁹Yakooboofa nifaaqóoqa qímannimaqaseenoo maaqí qímasee narí
faiqi námu qímaníminau. Qínée káqi kaaqóo kúqiqa qeeqá qikeekú
qikaakú márianaki óonu ootúpaanaura. Ínnée sía maaqóo qíkundaqa.
Óoqai Abaraqaammáfa níkundara maqá feefaurú máqoofa máridanoo.
Qeeta máqannaa Eefaroonaa máqaki qíní qíkausea níkundoonaki qíní faqa
qíkundaqa. ³⁰Kannaana máqa máaqaki Makapeera máqusa Mámareena
máqusa súani áfu óosana qáanai máridanoo. Abaraqaammáfa
Eefaroonafa unnái mi maqána feefaurúmaseenoo níkundana. ³¹Miqóo
misa Abaraqaammána faqa miná ánaaqa Saráqa námmmarina faqa
níkundaqau. Minakíkai Isakeena faqa miná ánaaqa Reebeeka námmarina
faqa níkundaqau. Qinee minakí ínni nínoona Reea námmarina
ákundeeqa. ³²Mi maqána faqa minakínaa óoni áamara faqa Qeeta
máqannaasa unnái feefauriqia. Qíní minakí qíkundaqa. ³³Yakooboofa
narí faiqi námu qímannimi taikásee áiku raqándaammasee doo kúqino
narí akeekú akaakú unnái finau.

Yóoseefaafa narí áfasausamara asooára ufa qímannimu ufafa.

50 ¹Yakooboofa kuqu fufanóo Yóoseefaafa aundurá mandáikufanóo
narí ákoona qirisaa rofeebáaqa mámbufanóo narí ákoona
óori ámooqueenoo qíkí ráqanau. ²Qíkí raqaséenoo Yóoseefaafa Isipa
máqannaa óosana máreenoo tutáqausa qímannímufaqa aniréeqa sía kái
káqi mandáikianifeera marasínna óosana óosana akuámaqee máriqau.
³Misa Isipa máqannaasa óosana maraséeqa qaara fasiqa níku nísauku
taikásee 40 faasaanasáa marasínna Yakooboona qirí akuámaqau. Isipa
máqannaa qaaramóo fásiqa faqa qísaukuqara taikásee 70 fáasaanasáa

Yakooboona ikí ráqaida soofaarí máriqau. ⁴Soofaarírana taikásoofanóo Yóoseefaafa Fáraoona aaqá márusa úriqararawsa qímannimino qinau. Innee maa ufána mara máree múnú karaambáiqá Fáraoona qímamiaqa. ⁵Qiní qíkoofa kúqirara ídanoo qíma afeekaikámmasee qiní qíma qíminoo qinau. Qinée kúquanana qiní qirí mara máree Kannaana máqa máaqaki óoni áamara deedaqammá qáafannanaki qíkundaa. Minára amanée qinée óorureeqa qeeqá qíkoona minakí ákundamaséeqa qúmunauree.

⁶Minára Fáraoofa irisée qímaminau. Doo óoruree aneenná qíma afeekáfkianandee ínana aneenná ákoona ákundamasee qúmua. ⁷Yóoseefaafa narí ákoona ákunarara óorufufaqa Fáraoona aaqá úriqararawsa márusa faqa Faraoona kóota írimarusa úriqararawsa faqa Isipa máqannaasa indaarúnniki ímaru fasiqáusa faqa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. ⁸Miná áiku ásauku faqa miná áfasausa mára faqa miná ákoona áiku ásauku akaqáusa faqa aiqámausa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. Misá aandáu faqa faiqí ánaaqiuqa faqa káqi kaí Kooseena máqa máaqaki máriqau. ⁹Akaqáusa qóosasa óoru fíqau. Akaqáusa qóosa rariséemarú karánaki óoru fíqau. Yóoseefaana fáqa faiqí tatúfufaqa óoru fíqau.

¹⁰Misa aiqámausa súani óosana qáanai Yóoradana námmani áfainni sakuma faqa ráisa adiuqá mara qáqimaru maqusánasaa óoruree misa firaaqóo kísaaqasaa soofaariqau. Yóoseefaafa narí ákoonara qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana soofaarinau.

¹¹Kannaana máqusanaasa miqóo márusa ikí ráqoona qáfamásee qiqau. Níndafaqa Isipa máqannaa firaaqóo fáqa rúmasaida ikí ráqaida. Miqí qímaseeqa misa mi maqusána áuqu Abeera Misaraima fée qímaríqau. Mi auqúna óosana Isipa máqannaa soofaaríra máqusa fée qiqau.

¹²Yakooboona faiqi námu nári níkoofa qímannimundee iqau.

¹³Misa nári níkoona qirí mara máree Kannaana máqa máaqai óoruree Makapeeraa máqa máaqaki Mámaree máqusa súani óosana qáannai márufaqa miqóo óoni áamaraki ákundaqau. Qeeta máqanaa fásiqa mina áuqu Eefaroona Abaraqaammáfa feefaurú máqoonaki quqáqau.

¹⁴Yóoseefaafa narí ákoona ákundamaséenoo narí fáqa fusá narí ákaqaafasauqa fáqa moosá fáqa kafáa anirandée Isipa máqusai fíqau.

Yóoseefaafa narí akaqaa fasáauqa áqoondikira ufa níminau.

¹⁵Yóoseefaana ákaqaa fasáauqa misá níkoofa kuqufufaqa Yóoseefanara rufíeeqa narí qímami narí qímami qiqau. Óoqai maasa Yóoseefaana mandáika mámaqaafánausa márida. Miná ákiiqara íannoofee. ¹⁶Misa miqí qímaseeqa Yóoseefaa funnáí ufa quqáseeqa maaqí qimasee qímamiqau. ¹⁷Óo Yóoseefaa maasá qíkoofa kúqiraridanoo aníara maaqí qímasee maasá qímaqiminau. Yóoseefaa aní ákaqaafasaa aní mandáika mámaqoonara qaunúmmasaa síamma íria. Misá aní mandáika

mámaqoonara dóo qinée mi ufána óosana íriqa. Maasá qíkoofa miqí qunára minára maasa aní qímamidaqa. Ani akoona Ánutuna aináinira fáiquqa maasa aní mandáikamma ámaqaafánna númoona minní qísaa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa minára iriséenoo ikí ráqanau.

¹⁸ Miná ákaqaa fasáauqa minára iriséeqa aniréeqa náriqa Yóoseefaana óorinni maqásaa kummárama fufaqá qiqau. Maasa aní aináinira fáiqu kákai mámbi márianaura.

¹⁹ Yóoseefaafa iriséenoo qináu. Ínnee sía qiníara rufíaaqa. Sía qinée qeeqá qifaaqa Ánutuna ámaqa máqaanaura. ²⁰ Kúqaa ínnee qiní mandáikamma qímaqaaneera tipúndaarufanoo Ánutufa miná mara quandásoofanoo ámiqináu. Moómoo maqee káqi máriasa márirana dadaaqíanifeera miqínáu. ²¹ Sía rufíaaqa. Qinée ínnei fáqa ínnei faiqi ánaasee faqa nárana nímida rakísi nímaqaanaura. Miqí qímasee Yóoseefaafa narí áinaina nifaaqa quqáaqeera qíma nímináu.

Yóoseefaafa kúqu ufafa.

²² Miqóo Yóoseefaafa Isipa máqannai narí áinaina fáqa káqi márinau. ²³ Mifá wan handeréeta faqa qísauku qára faqa 110 maraséenoo kúqináu. Yóoseefaafa miqóo máridanoo narí ámaaku Eefaraimmana faiqi fáqa qáfanau narí ánaiqi fáqa narí afaqnáusa faqa nín-dafanau. Yóoseefaafa Mannaaseena faiqi Makirana faiqi námu narí afaqnáusa marasée fírinau. ²⁴ Kúqiraridanoo Yóoseefaafa maaqí qímasee narí áinaina qímannímináu. Qinée kúqirarammidaqa. Qinée kuqu fúànanoo Ánutufa ínnisaa rakísidanoo ínnei indaarúnnikinaqa ooqai Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa qíma afeekaíka mándee nimiqoo máqanasaa ínnei nín-diqamaree miqóo múnu quqáannoo. ²⁵ Yóoseefaafa minára kaí kafáa qímannímináu. Ánutufa ínnei nífiqee fínaqa qiní qímudaani fáqa mara máreeqa miqóo múnu madikáma qísaaqa. Ínnee minára qíma afeekaí kífafa qinee íria. Misá irisée qíma afeekaikámmasooofanóo Yóoseefaafa kúqináu.

²⁶ Yóoseefaafa Isipa máqa máaqaki máridanoo wan handeréeta faqa qísauku qara faqa 110 áukuana maraséenoo kúqináu. Kuqufufaqá misa sía kaí káqi putaa íanifeera mi marasinná aku ámaqaseeqa bukísaki quqáqoofanoo márinau.

Rafúdoo Akarafa

Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa mandáikamma nímaqaqau.

1 ¹Yakooboona ámaaku óondamara misá faqa Isipa máqusai óoqu fúsa misá nuqu maaqímminoo máridanoo. ²Reeubeenáfa faqa Simeeonáfa faqa Réefifa faqa Yúdafa faqa ³⁻⁴Isakarafa fáqa Seeburunafa fáqa Beensamináfa faqa Dánnaafa faqa Napatarifa fáqa Kadaafa faqa Áseerafa faqa minamúsa faqa misá faiqinámu faqa nárì níkooná nínaakuna faqa Isipa máqa máaqaki óoqu fiqau. ⁵Moodáanaki ruqáuiqa óoqu fúsà qaaramóo fásiqa níku nísauku taikásee móó fásiqa ásaukuqará kai taikásee 70 Isipa máqa máaqaki óoqu maríqau. Yóoseefaafa óoqai miqóo máruqoo márínau.

⁶⁻⁷Miqóo máriiufafa Yóoseefaafa faqa narí áfasausamara faqa aiqáma mi akiiqáusa kuqu taikáfufafa misá faiqi námu níku nísauku fíndifufafa faiqi móómoo uqanna maqasoofafa kambíqau. Kambíqafiq Isipa máqa máqa umbiqámma áqica maríqau. ⁸Faraoofa Isipa máqanna rakísirafa kuqufufanóo kísaaqasaa márinoó fúka móó Fáraofa kambíqanau. Mifá Yóoseefaanara faqa aandaroo áukuana rakísiiunara faqa miná áiku ásaukuara faqa sía írinau. ⁹Faraoofa narí máqannaasa qímanniminoó qinau. Isaraee máqannaasa móómoo uqanna maqa máqa umbíafa máriafaqa maasá úridaaqaramáseeqa maasá rafáaqafu qímaqéefaara. ¹⁰Rákirafa kambíqainaqa misá maasá namuqáa faqa moodáanaki kámmafi maasá darusée quqásee sandée foora. Ínni saimbaqa náqiffee mándee óonumafi irisée misá rafáaqafúsaanaqee misá sía móómoo kambíqeefaree.

¹¹Miqí qímasoofafa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa karafúsa saika nímiqau. Afeeka rakisirausá misásaa rakísi maríqau. Isaraee máqannaasa karafúsaki máridaqa qaara maqusa áuqíqau. Móó máqusa áuqu Pitoona máqusa áuqusee moo máqusa áuqu Raqamaseesa máqusa áuqíqau. Mi maqusa qandá nárana afeedímaru maqusa qanda maríqau. Qafee máqannai kai máqa usakéemaríqau. ¹²Isipa máqannaasa Isaraee máqanna kafáa kafáa ummaara nímufafa móómoo kambíqafiq maqa máqa qumbíqau. Isipa máqanna misá níndafeeqa káqa rufíee

máriqau. ¹³Miqúnara sía moómoo asumu kambíqaaqeera firaa kadaapí uqanná misá nímuaaqa quqásoofaqa misá mandá márira máriqau. ¹⁴Isipa máqannaasa qufaqa Isaraee máqanna qafee máqa qumáree ausírira óoniara foora moómoo áuquseeqa minánnai máaqa usakéeqa kafaá áfuqaki áinaina faqa ímaríqau. Miqí márufafa sía Isipa máqannaasa misára qimudádo qímaríqau.

¹⁵Faraoofa mi kadaapirirána Isaraee máqanna nimiséenoo quandáfinoo Isareee máqanna ánaasee qaaraqánda Sifaraa námmarisa Puaa námmarisa inaamunáí fusásaa rakísimaru anaasee qanda qímanniminau. ¹⁶Ínneeqara innaamunáí fídaqara dadaaqíqa faiqí maqaséeqa akoonaiqí aiqáma aaqee uqanná rutúkuuqa, mánaaqa kai káqi máriaqa. ¹⁷Mi anaaseeqandá Faraoona ufa iriséeqara Ánutuna ufara rufiaseeqa sía akoonaiqíuqa nárí maríqau, káqi máriqau. ¹⁸Faraoofa akoonaiqí moómoo kambíqoofanoo nínđafamáseenoo innaamunáí nífiqaganu ánaaseeqanda náaramáseenoo níqinoo qinau. Ínneeqara náqaafee ifaqée sía akoonaiqí nárídee qiní ufa rukíáafanoo. ¹⁹Miqandá miná ufa iriséeqa qiqau. Heeburu ánaasee sía Isipa ánaasee naannaráidaqa misá káqi káqi faiqi máqaidaqa. Maqandá óonu ráunaqa fáasai faiqi maqaqaafaqá óonu nínđafaidaqa.

²⁰Ánutufa mi anaaseeqandá óosana nínđafamáseenoo ámiqi ámiqimasoofaqá Isaraee máqannaasa moómoo kambíqafíqa afeeka maqanna máriqau. ²¹Miqandá Ánutunara ruffoofanoo miná ákiiqara Ánutufa miqandá faqa faiqi asumu níminau.

²²Faraoofa misá nínđafeenoo narí máqanna Isipa máqanna aiqámausa náaramáseenoo ufa afeeka ufa qímanniminau. Heeburu ánaasee akoonaiqí maqasáifaqa ínnee miná maréeqee nammári firaaná Niru námmariki áqusaiafa kúquaqa. Aiqáma kúquaqeera mánaaqaqa kai káqi máriaqeera qinau. Miqí qímasoofaqa miqímmi maríqau.

Misa sía Mooseena fáiqi ánaaqi áriqau.

2 ¹Mi kamúqoo mi aukuaná Réefina átiqiqari kumaaráa moó fannoo fíndi finoo mánaaqa Réefina óosanakí máranau. ²Maraséenoo faiqí moó akoonaiqí maqaséenoo miná ánoofa qáfoofanoo ámiqira faiqi márufanoo Isipa máqannaasa árífoo qímaseenoo qaaramoó qúqoonasaa kukéeqa ámaqáqoofanoo márínau. ³Qaaramoó qúqooná áiqaróofanoo faiqi ánaaqi káqikaaqóo áaqoo írufanoo miná ánoofa akoofa rafáaqafirara óonumafi írusia miná ánoofa fúraa ámanee úqa kísaaqa difaanará foorá áuqinau. Mifá koorootáqa qumáreenoo fúraa úqamau sía nammári ruqíqaki kéeqáanifeera akinau. Uqá áuquseenoo miná ánoofa faiqi ánaaqi uqáki rúmaseenoo fúraa moómoo nammári ámmáusái márúnaki kukéeqaoofanoo minakí márínau. ⁴Nammárikiki márufanoo mi faiqína ánaaafa níanaindari kukéeqanoo márídanoo rakísi márínau. Nánee kambíqaannoo qímasaidanoo rakísi márínau.

⁵Fáraoona áraamuna nammári áuqaaneera narí rakísimaru manaaqáusa faqa mi nammárinai qúminau. Mifá nammári áuqaidanoo fúraaki qáfoofanoo uqá márinau. Márufanoo qáfamaseenoo narí aináini maru manaaqána qímamufanoo mi uqána nammárikinaana máranau. ⁶Marasoofanoo Fáraoona áraamuna ásaukukinaana maraséenoo uqá óo raqásee faiqi ánaaqi qáfanau. Faiqi ánaaqi ikíraqoofanoo miná írufanoo ámuqusufanoo qinau. Maafá Heeburu máqannaasa faiqi akoonaiqi márídanoo fee qinau. ⁷Mifá miqi qímarufanoo mi faiqi anaqína ánasaafa aniréenoo Faraoona áraamuna maaqi qímasee qímaminau. Amanée Heeburu ánaasee moó óoru áfiqee múqusaananóo fée náamma ámiannoo fee. ⁸Faraoona áraamuna eedóo qufanóo mi faiqi anaqína ánasaafa óoru narí nínnoona uqanna áfiqee qúminau. ⁹Qumuroofanóo Fáraoona áraamuna fannoo maaqi qímaseenoo mi anaaseená qímaminau. Anée maa faiqi anaqína náamma ámidana rakísi márínaqa qínée maqee maqee feefaurú aní ámi maríanauranoo. Mi anaaseefá eedóo qímaseenoo narí faiqi ánaaqi uqanna narí máaqai múnú qaqée ídanoo rakísi marínanau. ¹⁰Mi faiqi anaqífa káqi kaaqóo innooqáfufanoo narí ánoofa áfiqeenoo Faraoona áraamuna máruqoo mínisoofanóo narí faiqi kámámbinau. Fúka ánoofa áuqu rarara maaqi qinau. Qínée nammárikinaana máraunnnanara áuqu Mooseeneé qianauna.

Mooseefa Midianna máqusai sandánau.

¹¹Máriiufanoo Mooseefa innooqáfufanoo moó kári narí máqanna Isaraee máqannaasa óonu nínfafoofaqa firaa kadaapi rímariqau. Isipa máqannaa moó fánnoo Heeburu máqannaa Mooseena aqoónnana árimarufanoo Mooseefa qáfanau. ¹²Áranaqoofanóo faiqíara dínni dínni múnú áfu máqee míni afu maqee ufanóo faiqi sía márufanoo Isipa máqannaa fásiqa Mooseefa kuqá aruséenoo miná irí núkuda afaqáseenoo minakí kukéeqasee ákundana.

¹³Iqáqoofanóo kanánaana rafúdamakufanoo Mooseefa narí máqannaa nínfafarara kafáa finau. Óonuree nínfafoofaqa Heeburu fásiqa qaaraqánda rákiqau. Mooseefa aqoónnana árimaruna qímaminoo qinau. Anée náqaafee ifanée aneenná aqoónnana óosana síainaki fífau áridanee. ¹⁴Miqi qufanóo áru fásiqafa qinau. Yáfee aníara karaambáiqee qifanée anée maasá ufa irisée andeeqáidanee. Eendá anée Isipa máqannaa áruanafa kafáa maqee qiní faqa dárinnaree qufanóo Mooseefa taútinau. Tautúmandee qinau. Dóo eendá árunnanara aiqáma kooróomminoo márídanoommifoo qímaseenoo rufínanau.

¹⁵Fáraoofa minára iriséenoo Mooseena kuqá áruaneera ufanóo Mooseefa minára rufíamareenoo Isipa máqa máaqa quqásee Midianna máqa máaqai níanai sandánau. ¹⁶Sandee óonureenoo nammári mádika áfaisaa óoqu márinau. Midianna máqannaa amaana máqaki

aanáiqikirana miná áuqu Yeetaroona áraamuqmaaka dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 máriqau. Mooseefa nammári madika áfaisaa márufafa mi manaaqáusa nári níkoona sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa nammári saka nímianee qímasee aniraqau. ¹⁷Faiqí akaqáusa nári sipsípasaa rakísimarúsa mi manaaqáusa niqiqoofaqá anirandée fufaqá misá nári sipsípa naaree nammári nímianeera qufanóo Mooseefa fíndifinoo misára qádo qímaseenoo mánaaqauqa náaroofaqá aniroofanóo Mooseefa narí kai misá sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa nammári saka nímínuu.

¹⁸Mi manaaqáusa sipsípauqa nammári néeneesoofaqá nífiqee máaqai fiqau. Óonu roofanóo misá níkoofa irámirinoo qinau. Ínnee náqifee ifaqée maqee fáasaanasaa ándee. ¹⁹Miqí qufaqá misá qiqau. Isipa máqannaa fasiqa moó fánnoo faiqí sipsípasaa rakísi máriasa óonu raafanóo misára qádo qímaseenoo maasá sipsípauqa narí kai nammári saka qumáree nímíisaifaqá dauní anidaqa. ²⁰Misá níkoofa miná írinoo qinau. Mifasiqáfa yáiffee márídanoo fee. Nánaree ínnee minní áisee ándee. Dóo sandée óonu áfiqai fanoo nárana ani náani. Miqí qímasoofafa óonu Mooseena áfiqee ániqau. ²¹Yeetaroofa Mooseenara qiní faqa máriannee qufanóo eedóo qímasee márínau. Márufanoo Yeetaroofa narí áraamuna Sipooraa námmarína Mooseena ámufanoo máranau. ²²Maraséenoo faiqí akoonaiqí máqanau. Maqaséenoo Mooseefa narí faiqí áuquireenoo qínée ánaamuru maqusaki márídee qímaseenoo Keerasoommá née qinau.

²³Mooseefa miqóo moómoo áukuanaki márufanoo Isipa máqanna karaambáiqá Fáraoofa kúqinau. Kuqufufafa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa afeeka rumbarana ámeemaanai káqi kai ánnadannada qídaqa márídaqa Ánutufinnai dadaaqíanifeera innaaru qímaríqau. Misá innaaru qírafa Ánutufinnai ooru finau. ²⁴Ánutufa misá qikí ráqarana iriséenoo Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa moodáanaki kára ufa qímaqoofa misá faiqínámu faqa dadaaqíanifeera óonu máfi írinau. ²⁵Ánutufa misá mandáinainaki márufanoo misára óonu máfi írufanoo ámuqusinau.

Ánutufa Mooseena áaranau.

3 ¹Moó kári Mooseefa narí áiraamaku Yeetaroona Midianna máqannaa amaana máqaki aanáiqi kárafa márúna sipsípasaa faqa mimmísaa faqa rakísi márínau. Moó kári Mooseefa narí áiraamaku sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa nífiqa máreenoo aadána máqa máqa fíqareenoo Hooreeba náaquqara áaqanasaa múruqoofafa ándanda néemarufanoo rakísi márínau. ²Miqí márufanoo Ánutuna qangiroo Mooseena áfusaa tautúmma amaqáseenoo kooroomáfinoo saqári amimikíqari idáuru kambíqanau. Mooseefa miná qáfoofanoo idáuru firaafá qáidanoo sía mi saqári amimína qanau. ³Mooseefa miná

qáfamaseenoo moó áinainammifoo sáina aaqá óonuree qáfaa, nánaree saqári amimi sía qáidanoo fee qímasee aaqá finau.

⁴ Mooseefa quándakinoo aaqá óonu roofanóo Ánutufa minakíqari Mooseena áaraidanoo qinau. Moosee Moosee qinau. Mooseefa iriséenoo foó qímaseenoo qinau. Qinée màà márídaqa. ⁵ Miqí qímasoofanoo Ánutufa kafáa qímaminau Moosee sía anée adeedí ánia. Aneenná áiku ánaamu raipáqusee miqóo maría. Náaquqara maqa maaqa márínara aneenná áiku ánaamu màra áqua. ⁶ Miqí qímaseenoo Ánutufa kafáa qímaminau. Qinée aní ákoona Ánutusa márídaqa. Abarahaamána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa márídaqa. Mooseefa mi ufána iriséenoo Ánutuna qáfaanoo qímaseenoo rufíaseenoo óorisaa ititánau.

⁷ Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Qíní faiqí ánaasee Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa firaa aupurarana ními máriafaqa níndafaidaqa. Misá qíníara maasá afeeka rakísira rakísi máriasa nísaukukinaana rafía quqáannee qímasee qíní dáaree máriafaqa íridaqa. Qinée misá aiqáma áupurarana máree márianara íridaqa. ⁸ Qinée innaarúnaindari qumurée Isipa maqánnaasa nísaukukinaana maréeqee firaa máqa máqa áinoo faqáa máqa aiqáma ainaina rairáa ímariqoo quqáanaura. Mi maqánasaa Kannaana máqannaasa fáqa Heeta máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa faqa Peerisita máqannaasa faqa Hifita máqannaasa faqa Yeebusa máqannaasa faqa misáuqa máriaqoo quqánnisaanaura. ⁹ Isipa máqannaa Heeburu máqannaa radámi máriafaqa misá qikí ráqee máriafa dóo qíní dáaqoosaa rifaqa níqafaidaqa. ¹⁰ Qinée aní Isipa máqannaa karaambáiqá Fáraoo finnai aiqáanana óonureenana qíní faiqí ánaasee indaarúnna kámma nímaqainaqa Fáraona maqa máaqakíqari quqásee ániqa.

¹¹ Mooseefa mi ufána iriséenoo Ánutunara qádo qídanoo qinau. Akasáa qinée maaqírausa náqímáseeqee Fáraoo finnai óonuree fee Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqaki máriana nífiqaanaúree. ¹² Ánutufa iriséenoo qinau. Qinée anífaqa márianana anee Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa qaraana nífiqamaree maa aaqannásaa anirée qíní qimoo qifáranoo. Miqínna oosanafa qinée aní aiqáafannanara kooroo íannoo.

¹³ Mooseefa iriséenoo kafáa Ánutuna qímaminoo qinau. Anée qíní diqiqáanáqa qinée Isaraee máqannaa ínnannai óonu réeqa maaqí qianáura. Ínni nísaifaqausa nínaakusa Ánutufa qíní diqiqaifaqá ínni qímannimirara ánídaqa. Miqí qíanaqa misá maaqí qímasee qíní ireefáranoo. Miná áuqu yáfee márídanoo fee qífaqa qínee náqífee qímasee qímannimianaúree. ¹⁴ Ánutufa iriséenoo Mooseena qímaminoo qinau. Qinée qeeqá márúnausa qídaqa. Anee maaqí qímasee qímannimia. Náriara qinée qeeqá márúnausee qímarífa diqiqaiafaqa ínnée iannai ánídaqa. ¹⁵ Maaqí qímasee kafáa moó fáqa qímannimia. Ínni níkausa Abarahaammána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa Yáaweesa

máridaqa aní Isaraee máqannaa iannái aní aqiqáidaqa. Qíní mi duqúfa náaruara máriannoo. Kásooqee kambíqainausa qíní mi duqúna reefáranoo. ¹⁶Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée óoquiree Isaraee máqannaa úriqararaura súqusee maaqí qímasee qímannimia. Yáaweefa inni nínaakusa Abarahaammána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa qíní qífusaa kooroo máfinoo qímaqiminoo. Misá qímannimia, qínée misá iannái anirée qáfaunaqa Isipa máqannaasa qumaara moómoo nímimariafaqa qáfaidaqa. ¹⁷Qinée Isipa máqa máaqakinaana máraanauree qímasee íridaqa. Misá fíraa aupurana kínaana nífeeqee áinoo faqa máqasaa iráira ída réemindéemiri máriqoo Kannaa máqasaa faqa Heeta máqasaa faqa Amooraa máqasaa faqa Peerisita máqasaa faqa Hifita máqasaa faqa Yeebusa máqasaa faqa quqánnisaanura.

¹⁸Moosee anée Isaraee máqannaasa mi ufána qímanniminaqa írifara. Ánee Ísaraee maqannaa úriqararaura faqa nífiqamareenana Isipa máqannaa karaambáiqua márinnai óonuree maaqí qímasee qímania. Maasá Heeburu máqannaasa Yáaweefa maasá Ánutufa maasá qífusaa kooroo máfinoo qímanniminoo. Maqee anée maasára eedóo qínaqa qaaramóo fáasaana aadána máqa máaqaki óonuree maasá Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianee qía. ¹⁹Qinée íridaqa anée qímaminanoo Isipa máqannaa karaambáiqua fánnoo sía inni níiqáinaqa fífaranoo. Qinée miná áidaafirana ámiananoo miqóo inni níiqáannoo. ²⁰Qinee qeeqá afeekannái Isipa máqannaasa óosana óosana náaquqara áinainannai fitíqnarana nímianaaura. Nímiananóo Fáraoofa miqóo inni idukúannoo.

²¹Qinée Isipa máqannaasa ínniara náaquqarana nímianaqa ínnée Isipa máqasaaqari sía káqi fífaranoo. Aináina nímifaqa máree fífaranoo. ²²Ínnée fírarifaqa inni nínaaqmaaka Isipa máqannaa ánaaseeuqa nári naaqá mária ánaaseesa faqa náriqa máaqaki máriasara faqa qífaqa qamunna faqa kóora faqa siruáa faqa nifaqa áuqi maria ainaináusa faqa nímifaqa ínneeqa faiqi námu níraamuqmaaka Isipa máqannaa ámiqira qámunna ainainá kai afisúnnímaqaifaqa máree fuaqa. Miqínnanannai ínnée Isipa máqannaasa aináina máree fíara foorá ífaranoo.

Ánutufa Mooseena óosana óosana kúdifaanna áuqaani féera afeeka áminau.

4 ¹Mooseefa Ánutuna ufa iriséenoo kaifáa irámirinoo qinau. Misá Isaraee máqannaa sía qíní ufa qaindúsia, sía qíní ufa íria qíníara únna fee qímasee Yáaweefa sía aní áfusaa kooroo ifaná únna qiaano qífaqa qínee náqífee íanáuree. Náqífee íánaqee misá qíní óosana qáfee fee kúqaa fee qífáree. ²Miqí qufanoo Ánutufa qinau. Aní ásaukuki anee nánée úqirafa nídanee, qufanóo Mooseefa qinau. Sáunu úqiraura nídaqee qinau. ³Ánutufa iriséenoo

qinau. Dóo miná maqásaa áqua qufanóo maqásaa áqusoofanóo mi saunúfa sakáni kambíqa fufanoo Mooseefa miná qáfamaseenoo rufiasee sandánau.

⁴ Ánutufa kafáa qímaminoo qinau. Aneenná ásaukunnai mara miamí ámeesa qúmaraa qufanoo qumároofanoo kafáa ásaukuki sáunù kámmafinau.

⁵ Miqóoqari Yáaweefa Mooseena qímaminau. Anée óoqu Isaraee máqannaa nífusaa miqínaqa misá qiníara Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yakooboona fáqa misá Yáaweefa misá Ánutufa kúqaa aní afusaa kooroo íífoo qifáranoo.

⁶ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminau. Anée aneenná siútaki ásauku upeekáa. Miqí qufánnoo Mooseefa miqímminau. Ásauku upeekáseenoo radúkusee qáfoofanóo ásaukumau aiqáma namúandáundau inóo márufanoo qáfanau. ⁷ Ánutufa kafáa qinau aneenná ásauku kafáa upeekáa qufanóo upeekáseenoo radúkuseenoo qáfoofanoo ásauku máu namúandáundau írafa sía marínau. Dínniara foorá kai márínau. ⁸ Ánutufa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée indaarú sáunù uqannífiqaina sía írifana innaaqiana ásauku uqannífiqáinaqa íriaqa. ⁹ Misá aní mi ainaina qandá qáfamasee sía aní ufa írifana anée Niru námmari saka qumáreenana aadána máqasaa adíásainanoo fidíka kai mandíffinaqa qáfaaqa.

¹⁰ Mooseefa Yáaweena ufa iriséenoo qímaminau. Óo Yáawee sía qiní diiqáa. Qinee óoqaindari sía ámiqimmasee faiqí nífusaa ufa qúnausa márídaqa. Maqee anée qiní qímá qímiannaqooqari sía mifa qiní maréeqee ufa qímarunausaikammá qiseenoo. Qinee sía ufa qúnausa ufara mammá qímarunausa márídaqa. ¹¹ Miqí qufanoo Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Yáfee nífauru nímidanoo fee. Yáfee sía ufa qíasaika faqa náaqoo qaunírausaika faqa mánnisaidanoo fee. Yáfee nífu máqarana faqa nífu dimbarana faqa nímidanoo fee. Qinée Yáaweesea kaí miqídaqa. ¹² Moosee anée doo fúa. Qinée aní ufa dadaaqi aakápaananá qinnáranoo.

¹³ Mooseefa kaifáa Yáaweena qímaminoo qinau. Óo Yáawee anée moó aqiqáinanoo fúani. ¹⁴ Yáaweefa miná iriséenoo áranaqoofanóo qinau. Dóo amaná aní áfasaafa Áaroonafa Reefina átikinaafa andeeqásee ufa qímarífa márífaqa qinee íridaqa. Mifá maqee aníara randánnoo ánidanoo. Mifá aní paqúrimánde asasiannoo. ¹⁵ Anée miná qímaminanoo mifá misá qímannimiani. Qinée ínniqára dadaaqianaqa ufa qímannimifaranoo. Qinée ínneeqára ifándinna áinaina qímannimianaqa áuqeeffaranoo. ¹⁶ Ánutufa kafáa Mooseena qímaminau. Áaroonafa aní ufa maréeqee faiqí ánaasee qímannimíannoo. Mifá ani óora foorá márínana anée miná Ánutufara foorá márídana mifá áuqaanínna áinaina anee aakápeennáranoo. ¹⁷ Anée aneenná sáunù faqa úqirafa fúa. Minánnai óosana óosana ainaina faiqí sía amana áuqaqaa ira áinaina áuqeennaranoo.

Mooseefa Isipa máqusai kafáa anirandée finau.

¹⁸ Mooseefa Yáaweena ufa iriséenoo narí áiraamaku Yeetaroo funnái óonureenoo qímaminoo qinau. Amanée qinée Isipa máqusai kafáa

anirandée óonuree qeeqá áinaina níqafaanauree. Misá káqi fee márídee doo fee kúqia. Miqíqufanoo Yeetaroofo iriséenoo eedóo qímasee aiqanau.

¹⁹Mooseefa Midianna máqa máaqai káqi márufanoo Ánutufa kafáa qímaminoo qinau. Dóo fíndi fínana kafáa Isipa máqusai fúà. Aní árirari marúsa dóo kúqia. ²⁰Mooseefa irisée eedóo qímaseenoo narí ánaaqa faqa faiqi námu faqa maréeqee doonkísaa quqáseenoo finau. Ánutufa máree fúannee qu sáununa faqa máree finau.

²¹Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Anée Isipa máqa máaqai óonureenana misá karaambáiqu áfusaa faiqí sía amana áuqaaqáa íra áinaina qinee ámiafanna áfeekanannoo áuqaa. Miqí márínaqa qinee Fáraona kaukaata qíra írirana ámiananoo sía eedóo qínaqa Isaraee máqannaasa fifáranoo. ²²Anée maaqí qímaseenana Fáraona qímamia. Yáaweefa maaqí qídanoo. Isaraee máqannaasa qiní óoqa faiqiará foorá márídammiaafoo qia. ²³Qinée aní qímamidaqa. Anée qiní óoqa faiquqa Isaraee máqannaasa quqásainaqa misá óonuree qiní qimooqiaqa, qúnana anee qádo qánaqa doo maqee aní óoqa faiqí áruanaura.

²⁴Mooseefa narí faiqí ánaasee faqa fídanoo eendúfanoo aanaí faiqanau. Eendáki Ánutufa aniréenoo Mooseena kuqá árirara ínau. ²⁵Miqufanoo Mooseena ánaaqa Sipooraa námmarifa óoní raiqárana qumáreenoo narí ámaaku afaaqa áti aukúseenoo minánnoo Mooseena áiku áuqamáseenoo maqásaa quqánau. Quqáseenoo qinau. Anee qini qifaaqi fidíka ánaaqi fasiqa máriananoo fee qinau. ²⁶Miqimmásoofanoo Yáaweefa Mooseena sía árinau.

²⁷Miqí qímarufanoo Yáaweefa Áaroona qímaminoo qinau. Anée aadána máqa máaqai fídana Mooseena paqúria. Áaroonafa eedóo qímasee Ánutuna náaquqara áaqanai óoru Mooseena paqúrinau. Paqúrimasee ámooga nanau. ²⁸Ámóoqásoofanoo Mooseefa Isipa máqa máaqái fúanífeera Yáaweefa qímamuna faqa óosana óosana áinainara faqa Áaroona qímaminau. Yáaweefa faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina áuqánnée quná faqa Áaroona qímaminau. ²⁹Mooseesa Áaroonasa Isipa máqa máaqai óoqureeqa Isaraee máqannaqa faiqí firaasá náarama quqáqau. ³⁰Quqáseeqa Yáaweefa Mooseena qímamu ufáusa aiqáma Áaroonafa qímannimisoofofanoo Mooseefa faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinainauqa misá nífusaa áuqanau. ³¹Isaraee máqannaasa Áaroona mi ufána iriséeqa kúqaa mifoo qiqau. Misá Yáaweefa misá unnai ánunara náriqa firaa aupuraranara irisée kummá rámafufaqa innaaru qiqau.

Mooseesa Áaroonasa Isipa máqannaasa kínna óonu qáfaqau.

5 ¹Innaaru qímasoofoqa Mooseesa Áaroonasa Fáraoo funnáí óonuree qímamiqa qiqau. Óo Fáraoo, Yáaweefa maasá Isaraee máqannaqa Ánutufa aníara maaqí qinoo. Anée qiní faiqi námu idukúsainaqa aadána máqa máaqaki óonureeqa oomáqa mándee qiníara innaaru qídaqa

qimooqiaqee qinoo. ²Fáraoofa miqandá ufa iriséenoo qinau. Yáaweefa yáfee. Nánaree mina ufara eedóo qímasee Isaraee máqannaasa niiqána fifáree. Sía qinée Yáaweenara íridaqa. Mínara qinee sía uqanna Isaraee máqannaasa niiqaanáura.

³Mooseesa Áaronása kafáa Fáraoona qímamiqa qiqau. Maasá Heeburu máqannaasa Ánutufa maasá qífusaa koorooinoo. Anee maasára eedóo qínaqa qaaramoó fáasaana aadána máqa máaqaki óonuree Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúra. Maasa sía miqíananóo mifa firaa manda auriranannái fee firaa dáriranannai fee maasá aiqáma dárúannoo. ⁴Fáraoofa iriséenoo Mooseesa Áaronasa qímanniminoo qinau, ínneeqara nánaree faiqí ánaasee qíní aináini máriasa nífiqee fuafaqee minnísee fídee. Sáina kafáa anirandée aináiniranaki fuaqa. ⁵Ínnee Isaraee máqannaasa maqee moómoo kámmafi qíní aináinirana minnísararee fée qídafee.

⁶Mi faasaaná kai Fáraoofa Isipa máqannaa karabusasaa rakísi márusa faqa Isaraee máqannaa niqóónausasaa rakísi márusa faqa qímanninoo qinau. ⁷Ínnee maqee sía kafáa uíta asaki ateeekásee Isaraee máqannaa nímiqafa minánnoo máqa usakee maría simmeerána áuquqa. Sáí faqá nári kai máraaqa. ⁸Maraseéqa sía óorudupi masee áuquqa. Aiqáma kári áuqi máriana amana kái áuquqa. Misá kudikí maríasa márídaqa qíníara maasá idukúsáinaqa maasa óonuree Yáaweena nári Ánutuna tatúfirana suqá ámianee qídaqa. ⁹Miqí qídaqifaqa ínnee firaa kadaapi nímiqafa misa óonauqee anauqee ídaqa Mooseesa Áaronasa qínna únnaufausa sía íriaqa.

¹⁰Miqí qufaqa karabúsasaa rakísi márusa faqa Isaraee máqannaasa nári niqóónausasaa rakísi marusa óonuree maaqí qímasee Isaraee máqannaasa qímannimiqa. Fáraoofa maasára sía uíta asaki rarakú míni nímiqee qídanoo. ¹¹Mifa ínniara ínneeqá kai minakínai randásee máree míniseeqa óoqai áuqiu simmeerana amana kái áuquqee qinoo. ¹²Miqí qufaqa misa Isipa máqa máaqaki aiqámatinai nídaqa uíta asaki randásee suqímáriqau. ¹³Isipa máqannaa karabúsasaa rakísi márusa fuki faakí qídaqa qiqau. Ínnee óoqai maasá uíta asaki nímiqafana áuqeeundee másee miná amana kai simméera áuquqa. ¹⁴Miqí qímaseeqa karabúsasaa rakísi maru Isipa maqannaa fasiqáusa Isaraee máqannaasa nári niqóónausasaa rakísiaqeéra mara quqáqoosa nuruséeqa qiqau. Ínnee nánaree simméera óoqai áuqiuna amana sía áuqídee.

¹⁵Qufaqa Isaraee máqannaa rakísirausa Fáraoo funnaí óonuree qímamiqa qiqau. Oo úriqararafa. Anee náqaa fee ifanée maasá maaqímma qímaqaidanee. ¹⁶Misá sía uíta asaki nimiseeqa káqi maasára simméera áuquqee qídaqa. Miná sáara maasá dária. Sía maasá óosanasáa fau. Ínneeqa óosanasaa fifau miqíafanoo.

¹⁷Fáraoofa iriséenoo qímanniminau. Ínnee kudikí maríasa aináiniranara níkoóqaiqa qíníara maasá idukúqísainaqa Yáaweena

tatúfirana súqamianee qímáriefanoo. ¹⁸Dóo káqi káqi anirandée ínneeqa aináinai fuaqa. Misá sía ínnei uíta asaki nímifaranoo. Ínneeqa kai uíta asaki maree míniseeqa óoqai ñundée kai moómoo simmeera áuquaqa. Dóo fuaqa.

¹⁹Isaraee máqannaasa nári niqoónausasaa rakísi marúsa Fáraoofa óoqai áuqiundee kai másee áuquaqee qunára irisée doo maasa ummaarakí márídee qiqau. ²⁰Fáraoo funnaindari quqásee ánidaqa Mooseesa Áaroonasa misá nífeesidaqa márufaqa ani paqúriqau.

²¹Ani paqúrimmasee qímannimiqa qiqau. Yáaweefa ínñiqara óosana qáfamáseenoo miná ákiiqara nímianoo. Ínneeqara óosana arasaafanóo minásaara Fáraoofa narí rakísirausa faqa maasá dáruanoo. Ínneeqará Fáraoofa maasá dáruanifeera andaana rúmasaafanóo dáruanoo.

Mooseefa aundurá ummaara roofanóo Ánutu funnai anunú rinau.

²²Mooseefa misá úfa iriséenoo quándakufánoo óonureenoo Yáaweenara innaaru qinau. Óo Yáawee, anée náqaafee ifanée Isaraee máqannaa mãá mandáikána mánnimaqaidanee. Anée náqi fee ifanée qiní maí diiqéenee. ²³Qinée Fáraoo funnai óonureeqa ani ufa qímamíafanna qooqari Fáraoofa Isaraee máqannaasa mandáika kai mánnímaqaidanoo. Anée sía uqanna dadaaqíra kári máriananoo.

6 ¹Yáaweefa Mooseena ufa iriséenoo qímaminau. Amaná dóo anée maqee qiní óosana qáfeennáranoo. Qínee Fáraoona afeekaikámmasee qímamiananoo qiní faiqí ánaasee idukúsainaqa fifáranoo. Sía káqi idukúannoo qínée qíananoo idukúseenoo fuki faakí qínaqa miná maqásaaqari quqásee fifáranoo.

Ánutufa kafáa Mooseena áaranau.

²Ánutufa kafáa Mooseena qímaminóo qinau. Qínée Yáaweesa márídaqa. ³Qinée Abarahaamána faqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa misá nífusaa aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa qeeqá dúqu kooroo iqíafana. Qínee sía qeeqá fúka náaquqara dúqu Yáaweese qírana qímannimi qíafana. ⁴Qinée qeeqá moodáanaki kára ufa misá faqa qídaqa Kannaana máqa máqa misá nímíree qíma afeekaikíqíafana. Misá minakí asaqíraa fáira foora máriunaki quqánnisaanauranoo fee qíqíafana. ⁵Qínee maqee Isaraee máqannaasa Isipa máqanaasa karáfúsaki márídaqa aupúrida annada annada ímaríanara iriséeqa qínee qeeqá moodáanaki kára ufara óonu máfi íriqa.

⁶Moosee anée Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qiní ufa qímannimia, qínée Yáaweesa márídaqa. Ínnee Isipa máqannaa rumbáranaki máriana qínée ínnei idúkeeqee asumu máriranaki quqánnisáanaura. Qínée afeeka qisaukunnái mandá áupurarana Isipa máqannaasasáa quqáanaura. Quqáseeqa ínnei Isaraee máqannaasa asumu

máraanaura. ⁷Qinee inni qeeqá faiqí ánaaseekammáseeqa qinee inni Ánutusa márianaura. Qinée inni Isipa máqannaa karabúsa kínaana idukú nisaanaqa miqóo innée qiní Anutusara írifaranoo. ⁸Qinee inni nífiieqee kúqaa qíma afeekaikammásee Abarahaammána faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa nímianauree qíafannaqoo quqánnisáanaura. Qinee inni nímiananoo mi maqáfa innindi kámmiannoo. Qinée Yáaweesa qídaqa. ⁹Mooseefa Isaraee máqannaasa qíma nímufaqa misa sía miná ufa íriqau. Misá firaa ummaara máree márufa mifá misá náaqoo nífu fúrufára másoofaqa sía íriqau.

¹⁰Ánutufa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. ¹¹Anée Isipa máqannaa karaambáiqfa Fáraoo finnai óonuree Isaraee máqannaasara qímamia. Misá karafúsaki máriana idukúsaina fuaqa. ¹²Mooseefa mi ufána iriséenoo Yáaweena qímaminoo qinau. Isaraee máqannaasa rirímma sía qiní ufa íria náqaa fee másee Fáraoofa íriannoo fee. Qinée ufa qírara mammá qímarunausa márídaqa. ¹³Yáaweefa Mooseena faqa Áaroona faqa qímanníminoo qinau. Ínneeqara Isaraee máqannaasa faqa Fáaroona faqa maaqí qímasee qímannimiaqa, qinée aní Mooseenara Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqaindaraana nífiqee fúannee qúnnaara qímannimia.

Mosseesa Áaroonasa níku nísauku núqu.

¹⁴Yakooboona indaarúqaa faiqi Reeubeenáfa qaara faqa qaara faqa 4 faiqi máqanau. Misá núqu Hanookafa faqa Paruafa faqa Heesaroonfa faqa Karamifa faqa minamúsa máríqau. Misá nárí nifaafaurára máqa máaqakina márusa nínaakusa mára máríqau. ¹⁵Simeeonafa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáiqi máqanau. Misá núqu Yeemueerafa faqa Yaminafa faqa Ooqadafa faqa Yakinafa faqa Sooqarafa faqa Sauroofa faqa máríqau. Sauroona ánoofa Kannaa ánaasee márínau. Misa nárí nifaafau rára máqa máaqakina márusa nínaakusa mára máríqau. ¹⁶Réefifa qaara moó fáiqi máqanau. Misá núqu Keerasoonafa faqa Kooqatafa faqa Meerarifa faqa máríqau. Misá níkoofa Réefifa 137 aukuaana maraséenoo kúqinau. Misa nárí nifaafaurára máqa máaqakina márusa nínaakusa mara máríqau. ¹⁷Keerasoonafa qaara faiqi máqanau. Miqandá nuqu Ribinifa faqa Simeeifa faqa máríqau. Miqandásaaqari moómoo kambíaqau. ¹⁸Kooqatafa qaara faqa qaara faqa 4 fáiqi máqanau. Misá núqu Amarammafa faqa Isaqaranafa faqa Heebooroonafa faqa Usieerafa faqa máríqau. Misá níkoofa Kooqatafa 133 aukuaana marasée kúqinau. ¹⁹Meerarifa qaara faiqí máqanau. Miqandá núqu Maqarifa faqa Musaqifa faqa máríqau. Reefina faiqi námu ánaiqi mara miqímmiqa máríqau.

²⁰Amarammafa narí ákoona áuna narí amaamúna Yookebeeda námmarina maraséenoo Áaroona faqa Mooseena faqa máqanau.

Amarammafa 137 aukuana maraséenoo kúqinau. ²¹Isaqarafa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Kooraafa faqa Neefeekafa faqa Sikirifa faqa máriqau. ²²Usieerafa faqa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Misaeerafa faqa Eerasafanafa faqa Sitirifa faqa máriqau. ²³Áaroonafa Aminadafana áraamuna Nasoona ásookina Eeriseepa námmarina maraséenoo minásaa Nadabana faqa Abiquna faqa Eeriasarana faqa Itamarana faqa máqanau. ²⁴Kooraafa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Asirafa faqa Eerakanafa faqa Abiasafa faqa máriqau. Misá Kooraanasaa ani aruakí kambíqainausa nínaakusa mara máriqau. ²⁵Áaroonafa ámaaku Eeriasarafa Putieerana áraamuna maraséenoo Fineeasana máqanau. Miqímmásee doo Réefinakiqari ani aruakí faiqí óosana óosana máriqau.

²⁶Yáaweefa Áaroonasa Mooseesara kái qufaqa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa rumbárana kínaana nífiqá maree ániaqee qímaqoo qanda máriqau. ²⁷Miqandá kai Isipa máqannaasa karaambáiq Fáraona Isaraee máqannaasa idukúanifeera qímamiqau.

Yáaweefa Mooseena faqa Áaroonafa faqa ufa níminau.

²⁸Yáaweefa Isipa máqa máaqaki maaqí qímasee Mooseena qímaminau. ²⁹Qinée Yáaweesa márídaqa. Anée Isipa máqanna káaraambaíqa Fáraona aiqáma qinée qúnufana qímamía. ³⁰Mooseefa iriséenoo Ánutuna qímaminoo qinau. Qinée ufa qírara mammá qímarunausa márídaqa. Fáraofa náqífee másee qiní ufa íriannoo fee.

7 ¹Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Qinée aní aiqáanana anée Fáraona áfusaa Ánutufara foorá márinnaranoo Áaroonafa aní áfasaafa aní tamummáqara fásiqara foorá máriannoo. ²Qinée aiqáma ufa qímamunnana anée Áaroonafa qímaminanoo mífá Fáraona qímaminanoo Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqaki rumbáqa máriana idukúsainaqa mi maqa maaqána quqásee fuaqa. ³Ínnee qara Fáraona qímami márifaqa qinée kaukaata qímasee qáoo qíra írirana ámiananoo sía ínniqára ufa íriannoo. Qinée moómoo náaquqara áinaina Isipa máqa máaqai áuqáananoo sía ínni ufa íriannoo. ⁴Qinée firaa aupurarana uqanná Isipa máqannaasa nimiséee qeeqá faiqí ánaasee aiqáma faiqí óosaa indaarúnni kiqu nífiqee fuanáura. ⁵Qinee Isipa máqannaasa natuséeqa Isaraee máqannaasa misá maqa máaqaki máriana nífiqée fúánaqa Isipa máqannaasa qinée kái Yáaweesa márunnanara misa írifaranoo.

⁶Mooseesa Áaroonasa Yáaweena ufa iriséeqa dóo miqímmiqau. ⁷Mooseefa Fáraona fáqa ufa quú kári Mooseefa 80 aukuana faqáafa márufanoo Áaroonafa 83 áukuana faqáafa marínau.

Áaroonafa sáunù.

⁸Yáaweefa Mooseesa Áaroonasa qímanniminoo qinau. ⁹Fáraofa ínni qárara moó náaquqara áinaina áuqamásaífaqa kúqaa ánoonèe qianée

qínaqa Moosee anée Áaroona qímaminanoo mifá narí ásaukukinaa sáunù maqásaa Fáraona áfusaa áqusainanoo sakánikiani.

¹⁰ Mooseesa Áaronasa Fáraoo funnái óonuree Yáaweefa qímannímundee qiqau. Áaronafa narí sáunù Fáraona faqa miná úriqarara fásiquaqa faqa nífusaa áqusoofanoo sakáni kinau. ¹¹ Fáraoofa miná qáfamaseenoo narí írirana faqáa fásiquaqa faqa narí afunee fásiquaqa faqa náaroofaqa aniréeqa nári afuneennóo Áaronafa áuqòo ainaina áuqaqau. ¹² Mi afunee fásiquaqa faqa náriqa sáunù maqásaa áqusoofanoo sakánikinau. Sakáni kámafufanoo Áaroona sáunù fannoo misáindi nambíqamásanau. ¹³ Fáraoofa miná qáfamaseenoo Yáaweefa qundée ínoo kaukaata qíra írirafa káqi minakí márufanoo sía Mooseesa Áaronasa ufa írinau.

Mandáinaina Isipa máqannaasaki kambíqanau.

¹⁴ Sía írufanoo Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Fáraoofa káaqa kaukaata qíra írirafa minakí márifanoo idukirara ákóoqidanoo. ¹⁵ Dúna kanánaana Fáraoofa Niru nammári áuqarara óoqufínaqa ínneqara miná minní óoqu paqúriaqa. Sakániki mári saunúna faqa mara máree nammári áfainni óoqu márída minára rakísiaqa. ¹⁶ Paqúri máseeqa maaqí qímasee qímamiaqa. Yáaweefa Heeburu máqanna Ánutufa maaqandá diqiqai faqá Isaraee máqannaasa anée idukúsáinaqa aadána máqa máaqai óonuréeqa qiníara innaaru qiaqée qifaqa aní qímamidaqa. Anee sía íri máriananoo. ¹⁷ Maqee Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anee qinée áuqáanna ainaina qáfamasee anee qiníara Yáawe fée qímasee írinnaranoo. Anée qáfáinaqa qinée nammari ámuuqu maa saunúnannoo rukámu ámiananoo nammári fannoo fidíkaika míannoo. ¹⁸ Miqínanoo noodáanna minakínaafauqa aiqáma kuqu taikáinanoo nammári faqa mandá únda ínaqa Isipa máqannaasa sía amana mi nammarína neefáranoo. ¹⁹ Yáaweefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Anée Áaroona maaqí qímasee qímaminanoo narí sáunù qumáree aiqáma námmaryuqa faqa oorákinaa námmaryuqa faqa ákámmandira námmaryuqa faqa aiqáma námmaryi ámummaqa uqéeraani. Nammari fánnoo aiqáma fidíkaika kaí máfuannoo. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa námmaryuqaki fidíka kaí máriannoo. Difáaniki faqa afeekí faqa sakaqáinafa faqa kaí fidíka áruannoo.

²⁰ Mooseesa Áaronasa Yáaweefa qímá nímúndee iqau. Fáraona faqa miná úriqarara rákísirausa faqa nífusaa Áaronafa narí sáunù uqéereseenoo nammári ámuuqu árufanoo aiqáma mi nammárisa fidíka kaí árinau. ²¹ Noodáanna aiqáma námmaryikinaafa kuqu taikáfufanoo nammári káaqa mandá úndúfaqa Isipa máqannaasa sía mi nammarísa née máriqau. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa námmaryuqaki fidíka kai árinoo márinau.

²² Fáraona afunee fásiquauqa náriqa afuneennóo Áaroonafa undée iqau. Miqúfanóo Fáraoofa Yáaweefa qundée ínoo kaukaata qínnoo Mooseesa Áaroonasa ufa sía írinau. ²³ Fáraoofa miná qáfamáseenoo narí máaqai óonureenoo sía mi ainainúsara írinau. ²⁴ Isipa máqannaasa nammáriara randóosia Niru námmaryi áfaiqara núkuda indufúsaida ámiqira námmaryi sakasáidaqa néemariqau. Ánoona nammari mandáikinoos mārūnara sía néemariqau. ²⁵ Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana nammári káqi fidíka árinoo mārīnau.

Eeqamoosauqá kambíqauqau.

8 ¹ Yáaweefa kafáa Mooseesa Áaroonasa qímanniminoos qīnau. Ínnee qara Fáraoo finnai óonuree maaqí qímasee qímamiaqa. Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anée qiní qíku qísauku idukúsainaqa misá qiníara innaaru qídaqa qimooqiaqée qīnoo. ² Anée qádo qínaqa qínée eeqamoosa moómoora qíanaqa aniréeqa aní maqa máaqa qumbíqee faranoos. ³ Niru nammáriki faqa eeqamoosa kái qumbíáqa mārī faranoos miqóoqari anée kóoti marianna fīraa maaqánaki fáqa kéeqee faranoos. Anée faiqée mārīannanaki fáqa kéeqeefara. Aní qaari qamunnasáa fáqa qumbíqee faranoos. Aní faiqí fīraasá fáqa aní máqannaasa fáqa misá óonidaki faqa afeekí fáqa qumbíqee fara. ⁴ Eeqamoosa fannóo ururéeenoo aní fáqa aní aináinirausasaa rakísi mārīasa fáqa aní máqannaasa faqa nīfaaqai akareefáranoo. Miqí qufanóo Fáraoofa sía mi ufána írinau.

⁵ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminau. Anée Áaroonaa maaqí qímasee qímamia. Dóo aneenná saunū uqéeráseenana aiqáma nammári fáqa oorákinaa námmaryi fáqa áká mándira námmaryi faqa uqéera uqafiqasainanoos eeqamoosa fannóo moómoo ururéeenoo Isipa máqa máaqa rafáaqa fúani.

⁶ Áaroonafa Mooseena ufa iriséeenoo saunū uqéeráseenoo aiqáma námmaryi faqa nimummaqa uqéeranau. Uqéerasoofanoos eeqamoosauqá moómoo nammárikiqari ururéeqa maqa máaqa rafáaqa fīqau. ⁷ Isipa máqannaafunee fásiquauqa misá faqa nári afunee áuqusoofanoos eeqamoosa moómoo nammárikiqari Isipa máqa máaqaki qumbíqáqau.

⁸ Fáraoofa eeqamoosara ákooqoofanoos Mooseena fáqa Áaroonaa fáqa náaramásee qímanníminau. Ínnee qara óonu Yáaweenara innaaru qímasaifanóo kafáa eeqamoosa níiqáni. Éeqamoosa aiqáma níiqámásainaqa qīnee Isaraee máqannaaf karabúsakinaana idukúsaanaqa óonureeqa Yáaweenaa aandáu tatúfirana suqá ámiaqa.

⁹ Mooseefa Fáraona ufa iriséeenoo qímaminau. Qīnee ínniara innaaru qírara asasámmidaqa. Aneenná kai yáiree fee innaaru qīannee qínaqa qínée aníara faqa aní aináinirausasaa rakísirausara faqa aní máqannaara faqa innaaru qīanáura. Mi faasaanná kai ínni máaqakiaqa qari eeqamoosauqa quqásee Niru námmaryi kai óoqu mārī faranoos.

¹⁰ Fáraoofa iriséenoo dúna kai innaaru qìannee qufanoo Mooseefa iriséenoo qímaminau. Anée qíanandee íanáura. Miqìànana anee miná qáfamaseenana sía moó maqásaa anutufa Yáaweena maasá Ánutuna fooqáafa máridanoo fee qímasee írinnaranoo. ¹¹ Aníki faqa aní aináiniranasaa rakísirausaki faqa aní máqannaasaki faqa mária eeqamoosáusa taiká fúannoo. Sía uqanna moodaa faqa káqi máriannoo. Niru nammáriki kai márifaránoo.

¹² Mooseefa fáqa Ároonafa faqa Fáraona máaqakiqari ráudeeqa óonuroofanóo Mooseefa Yáawee funnái eeqamoosa Fáraona faqa narí máqannaasaki faqa quqáqoona taiká nísanifeera innaaru qinau. ¹³ Yáaweefa Mooseefa iroóndee inau. Aiqáma máaqakinaa eeqamoosauqa faqa máqa naambeeqá qara máru eeqamoosáusa faqa máqa saqama atiqara marusa faqa aiqáma qufaqá kuqu taikáqau. ¹⁴ Isipa máqannaasa mi eeqamoosáusa kúqiranauqa maréeqáida moodáanaki quqésoofaqa putaa íqa aiqáma maqá máaqaki putaá úndi marínau. ¹⁵ Eeqamoosa kuqu taikáfufanóo Fáraoofa qáfamaseenoo Yáaweefa qundée inóo kaukaata qímaseenoo sía Mooseena faqa Ároona faqa úfa írinau.

Aakúkauqa kambíqau.

¹⁶ Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Ároona maaqí qímasee qímamia. Ároona anée aneenná sáunù qumáree maqá rupéemma áminanoo kookooma fannoo qúandaki aakúkáikamafi Isipa máqa máaqaki umbiqáni. ¹⁷ Ároonafa narí sáunù sámu kookooma rupéema ámufanoo aiqáma Isipa máqa máaqakinaa kóokoomma fánnoo aakúkáikinau. Mifa faiqí ánaasee faqa aandáuqa faqa nifaaqasása qumbiáqa márída ukaqá ními máriqau. ¹⁸ Isipa máqannaafunee fásiquaqa Ároona óosana qáfamaseeqa misá fáqa nárì afuneennái aakúka amanammásee qáfaanee qímasee amanufanoo sía ufaqa minnísauqa. Minnísóofaqa aakúkauqa aiqáma átinai amanaikíqa máriqau.

¹⁹ Afunee fásiquaqa Fáraona qímamiqa qiqau. Ánutufa maa ainainá áuqaidanoo. Fáraoofa misá ufa iriseéenoo Ánutufa qundée inóo kaukaata qímasee Mooseesa Ároonasa ufa sía írinau.

Faufáariuqa kambíqau.

²⁰ Yáaweefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Dúna kanánaana uqanna Fáraoofa nammári áuqarara óoqu fúannoo. Anée kanánaana fíndifinana óoquirenana paqúrimasee maaqí qímasee qiní ufa qímamia. Fárao Yáaweefa aníara maa ufána qinoo. Anée qiní qíku qísauku idukúsainaqa qiní qimoo qiaqée qinoo. ²¹ Qinee aní aaqu qímáma qáidaqa anee sía idukínaqa qinee aní faqa aní aináiniranasáa rakísirausa faqa aní máqannaasa faqa faufáarinnoo aupúrarana nímianaúra. Isipa

máqannaasa máaquauqaki faufáari kai qumbíqaannoo. Aiqáma misá máqa maaqa faqa rafaqa fuannoo.

²² Miqí máfinaqa qinee Kooseena máqa máaqaki qiní faiqí ánaasee máriasasaa ititásana sía faufáari íannoo. Qinee miqíánana anee qiní Yáaweesara mi maqa maaqánaki máridanoo fee qinnáranoo. ²³ Qinée aní faiqí ánaasee faqa qeeqá faiqí ánaasee fáqa raináanaura. Mi rainaráfa náaquqara áinaina dúna kambíqaannoo.

²⁴ Kanánaana Yáaweefa qufaqá faufáari moómoo uqanna núkudara foorá aniréeqa Fáraona ufa írira máaqaki faqa miná aináiniranasaa rakísi márusa máaqakiaqa faqa aiqáma Isipa máqa máaqaki faufáari fannoo mandáika uqanna másanau.

²⁵ Miqímmásoofanoo Fáraofa Mooseesa Áaroonasa náaramáseenoo qímanniminau. Ínnee maaqóo Isipa máqa máaqaki moó átinai ínneeqa Ánutuna tatúfirana suqásee innaaru qiaqa.

²⁶ Mooseefa narí qímaminoo qinau. Maasá sía amana miqíánaura. Isipa máqannaasa Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámiranara níkoóqáandoora. Maasá maa andaúsannoo tatúfirana suqárafa Isipa máqannaasa níkoogarana nímianaqa maasá qíqáfamaseeqa óonisamu maasá kuqá dárifoora. ²⁷ Maasá qaaramoó fáasaana aadána máqa máaqaki óonuree aandáu tatúfirana Yáaweena maasá Ánutuna narí qímannimúndée kái íqa suqá ámianaura.

²⁸ Fáraofa iriséenoo qinau. Dóo amaná ínnee aadána máqa máaqái óonu máridaqa aandáu tatúfirana suqásee Yáaweena ínneeqa Ánutuna ámiaqa. Sía níanai fuaqa, adeedí máridaqa innaaru qídaqa qiníara faqa innaaru qiaqa.

²⁹ Mooseefa Fáraona úfa iriséenoo qímaminau. Aní máaqakiqari ráudeeqa qumuréeqa innaaru qianaura. Dúna kanánaana faufáari taikáannoo. Aní máaqaki fáqa aní aináiniranasaa rakísirausa máaqaki fáqa aní máqannaasa máaqáki faqa dúna kanánaana taikáannoo. Fáraoo sía kaifáa únna qímaseenana qádo qia. Isaraee máqannaasa Yáaweena tatúfirana suqámiranara sía kafáa qádo qia. ³⁰ Miqí qímaseenoo Mooseefa Fáraona máaqaki áiseenoo ráudamáfinoo Yáaweenara innaaru qinau. ³¹ Yáaweefa Mooseena irára ufa iriséenoo faufáari Fáraona máaqakinaana faqa miná aináiniranasaa rakísi márusa máaqakinaana faqa miná máqannaasa máaqakinaana faqa aiqáma taikánnisanau. Sía moodáa fáufáari káqi márinau. ³² Miqí márufanoo Fáraofa kafáa kaukaata qímaseenoo sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqa fiqau.

Isipa máqannaasa fírimaru aandausá kúqiqua.

9 ¹ Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminau. Anée Fáraoo finnaí óonureenána maaqí qímaseenana qímamia. Oo Fáraoo, Yáaweefa Heeburu máqannaa Ánutufa aníara maaqí qídanoo. Anée qiní qíku

qísauku idukúsainaqa qínfara innaaru qímaseeqa qimooqiaqee qinoo. 2-3 Anée kaifáa qádo qímasee Isaraee máqannaasa sía idukínaqa, qinée mandá áuriranara qíananoo aní aandáu qóosauqa faqa doonkúfaqa faqa kaméerauqa faqa burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa mi aurirána nímianauranoo. 4 Qinée aandáu raináanauranoo Isipa máqannaa aadáu aurirána nímianauránnoo. Isaraee máqannaasaindi sía aurirána nímianaqa sía misáindi kúquannoo.

5 Qinée Yáaweesa dúna fáasaana miqíanauranoo fee qídaqa. 6 Iáqoo kanánaana Yáaweefa narí qundée inau. Isipa máqannaasa aandáu aiqáma kúqu taikáqau. Isaraee máqannaasa aandáu sía moó kúqinau. Káqi maríqau. 7 Fáraoofa minára iriséenoo narí máqannaasa niqiqoofaqa óonu qáfamásee anirée Fáraoona qímamiqau. Isaraee máqannaasa aandáu sía uqanna moodáafa kúqinoo. Miqí qufanoo Faraoofa kaukaata qímasee sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqa fiqau.

Isipa máqannaasa nifaaqái abeemáuqa kambíqanau.

8 Yáaweefa kafáa Mooseena faqa Áaroona faqa qímanniminoo qinau. Moosee anée danda qoodaa ásaukunoo afaqámaree Fáraoona óorinni óonuree innaarúnai áqua. 9 Miqímmásáinanoo mi dandáfa kookoomara foóra aiqáma Isipa máqa máaqakinai áqufínoo aandáuqa faqa faiqí ánaasee faqa nibeemá náruani. Naru fínoo radíqinoo namúana firaafá kambíqaani.

10 Mooseefa faqa Áaroonafa faqa Yáaweena ufa iriséeqa dandá afaqámaree Fáraoo funnáí fiqau. Faraoona óorinni óonu kíkíqa máfufaqa Mooseefa mi dandána innaarúnai áqinau. Áqusoofanoo maqásaa áqufínoo mi dandáfa aandáuqa faqa faiqí ánaasee faqa abeemá níminau. Nimisoofanóo mifa radíqinoo namúana firaafa nárí márinau. 11 Isipa máqannaa afunee fásiquaqa sía amana Mooseena áfusaa ánirana amanaíkiqau. Misá faqa aiqáma Isipa máqannaa undée kai ínoo abeemá nárí márúnara sía Mooseefa máruqoo ániqau. 12 Miqufanóo Yáaweefa qufanóo Fáraoofa kaukaata qímasee Yáaweefa qundee ínoo sía Mooseesa Áaroonasa ufa írinau.

Firaa aaku faqa pupúsamu faqa áqufinau.

13 Yáaweefa miná qáfamaseenoo kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Ínneeqara dúna kanánaana fíndifíqa óonureeqa Fáraoona maaqí qímasee qímamiaqa. Heeburu máqannaa maasá Ánutufa Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anée qiní faiqí ánaasee idukúsainaqa misa qiní qimooqiaqee qídanoo. 14 Anée sía miqínaqa mi karí qinée sía aní aináiniranasaa rakísirausa faqa aní máqannaasa faqa kaí náruanauranoo, aní faqa aupúrarana ámianauranoo. Miqíanana anee írinnaranoo, sía moó fannoo qiní daanna rarafa aiqáma máqa máaqaki márídanoo. 15 Qinée

aní faqa aní máqannaasa faqa mandá áuriranannai amaná náru taikáunaiqini. ¹⁶Qinee ínni qeeqá afeeka uqannífiqarara ínni minní nísauanaqa káqi márianara qini áfeeka dúqu aiqáma máqa máaqaki dáraaniannoo. ¹⁷Fáraoo, anée káqi kai ramoo rámaa ídana sía qíní faiqí ánaasee idukúsánaqa fídammia. ¹⁸Dúna súani áfu máà maqee márína amanasaa ururáinaqa qinee qíananoo aaku firaafá pupú sámú námufaqa áqufuanoo. Miqíra púpu sámú Isipa máqannaasa óoqai faqa maqee máriaqooqari faqa sía qáfoo áinainafa maqee kái kambíqáannoo. ¹⁹Dóo aneenná máqannaasa qímanniminaqa náriqa aandáuqa faqa aiqáma áinaina mádaanai mári ainaináusa faqa maréeqee máaqaki quqáaqa. ²⁰Mádaanai márinna áandausasáa faqa faiqí ánaaseesaa faqa firaa pupusamu áqufinoo kuqá náruannoo. ²¹Akaqáusa Yáaweena ufa irisée níkóoqoosa misá náriqa aináinira fásiquauqa faqa náriqa aandáuqa faqa káqi mádaanai quqáqoofaqa máriqau.

²²Iáqóofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Aneenná ásauku innaarúnai uqéeraa. Uqéerasainanoo pupú samu aiqáma Isipa máqa máaqakinaa fásiqa ánaaseesáa faqa aandáuqasaa faqa aiqáma áfuqakinaa náranauqasaa faqa áqufuani. ²³Miqí qufanoo Mooseefa narí sáunú innaarúnai uqéerasoofanoo Yáaweefa innaarúnai qírana fáqa aakuasáa faqa pupúsamu faqa quqásoofanoo maqásaa qúminau. ²⁴Yáaweefa aaku faqa pupú samu faqa quqáseenoo aakuasáara qufanóo aiqáma átinai úqi márinau. Óoqai Isipa máqannaasa miqírana sía qáfaqu. Mi karí kai firaafá uqanna kambiqoofaqa qáfaqu. ²⁵Pupú samu fánnoo aiqáma Isipa máqannaqa maqúsai quqáqoo áinainausa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa aandáuqa faqa nárinu. Mifá aiqáma áfuqakinaa nárana faqa saqári qaqama née márúnuqa faqa itairí aqinau. ²⁶Kooseena máqa máaqaki Isaraee máqanaasa máruqoo kái pupú samu sía áqufinoo nárinu.

²⁷Fáraoofa miná qáfamaseenoo Mooseena faqa Áaroona faqa náaramáseenoo qímanniminau. Maqee qinée áaqamámma séeqa. Yáaweefa andeeqárafa márídanoo. Qinée faqa qeeqá máqannaasa faqa áaqee márúnausa márídaqa. ²⁸Ínneeqara óonuree Yáaweenara innaaru qiaqa. Maasa innaarúnai qíranara faqa pupú sámúara faqa qíkoo uqanna qéenoo. Qinée ínni idukúsaanaqa fifáranoo fee qímasee qíma afeekaikídaqa. Ínnee sía maaqóo kísaaqasaa márífaranoo.

²⁹Miqí qufanoo Mooseefa qímaminau. Qinée ani maqúsa naambeéqai óonureeqa qísauku Yáawee finnai uqéerasee innaaru qíananoo innaarúnai qírafa faqa pupú samu faqa taikáannoo. Miqímmásaanana anée maa maqa maaqánara Yáaweenaindi fee qímasee írinnaranoo. ³⁰Qinée írídaqa anée faqa aní aináiniranasaa rakísirausa faqa sía Yáaweena maasá Ánutunara rufíee máríafanoo.

³¹Mi karí Isipa maqannaasa reepaa fáqa ráisa fooqáa íra áinaina baari fáqa mandáikinau. Baarí fánnoo akuqámáfufanoo reepaa qaqama írarara

deedaqa máfufanoo pupú sámu fánnoo áqufinoo mandáika másanau.

³²Sía moodáa uíta fánnoo mandáikinau. Mifa ínaaqianna úmmaqirafa márídanoo maqee úri marúnara sía mifá mandáikinau.

³³Mooseefa Fáraona máaqakiqari ráudeenoo naambeéqai qumuréennoo ásauku innaarúnai uqérasee Yáaweenara innaaru qinau. Innaaru qufanóo innaarúnai qírafa faqa pupú sámu faqa aaku fáqa aiqáma taikánau. ³⁴Taikáfufanoo Fáraoofa qáfamaseenoo kafáa áaqanau. Mifá faqa narí aináiniranasaa rakísi márusa faqa káqi kai kaukaataqíqá áni maríqau. ³⁵Óoqai Yáaweefa Mooseena qímámúndee kai ínoo Fáraoofa kaukaata qímaseenoo sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqá fiqau.

Pándaaqauqa moómoo kambíqauqa.

10 ¹Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée kafáa Fáraoo finnaí fúa. Qinée Fáraona faqa miná aináiniranasaa rakísiraua faqa kaukaataqíra írirana nimiséeqa qeeqá faiqí sía áuqaaqaa íra áinaina misá qámbaana áuqarara miqíanaura. ²Ínnee ínneeqa faiqi námu fáqa nínaiqimara faqa, qinée Isipa máqannaasa faiqí sía áuqaaqaa íra áinainannai misá mara fúrufáirausaika mánnimaqaafánnanara qímannimia. Ínnee aiqámausa qiní Yáaweesara írifaranoo. ³Mooseefa faqa Áaronafa faqa Fáraoo funnáí óonuree maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Yáaweefa Qeeburu máqannaasa Ánutufa aníara maaqí qídanoo. Kísaaqasaa fee anee qádo qídanee sía fee aneenná áuqu mara máree múqufisee qiní qímeemaanai márinnaree. Anée qiní faiqí ánaasee idukúsainaqa óonureeqa qiníara innaaru qiaqee qídanoo.

⁴Anée káqi kai qáoo qímarinaqa qinée dúna pándaaqa moómoo mara quqásaanaqa aní máqa máaqaki qumbiqáannoo fee qinoo. ⁵Pándáaqa moómoo uqanna kambíqafi maqá ititáfinaqa sía maqá qáfeefáranoo. Pupúsamu fánnoo nárídanoo máfisaí ándandausa aiqáma náma taikéefaranoo. Saqári máfisaínáuqa faqa neefáranoo. ⁶Mi pandaaqáusa aní ufa írira máaqaki faqa aní aináiniranasáa rakísi máriasa máaqakiaqa faqa aní máqannaasa máaqakiaqa faqa qumbiqéefaranoo. Aní akeekú akaakú máruqooqari faqa maqee anée máriannaqooqari faqa sía qáfaa áinainafa mandáinaina uqanna máriannoo. Miqí qímaseenoo Mooseefa ráudamaki finau.

⁷Fáraona aináinirana sáa rakísi márusa Fáraona qímamiqa qiqau. Maa fasiqáfa Mooseefa kísaaqasaa maasá ummaara qímidanoo. Isaraee máqanna idukúsainaqa óonuree nári Ánutuna Yáaweenara innaaru qiaqa. Anée sía fée qáfaidanee Isipa máqa máqa doo mandáikidanoo.

⁸Miqí qufaqá Mooseesa Áaronasa nífiqee Fáraoofa máruqoo mínísoofanóo Fáraoofa qímanniminoo qinau. Ínnee óonureeqa ínni Ánutuna Yáaweenara innaaru qiaqa. Ínneeqa fíranara faqa ámiqi másee qímaqímifaqa íria. Yáyáyusee fifáranoo fee.

⁹Miqí qufanóo Mooseefa narí qímaminoo qinau. Maasá aiqámausa fuanáuranoo. Maasá qeeqá faiqi asooqá faqa fuanáuranoo. Maasá qeeqá sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa aiqáma óonuree Yáaweena oomáqa suqámianauranoo.

¹⁰Miqí qufanóo Fáraoofa qinau. Qinée Yáaweena áuqu rámasee qeeqá qimana aiqámásee maaqí qídaqa. Qinée sía eedóo qànaqa ínnée ínneeqa faiqi ánaasee nífiqee fifáranoo. Ínnée akooqóo maasa mandáikamma qímaqarara típundaara máqaqee miqí máriafanoo. ¹¹Minára qinee ínniara faiqi kai óonureeqa ínnée íri maríandee Yáaweenara innaaru qímaseeqa amooqiaqa. Miqí qímasee narí sundíauqara qufaqá Mooseesa Áaroonasa niiqoofaqa ráudee fiqau. ¹²Yáaweefa miná qáfamaseenoo Mooseena qímaminoo qinau. Aneenná ásauku Isipa máqa máqa ámummaqa uqéerasáinaqa pándaaquqa ániaqa. Aniréeqa misá Isipa máqannaasa nárana amanee aiqáma naaqa. Pupú samu áridanoo máfisoona námetaikáaqa.

¹³Mooseefa iriséenoo narí sáunù uqéerasoofanoo Yáaweefa úfaira qufanoo súani óosanaindari mi faasaanná faqa mi eendánaki faqa úqinau. Kanánaana úfai fánnoo pándaaquqa moómoo máree úrinau.

¹⁴Pándaaqa moómoo núkudara foorá ururéeqa aiqáma Isipa maqá máaqaki amanaíkiqa máriqau. Moómoo indaarú ooqbíqasee úrufaqa kafa ináaqána akaqáusa ooqbíqasee úrufaqa, miqí kai másaida moómoosa uru maqa máqa qumbiáqau. Óoqai sía miqírana qáfaqau, náaru faqa sía qáfeefaranoo. ¹⁵Mi pandaaqáusa aiqáma maqá rafáaqafúsoofanoo sía maqá áti faqa kooroo inau. Maqá faqa kaí kudima árinoo márinau. Pupú samu fánnoo áridanoo máfísoo ándándáusa faqa aiqáma saqári qaqama faqa námasaqau. Sía saqári ámanee árira áinaina, saqárisaa faqa úmmaqira áináinasáa faqa Isipa máqa máaqaki márinau.

¹⁶Fáraoofa Mooseesa Áaroonasara ániaqee qufaqá aniroofanóo qímanniminai. Qinée Yáaweena ínni Ánutuna faqa ínni faqa mandáikamma nímaqeeqa. ¹⁷Ínneeqara qiní áaqarana ákiqara kafa maqee kái minní qísaaqa. Minní qíseeqa Yáaweena ínneeqa Ánutufinnai innaaru qífanoo maa kuquaqa ira aupurarána mara áqu qísaani.

¹⁸Mooseefa iriséenoo ráudamaku fánnoo óonureenoo Yáawee funnai innaaru qinau. ¹⁹Yáaweefa qufanóo úfai fánnoo súani áfu óosana qáannaindari úriufa mara quandásee súani áfu kéeqée márunnaindari afeeka ufai uqanná úqinoo aiqáma pándaaquqa fuaqá Taatuqée óoruku námmarinni áqinau. Sía uqanna moodáa pándaaqa Isipa máqa máaqaki káqi márinau. ²⁰Yáaweefa qufanóo Fáraoofa kaukaata qímasee sía Israee máqannaasa idukúsoofaqá fiqau.

Asukuna firaafá nárinau.

²¹Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée aneenná ásauku innaarúnai uqéerasainanoo asukuna fannóo aiqáma Isipa

máqa máaqa rafáaqafuani. Asukuna firaafá misá nifaaqái atooqánoo máridanoorá foorá inóo máriannoo. ²² Mooseefa narí ásauku innaarúinai uqéerasoofanoo Isipa máqa máaqa asukuna firaafá qaaramoo fáasaana ititánnimaqánau. ²³ Isipa máqannáasa mi karí sía narí qáfee narí qáfee ímariqau. Sía aaná nímariqau, máaqaki kai máriqau. Isaraee máqannaasa máruqoo kai káaqa qée márufafa márinau.

²⁴ Fáraoofa Mooseena áaramáseenoo qímaminau. Aneenná máqannaasa faqa dóo óonureeqa Yáaweenara innaaru qímaseeqa amooqiaqa. Innée inneeqa faiqi ánaasee faqa aiqáma nífiqee fuaqa. Innéeqa aandáuqa maaqóo quqásee inneeqá kai fuaqa. ²⁵ Miqí qímasoofanoo Mooseefa qinau. Maasá náriqa aandáuqa faqa máree óonureeqa Yáaweenara maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúra. ²⁶ Maasá qeeqá aandáuqa máree fuanáúra. Sía moodáa maaqóo káqi máfi quqánaúra. Maasá qeeqá kai nána áandau fee aruséeqa Yáaweenara maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúree. Maasá maqee sía íridaqa. Miqóo óonuree írianaúra. Nána áandaunnóo fée tatúfirana suqánaúree.

²⁷ Yáaweeafa qufanóo Fáraoofa kaukaata qíra írirana maraséenoo ititamáseenoo Isaraee máqanna sía idukína. ²⁸ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Mooseena qímaminau. Dóo qinée qáfee máriana qiní qífusaaqari fífua. Qinée sía kaifáa aní qáfaanaúra. Aní qáfaanana kúqinnaranoo. ²⁹ Mooseefa miná ufa iriséenoo Faraona qímaminau. Anée kúqaa qíananoo. Anée sía kafáa qiní qíqafeennaranoo.

Akoonaiqí óoqa faiqiuqa kúquaqee qiqau.

11 ¹ Miqí qímasoofanoo Yáaweeafa Mooseena qímaminoo qinau. Qinée moodáa ummaará kai Isipa máqannaasa karaambáiqfa faqa miná máqannaasa faqa nímianaúra. Miqímmasáananoo mifa inni idukúsáinaqa fifáranoo. Kuqáa uqanna mifa sía reendenásaa inni niiqáannoo. Kaukaata qídanoo niiqáannoo. ² Moosee anée aneenná maqannaasa maaqí qímasee qímannimia. Misá aiqáma Isipa máqannaasa nári naaqá máriasa írámirifafa nifaaqa áuqi maría áinainna siruáannoo faqa kóorannoo faqa áuqirana nímiaqa. ³ Yáaweeafa qufaqa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasara úriqararaúsee qiqau. Isipa máqanna Fáraona aináiniranasaa rakísi márusa faqa aiqáma faiqi ánaasee faqa Mooseenara káaqa úriqarara fée qímasee aináina nímiraree qiqau.

⁴ Mooseefa Yáaweenara mi ufana iriséenoo óonu Fáraona qímaminoo qinau. Yáaweeafa aníara maaqí qínoo. Eendámúqusai uqanna qinée Isipa máqa máaqaki nuanáúra. ⁵ Isipa máqanna akoonaiqí óoqa fáiqiuqa aiqáma kúqifaranoo. Aní Fáraona faiqi aní ámaqa máqáaninnana sáaqari óosana arasee miqóoqaraasa óoqa fáiqiuqa faqa káaqa uréeqarausa óoqa faiqiuqa faqa aiqáma naru taikáannoo. Aiqáma burimmakáuqa óoqa ánaaqiuqa faqa kúqifaranoo. ⁶ Aiqáma Isipa

máqa máaqaki ikífáafau qírafa firaafa máriannoo. Óoqai sía miqíra iki ráqarafa márinau. Kásooqaqee faqa sía miqíra qíkíraqarafa máriannoo. ⁷Miqí márifanoo sía uqanna fainí fánnoo Isaraee máqannaasa faqa misá aandáuqa faqa nínдаfeenoo káu káu qíannoo. Miqínana anee qinée Yáaweesa Isaraee máqannaasa faqa Isipa máqannaasa faqa rainée márunnanara írinnaranoo. ⁸Mooseefa kafáa Fáraona qímamidanoo qinau. Aní aináiniranasaa rakísi maríasa aiqámausa qinée íannannai aniréeqa qiní dóorinni niqoori sáunú arafíqa qíníara doo aneenná máqannaasa nífiqee fúannee qifáranoo. Miqí qífaqa qinee doo fuanáuranoo. Mooseefa miqí qímasee áranquoofanoo ánoomáseenoo ráudanau.

⁹Ráudamáfufanoo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Fáraoofa aní ufa sía uqanna írinnano. Miqí márínaqa qinee faiqí sía áuqaaqaa íra áinaina moó faqa moó faqa áuqaanaura. ¹⁰Mooseefa faqa Áaroonafa faqa Fáraona óorisaa mi oosana oosanna áinainna áuqoofanóo mifa sía írinau. Yáaweefa qufanóo kaukaata qíra írirana maraséenoo sía niqiqoofaqa miná maqa máaqakiqari fiqau.

Áinnaaqarara qóomaqa óosana arasée naqau.

12 ¹Mooseena faqa Áaroonafa faqa Isipa máqa máaqaki Yáaweefa kafáa qímanniminoo qinau. ²Ínnee aiqáma áukuanaki maa quqoonnára maasá indaarúqaa qúqoona fée qifáranoo. ³Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Aiqáma Isaraee máqannaa maa ufána qímannimia. Maa quqoonnása qísaukuqara taikásee fáasaanasáa moodáa moodáa fásíqa óonu sipsípa ánaaqi fée mimímí ánaaqi fée nári máaqaki máriasa naaqéera máraaqa. ⁴Mi maqánakinaasa óodaa márídaqa sía mi aandaúna náma taikáaqáa ínaqa misá naaqá márínausa náaramásee misá faqa amana rainásee naqa. Faiqí ánaasee nimana nimana kái aukúsee níminaqa náifanoo taikáani. ⁵Ínnee sipsípa ánaaqi fée mimímí ánaaqi fée ákoona kai moodáa áukuana marasáinnana, sía moó nammúana faqa aurírana faqa márinnana máraaqa. ⁶Mi quqoonnánasaa qísaukuqara taikásee qíkunni qaara faqa qaara faqa marasée 14 faasaana eenée márínaqa kai aiqáma Isaraee máqannaasa mi aandaúsa áruaqa. ⁷Sipsípa arusáifaqa miná fidíka sakaséeqa máqa kooqúqa dínni dínni áfáimau faqa mirínni auní ríranasaa faqa ákuqa. Ínnee mi aandaúsa neefándinna máaqana kooqí aku ámaqaqa. ⁸Mi eendánaki kai mi aandauná amaqí idásaa kasooqammásee sukáqée mári adasána námufaqa naqa. Sía innooqée mari pauraqána áqira béreeta suqásee sipsípa amaqí námufaqa naqa. ⁹Sía fúka naqa. Nammáriki faqa sía suqásee naqa. Idáki kai ákiiqa faqa áiku faqa árada faqa suqásee naqa. ¹⁰Eendáki miná aiqáma taikáqa. Miná átaraasa sía kanánaana káqi máriani, idá qarasáinanoo taikáani. ¹¹Ínnee maaqímmasee mi

aandauná naaqa. Amunnandá máraseeqa níku ánaamu afisúseeqa, sáunù nísaukuki qumáreeqa doo káqi káqi naaqa. Námaseeqa maaqóoqari ínnée mi narannára Yáaweefa áinnaaqaróo nárana fée qiaqa.

¹² Mi eendánaki qinee Isipa máqa máqa aiqámai óonuree anirée ídaqa aiqáma óoqá ákoonaiqi faqa óoqasaa andáu ákoonauqa máqarana faqa kuqá náruanaura. Qinée Yáaweesa Isipa máqannaasa únna anutusa faqa aupúrarana nímianaura. ¹³ Fidíka kooqí áfaisaa aku ámaqarafa mifá kai ínnée mária maaqána koorooíannoo. Qinée Isipa máqannaa aiqáma náriqá fídaqa ínni máqa kooqísaa fidíka qáfamasee áinaaqaránaura sía ínni náruanaura.

¹⁴ Ínnée mi faasaanná amaana qóomaqa fáasaanara foorá márinaqa qinée Yáaweesa áuqaafánna ainainara náaqoo áuqáinaqa irisée asasifáranoo. Ínnée aiqáma kari mi faasaannára asasifáranoo.

Pauráqa sía quqára bereeta néemaru firaa faasaanáfa.

¹⁵ Yáaweefa kaifáa maaqí qinau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana innooqée mari pauraqána áquqaa béreeta sía naaqa. Sía pauráqa áqira beréeta kaí naaqa. Oomaqá indaarúqaa fáasaana ínneeqa máaqakiaqa aiqáma innooqée marí pauraqána mara áqusaaqa. Oomaqaki faiqí moó fannoo innooqée marí pauraqána áqira beréeta náinna fasiqanara sía Isaraee máqannaa fée qiaqa. ¹⁶ Oomaqá indaarúqaa faasaana faqa qoomáqa taikára fáasaanara faqa náaquqara fáasaanee qímasee suqúfi innaaru qiaqa. Sía moó áináinirafa mi faasaana qandásaa máriani. Nárana deedaqírafa kai máriani.

¹⁷ Ínnée miqímmasee qoomáqa náida máriaqa. Mi faasaanná qinée ínni faiqí óosana faiqí óosana Isipa máqa máqaqindaraana nífiqee ániqiafana. Ínnée aiqáma kári mi faasaannásaa qoomáqa sákeera foorá mi faasaannára asiaqa. ¹⁸ Indaarúqaa quqoonasaa 14 faasaanasaa eenée márinaqa óosana arasée fífínaqa mi quqoonnána 21 faasaanasaa ínnée sía innooqée mári pauraqána áqira bereeta naaqa. ¹⁹ Ínnée 7 faasaana qoomáqa nára fáasaana innooqée mári pauraqáfa sía ínni máaqakiaqa máriani. Ínnikiqari faiqí moó fánnoo fée moó ánaamuru ani márina fée innooqée marí pauraqána áqira béreeta náinaqa ínnée sía mínára Isaraee máqannaa fée qiaqa. ²⁰ Ínnée yáì yáì fee márídaqa sía innooqée mári pauraqána áqira béreeta kai naaqa.

Indaarúqaa áinnáaqarara qóomaqa.

²¹ Ánutufa Mooseena mi ufána qímamisoofanoo Mooseefa Isaraee máqannaasa úriqararausa qímanniminoo qinau. Ínnée moodáa moodaa sipsípa ákoona fée mimmí ákoona timmusa fée ínneeqa faiqí ánaasee nimana kái mara mínisee aruséeqa áinnaaqaróo qoomaqána suqásee náidaqa asiaqa. ²² Aandáu aruséeqa fidíka difáaniki sákaaqa.

Ínnee hisoopaa sáqari ámanee raudásee minánnoo fidíka dífaaniki raaraammásee kooqí áfai dínni dínni faqa mirínni faqa ákuaqa. Akuséeqa ínnee sía ráudaaqa, máaqaki kái márifanoo iáqáani. ²³Fáfaa eendáki Yáaweefa Isipa máqannaasa óoqa fáiqi náríndo fidanoo ínnee kooqí mirínni faqa dínni dínni faqa fidíka qáfamaseenoo náríndo nímári qangiroonára qínanoo sía mi maqánaki kéeqáannoo.

²⁴Ínnee faqa ínneeqa faiqi námu faqa náaru náaru maaqí kaí iqá fuaqa. ²⁵Ínnee Yáaweefa qíma afeekaikámasee nímiraree qímaqoo máqannaasa óonureeqa maaqímmiqa fuaqa. ²⁶Kásooaaqee ínnee faiqi námu mi qoomáqana qáfamaseeqa miná óosanara iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. ²⁷Maa qoomaqáfa Yáaweefa áinnaaqaróo qoomaqáfa márídanoo fée qímasee qímannimiaqa. Óoqai mífá Isipa máqa máaqaki maasá áinnaaqareenoo Isipa máqannaasa óoqa fáiquuqa nárínoo maasá sía dárinau foo qiaqa. Mooseefa miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa iriséeqa aiqáma kummá rámafi Ánutunara susúiquau. ²⁸Susúmmaseeqa misá daráanimáfíqa Yáaweefa Mooseesa Áaroonasa nímú ufa maú fíqa aiqáma áinaina andeeqásee deedaqiquau.

Isipa máqannaasa akoonaíqi óoqa fáiquuqa kúqiquau.

²⁹Mi eendánaki kai eendá ámuqusai Yáaweefa Isipa máqannaa óoqa akoonaiqíuqa nárínuu. Fáraoona ámaaku narí ákoona aináina máraaninnana sáaqari óosana arasée rumbáranaki máriasa faiqi námu faqa aiqáma nárínuu. Aandáu ánaaqíuqa ákoona óoqasaa máqaranauqa faqa Yáaweefa nárínuu. ³⁰Narusoofoqa mi eendánaki Fáraoofa faqa narí aináinasaa rakísi márusa faqa aiqáma Isipa máqannaasa faqa aiqáma tautí fíndifiquau. Ikí fáafau qírafa firaafá Isipa máqa máaqaki márínuu. Sía moó máqaki káqi máríquau, aiqáma máaqaki kúqirafa márúnara ikí raqée máríquau.

³¹Mi eendánaki kaí Fáraoofa Mooseena faqa Áaroonaa faqa náaramáseenoo qímanniminuau. Ínneeqara faqa ínneeqa máqannaasa Isaraee máqannaasa faqa qíní maqa máaqakiqari quqáseeqa ínneeqa qiannái óonureeqa Yáaweena amooqiaqa. ³²Ínneeqa sipsípauqa faqa mimíuqa faqa burimakáuqa faqa doo fuaqa nání. Óonuree qíní faqa ámiqi ámiqimma qímaqáaniféera innaaru qiaqa. ³³Isipa máqannaa faiqi ánaasee misá faqa Isaraee máqannaasa niqíqéeqa qiquau. Ínnee kái káqi fuaqa. Ínnee káqi márifaqa maasá aiqáma kuqu taikáanóora. Ínnee doo fuaqa. ³⁴Miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa innooqée máru pauraqána sía áqira béreeta sía suqárana dífaaniki qamunnasaa kukúqamma quqásee níku máaqa akumáree fiqau ³⁵Isaraee máqannaasa Mooseefa qundée kai íqa Isipa máqannaa nifaaqa áuqimarú ainainára siruáara faqa kóorara faqa qamunnaara faqa iraquau. ³⁶Yáaweefa qufaqa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasara úriqararausee qímasee misá iróo

áinainna káqi nímiqau. Miqúnannai Isaraee máqannaasa Isipa máqannaa aiqáma ainaina máree fiqau.

Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqa minnísee fiqau.

³⁷Isaraee máqannaasa sandéeqa Ramaseesa máqusa quqásee Sakoota máqusai fiqau. Misá nambáqa maaqímminoo márínau, 600,000 faiqí kaí máríqau, sía faiqí ánaasee nísana ríqau. ³⁸Moómoo maqúsanaasa Isipa máqa máqaki aní márusa misá faqa nári burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa mimmiúqa faqa máree fiqau. ³⁹Misá aanái fídaqa fúka bereeta innooqée mari pauraqána sía áqirana máree funá suqá naqau. Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa nífaqasoonara áaqmùríqa beréeta innooqée maru pauraqána sía áqirana máree fiqau.

⁴⁰Isaraee máqannaasa 430 aukuana Isipá máqa máaqa máqaki máríqau. ⁴¹430 aukuana taikárana námu faqa faiqí aiqáma óosana Yáaweena áiku ásauku Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqa quqásee fiqau. ⁴²Eendáki Yáaweefa Isaraee máqannaasa qumeé rakísidanoo nífiqee finau. Aiqáma áukuanaki mi eendiránara kaí Yáaweenaindi fée qímasee innaaru qídaqa rakísi máríqau.

Áinnàaqaróo oomaqána suqára náakáparufa.

⁴³Yáaweefa Mooseena faqa Áaroona faqa qíma nímínau. Áinnàaqaraafánna óomaqana suqára náakapara úfa maaqímminoo máriannoo. Moó máqanaindari aní márínafa sía amana mi oomaqána náannoo. ⁴⁴Ínneeqa munnimmannái feefaurúmmáqoo áinainira fásiqua fáinándùqu saífaqa misá amaná neefáranoo. ⁴⁵Úfáasu aní máriasa faqa feefauruara aináini máriasa faqa sía neefáranoo. ⁴⁶Aiqáma mi aandau naranná deedaqía máqanaki kai náma taikáaqa. Sía uqanna mádaanai máree fuaqa. Sía aandáu ámudaani itairíqa. ⁴⁷Aiqáma Isaraee máqannaasa mi oomaqánara asasiaqa. ⁴⁸Sía fáinanduqira fásiqua fannoo sía amana náannoo. Ánáamuru fásiqua ínni qámbaana márínafa áinnàaqaróo oomaqánara asasídanoo Yáaweena áuqu uqéerararée qínaqa ínnée miná máaqa máqaki máriasa akoonaiquíqa fáinanduqu saífaqa misá faqa mi oomaqánara asasiaqa. Miqí másaifanoo mifa Isaraee máqannaasaki kambíqara fára foorá márídanoo mifá faqa oomáqa náranaki máriani. ⁴⁹Ínnée faqa moó máqannaa ínniki aní márínafa faqa moodáa sánda máu kai fuaqa. ⁵⁰Yáaweefa Mooseesa Áaroonasa qíma nímundee Isaraee máqannaasa iqau. ⁵¹Mi faasaanná Yáaweefa Isaraeerana áiku ásauku Isipa máqasaa qaraana nífiqee finau.

Isaraee máqannaasa akoonaiqí óoqa fáiquqara Yáaweena ámiqau.

13 ¹Yáaweefa Mooseena qímaminau. ²Ínnée aiqáma akoonaiqí óoqa fáiquqa qíní kai qímia. Aiqáma Isaraee máqannaa óoqa fáiquqa

faqa aiqáma aandáu óoqásaa maqarana ákoonauqa faqa qiníndi márinarana qiní qímiaqa.

Innooqée marú pauraqána sía áqira béreeta suqoo oomaqáfa.

³Mooseefa Isaraee máqannaasa qíma níminóo qinau. Ínnee maa faasaannára íriaqa. Ínnee karabúsakiqari maa faasaanná Yáaweefa narí afeekannóo nífiqee ánunara innooqée marí pauraqána áqira béreeta sía naaqa. ⁴Ínnee maqee Abiba qúqoona indaarúqaa fáasaana márifaqa Isipa máqa máqa quqásee áni márifanoo. ⁵Yáaweefa ínni nikeekú nikaakú faqa óori kándamasee qíma afeekaiká másee Kannaana máqa máqa fáqa Heeta máqa máqa fáqa Amoorá máqa máqa fáqa Hifita máqa máqa fáqa Yeebusa máqa maaqa fáqa misá maqa máqa ínni nímiraree qinau. Mifa ínni nífiqeenoo áinoo faqáa máqa aináina rairáa ímariqoo múnú sáinaqa ínnee aiqáma áukuana indaarúqaa qúqoonasaa maa oomaqána sakasee náidaqa asasiaqa. ⁶Dínni taikásee dínni ani qaara qánda marasée ⁷fáasaana innooqée marí pauraqána sía áqira bereeta naaqa. Ínnee miqímmáseeqa náidaqa mi ⁷faasaanáfa taikáinaqa miqóo ínnee Yáaweenara úriqarara fee qímasee firaa oomaqa sakasée naaqa. ⁷Dínni qisauku taikásee dínni ani qaara qánda marasée ⁷fáasaana innooqée marí pauraqána sía áqira bereeta kai naaqa. Mi kamúqoo ínni máaqaki fáqa ínni maqa máaqaki fáqa innooqée marí pauraqáfa faqa innooqée márí pauraqána áqira béreeta faqa sía uqanna máriani. ⁸Mi oomaqána náinna kari ínneeqa faiqi námu maaqí qímasee qímannimiaqa. Maasá Isipa máqa máaqakinána Yáaweefa nífiqee ánunara maa oomaqána sakasée náidaqee qiaqa. ⁹Mooseefa kafáa Isaraee máqannaa qímannimidano qinau. Maa oomaqána nárafa ínni náaqoo áuqaannoo. Nísaukuki sánda rumbéera foorá faqa níqinaaqa rumbéera foorá inóo máriganoo, mifa ínni náaqoo áuqainaqa ínnee Yáaweenana sándufa qírana faqa miná ufa ásaana rúmasee írirana faqa náaqoo áuqaannoo. Yáaweefa narí afeekannóo ínni Isipa máqa máqaaindaraana nífiqee ánunara miqífaqa. ¹⁰Aiqáma áukuanaki maa faasaanná maa oomaqána sakasee náidaqa asasiaqa.

Akoonaiqí óoqa fáiquuqa.

¹¹Yáaweefa óoqai ínni faqa ínni nikeekú nikaakú faqa nímirara qíma afeekaikámmasee Kannaana máqa máqa nímiánauree qímaqoonnai nífiqee fúannoo. ¹²Mifa ínni mi maqána níminaqa ínnee óoqá fáiqui akoonaiqíuqa Yáaweenana amiaqa. Aiqáma áandau óoqasaa maqarana ákoonauqa Yáaweenaindi máriani. ¹³Doonkí óoqasáa maqarana ánaaqi minísee sipsípa ánaaqi moodáa maraséeqa doonkí ánaaqi ámaqa maqasáifanoo doonki ánaaqi káqi máriannoo. Ínnee sía moó áandaunnai doonkí ánaaqi ámaqa máqaani qímasee doonkí

ánaaiquqa ninuka qumáree kurídiaqa. Ínnee ínneeqa óoqa faiquqa faqa Yáaweenaindikinoó mārīna kafa ínneeqa feefauriaqa. ¹⁴Kásooqagee ínnei faiqi námu mi suqanara oosannára ínnei iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. Yáaweefa narí firaa afeekannóo maasá Isipa máqa máaqai rumbáranakinána qífíqee áninau foo qiaqa. ¹⁵Fáraoofa kaukaata qímasee sía maasá idukírafee qufanóo Yáaweefa óoqa fáiquqa akoonaiquqa Isipa máqa maaqakinána aiqáma nárīnau. Aiqáma áandau ákoona óoqasaa máqaranauqa faqa nárīnau. Minára maasá aiqáma óoqasaa máqara áandau Yáaweena tatúfirana suqá amiséeqa nári faiqi námu kafáa máraidaqa. ¹⁶Maa oomaqána nárafa maasá dāaqoo áuqaannoo. Nísauku sánda rumbéera foorá faqa níqinaaqa rumbéera foorā inóo mārīdanoo, mifa maasá dāaqoo áuqainaqa Yáaweefa maasá Isipa máqa máaqaindaraana narí firaa afeekannóo nífiqee ánunara írianaura.

Ánutufa qasurukí faqa idáuruki faqa mārīdanoo misá nífiqee fináu.

¹⁷Fáraoofa Isaraee máqanna idukúsoofaqa fimáruvanoo Ánutufa Firistianní qúsa aatata sía nífiqee finau. Isaraee máqannaasa Firistia maqannaasa faqa rákíqa anirandée kaifáa Isipa máqa máaqai fífóo qímaseenoo nífiqee moo áatata finau.

¹⁸Minára iriséenoo Ánutufa misá nífiqeenoo aadána máqa máaqai fíquino taatuqée námmari fímarunnai nífiqee fíquīnau. Fídaqa Isaraee máqannaasa rákira áinaina deedaqa múqiraua fiquau.

¹⁹Óoqai Yóoseefaafa káqi mārīdanoo maaqí qímaseenoo Isaraee máqannaasara qufaqá nóori kándamasee miná ámudaani máree fírara qíma afeekaíkiqau. Yóoseefaafa maaqí qímasee qímanniminau. Kásooqagee Ánutufa ínnei nífiqee fínaqa ínnee qíní qímudaani faqa maa maqúsánakinaana máree fuaqa. Mooseefa minára iriséenoo Yóoseefaana ámudaani faqa maréenoo finau.

²⁰Isaraee máqannaasa Sakoota máqusakiqari fífiufaqa aadána máqa máaqa átinni Eetama máqusai óonuree miqóo úiqaana máqauqa usakásee faiqaqau. ²¹Yáaweefa fáasaana oonnámuki mārufanoo oonámu fánnoo nífiqee fímarinai. Eendáki mifa idáuruki mārufanoo idáuru fannoo káaqa qámannimaqee mārufaqa eendáki faqa fáasaana faqa káqi kai fímarīqau. ²²Aiqáma faasaana oonnámu misá nóorinni fímarinai. Aiqáma eendaki idáuru faqa miqí kai ímarinai.

Misa Taatuqée óoruku námmari táqaqau.

14 ¹Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ²Anee Isaraee máqannaasa qímanniminaiqa misa óonurandee quándaki Píqaqiroota máqusa óorinni Mikadoora máqusa dínni taatuqee óoruku nammari dínni miná qámbaana Baa Seefoona máqusa aqa úiqaana máqauqa usakáaqa.

³Fáraoofa maaqí qímasee íriannoo, Isaraee máqannaasa aadána máqa máaqaki fíranara rufíqaidaqa maqa máaqaki óonuree anirée idámniaafoo qíannoo. ⁴Qinée Yáaweesa kaukaata qira írirana Fáraoona ámiananóo mifa ínni nínaaqiana nífaqee fúànnoo. Qinée Fáraoona fáqa miná rákira fásiquaqa faqa úrinnaaqararanannái fíraa dúqu máraanaura. Miqímmásaanaqa Isipa máqannaasa qíní Yáaweesara írifáranoo. Miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa Yáaweena ufa máu fíqa anirandée fiqau.

⁵Isipa máqannaasa karaambáíqa Fáraoofa narí aináiniranasaa rakísirausa fáqa Isaraee máqannaasa quqásee funára kaifáa óonu máfi írufanoo sía andeeqóofanoo qinau. Maasá nána fúrufaree qímarunaqee Isaraee máqannaasa idukúaki quqásee fídaqee. Maasá Isaraee máqannaasa quqásaafaqá fuafanóo yáfee maasá aináinira fáiqi kíannoo fee. ⁶Miqí qímasoofanóo Faraoofa narí qóosa rarisée máru rakira karána faqa narí rákira fásiquaqa fáqa deedaqinau. ⁷Fáraoofa qóosa rarisée maru rakira karáusa ámiqiranaquqa kai sikis handaréeta 600 fáqa Isipa máqa máaqaki máru qoosa karáusa faqa minásaa rakísi márusa faqa mara quqásoofaqa Isaraee máqannaasa nífaqee fiqau. ⁸Yáaweefa kaukaataqíra írirana Fáraoona Isipa máqannaasa úriqararana ámufanoo Isaraee máqannaasa idukúakiqa fídaqa nàsuriqá fímarufanoo Fáraoofa nífaqee finau. ⁹Isipa máqannaasa súdiauqa náriqa qóosauqa faqa nári qóosa rarisée maru karáusa faqa daraiwáauqa faqa Isaraee máqannaasa nífaqeeqa Taatuqée óoruku námari aaqá Piqaqiroota maqúsa dinni Baaraseefoona máqusa dínni qámbaraana úiqaana máqa usakásee márufafa óonu paqúriqau.

¹⁰Óonuroofaqá Isaraee máqannaasa Fáraoona faqá miná rákira fásiquaqa faqa níqafamáseeqa tautúmáseeqa ruffaaidaqa Yáaweefa dadaaqíaniféera fáaqariqau. ¹¹Fáaqaridaqa Mooseena qímamiqa qiqau. Isipa máqasaa madika sía amanaikífanee anée maasá qífíqeenanee maa aadana maqa maaqánaki kúquaneera áninanee. Anée maasá Isipa máqa máaqakinaana qífíqee ánianafa quandáfina qáfaa. ¹²Óoqai maasá aní ufa qímamiqiafana maasá Isipa máqa máaqaki káqi márídaqa maa ainaináfa kambíqaannoo fee qiqíafana. Maasá ani qímamiqiafana sáina maasá káqi Isipa máqannaasa aináinira fáiqi kíqa márianee qiqíafana. Miqóo márídaqa misá aináinira fáiqikirafa ámiqirafa máriqini anée maa aadana maqa maaqánai fifau qífíqee mínisàanáqa kúquanaura.

¹³Mooseefa misá ufa iriséenoo qímanniminoo qinau. Ínnee sía rufíaaqa, káqi nímatautásee márídaqa Yáaweefa ínnee asumu máriaqeera ititá nímaqáinaqa qáfeefaranoo. Maqéé ínnee Isipa máqannaasa ámiqimasee níndafaqa. Ínnee maaqóoqari sía kafáa níndafeefaranoo.

¹⁴Yáaweefa ínni rákirana nímaaqa maqa fínoo misá sáimbaqa rákuannoo. Miqínaqa ínnee sía moó áinaina áuqaaqa, káqi kaí máriaqa.

¹⁵Miqí qímasoofanóo Yáaweefa Mooseena qímaminau. Anée nánaree qíníara dadaaqiànnnee qímasee fáaqaridanee. Anee Isaraee máqannaasa

qímanniminaqa nóori mundúqáannai fuaqa. ¹⁶ Anee aneenná sáunù nammári áummaqa uqéeráa. Miqímma sáinaqa nammári rainá fínaqa Isaraee máqannaasa amaná aadána máqasaa táqaqa. ¹⁷ Qinee Yáaweesa Isipa máqannaasara qíanaqa káaqa firaqóo kaukaataqíra írirana marasée Isaraee máqanna nínaaqiánnai nífaqee fifáranoo. Qínée Fáraoon faqa miná sundíauqa faqa miná qóosa rarisée mári karáusa faqa daraiwauqa faqa rákirana úrinnaaqararanannai firaa duqu máraanaura. ¹⁸ Qínée misá úrinnaaqaramá sánaqa misá qiníara Yáawee fee qifáranoo.

¹⁹ Ánutuna qangiroo fannóo Isaraee máqannaasa nóorinni máriufa áiqareenoo nínaaqiánnai finau. Oonnámu faqa miqí kai ínóo áiqaree nínaaqiánnai finau. ²⁰ Mi oonnamúfa Isipa máqannaasa dínni Isaraee máqannaasa dínni qámbaana márínau. Mi oonnamúfa Isipa máqannaasa asukuna nimisé Isaraee máqanna káaqa qámannimaqánau. Miqínóo márufafa mi eendánaki Isipa máqannaasa faqa Isaraee máqannaasa faqa sía narí aaqá narí aaqá fiqau.

²¹ Mooseefa ásauku nammári amummaqa uqéerasoofano Yáaweefa súani áfu úrimarúnnaindaraa afeeka ufainnóo ooruku námmani rainánau. Mi ufaifá mi eendánaki úqidanoo máriufanóo ooruku námmani rainásoofano aadána máqa koorooinau. Miqímmafufanoo nammári rainánau. ²² Miqímmafufafa Isaraee máqannaasa ooruku námmani qámbaana aadána máqasaa táqaqau. Dínni dínni nammári fannoo safásara foorá inóo márufafa fiqau.

²³ Isipa máqannaasa misá níqafamaseeqa misá nínaaqianna nífaqeeqa nammári qámbaanai óoquraqau. Isipa máqannaasa náriqa qóosauqa faqa náriqa qóosa rarisée maru karáusa faqa náriqa daraiwáauqa faqa Isaraee máqannaasa nífaqee námmariki óoqu raqau. ²⁴ Iáqaróoka Yáaweefa oonnámukiqari fáqa idáurukíqari fáqa Isipa máqannaasa nínđafamáseenoo mapáara írana niminau. ²⁵ Yáaweefa qufanóo qóosa rarisée maru karáusa misá níku utúsamafufafa fírara firaqóo anuqí máriqau. Miqúfafa Isipa máqannaasa qiqau. Yáaweefa Isaraee máqannaasa sáaroo qínóo maasá dárídanoo. Máraifafa quqásee fúa.

²⁶ Miqímasoofano Yáaweefa Mooseena qímaminau. Aneenná ásauku nammári amummaqa uqéerasainano kafáa nammári fánnoo qúminoo Isipa máqanna nári qóosa rarisee maru karáusa faqa daraiwauqa faqa rafáaqa fuani. ²⁷ Mooseefa iriséenoo ásauku nammári amummaqa uqéeranau. Miqímmá soofanóo iáqarooka nammári fánnoo kafáa óonurandeenoo óoqai máriundée kai máfinau. Isipa máqanna sandéeqa fuanéera qufano Yáaweefa misá maréeqee námmariki áqinai.

²⁸ Nammári fánnoo kafáa qúminoo Fáraoon rákira fásiquaqa fáqa qóosa kára fáqa daraiwáauqa fáqa aiqáma Isaraee máqannaasa nífaqee námmariki óoqúroosa aiqáma rafáaqa finau. Sía uqanna moodáafa káqi márínau.

²⁹ Isaraee máqannaa ooruku námmari qámbaana aadána máqasaa táqaqau. Nammári dínni dínni safásara foorá inóo márufafa fiqau.
³⁰ Mi fáasaanná Yáaweefa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa nísaukukinaana máranau. Marasoofaqá Isaraee máqannaasa quandáfi níqafóofafa Isipa máqannaa nammári áfaiqara kúqíqeeqee máriqau.
³¹ Isaraee máqannaasa Yáaweenaa moó áinaina afeeka eeraarirana rákiranaki Isipa máqannaasa úrinnaaqaróonara írufanoo náaquóofafa nári saqárikirana Yáaweenasaa fáqa miná aináinira fáiqi Mooseenasáa fáqa mundíqau.

Mooseena Idí.

15 ¹ Mi karí Mooseefa fáqa Isaraee máqannaa fáqa maaqí qímasee Yáaweenaa amooqíra idí raqau.
 Qinée Yáaweenara idí raanáuranoo.
 Mifa rákiranaki úriqàrainara miqíanaura.
 Mifá qóosauqa fáqa qóosasaa márusa fáqa ooruku nammáriki mara áqinara idí raanáura. ² Yáaweefa qíní afeeka ititárafa máridanoo.
 Mifá qíní asumu maróofa máridanoo.
 Mifa qini Ánutufa márifaqa qínee miná amooqianáura.
 Qini qíkoona Ánutunafa márifaqa qínee miná afeekara idí raanáura.
³ Yáaweefa áfeeka rákira fasiqá máridanoo.
 Miná áuqu Yáaweefa máridanoo. ⁴ Mifá Isipa máqanna súndiaufa faqa misá qóosa karauqa faqa rafúsu ooruku námmariki áqinoo.
 Miná úriqarara súndiaufa Taatuqée Óoruku Námmariki ukúqneea.
⁵ Ooruku námmari farúma fánnoo misá rafáafa fúsaifaqa misa óoníara foorá meemaqóo maqásaa óoqu márídaqa.
⁶ Óo Yáawee aní ásauku uqannai ásauku fánnoo náaquqara afeeka máridanoo.
 Mi asaukúfa namuqáa naruséenoo utitíqeenoo. ⁷ Anéenna fíraa uriqararanannai aneenná namuqáa rafúsu áquananoo.
 Ani áanoo qírafa idá dudáaqasaaqari qéera foora mánnimaqaananoo. ⁸ Anee óoruku námmari fuaqásáanánnoo nammári mandi máreenoo áaqanara foorá óoru finoo.
 Nammári dínni dínni innooqá maree safásara foora óoru finoo.
 Nammári dínni dínni rainá fufanóo maqá meemáqoo afeekaiká minoo.
⁹ Namuqáauqa maaqí qiqau.
 Maasá misá nifaqasee qumáraanauranoo.
 Misá qumáraseeqa misá ámiqira áinaina maasá dídimarína aiqáma máraanaura.
 Maasa qeeqá rákira páipanannai naruséeqa misá aiqáma áinaina mararee qia. ¹⁰ Miqí qiafaná anée Yáaweefa moodáannai áidoo fuaqásáanánnoo Isipa máqannaasa ukúqneea.

Miqímma saifaqá misá óoniara foora firaa difukunakí óoqu fià.

¹¹ Yáawe, yáfee únna ánutusakiqari aní fooqáafa máridanoo fee.
Sía moó fannoo.

Yáfee aní amana máridanoo káaqa náaquqara ándeeqarafa
máridanoo fee.

Yáfee faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina faqa áfeeka áinaina
anéé ímarianándeé másee áuqaannoo fee. ¹² Aneenná
ásauku uqannannai uqéerá sáananoo maqá fánnoo namuqáa
nambíqeenoo.

¹³ Anéenna qíma afeekaikíranasaa mapukúsee máridana faiqí ánaasee
mandáinainaki máriusa nífiqa maree fímariananoo.

Aneenná afeekannóo misá indaarúnni kámma nímaqa maree
aneenná náaquqara ándeeqara máqasaa quqánni séennaranoo.

¹⁴ Ánaamuru minára írifanoo náaquqéenoo náindiri ráannoo,
Firistia máqannaasa íriafanoo mapáraairafá misá qumáreenoo.

¹⁵ Idooma máqannaas karaambáiqua faqa íriafanoo náaquqeenoo.
Mooapa máqannaas afeeka fasiqauqá faqa náindiri ráidanoo.

Kannaana máqannaasa afeeka faqa nammári kídanoo. ¹⁶ Máparaa
írafa faqa firaa rufiarafa faqa misakí máridanoo.

Misá ani Yáaweena afeeka qáfamásee náaquqai faqa káqi muqúríqa
mária faqa aní faiqí ánaasee karabúsakinaana idukú sánausa misá
nífusaa fíqaráidaqa. ¹⁷ Anee misá nífiqa maree aneenná áaqanasaa
múnuséenana asumu ainainara foorá úmmaqu sáananoo.

Anee Yáaweefa aneennára utáaqamá qaanná maqusánaki
múnusáanánoo.

Amaana máqa aneenná usakáqaanna maqusánaki múnusáanánoo.

¹⁸ Anéé Yáaweefa náaru náaru úriqarara káraambaiqa
márinanoo.

Miriamma námmarina idí.

¹⁹ Isaraee máqannaasa óoruku námmaryi qámbaana aadána máqasaa
táqáqau. Fitaqafufaqá Isipa máqannaasa qóosa kára faqa nári qóosauqa
faqa nári daraiwáauqa faqa mi ooruku nammarínaki óoqu roofanóo
Yáaweefa kaifáa nammáriara qufanóo qúminoo misá rafáaqa finau.

²⁰ Áaroona ánasaafa Miriama námmarífa Ánutuna tamummáqara
ánaasee márufa márinau.

Isipa máqannaasa nammárika kúqutaiká fufanoo dukaanaá
qumáreenoo áridanoo idí ranau.

Ánaasee aiqáma qáfamaseeqa nári dukaanaa maree miná faqa
óonuree áridaqa niqoori ráqee máriqau. ²¹ Miriamma námmarífa
maaquí qímasee idí ranau.

Yáaweenara idí ráaqa.

Mifá rákirana firaaqóo úraaqareenoo,
mifá qóosauqa faqa qóosasaa nímariasa faqa ooruku nammárika
rafúsu aqinoo.

Sukáqee marí nammarífa.

²² Mooseefa Isaraee máqanna taatuqée óoruku námmarindaraana nífiqeenoo Suraa aadána máqa máaqaki quqánau. Qaaramoo fáasaanasaa aadána máqa máaqaki fidaqa sía nammári paqúriqau. ²³ Misá Maraa máqa máaqaki óonureeqa nammári moó paqúrimasee noofanoo suká nárufafa sía naqau. Minára mi maqa maaqána áuqu Maraa fée qiqau. Mi auqúna óosana sukáqee marí fee qiqau. ²⁴ Isaraee máqannaasa Mooseena áanoo qímamaqáidaqa qiqau. Maasá nána námmary fee naanáree.

²⁵ Mooseefa iriséenoo afeekaiká máseenoo Yáaweenara innaaru qinau. Innaaru qufanóo Yáaweefa Mooseena saqári moo uqafiqóofanoo Mooseefa mi saqarína nammárika áqusoofanoo nammári ámiqinau. Miqóo Yáaweefa narí sánda ufa mi mau fuaqéera nimiséenoo miqóo misa nimana másee qáfanau. ²⁶ Yáaweefa qímannimino qinau. Ínnee qiní ufa qaidúsiqa qinée andeeqára áinainee qímarunnana áuqeeqa kafáa qiní sánda ufa mau fífaqa qinee sía mandá áupurarana Isipa máqanna nímiafánnandee íqa ínni nímiana. Qinée Yáaweese ínni aurírana taikánnisée márúnausa márídaqa.

²⁷ Miqóoqari Isaraee máqannaasa fífiuufaqa Eerimma máqa máaqaki óonuraqau. Miqóo qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaara marasée 12 nammari maqákiqari ururée márúna faqa fásaafana fooqáa íra saqari moómoo 70 márúna. Miqóo nammári áfainni misa úiqaana máqa usakásee máriqau.

Isaraee máqannaasa mannaa faqa ufini faqa mara naqau.

16 ¹ Isaraee máqannaasa Isipa máqa maaqáindari quqásee ánuqooqari ínaaqíannaa quqoona 15 fáasaanasaa Sinái áaqana dínni Eerimma máqa máqa dínni qámbara Sinnaa aadána máqa máaqaki óonuraqau. ² Misa aqámausa aadána maqa maaqai funára Mooseesa Áaronasa kaukaata qímannimaqasee qiqau. ³ Maasá Isipa máqa máaqaki máriafánnano Yáaweefa dárúqaana. Miqóo maasa márídaqa aandaú faqa akaqá nára maasá dídi márúna maasá qimana kái néemariqafana. Ínnee qara miqóoqaraana maasá qífiqeeqeeqa maa aadana maqa maaqánaki quqásaafaqa aandaroo dárinaqa kuqu taikána. ⁴ Yáaweefa misá úfa iriséenoo Mooseena qímmamino qinau. Qinée maqee ínni aqámausa náranara qínanoo innaarúnaindari aakuara foorá áqufina mára neefáranoo. Faasaambáasaana nára quqásaanaqa faiqí ánaasee ráudamáfiqa moodáa faasaana amanakái máree márifarano.

Qinée miqímmasee misá nimanamásee qáfaanaura. Misá qíní ufa írifaree sía fee írifaree. ⁵Moodáannai qisauku taikásee dínni ani moodáa marasée ⁶faasaana qaara eenda nárana amanasáa mara deedaqammá quqáaqa. ⁶Mooseesa Áaroonasa Isaraee máqannaai aiqáma suqúsee qímannimiqa qiqau. Maqee eenée márínaqa ínnée Yáaweenara Isipa máqa máaqaindari nífqee ánunara írifaranoo. ⁷Kanánaana ínnée Yáaweefa maasáki márídanoo dároo dáraa ida káaqa qéemarína qáfeefaranoo. Ínnée minára áanoo qímariana dóo mifá írinoo. Ínnée sía maaqandá ráu qímariafanóo fáu. Maaqandá faiqí faiqí kai márídaqa miná naakápurufa máu fídaqa miná kai qímannimidaqa. ⁸Mooseefa kafáa qímanniminoo qinau. Eendínano Yáaweefa aandáu níminaqa neefáranoo. Kanánaana beréeta fooqána ínni nimana kái nímiannoo. Ínnée miná firaqóo áanoo qímarianara miqíannoo. Ínnée maasára áanoo qímariana sía maasárai miqí máríafanoo, Yáaweenara áanoo qímaríafanoo.

⁹Mooseefa Áaroonaa qímaminoo qinau. Anée Isaraee máqannaai aiqáma qíma níminaqa Yáaweena óorinni ani kikíqiaqa. Mifá misá aanooqira ufa írinara miqíqiaqa.

¹⁰Áaroofa faiqí ánaasee ufa qímannimi márúfaqa quandáfi aadána máqa máaqai qáfoofanoo oonámuki Yáaweena dároo dáraa íra káaqa qárafa koorooínau.

¹¹Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ¹²Qinée Isaraee máqannaai áanoo qíra ufa dóo íriqa. Maaqí qímasee qímannimia fáfaa eendínoo mammandí márínaqa misa aandáu nímianaura dúna kanánaana uqanna beréeta fooqána nári nárana nimana kái nímianaura. Nimisáanaqa ínnée qíní Yáaweesa ínneeqa Ánutusara írifaranoo.

¹³Miqí qímasoofanoo eendí márufanoo áfidauqa moómoo qaqamáridaqa anirámeeqee úiqaana máqusa amanaíkiquau. Kanánaana qifífaramu úiqaana máqa aiqáma fíqu fíqu inóo márínau. ¹⁴Qifífaramu taikáfufanoo adamanná áinaina káqikaafauqa aadána máqa mau márínau. Mi ainaináfa pupúsámuara foorá káqikaafáua márínau.

¹⁵Isaraee máqannaasa miná qáfamaseeqa miná óosanara randéeqa narí qímami narí qímamiqa qiqau. Maana nána ainaina fée márídanoo fee qiqau. Miqí qufanóo Mooseefa maaqí qímasee qímanniminai. Yáaweefa nárana naaqéera nímidannoo. ¹⁶Yáaweefa maaqí qímasee qímanniminai. Ínnée ínneeqa faiqí ánaasee faqa ínneeqa nimana kái máraaqa. Ínneeqa máaqaki máríasaa nimana nimana kái susufínna qumbiqá quqáaqa.

¹⁷Isaraee máqannaai irisée miqímmiqau. Akaqáusa moómoo mároofaqa akaqáusa qóodaa máraqau.

¹⁸Aiqámausa suqúsee narí amaní narí amaní másee qáfoofanoo akaqáusa moómoo suqúfanoo akaqáusa óodaa suqíqau. Moómoo suqúsa námasoofanóo nímuqumminai. Óodaa suqúsa misá faqa námásoofanoo nímuqu kaimminai. Aiqámausa nári nimana kái suqíqau. ¹⁹Mooseefa

qímannimino qinau. Sía átaraasa dúna náraree qímasee quqáaqa. Aiqáma naaqa.

²⁰ Miqí qufaqá akaqáusa Mooseena ufa rukíasee dúna kanánaana náraree qímasee quqásoofanoo putaá úndufanoo qimí kai qumbiqóofanoo Mooseefa áranaqoofanoo áanoomannímaqanau.

²¹ Aiqáma kanánaana nári nimana kái suqúsaida néemariqau. Kaqi máfisoofáuqa súani ururéenoo idídiufanoo nammári nammárimma taikánau. ²² Dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa qaara kari suqárana amana kái máraqau. Miqí másoofaqa Isaraee máqannaasa úriqararasa anirée mi ainainnára Mooseena qímamiquau. ²³ Mooseefa iriseenoo moó ufa maaqí qímasee qímanniminau. Dúna Yáaweena náaquara idooara fáasaana máriannoo. Mi faasaanná mináindi máriannoo. Ínnee nána áinainnee suqáraree qínnana maqée suqáaqa. Káqi márinna nárana áaduma quqáqifanoo márínaqa dúna suqá naaqa.

²⁴ Misá Mooseefa qímannimúndee íqa dúnaindi káqi máaqaki quqáqau. Iqáqoofaqa qáfoofanoo sía putaa ínoo qimí márínau ámiqinoo márínau.

²⁵ Mooseefa minára qímannimino qinau. Dóo maqee miná naaqa. Maqee Sabáta idooára fáasaana Yáaweenaindi máridanoo. Minára ínnee fúka nárana úiqaana máqusa naambeeáqara máraraafa sía máriannoo. ²⁶ Ínnee qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana nárana suqú quqáaqa. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana idooára faasaana márínaqa sía miqóo nárana máriannoo.

²⁷ Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 faasaanasaa akaqáusa nárana suqúanee qímasee óonu qáfoofanoo sía márínau.

²⁸ Ánutufa miná qáfamasee Mooseena qímaminau. Ínnee kísaaqasaa fée qiní ufa rukíaidaqa sía qiní sánda ufa áfaqééfarèè. ²⁹ Ínnee íriaqa. Qinee Yáaweesa idooára fáasaana nímiqa. Miqúnnanara qinee dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa qinee qaara faasaana nárana amana kái nímiñanaura. Aiqámausa mi faasaanná ínneeqa máriaqoo kai máriaqa, sía kásiaqa. ³⁰ Faiqí ánaasee minára iriséeqa dínni ani qaara marasée 7 fáasaanáikufaqa sía aináini máriqau. ³¹ Isaraee máqannaasa mi narannára mannaa fée qímariquau. Mifa ooororána qaqama fooqáafa éekara árirafa márínau. Miná námasoofanoo miná adíafaa írafa ookasaasá ánoonannái áuqira biskítara foorá ímarínau. ³² Mooseefa Yáaweena úfa iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Yáaweefa ínniara maaqí qídanoo, qinée mannaa nímmunnana akaqána afeekí mara quqáqai márínaqa ínneeqa nínaiqimara nikaakú nikaakú uqannífiqaidaqa maaqí qímasee qímannimiaqa. Yáaweefa Isipa máqasaaqari maasá aadána máqasaa nífiqee aniréenoo qímufaqa náafannanee qímasee uqannífiqaaqa.

³³ Miqí qímasee qímannimiseenoo Mooseefa Áaroona qímaminau. Anée qafee moó mara máree mannaa súqeeqee Ánutuna áfusaa quqásainaqa kásooaqee kambíqáinausa qáfaaqa.

³⁴Yáaweefa Mooseena qímamúndee ínoo Áaroonafa mi naranná mara máreenoo moodáanaki kíra bóokisa aaqá quqássoofanoo márínau. ³⁵Isaraee máqannaasa 40 áukuanaki mannaa néemariqau. Mi naranná naqá fifiufaqa Kannaana máqasaa náriqa máríraree quqóo óonuraqau. ³⁶Mi karí misa ummaara amana másee qáfee márúfa qaaraqánda márínau. Moó fannoo moodáa káqikaa susufínna amana márínau. Moo fannoo qísaukuqara 10 káqikáa súsufinauqa amana márínau.

Óonikiqari nammári qúminau.

(Namba 20:1-13)

17 ¹Yáaweena ufa mau fíqa Isaraee máqannaasa Sinnaa aadána máqa máaqakiqari quqásee fiqau. Fídaqa misa maqúsa maqusa faiqáqá fímaríqau. Misa Reefidimma máqa máaqaki nammári sía márúqoo óonu máríqau. ²Sía márúfaqa misa Mooseenara kaukaata qídaqa qiqau. Anée nammári nímína naanée qufanóo Mooseefa qímannimínoo qinau. Ínnee nánaree qíní áanoo qíma qímaqáídee. Nánaree ínnee Yáaweena amanammásee qáfaídee.

³Isaraee máqannaasa nammáriara káaqa nídufaqa Mooseena káqi kai áanoo qímamaqee máríqau. Misa maaqí qiqau. Nánaree anee maasa Isipa máqa máqaíndaraana qífíqee míni sáananoo fee nammáriara dídírafa maasá faqa maasá faiqi námu faqa maasá aandáuqa námúfaqa kuqá dárúannoo fee.

⁴Miqí qufanóo Mooseefa afeekai kámmaseenoo Yáaweenara innaaru qídanoo qinau. Óo Yáawee qínée maa fasiqa anaaseesá náqifeemma nímaqáanauree. Misá qúsasaa óonisamu qíní dárífaranoo. ⁵Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee anée Isaraee máqannaasa úriqararausa nífíqee indaarú fua. Óoqai anee Niru nammári árunna saununa faqa máree fua. ⁶Qínée Sinai áaqanasaa ínni nóorinni óonisaa kíkíqíqa máríanaura. Aneenná sáunù samu óoni arusáinanoo nammári minakíqari qúminau faiqí ánaasee naaqa. Miqí qufanoo Mooseefa Isaraee máqanna úriqararausa nífusaa miqímandoofanoo nammári qúminau. ⁷Misá mi maqa maaqána áuqu qaara auqú raqau. Masaa fáqa Meeribaa fáqée qiqau. Mi auqu qandá óosana amana másee qáfarafa faqa áanoo qírafa fáqee qiqau. Áanoo qídaqa qiqau. Yáaweefa maasá faqa márídanoo fee sía fee márídanoo fee. Misa mi ufánannai Yáaweena amana másee qáfaqau.

Isaraee máqannaasa Amareeka máqannaasa faqa rákiqau.

⁸Isaraee máqanna Reefidimma máqa máaqai márúfaqa Amareekana áiku ásauku aniréeqa misá náriqau. ⁹Mooseefa misá nídafamásee Yoosuaana qímaminoo qinau. Anée akaqá fásíqauqa mara quqásainaqa dúna kananaana Amareekana áiku ásauku faqa óonu rákúaqau. Qínee

áaqanasaa Ánutufa márana núannèe qímasee qímaqimu saunúna uqusée kíkíqíqá márianaura. ¹⁰Yoosuaafa eedóo qímasee kanánaana iqáqoofanoo dóo Amareekana áiku ásauku faqa rákirara nífiqee finau. Fufaqa Mooseefa fáqa Áaroonafa fáqa Hurafa faqa áaqanai óoru fiqau. ¹¹Mooseefa áaqanasaa kíkíqamámbufanoo ásaukuqara uqéerasoofaqa Isarae máqannaasa rákiranaki afeekafikiqau. Kafáa narí ásauku múqufisoofaqá Amareekana áiku ásauku rákiranaki afeekafikiqau. ¹²Mooseena ásauku anudá qoofaqa Áaroonasa Hurasa óoni ufiqíssoofanoo Mooseefa minásaa óoqu marifufanóo Áaroonasa Hurasa Mooseena ásaukuqara uaqéufanoo kísaaqasaa márufanoo súani kéeqanau. ¹³Miqímmasee uaqéunara Yoosuaafa fáqa narí rákira fásíqauqa fáqa Amareekana áiku ásauku ámiqimmásee naruqaraasiqau. ¹⁴Miqímmásoofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminau. Anée papiqakí maa rakiránara ákararumma quqáa. Miqínoo márínaqa káqi íriqa nuaqa. Yoosuaana qímamia. Qinée Yáaweesa Amareekana áiku ásauku kurídi taikásaanaura. ¹⁵Rákirafa taikáfufanoo Mooseefa óoniqa qumáreenoo mi maqa maaqánaki qaindá áuquseenoo mi qaindána áuquireenoo Yáaweefa qiní rákira sáqari fée qímasee mi qaindána áuqu ranau. ¹⁶Mooseefa kafáa qinau. Ínnée Yáaweena rákira saqari uqéeraaqa. Yáaweefa káqi kai Amareekana áiku ásauku faqa naaruara rákida máriannoo.

Yéetooroofa Mooseena ani qáfanau.

18 ¹Yeetaroofa Midianna máqannaasa aanáiqikirafa Mooseena áiráamaku márinau. Aiqáma áinaina Anutufa Mooseena faqa Isarae máqannaasa faqa dadaaqí márúnara faqa Isipa máqa máaqakinaana nífiqee ánunara faqa Yeetaroofa írinau.

²Iriséenoo mifá faqa Mooseena ánaaqa Sipooraa námmarina maqúsai quqásee ánuna afiqee áninau. ³Miná faiqíqara Keerasoommana faqa Eerieesarana faqa nífiqee áninau. Mooseefa maaqí qinau. Qinee ánaamuru máqa máaqaki asaqráafai ani márídee qímasee narí ámaaku áuquireenoo Keerasoommaneé qinau. ⁴Mooseena ínaaqíanaa faiqi áuqu Eerieeseerafa márinau. Miná ánoofa maqasoofanóo Mooseefa qinau. Qiní qíkoona Ánutufa qiní dadaaqínoo Fáraona durú féefa óokinaana qiní ititáqisáinaree qinoo miná áuqu Eerieesaraneé qinau.

⁵Yeetaroofa Mooseena ánaaqa faqa miná faiqi qára faqa nífiqeenoo aadána máqa máaqaki náaquqara áaqana aaqá Mooseefa úiqaana maqa usakásee máruqoo aniranau. ⁶Yeetaroofa Mooseenara ufa quqáidanoo qinau. Óonuree maaqí qímasee qímamáqa. Aní áiraamaku faqa aní faiqi ánaasee faqa ánidammiaafoo qíà.

⁷Mooseefa mi ufána iriséenoo narí áiraamaku óonu aanái paqúrimáseenoo miná óorinni aqoori sáunú arafufanóo miná ámoopá

nanau. Miqí másoofaqa nári máriranara narí irée narí irée máseeqa doo Moosena úiqaana maqaki kéeqaqau. ⁸Minakí óoru márídanoo Mooseefa narí áiraamaku óosana óosana aupúrarana Yáaweefa Fáraoono faqa Isipa máqannaasa faqa nimiseenoo Isaraee máqannaasa mároonara qímaminau. Mifa Isaraee máqannaasa aanái ánidaqa moómoo ummaara máree márufanoo Yáaweefa dadaaqunára faqa qímamínau. ⁹Yeetaroofa mi aiqama ufána iriseenoo asasinau. ¹⁰Asasammáseenoo qinau. Yáaweefa Faraoono ásaukukinaana faqa Isipa máqannaasa nísaukukinaana máránara miná ámoovia. Yáaweefa narí faiqí ánaasee rumbárana kínaana idukúnara miná amooqiaqa. ¹¹Doo maqée qinee íridaqa, Yáaweefa aiqáma únna anutusa úrinnaaqararafa márídanoo. Isipa máqannaasa ínni mandáikamma nímaqee márufanoo ínni idaaqámma nísoonannai mifa aiqáma únna anutusa úrinnaaqararafa márídanoo. ¹²Miqí qímaseenoo Yeetaroofa aandáu marasée aruséenoo múduka idá aiqáma qáma taikára tátufirana Ánutuna suqá áminau. Kafáa mifa akaqá tátufirana faqa Ánutuna suqá áminau. Ároonafa fáqa Isaraee máqanna úriqararasa faqa aniréeqa Mooseena áiraamaku faqa Anutuna amooqidaqa mi naaquqara qoomaqána naqau.

Misa akaqá síasa mara quqáqau.

(Lo 1:9-18)

¹³Iáqoo kanánaana Mooseefa fíndifinoo narí máqanna qámgaanai óonureenoo misá kóotauqa írinau. Kanánaana óosana arasée kóotinoo fíffi ufanoo eendá kai másanau. ¹⁴Yeetaroofa Mooseena kadáapirirana qáfamaseenoo maaqí qímaseenoo Mooseena qímaminau. Anée nánaree aneennáaraa maa saikáusa áuqaidanee. Faiqí ánaasee kanánaana kóotirara ani márída rakísi maríafanóo eendídanoo.

¹⁵Mooseefa iriseenoo qímaminoo qinau. Qinée miqíànaqa faiqí ánaasee qinée únnannai anirée Ánutuna áidiranara írifaranoo. ¹⁶Qaara fasiqa qára ufa raináida narí áfu máu narí áfu máu máseeqa qinée únnannai aniraafaqa qinée andeeqái fásiqanara maafá andeeqée foo qímaseeqa Ánutuna sánda ufa naakápaidaqa.

¹⁷Yeetaroofa Mooseena qímaminoo qinau. Anee sía andeeqée máríanano. ¹⁸Anée miqídana aneenná afeeka taikáinaqa maa fasiqa anaaseesá faqa miqí kai ifáranoo. Aneennáaraa sía amanaikí máríanano. ¹⁹Anée maqee qiní ufa íria. Qinee ámiqira áakapara úfa aní ámianaura. Anee írinano Ánutufa aní faqa márída dadaaqiannoo. Anee andeeqáseenana Ánutuna áfusaa aanáiqikina márídana faiqí anaasee ummaara Ánutuna qímami máríanano. ²⁰Anée Ánutuna sánda ufa qímannimisee andeeqára márírana óosana naamúa qímasee misa ifándinna áinainara faqa qímannimia. ²¹Qíma nímiseenana anee miná ámuúaaq írirana fáqaa fásiqua mara quqásainaqa Isaraee máqannaasa

úriqararausaikiqa máriaqa. Akaqáusa wan tauséenna 1000 fásiqa ánaaseesaa rakísifaqa akaqáusa wan handareetasaa 100 rakísifaqa akaqáusa fiftísaa 50 rakísifaqa akaqáusa teennasaa 10 rakísifaqa. Misá Ánutunara rufíee máriasa máridaqa misa andeeqára óosana faqáasa máridaqa sía umeé raaqée múnnumma máree márinausa máriaqa. ²²Mi fasiqáusa aiqáma kari faiqí ánaasee kóota ufa írimarinausa máriaqa. Moo áfeeka ainaina firaa ainaina kambíqafinaqa máree mini aní ámifana anée miná andeeqáa. Káqikaa ainaina nári kai andeeqáaqa. Misá miqímandee aní qummaara rainá máraifanoo aní afaaqa aufadáni. ²³Ánutufa eedóo qínana qíní ufa máu fínana sía kudoosaápeennáranoo. Miqínaqa maa fasiqa anaaseesá áanoo qírafa taikáfinaqa quqásee nímaaqa fifáranoo.

²⁴Mooseefa Yeetaroono ufa iriséenoo mi máu kai finau. ²⁵Mooseefa írirana faqaasa Isaraee máqannaasa kínaana mara quqásoofaqa úriqararausaikiqau. 1,000 fásiqasaa rakísiraua faqa 100 fásiqasaa rakísiraua faqa 50 fásiqasaa rakísiraua faqa 10 fásiqasaa rakísiraua faqa mara quqásoofaqa rakísimariqau. ²⁶Misá aiqáma kári síasara foorá náaruara mariqau. Máridaqa káqikaa kóotauqa misá andeeqée máriqau. Firaa kootá Moosee funnái máree fímariquau.

²⁷Miqímmásee Mooseefa Yeetaroono ámándàma soofanóo ámaaqa finau.

Isaraee máqannaasa Sinái áaqana áikunni ani máriqau.

19 ¹⁻²Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqakiqari Reefidimma máqa máaqaki ani máriuafa miqóoqari qaaramoó úqoono indaarúqáa fáasaanasaa Reefidimma máqa máaqaindari Sinái aadána máqa máaqai óonu máriqau. Miqóo misa Sinái áaqana áikunni úiqaana máqa usakásee máriqau.

³Mooseefa miqóoqari Sinái áaqanasaa Ánutuna faqa ufa qíramee qímasee óoru finau. Yáaweefa áaqana sáaqari Mooseena áaramaseenoo qímaminau. Anée Yakooboona áiku ásauku Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímannimia. ⁴Ínnee qíní óosana qáfee máriafanoo. Qinée Isipa máqannaa nárunnana ínnee qáfaafanoo. Qinée inni quqamu ánaaqiara foorá itáteeqeeqa qíqóosasáa quqásèeqa uqéereeqee qeeqá márunnannai quqáqunaqa máriafanoo. ⁵Ínnee qíní ufa irisèeqa qíní moodáanaki kára ufa mau fíqa qíní faiqí ánaasee márifaránoo. Aiqáma maa maqa maaqáfa faqa faiqí ánaasee faqa qíníndi kai máridaqa ínnee qinée qeeqára útaaqama qáunausa máriafanoo. ⁶Ínnee qíníndi uqanna máridaqa qíní aanáiqi kárausa máriafanoo.

⁷Mooseefa irisée óoquireenoo Isaree máqanaa úriqararaua suqúseenoo aiqáma Yáaweefa qímamu ufána qímanniminau. ⁸Faiqí ánaasee Yáaweena ufa irisèeqa aiqámausa moodáa kari nóo raqá máree qiqau. Yáaweefa aiqáma ufa qínnana maasá írianaurée qiqau. Miqí qufanóo Mooseefa misá ufa iriséenoo Yáaweena qímaminau.

⁹Yáaweefa misá úfa iriséenoo Mooseena qímaminoo qinau. Qinée ámatooki árira óonnamukiqari anée íannánnai qumurée aní faqa ufa qíanaqa faiqí ánaasee iriséeqa miqóoqari áni ufara kúqaa fee qífáranoo. Miqí qímasoofanoo Mooseefa faiqí ánaasee quú úfana Yáaweena qímaminau.

¹⁰Qímamisoofanoo Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée kafáa óoquree faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimia. Misá aiqáma maqee faqa dúna faqa nári qamunna nammári uqusée nári nifaaqa ánukamasee qiní qimooqírara deedaqiaqa. ¹¹Deeda qímarifaqa dúna káqi mári mooná qinee Sinái áaqanasaa qumuránaqa aiqáma faiqí ánaasee qiní qíqafeefáranoo. ¹²Anée áaqana ameemaanai fíqu fíqumma óosumma sáinaqa sía faiqí ánaasee mina fíàaqaráqa. Miqímmáseenana qímanniminaqa sía áaqanai óoru fuaqa, sía uqanna miná aaqá fuaqa. Minásaa áiku ráinafa kúquannoo. ¹³Ínnee miqínna fasiqana sía uqanna nísaukunnaí áruaqa, óoní sámú fee feefannái fee kúqa áruaqa. Maa ufána faiqí faqa aandáura faqa qídaqa. Miqínna fásiqa fée andaú fée kúquannoo. Ukeena fuaqáifaqá kaí faiqí ánaasee áaqana áikunni óoru fuaqa.

¹⁴Mooseefa áaqanaindari qumuréenoo faiqí ánaasee Yáaweenara deedaqa másee amooqiaqéera qímanniminau. Miqí qufaqá faiqí ánaasee náriqa qamunna nammári úqiqau. ¹⁵Miqí márufanoo Mooseefa qímanninau. Dúna káqi mári mooná deedaqiaqa. Maqee óosana arasée sía ánaasee sakasée faiqaaqa.

¹⁶Qaara afuru faisoofanóo qaaramoókufanoo kanánaana áaqanasaa ukeena firaaná fuaqárana námu fáqa qámatooki kira óonnamu námu fáqa aakuasáa innaarúnai námu faqa ufaqa faiqí ánaasee úiqaana máqaki máriusa aiqáma náindiri roofaqá rufíaqau. ¹⁷Mooseefa faiqí ánaasee aiqáma úiqaana máqakinaana nífiqeenoo Yáaweena paqúrirara áaqana áikunni óonu kíkíqino márinau. ¹⁸Yáaweefa idáuruki qari Sinái áaqanasaa qumu márúnara idá muna fannoo áaqana aiqáma rafáaqaffínoo márinau. Mi munáfa fíraa ída múnara foorá óoru fúfaqa faiqí ánaasee qáfoofanoo fíraaqóo náindiri ranau. ¹⁹Ukeena feendúndáanài qímarinau. Miqí qímarufanoo Mooseefa Yáaweena qímamufanoo Yáaweefa kafáa innaarúnai dárara qíranakiqari narí qímaminau. ²⁰Yáaweefa Sinái áaqanasaa qumuréenoo Mooseena áaroofanóo óorufinau. ²¹Óoru roofanóo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Anée óoquree faiqí ánaasee qímanniminaqa sía óosu áíàaqaree qiní qíqafarara ániaqa. Misá miqíqa moómoosa kúqifaranoo.

²²Aanáiqikirausa faqa qiní daaqá ániàní qímasee ánukamafíqa ániaqa. Sía miqífaqa misá aupúrarana nímianaúra. ²³Mooseefa Yáaweena úfa iriséenoo qímaminoo qinau. Faiqí ánaasee sía amana Sinái áaqanasaa úrifaranoo. Anée aneenná kai maasa daakápàma seenana náaquqara áaqana fíqu fíqumma amusá arasáanáqa sía úrifaranoo.

²⁴Yáaweefa iriséenoo Mooseena qímaminau. Óoquireenana Áaroona faqa áfiqee úrua. Qíní aanáiqikirausa faqa faiqí ánaasee faqa sía qíní qíqafararee qímasee amusá rapéemmásee úruaqa. Miqífaqa qinee misá ummaara nímianaura.

²⁵Mooseefa iriséenoo óoquireenoo faiqí ánaasee aiqáma Yáaweefa quú úfana qímanniminau.

Ánutuna qísauku qára sándufa.

(Lo 5:1-21)

20 ¹Ánutufa maaqi qinoo. ²Qinée Yáaweesa ínni Ánutusa máridaqa. Qinée Isipa máqasaa rumbáranaki márúna ínni maréeqee maí quqáafanausa máridaqa. ³Ínnee sía moó ánutuna amooqiaqa, qíní kai qímooqiaqa. ⁴Ínnee sia innaarúnai mári ainainausa faqa maqásaa mári ainainausa faqa nammáriki mári ainainausa faqa nimana áuqusee maasá anutufee qiaqa. ⁵Minára sía moó áinaina amana áuqirana óorinni mapámufida innaaru qídaqa amooqiaqa. Qinée Yáaweesa ínni Ánutusa márúnnanara sía mi ainaináusa nimooqiaqa. Qinee sía uqanna moó ánutunara qánanoo qíní qímaaqa máqaannoo. Faiqí qíníara fídiaqaa inausa aupúrarana nímiananoo misásaa faqa misá faiqí námu sáa faqa misá nínaiqimara sáa faqa nísáifaqausa sáa faqa máriannoo. ⁶Moómoosa qíníara rídaqa qíní sánda ufa mau fínausa qinée misá faiqí námu kásooqee núkudara foora kambíqáinausa qeeqá dídirana uqannífiqaanaura. ⁷Ínnee sía qíní dúqunnai mandá óosana áuqaaqa. Qinee Yáaweesa ínni Ánutusa qíní dúqa fífaufau inausa aupúrarana nímianaura. ⁸Ínnee Sabáta fáasaanara náaquqara fáasaanee qímasee íriqa fuaqa. ⁹Dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana ínni aináinira fáasaana máriani. ¹⁰Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasaa qíní Yáaweesa adooára faasaana máridanoo. Mi faasaannásaa sía uqanna moodáafa faqa aináiniani. Ínnee faqa ínni faiqí námu faqa ínni aináinira faiqúfa faqa ínni aandáuqa faqa ánaamuru ínniki ani máriasa faqa sía uqanna aináiniqaa. ¹¹Dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana qinée Yáaweesa innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmari faqa mináuqaki mári ainaináusa faqa áuqí qíafana. Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasáa qinée qidooa qíafana. Minára qinée Yáaweesa Sabáta fáasaana afaaqóoqa qímasee náaquqara fáasaanee qídaqa. ¹²Ínnee nínausa níkausara qeeráiridaqa misá ufa qaindúsuaqa. Ínnee miqíqa qinée nímianna máqanasaa kísaaqasaa márifarano. ¹³Ínnee sía faiqí ánaasee núqu qímasee náruaqa. ¹⁴Ínnee faiqí ánaasee sia narí úmmuari narí úmuariaqa. ¹⁵Ínnee sía mooná aináina úmuariaqa. ¹⁶Ínnee sía akaqúsara únna qímasee misá kíkíqa usúsée ufa nímia. ¹⁷Sía mooná maaqa umíasanara ámuqusiani. Sía mooná ánaaqara amukáni miná aináinira fasiqa anaaseera faqa misa aandáu ainainara faqa miná aiqáma ainainara faqa sía amukáni.

Faiqí ánaasee Ánutunara rufiaqau.*(Lo 5:22-23)*

¹⁸ Faiqí ánaasee aiqáma innaarúnai qírana faqa aakuasáa faqa ukeena firaaná faqa áaqanasaa idámuna namu faqa qáfoofanoo náindiri reenoo náaquuofaqa níanasaa márída qáfee máriqau. ¹⁹ Miqí másee misá rufíasee Mooseena qímamiqa qiqau. Ánutufa maasá qímaqiminaqa maasá irisée kúquanóra ruffaídaqa anée kai maasá qímaqiminaqa íria.

²⁰ Mooseefa iriséenoo qímanniminau. Ínnee sía rufíaaqa Ánutufa ínni nimanamásee qáfáinaqa aiqáma kari minára rufíasee miná ameemaanai márídaqa numóo ainaina sía áuqaaqeera. ²¹ Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee níanai márufanoo Mooseefa kái Ánutufa asukuna árira óonamuki márúna aaqá finau.

Aidaraindáraa sándufa.

²² Yáaweefa Isaraee máqannaasa qímannímianifeera maaqí qímaseenoo Mooseena qímaminau. Qínée innaarúnaindari ínni faqa ufa qímarunaqa ínnee ínneeqa nífunnai miná qáfaafanoo. ²³ Ínnee sía siruáannai faqa kóorannai faqa únna ánutuna amana áuqusee qíní Yáaweesa faqbaqa másee amooqiaqa.

²⁴ Ínnee maqánnai qaindá áuqusee minásaa ínneeqa sipsípa faqa burimakáu faqa míniseeqa idá qáma taikára tátufirana suqásaiqaqa faiqí anaasee qíní faqa moodáanaki kiaqa. Aiqáma máqusa ínnee qíní qimooqiaqéera utáaqama qáunna máqusanaki óonureeqa miqífaqa qínee ínnee iannai qumurée ámiqi ámiqimma nímaqaaanaura. ²⁵ Ínnee óoninnai qíní aidara áuqiraree qímasee sía faiqí rukámuqaa óoninannai áuquqa. Ínnee faiqí rukámuqaa óoninannai áuquséeqa minásaa tatúfirana suqá qímirafa sía amanaikíannoo. ²⁶ Ínnee sía áidara áuqusee minní àkarára írirasu áuquqa. Ínnee miqíqa umeé nífaqa kooroo ifáqa qáfeefoora.

Fífaú aináinira fáiqi kiqa máriasasaa rakísira óosana.*(Lo 15:12-18)*

21 ¹ Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Anée maa sandufána Isaraee máqannaasa qímannimi. ² Ínnee Heeburu máqannaasa aináinira faiqi munnimmannái feefaurúmasaifanoo mifá ínni faqa moodáannai taikásee dínni ani moodáa 6 marasée áukuana aináina másainaqa dínni ani qaaraikínaqa 7 dóo quqásaifanoo káqi fúani. Idukínnana ákiiqara sía feefauríani. ³ Mifá adeedaaná márídanoo aní aináinira fáiqikínoo máríinafa ámaaqa fírarinoo sía ánaasee máree fúannoo. Kafaa ánaasee faqáafa ínni aináinira fáiqi kinóo máríinafa ámaaqa finoo amaná narí ánaqa áfiqée fúannoo. ⁴ Miná feefaurú miná rakísíifa ánaasee áminanoo mifá faiqi maqaséenoo máríinanoo miná

aukuana taikáinanoo ánaasee faqa faiqì faqa miqóo quqáseenoo káqisamu ámaafa fuani. Mi anaaseená faqa miná faiqì faqa rakísiranaindi kai márifaranoo.

⁵Aináinira fásiqa fannoo narí faiqi ánaaseera ámuqusinanoo sía amana uqáanauree qímaseenoo ⁶qiné qeeqá rakísiranara dídimarifaqa qímaseenoo sía qiné taikásee fuanáura káqi rumbáranaki márianauree qímasainanoo miná rakísirafa miná qumáreenoo amaana máaqaki múnuseenoo qúka qumáreenoo kooqí mámmaaqai áaqoo ruqíani. Ruqásainanoo mi fasiqáfa náaruara aináinira fáiqi máriinanoo miqóo kúquanoo.

⁷Faiqí moó fannoo narí áraamuna aináinira mánaaqaikianífeera amisáinanoo sía aináinira fásiqauqa idukú nísandee másee idukúsaina fúannoo. ⁸Mi manaaqána aináina faqaafa feefaurú méeqéenoo narí aináiniranaki quqásee qínaaqara máraanauree qímasee máriinoo ákooqaifanoo sía mareenoo. Miqínannái mi manaaqána mandáikama ámaqaseenoo sía ánaamuru nimisé qímafeenoo máraannoo. Narí ákoofa kai kaifáa feefauríannoo. ⁹Faiqí moó fannoo narí faiqi ámiraree qímaseenoo aináinira mánaaqa feefaurú máseenoo narí áraamunara foora rakísiani. ¹⁰Faiqí moó fannoo ánaasee faqaafa moó maraséenoo indaarúqaana nárana faqa qamunna faqa miná aináina dadaaqírana faqa sía minnísaani, óoqai iúndée kaí íani. ¹¹Mi fasiqáfa indaarúqaana sía mi ainaináusa andeeeqá ámaqeenoo mi fasiqáfa mi anaaseená aiqáinanoo fínanoo sía feefaurú máraannoo.

Rákirana andeeqára sándufa.

¹²Faiqí moó fannoo moo fásiqa kuqárusáinaqa narí faqa kaí kuqáruaqa. ¹³Faiqí moó fannoo sía moó fásiqa áuqu qímasee árinafa mifá amaná qiné inni útaaqama nímaqa qáunna máqusanaki kéeqafino asumu máriannoo. ¹⁴Yáfee moó fannoo moónara áranagainanoo áuqu qímasee árinafa mifa faqa kúquani. Qíní aidaraí mifá óonu kukéeqafi asumu márianauree qínaqa ínee mindáraana rarisámasee kuqá áruaqa. ¹⁵Yáfee moó fannoo narí ánoona ákoona nárinaqa ínee miná kuqá áruaqa.

¹⁶Faiqí moó fannoo moó fásiqa mareeqeenoo narí aináinira fáiqi kée íannoo fee moó átinai nimisé feefaurú fée márainnana kuqá áruaqa.

¹⁷Yáfee moó fannoo narí ánoona ákoona mandá úfa qímannimaqáinnana miná kuqámma áruaqa.

¹⁸⁻¹⁹Faiqí misá tínooramámaree fídaqa faiqí moó fannoo mooná óoni samu fée sáamu samu fée arusáinanoo sía kúqirai aurída máriinanoo fíndifinoo nímarinaqa ínee miná akiiqara ári fásiqana sía aupúrarana ámiaqa. Árinna fásiqafa narí qaarísaa máriinanoo fíndifinoo mádaanai sáunúsaa óoquree ururée írana amanaikínanoo ári fásiqafa miná feefaurú auríranaki márínna fáasaana amana kaí feefaurú amisée minásaa

rakísi márinanoo fíndi fuani. ²⁰Faiqí moó fannoo narí feefaurúmmáqai aináinira fasiqa nee mánaaqa nee sáamu qumáree arusáinanoo aaqee kúqinaqa ínnée miná ákiiqara narí faqa moó áupurarana ámiaqa. ²¹Mi ainainira fasiqá nées manaaqá nées sía aaqee kúqirai moodáa éenda fée qaara eenda fée káqi máriinanoo kúqinaqa ínnée sía miná úriqararafa miná árinna ná ákiiqara ámiaqa. Narí aináinira fáiqiara aupúrama ámaqáifa narí áriranasaa ititéenoo.

²²Faiqí rákinnanaki moó fásiqa fánnoo ámuafu faqáa ánaasee arusáinanoo kúqira fáiqi maqaséenoo miná ánoofa káqi márinanoo mi anaaseená afaaqi fannóo nána feefauruaree iráinanoo mi fasiqáfa feefauríannoo. Síasauqa eedóo qínna feefauruná kai ámiannoo. ²³Mi anaaseefá moó áupurarana márainaqa miná árinna fasiqana faqa mi aupuraranná kai ámiaqa. Kuqá árinaqa narí faqa kuqá áruaqa. ²⁴Nífu dimbásainaqa narí áfu faqa dimbáaqa. Nífai itairísainaqa narí áfai faqa itairíafa. Nísauku raudásainaqa narí ásauku faqa raudáaqa. Niku itairísainaqa narí áiku faqa itairíafa. ²⁵Idatí raqúru níminaqa narí faqa idatí raqúru ámiaqa. Kaakadi nárinaqa narí faqa kaakadi áruaqa. Sáamu nárinaqa narí faqa sáamu áruaqa.

²⁶Faiqí moó fannoo narí aináinira mánaaqa fée fásiqa fée arumáreenoo áfu qimbáseenoo miná ákiiqara idukúsee aiqáinanoo ámaaqa fuani. ²⁷Kafaa mifá narí aináinira fásiqa fée mánaaqa fée arumáree áfai itairíseenoo miná ákiiqara idukúsee aiqáinanoo ámaaqa fuani.

Burimakáu fannoo áaqama sáinnana andeeqára ufa.

²⁸Burimakáu ákoona fánnoo faiqí fée ánaasee fée kuqá narusáinaqa óoni samu mi burimakau akoonná kuqá aruséeqa miná amaqí sía naaqa. Mi burimakau akooná arusáifanoo mína ákoona aupúrarana ámirafa sía máriannoo. ²⁹Mi burimakau akoonnáfa óoqai faiqí narí márifa máridanoo kafáa moo fásiqa kuqá árinaqa miná ákoofa sía quqúsaki mara quqáinanoo kafaá nárinaqa miná ákiiqara óoni samu mi burimakauná kuqá aruséeqa miná ákoona faqa kuqá áruaqa. ³⁰Kúqina ákiiqara áqira feefaurúara óoqai áuqu rámaqaana amana kái áquseenoo narí kúqiranasaa ititáannoo. ³¹Burimakau ákoona moó fannoo mánaaqa fee akoonaiqí fee nárusáinaqa ínnée óoqai qímaqa ufa máu kai fuaqa. ³²Burimakáu ákoona moó fannoo aináinira kúmaaraa fée mánaaqee nárusáinaqa mi burimakauná ákoofa aináinira fáiqi úriqararana firaa feefaurú ámiannoo.

³³⁻³⁴Faiqí moó fannoo madika indufúseenoo rafáaqafu qáinanoo moó fánnoo óonu miná rafáqaamma sáinanoo burimakáu fée doonkí fée minakí áqufíqa kúqifanoo, madika áfu rafaqáa ifá mi aandauná ákiiqara feefaurú máseenoo naríara mi aandauná máraano. Faiqí moó fánnoo madika indufúsee sía rafáaqa fínanoo aandáùqa minakí

áqufiqa kúqifanoo mi fasiqáfa aandáu ákoona feefaurú amiséenoo naríara mi aandauná máraannoo. ³⁵Moo fásiqa burimakáu ákoona fannoo mooná burimakáu ákoona arusáinaqa burimákau ákoqanda káqi mári burimakauna máreeqee moosáa quqásee feefaurú marasée miqandá mi munnimmána raináqaraasa mándee kúqira búrimakau qambaana aukúqaraasa másee moó fannoo dínni máraina moó fannoo dínni máraaqa. ³⁶Mi burimakau akoonáfa óoqai nárí máru burimakaua márifanoo miná ákoofa sía quqúsaki quqáinanoo mooná burimakáu kuqá arusáinanoo miná ákiiqara moó káqi mári burimakauná amiséenoo kúqirana naríara máraannoo.

Áaqarana andeeqára sándufa.

22 ¹Faiqí moó fánnoo burimakáu fée sipsípa fée qúmmuara mámaree múnú mooná amisée feefaurú máraina fée arusáina fée mi fasiqáfa moodáa burimakau ákiiqara moodáannai qísauku burimakáu mina ámiannoo. Moodáa sipsipa qúmmuarínnana ákiiqara qaara faqa qaara fáqa sipsípa ámiannoo.

²⁻⁴Mi fasiqáfa narí qúmmuarirana ákiiqara feefauríannoo. Moó áinaina sía márinaqa mi fasiqána maréeqee moó máqannaa nimisée miná feefauru maréeqee mifá qúmmuarina ákiiqara nímiaqa. Mi fasiqáfa burimakáu fèe doonkí fèe sipsípa fèe maraqáinafa káqi riri márinanoo qaaraqánda miná ákiiqara nímiani. Eendákinai qúmmuarira fásiqa fánnoo máaqa ruiqásee kéeqainaqa miná qumárasee kuqá árusáinafa sía mina ákiiqara ufa máraannoo. Fáasaana miqí márinaqa kuqá árinna fásiqafa miná ákiiqara ufa máraannoo.

⁵Faiqí moó fannoo narí burimakáu fee sipsípa fee ándanda née márínana sía ámiqimmásee rakísinanoo mooná áfuqaki kéeqafi nárana náinanóo miná ákiiqara nárana faqaana narí áfuqakináana ámiqirana kai unakú máree munu ámiannoo.

⁶Faiqí moó fánnoo narí áfuaki idá arasáinanóo qámammareenoo mooná áfuqa qéenoo nárana unakú quqáqáinnana qámasáinanoo miná ákiiqara idárai fásiqafa miná ámiannoo.

⁷Faiqí moó fánnoo munnimma moó fásiqasaa quqásaina márinanoo moó fásiqa fánnoo qúmmuari márinaqa paqúri másaifanoo miná ákiaqara qaara kari feefaurú ámiannoo. ⁸Qúmmuari fasiqana ínnée sía paquríqa munnimmasáa rakísii fasiqana áfiqamaree innaaru qímaria maqusánaki múnusee iráifanoo mifa narí amana aiqámásee kúqaa sía qinée máree fée qíannoo. ⁹Aiqáma áinainara ánooqiranaki burimakáura faqa doonkíuqara faqa sipsípauqa faqa qamunnara faqa akaqá áinainara faqa qiníndi kài fée qímasee ánoo qínna fásiqa qanda nífiqámaree innaaru qímariaqoo nífiqee ániaqa. Ánutufa yánaree únnaqiifoo qínafa mifá miná ákiiqara qaara karí feefaurú ámiannoo. ¹⁰Faiqí moó fannóo

mooná doonkí fee burimakáu fée sipsípa fée moó áandau fée rakísi mārīnanoo moó áandau fānnoo kúqīnoo fée nāna áfaaqee mandáikīnanoo fée namuqáa fée mara máraafanoo moó fásiqa fānnoo sía mináuqa qáfeenoo. ¹¹Mi aandausa sáa rakísirafa innaaru qímāriaqoo óonureenoo amana aqīqámáseenoo qīnée sía uqanna mi aandausá úmmuari fée qīani. Mi aandausá sía úmmuarifānoo aandáu ákoofa minára amanámmifoo qímasee sía miná ákīiqara rakísīinafinnai feefaurú máraannoo. ¹²Kúqaa mi fasiqáfa úmmuarīnoo mífá aandáu ákoona miná ákīiqara feefaurú ámiannoo. ¹³Káasau fáini mi aandauná arunéennoo fée miná rakísi mārī fásiqafa miná asausífee ámudaani fee mara miná ákoona uqafíqáseenoo sía miná ákīiqara feefaurīannoo.

¹⁴Faiqí moó fānnoo mooná aandáu akaqá áinainirana dadaaqīanífēera marasāīnanoo kúquanoo fée ámudaani itairīnoo fée mi aandauná ákoofa uqanna sía mārīnanoo úfaasu mārī fásiqafa feefaurīannoo. ¹⁵Mi aandauná ákoofa uqanna miná áfusaa miqīfānoo sía miná ákīiqara feefaurú aandáu ákoona ámiannoo. Ufaasú feefaurú másaafanoo aināīnirana dadaaqí mārī aandaufá kúquanoo fée ámudaani itairīannoo fée feefaurú máqaiḡa miqīannoo.

Akaqá sándufauqa.

¹⁶Faiqí moó fānnoo mánaaqa moó faiqí moó sía útāaqama ámaqarana sararammá ámaqaseenoo mi fasiqáfa mārārara miná ákoona feefaurú amisēenoo marasāīnanoo miná ánaaqaikīnoo mārīannoo. ¹⁷Mi manaqána ákoofa mi fasiqánara ákooqāīnanoo sía narí áraamuna máraannee qīnanoo mi fasiqáfa fúka mánaaqa feefaurí mārīana amana kái miná ákoona ámiannoo.

¹⁸Áukainaina máraqanua ánaaseesa kuqá náruaqa.

¹⁹Faiqí moó fānnoo aandáu ámuuaqa akarāīnnana miná kuqá áruaqa.

²⁰Qiní Yáaweesa kai aandáu tatufīrana suqá qímīaqa. Moó únnaqira ánutuna tatufīrana suqá áminnana kuqá áruaqa.

²¹Ínnee óoqai Isípa maqasaa ánaamuru mārūnaki mandāīnainaki mārūnnara irisēe sía ánaamuru ínniki mārīnausa mandāīkammá nīmaqaqa.

²²Ínnee adeedaana ánaasee fee fīaiqi fāiqi fee sía mandāīkamma nīmaqāaqa. ²³Ínnee miqíḡaqa misá qiní dáaraīḡaqa qīnée Yáaweesa írianaura. ²⁴Qiní qīrana qāīnaqa rákīranaki ínni kuqá náruanaura. Narusāanaqa ínni nīnaaqmaaka adeedaana mārīḡaqa ínni faiqi námu fīaiqi mārīḡaranoo.

²⁵Ínniki qari qini Yáaweesa faiqí ánaasee moó fānnoo munnimmara sárau ímārīnnana úfaasu munnimma áminana sía úfaasu múnimma nīmīmarīasa náanna ráaqa. Misa nīmīsēeqa nārīndi ákīiqara marasēeqa aabaa fáqa marāīdaqa. Ínnee innēeqāīndi akīīqará kai máraaqa.

26¹Ínnikiqari faiqí moó fánnoo aní aináina ufaasú maraséenoo kafáa ámianauree qímasee narí suara síúta amiséenoo minánnoo narí ámianinna áinainara kóoroo ídanoo kúqaa ámianauree qídanoo. Miqí qínana anee súani áfu sía kéeqanoo márínana miná suara síuta kái káqi narí ámia. 27²Mi suara siutáfa tootooqírana ámianifeera quqáqaina marifanoo nánee moo áinaina ákúsee faiqáannoo. Anee sía áminanoo suara árinanoo qínée únnannai innaaru qínaqa qinee miná ufa írianaura. Qínée káaqa faiqíara qimudáðo qímarunausa márídaqa miqíanaura.

28³Innee sía qíní Ánutusara mandá úfa qiaqa. Ínniqa rakísirausara faqa sía miqí qiaqa.

29⁴Innee fúka nárana afiàna néeqa sakuma fáqa uáinna faqa oorífa fadameena faqa ínneeqa óoqa fáiqi faqa qíní Ánutusa náaree qímiaqa.

30⁵Ínneeqa burimakáu sipsípa óoqásaa maqarana ákoonauqa dínni taikáseenoo dínni óonu qaara marasée 7 faasaana narí ánoona faqa máríséenoo dínni óonu qaaramoó 8 fáasaanaikínaqa miná arusée tatúfirana suqá qímiaqa.

31⁶Innee qíní faiqí ánaasee márianara káasau faíni fannoo aru quqáqainna áandauna amaqí sía suqásee naaqa. Fainí mara nímifaqa naaqa.

Isaraee máqannaasa andeeqára óosana áuqaaqa.

23 ¹Ínnee aatáta qáraa únna ufa iriséeqa sía mooná múnú qímamia. Ínnee sía áaqee mári fásiqana únna úfannái miná dadaaqiaqa.

²Kóotaki óonureeqa moómoosa únna ufa qífana anée sía misá dadaaqia. Misa ufakí kíkíqa máfi andeeqára ufa mara fúrufarifana sía misá dadaaqia. ³Kudi fasiqa moó fánnoo kóotaki kíkíqa máfinana sía kudi márinnana roo qímasee dadaaqia. Andeeqára nara kai qiaqa.

⁴Ínnee ínneeqa namuqáa burimakáu fee doonkí fee fúrufariqa nífaqa ínnee qáfamáseeqa máree narí ákoona múnú ámiaqa. ⁵Mi fasiqána doonkí fannoo ummaara mara máree fídanoo aanái sáamurinoo márínaqa ínnee óonu qáfee sía fíàaqaráqa dadaaqí uqéera aisaaqa.

⁶Kudi fásiqa fannóo kóotaki márínaqa ínnee sía minára mandá fasiqee qímasee andeeqára oosana sía miná ámiaqa. ⁷Ínnee sía únna qímasee kóotaki aqoónnana kíkíqa úsua. Sía andeeqárausa numóo siáisa fífaú kúqiranaki mara quqánnisaa. Qínée Ánutusa mi manda ainainná áuqáinnana kuqá áruanauranoo.

⁸Moó fánnoo maqándanai kóotaki minásaa roo qíannee munnimma áminana sía uqanna máraa. Miqíra múninnima fánnoo faiqí nífu dimbarausaikamma sáifaqa sía andeeqárana qáfaidaqa. Andeeqára fásiqa faqa mara fúrufaramma áisaidanoo.

⁹Ínnee óoqai Isípa maqasaa márídaqa ánaamuru áupurarana qáfeeusa máriafanoo minára ínnee sía quandáfi ánaamuru ínni faqa márínausa mandáikammá nímaqaqa.

**Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7
áukuanara faqa sabátara faqa qíra sándufa.**

¹⁰Ínneeqa maqá úmmaqu née maría maqánaki minakí dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 aukuaná úmmaqusaidaqa unakúsaidaqa naaqa. ¹¹Miqíqa fifi ínaqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuanasaa sáifanoo maqá fánoo idooáni. Mi maqánasaa moo áinaina kambíqáinnana sía unakú naaqa. Kudi fásiquaqa miná naaqa. Misá náidaqa andaanaqa máfi sáinnana káasau áandauqa naaqa. Ínneeqa uáinna áfuqa faqa oorífa sáqari faqa miqí kai iqa.

¹²Ínnee moodáannai qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana aináiniaqa. Aináiniqa fifi ínaqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasaa sía aináiniaqa. Ínni aináinira fáiquaqa faqa ánaamuru ínni aináini márinausa faqa ínni aandáuqa faqa aiqáma idooaqa.

¹³Qinée Yáaweesa aiqáma ufa qímarúnnana iriaqa. Ínnee maa amaana ufáusa ámiqimasee irimáree fuaqa. Sía únna ánutusara innaaru qiaqa. Sía uqanna misá nuqu raaqa.

**Qaaramoó úriqarara fáasaana amaana qíra fáasaana.
(Rafúdo 34:18-26; Lo 16:1-17)**

¹⁴Aiqáma áukuanaki qaaramoó kári oomaqa sakasée náidaqa qiní Ánutusara innaaruqiaqa.

¹⁵Ínnee Isipa máqa máaqaindari ánu quqoonnána Abiba qúqoonasáa qinée qímannimíafannandee íqa innooqée mári pauraqána sía áqira beréeta náidaqa asasiaqa. Mi oomaqánaki 7 fáasaanasáa sía innooqée mari pauraqána áqira bereeta náaqa. Ínnee qiní qimooqíraa qímasee sía káqi ániaqa. Qiní tatúfirana suqára áinaina faqa máree ániaqa.

¹⁶Fúkakinaana unakúsee óomaqa sakasée asasídaqa námaseeqa ínneeqa nárana úmmaquqaana óosanarasee unakú naaqa. Saqári aqama akuqáinaqa ínnee miná tiqísee auqaánai márídaqa moó óomaqa sakasée náida asasiaqa.

¹⁷Aiqáma aukuaná mi qaaramoo oomaqiránakina aiqáma Isaraee máqannaa fásiquaqa aniréeqa qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa qimooqiaqa.

¹⁸Ínnee aandáunnoo qiní tatúfirana suqá qímiraree qímasee sía innooqée mari pauraqána áqira beréeta námu fáqa moodáanaki suqáaqa. Tatúfira áandau fadaméena fánnoo sía faiqée kanánaana káqi máriani aaqee kái aiqáma idáki áqusaifanoo qáma taikáfuani.

¹⁹Aiqáma aukuaná ínnee fúkakinaa nárana unakú maree qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa amaana máqaki máree ániaqa. Ínnee sipsípa ánaaqi fée mimmí ánaaqi fée arusée sía narí ánoona náamma anoonannai suqáaqa.

**Ánutufa Isaraee máqannaasa naamúaqira ufa
faqa qíma afeekaikíra úfa faqa níminau.**

²⁰Ánutufa kafáa qinau. Qínée qeeqá kai qeeqá Qangiroo aqiqáananoo mifá qumurée inni indaarú níkidanoo innisaa rakísi márínaqa qínee inni deedaqammá nísafanna máqa máaqanaki fifáranoo. ²¹Ínnee mi qangiroofá qínnandee iaqa. Sía miná ufa rukíaaqa. Qínee miná aiquáunanoo qumu márínara sía miná ufa rukíaaqa. Mifá sía inni mandá óosana ákiiqara nífáuaannoo. ²²Ínnee miná ufa irisée andeeqásee qínée qúnufu mau kai fifaqa qínée inni namuqáauqa faqa rákuanaura. ²³Qíní qangiroo fannoo inni indaarú níkínoo nífiqee Amoorra máqa máqa faqa Heeta máqa máqa faqa Perisita máqa máqa faqa Kannaana máqa máqa faqa Hifitana máqa máqa faqa Yeebusa máqa máqaki máriasa faqa nárú taikáseenoo inni miqóo quqánnisaannoo. ²⁴Ínnee miqóo óonu márídaqa sía misá únna qíra anutusara niqoori sáunu arafí innaaru qiaqa. Sía misá innaarú qímaríandee iaqa. Ínnee misá únna ánutusa túri taari máseeqa óoni rakíaaqée minára innaaru qímariana raudáandamméeqee áqusaqa. ²⁵Ínnee qíní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa qimooqífaqa qínée nárana faqa nammári faqa inni nimiséeqa inni auríranauqa mara áqunnisáanaura. ²⁶Ínnee Yáaweena kai amooqífaqa sía ánaaseeuqa eedáda faiqi máqee faranoo. Sía moó áafa ánaasee máriannoo. Ínnee sía dauní kúqifara, kísaaqasaa márifaranoo.

²⁷Qínée inni nífiqee fídaqá inni namuqáa qíníara rufíarana nimiséeqa inni faqa rákinausa fúrufarirana nímiánaura. Nimiséeqa qíanaqa inni namuqáauqa quqásee sandéefara. ²⁸Qínée ukaqá nímiari doodaanína inni namuqáaki quqásaana ukaqá níminaqa náaqoo nífu fúrufarináqa sandée faránoo. Ínnee fímarifaqa qínée Hifita máqannaasa faqa Kannaana máqannaasa faqa Heeta máqannaasa faqa nífaqasánaqa ínnee miqóo óonu márifaranoo. ²⁹Qínée sía moodáa aukuanaki inni namuqáa rapatutummá áquanaura. Qínée miqímmá sáananoo naakundúka máfinaqa káasau áandauqa moómoo mi maqa maaqánaki márídaqa inni nárífoora. ³⁰Qínee misára qíanaqa misá moodáa kai qaara kái ídaqá taikáfifaqa ínnee moómoo kámmafi amana mi maqa maaqána máree faránoo.

³¹Qínée inni óosu maaqímasee óosumma nísaaanaura. Dínni taatuqée námmari máriannoo. Dínni Firistia ooruku námmari máriannoo, dínni aadána máqa máqa máriannoo, dínni Eeufarateesa námmari máriannoo. Qínee inni afeeka nímiánaqa ínnee mi maqa maaqánaki fímarifaqa qínee inni namuqáa rapatutu iqá fímaríanaqa ínnee misá maqa máqa máreefaranoo. ³²Ínnee sía uqanna misá ufara eedóo qímasee moodáanaki kíra úfa qiaqa. Misá únna ánutusara faqa sià uqanna moodáanaki kiaqa. ³³Mi maqannáasa sía inni maqa máqaki máriaqa.

Ínnée miqífaqa misá ínni maréeqee qiní numóokamma qímaqara tínai quqéefaranoo. Ínnée misá únna anutusa nimooqífanoo mifá ínni ninuka úfanara foora fufínoo máriannoo.

Yáaweefa Isaraee máqannaasa faqa moodáanaki kinau.

24 ¹Ánutufa aiqáma úfauqa Mooseena qímamiseenoo kafáa maaqí qinau. Moosee anée faqa Áaroona faqa Nadabana faqa Abiquna faqa Isaraee máqanna rakísiraua 70 úriqararaua faqa nífiqa maree ururéeqa níanasaa kummáramáfinaqa qiníara innaaru qídaqa qimooqiaqa. ²Moosee anée kai adeedí ánia. Sía akaqá rakísiraua qiní daaqa ániaqa. Faiqí ánaasee faqa sía uqanna áaqanai úruaqa.

³Mooseefa óoqureenoo faiqí ánaasee Yáaweena sándufa aiqáma qímannimisoofaqá misá maaqí qímasee moodáa kari náo raqámaree qiqau. Yáaweefa qindée íqa maasá aiqáma áinaina áuqaanau. ⁴Miqí qímasoofanoo Mooseefa Yáaweena sándaufa aiqáma ákara rinau. Ákara rúmaseenoo kanánaana íaqoofanoo áaqana áikunni aandáu tutúfira qáinda áuqinau. Áuquseenoo óoni qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 óoni maraséenoo qaindá fíqu fíqumma Isaraeena faiqi námú nimana kái rakíqánau. ⁵Rakíqaseenoo kumaaráuqa qímannimufafa burimakáu arusée munu Ánutuna tatúfirana suqáqau. Mi tatufira andaúna Isaraee máqannaasa faqa Ánutuna faqa moodáanaki suqíra tatufiraneé qiqau. ⁶Misá arusoofanóo Mooseefa burimakáu fidíka akaqána difáaníkiaqa sakaséenoo káqi márúna qumáreenoo aidarái rurúfinau. ⁷Rurúfa máseenoo Ákíiseenoo Mooseefa Ánutufa moodáanaki kíra ufa qímaqoo bukana ákara rúmáqoona máree fíndifinoo aiqáma minakínaa úfa ásaana rúmasee firaqóo faiqí ánaasee qímanniminu. Misá iriséeqa qiqau. Maasá Yáaweena mi sandaufána aiqáma irisée áfaqánaura.

⁸Mooseefa misá úfa iriséenoo difáanikinaa fidika káqi márúna indakú faiqí ánaasee kíaqa áqidanoo qinau. Ánutufa maa sanda ufáusa nímuqooqari maa fidikáfa Ánutufa ínni faqa moodáanaki kuná afeekaikámmá nímaqaidanoo.

⁹Miqí qímaseenoo Mooseefa Áaroona faqa Nadabana faqa Abiqufana faqa Isaraee máqanaa úriqararaua 70 faqa nífiqeenoo áaqanasaa óorufinau.

¹⁰Óorureeqa miqóo misá Isaraee máqanna Ánutuna qáfaqau. Miná áiku ámeemaanai innaarúna kudimandára foorá íra óoniuqa miná auqu safiree fée qimaru oonísa ausirírafáuqa márinau. ¹¹Misa Ánutuna qáfoofanoo sía misá nárinau. Misá miqóo moodáanaki suqúfu faqá nárana nammári naqau.

Mooseefa Sinái áaqana sáa óoru fínau

¹²Misá námasoofanoo Ánutufa Mooseena qímaminu. Anée áaqanai qinée márunnannai úrua. Ururáinaqa qinée qeeqá sándufa anée faiqí ánaasee naakápáanneera qaara oonísáa ákara rúma ámíànaura.

¹³ Mooseefa miná iriséenoo narí dadaaqímaruna Yoosuaana faqa deedaqammá séeqa Mooseefa áaqanai Yáaweefa márunnai óoru fíнау.

¹⁴ Óoru fídanoo Mooseefa Isaraee máqanna úriqararausa maaqí qímasee qímannimíнау. Ínnée maaqóo úiqaana máqusaki márídaqa maaqandá qífeesiaqa. Áaroonafa faqa Hurafa faqa ínni faqa maaqóo márifaranoo. Akaqáusaki ufa rainárafa kambíqáinaqa miqandá andeeqá nímaqeeffaranoo.

¹⁵ Miqí qímasee qímannimiséenoo Mooseefa áaqanai óorufufanoo qasuru fánnoo áaqana rafáaqa fíнау. ¹⁶ Yáaweefa káaqa qárafa áaqana aaqá qumuroonára Sínái áaqana saa qasuru qúminau. Isaraee máqannaasa mi kaaqa qaranná qáfoofanóo áaqanasaa fíraa ida qéera forá qímarinau. Dínni ani moodáa marasée 6 faasaanná qasuru fannoo áaqana rafáaqa fínoo márinau. Dínni ani qaara qánda marasée 7 fáasaanna Yáaweefa qasurukíqari Mooseenara maí úruanneé qinau. ¹⁷ Faiqí ánaasee afaasásaa márusa áaqana qáfeeqa náaquqara kúdifañmmífoo qíqau. Ánutuna káaqa qárafa áaqana saa fíraaqóo idáuruara forá ímarinau. ¹⁸ Mooseefa áaqanai óoru fídanoo qasurukí kéeqàkufanoo áaqanasa óoru qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 eendáki faqa fáasaana faqa márinau.

**Faiqí ánaasee Ánutuna náaquqara úiqaana máqa
usakára áinainauqa ámiaqa.
(Rafúdoo 35:4-9)**

25 ¹ Mi aaqannáanasaa Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ² Anée Isaraee máqannaasa qímanniminaqa misa óosana óosana ainaina qíní qímiani qínnana qímiqa. Faiqí ánaasee qíní qímirara nídinaqa mínisáinna ainaina anée mara quqáa. ³⁻⁵ Maa ainaináusa maree ánifaránnoo. Kóora faqa siruáa faqa booroosá faqa ámiqira qámunna faqa dirindáasi ákira sipsípa ásausi faqa pánnoona ákira sipsípa ásausi faqa faéena ákira sipsípa ásausi faqa mimmí asausínnai áuqira qámunna faqa sipsípa ákoona apatasáa faéena ákirana faqa ooruku námmariki mári fíraa noodaaná apata faqa akasia sáqari ámiqira sáqari faqa máree mínisaifana mara quqáa. ⁶ Qóoma qumbí maría fadameenná faqa aanáiqikirausa áki maria óosana óosana fadameenná faqa moó pauraqa idá arasaafanóo múninoo ámiqira áfundi marí pauraqána faqa míni ámiaqa. ⁷ Fíraa feefaurú áqi maríà óonisa faqa aká ámiqira óoniuga faqa aanáiqikirausa eefooda qámunnasaa faqa nímuqusasaa rumbée márianasaa faqa atooqáaqa.

⁸ Isaraee máqannaasa qímanniminaqa qíní náaquqara uiqaana maqa usakásáifaqa qínée misá qámbaanai márianaura. ⁹ Ínnée úiqaana maqá faqa minakínaa áiqama áinaina faqa qínée naakápáunandee miqi kai másee áuquqa.

Ínnee moodáanaki kira bukísa áuquaqa.*(Rafúdoo 37:1-9)*

¹⁰Ínnee akasia sáqari marasée minánnai moodáanaki kira bookísa áuquaqa. Mina kísaaqa 110 centimetres amana auquaqa. Miná qusándanai faqa miná kúradarafa faqa amana amana kái 66 centimetres amana auquaqa. ¹¹Ínnee ámiqira kóora marasée túrimmásai ausi rúmafinaqa minánnai kai bookísa adisáa faqa aundurái faqa ititáaqa. Mi bookísana áfaimau kóorannai ámatookika masee rafáaqafuaqa. ¹²Ínnee kóorannai qaindúsi fandínnana ámaaqa qaara faqa qaara faqa 4 áuqusee aiqáma áikusaa quqáaqa. Dínni áikusaa qaara qánda dínni áikusaa qaara qánda quqáaqa. ¹³Akasia sáqari qaindúsi fandínna qanda kóora túrimandee ausirúma qumáree minánnai kukúqiaqa. ¹⁴Kukúqa máseeqa dínni dínni ámaaqa áuquqainnanaki áusúqa. ¹⁵Miqímmáseeqa sía radúkúqa, saífanoo miqínoo máriani. ¹⁶Miqímma saífaqa kásooaaqe qaara oonisáa qeeqá sánda ufa ákara rúma nímíanaqá minakí quqáaqa. ¹⁷Bukísa áfu faqa Kóorannai kai áuquaqa. Miná kísaaqa 110 centimetres amana máriani. Miná qusa 66 centimetres amana máriani. ¹⁸Ínnee kóoraa túrimmaseeqa bukísa afu áuquseeqa minánnai kai dínni dínni qangiroo qaara qánda nimana áuquaqa. ¹⁹Áfu dínni átinni moó qángiroo amana áuqusee dínni moó qángiroo amana áuquaqa. Áfu fáqa mi qangiroo qandá nimana faqa moodáa kóorannai kai áuquaqa. ²⁰Mi qangiroo qánda bukísa áfusaa quqásai faqa nóori narí qáfee narí qáfee iqa. Miqandá níqoosa uqéerasaifanoo bookísa áfusaa ititánoo máriani. ²¹Qaara oonísaa sánda ufa márina mi bukísánaki quqásee áfu rafáaqafuaqa. ²²Qinée ínni faqa miqóo moodáanakika máfiqa bukísa áfusaa qaara qangiroo qámbaana máridaqa qeeqá sánda ufa ínni Isaraee máqannaasa nímianaura.

Ínnee aiku faqaa teebóora áuqusee Yáaweena áminna**feemuna miqóo quqáaqa.***(Rafúdoo 37:10-16)*

²³Ínnee akasia sáqarinnoo teebóora áuquaqa. Miná kísaaqa 88 centimetres máriani. Miná qúsandanai 44 centimetres miná kurádarafa 66 centimetres máriani. ²⁴Ínnee ámiqira kóora marasée túrimmásai fanóo ausirúma fínaqa minánnai teebóora rafáaqa fúsee kafáa moónnái teebóora átiqara fíqu fíqumma ráfáaqa fuaqa. ²⁵Innee teebóora átiqara fíqu fíqumma 8 centimetres amana ititásee miná áfaimau kóorannai rafáaqa fuaqa. ²⁶Ínnee kóorannai qaindúsifandínnana ámaaqa 4 áuqusee teebóora áiqama áiku námusaa quqáaqa. ²⁷Teebóora áfái ameemaanandanai qaindúsirana ámaaqa áuquaqa. ²⁸Qaindúsifandínna saqári qanda akasia saqári ateekásee kóorannai miná kukú iqa.

²⁹Ámiqira kóorannai kai teebóorasaa quqeefandínna pirita kaafáusa faqa kísaaqa káafauqa faqa úainna adíara pirita uqnaurírana faqa áuquqa.
³⁰Qiní qímifandinna béreetana mi teebooránasaa quqáqaifanoo aiqáma kári qiní moodáanaki kára búkisa aaqá máriani.

Ínnee qóoma qumbíandínna áikana áuquqa.

(Rafúdoo 37:17-24)

³¹Ínnee qóoma qumbíandínna áikana ámiqira kóorannai áuquà. Ínnee kóora túriiseeqa minánnai kai qóoma áika óosana faqa adaká faqa ásaanauqa faqa áuquqa. Mi asaanáusa sáa mi kooránannái kái taatuqée aqama áfufeenári marindee máseeqa áuqusaifanoo káfara foorá afisú ámaqánoo máriani. ³²Mi qooma aikáusa qísauku dínni táikasee dínni ani moodáa marasée 6 máriani. Dínni qaaramoó dínni qaaramoó máriani. ³³Aiqáma mi asaana namúna atimau kóorannai taatuqée aqama áfufeenari marindee másee afaqa áuquqa. Mi afufeenariráfa téeqnóorina aqamara foorá márufafa mi asaana namúna sáa áuquqa. ³⁴Miná adakásaa qaara fáqa qaara fáqa 4 sáa taatuqée aqama téeqnóorina aqamara foorá áuquqa. ³⁵Moodáa aqama indaarúqaa ásaana qara ameemaanai máriani. Kafa miná múrufi ásaana qara ámeemáanai moó aqama máriani. Kafa miná múrufi ásaana qara ámeemáanai moó máriani. ³⁶Ámiqira kóora túriiseeqa minánnai kái óosana faqa ásaanauqa faqa áfufeenáarirana faqa áuquqa.

³⁷Miqímmáseenana dínni taikásee dínni ani qaara qánda marasée 7 qóoma áuqusee mi asaanáusa áti mau quqáa. Quqáseenana mara quandásáinanoo mi qoomáusa káaqa qárafa sía káqinni fúani. Máaqa aundurái kai káaqa qáani. ³⁸Miná úfaqa faqa futufita faqa ámiqira kóorannai kái áuquqa. ³⁹Qóoma quqára áika ámiqira kóorannai 35 kilogram ummaara amana kái marasée áuquqa. ⁴⁰Moosee qinée áaqanasaa aní qímamúnandee aiqáma áinaina miqíkaimmásee andeeqásee áuqua.

Ínnee Ánutuna úiqaana máqa usakáaqa.

(Rafúdoo 36:8-38)

26 ¹Ínnee qiní náaquqara úiqaana máqasaa ákifandínna qamunna kísaaqa maaqímásee áuquqa. Sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée ámiqira qamunna áuqusee áqoosa faqáa áandau amana áuqusee minásaa atooqásee akúniaqa. Miqímmasee mináuqannai ínnee qísaukuqára taikásee 10 firaa qamunna áuqusee moodáanaki akúniaqa. ²Mi aiqama qamunnáusa amana amana kái 12 metre kísaaqa miná qúsa 2 metre máriani. ³Mi qamunnáusa moodáannai qísauku 5 marasée moodáanaki ootúpamásee akúniaqa. Dínni qísauku taikásee 5 faqa miqí

kai iaqa. ⁴Miqímmáséeqa mi qamunna qandá átiqara dirindáasi árira qámunnannái anaanu áuqusee moodáanaki ootúpaaqa. ⁵Firaa qámunna átimáu anaanu 50 áuquaqa. Moó qámunna faqa miqí kai íqa moó qámunna sáaqaraa ánaanumummaqa kái áuquaqa. ⁶Kóora qumáree túrimánde qúsa táfara foorá saaeemmá qumáree dínni dínni anaanuki upeekásaifanoo mi qamunna qandá moodáara foó inóo máriani.

⁷Úiqaana máqa sáa ákira qámunna firaaná mimmí asausínnai 11 áuquaqa. ⁸Ínnée aiqáma moodáa karirana kai áuquaqa. Miná kísaaqa 13 metres amana máriani. Miná qúsa fannoo 2 metres amana máriani. ⁹Mi qamunnáusa moodáannai qísauku taikásee 5 qamunna akunúsáinanóo moodáa qámunnaiká máfuani. Kafáa moodáannai qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa akuniísaifanoo firaafaikíani. Miqímma fínaqa úiqaana máqa kooqíndaraana múrufi tukáanda quqáaqa. ¹⁰Qamunna átimau anaanu 50 akúniaqa. Moó átimau faqa miná ámummaqa kái akuniaqa. ¹¹Booróosannai táfara foorá áti saaeemmásee 50 áuqusee minánnoo dínni dínni anaanuki áususee ootúpamá saífanoo moodáa qamunnara foorá máriani. ¹²Mi firaa qamunnána úiqaana máaqa akuamáqa saífanoo mina áti fíqaramasee akúnirafa urúanatinai naambeéqai qúmíqàránoo máriani. ¹³Aabaa akúnira qámunna fánnoo úiqaana máqa ati fíqaree áiqaree inóo máriani. Dínni dínni amana amana kái 50 centimetre kái máriani. ¹⁴Miná taikásee miná ámuuaqa qaara qánda faqa áuquaqa. Moó sipsípa ákoona apata faéena ákiranannai áuquaqa. Áuquséeqa moó ooruku námmarikinaa áandau kúra fooqáa írana apatannái áuquseeqa minánnoo meeráqoo ámuuaqa akuaqa.

¹⁵Ínnée akasia sáqarinnai kai náaquqara úiqaana máqa átuna áuqusee kúradaaqa. ¹⁶Maaqí mánde máaqa atuna áuquaqa. Saqári dínni dínni kurádarafa 4 metres máriani. Miná ausana qúsa 66 centimetres amana kái auní ruaqa. ¹⁷Aiqáma átuna maqáki rakíqaranara irisée áti óoqiqara másee atekáaqa. Aiqáma máaqa átuna miqí kai másee atekáaqa. ¹⁸Ínnée súani áfu átaaqéenni south kísaaqándanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradaaqa. ¹⁹Máaqa átuna óosana sía maqáki káqi rakiáaqa. Siruáannai ámaaqa áuqusee minakí máaqa átuna kúradaaqa. Siruáannai 40 máaqa átuna óosana ámaaqa áuqusee minakí kúradaaqa. ²⁰Úiqaana máqa súani dínni ataaqéenni north kísaaqándanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradaaqa. ²¹Máaqa átuna sía maqáki káqi rakíáaqa. Siruáannai 40 ámaaqa áuqusee minakí máaqa átuna kúradaaqa. ²²Súani kéeqee marí qaannai (west) úiqaana máaqa urúanatinai máaqa atuna dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa apamandee áuquaqa. ²³Máaqa dínni dínni munu raqáranaki kafáa qaaraqánda áuqusee kúradaaqa. ²⁴Raudáranaki máaqa átuna óosanaki apámmasee kurádama saífanoo ámiqimasee narísaa narísaa apínoo máriani. Máaqa átuna rakíqaraná óosanaki rumbá atukarasee miqí kai mámaree

mirínni múrufisaaqa. Dínni dínni munu raqáranaki miqí kaimmiaqa.
²⁵ Miqímmaseeqa máaqa atuna 8 óosanaki siruáannai qaaraqánda
 qaaraqánda ámaaqa áuqusaifanoo 16 máriani. ²⁶⁻²⁷ Ínnee qauníri
 fandínnana akasia sáqari 15 máraaqa. Úiqaana maqa ataaqée dínni dínni
 faqa urúanai faqa fáifa faifannoo auní rúmasaifanóo máaqa atukaramá
 qumáraani. ²⁸ Mi maaqa atunná qámbaana aunírira sáqari fannoo máaqa
 amana kái dínni dínni áti máriani. ²⁹ Máaqa atuna aiqáma kóorannai
 kai rafáaqa fuaqa. Máaqa átuna mau aiqáma kóorannai kai anaanu
 mámaree fuaqa. Aunírífandinna saqárisa faqa kóorannoo rafáaqafúsee mi
 anaanúsaki áusuaqa. ³⁰ Dóo Moosee qiní úiqaana máqa áaqanasaa qinée
 qímamíafánandee másee usakáa. ³¹ Ínnee sipsípa asausi dirindáasi ákirana
 faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée minánnai ámiqira
 qámunna áuquaqa. Miqímmasee mi qamunnána sáa qangiroo qáqoosa
 faqána amana áuquaqa. ³² Akasia sáqari qaara fáqa qaara fáqa 4 marasée
 kóorannai aiqáma rafáaqa fúsee miná átisaa mirínni qamunna dírifándinna
 ámaaqa áuquaqa. Miqímmasee miná kúradee fándínnana ámaaqa 4
 óosanaki siruáannai áuqusee mináki kúradaaqa. Káaqa náaquqara
 óosirana ititáanifeera kúradaaqa. ³³ Miqímmaseeqa mi qamunnána ámaaqa
 áuqúqaanasaa dirisáifanoo ámaaqa áuqirana ámeemaanai qamunna áti
 óorèeqánnoo máriani. Miqímmásai fanoo mi qamunnána ititárafa ataufaka
 ameemaanai óorèeqánnoo máriani. Mi qamunnáfa ititáranaki moodáanaki
 kúra búkisaki qaara oonísáa sándufa márina quqáaqa. Mi qamunnáfa
 náaquqara óosirana faqa káaqa náaquqara óosirana faqa raináannoo.
³⁴ Moodáanaki kúra bukisa káaqa náaquqara óosiranaki quqásee kóorannai
 miná áfu áuqusee rafáaqa fuaqa, nífauara áfu minásaa rafaqa fuaqa. Dírira
 qamunna fánnoo rainá nimaqaidanoo kooqí kinaa óosiranara náaquqara
 maqa fee qímásee kukéeqara óosiranara úriqaramásee náaquqara máqa fee
 qíaqqa. ³⁵ Teebóora maréeqee náaquqara óosirana maaqóo óonumafi kooqíki
 súani afu dínni átaaqee qáannai (north) máfi quqáaqa. Qóoma saqári suani
 afu dínni ataaqee qaannai (south) máfi quqáaqa. ³⁶ Úiqaana máqa kooqíki
 ititée fandínni qamunnana sipsípa ásausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona
 ákirana fáqa faéena ákiranannái faqa marasée áuquaqa. Óosana óosana
 sándannái mooká máakira áinainauqa mi qamunnánasaa áuquaqa. ³⁷ Mi
 qamunnána dírifándínnana moodáannai qísauku 5 akasia sáqari marasee
 kóorannai miná átimau rafáaqafusee qamunna dírifándínnana anaanu
 áuqusee quqáaqa. Miqímmasee booróosannai moodáannai qísauku 5 átuna
 óosana ámaaqa áuqusee mináki kúradaaqa.

Ínnee aandáu tatúfi fandinna qáindána áuquaqa.

(Rafúdoo 38:1-7)

27 ¹ Ínnee akasia sáqari marasée minánnnoo tatúfirana suqára
 qainda áuquaqa. Miná kísaaqandanai faqa qúsandanai faqa

amana amana kai mariani 2.2 metres. Maqásaaqari úrirafa qaara faqa qaara faqa áiku 4 amana 1.3 metres máriani. ²Miná qaara fáqa qaara faqa átisaa aanaira foorá áuqinoo máriani. Tatúfira qáinda moodáa saqari fannoo kai átimau faqa qámbaanai faqa aanai faqa moodáa saqarinnái kai áquusaifanoo máriani. Mi aiqama ainaináusa booróosannai rafáaqa fuaqa. ³Mi tatufirána suqéemaria qaindanásaa suqée maría ainainausa booróosannai kai áuquaqa. Fadaméena dándaki áqufínnana afaqée maría futufitáusa faqa savóorauqa faqa uqnauríra pirítaiuqa faqa táfa fooqáa írana áti saaée irana faqa idá áuni afaqée maría futufitáusa faqa aiqáma booróosannai kai áuquaqa. ⁴Ínnee fukaa ásaana booróosannai áuqusee booróosannai kai ánaanuu faqa áuqusee qaara faqa qaara faqa átinni quqáaqa. ⁵Mi fukaa asaanáfa tatúfira bukisa aundurái kasaaqái óoqeeqánoo qámbaanai máriani. ⁶Akasia sáqari tatúfira qáinda qáindusi fandínnana qaaraqandá maraséeqa booróosannai miqandá rafáaqa fuaqa. ⁷Mi qaindána máree fuaqée qífaqa kái mi saqari qandá dínni dínni aananukí áususaifafa máree fuaqa. ⁸Tatúfira qainda indooíra sáqarinnai kai aundurá fáqaana áuquaqa. Qínée áaqanasaa aní uqafíqaa fánandee másee áuquaqa.

Ínnee Yáaweena úiqaana máqa fíqu fíqu dápu rakíaaqa.

(Rafúdo 38:9-20)

⁹Ínnee ámiqira sánda sufusée áuquqaa qámunnannoo úiqaana máqasaa quqúsara foorá áuqu ititáaqa. Súani afu dínni ataaqeenni South miná kísaaqa 44 metres máriani. ¹⁰Mi qamunnána dírifandínnana booróosannai dapu 20 áuqusee mína kúradee fandínnana ámaaqa miqí kai másee 20 áuqusee siruáannai táfara foorá mína amana kái áuqusee auníri fandinna sáqarina faqa minánnai kái áuquaqa. ¹¹Súani afu dínni ataaqeenni iandee kái iqa dínni ataaqeenni faqa miqí kái íafa.

¹²Súani kéeqee marí qaannai dapu qúsándanai 22 metres máriani. Miná dapu sáqari 10 faqa miná ámaaqa áuqirafa faqa 10 kái máriani. ¹³Kafaa súani óosana qaannai kooqí máru tinai fáqa urúanai inóo márína amana kai 22 metres máriani. ¹⁴⁻¹⁵Súani óosana qáannai East kooqí máriani. Mi kooqína dínni dínni díri fandínnana qámunnafa 6.6 metres máriani. Mi kooqína dínni dínni qaarammoo dápu faqa mína ámaaqa faqa dínni dínni qaarammoó kai máriani.

¹⁶Kooqíki dírira qámunna 9 metres kísaaqa ámiqira sípasipa asausí dirindásianda faqa pánnoonanda faqa faéenánda fáqa marasée mi qamunnánasaa óosana óosana ámiqira ákara ruaqa. Mi qamunnána quqée fandínnana saqarina qaara fáqa qaara fáqa 4 máriani. Miná rakíqee fandínnana qaará faqa qaara fáqa ki miná ámaaqa áuquaqa. ¹⁷Aiqáma dapu fíqu fíqu qírafa siruáannai rafáaqa fúqaa saqárinasaa ootúpanóo máriani. Minásaa qamunna díri fandínnana táfara foo íranauqa

siruáannai áuquaqa. Mi saqarísa rakíqee fandínnana ámaaqauqa booróosannai áuquaqa. ¹⁸Quqúsa afuqai kísaaqa kamu 44 metres máriani. Miná qúsa kamu 22 metres máriani. Quqúsasaa dírira qámunna miná óorufirafa 2.2 metres maqásaaqari óorufuannoo. Mi qamunnána ámiqira qamunna káqikaa sándannai súfirafa afeeka máriani. Miná dapu óosanaki booróosannai amaaqa áuqirafa maqáki máriani. ¹⁹Úiqaana maqaki óosana óosana aináinira áinainauqa aiqáma booróosannai áuqirafáuqa kai máriani. Úiqaana maqa áti mau ápupuka árifandínna aikausa booróosannai kai áuquaqa. Úiqaana máqa dapu rakíqarana qumáranífee qímasee ápupuka áqoosai faqa afuqai faqa arifandínafa aiqáma booróosannai áuqira ápupuka kaí máriani.

Qóomauqasaa rakísira saika.

(Aanáiqikirana 24:1-4)

²⁰Moosee anée Isaraee máqannaasa qímanniminaqa oorifá sáqari qaqamakínnaa fádameena ámiqirana kai mínisaifana aiqáma éendírana minánnoo qóoma qumbâ. ²¹Áaroonafa narí faiqi námu faqa qiní Anutusa náaquqara úiqaana máqaki moodáanaki kíra búkisa ititée mária qamunna náaquqara óosiranaki qóomauqa quqáaqa. Miqóo qiní qífusaa eendí márínaqa qumbísaifanoo qámammareenoo iáqarana kai raqúru ámiani. Maa naamuaqira ufána Isaraee máqannaasa faqa misásaa ani arua kínausa faqa náaru náaru áfaqaqa.

Ínnee aanáiqi kírausa qamunna áuquaqa.

(Rafúdoo 39:1-7)

28 ¹Yáaweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée aneenná áfasaana faqa miná faiqi námu Nadabana faqa Abiuna faqa Eeriasana faqa náara másee Itammarana faqa Isaraee máqannaasa kinaana rainá náaduma quqásainaqa qiní aanáiqi kíra sáika máraaqa. ²Aneenná áfasaana Áaroonaa misákina úriqarara áanaiqikira qamunna auqu ámia. Miqímmásáinanoo mi qamunnáfa ámiqirana faqa úriqararausee qírana faqa ámiani. ³Moosee anée Áaroonaa qamunna akúnifándinna fásiquasa írirana fíqararausa qinée írirana nimiqáunausa misá kai suqúsee qímanniminaqa miná qamunna akúniaqa. Akunúsáifanóo miná afisúsee miqóoqari qiní aanáiqikira sáika máraani. ⁴Anee qímanníminaqa nímuqusasaa rúfi mária ainainná faqa eefooda qámunna faqa kísaaqa qamunna áikusaa faqa ititéemari qamunnána faqa ákara faqáa síuta faqa ákiiqa rafáaqa fímari qámunna faqa áránándáuqanna rumbárana faqa minamúna áuquaqa. Misá miqímmaseeqa úriqarara áanaiqikira qámuna aní áfasaana faqa miná faiqi námu faqa áuqu nimisáifaqa misa qiní aanáiqi kíra saika máraaqa. ⁵Akúnirana akoofasáuqaindi sipsípa ásausi dirindáasi ákirana faqa

pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora tíritanda faqa ámiqira tíritanda faqa mi ainaináusannai aanáiqikirausa qamunna áuquaqa.

⁶Misá sipsípa asausi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora tíritanda faqa ámiqira tíritanda faqa aiqáma mi ainaináusannai eefooda qámunna áuquseeqa minásaa óosana óosana ákara ruaqa.

⁷Eefooda qámunna anaanu qaaraqandá áururusaa áakandíaninnana áuqusee eefooda qámunnasaa dínni dínni rumbáaqa. ⁸Miná ooíqanda íaninnana ámiqira qámunnannai eefooda qámunna áuquandee kai masee áuquaqa. Mifa eefooda qámunnasaa ákunirafa máriani.

⁹Eefooda anaanusáa ákumáaqa óoni qaaraqandá pupúooni marasée dínni anaanusáa moó dínni anaanusáa moó quqásee Yakooboona faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi ooni qandásaa ákara ruaqa. ¹⁰Dínni pupú óonisaa dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 núqu akara ruani, dínni pupú óonisaa miqíkai mándee 6 ákara ruani. Aiqáma narí kambíqoona amana kái núqu ákara ruaqa. ¹¹Óonisaa ákara rírana akoofása márína áfiqasaifanoo mifá qaara oonisaa Yakooboona faiqi námu núqu ákara rúani. Ákara rúmaseenoo mi ooni qandá kóora qámbaana quqásainanoo atukaránnoo máriani. ¹²Miqímmásee áururusaa eefooda qámunna áakandammasainanoo Yakooboona faiqi námu qísauku qaara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkiqusinoo máriani. Miqímásai fanoo Áaroonafa misá núqu narí aururusáa máranoo nímarinaqa qínée Yáaweesa qeeqá faiqí ánaaseera aiqáma kári írianaura. ¹³⁻¹⁴Áururusaa qaara ooni atukaramma qumáree mári kóoranasaa qaara qánda ámiqira kóora sáinanda súfirana moó áti moó óonisaa moó áti moó óonisaa ootúpaaqa.

Ínnee aanáiqi kúrausa úriqararana ámuqusa

sáaqaraa qámunna áuquaqa.

(Rafúdoo 39:8-21)

¹⁵Ínnee nímuqusa sáa rúfi máríana aanáiqikirausa áuqu nimisáifaqa minánnoo misá Ánutuna íriaranara áidiranara írifaranoo. Eefooda qámunna áuqu áinainausannoo kai áuquseeqa moodáa karira akara kai ruaqa. ¹⁶Qámbaana tukáandasaifanoo aiqáma áti amana amana kái 22 centimetres máriani. ¹⁷Ínnee óoni ámiqirana firaa feefauru áqi máríana kai marasée qaara faqa qaara faqaki mi qamunnánasáa pádiaqa. Índaarúqaa pádiranaki moó óoni áuqu rubi faqa moó óoni toopasa faqa moó óoni ganeeta faqa minamúna pádiaqa. ¹⁸Miná ánaaqíannáa pádiranaki moo óoni áuqu eemeerara faqa moó óoni safairee fáqa moó óoni daimánna faqa minamúnannai pádiaqa. ¹⁹Miná ánaaqíannaa pádiranaki moó óoni áuqu teerakoosa faqa moó óoni agatee faqa moó

óoni áuqu ameeetisa faqa minamúnannai pádiaqa. ²⁰Miná ánaaqíanaa pádiranaki moó óoni áuqu beerira faqa moó óoni kanirianna faqa moó óoni yasapaa faqa minamúnannai pádiaqa. Mi oonísa kóorandannai ámuqusa sáa ititánoo mári qamunnanasáa isooqa áraaqa. ²¹Mi oonisa moodáa moodáa óoni fannoo Yakoo boona faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo máriani.

²²Ínnee nímuqusasaa rufírana anaanu ámiqira kóorannai áuqira sánda séenandara foorá áuquseeqa afundásee dínni dínni átisaa qusuaqa. ²³Kóorannai anaanu qaaraqandá áuqusee ámuqusa sáa rufinna qamunnana mirínni átisaaqara qusúqa. ²⁴Qaara qánda séennanda kóorannoo afundáranannai mi anaanu qandáki qusuaqa. ²⁵Mi sandána áti qáranai áururusaa kóorandannai ooni isooqa aruqaanáki ootúpaaqa. Miqímmásaifanoo áururusaa eefooda qámunnasaa rumbáaqa. ²⁶Kafáa nímuqusa saa rufí mariana anaanu qaara qánda kóorannai áuqusee aunduráindari áti saa mi anaanúna rumbásaifanoo eefooda qámunna mámmaaqai máriani. ²⁷Kafáa qaaraqánda ánaanu kóorannai áuqusee áfunni qumu mári eefooda qamunnána saa aqaasanai ámiqira qámunnannai súfirana ooí qándianinnana aaqá rumbáaqa. ²⁸Nímuqusa sáa díri mária qamunnana sáa anaanukí dirindásiandannai súfira sanda qusuakí eefooda qamunna sáaqaraa ánaanuki qususée rumbáaqa. Miqímasaifanoo ámuqusa saa ititára qamunna sía kási kásiani. ²⁹Áaroonáfa náaquqara máaqaki kéeqafinoo mi qamunnána Isaraee máqannaasa núqu ákara rírana afisúsáinaqa qínée Yáaweesa aiqáma kári qeeqá faiqí ánaaseera írianauranoo. ³⁰Ámuqusaa ititára qamunna raqándaamasee uqára foorá akunúsai máriani. Mi uqánaki óoni qaaraqánda miqandá núqu Urimma fáqa Tumimma fáqa Áaroonafa mi uqánaki uqárúmásee qini úiqaana maqáki ániiani. Miqírárée qímaseenoo aiqáma kári nímuqusa saa díri mária qamunnána rufu máree aniréenoo mifá qini írirana iriséenoo Isaraee máqannaasa qímannímiannoo.

Akaqá áanaiqikirausa qamunna áuquaqa.

(Rafúdoo 39:22-31)

³¹Ínnee eefooda qámunna meeáqoo qáraana áuqirara dirindási ákira sípsipa asausinnai kái áuquaqa. ³²Anuka ámaaqá áuquaqa. Qamunna raqándaammásee akunúsaiifanoo anuka upeekáina sía anaqíani. ³³⁻³⁴Miná átimau raqándaammásee akúnúseeqa saqári aqama faqa káqikaa bíru kóorannai áuqirana faqa miná átimau qusúqa. Dirindási ákira sípsipa ásausinnai faqa pánnoona ákiranannai faqa faéena ákiranannai faqa mi saqri aqamána amana áuquaqa. Áuquseeqa mi saqari aqamaná faqa kóorannai áuqira biru faqa qamunna átimau moó máfi quqée moó máfi quqée iaqa. ³⁵Áaroonafa aanaiqikira saika áuqararee

qímasee mi qamunnána afisúani. Mifá náaquqara máaqaki qinée umee marúnnana qífusaa áninanoo fée quqásee fínanoo fée mi birúsa narísaa narísaa áriqa ufa qífanoo Áaroonafa sía kuqúannoo.

³⁶Ínnee ámiqira kóora marasée áqiníandírana áuqusee miná sáa ákara rúmaasee Yáaweena aináinira fáiqi fée qiaqa. ³⁷Ákiiqa ánaamu qúsirana áqini sáa quqásee dirindásíandannoo rumbáaqa. ³⁸Áaroonafa miná áqináaqa rumbásainaqa qinée Yáaweesa aiqáma Isaraee máqannaasa áaduma qiní qímiraree qínna áinainausara eedóo qímasee máránaura. Misá akaqá áaqarana áuqamasee qímifaqa qinee Áaroonaa mi aqiniandiránara irisée sía minní sàanáura. Káqi máraanaura.

³⁹Ínnee ámiqira sánda sufuséeqa Áaroonaa siúta áuqusee miná ákiiqa ánaamu faqa áuqusee minánnoo kai áranandáuqa rumbárana faqa áuquseeqa minásaa óosana óosana ákarannoo afaqa áuquaqa. ⁴⁰Áaroonaa faiqi námu siútauqa faqa níranandáuqanna rumbée máriana faqa níkiiqa ánaamu faqa káaqa ámiqiranáuqa áuqu nímiaqa. ⁴¹Moosee anée maa qamunnáusa mara máree aneenná áfasaana Áaroonaa narí faiqi námu fáqa afisú nímaqaa. Oorifa fádameena misá níkiiqa ámoondunna adía nímaqasee náaduma mara quqásee mi saikána nímia. Miqímmásáinaqa misá qiní aanáiqikira sáika máraaqa. ⁴²Ínnee qúsa kárausisa nooíqakiqari nífúndana sáa óoqéeqárana áuqu nímiaqa. Miqímmásaifaqa misá sía nári nifaaqa kooroo iaqéera. ⁴³Áaroonafa narí faiqi námu faqa qinée umee márunnanaki qiní úiqaana máqaki kéeqafinoo qiní qaindásaa náaquqara qóo aanáiqikira áinaina áuqararee qímasee aiqáma kári mi karausisána afisúqa. Miqíqa sía nári nifaaqa kooroo íqa sía kúqifarannoo. Maa ufáfa Áaroonaa faqa miná sáa ani aruakínausa sáa faqa náaruara máriannoo.

Aanáiqi kúrausa fúkasaa mara quqásee náamuqaira ufa.

(Aanáiqikirana 8:1-36)

29 ¹Maaqímmasee Áaroonaa faqa miná faiqi námu faqa náaduma mara quqásaiqa qiní saikáki aanáiqikirausa máriaqa. Ínnee burimakáu ákoona timmusa faqa sipsípa ákoona qaaraqánda dínee teeroo síaina kai máree ániaqa. ²Ámiqira parauaqa qaindirírana innooqée marí pauraqána sía áqirana oorifa fádameennannai suqáaqa. Akaqána sía oorifa fádameennannai suqáaqa. Akaqána ausiríra feemu áuqusee oorifa fádameéna akusée suqáaqa. ³Mi ainaináusa nafisaa ámanee uqá fooqáa íranaki rúmaseeqa ínnee burimakáu ákoonannóo faqa sipsípa ákoona qaara qándannoo qiní tatúfirana suqá qímiraree qímasee mi ainaináusa námufaqa qímiaqa. ⁴Moosee anée Áaroonaa narí faiqi námu faqa nífiqamaree qinee umee márúnna uiqaana maqa kooqíki mínisee qímannimináqa ámiqimmasee nammári áuqaqa. ⁵Miqímmasaifaná anee úriqarara áanaiqikira qamunna Áaroonaa afisúamaqaa. Siúta faqa kisaqa

gamunna áiku ataa dukúnirana faqa eefooda qámunna meeáqoo afisírana faqa miná ámuuqa eefooda faqa nímuqusa sáa rúfi mária qamunnána faqa nooiqándí maríana faqa aiqáma mi ainaináusannóo afisú ámaqaaqa. ⁶Níkiiqa ánaamu afisú ámaqásee náaquqara kooroo íra fee qímasee rumbáa. Maaqí qímasee minásaa ákara ruaqa. Yáaweena saikáki márifee qímasee ákara ruaqa. ⁷Rumbá ámaqasee Yáaweenaindi fee qímásee útáaqama ámaqara fadameena ákiiiaqa adíaaqa. ⁸Anee Áaroona faiqi námu nífiqa quqásaina mi siutáusa afisúaaqa. ⁹Níranandáuqanna rumbée maríana rumbásee níkiiqa ánaamu faqa afisú nímaqaaqa. Miqímmáseeqa Áaroona fáqa miná faiqi námu fáqa mi saikána nímia. Misá faqa misá sáa aniaruakínausa qiní aanáiqikira saikaki náaru náaru márifaranoo.

¹⁰Moosee anée Áaroona narí faiqi námu faqa qamunna afisú nímaqasainaqa burimakáu ákoona timmusa mara qinée umeé márúnna uíqaana maaqána kooqínni mínisaifana Áaroona narí faiqi námu faqa qímanniminaqa miná ákiiqasaa nísauku quqáaqa. ¹¹Míniseeqa mi burimakau akoonnána qinee umeé márúnna náaquqara úiqaana maqána kooqíki áruaqa. ¹²Aruséeqa miná fidíka marasée aneenná ásauku ámuksáa raaraammásee qaidara qaara fáqa qaara fáqa átisaa aanái fooqáa íranasaa ákua. Miqímmasee akaqá fidíka káqi márinauqa mara máree qaidara qáinda óosanaki adíaaqa. ¹³Miqímmasee kafáa áradanda sáaqaraa áinoo aiqáma máraaqa. Mina ánaama faqa miná atakísa qara faqa áinoo minásaa márina faqa ámaandamoona sáaqaraa károo károona faqa marasée tatúfira qaindásaa quqásee suqá qímia. ¹⁴Burimakáu ákoona amaqí faqa apata faqa árada faqa ínneeqa naambeéqai áqoosai idá arasáifanoo qáani. Mifá aanáiqikirausa numóo maráqu níseenoo taiká nímaqáannoo.

¹⁵Sipsípa ákoona moodáa marasée Áaroona faqa miná faiqi námu faqa qímanniminaqa nísauku miná ákiiqa sáa quqáaqa. ¹⁶Miqímmásaiifana miná arusée miná fidíka marasée qáidara qaara fáqa qaara fáqa átinni mi fidikána adíaa. ¹⁷Miqímmasee mi sipsípa akoonnána káqikaana káqikaana aukú quqásee miná aunduráindaraa áinaina faqa áikuqara faqa nammári uqusée mináuqa maréeqee mi sipsípana ákiiiaqa akaqá áukíranauqa námufafa quqáaqa. ¹⁸Mi sipsípa akoonná aiqáma áfaaqa qaidarái quqásee qiní tatufiranara foorá idá araaqa. Miná áfúndara qinee asasianáura.

¹⁹Miná idá arasee sipsípa ákoona moó aanáiqikíra saikaki quqée maríana mára mínisainanoo Áaroonafa narí faiqi námu faqa miná ákiiqasaa nísauku quqáaqa. Quqásaafana árua. ²⁰Aruséenana miná fidíka aféeriqiséenana Áaroona narí faiqi námu faqa nísauku uqannai náaqoosaa akusee nísauku uqannai nísauku akoonnánasaa akusee, nísauku uqannai níku akoonnána sáa faqa ákú. Akusée fidíka káqi márina qumáree qaidara qaara fáqa qaara fáqa átinni adía aquáaqa.

²¹ Qaindásaaqaraa fidika akáqana qumáree níkiqaki áki maría fádameena námu faqa marasée Áaroona narí faiqi námu faqa nifaaqái faqa qámunnasaa faqa rurúfida akunnímaqaaqa. Miqí másaifaqa Áaroonafa narí faiqi námu faqa misá fúka qamunna faqa qiníndi kiani.

²² Mi sipsipána áinoo ámeesa sáa qáraana faqa audurákinna afaqa sáa qáara áinoo faqa ánnama áti ámiqirana faqa qaara atakisa miná sáa áinoo márina faqa ásauku uqannái áfundana faqa ateeka áqua.

²³ Qíní qímia náfisa ámanee uqána kinaana óosana óosana nárana moodáa moodáa máraaqa. Oorifa fádameenannai suqárana moodáa faqa moó sía oorifa fádameenannoo suqárana moodáa faqa ausírira féemu moodáa faqa máràa. ²⁴ Mi naranáusa Áaroona fáqa miná faiqi námu faqa nísaukuki quqásáinaqa úriqarara káqi nímira qíní Ánutusaindi féeqiaqa. ²⁵ Miqí máseenana kafáa nísaukukinaana maréeqeenana qaindásaa sipsípa ákoona aukú quqáqaana ámuuaqa quqásee idá arasáifano qáani. Qíní qímira nárana foorá idá áraaqa. Miná áfundara qinée asasianúra. ²⁶ Moosee anée mi sipsipa akoonnána marasée qíní Yáaweese qífu sáa uqéerasee qíní Yáaweese úriqárara qímira áinainee qímasee aneenná mi aandauná náa.

²⁷ Innée faiqi aanáiqi kírausaikámma nímaqararee qímasee qíní qímia narannákinaana sipsípa ákoona áméemméeqána marasée qíní qífu sáa uqéeraseeqa miná ásaukuqànnai áfundána uqaqífiqáaqa. Miqímmáseeqa mi aandauná aanáiqikirausa náaqa. ²⁸ Mi ufáfa qíní ufa márinaqa náaruara náaruara qíní faiqi ánaasee qíní faqa moodáanaki suqíra tátufirana suqáaqa. Mi aandauná áméemméeqana faqa ásaukuqannai áfundana faqa aanáiqikirausaindi máriani. Faiqi ánaasee qíní Yáaweese káqi qímira áinaina miqímminoo máriannoo.

²⁹ Áaroonafa kúqinaqa miná úriqarara aanáiqikira qamunna miná faiqi námu máraaqa. Mi saikána óosana árainna fáasaana mi qamunnána afisúsaifaqa fadaméena níkiqqa ámoondunna adíaaqa. ³⁰ Áaroona ámaaku narí ákoona ámaqa máqainafa úiqaana máqaki qinée umeé márunnanaki kéeqáfinoo náaquqara óosiranaki aináiniraree qímaseenoo mi uriqarara qaanaikira qamunnána afisúsee moodáannai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana sáa mi naaquqara oosiránaki aináiniani.

³¹ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée Áaroona faqa miná faiqi námu faqa níkiqqa ámoodúnna fadaméena adíá nímaqáidana suqéenna sipsipa akoonnána ámeemméeqana faqa ásaukuqannai áfundana faqa marasée qíní náaquqara óosiranaki afeekí quqásee nammári námufaqa suqáaqa. ³² Qinée umée márunna uiqaana maqána kooqíki miná naaqa. Nafisa amanée uqaki káqi mári feemúsa námu faqa náaqa. ³³ Misá námasáifana aanáiqikira saikaki kéeqarana fadameena níkiqqa ámoondúnna adíasáinánóo misá numóo ákiqara minínnisárafa

máriannoo. Mi narannáfa náaquqarafa márínara aanáiqikirausa kai náaqa. ³⁴ Akaqá áandau faqa féemu faqa númuaquinaqa sía náifàndínnana kanánaana káqi márínaga idá araséeqa minakí áqusaifannoo ámiqimmásee qáma taikáani. Mi naranáfa náaquqarafa márínara sía naaqa.

³⁵ Áaroonafa narí faiqi námu faqa aanáiqikira sáika óosana árainna qooqari qinee aní aamúà qúnandee íqa moodáannai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée 7 faasaaná uqanná kai mi ainaináusa áuqaaqa. ³⁶ Mi moodaa moodaa faasaannásaa anee burimakáu ákoona tatúfirana suqá qíminanoo aiqáma númoo taikáannoo. Miqínanoo qiní qaidara fannóo ánukarafa máriannoo. Miqímmáfinana oorifa fádameena qaidarasáa adíasainanoo náaquqanoo máriani. ³⁷ Aiqáma kari moodáannai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée fáasaana sáa miqía. Miqínanoo qiní qaidara fannóo káaqa uqanna náaquqarafa máriannoo. Moó fánnoo fée moó áinaina fée miná áuqáinafa miná náaquqara áfeeka fánnoo áruannoo.

Aiqáma fáasaana tatúfirana suqára óosana.

(Nambas 28:1-8)

³⁸ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Ínnee sipsípa ánaaqi qaaraqandá moodáa aukuaana márara qánda marasée qaidaraí tatufirana suqáaqa. Náaru náaru aiqáma fáasaana miqí kaimmiaqa. ³⁹ Moó sipsípa kanánaana tatúfuaqa moó eendímarina tatúfuaqa. ⁴⁰ Kanánaana suqáinna sipsipána námu fáqa ámiqira sakumannoo qaindiríra párauqa miná ummaara fannoo 1 kilogramme óodaa námu faqa ámiqira óorifa fádameena námu faqa quandásee suqá qímia. Uáinna námmari óodaa 1 litre amana kai qinée Ánutusa naannána adíaaqa. ⁴¹ Eendí márínaga suqáinna tátufirana kanánaana suqáandee kai íqa sakuma qaindiríranannoo faqa oorifa fádameenannoo faqa uáinna námmarinnoo faqa suqáaqa. Mifá qiní Yáaweesa qímira nárana máridanoo. Miná áfunda fánnoo qiní asasírana qímidanoo.

⁴² Náaru náaru kásooaaqee maa tatufira suqárafa qinée umeé márúnna úiqaana máqa kooqíki qiní qífu sáa tatúfu qímiaqa. Miqífaqa miqóo qinee ínnei qeeqá faiqí ánaasee faqa moodáanaki márídaqa ufa qíma nímianaúra. ⁴³ Miqóo qinee Isaraee máqannaasa faqa máriananoo qinee umeé márúnna máaqanakiqari dároo daraa íra káaqa qárafa mi saqanná náaquqáinaqa sía faiqí ánaasee káiqueesa miqóo fifáranoo.

⁴⁴ Qinée qeeqá úiqaana maqa faqa qaidara faqa náaquqara faika másaanaúra. Qinee Áaroonaa narí faiqi námu faqa qiní aináiniraisa máriaafaqa náaduma misá aanáiqikira sáikaki quqáanaúra. ⁴⁵ Qinée Isaraee máqannaasa qámbara máridaqa misá Ánutusa márianaura. ⁴⁶ Misá qiní Yáaweesa náriqa Ánutusa Isipa máqa máaqaindaraana nífiqee ániafannanara íri márifaqa qinee misá qámbara márianaura. Qinee Yáaweesa misá Ánutusa márianaura.

Ámiqira úndimari idá munána suqára qainda áuquaqa.
(Rafúdoo 37:25-28)

30 ¹Yáaweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee ínnée akasia sáqari marasée ámiqira áfundi marí ida munána arée fandínna qáidarana áuquaqa. ²Mi qaidaráfa dínni dínni amana kái máriani. Miná kísaaqandanai 45 centimetres máriani. Miná qúsandanai miqí kai ínoo 45 centimetres máriani. Maqá sáaqari óoru fírafa 90 centimetres máriani. Miná qaara faqa qaara faqa áti moodáa sáqarinnoo kai burimakáu áanaira foorá áuquaqa. ³Miná áfu faqa aanai fooqána faqa ataaqéeqara faqa ámiqira kóorannai kai rafáaqafúsee kóorannai miná fíqu fíqumma áuquaqa. ⁴Kóorannai qaara qánda ánaanuu áuqusee dínni moó dínni moó quqásaifanoo qaindúsi fàndínna sáqarina atukarammá qúmáraani. ⁵Mi qaindusira saqari qandá akasia sáqarinnai áuqusee kóorannai rafáaqa fúáqa. ⁶Mi qaidarána mara máree náaquqara oosirana dínni qiní moodáanaki kíra búkisa márina óorinni quqáaqa. Miqóo qínée ínni faqa moodáanaki kianúra.

⁷Aiqáma kánanaana Aroonafa qóomauqa andeeqárara aniréenoo mifá miná sáa ámiqira adiafaa íra afundí marína suqáni. ⁸Mifá kaifáa eendí márinnanoo qóomauqa qumbíseenoo ámiqira adiafaa ímari afundána ímarina suqáni. Mi oosanáfa náaru náaru sía uqanna taikáannoo káqi kai máriannoo. ⁹Ínnée sía moó mi qaidarána saa qínee qádo qíma qáunna áfundirana suqáaqa. Aandáu tatúfiranéè sakuma qaindiríra tátufiranee uáinna nammari adíasee suqára tatúfiranee sía minásaa suqáaqa. ¹⁰Aiqáma áukuana moodáa faasaaná kai Áaroonafa mi qaidaránasaa ainaininnanoo qiní qifusaa ámiqiannoo.

Yáaweena úiqaana maqánara takisa áqira oosana.

¹¹Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminau. ¹²Moosee anée Isaraee máqannaasa núqu marasáinaqa moodáa moodáa fasiqa náriqa máriranara qiní feefauru qímiaqa. Miqímmásee núqu máree márinaqa moó úmmaara sía misa saa áqufuannoo. ¹³Aiqáma núqu ákaraki márisa úriqararausa auqu rámáqaa múnnimmana amana kái quqáaqa. Aiqámausa mi feefaurúna áqiqa qiní qímira áinaina qímifaránoo. ¹⁴Faiqí moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana faqáasa faqa miná fíqarara áukuana faqáasa miqímmásee qini feefaurú qímiaqa. ¹⁵Misá náriqa máriranana maaqímmásee feefauríqa. Aináina faqáasa sía fíqaramasee áqifaranoo. Aináina síaisa sía óorudupi másee áqifaranoo. Áiqáma amana amana kái áqifaranoo. ¹⁶Mi munnimmána Isaraee máqannásànnai marasée qínee umeé márúnna uiqaana maaqáfa mandáikinana minánnoo itípia. Misá náriqa máriranara mi takisána áqúsáifaqa qínee misá saa ititá nímaqaranara írianaura.

Booróosannai firaa difaani áuquaqa.

¹⁷Yáaweefa Mooseena maaqí qímasee kafáa qímamínau. ¹⁸Moosee anée nammári áuqeemaría difaanína firaaná áuqua. Booróosannai áuqusee miná áiku faqa booróosannai kai áuqua. Auqúsee nammári minakí adíasee qiní úiqaana máaqa dínni márínana qaidara dínni márínana qámbaana quqáà. ¹⁹Ároona faqa narí faiqi námu faqa minakí níku nísauku nammári úqimarifaranoo. ²⁰Misá qiní ufa súqira máaqaqi kéeqaanee qímasee níku nísauku minakí máfi nammári uqusée qiní qímifandínna nárana qaidarasáa suqá qímiaqa. Miqíqa sía kúqifaranoo. ²¹Misá nárí níku nísauku nammári uquséeqa sía kuqífáranoo. Maa sanda ufána Ároonafa narí faiqi námu faqa kásooqaqee misá sáa aniaruakínausa faqa maa sanda ufána áfaqée fáranoo.

Aanaíqi kúrausa útaaqara fádameena áuquaqa.

²²Yáaweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. ²³Moosee anée makáqa anoona moómoo 6 kilograms faqa isaaqa anoona moómoo 3 kilograms faqa ámiqira úndi mari innupína anoona moómoo 3 kilograms faqa máraa. ²⁴Saadápu moómoo 6 kilograms faqa máràà. Aiqáma áinaina úiqaana máqa síkéera amana kái máriani. Oorifa fádameena 4 litres amana minakí adíaaqa. ²⁵Mi náaquara fádameena Yáaweenaindi fee qímasee níkiqa ámoondunna adíee fandínnana áuqusee ámiqira áfundi marína námufaqqa quandáaqa. ²⁶Anée mi fadameenáusa áuqu máree qiní úiqaana máqasaa akuséenana qiní moodaanaki kúra ufa mári bookisáanasaa fáqa ákua. ²⁷Áiku faqáa téeboora faqa minasáa qaraa ainainauqa faqa qóoma sáqari faqa minásaa qáraa áinaináuqa faqa ámiqira áfundi mári pauraqána idá qée marí qaidarána faqa akuámaqáà. ²⁸Tatúfirana suqée mafia qaidarána faqa minásaaqaraa ainaináuqa faqa akuámaqásee nammári dífaani faqa miná áiku faqa akuámaqáà. ²⁹Miqímmásee mi ainaináusa áaduma sáa mara quqásainanoo káaqa náaquqanoo máriani. Moó fánnoo fée moó áinainee mi ainaináusa áuqáinafa mi ainaináusa náaquqara áfeeka fánnoo náruannoo. ³⁰Miqimmasee Ároona narí faiqi námu faqa mi fadameenná aku nímaqa sáinaqa qini aanáiqikira sáikaki máriaqa. ³¹Moosee anée Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímannimía. Maa naaquqara fadameenná níkiqa ámoondúnna adíee fandínnana qiní aináiniranaki náaru náaru quqáaqa. ³²Maa fadameennáfa sía káiqee fasiqa adíannímaqee máriafa máridanoo. Ínnee sía moó fádameena miqírana áuquaqa. Mifá náaquqara áinaina márínara ínnee minára náaquqara fee qímasee eeráiriaqa. ³³Yáfee moó fannoo maa fadameennára foorá áuqusee mooná ákiiaaqa adíainafa qiní faiqí ánaaseekí sía máriannoo.

Ámiqira úndimari munána áuqimaria pauraqána óosana.

³⁴Yáaweefa kaifáa Mooseena qíminoo qinau. Moosee anée óosana óosana ámiqira úndi mári pauraqána sitakatee páuraqa fáqa oonikaa

páuraqa fáqa karabanumma páuraqa faqa ámiqira makáqa anoona faqa aiqáma amana amana kái máráa. ³⁵Maraséenana ámiqira áfúndi márifaqa nifaaqái áki maríanara foora áuqamásee idá arasáinanoo qéenoo ámiqira muna afundiani. Ooruku fáqa óodaa quqásainanoo ámiqinoo náaquqara faikíani. ³⁶Anee mina átiuqa maraséenana kaadá rírlisáinanoo kookoomaiká máfinana mara máree qinee umeé márúnna máqanaki múruseenana moodáanaki kára búkísa óorinni quqáa. Mi ámiqira undána imarínara káaqa náaquara fee iaqa. ³⁷Ínnee sía moó miqíra áfudimarinnana áuquaq. Ínnee minára náaquqara andeeqára áinaina Yáaweenaindi fée qiaqa. ³⁸Yáfee moó fánnoo miqírana ámiqira undi márína afaaqái ákiraree qímasee áuqinafa sía qiní faiqí ánaaseeki máriannoo.

Yáaweefa úiqana máqa kínaa áinaina áuqifandinna

fásiqausa mara quqánau.

(Rafúdoo 35:30-36:1)

31 ¹Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. ²Moosee qinée ínnikinaana Beesareerana útáaqéeqa. Mifá Urina ámaaku Hurana ánáiqi Yúdana óosanakináafa márídano. ³Qinée qeeqá maraquana afeeka áaku amaquéeqa. Qinée írirana faqa aiqáma aináinirana akoofasaikíra sáika ámiqa. Aiqáma ámiqira áinaina áuqirana akoofasaikírana faqa ámiqa. ⁴Mifá kóorannoo faqa siruáannoo faqa booróosannai faqa óonu máfi irisáidanoo óosana óosana ainaina akoofásauqa ákara rímaria írirana faqa áuquani féera ámiqa. ⁵Qinée firaa feefauru áqi mária óonina atekára óosana faqa saqárinnaí aináina amana áuqirana akoofásaikirana faqa Basareerana ámiqa. ⁶Qinée moó fásiqa Ooqooriabana Áqisamakana ámaaku Dánnana oosanakinaana mara quqásaanano Beesareerana faqa aináiniannoo. Qinée akaqáusa faqa firaa irirana óosana óosana ainaina áuqirana akoofásáikirana nímiqa. Miqímma sánaqa misa qinée qímannimianna áiqama áinainna áuquaqeera. ⁷Qinée umee márúnna uíqana maaqana faqa moodaanaki kira bukisa faqa mina afu numóo taikánnísarana faqa aiqáma úiqána máqakinaa áinainauqa faqa áuquaq. ⁸Teebóora faqa minásaa mári áinainausa faqa rámma dírirana ámiqira kóorannóo áuqirana faqa minásaa mári áiqama áinainausa faqa ámiqira áfúndi mári tatufirána suqára qáindá faqa áuquaq. ⁹Tatúfirana suqée mária qaindána faqa miná suqée mária ainaináusa faqa níku nísauku nammári úqimaríá difaanína fáqa miná óosana faqa áuquaq. ¹⁰Misa ámiqira qámunnaquqa Áaroona faqa miná faiqi námundi faqa aanáiqi kára sáikaki márídaqa afisífandinna faqa áuquaq. ¹¹Qiníndi fée qímasee akunnímaqee fandínna fádameenna faqa adíafaa íra ámiqira áfundimarina náaquqara óosiranakinaana faqa áuquqa. Misá áuqidaqa qinée qúnandee kaimaseeqa auquaq.

Sabáta idooára fáasaana máridanoo.

¹²Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ¹³Moosee anée maaqí qímasee Isaraee máqannaa qímannimia. Sabata qiní idooára fáasaana ámiqimándeé íreedakai máriaqa. Mi faasaanáfa qiní faqa inni faqa qámbaana náaru náaru máridanoo qinée Yáaweesa inni mara qeeqá faiqí ánaasee kúnnanara quqannífiqaannoo.

¹⁴Ínnee qiní idooára faasaana náaquqarafa márinará íreeda kai máriaqa. Faiqí moó fannoo síá íreeda márirai mi faasaana ainaininnana kuqá áruaqa. ¹⁵Qísauku dínni taikásee dínni moodáa marasee 6 fáasaana ínnee ínneeqa aináiniaqa. Qísauku dínni ani qaara marasée 7 fáasaana fíraa ídooára fáasaana qiní náaquqara fáasaana máridanoo. Yáfee mi faasaana aináininnana ínnee miná kuqá áruaqa. ¹⁶Isaraee máqannaasa ínnee faqa qinée faqa moodáanaki kúnnanara mi faasaanáfa uqannífiqaani. ¹⁷Mi fáasaanáfa inni Isaraee máqannaa faqa qini faqa náaru náaru áqoondikírana koorooí mári faasaanáfa máriannoo. Qinée Yáaweesa dinni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa maqá faqa innaarúna faqa áuqusee dínni ani qaara márasee 7 faasaana aináinirana quqásee idooáafannanara mi faasaanáfa idooára fáasaana máriannoo.

¹⁸Ánutufa aiqáma ufa Mooseena Sinai áaqanasaa qímami taikáseenoo qaara ooni ausiríranasaa Ánutufa narí ásaukunnai sánda ufa ákara rúmaqoona áminau.

Faiqí ánaasee kóorannai burimakáu ákoona ánaaqi aúqiquau.

(Lo 9:6-29)

32 ¹Mooseefa áaqanai kísaaqasaa óoru márufafa Isaraee máqanna faiqí ánaasee Áaroonafa máruqoo suqúmáree anirée Áaroonaa maaqí qímasee qímamiqau. Maa fasiqáfa maasa Isipa máqa máaqaindari qífiquee ánufa náqaafee ímari fáqee maasa síá íridaqa. Minára anee moó ánutuna áuqusainanoo maasa indaarúnníkamma nímaqaani.

²Áaroonafa misá úfa iriséenoo qinau. Ínneeqa faiqí ánaasee náaqookinaa kóora faqa fidináanu faqa tatúseeqa míni qímiaqa. ³Miqí qufaqá aiqáma faiqí ánaasee nári náaqookinaana radúku máree mini Áaroonaa ámiqau. ⁴Amisooфанóo Áaroonafa miná qumáreenoo idánnai tasírisiri mándeeno maqasaa burimakáu ákoona ánaaqi amana áuqu qoonaki adíasoofanoo burimakáu amana áuqinau. Áuquseenoo paipánannai mina átiuqa andeeqánau. Miqímmásoofaqa faiqí ánaasee qiquau. Isaraee máqannaasa maafá maasá Ánutufa maridanoo. Maafá kai maasá Isipa máqannaindari nínidiquee ánufa máridanoo.

⁵Áaroonafa misá úfa iriséenoo burimakáu akoona amana auqirana aaqá tatúfira qáinda áuquseenoo faiqí ánaasee qímanniminoo qinau.

Dúna aiqáma suqúmaree aniráifaqa oomáqa sakasée náidaqa Yáaweena áuqa uqéeraa. ⁶Miqí qímasoofaqa iáqoo kanánaana faiqí ánaasee akaqá áandau mara máree mínisee qaindásaa tatúfirana faqa Yáaweena faqa moodáanaki kíra tátufirana faqa suqáqau. Suqámiseeqa óoqu marífíqa afeeka nammári faqa nárana faqa námaseeqa fíndífíqa ánaaseeuqa faqa mandá óosana máraqau.

⁷Yáaweefa misá nındafeenoo Mooseena qímaminau. Anée kái káqi óoqufúà. Faiqí ánaasee anée Isípa máqanaindari nífiqee ánianáusa qiní minnisee áaqara óosana máraidammia. ⁸Misá doo qinée fuaqée qímasee naamúaqiafánna aana minníseea. Misa kóorannai burimakáu ákooná ánaaqi amana áuqusee mina tatúfirana suqámiseeqa minára innaaru qídaqa. Misá maaqí qídaqa Isaraee máqanaasa maasa Ánutufa maafá maasa Isípa máqanaindari nífiqee ánufa máridanoofee qídaqa.

⁹Minára qinée Yáaweesa Isaraee maqannaasa kaaqa ramoo rámaa ímariafaqa iridaqa. ¹⁰Dóo firaqoo qiní qírana qaifaqa misá kúridi taikasaanura. Anée sía qiníara qádo qia. Miqímmáseeqa aní faqa anísaa ani aruakínausa faqa kai ámiqi ámiqimma nísanaqa firaa maqannaa márifaranoo.

¹¹Mooseefa írinoo Yáaweena áanoo qíranara innaarukíqari qádo qídanoo qinau. Óo Yáawee nánaree anee aneenná faiqí ánaaseera árana qáidanoo fee. Anée firaa afeekannái misá Isípa máqanaindari nífiqee ánianafa náqaafané áanoo qíma nímaqaidanee. ¹²Anée miqínaqa Isipa máqannaasa aníara nári kai qímírisee Isaraee máqannaasa nífiqee áaqana áikunni múnusee nárú taikárara nífiqee fíifoo qifáara. Sía árana qáani aneenná árana qára írirana quandásee sía ummaara aneenná faiqí ánaasee nímia. ¹³Anée aneenná aináinira fáiquuqa Abarahammána faqa Isakeena faqa Yákooboona faqa kúqaa qíma áfeekaikíra ufa qunnanara óonumafi íria. Anée misára fásaura foorá máfifaqa qinée qíma afeekaikíafanna máqa máaqana ínni nímianauree qinau. Nimisáananoo mi maqa maaqáfa ínnindikámmínoo náaru náaru máriannoo fee qinau. ¹⁴Mooseefa miqí qufanóo Yáaweefa narí aranaqara írirana quandásee sía ummaara narí faiqí ánaasee níminau.

¹⁵Yáaweefa Mooseena qaara oonisáa ákara rúmamufanoo máreenoo áaqanaindari afaásai narí máqannaa márunnai óoqu fína. Ausírira ooniqandásaa Ánutufa sánda úfa dínni dínni ákara rúmaqoona úqirafa óoqu finau. ¹⁶Ánutufa narí kai mi oonína áuquseenoo minásaa sánda úfa ákara rinau.

¹⁷Yoosuafa írufaqa faiqí ánaasee náriqa úiqaana máqusakíqari fáaqa fuísee qída qufanoo íriseenoo Mooseena qíma minoo qinau. Qinée rákidaqia úfana íridaqa. ¹⁸Miqí qufanóo Mooseefá qinau. Sía qufóona rira úfa fau máridanoo fau. Sía qikí fáafau qírufa fau máridanoo. Idí rárana kai íridaqa.

¹⁹Mooseefa úiqaana máqusa adeedí óoquireenoo nín-dafoofaqa burimakáu ánaaqi amana áuqirana faiqí ánaasee fusákidaqa idí rée maríqau. Miqí márufanoo Mooseefa nín-dafoofanoo áranaqoofanoo ákara ríra óoniqara áaqana áikunni maqásaa áqusoofaqá miqandá rukámiquau.

²⁰Mooseefa áranaqoofanoo burimakáu ánaaqi amana áuqirana qumáreeqeenoo idáki áqusoofanoo tasírisírinau. Tasírisiri máseenoo andaana rúmeeqee nammáriki áqusee naaqée qufaqá Isaraee maqannaasa mi nammarína naqau.

²¹Miqímandeenoo Mooseefa quándakufanoo Ároona qímaminau. Maa fasiqa anaaseesá aní naqí fée mámaqaafanee anée maa manda firaa aaqarana misá nifaaqái quqéenee.

²²Miqí qufanóo Ároonafa Mooseena qímaminau. Óo qiní úriqararafa anée sía qiníara áanoo qia. Anée maa fasiqa anaaseesa óosana írimariananoo. Misá káaqa mandóosana áuqarara sandanainai qimariasa márídaqa. ²³Misá qiniara maaqi qia. Maasa maa fasiqáfa Mooseefa maasá Isipa máqa máaqaindaraana qífiqee ánunaki kambiqai ainainnara sía írídaqa. Anée moó ánutuna áuqu sáinanoo maasá indaarúnníkámma qímaqaani. ²⁴Miqí qiafaqa qinée qímannimiqa kóora faqaasa qímiaqee qúnaqa uaqée iasa akaqána qímia. Qímiafaqa idáki áqusaunanoo burimakáu ánaaqi kambíqeenoo.

²⁵Mooseefa qafoofaqa Ároonafa eedóo qufaqa faiqí anaasee náriqa namuqáa nífusaa óosana óosana mandá óosana mároofaqa namuqáa misára uteétiqiquau. ²⁶Minára Mooseefa arana qoofanoo uíqaana maqusa kooqiki kikiqamma fufanoo maaqi qímasee nammeera qinau. Aiqamausa yafee Yáaweenaindi kíani qínafa maaqóo ániaqa. Miqí qufaqá aiqáma Reefina áiku ásauku kai suqúmaree miqóo ani miná fíqu fíqumma fiqau.

²⁷Aniroofanoo Mooseefa maaqi qímasee qímanniminau. Isaraeerána Ánutufa Yáaweefa maaqi qímasee aiqámausa ínni naakapaidanoo mifá ínneeqa rákira páipana mara máree ínnee uíqaana maqusa dínni kooqíndari dínni kóoqinni óonuree anirée ídaqa únna ánutuna amana áuqi máriana akiiqara ínneeqa níkaqaafasaauqa faqa ínneeqa níqoondiuqa faqa ínni naaqa máriasa faqa aiqáma kúqa naru taikáaqa. ²⁸Miqí qufaqa Réefina áiku ásauku eedóo qímasee mi faasaanná 3,000 fásiqa náriqau. ²⁹Narusoofanóo Mooseefa kafáa qímanniminau. Ínnee ínneeqa faiqi námufaqa ínneeqa níkaqaa fasaauqa faqa nárúanara ínnee Yáaweena aanáiqikirausai kiqa máriafanoo. Miqí máriafanoo Yáaweefa narí ámiqi ámiqirana ínni nímínoo.

³⁰Iáqoofanoo kanánaana Mooseefa faiqí ánaasee qíma nímínau. Ínnee firaa manda aaqarana marasaafaqa aqbee qinée áaqanai kaifáa óoruree ínniara Yáaweena irámíriananoo ínni áaqarana ákiiqara minnínísaannoo fee. ³¹Miqí qímaseenoo Mooseefa Yáawee funnai áaqanai óoruree qímamínoo qinau. Maa fasiqa anaaseesá fíraa mándá áaqarara marasée

únna qíra ánutuna kóorannai áuqusee minára innaaru qíqííáafanoo.

³² Ámanee misá aaqarana akiiqara minnínnisaa. Sía minnínnisseenana qíní dúqu ani faiqí anaasee faqa ani bukaki akararinoo marina kái rukáà.

³³ Yáaweefa iriséenoo qinau. Sía káiqeesa núqu qeeqá búkakinaana rukáanaura. Qini ufa rukíee máriasa núqukai rukáanaura. ³⁴ Dóo óonuree faiqí ánaasee nífiqamaree qinee qimamiafanna maqa maaqánai fua. Anee iria, qini qangiroo fannoo ínni indaarúnni kámma nímaqaannoo. Mi fasiqa anaaseesá áaqarana ákiiqara ummaara nímianna áukuanafa ánidanoo. ³⁵ Miqí qímaseenoo Yáaweefa mandá áurirana mi fasiqa anaaseesá níminau. Misá Áaroonara qufanóo kóorannai burimakáu ákoonaa ánaaqi áqunara miqínau.

**Yáaweefa Isaraee máqannaasara Sinái áaqana áikunni
máruna minnísee fuaqéera qímanniminau.**

33 ¹ Yáaweefa maaqí qímasee Mooseena qímaminoo qinau. Anée faqa Isipa máqa máaqaindari nífiqee ánianna fásiqa ánaaseesa faqa maa maqána quqásee qinée qíma afeekaikámmasee Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yákooboona faqa misásaa ani aruakí kambíqainausa faqa nímiraree qíafanna máqanasaa fua. ² Qinée qeeqá angiroo aiqáananoo ínni nífu úqi márinqa fímarifaqa qinee Kannaa máqannaasa faqa Amooraa máqannaasa faqa Heeta máqannaasa faqa Peerisa máqannaasa faqa Hifita máqannaasa faqa Yeebusa máqannaasa faqa náru nífáqaaqaa ianaura. ³ Ínnee áinoo faqaa maqásaa aináina úmmaqusaa fanoo réemindèemíri mari maqánasaa fifáranoo. Qinee qeeqá sia ínni faqa fuanáura. Ínnee ramoorámaa ímariasa máriafaqa qinee ínni faqa fídaqaa aanái ínni náruanoora.

⁴ Isaraee máqannaa Yáaweena mi ufána iriséeqa nifaaqa áuqira áinaina aiqáma raipáqu quqásee soofaará máridara foorá máfiqau. ⁵ Yáaweefa maa ainainá áuqaqéera qímannimufaqa miqíqau. Maaqí qímasee Yáaweefa Mooseena qímaminau. Ínnee káaqa ramoorámaa ímariasa máriafanoo. Qínee ínni faqa maqee fíqa ínni kurídi nímaqáunaiqini. Doo maqee ínneeqa nifaaqa áuqirana raipáqu quqásee káqi márifaqa qinée ínni náqaafee mánnimaqáannanara óonumafi írianaura. ⁶ Miqí qímasoofaqa Sinai áaqana quqásee fídaqaa Isaraee máqannaasa sía nári nifaaqa áuqirana afisíqau.

Yáaweefa Mooseena fáqa ufa qímaru uiqaana maqáfa.

⁷ Isaraee máqannaasa náriqa úiqaana máaqauqa usakásoofanoo Mooseefa náaquqara úiqaana máaqa naambeéqai níanasaa usakánau. Usakásee miná áuqureenoo Yáaweefa umeé mári uiqaana maaqá fée qinau. Faiqí ánaasee moó fánnoo Yáaweena íriranara írianee qímasee mi maaqána kooqínni fímaríqau. ⁸ Mooseefa narí úiqaana máaqai

fufaqá faiqí ánaasee nárì úiqaana máqa kooqíkiqa kíkíqamafi qáfee máru fanoo kéeqanau. ⁹Mooseefa úiqaana maaqaki kéeqafufanoo asuru qumuréenoo mi kooqínaki márufanoo Yáaweefa minakíqari Mooseena fáqa ufa qímarináu. ¹⁰Asuru úiqaana maqa kooqíki qumu kásoo inoo márufafa faiqí ánaasee miná qáfamasee ninuka túqu náumoo amisée Yáaweena ámoosí maríqau. ¹¹Yáaweefa Mooseena faqa narí óori narí óori qáfaida ufa qímarináu, faiqí narí áqoondi faqa ufa qímarindee inau. Ufa taikáseenoo Mooseefa anirandée faiqí ánaasee máru úiqaana maaqánai finau. Kumaaráa moó miná dadaaqí márufa Yóosuafa Nunnaana ámaaku náaquqara úiqaana maaqaki káqi márínau.

**Yáaweefa narí faiqí ánaasee faqa máríanauree
qímasee qima afeekaikináu.**

¹²Mooseefa Yáaweena qímaminoo qináu. Óo Yáawee kúqaa anée qíníara maa fasiqa anaaseesá indaarúnnikamma nímaqainaqa mi maqánasaa fuaqée qináu. Anée sía qíní faqa fídanoo qíní dadaaqíaninna fásiqanara qímaqimiananoo. Anee qíníara ámiqimmasee íridana qíníara asasídaqee qíananoo. ¹³Anée kúqaa qíníara miqídana anee qímiriannana qímaqiminaqa qinée aní aináiniranaki márídqa maqee maqee aní asasammá ámaqánaura. Anée maanára faqa íria, maa maqannáasa aní faiqí ánaasee anée útáaqama qáanausa márídaqa.

¹⁴Yáaweefa miná iriséenoo Mooseena qímamináu. Qinée aní faqa fídaqa adooárana ínni nímianaúra.

¹⁵Mooseefa iriséenoo Yáaweena qímaminoo qináu. Anée sía maasá faqa fínana sía maasá maaqóoqari diqíqà. ¹⁶Anee sía maasá faqa fínaqa náqaafee másee akaqáusa anee qíníara faqa aneenná faiqí ánaaseera faqa rímaríannanara írifaranoo fee. Anée maasáki márínaqa maa maqa maaqána kínaasakíqari náaduma moó kírausa máríanaúra.

¹⁷Yáaweefa Mooseena mi ufána iriséenoo qímamináu. Dóo anée qíanandee káimmianáura. Qinee ámiqimmasee aníara írimarúnnanara faqa aníara asasí marúnnanara faqa miqíanaúra.

¹⁸Mooseefa mi ufána iriséenoo kaifáa Yáaweena irámirinoo qináu. Amanée aneenná óori dároo dáraa irana uqaqífiqásainaqa qáfaanauree qufanóo Yáaweefa qináu.

¹⁹Amaná qinée qeeqá ámiqira aréenarana quqásaananoo aní áiàaqaree áfunni fúannoo. Qinée aní áfusaa qeeqá náaquqara dúquara koorooianáura. Qinée Yáaweesa qeeqá nífaurarana faqa qeeqá qimudáoo qírana faqa qinee útáaqama qáunausa nímianaúra. ²⁰Moosee anée qíní dóori sía qáfeenaranoo moó fannoo qíní qíqafainafa sía amana káqi máríannoo kúquannoo. ²¹Moosee anée qíní dáakaarinni óonisaa kikiqína mária. ²²Qíní dóori aréenarafa fínaqa qinée aní óoni afoo íranaki quqáseeqa qeeqá qísauku anísaa ititáseeqa fíqaramafíqa qísauku

máraanaura. ²³Qinée qísauku mara máraanana anee qiní itaufaka kái qíqafa. Sía dóori qíqafeennaranoo.

Mooseefa kafáa ínaaqianna sándufa máranau.

Lo 10:1-5

34 ¹Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee anée maa aaqannásaaqari óoquree óoni ausiqára ateehásee máree úrua. Anée indaarúqaa qanda amana kái ateehásee máree úrua. Múrusainaqa indaarú rukamúnnánasaa ákara rúafannufana kafáa ákara rúanaura. ²Anée maqee deedaqamáqai márínana dúna kanánaana eendái mara máree Sinái áaqanasaa ururée qiní paqúria. ³Faiqí moó fánnoo sía aní faqa úruannoo. Sía uqanna moó fannoo áaqanai fee áaqana aaqá fee máríani. Sía misá burimakáu sipsípa faqa áaqana aikunni ándanda naaqa.

⁴Mooseefa iriséenoo óoni ausirírana qaara qánda ateehámaree kanánaana Yáaweefa qímamundee ínoo Sinái áaqanai óorufinau. ⁵Yáaweefa asurukína qumuréenoo Mooseena faqa kíkíqa máfinoo narí áuquara kooroóínoo qinée Yáaweese qinau. ⁶Yáaweefa Mooseena óorinni fíqaree óonuree maaqí qímasee firaqóo qinau. Qinée Yáaweesa márídaqa. Qinee qímuqusirana faqa qimudádo qírana faqa umbiqárausa márídaqa. Qinée sía kái káqi áanooqunausa márídaqa, qinee káqa faiqí anaaseera qímuqusi márúnausa márdaqa, qinée óoqai márúnaqóo kai márúnausa márídaqa. ⁷Qinée qeeqá qima afeekaikíra ufa kásóoaqee núkudara foora kambiqáinausara qíma qáafanna ufana káqi kai íridqa, numóo faqa mandá óosana ákiiqara faqa minnínisaanaura. Qinee numóo áuqainna fásiqa ánaaseesa faiqi námu faqa miná ánaiqi mara faqa miná ásaífaqausa faqa afaqnáusa faqa sía sía náruanaura, naruanaura.

⁸Mooseefa mi ufáusa iriséenoo kái káqi maqásaa óorindari mapámufufanoo Yáaweena amooqinau. ⁹Amooqídanoo maaqí qímasee Yáaweena qímaminau. Yáawe anée kúqaa uqanna qiníara asasídana qinee aníara maasá faqa fúanneera iráidaqa. Maa fasiqa anaaseesá ramoorámaa ídaqa anee maasá numóo ákiiqara minnínqiseenana maasára aneenná faiqí ánaasee fée qia.

Ánutufa faiqí ánaasee faqa kafáa moodáanaki kináu.

(Rafúdo 23:14-19; Lo 7:1-5; 16:1-17)

¹⁰Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Maqee qinée Isaraee máqannaasa faqa moodáanakikira ufa qídaqa. Qinée misá nífusaa firaa ainainauqa sía maa maqánasaa moó átinai faqa moó máqannaa qámabaana faqa áuqaafánna áinainausa áuqaanaura. Aiqama faiqí ánaasee qinée Yáaweesa firaa áinaina áuqaanaqa qáfaifanoo náaquqaannoo. Ínni dadaaqianifeera miqíanaura. ¹¹Qinée maqee qímannimianna sandufana ámiqimasee irisée mimaú fuaqa. Qinée Amoorá máqannaa faqa

Kannaana máqannaa faqa Heeta máqannaa faqa Peerisa máqannaa faqa Hifita máqannaa faqa Yeebusa máqannaa faqa inni nóorinni fidaqa misá nifaqasaana fifáranoo. ¹²Ínnee fúka maqasaa óonuree sía mi maqannáasa faqa káqikaa ainaina rée fira ainaina rée sía misá faqa moodáanaki kára ufa qiaqa. Misá ufaanara foora fufúsáifaqa innée minakí árifoora, minara qeeráiriaqa. ¹³Misá tatúfirana suqée maría qaidarána misá óoni atekáranara rakíaaqee maasá náaquqara ánutunee qímariana innée miná rukámu áquaqa misá saqári ateká rakíqasee maasá ánaasee ánutufa Aseeraafee qímariana mináuqa faqa atekaateékámma áqusaqa. ¹⁴Ínnee sía moó únna ánutunara innaaru qiaqa. Qínée Yáaweese únna ánutufa qíní qímaqa máqaranara rairáí qímarunausa márídaqa.

¹⁵Innee fúka máqasaa óonuree sía uqanna misá faqa moó áinainara moodáanaki kára ufa qiaqa. Misá náriqa únna ánutuna innaaru qídaqa tatúfirana suqámi máriana inniara naaqée qífaqa nee fóora. ¹⁶Ínni faiqi námu mi anaamuru anaaseesá maraséeqa qíní minnísee moó únna qíra ánutusara innaaru qífóora. Mi oosanáfa qíní qífusaa dapi nuá ánaaseesara foorá márídaqa.

¹⁷Ínnee sía moó áinaina tasírisiri másee únna ánutuna amana áquusee minára innaaru qiaqa.

¹⁸Óoqai innée Abiba qúqoonasaa Isipa máqasaaqari ánusa máriafanoo. Minára Abiba qúqoona aniráinaqa maqee maqee innée sía yís mári fémuna oomáqa sakasée maqee maqee naqa. Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasaana mi oomaqána sakasée naqa. Isípa máqasaaqari ánu quqoonáfa márinarara miqíafa. ¹⁹Aiqáma áinaina óoqásáa ánaaqi qíníndi márídanoo. Ínnikina óoqásáa akoonaiqí máqainafa faqa aiqáma máaqeena áandauqa óoqasaa ákoona máqainafa faqa qíníndi kai máriannoo. ²⁰Innee inni doonki ánaaqi óoqásaa máqarafa káqi márianifee qímasee sipsípa ánaaqi miná ámaqa maqasée tatúfirana suqá qímiaqa. Ínnee sía miqíqa miná anuka kurídíafa. Ínnee aiqama innéeqa óoqa fáiquqa feefauru másaifaqa kafáa inniqáindi kiaqa. Sía moó fannoo tátufirana suqára áinaina sía úqirafa qíní Yáaweese qífusaa ániannoo.

²¹Dínni taikásee dínni ani moodáa marasee 6 fáasaanasaa inni aináinira fáasaana maridanoo. Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasáa sía aináiniaqa. Úmáqira áukuanée aiqíra áukuanee aniráinaqa sía mi faasaanná aináiniaqa, idooaqa.

²²Ínnee unakírana óosana arasée miqóo áfiana nára óomaqa suqáafa. Ínnee asumu aiqú quqára óomaqa faqa sakasée náidaqa miná áuqu réeqa asumu aiqú quqára óomaqa fee qiaqa. ²³Moodáa áukuanaki qaarammoó kári aiqáma Isaraee máqannaasa moodáaqoo suqúfi qíní Yáaweese Isaraee máqannaasa Ánutusa qimooqiaqa. ²⁴Qínee ánaamuru innée fínnatinai nifaqaseeqa misá maqa máaqa inni nímisée inni mi

maqa maaqána firaanáikámma nisaanaqa innée aiqáma áukuana qaaramoó kári moodáaqoo suqúfi inneeqa Ánutusa qiní Yáaweesa qífusaa márifanoo sía moó ánaamuru anirée inni maqa máaqa máreefaranoo.

²⁵ Innée aandáu arusée tatúfirana suqá qímiraree qímasee sía innooqéemári pauraqána námufaqa féemu suqáaqa. Áinnaaqarara óomaqaki arusáinna aandáuana átaraasa fánnoo sía akaqáfa káqi márinnanoo faiqée iaqáani.

²⁶ Aiqáma áukuana indaarúqaa nárana áfiàna náraree qínnana Yáaweena náree máree múnú ámiaqa. Innée sía mimí fée sipsípafee arusée narí ánoona náamma ánoonannái suqáaqa.

²⁷ Yáaweefa mi ufánara Mooseena qímaminoo qinau. Anée aiqáma maa ufáusa ákara rúa. Maa ufáusa qinée aní fáqa Isaraee máqannaasa faqa moodáanaki qímá afeekai kámma qáunna ufana óosana máriganoo.

²⁸ Miqí qímasoofanoo Mooseefa áaqanasaa Yáaweena faqa kísaaqasaa máriganau. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana fáqa eendáki fáqa nammári faqa nárana faqa sía neemarinau. Yáaweena moodáanaki kára sánda ufa óoni qárasaa ákara rinau.

Mooseefa Sinái áaqanaindari qúminau.

²⁹ Mooseefa Sinái áaqanaindari Yáaweena sánda ufa ákara ríra óoniqara úqirafa qúminau. Mifá Yáaweena faqa ufá qíqinara miná óori áfiri dároo dáraa ímarufanoo narí sía minára írinau. ³⁰ Áaroonafa Isaraee máqannaasa faqa Mooseena óori áfiri dároo dáraa ímaruna qáfamaseeqa ruffaida níanasaa máriqau. ³¹ Mooseefa misá níndafamáseenoo Áaroonafa faqa faiqí firaasá faqa náarama quqásoofaqa aiqáma aniroofanó ufa qíma níminau. ³² Adeedí aniroofanó Yáaweefa Sinái áaqanasaa aiqáma sandufa Mooseena qímamu ufána qímanníminau.

³³ Mooseefa qímanními taikáseenoo károo károonaikíra qamunna qumáree óorisaa rafáaqafinau. Miná óori qáfee ruffeefoora miqínau.

³⁴ Mooseefa áqoosai káqikaa uiqaana maqaki kéeqafinoo qamunna uturúquseenoo Yáaweena fáqa ufa qímárinau. Qímaseenoo mádaanai ráudamafinoo faiqí ánaasee Yáaweefa qímamu ufana qíma níminau.

³⁵ Qíma ními márufaqa misá miná óori qafóofanó dároo dáraa ufanó Mooseefa narí óorisaa qámunannai ititáseenoo qíma ními taikáseenoo quándaki Yáaweena faqa ufa qíraree qímasee úiqaana máaqaki kéeqafinoo kaifáa qamunna uturúqinau.

Idooára fáasaanara qíra sándufa

35 ¹ Mooseefa Isaraee máqanna faiqí ánaasee aiqáma suqúseenoo qíma níminau. Yáaweefa inniara maa ufamaú fuaqée qidanoo.

² Qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa aináiniaqée qinoo. Dínni ani qaaraikínoo 7 qiní firaa naaquqara idooara

faasaana máriannoo. Faiqí moó fannoo mi faasaanná aináininaqa ínnée miná kuqá áruaqa. ³Ínnée sía Sabáta faasaannásaa ínnéeqa máaqaki suqá naaqa.

Mooseefa Yáaweena úiqaana máqa usakára ainaina ámiaqee qínau.
(*Rafúdoo 25:1-9*)

⁴Mooseefa Isaraee máqannaa aiqáma kafáa maaqí qímasee qímanniminau. Yáaweefa maaqí qímasee naamúa qidanoo. ⁵Ínnée Ánutuna ámiraree qímasee nifaaqa asasínausa kóora faqa siruáa faqa booróosa faqa máree ániaqa. ⁶Ámiqira qámunna faqa sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa mimmi asausínnai áuqira qamunna faqa máree aniaqa. ⁷Sipsípa ákoona apata faéena ákirana faqa ooruku námmarikinaa áandau apata faqa akasia sáqari fáqa máree ániaqa. ⁸Qóoma qumbí maría fadameena faqa ámiqira afundí mári ainainná andaana rírana idáki adíasaafanoo adíafaa íra úndi márína faqa mi ainainná kai níkiqqa amoondunna adíee maría fadameenáki quqárara faqa máree ániaqa. ⁹Pupú óoniua faqa akaqá ámiqira óoniua faqa aanáiqi kírausa úriqararaura afisí maria eefooda qámunnánasaa faqa ámuqusasaa ititára qámunna sáa faqa quqéefandínna óonisa máree ániaqa.

Mooseefa Ánutuna úiqaana máqa kínaa áinaina áuquaqeera qímanniminau.
(*Rafúdoo 39:32-43*)

¹⁰Ínni kiquari óosana óosana áinaina áuqarana akoofásauqa kai aniréeqa Yáaweena úiqaana máaqaki aináina mifá naamúa qímaqaimau kai áuqaaqa. ¹¹Misá úiqaana máqa fáqa miná rafáaqafi máría qamunnána faqa miná anaanu faqa mi maqána usakára átunauqa faqa aunírira sáqari faqa óosuki faqa kooqíki faqa rakíqee fandínna saqárisa faqa saqári maqáki rakíqarana ámaaqa áuqirana faqa áuquqa. ¹²Moodáanaki kíra bookísa faqa miná qaindúsira sáqari qára fáqa miná áfu faqa minásaa ititara qamunná faqa áuquqa. ¹³Áiku faqáa qáinda faqa miná aindúsira sáqari qára faqa minásaa quqée maría ainainná fáqa auquqa, Ánutuna ámifandínna feemuna faqa úquqa. ¹⁴Qóoma sáqari fáqa miná qóomauqa faqa miná óosana óosana ainaina faqa miná qéemari fadameenná faqa áuquqa. ¹⁵Áfundi márína andaana rírana suqée maria qaidarána faqa miná qaindúsi máría saqari qandá faqa faiqí níkiqqa ámoóndúnna adíeemaria fadameenná fáqa áfundimarína andaana rírana faqa úiqaana máaqa kooqí qamunna fáqa auquqa. ¹⁶Aandáu tatúfirana suqée máría qaidarána faqa miná fukaá ásaana booróosannai áuqirana fáqa miná qaindúsira sáqari qara faqa miná óosana óosana áinaina faqa nammári áuqara dífaani fáqa miná óosana faqa áuquqa. ¹⁷Dapusáa díri máría

qamunnána fáqa dapu sáqari fáqa saqári kurádee maríana óosana ámaaqá áuqiranáuqa faqa dapu kooqíki kéeqee mária qámunnana fáqa auquaqá. ¹⁸ Káfáa dapu fáqa úiqaana máqa apúpukáuqa faqa miná rumbée maria sánda aináiná faqa áuquaqá. ¹⁹ Áaroona idaaqíra qámunna faqa miná faiqi námu qamunna faqa úiqaana máqaki náaquqara óosiranaki aanáiqikira saíka máraidaqa afisífandínna qamunnana faqa mi aiqama ainainná áuquaqá.

Faiqí ánaasee Yáawee finnai óosana óosana aináina máree ániqau.

²⁰ Mooseefa mi ufána qíma nímisoofaqá faiqí ánaasee irisée dáraaniqau. ²¹ Nifaaqa asasusá mi ainaináusa Yáaweena míni amisoofaqá mi ainaináusannai Yáaweena úiqaana máqa usakáqau. Yáaweena amooqifándinna áinainausa faqa aanáiqikirausa afisífandínna qamunnáusa áuqifandínna ainaináusa faqa máree ániqau. ²² Faiqí ánaasee Yáaweena ámirara nídimarusa misá kai nifaaqa áuqimaruru ainaináusa níkiqqa asausí rumbée marú pinnána faqa náaqoo kinaa fídinaanu faqa nísaukuki quqée maru isaaqamána faqa ninukakí rúfi maru kukukakána faqa óosana óosana ainaina nifaaqa áuqi márúna kóorannai áuqiranáuqa míni Yáaweena ámidee qíqa míni quqáqau. ²³ Akaqáusa ámiqira qámunna maqéeusa faqa sipsípa asausi dirindáasi ákiranee pánnoona ákiranee faéena ákiranee maqéeusa faqa mimmi asausínnai áuqira qámunna maqéeusa faqa sipsípa ákoona apata faéena ákirana maqéeusa faqa ooruku námmariki márú aandauná apata maqéeusa fáqa máree ániqau. ²⁴ Siruáa fáqa booróosa faqa Yáaweena ámirara amanaíkusa máree ániqau. Akaqáusa akasia sáqari Yáaweena úiqaana máqa usakárana amana maqéeusa marée ániqau. ²⁵ Akoofása anaaseeuqa óosana óosana ámiqira sánda sipsípa asausínnai dirindásianda faqa fáeenanda faqa pánnoona áriranda faqa súfirana míni quqáqau. ²⁶ Misa mimmi asausínnai faqa súfimaríqau. ²⁷ Faiqí firaasá aanáiqikirausa úriqarana qamunnasáa faqa ámuqusasaa faqa quqáaqeera faráafana óoniua faqa firaa feefaura áqimaruru ámiqira oonísa faqa maree ániqau. ²⁸ Kafaa misá adíafaa ímaru ainaináusa óosana óosana faqa qóoma qumbí marú fadameennána faqa níkiqqa ámoondunna adíee marú fadameennana faqa adíafaa íra áfudimarú ainaina aindirirána idáki téeqimmasoofanoo adíafaa íra áfundi marúna faqa máree ániqau. ²⁹ Isaraee máqannaasa faiqí ánaasee Yáaweena ámirara nídimarusa Yáaweefa Mooseenara áuqaanífeera aakápoo áinainausa máree ániqau.

Yáaweena úiqaana maqa usakáaqéera mara quqánau.

(Rafúdo 31:1-11)

³⁰ Mooseefa kaifáa Isaraee máqannaa maaqí qímasee qíma niminau. Yáaweefa faiqí moó miná áuqu Beesareerana Urina ámaaku Hurana

ánaiqi Yúdana átikínaana mara quqéenoo. ³¹ Yáaweefa Beesareerána aiqáma ámiqira ainaina áuqaanifeera narí marauna afeeka umbiqá ámaqeenoo. Aiqáma áinaina áuqirana akoofásaikirana faqa amanaikírana faqa óosana óosana áinaina amana áuqira írirana faqa áminoo.

³² Yáaweefa Beesareerána óonu máfi irisée áuqara írirana amisaifanoo mifa kóorannai faqa siruáannai faqa boróosannai faqa óosana óosana áinaina áuqirana akoofása márídanoo auquannoo. ³³ Kafáa mifa ámiqira óoni ateekekémaríà írirana faqa kóorannai mi oonína quqárana ámaaqá áuqira írirana faqa saqárisaa óosana óosana ainaina amana áuqira írirana faqa amiqaifanóo áuqáannoo. ³⁴ Ooqooriabana Aqisamakana ámaaku Dannana óosanakinaana fáqa Yáaweefa ínniki quqáqai fanoo mifá faqa Beesareerána dadaaqánifeera márídanoo. Yáaweefa miqandá akaqáusa uqannífiqáaqee írirana faqa níminoo. ³⁵ Yáaweefa óosana óosana áinaina nísaukunnai áuqarana akoofásaikirana nimiqai faqá márídaqa. Óonisaa ákararirana faqa óosana óosana ámiqira ákara ríra írirana faqa ámiqira qámunna afundára írirana faqa sipsípa asausí dirindaasi ákiranannoo faqa pánnoona ákiranannoo faqa faéena ákiranannoo faa akaqá qamunna áuqira írirana faqa níminoo. Nimisaifaqá miqandá óosana óosana áinaina áuqira írirana akoofása qára márídaqa.

36 ¹ Mooseefa Isaraee máqannaasa qíma nímidanoo qinau. Beesareerána fáqa Ooqooriabana fáqa miqandá dadaaqí marúsa óosana óosana áinaina áuqirana akoofásaikira írirana Yáaweefa nimiqoosá aiqáma áinaina Yáaweefa naamúa qundée kai másee náaquqara uiqaana máqa áuqaaqa.

Faiqí ánaasee moómoo áinaina máree ániqau.

² Miqí qímaseenoo Mooseefa Beesareerána fáqa Ooqooriabana fáqa Yáaweefa aiqáma áinaina áuqira írirana akoofásaikírana ními maru fasiqausa faqa náarama quqáseenoo qímannimainau. Doo ínnée óosana arasée áuqaaqa. ³ Isaraee máqannaasa Yáaweena ámideequú áinainausa míni soo fanóo Mooseefa mi ainainira fasiqáusa nímu faqa áuqimariqau. Faiqí ánaasee eedóo qímasaida aiqáma kanánaana Ánutuna ámidee quú áinainausa káqikai máraidaqa Mooseefunnái múnú quqée maríqau. ⁴ Náaquqara máqa usakée márusa moómoo ainaina qáfamasee náriqa aináinirana mínisee Moosee finnaí óonuree qímamiqa qiqau. ⁵ Faiqí ánaasee moómoo áinaina aabaa fáqa máree ánidammia. Yáaweefa maasára áuqaaqee qímaqaina amana mínisee aabaa fáqa mínisaafannoo káqi fíffau máriannoo.

⁶ Mooseefa miná iriséenoo ufa quqásoofaqá aiqámausa qímannímiqa qiqau. Faiqí ánaasee sía moó fannoo kafa moó áinaina náaquqara úiqaana máqa usakáaqeera máree ániaqa. Miqí qímasee qimanímufaqa faiqí ánaasee miná iriséeqa sía kafáa máree ániqau. ⁷ Indaarú míni qoo

áinainausa aiqáma áinaina taikárana amana fáqa fíqaramásee aabaa faqa máree ániqau.

Misa Ánutuna úiqaana máqa usakáqau.
(*Rafúdoo 26:1-37*)

⁸Írirana káaqa fíqararausa kai indaarúqaa qamunna úiqaana máqasaa ákirana áuqiqu. Sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée ámiqira qamúnna áquusee áqoosa faqáa áandau amana áquusee minásaa atooqasee akúniqu. Miqímmáseeqa mináuqannái qísaukuqara taikásee 10 firaa qamunna áquusee moodáanaki akúniqu. ⁹Mi aiqama qamunnáusa amana amana kai 12 metres kísaaqa miná qúsa 2 metres máriani. ¹⁰Mi qamunnáusa moodáannai qísauku 5 marasee ootúpamásee akúniqu. Dinní qísauku taikásee 5 faqa miqíkai iqu. ¹¹Miqímmáseeqa mi qamunna qandá átiqara dirindáasi árira qámunnannai anaanu áuqúsee moodáanaki ootúpaqu. ¹²Firaa qamunna áti máu anaanu 50 áuqiqu. Moó qámunna faqa miqí kai íqa moó qámunna sáa qaraa anaanu amummaqa kai auqíqau. ¹³Kóora qumáree túrimmandee qúsa táfara foorá saaeemmá qumáree dínnei dínnei anaanuki upeekásoofanoo mi qamunna qandá moodáaraa foo inóo márinau.

¹⁴Úiqaana máqasaa ákira qamunna firaaná mimmí asausínnai 11 áuqiqu. ¹⁵Misá aiqáma moodáa kárirana kai auqiqu. Mina kísaaqa 13 metres amana márianoo miná qúsa fannoo 2 metres amaná márinau. ¹⁶Mi qamunnáusa moodáannai qísauku taikásee 5 qamunna akunúsoofanoo moodáa qamunnaika máfinau. Kafaa moodáannai qísauku taikásee dinni ani moodáa marasee 6 narísaa narísaa akunúsoofanoo firaanáikinai. ¹⁷Qamunna átimau anaanu 50 akúniqu. Moo átimau faqa mina amummaqa kái akúniqu. ¹⁸Booróosannai táfara foorá áti saaeemmásee 50 áquusee minánnoo dínnei dinni anaanuki áususee ootúpamásoofanoo moodáa qámunnara foorá márinau. ¹⁹Kafáa misá úiqaana maqa akuámaqara qámunna sipsípa akoona apata faéena ákiranannai moó áuqiqu. Ínaaqianna amúaaqa ákirana ooruku námmarikinaa áandau apatannái áuqirafa márinau.

²⁰Misá akasia sáqarinnai kai náaquqara úiqaana máqa átuna áquusee kurádaqau. ²¹Maaqí mándee máaqa átuna áuqiqu. Saqári dínnei dínnei kurádarafa 4 metres márinau. Miná ausana qúsa 66 centimetres amana kái áuniriqu. ²²Aiqáma atuna maqáki rakíqaranara irisée áti óoqíqaramásee atekáqau. Aiqáma máaqa atuna miqí kaimásee atekaqau. ²³Misá súani áfu ataaqéenni south kísaaqandanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kurádaqau. ²⁴Máaqa atuna óosana sía maqáki káqi rakíaqau. Siruaannai ámaaqa áquusee minakí kurádaqau. ²⁵Misá uqaana máqa súani dinni ataaqéenni north kísaaqandanai máaqa

atuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradaqau. ²⁶Máaqa atuna sía maqáki káqi rakíaqau. Siruáannai 40 ámaaqa áuqusee minakí máaqa atuna kúradaqau. ²⁷Súani kéeqemari qaannai west úiqaana máqa urúanatinai máaqa átuna dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa apámandee áuqiquau. ²⁸Máaqa dínni dínni munu raqáranaki kafáa qaaraqánda áuqusee kuradaaqa. ²⁹Raudáranaki máaqa átuna óosanaki apámmasee kurádama soofanoo ámiqimasee narísaa narísaa apínoo márínau. Máaqa átuna rakíqarana óosanaki rumbá atukarasée miqí kai mámaree mirínni múrufi saqau. Dínni dínni munu raqáranaki miqí kaimmiqau. ³⁰Miqímmaseeqa máaqa átuna 8 óosanaki siruáannai qaaraqánda qaaraqánda ámaaqa áuqusoofanoo 16 márínau.

³¹⁻³²Misá aunírifandinnana akasia sáqari 15 máraqau. Úiqaana maqa dínni dínni ataaqée faqa urúanai faqa fáifa faifannóo aunirúmasoofanoo máaqa atukárama qumáranau. ³³Mi maaqa atunná aunírira saqari fánnoo máaqa amana kái dínni dínni ati márínau. ³⁴Máaqa atuna aiqáma kóorannai kai rafáaqa fiqau. Máaqa átunamau aiqáma kóorannai kai anaanu mámaree fiqau. Aunírifandinna saqárisa faqa kóorannoo mi anaanusáki rafáaqa fiqau.

³⁵Misá sipsípa asausi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée minánnái ámiqira qamunna áuqiquau. Miqímmasee mi qamunnánasaa angiroo níqoosa faqaasa nimana áuqiquau. ³⁶Mi qamunnána dírianee qímasee qaara fáqa qaara fáqa 4 átuna akasia sáqari atekásee kóorannai rafáaqafusee kúradaqau. Mina atimau kóorannai qamunna dírifandínna anaanusa áuqiquau. Mi saqarisa óosanaki siruánnai ámaaqa áuqusee minakífa kúradaqau. ³⁷Úiqaana máqa kooqíki ititéefandínna qámunna sipsípa ásausí dirindáasi ákirana fáqa pánnoona ákirana fáqa faéena ákiranannai faqa marasée kooqíki dírifandinna ámiqira qamunna áuqiquau. Óosana óosana sándannái mooká máakira áinainauqa mi qamunnánasaa áuqiquau. ³⁸Mi qamunnána dírifandinnana moodáannai qísauku 5 akasia sáqari marasée kóorannai mina átimau rafáaqafusee qamunna dírifandínna anaanu áuqusee quqáqau. Mi atunnána qumáranífeera kóorannai saqári kukúqamasee átimau auníriqau. Miqímmasee booróosannai moodáannai qísauku 5 atuna óosana ámaaqa áuqusee minakí kúradaqau.

Ínnee moodáanaki kúra ufa mári bóokisana áuquaqa.

(Rafúdoo 25:10-22)

37 ¹Beesareerafa narí dadaaqí márusa faqa akasia sáqari marasee minánnai moodáanaki kúra bookisa áuqiquau. Miná kásaqa 110 centimetres áuqiquau. Miná qúsándanai faqa miná kúradarafa faqa amana amana kái 66 centimetres amana áuqiquau. ²Misá ámiqira koora marasée

túrimmásoofanoo ausirúmafufaqa minánnái kai bookísa adisáa faqa aundurái faqa ititaqau. Mi bookísana áfaimau kóorannai ámatookika másee rafáaqa fiqau. ³Misá kóorannai qaindúsi fandínnana ámaaqa qaara faqa qaara faqa ⁴áúqusee aiqáma áikusaa quqáqau. Dínni áikusaa qaara qánda dínni áikusaa qaara qánda quqáqau. ⁴Misá akasia sáqari qaindúsi fandínna qanda kóora túrimmandee ausirúma qumáree minánnai kukúqiau. ⁵Kukúqammaseeqa dínni dínni ámaaqa áuquqoonaki áusiqau.

⁶Bookísa afu faqa kóorannai kai áuqiau. Miná kísaaqa 110 centimetres amana márinau, miná qúsa 66 centimetres amana márinau. ⁷Misá kóora túrimáseenoo bookísa áfu áuquseeqa minánnai kai dínni dínni qangiroo qaaraqánda nimana áuqiau. ⁸Afu dínni átinni moó qángiroo amana áuqusee dínni moó qangiroo amana áuqiau. Áfu faqa mi qangiroo qandá nimana faqa moodáa kóorannai kaí áuqiau. ⁹Mi qangiroo qandá bookísa áfusaa quqásoofaqa nóori narí qáfee narí qáfee iqá máriqau. Miqandá níqoosa uqéerasoofanoo bookísa áfusaa ititánoo márinau.

Misá áiku faqaa teeboora áuqusee Yáaweena ámiraree qu féemuna miqóo quqáqau.
(*Rafúdoo 25:23-30*)

¹⁰Beesareeráfa akasia sáqarinnoo teebóora áuqinau. Miná kísaaqa 88 centimetres márinau. Miná qúsa 44 centimetres márinau. Miná kúradarafa 66 centimetres márinau. ¹¹Mifá ámiqira kóora marasée túrimmasoofanoo ausirúma fufanoo minánnai teebóora rafáaqa fúsee kafáa moonnái teebóora átiqara fíqu fíqumma rafáaqa finau. ¹²Mifá teebóora átiqara fíqu fíqumma 8 centimetres amana ititásee miná áfaimau kóorannai rafáaqa fiqau. ¹³Mifá kóorannai qaindúsifandínnana ámaaqa 4 áuqusee teebóora aiqáma áiku námusaa quqánu. ¹⁴Teebóora áfai ameemaanandanai qaindúsirana amaaqa áuqinau. Mifa mi anaanúsa áfai ameemaanai ququseenoo atukaránu. Atukarasáinaqa aindúsira sáqari minakí áusúaqeera atukuránu. ¹⁵Mifá akasia sáqari qaindúsifandínna qanda kóorannai kukúqinau. ¹⁶Mifá ámiqira kóorannái kai teebóorasaa quqéefandínna pírita kaafáusa faqa kísaaqa káafauqa faqa Yáaweena ámifandínna úainna adíara pírita uqnaurírana faqa áuqiau.

Misa qóoma qumbífindínna aikána áuqiau.
(*Rafúdoo 25:31-40*)

¹⁷Misá qóoma qumbira áika ámiqira kóorannai auqíqau. Misá kóora túriiseeqa minánnai kai qooma qumbíra aika óosana faqa adaká faqa ásaanauqa faqa áuqiau. Mi asaanáusa saa mi kooránannai kai taatuqée áqama áfufeenári márindee máseeqa káafara foorá afisú ámaqáqau.

¹⁸Mi qóoma aikáusa qísauku dínni taikásee dínni áni moodáa marasée 6

márinau. Dínni qaaramoó dínni qaaramoó márinau. ¹⁹Aiqáma mi asaana namúna átimáu kóorannai taatuqée áqama áfufeenári márindee másee afaaqa áuqiquau. Mi afufeenaariráfa téeqnóorina aqamara foorá márufafa mi asaana namúna sáa áuqiquau. ²⁰Miná adaká sáa qaara faqa qaara faqa 4 saa taatuqée áqama téeqnóorina aqamara foorá áuqiquau. ²¹Moodáa aqama indarúqaa ásaana qara ámeemaanai márinau, kafaa miná múrufi ásaana qara ámeemaanai moó áqama márinau. Kafaa miná múrufi ásaana qara ámeemaanai moó márinau. ²²Ámiqira koora turiiseeqa minánnai kai qóoma óosana faqa ásaanauqa faqa áfufeenaarirana faqa áuqiquau.

²³Misá ámiqira koorannai qóomauqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 qóoma áuquseeqa mi asaanáusa átimau quqáqau. Miná úfaqa faqa dandá afaqée máriana faqa áuqiquau. ²⁴Qóoma quqára áika ámiqira kóorannai 34 kilogram umaara amana kái marasée áuqiquau.

Ámiqira úndimari munána suqára qáinda áuqiquau.

(Rafúdoo 30:1-5)

²⁵Misá akasia sáqari marasée ámiqira afundí mari ida munána áreefandínna aidarána áuqiquau. Mi aidaráfa dínni dínni amana kái márinau. Miná kísaaqandanai 45 centimetres márinau. Miná qúsandanai miqí kai ínoo 45 centimetres márinau. Maqásaa qari óoru fírafa 90 centimetres márinau. Miná qára qaara faqa qaara faqa ati moodáa sáqarinnái kai burimakáu aanairá foorá auqiquau. ²⁶Miná áfu faqa aanai fooqána faqa ataaqée qara faqa ámiqira kóorannái kai rafáaqafúsee kóorannai miná fíqu fíqumma áuqiquau. ²⁷Kóorannai qaaraqánda anaanu áuqusee dínni moó dínni moó quqásoofanoo qaindúsifandína sáqarina atukarammá qumáranau. ²⁸Mi qaindusira saqari qandá akasia sáqarinnai áuqusee kóorannai rafáaqafiquau. ²⁹Misá náaquqara fadameenna Yáaweenaindi fee qímasee nikiiqa ámoondunna adíee fandínnana áuqiquau. Idáki quqásaafanoo adífaa íra úndimari pauraqára ámiqira úndimari fadameennará foorá áuqiquau.

Misá fadaméena faqa pauraqa faqa ámiqira ída

múna úndianiféera áuqiquau.

(Rafúdoo 27:1-8)

38 ¹Beesarerafa akasia sáqari marasée minánnai tatúfirana suqára qáinda áuqinau. Miná kísaaqandanai faqa qúsandanai faqa amana amanakai 2.2 metres márinau. Maqá sáqari kúradarafa qaara faqa qaara faqa 4 amana 1.3 metres márinau. ²Miná qaara faqa qaara faqa 4 átisaa aanairá foorá áuquqoofanoo márinau. Tatúfira qáinda moodaa saqari fánnoo kai átimau faqa qámbaanai faqa aanai faqa moodáa sáqarinnai kai áuquqoofanoo márinau. Mi aiqama ainaináusa

booróosannai rafáaqa finau. ³Mi tatufirána suqée maría qaindánasaa suqée maría ainaináusa booróosannai kai auqinau. Dandá afaqára fútufitauqa faqa savóorauqa faqa uqnauríra píritauqa faqa táfa fooqáa irana áti saaee írana faqa idá qáuni afaqée mária futufitáusa faqa aiqáma booróosannai kai áuqinau. ⁴Mifá fukaasáana booróosannai áuquseenoo tatúfira bookisa aundurái kasaaqái óoqeeqásee qámbaanai quqánau. ⁵Tatúfira qáinda átiqara anaanu qaara fáqa qaara fáqa 4 áuquseeqa bookísa átiuqasaa rumbáqau. Misá aindúsi fandínna sáqari qánda upeekáaqeera rumbáqau. ⁶Mifá akasia sáqari tatúfira qáinda aindúsifandínnana qaaraqánda maraséeno booróosannai miqandá rafáaqa finau. ⁷Mifá akasia sáqári marasée anaanu áuquqoonaki áusinau. Tatúfira qáinda indooíra saqarinna kai aundurá faqaana áuqinau.

Firaa pirita nammári áuqèe fándinnana áuqinau.

(Rafúdoo 30:18)

⁸Úiqaana máqa kooqíki dadaaqí maru ánaaseesa náriqa booróosannai áuquqoo tánukana Beesareerána ámufanoo minánnai nammári áuqara difaanína faqa miná óosana faqa áuqinau.

Yáaweena úiqaana máqa dapú áuqu fíqu fíqu iqau.

(Rafúdoo 27:9-19)

⁹Ámiqira sanda sufusée áuquqaa qámunnanannóo úiqaana máqasaa quqúsara foorá áuqu ititánau. Súani áfu dínni ataaqeenni (south) miná kisaqa fánnoo 44 metres márinau. ¹⁰Mi qamunnána dírifandínnana booróosannái dapu 20 áuqusee mina kúradeefandínnana ámaqa miqí kai másee 20 áuquseeqa siruáannai táfara foorá miná amana kái áuqusee aunírifandínna sáqarina faqa minánnai kai áuqiqu. ¹¹Súani áfu dinní ataaqeenni undée kai íqa dínni ataaqeenni faqa miqí kai miqáu.

¹²Súani kéeqee marú qáannai dapu qúsandanai miná kisaqa 22 metres márinau. Miná dapu sáqari 10 faqa mina ámaqa áuqirafa faqa 10 kái márinau. Qamunna dírifandínnana táfarafoo íranauqa faqa aunírifandínna sáqarisa faqa siruáannai kai áuqiqu. ¹³Súani óosana qaannai kooqí márutinai aqa urúanai inóo máruna amana kai 22 metres márinau. ¹⁴⁻¹⁵Mi kooqína dínni dínni dírifandínna qamunnafa 6.6 metres márinau. Mi kooqína dínni dínni qaaramoó dapu faqa miná ámaqa faqa dínni dínni qaaramoó faqa miná ámaqa faqa márinau. ¹⁶Aiqáma qamunna dapusaa dírinoo márufa ámiqira qámunna kai áuqirafa márinau. ¹⁷Aiqáma dapu fíqu fíqu írafa siruáannai rafáaqa fúqaa saqárinasaa ootúpanoo márinau. Minásaa qamunna dírifandínnana táfara foo íranauqa siruáannai kai áuqiqu. Miná dapu átimau faqa siruáannai kai rafáaqa fíqau. Mi saqarísa rakíqeefandínnana amaaquqa booróosannai áuqiqu.

¹⁸Kooqísaa ititára qámunna ámiqirafa márinau. Misá sipsípa asausi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena akiranannái faqa sufusée mi qamunnana áuqigau. Áuquseeqa ámiqira sándannai óosana óosana ainaina amana áuqigau. Mi qamunnána kísaaqa fannoo 9 metres márinau. Miná qúsa fannoo 2.2 metres márinau. Mi kooqína qámunna dapu rakíqarana amana kái márinau. ¹⁹Misá mi qamunnána dapu sáqari qaara faqa qaara faqa kooqíki rakíqaranasaa díriqau. Mi dapúsa óosanaki booróosannai amaaqa áuqusee minakí rakíaqau. Mi dapúsa áti rafaqafirana faqa auní rúmaqàa saqárisaa faqa táfara foorá íranauqa faqa siruáannai kai áuqigau. ²⁰Úiqaana máqa átimau apúpuka árifandínna áikausa booróosannai kai áuqigau. Úiqaana máqa dapu rakíqarana qumáranífee qímasee apúpuka áqoosai faqa áfuqai faqa aruqaafá aiqáma booróosannai áuqira apupuka kai márinau.

**Misá kóora faqa siruáa faqa booróosa faqa marasée
Yáaweena úiqaana máqaki minánnai aináini máriqau.**

²¹Yáaweena úiqaana máqaki qaara oonisáa qísauquqara 10 sánda úfa ákara rírafa márinau. Mi maqánaki aináini marúna kóora faqa siruáa faqa booróosa faqa márinau. Aanáiqikirana Áaroona ámaaku Itamarafa Reefina áiku ásauku qímannimi márufafa misa mi koora ainaináusa ásaana rúmasee ákara rímariqau. ²²Beesareerafa Urina ámaaku Hurana ánaiqi Yudana áti márufa mifá aiqáma ainaina Yáaweefa Mooseena qímámúndèe kái másee áuqinau. ²³Miná dadaaqí márufa Ooqooriabafa márinau. Mifá Aasamakana ámaaku Dannana áti márinau. Mifá óonisaa óosana óosana ainaina amana áuqi marúfa márinau. Mifa sipsípa asausí dirindáasi ákiranannái faqa pánnoona ákiranannái faqa faéena ákiranannai faqa ámiqira sánda sufusee ámiqira qamunna áuqimarúfa márinau. Kafa mifá óosana óosaná ainaina amana áuqirana akóofása márinau. ²⁴Aiqáma kóorauqa náaquqara úiqaana máqa usakárara Yáaweena ámidee qufá miná ummaara úiqaana máqakinaa ainainauqa amana másee qáfee máru sikeerána amana 998 kilogram máree ániqau.

²⁵⁻²⁶Aiqáma fásiqauqa 20 aukuana faqáasa núqu marasoofaqa misá nambáqa 603, 550 fasiqauqa takísa munnimma áqi máriqau. Mi takisána áqusoofaqa mi siruaaná qumáree úiqaana maqa síkeerasáa diriséeqa qáfoofanóo 3,430 kilograms márinau. ²⁷Máaqa atuna óosana ámaqa áuqirafa 100 márinau. Mi siruáana moodáanaki ásaana rúmasoofanoo 3,400 kilograms márinau. Náaquqara úiqaana máqaki qamunna díri marú sáqarisa rakíqarana ámaqa faqa máaqa átuna rakíqarana ámaqa aiqáma moodáa moodaa 34 kilograms kai márinau. ²⁸Miqímmáseeqa akaqá síruua 30 kilograms amana káqi márunnanoo aunírira sáqari faqa átuna rakíqarana áti máu faqa qamunna dírirana táfara foo írana faqa áuqigau.

²⁹Yáaweena ámu booroosána umaara fannoo 2,425 kilograms márinau. ³⁰Mi booroosánannai Yáaweena úiqaana maqa kooqíki saqári rakíqarana ámaaqauqa áuqíqau. Aandáu tatúfira qáinda fáqa miná fukaa ásána fáqa minakí suqée marú áinainausa fáqa minánnai kai áuqinau. ³¹Dapu sáqari rakíqarana ámaaqauqa faqa kooqí saqári rakíqarana ámaaqauqa faqa úiqaana máaqa apupukauqa faqa dapu fíqu fíqu írana apúpukauqa faqa aiqáma mi booroosánannai kai áuqíqau.

Aanáiqi kírausa qamunna áuqíqau.

(Rafúdoo 28:1-14)

39 ¹Misá sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa marasée aanáiqikírausa náaquqara óosiranaki aináiniaqéera ámiqira qámunna áuqíqau. Áaroona aanáiqikira qámunna faqa Yáaweefa Mooseena qímamúndee másee áuqíqau.

²Misa sipsípa ásausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora sánda faqa sufuséeqa eefooda qámunna áuqíqau. ³Misa koora túriisoofanoo adamanáika máfufafa tiritándara foorá aukúiseeqa sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana námu faqa sufuséeqa ámiqira qámunna áuqíqau. ⁴Eefooda qámunna anaanu qaaraqánda fánnoo áururusaa áakandiáninnana áuqusee éefooda qamunnasaa dínni dínni rumbáqau. ⁵Miná oóiqanda íaninnana ámiqira qámunnannai eefooda qámunna áuqundee kai másee áuqíqau. Mifá eefooda qámunnasaa akúnirafa márinau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kai ìqau.

⁶Eefooda anaanusáa ákumáaqa óoni qaaraqánda pupú óoni marasée dínni ánaanusa moó dínni ánaanusa moó quqásee Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi ooni qandásaa ákara ríqau. ⁷Miqímmasee áururusáa eefooda qámmunna áakandammásoofanoo Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikasee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo márinau.

Nímuqusasáa rumbára qámunna áuqíqau.

(Rafúdoo 28:15-30)

⁸Eefooda qamunna áuqu ainaináusannoo kai ámuqusasaa rumbára qámunna áuquseeqa moodáa kárira ákara kai ríqau. ⁹Mi qamunnána tukáandasooofanoo aiqáma áti amana amana kái 22 centimetres márinau. ¹⁰Misá óoni ámiqirana firaa feefauru áqimaríana kai marasée qaara faqa qaara faqaki mi qamunnánasaa padíqau. Indaarúqaa pádiranaki moó óoni áuqu rubi fáqa moó óoni toopasa faqa moó óoni ganeeta faqa minamúna padíqau. ¹¹Miná ánaaqíanna padiranaki moo óoni áuqu eemeerara faqa moó óoni auqu safairee faqa moó óoni auqu daimánna

faqa minamúnannai padíqau. ¹² Miqandá múqufi padiranaki moó óoni áuqu teerakoisa faqa moó óoni áuqu agatee faqa moó óoni áuqu ameeetisa faqa minamúnannai padíqau. ¹³ Ínaaqiana átimau padiranaki moo óoni áuqu beerira faqa moó óoni áuqu kanirianna faqa moó óoni áuqu yasapaa faqa minamúnannai padíqau. Mi oonísa kóorandannai ámuqusasaa máru qamunnnasáa isooqa áraqau. ¹⁴ Mi oonísa moodaa moodáa óoni fannoo Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée ¹² Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo márínau.

¹⁵ Misá nímuqusasaa rumbárana ánaanú ámiqira koorannai áuqira sándannai séenándara foorá áuquseeqa moodáanaki quqásee afundásee dínni dínni áti saa qusíqau. ¹⁶ Kóorannai anaanu qaara qánda áuqusee ámuqusasaa rúfuaninna qámunnana mirínni átisaa qara qúsíqau. ¹⁷ Qaaraqánda séenanda kóorannoo afundáranannai mi anaanu qandáki qusíqau. ¹⁸ Mi sandána áti qárannai áururusaa kóorandannai óoni isooqa aruqaanáki ootúpaaqa. Miqímmasoofanoo áururusaa eefooda qámunnasaa rumbánu. ¹⁹ Kafáa nímuqusasaa rufímariana anaanu qaara qánda kóorannai áuqusee aunduráindari átisaa mi anaanúna rumbásoofanoo eefooda qámunna mámmaaqai márínau. ²⁰ Kafáa qaaraqánda ánaanú kóorannai áuqusee áfunni qumu máru eefooda qamunnánasaa aqaasanái ámiqira qámunnannai súfirana ooíqandi márúna áakaariqara rumbáqau. ²¹ Nímuqusasaa diri maría qamunnánasaa anaanukí dirindáasiandannai súfira sánda usuakí eefooda qámunnasáa qaraa anaanuki ususée rumbáqau. Miqimmásoofanoo ámuqusasaa ititára qamunna sía kási kásínau. Yáaweefa Mooseena qimamúndee kái iqau.

Ínnee akaqá qámunna aanáiqi kírausaindi auqaqa.

(Rafúdoo 28:31-43)

²² Misá eefooda qámunna meeáqoo qáraana áuqirara dirindáasi ákira sípsipa ásausinnai kai qamunna kísaaqa áuqíqau. ²³ Misá anuka ámaaqa áuqíqau. Qamunna raqándaammásee akunúsoofanoo anuka upeekóofanoo sía anaqínau. ²⁴⁻²⁶ Mina áti máu raqándaammásee akunúseeqa saqári aqama faqa káqikaa biru kóorannai áuqirana faqa mina átimau qusíqau. Dirindáasi ákira sípsipa ásausí faqa pánnoona ákiranannai faqa faéena ákiranannai mi saqari aqamána amana áuqíqau. Áuquseeqa mi saqari aqamána aqa kóorannai áuqira bíru faqa qamunna átimau moó máfi quqée moó máfi quqée iqau.

²⁷⁻²⁹ Misá sípsipa asusí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa tiríta uqanna namu faqa sufusée Áaroona narí faiqinámu siútauqa faqa Áaroona úriqarara qata faqa miná faiqinámu káqikaa qatauqa faqa áuqíqau. Áuqusée ooíqanda íaninnana minánnai kai áuquseeqa óosana óosana ákarannoo afaqa áuqíqau. Miqímmasseeqa

misá tarausísa tiríta uqannánnai áuqiquau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kai íqa aqáma áinaina áuqiquau.

³⁰ Misá ámiqira kóorannai níqinaaqa rumbéemaru doodapaanínara foorá áuqusee minásaa Ánutunaindi fee qímasee ákara riqau. ³¹ Misá doodapáni dirindáasiandannai áuqirana marasée qátasaa quqásee akúniqau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kái iqau.

Dóo aqama sáika taikanau.

(Rafúdo 35:10-19)

³² Miqímasee Yáaweena úiqaana maqá taikáqau. Isaraeena áiku ásauku Yáaweefa Mooseena qímamúndee kaí aqáma ainaina iqau. ³³ Misa úiqaana maqa faqa miná rafáaqa fímaria qamunnana faqa miná anaanu faqa mi maqána úsakara átunauqa faqa aunírira sáqari faqa óosuki faqa kooqíki faqa rakíqee fandínna saqárisa faqa saqári maqáki rakíqarana ámaqa áuqirana faqa maree Móoseefa márunnai múnú quqáqau. ³⁴ Sipsípa ákoona ápata faéena ákirana minánnai úiqaana máaqasaa ákirana fáqa ooruku námmarikinaa áandau apata úiqaana máqasaa ákirana fáqa káaqa náaquqara óosiranaki ititára qámunna fáqa máree múnú quqáqau. ³⁵ Misá moodáaniki kíra bókisa qaara óoni minakí márúna faqa miná áfu faqa miná qaindúsira saqari qara fáqa máree múnú Mooseefa unnái quqáqau. ³⁶ Misá áiku faqáa qáindá faqa minásaa mári ainaináusa faqa Anutuna áfusaa quqára feemu faqa maree múnú quqáqau. ³⁷ Misá ámiqira kóorannai áuqira qóoma sáqari faqa miná qóomauqa faqa mina óosana óosana áinainauqa faqa mi qoomáusa fadaméena faqa máree munu quqáqau. ³⁸ Kóorannai áuqira áidara faqa Yáaweenaindi fee qímasee útaaqama ámaqasee adía nímaqee maría fadameenná faqa áfundi marí pauraqána faqa úiqaana máqaki kooqí ititára qámunna faqa máree munu quqáqau. ³⁹ Booróosannai áuqira áidara faqa mina fukaa ásaana booróosannai áuqirana faqa mina qaindúsira sáqari qára faqa miná óosana óosana áinaina faqa nammári adíee maría difaanína faqa miná óosana faqa maree muna Mooseefa unnái quqáqau. ⁴⁰ Dapu qamunna faqa dapu fáqa dapu óosana ámaqa áuqirana faqa dapu kooqí qamunna faqa dapu sánda faqa apúpuka faqa aqáma áinaina náaquqara úiqaana máaqa aundurái áuqee maría ainaináusa faqa máree múnú Mooseena uqafíqáqau. ⁴¹ Mináuqa múnú uqafíqaseeqa Áaroona náaquqara qámunna faqa narí faiqi námundi faqa náaquqara máqaki aináinidaqa afisífandínna qamunnana ámiqirana múnú Mooseena uqafíqáqau.

⁴² Isaree máqannaasa Yáaweefa Mooseena qímamúndee kai másee aqáma áinaina áuqaqau. ⁴³ Mooseefa aqáma áinaina aikuqu másee qáfamaseenoo Yáaweena írirana máu kai auqeeaafoo qímaseenoo ámiqi ámiqimma nímaqanau.

Úiqaana máqa usakásee Yáaweena útaaqama ámaqaqa.

40 ¹Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ²Indaarúqaa qúqoonasaa indaarúqaa faasaana ínnée qiní náaquqara úiqaana máqa óosana arasée usakáqa. ³Moodáanaki kára bookisaki qísaukuqara taikasee 10 sánda úfa márína káaqa náaquqara óosiranaki quqásee ititée fandínnana firaa qamunna marasée minásaa ititaqa. ⁴Áikufaqa qáinda marée mini quqáseeqa minásaa aináinifándinna ainainausa minásaa míní quqáqa. Qóoma sáqari faqa míní quqáseeqa miná qóomauqa miná ati mau quqáqa. ⁵Quqáseeqa kóorannai áuqira áidara ámiqira áfundi marí pauraqána suqée máríana maréeqee maamíqoo óosiranaki moodáanaki kára bóokisa ámummaqa quqáqa. Quqáseeqa kooqíki ititée máría qamunnána maraséeqa kooqíki díriaqa.

⁶Qáidara firaana aandáu tatúfirana suqée mariana úiqaana máqa kooqí amummaqa quqúsaki quqáqa. ⁷Kafáa nammári difaani maréeqee máqa kooqí dínni firaa qaidara dínni qámbaana quqásee nammári adía umbiqáqa. ⁸Quqúsa dapu úiqaana maaqa aru fíqu fíqumma datímasee kooqíki qamunna díriaqa.

⁹Yáaweefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Qiní náaquqara fadameena maraséenana úiqaana máqa faqa minakínaa áiqama áinaina qiní útaaqama qímaqaranasaa rurúfá mäsainanoo náaquqanoo máríani. ¹⁰Miqímmáseenana firaa aidara aandáu tatúfirana suqée máríana faqa minásaa qáara áinainauqasaa faqa mi fadameenná rurúfa mäsainanoo káaqa náaquqanoo máríani. ¹¹Nammári dífaanisaa faqa miná óosanasa faqa miqí kai iqa.

¹²Miqí másee Áaroona narí faiqi námu faqa nífiqamaree úiqaana máqa kooqíki múnusáinaqa nammári áuqaqa. ¹³Áuqamásaifana aanáiqikirausa qamunna marasée Áaroona afisú ámaqasee qiní útaaqama qímaqara fadaméena akiiqa ámoondunna rurúfammásáinanoo náaquqanoo márídanoo qiní aanáiqikira sáikaki máríani. ¹⁴Miná faiqi námu nífiqee míniseenana aanáiqikirausa qamunna afisú nímaqa. ¹⁵Miqí máseenana Áaroona íanandee ínana miná faiqi námu faqa fadaméena níkiqa ámoondúnna rurúfamma nímaqa. Miqímmasáinaqa qiní aanáiqikira sáikaki máríaqa. Mi fadameenafa misá náaruara qiní aanáiqikira sáikaki márírana nímiannoo. ¹⁶Móoseefa aiquáma áinaina Yáaweefa qímamúndee kai másee áuqanau.

¹⁷Isipa máqa máqa kíqari ánukari moo áukuana áiqaróofaqa moo áukuana indaarúqaa úqoona miná indaarúqaa fáasaanasaa Yáaweena náaquqara úiqaana máqa usakáqau. ¹⁸Mooseefa qufaqá úiqaana máqa átuna ámaqauqa maqáki quqáseeqa máqa atuna minakíqa kurádamasee ausana auní rúmasee kooqíndanai átuna faqa rakíqau. ¹⁹Rakiqaseeqa indaarúqaa qamunna qairí akuséeqa miná ámuuqa

qaaramoó miná rafaafuanífeera qairí ákiqau. Yáaweena ufamáu kaimbiqau.

²⁰ Mooseefa sánda ufa ákararira óniqara bookísaki quqáseenoo miná aindúsira áikaqara anaanukí upeekáseenoo miná nífauara afu rafáaqafinau. ²¹ Rafáaqafúseenoo mi bookisána maréeqeenoo úiqaana máqaki quqáseenoo qamunna qumáreenoo dirisoofanóo minásaa ititá ámaqanau. Yáaweena ufamáu kai miqínau.

²² Mooseefa áiku faqaa teeboora maréeqeenoo náaquqara óosiranaki súani áfu dínni átaaqeeni North quqánau. ²³ Quqáseenoo mi teebooránasaa Yáaweena ámiraree qù féemuna quqáqoofanoo márinau. Yáaweena ufamáu kai finau.

²⁴ Miqí máseenoo Mooseefa qóoma saqari úiqaana máqaki súani afu dínni átaaqeeni (South) máaqa atuna mámmaaqai quqánau. Dínni táatatai áiku faqaa teeboora quqásee dínni táatatai qóoma sáqari quqánau. ²⁵ Yáaweefa qúmi máru úiqaana maqánaki qóoma sáqari quqásee qumbísoofanoo qanau. Yáaweefa qímamúndee kai inau. ²⁶ Miqí máseenoo Mooseefa kóorannai áuqira qáidara maréeqeenoo úiqaana máqa maamiqóo óosiranaki ititáqoo qámunnana aaqá quqánau. ²⁷ Quqáseenoo mifá ámiqira áfundimaruna andaana rírana quqáseenoo idáranau. Yáaweena úfamau kai finau. ²⁸ Mifá úiqaana máqa kooqíki qámunna dírinau.

²⁹ Diriséenoo tatúfirana suqée máru qaidarána úiqaana máqa kooqí amummaqa mádaanai quqánau. Quqáseenoo Mooseefa aandáu tatúfirana faqa sakuma fooqáa írana qaindi rírana faqa tatúfinau. Yáaweena ufamáu kai miqínau.

³⁰ Miqí máseenoo Mooseefa nammári dífaani madáanai qaidara mianní márufanoo úiqaana máqa kooqí murúnni márufanoo qámbaana quqánau. Quqáseenoo nammári minakí adía qumbiqánau. ³¹ Mi nammarínaki Mooseefa faqa Áaroonafa narí faiqi námu faqa mi nammarínaki níku nísauku nammári úqi máriqau. ³² Misa úiqaana máqaki kéeqararee qímasee fée tatúfira qáidara aaqá firaree qímasee fée mi nammarínaki níku nísauku nammári uqusée fímariqau. Yáaweena ufamáu kai miqí máriqau.

³³ Miqímma taikáseeqa Mooseefa qufaqá úiqaana maqa faqa firaa qaidara faqa quqúsa dapu fíqu fíqumma rakíqau. Rakíqaseeqa dapu kooqíki faqa qámunna ititáqau. Miqímmásee misa Mooseena faqa aiqáma áinainirana taikáqau.

Qasuru fannóo Ánutuna úiqaana máqa ákiiqa ámummaqa márinau.
(Namba 9:15-23)

³⁴ Miqí másoofanoo qasuru fannoo úiqaana máqa dukúnimámbufanoo Yáaweena káaqa qára dároo dáraa írafa úiqaana máqaki qumbiqá finau.

³⁵ Miqímmáfunara Mooseefa sía úiqaana máqa kéeqanau.

³⁶Qasuru fannoo uqéeree fukári kai Isaraee máqannaasa nárì úiqaana máqa faqa Yáaweena úiqaana máqa faqa aiqáma áinaina faqa tatu máree fiqau. ³⁷Qasuru fannóo káqi miqoo márufaqa misá faqa káqi miqóo máriqau. ³⁸Isaraee máqannaasa fída márufanoo qasuru fannoo aiqáma fáasaana Yáaweena úiqaana máqa ákiiqaqa márínau. Aiqáma eendaki idáuruara foorá miná ákiiqaqa márufaqa qáfee máriqau. Miqínoo márufaqa fífiuufaqa Yáaweefa nímiraree qu máqa máaqanaki óonu ráqau.

MATAIOO

Yísuna ámiqira fasaasa ufa Mataioofa ákara rinau.

Yísuna akeekú akaakú márusa.

(Ruka 3:23-38)

- 1** ¹ Maa-akaráfa Ánutuna ásauku mundírana Abarahaamana áti Yísunara qídanoo. Karaambáiqá Dafidina áti máridanoo. Miná akeekú akaakú miná ósana maaqímmينو máridanoo.
- ² Abarahaamafa Isakeena ákoofa márinau. Isakeefa Yakooboona ákoofa márinau. Yakooboofa Yudana faqa miná ákaqaafasaa faqa níkoofa márinau. ³ Yudafa faqa Peereesana faqa Seeraana faqa níkoofa márinau. Miqandá nínoofa Tamaafa márinau. Peereesáfa Qeeseeroona ákoofa márinau. Qeeseeroonafa Aramana ákoofa márinau. ⁴ Aramafa Aminadafana ákoofa márinau. Aminadafa Naasooná ákoofa márinau. Naasoofa Saramooná ákoofa márinau. ⁵ Saramoonafa Booasina ákoofa márinau. Booasina ánoofa Raqabafa márinau. Booasifa Oobeetana ákoofa márinau. Oobeetana ánoofa Rusioofa márinau. Oobeetafa Yeeeseena ákoofa márinau. ⁶ Yeeeseefa karaambáiqá Dafidina ákoofa márinau. Dafidifa Sooroomooná ákoofa márinau. Sooroomooná ánoofa Quriana ánaaqa Dafidifa rafiaqoofa márinau. ⁷ Sooroomoonafa Reeqooboamana ákoofa márinau. Reeqooboanafa Abisaana ákoofa márinau. Abisaafa Asaana ákoofa márinau. ⁸ Asaafa Yeeqoosafatana ákoofa márinau. Yeeqoosafatafa Yooramana ákoofa márinau.
- Yooramafa Usiana ákoofa márinau. ⁹ Usiafa Yootamana ákoofa márinau. Yootamafa Aqasana ákoofa márinau. Aqasafa Qeeseekiana ákoofa márinau. ¹⁰ Qeeseekiafa Manaseena ákoofa márinau. Manaseefa Amoona ákoofa márinau. Amoofa Yoosiana ákoofa

márinau. ¹¹Yoosiafa Yeekooniaana faqa miná ákaqaafasaaqu faqa misá níkoofa márinau. Babiroonia karaambáiqu fannoo narí maqúsaindari aniréenoo narí sundíauqa qímannimufaqa Yuda máqannaasa akaqáusa náru taikéenoo akaqáusa Babiroonia máqa máqai nífiqasee karabusaki quqásoofaqa Yeekooniaana faqa miná ákaqaafasaaqu faqa karabúsa márunki kambíqau. ¹²Babiroonia maqúsaindaraa karabusa taikáseeqa narí maqúsai aniréenoo Yeekooniaafa Seearatieena máqanau. Seearatieefa Seerubaabeerana ákoofa márinau. ¹³Seerubaabeerafa Abiutana ákoofa márinau. Abiutafa Eeriakimana ákoofa márinau. Eeriakimafa Asoorana ákoofa márinau. ¹⁴Asoorafa Sadookana ákoofa márinau. Sadookafa Aakimana ákoofa márinau. Aakimafa Eeriudana ákoofa márinau. ¹⁵Eeriudafa Eeriasarana ákoofa márinau. Eeriasarafa Matana ákoofa márinau. Matanafa Yakooboona ákoofa márinau. (Mi-Yakooboofá moó marínau.) ¹⁶Yakooboofa Yooseefaana ákoofa márinau. Yooseefaafa Máriana afaaqi márinau. Máriafa Ánutuna ásauku mundírana Yísuna ánoofa márinau.

¹⁷Maaqímmasee Abarahaanasaaqari qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa marasée óosana kambíqafufanoo Dafidinaki ootúpanoo máridanoo. Dafidifa misá Isaraee máqannaasa karaambáiqu márinau. Karaambáiqu Dafidinasaaqari óonu arufufanoo miqí kai ínoo qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa marasée óosana kambíqafufanoo minakíqari Babiroonia káraambaiqa fannoo karabúsa máreenoo nárinoo inau. Babiroonia káraambaiqa karabúsa óosana raqúramifufanoo miqóoqari kafáa miqíkai ínoo qísaukuqara taikásee qíku qaara faqa qaara faqa óoqu marasée óosana kambíqafufanoo misáki Ánutuna ásauku mundírafa ootúpa máfi kambíqanau.

(Yísufa kambíqoo áukuana faiqí ánaasee síara irannímimarufa maaqímminoo márinau. Kumaaráa mánaaqa nínausa níkausa útaaqama nímaqaqoofaqa márída naríara naríara níanasaa rufíasee máriqau. Miqíqa márídaqa mánaaqa faqa akoonaiqí faqa innooqáfufaqa misá nínausa níkausa nárana suqásee náidaqa susúmasee dóo firaqóo kooroomásoofaqa miqandá káqi náadu náadu máriqau. Miqímmásooqóoqari dóo moodáa aukuaana áiqaramáfufanoo dóo moo áukuanasaa amúndeeqee faiqí faqa moodáanaki quqásoofaqa máriqau. Yooseefaasa Máriasa miqímmasee firaqóo kooroomásoofaqa náadu náadu márunkina Ánutuna maraqunannái Yísufa Máriana áranandaki kambíqanau.)

Yísufa kambíqoo ufafa.

(Ruka 2:1-7)

¹⁸Óoqai Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa miná máqoo ufafa maaqímminoo máridanoo. Miná ánoofa Máriafa faqa miná áqoonafa

Yooseefaafa faqa qútaaqama ámaqarafa máriqau. Miqandá náadu náadu máriqau. Miqínoo máridanoo Máriafa ámuauquáikinau. Ánutuna káaqa aréenara maraquna fannoo Máriana áranandakina ánoonaikufanoo ámuauquáikinau.

¹⁹Yooseefaafa andeeqára faiqi Ánutuna ufa írimarufa marinau. Sía Máriana mifá faiqi mara áminau. Minára iriséeno Yooseefaafa Márianara ámuqusufanoo ufa firaaná qíqa Mooseena sándufamau fíqa Máriana árífoo qímasee qumeé kai minnísararee qinau. ²⁰Miqí qímaseeno Yooseefaafa irisée fímarufanoo karaambáíqa qangiroo fannoo qainásaa akooqóo qímaminau. Yooseefa, anée Dafidina mi-oosanáfa márianano. Anée aneenná áqoonnanara sía rufía, sía qúmuarimari manaaqafa máridanoo mifá ámuauquaiqi ainainafa Ánutuna káaqa aréenara maraquna fannoo quqásaifanoo ánoonaikino. Sía minnísaa káqi máraa. ²¹Máriafa mári ínanoo faiqi akoonaiqí máqaannoo. Maqasáinana anée miná áuqu Yísunee qía. Miná áuqu óosana maaqímminoo máriannoo. Fúrufariranaakinaana qumbáqi uqéerannísaaninafa máriannoo. Mifá kásooqaqee narí máqannaasa náriqa mandáinaina númookinaana qumbáeeqeenoo ámiqiraqoo quqáannoo. Minára anée Yísu née qía.

²²Qangiroo miqí qufanoo óoqai Ánutufa tamummáqara fasiqa qímannimu ufafa ánoonaikinau. Mi-tamummaqara fasiqáfa maaqí qímasee qímaqoofa.

²³Mánaaqa moó fannoo mári ínanoo ámuauquáikiannoo.

Ámuauquáikino faiqi máqaannoo. Miná áuqu Imanueera née qífáranoo.

Mi-auqúna oosana maasá ufakiqari maaqímminoo máridano. Ánutufa dóo maqee maasá faqa máridano.

²⁴Miqí qímasoofanoo qainásaa Yooseefaana áfunni ároofanoo tautínoo fíndifino karaambáíqa qangiroo ufa kái máranau. Minára misá amúndeeqee narí afaaqi ámufanoo dóo narí ánaukoo máaqaki mara quqánu. ²⁵Mara quqáseenoo ámuauquaiku kamuqoo sía ámeesaaqusinoo ninau, káqi márinau. Miqí márufanoo Máriafa narí ámaaku maqasoofanoo Yooseefaafa miná áuqu Yísu née qinau.

Súani óosanaindari ánu fasiqausa.

2 ¹Eeroodeefa rakísimaru aukuanai Yísufa Yuda máqa maaqaki moo máqusaki Beetareeqeemma máqusai kambíqanau. Yísufa kambíqoofaqa írirana faqaasa fásau ásaana rímarusa, fásau ásaana rúmasoofanoo uqannífiqoofaqa súani afu óosana qáanaindari níanaindari faiqaqá ániufaqa Yeerusareenni ániqau. Misá anirée Yeerusaree máqannaasa irámmiriqa qiqau. ²Ínni Yuda máqanna karaambáiqaikianinafa kambíqaina, yámaqusanaki fee máridano fee

maasá qeeqá maqúsai níanai márídaqa narí karaambáiqá máqooqoo fásau irafufaqa qáfamáseeqa mi-faiqínara dúfi dúfi qímamaqarara ánídaqa.

³Miqí qufanoo rakísirafa Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo maa-fuka karaambaiqáfa qíní maqa máaqa máraandoo qímaseenoo áranaqoofanoo taútinau. Tautúmasoofaqa Yeerusaree máqannaasa misá aiqáma náaquqanau. Misá Eeroodeenara rufíaqau. Fúka karaambaiqa namufaqa maasá faqa dárúandoo qímasoofanoo náaquqanau. ⁴Eeroodeefa tautúmáseenoo aiqáma amaana máqasaa rakísimarusa misá úriqararausá kai Ánutuna sándufara írimarusa faqa aiqáma suqú quqáseenoo irámmirinoo qinau. Tamummáqarasa ákarakinaana yámaqusanai fee Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoo fee qufaqa misá qiqau. ⁵Yuda máqa máaqa Beetareeqeemma máqusaki kambíqaannoo. Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai maaqí qímasee qímaqoofa Beetareeqeema máqusara ákara rúmaqoofa márídano.

⁶Ínni Yuda máqannaaki káqikaa maqusa áuqu Beetareeqeemma márídano kásooqagee áuqu firaa maqusa úriqarara maqusa máríannoo.

Mi-kaqikaa maqusánakiqari karaambáiqá firaafá kambíqafinoo máríannoo.

Mifá qíní Ánutuna faiqí ánaasee Isaraee máqannaasa rakísinnimaqáannoo.

Mi-ufána Ánutuna tamummáqara fasiqa qímaseenoo ákara rinau.

⁷Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo fásau ásaana rímarusa qumée náaramma quqáseenoo irámmirinoo qinau. Mi-fasauná ínnée indaarú qáfoofanoo kambíqoo kamuqoo miná óosanara idaaqamásee andeeqásee qímaqimiaqee qinau. ⁸Írámmiriséenoo misá niqíqáidanoo únna qímaseenoo qímanniminoo qinau. Ínnée Beetareeqeemma máqusai óonu mi-faiqínara ámiqiuqanna másee randásee paqúrimásee óonurandee anirée qíní faqa qímaqimifaqa qínée faqa miqí kai íqa óonu amooqianáura. ⁹Mifá miqí qufaqa misá fíndimeeqee Beetareeqeemma máqusai fiqau. Aanái fímarufanoo fásau fannoo aaná amummaqa uqannífiqanau. Mi-fasaufá misá náriqa maqúsai súani óosanaindari márídaqa qáfoo fásau fa kai mi-fasaufá kai nífiqanoo fífiufanoo faiqí ánaaqi máruqoo miná amummaqa kásoo inoo márínau. ¹⁰Misá mi-fasaufá faiqí ánaaqi máruqoo kásoo inoo márufaqa qáfamaseeqa nímuqusa idaaqufaqa nímudaani itairí fufaqa susúmamaqau. ¹¹Misá óonureeqa máaqaki kéeqafufaqa faiqí ánaaqi káqikaaqóo afeekaíkinoo narí ánoona Máriana faqa márufaqa íreeda rufía rufía ídaqa óoru kéeqafi qáfaqau. Mi-fasiqáusa náaquqoofaqa óoqumarífufaqa nóorindari maqásaa kummára máfufaqa amooqímamaqaida susúmamaqau. Misá Yísunara amooqímaseeqa karaambáiqá nímimaru ainaina minámmamiqau. Sía

káiqueesa nímimaruna Yísuna ámiqau. Ámiqira ainaina idukúsee kóora munnimma aabaá kai ámiqau. Kaifáa áfundimaru saqari anoona makáqa anoona fooqáana misá miná faqa aabaá ámiqau nári maqúsai fira a feefaurummámaree ánu na máree míni aabaá ámiqau. Kaifáa moo sáqari anoona áfundi márúna faqa, mandéefana anoona fooqáafa miqí kai íqa aabaá miná ámiqau.

¹² Miqímmasee márufanoo qainá nífu nároofaqa Eeroodeefa márinnai sía kafáa anirandée fuaqa. Ánutufa miqí qufaqa misá moo áatata qumeé nímaaqá fiqau.

Eeroodeena ásaukukiqari Isipa máqusai sandánau.

¹³ Fásau ásaana rímarusa misá fufanoo Ánutuna qangiroo moó fannoo Yooseefaana qainásaa áfunnáreenoo qinau. Eeroodeefa faiqi ánaaqiara randásee rutúkirara qídaqino. Anée faiqi qísanoosa nífiqeenana Beetareeqeemma máqusara rufíasee Isipa máqusai óonu márínaqa kásooqaqee qínée qíanana óoqurandee úrua. ¹⁴ Miqí qufanoo Yooseefaafa fíndifino eendámuqusai faiqi qísanoosa nífiqeenoo sandéeno Isipa máqannai óoquree márínau. ¹⁵ Eeroodeefa káqi márufanoo minní márínau. Maaqi qímasee Ánutuna óoqeenáa ufa nári tamummáqara fasiqasaa qímaqoofa ánoona kambíqanau. Maaqi qímasee mi-fasiqáfa qinau. Qínée qeeqá qímaaku Isipa máqanaindaraana áaraanauranoo qinau.

Eeroodeefa faiqiuqáindi rutúkinau.

¹⁶ Eeroodeefa fásau ásaana rímarusa nífeesida márúsiyanoo ákaru qímasee moo áatata fífufanoo Eeroodeefa minára írinoo áranaqeenoo sía káiufanoo nári írisuaiqáuqa níqiqoofaqa misá Beetareeqeemma máqusa faqa dínni dínni márúsa faqa akoonaiqí ánaaqi kai aiqáma rutúku taikánau. Eeroodeefa fásau ásaana rímarusara mi-fasaunára irámmirusara minára óonu máfi iriséeno faiqi náridaqa Yísuna faqa áruaqeera mináramma írinau. Minára irisée qaara aukuaana márarausa faqa qámbaana aukuaana márarausa faqa ánaaqi maqee máqarausa faqa minára iriséeno akoonaiqí kai aiqáma rutúku taikánau. ¹⁷ Faiqi ánaaqi aiqáma rutúku taikásoofanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Yeereemaia miná ufa ánoona kambíqanau. Mifá qinau.

¹⁸ Ínnee íriaqa, Ramma máqusai ánaaseeuqa ufa ánoona kambíqaannoo.

Ikífaafau faqa fáaqa fuísee faqa máriannoo. (Yuda máqannaa anaaseera Raseerana áraamummaakee qímariaqau.)

Raseerana áraamummaaka nári faiqi ánaaqiara ikíraqeefara moosá anirée núqa máseeqa idaaqídaaqa máseeqa misára dóo taikáaqee qífaqa síamma írifara.

Misá nímuqusa mandáiki márifaqa miqíqqa márídaqa misá
 faiqiuqáindi sía márifaqa miqídaqa.
 Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímasee ákara rinau.

Isipa máqusaindari óonurandee áninau.

¹⁹Yooseefaafa Isipa máqusai káqi márufanoo Eeroodeefa kuqufufanoo Ánutuna qangiroo moó fannoo Yooseefaana qainásaa áfunnáreenoo akooqóo qímaminau. ²⁰Fíndifi dóo fúa. Faiqi qísanoosa nífiqee kaifáa Isaraee máqusai óoru fúa. Óoqai faiqi áriraru fasiqafa dóo kúqino. ²¹Miqí qufanoo Yooseefaafa írinoo faiqi qísanoosa nífiqeenoo kaifáa anirandéeno Isaraee máqasaa óoru finau.

(Isaraee firaa maqa maaqa márunki minakí dínni atinai Yuda máqa máqa márínau.)

²²Yuda máqasaa óonureenoo Eeroodeena miná ámaaku áuqu Aakeerausifa dóo mifá narí ákoona aináina afapíta qumáreenoo rakísirafa márínau. Yooseefaafa minára iriséenoo rufee marínau. Qainásaa áfunnároofanoo Isaraee máqa máqa dínnatinni Kariree máqa máqaki óonu marínau.

²³Miqóo káqikaa maqusai Nasareeteenní náaruara márínau. Miqí qunára Ánutuna óoqai máru tamummaqara fasiqauqa misá ufa kambíqanau. Yísufa sía kambíqoo kamuqoo óoqai maaqí qímasee minára ákara ríqau.

Misá minára Nasaretee fasiqa fee qifáranoo fee qíqau.

Yoohaneefa nammári nímimarufa qímannimi ufana.

(Mareekoo 1:1-8; Ruka 3:1-18; Yoohanee 1:19-28)

3 ¹Yísufa kumaaráa márufanoo mi-fasannái Yoohaneefa nammári nímimarufa kooroomáfinoo afeekaikámaseenoo Ánutuna ufa faiqí ánaasee maqúsa maqusa qímanniminoo ninau. Yuda máqannaasa aadána máqannai faiqí óodaa márunnai Yoohaneefa miqóo óonureenoo qímannimímarínau. ²Mifá maaqí qímasee fuki faakí qídanoo qímannimímarínau. Ánutuna quqúsa qúsasaa ínnisaa ititáfuannoo. Minára ínnée aiqámausa ínneeqa mandáinainara quqásee quandáfina Ánutufinnai nóori ubeekaaqa. ³Yoohaneefa miqí qímasee qímannimímarufanoo óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaia mifá qímaqoo ufafa ánoona Yoohaneenakí kambíqanau. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Faiqí moó fannoo faiqí sía márunnaindari aadána máqannaindari ufa fífí qímasee faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimidanoo.

Karaambáiqá ániñifeera miná aaná afisúaqá. Aaná eendírana andeeqásaifanoo karaambáiqá fúani.

Miqí qímasee ákara rinau.

⁴Mi-fasiqáfa Yoohaneefa qamunna sía ámiqirana afisímarínau. Aadaiká aadaikírafa kamméera kísaaqa asausínnai áuqirana afisírafa nímarínau. Tamummáqara fasiqa naanna rámasee miqímmasee márínau.

(Kamméera fannoo firaa aandau qóosara foora máridanoo. Asausí kísaaqandauqa márúna miná marasée sufusee qamunna áuquqatee afisímárikau.)

Yoothaneefa aandáu apatannái qamunandá rafáaqafu rumbánau. Miná nárana sía nárana uqanna. Ookasaasá ánoona faqa káasau oofaafana faqa miná áuqu pándaaqa oofaafana miná kai néemarinau. ⁵Misá Yeerusaree máqusanaasa faqa Yuda áfumakinaasa faqa Yooradanna námmaryi dínni dínni afainni márúsa faqa aqáma Yoothaneefa márúqoo súqiqa márída Yoothaneena ufa írimariqau. ⁶Súqumaraidaqa misá nári mandáinainara akooroomáseeqa minnísarara kooroo qímarufanoo Yoothaneefa nammárikí rafúsu ooqu marinnímaqasee márúfaqa rúmannimaqoofaqa nammárikigari fíndifíqau.

⁷Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Sadikai ámaana ufa qímariasa misá faqa nammári márarara aniroofanoo Yoothaneefa níqidanoo qímanniminau. Ínnee sakáni faiqi ukadiqa faiqi námuara foora nári náriranara rufíamaree sandée máriafanoo. Yáfee ínnee qumeé aaquqímannimaqáifaqee ínnee Ánutuna áranaqaranara rufíamareeqa únna qímasee nammári rúmannimaqaannanara qínísaa mandaaqéefaree. ⁸Ínnee kúqaa naundurá quandárasee márídaqee. Únna qímariafanoo. Andeeqára óosana máraifaqa qáfeeqa ínniara kúqaa naundurá quandárasee qianáura. ⁹Yoothaneefa kaifáa qímanniminau. Ínnee ínneeqara maasá Abarahaana áiku ásauku márídaqee sía Ánutufa dárúannoo fee qímariasa. Maasára ámiqirausee qímariasee qímariafanoo. Míqí qímaria ufana sía qiaqa. Qíní ufa íriaqa Ánutufa máa fífau óoniqara qínanoo amaná Abarahaana áiku ásauku kambíqeeffaranoo. Nánaree ínnee fífau maasá Abarahaana áiku ásauku márídee qída fee. Fífau faafau ufa dapi ufa qímariafanoo. ¹⁰Dóo Ánutuna saasúnara foora saqári átuka atekárara rauqíaqee ídanoo. Sía naundurá quandáinausa Ánutufa nárirafa qúsandaannoo. Yásaqari fee sía andeeqásee qaqamma írainafa kudi saqari Ánutufa miná ateká idáraannoo.

¹¹⁻¹²Kúqaa qínée Yoothaneesa nammári kai ínni rúmannimaqaida. Ínniqa mandáinaina minnísee Ánutuna ufamau fíranara koorooíanifeera fífau nammári kai rúmannimaqaida. Kásooqatee qíní qínaaqiannai móo fannoo kambíqaannoo. Mífá qíní úridaaqaraannoo. Qínée óoreeqárausa miná ámeemaanai márianaura. Náqimmásee fee qínée miná dadaaqianáuree mífá firaafá qíní faqa úridaaqararafa márídanoo. Mífá sía fífau nammárinnai kai ínni óoqumarinímaqaaannoo. Mífá Ánutuna káaqa aréenara maraquana ínni náakunnimaqaannoo. Mífá kudimakírana idáqaanifeera idánnai faqa ínni rúmannimaqaannoo Yoothaneefa oofáafana kíkíqa úsuna maa-maqánasaaqaraasara qídanoo qinau. Ínnee Yísuna ásaúkiki faiqí ánaasee oofáafanara foora dóo márídaqa. Káqikaqáo utitíqamanniseenoo miná adi fuaqá áquannoo. Ánoona narí

maréeqeenoo narí máaqaki quqáseenoo ánaaqmaara mandóosana máree maríasa idáraannoo. Idá firaaná sía dimbéemari idanaki áraannoo.

Yísufa nammári mároo ufafa.
(Mareekoo 1:9-11; Ruka 3:21-22)

¹³ Mi-fasannái Yísufa Karidaiaandári qumuréenoo Yooradanna námmani afainni Yoohaneefa nammári rúmamaqaanifeera qúminau. ¹⁴ Qumuroofanoo Yoohaneefa sáa qímaseenoo Yísuna qímaminau. Qinée aní nammári rúmamaqaananoo síamma amanaikíannoo. Anée qiní rúmaqimaqainanoo amana máriannoo.

¹⁵ Miqí qufanoo Yísufa maaqí qímasee qímaminoo qinau. Maqee káqi rúmaqimaqaa, Ánutuna ufamau kai fidaqa maaqandá andeeqáanauranoo. Miqí qufanoo Yoohaneefa írinoo eedóo qímaseenoo Yísuna nammáriki ukúqnamáseenoo mara uqéeranau.

¹⁶ Yoohaneefa Yísuna nammáriki óoqumari ámaqasoofanoo nammárikigari fíndifufanoo mi-karí kai innaarúna rakéeufanoo Ánutuna náaquqara andeeqára máraquna fannoo Yoohaneefa qáfoofanoo nakipurúnara foora mámbufanoo qumuréenoo Yísunasaa quqánau.

¹⁷ Quqámáfufanoo innaarúnaindaraa ufa maaqí qímaseenoo akooqóo Yísunara qinau. Maa-fasiqáfa káaqa qiní qímuqusira qímaaku márifaqa minára qiní qímuqusa asooaifaqa susúidaqa.

Sadannafa Yísuna amanáfafa.
(Mareekoo 1:12-13; Ruka 4:1-13)

4 ¹ Miqóoqari nammári mara máreenoo Ánutuna maraquana fannoo Yísuna rarisámeeqeenoo fífaufau saqanna aadána máqasaa óonikinau quqásoofanoo márinau. Sía fífaufau. Áfaannauqa firaafá amanammásee qáfaanifeera quqásoofanoo márinau. Óonu márufanoo áfaannauqa firaafá Yísuna amanammásee qáfaanee qímaseenoo aniréenoo maaqí qímaseenoo amanammásee qáfanau. ² Yísufa sía nárana márufanoo, qaara fasiqa níku nísauku taikásee eendá faqa fáasaana faqa áiqaróofanoo áararanau. Miqímmasee fáasaana taikóofanoo firaaqóo áararoofanoo kudoosaápanau. ³ Kudoosaápee márufanoo áfaannauqa firaafá mandáinainara amanammásee qáfarara aniréenoo Yísuna qímaminoo qinau. Anée kúqaa Ánutuna ámaaku mári inána maaqí qímasee kooroo ínaqa qáfaa, maa-onísara qínanoo féemu kámambinana náinanoo ámuau ínaqa qáfaa. ⁴ Yísufa iriséenoo áfaannauqa firaaná qímaminau. Ánutuna ákarakina minára maaqímmínnoo máridanoo. Faiqí nárana kai miná kai námasee sía amaná márifara. Ánutuna óokináa ufa námufaqa námaseeqa néeqa amaná márifarano. Qinée miná Ánutuna ufamau kai fuanáura. Aní ufa síamma írianaura.

⁵ Miqí qufanoo áfaannauqa firaafá Yísuna áfiqeenoo Yeerusareenní amaana máqa, Isaraee máqannaa náaquqara firaa amaana máqa

meeráqoo sandáaqai márúna miná ataufakaaqá faakána kísaaqa atisaa múru quqásee qímaminau. ⁶Kúqaa anée Ánutuna faiqi fee sía fee. Kúqaa Ánutuna faiqi mári inána maaqóoqari rafúsakinana maqásaa meemái áqufinaqa aiquámausa aní qáfaaqa Ánutuna ákara moó minára maaqímminoo máridanoo.

Ánutufa narí qangiroouqa niqiqáinaqa misá nísauku quffiqisaifana minásaa áqufinaqa rafúsifaranoo, sía óonisaa áiku rupáurinnaranoo.

Minára anée maaqóoqari rafúsaki áqufinaqa misá aní dadaaqífana sía maqásaa árinnaranoo. Faiqí ánaasee qáfamásee kúqaa anée Ánutuna ásauku mundíra fee qifáranoo.

⁷Áfaannauqa firaafá miqí qímasoofanoo Yísufa qímaminau. Ánutuna ákara kafáa maaqímminoo máridanoo.

Anée aneenná karaambáiqu Ánutuna sía amanammásee qáfeennaranoo. Sía uqanna.

⁸Yísufa miqí qímasoofanoo áfaannauqa firaafá miná iriséenoo káqi afeekaikámaseenoo Yísuna kafáa áfiqamareenoo áaqana kísaaqasaa áfiqee múruseenoo aiquáma maqa maaqa maqúsa maqusa misá nári aréenaranaki márúna Yísuna uqafíqaseenoo qímaminoo qinau. ⁹Anée maqásaa óorindari rupáitamafinana qiní Ánutusara foora qimooqínaqa qinée maa-aqama ainainná uqafíqasaunnana aní kaimmámianaúra.

¹⁰Yísufa mi-ufána iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau. Sadanna sée máree fúa. Anée íria. Ánutuna ákara moó maaqímminoo máridanoo. Ínnee ínneeqá Ánutuna kai amooqiaqa. Karaambáiqu Ánutufa mifá qínnandee kai iqa. Qinée miná ufa káimma írianaúra.

¹¹Yísufa miqí qímasoofanoo Sadannafa quqásee finau. Fufanóo qangiroouqa Yísufinnai qumuréeqa nárana aina ámidaqa ámiqi ámiqiaqu.

Yísufa narí saika óosana ároo ufafa.

(Mareekoo 1:14-15; Ruka 4:14-15)

¹²Mi-kamusaqá rakísirafa Eeroodeefa Yoohaneena nammári rúmannimaqee márúna karabúsakina rumbá quqánau. Yísufa minára iriséenoo Karidaia máqusai finau. Miqóo óonureenoo káqikaa maqusa moo áuqu narí maqúsai Nasareetee, miqóo óonu márúna. ¹³Káqikaaqóo miqóo márúnoo quqáseenoo Kapeeranauma máqusai Karidaia fáruma átinni mi-maquisánai óoqu marínau. Kapeeranauma máqusai Seepuruna máqa máaqa faqa Napatari máqa máaqa faqa miqóo Kapeeranauma máqusa máridanoo. ¹⁴Yísufa Kapeeranauma máqusai óoqu márufanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Eesaia, miná óoqueenáa ufa ánoona kambíqanau. ¹⁵⁻¹⁶Mifá qinau.

Seepuruna máqa máaqaki máriasa faqa Yooradanna námmaryi dínnafai máriasa faqa farúma dínni, ooruku nammari dínni

qámbaana maqa máaqaki máriasa faqa Kariree máqa maaqaki ánaamuru óosana óosana máriasa faqa ínnée aiqáma faiqí ánaasee asukunakí máriasa maqee káaqa qárana qáfeefaranoo. Kúqiranakiara foora asukunaki máriasa ínniki maqee káaqa qárafa radíqifinoo máriannoo.

Tamummáqara fasiqa miqí qinau.

¹⁷Yísufa Kapeeranauma máqusai óoqu máridanoo maa-ufána óosana arasée faiqí ánaasee maaqímmasee qímannimímarinau. Innaarúna ququsa adeedíranoo máridanoommi, ínnée ínneeqa mandáinainara maqee kái aupúree quándakiqa Ánutuna óorinni nóori quandáaqa.

Noodáanna máree márusa náaroo ufafa.

(Mareekoo 1:16-20; Ruka 5:1-11)

¹⁸Yísufa Kapeeranauma máqusai máridanoo moo fáasaana Kariree fáruma áfaiqara fídanoo qaara fasiqa narí qísafasaasa paqúrinau. Miqandá núqu Peetooroosa Andurusa máriqau. Miqandá firaa pateeuqa nammáriki áqimariqau. Misá noodáanna kai árimarusa máriqau. Misá aináina dóo mi-ainainná faqaasa máriqau. ¹⁹Yísufa miqandá paqúrimásee qímanniminoo qinau. Ínneeqara qiní faqa ániaqa. Ínneeqara maqee maqee noodáanna máree máriaqanda máriafanoo qiní faqa aniréeqa faiqí noodáannara foora maréeqee Ánutuna quqúsaki quqéefaranoo. ²⁰Miqandá mi-ufána iriséeqa narí pateeuqá ainaina faqa quqásee fíndimeeqee Yísuna faqa fiqau.

²¹Yísufa miqandá nífiqeenoo miqóoqari farúma áfaiqara fídanoo mooqára narí qísafasaasa paqúrinau. Miqandá núqu Yameesa Yoohaneesa miqandá níkoona áuqu Seebeedi. Sía nammári nímimaru Yoohaneefa márinau, miná amaráfa márinau. Miqandá narí níkoona faqa kanúqaki óoqumaridaqa fáfaa eendáki narí pateeuqa nammáriki áqusee noodáanna maráanee qídaqa deedaqímaríqau. Misáúqa faqa noodáanna ainainirana faqaasa máriqau. ²²Yísufa náaramásoofaqa miqandá fíndifufaqa narí kanúqa faqa narí níkoona faqa minnísee Yísuna faqa fiqau.

Káirree máqannaasa aurírausa andeeqánnisoo ufafa.

(Ruka 6:17-19)

²³Mifá Karidaia máqa máaqa aiqáma fíqu fíqu inoo nídanoo innaarúna ququsara fúka ufa qímanniminoo ninau. Aurímarusa faqa óosana óosana ainaina máree márusa faqa teeroouqée márusa faqa idaaqamánnimaqee márianu. ²⁴Miqí márufanoo miná áuqu aiqámai daráaninau. Siria máqannaasa faqa aiqáma íriqau. Iriséeqa ámiqi márusa misá aiqáma óosana oosana aurirana maree marúsa faqa káaqa nídafi marúsa faqa faiqí fuéena naundurái kéeqeemarusa faqa fuséenasana narí marúsa faqa níku nísauku aadánusi márusa faqa aiqáma Yísufinnai máraida múnú

quqée mārufanoo Yísufa andeeqánnisee mārīnau. ²⁵Mifá maqúsa maqusa fīmarufaqa faiqí ánaasee moómoo suqúmaree miná faqa fīmariqau. Karidaia máqa máaqaindaraasa faqa qísaukuqara taikásee maqusa mārūnaki mārusa faqa Yeerusaree máqannaasa faqa Yuda máqa máaqa afumáki mārusa faqa Yooradanna námmaryi dīnnafai mārusa faqa suqú maree miná faqa fiqau.

Ámuaqunamusaa mārīdanoo qímannimu ufafa.

5 ¹⁻²Mi-fasannái mi-aukuanná Yísufa faiqí ánaasee moómoosa narí faqa fīmarusa níqafamáseenoo qufaqa káqikaa ámuaqunamusaa óoru narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee faqa fīqu fīqumma óoqu marifufanoo ufa máa qímaria amaana ufana qímanniminau.

Ánoona asasirafa.

(Ruka 6:20-23)

³Faiquí moó fannoo naríara qínée qeeqára sía amanaikídee qímasee dadaaqí marífa dadaaqínaga minánnai kai andeeqásee mārīanauree qímarífa mifá uqanna ánoona asasiranaki mārīdanoo. Innaarúna ququsara Ánutufa ámianínnanara asasídanoo.

⁴Nóori runúsee soofarí maríasara foora mārífa narí áaqaranara faqa faiqí ánaaseera faqa irisée óori runúsee mārífa mifá uqanna ánoona asasiranaki mārīannoo. Ánutufa ámiqi ámiqirana ámianinnanara asasídanoo.

⁵Reendeení maríasa misá uqanna ánoona asasiranaki mārīfaranoo. Ánutufa narí innaarúnai qúmiasana nímianinnanara asasídaqa.

⁶Faiquí ánaasee andeeqásee Ánutuna írīranamau firaa írīranara aiqáma írīrana arusée úriqarara írīranee qímasee mi-maú fīmariasas misá uqanna ánoona asasiranaki mārídaqa. Ánutufa misá dadaaqínaga mi-maú kai fífāranoo. Minára asasídaqa.

⁷Niqoónausara qimudágo qímasee nífauee māríasas misá uqanna ánoona asasiranaki mārídaqa. Ánutufa misára faqa qimudágo qímasee nífauma nímaqaaninnanara asasídaqa.

⁸Ánaaqi faiqiara foora nisakadiki sía ikairí mārísas misá uqanna ánoona asasiranaki mārídaqa. Ánutufa narí óori faqa narí mārīrana faqa uqannífīqaaninnanara asasídaqa.

⁹Tínoo taanóo rirana uqéeraafaqa asooárana nímida faafaa qímariasas misá uqanna ánoona asasiranaki mārīfaranoo. Ánutufa misára qíní faiqi námū fee qíaninnanara asasídaqa.

¹⁰Ánutuna írīranamau firana akiaqara nārīnausa misá firaa asasiranaki mārīfaranoo. Ánutufa narí innaarúna ququsa nímianinnanara asasídaqa.

¹¹Faiquí ánaasee qíní dúqu saara ínīiara fídīaqaaidaqa nārídaqa mandáikamánnimaqaaidaqa óosana óosana mandáinainara ínīiara únna

qímarifaranoo. Miqífaqa ínnée ánoona asasiranaki máriaqa. ¹²Qiní ufa saara árirana ákiaqara Ánutufa innaarúnnai firaa feefaurutia quqánnimaqaifanoo máridanoo. Minára irisée sía nóori runúaq, firaaqóo asasiaqa. Sía ínni kai nárirafa máridanoo. Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa miqí kaimmídaqa nárimariqau.

Ooruku anoona faqa káaqa qárana faqa mi-ufáfa.

(Mareekoo 9:50; Ruka 14:34-35)

¹³Qinée sía fifau ínni maa-ufána qímannimidaqa. Ínnée qiní ufa írimariasa maa-maqa maaqánasaa oorukuara foora máriafanoo faiqí ánaasee aiqáma adíafaamánnimaqaanifeera. Ínnée qiní maa-ufána rukíaifaqa faiqí ánaasee yái fee adíafaairana paqúrifaree. Ooruku indéemariasa ámiqira ooruku indasée máaqaki quqáidaqa. Mandá ooruku indasée qáfaafanoo mandáikifaqa dóo áqusaafanoo madaapeekámmidanoo. Ínnée qiní maa-ufána rukíeeqa mandá oorukuara foora márifara, mandá oorukuara foora madaapeekí áqusaifaqa márifara.

¹⁴Ínnée qiní ufa írimariasa maa-maqa maaqánasaa qóomara foora máriafanoo. Maqúsa moó fannoo áaqanasaa máridanoo faiqí ánaasee aiqámausa arumundári qáfaqa sía kukéeqanoo máridanoo, akooqóo máridanoo. Ínnée qóomara foora miqíkai íqa, káaqa qáidaqa akooqóo máriafanoo, qáidaqa arumukí faqa káaqa qéemariafanoo. ¹⁵Faiqí moó fannoo rambi qumbíseenoo sía kukéeqarannai quqáni, uqéeraraqoo quqáqainanoo aiqáma máaqakinaasa faqa káaqa qámannimaqaannoo. ¹⁶Ínnée miqí kai íqa rambi fooqána niquóonusaki káaqa qámannimaqaifaqa misá ínni andeeqáranara qáfamásee quandáfinaqa ínnéeqa innaarúnnai níkoonara susúiaqeera.

Mooseena sándufa koorooú ufafa.

¹⁷Ínnée íriaqa. Mooseena sándufa írimariafa faqa níkoona tamummáqara fásiquauqa ufa írimariana faqa, sía miná rukíararau qúmidaú. Mi-ufáfa ánoonaikianifeera qinée qúmidaqa. ¹⁸Simaí, qiní ufa íriaqa innaaarúna faqa maqá faqa firaa ainaina máridanoo. Mooseena sándufa faqa firaa ufa máridanoo sía dauní taikáannoo. Áti faqa káqikaafa faqa sía uqanna taikáannoo káqi uqanna máriannoo. Mooseena sándufa fifi inoo ánoonaikinnaqoo miqóo innaarúna faqa maqá faqa mi-sandufána faqa dóo miqóo kai taikáannoo. ¹⁹Faiqí moó fannoo Mooseena sándufa aiqáma múduka uqéeraidanoo áti kai rukíainafa faiqí moó aakápeenoo anée faqa miqíannee qínafa mifá innaarúna máqusa uréeqarafa máriannoo. Faiqí moó fannoo Mooseena sándufamau fídanoo naakápainafa mifá innaarúna maqusa úriqararafa máriannoo. ²⁰Ínnée íriaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá írirafa sía andeeqánoo máridanoo sía uqanna innaarúnnai

fifáranoo. Ínnee faqa ínneeqa andeeqára óosana misá nimana kái óoreeqáqa márídaqa sía amaná innaarúnai fifáranoo. Ínni andeeqára márirafa misáindi firaqóo óorinaaqaramásee márínaqa ínnee amaná innaarúna ququsaki fifáranoo.

Áanóo íranara Yísufa qímannimu ufaa.

²¹Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Maasá Yuda máqannaasa qikeeku qikaaku ufa maaqímmينوo márídanoo. Sía ínnee faiqí náruannee qímasee kuqá náruaqa. Yá fee faiqí moó fannoo faiqí náruannee qímasee kuqánnárinafa kóotai márídana ufa máreennaranoo. ²²Mi-ufáfa miqímmينوo márifaqa qinée minára maaqí qídaqa. Yá fee faiqí moó fannoo sía firaa ainaina káifau kóota márídanoofau, fifau narí ákaqaafasaara áanóo ínafa maqúsai kóotaki ufa máraannoo. Yá fee faiqí moó fannoo fifau narí ákaqara fúrufarammidanoommifoo qínafa mifá firaa kootaki márídanoo ufa máraannoo. Yá fee faiqí moó fannoo fifau narí ákaqara mandá ufa qímamaqainafa karaambáiqi márínannai óonuraina aní idáki mara áquandoora. ²³Yísufa moó ufa qímanniminu. Ínnee ínneeqa Ánutuna ámira ainaina aandáu fee óoni fee nána ainaina fee Ánutuna ámianauree qímasee amaana máqaki múnuseeqa ínniqa nikeekú nikaakú Mooseena sándufa áfaqaidee qímasee ímarundee íqa, Ánutuna ámianee qímaseenana aneenná ákaqaafasaa faqa aní áqiranara irisée sía káqi Ánutuna ámiaqa. ²⁴Aandáu aina miná quqáseeqa óonurandee ínneeqa níkaqaafasaa faqa moodáaqoo ufa qímaseeqa reendeenámma fínaqa dóo miqóo kai aandáu aina Ánutuna qaindásaa quqáa.

²⁵Yísufa moo úfa maaqí qímasee qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo aníara mandáikamaqimaqaannee qímasee aní kóotai áfíqee fínana aanái múnú dauní andeeqá taikéenana áqoondikia. Sía andeeqá taikáinanoo aní maréeqeenoo kíapana múnú ámiannoo. ²⁶Mifá ani maréeqee firisuaiqá áminanoo aní rumbáannoo. Simaí, qiní ufa íriaqa. Anée rumbáranaki márínanoo aní numóo akiaqa aiqáma uqanna taikáfinana mi-karí kai misá aní idukú aiséefaránoo.

Faiqí ánaasee úmmuarira ufa.

²⁷Maasá Yuda máqannaasa qikeekú ufa maaqímmينوo márídanoo. Ínnee sía moo fásíqa ánaaqa úmmuariaqa. Mi-ufáfa miqímmينوo márifaqa qinée minára maaqí qídaqa. ²⁸Faiqí moó fannoo sía ánaasee máreennara káqi afu kai qáfainnara áaqoo kai óonu máfi írinnanara minára Ánutufa dóo úmmuarammiaanoo qíannoo. ²⁹Aneenná ásauku uqannai áfu áaqoo fannoo aaná andeeqásee márínanookáqi rúnna aní maréeqeenoo káqi rúnna mara ubeekáidanoo quqámaqainnana mandá áinaina maráannee qínana mi-aaqoo afúna aunúsee dimbása. Moodáa afu áaqoo taikáfinanoo aiqáma afaaqa káqi

márinanoo idaaqámmiannoo. Aiqáma afaaqa Ánutufa idáki áqusainanoo mandá máriannoo. ³⁰ Aneenná ásauku uqannai ásauku fannoo aaná andeeqásee márifanoo káqirunna aní maréeqeenoo káqirunna mara quqámaqeenoo mandáinaina maráanee qínana mi-asaukúna ateeá áqua. Moodáa afaaqa áti taikáfinanoo aiqáma afaaqa káqi márínanoo idaaqámmiannoo. Aiqáma afaaqa Ánutufa idáki áqusainanoo mandá máriannoo.

Faiqí ánaasee minnísara ufa.

(Mataioo 19:9; Mareekoo 10:11-12; Ruka 16:18)

³¹ Maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú ufa maaqímminoo márídanoo. Faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísanauree qímasee sía fifau minnísannoo. Papiqasáa maa-anaaseefá qíní qínnaaqa máriuna dóo minníseseqa miqí qímaseenoo mi-papiqánasaa ákara rúmeeqeenoo mi-anaaseená ámiannoo. Amiséenoo dóo aqiqáannoo. ³² Mi-ufáfa miqímminoo márídanoo, qínée Yísusa minára maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo narí ánaaqa aqiqée maríana sía úmmuari mari anaaseena ámiqimari anaaseena fifau aqiqée marífa mi-fasiqáfa narí ánaaqa maréeqeenoo úmmuariranaki quqáidanoo. Quqásaiфанoo faiqí moó fannoo mi-anaaseená máraifa mífá faqa úmmuarammidanoo.

Ufa rukíarana faqa nimana aqiqáranara faqa mi-ufáfa.

³³ Maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú ufa maaqímminoo márídanoo. Faiqí moó fannoo Ánutuna áfusaa aináiniani qínafa kúqaa mi-ainainná ía. Sía Ánutuna áfusaa únna qía. ³⁴ Mi-ufáfa miqímminoo márídanoo, qínée minára maaqí qídaqa. Sía Ánutuna áfusaa ufa afeekaikámandee ásauku uqéeraaqa. Sía mi-oosanná áraaqa. ³⁵ Sía innaarúnaira qímasee amana aqiqáa. Miqóo Ánutufa ufaqíra qáari miqóo úfíqinoo márídanoo. Sía maa-maqa maaqánara qímasee nimana aqiqaqa. Maa-maqa maaqánakina Ánutufa áiku rámaqai maqa maaqafa márídanoo, náaquqáni sía nimana aqiqaqa. ³⁶ Sía Yeerusareera qímasee nimana aqiqáaqa. Yeerusaree firaa karaambaiqa Ánutuna maqúsa márídanoo, qímasaida qímariana minnísaaqa. Ínneeqa níkiqa kíkíqa ususaida nimana aqiqée maríana sía miqíqa. Ínnee amanée ínneeqa kai moó fannoo éekara níkiqa áuqida fee moó fannoo dundúqarira níkiqa áuqida fee, sía amaná áuqifara. Ánutufa kaimmáuinau. Náaquqaani sía nimana aqiqaqa. ³⁷ Minára ínnee eedóo qiaqeera eedóo kai qiaqa. Ínnee qáo qiaqeera andeeqásee qáo kai qiaqa. Anée moo áinaina kíkíqa úsinana aneenná ámuqusa óokiqari mandáinaina márínakiqari moo áinaina kíkíqa ususée únna qiananoo.

Ákiaqara ákiaqara qíra ufa.

(Ruka 6:29-30)

³⁸ Óoqeenáa Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa márída qínée íridaqa. Faiqí moó fannoo mooná afu dimbáqaiifaqa, faiqí firaasá ufa qímasee miná

áru fasiqana narí áfu dimbéefara. Kafáa moó fannoo ásaukusamu moo óori árifanoo áfai rufidifaqa faiqí firaasá ufa qímasee áru fasiqana narí áfai rufidifaranoo. ³⁹Mi-ufáfa miqímminoo márídanoo, qínée Yísusa minára maaqí qídaqa. Moó fannoo mandáikammamaqainana anée sía kaifáa quandáfi narí mandáikammamaqáa. Moó fannoo aní aapaasa árinana sía áanóo ía, sía qáoo qía, dínni faqa kai quandásainanoo dínni faqa áruani. ⁴⁰Faiqí moó fannoo kóotai aní áfiqee múnuseenoo kóotammamaqáseenoo aní siuta raipáqu márainnana sía óori runúa, moó faqa ámiqirana raipáueeqee káqi aabaá miná faqa ámia. ⁴¹Faiqí moó fannoo qafee faqáa fee sundía fee kíapa fee aníara qíní faqa qíní aináina faqa sía feefaurú ámianaura káqi qífiqeenana moo máqusai múnquisáannee qínana anée óori quqáseenana sía feefaurúara iriséenana óori runúa, mi-maqusána fíiaqaree moo máqusai eedóo qímasee múnaisaa. ⁴²Faiqí moó fannoo munnimma fée qamunna fée qínana káqi ámia. Sía qáoo qía. Faiqí moó fannoo aní moo áinaina úfaasu qímiannee qínana sía qáoo qía, káqimmámia.

Namuqáara sía fídiaqaaiani, nímuqusiani.

(Ruka 6:27-28, 32-36)

⁴³Misá ufa maaqínnoo márúna íridaqa. Ínneeqa níqoondia nímuqusaki nídiani. Ínneeqa namuqáara fídiaqaamiani. Misá ufa miqímminoo márifaqa minára qínée íridaqa maaqí qídaqa. ⁴⁴Ínneeqa namuqáara faqa nímuqusaki nídiani. Ínnee qíní ufa írinausa miná saara nárifaqa misára faqa quandáfi innaaru qiaqa. Ánutufa misá ámiqi ámiqianifeera innaaru qímannisaaqa. ⁴⁵Miqíqa kai Ánutufara foora márifaranoo. Mifá Ánutufa miqíranara kai mifá qifanoo súani fannoo aiqámausa Ánutuna namuqáaki máriasa faqa áqoondiki máriasa faqa aiqámatinai káaqa qámannimaqaidanoo. Miqíranara kai Ánutufa qifanoo aaku rídanoo andeqárausa faqa sía andeqárausa faqa aináina úmmaqusaafanoo kambíqa nímaqaidanoo. ⁴⁶Ínnee ínni nídinausa kai nídinaqa ínnee náqimmásee Ánutufa miná ákiaqara maasá feefaurú qímiannoo fee qifáree. Sía nímiannoo. Ínnee miqínaqa únna qíra takisa máree maríasa naanna réemariasa máriafanoo. ⁴⁷Ínnee ínni nídirausara kai nídinaqa amana amana kái máriafanoo. Ínnee sía ánaamuru úrinaaqaraida. Misá faqa narí áidi narí áidirana amana amana kai máriafaqa minára qínée ínni qímannimíqa. Ínni namuqáara faqa nímuqusaki nídiani sía áqoondiará kai nídiani. ⁴⁸Ínni innaarúnnai níkoofa andeqárana fíqararafa márídanoo. Sía namuqáa fee qídanoo, sía maaná qíní qíqoondi fee qídanoo aiqámausa ámiqi ámiqimannimaqáidanoo. Ínnee faqa miqí kai íqa miná aanna raaqéera qídaqa.

Ámuqusinana qumeé nímira ufa.

6 ¹Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee faqa maaqí qímaseenoo qímanniminoo qinau. Ínnee qíní ufa írimariasa Ánutunara iriséeqa

moo ámaana saika fee aqoónausa dadaaqíra fee miná áuqarara sía aiqámausa nífusaa áuqaaqa. Kukéeqasee reendenámasee áuqaaqa. Aiqámausa nífusaa mi-ainainná áuqainafa minára faiqí ánaasee aiqámausa qíqafaaqeera miqínnaranoo. Miqínana Ánutufa síamma innaarúnai miná ákiaqara aní feefaurú ámaqaannoo. Qumeé kai aiqáma ainaina narí Ánutuna áfusaa kai dadaaqínanoo Ánutufa dóo narí qáfaida miná ákiaqara aní feefaurú innaarúnai quqámmamaqáannoo.

²Qaaraikí máriasa misá moo ámiqira ainaina dadaaqínoo aqoónausee Ánutunee nímiani qímaseenoo maqúsa qámbaana óonuree ukeena fuaqásee faiqí ánaasee nífusaa dadaaqínaqa qíqafamáseeqa qimooqiaqéera qímariasa dóo náriqa miqóo taikáida miqídaqa. Ínnee sía misá naanna raaqa. ³Ínnee moo ámiqira ainaina dadaaqámmámianeera qumeé kai maqándanai ámia, faiqí nífusaa qáfee foora. ⁴Qumeé kai ámimarinanoo ínni níkoofa aiqáma qumee áinaina qáfee márifa miná ákiaqara aní feefaurú quqámmamaqáannoo.

Innaaru qíra ufa óosana iroo úfafa.

(Ruka 11:2-4)

⁵Ínnee innaaru qídaqa misá qaaraikí máriasa naanna sía raaqa. Misá amaana máqaki kíkíqamáfidaqa qímariasa maqúsa qámbaanai kíkíqama fídaqa qímariasa innaaru qídaqa. Faiqí ánaasee aiqáma qíqafaaqee qídaqa miqídaqa. Qinée ánoona ufa uqanna ínni qímannimidaqa. Dóo misá miqána ákiaqara dóo faiqí nimooqírana kai máraidaqa. Miqóo taikáida miqídaqa. ⁶Ínnee innaaru qídaqa ínneeqa máqaki ínneeqa kai kéeqafinana kooqí ititáseenana qumeé kai ínneeqa níkoonara innaaru qífanoo, aiqáma ainaina kukéeqarana faqa qáfee márifa aní qáfamáseenoo miná ákiaqara ámaqaannoo.

⁷Ínnee innaaru qídaqa ánaamuru máriasa naanna sía raaqa. Misá sía ufara randáidaqa ufa fannoo úrirara kai úrirara kai qídaqa. Misá Ánutufa maasára ámiqimmásee iríanífeera qímasaida miqídaqa. ⁸Misá naanna sía raaqa. Ínni níkoofa sía ínnee irámmiriaqoo kai íridanoo. Óoqai mifá írimarifa márídanoo. Minára fifau ufa úrirara kai úrirara kai qídaqa sía innaaru qiaqa. ⁹Ínnee innaaru qírara maaqí qímasee innaaru qiaqa.

Óo innaarúnai qikoofa faiqí ánaasee aiqáma aní áuquara úriqaramásee náaquqáni.

¹⁰Aní innaarúnai quqúsa maa-maqánasaa kambíqaani, innaarúnai aní áiku ásauku máriasa aní íriranamau kai andeeqásee fímariasa márídaqa maasá maa-maqánasaa qaraasa misá naanna rámassee mi-íriranámau kai fuaqaana.

¹¹Anée maqee fáasaana maasá qímanasaa nárana qímia.

¹²Akaqáusa maasá mandá ainaina qímimariana maasá minnísaaanana miqíkai ínana anée faqa maasá mandá ainaina ákiaqara maráqu qisa.

¹³ Sía anée maasá rarisámeeqeenana afeeka nimaniraqoo quqáqisaa.
Mandá fasiqa ása ukuki márunnana anée Ánutufa uqéereeqee
káqinni ámiqiraqoo quqáqisaa.

¹⁴ Yísufa mi-ufánara kaifáa maaqí qímasee qímannimino qinau.
Ínnée ínnéeqa niqoónausa faqa ánaamuru faqa mandá óosana ákiaqara
minínnisaifanoo innaarúnai níkoofa ínni mandá óosana ákiaqara faqa
minínnisaannoo. ¹⁵ Ínnée ínnéeqa niqoónausa faqa ánaamuru faqa mandá
ainaina sía minínnisaifanoo ínni níkoofa miqí kai ínoo sía ínnindi faqa
mara áqunnisaannoo.

Áararéé márina innaaru qíra oosana mi-ufáfa.

¹⁶ Ínnée nárana minnísee náararéé márinaqa innaaru qídaqa
qaaraikímariasaa naanna sía raaqa. Misá nárana minnísee innaaru
qiaqéera nóori runúsee dooná ákiiseeqa márídaqa faiqí ánaasee sía
nárana náidammiafoo qiaqéera miqídaqa. Qínée ánoona ufa uqanna
ínni qímannimidaga. Misá miqóo kai taikáida miqídaqa. ¹⁷⁻¹⁸ Ínnée
nárana minnísee innaaru qiaqéera sía miqí iqa. Ínnée nammári
áúqamásee qamunna ámiqirana afisúsee níkiaqa áúqamáseeqa
naanaidara qídana faiqí ánaasee aní qáfamásee maaqí qifara,
maafá sía nárana minnísaidanoo innaaru qídanoo miqí qiaqéera
miqínnaranoo. Ánutufa kai ínni níkoofa aiqáma qumeendáraa
ainaina faqa qáfée márifa mifá kai qáfamásee miná ákiaqara
anímmamaqáannoo.

Óosana óosana qumiasana innaarúnai kai afeedíra ufa.

(Ruka 12:33-34)

¹⁹ Ínnée maa-maqa maaqánasaa sía aiqáma qumiasana óosana
óosana maréeqee quqáseeqa afeediaqa. Taafí áruani, átauku áruani,
qooqoosá aukúani, ummuara fasiqa aniréee ummuara máreefaara.
²⁰ Innaarúnai kai qumíasana óosana óosana afeedí íseenana miqóo
márinanoo sía taafí áruannoo sía qooqoosá aukúannoo sía úmmuara
fasiqa máreefara ámiqira qóo káqi máriannoo. ²¹ Ínni írirafa ínni
nímuqusa ínniqa qumíasana máriqoo kai miqóo kai írirafa máriannoo.
Minára innaarúnai kai qumíasana afeediaqéera qídaqa. Ínni írirafa
miqóo kai máriannoo.

Áfu afaaqa qóomarafoora márídanoo.

(Ruka 11:34-36)

²²⁻²³ Faiqí nífiriki níqafeemarifa afaaqa káaqa qárafa márídanoo narí
aináinara sía tatamáqifa káqi páapaa ídanoo nímmimarifa. Faiqí moó
fannoo óori ákooqarafa narí aináina káaqa tatamáqimarifa márídanoo.
Ínni nóori nífu miqífaqa ínnée asukunakínai máriafanoo.

Nifaaqasáa qaraa ainainara indee indee írana qáoo qíra ufa.
(*Ruka 16:13; 12:22-31*)

²⁴Moodáa fasiqa fannoo sía amana qaara rakísiraqanda moodáa kari aináinamánnimaqáannoo. Mifá indaarúqaa rakísiranara ákooqaannoo moo rákisiranara áidiannoo. Sía miqínnoo mifá moo rákisiranasaa atooqáannoo moo rákisirana minnísannoo. Ínnee miqí kai iqa máriafaqa sía amana Ánutunara faqa maqásaa qumíasanara faqa moodáanaki sía amana aináinammá nimaqéennarannoo.

²⁵Minára qinée qímannimidaqa. Ínnee sía ínneeqa káqi máriranara nímuqusiaqa. Ínni nárana néemariana faqa nammári néemariana faqa qamunna afisímárianara faqa sía minára yái fee maráanau yái fee maráanau qiaqa. Qamunna nárana óorudupirafa márinara sía minára írinannoo umaara ráani. Anée sía kúqimarianannoo káqi máriannanara minára kai asasiaqa. Aneenná káqi máriannanara miná ákiaqara firaa ainaina máridannoo nárana faqa nammári faqa qamunna faqa óorudupirafa máridannoo. ²⁶Ínnee káaqa qamunna nárannara rímariasa qinée níndafaidaqa. Qufini sía nárana úmmaqidaqa sía aiqídaqa, sía afeedídaqa, káqi nárana náidaqa. Ánutufa misá nímidannoo. Ánutufa ufini rirímma káqikaa ainaina dapi ainaina nárana níminóo inani. Ínnee faiqí firaa ainainá máriafannoo úriqaraqa máriafannoo ínni faqa nímiannoo. ²⁷Amanée anée aneenná kúqirana ámuqusiranannai aneenná márirana fírarisámasee kísaaqasaa márinnaree. Sía amana. Dóo nánaree fífa nárannara ummaara ráidannoo fee.

²⁸Nánaree fífa qamunnara yái fee maráanau yái fee maráanau qídannee. Ínnee nándaki káasau taatuqée tamookeena qáfamásee minára írifaqa sía aináinidaqa sía qamunna akunúsee afisídaqa. Ánutufa taatuqée qamunnara foora afisúamaqáidannoo. ²⁹Óoqai Sooroomoonáfa mifá ámiqira qamunna qáueesa réemaru qamunnana afisímarúfa, kóora ainaina faqa afisímarúfa, sía mifá maa-kaasau taatuqeená áfufeenara ímaríndee sía miná qamunna úriqararafa márinau, miná qamunna uréeqarafa márinau, dóo sáa qamunnara ummaara ráranara dóo minnísaaqa. ³⁰Káasau qúsau ainaina Ánutufa qamunnará foora nímidannoo. Sía miná kísaaqasaa márira ainainau nímidannoofau. Maqee kásidannoo dúna atEEKásee idá araseefándinna ainainafa máridannoo. Ínnee faiqí sía miqírausa. Ínnee kísaaqasaa ínni áukuana marífara. Ánutufa qúsau ainaina rirímma qamunna nímidannoo ínni faiqí fíqaramásee nímiannoo. Ínnee faiqí qamunna ainara kái nímuqusimaríanara Ánutunara káqikaaqoo kai írirana Ánutunasaa rusí maríafannoo, áaqaida miqímaríafannoo.

³¹Ínnee sía nimukáina maaqíafa nána qamunnee afisúanauree nána nárane naanáuree, nána nammári fee naanáuree. Sía miqí qiaqa.

³² Ánutuna ufa sía írimariasa misá miqí qídaqa. Ínnee sía misá naanna raaqa. Ínnee ínni innaarúnai níkoonara kai íriaqa. Mifá fáasai ínni nárana ínni qamunna ainainara fáasamma íridanoo. ³³ Ínnee Ánutuna quqúsara faqa ínni andeeqárafa Ánutuna andeeqára fára foora márinaqa mi-iriráfa kai márinanoo níqinaaqa mara quqáseeqa fífanoo maasá nárana aina faqa qamunna ainaina faqa Ánutufa qímiannoo. ³⁴ Minára qinée ínni qímannimidaqa maqeera kái íriaqa. Dúna fáasaana ainainara sía írinanoo ummaara ráani. Dúna narí kai narí aiqáma kambíqaaninna ainainara rakísiannoo. Faasaambáasaana maqee áinainara kai íriqa fuaqa qídaqa.

Niqoónausa fifau nimaníra óosanara qáoo qíra ufa.

(Ruka 6:37-38, 41-42)

7 ¹ Yísufa qinau sía ínneeqa niqoónausa áaqaranara maqee maqee misá níqiaqa. Anée miqínanoo Ánutufa miqí kai ínoo aní áaqaranara aní faqa áqiannoo. ² Anée mi-aikána kai raqúru níminaqa Ánutufa mi-aikánannai kai aní faqa raqúru ámiannoo. Anée nána áqira ufa faiqí ánaasee akaqáusa níminanoo Ánutufa mi-ufánannai kai aníinna rafáaqafu amaqaánnoo. ³ Anée nánaree aneenná ákaqaafasaa áfuki saqári árai márifanee ufa qídanee. Mee aní áfuki múduka saqari akatia márinarana anée sía fee íridanee. ⁴ Aneenná ákaqaafasara nána óosana máraidanee maí aniráinaqa mee aní áfuki saqari árai márína mara áquanee qídanee. Aneenná áfuki firaa saqari akatía márinarana síamma írí máríananoo. ⁵ Qaaraikí máríanafa mandáiki máríanafa. Aneenná naaree aneenná áfukina mee firaa saqari akatía márína mara áquseenana andeeqáseenana áfu maqaséenana miqóo quandáfinana aneenná ákaqaafasaa áfuki káqikaa saqari arai márinnana mara áqinanoo andeeqára oosana máriannoo.

⁶ Ínnee ámiqira nárana fainí nímidée. Sía nímmariafanoo. Fainí sía mi-amiqira naranná áminnanara íriannoo ámina námaseenoo káqi quandáfinoo ani ukaqá ámiannoo. Aneenná afaaqa áuqira ainaina kúarauqa nímidée, sía ními máriafanoo rakéekaamminoo dooná rámasaannoo. Miqí kai másee ínnee fúrufarira fasiqa anaasee írimari ainainna sía nímiaqa. Sía írifaranoo. Fainí kúra rakéekaa inoo dooná rámasaani.

Sárauqimaria ainainara innaaru qínanoo ámiannoo mi-ufáfa.

(Ruka 11:9-13)

⁷ Anée aináinara sárauqinana Ánutunara innaaru qínanoo aní ámiannoo. Aináinara sárauqinana Ánutufinnai randáinanoo mifá uqafíqaani. Aináinara sárauqinana Ánutuna kooqí árinanoo mifá kooqí rafáqaamásee aní ámiani. ⁸ Aiqáma iréemariasa máreefaranoo.

Randéemariasa paqúrifaranoo. Kooqí árimarifa mifá kai kooqí paqúrinoo máaqaki kéeqafinoo irai áinaina máraannoo. ⁹⁻¹⁰Ínnee faiqi níkausa qímannimidaqa ínneeqa nímaaku aníara náranara innaaru qífaqa óoni nímfaree. Sía óoni nímfaranoo ínneeqa nimaaku noodáannara innaaru qífaqa amanée ínnee mandá sakani nímfaree. Sía sakáni nímfaranoo. ¹¹Ínnee mandá óosana máree máriasa máriafanoo ínneeqa faiqi námu innaaru qiafaqa ámiqira ainainá kai nímmariafanoo. Innaarúnai níkoofa ámiqirafa uqanna máridanoo minára innaaru qímarinausa minára narí firaaqóo ámiqirana amana kái ámiqira ainaina kai nímiannoo.

¹²Anée nána óosanarée áididanoo fee faiqí ánaasee aní ámfaree, anée ámiqira oosana kai qímia qee qímariananoo. Dóo anée náaree miqíra ámiqira oosanná kai faiqí ánaasee maqee maqee káqi nímia. Mooseena sándufa faqa tamummáqarausa ufa faqa misá ufa ánoona mi-ufánaki kooroo ínoo máridanoo.

Tiqeera kooqiara faqa firaa kooqiara faqa minára qírafa.

(Ruka 13:24)

¹³Ínnee innaarúna aatata fíqa tiqeera kooqiki kéeqafi fuaqa. Idáki fímaria kooqífa firaa fá máridanoo. Mi-aanáfa faqa firaa fá kai máridanoo. Níanasaa máfi áqirafa firaaqóo máridanoo. Faiqí ánaasee moómoosa maqee maqee miqóo fímariqoo máridanoo. ¹⁴Káqi márira kooqi tiqeeraíkinoo máridanoo, mi-aanáfa faqa tiqeeraíkinoo máridanoo, afeeka aatatá máridanoo. Faiqí ánaasee moodáa moodaa mi-tiqeera kooqína paqúrida fímariafa máridanoo. Ínnee miqóo kai fuaqa.

Únna amaana ufa qímariasa óosana qíra ufa.

(Ruka 6:43-44)

¹⁵Ínnee únna qíra amaana ufa qímannimira fasiqauqara eeráiríafa. Misá máaqeena faini reendeeníra faini apata afisírafa aniráannoo, minára rufíaaqa. Aundurái káasau faini miqírafa máridanoo. Ukaqá nímiandoora minára rufíaaqa. ¹⁶Maaqímmasee misá óosana íriaqa. Náqímmásee saqári qáfararee. Anée óonuréenana qaqamma kái qáfaa. Moo sáqari qáfainanoo qaqamma íranoo márínara ámiqira fee qínnaanoo. Moo sáqari fannoo ámiqira amanee máridanoo qaqamma síaifa, adusá máridanoo. Únna amaana ufa qímannimimaria fasiqausara miqí kai inoo saqári kíkiqa úsirafa máridanoo. Kamúkamuna qaqamma fannoo amuka faqáa sándasaa íranoo márínanee díqinnaree. Sía miqóo íranoo máriannoo. Faafísa qaqamma fannoo réereeroondáanasaa íranoo márínanee tiqínnaree. Sía miqóo íranoo máriannoo. ¹⁷Ámiqira saqari fannoo ámiqira qaqamma kai íraidanoo. Miná dínni mandá saqari fannoo mandá qaqamma kai íraidanoo. ¹⁸Ámiqira saqari fannoo sía amana mandá qaqamma íraannoo. Kafáa miná dínni mandá saqari fannoo sía

amana ámiqirana íraannoo. ¹⁹Saqári moó fannoo mandá qaqamma adusá íraifaqa ateehá idáridaqa. ²⁰Amaana ufa qímannimímaria fasiqausa saqáriara foora máriannoo. Minára qínée ínni qímannimida. Amaana ufa qímannimimaria fasiqausa naaqá óonuree misá márinna óosana nímarinna oosana qáfaa. Qáfamásee andeeqée mari fasiqanara ámiqira amaana ufa qímari fee qiaqa. Miná dínni áaqee mari fasiqanara mandá amaana ufa qímari fee qiaqa.

Fífau Yísunara karaambáiquee qímariana.

(Ruka 13:25-27)

²¹Yísufa kafáa maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí fífau misá nóokiari qíníara karaambáiquee karaambáiquee qímariasa sía innaarúna ququsaki fífáranoo. Qíní innaarúnai qíkoona íriranamau fímariasa misá kai innaarúna ququsaki kéeqeefaranoo. ²²Innaarúnai kéeqeemaria aukuanafa kambíqafinaqa moómoosa maaqí qímasee qímaqimifaranoo. Óo karaambáiqua karaambáiqua. Maasá maqásaa márídaqa aníara maasá aní amaana ufa qímannimiaafanausa márídaqa. Maasá fúeenasana áruna aní áuqu rámasaída innaaru qímasee mara áqunniséunausa márídaqa. Maasá miqí máriafanausa márídaqa. Dóo maasá aní áuqu rámaséeqa moómoo firaa afeeka ainaina áuqimariafanausa márídaqa, dóo anée minára irisée maasá faqa innaarúna ququsaki mara quqáqisaa. ²³Misá miqí qífaqa qínée maaqí qímasee misá nífusaa qímannimianauro. Qínée sía uqanna ínniara írimariafanausa. Dóo qíní qífusaaqari fuaqa. Ínni oosana eendaándirafa márídanoo. Dóo fuaqa.

Qaara maqara quandára ufa.

(Ruka 6:47-49)

²⁴Faiqí moó fannoo qíní dóokinaa ufa iriséenoo sanafáunaana anoona qínée qímaqauanamáu kai andeeqásee fímarifa, mifá nána ainaina fooqáa fee márídanoo fee. Mifá ámiqirafa írira fasiqa fooqáafa márídanoo. Narí máaqa átuna meemái óoniki mapukúsee arusaifá márídanoo. ²⁵Mi-maqáfa márifanoo aaku firaafá ríri ifanoo nammári máaqa ameemaanai taatarúnna mandi máree óoqufínoo úfai firaafá úqínoo sía mi-maqána rapée ínoo. Óoniki máaqa usakáqoonara sía rapéeinau. Faiqí moó fannoo qíní ufa írimarifa mi-maqána ákoofara foora máriannoo. ²⁶Faiqí moó fannoo maa-ufána máa qínée qúnnufana qíní dóokinaana iriséenoo minnísee márifa mifá núkudasaa máaqa usakéemari fasiqafára foora márídanoo. ²⁷Mi-maqáfa márifanoo aaku firaafá ríri ifanoo nammári áufínoo máaqa ameemaanai taatarúnna mándínoo óoqufínoo úfai firaafá úqínoo máaqa árínoo rapéepaa ínoo maqásaa pauta qífanoo maqá rakéemáseenoo áqufínoo. Qíní ufa irisée minnísee réereeroondána arakana auféena faiqi máriasa mi-maqána ákoofara foora márifaranoo.

Yísufa nariáaraa Ánutufara foora qímannimi ufafa.

²⁸Yísufa mi-ufáusa qímaqoosa faiqí ánaasee moómoosa írufanoo náaquée márufafa qiqau. ²⁹Maa-fasiqáfa sía maasá uqannífiqee mari fasiqausara foora márídanoo. Maafá nariára Ánutufara foora márídee qídanoo qímannimidanoo.

Yísufa károora árimaru fasiqana andeeqánau.

(Mareekoo 1:40-45; Ruka 5:12-16)

8 ¹Yísufa ámuau namusaa faiqí ánaasee ufa qímannimiseenoo qumuroofaqa faiqí ánaasee moómoo aniréeqa Yísuna faqa ánaaqiana rumbárausa fímaríqau. ²Fímarufanoo faiqí moó fannoo károora árimarufa Yísuna óorinni ani mapámufufanoo Yísuna qímamínanu, óo maasá rakísirafa aní afeeka amaná márídanoo qínée minára írídaqa. Aneenná írirafa eedóo qímaseenana qíní károora rukáqisaa.

³Yísufa mi-ufánara iriséenoo narí ásauku minásaa mundúseenoo asasammásee qínau. Eeóo dóo qínanoo amaná qiqá írirafa eedóo qídanoo rukámmaisáanaura.

Miqí qímasoofanoo miqóo kai miná károora taikánau. ⁴Miná károora taikásoofanoo Yísufa qímamínanu. Simaí sía uqanna moodáa fasiqa qímamia. Fíndífínana múnú amaana máqasaa aanáiqikirana aneenná afaaqa károora árimaruna uqafíqainanoo aikuqumásainana Mooseefa ufa qímaqoomau ainaina mara máree amaana máqaki qaindásaa suqárana tatúfinana Ánutuna ámia. Faiqí ánaasee qáfamásee dóo miná károora taikéefoo qímasee sía aníara eeráiriaqeera.

(Óoqai Mooseefa károora nárinausa sía maqúsai ániaqee qímaqoofa. Ándandakinai kai nuaqée qímaqoofa. Faiqí moó fannoo narí károora taikáseenoo amaana máqaki ani kíkíqamafufanoo amaana máqasaa rakísirausa qáfamásoofanoo dóo maqúsai fuannée qufanoo dóo kaifáa maqúsai finau. Káqikaa ainaina amaana máqaki Ánutunara dúfi dúfi qímasee nimiséenoo dóo maqúsai kaifáa finau.)

Roomma máqannaa Saidéena aináinira faiqi andeeqóo ufafa.

(Ruka 7:1-10)

⁵Yísufa miqóoqari Kapeeranauma máqusai finau. Miqóo óonu márufanoo Roomma máqannaa sundía saidéena moó fannoo Yísu finnai aniréenoo dadaaqíranara írammirinau. ⁶Óo rakísirafa qíní aináinira fasiqa máaqaki faiqaqée aurímarifaqa, minára aní qímamídaqa. Mifá áiku ásauku pipisaaqá usufifanoo kúqiara foora inoo márifaqa. Aurírafa firaafá árimarifaqa, aupúree márifaqa. Amanée anée qíní aináinira fasiqa idaaqamáqisaa.

⁷Miqí qímasoofanoo Yísufa qínau. Amaná qínée minní óonureeqa idaaqámmianaura. ⁸Roomma máqannaa sundía saidéena fannoo

Yísuna fíndifinoo miná máaqai fíranara iriséenoo qáoo qinau. Sía fúa. Sía qiní mandá maaqaki anée kéeqaanneera. Qinée ánaamuru fasiqa óoreeqárausa márídaqa. Anée qiní úriqararafa qiní máaqaki kéeqafinaqa qisaurúanóora. ⁹Qiní úriqarara sundíauqa moómoosa máríafaqa qinée misá nímeemaanai márídaqa misá ufamau fídaqa. Qinée akaqá sundíauqa rakísirausa márídaqa. Qinée ufa kái moorá fúannee qímarunanoo mifá dóo fídanoo. Moorá ufannai kái qímamímarunanoo mi-ainainná áuqaidanoo. Anée Yísufa faqa maqásaa ainaina faqa aurírana óosana óosana ainaina faqa úriqararafa máríanaqa qímamídaqa. Minára anée miqóoqari kai márídana ufannai kai aurírafa taikáannee qínanoo qiní aináinira fasiqa aurírafa taikáannoo.

¹⁰Yísufa mi-ufána iriséenoo tautúfanoo áaquqoofanoo faiqí ánaasee miná faqa rumbárausa fífíusa qímanniminau. Qiní ufa íriaqa. Maa-Roomma maqannaa fasiqáfa fíraaqóo qiní saqárikidanoo qinée Isaraee máqannaasaki qeeqá maqannaasaki máqusa máqusa nídaqa sía móo maaqíra ámiqira fasiqa paqúriqa, ánaamuru márídanoommi. ¹¹Kaifáa minára qianáura qiní ufa íriaqa. Súani óosanaindari faqa ámuqundari faqa nínaindari faiqí ánaasee moómoo ánaamuru anirée innaarúna ququsaki kéeqafi Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa óoqumarifi Ánutuna qoomáqa sakasée neefáranoo. ¹²Máa Isaraee máqannaasa ínnée Abarahaamana áiku ásauku márúnausa káqi innaarúnai kéeqaanauree qímariasa maqee sía kéeqeeфарanoo Ánutufa ínni nífaqqeeqeenoo mádaanai asukunakí áqunnisaannoo. Miqóo ínnée níranaqainaqa fíraaqóo fáaqa quqásee nífai sandúrifaranoo. ¹³Miqí qímaseenoo Yísufa faiqí ánaasee qímanniminoo quandáfinoo sundía saidéena qímaminau. Dóo aneenná máaqai fúa. Aneenná írirana qínísaa rusísaannanara dóo aní aináinira faiqi andeeqáfinoo. Dóo anirandée ámaaqá fúa.

Miqí qímasoofanoo mi-kamúqoo kai mi-aurira fasiqáfa moosáa máríufa dóo fíndifinau.

Yísufa faiqí ánaasee moómoo andeeqánnimaqóo ufafa.

(Mareekoo 1:29-34; Ruka 4:38-41)

¹⁴Yísufa miqóoqari Peetooroona máaqai finau. Óonuree qáfoofanoo Peetooroona áiraamaku ánaasee aurímarinau. Afaaqa idídi márufanoo aurída faiaqée márufanoo. ¹⁵Yísufa miná qáfeenoo ásauku qumáranau. Ásauku qumároofanoo aurírafa taikánau. Taikáfufanoo mi-anaaseefá aaqee fíndifinoo nárana aina Yísuna áminau.

¹⁶Mi-eenoonná mi-maqusánaasa nári aurímarusa faqa fuéenaikímarusa moómoosa faqa nífiqee Yísufinnai minní quqée máríqau. Minní quqásoofanoo Yísufa ufannai fuéena níqiqoofaqa quqásee fiqau. Aurúsa Yísufa misá aurírana faqa taikánnisanau. ¹⁷Taikáseenoo

óoqeenaa tamummáqara fasiqa moo áuqu Eesaia miná ufa ánoona kambíqanau. Mifá óoqai Yísufa sía kambíqooqoo maaqí qímaseenoo Yísunara ákara rinau.

Mifá maasá auríranara faqa maasá kudoosaáparana faqa mara áquannoo. Maasá auríra ummaara narí kai miná uqéera qumáraannoo.

Miqí qímasee ákara rinau.

Yísuna faqa fifandínausara maa-ufána qinau.

(Ruka 9:57-62)

¹⁸ Moo fáasaana nammári afainni márufafa faiqí ánaasee aiqáma suqú maree Yísuna qáfaanee qímasee ani márída qáfee máriqau. Yísufa faiqí ánaasee moómoo tatúsee ánimarufanoo nínrafeenoo narí faiqi námu qímanniminau. Dóo uqéeraaqa dóo ínnei saimbaqa kanúqaki kéeqafi nammárika fítaqa máree muqáfainai níanai fída ínneisaimbaqá kai máriaqa. ¹⁹ Misá fíndifi uqéeree marufanoo faiqí moó fannoo Mooseena sándufa írimarufa Yísufuqoo aniréenoo qímaminoo qinau. Óo qiní karaambáiqu anée yátinai fee maqúsa maqusa fínaqa qinée faqa aní faqa fuanáura, sía minnísaanaura.

²⁰ Miqí qufanoo Yísufa narí maaqí qímasee qímaminau. Anée qiníara ámiqira máaqaki faiqée mári fee qídanee qiní faqa fírranee qídanee. Káasau fainiuqa óonaamarai faiqée máriasa márídaqa ufiniuqa ánaamuki faiqéemariasa márídaqa. Qinée faiqí nímaaku yái fee qeeqá qíkiaqa rúmasee fee faiqaanáuree sía faiqára qóo márisa márídaqa. Dóo qiní faqa finnáree.

²¹ Miqí qímasoofanoo Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo aniréenoo qinau. Qinée aní faqa fuanáura káqikaa qóo mariséeqa qiní qíkoofa kúqirarammi márifaqa. Mifá kuqufínaqa akúndamásee aní faqa fuanáura. Amanée qinée miqíanauree. ²² Yísufa miná ufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Maqee uqanna qiní faqa ánia. Náaruara kúqiranaki fifándinausa misá kai nári niqóónnana ákundeefaranoo.

Yísufa úfai faqa nammári faqa qáqoo qufanoo taikánau.

(Mareekoo 4:35-41; Ruka 8:22-25)

²³⁻²⁴ Yísufa miqí qímaseenoo kanúqaki akarámafufafa miná faiqi námu miná ánaaqiana akaraqau. Akarámafufafa kanúqaki nammári ámuuqumau fimarufanoo Yísufa minakí afaqa umooqúkufanoo faifufanoo nammári qámbaanai óonuroofanoo úfai firaafá úqinoo nammári ámakaurinoo kanúqa aundurái kéeqanau. Kanúqa téeqi taaqufafa Yísuna faiqi námu miná qáfamásee kanúqa námufafa nammárika ukúqnaana qímasee káaqa rufíaqau. Yísufa sía minára írinau mána mána faiqaqée marína. ²⁵ Miná faiqinámu rufíamaree Yísufinnai óonuree áfauramásee fáaqa rídaqa qímamiqau. Óo

maasá karaambáiqu maasá nammáriki ukúqnaidaqa kúqirarammidaqa. Anée maasá qumáree qumbaquínisaa.

²⁶Yísufa misá ufa iriséeno qímannimainau. Óo káaqa ínnee fífaufufíe maríasa. Sía qínísaa írirana rusímariasa máriafano. Míqí qímaseeno fíndifufano úfai faqa nammáriara faqa qáoo qufano nammári faqa úfai faqa kásoomáfino dái qímafinau. ²⁷Míqí qufaqa úfai faqa nammári faqa fíraaqóo úqiufa kásoomáfufaqa miná faiqínámu náaquoo faqa qíqau. Maa-fasiqáfa náqira fee máridano fee. Úfai faqa nammári faqa miná ufa irisée eedóo qídaqa.

Faiqí aunduráindaraa áfaannauqa níqiqoofaqa

kúarauqa naundurái kéeqafuqa.

(Mareekoo 5:1-20; Ruka 8:26-39)

²⁸Míqóoqari nammári dínnafainai níanai Kadareenee máqa máqa múnú kanúqa fannoo raqúraminai. Maqásaa áqufufaqa mi-maqusánaindai faiqí qaaraqánda ániqau. Fáafasaaqa fuéena miqandá naundurái máruqanda, faiqí madikée márunnai máruqanda, faiqí ánaasee aiqáma miqandára rufíe máruqanda máriqau. Faiqí nárímaruqanda máriqau. Faiqí ánaasee miqandá máruqoo sía fímarusa, káaqa miqandára rufíe máriqau. ²⁹Miqandá Yísufunnai aniroofano naundurákiqari áfaannauqa fannoo maaqí qímasee fáqa rúmasee Yísuna qímamiqau. Anée Ánutuna ámaaku márianafa anée nánaree ánidanee anée nánaree maasá soodáidanee anée nánaree káqiqoo kasaqaí aniréenanee maasá idáki áquqiséennaree.

³⁰⁻³¹Káqikaaqóo níanai akoosaqa kúarauqa émani náida moómoosa misaqá náidaqa máriqau. Áfaannauqa faiqí naundurákiqari kúarauqara Yísuna qímamiqau. Anée maasá diqíqáinaqa amanée kúarauqaki kéeqaanauree. ³²Míqí qufano Yísufa qínoo. Eéoo amaná, dóo ínnee misáki kéeqafuqa. Yísufa níqiqooná iriséeqa aiqámausa mi-fasiqaqandá naunduráindai rafúdamakufaqa dóo kúarauqaki kéeqafíqau. Kéeqafufaqa kúarauqaindi múnari mínari ufaqa ámeemai sandée óoqu fíqa nammári farúmaki bururú qufaqa áqufufaqa aiqáma kúqu taikáqau.

³³Kúarasaa rakísímaru fasiqausa miná qáfamáseeqa náaquoo faqa quqásee sandámaqaraasíqa maqúsai kaimbiqau. Maqúsai aniréeqa Yísunara faqa áfaanna naundurái kéeqeemaru faiqi qandara faqa kúarauqara faqa faiqí ánaasee aiqáma qímannimiqau. ³⁴Misá iriséeqa mi-maqusánaasa faiqí ánaasee aiqáma tatúfaqa nammárafainni Yísufuqoo óoqureeqa Yísuna qáfamáseeqa qíqau. Dóo maasá maqa máaqaki sía ánia. Dóo sée moosáa fúa. Maasá aníara rufíaidaqa.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá usirana andeeqá áisanau.

(Mareekoo 2:1-12; Ruka 5:17-26)

9 ¹Míqí qufano Yísufa narí faiqi námufaqa sípaki kafáa kéeqafufano nammáriki fífiufano narí maqúsai Kapeeranauma námari

ámuaqumau óonuranau. ²Óonuroofaqa faiqí mi-maqúsanaindari moo áuruna áiku ásauku pipisaaqá usufufanoo máruna aindúsu maréeqa Yísufuqoo máree ániqau. Misá írirafa Yísunaki márúnara Yísufa miná qáfamáseenoo quandáfinoo auríra faiqi qímaminau. Sía ruffíafa ruffíafa ía. Afaafa quqáa. Dóo qinée aní mandáinaina numóo minnáiseeqa.

³Mooseena sándufa írimarusa miqóo márusa mi-ufána iriséeqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qiqau. Maafá naríara Ánutusa márídee qídanoo. Akasáa. Maasá faiqí firaasá faiqí miqí qiasa kuqá narí marúnausa márídaqa.

⁴Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo maaqí qímasee qímanniminau. Náqi fee qífafee mi-manda írirána ínnéeqa nitikúráki máraqa nídee. ⁵Ínné qiníara maa-fasiqáfa sía numóo taikárana amana fee qídee. Qinée moó firaa afeekainaina ínni nífusaa íananoo ánoona kambíqainaqa qáfamáseeqa qiníara kúqaa faiqí numóo taikárana amanámmifoo qífaranoo sía kambíqainaqa únnammifoo qiaqa. ⁶Ánutufa kúqaa uqanna numóo taikárana qiní qímínoo. Miqí qímaseenoo quandáfinoo pipisaaqá qusirana qímaminoo qinau. Aneenná qaindásaqari fíndifínana aneenná qaarí qamunna raqándaammámareenana dóo akumáree ámaafa fúa. ⁷Miqí qufanoo mi-aurira fasiqáfa fíndimaqee narí ámaaqai dóo finau. ⁸Faiqí ánaasee misá miná qáfamaseeqa nímínaandi ráqeeqa nisausí kambíqoofaqa nímudaani qumooqukámambufafa miqóo Ánutufa narí áfeeka Yísuna ámunara minára óonumafi irisée amooqídaqá asasíqau.

Mataioona áaroofanoo Yísuna faqa finau.

(Mareekoo 2:13-17; Ruka 5:27-32)

⁹Yísufa miqóoqari moosáa fímarufanoo faiqí moó fannoo miná áuqu Mataioo narí oopísaki márufanoo Yísufa qáfanau. Mi-oopísána takísa áqimarú oopisanaki márínau. Takísa máree marú fasiqausa úmmuari márusa misá moómoo maraséeqa akaqána náriara quqásee dínni ati kaamána ámimariqau. Minára faiqí ánaasee káaqa níkoqqee márínau. Mataioofa mi-munnimma ainainná máree marúfa márínau. Yísufa Mataioona qáfeenoo áaramáseenoo qinau. Dóo qiní faqa ánia. Mataioofa Yísuna ufa iriséenoo fíndimeeqeenoo miná faqa finau.

¹⁰Yísufa marikínoo Mataioona máaqai miná faqa nárana nárara finau. Yísufa narí faiqi námufafa miná máaqaki óoqumarifi nárana néemarufafa faiqí maqúsa maqúsa munnimma takísa máraqanusa faqa óosana óosana mandáinaina máraqanusáuqa faqa Mataioona faqa ani óoqumarifufafa nárana naqau. ¹¹Óoqumarifufafa nárana née márufanoo Farisai ámaana ufa qímarusauqa aniráma qáfamásee Yísuna faiqi námu qumeé náaramasee qímannimiqau. Náqi fee qífanóo fee ínni rakísirafa mandá fasiqaa faqa úmmuariqanuasa faqa náídanoo fee.

¹²Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo maaqí qímaseenoo narí qímanniminau. Sía ámiqiraua tutáqa finnai fídaqa aurímariasaa kai tutáqa

finnai fídaqa. Maa-namúsa aurúasara foora márídaqa qinée tutáqusara foora márídaqa. ¹³Ínnée tamummáqara fasiqa ákara ánoonara óonu randásee qáfaaqa. Mifá maaqí qímasee ákara rinau. Qinée Ánutusa sía tatúfira aandau aina fee óosana óosana ainaina fee qímiranara dídidanoo, faiqí ánaasee naríara naríara nímuqusifaqa nífauee máríana mináuqara qíní dídidanoo, Ánutufa miqí qímaoofaqa qinée Yísusa mimaú fídaqa maaqí qídaqa. Sía qinée andeeqée maríasa náarararee qímasee qúmu márídaqa ínnée mandá fasiqa ánaasee fee qímasee nífaqee maríasa misá Ánutufinnai ubeekaaqeera náarararee qímasee qúmuafanausa márídaqa.

Náarara márídaqa innaaruqíra oosanara irámmiriqau.

(Mareekoo 2:18-22; Ruka 5:33-39)

¹⁴⁻¹⁵Mi-kamusaqá Yoohaneefa nammári nímmimaruna faiqinámu Yísufinnai aniréeqa irámmiriqa qiqau. Maasá Yoohaneefa nammári nímmimarina faiqi námufaqa Farisai ámaana ufa írimarias misá faiqi námufaqa nári nárana minníseeqa náararée márifaqa Ánutunara innaaru qídaqa. Aní faiqi námu náqi fee ifaqee sía miqídee káqi nárana náidee qufanoo Yísufa iriséenoo qímanniminai. Amundára fasiqa faqa áqoondi namufaqa maqúsai ani márínaqa náqimasee náararée márínee káqi márífaree, sía miqífaranoo asasammásee nárana suqásee neefáranoo. Minára qíní faiqi námu qíní faqa amundára fasiqara fooqáasa márídaqa asasammásee qíní faqa náídaqa márídaqa. Káqikaa qóo mi-anaaseená afaaqi qíní rumbámaree múnu darusáifaqa mi-karí kúqaa nímuqusa mandáikínaqa náararée márínaqa innaaru qifáranoo. Yísufa Yoohaneena faiqi námu káqi qímannimidanoo qinau.

¹⁶Óoqeenáa qamunna anaqínoo márína fúka qamunna áti qumáree sía náuraa qamunnasaa akunírafa márídanoo. Fúka qamunna áti fannoo náuraa qamunna dóo firaqóo anaqíannoo.

(Yísufa maqásaa máru aukuaana misá uáinna nammari tatísee aandáu apatannái auqira taquki adíasee kísaaqasaa máaqaki quqasoofanoo márína. Marikínoo ámiqinoo márufaqa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee née maru nammarifa márína. Mifá aandáu apatannai auqira taquara qufaqa, maasá qeeqá ufakiqari táqu uqannée qídaqa.)

¹⁷Yáfee faiqí moó fannoo náuraa tunda taqu maraséenoo fee fúka nammari adíaannoo fee. Sía miqíannoo. Ruqía finanoo aiqáma nammari qúmiqaráandoora. Fúka taqu andásee fúka nammari minakí adíasainanoo miná amaná máriannoo.

(Yísufa narí fúka ufa fúka taquara faqa qamunnara faqa miná kíkíqa úsinai. Farisai ámaana ufa faqa Yoohaneena amaana ufa faqa amaná márídanoo óoreeqánoo márídanoo. Qíní fúka ufa úriqararafa márídanoo. Misáindi sía amaná qíníndi fabaqa írafa máriannoo.)

Yuda máqannaa úriqararana áraamuna andeeqáísánau. Kísaaqandaika ímaru anaasee Yísuna qamunna ati áuqanau.
(Mareekoo 5:21-43; Ruka 8:40-56)

¹⁸Yísufa Yoohaneena faiqi námu ufa qímannimi márufanoo amaana máqasaa rakísirafa moó fannoo Yísufinnai aniréenoo óorindari mapámufufanoo Yísuna qímaminau. Dóo qiní qíraamuna maqee uqanna dóo kúqinoo. Anée aniréenana aneenná ásauku minásaa mundúsainanoo mifá fíndifuani. ¹⁹Miqí qufanoo Yísufa fíndifinoo narí faiqi námufaqa miná faqa finau.

²⁰Fímarufanoo ánaasee moó fannoo ánaaqianaindari óonureenoo miná qamunna áti íreedaa áuqanau. Mi-anaaseefá kísaaqándaikufa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda áukuana marasoofa márinau. ²¹Mi-anaaseefá narí kai qímmirinau. Qinée óonuree miná qamunna átikai umeé áuqamásaanano qiní fidíka taikáannoo. Miqí qímasoofa máridanoo óonuree miná ánaaqianaindari faiqi anaaseekiaqa qumeé óonuree miná qamunna áti kai íreedaa áuqanau. ²²Miná qamunna áuqamásoofanoo Yísufa quandáfinoo qáfamáseenoo qinau. Qiní qíraamuna sía rufía afaaqa quqásee mária anée aneenná írirana qinísaa rusíranannai kai aní aurírafa dóo taikéenoo, mifá kai. Miqí qímasoofanoo miqóo kai mi-anaaseená aurírafa taikánau.

²³Taikáfufanoo Yísufa miqóoqari fífiufanoo amaana máqasaa rakísirana máaqa márunnai miná áraamuna kúqinoo máru maqanaki óonureenoo faiqi ánaasee moómoosa tutuqídaqa ikífaafau qídaqa uffireena aina fuaqáidaqa ikí ráqeemarufanoo Yísufa óonu níndafanau.

²⁴Óonurama níndafeenoo qímanniminau. Dóo ráudamaki fuaqa, aqáma fífaiaiaqa maa-manaaqáfa sía kúqinoofau faiaqáfee ídanoo. Miqí qímaseenoo quandára ufa qímannimisooafa misá quandáfíqa naanaidara uteéti qídaqa qiqau. Únna qía. Dóo kúqinoo máridanoo.

²⁵Yísufa misá aqáma níqíqámaseenoo miná máaqaki kéeqafinoo mi-manaaqána ásauku qumároofanoo dóo fíndifinau. ²⁶Miqóoqari aqáma maqúsa maqúsa fíqu fíqu iqá márusa Yísufa mi-manaaqána fíndifumasoo ufafa aqámai daráanufaqa íriqau.

Nífu qimbáraqanda andeeqánnisanau.

²⁷Mi-manaaqáfa fíndifufanoo Yísufa moosáa fímarufanoo faiqi qaaraqánda nífu dimbáraqanda ánaaqiana fídaqa fáaqariqa fída qiqau. Óo Dafidina ati anée maaqandá qíqafainanoo aní ámuqusinana maaqandá dadaaqia.

²⁸Yísufa máaqaki kéeqafufaqa mi-fasiqaqandá miná ánaaqiana kéeqaqau. Kéeqafufanoo Yísufa irámmirino qinau. Ínneeqara qiní afeekara nánee fee qídee. Ínniqara nífu andeeqáranara qiníara amaneefée

fee qímasee ánidee, sía amanaikíannoo fee qídee qufaqa miqandá qiqau. Eeóo maaqandá aníara amanafée qídaqa.

²⁹Yísufa mi-ufána iriséenoo qímanniminau. Ínneeqara qiníara amanafée qianara miqí qianara sía nipátiani andeeqánnisaanau.

³⁰Miqí qufanoo mikarí kai miqandá nífu andeeqánnisanau. Miqandá nífu maqasoofanoo Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Nimambainá qímaseenoo qímanniminau. Dóo ínneeqara sía uqanna faiqi ánaasee akaqáusa qímannimiaqa. Maa-ufána kukéeqammasaaqa.

³¹Miqandá mi-ufána iriséeqa minúfa rukíasee maqúsai óonureeqara faiqi ánaasee aiqáma atinai qímannimiqaniqua.

Ufa ititárana ufa rakéemma aisánau.

³²Miqandá fufanoo mi-maqúsanaasa moo fásiqa áfiqee ániqau. Ufa sía qímaruna áanna apeeqúnirana áfaanna faqa miná aundurái márúna áfiqee ániqau. ³³Mínisoofanoo Yísufa miná aundurákinaa áfaanna aqíqámasoofanoo áfaanna fannoo ráudamáqufanoo mi-fasiqáfa ufa andeeqásee qinau. Miqíufafa faiqi ánaasee miná qáfamásee nímudaani qumooqukámmáfinoo nifaaqa sía qumároofafa miná qáfeeqa qiqau. Isaraee máqannaa sía óoqai maa-ainaináfa márúna, maqee kái.

³⁴Miqí qufaqa Farisai ámaana ufa írimarusa minára kaukaata qímaseeqa qiqau. Yísufa áfaannauqa firaanánai faiqi naundurákinaa áfaannauqa niqíqáidanoo.

Maqúsa maqusa nídanoo Ánutuna quqúsara qímanniminau.

³⁵Miqóoqari Yísufa maqúsa maqusa káqikaa maqusa firaa maqusa amaana ufa innaarúna ququsaki fímaria ufana qímannimínooninau. Káqikaa aurirana faqa firaa aurirana faqa andeeqánnisánoonína.

³⁶Yísufa faiqi ánaasee níndafamáseenoo firaqóo ámuqusufanoo qinau. Bóo faiqi ánaasee sía rakísirafa márísa, kaqi fífau tia márídaqa. Sipsípauqa fooqáasa rakísirana síaisa maa-fasiqa anaaseesá márídaqa. Káasau fainiara foora márída, áukuana áukuana sía ámiqimmásee márída, mi-manda kaasau fainínara rufíafa rufíafa káimmídaqa, áukuana aukuana miqí kaimmída márída, dadaaqírana síaisa rakísirana síaisa márídaqa.

³⁷Yísufa mi-ufána qímaseenoo quandáfinoo maaqí qímaseenoo ufa qinau. Dóo áfuqakinaa nárana tatafínoo rairaaínoo máridanoo. Dadaaqí aiqíra fasiqa sía amanaikí máriafaqa. ³⁸Minára ínnee súana ákoofinnai innaaru qiaqa. Innaaru qífanoo Ánutufa aiqífandínausa níminaqa dadaaqíqa súana aiqúaqeera. Dadaaqíafa innaarúnai ufa qímannimifaqa innaarúna ququsaki fuaqéera súana kíkíqa usuqoofanoo máridanoo.

**Qísaukuqara taikásee qíku qaaraqánda marasée
náaramámmareembinau.**

(Mareekoo 3:13-19; Ruka 6:12-16)

10 ¹Yísufa narí faiqinámu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda náaramma quqáseenoo Ánutuna afeeka nímufaqa faiqí ánaasee naunduráki máru afaannáusa faqa misá aurírana óosana óosana faqa teeroouqée marúsa faqa aiqáma áiqaraanífee qímasee afeeka níminau. ²Miná faiqí námu qísaukuqara taikásee qíkunni qaaraqánda óoqu marasée misá núqu maaqímmasee máriqau. Indarú Simoona miná áuqu moó Peetooroofa faqa miná ákaqa Andurufa faqa moo fásiqa Yameesafa faqa miná ákaqa Yoothaneefa faqa miqandá níkoofa Seebeedifa márinau. ³⁻⁴Moo fásiqa Firipifa faqa moo fásiqa Paatooroomaiufa faqa, moo fásiqa Toomasifa faqa moo fásiqa Mataioofa faqa mifá takísa máree marúfa faqa moo fásiqa Yameesana amaráfa mifá Arifaiusana ámaaku faqa moo fásiqa Tadiusafa faqa, moo fásiqa Simoonafa sía indarúqaa Simoonafa miná amaráfa (mifá nári Isaraee máqannaa nári kaamánaikiaqeera qímaru fásiqafa) mifá faqa moo fásiqa Yudasifa faqa, mifá Keerioota máqusaindaraafa mifá kai Yísunara qumeé queeqáaninafa máridanoo.

Yísufa niqiqoofaqa maqúsa maqusa qímannimiqa fiqau.

(Mareekoo 6:7-13; Ruka 9:1-6)

⁵Maa-namúsa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée Yísufa Isaraee máqa máaqaki minakína niqiqéenoo qímanniminau. Ánaamuru maqúsai sía fuaqa. Samaria máqusai faqa sía fuaqa. ⁶Isaraee máqannaaki kai fuaqa. Misá sipsípara foora fifau faafau qiqánuasa misáki kai fuaqa. ⁷Ínnee fidaqa maaqí qímasee qímannimiqa. Innaarúnai quqúsa fannoo adeedíranoo máridanoo. ⁸Miqí qímasee qímannimiseeqa misá aurírana taikánnisaaqa misá kúqirausa fíndifumánnisaaqa károora faqaasa rukánnisaaqa áfaanna naunduráki márísá áfaqannisaaqa. Sía ínnee feefaurúmasee máraasa. Káqi máraasa. Dóo miqí kai íqa káqi nímiqa. ⁹Munnimma sía áakauqaki rúa. Káqi fúa. ¹⁰Sía uqá tafu máree fúa. Sía qaara siuta máraaqa. Sía níku ánaamu máraaqa. Sía sáunu máraaqa. Aináinira faiquqa aináinidaqa minakínaa nárana marasée náidaqa. Minára ínnee aináini maríafanoo minakínaana naaqa. Sía nárana ainaina máree ínnee faqa fuaqa. Káqi samu fuaqa.

¹¹Ínnee moo máqusai óonureeqa irámmiríafa yáfasiqa fee amana máridanoo maasá miná faqa márianauree qiaqa. Misá qímannimifaqa mi-maqúsanaki márinna kamuqoo mi-fasiqána faqa kai máriaqa.

¹²Mi-fasiqána máaqaki kéeqafinana qímamia. Ánutuna ámiqi ámiqira asooárafa ínnei faqa máriani. ¹³Mi-maqánakinaasa ámiqi ámiqifana aní

ufa sáinanoo misá faqa máriani. Sía ámiqi ámiqifana aneenná afaaqóoqa qíra ufa óonurandee máree ánia. ¹⁴Yámaqusanai fee yámaqannaaki fee sía ínni ufa irisée sía ínni ámiqi ámiqifaqa ínnee mi-maqusánakiqari ráudamaki fíqa kookooma afaqá qumáree nínaamarasee fuaqa. ¹⁵Qinée mi-maqúsanaasara ánoona ufa qímannimidaqa. Numóo aukuana áninaqa ínni ufa sía írifandínni maqusanaasa Ánutufa nárídanoo sía nífauaannoo fíraaqóo nárúannoo. Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa misá nárídanoo káqikaqoo nífauaannoo nárirafa óoreeqánnoo máriannoo.

Yísuna ufasaara nárirana faqa rumbárana faqa kambíqaani fee ufa.
(*Mareekoo 13:9-13; Ruka 12:12-17*)

¹⁶Íriaqa, qinée ínni níqíqánaqa ínnee sipsípara foora káasau faini qámabaana ínni níqíqáidaqa. Faiqí óodaa máriafanoo faiqí moómoosa ínni narusée náaqaammidammia. Minára ínnee sakáni máasoo aanna réeqa reendeenámasee nuaqa. Nakipurúnara foora káqi múquriqa márída, reendeenámimida máriaqa. ¹⁷Ínnee qíní ufa máraqa nídaqa faiqíara rufíaaqa. Misá qíní ufasaara ínnikinaana akaqáusa mara máree Kansóora márinnannai múnu quqásee ínniara mandá fasiqa fee qímaseenoo kóotamannímaqéefara. Akaqáusa amaana máqaki ínniara Ánutuna ufa rukíee máriafaqee qímasee sándasamu moómoo kari ínni nífaqa ateekeéfaranoo. ¹⁸Misá ínni akaqáusa kíapafinnai máree fifáranoo, mandáikammida ufa rukíee márifaqee únna qímasee nífiqee kíapafinnai fifáranoo, karaambáíqa márinnai kóotara ínni máree fifáranoo. Qíní dúqusaara miqífaranoo. Misá óosana oosana mandáinaina qíní ufa taikáanifeera miqímannímaqéefaranoo. Ánutufa qumeé misá faqa ánaamuru máriasa faqa qíníara íriaqeera miqímannímaqannoo. ¹⁹Misá ínni rumbámaree nári máriannai nífiqee fifaqa náqi fee qianáu náqi fee qianáu sía qiaqa. Mi-karí kai qíní qíkoona máraquna fannoo qímannimina ufana mi-ufána kai qímannímiaqa. ²⁰Nána ufa fee ínnee miqóo qifáree sía ínnindi ínni níkoona maraquna fannoo ínnikiqari ufa qíannoo.

²¹Misá ínniara qínísaa atooáranara fídiaqáammífaranoo. Nári níkaqaafasaaqu kúquaqeera narí uqeeqée narí uqeeqée ifáranoo. Nári qísakoosa faqa narí uqeeqée nari uqeeqée ifáranoo. Faiquqáindi quandásee nári nínausa níkausa kúquaqeera uqeeqéefaranoo. ²²Qíní dúquara aiqámausa ínni fídiaqaamá nímaqaannoo. Yáfa yáfee káqi máraqa fífi íqa taikára aukuana paqúrinausa, qinée mikarí misá qumára asumu máriranaki quqánaura. ²³Misá ínni moo máqusaki nárifaqa ínnee moo máqusai sandéeqa qíníara miqóo qímannímiaqa. Qinée ánoona ufa qímannimídaqa. Ínnee Isaraee máqusa máqusa aiqáma qíníara qímannimimarifaqa sía aiqáma qímannimi taikáinnaqoo qinée faiqí nímaaku kaifáa innaarúnaindari qúmuanaura.

²⁴Faiqí moó fannoo sía narí uqannífiqeemaria fasiqana amana máridanoo sía miná úriqararafa máridanoo uréeqarafa máridanoo. Aináinira fasiqa faqa sía miná rakísirana úriqaránoo máridanoo uréeqánoo máridanoo. ²⁵Faiqí qinée úriqararausa ufa qímannimi márúnausa daruséeqa miqí kaimmíqa qíní faiqi námu qíní uréeqarausa ínni nárifaranoo. Faiqí misá rakísirana arusée miná faiqi námufaqa miqí kai íqa nárifara. Misá níkoonara áfaannee qímasee faiqi námudara faqa miqí kai íqa áfaannee qifáranoo. Misá mi-manda ainainná óosana óosana qíní qímifara, miqí kai íqa ínni faqa nímifaránoo.

Sía nifaaqa árimariasara rufíaaqee ufafa.

(Ruka 12:2-7)

²⁶Minára sía misára rufíaaqa. Aiqáma ainaina maqee rafáaqafinoo márifa kásooqaqee Ánutufa innaarúnai aiqáma kooroo íannoo. Aiqáma kukéeqara ainaina faqa kásooqaqee Ánutufa aiqámausa nífusaa kooroo íannoo. Minára sía maqee faiqí ánaasee ínniara mandúfa qifandínnanara rufíaaqa. ²⁷Qinée asukunai kukéeqafi qímannimunnana mi-ufána fáasaana paasóosamásee qímannimiaqa. Núpínúpi qímasee qímannimunnana fíndi fíqa mi-ufána fífi qímasee fíraaqóo qímannimiaqa. Sía faiqíara rufíaaqa. ²⁸Faiqí nipata kuqá nárifandinausa sía misára rufíaaqa. Misá ínni naunduráindaraa nimana sía amana kuqá nárifaranoo. Moó fannoo Ánutufa ínni nipata faqa nimana faqa amaná idáki kuqá nárirana amanaiquí marífa minára kai rufíaaqa. Faiqí nipata kái nárifandinnanara sía rufíaaqa. ²⁹Mandá ufini rirímma moómoo máridanoo. Káqikaa ainaina fífau ainaina máridanoo. Miná feefauru sía máridanoo. Mi-kaqikaa ufinífa sía fífaufau maqásaa áqufidanoofau, innaarúnai níkoofa írimarifanoo maqásaa áqufidanoo. ³⁰Ínnee sía fífau rufíaaqa. Ínni níkiqa asausi rirímma Ánutufa nísana rúmaqaisa máriafanoo. ³¹Minára sía rufíaaqa. Ínni feefaurú úriqaránoo máridanoo. Dapi ufini feefaurú sía máridanoo.

Yísunara faiqí nífusaa kooroo ímariasara qinau.

(Ruka 12:8-9)

³²Yáfa yáfee qíní Yísusara faiqí nífusaa sía rufíeenoo qinée Yísunaindi fee qínafa qinée minára innaarúnnai qíkoona áfusaa qíníndi fee qianáura. ³³Yáfa yáfee qíníara faiqí ánaasee nífusaa asaurúsee sía qinée Yísunaindi fee qímasee kukéeqainafa qinée minára faqa innaarúnnai qíkoona áfusaa kukéeqamma amaqánaura.

Asooárafa sía máriannoo áanóo írafa máriannoo.

(Ruka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴Ínnee qíníara tínoorirana asooárana mara máree maasá maqásaa fasiqa anaasee qímiannoo fee qída fee. Qinée sía tínoorirana asooárarau

qúmidau durú feefara qúmidaga. ³⁵Faiqi námu nári níkoonara ámeesa úqiranara qúmidaga. Fúka ánaaseeuqa nári nínoonara ámeesa úqiranara qúmidaga. Fúka anaaseeuqa nári nínaakuquara nímeesa úqiranara qúmidaga. ³⁶Nári faqa moodáa maqaki máriasa nári mi-fasiqána fira namuqáa márifaranoo.

³⁷Yáfa yáfee miná ánoona ákoonara firaqóo áididanoo fee qiníara óoreeqara fee qídanoo fee, mifá sía qiní qimanasaa, sía amana qiní faqa fifáranoo. Yáfa yáfee miná ámaaku faqa áraamuna faqa firaqóo áididanoo fee qiníara óoreeqara fee, mifá faqa sía qiní qimanasaa sía amana qiní faqa fifáranoo. ³⁸Kásooqaqee misá aunírira saqarisaa qiní dárifaranoo. Yáfee qiní ufasaara qiní dáriranaki paasóosamánde fúaninafa, mifá qiní qimanasaa máriannoo, qiní faqa fúannoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée kúquannanaki rufíasee sía fínafa, mifá sía qiní qimanasaa máriannoo sía qiní faqa fúannoo. ³⁹Faiqí ánaasee moó fannoo nári káqi máriranara tatamáqamándeeno rakísi qumárainafa mi-mariráfa kai kukupámaki áqufuanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qiníara iriséeno nári maqee márirana áquanínafa nári maqee márirana máraannoo.

Niqóónausara nímuqusímariana ákiaqara Ánutufa quqánnimaqaannoo.
(*Mareekoo 9:41*)

⁴⁰Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo ínna dadaaqínafa mifá qiní faqa qíqoondikídanoo. Qiní dadaaqínafa qiní qíkoona qiní diqíqooná miná faqa áqoondikídanoo. ⁴¹Faiqí ánaasee yáfee moo ámaana ufa nímmarinna fasiqanara óo Ánutuna ufa qímannimímari fee qímaseenoo dadaaqínafa Ánutufa amaana ufa nímmarina akiaqara innaarúnai feefaurú ámiannoo. Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo andeqára fasiqara óo andeqára fasiqa mári fee qímasee dadaaqínafa Ánutufa minára andeqára fasiqa miná feefaurú innaarúnai ámaqaannoo. ⁴²Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo maa-faiqi anaaqísa asooára nammari néemariana níminaqa qínisaa atooémariasa minára irisée ámiqi ámiqimmásee níminaqa, kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa, mifá sía uqanna miná ákiaqara sía máraannoo. Ánutufa ámiannoo.

Yoohaneefa nammári nímmarufa nári faiqi
námu Yísufinnai niqíqanáu.
(*Ruka 7:18-35*)

11 ¹Yísufa miná faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée mi-ufána óosana óosana qímannimiseenoo miqóoqari misá maqúsa maqusa nídanoo qímannimímarinau.

²Yoohaneefa nammári nímmarufa karabúsaki máridanoo ásauku mundírana óosana óosana írinau. Iriséeno ámiqimmásee írinau

qímaseenoo narí faiqi námu Yísufinnai niqíqanáu. ³Yoothaneena faiqi námu Yísufa máruqoo óonuree írámmíríqá qíqau. Anée óoqai tamummáqara fasiqa kambíqaannoo fee qímaqoofa anée mífée márídanee. Anée Ánutuna ásauku mundíra fee márídanee. Maasá moorée áfeesianáuree. ⁴Qímasoofanoo Yísufa qinau. Maaqóo ínnée animáriaqoo aináina áuqaunнанara faqa ufa qímannimunnанara faqa minára kai óonuree Yoothaneena qímamifanoo mifá qiníara íriannoo. ⁵Nífu dimbárausa maqannísaidáqá, níku eendírausa ámiqimmánnisaunaqá nídaqá. Károora nárimariasa rukánnisaidáqá. Náaqoo aunírausa ufa íridaqa. Kúqimariasa fíndífumánnisaidáqá. Kudi fásíqauqa qínée ámiqira fúka ufa innaarúnai ququsa ufa misá qímannimidaqa. Mi-ufána óonuree Yoothaneena qímamifanoo mifá qiníara íriannoo. ⁶Moó fannoo síá qiníara qaara irirana írimarífa mifá asasímarífa máríannoo. Qínísaa míkimmáki márífa síá asasíannoo. Mi-ufána faqa Yoothaneena qímamiaqa.

⁷Yoothaneena faiqi námu fífufanoo Yísufa faiqí ánaasee Yoothaneenara qímanniminau. Fífau máqa maaqa káasau aadána maqa maaqa ínnée Yoothaneena qáfarara fíqá ínnée nána qáfararee fíqee iqau. Fífau ándanda kásínaree fíqee iqau. Síá uqanna minára fíqau. ⁸Ínnée nána qáfararee ándandai fíqee iqau. Faiqí ámiqira qamunna afísímarína miná qáfararee fee qímasee fíqee iqau. Óo síá uqanna minára fíqau. Míqírausa síá káasau maqa maaqaki márídaqa karaambáíqá máaqaki ámiqiranaki márídaqa. ⁹Nána qáfararee ínnée fíqee iqau. Ánutuna tamummáqara fasiqa qáfararee fee qímasee fíqee iqau. Kúqaa Yoothaneefa Ánutuna tamummáqara fasiqafa márufa óoqu qáfaqau. Síá misá kai, Yoothaneefa tamummáqarausa úriqaramásee tamummáqarafa márífaqa ínnée qáfaafanoo. ¹⁰Óoqeenáa ákara minára kai qídanoo. Mi-akaránaki Ánutufa maaqí qímasee Yoothaneenara qídanoo.

Íriaqa. Qínée qiní ufa máree marínnana aní Ánutuna ásauku mundírana aní óorinni aqíqaanáuranoo mifá aní aaná ani óorinni afísúmaree fínana anée mi-maú fúanneera.

¹¹Ákarakinaa ufa miqí qinoo márínara qínée Yísusa ánoona ufa qímannimidaqa. Ánaasee faiqiuqáindi moómoo márídaqa. Yánaasee fee Yoothaneena úriqararana máqanoofée inau. Síá moó fannoo miná úriqararana máqanau. Innaarúna ququsa máríasa uréeqarausa misá kai Yoothaneena úriqararausa márídaqa. ¹²Qínée ánoona ufa qímannimidaqa. Yoothaneefa nammári nímimari áukuanaindari faiqí ánaasee rákíranannoo maqúsa máree maríandee miqí kaimásee nímudaanai qímasee innaarúna ququsaki kéeqarara qímasee innaarúna ququsa máree maríasa márídaqa. ¹³Ánutuna óoqeenáa tamummáqeemaru fasiqausa faqa Mooseena sándufa faqa misá óoqai óosana arasée kásooqaqee kambíqaaninnanara tamummaqasee fífíufanoo Yoothaneenasaa taikáqau. ¹⁴Misá Eeriaafa ánrírammífoo qufanoo dóo Yoothaneefa mifá ani

máridanoo, ínnée mi-ufánara nídinaqee írifaree sía fee nídinaqee sía írifara. ¹⁵Áaqoo fáinafa íriaqa, sía áaqoo fáinafa sía íriaqa.

¹⁶Maqee márunausa nánara foora márídaqee fee qianáuree. Misá maqúsaki faiqí uqáindiara foora márídaqa. Misá moosára maaqí qímasee naráqi naráqi qídaqa. ¹⁷Maasá ukeena fuaqáunaqa ínnée faqa sía dadaaqí idí rée maríafanoo. Kaifáa maasá quandáfiqa ikí ánai fakíki ráunaqa sía miná faqa dadaaqí máriafanoo. Ínnée dapikámmi máriafanoo. ¹⁸Misá miqí qímasee miqí qiafaqa qinée Yísusa minára maaqí qídaqa. Máa maqee márunausaki miqímmínoo márídanoo. Yoohaneefa aniréenoo uáinna nammari faqa nárana uqanna faqa sía nanau, dapi narana kái noofaqa ínnée minára áfaanna kéeqafifanoo miqídanoommífoo qiqau. ¹⁹Qinée faiqí nímaaku aniréeqa nárana faqa nammári faqa náunaqa ínnée qiníara mandá fasiqa márída, káaqa néemarifa, káaqa nammári néemarifa, káaqa úmmuarimaria takísa munnimma máreemariasá niqíqéemariasá áqoondiki márifa, mandóosana máreemariasá áqoondiki márifa. Ínnée qiníara miqí qímariafaqa qinée minára maaqí qídaqa. Yoohaneefa nammári nímmimarifa faqa qinée faqa maaqandá Ánutuna íriramau andeeqásee fímarunanoo miná ánoona koorooídanoo. Ínnée maqee máriasakiqari sía ínni ufa fannóo ánoonaikídanoo, qaaraikámmida miqímariafanoo.

Qaara maqusanaasa sía ufa írimarunara níqinau.

(Ruka 10:13-15)

²⁰Mifá miqí qímaseenoo mi-maqusa maqúsána misáki nímarufaqa misákina aurírana andeeqánnisánoo nídanoo firaa naaquqara ainaina firaa ainaina áuqeemarufaqa qáfeemariqau. Qáfamasee irisée sía naundurá quandáqau. Mi-maqusa maqúsánara maaqí qímasee Yísufa núqu rámasee níqinau. ²¹Koorasinna máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa qinée ínniara qimudáqo qídaqa ínni nárirafa firaafá máriannoo. Beetasaida máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa ínniara faqa qimudáqo qídaqa. Ínni nárirafa faqa firaafá máriannoo. Taia máqusa faqa Sidoonna maqusa faqa ánaamuru aamína máriasá qinée misákina miqímandee faiqí sía amanakí maría ainaina misákina áuqaanaqáu naundurá dauní quandáiqini. Misá dandá dooná nifaaqai níkiqaki akuséeqa nári mandóosanara ikíraqasée minníseefau dauní quandásee qiní ufamau finí. ²²Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Firaa numoo aukuaana aniráinanoo Ánutufa Taia máqusanaasa faqa Sidoonna máqusanaasa faqa nárídanoo káqikaaqoo áfauáanno. Ínnée Koorasinna maqusanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa sía áfauáannoo firaqóo ínni náruannoo. ²³Kapeeranaumma máqusanaasa ínnée ínneqara úriqararausee qímasee ínni maqusara faqa únna qímasee innaarúna amana kái márídee qímariasa. Kásooqaqee Ánutufa aní mindári

rarisámmeeqeenoo idáki áqunnisaannoo. Soodooma máqusanaasa mandóosana máree marufanoo Ánutufa nárinau. Qínée Soodooma máqusaki faiqí sía amanaikí marí ainaina inni Kapeeranaumma máqusaki áuqaafánandee íananóofau maqee mi-maqusáfa káqi máriqini. ²⁴Firaa koota aukuaana Soodooma máqusanaasa nárirafa máriannoo káqikaaqoo rauqí nímaqaannoo. Kapeeranaumma máqusanaasa inni nárirafa firaatiá uqanna sía rauqí nímaqaannoo. Qínée ínniki máridaqa qínée qúnufana sía írimarianara inni nárirafa firaafá máriannoo.

Naundurá asooárana faqa idooárana faqa nímiraree qinau.

(Ruka 10:21-22)

²⁵Mikarí Yísufa innaaru qímasee qinau. Qíní qíkoofa, maa-maqána faqa innaarúna faqa rakísirafa dúfi dúfi aní ufa qínée maqee maqee maa-ufána qímannimímarunнанara írirana faqaasa nífusaa rafáaqafunniséenana káiqueesa nífusaa kooroo mánnimaqee mariananoo. ²⁶Eedóo dúfi dúfi anée qíní qíkoofa aní áidirafa miqímminoo máridanoo.

²⁷Aiqáma ainaina qíní qíkoofa qíminau. Yáfa yáfee ámaakuara íridanoo fee sía moó fannoo. Ákoofa kai minára íridanoo. Yáfa yáfee ákoonara íridanoo fee, sía moó fannoo ámaaku kai minára íridanoo ámaaku fannoo narí kai irisée uqannífiqarausa misá minánnai qíní qíkoonara íridaqa. ²⁸Aiqáma kadáapiri máriasa faqa naudurá qumaara firaaná máree máriasa faqa, qínée únnannai aniráifaqa qínée naundurá idooárana nímianauranoo.

²⁹Qíní qumaara qáinda dínni qumáree nífaariki rusísee qíní dóokinaa ufa máraaqa. Qínée reendeenírausa qímuqusa múqufi ubíqarausa máridaqa ínnée qíní ufa óosana marasáifaqa naundurá asooárana adooárana nímianaura. ³⁰Qíní qumaara qáinda síamma ákumu áruannoo sía qumaara márinarara asooárana adooárana paqúrifaranoo.

Nári amaanasáa Yísuna faiqi námu sakuma ruqóosasee naqau.

(Mareekoo 2:23-28; Ruka 6:1-5)

12 ¹Mi-aukuanná moo Sáriríqasaa Yuda máqannaasa amaana fáasaanasaa Yísufa narí faiqi námu faqa maqúsamau sakuma qúqusa qámbaanai fímarufanoo miná faiqi námu nárarée márusa nári óosana marasée sakuma ruqóosasee rafárisee fúka naqá fímariquau. Miqúnara sía úmmuarammidammiafoo qímariquau, aiqámausa nári sándamau fída miqímmini máriqau. ²Farisai ámaana ufa qímarusa misá nín Dafamásee Yísuna ufa ámianneera ufa quandásee qímamiqa qiqau. Qáfaa aní faiqi námu Sariríqa sándufa rukíaidaqa nárana unakúnaidaqa Moosefa minára qáoo qinau. Náqi fee ifaqée miqí fee.

³⁻⁴Yísufa iriséenoo qinau. Ínnée áaqaida miqí qímariafanoo Dafidina ákara sía fee ásaanari fee. Mifá faqa miná faiqi námufaqa nárararoofaqa

misá Ánutuna amaana máaqaki Nooba máqusai márunki kéeqafufaqa amusárara feemu Ánutuna ámimaru feemuna naqau. Misá miqí mándee sándufa rukíaqau. Mi-feemúna Ánutuna máaqaki rakísiraua kai naaqée qímaru feemuna marasée naqau. Ínnee sía fee miná ásaanari fee. ⁵Ínnee óoqeenáa sándufa moo sía fee ásaanari fee. Ánutuna máaqaki aanáiqikí máriasa misá Sariríqa sándufa maqee maqee rukíaidaqa amaana máqaki aináinidaqa máriasa numóo síaisa márídaqa miqídaqa. ⁶Qinéemma ufa qímannimidaqa. Qinée Ánutuna amaana máqa úriqararaua maaqóo márídaqa. Misá qiní ufa irisée sakuma ruqóosasee náifanoo amaná máriannoo. ⁷Ákara moo máaqimminoo márídanoo.

Qinée Ánutuna ínniara ínneeqa niqóonausara nímuqusinaqa nífaúaaqa minára qiní dídiannoo. Qaindásaa maqee maqee aandáu tatúfirana qímiranara qiní qíkoqaidanoo.

Mi-akarána miqí qímasoofaqa qinée Yísusa maaqí qídaqa ínnee mi-akarána óosanara írifaqau qeeqá faiqi námuara náararée márínara ínnee nímuqusifaqau sía níqini. ⁸Qinée faiqi nímaaku amaana fáasaana faqa miná sándufausa faqa úriqararaua márídaqa. Qinée amaana fáasaana sándufa sía rukíaaqee qúnaqa sía rukíaidaqa. Qinée qúnaqa náidaqa numóo sía márídanoo.

Nári amaanasaa ásauku súfirana andeeqánau.

(Mareekoo 3:1-6; Ruka 6:6-11)

⁹(Mooseena sándufa nári amaana Sariríqa sía káqikaqóo aináiniqee qinau. Yísuna áukuana misá mi-maú kai fímaríqau.) Yísufa sakumara qímannimiseenoo miqóoqari Yísufa misá faqa misá amaana máqaki kéeqanau. ¹⁰Minakí ásauku súfirafa misá faqa kéeqafi márínau. Farisai ámaana ufa írimarusa mi-asauku sufiránara Yísuna irámmiríqa qiqau. Maasá amaana Sariríqa sándufa amanée amaana Sariríqasaa faiqí móo fannoo mandáikirana andeeqánauree áaqaida miqíanauree. Misá Yísunara eedóo qínaqa Mooseena sándufa rukíaidanoo fee qímasee qumárasee áruanee qímaseeqa miqí qiqau.

¹¹Yísufa minára iriséenoo qímannimínanu. Sariríqasaa firira aandau madikakí áqufifaqa ínnee umbaqídee sía fee umbaqídee. Sía amaanara irisée káqi umbaqí máriafanoo. ¹²Nána fánnoo fee úriqaranoo márídanoo fee. Aandáu fee faiqí fée. Aandáu sía úriqaranoo márídanoo, faiqí kai úriqaranoo márídanoo. Minára maasá sándufa fannoo mandáiki marífa aurímarífa Sariríqa amaanasaa ámiqi ámiqimánnimaqarana amaná márídanoo qídanoo. Miqí qímaseenoo ásauku súfirana qímaminu. Ásauku úqua. ¹³Miqí qufanoo mi-fasiqáfa ásauku úqinau. Uqusoofanoo ásauku ámiqinau, dínni asaukuara foora ámiqinau. ¹⁴Farisai amaana ufa qímarusa qáfamáseeqa misá áanóomandee ráudamáfufaqa súqufi narí qímami narí qímami qiqau. Náqimmánde maasá Yísuna áruanauree qímaríqau.

Ánutufa rusadeesámumasee mároo fasiqanara qídanoo.

¹⁵ Yísufa mi-ufána iriséenoo fíndimeeqee moosáa finau. Faiqí ánaasee aiqáma miná faqa fufanoo aurímarusa mandáikimarusa aiqáma andeeqánnisanau. ¹⁶ Andeeqánniseenoo áranaiqi qímaseenoo qímanniminau. Qumeé uqannándaqa kukeé uqanná saaqa sía qinée andeeqásauunnanara kooroo qiaqa. ¹⁷ Miqí qímasoofanoo tamummáqara fasiqa Eesaia miná ufa ánoona kambíqanau. ¹⁸ Mifá óoqai maaqí qímasee Yísunara ákara rinau.

Qáfaa, qíní dadaaqíra faiqi, qinée miná útaaqamamaqáunafa. Qinée minára qímuqusidanoo qíní daundurá minára asasídanoo. Qíní máraquna miná áakufuannoo. Mifá ánaamuru máriasa faqa kíapausara foora andeeqánnisaannoo. Sía Isaraee máqannaa kai.

¹⁹ Mifá sía dapi ufa óosana óosana firaaqóo qíannoo. Sía fáaqa rúmasaida qíannoo. Maqúsaindari sía miná ufa írifaranoo.

²⁰ Mifá eendíra saka sía ramoorámaa mámaree raudáannoo. Amannáikiasa mandáinaina rafáaqa fímarinara sía mifá áanóommasee qímannimifa fífímandee reendeenámamaree naakápee márifa. Mifá miqímmámaree reendeenámmamaree fífí ínanoo numóo aukuana raqúramiseenoo miqóomma úriqaraannoo.

²¹ Minakí maqúsa maqusa ánaamuru máriasa minakí dóo írirana rusífaranoo.

Eesaiafa miqí qímasee Yísufa sía qúmu máru aukuana Yísunara ákara rúmaqoofa márídanoo.

Únnaqimáseeqa Beeraseeburánannai áfaanna áfaqaidee qiqau.

(Marekoo 3:20-30; Ruka 11:14-23)

²² Faiqí moo fáafasaaqa aundurái márufanoo áfu dimbéeeqeenoo ufa faqa sía qímaruna faiqí ánaasee áfíeeqa Yísufinnai mínisoofanoo andeeqánau. Andeeqássoofanoo mi-fasiqáfa áfu máqeenoo ufa qinau.

²³ Faiqí ánaasee aiqáma qáfamásee náaquqoofa qiqau. Maanáree maasá áfeesi márúnafa mifée. Dafidina átikiqari fíndifuanina fee qímaqoofa dóo maaná mifée.

²⁴ Farisai ámaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Maafá áfaanna rakísirana Beeraseebura minánnai áfaanna faiqí naunduráki márína aqíqáidanoo.

²⁵ Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminau. Moo máqusanaasa fúrufariqa rainá rainírausa, dóo mi-maqa maaqáfa dapikámmiannoo. Moodáa óosana máriasa mi-oosanáusa rainárainíqa maqásaa áqufifaranoo. ²⁶ Sía Sadannafa narí kai quandáki narí aqíqáannoo. Miqídanooofau narí rainénoofau miná afeeka fannoo maqásaa áqufiqini.

Miqínanoo náqimmásee miná áiku ásauku afeekaikámandee márifaree. Sía afeekaikífara fúrufariqa dapikámmifaranoo. ²⁷Ínnee Farisai ámaana ufa qímariasa ínni faiqínámu Sadannanannai fee áfaanna aqiqáida fee Ánutunannai fee áfaanna aqiqáida fee. Ánutunannai kai áfaanna aqiqéemáriefanoo. Ínni faiqi námu miqíánannai ínni mandá ufa qáoo qídanoo. Qínée Beeraseeburánannái quandáfi áfaanna nári niqoónausa niqiqáananoo síammamanaikíannoo. Qínée Ánutuna maraqunannai kai áfaanna aqiqéeqa. ²⁸Qínée Ánutuna maraqunannái áfaanna aqiqáananoo dóo Ánutuna ámiqira quqúsa fannoo dóo ínnisaa radiqíseenoo ititánnimaqeenoo.

²⁹Náqimánde moó fannoo Sadanna máaqakinaa ainaina indáa íraree. Máaqa ákoona náaree rumbásee miná aináina indáa ía. Maa-aaqoo afu furufarirána máaqa ákoona dóo qínée rumbáseeqa mi-maqánakinaana dóo qínée máreeqa.

³⁰Faiqí moó fannoo sía qíní qíqoondi márirafa mi-fasiqáfa qíní namuqáa márídanoo. Sía qíní dadaaqída óonu súqu ani suqu ímarifa maréeqaida áquraaruki márifa márídanoo. Miqí kai ínoo faiqí moó fannoo innaarúna ququsara sía faiqí ánaasee suqú quqáinafa, mifá fúrufarammida nífaqanoo nídanoo. Qínée suqú quqáunaqa ínnee Farisai ámaana ufa írimariasa fúrufaramida nífaqee máriefanoo. ³¹Misá Yísunara Sadannanannai áfaanna niqiqéefoo qunára, Yísufa minára iriséenoo qímannimidanoo qinau. Óosana óosana mandá márirana faqa mandá ufa faqa Ánutufa amaná miná numóo faiqí minínnisaannoo narí maraqunara áqirana minára kai sía minínnisaannoo. ³²Ánutuna máraquna áqira ufa miná ákiaqara Ánutufa sía minínnisaannoo. Maa-kamusaqá márira aukuaana faqa náaru kamusaqa márira aukuaana faqa sía uqanna amaná Ánutufa miná ákiaqara minínnisaannoo. Qínée faiqí nímaakuara díqira ufara minára Ánutufa amaná minínnisaannoo.

Faiqí ufa fannoo naundurákinaa óosana kooroo ídanoo.

(Ruka 6:43-45)

³³Saqári ámiqirafa márídanoo miná qaqamma faqa ámiqirafa kai márídanoo. Saqári mandáikirafa márídanoo miná qaqamma faqa mandáikirafa kai márídanoo. Saqári qaqamma fannoo kai saqári ánoona kooroo ídanoo. Miqí kai íqa ínni Farisai ámaana ufa qímariasa ínni mandá ufa óosana mandá saqari qaqamara foora márídanoo. ³⁴Ínnee sakáni faiqi miqírausa ínni naundurá mandámuqanóo márídanoo. Ínni naundurái moómoo ainaina márínakiqari ufa úridanoo. Minára náqi fee mándee ínni naundurákiqari ámiqira ufa úruannoo fee. Sía amana miqírafa. Faiqí áfau ru fannoo narí ámuqusaki mári ainainara kai ufa qídanoo. ³⁵Ámiqira fasiqa miná ámuqusa qumíasanakiqari ámiqira ainaina máree úridanoo. Mandá fasiqa miná ámuqusa óoki qari mandáinaina óosana óosana kambíqaidanoo.

³⁶Qinée qímannimidaqa numóo áukuana aniráinaqa faiqí misá náriqa aiqáma dapi ufa óosana óosana Ánutuna áfusaa kooroommásaifanoo minára ufa qíannoo. ³⁷Maqee márira aukuaana óokinaa ufa Ánutufa íridanoo. Numóo aukuaana aniráinanoo ínni maqee mária aukuaana ufa fannoo ínni maréeqeenoo ámiqiranaki fee quqáannoo fee Ánutuna náriranaki fee mara quqáannoo fee.

Yísunara misá faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina áuqaina qáfaa.
(*Mareekoo 8:11-12; Ruka 11:29-32*)

³⁸Miqí qímasoofaqa Mooseena sándufa írimarusa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa misá Yísuna ákaru qírraree qímasee qímamiqau. Ufasaa rakísirafa anée moo áinainara qínanoo mookínaqa maasá miná qáfeeqa aníara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qianáura.

³⁹Yísufa quandáfi qímanniminau. Ínnee maqee máriasa mandá óosana máree maríasa Ánutunara níkoqai faqa minnísee maríasa ínnee kai moo áinainara qífanoo kambíqaina qáfaanee qídaqa. Sía qinée moo fúka ainaina áuqaana qáfeefara. Náuraa ainaina Yoonaafa tamummáqara fasiqa óoqai firaa noodaanna áranandaki márúnara foora miqírana maqee qáfeefaranoo. ⁴⁰Yoonaafa firaa noodaanna áranandaki qaaramoo fáasaana faqa eendáki faqa márínau. Miqí kai íqa qinée faiqí nímaaku qaaramoo fáasaana faqa qaaramoo éendaki faqa maqá aundurái madikakí márianaura. ⁴¹Nineefa máqusa márusa numóo áukuana aniráinaqa misá fíndifi ínni maqee máriasa níqifaranoo. Misá Yoonaana ufa iriséeqa nári mandáinaina maqásaa quqásee quandáfufaqa Ánutuna áfusaa reendeenámimiqau, maqee qinée Yoonaana úriqararausa ínniki márídaqa ínnee sía ínneeqa mandáinaina minnísaidafa minára misá ínni níqifaranoo. ⁴²Seebaa máqusaindari ánaasee rakísirafa moó fannoo numóo aukuaana aniráinanoo mifá faqa Nineefa máqusanaasa faqa fíndifiqa maqee máriasa níqifaranoo. Mifá nánaindari Sooroomoona miná írirana íriannee qímasee áninau. Maqee qinée Sooroomoona úriqararausa animáridafa ínnee sía qiní ufa írimariafanoo, minásaara mi-anaasee rakisiráfa numóo aukuaana aniráinanoo ínni níqianoo.

Faiqí naundurákinaa áfaanna óonu aqoónausa
nífiqamareenoo kaiqáa ani kéeqanau.
(*Ruka 11:24-26*)

⁴³Máa maqee máriasa kaifáa maaqímminoo máriannoo. Ínnee mandá fáafasaaqai faiqí naunduráki márífara foora márífara. Mi-faafasaaqáfa mi-fasiqána aundurákiqari ráudamakinoo fífi ínoo fíqu fíqu inoo aadána maqa maaqa óombura maqa maaqaki aakaqakí adooáranara randáisianoo fíqu fíqu ímarínau. ⁴⁴Fíqu fíqu ídanoo sía paqúrinoo narí kai óonumafi iriséenoo qináu. Qinée qeeqá óoqeenáa maaqaki kaifáa

kéeqaanaura. Qinée qeeqá óoqai máriafanna fasiqana aunduráki kafáa kéeqaanaura. Miqí qímaseenoo mi-fasiqá finnai aniréenoo qáfanau. Fífaui maaqara foora márídanoo, damúnammínoo márídanoo, rapéeiranaki ititánnoo márídanoo aiqáma ainaina andeeqánnoo márídanoo. ⁴⁵ Mifá miná qáfamáseenoo óonureenooáfaanna moodánnai qísauku dínni óonu qaaraqánda maraséenoo narí mandá oosana úriqararausa kai nífiqee aniréenoo mi-fasiqána aunduráki aiqáma kéeqafufafa minakí máríqau. Mi-fisiqána ínaaqiana mandá márírafa fíqaramáseenoo fíraaqóo mandáikínoo márínoo. Óoqai mi-fasiqáfa moodáa mandá faafasaaqa máru aukuaa káqikaqáo mandáinainaki márínoo. Ínnee maqee mandá máríra maríasa miqíkai mándee márífaranoo.

Narí ufa írimarusara qiní qínausa qíkaqaafasaa fee qinau.

(Mareekoo 3:31-35; Ruka 8:19-21)

⁴⁶⁻⁴⁷ Yísufa miqíkaimmásee faiqí ánaasee ufa qímánnimi márufafa Yísuna narí ánoofa faqa miná ákaqaafasaa faqa anirée naambeéqai kíkíqamafufafa qímamíanee qufanoo faiqí moó fannoo miná irisée máaqaki óonu Yísuna qímamínoo. ⁴⁸ Mifá iriséenoo mi-fasiqána qímamínoo. Náqi fee ifanee anée qiní qínoofa faqa qiní qíkaqaafasaa faqa mádaanaí máriafoo qínanee. ⁴⁹ Máa máriaa qímaseenoo narí faiqi námu ásauku mundínoo qinau. Maaqáimee máriaa misá qiní qíkaqaafasaa qiní qínausara foora márídaqa. ⁵⁰ Faiqí ánaasee yáusee innaarúnai qiní qíkoona íríranamau fímáriaa misá kai qiní qíkaqa faqa qiní dáuna faqa qiní qínausa faqa márídaqa.

Qaqama aaqásoofanóo kambíqoonara qinau.

(Mareekoo 4:1-9; Ruka 8:4-8)

13 ¹ Mi-faasaanná Yísufa mi-maqánakiqari ráudamakufanoo fíraa taatarunna áfainni óoqu réenoo miqóo óoqu márínoo. ² Óoqu marífufafa faiqí ánaasee fífaui andandara foora ruqúfu áqufi ititáfufanoo mifá kanúqaki akarámáfinoo óoqu marífínoo minakíqari qímánnimufafa faiqí ánaasee nammári afainni márídaqa miná ufa írimaríqau. ³ Mifá kanuqákiqari óosana óosana quandára ufa qímánnimínoo. Mifá maaqí qinau. Faiqí moó fannoo Yuda máqannaafa nári óosana maraséenoo raisa fooqána úmmaqirara maqá rúmaqoonaki qaqama káqi aaqée márínoo. ⁴ Mi-fasiqáfa aaqée márufanoo qaqamma akaqáfa aanásaa níku rée máruqoo faqa áaqamaki áqufufanoo ufiníuqa anirée miná kai naqau káqindaraana sía naqau. ⁵ Akaqáfa áaqamaki óonisaa áqufínoo. Maqá sía moómoo márufanoo maqá tootooqí marúnara dauní kambíqanau. ⁶ Kambíqafufanoo súani ururéenoo arusoofanóo maqá éeraqoo márufanoo atuka sía meemái kéeqoonara súani árufanoo aadánusínoo kúqinau. ⁷ Akaqáfa amuka faqáa ainaina márúnaki áqufufanoo amuka

faqáa ainaina fannoo ururéenoo rafáaqafinoo arusanáu. ⁸Akaqáfa ámiqira maqasaa áqufufanoo qaqamma moómoo íranau. Akaqáfa ururéenoo qámbaana írara íranau. Akaqáfa ururéenoo óodaa íranau. ⁹Áaqóo faqaafa írinana anée kai andeeqásee íria.

Yísufa narí quandára ufa óosana narí faiqi námu qímanniminau.
(*Mareekoo 4:10-12; Ruka 8:9-10*)

¹⁰Yísuna faiqi námu miná ufa iriséeqa máriufaqa mifúnnaí aniréeqa irámmiriqau. Náqaaifanée quandára ufa kai qímannimidanee, akooqóo kooroomásee qímannimiaqaana. ¹¹Yísufa iriséenoo qinau, ínnée innaarúna maqusa qumeé írirana íriaqeera, misá sía íriaqeera quandára ufa qímannimidaqa. ¹²Faiqí ánaasee moó fannoo innaarúna maqusa írirana írinanoo Ánutufa moó faqa miná ámifanoo mináindi moómoo kámmiannoo, faiqí ánaasee moó fannoo innaarúna maqusa írirana síaífa moodáa márinnana Ánutufa miná aiqáma máree fínanoo káqisamu máriannoo. ¹³Misá nífu máqaidaqa sía qáfaidaqa, misá náaqoo márifaqa sía íridaqa, minára qinée quandára ufa qímannimidaqa sía íriaqeera qímannimidaqa. ¹⁴Misára tamummáqara fasiqa Eesaia miná ufa ánoona kúqaa kambíqeenoo. Minára qímasee ákara rúmaqoona ánoona kambíqanau. Mifá minára maaqí qímasee qinau.

Kúqaa ínnée náaqoonnai qiní ufa iriséeqa naunduráki sía írifaranoo. Kúqaa ínnée nífunnoo qinée áuqee márúnna ainaina tatáqafi qáfamáseeqa náaqoonnai síamma írifaranoo. ¹⁵Maa-maqannaasá nímuqusa kudoosaápanoo máridanoo. Misá náaqoo aunínoo máridanoo, misá nári nífu nári tautásee márídaqa. Misá nífunnai qáfamásee írifoora misá náaqoonnai írifoora. Misá naundurá iriaraasifóora. Misá quandáfinaqa qinée ianánnai ánífaqa qinée misá ámiqianóora.

Tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo máridanoo. ¹⁶Ínnée qiní faiqi námu ínneeqa nífu qáfee máriana ínniqá náaqoo írimariasá márianara asasiaqa, ínneeqá kai qáfaidaqa, ínneeqa asasíranaki máriafoano ínneeqa qiní ufa óosana íridaqa. ¹⁷Qinée ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Tamummáqara fasiqauqa faqa reendeenírafa andeeqára fasiqauqa faqa misá óoqai márídaqa ínnée maqee maqee qáfeemarianara káaqa nímuqusufaqa minára qáfaaqaa kaimmásee sía qáfaqu. Misá ínnée maqee qiní ufa írimariana káaqa nímuqusifaqa íriraree qímasee íriaqaa kai qímariqau. Sía íriqau.

Yísufa aaqée maru qaqamara óosana kooroo inau.
(*Mareekoo 4:13-20; Ruka 8:11-15*)

¹⁸Qaqamma aaqée marí fasiqana quandára ufa óosana irisáifaqa qímannimiana. ¹⁹Moó fannoo qiní quqúsakinaa ufa iriséenoo

sía írinoo mánoo manaa ímarifa, qaqamma miná ámuqusaki kakasammásaifanoo mandá faiqi fannoo animáree fifinoo. Maafá qaqamma fooqána aanásaa kukupée marifanoo síara foorammidanoo. ²⁰⁻²¹ Óonisaa kukupanóo márifa miná óosana maaqímmينوo máridanoo. Misá Ánutuna ufa irisáidaqa asasammásee mi-ufána máraifanoo sía átuka misáki ámiqimmásee áusinoo káqi meeráqoo rusínoo máridanoo, qúsasaa qímasee minnísaidaqa. Mi-ufánasaara nárirafa kambíqaiifaqa misá quqásee fuaniqianá sáamuridaqa. ²² Amuka fáqaanaki áqufu qaqammafa moo fásiqara foora máridanoo. Mifá Ánutuna ufa írinoo maqásaa kadápirirana faqa káaqa aináinara munnimmara ámuqusirana faqa mi-ainaináfa mi-ufána anukakí kukúqinoo sía qaqamma íraidanoo, sía ánoona kambíqaidanoo. ²³ Qaqamma ámiqira maqasaa kakasínoo moo fásiqara foora máridanoo. Mifá mi-ufána íridanoo óosana ámiqimandee íridanoo. Mifá kúqaa qaqammara foora íraidanoo. Moo úriqararafa ámiqimma qaqamma írafínoo irairaámmidanoo. Moo qámbaanai márifa narí amanasáa íraidanoo. Moó uréeqarafa miqí kaimídanoo narí amanasáa íraidanoo.

Namuqáa mooná áfuqaki mandá qaqama aaqée márúnara qinau.

²⁴ Quandára ufa moo Yísufa faiqí ánaasee nóorinni mara quqánau. Mandá oosana máree márusara faqa ámiqira oosana máree márusara faqa misáuqara quandásee qímanniminau. Innaarúna máqusai faiqí moorá foora máridanoo. Mifá narí quqúsaki ámiqira qaqamma úmmaqinau. ²⁵ Faiqí misá faiqaqéufanoo miná namuqáa fannoo aniréenoo kukúra asumu sakuma máruqoo úmmaquseenoo finau. ²⁶ Sakuma ururéenoo úri rupípoosufaqa kukúra faqa qáfaqau. ²⁷ Miná dadaaqíra faiqiuqa quqúsa ákoona óonu qímamida qiqau. Rakísirafa, anée kúqaa fee aní ámiqira qaqamma kaifée úmmaqinee. Nánaindari fee kukúra kambíqaidanoo fee. ²⁸⁻²⁹ Mifá iriséenoo qinau. Imboo namuqáa fannoo kai úmmaqinoo. Qímasoofaqa miná faiqi námu qiqau. Amanée maasá óonuree rarákuaanuree qímasoofanoo mifá qinau. Sía ínnée kukúra rarákuaqa, sakuma faqa rarákifoora. ³⁰ Sáina káqi máriani. Miqandá moodáa kárammiqa máriafaqa. Aiqáma akuqámafinaqa qinée qímannimianaqa ínnée kukúra indaarú ateká rumbásee idá áraaqeera. Ínaaqiana sakuma atekásee qíní máaqaki quqáaqa.

Yísufa káqikaa qaqama kíkiquammusinau.

(Mareekoo 4:30-32; Ruka 13:18-19)

³¹ Yísufa moo quándára ufa misá nóorinni quqánau. Innaarúna ququsaki fifándinausa qúmini qaqama miqírausa máridaqa. Faiqí miná qaqama narí quqúsaki úmmaqinau. ³² Miná qaqama káqikaana uqanna máridanoo. Mifá ururéenoo qámbaanai óorufinoo firaa saqariara foora

aiqáma aakaaqakínaa andanda úriqararafa márídanoo. Miqínoo márifaqa ufiniúqaindi aniréeqa miná ásaanai ánaamu usakáidaqa.

Yísufa ooruku anoona kíkiquammusinau.

(Ruka 13:20-21)

³³Mifá quandára ufa moó qímanniminau, Ánutuna ufa aiqámai daráaniranara qímanniminau. Innaarúna ququsaki fímariasa ooruku anoonara foorá márídanoo. Ánaasee miná marasée féemuki adíasaafanoo aiqáma ati qáidanoo.

Yísuna ufa miná kíkiqua usira ufa oosana.

(Mareekoo 4:33-34)

³⁴Maa-ufána faiqí ánaasee moómoo márufanoo Yísufa quandára ufakiqari kai qímanniminau. ³⁵Yísufa maaqí qímannimisoofanoo óoqeenáa tamummaqara fasiqa miná ufa ánoona mikarí kambíqanau. Tamummáqara fasiqa qinau.

Qinée dóo raqásee quandára ufa kai qianáura. Maqá quqóo aukuana kukéeqoo ufana kukéeqanoo máriifa qinée mi-ufána maqee quandára ufakiqari kooroo qímannimianaúra.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoo ufafa márídanoo.

Yísufa mandá qaqama kíkiqua usira ufa óosana kooroo inau.

³⁶Yísufa faiqí ánaasee qímannimiseenoo minníseenoo máaqaki kéeqanau. Miná faiqi námu mifúnnai óonureeqa qiqau. Kukúrara quandára ufa qímanniminaqa íriaqa.

³⁷Miqí qufanoo mifá qinau. Faiqí nímaaku qinée ámiqira qaqamma úmmaqi márúnausa márídaqa. ³⁸Quqúsaki maa-maqánasaa máriasa márídaqa. Ámiqira qaqamma karaambáiqua áiku ásauku máriasa márídaqa. Kukúra mandá faiqi miná áiku ásauku máriasa márídaqa. ³⁹Namuqáa kukúra úmmaqinafa Sadannafa kai márídanoo. Sakuma atekára áukuana, máa maqee márira kamuqoo taikára aukuana márídanoo. Sakuma atekára fásiquaqa misá qangiroouqa márídaqa. ⁴⁰Kukúra atekásee rumbéeqee idáki áqifanoo taikára áukuana miqímminoo máriannoo. ⁴¹⁻⁴²Mi-aukuanná qinée faiqí nímaaku qeeqá qangiroouqa niqíqánaqa misá Ánutuna quqúsakinaana mandá fíndi fira fíndi fímariasa nari óosana uqannífiqanoonifa faqa mandá óosana máriasa faqa maramáree auru firaafá ímarinnanaki minakí áqifaranoo. Miqóo faiqí misá qikíndaqéefara nífai riqífaranoo. ⁴³Miqóoqari andeeqárausa súaniara foora kaimmifáranoo. Innaarúnnai nári níkoona maqúsaki márídaqa káaqa qeefáranoo. Náaqoo faqaasa máriafanoo ínneeqá kai andeeqásee íriaqa.

Kóorakinaa maqa feefauríra ufa quandára ufa.

⁴⁴Innaarúna ququsaki kéeqeemaria ufafa kóora miqírafa maqáki kukéeqanoo márídanoo. Faiqí moó fannoo paqúrimásee qáfeenoo kaifáa

kukéeqaannoo. Kukéeqaseenoo asasammáseenoo narí aináina óosana óosana akaqáusa nimiséenoo miná ákiaqara munnimma maraséenoo quándaki kóora mari maqa maaqana feefaurímmasee mi-koorána indufúannoo.

Óonda feefaurímaruna quandára ufa.

⁴⁵Kafáa innaarúna ququsaki kéeqeemaria ufafa faiqí moorá foora máridanoo. Mi-fasiqáfa kóora aina feefaurímarifa kóorara maqúsamau randánnoo nídanoo. ⁴⁶Óonda firaa feefaurímaria oondana paqúrimáseenoo narí aináina aiqáma moosá nimiséenoo minásaaqaraa munnimma maraséenoo naríara mi-firaa oondána máraannoo.

Noodáanna réemaria rainára quandára ufa.

⁴⁷Kaifáa Yísufa minára qinau. Innaarúna maqusa pateerée mária uqára foora máridanoo. Misá mi-pateeuqána nammáriki rámasee noodáanna óosana óosana minakí uqáridanoo. ⁴⁸Pateeuqá qumbiqáfifaqa uqéereeqee áfainni quqáidaqa. Quqáseeqa misá óoqu marífíqa ámiqira noodáanna taquki mara upeekásee mandá noodáanna mara téeqimmáqidaqa. ⁴⁹Maa-marira aukuaná taikáfinanoo miqímminoo máriannoo. Qangiroouqá rafúdamafíqa mandá oosana máree maríasa faqa ámiqira oosana máree maríasa faqa rainéefara. ⁵⁰Misá mandáikirausa idá firaa auruki mara áqifara, minakí ikí ráqaidaqa nífai riqífara.

Óoqeenáa ánoona ufa faqa fúka ufa faqa miná akoofásara qinau.

⁵¹Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqi námu irámmirinau. Ínnee maa-ufána óosana írida fee. Miqí qufaqa misá eedóo qiqu. ⁵²Yísufa iriséenoo kaifáa maaqí qímasee qímanniminau. Mooseena sándufa írimari fasiqafa moó fannoo Ánutuna quqúsaki máriranara írimarifa máridanoo mifá faiqí firaafára foora máridanoo narí máaqakiqari óoqeenáa ámiqira irirana faqa fúka ámiqira irirana faqa marasée aní uqafíqaannoo.

Nasareetee máqannaasa Yísunara níkooqanau.

(Mareekoo 6:1-6; Ruka 4:16-30)

⁵³⁻⁵⁴Yísufa maa-quandara ufáusa taikáseenoo mi-maqúsana minníseenoo narí maqúsai uqanna óonureenoo misá amaana máqaki kéeqafinoo qímanniminau. Misá miná ufa irisooфанoo náaquoofoafa qiqu. Yái fee maa-fasiqáfa maa-iriraná faqa maa-idaaqammannisarána faqa írinoo fee. ⁵⁵Maa-fasiqáfa kámundaa ámaaku máridanoo. Miná ánoofa Máriafa maasá faqa maaqóoqaraafa máridanoo. Miná ákaqaafasaa Yameesana amaráfa faqa Yooseefaana narí ákoona amaráfa faqa, Simoonafa faqa, Yudasina amaráfa faqa maasá faqa máridaqa. ⁵⁶Miná ásooqmaakamara faqa káqi misá maaqóo máridaqa. Maa-fasiqáfa yái fee maa-amiqira irirána máreenoo fee. Maasá minára qíkooqaidanoo.

⁵⁷Miqí qímasoofaqa misá minára óonumafi irisée oóimariqau. Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminau. Tamummáqara fasiqa maqúsa máqusa miná fídanoo faiqí anaasee minára náaquqaifaqa ufa íriaqaa kai ídaqa. Narí maqúsanaasa uqanna faqa narí áinaina faqa sía írifara níkoo níkaa ífáranoo. ⁵⁸Yísufa miqí qímasoofaqa misá sía minakí írirana rusíqoonara Yísufa sía moómoo firaa ainaina náaquqara ainaina miqóo áuqinau.

Eeroodeefa Yoohaneena ákiaqa túqinau.

(Mareekoo 6:14-29; Ruka 9:7-9)

14 ¹Mi-aukuanná Eeroodeefa Karidaia máqannaa úriqararafa firafá márinau. Roomma máqannaa kiapana ameemaanai uréeqánoo márída rakísinoos márinau. Faiqí ánaasee misá Yísuna amooqímammaree ánufanoo Eeroodeefa írinoo narí áiku ásauku maaqí qímasee qímanniminau. ²Maafá Yísufa Yoohaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoos Yísunaikinoos márídanoo, maa-afeeka firaa ainainná áuqidaqinoos fee qinau.

³⁻⁴Eeroodeefa narí ákaqa ánaqa áuqu Eeroodia námmarina mároofa mi-anaaseefá qufanoo iriséenoo Yoohaneena rumbéeqeenoo karafúsaki quqássoofanoo márinau. Yoohaneefa Eeroodeena narí ákaqa ánaqa Eeroodia námmarina mároonara áqinoos qinau. Anée sándufa rukíeenana mi-anaaseená máraananoo. Miqí qufanoo mi-ufánara áranaqoofanoo Eeroodia námmarina ufara karafúsaki rumbá quqánau. ⁵Eeroodeefa Yoohaneenara kuqáruani qínaqa faiqí ánaasee minára írifoora. Misá aiqáma Yoohaneenara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qufanoo Eeroodeefa minára óonumafi iriséenoo minára ruffeenoo sía árinau minnísee káqi rumbánu.

⁶Eeroodeena máqoo aukuanafa kindáaramambufanoo miqóo faiqí ánaasee suqú maree oomáqammánée máríqau. Eeroodia námmarina áraamuna fannoo sukúraki márídanoo áaduma idi ráma akoofása quqámaqoofa márídanoo qoomáqammánée márúna qámgaanai faiqí ánaasee nífusaa fíndifi idí ranau. Eeroodeefa mi-manaaqáfa idí roona qáfoofanoo káqa ámiqi ámiqinau. ⁷Afaqa ámiqi ámiqufanoo narí amana aqíqéenoo mi-manaaqána qímaminoo qinau. Anée nánaree áidinana qímaqiminaqa qinée minákaimmámianaúra idí ráannana ákiaqara ámianaúra.

⁸Mi-manaaqáfa Eeroodeena ufa iriséenoo sandéenoo narí ánoona Eeroodia námmarina óonu qímamisoofanoo írinau. Yoohaneefa Eeroodeena faqa mi-anaaseená faqa níqunara mi-manaaqána ánoofa áranagee márufanoo márúfa márí márídanoo narí áraamuna fannoo óonuree narí ánoona qímamufanoo miná ánoofa mi-karí Yoohaneena árira írirana paqúrinau. Óo dóo maqee mifá qíní díqufa kúquanoo. Miqí qímaseenoo Eeroodia námmarífa narí áraamuna qímaminau.

Anée óonuree qínanoo Eeroodeefa Yoohaneena ákiaqa ituqú pirítasaqa saka ámiani qufanoo mi-manaaqáfa mi-ufána iriséenoo ani randéenoo Eeroodeefinnai óonureenoo narí ánoona ufa kai qímaminau.

⁹⁻¹⁰ Eeroodeefa mi-ufána irisooфанóo aundurá mandáikinau. Faiqí ánaasee nífusaa qeeqá qimana aqíqámasaunнанara óonumafi íriqa qisaurúanoo qímaseenoo eedóo kai qinau. Eedóo qímasee narí firisuaiqáuqa niqíqanáu, óonuree Yoohaneena ákiaqa túqumaree miná ámiaqee qufaqa firisuaiqáuqa misá iriséeqa karafúsa máaqaki kéeqafíqa Yoohaneena ákiaqa túqíqau. ¹¹ (Mi-maqannáasa miná fidíka maqásaa áqufúandoo qímaseeqa pirítaki sákaqau sía nárarau miqíqau. Káqi fífau fidíka áqufúandoo qímasee miqíqau.) Yoohaneena ákiaqa misá túqu pirítasaqa sakamáree mi-manaaqána miná ámiqau. Amisoofanoo mifá máree múnú narí ánoona áminau. ¹² Yoohaneena faiqínámu mifá kúqunara íriqa ani karafúsa maqakinaana ani miná írí mara máreeqa múnú madíkaqau. Madikámaseeqa misá Yísufunnai óonureeqa mi-ufána qímamiqau.

Yísufa féemu faqa noodáanna faqa moómoosa níminau.

(Mareekoo 6:30-44; Ruka 9:10-17; Yoohanee 6:1-14)

¹³ Yísufa mi-ufána Yoohanee árunara iriséenoo ummaararoofanoo nammáriki óoquree kanúqaki narí faiqi námufafa akarámafufanoo naríara faiqí sía márutinai finau. Faiqí ánaasee Yísuna sípa fannoo nammáriki fímarufafa qáfamásee faiqí ánaasee maqúsa máqusa tatúfufafa maqámau áfaindanai miqóombíqau. ¹⁴ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufínoo nínafafoofafa moómoosa ani márufanoo. Óonureenoo misára ámuqususufanoo misáki aurímarusa aurírana taikánnisanau.

¹⁵ Eendí márufafa miná faiqínámu miná ufa írimarusa aniréeqa Yísuna qímamiqau. Maa-maqa maaqánaki faiqí síai maqa maaqaki, súani dóo kéeqaidanoo. Anée faiqí ánaasee niqíqáinaqa maqúsa máqusa nárana feefaurúmasee námasee faiqaqa. ¹⁶ Yísufa iriséenoo maaqí qímasee narí faiqi námu qímanniminau. Ínnee fífau niqíqee fáara. Ínnee qá kai nárana nímiaqa.

¹⁷ Miqí qímasoofafa misá qíqau. Maasáki féemu rumbárafa moodáannai qísauku kai márídanoo. Noodáanna qaaraqánda kai márídanoo. ¹⁸ Yísufa iriséenoo qinau. Dóo miná kai qíní qímiaqa.

¹⁹ Miqí qímaseenoo faiqí ánaasee aiqáma qímanniminau. Aiqáma andanda rasonóokammásee óoqumariaqa.

Miqí qímaseenoo mifá féemu moodáannai qísaukunamu faqa noodáanna qaaraqánda faqa qumáreenoo innaarúnnai óori uqéeraseenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo féemu ruqí ruqímaseenoo narí ufa írimarusa nísaukuki quqásoofafa misá qumáreeqa faiqí ánaasee nímiqau.

²⁰ Faiqí ánaasee aiqáma námasoofafa nímuafafa Yísuna ufa írimarusa

uqá qumáreeqa misá óoqu marúqoo fíqu fíqu ídaqa nárana andaanauqá uqáriqau. Qísaukuqara taikásee qíkunni qaaraqánda uqa qumbiqásee máraqau. ²¹Mi-naranná noosá faiqí kai óoni sáqari máqusa mandá samu múquiqá máriqau. Fáifa tauséenna máriqau. Ánaasee faqa faiqi faqa ootúpa máfufaga máaqa máaqa qumbíqa maqíqau.

Yísufa nammári ámuuqumau áiku rámasee finau.

(Mareekoo 6:45-52; Yoohanee 6:15-21)

²²Námasoofanoo Yísufa narí ufa írimarusa niqiqéenoo qinau. Ínnee sípaki qiní dóorinni nammári dínni afainni fímarifaqa qinée faiqí ánaasee niqiqámasee kásoo fuanáura. ²³Mifá faiqí ánaasee niqiqámaseenoo naríara áaqanai innaaru qíraree qímasee akarámafinoo innaaru qinau. Mi-eendánaki áaqanai naríaraa márinau. ²⁴Yísufa áaqanai márufaga miná faiqi námu sípaki farúma qámabaanai óonuroofanoo úfai firaafá nóorindari úqinoo nammári ámakaurínoo miná ufa írimarusa sípaki kadáapirida fímariqua.

²⁵Iqáqarafa qúsaramáfufanoo Yísufa nammári ámuuqumau áiku rámammaree misá unnái finau. ²⁶⁻²⁷Nammári ámuuqumau fímarufaga miná faiqi námu qáfamásee áfaanna fee qímaseeqa káaqa ruffamaree fáaqariqau. Yísufa iriséenoo qímanniminai. Sía rufíaaqa. Ínneeqa nímuqusa ubíaaqa. Qinée máridaqa. ²⁸Peetooroofa Yísuna ufa iriséenoo qinau. Karaambáíqa kúqaa anée máridana qínaqa anée íanánnai nammári ámuuqumau qinée faqa fuanáura. ²⁹Yísufa iriséenoo qinau. Dóo ánia. Peetooroofa iriséenoo sípakiqari ráudamakufanoo nammári ámuuqumau Yísufunnai finau. ³⁰Fímarufanoo úfai firaafá úqufanoo ruffamareenoo dóo nammáriki ukúqnanau. Nammáriki ukúqnaidanoo fáaqarumaseenoo Yísuna áaraidanoo qinau. Karaambáíqa qiní qumáara. ³¹Yísufa iriséenoo dauní miná ásauku qumáreenoo qinau. Anée nánaree qaara aundura írinanee. Anée sía qinísaa írirana rusí máriananoo.

³²Miqí qímaseenoo miqandá sípaki akaraqau. Ákaramafufanoo úfai taikána. ³³Sípaki káqi márusa misá miná qáfamáseeqa náaquqoofaqa Yísuna óorinni aniréeqa nóorindari mapámufufaga Yísuna amooqíqa qiqua. Kúqaa anée Ánutuna ámaaku máriananoo qiqua.

Keeneesareeta máqannaasa aurírausa andeeqánnisanau.

(Mareekoo 6:53-56)

³⁴Misá sípaki nammári dínni afainni táqakufaga Keeneesareetee máqusai óonu raqau. ³⁵Mi-maqusánaa fásiquaqa óonuree miná óori qáfamáseeqa maafá aurúasa andeeqée márifa qímaseeqa ufa quqásoofanoo máaqa máaqa maqúsa maqúsa ufa finau. Aurímarusa aiqáma súqeeqeeqa Yísufunnai quqáqau. ³⁶Aurímarusa misá aniréeqa maasá moómoosa márida Yísufa sía maasá aiqáma andeeqáqisáandoora

qamunna átikai amanée maasá káqi áuqaananoo aurírafa taikáannoo fee qufanoo Yísufa eedóo qímasoofaqa miná qamunna áti áuqamásoosa aurírafa aiqáma taikéenoo ámiqi uqannammannísanau.

Sía nísaaquirai nárana noonára ufa kambíqanau.

(Mareekoo 7:1-13)

15 ¹Farisai ámaana qímarusa faqa Mooseena sándufa írimarusa faqa Yeerusareendári Yísufa máruqoo irámmiriqau. ²Nánaree aní faiqi námu óoqeenaasa faiqi firaasá sándufa rukíee fee sía nárana nísaaquusee née fee.

³Yísufa iriséenoo qímanniminau. Ínnee faqa nánaree Ánutuna sándufa rukíasee fee ínneeqa sándufa kai afeekaikídee. ⁴Ánutufa maa-sandufána quqánau. Ínneeqa nínausa níkausara asasamándeé ámiqidaqa misá núqu uqéeraaqa. Kaifáa moó quqánau, faiqi moó fannoo narí ánoona ákoonara mandá ufa qínanoo arusáina kúquannoo. ⁵Ánutufa mifá miqi qímasoofaqa ínnee maaqí qímasee mi-ufána moomáu fímariafanoo. Faiqi moó fannoo miná ánoofa akoofa sárauuda mandáikida ámiqiánnnee qínna sandufanara dóo qínée Ánutuna amiséeqa sía aní amaná ámianaura. Miqi qímaria fasiqa ánaaseesara ínnee dóo andeeqáidammiafoo qímariafanoo mifá narí ánoofa ákoona sía dadaaqíanifeera qídaqa áaqee máriafanoo. ⁶Miqí kai mándee fífau ínniqa ufa fannoo Ánutuna sándufa árimariafanoo. ⁷Ínnee káaqa ufa qímannimisaida maqándanai mandá oosana máraqanuasa. Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaia, kúqaa uqanna ínniara qímasee ákara rinau. Mifá maaqí qinau.

⁸Maa-maqannaa fasiqa anaaseesá nífauru fannoo kai únnaqímasee qíní duqu uqéereemariasa, nímuqusa káqinni ubeekárausa máriafanoo. ⁹Misá faiqi qímaria sándufana qumáree únnaqímasee Ánutuna sándufammifoo qímaseeqa faiqi ánaasee naamúaqídaqa. Miqi qímasaídaqa Ánutunara innaaru qífanoo síammíriannoo. Tamummáqara fasiqa Eesaiaafa ínniara miqi qímasee ákara rinau.

Nóoki qari úrimari mandufafa faiqi putaammánnimaqaidanoo.

(Mareekoo 7:14-23)

¹⁰Miqí qímaseenoo Yísufa faiqi ánaasee aiqáma náaramáseenoo qímanniminau. Farisai ámaana ufa qímariasa nári faiqi námuara sía nísaaquusee néeqafoo qunára qímanniminau. Íriaqa, ínnee maa-ufána óosana íriaqa. ¹¹Nóoki fímarí náranaínainafa sía faiqi putaammánnimaqaidanoo. Nóoki qari úrimari mandufafa mifá faiqi putaammánnimaqaidanoo.

¹²Miqí qímasoofaqa miná faiqi námu aniréeqa qímamíqau. Sía fee íridanee. Farisai ámaana ufa qímariasa misá aní ufa iriséeqa nóori runídammia.

¹³ Misá miqí qufanoo Yísufa qímanniminau. Aiqáma ainaina innaarúnai qíkoofoa sía úmmaqu ainaina moó fannoo qúmmaquqafanoo Ánutufa rarákuannoo. Sía misára rufíaaqa, Ánutufa rarákuannoo. ¹⁴ Sáina misá káqi máriaqa. Misá nífu qimbárausa nísaaadaki máriasa. Áfu qimbárafa kai áfu qimbárana ásaadákinoo fifi inoo aiqámaqara kai madikakí áqufifaranoo.

¹⁵ Peeteeroofa qinau. Maa-quandara ufána qíannana qímaqiminaqa írianaura.

¹⁶ Yísufa iriséenoo qímaminau. Aneenná faqa írirana síai fee máridanee. ¹⁷ Aiqáma ainaina óoki quqásaanoo áranandaki óoquireenoo úmiqaree fímarinara sía fee íridanee. ¹⁸ Aiqáma óoki qari úrimari mandufafa ámuqusakiqari úridanoo. Mi-mandufáusa kai faiqí ánaasee putaammánnimaqaidanoo. Mi-ufánara qídaqa. ¹⁹⁻²⁰ Ámuqusakiqari mandá írirana faqa faiqí nárirana faqa mooná ánaasee máree maríafa faqa mánaaqa kumaara rarisée maríafa faqa úmmuari maríafa faqa fífau ákaru qímasee quandásee qímariafa faqa aqoónnanara mandúfaqiranara faqa mífauqa kai faiqí putaammánnimaqaidanoo. Sía nísaaqumáseeqa nárana néemariafa sía mifá faiqí ánaasee putaammánnimaqaidanoo.

Ánaasee moó fannoo narí áraamunara andeeqáqisaanifee qímaseenoo sandanáinai qímarinau.
(*Mareekoo 7:24-30*)

²¹ Yísufa miqóoqari Taia máqa máaqa faqa Sidoonna máqa maaqa faqa márutinai finau. ²² Miqóoqari Kannaana máqannaa ánaasee fannoo ánaamuru ánaasee aniréenoo Yísuna qímaminau. Anée Dafidina áti karaambáiqu máriananoo. Anée qíníara ámuqusiani. Qíní qíraamuna ooqéena áakinoó maríafa ooqéena fannoo maqee maqee qíní qíraamuna mara fúrufari maríafa aurírana ámimaríafa minára aní qímamidaqa.

²³ Yísufa iriséenoo sía írinoora foora káqi finau. Miná faiqi námu aniréeqa Yísuna fukifaakí qiqau. Anée miná aqíqaa maqee maqee mifá maasára fáaqari márifanoo qíkooqaidanoo. ²⁴ Misá maaqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminau. Dapikámambíqa Isaraee máqannaa sipsípara foora máriasa, misára kai dadaaqírra qúmidaqa.

²⁵ Qímasoofanoo mi-anaaseefá miná óorinni ani óoqumarifufanoo qíkí ráqaida qímaminau. Karaambáiqu anée qíní dadaaqía.

²⁶ Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Kamaá suqásee faiqiuqáindi nímiraree qímasee sía quándaki fainí nímia, sía mi-oosanáfa miqínoo máridanoo.

²⁷ Qímasoofanoo mi-anaaseefá qinau. Kúqaa qíananoo. Kúqaa aní dadaaqíra ainaina Isaraee máqannaasaindi máridanoo. Kúqaa qinée moo máqannaasa fainíara foora márídaqa. Anée íria, fainí fannoo narí ákoofa kamaá náida kakasamásaina andaana súqunaidaqa. Anée andaana kái qíminanoo qíní qíraamuna dadaaqíani.

²⁸ Yísufa mi-ufána iriséenoo qímaminau. Imboo maa-anaaseéoo Anée qínísaa írirana rusírana firaafá márianafa. Anée aneenná ínnainaina mifá kai kambíqaannoo. Miqí qímasoofanoo mi-anaaseená áraamuna mi-karí kai níanai márunnai ooqéena taikásoofanoo mi-manaraqáfa ámiqinoo márínau.

Yísufa moómoo aurírausa andeeqánnisanau.

²⁹ Yísufa miqóoqari fíndimeeqeenoo Kariree námmary áfaiqara óoru fínoo áaqanai akaranau. Akarámafufanoo óoqu márínau. ³⁰ Faiqí ánaasee qáfamásee moómoosa miná áfaqee óoru fiqau. Misá níku árirutímarusa faqa misá nífu qimbárausa faqa níku eendírausa faqa sía ufa qúsa faqa óosana óosana teeromáree márusa faqa máree óorureeqa Yísuna áikusaqa quqásoofanoo mifá aiqáma misá aurírana andeeqá taikánnisanau. ³¹ Faiqí ánaasee miná qáfamáseeqa náaquqanau. Sía ufa qúsa ufa qufaqa níqafamáseeqa árirutímarusa nímarufaqa níqafamaseeqa nífu qimbárausa faqa nífu maqasoofaqa níqafamaseeqa maa-faiqi anaaseesá óoqai mandáikimarusa maqee ámiqíqa márídaqa misá níqafamáseeqa náaquqoofaqa misá aiqáma Isaraee máqannaa Ánutunara asasiqáu.

Faiqí ánaasee kafáa moómoosa nárana níminau.

(Mareekoo 8:1-10)

³² Yísufa narí faiqi námu náaramásee qímanniminau. Qinée máa mária fasiqa anaaseesára qímuqusifaqa nárana sía márifaqa qaaramoó fáasaana máriaasa. Qíkoo misá fífau níqíqárra aanái kudoosaápee fóora.

³³ Miná faiqínámu iriséeqa qímamiqau. Yáqoo fee nárana márínaqee misá nímiánauree ándandakinai márifaqa moómoosa márifaqa.

³⁴ Yísufa iriséenoo irámmirínau. Náquma féemu fee ínnée maqéé ídee qufaqa misá qíqau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée féemu márifaqa noodáanna faqa káqikaafa qaaraqánda márifaqa.

³⁵ Mifá iriséenoo faiqí ánaasee aiqáma maqásaa óoqumariaqee qufaqa óoqu maríqau. ³⁶ Óoqu márífufanoo Yísufa féemu dínni qísauku taikáseenoo dínni ani qaaraqánda maraséenoo (7) mi-feemúna faqa noondáana faqa maraséenoo Ánutuna dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofaqa qumáreeqa faiqí ánaasee nímiqau. ³⁷ Faiqí ánaasee noofanoo nímuquqínau. Nímuquqámámbufaqa Yísuna faiqi námu andaanauqá súqeeqee uqáki ríqau. Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée uqá (7) qumbíqaqau. ³⁸ Faiqí néemarusá óoni saqári áuqíqa foo tauséena (4,000) maríqau. Ánaasee faqa faiqi faqa ootúpamáfufanoo meeráqoo márínau. ³⁹ Yísufa misá níqíqámaseenoo sípaki kéeqafínoo Makadana moo máqusanai finau.

Yísufa faiqí sía amana áuqaqaa ira ainainara qáoo qinau.

(Mareekoo 8:11-13; Ruka 12:54-56)

16 ¹Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Sadikai ámaana ufa írimarusa faqa misá Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fee máridanoo fee qianéera unéemaana qímasee amanammásee qáfaaneera qiqau. Fira aainaina mookíra aainaina innaarúnaindaraa aainaina uqaqífiqasainaqa qáfamásee kúqaa aníara Ánutuna faiqi fée qianáuranoo.

²Yísufa minára iriséenoo qímanniminau. Eendífanoo innaarúna taatuqéendifaqa dúna ufídaannoommifoo qídaqa qímariafanoo.

³Iqáqaiфанoo kanánaana asukuna árifaqa aakú rírarammifoo qímariafanoo. Ínnee innaarúna qáfaidaqa írimariafanoo maqee maa-aukuanná qinée márunna aukuaana ínnee miná qáfamásee sía írimariafanoo. Ínnee nánaree miqí qímariafaqee. ⁴Mandáinaina máreemariasa faqa maqee maqee ínneeqa Ánutuna minnísee maríasa miqí mariasa innaarúnaindaraa aainaina faiqí sía amanaikí maria aainaina áuqamásee uqaqífiqainaqa aníara kúqaa mindáaraa fee qianáuree qímariafanoo. Qinée fúka innaarúnaindaraa aainaina sía uqannífiqaanaura. Náuraafa óoqai kúqu fasiqafa Yoonaanaindi mifá kai káqi máridanoo mifá qaaramoó fáasaana faqa qaaramoó éendaki faqa noodáanna firaaná áranandaki márinau. Mi-ufána qímaseenoo quqásee finau.

(Yísufa narí kuqufínoo qaaramoó éenda faqa fáasaana faqa madikakí márianínnanara quandáseenoo miqí qinau.)

Únna ufara mandá ooruku anoonara foora eeráiriaqa.

(Mareekoo 8:14-21)

⁵Yísufa narí faiqi námufaqa nammári farúma dínnafainni kanúqaki óonu raqau. Miná faiqi námu féemuara randóosia qiqau. Óo dóo aunúsee káqi sámu ániqa.

⁶Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminau. Ínnee Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Sadikai ámaana ufa írimariasas faqa misá atíqee mari ooruku anoonara foora rufíeeqa eeráiriaqa.

⁷Misá iriséeqa narí qímami narí qímamimasee qiqau. Óo maasá féemuara randáunanoo mifá ooruku anoonara qídaqinoo.

⁸Yísufa mi-ufána iriséenoo qímanniminau. Ínnee qinísaa írirana rusírana sía amaná máridanoo. Ínnee nánaree sía féemu máraanara narí qímami narí qímami qídee. ⁹Ínnee sía fee íridee. Moodáannai qísauku (5) feemu faqa fáifa tauséena (5,000) fasiqa noonára, dóo aunídee sía fee íridee. Mi-karí náquma átaraasa uqá fee riqau. ¹⁰Kafáa moo kári moodáannai qísauku taikásee dínni óonu qaaramarasee (7) féemu faqa foo tauséena (4,000) fasiqa faqa noonára dóo ínnee miná faqa aunídee sía fee íridee. Mi-karí náquma átaraasa uqá fee

riqau. ¹¹Ínnée nánaree sía qíní óosanara íridee, sía qínée féemuara qúnaqa. Farisai ámaana ufa írimariasaa faqa Sadikai ámaana ufa qímariasaa faqa misá mandá oosanara ruffaaqee qímasee ooruku anoonara qíqa.

¹²Misá mi-ufána iriséeqa mi-ufa oosanná dóo náaqooki íriqau. Mifá sía ooruku anoonara eeráíriranara qinau. Farisai ámaana ufa qímariasaa faqa Sadikai ámaana ufa qímariasaa faqa misá mandá írirana uqannífiqaranara quandásee ooruku anoona kíkíqa úsinau.

Peetooroofa Ánutuna ásauku mundíranara koorooinau.

(Mareekoo 8:27-30; Ruka 9:18-21)

¹³Yísufa Seeseeria Firipai máqa máaqaki óorureenoo narí faiqi námu irámmirinau. Faiqí misá faiqí nímaaku qíníara nána fasiqee fee qídee.

¹⁴Misá iriséeqa qímamiqau. Moó fannoo aníara Yoohaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoo márifa márídanoommifoo qídaqa. Moó fannoo tamummáqara fasiqa Eeriaa fee qídaqa. Moó fannoo tamummáqara fasiqa Yeerimaiaa fee qídaqa. Moó fannoo Ánutuna tamummáqara fásiquaqakiqari moó fannoo fee qídaqa.

¹⁵⁻¹⁶Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo narí faiqi námu irámmánnimaqanau. Ínnée qíníara yáfasiqanee fee qídee qímasoofanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa Yísuna qímaminau. Anée óoqai Ánutuna ásauku mundírafa máriananoo anée káqi márira Ánutuna ámaaku máriananoo.

¹⁷Yísufa iriséenoo narí qímaminau. Óo Simoona Yoonaana amarána ámaaku, maqásaa fasiqa sía miqí qímasee aní qímamiaqini. Innaarúnai qíní qíkoofa mifá kai aní áaqoosaa rínoo. Minára anée asasímarianafa máriananoo aní qímaminoo. ¹⁸Qinée aní qímamidaqa. Anée Peetooroofa aní áuqu óosana óonifa máriananoo. Qíní qíkoofa qíníara uqafiqainasaa mi-ufáfa firaa ooníara foora márínara qinée mi-firaa oonínasaa qíní amaana máqa usakáanaura. Qíní saqáriki máriasaa qumáreeqa qeeqá amaana maqáikamandaanáura. Mi-oonínasaa qíní máqa usakáanaura. Kúqirafa sía amana mi-amaana maqána rafáaqa fúannoo. ¹⁹Peetooroofa, qinée innaarúna kóoqi atúasee kéeqeemariana kíqa ánoonara foora aní ámíanaura. Anée maa-maqánasaa moo áinainara anée iriséenana mandáikammi ifoo qínaqa qinée faqa innaarúnnai miqí kai íqa mandáikammiifoo qianáura. Anée ámiqi ifoo qínaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa ámiqimmi ifoo qianáura.

²⁰Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqinámu qímanniminau. Afeekaikámasee qumeé uqannándaqa. Qinée óoqai Ánutuna ásauku mundíra fasiqa márúnausa minára sía moosá qímannimiaqa, kukéeqaqa.

Yísufa narí kúquanínnanara kooroo inau.

(Mareekoo 8:31–9:1; Ruka 9:22-27)

²¹Mi-karí óosanarasée miqóoqari narí kúquanínnanara qímannimi máree finau. Mifá Yeerusareenni óoru fíranara faqa qímanniminau.

Faiqí firaasá faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa Mooseena sándufa uqannífiqee márusa faqa misá firaa dinee miqóo narí Yísuna ámiranara qímanniminau. Kúqáriranara faqa qaaramoo fáasaana fíndi fúanínnaanara faqa qímanniminau.

²²Peetooroofa maa-ufána iriséenoo Yísuna káqinni maréeqee quqáseenoo áaqooki qáoo qinoo qímaminau. Óo karaambáiq, sáa. Aní kúqiranara Ánutufa qáoo qíannoo maa-ainaináusa síamma aní árifaranoo. ²³Yísufa iriséenoo quandáseenoo Peetooroona qímaminau. Sadanna sée marée fúa, qínaaqiannai áiqaree fúa anísaa qíkuamaki áqufuanóora. Anée sía Ánutuna írirana máree márianafa, fífaufaiqí írirana máree marianafa.

²⁴Qinée aunírira saqarisaa kúquanaura. Faiqí ánaasee moó fannoo qiní íriranamau fínafa miqí kai íannoo. Narí márira ainaina maí uturúqu quqáseenoo qiqá dúqusaara qiqá ufasaara, qiqá daanna rámasee káqi kúqariranaki kéeqaani. ²⁵Moó fannoo narí káqi máriranara tatamáqianinafa narí káqi márirana taikáannoo. Moó fannoo qiníara narí maaqóo márirana minnísainafa mifá narí káqi márirana kásooqaqee paqúriannoo. ²⁶Faiqí moó fannoo aiqáma maqa maaqa naríara maraséenoo aiqáma minakí mari ainaina naríara kai afapíte marífa kúqinoo narí aunduráindaraafa kurídiranaki fínanoo narí úriqaraidanoo fee. Óo sía uqanna úriqaraidanoo. Kúqiranakiqari mi-fasiqáfa nána feefauru Ánutuna amiseenoo kaifáa narí aináinannoo fee narí aunduráindaraana idákinaana kaifáa máraannoo fee. Sía amana máraannoo. ²⁷Minára qinée faiqí nímaaku qúmuanaura, qiní qangiroo námufaqa qiní qíkoona káaqa aréenaranaki qúmuanaura, aiqáma faiqí ánaasee misá saika áuqee maríana ákiaqara nímirara qúmuanaura. ²⁸Kúqaa ánoona ufa qinée qímannimidaqa ínnikiqari faiqí qaaramoó sía kúqirai káqi márifaqa qinée faiqí nímaaku qeeqá innaarúna ququsa úriqarara ququsa namufaqa ínni nífusaa qúmuanaura.

Áaqanasaa Yísuna afaaqa mookínoo káaqa qámaqinau.

(Mareekoo 9:2-13; Ruka 9:28-36)

17 ¹Miqí qímaseenoo qísauku dínni taikáseenoo dínni óonu moodáa marasée fáasaana taikáseenoo Yísufa Peetooroona faqa Yameesana faqa miná ákaqa Yoohaneena faqa minamúsa nífiqeenoo áaqanai náriaraa náadumai óoru fiqau. ²Miqóo misá óoru roofanoo Yísufa moó afaaqa ámiqira afaaqa máranau miná áfiri súaniara foora káaqa ámaqinau miná qamunna faqa éekara aruáqinau nífu qáfoofanoo nífu faqa dároodáraa inau.

³Miqí másoofanoo óoqai taikáseeqa Ánutuna faqa innaarúnai máruqanda Mooseefa faqa Eeriaafa faqa akooqóo maqásaa misá nífusaa aniréeqa Yísuna faqa ufa qiqau.

⁴Peetooroofa qáfamásee Yísuna qímaminau. Karaambáiq, dúfi dúfi anée maasá qífíqee adíafaa írannai maí úruanano. Anée qínaqa káqikaa úiqaana maqa qaaramoó áuquanaura. Aníndi moó, Mooseenaindí moó, Eeriaanaindí moó. ⁵Peetooroofa káqi qímarufano káqa qárana asuru fannoo aiqáma rafáaqa finau. Ufa moó, asurukíqari Yísunara qímanniminau. Maafá qiní qímaaku qiní káqa minára qímuqusidanoo. Qiní dídirafa minásaa márídanoo, miná ufa íriaqa.

⁶Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa káqa ruffeeqa nóorindari maqásaa áqufiqau. ⁷Maqásaa mapámiqa márufano Yísufa aniréeno ásauku misásaa mundínoo qinau. Fíndi fuaqa sía rufíaaqa. ⁸Miqí qufaqa misá káqi kaaqóo uqérafufaqa múrufi Yísuna kai qáfaqau sía faiqí moó márínanau.

⁹Misá miqóoqari Yísuna saimbaqa áaqanaindari qúmimarufano Yísufa maaqí qímasee afeekaikámasee qímanniminau. Ínnee áaqanasaa mee qáfaa aináina sía ínnee moosá qímannimiaqa. Qinée faiqí nímaaku kúqiranakiqari fíndi fúanaqa miqóo kai qímannímiaqa.

¹⁰⁻¹¹Miqí qímasoofaqa miná faiqi námu iráida qiqau. Maasá Mooseena sándufa uqannífiqee maríasa óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa akara ásaanarumasee moo fásiqara Eeriaana aanna rée márifa Ánutuna ásauku mundírana áfunni ániannoo fee qídaqa. Misá yáfasiqanaree miqí qídee qufano Yísufa qímanniminoo qinau. Misá kuqáa qídaqa. Eeriaana aanna rée márifa ásauku mundírausa qiní qífunni aiqáma ainaina andeeqáanifeera indaarú ániannoo. ¹²Qinée qímannimidaqa, íriaqa. Kuqáa Eeriaana aanna rée márifa qiní qífunni dóo áninoo. Aniroofaqa misá minára sía írirai narí íriranannai kai dapikámásoofano kúqinau. Miqí kai mándee qinée faiqí nímaaku káqikaaqóo misásaa farindámaki áqufuanaura.

¹³Miqí qímasoofaqa miná faiqi námu iriséeqa Yísufa Yoohaneefa nammári nímimarunara Eeriaana kíkíqa ususéeno qídaqino qiqau.

Yísufa qumuréeno kumaaráa aunduráki áfaanna márúna áfaqanau.

(Mareekoo 9:14-29; Ruka 9:37-43a)

¹⁴Misá áaqanaindari qumuréeqa faiqí ánaasee súqíqa máruqoo qumuroofano faiqí moó fannoo Yísuna óorinni rufíaidanoo ani aqoori sáunara fínoo tootoonasaa óoqu márifínoo qíkí ráqaidanoora foora Yísuna qímaminau. ¹⁵Óo karaambáiq, qiní qímaakuara ámuqusinana dadaaqía. Mifá fuséenasana árimarifaqa ámiqimmásee aurí marifaqa. Maqee maqee káqi idáki áqufidanoo maqee maqee nammáriki áqufidanoo. ¹⁶Qinée qeeqá qímaaku áfiqeeqa aní faiqi námu máriaqoo múnusaunaqa sía amaná misá mi-aurirána taikáafaqa, minára aní qímamidaqa.

¹⁷Yísufa miná iriséeno aiqamausa qímanniminau. Ínnee qiní ufasaa írirana rusírafa síaisa máríafano káqa foombóo rímariasa máríafano.

Qinée kisaasasaa inniki mārūnaqa innēe sía dauní írimariafaqa. Kisaasasaa fee ubíqafi inni mandá oosana ummaara mārāqa fuanáuree. Sée mi-kumaaraaná mārēe maí ániaqa qufaqa miqímīqau. ¹⁸Yísufa mi-afaannána aqioofanoo fufanoo mi-kumaaraaná mi-karí kai miqóo kai andeeqá aisānau.

¹⁹Yísuna faiqi námu káqikaaqoo marikíqa óonurandee qumēe kai anirēeqa Yísuna qímamīqau. Maasá nánaree áfaanna aqíqáunanoo fee sía fínoo fee. ²⁰Yísufa qinau. Innēe qínísaa írirana rusírafa káqikaafa mārīnara kai miqíafanoo. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa. Innēeqa írirana rusírafa maqána qaqama miqírafa káqikaafa mārīnaqau maa-aaqannára qífanooofau meeqái finí. Innēe miqí mārīfaqau aiqáma ainaina amanámmīfoo qíní. ²¹(-)

Yísufa kafáa narí kúquanínnanara qímanniminau.
(*Mareekoo 9:30-32; Ruka 9:43b-45*)

²²Yísuna faiqi námu Kariree máqa máaqai moodáarunna moodáasaa súqīqa mārīdaqa nīmarufanoo Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí nísaukuara qínēe faiqí nīmaaku fuanáura. ²³Misá qíní kuqá dārīfaqa qaaramoó fáasaana káqi mārīqa fíndi fuanáura. Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu minára óonumafi írufanoo nīmuqusa mandáikinau.

Amaana máqa takisa nímimariana noodáanna
óokinaana marasēe nímīnau.

²⁴⁻²⁵Misá Kapeeranaumma máqusa óonuroofaqa amaana máqa takisa mārēe marúsa misá Yísunara nisaurúseeqa Peetooroofa mārūqoo óonuree íráidaqa qīqau. Aní firaafá amaana máqa takisa sía fee áqidanoo fee qímasoofanoo Peetooroofa eeóo áqidanoo qinau.

Miqí qímaseenoo káqikaaqoo máaqaki kēeqoofanóo Yísufa miná moo áuqu rámasēe qímamīnoo qinau. Simoona maa-maqánasaaqaraasa misá óosana maaqímminoo mārīdanoo. Moo máqannaasa namuqáa afeekaikámasee nārīrarammāsaida namuqáandi kai fee takísa mārāida fee, nārīndi nārī maqannaasaindi fee kai mārāidee qufanoo Peetooroofa miná irisēenoo qinau. ²⁶Namuqáandi kai mārāidaqa. Narí maqannaasa úriqararāusa mārīafanoo sía uqanna misáki mārāidanoo.

Yísufa irisēenoo qinau. Kúqaa qīananoo, miqí mārīfaqa úriqararāusa níku nísauku nīfaaqa quqásee mārīdaqa. Maasá úriqararāna Ánutuna áiku ásauku mārūnausa mārīda. Nánaree fīfau Ánutuna amaana máqa takísianauree. ²⁷Sía nīmīnaqa maasára nóori rúnifoora. Sáina anēe táfa mara mārēe nammārīki óoquree áquseenana indaarúqaa noodáanna rarisámaseenana óo raqáseenana qáfāa. Moodāa munnimma minakí mārīannoo. Anēe qíníara faqa aneennára faqa mi-munnimmána marēeqeena amaana máqa takisa mārēe maríasa nīmīnanoo ufa taikáni.

**Faiqi ánaaqiara foo reendeénirafa innaarúna
ququsaki úriqararafa máriannoo.
(Mareekoo 9:33-37; Ruka 9:46-48)**

18 ¹Mi-aukuanná miná faiqi námu Yísufuqoo anirée irámmirida qiqau. Innaarúna ququsaki yáfee úriqararafa márídanoo fee. ²Mifá iriséenoo faiqi ánaaqi moó miqóo márúna áaroofanoo aniroofanoo maréeqeenoo narí faiqi námu qámbaanai quqáseenoo qímanniminau. ³Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimida. Ínnee sía óonu quándakinaqa sía kafáa ánaaqi ánaaqi kámmafinaqa innaarúna ququsaki sía fifáranoo. ⁴Moó fannoo narí kai maa-kaqikaa faiqíara foora fifimandeenoo márínafa mifá innaarúna ququsaki úriqararafa máriannoo. ⁵Yáfee moó fannoo qíní ufara iriséenoo quandáfinoo faiqi ánaaqi maaqáairana asasammásee áqoondikinafa miná faqa qíní faqa miqí kai ínoo qíqoondikiannoo.

**Yísuna mandaaqásaannanakinaana faiqi ánaaqi mandáinainaki
quqásainafa numóo máriannoo.
(Mareekoo 9:42-48; Ruka 17:1-2)**

⁶Faiqí moó fannoo qínísaa atooqée marí kaqikaa faiqina mandóosana uqafíqainanoo mi-faiqífa sáamurinanoo, mi-fasiqána mi-mandoosanná uqafíqeenari fasiqana miná numóo úriqaránoo máriannoo mandáinainaki márídanoo. Fáasai mi-fasiqáfa óoni firaatíá qumáreenoo narí anukaki ususéenoo nammáriki áqufínoo narí kai narí árinoofau narí numóo óorudupínoo máriqíni. Mi-faiqi anaaqína mandá oosanna uqafíqainanóo mi-numoofá firaafá máriannoo. ⁷Maa-maqánasaa mandá ainaina moómoo minakí máriannoo. Mi-manda ainainná áukuana áukuana sía taikáannoo káqi máriannoo, faiqí mara quqáidanoo. Minára numóo firaatia mári ifoo qídaqa qimudáoo qídaqa. Mandáinaina óosana óonu rarisáinafa mi-fasiqánaki faqa firaa numoo tiá mári ifoo qídaqa. Minára qínée qimudáoo qídaqa.

⁸Aní ásauku fannoo fee, áiku fannoo fee aní ani rarisámeeqeenoo mandá oosanaki quqéemarinnana miná ateehá áqua. Áiku ásauku síainafa márira maqaki kéeqafinana amaná márinnaranoo. Aneenná áiku ásaukuara ámuqusinana káqi mandá oosana marasée mári inafa mifá náaruara márira idaki rafúseeqee áqusainafa sía amana márinnaranoo. Mandáikamminnaranoo. ⁹Aní áfu aaqoo fannoo fee aní rarisámeeqee mandá óosanaki quqáidanoo fee miná díqi áqua. Anée moodáa afu aaqoo faqa káqi máriranaki kéeqarafa amaná márinnaranoo. Aiqáma afu aaqooqara káqi márídanoo aní rafúseeqee idáki áqusainana sía andeeqéennaranoo. Mandáikamminnaranoo.

**Sipsípa ánaaqi auíanoo mári quandára ufa.
(Ruka 15:3-7)**

¹⁰Ínnee aufariaqa. Sía uqanna faiqi ánaaqi moó fannoo maaqírafa ákoo uqannaqáni. Ínnee mi-oosannára eeráiriaqa. Minára qímannimianauro.

Innaarúna maqusai qangiroouqa maqásaaqaraa faiqi ánaaqi misá náadu náadu rakíinnimaqara qangiroouqa qiní innaarúnaindaraa qíkoona óorisaa kíkíqidaqa nári faiqi ánaaqi maa-maqánasaaqaraasa rakíinnimaqaranara Ánutuna qímamidaqa miná óorisaa márídaqa. ¹¹(-) ¹²Ínnee maaqiánna ufana nána íránanee írífaree. Faiqí moó miná sipsípa moómoo márída moodáannai qísauku fasiqa arusée márufanoo misákiqari moodáa kai auíanau. Misásaa rakísi maru fasiqafa aiqáma sipsípa anusáa súqu quqáseenoo misákiqari moodáa auíanoo márúnara randárara finau. Qínée kúqaa ufee qída fee. Kúqaa, aiqáma sipsípasa rakísi mari fasiqausa miqífaranoo. ¹³Mi-fasiqáfa mi-sipsipána paqúrimáseenoo káaqa minára asásiannoo. Moómoo sía auíanoo máriasara mána mániannoo. ¹⁴Miqí kai mándee qiní innaarúnai qikoofa faiqi ánaaqi moó kurídiranara ákooqaidanoo. Aiqáma uqanna káqi náaruara máriranara innaarúnai níkoofa áididanoo.

Aní ákaqaafasaa aní mandáikammamaqaina ufafa.

¹⁵Aní aqoónafa aní mandáika mamaqáinana anée mi-fínnai óonuree narí mandóosanara qímamia. Inneeqára kai máriaqa sía moó fannoo mariani. Mifá aní ufa irisáinana dóo anée aneenná aqoónnana kafáa áqoondikina márinnaranoo. ¹⁶Mifá aní ufa sía írinana anée Mooseena sándufamau finana faiqí qaara fee moodáa fee nífiqeenana aqoónna finnai fúa. Misá maasá faqa aní mandáinaina qáfee fee qiaqéera, aní dadaaqiaqéera aní ufa ánoonaikianifeera. ¹⁷Mifá misá ufa faqa sía írinana amaana máqaki kéeqeemariasa qímannimiaqa. Amaana máqaki kéeqeemariasa ufa sía írifaqa aamína máqannaara foora mámaqaa sía miná faqa ufa qía, mandá tákisa máree mária fasiqausára foora fidiaqaa mámaqa.

Moo áinainara Ánutunara innaaru qínanoo ámiannoo.

¹⁸Qinée ánoona ufa ínnei qímannimidaqa. Ínnee maa-maqánasaa moo áinainara iriséenana mandáikammíífoo qiafaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa mandáikammíífoo qianáura. Ínnee ámiqimmíífoo qiafaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa ámiqimmíífoo qianáura. ¹⁹Qinée kaifáa moo úfa qímannimidaqa. Qaara fasiqa maa-maqánasaa maqásaaqaraa nána aináinaree moodáaqoo naundurá quqásee iráifanoo innaarúnai qiní qíkoofa mi-ainainná nímiannoo. ²⁰Yái fee qaaraqánda fee qaaramoó fee qiní dúquara iriséeqa súqiqa misá qámbaanai qeeqá faqa qumeé márídaqa ínniki márída dadaaqianáura.

Mandáinainira faiqiara quandára ufa.

²¹Qímasoofanoo Peetooroofa aniréenoo qinau. Óo karaambáiqá náquma kari fee qiní qiqoónafa mandá óosana qíminaqee miná ákiaqara

mínnáisaanauree. Moodáa qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée kári fee mínnáisaanauree.

²² Yísufa qímaminoo qinau. Sía moodáa qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée kari fee qídaqa. Moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa óonu moodáannai qísauku taikásee fasiqa áiku ásauku miqúmma kari aqoónnana mandá óosana ákiaqara minnáisaaneera qídaqa. Fíqaramásee moómoo kari minnáisaaneera qídaqa.

²³ Minára qinée moo úfa qímamianauree. Innaarúna maqusa maaqímminoo máridanoo. Firaa rakisirafa moó márinau. Mi-rakisiráfa narí dadaaqí maru fasiqausa súqusee úfaasu nímiáfanna munnimmana andeeqánauree qímasee súqinau. ²⁴ Súqusee iréemarufanoo misákiqari moó fannoo narí karaambáiq munnimma moómoo fíqaramásee naríara firaa munnimma moómoo rafáaqafinau. ²⁵ Mi-fasiqáfa sía amana narí karaambáiq ámuufanoo narí faiqi námu qímammimminau. Moosá miná ánaaqa faqa faiqi námufafa nimisée ínnée minásaaqaraa feefauru maréeqee qímiqafa, mi-munnimmána ákiaqariani. ²⁶ Mi-fasiqáfa iriséenoo ámuqusufanoo óorindari maqásaa rupáita máfufanoo qikí ráqaidanoo iranau. Óo qiní karaambáiq, qiníara kásooínaqa qinée aiqáma aní munnimma ámianauree.

²⁷ Miná karaambáiq iriséenoo ámuqusufanoo miná áika tatúseenoo idukúseenoo quqáisanau.

²⁸ Mi-dadaaqira fasiqáfa ráudamakufanoo maqúsai óoquireenoo aqoónna dadaaqira fasiqa qáfeenoo anukakí qumáreenoo qinau. Qinée munnimma káqikaana ámiáfannana káqi káqi mara qímia. ²⁹⁻³⁰ Miqí qufanoo miná dadaaqímaru fasiqafa maqásaa áqufínoo reendeenámamdee qinau. Óo qiníara kásoo ínaqa qinée aní munnimma ámianauree qímasoofanoo miná aqoónafa afeekaikámáseenoo mi-fasiqána karafúsaki quqánau. Qiní káqikaa munnimma qíminafa idukúanee qinau. ³¹ Karafúsaki quqásoofafa miná aqoónausa qáfoofanoo nímuqusa káaqa mandáikufafa misá nári karaambáiqinnai óonuree aiqáma mifá áuqoo óosana óosanara qímamiquau.

³² Karaambáiq fannoo iriséenoo miná dadaaqira fasiqa áaramáseenoo qímamimminau. Anée mandá dadaaqira fasiqa máriananoo. Anée qiní reendeenámamdee qíma qímianaqa aní áika aiqáma tatú áqifa.

³³ Náqaa fee ifanee sía fee anée miqíkai ínana aneenná aqoónnanara ámuqusinanee. Qinée aníara miqúnandee iaqaana. ³⁴ Miqí qímaseenoo áranaqoofanoo áriira maqaki quqásee qinau. Misá miqóo aní áriisaifana kaifáa qiní firaa munnimma qíminafa idukúanauree.

³⁵ Yísufa mi-ufána qímaseenoo narí faiqi námu maaqí qímasee qímammimminau. Ínnée faqa sía ínnéeqa niqoónausa ínnéeqa naunduránnoo misá níkiaqara mi-aikána sía tatíqa aunífanoo qiní innaarúnai qíkoofa faqa miqí kai ínoo ínni áika sía tatúannoo.

Yísufa faiqí ánaasee nariara nariara minnisaranara qímanniminau.
(*Mareekoo 10:1-12*)

19 ¹Yísufa maa-ufáusa taikáseenoo Kariree máqa máaqa minníseenoo Yudeea máqa máaqai óoqu finoo Yooradanna námari dínni afainni márínau. ²Miqóo óonu márúfaqa faiqí ánaasee moómoo áfaqee óonu roofanoo misá aurírana taikánnisanau.

³Farisai ámaana ufa qímarusa misá miqóo aniréeqa Yísuna ueeqásee amanammásee qáfararee qímasee qímamiqa qiqau. Amanée faiqí fannoo óosana óosana ainainara qímaseenoo narí ánaaqa minnísaannoo fee, Mooseena sándufa rukíaseenoo fee miqíannoo fee.

⁴Yísufa iriséenoo qínau. Sía fee ínnée Mooseena ákara ásaanaridee. Óosana árooqooqari Ánutufa óosana araséenoo misá áuqínau. Faiqí faqa ánaasee faqa óosanaraseenoo áuqínau. Sía fee ínnée mi-akaránara írídee. ⁵Ánutufa minára maaqí qínau, qínée óosana árooqooqari faiqí faqa ánaasee faqa áuquafannanara faiqí narí ánoona ákoona minnísee narí ánaaqa faqa moodáanakikíannoo. Miqóo náriqa miqandá moodáa márifarano. ⁶Yísufa minára kaifáa qímanniminau. Miqandá sía qaaraqánda márifaqa moodáa amaqiara foora márifarano. Ánutufa moodáanaki áquminafa sía uqanna faiqí idukúafa.

⁷Farisai ámaana ufa qímariasa miná iriséeqa qiqau. Mooseefa sándufa ákara rúma quqáqoofa márída. Minnísara papiqa ákara rúmeeqee ánaasee amisée aqiqáa. Mooseefa miqí qímaqaiwana Yísu anée náqi fee qídane.

⁸Yísufa iriséenoo qínau. Ínni írirana mandáikinara ínni nímuqusa sía amaqí márifa afeekaíkinoo ámatooki márínara minára kai Mooseefa ákooqee márufano ínnéqa nínaaqara minnísaqqee qínau. Indaarú kúradoo aukwana sía miqínoo márínau. Miqóo Ánutufa miqandára apíqa máriaqee qínau.

⁹Qínée qímannimidaqa, faiqí yáfee narí ánaaqa sía úmmuarimari anaaseena andeeqára ánaasee káqi minníseenoo moo ánaasee márínafa, mi-fasiqáfa qúmuarammidano.

¹⁰Miná faiqi námu anirée qímamidaqa qiqau. Faiqí ánaasee miqíqa márídaqa amaná faiqí náriqá kai márídaqa adeedaana máriaqaana. Maasá andeeqáídee sía fee andeeqáídee.

¹¹Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminau. Faiqí aiqáma máa ínni ufa sía amaná máraaqeera. Ánutufa miqíannee qínausa misá kai adeedaana amaná márífara, sía aiqáma miqífaqa. ¹²Nífaandama itírausa misá máqookari kai nífaandama síaisa misá sía amaná ánaasee máraaqeera. Kaifáa akaqáusa nífaandama itírausa faiqí kai nífaandama itinnímaqasoosa márídaqa. Misá faqa sía amana ánaasee máraaqeera. Kaifáa ánaasee síaisa moó, misá innaarúna maqusara kai irisée

náriqá kai ánaasee síaisa márídaqa. Andeeqásee márïanauree qímasee Ánutunara kai irisée miqídaqa. Misá faqa sía amana ánaasee máraaqeera. Yáfee mi-sandufána amaná márïnafa mifá kai máraani.

Yísufa faiqi ánaaqiuqa nifaaqóoqa qinau.

(Mareekoo 10:13-16; Ruka 18:15-17)

¹³⁻¹⁴ Misá faiqi ánaasee, nári faiqi ánaaqiuqa moómoo nífiqee Yísufuqoo ániqau. Yísunara miná ásauku misásaa mundúseenoo innaaru qíanifeera nífiqee ániqau. Yísuna faiqi námu faiqi ánaasee nári faiqi ánaaqi faráfara qíaafoo qímasee niqíqámasoofanoo Yísufa qinau. Sáifaqa máree ániqa. Sía rafáaqafunnisaaqa. Innaarúna máqusa miqírausaindi márïdanoo. ¹⁵ Miqí qímaseenoo narí ásauku misásaa níkiaaqa mundúseenoo nifaaqóoqa qímaseenoo findimeeqeenoo moosáa finau.

Aináinafaqaa kumaaraa innaarúna áanara iranau.

(Mareekoo 10:17-31; Ruka 18:18-30)

¹⁶ Faiqí moó fannoo Yísufinnai aniréenoo qímamïdanoo qinau. Qufasaa rakísirafa nána ámiqira saika áuqamamaqáananoo fee Ánutufa innaarúnai náaruara márïrana qímiannoo fee.

¹⁷ Yísufa iriséenoo qímaminau. Anée náqaa ifanee qiníara ámiqira ainainara iráïdane. Moodáafa kai Ánutufa mifá kai ámiqirafa márïdanoo. Sía moo ámiqirafa márïdanoo. Anée náaruara márïranaki kéeqararee qíðanee. Dóo amaná, anée Mooseena sándufa ásaana rúmasee mi-maú kai fúa.

¹⁸ Miqí qímasoofanoo mi-fasiqáfa iráïdanoo qinau. Nána sándufee maráanauree. Yísufa qímaminoo qinau. Ínnee sía kuqá náruaqa, sía faiqí ánaasee úmmuariaqa, sía aináina úmmuariaqa sía kóotaki moosára únna ufa qiaqa. ¹⁹ Aneenná ánoona ákoona núqu uqéeraidana nímuqusa idaaqámmánnisaa. Anée aneennára ámuqusianandee kái ínana aqoónausara ámuqusiani.

²⁰ Mi-kumaaraafá iriséenoo qinau. Anée qíanandee mi-sandufáusa dóo aiqáma maraqáunausa márídaqa. Nána saika fee moó faqa qínée áuqamásaanano fee Ánutufa náaruara márïrana qímiannoo fee.

²¹ Yísufa iriséenoo qímaminau. Anée innaarúnai átisaa kai márïananoo. Anée aiqáma máraannee qímaseenana aneenná qumíasana aiqáma mara máreenana moo átinai nimiséenana feefaurú maraséenana kudifásiqua nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai márïannoo. Miqínana dóo ánia, qiní faqa fúa. ²² Mi-kumaaraafá mi-ufána iriséenoo óori ákooqamáseenoo finau. Narí aináina moómoo márïnara minára óonumafi iriséenoo óori ákooqamáseenoo finau.

²³ Mifá fifufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminu. Kúqaa ufa ánoona ufa qínée qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo

aináina faqaafa innaarúna maqa maaqaki kéeqaaneera anúqinnara mammáqamminnáranoo. ²⁴Qinée kafáa qianáura. Amanée qóosa fannoo úka áamarai kéeqaannoo fee. Sía amana fúannoo titiqíannoo. Dóo miqí kai másee aináina faqaa fasiqa innaarúna kóoqiki kéeqarara anúquannoo.

²⁵Miná faiqi námu mi-ufána íríqa tautíqa qíqau. Aní ufa miqínnoo márínanoo fee, yáfee moó fannoo amaná innaarúnnai óoru fúannoo fee sía amana fúannoo. ²⁶Yísufa quandáfinoo misá nári nínđafamásee qímanniminau. Faiqíki maa-ainainnáfa sía amaná márídanoo. Ánutufa aiqáma ainaina amaná márífa márídanoo.

²⁷Peetooroofa iriséenoo qímanninoo qinau. Maasá qíqafa. Maasá aiqáma ainaina quqásaunau aní faqa fídaqa. Minára Ánutufa nána ainainee maasá qímiannoo fee.

²⁸Yísufa iriséenoo misá qímanniminau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínnei qímannimidaqa. Fúka maqa maaqa Ánutufa kásooqaqee áuqusainaqa qinée faiqí nímaku qíní firaa kaaqa qara ufířira qáarisaa, qaarí ufíqisee minásaa óoqu mari fínaqa faiqí ánaaseesaa rakísi máríanaqa ínnee qíní faqa fímariasa ínnee qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée nári ufířira qarisaa qíní faqa óoqu marífířaranoo. Ínnee miqóoqari Isaraee máqannaa qíkunni óoqu qaara marasée óosana Yakooboona faiqi námu átiqíqari kambíqaraua misá níku nísaukusaa rakísířaranoo. ²⁹Yáfee moó fannoo qíní dúquara iriséenoo narí máaqa faqa narí ákaqaafasaa faqa narí ásooqmaaka faqa narí ánoona ákoona faqa narí faiqi faqa narí saqamáinaina faqa aiqáma minnísainaqa sía miná ákiaqara kai ámiana. Fířau faqa ámiana innaarúnai náaruara márířana faqa ámiana. ³⁰Moómoosa maqee úřiqararaua máríasa misá innaarúnnai óoruree uréeqaraua márířaranoo. Moómoosa maqee uréeqaraua máríasa misá innaarúnai óoruree úřiqararaua márířaranoo.

Aináina faqaafa áfaaramáseenoo aináinira faiqíuqa nímu quandára ufana.

20 ¹Minára Yísufa qímanniminau. Ánutufa innaarúnai máríasa maaqí qímasee rakísinnisaidanoo maaqóo úřiqararaua miqóo uréeqaraua márířaranoo kafáa maaqóo uréeqaraua miqóo úřiqararaua márířaranoo. Qinée miná rakísira óosana aináina faqaa fasiqa kíkíqa úsuana. Ířiaqa. Faiqí aináina faqaafa moó fannoo faiqí uáinna qaqama úmmaqímaru fasiqafa moó fannoo narí uáinna qaqama akuqanóo márufanoo iqáqoofanoo ráudamafinoo maqúšai qumuréenoo narí uáinna qaqama díqí márúsara randánau. Moodáa súanisaa aináinímaru fasiqausara úfaasu aináinimariasara randánau. (Mi-aukuanná misá óosana maaqímmínnoo márínau. Qaqama akuqámáfufanoo mi-ainainná ákoofa kanánaana maqúšai óonureenoo akaqáusa qímanniminau. Ínnee qíní qaqama tiqí qímířafa maqee fáasaanara kai eendí marínaqa

moodáa faasaanara mi-munnimmána kai nímianaura.) ²Mi-fasiqáfa paqúrimandeenoo aináinira fasiqauqa faqa úfaasu ainainímarúnana ákiaqara mi-munnimmánara ufa qímariqau. Ufa qíqíséeqa andeeqáseeqa dóo narí aináini márunnai niqíqoofaqa fiqau. Misá moodáa faasaana aináiniuna ákiaqara moodáa munnimma deenariasee qímarusa minára andeeqáseeqa aináinai fiqau. Kanánaana sáarisufa námufaqa aináinai fímariqau.

³Súani káqikaaqóo ururéenoo kéekooqufanoo aináina faqaa fasiqa fannoo maqúsai kafáa óonureenoo nínndafoofaqa faiqí moómoosa kai óoqu faaqée iqau. ⁴Níndafamáseenoo qímanniminau. Ínnee faqa qiní uáinna ququsaki fífaqa fáfaa eenáinaqa ínnei aináinirana ákiaqara kái nímianaura. Qímannímisoofaqa eedóo qímasee fiqau. ⁵Súani qámbaanai aináina faqaafa kaifáa maqúsai óonureenoo akaqáusa qímannimisoofofaqa misá faqa aináinirannai fiqau. Súani afu muqúnnei mara ubeekoofanoo kafáa óonureenoo kaifáa miqí kai másee akaqáusa qímannimisoofofaqa misá faqa fiqau.

⁶Eenóofanoo mi-fasiqáfa kafáa maqúsai óonuree nínndafoofaqa faiqí akaqáusa káqi óoqufaaqee márufanoo nínndafeenoo qinau. Náqaa fee ifaqée ínnee káqi kai maa-faasaanná máriafanoo, dóo eenéenoommi. ⁷Misá iriséeqa qiqau. Faiqí moó fannoo sía qífaqa maasá maréeqa káqi márídaqa. Miqí qímamufanoo mifá misá faqa narí aináinai nífiqee finau.

⁸Eendúfanoo mi-fasiqáfa narí rakísira fasiqa áaramáseenoo qinau. Anée maqee aináiniasa nífiqee míniseenana aináiniaana ákiaqara feefaurú nímia. Ínaaqianna fímariasa misá indaarú nímia. Misá nífunni fímariasa misá nínnaaqianna nímia. Kaifáa súani qámbaanaikífaqa fuasá misá nínnaaqianna nímia. Súani kéekooqífaqa fuasá misá nínnaaqianna nímia. Maqee iqáqaiqa fuasá misá nínnaaqianna uqanna nímiaqee qímasoofanoo miqímminau. ⁹Eenéemaru ínaaqianna fuasá misá aniroofanoo deenariasa múnnimma moodáa moodáa níminau. Miqí kai másee aiqámausa níminau. ¹⁰Maqee iqáqoo fímarusa miná qáfamasee misá náriara fíraaqóo márarara qiqau. Misá aniroofanoo rakísirafa moodáa deenariasa múnnimma kái níminau. ¹¹Misá maraséeqa nóori runíqa náundaufa náundaufa qídaqíqau. ¹²Maasá maqee iqáqaiqa óonu márídaqa aináini márúnanoo súani dári márifaqa kadáapirídaqa qídaqá. Minára maasá munnimma moómoo qímia. Eenéé márifaqa fuasá misá aináina ímariana amaná óonu dúpimásee nímia. ¹³Aináina faqaafa iriséenoo qímanniminau. Qiní qíqoondiqa sía qinée fúrufaramánnisaida nímidaqa. Andeeqásee nímidaqa. Fáasai kanánaana ínnee faqa qinée faqa andeeqáaunaqa ínnee moodáa deenariasee qianá kai dóo miná kai nímidaqa. ¹⁴Dóo ínnee miná kai máraaqa, ínneeqáindi uqanna dóo máree fuaqa. Qinée indaarú maqee iqáqai fuasá faqa ínaaqiana eenéemari fuasá faqa qeeqá kai irisée amana amana kái nimiqáuna. ¹⁵Munnimma qiníndi uqanna márifaqa nímidaqa.

Sía moonáindifau. Qeeqá kai iriséeqa amaná áfaaramma nímaqaanaura. Ínnee qiní áfaariranara mináree ínni níkoo qaidanoo fee.

¹⁶Yísufa minára narí faiqí námu qímanniminau. Miqí kai másee Ánutuna quqúsaki indaarú fímariasa misá nári aináinirana ákiaqara marasée uréeqarausara fooqíara márifaranoo. Nínaaqianna fímariasa miqí kai másee nári ákiaqara máreefaranoo misá úriqararausara foora márifaranoo. Aiqámausa amana amana kái máreefaranoo.

Yísufa qaaramoókufanoo narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mareekoo 10:32-34; Ruka 18:31-34)

¹⁷Yísufa Yeerusaree máqusai óorufinau. Óoru fídanoo narí faiqí námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqí námu faqa óoru finau. Faiqí ánaasee aaná ititáfufanoo Yísufa narí faiqí námu nífiqeenoo faiqí ánaasee írifoo qímaseenoo aanáfaiqara fídanoo narí faiqí námu qímanniminau.

¹⁸Maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee íriaqa. Maasá Yeerusareenni óoru fídaqa, óoruraananoo faiqí moó fannoo munnimmarammámareenoo qiníara uqeeqásainaqa amaana máqasaa rakísirausa faqa Mooseena sándufa írimariasa faqa qiní qumaréefaranoo. Misá qiní qumáreeqee kúqiranaki quqáqimaqeeffaranoo. ¹⁹Misá qiní qumáreeqee Roomma máqannaasa kíapafa faqa narí sundíauqa faqa qiní mara nímfara. Misá qiníara naanaidara qídaqa uteéti qídaqa qiníara amaráu qídaqa ráitasaa qáinna ateehá rumbéeqoo sámunannai ámiqimandee dárídaqa qifaaqa radíqisaifanoo fidíka qúmuannoo. Miqímmáseeqa misá qiní mara máree aunírira saqarisaa quqáseeqa pirímma darusáifafa kúquanaura. Kúqiranaki qaaramoó faasaana máriqa dóo fíndi fuanáura.

Yameesa Yoohaneesa nínoofa Yísuna írammirinau.

(Mareekoo 10:35-45)

²⁰Seebeedina ámaakuqara Yameesa Yoohaneesa miqandá nínoofa Yísuna faqa fímarufanoo miqóo aniréenoo asaurídanoo reendeenídanoo káqikaa ainainara qianéera qinau.

²¹Yísufa iriséenoo qinau. Nána ainainee aní ámianauree qímasoofanoo mi-anaaseefá qinau. Amanée anée firaa karaambaiqaikínana qiní faiqíqara máreeqeenana aneenná aaqá moó fannoo dínni moó fannoo dínni quqásainaqa mi-qandá aní faqa karaambáikaikiqa márifaqa mi-qandá núqu uqéeranoo máriani.

Miqí qímasoofanoo Yísufa maaqí qímaseenoo narí qímaminau. ²²Anée iráannanara mi-oosannára síammíri máriananoo minárammirídaqa.

Miqí qímaseenoo mi-fasiqaqánda maaqí qímasee irámmirinau. Qinée mandá nammari naannánara qíqa ínneeqara faqa amanée námasee ínneeqara qiní faqa nipatara aupúreefaree.

Mi-qandá iriséeqa qiqau. Eedóo maa-qandá amaná naanáura.

²³ Yísufa iriséeno qímannimínau. Kúqaa ínnee qara qínée náanna nammarina neefáranoo minára qínée íridaqa. Qíní daaqá quqánnimaqee fandinnanara sía qíní saika sía qíníndi, qíní qíkoofa mifá kai mi-ainainná faqaafa máridanoo. Kásooqaqee qínée innaarúnaí karaambáiqaikianaqa yá fásiqanaree qíní qíkoofa qíní daaqá márianee qínafa mifá kai qíní daaqá máriannoo. Óoqai qíní qíkoofa narí kai irisée qímaqoosa kai misá kai qíní daaqá quqánnimaqaannoo.

²⁴ Qísaukuqara taikásee fasiqa káqi márusa mi-ufána írufanoo miqandára níranaganau.

²⁵ Yísufa minára iriséeno aiqáma nárama quqáseenoo qímannimínau. Ánaamuru máriasa nári karaambáiqauqa nári áanoonnai káiqueesa rakísinnimaqasaifaqa nári úriqararasa ámiqímmásee misá úriaaqaaramannimaqaidaqa. Nári faiqí firaafá ufa nimisaifaqá sía áuqaafanoo náridanoo. Ufa nímfafa misá káqi aináina áuqee máriasa. Ánaamuru máriasa miqímmida máridaqa. ²⁶ Ínniki sía miqínnoo márianifeera qídaqa. Yáfasiqa fee ínni karaambáiqaikiraree qínafa mifá ínni aináinira faiqi kámambinoo máriannoo. ²⁷ Yáfasiqa fee ínni úriqararafa máriraree qínafa mifá ínni dadaaqíra saika máree marínafa máriani. ²⁸ Ínnee qíní daanna raaqa ínnee qíní qíqafaqa. Qínée faiqí nímaaku firaasá máridaqa, sía faiqí ánaasee qíní aináinammáqisáaqeerau qúmidau. Qínée ínni uréeqarasa ínni aináinammánnímaqararee qímasee qúmiqa. Qeeqá kúqiranannai moómoosa áaqarana ákiaqara idukíraree qímasee minára faqa qúmiqa. Minára ínnee narínni narínni qíní daanna raaqa.

Yísufa qaaraqánda nífu qimbáraqanda andeeqánnisánau.

(Mareekoo 10:46-52; Ruka 18:35-43)

²⁹ Misá Yeerikoo máqusakiqari fíndifufaqa Yeerusareenni óoru fímarufanoo faiqí ánaasee moómoosa miná faqa fímaríqau. ³⁰ Aaná áfainni qaara fasiqaqara nífu dimbáraqanda óoqu faaqee márufanoo. Yísufa moómoosa faqa mi-aatatá fímarufaqa miqandá misá níkufa iriséeqa Yísunara fáaqa rúmasee naméera qiqau. Óo, Dafidina áti márianafa maasá mandáikiqa márida maasára aní ámuqusinana dadaaqía.

³¹ Miqí qímasee fáaqa rúmasee naméera qufaqa faiqí ánaasee aiqáma miqandá áanóo ímasee nimambainá qímasee qáoo qiqau. Nimambainá qímasoofaqa miqandá síammíriqau firaaqóo uqanna naméera qiqau. Óo Dafidina ámaaku faiqí firaafá maasára aní ámuqusinana dadaaqía.

³² Yísufa misá máruqoo óoru kásoomáfinoo irámma nímaqanau. Náqi fee ínniqara mánnisánaaree.

³³ Qímasoofaqa miqandá qiqau. Faiqí firaafá anée maaqandá qífu maqannímia.

³⁴Miqí qímasoofanoo Yísuna káaqa ámuqusufanoo ásauku nífusaa mundínau. Mi-karí kai misá nífu maqasoofaqá miqandá Yísuna faqa fiqau.

Yísufa doonkísaa Yeerusaree máqusai óoru finau.

(Mareekoo 11:1-11; Ruka 19:28-40; Yoohanee 12:12-19)

21 ¹Misá Yeerusaree máqusa adeedí rámasoofanoo káqikaa maqusa moo áuqu Beetapaisa mi-maqusáfa áaqanasaa márídanoo, mi-aqanná áuqu Oorifa áaqana, miqóo óorureenoo narí faiqinámukiqari qaaraqánda náaramáseenoo qímanniminau. ²Ínnee qara káqikaa maqusaki óonureeqa muqútinaí mi-maqusánaki doonkí márídanoo, narí ánaaqindíri márídanoo óonureeqara miqandá ninukakí sánda rumbáqoona idukúseeqa miqandá nífiqeeqa ániaqa. ³⁻⁴Faiqí moó fannoo ínni iráinaqa maaqí qímasee qímamiaqa. Karaambáiq maa-doonkiqandá máraannee qifaqa maaqandá máraidaqa. Miqí qímasee qímamifanoo mifá máree fuaqée qíannoo. Mi-ufána qufanoo óoqeenáa tamummaqara fasiqa ufa ánoona kambáaanifeera miqí qinau. ⁵Mi-tamummaqara fasiqáfa óoqai Yísufa sía márúkamúqoo maaqí qímasee papiqaki ákara rinau.

Sioonna máqusanaasa maa-ufána qímannífmiaqa. Ínni karaambáiq ínnée iannai úridanoommi. Reendenámásee doonkísaa úridanoommi doonkí ánaaqi ákoonasaa óoqu marífnnoo úridanoommi.

Tamummáqara fasiqa ákara miqímmínoo márídanoo.

⁶Yísuna faiqiqára Yísufa qímaqoo doonkína narí faiqi faqa nífiqee Yísufinnai fiqau. ⁷Nífiqee múnusoofaqá nári qamunna doonkí ánaaqi ataufakaaqá ufíqisoofanoo Yísufa minásaa óoqumarífufanoo Yeerusareenni óoru finau. ⁸Faiqí ánaasee nári karaambáiq miqí mándaída ánianinna oosana marasée misá qamunna qumáreeqa aatáta ufíqimarufafa akaqáusa saqári ásaana ámanee námufafaana atee ká ufíqí máree fiqau. Doonkí fannoo mi-maú fúanifeera miqíqau. ⁹Faiqí ánaasee moómoo indaarú fufanoo ánaaqiana ánu fanoo mifá qámbaanambinau. Misá aqáma Yísunara fifi fáaqariqa kaanina máreeqa maaqí qímasee idí ráma maqau. Anée Dafidina áti máríanafa Ánutufa aní ámiqi ámiqimaísani. Ánutufa qufanóo animárfi Ánutufa aní ámiqi ámiqiani. Innaarúnai márínausa faqa aní ámiqi ámiqiaqa. Miqímmamareenoo Yeerusaree máqusaki Yísufa óoru kéeqanau.

¹⁰⁻¹¹Yísufa Yeerusaree máqusai óoruroofafa faiqí ánaasee mi-maqannáasa tutuqída qiqau. Maaná yáfee qufaqa miná faqa óoru fúsa qiqau, óoqeenáa ákara tamummáqara fasiqa maaná qinau maaná mifá márídanoo. Miná áuqu Yísufa Nasareetee máqusaindaraa fasiqa márídanoo. Nasareetee máqusai Karíree máqa máaqaki márífa márídanoo.

Amaana máqaki kéeqafinoo mandáinainauqa niqianáu.

(Mareekoo 11:15-19; Ruka 19:45-48; Yoohanee 2:13-22)

¹²Yísufa Yeerusareenni óorureenoo Yeerusaree firaa amaana máqaki kéeqanau. Kéeqafufanoo aiqámai aiquqinai. Aináina nímidaqa feefaurú máree marúsa faqa munnimma nímidaqa aináina máree márusa faqa Yísufa nínidafa másee aiqáma rapatutu méeeqeenoo nífaqasoofaqa fiqau. Káqi munnimma qumáreeqee amaana máqasaa munnimma kafáa nímimarusa Yísufa misá nínidafamáseenoo misá qaindá munnimma námufaqa téeqimma quqánau. Ánutuna qaindásaa tatúfira nakipurúna míni nimisáida munnimma máree marúsa faqa misá aináina faqa téeqimma quqánau.

¹³Miqídanoo maaqí qímasee qímanniminai, óoqeenáa ufa maa-amaana maqánara Ánutufa maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo. Qíní máaqa faiqí ánaasee qiníara innaaruqíra máqa márianifee qímaqoofa máridanoo. Ánutufa miqí qímaqoofaqa ínnée úmmuarira maaqa aannándaafanoo innaaru qíra máaqa mara quándeeqee úmmuarira maqáikamandaafanoo.

¹⁴Yísufa amaana máqaki káqi márufaqa nífu dimbárausa faqa náununu apírirausa faqa Yísufa márúqoo anirée márufanoo nífu maqanníseenoo níku andeeqánnimaqeenoo ímarinai. ¹⁵Miqí márufaqa faiquqáindi anikéeqafufaqa Yísunara maaqí qímasee idí raqau. Dafidina áti Ánutu anée ámiqi ámiqimmánda. ¹⁶Amaana máqasaa rakísi marúsa misá Yísuna qáfoofanoo, faiqí ánaasee ámiqi ámiqimmánníseenoo faiquqáindi idí rámaamaqóofanoo minára írufanoo níranaganau. Níranaqoofaqa Yísuna qímamida qiqau. Anée maa-idína íridanee, sía fee íridanee. Miqí qufanoo Yísufa iriséenoo náriqa qímanniminai. Eeóo qinée íridaqa, óoqeenáa ákara ufa sía fee ínnée faqa íridee. Mifá maaqí qinai.

Anée faiqi ánaaqiuqa nári nímariasa faqa sakasée máriasa faqa nári nóokiari ánoona nimooqira ufa úridanoo.

Sía fee ínnée mi-ufána íridee. ¹⁷Mifá miqí qímaseenoo misá faqa Yeerusaree máqusa faqa minníseenoo Beetani máqusai óoqu faiqanau.

Yísufa faafísa fooqáa saqari áqufanoo aadánúsinau.

(Mareekoo 11:12-14, 20-24)

¹⁸Iqáqoofanoo aatáta óoqurandee kafáa Yeerusaree máqusai úrimarufanoo áararanau. ¹⁹Áararoofanoo aaná afainni saqári misá née maría saqári faafísa fooqána qáfamáseenoo qaqamara randóofanoo sía márínai, ámanee kai márínai. Qáfamáseenoo fífa ufa saqari maaqí qímasee áqinai. Náaru náaru síamma anísaa qaqama íraani. Miqí qufanoo mikarí kai mi-saqarífa aadánusinai. ²⁰Miná faiqinámu miná qáfamásoofanoo náaquoofaqa qiqau. Náqi fee mándee káqi káqi mándee aadánusinoos fee.

²¹Yísufa minára iriséenoo qímanniminai. Qinée ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Ínnée Ánutunasaa írirana rusíseeqa minára moodáa

írirafa márinaqa ínnee sía óonumafi írifanoo sía qaara írirafa márinanoo, maa-faafisána qúnnandee kai íqa ínnee faqa miqí kai ifáranoo firaa ainaina faqa ínnee miqífaranoo. Maa-firaa aaqana oorifa áaqanara faqa qífanoo uqéerakinanoo ooruku námmariki áqufuannoo. ²²Kaifáa anée nánainainaree Ánutunara iráidanee anée aneenná írirana Ánutunasaa rusísainafa márínana anée moo áinainara innaaru qínanoo mifá mi-ainainná kai aní ámiannoo.

Yísunara yáfee aní aqiqéenoo fee qímasee irámmirinau.

(Mareekoo 11:27-33; Ruka 20:1-8)

²³Miqí qímannimiseenoo mifá Yeerusareenní óoru finau. Óorureenoo amaana máqaki kafáa kéeqanau. Kéeqafinoo faiqí ánaasee qímannimímarufanoo amaana máqasaa rakísimarusa faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa aniréeqa maaqí qímasee quandásee Yísuna irámmiriqau. Yá fásiqa fee aníara qífanee maasá aináina maa-amaana maqánakinaa téeqi taaqi máqi nánee. Yáfee aní dadaaqifanee anée faiqí ánaasee faqa andeeqánnimaqáidanee.

²⁴Misá miqí qímasoofanoo Yísufa náriqa qímanniminau. Qínée ínni moodáa ufa iránaqa ínnee miná óosana qímaqimifaqa qínée faqa ínnee qíní iraanára qíní diqiqoo óosanara ínni qímannimianauro. ²⁵Yísufa maaqí qímasee irámmannimaqanau. Yoohaneefa nammári nímimarufa faiqí ánaasee moómoo rúmannimaqarana Ánutuna ufamau fee rúmannimaqeenoo fee faiqí moo úfamau fee rúmannimaqeenoo fee ínnee minára nánee fee qídee.

Misá minára quandáfufafa Yísunara íriandoo qímasee náundaindari narí qímami narí qímami qiqau. Maasá Yoohaneena nammári nímiranara Ánutuna ufamau fímaru fee qífanoo Yísufa maasára nánaree ínnee miná íriaqaanna sía íriqau. Miqí qíandoora. ²⁶Kafáa maasá Yoohaneena nammári nímimari fasiqanara faiqí ufamau fímaru fee qíanaqa faiqí ánaasee afeeka ufa maasá qímiqa dárifoora, Yoohaneenara Ánutuna kúqaa tamummáqara fasiqee qímariasa máriaafaqa maasá dárifoora.

²⁷Misá miqí qímaseeqa quandásee akooqóo Yísuna qímamiqa qiqau. Sía maasá aní irárufa íridaqa. Yísufa minára iriséenoo qímanniminau. Qínée iráunnanara sía ínnee kooroomásee qíní qímaqimiafaqa qínée faqa ínnee iraanára qíní diqiqoonára sía kooroomásee ínni qímannimianauro.

Faiqí moó mina ámaakuqandara quandárufa.

²⁸⁻²⁹Yísufa maa-ufána kafáa faiqí firaasá faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa quandásee qímanniminau. Qínée moo úfa ínni qímannimianaqa ínnee irisée mi-oosanná qíní qímaqimiafaqa. Faiqí moó márínau, miná ámaaku qaaraqánda máriqau. Mi-fasiqáfa narí ámaaku indaarúqaa faiqi qímaminau. Qíní uáinna qaqama áfuqaki áqufinana

aináinia qímasoofanoo indaarúqaa faiqi fannoo qáoo qímaseenoo minnísee máriufanoo kafáa óonumafi iriséenoo dóo aináinai finau.

³⁰Miná ákoofa qufanoo qáoo qufanoo quandáfufanoo ínaaqianaa faiqi qímaminau. Anée fúa, aináinai fúa. Miqí qufanoo mifá eedóo kai qímasee aanái óonureenoo óonumafi iriséenoo minnísanau. ³¹Mi-fasiqaqandá indaarúqaa fee ínaaqianaa fee nári níkoona ufa aindúsinoo fee qífaqa qinée írianaura.

Misá iriséeqa qiqau. Indaarúqaafa mifá narí ákoona ufa aindúsinau ínaaqianaafa sía aindúsinau.

Yísufa minára iriséenoo maaqí qímasee misára akooqóo qímanniminau. Miqí kaimmáseeqa káaqa faiqí máraqanua anaaseesa faqa úmmuarira takisa munnimma máree máriasa faqa misáuqa Ánutuna ufara eedóo qímasaídaqa ínni indaarú kámannisee Ánutuna quqúsaki kéeqaidaqa. ³²Yoohaneefa nammári nímimarufa ínniara amaana máqasaa rakísirausara ínniqa mandáinaina nínaaqiannai quqúsee nímeesuqusee nóori Ánutufinnai nóori ubeekáaqa. Yoohaneefa miqí qímaseenoo ínni qímannimisooafaqa ínnée síamma íriafanoo úmmuarira takisa munnimma máree maríasa faqa káaqa faiqí máraqanua anaaseesa faqa misá kaimma Yoohaneena ufa irisée Ánutufinnai quandáfíqa andeeqásee fiqau. Kaifáa ínnée amaana máqasaa rakísirausa misá andeeqásee fuana níkoqaiifaqa Ánutufinnai nóori ubeekáranara qáoo qímasee miná ufara níkoqaiifaqa ínnéeqa qímaqaamau kai fímariafanoo.

Uáinna qaqamasaa úfaasu rakísimariasa quandára ufa.

(Mareekoo 12:1-12; Ruka 20:9-19)

³³Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo kafáa moo úfa quandáfufanoo maaqí qímasee qímanniminau.

(Yísufa náriqa munnimma máree maru saikanara irisée uáinna sanda úmmaqirana kíkíqa ususéenoo narí árifandinnanara qímanniminau. Maaqóo maasá sía uáinna saikara íridaqa. Maasá munnimma máree maria saikafa koofí kai márínara Yísuna uáinna kíkíqira ufara maasá quandásee koofí kíkíqa usúanaura.)

Yísufa qímanniminoo qinau. Íriaqa, faiqí moó fannoo aináinafaqaafa quqúsa áuquseenoo koofí asumu úmmaquseenoo nári óosana maraséenoo koofí qámbaanai qaindá afeeka meeráqoo sandáaqai áuquseenoo minní máridanoo úmmuarira fasiqara káasau aandau ainainara rakísiaqeera qaindá áuqinau. Koofí nammáruqi mária difaani firaaná faqa áuqinau. Koofí innoqáfufanoo miná ákoofa rakísira fasiqausa qúfaasu níminoo qinau. Ínnée qiní koofísaa rakísiqisee márifaqa qinée qámbaanai óosusaanaqa ínnée díndanai rafárisee nimiséeqa óoni máraaqa díndanai rafárisee nimiséeqa óoni mára qiní qímaqaqa qinée moosáa fúanauree qímasee moosáa finau. ³⁴Aiqáma koofí ánoona máfufanoo aináina ákoofa

níanaindari narí aináinira faiqiuqa niqiqéenoo qinau. Ínnee óoquiree qiní óosukinaa koofi qiní óondaraana tiqísee máree míni qímiaqa. ³⁵Miná aináinira faiqiuqa óoquroofaqa quqúsasaa rakísimarusa mandóosana marasée misá náriqau. Moo sáamu sámu áriqau moo óoni samu áriqau moó kuqá áriqau. ³⁶Aináina ákoofa minára iriséenoo moómoo niqiqámasee qímanniminau. Ínnee óoqu qiní óondaraa koofi iti qímaree míni qímiaqa qufaqa misá óoquroofaqa kaifáa nárinau.

³⁷⁻³⁸Koofi ákoofa náqi fee másee qíanaqee qiní koofi máreefaree minára írusianoo. Ínaaqiana uqanna narí ámaaku uqannara iriséenoo qímaminau. Anée óoqu máree míni qímia. Misá aníara rufíaaqeeera qímasoofanoo miná ámaaku óoqu roofaqa quqúsasaa rakísimarufa faqa miná áiku ásauku faqa miná ámaaku qáfamasee qiqau. Maafá maa-koofína ákoona ámaaku aniréenoo márai miná faqa kuqárusaa, fáfaa mifá maa-maqána máraandoorá miná arusée maasá kai máraanaura. ³⁹Misá miqí qímaseeqa mi-faiqína qumáreeqa rariséeqa áqoosai múnusee kúqamma áriqau. Yísufa narí árifandinnanara qídanoo koofi ákoona ámaakuara qinoo.

⁴⁰Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo amaana máqasaa rakísirausa írámmirinoó qinau. Quqúsa ákoofa miqóo óoqurainna kari náqi fee másee aináinira rakísirausara íannoo fee. ⁴¹Misá minára iriséeqa qiqau. Mifá qumuréenoo mi-fasiqáusa rairai qímannímiaqeenoo áanóo ímannímaqeenoo kuqánnáruannoo. Kafáa randáseenoo moo ámiqira fasiqa mara quqásainanoo mifá quqúsasaa andeeqásee rakísiannoo. Qaqama íreenoo akuqáinna kari, quqúsa ákoofa narí óosaaqaraanara narí qínnoo maramáree míni qímia qínanoo tiqísee mara máree múnú ámiannoo. ⁴²Misá miqí qímasoofanoo Yísufa miná iriséenoo misá narí árifandinnanara iriséenoo kafáa quandáseenoo náriqa qímanniminau. Óoqeenáa ákara maaqí qímasee qímaqoofa márída.

Faandaamura áuqi mária fasiqausa sabéena moo márasée qáfamásee mandáikíra fee qímasee minnísauqau, moó fáandaamura áuqimarusa mi-sabeenná kai mara máree ámiqira fee qímaseeqa faandaamura afeekaikámma umáraaninnana rakíaqau. Bóo qáfauqa, Ánutufa ámiqira ainaina áuquseenoo.

Óoqeenáa ákara miqímminoo máridanoo sía fee ínnee ásaana rídee. Dóo aunídee.

⁴³Miqí kai ínoo Ánutufa narí quqúsa ínni Isaraee máqannaakinaana mara máree moo máqannaaki quqásai faqa mi-maqannáasa ámiqimmásee Ánutuna ufamau fifáranoo. [⁴⁴Maa-ufána ⁴⁴qúsa kamu sía óoqeenáa papiqaki márúnara sía maaqóo ákara ríqa.]

⁴⁵⁻⁴⁶Amaana máqasaa rakísimarusa faqa Farisai ámaana ufa írimarusa faqa iriséeqa maasára quandáidanoommifoo qímaseeqa níranáqee marufaqa Yísunara rumbára ufa qímariqau. Faiqí ánaasee moómoosa

miná aaqá márufafa misá minára Ánutuna tamummáqara fasiqa márídanoo maasá minára rumbánaqa faiqí ánaasee maasá díqíqa tutuqi fóora. Miqí qímasee minnísee sía Yísuna rumbáqau.

Faiqí úriqararafa narí ámaaku amundára qóomaqa quandára ufa.

(Ruka 14:15-24)

22 ¹Yísufa kafáa faiqí ánaasee qímanniminau. Quandára ufa kai maaqí qímasee qímanniminau. ²Ánutufa narí quqúsakinaasara maaqí qímasee rakísidanoo. Firaa karaambaiqa moó kíkiqa úsuanaura. Mi-firaa karaambaiqáfa miná ámaaku amundáraree qímasee firaa qoomaqa suqánau. ³Suqáseenoo narí faiqi námu niqíqéenoo qinau. Maqúsa maqusa fífainiqa eendá qímannimunausa nífiqee mínísaiqaqá nárana naaqa. Qímasoofaqa fífainiqau. Faiqí óonu náaramásoofaqa misá qáoo qímasee minnísaqau. ⁴Karaambáíqa fannoo miná iriséenoo kafáa akaqáusa niqíqéenoo qinau. Eendá qímannimunausa ínnée óonu nífiqaaqa. Nárana faqa óosana óosana aandau faqa óonidakinaana faqa dóo aiqúaaqa. Káqi káqi iaaqa. Dóo aiqáma deedaqínoo márídanoo.

⁵Qímannimunausa máqusa máqusa máriasa qímannimisoofoqa iriséeqa naanaidara qímasee minnísaqau. Moó fannoo narí aináinnai finau. Moó fannoo narí burimakáu quqúsa áuqiraree qímasee finau. Moó fannoo narí situáqai finau. ⁶Moo máqusanaasa miná faiqínámu sáamu samu náriqau, mandá óosana nímiqau, kuqá náriqau. ⁷Karaambáíqa fannoo minára iriséenoo narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminau. Ínnée fíndifuqaqa, maqúsa máqusa qíní faiqi námu nárimariasa aiqáma naru taikásee misá máaqa idáraaqa miqí qufaqa misá miqímmiqau.

⁸Miqímmasee aniroofanoo karaambáíqa qímanniminau. Amundárana qoomáqa deedaqínoo márída. Faiqí ánaasee qínée indaarú náaraunaqa misá óosana sía andeeqánoo márifaqa sía ánia. ⁹Dóo ínnée kaifáa fuaqa. Aaná kindooraki máriasa faqa aaná fímariasa faqa úiqaana máriasa eendá sía qímannimunausa kai nífiqee ániaqa. ¹⁰Miná faiqi námu minára iriséeqa faiqíara randárara fífainiqau. Ámiqirausa faqa mandáikirausa faqa paqúrinausa misá nífiqee ániaqa. Miqí qufaqa misá fiqau. Miqí kai íqa karaambáíqa maqúsai faiqí ánaasee qumbáíqa máríqau. (Mi-aukuanná amundára qóomaqa sakaséenoo amundára qamunna kooqíkinaana maraséenoo nímufafa afisúsee kéeqafufaqa neemáriqau.)

¹¹Faiqí anaasee mi-qoomaqánaki óoqu márífufanoo karaambáíqa fannoo aniréenoo faiqí ánaasee nímandanoo fídanoo óonu qáfoofanoo moó fannoo sía karaambáíqa qamunna afisírafa kooqísaa ámu qamunna sía afisírafa káqi óoqu márínau. ¹²Óonurama qáfeenoo qinau. Qíní qíqoondi, náqi fee ifanee sía qínée qamunna kooqíki qamunna ámunnana sía afisínanee. Náqi fee ifanee sía amundára qamunna afisínanee. Nánaree fífau óoqu márínanee. Miqí qufanoo

mi-fasiqáfa káqi kásoomáfinau, sía ufa qinau. ¹³Minára karaambáiqua fannoo qáfamáseenoo áranaqoofanoo quandáfinoo narí faiqi námu qímanniminau. Ínnee sánda qumáree maaná áiku ásauku ruúmbeegee áqoosai asukunai áquaqa. Áqoosai minní asukunai áqusaifanoo minní óoqumaridanoo iki ráqaidanoo áfai riqídanoo aupúraidanoo máriani. Aiqáma áqoosai máriasa miqí kaimmídaqa. ¹⁴Yísufa mi-ufána maaqí qímasee rafáaqafinoo qinau. Ánutufa moómoo náaramásaiifaqa. Misá aniráifanoo Ánutufa misákinaana moodáa kai moodáa kai naríara máraidanoo. Moómoosa sía amanaikídaqa.

Takísa munnimma kaamána nímira ufa.

(Mareekoo 12:13-17; Ruka 20:20-26)

¹⁵Yísufa mi-ufána faiqí ánaasee qímannimisooafa Farisai ámaana ufa írimarusa nári faiqi námu náaramáseeqa súqu quqáseenoo Yísuna rumbára ufa maaqí qímasee óonumafi írimariqau. Maasá irárufara fuseemmásee umáraanura, óosana óosana ufara miná irámmirifanoo mifá moó káqikaa ufa mandá ufa qínaqa dóo miqóo tautúmandee rumbánauree qiqau. ¹⁶Miqí qímaseeqa misá nári faiqi námu faqa Eeroodeena áqoondi máriasa faqa moodáanaki Yísufinnai óonu réeqa únna qímasee ámiqira aqoondiaara foora máfufaqa nóori quqásee reendeenámaseeqa maaqí qímasee irámmiriquau. Óo ufasaa rakísirafa, anée andeqára ufa qímarianafa, sía únna qímarianafa anée sía moonára ámiqira fee qímasee ámiqira ufa qímamianafa, sía moonára mandáikira fee qímasee mandúfa qímamianafa, aiqámaqara ánoona ufa kai qímannimímarianafa andeqárafa máriananoo. ¹⁷Maasá iráanana anée iriséenana miná óosana maasá qímaqimia. Maasá maqee maqee Roomma máqannaa kaamána takísa munnimma ámimarunausa máridaqa. Maasá miqídaqa Mooseena sándufa rukíaidee sía fee rukíaidee.

¹⁸Misá Yísuna ufa iriséeqa miná rumbáneera qufanoo Yísufa narí fáasai misá mandóosana iriséenoo maaqí qímasee níqinoo qinau. Ínnee qaara ufa qímariasa máriafanoo mandáiki máriasa máriafanoo. Faiqí ánaasee ínnee naamúa qímasee quandáfi mandóosana máree maríasa máriafanoo. Ínnee nánaree fífa qiní qífusaa ititáidee qínée inni níndafaida. ¹⁹Ínneeqa takísa munnimma míní qiní qímifaqa qáfaa. Miqí qímasooafa misá takísa munnimma marasée ámiqau. ²⁰Misá takísa munnimma ámufanoo Yísufa mi-munnimmána maraséenoo ámiqi máseenoo aikuqumáseenoo qinau. Maanása yána óori amanée máridanoo fee. Yána áuqu fee miná amana ámeemaanaí ákara rínnoo máridanoo fee qufaqa misá qiqau. ²¹Roomma máqannaa rakísirafa miná áuqu Sisaa miná amana faqa miná áuqu faqa máridanoo. Miqí qufanoo Yísufa qímanniminau. Dóo Sisaana áuqu minásaa ákara rínnoo márinara mináindi uqanna máridanoo dóo narí aináina dóo narí ámiaqa amisée

quandáfiqa Ánutuna aináina dóo miná faqa narí ámiaqa. ²² Miqí qufaqa misá tautúmaseeqa mi-ufána óosanara randásee quqásee fiqau.

Kúqiranakiqari fíndifuanninanara iraqau.

(Mareekoo 12:18-27; Ruka 20:27-40)

²³ Mi-faasaanná Sadikai ámaana ufa írimarusa aniréeqa Yísuna irámmiriqau. Misá maaqí qímasee qímarusa. Faiqí kúqidanoo sía minakíqari fíndifidanoo, ákundamásaafanoo dóo minakí taikáidanoo. Sadikai ámaana ufa írimarusa miqíqa márúnara maaqí qímasee Yísuna irámmiriqau. ²⁴ Óo maasá uqannífiqara fasiqa. Mooseefa maaqí qímasee faiqíara ákara rinau. Faiqí moó fannoo faiqi sía máqarai kúqinanoo miná ákaqa fannoo miná ánaaqa máraannoo. Maraséenoo minásaa faiqi maqasáinafa fíndifinoo indaarúqaa ákoona qumíasana maraséenoo miná maqa máaqaki fúannoo. Mooseefa miqímmasee maasára ákara rúmaqoona máridanoo anée minára írinaqa maasá moo úfa aní qímamianauro. ²⁵ Faiqí moó fannoo qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée faiqi námu maqasoofanoo indaarúqaafa innooqáfinoo ánaaseesaa amundásoofanoo sía faiqi máqarai kúqinau. Kuqufufanoo miná ánaaqianaafa mi-anaaseená kai kafa máranau. ²⁶ Mifá faqa mi-anaaseená maraséenoo sía faiqi máqarai kúqinau. Kuqufufanoo misá nínaaqianaafa mi-anaaseená kai maraséenoo sía faiqi máqarai kúqinau. Miqí kai ínoo fífiufanoo faiqí qísauku dínni aiqáma taikásee dínni óonu qaara maraséenoo mi-anaaseenásaa sía faiqi máqarai kúqiqu. ²⁷ Kúqufanoo mi-anaaseefá faqa kúqinau. ²⁸ Aiqáma fasiqa ánaasee kúqiranakiqari fíndifira aukua fíndifífanoo mi-fasiqáusa faqa mi-anaaseefá faqa fíndifífanoo yána ánaaqee máriannoo fee. Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée mi-anaaseená mároosa máriqau. Yána ánaaqee mi-anaaseefá máriannoo fee.

²⁹ Yísufa mi-ufána iriséenoo níqidanoo qímanniminau. Ínnee Sadikai ámaana ufa írimariasa áaqee máriafanoo. Ínnee óoqeenáa tamummaqarausa ákarakinaa ufa faqa Ánutuna afeeka faqa sía irisáidaqa áaqee máriafanoo. ³⁰ Aiqáma fíndifífanónna áukuana fíndifíqa faiqí afaaqa faqa ánaasee afaaqa faqa taikáannoo aiqámaqara amanamana kai qangiroorá foora kai afeeka márifaranoo. Qangiroouqa sía faiqí faqa anaasee faqara foora márifaranoo mookírausa idaaqírausa máridaqa faiqí ánaasee kuqufíqa innaarúnai óorureeqa qangiroorá foora máfiqa sía amana narí maree narí maree ifáranoo.

(Óoqai Abarahaafa faqa Isakeefa faqa Yakooboofa faqa maa-maqánasaa máru kamuqoo Ánutuna ufamau fímarunara Ánutufa naríaraa minamúsara Ánutusée qinau. Minamúsa kuqufíqa fíndifíqa dóo Ánutuna faqa innaarúnnaí óoru máriqau. Innaarúnai Ánutuna faqa kísaaqasaa máríkufanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa moó fannoo Ánutuna ufa

minamúsara quná iriséenoo ákara rínoo qinau. Qinée minamúsa Ánutusa máridaquee qinau.)

³¹ Yísufa mi-tamummaqarána áufakiana iriséenoo Sadikai ámaana ufa qímariasa kaifáa maaqí qímaseenoo qímanniminoo qinau. Ínnee áaqamasee kúqiranakiqari sía fíndifiraree qíasa. Minára Ánutufa ínni qímannimiqoona sía fee ínnee mi-akarána ásaana rída fee. ³² Mifá kuqufusá fíndifi miná faqa márianara maaqí qinau. Qinée Abarahaana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutusa qinée márunausa máridaqa. Ánutufa sía óoqai misá maaqóo máru kamuqoo misá Ánutusa máriafannaquee qinau. Óoqai kuqufusá dóo fíndifiqa Ánutuna faqa maquee márianara mi-ufana misá Ánutusa márunausa máridaquee qinau. Minára Abarahaana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa sía misára kúqiqa máriaafoo qiaqa. Káqi Ánutuna faqa innaarúnai máridammiafoo qiaqa. Ánutufa sía kúqiraua Ánutufa máridanoo. Káqi máriasa misá Ánutufa máridanoo. Ínnee minára sía fee ásaana rúmasee írida fee.

³³ Minára faiqí moómoosa iriséeqa mi-ufánara ánoona ufa fee qímasoofanoo náaquqanau.

Aiqáma sándufakiqari úriqarara sándufa kooroo inau.

(Mareekoo 12:28-34; Ruka 10:25-28)

³⁴ Yísufa Sadikai ámaana ufa írimarusa ufa arusoofaqa Farisai ámaana ufa írimarusa minára iriséeqa minára ufa súquseeqa aniréeqa Yísuna irámmiriane qiqau. ³⁵ Misákiqari sándufa óosana írimaru fasiqafa aniréenoo Yísuna amanammásee qáfaanee qímasee ufa quqánau. ³⁶ Faiqí uqannífiqee marianna fasiqafa, Mooseena sándufa óosana óosana máridanoo. Nána sándufafée aiqáma sándufa narusée úrinaaqaránoo máridanoo fee.

³⁷ Yísufa iriséenoo qinau. Úriqarara ufa maaqáamminoo máridanoo. Ínni faakána Ánutufa ínnee minára ínneeqa nímuqusa nimana irirana múdukannoo minára nídinaqa minára ruaqa. ³⁸ Mi-ufáfa aiqámufausa úrinaaqaránoo máridanoo. ³⁹ Miná ánaaqiana miná fooqáafa maaqímmminoo máridanoo. Ínnee ínneeqa nipatasaa ámiqímmásee rakísidaqa rímariafanoo dóo ínnee miqí kai íqa niqoónausara faqa rakísidaqa ruaqanani. ⁴⁰ Mi-ufaqandásaa aiqáma ufa óosana óosana mi-qandásaa mundídanoo. Óoqai Mooseena sándufa faqa Ánutuna tamummáqaraua ufa faqa mi-qandásaa faakána fooqáafa máridanoo mi-qandásaa mundínoo máridanoo.

Ásauku mundírafa Dafidina áti márúnara qímanniminau.

(Mareekoo 12:35-37; Ruka 20:41-44)

⁴¹ Farisai ámaana ufa írimarusa miqóo súqiqa márufanoo, Yísufa misá níkiaaqa maa-ufána qinau. ⁴² Óoqai ásauku mundíranara ínnee minára

nánée fee qída fee. Yána áti fee qídee. Miqí qímasoofaqa misá qiqau.
 43 Dafidina áti fee qídaqa qufanoo Yísufa iriséenoo quandáfinoo misá qímannimino qinau. Ínnee kúqaa Dafidinara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímariafanoo Ánutuna maraquina fannoo Dafidina áakufufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

44 Ánutufa maaqí qímasee qiní karaambáiqua qímaminau. Anée qiní Ánutusa qísauku uqannai qiní daaqá óoqumarifi márinaqa qinée aní namuqáauqa náru taikáseeqa aní áramandunna quqásaanana mária. Miqí qímasee Dafidifa ákara rinau.

45 Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo kaifáa maaqí qímasee irámmirinau, Dafidifa Ánutuna ásauku mundíranara qiní karaambáiqua fee qunára náqimmásee ásauku mundírafa moodáanaki Dafidina karaambáiqua faqa miná áti faqa máriannoo. Dafidifa andeeqáidanoo fee ínnee fee andeeqáidaqee aiqámaqara ínnee andeeqáidee. 46 Yísufa mi-ufána qímannimufaqa sía mi-ufána áti ráqeeqee narí qímamiquau. Miqóoqari nisaurúsee sía kaifáa moo úfa Yísunara irámmiriquau.

Mooseena sándufa akoofásauqa mandóosanara eeráiriaqee qinau.

(Mareekoo 12:38-39; Ruka 11:43, 46; 20:45-46)

23 1Miqí kukári Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee moómoo faqa maaqí qímasee qímanniminau. 2-3Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa qímannimiranara qutáaqamánnimaqarausa márída. Ínnee minára misá ufa ámiqimandee iriséeqa mi-maú kai andeeqásee fídaqa misá iandée kai sía iqa. Misá nóokiqari faiqí ánaasee aaná quqannífiqaidaqa quandáfi moomáu fímariana mi-maú ínnee sía fuaqa. 4Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá amusúfa moómoo firaa qumaarara fooqíara árapeeda aruéeqeenoo faiqí ánaasee nímidanoo náriara sía káqikaaqóo nári nísauku amukannoo dadaaqídaqa misá iandée ínnee sía miqí iqa.

(Mi-aukuanná Isaraee máqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa qísaaqamara foora ususéeqa minakí Mooseena sándufa papiqasáa ákara rúmasee úmmauruara foora ususée nuaqée ímariquau. Náriqa qamunna átisaa faqa fáakasaa peepéenaana áuquandee másee usúqiraua nímariquau. Káqi qeesa faqa aiqámausa faqa miqímandee nímariquau. Farisai ámaana ufa qímarusa firaatiá áuqusee qíqafaaqee qímasee qísaaqamasaa faqa qamunnasaa faqa firaatiá áuqu úqiraua nímariquau. Miqí marúnara Yísufa maaqí qímasee níqinoo qinau.)

5Misá faiqí aiqámausa nífusaa aiqáma ainaina áuqaidanoo fífau tasimiramándaída áuqaidaqa. Qísaaqama firaana ususée Mooseena sándufa ákara minakí usuqírausa nídaqa qamunna kísaaqamáseeqa faiqí nífusaa tasimiramándaída fídaqa. 6Faiqí qoomáqa sakasée náidaqa

Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá ámiqira qóo kai óoqu marífidaqa náidaqa. Amaana máqaki faqa ámiqira qóo kai faiqí nífusaa óoqu márídaqa faiqí ánaasee qíqafaaqee qímasee miqímmidaqa. ⁷Faiqí ánaasee súqidaqa makéeti marúnakina narí ánufaqa uqéera qáfeeqa, Óo maasá faiqí firaafá anée fee ánidanee miqí qufanoo narí fifau sumoo súmmidanoo. Misá aatáta fídaqa maqúsa máqusa nímarufaqa faiqí misá nínđafeeqa, óo maasá ufasaa rakísirafa misá miqí qunára káaqa nídufaqa asasámmidaqa. Misá iandée ínnée sía miqí íaqa. ⁸Faiqí ánaasee ínniara maasá uqannífiquara fasiqa fee qífaqa qáoo qímasee qiaqa. Ínnisaimbaqa amanamana kái márídee qiaqa óoreeqárausa níkaqaafasaa kai márídee qiaqa. Ánutufa kai ínnisaimbaqa uqannífiquara fasiqa márídanoo fee qiaqa. ⁹Miqí kai íqa sía maqásaaqaraasara qíkoo fee qímasee nímandaaqa. Innaarúnai Ánutunara ínnisaimbaqa aiqámausa qíkoo fée kai qiaqa. Miqíqa ínnée amanaiká kaimmifáranoo. ¹⁰Ínni saimbaqaki sía moonára karaambáiqee qiaqa minára minnísaaqa. Ínni karaambáiqua moodáa Ánutuna ásauku mundírafa mifá kai márídanoo. ¹¹Moó fannoo ínniki úriqararafa márínafa narí kai eedóo qímaseenoo misá dadaaqíra aináinira fasiqa máríannoo. ¹²Faiqí ánaasee náriara úriqararausee qímariasa Ánutufa misá farindámaki sáamuriqa nisauríranaki quqáannoo. Faiqí ánaasee naríara óorudupirausee qímariasa misá faakánaikamannimaqaannoo.

Mooseena sándufa akoofásauqa aaraikíra ufa óosanara níqinau.

(Mareekoo 12:40; Ruka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³Yísufa kaifáa misá qímanniminoo qinau. Ínnée Farisai ámaana ufa qímariasa faqa ínnée Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínni nárirafa firaafá márínara qínée óonumafi íriqa qimudáoo qídaqa. Ínnée faiqí amaana ufa qímannimisaidaqa maqándanai ínneeqa káqi úmmuari máriasa. Faiqí ánaasee akaqáusa innaarúna ququsaki kéeqarariafaqa ínnée rafáaqafunnimaqaida ínnée faqa sía keeqéefaranoo. ¹⁴(-)

¹⁵Ínni nárirana firaafá márínara minára qínée firaaqóo qimudáoo qídaqa. Ínnée amaana úfa qímannimisaidaqa maqándanai mandáinaina óosana óosana máree maríana. Ínnée mandóosana máree maríasa. Ínnée maqúsa máqusa faiqíara randáidaqa ínni ufa íriaqaainnana miná paqúrimásee ínneeqa ufa óosana qímamisaiфанoo írinoo mi-fasiqána mandóosana ínni mandóosana úraqararanoo márídanoo.

¹⁶Nífu dimbárausa maasá aaná quqannífíqee márúnausee qímasee ínnée faqa nífu dimbárausa kai máríafanoo. Ínni nárirana firaafá márínara ínniara firaaqóo qimudáoo qídaqa. Ínnée maaqí qímasee áaqamásee qímariasa. Faiqí moó fannoo narí amana Yeerusaree ámaana máqasaa qímasee aqíqáqamasee moo áinaina áuqararee qínafa mifá fifau ufa fee qímasee, síamma áuqaannoo. Ínnée minára áaqee maríafanoo.

Faiqí moó fannoo narí amana amaana máqaki kóora márinanaki aqíqámasee moo áinaina áuqararee qínafa kóora úriqarara ainaina márifaqee qímasee káqi áuqaannoo, sía minnísaannoo. Minára faqa ínnée áaqee foo qímariasaa. ¹⁷Ínnée nífu qimbárausa márídaqa fúrufari máríafanoo. Ínnée amaana máqakinaa kóorara úriqarara ainainee qímariafa áaqee máríafanoo. Kóora fee amaana máqa fee úriqararafa márídanoo fee. Amaana maqa náaquqara amaana máqa márínara fífau kóora minakí márifa náaquqarafa márídanoo. Anée amaana máqasaa qímasee aneenná amana aqíqáínafa káqi áuqa náaquqarafa amaana máqa márídanoo. ¹⁸Ínnée kaifáa maaqí qímasee áaqamásee qímariasaa. Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qaindásaa qímasee narí amana aqíqámasee moo áinainara áuqararee qínafa káqi fífau dapi qaindá fee qímasee sía áuqaannoo. Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qaindásaa quqéemarinanaki narí amana aqíqámasee moo áinaina áuqararee qínafa kúqaa mi-ainainná áuqaannoo. Ínnée miqí qídaqa áaqee máríafanoo. ¹⁹Ínnée nífu dimbárausa náaqoo nífu fúrufarirausa miqí qímariafanoo. Qíní ufa íriaqa. Nána ainainee úriqararafa márídanoo fee qaindá fee minásaa Ánutuna ámianinna ainaina quqéemaria fee úriqararafa márídanoo fee. Ínnée qaindásaa Ánutuna ámida quqée marí ainainara úriqarara fee qímariana áaqee máríafanoo. Qaindá náaquqara ainaina márínara minásaa quqée marí ainainafa faqa náaquqaidanoo. Minára qaindá úriqararafa márídanoo. Anée amaana máqakinaa qáindasaa aneenná amana aqíqámasee moo áinaina áuqararee qínanoo mifá kúqaa aní afaaqa rumbásaannoo. Ínnée áaqaida sía rumbáidanoo fee qímariafanoo. ²⁰Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qáindasaa narí amana aqíqáínafa sía fífau qaindá kai qídanoo. Aiqáma ainaina qaindásaa márinnanara faqa minára faqa qídanoo. ²¹Faiqí moó fannoo Yeerusaree amaana máqaki narí amana aqíqáínafa sía fífau amaana máqara kaifáu qídanoo. Mi-amaana maqánaki márifa Ánutunara faqa qídanoo. ²²Faiqí moó fannoo innaarúnai narí amana aqíqéemarinafa sía innaarúnaira kai qídanoo. Ánutuna maqusa márídanoo. Miqóo Ánutufa karaambáiqaa qaarí ufíqiraqoo óoqu marifi márídanoo náaquqara maqusa márídanoo, sía fífau maqusa Ánutufa narí mári maqusafa márídanoo. ²³Ínnée Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasaa faqa ínni Ánutufa nárirana firaanára qínée qimudáoo qímannimaqaidaqa. Ínnée faiqí ánaasee uqannífiqaidaqa kafáa quandáfi maqándanai máreemariasaa. Ínnée ínneeqa qáfuqakinaana óosana óosana adiafaaira ainaina, káqikaa fífau ainaina maqee maqee raíneegee áti Ánutuna ámimariasaa, ínnée mi-kaqikaa ainainnára fífau múnari mínarida, firaa ainaina Mooseena sándufakinaa ánoona ainaina ínnée minnísaidafa. Andeeqára óosanara faqa faiqí ánaaseera nímudao qíra óosana faqa ánoona ufa kai qíra óosanara faqa mi-firaa akoqooqaraa

ainainnána ínnée minnísaidaga. Ínnée mi-firaa ainainnatia námufaqa íaqaana, káqikaa ainaina námufaqa íaqaana. ²⁴Ínnée nífu dimbárausa nísauku qumáree aaná uqannífiqaidée qímariasa, ínnée faqa nífu dimbárausa máriafanoo. Ínnée káqikaa fífaú ainainara fífaú múnari mínaridaqa nammariki núnuka fooqáafa márifaqa náandoo qímasee mara áquseeqa kaifáa quandáfifaqa firaa ainaina akooqóo ainaina qóosara foora firaa aandau tia sía írirai káqi nambíqee máriasa.

²⁵Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínni Ánutuna nárirana firaafá márifaqa minára qínée ínniara qimudáoo qídaqa. Inní márirana káafara foora máridanoo, ínnée káafara foora adisáa kai findaukárausa aunduráki madaapeé úsirausa máriafanoo. Ínnée faiqí náriranannai misá aináina máree máriafanoo. Ínnée ínnéeqa fanandíranannai minánnai ínnéeqara káaqa moómoo ainaina afaqá úsimárianara ínni naunduráki madaapeé úsirausa máriafanoo. ²⁶Farisai ámaana ufa qímariasa nífu dimbárausa kai máriafanoo. Ínnée náree káafa aunduráira foora findaukámasee máriaqaana. Miqí qímasaifaqau aiquáma káafa aundurá faqa adisáa faqa findaukárausa máriaqaana. Ínnée sía miqíafaqa.

²⁷Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínni nárirana firaafá márifaqa qínée ínniara qimudáoo qídaqa. Ínnée faiqí madikará fooqána máriafanoo aunírira saqariara fooqána apatasáa ámiqira qumisa akusaafaqá faiqí misá miná qáfamásee bóo ámiqira fee qídaqa. Ínnée miqí máriafanoo faiqí nífusaa ámiqirausa máriafanoo ínni naundurá madikakí faiqí putaaínoo nímudaani fannoo mandáikinoo máridanoo, kudi makírana óosana óosana ínniki máridanoo. ²⁸Ínnée miqírausa máriaafaqa faiqí ínni níqafamásee maasáuqa andeeqárausa máriddammiafoo qídaqa ínnéeqa naundurái sía qáfee máriafanoo, naunduráki putaaínoo máridanoo, maqándanai máree maría óosana faqa ufa rukíarana óosana faqa dóo áfai ráqaramminoo máridanoo.

Mooseena sándufa akoofásauqa náruaninnanara koorooínau.

(Ruka 11:47-51)

²⁹Farisai ámaana ufa qímariasa faqa papiqa ákara rímariasa faqa ínni nárirana firaafá máridanoo minára qínée ínniara qimudáoo qídaqa. Ínni níkeekú níkaakú nísaiifaqausa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa narusée níkundaqau. Kaifáa ínnée misá faiqi námu quandáfifaqa misá madikámaquoosa rukíseeqa qumisá qumáree saqárisaa fee óonisaa fee maqee maqee akusée ámiqimariafanoo. Ínnée ákidaqa maaqí qímasee qímariafanoo. ³⁰Maasá qikeekú qikaakú máru aukuaana márídaqau sía maasá tamummáqara fasiqa náruafanaiqini misá fidíka sía máriqini. ³¹Óo ínnée miqí qídaqa ínnéeqa níkeekú níkaakú Ánutuna tamummáqara faiqi

náriusa misá faiqinámu márídee qímariafanoo. ³²Dóo amaná, ínneeqa nikeekú nikaakú naanna raaqanáni. Misá mároo mandáinaina ínnee firaanáikammásaaqanáni. ³³Ínnee sakáni faiqi námu máriafanoo ukadiqa faiqi námu máriafanoo Ánutufa inni idáki áqiraree qinoo. Ínnee náqi fee másee umbáqaki fifáree. Sía amana miqífaranoo. ³⁴⁻³⁵Yísufa kafáa Farisai ámaana ufa qímarusa qímanniminau. Qínée tamummáqara fásiquauqa faqa Ánutuna ufa írimariasaa faqa Ánutuna ufa uqannífiqemariasaa faqa qínée márúnannai máriasa ínnee iannai niqíqaanáura. Ínnee misá nínđafamáseeqa akaqáusa aunírira saqarisaa nárifaranoo. Akaqáusa ínnee inni amaana máqaki ráitasaa qáinna atekásaida rumbéeqoo sámunnannai nitaufakaaqá náriisaifanoo fidíka radíqinoo qúmuannoo. Akaqáusa maqúsa maqusa nífaqasaifaqa sandéefaranoo misá fidíka faqa inni nikeekú nikaakú nárusa misá fidíka faqa inniki márianifeera, óoqai indaarú Abeerana fidíka fifau káqinni adíanau. Miqóoqari ánidanoo moómoosa fidíka fífausaqa adíanoo aní ifanoo Seekariaafa Barakiana ámaaku Yeerusaree ámaana máqaki Ánutuna náaquqara oosirana dínnei márufanoo dínnei qaindá márufanoo, mi-qambaanná fifau arusoofanoo kúqinau. Mi-kamusaqá fidíka moómoo fifau adíanoo márídanoo. ³⁶Mi-fidikáfa inniki kai máriannoo inni nikeekú nikaakú nísaifaqausa misá máru kamuqoo numóo fifau faiqí náriu númoofa ínnee maa-kamu saqá máriasaki mi-numoofá inniki qumaara rámafuannoo.

Yísufa Yeerusaree máqannaasara ámuqusímarinau.

(Ruka 13:34-35)

³⁷Óo Yeerusaree Yeerusaree firaa maqusa aníki máriasa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa nárusa máriafanoo. Ánutufa faiqí faiqi niqíqoosa óoni sáamu nárímarusa. Moómoo kari sía ásaanarida qínée kookooráanara fooqíara qíqoosa qairísee Yeerusareenni faiqi námu máfi sákaanee rúnaqa misá rukíee máriasa. ³⁸Dóo miná ákiaqara kásooqaqee inniqa maqusa faqa amaana máqa faqa sía faiqí mári maqa maaqafa naakundú maqa maaqafa máriannoo. ³⁹Ínnee qíní ufa íriaqa. Dóo sía kafáa qíní qíqafeefaranoo. Ínnee náaru kásooqaqee qíníara, Óo ámiqirafa Ánutunakinaafa maasáki qúmidanoo fee qífaranoo. Mi-aukuanná kai kafáa ínnee qíní qíqafeefaranoo.

Yísufa Yeerusaree ámaana maqa rapée íaninnanara qímanniminau.

(Mareekoo 13:1-2; Ruka 21:5-6)

24 ¹Yísufa Yeerusareenni náaquqara amaana maqakiqari ráudamákufanoo moosáa fímarufaqa miná faiqi námu Yeerusaree ámaana maqa óoni maqa minakínaa ámiqira usakara usakáqoona óosana óosana uqafíqee máriqau. ²Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo qímanniminau. Ínnee maa-onínannai afeeka usakara

usakáqoona qáfaidee, ínnée qiní ufa íriaqa. Káqikaaqoo sía uqanna maa-ooniuqá áaku aaku írafa maqee márindee íannoo sía moodáa káqi máriannoo aiqáma qumbaqi áquseefaranoo. Miqi qímasee quqásee moosáa nífiqee finau.

Kásooqaqee kambíqaaninna deedeepa óosanara qímanniminau.
(*Mareekoo 13:3-13; Ruka 21:7-19*)

³Yísufa Oorifa áaqanasaa óoru óoqu márífufafa miná faiqi námu óorureeqa naríaraa márufafa óoru irámmiriqau. Anée fáasai amaana máqara qíannana yáiree fee miqíannoo fee. Maasá anée qúmira aukuana nána ainainee qáfamásee fee óo Yísufa qúmira aukuana dóo adeedí réenoo fee qianáuree. Maasá maa-aukuanná náqi fee ínaqee maasá miqóo qáfee fee máa márúnna aukuanáfa taikáannoo fee qianáuree.

⁴⁻⁵Yísufa iriséenoo maaqi qímasee qímanniminau. Ínnée rufíaaqa moó fannoo únna ufa ínni qímannimisee káqi runna mara quqáani. Moómoosa aniréeqa únna qímasee maasá ásauku mundírausa márídee qifáranoo. Faiqi ánaasee moómoosa misá ufa iriséeqa eedóo qímaseeqa fífaqa rarisámeeqee káqitinai ubeekéefaranoo. ⁶Ínnée níanaindaraa rakira ufa írifaranoo adeedí ráinnaqoo rákirana tutuqírana ínnée írifaranoo. Mi-ufána iriséeqa síamma qiníara qúmira aukuana dóo áiqaréé foo qiaqa. Rákirafa kúqaa maqúsa maqusa kambíaanifeera qídaqa. Maa-marira aukuanáfa sía dauní taikáannoo káqikaaqóo kísaaqasaa máriannoo. ⁷Maqúsa maqusa firaa maqusa faqa káqikaa maqusa faqa fíndifinaqa narári narári ífaránnoo. Maqúsa maqúsa aandaróo náruannoo maqúsa maqúsa maqá kásiannoo. ⁸Mi-ainaináusa mandáukuana óorisaa kai máriannoo kásooqaqee firaafá máriannoo.

⁹Miná ánaaqiana faiqi ánaasee maqúsa maqúsa ínniara Yísuna faiqi námu fee qímasaida fídiaqaamannimaqeeefaranoo. Aiqáma maa-maqa maaqánaki máriasa ínni nídafirana nimiséé ínni kuqánnarifaranoo. ¹⁰Moómoosa miná qáfamásee rufíasee qiní Yísusaki máriasa quqásee minníseefaranoo. Moómoosa narí ueeqée narí ueeqée qifáranoo narí ákooqee narí ákooqee ífaránnoo. ¹¹Faiqi moómoo misá naríara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímariasa misá fíndifíqa faiqi ánaasee qumáreeqee káqitinai ubeekéefaranoo. ¹²Aiqáma ainaina qúmuarirana óosana óosana deedeépirana óosana óosana kambíqafínoo qumbiqéenoo maqa máaqa amana kai máriannoo. Miqi kai inoo moómoosa naríara naríara ámuqusirana minníseeqa quandáfinaqa nari ueeqée narí ueeqée ífaránnoo. ¹³Yáfa uqannee narí ákoona faiqi uqanna mi-manda aukuanáa aiqáma ainaina kambíqainanaki fínnaaqara máseenoó fífi ínanoo taikára kooqi uqanna raqúramisáinafa miná ákoofa Ánutufa qumáreeqeenoo asumu máríranaki quqáannoo. ¹⁴Maa-amiqira fasaasa ufána qiní innaarúna ququsa ufa maqúsa maqusa faiqi ánaasee aiqáma

qímannimisaifaqá misá aiqáma irisáifanoo mi-kamúqoo taikára aukuaana ániannoo.

Káaqa fídiaqaa ímari mandá ainainara Yeerusaree ámaana máqaki kambíqaaninnanara aaquqímannimaqanau.

(Mareekoo 13:14-23; Ruka 21:20-24)

¹⁵⁻¹⁶ Misá káaqa fídiaqaa ímaria mandá ainaina qumáreeqeeqa Yeerusaree náaquqara amaana maqakina quqásaifaqá Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Danieerafa mifá minára ákara rinau. Ínnee miná ásaana rúmassee ámiqimmásee íriaqa. Misá mi-mandainainná quqásaifaqá ínnee Yuda máqa máaqaki máriasa quqásee sandámaqaraasamásee áaqana aaqana daráaniaqa. ¹⁷ Faiqí maqúsasaa máriasa sía nári máaqaki kéeqafinaqa nári aináina máreefaranoo náriara kai quqásee sandéefaranoo. ¹⁸ Áfuqaki máriasa sía nári uqáinara randásee máraaqa. Káqi quqásee sandáaqa. ¹⁹ Nímuaqu uqáfaqaa anaaseeuqa faiqi ánaaqi faqaasa faqa misá mi-aukuanná mandáikammifáranoo. Náqimmasee ámiqimmásee sandéefaree. ²⁰ Ínnee maaqí qímasee innaaru qiaqa. Óo Ánutufa sía mi-sandara aukuanáfa amaanasáa kambíqaani. Aaku áukuana faqa sía kambíqaani. ²¹ Yísufa mi-aukuannára qímannimino qinau. Mi-manda aukuanáfa áninna aukuaana aupúrara ínaakufa kambíqaannoo. Óoqai aupúrara aukuaana faqa kásooqaqee aupúrara aukuaana faqa sía mi-manda aupurarána amana máriannoo, óoreeqánoo máriannoo mifá úriqaránoo firaqóo rafáaqafusee máriannoo. ²² Dóo Ánutufa mi-manda aupurara aukuanáfa dóo qúsa máriannoo fee qinau. Sía quśáikinanoo faiqí ánaasee sía amana káqi márifara, aiqáma kúqifara. Ánutufa narí qútaaqamaqoosara narí ufamau fímariasara írinoo, misá sía kúquaqeera qúsa kamu rámannisaannoo.

²³ Mi-aukuanná faiqí moó fannoo ínniara maí qáfaaqa Ánutuna ásauku mundírafa miqínni mari mirínni mari fee qínana síamma íriaqa, miná únnaqiannoo. ²⁴ Mi-aukuanná únna nísauku mundirausa faqa únnaqi maría tamummaqira fasiqausa faqa moómoo kambíqeefaranoo. Misáuqaindi áninna aukuaana misá qaini qáiniqira ainaina mookíra ainaina náaquqara ainaina áuqamásee uqannífiqasainaqa Ánutuna qutáaqamásee miná ufamáu fímariasaa níkaru qímasaana qiníndi kiaqeera miqífaranoo. ²⁵ Yísufa mi-aukuannára mi-unna fasiqáusara maaqí qímasee narí faiqi námu qímanniminau. Ínnee mi-aukuannára óonumafi íriaqa, eeráiriaqa rufíaaqa. Dóo maqee kámu dóo kooroománnimaqaunnana íriaqa.

²⁶ Faiqí moó fannoo maaqí qímaseenoo aní qímaminoo. Ásauku mundírafa aadána máqusa máridanoo, qínana síamma óonu qáfaaqa mínnimasaaqa, únna qídanoo. Faiqí moó fannoo ásauku mundírafa maaqóo kukéeqanoo mári ifoo qínana sía uqanna óonu qáfa. Anée minára únna

qiifoo qia. ²⁷Qinée faiqí nímaaku sía kukéeqasee qúmuanaura. Aakuasáara foora aiqámai innaarúfa rakéemámaree fífaininanoo qinée faiqí nímaaku miqírafa tautúmásee kaifáa qúmuanaura, aiqáma qíqafaqeeera.

²⁸Aandáu kúqinoo márídanoo áfundifaqa meemóonauqa sía minníseefara kúqaa uqanna dauní uqanna qumuréeqa mi-aandaúna náidaqa.

(Qiní ufa írimariasá máqusa maqusa yátinai fee márífaree sía qiníara randéefaranoo. Qinée qúmidaqa misá márífandinaqoo qeeqá kai irisée tautumasee akooqóo qumurée misá uqéeraanaura.)

Faiqí nímaaku innaarúnaindari qúmuaninnanara qimanniminau.

(Mareekoo 13:24-27; Ruka 21:25-28)

²⁹Nimoosau maasáu ira áukuana mi-aukuanná taikásainanoo súani qimbáfinanoo asukuna áruannoo. Quqoona faqa asukuna aruamaqáannoo. Fásau aiqáma innaarúnaindari kakasámmifaranoo. Fásau faqa quqoona faqa máruqoo óoqeenáa márírafa rapikamáfuannoo. ³⁰Mi-kamú qóo qinée qúmuanna kari innaarúnai moo kíra ainaina uqannífiqara ainaina quqásanaqa miná náaree qáfaiqa qúmuanaura. Faiqí ánaasee aiqáma maqásaa fasiqa anaasee aiqáma qáfamáseeqa nisaúrúsee ikífaafau qímarifaranoo. Mi-karí qinée asuruki qeeqá káaqa qárananamu faqa qeeqá afeeka firaaná faqa qúmuananaq faiqí ánaasee maqúsa maqusa aiqáma qiní qíqafamásee qiníara rufíasee ikíraqeefaranoo. ³¹Mi-karí qinée ukeena firaa qóo fuaqánaqa qiní qangiroouqa daráanifara, aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasáa qiní qíku qísauku qinée qutáaqama nímaqaafanausa súqeeqeeqa moodáa saqa qinée máríanannai súqu quqéefaranoo.

Saqári amanee ámmuni quandára ufa.

(Mareekoo 13:28-31; Ruka 21:29-33)

³²Yísufa kaifáa minára qímanniminoo qinau. Ínnee faafísa ámmuni márína qáfafaqa sía káqinni ámmunidanoo, narí áukuana nárana áukuana ámmunidanoo. ³³Aiqáma ainaina qinée qímannimiqauandee faafísa fooqáafa aiqáma ainaina kambíqainaqa dóo qinée kaifáa qúmira áukuana adeedí áfaisaammifoo qiaqa. ³⁴Maqee mária fasiqa anaaseesá akaqáusa káqi márídaqa aiqáma ainaina qinée qímannimíafannandée kai ínoo kambíqaannoo. ³⁵Innaarúna faqa innaarúnakinaa ainaina faqa maqá faqa maqásaaqaraa ainaina faqa aiqáma taikáfuannoo. Qiní dóokinaafa sía taikárana amana náaru náaru ánoona uqanna máríannoo miqí kaimminoo máríannoo.

Sía moó fannoo mifá qúmuaninna faasaanara íridanoo.

(Mareekoo 13:32-37; Ruka 17:26-30, 34-36)

³⁶Qinée qúmira áukuane qinée qúmira fáasaanee sía uqanna faiqí moó fannoo írimariafano. Innaarúnai qangiroouqa faqa Ánutuna

ámaaku qinée faqa síamma íridaqa, qíní qíkoofa narí kaimma qinée qúmira aukuanara íridanoo. ³⁷Qinée faiqí nímaaku qúmira aukuana Nooana áukuana fooqáasa márianaura. ³⁸Nammári sámú nárúna ataufakaí miná maaríqoo faiqí ánaasee qoomáqandauru úqi máriqau. Miqída faiqí ánaasee narámundée narámundée idá máriqau. Misá miqímmámaree fubaqa Nooana firaa sipaki kéeqeemaru faasaana misá miqíkaimmímariqau. ³⁹Misá mána mána ídaqa ámiqi ámiqidaqa márufanoo nammári radíqinoo óoqi misá fatíkaneenoo óoqufinau. Qinée qúmuanna aukuana miqímmifáranoo. Mána mána ímarifaqa káqi qinée tautúmánnimaqaanaura. ⁴⁰Mi-karí moodáa afuqaki qaara fasiqa aináinimarifaranoo qinée tautúmmannimaqasee móo qumáree innaarúnai óoru fúanaura móo quqásaanáura. ⁴¹Qaara anaasee saná qaindi rímárifafa qinée tautúmmánnimaqasee móo qumáree innaarúnai ooru fúanaura móo quqásaanaura. ⁴²Minára qinée ínni qímannimidaqa. Deedaqída máriaqa. Sía káqi máriaqa. Qinée ínni karaambáiqá qúmira aukuanara sía írimariafanoo. Minára ínnée deedaqiaqéera qídaqa. ⁴³Úmmuari mari fasiqafa máaqa kooqi atúaseenoo aináina úmmuaramámmaree fídanoo. Máaqa ákoofa mifá úmmuarira aukuana iriséenoofau rakísini. Sía irisáifanoo tautúmmamaqasee dóo úmmuaramámmaree fífinoo. ⁴⁴Ínnée minára iriséeqa rakísida máriaqa. Ínnée qíníara faiqí nímaaku sía qúmírammifoo qímasee mánoo manaa ímarifaqa qinée tautúmásee qúmuanaura.

Andeeqásee aináinasaa rakísimari fasiqanara quandára ufa.

(Ruka 12:41-48)

⁴⁵Aináini máriasasaa rakísirafa ámiqira fasiqa óosana maaqímminoo márídanoo. Miná firaafá minára qinoo. Anée qíní aináinira faiqiuqasaa rakísida nárana ainaina andeeqásee ámiqimmásee nimiséé rakísi márínaqa qinée moosáa fuanáura. ⁴⁶Mi-ainainira fasiqáusasaa rakísirafa narí firaaná ufamau andeeqásee fímarinanoo miná firaafá aní páqurinanoo sía miná áfusaa asaurúannoo asasíannoo. ⁴⁷Íriaqa qinée ánoona qímamidaqa mi-fasiqána firaafá miná andeeqáraná qáfamáseenoo, narí aiqáma ainainasaa rakísira saika miná ámiannoo. ⁴⁸⁻⁴⁹Aináini máriasasaa rakísirafa moo mánda fasiqa narí firaafá moosáa fínanoo mifá minára sía dauní ániannoo fee qímasee narí aináinira faiqi námu sía ámiqimmásee nárana níminoo, misá nárinoo misá kaukaata qímannimaqaidanoo quandáfinanoo naríaraa qoomáqanduquseenoo faiqí akaqáusa náaramáseenoo misáuqa faqa námafinoo afeeka nammari móómoo misá saimbaqa námafídanoo fúrufaramma qáfeenoo. ⁵⁰Miqí márínanoo sía rakísi márínna aukuana miná firaafá tautúmmamaqaseenoo aniráma qáfeenoo arusée ateká atekámma áqusaannoo. ⁵¹Mi-manda ainainira fasiqáfa qaaraikí máriasaa námufaqa mandáinainaki máriannoo. Mifá miqóo misá faqa márídanoo

ikífaafau qídaqa nífai riqídaqa márifaranoo. Qínée Yísusa qúmira áukuana miqímminoo máriannoo. Tautúmánnimaqaanaura.

Qísaukuqara taikásee mánaaqauqa misára quandára ufa.

25 (Yísufa máru aukuaana mánaaqauqa moó amundáraree qímasee káqi áqoonnanaikammáqoo fasiqafa miná áqoonafa narí maqúsai káqi márufanoo mi-fasiqáfa narí akoona maqusai naríara máaqa usaká taikáseenoo narí áqoonnana maqúsai tautúmánnimaqararee qímasee óonureenoo narí ánaaqau áfiqeenoo dóo narí máaqai áfiqee finau. Misá óosana miqínnoo márúnara Yísufa iriséenoo maa-ufána qímanniminau.)

¹Qínée qúmuanna aukuaana aniráinanoo innaarúna ququsa maaqímminoo máriannoo. Qísaukuqara taikásee mánaaqau máriqau. Misá nári rambi úqiraua maqúsasaa asukuna rakísi márufanoo amundára fasiqau ánuqafa misá faqa firaa maqaki nárana náani qímasee áfeesímariqau. ²⁻³Moodáannai qísaukunamu fúrufari marúsa márídaqa nári rambi kái uqusée márída áfeesímariqau. ⁴Moodáannai qísaukunamu írirana faqaasa rambi faqa minakí adfee maria nammarina faqa uqusée márídaqa áfeesímariqau. ⁵Amundára fasiqau sía dauní áni marufauqa, áfeesímarufanoo nífuki aunduarúfaqa mandáiki máriqau.

⁶Eendá ámuqusaikufanoo faiqí moó fannoo fífi qímaseenoo qímanniminau. Dóo amundárafa áni ifoo. ⁷Dóo deedaqiaqée qufaqa, mi-manaaqáusa fíndifufauqa qóoma quúmbeegee rambisáa muqúrusoofanoo qanau. ⁸Rambi nammári síaisa quandáfiqa nammári faqaasara innaaru qiqau. Maasá faqa adía qímia, maasá qóoma qimbáfifauqa nammári sía márifaqa. ⁹Nammári faqaasa misá qáoo qímasee qiqau. Sía amana ínni adía nímianaúra ínni adía nimiséeqa maasá faqa randáanoora ínnée sandéeqa sutuáqai óonu feefaurífaqa. Miqí qufaqa misá eedóo qímasee sutuáqai nammáriara fiqau. ¹⁰Misá fufanoo amundára fasiqau írirana faqaasa máruqoo aniréenoo ái misá nífiqeenoo firaa maqaki kéeqauqa. Kéeqafufauqa misá kooqí ititáseeqa nárana néemariqau.

¹¹Néemarufauqa fúrufari maru manaqausa aniréeqa náaraqau. Óo karaambáiqua kooqí atuásainaqa maasá faqa kéeqafi naanáura. ¹²Miqí qufanoo mifá iriséenoo qímanniminau. Sía qínée ínniara íridaqa ínnée yái máriaasee, dóo sée fuaqa dóo kooqí ititáseeqa. ¹³Yísufa mánaaqauqa kíkiqua qususéenoo narí faiqi namu qímanniminau. Ínnée sía qínée qúmira aukuanara írimariafanoo sía deedaqifoora. Minára ínni qímannimidaqa ínnée íridaqa qínfara rakísiaqa.

Qaaramoo áinainira fasiqauqa misá quandára ufa.

(Ruka 19:11-27)

¹⁴Mi-ufána taikáseenoo Yísufa innaarúna ququsara moo úfa kíkiqua úsinoo qinau. Innaarúna ququsa maaqímminoo márídanoo. Aináina

faqaafa moo átinai fuani qímaseenoo narí aináinira fasiqauqa súquseenoo úfaasu narí aináina faqa maqa máaqa faqa misásaa quqaseenoo rakísiaqee qinau. ¹⁵Moo fásiqa narí aináinirana amana moodáannai qísauku koondaa amanee firaaná áminau. Moo fásiqa narí aináinirana amana qaaraqánda kóondaa amanee óorudupirana áminau. Moo fásiqa óorudupimasee narí aináinirana amana moodáa koondaa amanee amiséenoo qímannimainau. Ínnee maa-munnimmána qumáreeqa minánnai ínneeqa aináinirana uqéeraaqanani. Kásooqaqee aniráanaqa miná ánoona munnimma faqa miná áti munnimma faqa qímiannee qímasee moo sáa finau. ¹⁶Moodáannai qísauku koondaa amanee qumároofa minánnai aiqáma ainainirana nimisáidanoo nímimarufanoo dínni qísauku amanee mi-ainainiránasaa aniranau. Moodáanakikufanoo qísukuqara amanee marasée márinau. ¹⁷Qaara koondaa amanee mároofa miqí kai ínoo kafáa qaara faqa qaara faqa aniranau. ¹⁸Moodáa koondaa amanee mároofa mifá síamma aináininau. Mifá madika indufúseenoo munnimma minakí quqásee kukéeqasanau sía furufarianifeera idaaqinóo márianifeera kukéeqanau.

¹⁹Náaru kásooqaqee misá rakísirafa aniréenoo náaramáseenoo munnimma óosana óosanara irámmirinau. ²⁰Moodáannai qísauku koondaa mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo qiní rakísirafa anée moodáannai qísauku koondaa kai qímunnana. Minánnai aináinammásaunanoo dínni qísauku faqa miná áti munnimma faqa anirai faqa dóo qísaukuqara anímmamidaqa.

²¹Miná rakísirafa minára iriséenoo dóo qímaseenoo írinau. Iriséenoo maaqí qímasee narí aináinira fasiqa qímaminau. Óo anée ámiqira fásiqa óori runúseenana aináini márianafa andeeqára fásiqa uqanna, anée káqikaa ainainasáa faqa andeeqásee rakísimarianafa máriananoo. Minára qinée firaa ainaina aiqáma ainainasáa rakísirana anísaa kai quqánaura. Sía anée káqi aináinira faiqifau márinnandia. Anée qiní faiqiara foora márinnaranoo. Anée faqa qinée faqa moodáanaki asasírausa márianaura.

²²Miqí qímasoofanoo qaara koondaa amanee mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa anée qaara amanee qímunaqa minánnai aináinammásaunanoo qaara faqa qaara fáqaikamáfifaqa, dóo anímmamíqa. ²³Narí rakísirafa miná ufa iriséenoo qímaminau. Óo anée faqa ámiqira fasiqa óori runúsee aináini márianafa andeeqára fasiqa uqanna, anée káqikaa ainainasaa faqa andeeqásee rakísi márianafa máriananoo. Minára qinée firaa ainaina aiqáma ainainasaa rakísirana anísaa kai quqánaura. Sía anée káqi aináinira fasiqafau márinnandia. Anée qiní faiqiara foora márinnaranoo.

²⁴Miqí qímasoofanoo moodáa koondaa amanee mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa qinée aní óosana íridaqa. Káaqa anée munnimmara rímarianaqa qinée qáfamáqaunasa.

²⁵Qinée aní koondáa amaneennái aináinammásaananoo aní munnimma fúrufariandoo qímasee minára rufiasee madika indufúseeqa minakí quqáqaunanoo máriina dóo miná kai anámiqa.

²⁶Miná rakísirafa miná ufa iriséenoo raiqásee qímaminau. Anée mandá fasiqa uqanna máriananoo, kudi uqanna áarara márianafa máriananoo. Anée qíníara káaqa munnimmara rímariana fee qínanee. ²⁷Anée qíní óosana miqínoo márinana anée qíní munnimma náqaa fee ifanee qíní munnimma béenaki quqáqaana. Anée béenaki quqásainanoofau qíní munnimma faqa áti munnimma faqa márinaqau qeeqá marani. Anée madikakí kai ákundoonnana kudi uqanna máriananoo.

²⁸Rakísirafa miqí qímaseenoo aináinimaru fasiqa namúsa qímannimínau. Ínnée miná moodáa koondaa amanee maréeqee qísaukuqara máreemari fasiqana miná ámiaqa. ²⁹Moó fannoo aináina uaqée ínnana moó faqa ámifanoo rairaá ínoo máriani. Aináina síainnana sía akaqá ainaina ámifara, minakí óodaa márinnana miná rafía máraifanoo káqi máriani. ³⁰Dóo maa-manda kudi fasiqána rarisámeeqeenoo mádaanaí asukunakí áqusaqa. Mi-asukunánaki márídanoo ikíraqaidanoo áfai riqídanoo máriani.

Taikára faasaana ufa írira faasaana mi-ufána.

³¹Qinée faiqí nímaaku qúmuanna kari qeeqá rakísira áfeeka namufaqa qeeqá qangiroo námufaqa maa-maqánasaa qúmuanaura. Qumuréeqa ufaqíra qáari ámiqira qaari ufíqisee éekara ariranasaa óoqu marifínaqa maqásaaqaraasa ufa irisée andeeqánnimaqánaura. ³²Qinée óoqumari fúanaqa maqúsa maqusa aqáma súqeeqee qeeqá dóorisaa quqásee nínadafeeqa qeeqá íriranannai ínni rainánnimaqaanaura. Qinée sipsípasaa rakísirausa fooqáasa márida. Misá sipsípa raíneeqee áaduma quqáidaqa mimí raíneeqee áaduma quqáidaqa. Qinée qúmuanna aukuan na qinée miqíanaura. ³³Qinée sipsípa fooqáasa raíneeqee qísauku uqannai quqánaura. Mimí fooqáasa qísaaqai raíneeqee quqánaura.

³⁴Raínannimaqaseeqa qinée firaa karaambaiqa quandáfinaqa qísauku uqannaindaraasa maaqí qímasee qímannimianaura. Qíní qíkoona ámaakummara máriasa ániaqa aniréeqa áiqarée miná ámiqira ququsaki kéeqafi máriaqa. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía márufanoo mi-ququsána ínniara quqáqoofa márídanoo. ³⁵Qíní dáararoofaqa nárana qímusa máriafanoo. Qíní nammáriara dídimarufaqa nammári qímusa máriafanoo. Qinée ánaamuru fooqáasa máriafana ínnée qíní áqoondikiusa máriafanoo. ³⁶Qinée káqisamu máriafana ínnée qamunna qímusa máriafanoo. Qinée aurímariafana ínnée anirée qíní qíqafee sukudaakútiqa, qimudáoo qímaqimaqéeusa máriafanoo. Qinée karafúsaki máriafana ínnée qíní úndara aniréeqa áiaaée qímaqimaqóosa máriafanoo. Qinée minára iriséeqa ínniara Ánutuna ámiqira ququsaki fuaqée qídaqa.

³⁷Miqí qíanaqa misá qísauku uqannaindaraasa maaqí qímasee ufa qiní qímaqimifaranoo. Óo karaambáíqa miná anée fee yáiree fee aní áararéé márufaqee nárana ámiqiafana. Nammáriara áidufaqa yáiree fee aní ámiqiafana. Maasá sía aní qáfaqiafana. ³⁸Yáiree fee anée ánaamuru fooqáafa márunaqee aní áqoondikiqiafana. Yákari fee káqisamu márunaqa qamunna aní ámiafannanara qídanee. ³⁹Yáiree fee aurímarunaqee maasá óonu aní qáfaqiafana. Yákari fee anée karafúsaki márunaqee maasá óonu aní qáfaqiafana. Anée qínaqa maasá íriaqa. ⁴⁰Qinée misá ufa iriséeqa quandáfiqa kooroo qímannimianauro, máa qiní qíkaqaafasauqa misáki uréeqaraura ínnée misá ámiqimmánimaqaidaqa qiní faqa ámiqimmaqimaqee marúsa máriafanoo minára ámiqira ququsaki kéeqaqeeera qímannimidaqa.

⁴¹Qinée misá qímannimiseeqa quandáfiinaqa qísaaqaindaraasa maaqí qímasee qímannianauro. Ínnée Ánutuna áqira ufa ínnisaa márisa ínnée idáki áqufuaqa. Ánutufa Sadannanara faqa narí mandá qangiroouqa faqa áfaannauqa faqa idá áqufuanifeera áuquqoofa máridanoo náaru náaru qéemari idafa sía qimbéemari idafa, ínnée minakí áqufuaqa. ⁴²Qiní dáararéé márufana naranara qáoo qímasee sía qímusa máriafanoo. Qiní nammáriara dídufaqa qáoo qímasee sía qímusa máriafanoo. ⁴³Qinée ánaamuru fooqáasa máriafana ínnée qiní áqoondikiranara qáoo qusa máriafanoo. Qinée káqisamu máriafana, qáoo qímasee sía qiní qamunandá qímusa máriafanoo. Qinée aurída máriafana ínnée sía óonu qiní qíqafaosa máriafanoo.

⁴⁴Qinée miqí qímasee misá qímannímianaqa misá quandásee maaqí qímasee qiní qímaqimifaranoo. Óo karaambáíqa yákari fee naranara áararanóófée inau nammáriara áidinóo fee inau. Yáiree fee ánaamuru fooqáafa márunaqee káqi samu márinee inau. Yáiree fee aurímarinee inau. Yáiree fee anée karafúsaki márinee inau. Anée yákari fee miqúnaqee maasá sía ámiqi ámiqiafana. Anée qínaqa maasá írianauro. ⁴⁵Qinée misá ufa iriséeqa maaqí qímasee kooroommásee qímannímianauro. Máa qiní qíkaqaafasauqa misáki uréeqaraura sía ínnée ámiqimmannimaqaidaqa qáoo qunára mi-fasannái qiní faqa sía ámiqimmaqimaqoonara, qáoo qunára minára qinée ínniara idáki fuaqée qídaqa. ⁴⁶Miqí qímasaina misá náaru náaru náriranaki kéeqafina márifaranoo. Andeeqée maríasa misá náaru náaru náriranaki kéeqafi márifaranoo.

Yísuna áriraree qímasee ufa tipúndaaríqau.

(Mareekoo 14:1-2; Ruka 22:1-2; Yoohanee 11:45-53)

26 ¹Yísufa maa-ufána óosana óosana qímannimi taikáseenoo maaqí qímasee narí faiqinámu qímanniminau. ²Qaara faasaana taikáinanoo maasá Yeerusaree máqusai óoruree áinnaaqarara qóomaqa

sakasée naanáura. Ánutufa maasá qifaqnáusa qikeekú qikaakú Isipa máqa máaqai márufanoo sía nárinau áinnaaqaramásee Isipa máqannaasa kai nárinau. Minára maasá Yeerusaree máqusai óoruree áfaarurumánaanaura. Miqóo faiqí moó fannoo qiní uqeeqáinaqa aunírira saqarisaa pirímmannoo qiní dárifaranoo. ³Yísufa mi-ufána narí faiqi námu qímannimímarufaqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa Yuda máqannaai faiqí firaasá faqa moo átinai Kaiafasána máaqaki ufa súqidaqa Yísuna árira ufa súqidaqa qímmiriqau. ⁴Íreeda qumeé kai Yísuna qumáree áriraree qímmirimariqau. ⁵Maaqóo Yeerusaree máqusai áinnaaqara qóomaqa suqá néemarinnana qámbaana sía Yísuna qumáraanaura. Faiqí ánaasee moómoo súqiqu máriasa qíqafamáseeqa ufa firaaná qídaqa tutu qifoora.

Ánaasee moó fannoo Yísuna fadameena adíamaqánau.

(Mareekoo 14:3-9; Yoohanee 12:1-8)

⁶Mi-karí Yísufa Beetani máqusai Simoona amaráfa károora árimarufanoo Yísufa taikáisoona miná faqa náidanoo miná máaqaki márinau. ⁷Máridanoo Yísufa misáuqa faqa nárana néemarufanoo ánaasee moó fannoo mifá máru máqanaki kéeqafinoo firaa munnimma áqimaru fadameena idaaqira taqukinaana ámiqira áfundimaruna Yísufa nárana née marufanoo ákiaqa ámoondunna kaqi adíamaqanau. ⁸Yísuna faiqi námu miná qáfeeqa tautúfanoo níranapoofaqa qiqau. Maa-fifau faafau ira anaaseefá náqi fee ifanee fífaunni rairaáínanee. ⁹Náqi fee ifanee munnimma fáinausa nimiséenana miná ákiaqara firaa munnimma maraséenana kudi fasiqa anaaseeuqa nímiaqaana. ¹⁰Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo narí faiqi námu qáoo qímannimaqaidanoo qinau. Nánaree mi-anaaseenára qáoo qída fee. Qifaaqa idaaqa uqannámmáqimaqaanifeera adíaqimaqeenoo. ¹¹Ínniki kudi fasiqa anaaseeuqa náaru náaru márifandia. Ínnée amaná moómoo kari misá ámiqi ámiqifaranoo qinée sía kísaaqasaa ínniki máríanaura, káqikaa qóo fuanáura minára mifá qiní adíaqimaqeenoo. ¹²Qiní qifaaqa madikakí fúaninnanara minára mifá maasá faiqí kúqirana oosana máreenoo qiní qifaaqa kúquaninnanara deedaqídanoo fadaméena adíaqimaqeenoo. ¹³Mi-anaaseenára Yísufa kaifáa qímanniminu. Náaru náaru maqúsa maqúsa máaqa máaqa máa qinée márúnna kamuqooqaraa ufa, ámiqira ufa, faiqí ánaasee qímannimidaqa maa-anaaseenára fadaméena adíaqimaqóona sía aunífara miná faqa qímannimifaranoo. Minára faqa qímannimidaqa sía faafaa qiaqa, sía qáoo qiaqa.

Yudasifa munnimmara rúmammareenoo Yísuna uqeeqáree qinau.

(Mareekoo 14:10-11; Ruka 22:3-6)

¹⁴Yudasi Keerioota máqusaindaraafa, Yísuna faiqi námuki márufa, mi-fasannái amaana máqasaa rakísi márusunnai óorureenoo irámmirino

qinau. ¹⁵Ínnee náqi fee mándee feefaurú qímifaaqee Yísunara ueeqáanauree. Irámmirisooafaqa misá óoni ámiqau. Moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fasiqa ásaukuqara taikásee miqí mándee óoni ámiqau. ¹⁶Miqóoqari faasaambáasaana Yudasifa Yísuna qumeé misá nísaukuki quqáanifeera apurée márinau. Fíqu fáiqu fídanoo apuranóo nímarinau.

Áinnaaqarara qóomaqa sakasée naqau.

(Mareekoo 14:12-21; Ruka 22:7-14, 21-23; Yoohanee 13:21-30)

¹⁷Yuda máqannaasa misá aiqáma Yeerusaree máqusai súqumaree Ánutuna qangiroo misá nikeekú nikaakú áinnaaqarara qóomaqa áfaarurumasaida qaaramoó fáasaana mi-feemúna néemariqau. Ooruku síai feemuara fooqáana néemariqau. Mi-indaaru faasaanná Yísuna faiqi námu Yísufuqoo aniréeqa irámmiriqau. Yá maqanaki fee maasá Ánutuna qangiroo áinaaqaróo áfaarurira náranna ooruku síai feemu suqáanauree.

¹⁸Yísufa iriséenoo qímanniminau. Ínnee Yeerusaree máqusai óorureeqa muqútinaí moo fasiqa óonu paqúrimásee maaqí qímasee qímamiaqa. Ufasaa rakísira fasiqa aní máaqaki áinnaaqarara qóomaqa suqásee náannoo. Narí aukwana adeedíraifanoo aní máaqaki narí faiqinámu faqa nárana naanée qinoo. Miqí qímasee qímamifanoo narí máaqa ínni nímiani. ¹⁹Miná faiqi námu iriséeqa miqímimiqau, miqóo óoru qoomáqirara deeda iqau.

²⁰Mi-eendánaki Yísufa faqa narí faiqi namufaqa mi-maqánaki óoqu márífufaqa eendáki nárana néemariqau. ²¹Misá néemarufanoo Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Qínée ánoona ufa ínni qímannimidaqa ínnikiqari faiqí moó fannoo qiní ueeqáaninafa máridanoo.

²²Misá minára irisoofanoo suara náakinau. Suara náakufaqa moodáa moodáa Yísuna irámmiriqa qiqau. Moó fannoo Yísu qinée fee mi-ufána qífee. Moó fannoo miqí qínoo qinée fee qífee. Miqí qímasee aiqámausa Yísuna irámmiriqau. ²³Yísufa iriséenoo kaifáa náriqa qímanniminau. Ínnikiqari moó fannoo maa-difaanínakina ásauku áqusee mara néemarifa qiní ueeqáannoo. ²⁴Tamummáqara fasiqauqa ákara fannoo qiníara faiqí nímaakuara dóo kúquani fee qínoo máridanoo. Kúqaa qinée káqikaa qóo kúquanaura ueeqásainaqa kúquanaura. Qiní ueeqáaninna fasiqafa kúqaa maaqí qímasee naríara íriannoo. Nánaree qiní qínoofa qiní maqaqísooafaqee márídee. Qiní numóo firaafá máridanoo fee qíannoo. ²⁵Miqí qímasoofanoo Yudasifa Yísunara irámmirinoo qinau. Óo qiní qafee faqáafa qiníaree ueeqée foo qídanee qímasoofanoo Yísufa qinau. Aneenná kai qíananoo.

Yísufa áafaqa óosana arasée noo úfafa.

(Mareekoo 14:22-26; Ruka 22:14-20; 1 Koorinti 11:23-25)

²⁶Misá née márufanoo Yísufa féemu maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqíruqí máseenoo narí faiqi námu nímínoo qinau. Maaná

marasée naaqa. Maaná qiní qifaaqa qimaqí kíkiquísira feemu máridanoo. ²⁷Nimiséenoo uáinna nammari mara máreenoo miqóoqaraasa maqee maqee néemaru nammarina Yísufa mi-uainna kaafána uáinna minakí qumbíqarana maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo narí faiqi námu níminoo qinau. Ínnee aiqáma maanáki marasée naaqa. ²⁸Maa-uainnáfa qiní fidíka kíkiquísira uainna nammári máridanoo. Qiní fidíkannai uqanna Ánutufa moómoosa numóo aunúnnisaanifeera máa qiní fidíka ráannoo. Maaná qiní fidíka fannoo Ánutuna naríara faqa faiqí ánaaseera faqa nóori runíranaki márúnara fúkasaa moodáanaki kira ufa mapúkueeqeenoo dóo rafáaqafusai fidikafa máridanoo. ²⁹Ínnee íriaqa. Qinée ánoona ufa uqanna ínni qímannimidaqa. Sía máa márúnna aukwana maa-uainnána kaifáa naanáura. Kásooqaqee qiní qíkoona quqúsaki innaarúnai ínnee faqa qinée faqa moodáanaki márídaqa fúka uainnara foora qúqufiqa naanáura. ³⁰Yísufa miqí qímasee qímannimisoo faqa misá námaseeqa Ánutunara idí rámaseeqa ráudamakufaqa asukunaí Oorifa áaqanai óoru fiqau.

Yísufa Peetooroofa qáoo qíaninnanara qinau.
(*Mareekoo 14:27-31; Ruka 22:31-34; Yoohanee 13:36-38*)

³¹Miqóo óoru máridanoo Yísufa narí faiqi námu qímanniminau. Fáfaa eendáki qiní qumáraifandínnanara ínnee rufíasee quqásee sandéefaranoo. Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai minára maaqí qímaqoofa máridanoo.

Ánutufa sipsípa rakísirana árinaqa sipsípa aiqáma quqásee fúrufarifaranoo qímaqoofa máridanoo.

³²Yísufa minára kaifáa qímanniminau. Qinée kúqiranakiqari fíndimeeqee Kariree máqusai ínni nífunni fuanáura. Ínnee qiní qínaaqiana óonuraifaqa miqóo ínni níndafaanaura. ³³Yísufa ínnee quqásee fúrufarifandia foo qímaqoona Peetooroofa minára iriséenoo qinau. Qinée sía sandáanaura. Misá aiqáma quqásee sandáifaqa qinée sía sandáanaura, aní faqa apámma fuanáura. ³⁴Yísufa mi-ufána iriséenoo qímaminau. Fáfaa eendáki kookoorána sía ufa qínana anée qaaramookínana iráifana qínara sía qinée miná qáfaidee qinnáranoo. Miqí qínano kookoorána ufa qíannoo. ³⁵Peetooroofa minára iriséenoo qinau. Qáoo, sía qinée aníara sía qáfaidee qianáura aní faqa kúquanaura. Yísuna faiqi námufaqa misá aiqáma miqí kai qiqau.

Yísufa Keetaseemane sáqamaki innaaru qinau.
(*Mareekoo 14:32-42; Ruka 22:39-46*)

³⁶Miqóoqari Yísufa níndiqeenoo saqamaí asukunakí finau. Mi-saqamána áuqu Keetaseemane sáqama márínau. Miqóo mifá narí faiqi námuara óoqumarifi rakísiaqee qímaseenoo naríaraa káqikaa qóo

fínoo naríaraa innaaru qíraree qinau. ³⁷Qímaseenoo mifá Peetooroona faqa Seebeedina ámaakuqara Yameesa Yoohaneesa minamúsa faqa káqikaa qóo saqamaki nífiqamaree fídanoo narí kúquanínnaanara írimarufanoo aundurá mandáikimarufanoo ákoo akaa ímarufanoo miqí marinau. ³⁸Miqídanoo minamúsa qímanniminau. Ínnee maaqóo saqama qámbaanai márída nífu máqaidaqa qínísaa faqa rakísi qímaqaaqa. Qíní qíkoofa qíní minníqísaaninnanara fíraa qóo qímuqusímarifaqa, mi-qímuqusíráfa dáruanoo fee qídaqa. ³⁹Miqí qímaseenoo mifá káqikaa qóo naríara óonu óorindari mi-saqamánaki maqásaa áqufufanoo innaaru qínoo qinau. Óo qíní qíkoofa amanée anée sía qíní minníqísainaqaee sía kúquanauree. Sía qeeqá dídiranara íridaqa aní ádiranara dídidanoo, anée qínaqa kúquanaura.

⁴⁰Miqí qímasee innaaru qímaseenoo dóo fíndifínoo qaaramoo námu máruqoo aniréenoo nínadafoofanoo misá nísuku káaqa faiqaqau. Ani nínadafamáseenoo Peetoorooná áaramáseenoo qinau. Peetooroo anée sía fee káqikaa qóo qíníara rakísinanee. ⁴¹Rakísidana innaaru qídana mária sía káqi mária. Aneenná íriranannai kai qíní dadaaqí maríanafa, aneenná uqanna sía amanaikí máriananoo miqí marífana kudoosaápee márianafa qáfaidaqa.

⁴²Miqí qímaseenoo Yísufa kaifáa káqikaa qóo óonureenoo innaaru qínoo qinau. Óo qíní qíkoofa anée amanée sía kúquana nammarina qímínnaree anée sía minníqísainaqaee sía kúquanauree. Sía qeeqá íriranannaifau qídau anée qínandee, qínaqa miqímímiqa kúquanaura. ⁴³Miqí qímaseenoo kaifáa narí faiqi námu unnái óonu nínadafoofaqa misá kafáa nísuku faiqée mariqau. Misá nífuki aunduarí marufaqa faiqaqée mariqau.

⁴⁴Nínadafamáseenoo ani quándakufanoo kafáa óonureenoo kafáa qaaramookínoo innaaru qinau. Indaarú qundée kai kaifáa miqí kai ínoo innaaru qinau. ⁴⁵Innaaru qímaseenoo fíndimeeqeenoo narí faiqi námu máruqoo aniréenoo nínadafeenoo qímanniminau. Ínnee faiqaqée marídee idooáidee. Qíní maréeqee mandá óosana maree mariasa nísaukuki quqáaninna eendírafa dóo aniréenoo. ⁴⁶Dóo fíndifi qáfafaqa. Qíní ueeqée mari fasiqafa dóo ani márídanoo.

Misá Yísuna qumáraqau.

(Mareekoo 14:43-50; Ruka 22:47-53; Yoohanee 18:3-12)

⁴⁷Mi-karí kai mi-ufána qímarufanoo eendúfanoo asukunai narí faiqi námukiqari faiqí moo áuqu Yudasifa áninau. Faiqí moómoo miná saimbaqa durú feefa sáamu faaqaaná indáaíi máree aniraqau. Yuda máqannaasa faiqí firaasá rakísirausa níqiqoofaqa Yudasina faqa aniraqau. ⁴⁸Fáasai Yudasifa qímannímiseenoo ínnee asukunai áaqee foora qínée óonuree ámoobaanaqa qáfeeqa ínnee miná kai qumáraqa. ⁴⁹Dóo

máqeeufanoo Yísufuqoo óonu réenoo óo qiní qafee faqáafee qímaseenoo Yudasifa Yísuna ámooqanau.

⁵⁰Miqí márufanoo Yísufa maaqí qímasee qímaminau. Óo qiní qíqoondi anée nánaree áninanee. Miqí qímasoofaqa faiqí Yudasina faqa ánusa anirée dóo Yísuna ámiqimmásee rakisissimmá qumáraqau. ⁵¹Qumáree marufanoo Yísuna faiqí námukiqari moó fannoo náriqa rákira kisaqa paipana moó qumáreenoo náriraree qímaseenoo moo fásiqa áaqoo dándanai aiqáma ateeqa áqinau. Amaana máqasaa rakísirana aináinira faiqi miná áaqoo ateeqánu.

⁵²Yísufa miná qáfamaseenoo qinau. Dóo rákira paipana quqáa. Aiqáma rákira ainainannai nárimariasaa minánnai kai nári nárifaranoo. Minára rákira paipána quqáa sáina qiní kai dárúaq. ⁵³Qinée qeeqá qíkoonara iráananoo qangiroouqá núkudara foora qíminaqa dadaaqífaqa sía kúqunaura. Anée minára sía fee íridanee. Dóo aneenná rákira paipana quqásaa. ⁵⁴Qiní qíkoofa narí qangiroouqa qíminaqa dadaaqífaqa náqi fee másee qinée kúquananoo Ánutuna tamummáqara fasiqa ufa kambíqaannoo fee.

⁵⁵Yísufa miqí qímasee narí faiqiaa qáoo qímaseenoo quandáfinoo narí qumáree márusa qímannimino qinau. Qinée maqee maqee ínni amaana máqaki qímannimímariafannaqoo ínnée mi-karí miqóo qiní qumáraqaana. Maqee eendáki ínnée qumeé kai durú sáamu namufaqa qiní qumáree máriafanoo. Qinée qúmuari marúna fasiqausara foo márúnaqa ínnée asukunakí qiní qumáree máriafanoo. ⁵⁶Misá mi-oosana oosana ainainná Yísunara amisoofanoo óoqeenaa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ufa ánoona kambíqanau. Yudasina faqa ánusa Yísuna qumároofaqa miná faiqi námu aiqáma miná qáfamasee quqásee daráaniqa sandáqau.

Kaiafasána máaqaki misáuqa Yísuna irée máriqau.

(Mareekoo 14:53-65; Ruka 22:54-55, 63-71; Yoohanee 18:13-14, 19-24)

⁵⁷Sandámáfufaqa Yísuna qumáree márusa káqi qumáreeqa Kaiafasána maqúsai máree fiqau. Kaiafasáfa amaana máqasaa rakísirafa firaafá márúnnai máree fiqau. Yuda máqannaasa faiqí firaasá misá faqa Kaiafasána máaqaki fáasai súqimarúqoo miqóo máree fiqau. ⁵⁸Misá Yísuna áfiqee fímarufanoo Peetooroofa nínaaqianna rufíeenoo asukunái nífaaqmee nífaaqmee inóo finau. Misá Kaiafasána máaqaki Yísuna áfiqee kéeqafufanoo Peetooroofa naambeéqai áadumasaa sundíauqa saimbaqa óoqumarifi máridanoo Yísunara íridanoo ímarinau. Misá árifaree náqi fee ifáree rumbéefaree, miqí qídanoo nínadafee márinau.

⁵⁹Miqí márufaqa amaana máqasaa rakísimarusa firaasáuqa faqa Yuda máqanna kasóorauqa faqa miqóo súqiqa márída únna ufara randée maríqau. Miqídaqa qiqau. Yá fasiqa fee moo úfa óosana arasáinaqee miná máree fee múnu kíapana qímamifanoo fee áruannoo fee.

(Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa, moodáa fasiqa fannoo qínufafa sía ánoonaikiannoo. Qaara fasiqa fannoo kikíqamafi qínafa mifá ánoonaikiannoo. Misá minára iriséeqa faiqí qaaraqánda mi-ufána qífaqa Yísuna áriraree qiqau.)

⁶⁰Faiqí moómoosa márídaqa únna ufa óosana óosana qímariqau. Miqídaqa Yísuna ufara randée maríqau. ⁶¹Randée márufanoo qaara fasiqa moodáa ufa andeeqáqau. Miqandá maaqí qímasee qímannimiqau. Yísufa maaqí qímasee qufaqa maaqandá íriqiafana. Qínée Ánutuna amaana máqa Yeerusaree náaquqara amaana maqa aiqáma rambáiri áqusee qaaramoo fáasaana amaná qínée kaifáa usakánauree qufaqa íriafannaqanda márídaqa.

⁶²Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa mi-ufána iriséenoo fíndifinoo Yísuna áaramáseenoo írámmirinau. Anée miqandá ufa íridanee. Miqandá kúqaa fee qída fee. ⁶³Miqí qímasoofanoo Yísufa káqi kásooinoo márinau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa Yísuna qáfamaseenoo narí áfusaa qímaminoo qinau. Kúqaa maaqandá Ánutuna áfusaa márúnausa márída. Anée ánoona ufa kai qiní qímaqimia. Kúqaa fee anée Ánutuna ásauku mundírafa uqannee márídanee, Ánutuna ámaaku uqannee márídanee.

⁶⁴Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau. Anée qiníara qíannana, qiní ufa íria, máq maqee ínnée qiní qíqafee mariafanoo. Kásooqaqee sía maa-qírausau máríanau qíqafeefarau. Úriqararana Ánutuna ásauku uqannai miná aaqá óoqumarifi máríanaura, márí ínaqa kásooqaqee asurukína qúmúanaura. Ínnée miqímaseeqa qiní faiqí nímaaku qíqafeefaranoo. ⁶⁵⁻⁶⁶Amaana máqasaa rakísimarusa firaafá Yísufa miqí qufanoo írufanoo níranaqee márúsa óosana maraséenoo narí qamunna parara qínoo anaqí áquseenoo aiqáma súqiqa márúsa dárara qímasee qímanniminoo qinau. Dóo ínnée aiqámausa miná mandá ufa íridee. Naríara Ánutuna ámaaku fee qínoo íridee. Sía maasá kafáa árira ufara randánaura. Dóo aneenná qímannímianaqa ínnée minára nánee fee qídaqee. Misá aiqámausa dóo kúquanífee ufa kái qíma afeekaíkiqau.

⁶⁷Misá mi-ufána qímaseeqa Yísuna óorinni aniréeqa níqaara fidiámaqau. Fidiámaqaseeqa asukunakíqari misá nísauku samu óori áridaqa qiqau. ⁶⁸Anée tamummáqara fasiqa márí ínana aneenná kai tamummaqasée qínaqa íria, yáfee aní árinoo fee.

Peetooroofa Yísunara qáoo ufa.

(Mareekoo 14:66-72; Ruka 22:56-62; Yoohanee 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Amaana máqasaa rakísimarusa úriqararafa Kaiafasafa narí máaqa aináinirafa firaafá márúnara aináinira mánaaqauqa akaqáusa nífiqa quqásoofaqa aináinimariqau. Peetooroofa áadumai sukínni óoqufaaqéufanoo aináinira mánaaqa moó fannoo Peetooroona

paqúrimáseenoo qímaminoo qinau. Anée faqa mi-kariree fasiqána Yísuna faqa nímarianafa máriananoo.

⁷⁰⁻⁷¹ Miqí qufanoo, Peetooroofa iriséenoo aiqámausa nífusaa mi-manaaqána qímaminoo qinau. Sía aní ufa óosana íridaqa. Qinée sía miná faqa núnausee qímaseenoo naambeéqai quqúsa kooqí márunnai óoquroofanoo mánaaqa moó fannoo kooqísaa rakísimarufa qáfeenoo miqóo márusa qímanniminau. Maa-fasiqáfa Yísuna Nasareeteendaraana faqa márifaqa qáfee marúnafa.

⁷² Peetooroofa mi-ufána iriséenoo kaukaata qímasee qáoo qínoo qinau. Sía qinée mi-fasiqánara íridaqa. ⁷³ Kafáa káqikaa qóo marikámasoofaqa faiqí miqóo márusa aniréeqa Peetooroona qímamíqa qiqau. Kúqaa anée mi-fasiqána faiqi námuki máriananoo. Anée faqa mifá faqa kúqaa moodáa ufa qímariqaanda máriafanoo.

⁷⁴ Peetooroofa mi-ufána iriséenoo kaukaata qímaseenoo dárara qímaseenoo níqinoo qinau. Sía uqanna qinée mi-fasiqánara íridaqa. Nánaree únna qída fee. Miqí qímasoofanoo kookoorána ufa qinau. ⁷⁵ Kookoorána ufa qímasoofanoo Peetooroofa Yísufa ufa qímamunara írinau. Yísufa qinoo. Qaaramoo kári aní iráifana anée qiníara sía fee qínanoo kookoorána ufa qíannoo. Peetooroofa mi-ufánara óonumafi iriséenoo óo dóo Yísuna ufa qiníara qifa ánoona koorooínoo, qímaseenoo ráudamakufanoo asaurúseenoo firaaqóo ikíraqa máreenoo finau.

Yísuna áfiqammaree Piratoofúnnai fiqau.

(Mareekoo 15:1; Ruka 23:1-2; Yoohanee 18:28-32)

27 ¹ Mi-eendánaki iqáqoofaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa súqusee Yísuna arira ufa qiqau. ² Árira ufa andeeqáseeqa únna qímasee fifau sáinanda qumárasee Yísuna ásauku rumbámaree Roomma máqannaa kíapafa Piratoofa márunnai áfiqee fiqau. (Firaaqóo mandóosana máraidanoo úriaqee márufa márufaqara foora sáinandannai rumbámaree áfiqee kíapafinnai fiqau.)

Yudasifa narí ataakíroo ufana.

(Niqiqoosa 1:18-19)

³ Piratoo finnai máree fírari márufanoo Yudasifa Yísufa kúquaninnanara írufanoo narí afaaqakina ákooqoofanoo Yísuna ákiaqara munnimma amaana máqasaa rakísimarusa faqa faiqí firaasá faqa márunnai Yudasifa moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee óoni máreenoo kafáa nímiraree qímaseenoo qinau. ⁴ Óo qinée fúrufáramáseeqa. Andeeqára fasiqara asakadikí sía ikairí márinaru kúquanifeera qinée dapikámandeeqa óosana áraunannara. Minára qinée kafáa inni munnimma nímidaga. Miqí qufaqa misá qiqau.

Anée kai qánaqa maasá ámiqa, aneenná kai minára íria. ⁵ Miqí qufanoo Yudasina aundurá dapikufanoo munnimma máreenoo amaana máqakina áranaiqi téeqimmáquseenoo sandánau. Sandéufanoo moosáa narí sánda anukakí ataakíreenoo dóo kúqinau.

⁶ Amaana máqasaa rakísimarusa Yudasina munnimma maraséeqa mináramma ufa qímariquau. Maasá maa-munnimmána sía amaana máqaki quqánaura, Mooseena sándufa miqímminoo máridanoo, fidíka munnimma márifaqa. ⁷ Misá minára ufa qíqi andeeqáseeqa mi-munnimmána qumáreeqee nammári sakasée née maru qafeena áuqimaru fasiqana káqikaa maqa maaqa mináindi feefauríqau. Amiséé náriara mi-maqána maraséeqa misá moo máqannaasa maasáki kúqifaqa mi-maqánaki níkundaanée qímasee máraqau. ⁸ Minára miqímasooqóoqari mi-maqánara fidíka máqa fee qímariquau.

⁹⁻¹⁰ Miqímaseeqa óoqeenáa tamummáqara fasiqa moó miná áuqu Yeereemaia miná óoqeenáa ufa ánoona kafáa maqee kambíqanau. Mifá maaqí qímasee ákara rínoo qinau.

Isaraee máqannaasa faiqí ákiaqara munnimma maraséeqa qafee áuqimaru fasiqana maqa máaqa feefaurúmasee máreefara. Moo fásiqa taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee áqusee máreefara. Qinée Ánutuna ufa irisée máraunaqa misá miqíqau. Yeereemaiaafa óoqai ákara rúmaqoo úfafa miqínoo márufafa sía írirai misá mi-maú kai fídaqa mi-maqána máraqau.

Piratoofa Yísuna iroo úfafa.

(Mareekoo 15:2-5; Ruka 23:3-5; Yoohanee 18:33-38)

¹¹ Misáúsai máree fiqau. Yísufa Piratoona kóota maqaki kíkíqinoo márufanoo Piratoofa aniréenoo Yísuna irámmirinoo qinau. Anée kúqaa Yuda máqannaa karaambáiqua fee máridanee. Miqí qufanoo Yísufa anée qíannana qinée miqímmiqa máridaqee qinau. ¹² Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa minára iriséeqa Yísunara ufa óosana óosana qídaqa kíapana qímami máriqau. Miqí qímarufanoo sía Yísufa ufa qímarinau, káqi kásoo inoo márinau. ¹³ Piratoofa minára miná qáfamáseenoo qímaminau. Misá óosana óosana ufa aníara qímariafana anée náqi fee ímarifanee sía ufa qídanee. ¹⁴ Miqí qímarufanoo Yísufa sía uqanna misá ufa itairíseenoo rukíanau. Ufa sía qinau káqi kásoo inoo márufanoo kíapafa qáfeenoo áaquqoofanoo qáfanau.

Piratoofa ínnée Yísuna áruaqee qu úfafa.

(Mareekoo 15:6-15; Ruka 23:13-25; Yoohanee 18:39-19:16)

¹⁵ Mi-kamusaqá kíapausa faiqí ánaasee Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qóomaqa néemarufanoo karafúsa fasiqa moó ídukúsoofaqa minára faqa

asasiaqéera. Kíapausa óosana mi-oosanná maqee maqee miqímmimariqau. ¹⁶Mi-karí faiqí moó fannoo karafúsaki márínau. Miná áuqu Barabasifa. Sía kai fifaufau miná karafúsa quqáqau. Faiqí akooqóoqaraafa áuqufaqaafa márufa karafúsinau. ¹⁷Piratoofa minára faqa iriséenoo Yuda máqannaasa miqóo súqíqa márusa náaramásoofaqa súqumaree moodáaqoo aniroofanoo qímanniminoos qinau. Qínée maa-karí Barabasinee idukúanauree, Yísuna ínnei karaambáiqee idukúanauree. ¹⁸Yuda máqannaasa úriqararausa Yísunara sía ánoona márúnara fifau miná áfaiqíqa nímarusa márúnara Piratoofa misá miqí qímaruna íridanoo Yísunara idukúanee qinau.

¹⁹Piratoofa ufa írira maqaki óoqumarifi márufanoo narí ánaaqa fannoo narí máaqakiqari pásá ákara rúmaseenoo moó fásiqasaa quqásoofanoo mínisoofanoo Piratoofa ásaana rúmaseenoo qáfanau. Narí ánaaqa fannoo qinoo. Sía Yísuna árua. Ásauku raqándaamásee íreeda maria. Qainá dáaquqara qaina qíní qífunnareenoo. Mi-andeeqara fasiqánara qainámmáqaunanoo daunduráki mandáiki márifaqa. Sía anée miná áruanee qímasee ákara rinau.

²⁰Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Yuda máqanna faiqí firaasá faqa Piratoofa Yísuna idukíraree quná iriséeqa quandáfufaqa faiqí ánaasee fukifaakí qíqa Piratoona qímamiaqeera qíqau. Barabasina kái idukúani Yísufa kúquani. ²¹Piratoofa kaifáa faiqí ánaasee aiqáma irámmirinoos qinau. Miqandákina yánee qínée idukúanauree. Miqí qímasoofaqa misá aiqáma qíqau. Barabasina kái idukúa.

²²Piratoofa minára iriséenoo kaifáa qímanniminoos qinau. Qínée Barabasina idukíqa ásauku mundírana Yísunara nánee fee qianáuree. Qímasoofaqa misá aiqámausa aunírira saqarisaa áruanee qíqau. ²³Piratoofa kaifáa misá irámmirinoos qinau. Nána mandáinainee márinaqee qínée áruanauree qímasoofaqa misá aiqámausa dárara qímasee qíqau. Aunírira saqarisaa árua. ²⁴Misá ufa firaqóo qídaqa tutuqímarufanoo Piratoofa misá sía qíní ufa íriafaqámmu qímaseenoo qafee maraséenoo nammári saka uqéera máreenoo misá nífusaa quqáseenoo ásauku nammári úqinoos qinau. Maa-fasiqána áruannanara dóo qísauku nammári úqíqa. Miná fidíka sía qíní qisakadikí máriani. Dóo ínnikina máriannoo dóo.

²⁵Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee moodáa kari fáaqa quqásee qímamíqau. Dóo miná fidíka maasáki faqa maasá faiqi námuki faqa máriannoo.

²⁶Piratoofa minára iriséenoo Barabasina idukúeeqeenoo níminoo Yísuna maréeqeenoo narí sundíauqa nímufaqa misá miqóo náriqa maqusasaa quqásee ráitasaa qáinna rumbéeqoo samuna ataufakaaqá aru ummooqukámaseeqa dóo áfiqee aunírira saqarisaa áriraree qímasee deedaqíqau.

Sundíauqa Yísuna amukafaqáa qa fee afisúamaqáqau.

(Mareekoo 15:16-20; Yoohanee 19:2-3)

²⁷⁻²⁹Piratoona sundíauqa miqóo naambeéqai Yísuna áriíseeqa kafáa anirandée kíapana máaqaki múnuseeqa aiqáma sundíauqa niqóónausa

náaroofaqa moodáaqoo aniréeqa márídaqa Yísuna qamunna raipáqusee moó qámunna Roomma máqannaa sundia qamunna taatuqée qamunna afisúamaqásee saatúnanda fooqána maraséeqa saaeemmá qumáree Roomma máqannaa rakísirana qafeera foora saaeemmá qumáree Yísuna ákiaqasaa áranaiqi afisú amaqóofanoo ákiaqa tapóoqaanifeera miqíqau. Afisú ámaqaseeqa Roomma káraambaiqa qunaaná fooqána Yísuna ásauku uqannai quqamáqaseeqa nóorindari fatáafimafufaqa ataasátaasa qídaqa qiqau. Óo Yuda máqannaa karaambáiqu. Maasá úriqararafa. ³⁰Miqí qímaseeqa firaqóo átaasa átaasa qídaqa misá níqaara fidamaqáseeqa miná qunaaná ásaukuki naana rafía qumáree ákiaqakinai áriqau. ³¹Ataasátaasa qíqi ámaqaseeqa miná taikáseeqa taatuqée qamunna kaifáa raipáquseeqa kafáa narí qamunna afisú amaqáseeqa aunírara saqarisaa árifandinaqoo áfiqee fiqau.

Yísuna aunírira saqarisaa áriqau.

(Mareekoo 15:21-32; Ruka 23:26-43; Yoohanee 19:17-27)

³²Áfiqammaree aanái fídaqa sundíauqa Sireenee máqusanaindaraa fasiqa miná áuqu Simoona amarána moó Símoona aanái paqúrufaqa misá nári óosana maréeqa nári faaqaaná uqafíqaseeqa Yísuna aunírira saqari aku ámaqeeqa afeekaikámasee qiqau. Máree maasá faqa ánia. Miqí qufanoo misá faaqaaná rufiamareenoo Yísuna aunírira saqari akumáree finau. ³³Yísuna áfiqee fífiufaqa Koorookata máqa máaqaki óoru fiqau. Koorookata mi-ufána óosana faiqí ákiaqa amudaani aaqana márídanoo.

³⁴⁻³⁵Sundíauqa miqóo óorureeqa misá uáinna nammariki sukáqeemaru saqari anoona afaaqa irí quqáanifeera uáinna nammariki adíaseeqa Yísunara maaná marasée náannee qufanoo Yísufa áfaurusaa kai quqáseenoo qumboomásee qáfeenoo minníseenoo sía noofaqa misá miná qumárasee aunírira saqarisaa rúmmamaqasee pirímma aruatukarasée uqéera rakíqaseeqa miná qamunnandá fáasai raipáqu quqáqoona qumáree káatara foora sararamándeeqa dóo náriara náriara mi-qamunnáusa máraqau. ³⁶Qamunna mara taikáseeqa misá óoqu márífufaqa rakísimariqau. ³⁷Misá Yísuna árira ufa raufíqira saqarisaa ákara rúmaseeqa Yísuna ákiaqai aunírira saqarisaa quqáseeqa pirímmannai áriqau. Maaqí qímasee ákara ríqau. Maa-fasiqáfa Yuda máqannaa karaambáiqu márídanoo fee qinau. ³⁸Moo qúmuarímaru fasiqana Yísuna dínni atinni narí aunírira saqarisaa pirímmannoo aruséeqa uqéera rakíqau. Kafáa moo qúmuari márúna narí aunírira saqarisaa Yísuna dínni atinai pirímmannoo aruséeqa uqéera rakíqau.

³⁹Faiqí ánaasee miná aaqá fíqaree áiqaree ímarusa misá Yísuna múrufi qáfaidaqa ataasátaasa ídaqa qufóonaridaqa qiqau. Anée fee amaana máqa moodáa faasaana rapéemásee qaaramoo fáasaana kafáa usakáramee

qímariana fee. ⁴⁰ Anée kúqaa fee Ánutuna ámaaku máridanee. Miná ámaaku máridana aneenná kai tatúakinana qúminaaqaa maasá aníara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qianáura. ⁴¹ Amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararawsa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa misáuqa faqa miqí kai másee ataasátaasidaqa qufóonaridaqa qiqau. ⁴² Maafá faiqí ánaasee maréeqee Ánutuna asumu máriranaki mara quqánnisáannee qímarifa naríara sía amanaikínoo. Kúqaa fee anée Isaraee máqannaa karaambáiqee máridanee. Kúqaa miqínana anée karaambáiqaa máridana maqee maqásaa tatúaki áqufinaqa maasá aníara kúqaa karaambáiqee qianáura. ⁴³ Mifá naríara Ánutuna ámaaku fee qímarifa Ánutunasaa afaaqa quqárafa márifanoo Ánutufa minára íridanoo fee sía fee íridanoo fee. Íridanoofau qumuréeno miná dadaaqínoofau asumu máriranaki quqáni. ⁴⁴ Qúmuari maru fasiqaqanda dínni dínni nári aunírira saqarisaa máruqanda miqí kai qímaseeqa Yísuna ataasá ataasa qímamaqee máríqau.

Yísufa kúqu ufafa.

(*Mareekoo 15:33-41; Ruka 23:44-49; Yoohanee 19:28-30*)

⁴⁵ Mi-faasaanná kai asukuna firaafá aiqáma maqa maaqa ititánnimaqanau. Súani afu ururéeno úriufano miná ákiaqa amummaqa qámbaanai ururoofanó asukuna arunnímaqanau. Súani muqúnni qubeekoofano asukuna taikóofano súani fannoo kafáa káaqa qanau. ⁴⁶ Súani afu muqúnni qubeekoofano asukuna káqi márufano Yísufa fira kari fáaqarino qinau narí ufakiqari qinau. Eeri eri rama sabakatani. Miná óosana maaqímminoo máridanoo. Qíní Ánutu, qíní Ánutu, náqi fee ifanee anée qíníara minníseenanee. ⁴⁷⁻⁴⁸ Miqí qufaqa faiqí ánaasee mi-saqá márusa Eeriaana áaraidanoommi foo qímasoofano moó fannoo paadura au fooqána atekámareeno maará máaqanufasiqausa mandá uainna nammariki raaraamáseenoo áika maraséeno qundaqíseenoo minakí rutaqúseenoo mara múru Yísuna óoki aakúamaqánau. Qumbifíqamma náanifeera áfaurusaa quqássoofano qumbifíqamma nanau. ⁴⁹ Miqí marufaqa akaqáusa qiqau. Sáa. Eeriaafa qumuréeno dadaaqíannoo fee. Káqi kássooqa márída qáfaaqa. ⁵⁰ Mi-karí Yísufa fira kari fáaqa quqáseenoo kúquqaraasinau.

⁵¹ Mifá kúqufano aaqee kái Yeerusaree amaana máqakina ititáqoo qamunnafa náaquqara maqasaa ititáqoo qamunnafa miríndari aiqáma raaqúmareeno múqufi áqinau. Firaafá maqá kásinau, fira ooniuqa afoo áfaainau. ⁵² Faiqí madika faqa óo raqánau. Óo raqássoofano óoqi kúqusa Ánutuna ufa írimaru fasiqa anaaseesa maqee kúqiranakiqari fíndifumáfi miqóo máríqau. ⁵³ Yísuna kúqiranakiqari fíndifufaqa mi-kuqiráusa akooqóo Yeerusaree máqusai óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa nínafaqau.

⁵⁴Maará máaqanu fasiqausa Yísunasaa rakísidaqa óoqumari fufaqa rakísiusa asukuna qoofaqa maqá kásufaqa qáfamásoofaqa nímuqusufaqa káaqa rufíaqau. Rufíemarufaqa qiqau. Óo kúqaa uqanna maafá Ánutuna ámaaku uqanna máriifa kúqinoo. ⁵⁵Yísufa aunírara saqarisaa márufaqa Kariree máqa máaqaindaraa ánaaseeuqa ururée Yísunara dadaaqiannée qímasée úru anaaseesa níanai uru kíkíqiqa márída qáfee mariqau. ⁵⁶Misákiqari Yísuna ánoona amaráqanda márìqau, moo ámarafa Makadara máqusaindaraafa faqa moo ámarafa qaara kumaaraaqara Yooseefaasa Yameesasa nínoofa faqa (Maa-Yooseefaafá sía Yísuna ákoofau miná amaráfa kumaaráa márì nau.) moo ánaasee Seebeedina ánaaqa faqa mi-anaaseesá faqa miqóo ani kíkíqiqa márídaqa Yísuna kúqirana qáfee márìqau.

Yísuna óoni áamaraki ákundoo ufafa.

(Mareekoo 15:42-47; Ruka 23:50-56; Yoohanee 19:38-42)

(Yísuna aukuana narí maqannaasa maaqímmasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee márìqau. Misá óoni firaaná kasaaqa áamara áuquseeqa minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara auqiiseeqa kúqusa minakíafa náadu náadu níkundee márìqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa miná áfunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kuqufaqa miqíkai ímariqau. Sía moodáa karifau níkundee márìqau. Moo kári moó kari níkundee márìqau.)

⁵⁷Mi-eenoonnáí Aramatia máqusanaafa Yooseefaana amarána mifá faiqí firaafá aináina faqaafa. Mifá Yísuna ufa írira faiqí kámmafinoo kukéeqanoo márufa márì nau. ⁵⁸Mifá Piratoona oopísai óonureenoo Yísuna iríara óonureenoo Piratoona irámmirinau. Amanée Yísuna irí qínée marasée fee ákundaanáuree qufanoo Piratoofa írinoo narí maará máaqanu fasiqausa qímanniminoo qinau. Ínnée maa-fasiqána Yísuna irí mara ámifanoo ákundaani. ⁵⁹Yooseefaana amaráfa iriséenoo óorureenoo Yísuna irí auníriranasaa aruqooná tatúseenoo fúka qamunnasaa kukúqinau. ⁶⁰Kukúqamáseenoo Yuda máqannaasa óosana maréenoo narí óoni áamarakina quqánau. Yooseefaafa naríara kúquana misá qíní irí minakí ákundamáqísáaqeera óoni áamara áuquqoonaki Yísuna irí minakí quqánau. Quqáseenoo firaa ooni quanda quandamméeqee áamarasaa ititáqau. ⁶¹Miqí márufaqa ánaaseeqara óonaamara adeedí óoqu márída qáfee márìqau. Miqandá núqu moodáa núqufagaqaanda Mariana amaráqanda kai máruqanda márìqau. Miqandá madikée márufaqa óoqumarida qáfeeufaqa eendúfaqa maqusai fiqau.

Firisuaiqáuqa Yísuna madikasáa rakísiu ufafa.

⁶²Yuda máqannaasa nárana ainaina deedaqamáqoo faasaana taikóofaqa mi-eenoonnáí amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararaura

faqa Farisai ámaana ufa írimarusa faqa súqufufaqa rumbárausa Piratoo finnai narí oopísai óorureeqa irámmiriqa qiqau. ⁶³Óo ámiqirafa mi-unna fasiqáfa káqi máridanoo qaaramoó fáasaana máriqa fíndifuaqee qinoo. ⁶⁴Amanée aneenná maará fasiqausa niqiqáinaqa óoni áamarasáa qaaramoó fáasaana rakísiaqa. Miná faiqi námu ani qúmмуuarammeeqee quqáseeqa únna qifoora. Dóo fíndimmeeqee Ánutufinnai fíifoo qímasee faiqi ánaasee únna qímasee qímannimi foora. Indaarú únnaqímarifa máriafa minára Yísuna faiqi námu kafáa únna qífanoo mi-ufáfa firaafáikiandoora. Minára aní qímamidaqa misá rakísiaqeeera.

⁶⁵Piratoofa minára iriséenoo quandáfinoo áanóomasee qímannimianau. Ínnee qiní Roomma máqannaa rakísimaria maará fasiqausa máraaqa. Misá kai ámiqimmásee rakísiaqa. ⁶⁶Miqí qufaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa óoni áamara máruqoo óonureeqa qíma ainaina qumáree óoni kooqísaa faqa kooqí áfainni faqa atukaraséeqa ititáqau. Moó fannoo mi-ooni kooqína mara áquqaiafa qáfaanee qíqa mi-qimána quqáqau. Miqímaseeqa maará fasiqausa miqóo quqásee amaana máqasaa aanáiqikirausa dóo nímaaqa fiqau.

Yísufa kúqiranakiqari fíndifu ufafa.

(Mareekoo 16:1-10; Ruka 24:1-12; Yoohanee 20:1-10)

28 ¹Náriqa amaana fáasaana sariríqa taikóofanoo iqáqoo kanánaana amaanasáa eendái qaara anaaseeqanda moodáa núqu faqaaqanda Máriana amaráqanda miqandá sía Yísuna anooqanda moó fannoo Makadana máqusaindaraafa moó fannoo moo máqusaindaraafa miqandá Yísuna ákundoo óoni áamara qáfaanee qímasee fiqau.

²Óonuree qáfoofanoo miqóo kai maqá firaafá kásufanoo innaarúnaindari Ánutuna qangiroo moó fannoo qumuréenoo óoni kooqí ititáqoona quanda quandamméeqeenoo káqini quqáseenoo narí minásaa óoqu máriifi márinau. ³Miná óori áfiri aakuasáa idáuru miqírafa márinau. Miná qamunna káaqa eekara káaqa qárafa márinau. ⁴Maará fasiqausa rakísiusa Ánutuna qangiroo qáfeeqa káaqa rufíaseeqa aiqáma náindiri roofaqa nóorindari maqásaa kúqiara foora mámbiqau.

⁵Maqásaa nóorindari faiqaqéufanoo qangiroo fannoo ánaasee óonuroosa maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Ínnee sía rufía rufíafaqa. Ínnee Yísuna aunírira saqarisaa pirímmannoo aruqaanára randáidaqa qinée íridaqa. ⁶Káqi máridanoo ínna qímannimi undéemminoo máridanoo. Sía maaqóo máridanoo. Dóo kúqiranakiqari fíndifinoo dóo finoo. Ínnee maí aniréeqa mifá máriiqoo qáfaaqa. Sía máridanoo. ⁷Ínnee qáfamaseeqa sandée óonu miná faiqínámu maaqí qímaseeqa qímannimiaqa. Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo dóo Kariree máqa máaqai ínna nóorinni fídanoo ínnee miqóo qáfeefaranoo miqóo máriannoo. Dóo mi-ufána kai ínna qímannimiqa dóo fuaqa.

⁸Ánaaseeqandá qangiroo qáfeeqa miná ufa iriséeqa káaqa náaquqanau. Yísunara kúqiranakiqari fíndifu ufana írufanoo naundurái asasínoo náaquqoofaqa mi-anaaseeqandá miná faiqi námu ufa qímannimianee qímasee fídaqa.

⁹Yísufa aanái mi-anaaseeqandá tautúmmánnimaqasee kikíqinoo márída nímandanau. Miqí qímasee qímannimisoofofaqa misá náaquqoofaqa miná áiku qumáree nóorindari maqásaa faifufaqa qimudáoo qídaqa amooqíra ufa qímamiqau. ¹⁰Miqí márufanoo Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee sía rufíaaqa. Sandée óonu qíní faiqi námu qímannimifaqa Kariree máqusai óoru fíqa miqóo qíqafeefaranoo.

Yísuna madikasáa rakísiusa fíndifunara qumeéraqau.

¹¹Mi-anaaseesá Yísuna ufa iriséeqa fíqau. Misá fímarufaqa maará fasiqausa óoni áamaraki rakísimarusa misá faqa ruffaseeqa kúqiara foora íqa máriusa fíndimeeqee Yeerusaree máqusai óorureeqa amaana máqasaa aanáiqikirausa aiqáma ufa qímannimiqau. Qangiroora óoni kooqí ititárana rafáqaunara qímannimiqau.

¹²Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa súqufufaqa minára ufa qímasee íriqau. Ufa qíqí andeeqáseeqa misá mi-maara fasiqáusa náaramáseeqa munnimma firaatiá uqanna nimiséeqa maaqí qímasee qímannimiqau. ¹³Faiqí ánaasee ínniara Yísunara iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. Maasá eendákina káaqa faiqaqéunaqa Yísuna faiqi námu aniréeqa óoni kooqi atúaseeqa Yísuna irí qaindúsu maréeqa dóo kukéeqamaseeqa. Miqí mándaafaqa iqáqai faqa ámaaqa kai qáfeeqa. ¹⁴Miqí qímasee qímannimiaqa. Kíapafa firaafá Piratoofa mifá irisáinaqa maasá óonureeqa andeeqáanaura sía mifá ínni náruannoo. ¹⁵Mi-maara fasiqáusa misá eedóo qímaseeqa munnimma mara máree miqí qímasee faiqí ánaasee qímannimi maree fíqau. Yuda máqannaa faiqí ánaasee mi-ufána kai Yísunara qímaríqau.

Yísufa narí faiqi námu nífusaa kooroo inau.
(Mareekoo 16:14-18; Ruka 24:36-49; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

¹⁶Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée Kariree máqa máaqai fíqau. Yísufa káqi márídanoo mi-aqannára qímannimiqoonara mi-aqannásaa óoru fíqau. ¹⁷Miqóo óorureeqa Yísuna qáfeeqa reendeenámasee amooqíra ufa qímamiqau. Moodáa moodáa qaara irirana íri mariqau. Mifée, yáfee, áfaanna fee. ¹⁸Miná faiqi námu miqóo óoru miqíqa márufanoo Yísufa adeedí aniréenoo maaqí qímasee qímanniminau. Innaarúna faqa maqá faqa firaa uriqararana Ánutufa qíní qíminoo. Moó fannoo sía qíní úriqarafa máriannoo. Dóo qinée kai. ¹⁹Ínnee minára irisée maqúsa

maqusa aiqáma daráani máfiqa qímannimifaqa misá faqa qiní qíku qísauku kámmafi máriaqeera. Misá qiní qíku qísauku kámmafi márifaqa ínnée misá nammári áuqamánnimaqaaqa. Nammári áuqamánnimaqaseeqa maaqí qímasee qiaqa. Ákoona faqa ámaaku faqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna faqa misá núqusaa nammári áuqamánnimaqaidaqa. Ínnée Yísuna áiku ásauku kámmafuanára minára mapukúnnimaqáanifeera nammári áuqamánnimaqaidaqa. Dóo miqí qiaqa. ²⁰Aiqáma ufa qímannimifannana misá faqa mi-ufána aiqámausa uqanna qímannimifaqa iriséeqa mi-ufána qumáraqeera, mi-ufánamau kai fuaqa. Ínnée maqúsa maqúsa fífaqa qinée faqa qumeé ínni faqa fuanáura. Ínnée miqí márifaqa qinée qumeé kai ínni faqa nuanáura. Sía ínni minínnisaanura kásoo innaarúna faqa maqá faqa taikára aukuna ínniqa saimbaqa moodáanaki kianáura.

MAREEKOO

Yísuna ámiqira fasaasa ufa Mareekoo ákara rinau.

Yoohaneefa nammári nímimarufa Yísuna aaná afisúfa.
(*Mataioo 3:1-2; Ruka 3:1-18; Yoohanee 1:19-28*)

1 ¹Maa-akaráfa ásauku mundírana Yísunara Ánutuna ámaakuara ámiqira fasaasa ufa qídanoo. ²Ánutuna óoqeenáa tamummáqara fasiqa áuqu Eesaiaafa Yoohaneefa nammári nímarunara maaqi qímaseenoo ákara rinau. Íriaqa qínée qiní ufa máree marínnana qiní Ánutusa qísauku mundírana aní óorinni aqíqáananoo fídanoo aní aaná afisúannoo. ³Aadána maqa maaqakiqari moó fannoo maaqí qímasee fí fí qínnoo fáaqaridanoo faiqí ánaasee qímamidanoo. Ínnee karaambáiqá fúaninna aanna afisúaqá, andeeqára qóo kai karaambáiqá núani.

⁴Mi-tamummaqara fasiqána ufamaú kai maaqímasee óosana áraqau. Yoohaneefa nammári ními marufa aadána maqa maaqakiqari fíndifinoo faiqí ánaasee nammári rúmannimaqaidanoo maa-ufána qímanniminai. Ínneeqa mandáinainakiqari quándaki nammári marasáifanoo Ánutufa ínni mandáinaina ákiaqara minínniseenoo sía náruannoo. ⁵Yudeea máqa maaqaki márusa faqa Yeerusaree máqusaki márusa faqa mi-saqá márusa moómoosa Yoohaneefa márunnai Yooradanna námmani áfainni márunnai óoqu réeqa nári mandáinainara kooroomásoofanoo Yoohaneefa Yooradana námmariki mara quqásee kéeqamannimaqasee uqéerasoofaqa fíndifiqa miqóoqari fifainiqau.

⁶Yoohaneefa sía ámiqira qamunna afisínau tamummáqara fasiqa naanna rámasee aadaíka aadaíkirafa, kaméera asausínnai áuqira qamunna afisúsee aandáu apatannai áuqira pikapa qamunna rafáaqafuseenoo márinai. (Kaméera qóosa fooqáa ira andau máridanoo.) Yoohaneena nárana naafaa óofaafana náriqa minára pándaaqa oofaafanee qímaruna faqa ookasaasá anoona faqa kai née

márinau. ⁷Yoohaneefa maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminoo qinau. Qini qínaaqiannai kambíqaaninnafa qini firaqóo úriqararafa máriannoo. Qinée Yoohaneesa kásooqaqee kambíqaaninna fasiqana miná káaqa uréeqarausa márídaqa. Náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree uréeqara ainainira fasiqauqakiqari uréeqararausa márídaqa sía amana miná dadaaqianáura. ⁸Qinée nammárinna kai túpamannimaqaidaqa mifá náaquqara máraqunannai inni túpamannimaqásaannoo.

Yísufa nammári maróofa. Sadanafa Yísuna amanufá.

(Mataioo 3:13–4:11; Ruka 3:21-22; 4:1-13)

⁹Yoohaneefa miqímmasee káqikaaqóo maríkufanóo Yísufa Kariree máqa maaqakiqari Nasaretee máqusaindari Yoohaneefa máruqoo óoquroofanoo Yooradana námmariki Yísuna nammáriki túpamamaqanau. ¹⁰Yísufa nammárikiqari fíndifinoo qáfoofanoo innaarúna rákéemafufanoo Ánutuna maraquna fannoo nakipurúnara foora Yísunasaa qumu quqánu. ¹¹Quqámáfufanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qímasee Yísunara qinau. Anée qiqáindi uqanna qímuqusira qímaaku márianafa qinée aníara ámiqimasee qíqara raidanoo. ¹²Dóo miqóoqari uqanna Ánutuna maraquna fannoo Yísuna aqiqéenoo aadána máqa máaqaki káasau máqa máaqaki sía faiqi márunnai nínai fúannee qufanoo finau. ¹³Mifá miqóo óonu márídanoo qaara fasiqa níku nísauku faasaana marisoofanóo Sadannafa aniréenoo mandá óosana máraanifee qímaseenoo amanamásee qáfoosianoo. Káasau aandauqa miqóo márufanoo Yísufa máríkufanoo áararoofanoo kudoosaápoofaqa qangiroouqá qumuréeqa dadaaqiqau.

Yísufa aaqee éera síammaa faiqi námu nífiqanau.

(Mataioo 4:12-22; Ruka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴Yuda máqannaasa karaambáíqa Eeroodeefa Yoohaneena nammári nímimaruna karafúsaki rumbásoofanoo miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree faiqí ánaasee Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimida maaqí qímasee qímannimi marínav. ¹⁵Andeeqára kamu dóo ani márídanoo Ánutuna rakísira ququsa dóo adeedí ranóo márídanoo. Ínnee ínneeqa mandáinainakiqari quándakinaqa ámiqira fasaasa ufa irisée inni írirana minásaa rusíaq.

¹⁶Moo kári Yísufa nammári farúmma firaana Kariree máqa maaqaki máru nammarina áfaimau fidanoo noodáanna mi-nammarínaki máree marú fasiqaqanda nári qísafasaasa níndafanau. Miqandá nári óosana márídaqa firaa pateeuqa nammáriki áqusaida noodáannauqá rúmafi márufaqa máree máriqau. Moo fásiqa áuqu Simoonafa marínav, miná ákaqa miná faqa márúna áuqu Andurufa marínav.

¹⁷⁻¹⁸Yísufa miqandá níndafamásee qímanniminoo qinau, ínneeqara qini faqa aniráífaqa faiqí ánaasee noodáannara foora maréeqee

Ánutuna quqúsaki quqéefaranoo fee qufaqa miqandá nári pateeuqa miqóo quqásee Yísuna faqa fiqau. ¹⁹Yísufa miqóoqari káqikaaqoo nammári áfaiqara fídanoo qaaraqánda qísafasáasa paqúrinau, miqandá Seebeedina ámaakuqara máriqau. Miqandá núqu Yameesana faqa narí ákaqa Yoohaneesandíri máriqau. Sía nammári nímimaru Yoohaneefa márínau, miná amaráfa márínau. Miqandá nári kanúqaki óoqu márídaqa fáfaa eendáki nári pateeuqá nammáriki áqusee noodáanna máraanee qídaqa deedaqí maríqau. ²⁰Yísufa miqandá níqafamasee náaroofaqa nári nikoona Seebeedina faqa narí aináinímarúsa faqa quqánniseeqara Yísuna fí áfaqee fiqau.

Yísufa faiqí aundurái áfaanna áfaqanau.

(Ruka 4:31-37)

²¹Minamúsa Yísuna faqa fí fiufaqa Kapeeranaumma máqusai óonu raqau. Yuda máqannaasa amaana saríriqa sabatee qímarunasaa Yísufa náriqa amaana máaqaki kéeqafinoo faiqí ánaasee amaana ufara naakápanau. ²²Miná ufa írimarusa fíraaqóo náaquqanau. Sía Mooseena sándufa akoofásauqara foora qímanniminau, narí Ánutufara foora qímannisoofanoo náaquqanau.

²³⁻²⁴Yísufa qímannimí marúfanoo faiqí moó aundurái fáafasaaqa márufa amaana máqaki kéeqafi fáqa quqásee Yísuna qímaminau, Yísu anée Nasareetee máqusanaafa anée nánaree maasá soodáaqidanee, anée maasá daru taikáraree ánidanee, qínée aníara íridaqa anée Ánutuna náaquqara ufa máree maríanafa máriananoo. ²⁵⁻²⁶Yísufa miná aundurákináa áfaanna amambainá qímasee qímaminau anée ufaséenana mi-fasiqánakiqari rafúdamaki fúa, qufanoo mi-faafasaaqáfa mi-fasiqána qumáree udámudámi fíraaqóo másee fíraa kari aquaakínakiqari fáqa quqáseenoo rafúdamaki sandánau. ²⁷Faiqí ánaasee miná qáfamasoofanoo náaququofaqa narí qímami narí qímamiqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yísufa nánee márídanoo, nána fúka naakaparufa qínoo fee. Maa-fasiqáfa narí Ánutufára foora narí afeeka ufannái káasau afaannauqa qímannimifaqa eedóo kai qímasee rafúdamaki fíqa. ²⁸Miqúnara Kariree máqa maaqaki Yísuna áufakiana fannoo káqi káqi ufanoo aiqámai dáraaninau.

Yísufa óosana óosana aurírana taikánnisanau.

(Mataioo 8:14-17; Ruka 4:38-41)

²⁹Misá mi-amaana maqánakiqari rafúdamakufaqa Simoonasa Andurusa máaqaki fiqau. Yameesa Yoohaneesa misá faqa fiqau. Yoohaneefa nammári nímimaruna amaráfa Yísuna áiku ásaukukírafa márufa misá faqa finau. ³⁰Simoonaa áiraamaku ánaasee áidafi márufanoo afaqa idídi márufanoo faiqaqée marínau. Yísufa máaqaki kéeqafufaqa mi-anaaseenára Yísuna qímamiqau. ³¹Yísufa iriséenoo mifá márunnai

ónureenoo ásauku qumáreenoo uqéeroofanoo miná afaaqa idídiufa taikóofanoo aaqee fíndifinoo nárana aináina níminau.

³² Eenéemarufanoo súani kéeqoofanoo miqóo márusa nári faiqí ánaasee aurí marúsa faqa fuéena fáafasaaqa márusa faqa aiqáma nífiqee ³³ Yísufinnai mínisoofanoo aiqáma mi-maqusánaki márusa mi-maqannáasa ani mara úqusee miqóo súqi máriqau. ³⁴ Yísufa moómoo aurirana óosana óosana aurirana andeeqánniseenoo fáafasaaqa márusa moómoosa miqímma quqánnimufaqa rafúdamaki sandáqau. Misákina fáafasaaqauqa Yísufa Ánutuna ámaaku márúnara irisée kooroo íandoo qímasoofanoo Yísufa misá ufara qáoo qufaqa sía ufa qirai káqi rafúdamakidaqa sandáqau.

Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarinau.

(Ruka 4:42-44)

³⁵ Mi-eendánaki faiqée kanánaana uqanna eendái Yísufa fíndifinoo máaqakiqari ráudamakinoo maqúsai óoqureenoo óoqiqaree faiqí sía máru maqa maaqanai óonu márídanoo Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁶⁻³⁸ Simoonafa faqa miná áqoondiuqa faqa randáqa nída Yísuna paqúrimasee qímamiqa qiqu, aiqámausa aníara randáidaqee qufanoo Yísufa qinau, maasá maa-maqa maaqánaki maqúsa maqúsa moo máqusai fuanáuranoo. Ánutufa misáuqaki faqa qímannimianee qímasee diqiqaisa márídaqa. ³⁹ Miqí qímaseenoo Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree anirée ídanoo nári amaana máaqakiaqa kéeqafida qímannimidanoo naundurái fáafasaaqa márusa niqíqee márufaqa rafúdamakida fímariquau.

Yísufa károora árimaru fasiqana ruúkaisánau.

(Mataioo 8:1-4; Ruka 5:12-16)

⁴⁰ Mandá namuana károora ári maru fasiqáfa moó fannoo Yísuna óorini aqoori sáunara fufanoo firaqóo innaaru qínno qinau. Óo karaambáiqu anée áidinana qiní károora dárimarina rukáqisaina taikáni. (Mi-aukuanná misá mi-auriránara firaqóo rufíasee miná nárimarusa náadumasaa níanasaa quqée máriqau.) ⁴¹⁻⁴² Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo ámuqusa mandáikufanoo ásauku uqéerasee miná afaaqasáa mundúseenoo qinau, eeóo qiní dídídanoo dóo rukáfua qufanoo dóo miqóo uqanna aaqee miqí qímarufanoo károora ruká taikánau.

⁴³⁻⁴⁴ Ruká taikáfufanoo Yísufa amambainá qímasee qímaminau, aníki kai taikáfuani, sía moo fásiqa qímamia. Anée andeeqásee amaana máaqaki mári aanaiqikirana uqafíqasainanoo aní afaaqa károora árimarina aikuqummáseenoo aníara ánukanoo máriaanoo qánnno. Miqí qínana anée károora nári marísa taikárausa aandáu tatúfirana Mooseena sándufamau fídana Ánutuna tatúfirana suqá amia. Suqámisáinaqa aiqámausa aní károora rukárana qáfamasee sía aníara eeráiriaqeera.

Miqí qímassee Yísufa mi-fasiqána aqiqoofanoo finau. ⁴⁵Mi-fasiqáfa károora taikáfufa sía Yísuna ufa irisée umeé ranau miqóoqari fidanoo aiqámai qímannimino finau. Firaqóo qímannimunara Yísufa moómoosa ititóonara sía faiqíki amana márínau áadumai sía faiqí márunnai márufafa faiqí ánaasee aiqámaindari mifá márunnai fimariqau.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá úsirana andeéqaisánau.

(Mataioo 9:1-8; Ruka 5:17-26)

2 ¹⁻²Qaaraqánda fee qaaramoó fáasaanee áiqaróofanoo Yísufa narí maqúsai Kapeeranaumma maqusai aniréenoo narí máaqaki kéeqafufafa faiqí ánaasee minára iriséeqa mi-maqánaki moómo kéeqee qumbíqafufanoo kooqíki faqa naambeéqai faqa qumbíqafufanoo Yísufa máaqaki márídanoo Ánutuna ufa qímannimi márínau.

³Qímannimimarufafa faiqí qaara faqa qaara faqa moó fasiqa áiku ásauku kúqirana qaindúsumaree miná áinaina faqa anirée Yísuna uqafiqáanee rufafa faiqí ititáfufafa kéeqarara anuqúsia misá máaqamau akarámáfiqa.

⁴Yísuna ákiaqa amummaqa nári eeféeda máaqa asaana rapéemandeeqa mi-fasiqána narí qaindá namufafa minakí upeekásee quiqua quiqua ufanoo meemái Yísuna aaqá quqáqau.

⁵Misá írirafa firaqóo Yísunasaa atooqóonara Yísufa qáfamasee áiku ásauku kúqirana qímanino qinau. Qíní qímaaku aní mandáinaina ákiaqa minnáisáidaqa. ⁶Mooseena sándufa akoofásauqa miqóo óoqumarífi írufanoo níkoqoofafa nári naunduráki óonu máfi íriqa qiqau. ⁷Maa-fasiqáfa náqifeemásee únna qímassee paasóosidanoo Ánutuna ámaqa máqaidanoo fee mi-ufána qídanoo fee. Sía faiqí moó fannoo amana faiqí mandáinaina taikánnisaannoo Ánutufa kai amana miqíannoo. ⁸Miqí qímasoofanoo Yísufa aaqee uqanna misá naundurákinaana iriséenoo quándaki qímanniminu. Ínnee náqi fee qifaqée ínneeqa náaqookinaana mi-mandufána qídee. ⁹⁻¹⁰Qinée maa-fasiqánara mandáinaina númoo minnáisáidee qúnnana ínnee qiníara sía amanaikíaanoo fee qídee, qinée faiqí nímaaku maa-maqánasaa márídaqa faiqí mandáinaina taikárana qíní afeeka márínara kooroommá nímaqaanura maa-firaa afeeka ainainánnai kooroommá nímaqaanura qinée maa-fasiqánara aneenná qaindásaqari findifinana mi-qaindánara maree ámaqa fua qíanaqa qinée mandáinaina taikánnisaana afeeka qáfeefara. Miqí qímannimiseenoo quándaki mi-aiku asauku kuqirána qímanino qinau. ¹¹Aní qímamídaqa anée fíndifinana aneenná qainda mara máree ámaqa doo fúa.

¹²Miqí qímasoofanoo aiqámausa nífusaqari mi-fasiqáfa fíndifinoo narí qainda mara qumáreenoo dóo ámaqa káqi káqi finau. Misá qáfamasoofanoo firaqóo náaquoofafa Ánutuna amooqídaqa qiqau. Maasá sía uqanna maaqíra áinaina qáfaunasa márídaqa.

Yísufa Reefina áfiqanau.
(Mataioo 9:9-13; Ruka 5:27-32)

¹³Yísufa kafáa anirandée Kariree firaa farumma máruqoo fufafa faiqí ánaasee moómoo miná áfaqee óonuroofanoo Ánutuna ufa qímannimimarinau. ¹⁴Mifá mi-saqá óonuree anirée ídanoo faiqí moó narí máqannaasa takísa munnimma maréeqeenoo Roomma máqanna nímimaruna paqúrinau. Mi-fasiqána áuqu Reefifa miná ákoofa Arafaiusafa márinau. Reefifa narí oopísaki óoqumarifi márufanoo Yísufa miná qáfamasee anirée qímaminoo qinau. Anée qiní faqa fua qufanoo, Reefifa iriséenoo aaqee fíndifinoo Yísuna faqa finau.

¹⁵Yísufa marikínoo moo kári Reefina máaqaki kéeqafi nárana née márufanoo mandá óosana máree márusa faqa takísa munnimma máree márusa faqa Yísuna faqa nímarusa misákiqari akaqáusa Yísufa narí faiqinámu faqa Reefina máaqaki óoqu marifi nárana née maríqau. ¹⁶Mooseena sándufa akoofásauqa Farisai ámaana ufa qímarusa aniráma qáfamaseeqa Yísufa mandá óosana máree maríasa faqa takísa munnimma máree maríasa faqa náidanoo fee qímasee Yísuna faiqi námu umeé írammiriqa qiqau. Náqaa fee qifanóo fee takísa munnimma máree maríasa faqa mandá óosana máree maríasa faqa nárana náidanoo fee asaurírana sía fee márifanoo. ¹⁷Miqí qufanoo Yísufa misá ufa irisée qímanniminu. Faiqí ánaasee ámiqimasee máriafaqa sía tutáqausiannai fídaqa, aurímaríasa kai tutáqa fínnai fídaqa. Sía qinée andeeqárausa náararara qúmuafanausa márídaqa, faiqí ánaasee ínnée mandá oosana máree maríasee qímasee nífaqee maríasa misára Ánutufinnai ubeekaaqéera náaraaqeera qinée qúmuafanausa márídaqa.

Nárana áuramásee innaaru qufá.
(Mataioo 9:14-17; Ruka 5:33-39)

¹⁸Moo kári Yoohaneefa nammári nímimarúna áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímarusa níku nísauku faqa Ánutufa maasá ufa írianífee qímasee nárana márufafa miná minníseeqa náararee márufafa innaaru sáika kai qímaríqau. Akaqáusa Yísufunnai óonuree írammiríqau, náqi fee qifaqee aní áiku ásauku sía misá naanna ráida Yoohaneena áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímariasa níku nísauku faqa nárana sía narai náararee maríafa innaaru qídaqa, aní áiku ásauku nánaree sía miqídee qufanoo ¹⁹Yísufa qímanniminoo qinau, nimundára qóomaqa sakasée náidaqa suqímaríasa náararee márídee miqídee. Oo sía uqanna miqífara. Amundára fásiqa miqóo márídaqa asasíra faasaana máríafaqa nárana náida márídaqa. ²⁰Kásooqaqee moo áukuana misá amundára fasiqa qiní misákinaana rumbámaree múnu darusáifaqa mi-karí qiní qíku qísauku nárana minníseeqa náarara márídaqa innaaruqífaranoo.

²¹ (Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Yoohaneena nammári máreemarúsa faqa misára óoqeenáa Mooseena sándufa nári níku nísauku qímannimimarúnakinara kíkiqususee qamunnara faqa úainna nammariara faqa miná kíkiquammúsinau. Kafáa narí qúmu fuka ufana narí faqa nímarusa qímannimunara fúka uainna faqa fúka qamunna faqa kíkiqusinoo maaqí qímasee qímanniminau.)

Sía faiqí moó fannoo fúka qamunna ati ateevárana marasée náuraa qamunnasaa ititáanee qímasee akunúannoo. Miqínannoo fúka qamunna ati fannoo óoqeenáa qamunna afauqáqarafa rakéeinoo firaaqóo anaqíannoo. ²² Yáfee faiqí moó fannoo náuraa tunda taqu maraséenoo fee fúka nammari adíannoo fee. Sía miqíannoo. Ruqía fínannoo aiqáma nammari qúmiqaráandoora. Fúka taqu andásee fúka nammari minákí adíasainannoo miná amaná máriannoo.

(Yísufa maqásaa máru aukuanna misá uáinna nammari tatisée aandáu apatannái áuqira táquki adíasee kísaaqasaa máaqaki quqássoofannoo márinau. Marikínoo ámiqinoo márufafa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee née marú nammarifa márinau. Mifá aandáu apatannai áuqira taquara qufaqa, maasá qeeqa ufakiqari táqu uqannée qídaqá.)

Sabátasaa sakuma ruqóosa noofá.

(Mataioo 12:1-8; Ruka 6:1-5)

²³⁻²⁴ Yísufa moó faasaana Sariríqasaa Yuda máqannaasa amaana fáasaana narí faiqí námufafa maqúsamau nídannoo sakuma úmmaquqoo ququsanaki fídanoo miná faiqí námu fí sakuma rasáufú maree naqáfufannoo Farisai ámaana ufa qímarusa nínadafamásee Yísuna qímamiqau. Aní faiqí námu Mooseena sándufa, Sariríqa sándufa rukíaidafa sakuma ruqóosaidafa aináinidafa.

²⁵⁻²⁶ Yísufa miná iriséenoo quandáfi maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee Dafidina óosana sía fee ínnee ásaana rídee. Óoqai Saurooofa miná árírarufannoo sandéennoo áararée márufannoo Ánutuna amaana máqaki Nooba máqusai márúnaki kéeqafinoo Ánutuna ámimaru feemúna marasée námasee akaqána marasée narí faiqí námufafa nímufafa naqau. Mooseena sándufa rukíasee nanau, aanáiqikiraua kai née maría feemúna márufannoo sándufa rukíasee káqiqeefa nanau. Mi-aukuanná Abiatarafa aanáiqikiraua úriqararafa márinau. Ínnee moómoo kari miná ásaana rímariafa miná óosana ínnee sía fee minára írdee. ²⁷ Ánutufa narínaindari faiqí dadaaqí mari ainainee qímasee Sariríqa amaana fáasaana áuqeeqeenoo faiqí níminau. Sía káqinaindari Sariríqa amaana fáasaanara irisée faiqí áuqeeqeenoo amaana fáasaana áminau. ²⁸ Minára qinée faiqí nímaaku amaana fáasaana faqa miná sándufausa faqa úriqararaua márúnausa márídaqa qinée misára naaqée qúnaqa náidafa miqí marifannoo sía numóo máriannoo.

Yísufa ásauku sufirana andeeqóofa.

(Mataioo 12:9-14; Ruka 6:6-11)

3 ¹Yísufa moó faasaana kafáa mi-amaana maqánaki kéeqafi qáfoofanoo faiqí moó ásauku súfirafa faiqí ánaasee moómoo námufaqa kéeqafi márinau. ²Akaqá fásiqa ánaasee Yísunara ufa qianée qímasee ámaarusidaqa ásauku súfirana faqa Yísuna faqa ámiqimasee nínnda fee máriqau. Yísufa Sariríqasaa fee faiqí ásauku súfirana andeeqáannoo fee Mooseena sándufa rukíaannoo fee qídaqa qáfee máriqau. ³⁻⁴Yísufa amaana máqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo ásauku súfirana áaramásee qínau anée maí anirée aiqámausa nífusaa kíkíqia qímaseenoo quándaki faiqí ánaasee írammirinoo qínau. Mooseena sándufa Sariríqa faasaana sándufa fannoo maasára náqi fee qídanoo maasá mínásaa faiqí anaasee dadaaqafée ianaúree kurídiánaúree maasá faiqí márirana asumufée marannímianauree kurídi taikánnímaqaanauree miqí qufaqa misá sía ufa qiqau káqi kásoomáfiquau.

⁵Yísufa miná qáfamasee raiqára óori maraséenoo faiqí ánaasee aiqáma múnú nindá fee míní nindá fee máseenoo misá áaqarana afeeka irirana nindáfa másoofanoo misára ámuqusinau. Ámuqusufanoo mi-asauku sufira fasiqána qímaminoo qinau aneenná ásauku ratutáa qufanoo ásauku ratutásoofanoo miná ásauku ámiqinau. ⁶Farisai ámaana ufa qímarusa minakí márusa qáfamáseeqa amaana máqakiqari ráuda mákufaqa Eeroodeena ufa írimarusa faqa suqúfufaqa Yísuna árira ufa qímariqau.

Yísufa kanúqakiqari aiqáma máqannaasa ufa qímanniminau.

⁷⁻⁸Miqóoqari Yísufa Kariree fárúmma firaa farúmna tia márunnai óoqufufaqa faiqí ánaasee moómoosa áfaqa máree óoqu fiqau. Akaqáusa Kariree máqa maaqakiqari ániqau, akaqáusa Yudeea máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yeerusaree máqusakiqari ániqau akaqáusa Idumeeaa máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yooradana námmari dínni áfainni márusa ániqau, akaqáusa Tíree máqusakiqari faqa Sidoonna máqusakiqari faqa misaqá márusa faqa ániqau. Dóo mi-fasiqa anaaseesá moómoosuganna tatúfufaqa Yísufa ímaru ainainausara iriséeqa qáfararee qímasee ani suqíqau. Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna áuqaidaqa radámuaqaammímariquau.

⁹⁻¹⁰Yísufa misakínaana moómoo aurímarusa andeeqánnisée marúnara faiqí ánaasee aiqáma óosana óosana aurírana máraqanusa nísaukukoo Yísuna áuqaananoo maasá aurírana taikáanifee qímasaida Yísuna áuqaidaqa radámuaqaa ímariquau. Yísufa minára iriséenoo narí faiqinámu qímanniminau ínnée kanúqa rarisáma daaqá nammáriki quqáaqa misá qíní radámifaqa kanúaki akaránaqa sía radamuaqa qufaqa misá

miqímmiqau. ¹¹⁻¹²Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márusa Yísuna qáfamásoofaqa naunduraki máru fáafasaaqausa fáasai misá Yísuna qáfamaseeqa fáaqa quqásee koorooíqa qiqau. Anée Ánutuna ámaaku máriana fee qufanóo Yísufa nimambainá qímasee qáoo qínnoo qinau sía ínnee áfaannauga qiníara kooroo iaqa.

**Yísufa qíkuni ooqu qaara marasée fasiqa narí
faiqi námukiaqeera máranau.
(Mataioo 10:1-4; Ruka 6:12-16)**

¹³⁻¹⁴Mi-fasannái Yísufa ámuuqu namusa óorureenoo narí áiku ásauku márianee qímarusa náara másoofaqa aniroofanoo Yísufa misakínaana qísaukuqara faqa qíku ooqu qaara marasée núqu réenoo qiní faqa máriaqee qímasee núqu réenoo niqiqoo fásiquasee qímasee qímannimino qinau, qinée ínniara rusandeesámumásee máreeqa qinée ínni niqiqánaqa maqúsa maqusa nídaqa qímannimiaqa. ¹⁵Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márúna aqiqée marúnna afeekana nímianaqa aqieefaranoo. ¹⁶⁻¹⁷Maanamúsa Yísufa rusandeesámumandee máranau.

Simoono Yísufa moo áuqundanau Peetooroonee qímasee rusandeesámumandee miná faqa narí faiqi námuki quqánau.

Seebeedina ámaakuqara Yameesafa faqa narí ákaqa Yoohaneena faqa miqandá Yísufa moo núquranau Booaneeraqeesafa mi-nuqúna óosana innaarúnai qímarina fooqáaqandee qímasee miqandá faqa rusadeesámumásee narí faiqi námuki quqánau.

¹⁸Andurufa faqa

Firipifa faqa

Baratooroomeeufa faqa

Mataioofa faqa

Toomasifa faqa

moo Yámeesafa Arafaiusana ámaaku márúna faqa

Tadeeusafa faqa

moo Símoonafa nári kaamánnaiqiqaera qímarúfa.

¹⁹Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa Yísunara kásooqaqee uqeeqáaninafa miná faqa misáuqa faqa maréeqeenoo narí faiqi námuki quqánau.

**Beeraseeburanannai áfaanna aqiqáidee qiqau.
(Mataioo 12:22-32; Ruka 11:14-23; 12:10)**

²⁰Miqóoqari Yísufa narí máaqai Kapeeranaumma máqusai máaqaki kéeqafufaqa faiqí ánaasee moómoo uqanna máaqaki ani umbíqafufanoo nárana naani quná minníseenoo narí faiqi námufaqa sía nanau. ²¹Faiqí ánaasee Yísunara dóo fúrufara mándeeaafoo qufaqá miná átiyuqa níranaqoofaqa Yísuna óonu rarisée ánirara deedaqiqau.

²² Mooseena sándufa akoofásauqa akaqáusa Yeerusaree máqusaindari qúmusa Yísunara maaqí qímasee qímariquau. Mifá áfaannauqa úriqararafa Beeraseeburafa miná aundurái márifa márídanoo fee qiqau. Akaqáusa Yísunara áfaanna úriqararausa afeeka ámimariafanoo minánnai áfaannauqa niqíqáidanoo fee qímariquau. ²³ Yísufa minára iriséenoo faiqí ánaasee náaramma quqásoufaqa aniroofanoo moo áinaina kíkíqa ususéenoo quándára ufa kai qímanniminoo qinau. Náqimasee Sadannafa quándaki Sadannana aqíqáannoo fee sía amanaikíanoo. ²⁴ Moó máqannaasa narínni narínni rákíqa rakeekaa íqa dóo mi-maqannáasa taikée kurídifaranoo. ²⁵ Moodáa oosana moodaa maaqaki máriasa rakuakíqa dóo misá faqa taikéefaranoo. ²⁶ Sadannafa narí quqúsakinaasa faqa miqíkai ínoo rakuakínanoo sía amana kísaaqasaa máriannoo moodáa moodáa ínoo taikáannoo.

²⁷ Úmmuarimari fasiqafa náqimandee afeeka fasiqa máaqa rapéemaseenoo miná aináina úmmuariannoo fee sía amanaikíannoo. Mi-ummuari mari fasiqáfa aniréenoo sánda qumáreenoo mi-afeeka fasiqána rumbá quqáseeno miqóo miná máaqaki kéeqafi miná aináina úmmuariannoo. Qínée Ánutuna afeekannái Sadannana rumbá quqáseeqa miná áfaannauqa faiqí nauduráki máriasa niqíqáidaqa. (v 30) Misá mandá óosana máree maru afaanna Yísuna aunduráki márúnara Yísufa mi-ufána qinau.

²⁸ Maa-ainainára kai íriaqa sía aunúqa. Faiqí ánaasee óosana óosana mandáinaina faqa óosana óosana mandá ufa qírana faqa moómoo kari qímariana faqa Ánutufa mináuqa ákíaqara amaná minínnisaannoo. ²⁹ Moó fannoo Ánutuna náaquqara máraqunara mandá ufa qínanoo Ánutufa miná ákíaqara sía uqanna minnáisáannoo mi-ufána qímarifa náaru náaru fímaria idánaki áaqarana marasaifanoo sía uqanna Ánutufa minnáisáannoo. ³⁰ (-)

Ánutuna ufamau fímariasa qiní áinaina márídaqa.

(Mataioo 12:46-50; Ruka 8:19-21)

³¹ Yísufa miqída máaqaki ufa qímannimimárufanoo miná ákaqaafasaa miná ánoona saimbaqa naambeéqai ani kíkíqíqa márídaqa Yísuna qímamíaneerufanoo sía amanaíkufafa faiqí moó aqíqée óonu Yísuna qímaminanoo ániani fee qiqau. ³²⁻³⁵ Máaqaki Yísuna fíqu fíquqíqa óoqu mariqa márusa mi-ufána irisée qímamiquau aní ánoofa faqa aní ákaqaafasaa faqa mádaanai márídaqa ani áaréeeaa foo qufanoo Yísufa iriséenoo miqóo márusa irámmirino qinau. Yáfee qiní qínoo fee yáfee qiní qíkaqaafasaa fee qímaseenoo narí faqa márusa múnu nínnda fee míni nínnda fee máseenoo qinau. Qáfaaqa, maaqóo qiní qínausa qiní qíkaqaafasauqa márídaqa, qiní qíkoona íriranamau fímariasa misá kai qiní qíkaqaafasaa qiní dáuna qíkaqa qiní qínausa márídaqa.

Qaqama aaqée mári ufafa.
(Mataioo 13:1-9; Ruka 8:4-8)

4 ¹Yísufa kaifáa Kariree námmari áfainni óoqu máridanoo Ánutuna ufa miqóo suqí marúsa qímannimi marínau. Faiqí ánaasee moómoo miná ufa íriraree qímasee aiqáma aniréeqa Yísuna ititásoonara mifá kanúqaki akarámáfufanoo nammáriki áfiqa quqáqoofanoo múnú kásoomásee máridanoo minakíqari nammári áfaisaa faiqí ánaasee márusa Ánutuna fasáasa ufa qímannímimarínau. ²Yísufa sía akooqóo qímanniminau, quandára ufakiqari qímannímidanoo maaqí qímasee qímanniminau.

³Ínnee ámiqimasee íriqa faiqí moó fannoo maasá Yuda máqannaasa óosana máreenoo maqá rúmaseenoo ráisa fooqána úmmaqirara miná qaqama marasée minaki aaqásoofanoo ururanau. ⁴Mifá miqóo aaqáidanoo akaqá qaqama fannoo aatáta níku rée máriaqoo faqa áqufufaqa ufiniuqa anirée miná kai námasaqau. ⁵⁻⁶Akaqá qaqama óoni meemái maqáki márufanoo minásaa maqá óodaa márunasaa aaqásoofaqa sía moómoo maqa márúnara maqá tootooqí márúnara dauní ururámafi márufanoo súani firaafá qoofanoo miná atuka sía meemái kéeqoonara súani árufanoo aadánusinau. ⁷Aaqásoofanoo akaqá qaqama amuka faqáafa márúnaki áqamakinoo áqufinoo kambíqafufanoo amuka faqáa ainaina fannoo miná arusaifanoo mandáikinoo márída sía qaqama íreenoo. ⁸Akaqá qaqama fannoo ámiqira maqasaa áqufufanoo maqákiqari ururéenoo kambíqafinoo dóo qaqama íreenoo, akaqáfa óodaa íreenoo akaqáfa ámiqimasee íreenoo akaqáfa fíqaramasee íreenoo.

⁹Yísufa mi-ufána qímannimidanoo maaqí qinau. Ínnee náaqoofaqaasa kai maa-ufána qímannimunnana íriqa.

Yísufa quandarufa qímanniminau.
(Mataioo 13:10-17; Ruka 8:9-10)

¹⁰Qímannisoofaqa fufaqa Yísufa naríaraa márufaqa akaqáusa miná faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni ooqu qaara márarausa faqa anirée quandára ufa óosanara iroofanoo qímanníminoo qínau. ¹¹Ánutufa narí quqúsakinaa qumeé írirana qímannimiannee qímasaifaqa qímannímidaqa akaqáusa áqoosai máriasa quandára ufa kai qímannímunaqa íridaqa. ¹²Tamummáqara fásiquaqa misára maaqí qímasee ákara ríqau. Misá maqee maqee qáfaidaqa sía qáfeefaranoo.

Misá iriqaraasamásee síamma írifaranoo. Misá írifau Ánutufinnai ubeekáma fifánoofau misá mandáinaina ákiaqara minnínisaní. Minára qinée Yísusa quandára ufa kai qímannímidaqa.

Qaqama aaqára ufa óosana koorooufá.
(Mataioo 13:18-23; Ruka 8:11-15)

¹³Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí akaqáusa faqa qaqama aaqáranara írámmirufanoo maaqí qímaseenoo akooqóo kooroomásee qímanníminau.

Ínnee sía fee mi-quandara ufána óosana írídee. ínnee sía miná íríqa náqi fee mándée aiqáma quandára ufa írífaree. ¹⁴Qaqama aaqée marí fasiqafa Ánutuna ufa qaqamara foora aaqáidanoo. ¹⁵Moo kári akaqá ufa faiqí naundúráki aanásaara foora aaqásaafanoo íríafanoo Sadannáfa ufiniara foora miná aaqee uqanna aakúeeqee áqidanoo. ¹⁶⁻¹⁷Akaqá fasiqa ánaasee naunduráki óoni maqásaara foora qaqama fannoo áqufidanoora foorá mi-ufána irisée asasamásee marasaafanoo sía meemái ánoona óoqu fínara sía kísaaqasaa máridanoo, mi-ufána saara ummaara fee, áriranee, kambíqafifaqa dauní minnísaidaqa. ¹⁸⁻¹⁹Akaqá fasiqa ánaasee amuka faqáa ainainaki aaqée mária qaqamara fooqána máridaqa. Misá Ánutuna ufa iriséeqa maaqóo mária ummaara kadáapirirafa faqa munnimmara rímariafa faqa óosana óosana ainainara rímariafa faqa mi-ufáusa kai Ánutuna ufa radámusaifanoo sía qaqama íraidanoo. ²⁰Akaqá fásiqa ánaasee ámiqira maqasaa aaqée mária fara foora máridaqa, misá Ánutuna ufa irisée máraanara qaqammara foora íraidanoo akaqáfa óodaa íraidanoo akaqáfa ámiqimásee íraidanoo akaqáfa fíqaramasee íraidanoo.

Qóoma qumbírana quandárana kíkíqa usirafa.

(Ruka 8:16-18)

²¹Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo qóoma qumbímaree dífaani ameemaanai sía minní quqáidanoo béeta ameemaanai sía minní quqáidanoo akooqóo quqáqai fanoo káaqa qáanifeera. ²²Miqíkaimmásee kásooqaqee aiqáma kukéeeqee marí ainaina óosana óosana Ánutufa maréeeqee akooqóo quqáannoo aiqáma rafáaqa fímari ainaina faqa akooqóo quqáannoo. ²³Ínnee náaqoo faqaasa íríafa.

²⁴Yísufa kafáa maaqí qímasee qímanníminau, ínnee náaqoo írimari ufanara ámiqimandee rakísíafa. Anée nána ufa fee faiqí ánaasee níminanoo Ánutufa mi-ufánannai kai aninná rafáaqa fú amaqaánnoo sía aneenná qínnana amana káifau ani rafáaqafuámaqaánnooofau fíqaramasee aní rafáaqafuámaqaánnoo. ²⁵Faiqí moo áinaina uqaqée márinnana moo fáqa Ánutufa ámiannoo. Faiqí moó fannoo aináina síainnana káqikaa ainaina márinnana Ánutufa mara márainanoo káqi sámú uqanna máriannoo.

Qaqama narí kai kambíqarana kíkíqa usirafa.

²⁶Yísufa kaifáa qímanniminoo qinau. Ánutuna quqúsa maqásaa fasiqa anaaseeki sía akooqóo kambíqaidanoo kukéeqanoo mári ifa kambíqeenoo akooroo ídanoo, mifá faiqí moó fannoo narí áfuqaki qaqama aaqáidanoo foora kambíqaidanoo. ²⁷Mi-fasiqáfa qaqama aaqásee eendáki faiqéeno fásaana narí aináinai óonuree anirée miqí márifanoo dóo qaqama aaqáqai fa dóo kambíqafinoo. Mi-fasiqáfa sía kambíqarana óosana írífanoo narí kai dóo kambíqafinoo. ²⁸Maqá

fannoo náamma ámifanoo kambíqafinoo qaqama íraidanoo. Indaarú úmmaqusainanoo radiqifinoo áfumu kambíqafinoo dóo ururéenoo áfufeenaarinoo dóo qaqama íreenoo qaqama ánoona kambíqaidanoo. ²⁹Qaqama akuqámafifanoo mi-fasiqáfa paipána qumáree ateká maree múnú máaqaki quqáidanoo.

Qúmini qaqamara foorá radiqifinoo firaafáikidanoo.

(Mataio 13:31-32, 34; Ruka 13:18-19)

³⁰Yísufa káqi qímannimidanoo moo qúandara ufa qímannímidanoo írámmirinoo qinau. Ánutuna maqásaa ququsakina faiqí ánaasee máriasa nánara fooree márídee. Nana quandára ufannai fee kooroo íanáree. ³¹⁻³²Qinee maaqí qímasee qímannimianaura, qúmini qaqama fooqána káqikaana faiqí moó fannoo miná maramáreenoo úmmaqusainanoo kambíqafinoo firaá tia saqáriara foora aiqáma aakaaqakínáa andanda úriqararafa márídanoo. Miná ásaana firaanáikinanoo ufini anirée miná ásaana auqaánai ánaamu usakáidaqa.

³³Yísufa narí ufa óosana oosana quandára ufakiqari faiqí ánaasee narí írirana amana kái qímannímínau. ³⁴Sía sía quandára ufakiqari qímannímínau quandára ufakiqari kai qímanními marínau. Mifá narí faiqi námufaqá náaduma márunnai mínni mi-quandara ufána óosana kooroommánímínau, maqee maqee miqímmi marínau.

Yísufa ufannái úfai ámakaura taikánau.

(Mataio 8:23-27; Ruka 8:22-25)

³⁵Mi-faasaanná eenóofanoo Yísufa narí faiqi námu qímannimínoo qinau. Dóo ánifaqa sípaki akarámafinaqa Karíree fárummaki fítaqamareeqa muqáfainni níanai fuaqa. ³⁶Misá eedóo qímasee faiqí ánaasee minnísee Yísufa óoqu marúnaki akarámafufaqá Yísuna áfiqee farúmaki fiqau, akaqáusa máriqa kanúqaki misá sáimbaqa fiqau. ³⁷Misá farúma qámbaanai fímarufanoo úfai firaafá úqinoo nammári ámakaurufanoo sípaki nammári téeqinoo qumbíqararinau. ³⁸Yísufa kanúqa átinni ákiaqa qunúsaa rúmasee faiqaqéuefuaqa miná faiqi námu rufíasee anirée áfaurida qiqau ufasáa rakísirafa fíndifua maasá kaqí kaaqóo nammárika ukúqnaidaqa kúqirarammidaqa anée sía fee maasára íridanee. ³⁹Yísufa fíndifinoo úfaira doo sáa qímasee nammáriara ámakaura dóo taikáa qufanoo úfai úqirafa taikéeno nammári ámakaurirafa taikáfinoo dóo firaaqóo dáí qímáfinau. ⁴⁰⁻⁴¹Dáí qímáfufanoo Yísufa quándakinoo narí faiqi námu níqidanoo qímannimínoo qinau. Ínnee nánaree rufíaidee. Ínnee qiní saqárikirafa síaisee márídee qufaqa misá firaaqóo rufíasee náaquqoofaqa narí qímami narí qímami qiqau. Maa-fasiqáfa nánee, sía faiqí faqa áfaannauqa faqa kai miná ufara eedóo qídaqa, úfai faqa nammári faqa miná ufara eedóo kai qídaqa.

Faiqí aunduraindaraa áfaannauqa kúara aundurai kéeqau.

(Mataioo 8:28-34; Ruka 8:26-39)

5 ¹Dóo miqóoqari kanúqa fannoo Kariree fárummaki fífiufanoo nammári dínnaí nánai Keerasa máqannaasa maqa máaqa múnu raquru áminau. ²Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufufanoo faiqí moo fáafasaaqa aunduráki márufa Yísufinnai aniranau. ³⁻⁵Mi-fasiqána máqannaasa faiqí irí mara máraida óoni áamarai ákundee máriqau. Mi-fasiqáfa mi-ooni aamaránaki faiqée marúfa márinau. Moómoo kari misá miná qumáreeqa sáinandannai miná áiku ásauku rumbá quqásoofanoo afeekaikámándeeno ásaikusaaqaraa sáinanda rakéemma áquseenoo áiku rumbáqoo sáinanda túri mándee miná rakéemma áqusooafaq sía amana miná qumáreeq maríqau. Miná afeeka úriqaranoo márúnara misá sía amanaikíqa minnísoofanoo faiqí madikámaqoonakiaqa faqa áaqana áaqanakiaqa faqa fáaqa quqánoo nídanoo óonisamu qumáraidanoo narí afaaqa atekánoonufa márinau.

⁶⁻⁷Yísufa kanúqakiqari aniroofanoo mi-fasiqáfa óoni aamaraki nánaindari Yísuna qáfamaseenoo sandée aniréeno Yísuna óorinni aqoori sáunara fínoo óorindari firaa kari fáaqa quqáseenoo Yísuna áaramáseenoo qinau. Óo Yísufa anée firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku márianano. Anée nánaree maasá soodáa qídanee. Qínée afeekaikámánde aní qímamidaqa. Anée Ánutunara irisée sía qíní dárúa. ⁸Mi-fasiqáfa sía fifau miqí qinau. Yísufa miná aundurákinaa afaannara anée mandá áfaanna maa-fasiqána aundurákiqari rafúdamaki fúa qunára mi-fasiqáfa miqí qinau. ⁹Yísufa miná ufa iriséeno irámmirinau aní áuqu yáfee qufanoo mi-fasiqána aunduráindari áfaanna fannoo qinau. Maasá moómoosa qúsidaqa márunnanara maasá dúqu qúsirausee qídaqa.

¹⁰⁻¹³Miqí qímasoofanoo áfaannauqa faqaa fasiqa fannoo narí aundurákinaa afaannauqara kafáa kafáa Yísuna qímaminau. Sía maa-maqa maaqánakiqari misá niqíqáa. Miqí qímaseenoo Yísuna qímamimarufanoo. Mi-nammarína áfainni ámeemai adeedí kúara moómoo andanda néemariqau. Mi-fasiqána aundurákimari áfaannauqa kúarauqara Yísunara afeekaíkiqa qiqau maasá díqiqannee qímasee díqíqáinaqa kúarauqa naunduráki fúa qufanoo Yísufa dóo fuaqée qufaqa mi-afaannáusa mi-fasiqána aundurákiqari rafúdamakufaqa kúarauqa naunduráki kéeqau. Kúarauqa naunduráki kéeqooafaqa mi-ameemánaindari sandámáqaraasufaqa farúmmaki bururú qufaqa aiqáma kuqu taikáqau. Mi-kuaráusa tu tauséenna (2,000) kúara máriqau óoni saqári áuqiqa máriqau núkudara foora máriqau.

¹⁴⁻¹⁵Mi-kuarásasaa rakísi marú fasiqausa mi-kuaráusa nindafamásee quqásee sandámáqaraasamásee maqúsai márusa faqa uíqaana maaqakiaqa márusa faqa qímannimiqa. Qímannimisooafaqa aiqáma

qáfararee qímasee anirée qáfoofanoo moómoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa andeeqásee qamunna afisúsee írirana marasée miqóo óoqumari fí márufafa ani qáfoofanoo náaquqee náindirí ranau. ¹⁶⁻¹⁷Fáasai máriusa Yísufa áfaanna niqiqoona faqa kúara nammáriki áqufunara faqa qáfoosa misá maqúsaindari aniroosa aiqáma ainainara qímannimisooafaqa misá iriséeqa Yísunara rufiaseeqa mifínnai óoquree kafáa kafáa írámmiridaqa qiqau maasá maqa máaqakiqari amanée anée finnáree qiqau.

¹⁸Yísufa eedóo qímasee kanúaki akarémárufanoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa Yísunara afeekaikámáseenoo írámmirino qinau amanée qinée aní faqa funáuree qímasee fuki faakí qinau. ¹⁹Yísufa irisée qáoo qímasee qímamino qinau. Anée aneenná máaqai anirandée óonureenana aneenná ánoona ákoona átiuqa qinée karaambáiqá aní firaqóo dadaaqúnnanara faqa firaqóo aníara ámuqusunna faqa qímannimia. ²⁰Miqí qímasoofanoo anirandée narí maqa máaqai óonuree qísaukuqara taikásee máqusanaasee qímarusa aiqáma qímannimimáree fíqú fíqú qídanoo Yísufa dadaaqunara qímannimino nímarinau. Aiqámausa mi-ufána írimarusa firaqóo náaquqoofafa náindirí roofafa óo kúqaa fee miqínoo fee qiqau.

Kísaaqandaikimaru ánaaseena andeeqánau. Yísufa qufanoo Iairusana áraamuna fíndifinau.

(Mataio 9:18-26; Ruka 8:40-56)

²¹Yísufa miqóoqari kanúqaki akarámafufanoo nammári taqamáree díndanai kafáannai finau. Miqóo óonuroofafa faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ani mara ititásaqu. ²²Mi-maqúsánaki amaana máqasaa rakísimaru fasiqafa miná áuqu Iairusafa aniréeno Yísuna óorini maqásaa áqufufanoo afeekaikámandee fuki faakí qinoo írámmirinau. ²³⁻²⁴Qiní qíraamuna káqikaa qiraamuna aurímarifaqa amanée anée aniréenana aneenná ásauku minásaa quqásainanoo fíndifuani kúquandoora qufanoo Yísufa miná faqa fíndifi finau. Fímarufafa moómoosa titiqímafufafa fídanoo misá rusadeesámumandee fímarinau.

²⁵⁻²⁶Miqóo misáki ánaasee moo márinau. Qísaukuqara taikásee qíkuni óoqu qaara marasée aukuaana kísaaqandaikimaru anaaseefa márinau, mifá moómoo tutáqausunnai fímarufanoo sía andeeqóofanoo fíraa teeroo quqáranakí márinau. Mi-anaaseefá tutáqausunnai narí munnimma maqee maqee áqii taikásoofanoo sía miná aurírafa taikánau maqee maqee firaanáikinau. ²⁷⁻²⁹Mi-anaaseefá Yísuna afeekara iriséeno faiqí ánaaseekiaqa qumeé miná ánaaqiannai óonuree maaqí qímasee írinau, qinée óonuree miná qamunna kái áuqamasáananoo miná afeeka fannoo qiní aurírana taikáqisáanno.

Miqí qímasee faiqí ánaasee titiqímafufanoo ánaaqianaindari misákiaqa rusandeesámumándeeno ani miná qamunna áti kai áuqamásoofanoo

narí aundurákiqari fidíka réereeufta taikánau, narí aurírafa taikáranara narí írinau. ³⁰⁻³¹Yísufa narí faiqí andeeqára afeeka narísaaqari funára iriséenoo faiqí ánaasee qámbaanai quandáfi írammirinau yáfee qiní qamunna áuqeenoo fee qufaqa narí faiqí námu qímamiqa qiqau, moómoosa aní ititáfuanakina nánaree anee yáfee qiní qamunna áuqee foo qídanee moómoosa ititáfuanaki fímarinanoo. ³²Yísufa sía misá ufa írinau káqi randée marínau. ³³Mi-anaaseefá narí aurírafa taikóonara iriséenoo áindirireenoo áaquqoofanoo Yísuna áikuki óorindari aní kummáramáfufanoo aiqáma ánoona ufa kai qímaminau. ³⁴⁻³⁵Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau Óo qiní qíraamuna aneenná írirana qinísaa rusímarianafa mifá kai aní andeeqéenoo dóo asooáranaki fúa aní aurírafa dóo taikéenoo.

Miqí qímarufanoo lairusána máaqaki márusa anirée lairusána qímamiqau sía ufasáa rakísirana kadáapi árua dóo aní áraamuna kuqufínoo. ³⁶⁻³⁷Yísufa sía misá ufa írinau. lairusána qímaminoo qinau, Sía rufíaa, qinísaa kai aneenná írirana mundúa qímasoofaqa aiqáma miná faqa ániusa aiqáma lairusana máaqaki kéeqararufanoo Yísufa qáoo qímaseenoo narí faqa Peetooroona faqa Yameesafa faqa miná ákaqa Yoohaneefa faqa dóo minamúsa kai lairusána faqa nífiqamareenoo lairusána maaqaki óoru fíqau. ³⁸⁻³⁹Misá lairusána máaqai óonuroofanoo Yísufa faiqí ánaasee ikífaafau qírana faqa fáaqa fuísee qírana faqa múnari mínari qírana faqa nínđáfamáseenoo máaqaki kéeqafínoo qímanniminoo qinau. Nánaree múnari minári ída fee qikíraqáidee maa-faiqífa sía kúqinoo máridanoo faiqaqée ídanoo.

⁴⁰Misá minára irisée Yísunara naanaidara qímasee uteéti qufanoo Yísufa aiqáma níqíqámáseenoo faiqi ánaukoo faqa miná áiku ásauku qaaramoó faqa mánaaqa kúqiraqoo nífiqee kéeqanau. ⁴¹⁻⁴²Yísufa mi-kuqira manaaqána ásauku qumáreenoo nári ufakíqari káqikaa manaaqa qinée aní qímamidaqa dóo fíndi fúa qímasoofanoo mifá aaqee fíndifínoo dóo nináu. Minakí márusa miná qáfamasoofanoo náaquqeenoo náindiriranau. Mi-manaaqáfa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara aukuaana marasoo mánaaqafa márúnara náaquqanau. ⁴³Yísufa afeekaikámasee qímanniminou ínnée maa-manaaqána andeeqáqaunnufana umeéraaqee qímasee quándaki mánaaqara qinau maa-manaaqána nárana ámifanoo náani qímasoofaqa miqímimiqau.

Yísufa narí maqúsai Nasareeteenní namummáqanau.

(Mataioo 13:53-58; Ruka 4:16-30)

6 ¹Yísufa mi-manaaqána mara fíndifummáseenoo miqóoqari fíndifínoo narí maqúsai Nasareetinní finau, narí faiqi námufaqa miná faqa fíqau. ²Nasareetee máqusai Yuda máqannaa márúnara náriqa amaana Sariríqasaa amaana máqaki kéeqafufanoo Yísufa Ánutuna ufa qímanními

máruƿaqa misá irisée tautúmasee qiqau. Maafá maa-amiqira iriranná yái fee máreenoo fee, yáfee maa-irirána áminoo fee náqimásee faiqí sía áuquaqa ira ainaina áuqidanoo fee. ³Maasáki kámundaa máriifa mifá kai máridanoo, miná ánoofa Máriafa máridanoo maaqóoqaraa ánaasee faiqi máridanoo, miná ákaqaafasaaúqa Yameesana amaráfa faqa Yooseesa faqa Yudasina amaráfa faqa Simoona amaráfa faqa maaqóoqaraasa márifanoo Yísufa misákinaafa máridanoo. Miná ásooqmaaka faqa maaqóokai márídaqa. Misá minára miqí qímasee níkoo fee qiqau.

⁴Yísufa miná iriséeno maaqí qímasee qímanniminau. Tamummáqara fasiqa moó fannoo máqusa maqúsa fídanoo qímanniminaqa misá iriséeqa miná ufara kúqaa fee qifáranoo narí máqannaasa faqa narí áinaina faqa narí moodáa fasiqa ánaasee faiqi faqa miná ufa síamma írifaranoo. ⁵⁻⁶Yísufa narí máqannaasara miqímmidammia foo qímasee sía amana moo fásiqa ánaasee mandáikirausa andeeqánnimaqararee qinau. Qaaramoó aurúsasa kai ásauku quqásooƿaqa fíndifiqau. Narí máqannaasa nári írirana sía minásaa mundúnara irisée firaqóo taútinau.

Yísufa narí faiqi námu niqiqoofaqa qímannimiqa.

(Mataioo 10:5-15; Ruka 9:1-6)

Yísufa miqóo narí maqúsai Nasareeteendári dínni dínni fíqu fíqumma márusa misá qímannimímarína. ⁷⁻⁹Qímannimiseeno narí faiqi námu náarama quqáseenoo mandá áfaanna faiqí ánaasee naundurái márusa misá niqiqára afeeka nimiséeno qaaraqánda qapámandee qaaraqánda qapámandeenoo qímannimino qinau, Sía moo áinaina máree fuaqa sáunu kai qara máree fuaqa, féemu faqa uqá faqa munnimma faqa sía máree fuaqa, níku ánaamu afisúmareeqa siuta moodáa afisúmaree sía aabaá moó máraaqa. ¹⁰Ínnee maqúsa maqusa fídaqa moo máqusaki óonu ráifanoo mara quqáinna maaqanaki quqásaina sía namummáqaa nuaqa minakí kai faiqáida nuaqa, minakíqari moo máqusa fíqa fuaqa. ¹¹⁻¹²Ínnee moo máqusai fífaqa misá sía ínna mara quqéeqa sía ínna ufa írifafa ínnee fídaqa kookoomma afaqá nínaamarasee fuaqa. Ínnee miqíqa Ánutuna náruaninnanara misá aaquqímannimaqéefaranoo. Yísufa miqí qímaseeno niqiqoofaqa maqúsa maqúsa fídaqa faiqí anaaseera nári mandáinainara nímeesuquaqueera qímannimiqa fíqau. ¹³Qímannimidaqa moómoosa naunduráki áfaanna fáafasaaqa márusa niqiqámánnimi máruƿaqa rafúdamakida fímariqau. Miqíqa fídaqa aurúsa níkiaaqa sáuna fadameenara fooqána adíasooƿaqa fíndifi máriqau.

Eeroodeefa Yoohanee nammári nímimaruna ákiqa tuqína.

(Mataioo 14:1-12; Ruka 9:7-9)

¹⁴⁻¹⁵Yísuna áufakiana ufa fannoo aiqáma atinai dáraanimámbunara Eeroodeefa mi-ufána faqa iriséeno taútinau. Akaqáusa Yísunara

Yoothaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoo firaa ainaina áuqeemari fee qufaqa akaqáusa Yísunara Eeriaafa óoqeenaa tamummaqara fasiqa mifá kaifáa kambíqanoo máridanoo fee qufaqa akaqáusa óoqeenaa tamummaqara fásiqa fooqáafa kambíqanoo máridanoo fée qiqau.

¹⁶Eeroodeefa mi-ufáusa iriseenoo narí qinau, Qinée óoqai Yoothaneena nammári nímimaruna anuka ateekásaafanafa mifá kai kúqiranakiqari ánída qinoo.

¹⁷Óoqai Eeroodeefa narí kai qímannimufaqa sundíauqa Yoothaneena nammári nímimaruna rumbámaree karabúsa máaqaki quqáseeqa firaa sáinanda qumáreeqa rumbá quqásoofanoo márinau. Eeroodeefa sía fífau Yoothaneena maréeqee rumbáranaki quqánau. ¹⁸Yoothaneefa nammári nímimarufa maqee maqee ánaasee qúmmuarunasaara áqunara rumbá quqánau. Eeroodeefa narí ákaqa Firipina ánaqa Eeroodia námmarina káqi narí afaaqi faqa márufanoo qúmmuarunara Yoothaneefa qímaminoo qinau Anée aneenná ákaqa ánaqa Eeroodia námmarina qúmmuaramminana máraananoo Ánutuna ufa rukíasee miqíananoo. ¹⁹Eeroodia námmarifa Yoothaneena ufa irisooofanoo afaaqí káqi ati qanóo márufanoo máridanoo miná árianara randée márufanoo Eeroodeefa qáoo qufanoo sía árinau. ²⁰Eeroodeefa Yoothaneenara írítana andeeqára qikairi síai fasiqa fee qímasee minára rufíaseenoo karafúsaki séenoo ititásoofanoo sía Eeroodia námmarifa árinau. Eeroodeefa maqee maqee Yoothaneena faqa ufa qíranara áidi márufanoo maqee maqee Yoothaneena áaramasee ufa qímamimarinau. Yoothaneena ufa fannoo Eeroodeefa maqee maqee Yoothaneena faqa ufa qufanoo Yoothaneena ufa fannoo Eeroodeena raqúrámufanoo áqu ufafa afaaqí ati qanóo marúnara síamma írimarinau káqi maqee maqee Yoothaneena karabúsaki márúnna áaramasaida ufa narí qímami narí qímami qímariqau.

²¹Dóo ánaasee Eeroodia námmarifa rakísinoo fífiufanoo áruaninna faasaana paqúrinau. Mi-fasaanná faiqí Eeroodeefa Eeroodia námmarina afaaqi narí ánoofa narí maqóo faasaannara iriseenoo qoomáqa firaaná suqáseeno kaamána úriqararausa faqa sundíauqa úriqararausa faqa Kariree máqa maaqaki faiqí firaasá faqa náaramasoofaqa aniréeqa née maríqau.

²²⁻²⁵Misá née márufanoo ánaasee Eeroodia námmarina áraamuna fannoo aniréenoo misá nóorinni idí ámiqirana ráidanoo aqoori ráqee marínau. Aqoori ráqee marufaqa misá írufanoo adíafaa qufanoo Eeroodeefa qoomáqa nímiufa mi-manaaqána áaramásee aiquámausa nífusaa qímaminau, aní ámiqira idi akiaqara nána ainainee qínaqee ámianauree qinau. Sía kai ufa kái qinau narí amana náaree aqiquámáseenoo qímaminau, Anée nána ainainarée ádidanoo fee anée qínaqa mi-ainainná aní ámianauree. Anée Kariree máqa maaqa dínni

rakísianee qínaqa qinée qámbaana óosusee dínni aní ámianana anée misásaa rakísia qufanoo narí ánoofinai óonureenoo qinau, nánaree qímamianauree qufanóo miná ánoofa maqee Yoohaneefa nammári ními marífa kúquanífee qímasee Eeroodeenara qíkaru qíandoo qímaseenoo ákiaqa tupúmma maree mínisaifaqa qeeqá qifunnoo miná qáfamasee kúqaa kúqiifoo qianáuree qímasee narí áraamuna qímaminau. Yoohaneefa nammári nímimarina miná anuka ateehá maree miná ákiaqa míni qímiaqeera kai qía qufanoo miná áraamuna fannoo anirandéenoo sandée óonureenoo Eeroodeena qímaminoo afeekaikámánde qímaminau anée maqee uqanna Yoohaneefa nammári nímimarina anuka tuqúsee fidíka máaqamau íandoora qímasee saqári difaaniki ákiaqa quqásee míni qímiannee qufanoo Eeroodeefa firaaqóo uqanna ákooqamáfinau. 26-28 Ákooqoofanoo sía amana qáoo qinau. Aiqámausa nífusaa narí amana aqiámásoonara asaurúseenoo narí sundía moó áqiqoofanoo karáfusa márúnaki óonureenoo Yoohaneena anuka ateeháseenoo saqári difaaniki miná ákiaqa quqáseenoo máree míni Eeroodia námmarina áraamuna ámufanoo mifá maréeqeenoo narí ánoona áminau.

²⁹ Yoohaneefa nammári nímimaruna faiqi námu mifá kúqunara irisée ani miná írí máree múnú ákundaqau.

Yísufa féemu namufaqa noodáanna faqa nímufa.
(*Mataioo 14:13-21; Ruka 9:10-17; Yoohanee 6:1-14*)

³⁰ Yísufa narí faiqi námu niqiqoofaqa maqúsa maqúsa nídaqa qímannimunara faqa áuqoonara faqa Yísuna míni qímamiqau. 31-32 Qímamimarúfaqa faiqí ánaasee moómoosa anirée qumbíqafunara nárana nárafa sía amanaíkufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminau. Ániaqa ínnisaimbaqa faiqí sía máriannai óonuree idooáaqa. Miqí qímaseenoo narí faiqi námufaqa nammári áfainni óoquiree kanúqaki akarámafufaqa nammári ámuuqumau fiqau.

³³ Faiqí ánaasee moómoosa níndafamáseeqa óo Yísufammi foo qímasee nári maqúsaki nári maqúsakiqari óonu maree ani máreeufaqa Yísuna kanúqa fannoo múnú maqánamu raqúru ámufanoo nínrafoofaqa faiqí ánaasee moómoosa fáasai áfainni qúsi maríqau. ³⁴ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufínoo faiqí ánaasee moómoo níndafamásoofanoo firaaqóo ámuqusufanoo qinau. Óo maaqóo máriasa sipsípa aandaurafoora rakísirafa síaisa máriafanoo fee qímaseenoo Ánutuna ufa óosana óosana ainainara qímanniminau. ³⁵⁻³⁸ Eenóofaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqau, dóo eendídanoo anée niqiqáinaqa káqikaa maqusakiaqa nárana feefauríafa maaqóo faiqí síaiqoo márídanoo fee qufanoo Yísufa qinau ínneeqá kai nárana nímiaqa qufaqa misá qiqau, maasá sía amanaíkianaura maasá moómoo óoni máreeqa óonu moómoo féemu feefaurúmasee mínisee nímianaqa náifanoo sía amanaikíannoo,

maasá sía amanaikídaqa qufanoo Yísufa qinau. Ínni féemu náqummee máridanoo óonu qáfaaqa qufaqa misá óonu qáfamaseeqa anirée qímamiqau, maasá féemu moodáanai qísaukunamu, noodáanna qaaraqánda faqa máridanoo fée qufanoo

³⁹⁻⁴⁰Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee faiqí ánaaseera qífaqa misá rainá rainámáfinaqa náadu náadu ruúmbaku fínaqa qúsau rasoonóokamasee óoqumari máree fuaqa qufaqa faiqí ánaasee eedóo qímasee ruúmbakiranakiqari padímambufafa óoqu marifiqau. Akaqá ruúmbakiranakiqari wan handareeta máriqau akaqá ruúmbakiranakiqari qaara fasiqa níku nísauku taikásee qísauquqara taikásee fasiqa ánaasee máriqau. ⁴¹⁻⁴²Óoqu marifufanoo Yísufa mi-moodaannai qisauku feemúna qumáree noodáannaqara faqa qumáree sandáaqai óori uqéerasee Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo mi-feemúna ruqí ruqí mándeenoo narí faiqí námu nísaukuki quqásoofafa faiqí ánaasee óoqu máriranakiaqa nimi máree fímariqau. Yísufa miqí kai ínno noodáanna faqa ruqí ruqí mánnimufafa miná faqa nimi máree fufafa noofanoo nímuaqufafa akaqána káqi quqáqau. ⁴³Yísuna faiqí námu miná átaraasa qumáree qísauquqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée uqá qumbiqáqau. ⁴⁴Mi-naranná née marúsa faifa tauséenna fasiqa máriqau, ánaasee faqa faiquqáindi faqa máriqau. Óoni saqári áuqusee moómoo uqanna máriunara faifa tauséenna fee qínno máridanoo.

Yísufa nammári ámuuqumau finau.
(*Mataioo 14:22-23; Yoohanee 6:15-21*)

⁴⁵Yísuna faiqí námu nárana átaraasa mara mároofanoo Yísufa narí faiqí námuara afeekaikámánde fuki faakí qínno niqiqoofafa misá miná áfunni kanúqaki akarámafi Beetasaida máqusai nammári dínni afainni fiqau. ⁴⁶Misá fímarufanoo Yísufa faiqí ánaasee niqiqámásoofafa fufanoo mifá narí faiqí námu nímanda máseenoo naríaraa ámuuqunamusaa óoru máridanoo Ánutunara innaaru qímarinau.

⁴⁷⁻⁴⁹Eendúfanoo Yísuna faiqí námu kanúqaki nammári qámbaanai nímarufanoo Yísufa naríaraa maqásaa máridanoo misá nínfafoofanoo úfai fannoo misá nóorindari ánidanoo kanúqa mara fúrufarimarufafa púrannai púridaqa kadáapindi maríqau. Ínaaqiana kookoorána ufaqí marú kamuqoo Yísufa misúnnai fídanoo nammári ámuuqumau áiku rámasee finau. Mifá kanúqakinaasa finnaaqaréera foora fímarufafa Yísuna faiqí námu áfaanna fee qímasee rufíasee fáaqariqau. ⁵⁰⁻⁵¹Misá fáaqarumasooofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Sía mapáraa iaqa nifaqa quqásee kásooiaqa qinéemma ánidaqa. Yísufa miqí qímaseenoo misá faqa kanúqaki akarámáfufanoo misáki óoqumari fufanoo úfai fannoo taikáfinau. Taikáfufafa Yísuna faiqí námu mapáraa íqa naundurá faqa fúrufariqau. ⁵²Yísufa moodáanai qísauku féemu ruqí ruqí mándee

nímufaqa noofanoo amanaíkunara miná faiqi námu sía miná ánoonara andeeqásee írusa márídaqa nammári ámuauqumau ánunara faqa sia íriqau.

Yísufa Keeneesareeta máqusanaasa aurírana taikánnisanau.

(Mataioo 14:34-36)

⁵³⁻⁵⁵ Misá miqóoqari kanúqaki nammári ámuauqumau fíqa munu maqá raqúrámufaqa fítaqá maréeqa máfi kanúqa qusúseeqa dóo Keeneesareeta máqa maaqammifoo qímaseeqa kanúqakiqari áqufíqa maqásaa óorufufaqa misaqá márusa miqóoqaraasa Yísufammifoo qímaseeqa sandéeqa máqusa maqusa qímannimufaqa náriqa aurímarusa qaarísa rumbá máraidaqa yátinnai fee Yísufa fúannoo fee qímasaida aurímariasa qaarísa rumbá máraidaqa Yísuna óorinni míni quqée maríqau.

⁵⁶ Yísufa yá maqusanai fee yá táunnaki fee yá aináini marúnaki fee finau nári aurímarusa nífiqa máraidaqa mifá funnáí múnú makéetaki firaa saqa márúnaki quqásee Yísunara nári nímuqusa óokiari firaaqóo qímamiqau. Maasá sía kadáapi ámirara qímamidaqa aurímariasa aní qamunna áti kai áuqamásaída fíndífifara qídaqee qufanoo Yísufa eedóo qufaqa miná qamunna áuqee marúsa ámiqi mándee fíndifi maríqau.

Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa níqinau.

(Mataioo 15:1-9)

7 ¹⁻² Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa faiqí ánaasee nárana náraree qímasaida nísauku nammári úqidaqa miqí fee maaqí fee qímasaídaqa fífaú sándufa óosana óosana quqée maríasa maríqau. Misá Yeerusaree máqusaindari qumurée ani mara Yísuna úqufufaqa níndafoofaqa Yísuna faiqi námu nárana néemariqau sía Farisai ámaana ufa qímarusa nísauku nammári úqirainni káqi née maríqau.

³ Farisái amaana ufa írimarusa faqa Yuda máqannaa aiqámausa faqa nári nínaaku nitaatóosa naanna ráidaqa aiqáma kari nísaaqusaida nárana née maríqau, sía nísaaqusee sía nárana née maríqau. ⁴ Makéetaki máree marú ainaina nammári uqusée suqásee née maríqau, misá sía minára kaifau miqí qímaríqau óosana óosana ainainara miqí qímaríqau. Misá káafauqa faqa susufínaúqa faqa dísaúqa faqa faiqára qári faqa nísauku faqa miqímasee maaqímasee nammári úquaqee qímarufaqa miqíqa fídaqa ákeekamásaída miqí maríqau.

⁵⁻⁶ Farisái amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa káaqa firaaqóo mináuqara fuki faakí qímarusa márúnaki Yísuna faiqi námu sía nísaaúqirai káqi nárana noofaqa qáfamasee Yísuna áqiqa qiqau. Náqee fee qifaqee aní faiqi námu maasá qikeekú qikaakú óosana minnísee sía nísaaúqirai káqi nárana naída fee qufanoo

Yísufa qímanniminoo qínau. Óoqeenaa tamummáqara fasiqa Esaiaafa andeeqásee ínniara tamummaqaséenoo ínniara mandá qaara irirana máree máriasee qínau.

Mifá ínniara maaqí qímasee Ánutuna ufa ákara rinau. Maa-fasiqa anaaseesá nífauru fannoo kai únnaqímásee qíní dúqu uqéeree máriasa, nímusa káqinni ubeekárausa máriafanoo.

⁷ Misá faiqí qímaria sándufana qumáree únnaqímásee Ánutuna sándufammifoo qímasee faiqí ánaasee naamúaqidaqa. Miqí qímasaídaqa Ánutunara innaaru qífanoo síammiriannoo.

⁸ Yísufa mi-tamummaqara fasiqána ufa qímannimiseenoo narí maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee Ánutuna ufa máfi quqáseeqa faiqí aaquqíra ufamau kai fímariasa máriafanoo.

⁹ Ínnee ínneeqa káaqa iriqaraasámandee íriranannai ínneeqa faiqí faiqí ufa faiqí ánaasee qímannimianee qímaseeqa Ánutuna ufa maréeqee nínaaqiannai quqáseeqa. ¹⁰ Mooseefa Ánutuna ufa qímannimidanoo maaqí qímasee qímanniminau. Ínneeqa nínaukoora asasammándeé ámiqida misá núqu uqéeraaqa. Faiqí moó fannoo narí ánoona ákoonara mandá ufa qínnana mi-fasiqána kuqámmarusaaqa. ¹¹⁻¹³ Ínnee minára maqee maaqí qímasee áaqee maríafanoo faiqí moó fannoo narí ánoona ákoona dadaaqímarina nímianauree qímasee kafáa óonu máfi irisée sía nímidanoo amaana máqaki quqásee Ánutuna ámidee qímaria fasiqanara sía áaqaida andeeqáidee qímariafanoo. Miqídaqa Ánutuna ufa máfi quqáseeqa ínneeqa ufa kái uqéeree máriafanoo. Dóo ínnee Farisai amaana ufa qímariasa miqíra áaqara ainaina moómoo uqéeree máriafanoo.

Faiqí naunduráindaraafa faiqí putaa ídanoo.

(Mataioo 15:10-20)

¹⁴ Yísufa miqí qímaseenoo Farisai ámaana ufa qímarusa niqiséenoo miqóo faiqí ánaasee moómoo márusa kafáa náaramáseenoo ániaqee qufaqa aniroofanoo qímanniminoo qínau. Ínnee aiqámausa qíní ufa irisée ámiqimmasee iriaraasiaqa. ¹⁵ Sía moo áinaina fannoo faiqí ánaasee óoki námasainanoo mifá maaqínaki putaammá amaqáannoo faiqí ánaasee naunduráindari úrimari manda ufafa mifá faiqí putaammá nimaqáidanoo. ¹⁶ Ínnee náaqoo faqaasá kai náaqoo íriani.

¹⁷ Dóo miqóoqari Yísufa narí faiqí námu faqa faiqí ánaasee minínniseenoo máaqaki kéeqafufaqa miná faiqí námu óoruree mi-ufána qímannimunna oosanara iraqau. ¹⁸⁻¹⁹ Iroofanoo Yísufa qímanniminau. Ínni írirafa faiqí ánaasee írirafa óorudupirausa máriafanoo. Sía fee ínnee mi-ufa oosanná íri fee sía moo áinaina óoki quqásaananoo aundurái óoqufí marífa sía mifá faiqí putaammá nímaqaannoo, sía aunduráki

óoqureenoo ámuqusakifau kéeqaidanoofau sía miqídanoo áranandaki óoqureenoo úmiqaraidanoo. Mi-ufána qunánnai Yísufa aiqáma náranara idaaqíra fee kai qinau.

²⁰ Yísufa minára kafáa narí faiqí námu qímannímidanoo qinau. Faiqí narí naundurákiqari úrimari manda ufafa kai faiqí putaammá nímaqaidanoo. ²¹⁻²³ Faiqí aunduráki ámuqusa óokiari mandá írirafa kambíqaidanoo faiqí rarisámeeqeenoo mandáinaina máraranaki quqánnisáidanoo, mifá kai rarisámeeqeenoo áaqaranaki faqa aináina úmmuariranaki faqa faiqí kuqá náriranaki faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuariranaki faqa moosá aináinara rírana faqa óosana óosana mandóosana faqa nári níkaruqirana faqa nári nifaaqa kooroo írana faqa naríara naríara rairai qírana faqa naríara naríara múnuiqí míniquirana faqa narí afaaqa amooqírana faqa fúrufarira óosana faqa mifáuqaindi faiqí naundurákiqari ururée marífa mifáuqa kai faiqí ánaasee putaammá nímaqaidanoo.

Yísufa aamína maqannaa anaasee áraamuna fíndifufa.

(Mataio 15:21-28)

²⁴⁻²⁵ Yísufa mi-maqa maaqána minníseenoo moo máqa maaqa Tíree máqa maaqaki óonureenoo moo máqaki faiqí ánaasee maqee maqee qínée fúnnanai ánunannai ititée maríafaqa sía qíqafaaqee qímasee qumée íreeda kéeqanau. Sía mifá amana kukéeqaranaki márínau. Ánaasee moó fannoo narí áraamuna aundurái qooqéena fáafasaaqa márufanoo Yísufa ani márúnara iriséenoo anirée Yísuna ámuqusa óokiari dadaaqíranara dadaaqínanoo fíndifuanifeera miná áikuki maqásaa rúmafinau. ²⁶ Mi-anaaseefá Siria máqa maaqakiqari Fooeenisia máqusaki kambíqarafa ánaamuru ánaasee márufa aniréenoo Yísunara qíní qíraamuna aunduráki mári qooqeenaa fáafasaaqa aqíqáinanoo rafúdamaki fúani fee qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. ²⁷ Maasá Isaraee máqannaa Ánutuna faiqí námuara foora máríasa misá náaree nárana nímirafa andeeqánoo márídanoo. Faiquqáindi nárana marasée fainíuqa áqu níminafa sía andeeqánoo márídanoo fée qufanoo mi-anaaseefá qinau. ²⁸ Óo maa-fasiqa faiquqáindi náidaqa átaraasa fainíuqa anirée néemariasas márídaqa. Kúqaa qínée ánaamuru fainíara foora márídaqa átaraasará kai qínée innaaru qídaqa. ²⁹⁻³⁰ Míqí qufanoo Yísufa qímaminoo qinau anée mi-ufána qíannana ákiaqara dóo aní máaqai fúa. Dóo aní faiqí aunduráindari dóo fáafasaaqa rafúdamaki fínoo qufanoo mi-anaaseefá narí máaqai óonuree qáfoofanoo dóo miná áraamuna qaarísa faiqaqée márufanoo kúqaa fáafasaaqa rafúdamaki fífinau.

Yísufa áaqoo aunírana andeeqánau.

³¹⁻³² Míqóoqari Yísufa Tíree máqa maaqaki minníseenoo Sidoona máqusai kéeqafi fíqummákufanoo Karíree fárumma áfainni óoqu

ranau. Óoqu fídanoo qísaukuqara taikásee máqusa misaqá márusa fínnaaqareenoo fímarufafa akaqáusa faiqí moó áaqoo aunírana ufa qírara mammáqi marúna áfiqamaree míni Yísufa máruqoo míni quqásee áranaiqi qímamiqau. Anée maa-fasiqánasaa aneenná ásauku mundúsainanoo andeeqáani. ³³⁻³⁴Miqí qímasoofanoo Yísufa mi-fasiqána maréeqeenoo faiqí ánaasee moómoo márunara iriséenoo káqi átinai quqáseenoo narí ásauku ámuka faiqí áaqoo aamarai upeekáseenoo qáqara fidiséenoo mi-fasiqána ámaakiri ásaunkunai áuqamáseenoo óori innaarúnai uqéraseenoo núpi núpi qímaseenoo narí ufakíqari qímaminoo qinau eefafata maasá ufakíqari dóo ruíqaannee qinau. ³⁵Miqí qímasoofanoo aaqee kái miná áaqoo ititárafa ruqíafufanoo miná ámaakiri rumbárafa idukúfufanoo andeeqásee ufa qinau. ³⁶Ufa qímasoofanoo Yísufa aiqámausa áranaiqi qímanniminoo qinau, sía maanára moosá qímannimiaqa qinau. Yísufa kafáa kafáa qáo qímarufafa misá moó faqa moó faqa qímannímiqa fímaríqau. ³⁷Aiqámausa mi-fasiqána andeeqóonara írufanoo náaquqamasoofafa maaqí qíqau. Dóo qáfafaq mifá ámiqimánde idaaqamánde aiqáma ainaina óosana óosana aurirana andeeqáidanoo. Mifá náaqoo auní maríasa faqa andeeqánnisaidanoo ufa sía qíasa faqa ufa qírana nímídanoo.

Yísufa kaifáa féemu ruísee nímufa.

(Mataioo 15:32-39)

8 ¹Yísufa Kariree námmaryi áfainni káqikaaqoo óoqu marikúfaqa faiqí ánaasee suqúmaree miqóo ani Yísufa máruqoo usufufanoo ufa qímannimimárufanoo qaaramoo fáasaanaikufanoo misá nárana taikáfufanoo Yísufa narí faiqi námu náarama qímanniminoo qinau. ²Qinée maa-fasiqa anaaseesára qímuqusámmidaqa qaaramoo fáasaana qíní faqa máriafanoo maqee dóo nárana misáindi sía máridanoo. ³⁻⁵Qinée sía nárana nímirai káqi niqíqánaqa fídaqaa anái kudoosaápee fóora, akaqáusa níanaindari ani máridaqa qufaqa miná faiqi námu irámmiríqa qíqau. Maa-aadana maqa maaqánaki máridaqa yái fee nárana paqúrimandee máq moómoo fasiqa anaaseesa nimana nímianauree qufanoo Yísufa irámmirinoo qinau ínna féemu náqummee máridanoo fee qufaqa misá moodáannai qísauku dínna ani qaara marasée féemu máridanoo fee qíqau.

⁶⁻⁷Yísufa faiqí ánaaseera maqásaa aiqáma óoqu máriaqee qufaqa aiqáma óoqu marífufanoo mi-feemúna dínna qísauku taikáseenoo dínna ani qaaraqánda marasée féemu (7) maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofafa aiqáma fasiqa ánaasee amana kái nimimáree fiqau. Noodáanna káqikaanáuqa akaqána marasée dúfi dúfi qímaseenoo miná

faqa narí faiqi námu nimisoofaqa nímiqau. ⁸ Aiqámausa néeneesoofanoo nímuqumminau. Foo tauséenna (4,000) fasiqa anaasee núkudara foora miqóo máriusa nímuqau inau. ⁹⁻¹⁰ Misá námammaree sooná átaraasa Yísuna faiqi námu dínni taikásee dínni ani qaaraqánda (7) marasée uqá rúmasoofanoo Yísufa faiqí ánaasee niqiqoofaqa daráanimambufanoo Yísufa narí faiqi námufaqa sípaki akarámafufanoo nammári ámuqumau moo máqa maaqai Daramanuta máqa maaqai finau.

Innaarúnai firaa ainaina uqaqífiqaanee qírufa.

(Mataioo 16:1-4)

¹¹ Miqóo Farisai ámaana ufa qímarusa Yísuna faqa raiqára ufa óosana áraqau. Misá Yísuna ufaanara foora fufúsee áruanifeera qímasee Yísunara faiqí sía áuqaqaa ira ainaina áuqamásaínaqa maasá aníara kúqaa Ánutuna faiqífée qianáura. ¹² Miqí qímasoofanoo Yísufa narí aundurái qímiridanoo qinau. Akasáa yáiree fee ínne mandá oosana taikáannoo fee, qímaseenoo akooqóo qímanniminoo qinau, nánaree maqee máriasa mookíra ainainara maqee maqee fíndifínaqa qáfaanee qída fee, dóo qinée qímannimidaqa sía qinée miqímandee Ánutuna afeekara kooroomásee uqannífiqaanuranoo.

Ooruku anoona kíkíqa úsiranara rufíaaqa.

(Mataioo 16:5-12)

¹³⁻¹⁴ Miqí qímasee Yísufa kanúqaki akarámafínoo Kariree nammári ámuqumau dínni afainai fídaqa káqi kaaqóo nammári qámbaana óonuree miná faiqi námu áafaqara aunúsoonara moodáa féemu kai márufaqa áiaaee qiqau. ¹⁵⁻¹⁶ Yísufa náranara áiaaee qunára iriséenoo moo áinaina kíkíqa ususéenoo qímanniminau, Ínnee ámiqímmasee aufaríaqa, Farisai amaana ufa qímariasa faqa Eeroodeena faqa mináuqa féemu ooruku ati qáranara ruffeeqa aufariaqée qufaqa miná faiqi námu iriséeqa tautúmasee narí qímami narí qímamiqa qiqau maasá áafaqa sía máree ánunannara mi-ufánara Yísufa qídaqínoo fee qiqau. ¹⁷ Yísufa fáasai misá ufa iriséenoo qímanniminoo qinau. Ínnee nánaree áafaqa sía márínara narí qímami narí qímami qídee Ínnee sía fee íridaqee. Ínni írírafa káqi fee ummaara ráidanoo fee ¹⁸ Ínnee nífu faqaasa sía fee qáfaidee. Ínnee náaqoo faqaasa sía fee íridee. ¹⁹ Qinée moodáannai qísauku (5) féemu ruqí ruqímmasee faifa tauséenna (5,000) fasiqa anaasee nímiáfannanara sía fee ínnee náaqooki óonumafi íridee, ínnee mi-karí náqumma uqée átaraasa uqáriquee iqau, qufaqa misá qiqau qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée (12) uqá ríqíafana. ²⁰ Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa irámmirínoo qinau kafáa qinée dínni taikásee dínni ani qaara marasée (7) féemu ruqí ruqímmasee foo tauséenna fasiqa (4,000) sía kásoo fasiqa moómoo fasiqa uqanna nímiáfanaqa náqumma uqée miná átaraasa

riqée iqau qufaqa misá qiqau dínni taikásee dínni ani qaara marasée (7) uqá ríqiafana. ²¹Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee miná qafamásee sía fee qiní afeekara írídee. Moodáa féemu márifa dóo miná mandée nímiana amanáikámmiannoo.

Beetasaida maqannaa Yísufa áfu maqaisánau.

²²⁻²⁵Misá Beetasaida máqusai aniroofaqa faiqí moo áfu dimbárana áfiqee aniréeqa Yísuna áaramáseeqa qiqau, amanée áfu dimbárana áuqainanoo fee áfu máqaannoo fee qufanoo Yísufa mi-afu dimbara fasiqána ásauku qumáreenoo rarisámeeqeenoo maqúsa áqoosai quqáseenoo áqaara áfuki fidiséenoo ásaukuqara minásaa rusíseenoo irámmiridanoo qinau, anée akaqá ainaina qáfaidanee qufanoo mi-fasiqáfa óori uqéraseenoo qinau faiqí qiní qífusaa saqáriara foora nídaqee qufanoo Yísufa kafáa narí ásaukuqara miná áfusaa quqásoofanoo mi-fasiqáfa áfu maqasoofanoo miná áfu ámiqufanoo aiqáma ainaina ámiqimasee qáfanau. ²⁶Yísufa qímaminau dóo aneenná máaqai fúa sía maqúsai faiqí ánaasee moómoo máriaqoo fúa káqinni ándandandanai fúa qufanoo dóo finau.

Peetooroofa Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qinau.

(Mataioo 16:13-20; Ruka 9:18-21)

²⁷⁻²⁸Yísufa narí faiqí námu faqa miqóoqari Seesareea Firipi máqusa, miná maqa máaqaki máru máqusanakiaqa finau. Aanái fídanoo narí faiqí námu iranau, ínnee íríaqa faiqí ánaasee qiníara yá fasiqanee fee qídee qufaqa misá qiqau akaqáusa aníara Yoothaneefa nammári ními marí fee qídaqa akaqáusa aníara óoqeenáa tamummaqara fasiqa Eeriaa fée qídaqa, akaqáusa aníara óoqeenaa tamummaqarausakiqari moó fannoo kúqiranakiqari fíndifinoo márídanoo fee qídaqa. ²⁹Miqí qufanoo Yísufa náriara qinau ínnee qiníara nánee fee qídee qufanoo Peetooroofa qinau anée Ánutuna ásauku mundírafa máriananoo. ³⁰Miqí qufanoo Yísufa afeekaikámánde qímanniminau. Dóo kúqaa uqanna qíananoo. Sía ínnee minára qiníara akaqáusa qímannimiaqa, umeéndaqa.

Yísufa narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mataioo 16:21-28; Ruka 9:22-27)

³¹Miqí quqóoqari narí kúquaninnanara óosana arasée narí faiqí námu qímannimidanoo maaqí qinau. Qinée faiqí nímaaku firaa aupurarana máraanaura. Faiqí firaasá aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá qiní minníqisee níkooqaannoo. Misá qiní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa mara qiní fíndifumáqisaannoo. ³²⁻³³Yísufa akooqóo uqanna narí kúqiranara qímannimunara Peetooroofa írufanoo ákooqoonara Yísuna maréeqee

áaduma quqáseenoo qáoo qunára Yísufa quándaki narí faiqinámu nínđafamáseenoo Peetooroona áqinoo qinau. Óo Peetooroo anée Sadannafa anée sée fúa, aní írirafa faiqíndi máridanoo sía Ánutunaindi.

³⁴Miqí qímaseenoo narí faiqinámu faqa náarama quqáseenoo qímannimino qinau, moó fannoo qiní faqa fuani qínafa narí maaqóo máriranara minníseenoo qiní ufa sáara qiní daanna rámassee eedóo qímasee kúqiranaki fúannoo. ³⁵Moó fannoo narí márirana ámiqimasee rakísianee qínafa mifá narí márirana kakasíannoo moó fannoo qiní sáara qiní ámiqira fasaasa ufa sáara kúqarínafa mifá narí márirana asumu máraannoo. ³⁶Moó fannoo aiqáma máqa maaqa rakísiranatia kámmafinanoo naríara minakínaa aiqáma ainaina maraséenoo narí aunduráindaraana kurídiranaki finoo nána uréeqara fasiqa máriannoo sía úriqararafa máriannoo. ³⁷Faiqí ánaasee kuqufífaqa nána maqasaa taikáaninna ainaina Ánutuna amisée naundurákinaana kurídiranakinaana maréeqee asumu máriranakina quqáannoo fee sía amana kaifáa máraannoo. ³⁸Faiqí anaasee moó fannoo máa maqee mária manda aukuanasaa qiníara faqa qiní ufara faqa faiqí nífusaa asaurúsee níkoqainausa qinée faiqí nímaaku qeeqá qíkoona aréenarana namufafa náaquqara andeeqara qangiroouqa faqa innaarúnaindari qumuréeqa mifasiqa anaaseesára faqa qisaurúsee qíkoqaanoo.

9 ¹Yísufa káqi qímannimidanoo maa-ufána faqa qímannimino qinau, ínnée íriaqa ínnée maaqóo máriasakiqari akaqáusa sía kúqirai káqi márina kamuqoo Ánutuna quqúsa afeekaikámánde qúmirana ínnée miná qáfeefaranoo. Sía taikára faasaanara qídaqa káqi kasaaqáindari qúmiranara qídaqa.

Áaqanasaa Yísufa innaarúna áfiri máranau.

(Mataioo 17:1-13; Ruka 9:28-36)

²Dóo miqóoqari dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée áfuru faiqéenoo dóo fíndimeeqeenoo Yísufa Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa dóo minamúsa faqa áaqana kísaaqasaa nífiqamaree óorureenoo áadumasaa sía faiqí máruqoo óorureenoo miqóo misá nífusaa Yísuna afaaqa qamunna moo kámmafinau. ³Miná qamunna aiqáma dupúqa aruáqufufanoo aiqáma éekara aruáqufufanoo nífu faqa dároo dáraa inau. Sía maqásaaqaraa fasiqa amana qamunna miqímandeeqa nammári uqusáifanoo éekara arinoo dupúqara foo aruáquannoo. ⁴Eeriaasa faqa Mooseesa faqa óoqai tamummáqara fasiqaqanda máridaqa kúqiqa óoru fúqanda miqóo áaqanasaa Yísuna faiqinámu nífusaa kooroomáfufaqa Yísuna faqa ufa qímarufaqa Yísuna faiqinámu nínđafaqau. ⁵⁻⁷Nínđafaidaqa firaqóo mapáraaida rufíaidaqa ufa qíranara randée márufanoo Peetooroofa Yísuna áaramáseenoo qinau Óo ufasáa rakísira maasá maaqóo márunanoo ámiqimminoo amanée maasá

maaḡóo úqíqaana maqa qaaramoo áuquanauree, aníara moo Móoseenara moo Éerianara moo úsakáanauree. Rúfíafa rufíaqídanoo ufa qíranara randóosia miqí qinau. Miqí qímasoofanoo asuru fannoo aniréenoo aiaḡáma misá dukúnimagaasoofanoo asurukíqari ufa moó kambíqeenoo maaqí qinau. Maafá qiní qímuqusira qímaaku márifa, ínnée miná ufa kái íríafa. ⁸Yísuna faiqínámu mi-ufána iriséeqa káqi káqi miqóo múnu randée míni randée ufanoo, sía faiqí miqóo márufanoo Yísufa kai miqóo misá faqa márínau.

⁹Mi-ainaináfa taikóofaqa misá Yísuna saimbaqa mi-aaqannásaaqari óoqu fímarufanoo Yísufa maaqí qímasee afeekaikámánde qímannimínau. Ínnée meerái áaqanasaa qáfaanara óoquiree sía uqanna qímannimiaqa. Qínée faiqí nímaaku kúqíranakíqari fíndi fúannaqoo miqóo kai qímannimiaqa. ¹⁰⁻¹¹Mi-faiqínámúsa eedóo qímasee sía qímannimíqau, Yísufa kúqíranakíqari fíndifuaninnara minára kai narí qímami narí qímami umeé kai qímariqau. Misá miqí qídaqa Yísuna irámiríqa qíqau, Mooseena sándufa akoofásauqa minakíqari maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo Eeriaafarafoo qíra fasiqa mifá náaree fíndifumáfinanoo miqóoqari Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoo fee qídaqa. Misá miqí qídaqa nánee fee qídee miqí qídee qufanoo Yísufa maaqí qímasee qímannimínoo qinau. ¹²⁻¹³Kúqaa Eeriaafará foo kambíqafínoo ásauku mundírausa qínée ániannanara deedaqínoo. Dóo qínée ínni qímannimídaqa. Dóo Eeriaafara foó moo áuqu Yoohaneefa nammári nímimarufa dóo óoqai kambíqafi márufafa faiqí ánaasee akaqáusa sía írirai tamummáqaraua ufamáu fíqa nári mandá nídiranakóo maréeqee miná kúqarusau. Qínée kafáa ínnimma irámmirianauro tamummáqara fasiqauqa nánaree misá faiqí nímaakuara aupúrarana firaaná amiséeqa maréeqee áquseefaree.

Yísufa kumaaráa aundurái áfaanna aqíqanau.

(Mataioo 17:14-21; Ruka 9:37-43)

¹⁴Misá miqí qímammaree áaqanasaaqari óoqu fíufafa Yísuna faiqi námu akaqáusa sía óoru fúsa máruqoo óoqu paqúrimasee faiqí ánaasee moómoosa súqimarufafa óoqu níndafaqau. Mooseena sándufasaa rakísímarusa akaqáusa miqóo faqa márídaqa Yísuna faiqi námu faqa ufa rainée maríqau. ¹⁵Faiqí ánaasee Yísuna qáfamásee tautúmasee sandée mifúnnai óonureeqa ámandaqau. ¹⁶⁻¹⁷Yísufa aniréenoo narí faiqi námu qímannimínoo qinau, nána ufaree ínnée Mooseena sándufasaa rakísi maríasa faqa ufa raináidee qufanoo faiqí moó fannoo faiqí ánaaseekíqari Yísuna qímaminau. Qínée qeeqá qímaaku áfíqee anée íanannai ánídaqa. Mandá afaanna fannoo miná aunduráki kéeqafi márífanoo síamma ufa qídanoo. ¹⁸Mi-afaannáfa mi-faiqína árífanoo maqásaa kuqakí kuqakí áqufífanoo áiku ásauku pipisaaqá qusufífanoo ámaaqini datímambífanoo

óokiqari qáqaara kai aniráidanoo. Qínée aní faiqi námu maaqóo máriasara áfaanna áfaqaqee qúnaqa misá miqíafanoo sía amanaikífaqa aní qímamidaqa.

¹⁹⁻²⁰ Yísufa iriséenoo aiqáma faiqí ánaasee qímanniminau. Ínni firaqóo uqanna sía írirana qínísaa rusímarifanoo qínée kísaaqasaa fee ínni mandá fúrufarira ummaara dadaaiqá nuanáuree. Mi-kumaaraaná áfiqamaree maí ániaqa qufaqa misá mi-kumaaraaná áfiqee múnusoofanoo minakínaa áfaanna fannoo Yísuna qáfamaseenoo mi-kumaaraaná maréeqeenoo fúseenasana áaku amaqáseenoo maqásaa rutúku quqássoofanoo mi-kumaaraafá maqásaa áqufinoo quanda qáandi marufanoo qáqaara óokiqari ururáma téeqinau. ²¹ Yísufa miná ákoona irámmirino qinau maafá kísaaqasaa maaqínoo mári fee qufanoo miná ákoofa qinau Eeóo faiqi ánaaqisaaqari miqí marínau. ²² Moómoo kari mi-afaannáfa miná kúqarúanee qímaseenoo idáki fee nammáriki fee káqi mara áqi marúfa márídanoo. Anée amanaikínana maasára ámuqusinana dadaaqía. ²³ Yísufa iriséenoo qinau sía qiníara amanaikíannee qía aneenná kai qínísaa írirana rusíranara kai íria. Faiqí Ánutunasaa írirana rusímarifa aiqáma ainaina amanaikámmiannoo.

²⁴⁻²⁶ Mi-kumaaraaná ákoofa miná iriséenoo fáaqa quqáseenoo Yísuna qímamino qinau eeóo qínée anísaa írirana rusímarunausa márídaqa sía amanaikídaqa anée dadaaqía qufanoo Yísufa faiqí ánaasee díndari díndari ani usufufanoo nínrafeenoo misá qiní ititáqimaqéefoo qímaseenoo mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaanna amambainá qímamiseenoo qinau. Qínée aní qímamidaqa mi-kumaaraaná aundurákiqari rafúdamaki sandámáfinana sía uqanna kafáa ani kéeqaa qufanoo mi-afaannáfa fáaqa quqáseenoo firaa fuseena sana mi-kumaaraaná áaku amaqáseenoo maqásaa rutúku quqáseenoo dóo ráudamaki sandámáfufanoo mi-kumaaraafá kúqiara foora maqásaa rúmafufanoo áiku ásauku pipisaaqá qususéenoo kúqiara foora mámbinau. Miqí mámbufafa faiqí ani qáfee dóo kúqiifoo qiqau. ²⁷ Miqí qufanoo Yísufa miná ásauku qumároofanoo dóo fíndi finau.

²⁸⁻²⁹ Miqóoqari Yísufa moo máqaki kéeqafufafa miná faiqi námu kukéeqasee anirée irámmiriqa qiqau. Maasá nánaree mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaanna aqiqárara anúqi fee qufanoo Yísufa qinau Ánutunara innaaruqírafa kai miqíra áfaannauqa niqiqáina fífaranoo sía moo áinainannái niqieefáranoo.

Yísufa narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mataioo 17:22-23; Ruka 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Misá mi-maqusánaindari quqásee Kariree máqa maaqaki narí faiqi námu faqa faiqí ánaasee sía íriaqee qímasee narí faiqi námu óosana óosana ufa qímannimiani qímaseenoo fídanoo Kariree máqa maaqakiaqa

fídanoo qímanniminoos finau. Mifá maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí misá qiní faiqí nímaaku qumáreeqee faiqí nísaukuki quqáqisáifaqa misá qiní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa kúqiranakiqari qiní mara fíndifumáqisaannoo. ³²Miná faiqi námu mi-ufána iriséeqa sía miná óosanara íriqau irámmirirana faqa sía irámmiriqau ruffasee káqi máriqau.

Yísuna faiqi námu yáfee maasáki úriqararafa márídanoo fee.
(*Mataioo 18:1-5; Ruka 9:46-48*)

³³⁻³⁴Misá Kapeeranaumma máqusai aniréeqa máaqaki kéeqafufanoo Yísufa narí faiqi námu irámmirinoos qinau. Maasá aanái ánimarunaqa ínnée nána raiqára úfee qífee misá nisaurúsee sía qímamiqau. Misá nárikiqari yáfee úriqararafa máríannoo qímasee minára raiqéeqa nisaurúsee sía Yísuna ufa qímamiqau. ³⁵Yísufa óoqu marifínoos narí faiqi námu aiqáma náaramasee maí ániaqee qímasee maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí moó fannoo maqásaa máríasaki úriqararafaikínafa mifá narí kai uréeqaranaki fúannoo mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkooqeemari saikána faqa dadaaqíannoo. ³⁶Yísufa miqí qímaseenoo faiqi ánaaqi moodáa maréeqee misá nóorinni kíkíqamaseenoo ásaukunnai miná káqaramma qumáreenoo qímanniminoos qinau. ³⁷Faiqí ánaasee moó fannoo maaqíra káqikaa faiqi qiní ufara irisée óonu asasamásee áqoondikinafa sía írirainni qiní Yísusa faqa qíqoondikidanoos. Yáfee moó fannoo qiní óonu qífiqainafa sía qiní kai qífiqaannoo qiní diqíqoona faqa óonu áfiqaidanoos.

Moó fannoo Yísuna áuqusaa áfaanna aqiqanau.
(*Ruka 9:49-50*)

³⁸Yoohaneefa Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa faiqí moó fannoo moosáa mandá fáafasaaqa naundurái máríasaa aní áuqusaa qímasee níqíqéemaru qáfaqiafana, mifá sía maasáki nímarufa márúnara qáoo qíqíafana. ³⁹Yísufa miná iriséenoo maaqí qinau sía minára qáoo qía. Mifá qiní dúqusaa moo fíraa ainaina áuqamáseenoo sía amana quándaki qiní díqíannoo. ⁴⁰Maasá aaná ititée maríasaa maasá namuqáa márídaqa. Sía maasá aaná ititée maríasaa sía namuqáa márídaqa maasá qifeeqáree maríasaa márídaqa minára sía mi-fasiqánara qáoo qía. ⁴¹Ínnée maa-ufána íriaqa Ínnée nammáriara nídínaqa innaaru qífanoo faiqí moó fannoo ínniara ásauku mundírana faiqi námu máríafanoo fee qímaseenoo nammári ínni níminanoo Ánutufa miná akiaqara mi-fasiqána innaarúnai qúqamaqáannoo.

Káqi rúnna maréeqee quqárafafa miná ákiaqara úriqararafa.
(*Mataioo 18:6-9; Ruka 17:1-2*)

⁴²Miqí qímaseenoo Yísufa mi-kaqikaa faiqína fáasai misá noórinni kíkíqunara kafáa qímanniminoos qinau, maaqíra káqikaa faiqi írirana

qinísaa rusímarinafa moó fannoo miná mandóosana uqafíqainafa mi-fasiqáfa Ánutuna firaa aqurararana ámeemaanai maríannoo. Misá miqínna fasiqana qumáree firaa oonitia anukakí quqásee rumbásee afeeqá ámifanoo ooruku námmariki áqufinoo kúqinoo óonu dúpira árirafa máriannoo. Káqikaa faiqi qinísaaqaraa írirana moosáa ubeekée marínafa firaa arirafa máriannoo. ⁴³ Anínna ásauku fannoo anirarisámeeqeenoo mandóosanaki ubeekée marína miná ateká áqua. Moodáa ásauku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná máridanoo. Aiqáma ásaukuqara faqaafa náaru náaru sía qimbéemari idánaki fírafa mandáikirafa máridanoo. [⁴⁴ Miqóo náaru náaru kadiaru sía kúqidanoo káqi máridanoo idá faqa sía dimbée marífa káqi qáida máriannoo.] ⁴⁵ Aninná áiku fannoo aní rarisámeeqeenoo mandóosanaki ubeekáinnana mi-aikúna ateká áqua. Anée moodáa áiku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná mária. Aiqáma áikuqara faqaafa idáki áqufirafa sía andeeqánoo máriani. [⁴⁶ Mi-idánaki faiqí néemaria kadiarusa sía kúqidaqa idá fannoo faqa sía qimbáidanoo.] ⁴⁷ Aninná áfu áaqoo fannoo aní maréeqee Ánutuna ufamáu fíranakiqari káqinni ubeekée marína miná imbásaa. Anée moodáa áfu áaqoo faqaafa Ánutuna quqúsaki kéeqarana amaná mária. Qaara afu áaqoo faqáafa idáki áqufirafa sía andeeqánoo máriani. ⁴⁸ Miqóo faiqí néemaria kadiarusa náaru náaru sía kúqidaqa idá faqa náaru náaru sía dimbáida káqi qáida máridanoo. ⁴⁹ Ánutufa idá qumáreenoo nimanamándeé qáfarana ooruku anoonara foora aiqáma qúsasaa adía nimaqáinaqa Ánutuna ufasáa mapukúfi máriaqeera nimaníannoo. ⁵⁰ Ooruku ámiqira ainaina máridanoo miná adíafaa irafa taikáfinanoo náqimmásee adíafaairana máraannoo fee sía amanaikíannoo. Ínnee ínneeqa naunduráki narínni narínni ooruku faqáasara foora máridaqa narínni narínni asooáranaki máriaqa.

Faiqí ánaasee naríara naríara minnísarana qáoo qírafa.

(Mataioo 19:1-12; Ruka 16:18)

10 ¹ Yísufa máriu maqusana minniseenoo Yudeeaa máqa maaqaki óoqu finau. Yooradanna nammári taqamáreenoo dínni afainni fufaqa faiqí ánaasee moómoosa mifá máruqoo aniroofanoo narí óosana maraséenoo óoqu marifínoo Ánutuna fasáasa ufa qímannimímarínau.

² Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufa máruqoo anirée ufaanará foora fufúsee Yísunara minakí áruanifeera maaqí qímasee nárikai narí qimami narí qímami qiqau, Maasá faiqí narí ánaaqa minnísarana írammirifánoo Yísufa minára áaqara ufa qínaqa miná ummárasee áruanaura. Miqí qímasee akooqóo Yísuna qímamiqau, Óo Yísu maasá Mooseena sándufa faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísaranara eedóo qídanoo fee sía fee eedóo qídanoo. ³⁻⁴ Miqí qufanoo

Yísufa iriséeno irára úfa kai qímannimino qinau Mooseefa minára nána aaquqíra ufa qímannimino fee qufaqa misá qiqau, Mooseefa nári nínaaqmaaka aqiqára papiqa ákara rúmeeqee nimiséeqa niqíqaqée qídanoo. ⁵Yísufa miná iriséeno maaqí qímasee qímannimino Mooseefa ínni írirafa mandafkinara ínni nímuqusa sía amaqí marífa óoni miqírafa ámatooki márúnara iriséeno ákoo akaa máseeno ínniara ínneeqa nínaaqmaaka minnísaaqée qinau. ⁶⁻⁸Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqu quqáqoo aukuaa sía miqínnoo márínau. Miqóo ákee faqaana faqa áfaamu faqaana faqa áuqu quqánau, miqí máqoonara kai faiqí aiqáma narí ánoofa ákoonaa minníseeno narí ánaaqasaa atooqáfinano moodáafaikamambi márifarano minára sía kafáa misá qaaraikámambi márifarano moodáafaikamambi márifarano. ⁹Miqínnoo márínara Ánutufa atooqáqoo ainaina sía uqanna faiqí rakéeiaqa.

¹⁰Yísufa máaqaki kéeqafuqa miná faiqí námu anirée ánaasee minnísaranara qunára iroofano mifá qímannimino qinau. ¹¹Faiqí moó fannoo narí ánaaq minnísee moo ánaasee márínafa mi-indaaruqaa anaaseena mandaikámmamaqeenoo narí mi-fasiqáfa úmmuariranaki máriannoo. ¹²Miqí kai ínoo ánaasee moó fannoo narí afaaqi minnísee moo fásiqa márínafa úmmuarirana máreenoo miqíannoo.

Yísufa faiqiuqáindi nifaaqóoqa qinau.

(Mataioo 19:13-15; Ruka 18:15-17)

¹³Faiqí ánaasee akaqáusa nári faiqí ánaaqiqa nífiqee Yísufa narí ásauku faiqí níkiqasaa quqásee nifaaqóoqa nímiánifeera nífiqee aniroofaqa Yísuna faiqí námu misá farafára qifóo qímasee níqíqau.

¹⁴Yísufa míquna qáfamaseeno narí faiqí námu áanóommasee qímannimino. Sáina faiqí ánaaqiqa qínée márúnannai ániaqa. Sía misára qáoo qiaqa Ánutuna quqúsa miqírausaindi márínara sía qáoo qiaqa. ¹⁵Ínnée maa-ainainnára kai irisée sía aunúqa, faiqí ánaasee moó fannoo sía káqikaa faiqí naanna rámasee Ánutuna quqúsa márínafa náaru náaru máriranaki sía uqanna kéeqee farano. ¹⁶Yísufa miqí qímasee narí faiqí námu qímannimiseeno faiqí ánaaqiqa óonumafi arípimma qumáreenoo aiqámausaa ásauku quqáseeno nifaaqóoqa qinau.

Aináina faqaa kumaaraa Yísuna faqa ufa qinau.

(Mataioo 19:16-30; Ruka 18:18-30)

¹⁷Yísufa moosáa fídanoo aanái fímarufano faiqí moó fannoo áfaqanoo fífiufano aanái óonu Yísuna paqúrimandeenoo miná óorinni óonu aqoori sáunara fufano qímaminau Óo ámiqira andeeqára ufasaa rakísirafa nána kadáapi fee Ánutuna rúmamaqaananoo fee náaru márírana qímiannoo fee. ¹⁸Miqí qufano Yísufa qinau anée nánaree

qiníara ámiqira fee qídanee. Sía moo ándeeqarafa máridanoo Ánutufá kai andeeqárafa máridanoo. ¹⁹Anée Mooseena sándufa írimariananoo mi-sandufáfa maaqí qídanoo sía anée faiqí ánaasee moodáa faqa kúqarúa sía ánaasee úmmuaria sía aináina úmmuaria sía siásinnai óonu moonára únufu qía, sía moosá aináinara ámuqusinana únnaqímásee máraa, aneenná ánoofa ákoonara ámiqimasee ufa qímasee misá núqu uqéeraa. ²⁰Miqí qímasoofanoo mi-fasiqáfa Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa qinée óoqai faiqísaa mi-ufána íriisee mi-maú fímarunausa máridaqa.

²¹⁻²²Mi-fasiqáfa miqí qufanoo Yísufa minára áidufanoo andeeqásee mi-fasiqána óori qáfamásee qinau. Anée moodáa ainainará kai sía áuqaananoo. Anée aneenná aináina aiqáma marasée faiqí akaqáusa nimisé minásaa munnimma maraséenana kudi fásiquasa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máriannoo, miqínana dóo ánia, dóo qiní faqa anirée fúa qufanoo mi-fasiqáfa miná iriséenoo narí moómoo aináina márunara ámuqusufanoo óori runúsee finau.

²³Mifá fufanoo Yísufa quándakinoo narí faiqi námu qímanniminoo qinau, aináina moómoo faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqaranara anúqifarano. ²⁴Yísuna faiqi námu aináina faqaasa innaarúnai fifáranoo fee qíqiusa mi-ufána iriséeqa taútufanoo Yísufa kafáa qímanniminoo qinau. Óo qiní faiqi námu Ánutuna quqúsaki kéeqaranara kadáapiri mariafa máridanoo. ²⁵Kaméera qoosa fooqáa aandau úka áamarai kéeqarara anuquánnoo, aináina faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqaranara fíqaramásee ánuqaa márefaranoo. ²⁶Yísuna faiqi námu miná irisée firaqóo tautúmafufaqa náaquqoofaqa narí qímami narí qímamiqau, Aináina faqaasa sía innaarunai fifaqa yáfee asumu máriranaki fúannoo fee sía móo fannoo amanaikíannoo. ²⁷Yísufa miná iriséenoo andeeqásee misá nóori qáfamaseenoo qímanniminoo qinau. Mi-ainainná sía faiqí amanaikímari ainaináfa máridanoo Ánutufa kai amaná aiqáma ainaina amanaikí marífa máridanoo.

²⁸Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna qímaminau. Qáfa, maasá aiqáma ainaina quqáseeqa káqi sámu uqanna aní faqa fídaqa qufanoo Yísufa narí qímaminoo qinau. ²⁹⁻³⁰Kúqaa qíananoo, qinée maa-ainainnára faqa qímannimidaqa móo fannoo qiníara faqa qiní ámiqira fasaasufara faqa narí máaqa fee narí ákaqaafasaa fee narí ásookinee narí ánoonee narí ákoonee narí faiqi námu fee narí maqa máaqa fee mináuqa minnísainafa mifá maqee mária kamúqoo moómoo máraannoo. Máaqaufa faqa ákaqaafasaaufa faqa ásoommaaka faqa ánausa faqa faiqi námu faqa maqa máaqa faqa moómoo fíqaramásee firaqóo máraannoo, qiní ufasáara árirana faqa máraannoo. Maqee kámu miqímasee máraannoo náaru ánianínna kamuqoo náaru asumu márirana faqa máraannoo.

³¹Maqee mária kamuqoo moómoo úriqararausa kásooqaqee innaarúnai

uréeqarausa márifaranoo. Maqee mária kamuqoo moómoo uréeqarausa misá kásooqaqee innaarúnai úriqararausaikifaranoo.

Yísufa kaiqáa narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mataioo 20:17-19; Ruka 18:31-34)

³²Yísufa narí faiqi námu faqa Yeerusareenni óoru fidanoo indaarú fufaqa miná faiqi námu miná ánaaqiana óoru fídaqa Yeerusareenni faiqi firaasá Yísuna áriraree qímaru ufana nári iriaqéeida rufia rufiammiqa óoru fímariquau. Faiqi ánaasee námufaqa óoru fúsa misá faqa nimukée marufaqa óoru fíqau. Óoru fidanoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaara márarausa náaduma mara quqásee naríki kambíqaaninna oosannara narí kúquaninnanara qímanníminoo qinau. ³³Ínnee íriaqa maasá Yeerusaree máqusai óoru ráanaqa faiqi misá faiqi nímaaku qiní qumáreeqeeqa amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misáuqa nísaukuki qiní quqéefaranoo. Misáuqa qiní fira ufa qímaseeqa kúqiranaki qiní mara quqáseeqa miqóoqari maréeqee ánaamuru nísaukuki quqéefaranoo. ³⁴Ánaamuru qiní mara quqáseeqa ataasa átaasa qíma qímaqaidaqa níqara qiní qifaaqái fidisáida qiní qummairí qíma qásaida, uaiáqa samu qumáree qiní firaqóo qiní qifaaqa ateekeesee kuqá dárifaranoo. Qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndi fúannoo.

Seebeedina ámaakuqara innaarúnai úriqarara qiqau.

(Mataioo 20:20-28)

³⁵⁻³⁷Seebeedina ámaakuqara Yameesasa Yoohaneesa Yísufa máruqoo aniréeqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa moodáa ainaina maasá aníara qímiannee qianáuree qufanoo Yísufa nana ainainee qufaqa misá qiqau, anée aneenná aréenarana innaarúna ququsaki kéeqafina aneenná qaarísaa óoqumari fínaqa maaqandá aní aaqá móó fannoo dínni móó fannoo dínni amanée aní aaqá uqanna aní afaaqasáa aqoondi kámmafi fee maaqandá faqa úriqararausáikiqa márianauree, qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. ³⁸Ínnee ínneeqa iraa áinainara sía írimariafanoo fífaa fafaummi maríafanoo. Qinée mandá nammari naannána ínnee faqa amanée neefáree. Qinée kúqira nammariki rúanaqa ínnee faqee amanée rifáree qufaqa miqandá qiqau amaná maaqandá ruanáuree qufanoo ³⁹Yísufa qinau ínnee qara kúqaa qiní mandá kúqira nammari neefáranoo, qiní kúqira nammari rúmaqimáqeefandinnana ínnee qara faqa rifáranoo. ⁴⁰Qiní daaqá uqanna qiní qifaaqasáa qiqoondi innaarúna ququsaki dínni dínni óoqu marirafa sía qiníndi, Ánutufa akaqáusaree qímasee deedaqamáqoosa mifá kai misá nímiannoo.

⁴¹Yameesasa Yoohaneesa mi-ufána óoru Yísunara iroonára akaqáusa qísaukuqara fasiqa miná iriséeqa miqandára áanóo iqau. ⁴²Yísufa miná

iriséeno aiqámausa náarama narí unnái quqáseenoo qímanniminau, ínnée maa-maqásaaqaraasa óosana írimariafanoo faiqí misára úriqararausee qímariasa nári áanóonnai faiqí ánaasee káiqaesara rakísi nímaqee maríasa. Misá úriqararausee uréeqarausee ámiqimmásee misá úriaaqaramánnimaqaidaqa. ⁴³ Misá óosana miqímminoo máridanoo Ínniki sía miqínoo máriannoo, Ínniki moó fannoo úriqararafaikíraee qímarifa mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkoqeemari saikána faqa dadaaqámannaqee marífa máriannoo. ⁴⁴ Ínnikiqari moó fannoo narí kai indaarú níkiaqaikianée qínafa mifá narí kai eedóo qímasee aiqámausa dadaaqíra karabusa saikí marífara foora aiqámausa dadaaqídanoo miqí marífa máriannoo. ⁴⁵ Ínnée qíní qíqafaqa, qínée faiqí nímaaku sía faiqí ánaasee qíní aináina máqimaqáqeerau qúmuafanausau máridaqa, qínée faiqí ánaasee moómoosa aináinammánnimaqaseeqa misá Ánutuna náriranakiqari feefauríraee qímasee qeeqá márirana misára kúqiranaki quqárra qúmidaqa.

Yeerikoo máqannaa áfu qimbárana andeeqánau.

(Mataioo 20:29-34; Ruka 18:35-43)

⁴⁶ Yeerikoo máqusa Yooradanna námmari dínni afainni afaasásaa máridanoo. Yísufa Yeerusaree máqusai óoru fídanoo fíquakufanoo Yeerikoo máqusai aniranau. Miqóoqari fíndifi narí faiqí námufaqa faiqí ánaasee moómoosa faqa óoru fída maqúsa átinni aanásaa óoru qáfoofanoo aanái faiqí moo áfu qimbárana miná áuqu Baratimaeusafa Timaeusana ámaaku fannoo nári oosana marasée miqímarusa aanásaa máridanoo faiqí ánaasee fíqaree áiqaree ímarusara nárana máree maría munnimmara innaaru qímarufa márinau.

⁴⁷⁻⁵⁰ Mi-afu imbara fasiqáfa Yísunara Nasareeteendáraa fásiqa ánimáriifoo qufanoo kafáa kafáa fáaqa quqásaida namméera maaqí qímasaida namméera qímarinau. Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qíníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía qufaqa moómoosa miná áqíqa qíqau dóo ufasáa farafára qía qufanoo mi-fasiqáfa misá quná írinoo sía minnísanau misá áqurareeqee fíraaqóo ambufúamufanoo fíraaqóo fáaqa quqáidanoo maaqí qinau, Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qíníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía. Yísufa miná iriséeno aanásaa kásoomámbinoo qinau áaraifanoo ániáni qufaqa misá qímamiqa qíqau. Dóo asasía Yísufa aníara ániannee qídanoo qufanoo áfu qimbárafa miná iriséeno narí qamunna akuqooná mi-saqanná afaqímma áquseeno dóo fíndi finoo Yísufinnai finau. ⁵¹⁻⁵² Óonuroofanoo Yísufa írámmirino qinau. Anée qíníara náqimáqisaanífee fee qínanee qufanoo áfu qimbárafa qinau. Óo ufasáa rakísirafa anée kaifáa qífu maqa qísaanneera qídaqa qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. Dóo fúa aní aundurá qínísaa rusírafa dóo aní andeeqámaqánoo maridanoo. Miqí qufanoo dóo aaqee uqanna mi-fasiqána áfu qimbárafa maqafufanoo dóo Yísuna faqa aanái finau.

Yísufa doonkísaa Yeerusaree máqusai óoru fínau.
(Mataioo 21:1-11; Ruka 19:28-40; Yoohanee 12:12-19)

11 ¹Yísufa narí faiqi námufafa faiqí ánaasee faqa Yeerusaree máqusa aaqá óoruree qaara káqikaa maqusa núqu Beetapaisa faqa Beetani faqa mi-maqusa qandá naaqá óoruree Oorifa áaqana aaqá óoru raqau. Óorureenoo narí faiqi námukinaana qaaraqánda Yísufa narí niqíqéenoo indaarú fuaqée qímasee qímanniminau. ²Ínnee qara fímaría maqusafa márinaki óonureeqa fúka doonkí ákoona áfaandama ítirana saqárisaa sándannai anukakí qusúsee saqárisaa qusúqaafanoo márina paqúrifaranoo. Sía faiqí moó fannoo miná ataufakasáa óoqu marifí fía káqi máridanoo, ínnée miná sánda idukúsee mi-doonkína máree ániaqa. ³Faiqí moó fannoo ínniqárara náqi fee ída fee miqída fee qífaqa ínnee qara maaqí qímasee qímamiaqa, maasá úriqararafa maa-doonkína saika máridanoo taikásainanoo aaqee uqanna múqu nímiannoo fee qífaqa ani máraidaqa.

⁴⁻⁵Yísufa miqí qímasee qímannimufafa miqandá óonuree qáfoofanoo doonkí ákoona áfaandama ítirana paqúriqau, mífá maqúsasaa moo máaqa kooqiki mári saqarinasaa qusúqoofanoo márinau. Miqandá óonu qáfee idukí márufanoo akaqáusa maqúsasaa márusa anirée qiqau, ⁶Náqiraree máraidee qufaqa miqandá Yísuna ufa kái qímannimufafa dóo máree fuaqée qiqau. ⁷Miqandá mi-doonkína mara máree Yísufuqoo míniseeqa nári óosana marasée nári qamunna miná ataufakaaqa uffísoofanoo Yísufa minásaa óoqu marifínoo Yeerusareenni óoru fínau. ⁸⁻⁹Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna qáfamaseeqa nári karaambáiqá ímaru oosanna máree qana nári siuta raipáqueeqee aanásaa uffíqimarufafa akaqáusa saqári ásaana ámanee namufafaana dínni dínni anaadóokina saqári ateekeeqee aanásaa uffísoofanoo mi-maú doonkí fannoo fínau. Fímarufafa moómoosa ínaaqiannai faqa óorinni faqa fidaqa maaqí qímasee fáaqaridaqa asasídaqa qiqau Ánutuna firaaqóo amooqiaqa. ¹⁰Maasá qíkoona Dafidina quqúsaki márianinna karaambaiqana Ánutufa ámiqi ámiqiani. Karaambáiqá Ánutuna áuqusaa Yísufa úridanoo. Ánutuna firaaqóo amooqiaqa.

¹¹Miqí qídaqa áfiaqa óoru fíufafa Yeerusaree táunnaki kéeqafufanoo Yísufa misá amaana máqa firaanáki kéeqafufanoo aiqáma ainaina aiquqíiseenoo dóo rafúdamakufanoo dóo eendídanoommifoo qímaseenoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée nífiqamareenoo kafáa Beetani máqusai óoqu fínau.

Yísufa faafísa fooqáa saqari áqinai.
(Mataioo 21:18-19)

¹²⁻¹³Misá faiqée iqáqoofafa Beetani máqusaindari Yísufa Yeerusareenni óoru fídanoo árararofanoo Yísufa qáfoofanoo faafísa fooqáa ira

saqari níanai márufanoo qaqama íranoo fee márinoosía fee márinoos
qímaseenoo aaqá óonuree qáfoofanoo ámanee kai márufanoo qaqama
íree marú aukuana sía márúnara sía iranau. ¹⁴ Yísufa miná qáfamaseenoo
mi-faafisána áqinau anée maqee maaqóoqari náaru náaru anísaaqaraana
sía faiqí moó fannoo aní qaqama náannoo. Miqí qu úfana Yísuna faiqi
námu íriqau.

Yísufa amaana máqaki makéeti marúsa niqiganau.
(*Mataioo 21:13-17; Ruka 19:45-48; Yoohanee 2:13-22*)

¹⁵ Misá kafáa Yeerusaree máqusai óoru kéeqafufanoo Yísufa misá
amaana máqa fíqu fíqumma quqúsa áuquqoonaki kéeqafufanoo minakí
faiqí úmmuari marú makéeti marúsa óoru rapatutumméeqeenoo
nífaqasoofaqa rafúdamaki fífainiqau. Minakí márusa faiqí ánaasee
káqi munnimma marasáida amaana máqakinaa munnimma faiqí
ánaasee nimisáidaqa minásaa qaraana áti munnimma ookáa mándee
úmmuaramásee máraaneera miqí maríqau. Yísufa misá qaindáuqa faqa
misá munnimma minásaa quqáqoonáuqa faqa aiqáma óoru qumáree téeqi
taa qímaseenoo nakipurúna faiqí ánaasee bisinísaiki marúsa faqa misá
óoqumari marú siaqausa faqa maréeqee téeqi taaqi máqinau. ¹⁶ Akaqáusa
ummaara máree maríasa amaana máqa fíqu fíqu áuqira ququsa fíruqíaki
fímarusa faqa qáoos qufafa minakí sía fíqau.

¹⁷ Miqímmáseenoo Yísufa quándakinoo miqóo márusa maaqí qímasee
qímannimínoo qinau. Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákaraki
Ánutufa maa-maqánara maaqí qímasee qímaqoofa márídanoo. Qínée
faiqí ánaasee qíní máaqara innaaru qíra maqa fee qiaqée qídaqa. Ánutufa
miqí qímaqoofaqa qínée mimaú maaqí qídaqa, ínnée maqee máríasa maa-
amaana maqána qumáreeqa úmmuari maríasa kukéeqara máqaikammi
máriafanoo.

¹⁸ Amaana máqakina aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena
sándufa iriqaraasí marúsa faqa Yísufa miqí qunára áanoomasee iriséeqa
Yísuna kúqarira aanara randée maríqau. Faiqí ánaasee múduka uqanna
moómoosa Yísuna ufa írufanoo náaquqoonara aanáiqikirausa Yísunara
ruffee marúnara áriranara randáqau.

¹⁹ Mi-eenaaniannái Yísufa Yeerusaree máqusasaaqari narí faiqi námu
nífíqee moosáa finau.

Faafísa fooqáaira saqari aadánusinau.
(*Mataioo 21:20-22*)

²⁰ Faiqée iqáqoofaqa fídaqa misá kafáa mi-faafisána fooqáaira saqari aaqá
fídaqa qáfoofanoo ámmuqundari aiqáma múqufi óosana amisée aiqáma
aadánusinoos márínanau. ²¹⁻²² Peetooroofa miná qáfamásee tautúmasee Yísufa
mi-saqarína áqunara iriséenoo Yísuna áaramáseenoo qímaminoo qinau. Óo

ufasáa rakísirafa anée qáfaa anée aqisáananoo dóo kúqinoo márino qufanoo Yísufa narí faiqi námu qímannimino qinau. ²³ Ínnee maa-ufána irisée sía aunúaqá ínni írirafa Ánutunasaa rusínoo márinaqa ínnee qífandínna ainainara kúqaa kambíqaannoo fee qíqa sía naunduráki qaara irirana íridaqa ínnee maa-amuaqunamúnara rafáuruaki ooruku námmariki áqufua qífanoo Ánutufa kúqaa aníara miqíannoo. ²⁴ Minára qínée ínni maa-ufána faqa qímannimidaqa ínnee moo áinainara innaaru qídaqa ínni írirafa dóo máreera foora miqíunoo qímasee írirana Ánutunasaa rusísaifanoo aiqáma innaaru qímariana Ánutufa ínni nímiannoo. ²⁵⁻²⁶ Ínnee ínneeqa mandóosana Ánutunara minníqísaannee innaaru qídaqa ínni mandáikamannímaqáasa misá ummaara aníki márina minnísee aunúsaifanoo ínni innaarúnai níkoofa ínni mandá óosana ákiaqara faqa minínnisaani. [Ínni niqoónausa ínni mandáikamannímaqai faqa ínni miná irisée sía miná minnísee káqi irimáree fífanoo Ánutufa faqa ínnindi faqa miqí kaimmíannoo.]

Yísunara yáfee qífanée afeekaíkidanee qiqau.

(Mataioo 21:23-27; Ruka 20:1-8)

²⁷ Yísufa kafáa narí faiqi námu faqa Yeerusareenni óorureenoo firaa amaana maqa fíqu fíqura ququsaki kéeqafino nímurufaqa minakínaana aanáiqikirausa úriqararaua faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa anirée írámmiríqa qiqau. ²⁸ Óo Yísu anée maa-maqánaki bisínísaiki maríasa nífaqasaana fuanára anée úriqarara fee máridanee miqídanee. Yáfee aníara qífanée maanákí máriasa nífaqeenee qufanoo Yísufa nári qímannimino qinau. ²⁹ Qínée faqa ínniara modáa ufa írámannimaqaanau. Ínnee qímaqimifaqa qiníara iraaúfana faqa qímannimianauranoo. ³⁰ Yoohaneefa nammári nímimarufa yáfee minára nammári nímianee qufanoo nímimarinau, Ánutu fee faiqí fee qufanoo nímimarinau. ³¹ Yísufa miqí qímasoofaqa narínni narínni raiqára ufa narí qímami narí qímami qiqau. Maasá náqi fee qianáuree. Maasá Yoohaneenara Ánutufa qímamiifoo qíananoo mifá maasára nánaree ínnee Yoohaneena ufara Ánutuna ufa fée qímasee mi-maú fúaqana miqídee qíandoora. ³²⁻³³ Maasá Yoohaneenara faiqí kai qímamiaafoo qíanaqa faiqí ánaasee káqi qeesa maasá dárifoora misá Yoohaneenara Ánutuna tamummáqara fásiqee qímariafa márifaqee qímasee Yísuna qímamiqa qiqau, maasá sía aní ufa ánoona írida fee qiqau. Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa nári qímanniminau, Dóo amaná ínnee qiníndiara sía qímaqimiafaqa qínée faqa ínnee qiníara yáfee qímaminoo fee qianára sía qímannimianau.

Aináinasaa mandá rakisira rakísunara quandára ufa.

(Mataioo 21:33-46; Ruka 20:9-19)

12 ¹ Yísufa miqí qímaseenoo quandára ufakiqari qímannimino qinau.

(Yísufa Yuda máqannaasa mandóosana qímanniminnaree qímasee nári munnimma máree maríanara uáinna qaqamara qímanniminau. Maasákina sía uáinna qaqama márídanoo koofi kai márínara miná kíkiqusuanaura.)

Faiqí moó fannoo koofi asumu úmmaquseenoo quqúsa áuqu ititáseenoo koofi nammári úqimaria difaaninai firaaná áuquseenoo kísaaqa qainda áuquseenoo aufaríra fasiqa fannoo mi-qaindánasaa akarámáifanoo márídanoo rakísida aufarídanoo. Mi-saikáfa taikáifanoo quqúsa ákoofa moo máqusai níannai fíraree qímaseenoo akaqá fásiquauqasaa narí koofi ququsa níqíqámáseenoo maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee qíní koofi ququsa rakísidaqa qaqama írainna aukuaana ínnee akaqána ínneeqara máreeqa qíní koofi akausa akaqána qímiaqee qímasee dóo quqásee moosáa finau. ²⁻³ Koofi qaqama tíqi marú aukuaana aniroofanoo koofi ákoofa narí aináinira faiqi níanaindari aqíqoofanoo aniréenoo koofi ququsasaa rakísi marúsa qímanniminau. Ínnee úriqararana óondaraa koofi qaqama díqísee qímia qufaqa misá mandóosana marasée miná qumáree sáamu sámu ári áriíseeqa aqíqoofanoo kafáannai anirandée káqisamu finau. ⁴ Káqi sámu óonuroofanoo áfuqakoona qáfamásee moo áinainira fasiqa aqíqoofanoo kafáa áninau. Aniroofaqa miná faqa miqí kai mándee áriísee sáamu qumáree ákiaqa rukámusee miná afaaqasáa asaurírana mara ámufofanoo anirandée máree narí ákooffinnai finau. ⁵ Óonuroofanoo qáfeenoo moó aqíqoofanoo aniroofaqa miná kuqámmariqau. Quqúsa ákoofa miná iriséenoo akaqáusa kafáa níqiqanau. Aniroofaqa akaqáusa kaakadí náriqau akaqáusa kuqá náriqau. ⁶ Mi-fasiqána aináinira faiqiuqa dóo taikásoofanoo narí ámaaku uqanna dóo moodáa narí ámuqusimarufa mifá kai káqi marínau. Quqúsa akoofa maaqí qinau misá qíní qímaakuara iriséeqa rufíasee koofi ámifaranoo qímaseenoo miná aqíqanau. ⁷⁻⁸ Miná ámaaku fannoo óonuroofaqa koofísaa rakísi marúsa miná qáfamásee maaqí qímasee narí qímami narí qímami qíqau, maafá quqúsa ákoona ámaaku márídanoo dóo ániqaqá ánifaqa arusáananoo maa-ququsáfa maasáindi kai máríani qímasee miná ámaaku qumáreeqa kúqaruséeqa rafúseeqee quqúsa áqoosai áqusaqau.

⁹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau, mi-ququsána ákoofa anirée náqi fee íannoo fee mifá anirée mi-manda fásíqáusa kuqá naruséenoo andeeqára fásiquauqasaa mi-ququsána mara quqásee kafáa anirandée fúannoo. ¹⁰ Ínnee maaqóo máríasa tamummáqara fásiquauqa ákara sía fee ínnee ásaana rídee misá maaqí qímasee qíníara qídaqa sabéena kíkiqususéeqa maaqí qímasee ákara ríqau.

Faandaamura áuqimaria fasiqausa sabéena moó marasée qáfamásee mandá saqari fee qímasee áqusoofanoo Ánutufa miná kai úrinnaaqarara fee qímasee faakánaikinoo márídanoo.

¹¹ Karaambáiqá minnísoo sabéena marasée faakánaikinau. Óo ámiqira faakana márídanoo.

¹² Yuda máqannaasa Yísuna mi-ufána iriséeqa óo maasára quandáidaqinoo mandá koofi ququsasaa rakísirausara maasára qídaqinoo qímasee áanóommasee Yísufa mifá maasára ámiqira sabeena áqusoosa márídee qídaqinoo, qímasee Yísuna rumbára ufa qídaqa faiqí ánaaseera ruffasee Yísuna minnísee moosáa fiqau.

Takísa munnimmara iroofanoo qímanniminau.

(Mataioo 22:15-22; Ruka 20:20-26)

¹³ Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa faqa Eeroodeena ufa írimarusa akaqáusa faqa anirée irárufara fuseé ianée qímasee qímamiqa qiqau. ¹⁴ Óo ufasáa rakísirafa maasá aníara andeeqára ufa qímarianna fasiqa fee qídaqa sía anée faiqí ufara eeráiramásee misíannai fímarianafa, anée sía faiqí nínđafamáseenana miqímmiafafee maaqímmiafafee qímarianafa máríananoo anée Ánutuna ánoona ufamau fíranara paasóosimarianafa máríananoo. Dóo anée maasá qímaqimia maasá Roomma máqannaa úriqararana takísa munnimma áukuana aukuana ámidaqa. Mooseena sándufamau fee fídee miqídee, áaqaidee miqídee. Maasá áquanauree sía fee áquanauree qufanoo Yísufa misá ákaru qira oosana qáfamaseenoo qímanniminoo qinau, ¹⁵⁻¹⁷ Ínnee nánaree qiní fuseé írara ídee siruáa munnimma moo marasáifaqa qáfaa qufaqa misá siruáa munnimma moo máree mini uqafíqau. Mifá qáfamaseenoo qinau, yána óori amana faqa yána áuqu amana fafee maa-munnimmánasaa ákara rinoo márídanoo fée qufaqa misá qiqau. Roomma máqannaa úriqararanaindi márídanoo fee qufanoo Yísufa qinau, dóo amaná qiafanóo miná áuqu faqa miná óori faqa maa-munnimmánasaa márídanoo sía moo náindi márídanoo naríndi uqanna akooroóđanoo minára dóo naríndi márídanoo dóo mifá qímiafee qínaqa miná ámiaqa Ánutunaindi faqa dóo narí Ánutuna faqa ámiaqa qufaqa misá miná iriséeqa kúqaa qímaseeqa fíraaqóo Yísunara náaquqee márínanau.

Kúqiranakiqari fíndifíranara iroofanoo qímanniminau.

(Mataioo 22:23-33; Ruka 20:27-40)

¹⁸ Sadikai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufinnai aniraqau. Sadikai ámaana ufa qímarusa faiqí ánaasee kuqufíqa sía fíndi fifandiafoo putaámmifandiafoo qímarusa máríqau. Miqí qímarunara misáuqa akaqáusa Yísufinnai anirée irámmirida qiqau, ¹⁹ Óo ufasáa rakísirafa Mooseefa maa-sandufána ákara rinoo qinau, faiqí moó fannoo ánaasee maraséenoo sía faiqi máqarai kuqufínanoo miná ákaqa fannoo mi-anaaseená maraséenoo faiqi maqasáinanoo fíndifínoo indaarú ákoofa kúquna qumiasana saqamasáa rakísiannoo. ²⁰ Moo áukuana moo fásiqa faiqi námu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maríqau. Nífasaafa ánaasee marasée sía faiqi máqarai kúqinau. ²¹ Kuqufufanóo

miná ánaaqianaafa mi-anaaseená marasée mifá faqa sía faiqi máqarai kúqinau. Miqandá nínaaqianaafa kafáa mi-anaaseená marasée miqíkai ínoo sía faiqi máqarai kúqinau. ²²Kafáa miqóoqaraasa miná marasáida kúqi kúqi taikáfufanoo dóo mi-anaaseefá faqa dóo kúqinau. ²³Dóo kúqiraua fíndififandínna aukuaana mi-faasaannásaa aiqáma dínni taikásee dínni ani qaara marasée mi-anaaseená afaammaaká márídaqa yánaindikee íannoo fee qufanoo.

²⁴Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee firaaqóo áaqee maríasa ínneeqa áaqee maríana óosana íridee sía fee íridee. Ínnee maanára áaqee maríafanoo, tamummáqaraua ákarakinaa ufa faqa Ánutuna afeeka faqa sía írimarianara áaqee maríafanoo. ²⁵Faiqí ánaasee fíndififandínna aukuaana sía misá faiqí ánaasee naanna rámasee narí máree narí máree mándee márifaranoo. Faiqí afaaqa faqa ánaasee afaaqa faqa taikáseenoo qangiroorá foora mámbiqa idaaqírausa márifaranoo. ²⁶Kúqiraua fíndifiranara sía fee ínnee Mooseena sándufa ásaana rúmasee íridee. Mooseefa óoqai sipsípasaa rakísi marú aukuannai moo áinaina minakí qáfoofanoo idá fannoo sasámimiki qéemarufanoo qáfamáseenoo óoruroofanoo Ánutufa minakíqari óoqai kúqusara Mooseena qímaminoo qinau.

Qinée Ánutusa márídaqa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa Ánutusa márídaqa.

Ákarakinaa ufa óoqai kuqufusára miqí qinoo márínara sía fee ínnee ámiqimandee ásaana ridee. ²⁷Mi-ufána óosana maaqímminoo márídanoo Abarahaamafa faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa óoqai kuqufusára Ánutufa mi-ufánannoo misá naunduráindaraanara sía taikée foo káqi márídaqa qíní faqa máríaafoo qídanoo, qinée misá Ánutusa márídee qídanoo. Náqimasee kaaqa taikáfuasa misá Ánutusa márídee qíannoo fee. Sía amana miqí qíannoo. Káqi máríasa Ánutusa márídee qídanoo. Minára ínnee Sadikai ámaana ufa qímariasa firaaqóo uqanna áaqaidaqa kúqimariasara kaaqa taikámbiaafoo sía fíndifídammia foo qímariafanoo.

Sánda ufakinaana úriqarara sánda ufa qara kooroo inau.

(Mataioo 22:34-40; Ruka 10:25-28)

²⁸Mooseena sándufa uqannífiqee marífa moó fannoo Yísufa Sadikai ámaana ufa qímariasa faqa ufaqí márufanoo Mooseena sándufa akoofása fannoo fáasai írinau. Yísufa Sadikai ámaana ufa qímarusa narí úfannai misá ufa ámiqimasee rafáaqafusoonara qáfamaseenoo óo ámiqira fee qímaseenoo narí faqa moo úfa Yísuna qímamianauree qímaseenoo qímaminau. Óo Yísu Mooseena sándufa moómoo kínaana nána sánda úfee úriqaranoo márídanoo fee qufanoo Yísufa qinau, ²⁹Maa-ufáfa aiqámausa úrinnaaqararafa márídanoo. Isaraee máqannaasa íriaqa Karaambáiqi maasá Ánutufa moodáa Karaambáiqi naríaraa márídanoo.

³⁰Ínnee faiqí faiqi ínneeqa karaambáiqua ínneeqa Ánutunara ínneeqa nímuqusa nímana nitukúra írirana afeeka múdukannoo Ánutunara nídidaga ruaqa. Mi-ufáfa úriqararafa márídanoo. ³¹Miná ánaaqianaafa maaqímminoo márídanoo. Anée aneenná aqoónnanara aninná afaaqara foora áidíndee áidiani. Sía sándufa moó miqandá úriqaranoo márídanoo miqandá kai.

³²Mi-fasiqáfa Mooseena sándufa akoofása fannoo Yísuna mi-ufána iriséenoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa ámiqimandee andeeqásee qíananoo anée qíanandee kúqaa karaambáiqua mifá kai Ánutufa márídanoo, sía moo Ánutufa márídanoo mifá kai márídanoo. ³³Minára narí ámuqusa aiqámannai faqa narí írirana aiqámannai faqa narí afeeka aiqámannai faqa Ánutunara áidiani, narí aqoónnanara faqa narí afaaqara foora áidíndee áidiani. Mi-ufa qandánnai fínanoo úriqararafa máriannoo, tatúfira aandau qaindásaa Ánutuna súqamirafa faqa óosana óosana ainaina ámimariafa faqa óorudupirafa máriannoo. ³⁴Yísufa mi-fasiqána ufa iriséenoo óo írirana faqaa fasiqa fee qímasee qímaminoo qinau. Anée Ánutuna quqúsa adeedírana átisaa máriananoo. Miqóoqari Yísunara náaquqoofaqa sía moo úfa iraqau.

**Náqimaseenóo fee ásauku mundírafa Dafidina ámaaku faqa miná
karaambáiqua faqa máriannoo fee.
(Mataioo 22:41-46; Ruka 20:41-44)**

³⁵Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo moo áinainara irámmirinoos qinau. Mooseena sándufa akoofásauqa ásauku mundíranara Dafidina áti márídanoo fee qímariafaqa qinée minára, náqimándeef Dafidina ati máriannoo fee qídaqa. ³⁶Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo Dafidina dadaaqufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

Firaa karaambaiqa fannoo qiní karaambáiqara maaqí qímasee qímaminau. Anée maaqóo qiní Ánutusa qiní daaqá qiní qísauku uqannai óoqu marifínaqa aní namuqáauqa nárueeqee aní áramandunnai quqánaura.

³⁷Dafidifa mi-akaránaki ásauku mundíranara qiní karaambáiqee qinau, náqi fee másee Dafidina karaambáiqua faqa miná áti faqa aiqámaqara moodáa karinóo máriannoo fee. Ínnee minára írida náqi fee qídee.

**Yísufa sándufa akoofásauqa óosana kooroomándeef níqinau.
(Mataioo 23:1-36; Ruka 20:45-47)**

³⁸Faiqí ánaasee moómoo uqanna anirée asasamándeef Yísuna ufa íriqau. Yísufa ufa qímannimidanoo maaqí qímasee moo úfa qímanniminau. Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa misá mandóosanara aufaríafa. Misá kísaaqa qamunna afisúseeqa maqúsamau

fee makéetaki fee nímarifaqa faiqí ánaasee ámiqimandee nímandaranara randáqa nídaqa kísaaqa qamunna afisúqirausa nídaqa. ³⁹Misá amaana máqaki kéeqafidaqa náadumasaa ámiqira siaqasaa óoqumari maríasa márídaqa, oomáqaki faqa ámiqira qóo kai óoqumari maríasa márídaqa. ⁴⁰Misá adeedaana anaaseeuqara faiqí síaisa máriafaqee qímasaida misá máaqa maqusa saqama noopúndu maqá aiqáma úmmuaramásee umárasee quándakiqa faiqí nífusaa faiqí qíqafaqee qímasee kísaaqasaa innaaru qímariasa márídaqa. Miná ákiaqara misá nárirafa náaru fíqaramásee máriannoo.

Adeedaana anaasee narí káqikaa munnimma Ánutunara quqánau.
(*Ruka 21:1-4*)

⁴¹⁻⁴²Yeerusaree firaa amaana maqakinaa difaani moó márufaqa faiqí ánaasee minakí Ánutuna ámidee qímasaida munnimma minakí áqi maríqau. Yísufa mi-difaanína aaqá óoqumarifi rakísi márufaqa faiqí ánaasee minakí munnimma moómoo áqi maríqau. Aináina faqaasa anirée nári munnimma moómoo minakí áqiqau, miqóo adeedaana anaasee moó áinaina síaifa kudi anaasee fannoo aniréenoo narí munnimma qaaraqánda idáqara munnimma ataaqána fooqána mi-difaanínaki áqinau. Mi-munnimmaqandá fannoo moodáa tooeaa amana kái óodaa uqanna márinau. ⁴³⁻⁴⁴Yísufa narí faiqi námu náarama moodáaqoo quqásee qímanniminoo qinau. Qinée mi-kudi anaaseenára qímannimianauna, mifá aiqámausa úrinnaaqaramásee munnimma áqinoo. Akaqáusa nári moómoo munnimmakínaana áti áti áqia, maa-kudi anaaseefá aináina síaifa márifa narí aiqáma munnimma nárana aina feefauríanee qi múninnimmana faqa aiqáma áqinoo. Minára qinée mi-anaaseenára firaaqóo aiqámausa naruséenoo áqinoo qídaqa.

Yeerusaree amaana máqa rapée íaninnanara qinau.
(*Mataioo 24:1-2; Ruka 21:5-6*)

13 ¹Yísufa amaana máqakiqari rafúdamaki fufanoo miná faiqi námukiqari moó fannoo Yísuna qímaminoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa maa-maqána qáfaa, ámiqira ooninnai áuquqaa máqafa márídanoo. ²Yísufa irisée qímaminoo qinau. Ínnee maa-firaa amiqira maaqána usakárana qáfaidee, kásooqaqee aiqáma rapéepaamma fúrufaramámbuannoo sía moo óoni narí ámuuaqa narí ámuuaqa maqee máríndee ínoo máriannoo.

Yísuna ufa írimarusara níkoqaranara qinau.
(*Mataioo 24:3-14; Ruka 21:7-19*)

³Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqakiqari ráudamaki Oorifa áaqana amaana máqa adeedí márufanoo miqóo óoru óoqu marínau.

Óoqu marifufaqa miná faiqi námukiqari Peetooroofa faqa Yameesafa faqa Yoohaneefa faqa Andurufa faqa minamúsa qumeé kukéeqaku narí máruqoo anirée qímamiqau. ⁴⁻⁵ Óo Yísu anée amaana máqa rapée íaninnanara anée qíannana yáiree fee amaana maqa rapéepaa íannoo fee nána ainaina kambíqafina qáfee fee óo dóo miná rapéeia aukuanafa adeedí rée foo qianáuree qufanoo Yísufa minára naamúaqira ufa óosana arasée qímanniminau. Ínnee aufarída máriaqa, sía moó fannoo ínni níkaruqiani. ⁶ Moómoosa anirée náriara únnaqimásee moó fannoo qínée ásauku mundírausee qifanoo moó fannoo aniréenoo qínée ásauku mundírausee qímasee moómoosa misá níkaruqifaranoo. ⁷ Ínnee rákira dáambeenda adeedí íriqa níanai márínara ufa kai íriqa sía múnari mínari fúrufari iaqa. Miqíra ainaina kúqaa kambíqaannoo, kambíqafinaqa sía taikára aukuaana áiqarée foo qiaqa. ⁸ Moo máqannaasa níanaindari anirée moo máqannaasa faqa rákifaranoo, moo káraambaiqa fannoo adeedíqari ani mára moo káraambaiqa áruannoo. Maqá kásirafa aiqámai máriannoo aandaroo faqa máriannoo. Mi-ainaináusa mandá márira aurirana óorisaa kai máriannoo ánaasee faiqi máqarara innaamunái aupúraandéemmiannoo.

⁹ Ínnee qíní ufa írimariasa aufarída máriaqa, faiqí misá poorísa ufa qímannimifaqa ínni ruúmbeegee kóotaki quqéefaranoo. Misá ínni maréegee amaana máqaki quqásee sáamusamu nárifaranoo. Ínnee qíní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaeera qíní ufasáara karaambáiqua faqa faiqí firaasá rakísirausa faqa nífusaa ínnee kíkíqifaranoo. ¹⁰ Qíní ámiqira fasaasa ufa aiqáma máqannaasaki náaree kooroo inóo márínanoo taikárafa ínaaqíanna kambíqaannoo. ¹¹ Misá ínni rumbásee maréegee kóotaki quqásainaqa ínnee sía náqi fee qianau náqi fee qianau náaree qiaqa. Kóota kambíqafina Ánutufa qímannimu ufana miná kai qímannimifaqa. Aní óokinaa ufa sía aníndi máriannoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo narí ufa ínni níminaqa miná kai qifáranoo. ¹² Faiqí misá nári níkaqaafasaa ufa maréegee kúqiranaki quqéefaranoo. Faiqí misá nári níku nísauku faqa maréegee kúqiranaki quqéefaranoo faiquqáindi quándakiqa nári nínausa níkausa maréegee kúqiranaki quqéefaranoo. ¹³ Aiqa máqannaasa ínniara Yísunaindi fee qímasee fídiaqaa mánnimaqéefaranoo. Ínnee minakí márídaqa fídaqa qíní uaqée ida fífi ínafa kúqira fee Yísufa qúmira áukuanee paqúrinafa asumu márirana máraannoo.

Yeerusaree máqusai nárirafa kambíqaaninnanara qinau.

(Mataioo 24:15-28; Ruka 21:20-24)

¹⁴ Kásooqaqee ínnee náaquqara fídiaqaámari mandainaina qáfeefaranoo mifá sía máriaqaa íraqoo Yeerusaree amaana máqaki kíkíqinoo márína qáfeefaranoo. Ínnee maa-ufána ásaana rímarisa mi-ufána óosana ámiqimandee íriaqa. Mi-

naaquqara mandainaináfa kíkíqa mámbinaqa ínnée Yudeeaa máqa maaqaki máriasa quqásee áaqana áaqana sandámáfuaqa. ¹⁵Mi-kamúqoo faiqí moó fannoo máaqa kooqí óorisaa máriinafa mi-ainaináfa kambíqafinana sía aneenná aináina máaqaiki máraanee qía dóo miqóoqari affaki sandáa. ¹⁶Faiqí moó fannoo áfuqaki máriinana sía máaqai anirée aneenná qamunna áakauqa máraannee qía dóo miqóoqari kai quqásee quqúsa rakéemandee sandáa. ¹⁷Mi-manda aukuanáa nímuaqu uqá faqaa ánaaseeuqa faqa faiqi ánaaqi faqaasa faqa mandáiki marífaranoo sandáranara anúqifaranoo. ¹⁸Ínnée maaqí qímasee innaaru qiaqa Óo Ánutu sía mi-manda aukuanáfa suara áukuana kambíqaani qiaqa sandáranara anúqi foora. ¹⁹Mi-manda aukuanáfa aniráinaqa aiqámausa aupúrananaki firaanáki marífaranoo. Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqunakiqari káqíqaa aupurafa óosana óosana márínau, maqee faqa miqíkai ídanoo káqíqaa aupurafa márídanoo. Kásooqaqee firaafá uqanna kambíqaannoo. Mifá taikáinna kari sía miqírafa kambíqaannoo. ²⁰Mi-manda aupurara aukuanáa Ánutufa qúsandaannoo, sía qúsarainanoo aiqáma kuqu taikée foora. Ánutufa narí rusandeesámumásee maróosara iriséenoo mi-aukuanáa qúsaramánnísáannoo.

²¹Mi-manda aukuanáa faiqí moó fannoo ínniara maí qáfaqa, ásauku mundírafa mai márínoo moó fannoo ásauku mundírafa muanní márínoo qínnana sía mi-fasiqána ufa íriaqa miná únnaqidanoo. ²²Únnaqimaríá ásauku mundírausa faqa únnaqi mária tamummaqara fasiqáusa faqa miqíra aukuaana moómoo kambíqeeffaranoo. Misá Ánutuna rusandeesámumandee maraqoo fasiqa anaaseesa níkaru qiani qímaseenoo náaquqara ainaina faqa sía faiqí amanaikímari ainaina faqa áuqusaifanoo kambíqaannoo. Mi-ainainánnai níkaruqiani qímasaifanoo sía amanaikíannoo. ²³Qinée ínniqa qíní faiqi námu mi-ainainná sía kambíooqoo qímannimiqa minára aifarída kai máriaqa.

Yísufa narí innaarúnaindari qúmuánínnanara qímanniminau.

(Mataioo 24:29-31; Ruka 21:25-28)

²⁴⁻²⁵Mi-manda aupurara aukuanáfa taikáfinoo asukuna fannoo súani áruannoo aiqámai asukuna kai arufúannoo quqoona faqa sía kafáa káaqa qáannoo fasáuqa faqa inaarúnaindari aiqáma kapikeefáranoo. Innaarúnai fásau faqa quqoona faqa nímari aanafa dapikámmafuannoo. ²⁶Miqóo qinée faiqí nímaaku asurukí kooroo ianáura, qinée firaa afeeka námufaqa firaa areenarana námufaqa minakí kooroo ianáura. ²⁷Mi-karí qinée qeeqá qangiroouqa niqíqánaqa misá aiqáma máqa maaqa áti átinni óonuree anirée mándeeqa Ánutuna rusandeesámumandee mároosa maramáree qinée máríanannai nífiqee ánifaranoo.

Narí qúmmuarínnanara saqári ámmuni kikiqa úsinau.

(Mataioo 24:32-35; Ruka 21:29-33)

²⁸Yísufa káqi qímannimidanoo narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Ínnée faafísa fooqáa ira saqari qáfamasee miná óosanara íriaqa, mi-

saqarífa ámmuni mámbinaqa ínnée minára saika áukuane qifáranoo.
²⁹Ínnée miqí kai másee mi-oosana oosana ainainnára qúnafa kambíqainaqa taikára aukuaana adeedí áfaisaammí foo qiaqa. ³⁰Ínnée maaná faqa irisée sía aunúaqá maa-ainainnáusara aiqáma qúnafa máa maqee mária fasiqa anaaseesa akaqáusa káqi mária kamuqoo kambíqaannoo. ³¹Innaarúna faqa maqá faqa aiqáma fatíkámafi áqusaannoo qiní dóokinaa ufa fannoo kai náaru náaru sía taikáannoo, káqi maríannoo.

Narí qúmmuanínnanara áfu máqaida rakísianee qinau.

(Mataioo 24:36-44)

³²Mi-taikara aukuanáfa ánianínnanara sía moó fannoo íridanoo mi-faasaannára faqa súani yáqoo kamuqoo márínanoo fee kambíqaannoo fee, innaarúnaindaraa qangiroouqa faqa qinée Ánutuna ámaaku faqa síamma íridaqa qiní qíkoofa narí kai miná íridanoo. Ínnée mi-faasaannára sía írimariafanoo. ³³Ínnée minára aufarídaqa rakísidaqa qáfaqa. ³⁴Mi-faasaanná faiqí moorá foora aináina faqaafára foora maríannoo. Mi-fasiqáfa narí aináinirana óosana óosana narí aináinira faiquqa áadu áadu nísaukuki quqáseenoo eendáki aufaríra fasiqa qímaminoo anée aiqáma ainainasaa ámiqimasee rakísia qinée moosáa fídaqa qímasee finau. ³⁵Ínnée miqí kai mándee ámiqimandee aufarída máriaqa. Inni úriqararafa kaiqáa ánianínnanara sía íri maríafanoo mifá eendáki ániannoo fee eendá ámuqusai fee maqee káari máqarana namufaqee aniráannoo fee súani maqee ururáinanoo fee aniráannoo fee. ³⁶Mifá tautúmmámaqasee aináinímarinna kamuqoo faiqaqée ínnanaki qumuráinana mandáikamminnarano. ³⁷Minára maqee qinée inni qímannimidaqa aiqámausa qímannimidaqa ínnée aiqámausara aufariaqée qídaqa qinée qúmíranara rakísida máriaqa.

Yísuna áriraree qímasee tipúndaarímaria.

(Mataioo 26:1-5; Ruka 22:1-2; Yoohanee 11:45-53)

14 ¹Yuda máqannaasa firaa qoomaqa suqárara qaaraqánda áinnaaqarara qoomaqana faqa ooruku síai feemu qoomaqana faqa suqárafa adeedí rámafinau. Qaara faasaana káqi máriqa qaaramoókufanoo qoomáqa suqárafa qúsaramáfufaqa suqáqau. Mi-qoomaqáfa adeedí rámafufafa aanáiqikirausa úriqararause faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa suqúfufaqa maasá náqimásee qumeé faiqí ánaasee sía írifaqee Yísuna umárasee áruanauree qiqau. ²Misá qiqau maasá sía qoomáqaki Yísuna áruanaura faiqí ánaasee áanóo mándee maasá faqa dári foora.

Áfundimaru fadameena Yísuna ákiaqa adíanau.

(Mataioo 26:6-13; Yoohanee 12:1-8)

³Yísufa Beetani máqusai Yeerusaree máqusa adeedí marufaqa mandá namuana károora árimaru fasiqana máaqaki márínau. Mi-fasiqána

áúqu Simoona amaráfa márinau. Yísufa miná károora rukásoofanoo ámiqimasee márinau. Yísufa mi-maqánaki nárana née márufanoo ánaasee moó mi-maqánaki kéeqanau. Mifá ámiqira áfundi maru fadameenna, moo sánda mináúqu narada miná atuka rarákusee fadaméena tatiqoofá áfundimarúna firaa munnimma áqimaria fadameenna mi-sandána anoona kai káaqa ámiqirafa márúna miná idaaqíra ooninnai andína fooqána áuquqoonaki máru fadameenna úqirafa Yísufa máru maqanaki kéeqafinoo mi-fadameenna taqúna óosaa raudáseenoo mi-fadameennána Yísuna ákiaqa ámoondunnaaqa adíanau.

4-5 Faiqí ánaasee akaqáusa miqóo máriusa mi-anaaseená qáfamásee áanóommasee narí qímami narí qímami qiqau, nánaree maa-fadameenná ámiqira afúndi marínna fífau rairaa ínoo fee. Mifá mi-fadameenná maréeqee moo fásiqa amiséenoofau tiri handaréeta munnimma maraséenoofau kudi fásiqa anaasee nímini. Miqí qímasee afeekaikámánde mi-anaaseená áqiqau. 6 Yísufa mi-ufána iriséeno qinau, Séé ínnée minnísaaqa, nánaree ínnée fífau mi-anaaseená áqidee. Mifá ámiqira idaaqira ainaina adía qímaqeenoo. 7 Kudi fasiqa anaasee náaru náaru ínniki moómoo márifaranoo, ínnée ínnéeqá kai óonu máfi irisée mi-kudi fasiqa anaaseesá dadaaqiaqa, qínée sía kísaaqasaa márianaura. 8 Maa-anaaseefá káqikaaqoo narí amanasaa qiní dadaaqínoo. Mifá mi-fadameenná qiní qíkundarana óorisaa qiní írisaa adíaqimaqéeno. 9 Maa-ainainnára qímannimianaqa íriaqa sía aunúqa, maa-amiqira fasaasa ufána faiqí ánaasee aiqáma maa-maqána afaaqasáa fidaqa qímannimidaqa maa-anaaseefá maqee fadaméena qiní adía qímaqainara qímannimifaqa sía maa-anaaseená aunífaranoo.

Yudasifa Yísuna ueeqáaninna munnimmana máranau.

(Mataioo 26:14-16; Ruka 22:3-6)

10 Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu misákiqari moó fannoo miná áuqu Yudasifa Isakarioota máqusaindaraafa Yísuna maréeqee misá nísaukuki quqáree qímaseenoo ráudamaki aanáiqikirausa úriqararausunnai qumée kukéeqaki finau.

11 Misá Yudasina ufa iriséeqa asasamásee munnimma ámiraree qufanoo Yudasifa miqóoqari Yísuna ueeqáaninna faasaanara rakísinau.

Yísufa narí faiqi námukinaana ueeqáaninnanara qumée kai qímannimisee rafáaqafinau.

(Mataioo 26:17-25; Ruka 22:7-14, 21-23; Yoohanee 13:21-30)

12 Yuda máqannaasa ooruku síai feemu qoomaqa aniroofaqa misá áinnaaqarara sipsípa ánaaqiuqa áruaninna faasaanasaa Yísuna faiqi námu anirée Yísuna irámmiriqau, Maasá yámaqanaki yátinai fee áinnaaqarara qoomaqa deedaqianáuree qufanoo Yísufa maaqí qímasee naamúaqinau

13-14 Ínnee Yeerusaree máqusai óorureeqa qáfaifanoo faiqí moó fannoo qafeekí nammári qumbiqásee aku máree fínaqa miná faqa fínaqa mifá kéeqainna maqanaki miná faqa mi-maqánaki kéeqaaqa. Kéeqafiqa mi-maqána ákoona maaqí qímasee irámmiriaqa, Ufasáa rakísirafa aníara maaqí qinoo, moo rúmma qinée faqa qeeqá faiqí námu faqa áinnaaqarara qoomaqa naanná rúmrafa yái fee máridanoo fee qifanoo qínaqamma íriaqa. ¹⁵ Mi-fasiqáfa firaa rumma máaqa meeráqóo máru rummana firaa rummana nárana quqée maru qáindafa faqa óoqumari maru siaqausa faqa deedaqíra rumma ínni uqannífiqaannoo. Ínnee minakí aiqáma ainaina maasára deedaqammá qímaqaaqa qufaqa miqandá ¹⁶ Yeerusaree máqusai óoruree Yísuna ufa ánoona kai kambíqafufaqa mimaú kai fiqau.

¹⁷⁻¹⁸ Mi-eenoonnáí Yísufa narí faiqi námu faqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu faqa óoru kéeqafi née maríqau. Née márufanoo Yísufa maaqí qímasee narí faiqi námu qímannimínau, Qinée maa-ainainnára qímannimianauranoo, ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáaninafa qiní faqa náidanoo. ¹⁹ Miná faiqi námu miná irisoo fanoo misá naundurá fúrufarufaqa náadu náadu Yísuna irámmiri maríqau, moó fannoo qinoo anée qinífaree qínanee qinée fee qífee moó fannoo moó fannoo miqí kai qímaríqau. ²⁰ Yísufa misá irárufa iriséenoo qinau, Ínnikiqari qísauku taikásee qíkunni óoqu qaara márarausakiqari máa qiní dífaanikinaana ásauku áqusee féemu marasée née márifa mifá kai qiníara ueeqáannoo. ²¹ Qinée faiqí nímaaku tamummáqarausa ákara ufamáu qinée kúquanaura qiní ueeqáaninna fasiqana numóo firafá máriannoo. Mi-fasiqáfa sía kambíqainanoofau amana márini.

Yísufa áafaqa néemariana óosana áranau.

(Mataioo 26:26-30; Ruka 22:15-20; 1 Koorinti 11:23-25)

²² Misá óoqumarifi née márufanoo Yísufa náriqa maqee maqee néemaru féemuna moó marasée dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo maaqí qímannimínau. Ínnee maaná marasée naqa, qiní qimaqí kíkiquisira feemu máridanoo. ²³ Miqí qímaseenoo kaafa moó maqee maqee née marú uáinna nammarína márúna maraséenoo minára Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo narí faiqi námu nímu faqa aiqámausa miná qumáree minakínaana naqau. Yísufa narí faiqi námu mi-uainna nammarína nímidanoo maaqí qímasee qímannimínau, ²⁴ Maafá qiní fidíka kíkiquisira námmarifa moómoosa adíannímaqéefandinafa máridanoo, qiní fidíka maafá Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa moodáanakikira ufa mapukúnnimaqáaninafa maa-fidikáfa máridanoo. ²⁵ Qinée qímannimidaqa sía kafáa uáinna maaqóo maqásaa naanáuranoo Ánutuna quqúsaki innaarúnai óoru fidaqa fúka uáinna ámiqirana naanáuranoo. ²⁶ Miqí qímaseeqa misá moo ámaana idi rámaseeqa máaqakiqari ráudamaki asukunakí fíqa Oorifa áaqana ameemaanai óoru maríqau.

Peetooroofa Yísunara sía qáfaidee qíanínnanara kooroo ináu.

(Mataioo 26:31-35; Ruka 22:31-34; Yoohanee 13:36-38)

²⁷Misá miqóo óonuroofanoo Yísufa qímanniminoos qinau.

Tamummáqarausa ákara ufa fannoo maaqí qímasee qiníara qídanoo,

Ánutufa sipsípa rakísirana arusáifaqa miná sipasípauqaindi

miqóoqari quqásee dáraanifaranoo.

(Minára ínni qímannimidaqa ínnée qiní quqáqisee aiqáma sandámáfífaranoos.) ²⁸Qinée kúqiranakiqari findífíqa ínni nóorinni Kariree máqa maaqai fuanáuranoo.

²⁹⁻³⁰Peetooroofa Yísuna ufa iriséenoo qinau, Qinée sía uqanna aní minnísanaura. Aiqámausa aní minnísaiifaqa qinée sía minnísanauree qufanoos Yísufa narí qímaminoo qinau. Óo Peetooroo anée íria, Fáfaa eendáki iráifana anée qaaramoo kári qiníara síamma íri fee qinnáranoo. Miqí mándainanoos kookoorána qaara kári ufa qíannoo. ³¹Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna afeekaikámándeé qímaminoo qinau, Qinée sía uqanna aníara sía íridee qianáura aní faqa kúquanaura. Miqí qímasoofaqa aiqáma Yísuna faiqi námu miqíkai qiquau.

Yísufa narí kúquaninnanara ummaara árufanoos

saqamakí innaaru qinau.

(Mataioo 26:36-46; Ruka 22:39-46)

³²⁻³³Miqóoqari misá Keeseemanee máqa maaqaki Oorifa áaqana ameemaanai márúnaki asukunakí aniroofanoos Yísufa narí faiqi námu qímanniminoos qinau. Ínnée maaqóo óoqu marifí márifaqa qinée saqamakí óorureeqa innaaru qianáuree qímaseenoo minamúsara ínnée káqi maaqóo márifaqa maa-namúsa kai qiní faqa óoru fúafa. Miqí qímaseenoo mifá Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa nífiqeenoo saqamaí óoru fídanoo narí afaaqasáa quqéefandínna ainainara írimarufanoos firaqóo ámuqusimarufanoos aundurá fífau faafau ufanóo minamúsa qímanniminoos qinau. ³⁴Qiní qímuqusaki qímuqusirafa firaqóo márídanoo mi-qímuqusiráfa dárúannoo fee qídaq ínnée maaqóo márídaqa rakísiaqa.

³⁵Miqí qímasee Yísufa káqikaaqoo óonureenoo narí kai maqásaa áqufínoos narí afaaqai ánianínna aupúrananara sía kéeqaanifee qímasee maa-innaarúna qinau. ³⁶Óo qiní qíkoofa qiní qíkoofa, anée aiqáma ainaina amanaikímarianafa máríananoo, qinée mandá nammari naannánara anée qinísaaqaraana maréeqee káqinni áqusa. Sía qeeqá dídiranara íria, aneenná áidínna ainaina kai qifaaqai quqáa.

³⁷⁻³⁸Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo kafáannai anirée narí faiqi námu qaaramoo márúnnai anirée nínadafoofaqa misá nísuku káaqa faiqaqéiqau. Yísufa Peetooroona moo áuqu Simoona áuqamásee

qímaminau Simoona anée faiqaqée ídanee anée sía fee amana qúsasaa kai áfu tautásee rakíinnaree. Ínnee aufarídaqa innaaru qída máriaqa ínnee miqídaqa sía nimaníranaki áqufifaranoo, ínni írirafo kai afeeka márifaqa ínneeqa uqanna kudoosaápee máriafanoo.

³⁹⁻⁴⁰Yísufa miqí qímasee qímannimiseenoo kafáa anirandéenoo indaarú qundée kai ínnoo innaaru qinau. Innaaru qímaseenoo óonu nínadafoofaqa miná faiqi námu kafáa nísuku faiqaqéeiqau misá nífufannoo ummaararéenoo sía fíndi fúaqaa ufaqá fíndifi Yísuna kafáa qáfamaseeqa nári faiqáranara nisaurúsee ufara randáqau.

⁴¹Yísufa kafáa óonu innaaru qímasee aniréenoo narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Ínnee káqi fee faiqáidee káqi fée idooáidee. Dóo sáa dóo aupúrara aukwana dóo aniréenoo, dóo qáfaaqa mandá óosana máree maríasa nísaukuki ueeqáaninna fasiqafa qiní mara quqáannoo. ⁴²Dóo fíndi fífaqa fúa. Dóo qáfaaqa qiní ueeqée mári fasiqáfa dóo ánidanoo.

Misá Yísuna qumáraqau.

(Mataioo 26:47-56; Ruka 22:47-53; Yoohanee 18:3-12)

⁴³Yísufa káqi misá faqa ufa qímarufanoo Yísuna faiqi námukiqari qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara máraranakiqari miná áuqu Yudasifa aniranau. Amaana máqa aanáiqikirausa úriqararaura faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa maqúsai káqi márídaqa faiqí moómoo Yudasina faqa niqiqoofaqa rákira duru sáamu qumáreeqa Yudasina faqa asukunaki ániqau. ⁴⁴Fáasai Yudasifa qímanniminau, asukunaki ínnee áaqee foora qinée óonureeqa mi-fasiqána ámooqaanamma qáfaaqa, mee ínnee randéemaria fasiqana ámooqaanaura. Ínnee miná rumbámaree ámiqimandee rakísisee máree fuaqa.

⁴⁵Yudasifa aniréenoo Yísufinnai óonureenoo óo ufasáa rakísira fee qímasee ámooqanau. ⁴⁶Ámooqóofaqa miná faqa ánusa miná qáfamaseeqa qumárasee rumbámaree ámiqimmásee rakísi qumára maree máree fiqau. ⁴⁷Faiqí moó fannoo miqóo kíkíqinoo máriufa miná qáfamáseenoo narí rákira paipana qumáreenoo náríraree qímaseenoo moo fásiqa aanáiqikirausa úriqararana aináinira faiqi áaqoo ateeá áqusanau. Yísufa qímanniminoo qinau. ⁴⁸Ínnee qiníara mandáikamánnimaqéemari fasiqa fee qímasee durú sáamu indáaíqa anirée qiní qumáraidee. ⁴⁹Faasaambáasaana moómoo kari akooqóo amaana máqaki kéeqaidaqa faiqí ánaasee ufa qímannimáruánausa márídaqa náqaa ínnee miqóo qiní qumáraqaana máriaasee. Tamummáqara fasiqauqa ákara anoona dóo mimaú kambíqaani. Dóo qiní qumáree fuaqa. ⁵⁰Yísuna faiqi námu miná qáfamásee quándaki miqóoqari sandámaqaraasamámbiqau.

⁵¹⁻⁵²Misá Yísuna mara máree fufanoo moo kúmaaraa fannoo qamunna kái narí áfaaqa ititáseenoo misá nínaaqiana fímarufaqa misá

miná qáfamasee miná faqa rumbáanee qímasee qumárararufanoo
mi-kumaaraafá máfi narí qamunna rakéemma áquseenoo káqisamu
sandámáqaraasámmínu.

Misá Yísuna ufa suqíranaki quqásee iraqau.

(Mataioo 26:57-68; Ruka 22:54-55, 63-71; Yoohanee 18:13-14, 19-24)

⁵³ Misá Yísuna mara máreeqa aanáiqikirausa úriqararana máaqaki
quqáqau. Mi-maqánaki aanáiqikirausa úriqararansa faqa Mooseena
sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa minákí
fáasai eendáki suqíqa máríqau. ⁵⁴ Peetooroofa misá nínaaqiana níanasaa
qumeé óonureenoo aanáiqikirausa úriqararana máaqa naambeéqai
óoru kéeqafinoo rakísimaru fasiqausa faqa idá aaqá óoqu marifí qaaní
marínau. ⁵⁵ Aanáiqikirausa úriqararansa máaqaki márídaqa Yísuna
kúqáruaneera miná ummaarara randóosia sía paqúriqau.

(Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa, moodáa fasiqa fannoo qínufafa
sía ánoonaikiannoo. Qaara fasiqa fannoo kíkíqamafí qínafa mifá
ánoonaikiannoo. Misá minára iriséeqa faiqí qaaraqanda mi-ufána qífaqa
Yísuna áriraree qíqau.)

⁵⁶ Moómoosa anirée Yísunara únufu qufanoo sía misá ufa fannoo
moodáa kárinoo márínau. Misá ufa fannoo náadu náadu qufanoo sía
amanáikinoos márínau.

⁵⁷⁻⁵⁹ Miqóo akaqáusa fíndi fufaqa Yísunara únufu maaqí qímasee
qíqau, mifá maaqí qímasee qífaqa maasá íríqa qínée firaa amaana maqa
faiqí usakáqoona aiqáma rapéepaamma áquseeqa qaaramoo fáasaana
áiqaráinaqa sía faiqí nísaukunnai usakáaqairana usakásaanauree qífaqa
íríqa qufaqa misáuqa faqa sía amana amana kái mi-ufána qíqau.

⁶⁰⁻⁶² Misá miqí qímasoofanoo aanáiqikirausa misá úriqararafa
aiqámausa nífusaa fíndifinoo Yísuna iranau. Misá ufa óosana óosana
aníara qiafaná aní ufa sía fee márídanoo fee qínaqa íríqa qufanoo Yísufa
sía ufa qinau, káqi kásooinoo márínau, Miqí másoofanoo aanáiqikirausa
misá úriqararafa qímaminau, anée kúqaa fee Ánutuna ásauku mundírafa
máridanee, anée kúqaa Ánutuna ámaaku amooqímaria fee márídanee
qufanoo Yísufa qinau eéoo qínée miná ámaaku márúnausa márídaqa,
kásooqaqee ínnée qíní faiqí nímaaku qíqafeefaranoo, qínée úriqararana
Ánutuna aaqá ásauku uqannai óoqufaaqee maríana qíqafeefaranoo
mári inaqa kásooqaqee innaarúnaindari asuru námufaqa qúmuanaga
mikamúqoo faqa ínnée qíní qíqafeefaranoo. ⁶³⁻⁶⁴ Aanáiqikirausa
úriqararafa miná iriséenoo áanóommaseenoo narí qamunna parara qíma
quqáseenoo qinau, maasá fífau faiqí ufara randáidaqa, dóo miná mandá
ufa íríafanoo ínnée minára náqi fee qídee qufaqa misá aiqáma qíqau
mifá mandá óosana fíqararafa márídanoo naríara Ánutuna ámaaku fee
qídanoo, kúqíranaki kai fúani.

65 Miqí qímasoofaqa akaqáusa Yísuna níqaara fida ámaqaseeqa gamunnannai áfu ruúmbamaqáseeqa nísaukusamu óori aruséeqa iraqau, miná yáfee aní árinoo fee qínaqa íria. Miqí qímasoofaqa minásaa rakísímaru maará fasiqausa miná mara máreeqa nísaukusamu óori áriqau.

Peetooroofa Yísuna sía qáfaidee qinau.

(Mataioo 26:69-75; Ruka 22:56-62; Yoohanee 18:15-18, 25-27)

66-67 Misá máaqaki Yísuna árira ufa qímarufanoo Peetooroofa máaqa kooqínni sundíauqa faqa idáki óoqufaaqee ufanóo aanáiqikirausa úriqararana aináinimaru manaaqafa anirée Peetooroona miqóo idá qaani márufanoo qáfamaseenoo mi-manaaqáfa miná óori aikuqummáseenoo qímaminoo qinau anée Nasareeteendáraafa Yísuna faqa núanafa máriananoo. 68 Peetooroofa miná iriséenoo qáoo qínoo qinau, qínée sía minára íridaqa sía anée qíánnufana óosana íridaqee qímaseenoo fíndufumákufanoo mi-maaqána quqúsa kóoqi márunnai fufanoo kookoorána ufa qinau.

69-70 Ufa qufanoo mi-ainainira manaaqáfa Peetooroona kafáa óoqu qáfamaseenoo miqóo márusa qímanniminau Ínnee maaná qáfaaqa Yísuna faqa nímarifa máridanoo fee qufanoo Peetooroofa kaifáa qáoo qinau. Káqikaaqoo marikúfaqa miqóo mi-fasiqáusa márusa Peetooroona afeekaikámasee qímamiqa qiqau. Anée Yísuna faiqi námu márianafa máriananoo, anée náqi fee mándee qáoo qídanee, aní ufa fannoo aní kooroomámaqáifaqa íridaqa, anée Yísuna maqannaafa Kariree máqannaaf márianafa máriananoo. 71-72 Peetooroofa miná irisée narí amana aqiqámásee qinau, qínée sía ánoona ufa qímamiananoo Ánutufa dárui. Qínée anée qíánnanara sía uqanna minára íridaqee qufanoo miqí quqóo kai kookoorána kafáa ufa qinau. Peetooroofa miná ufa irisooofanoo áaqoo ruqíanau Yísufa maaqí qímaqoo úfanara óonumáfi írinau. Fáfaa eendáki anée qaaramoo kári qiníara sía fee qínanoo kookoorána qaara kari ufaqíannoo. Peetooroofa miná iriséenoo asaurúseenoo ikíraqámaree quqásee finau.

Misá Yísuna qumáree múnú Piratoona ufakí quqáqau.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Ruka 23:1-5; Yoohanee 18:28-38)

15 (Óoqai Mooseena sándufa fannoo sía asukunai ufa óosana óosana qínnufafa sía ánoona kambíqaannoo fee qímaqoofa márufaqa misá miná rukíaseeqa asukunai ufa qiqau.)

1 Iqáqoo kanánaana aanáiqikirausa misá úriqararaura faqa Yuda máqannaasa faiqi firaasá faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa aiqáma úriqararaura faqa maasá asukunai qínnufafa sía ánoonaikidanoo fee qímaseeqa iqáqoofaqa Yísuna káqi káqi ufa suqúseeqa náriqa Yísuna árifandinna úfana kaifáa

andeeqáseeqa. Misá ufa andeeqáseeqa Yísuna mara máree sáinandannai rumbámareeqa áfiqa máreeqa Roomma máqanna kiapana Piratoona ámiqau. ²Amisoofoano Piratoofa Yísuna irámmirinau. Anée kúqaa fee Yuda máqannaa karaambáiqá fee máridanee qufano Yísufa qinau anée qíanandeemmíqa máridaqa. ³Aanáiqikirausa úriqararausa anirée moómoo únnufa Yísunara qímaríqau. ⁴⁻⁵Piratoofa miná iriséeno Yísuna kafáa irámmirino qino, misá moómoo mandáinainara aníara qídaqa, aní ufa síá fee márifanee anée síá fee qinnáree qufano Yísufa síá ufa qufano Piratoona áaquqanau.

Misá Yísuna Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:15-26; Ruka 23:13-25; Yoohanee 18:39-19:16)

⁶⁻⁷Áukuana áukuana aiqáma aukuana Piratoofa áinnaaqarara qoomaqa sáara moo ádiafaaira ainaina Yuda máqannaasa nímianauree qímasee rumbáranakinaana moó idukú níminau. Nári nídímárúna uqanna idukúnníminau. ⁸Mi-aukuanná Yísuna ufa írimaria faasaana faiqí ánaasee moómoo Piratoona oopísaki anirée qíqau. Anée óoqai áukuana aukuanasaa faiqí moó idukúsee qímariannana maqee maa-aukuanna faqa moó idukúsee qímia. Karafusa márina moó idukú qímianee qímasaida farafára ímaríqau. ⁹Piratoofa qinau, Amanée qinée Yuda máqannaa karaambáiqá Yísuna idukú níminauree qinau.

¹⁰Piratoofa aanáiqikirausa úriqararausa síá ánoona márúnara fífaú rairai qídaqa Yísuna maréeqee Piratoona ámunara írinau. Minára kai Piratoona amanée qinée Yísuna idukú nímianauree qinau. ¹¹Aanáiqikirausa minára iriséeqa faiqí ánaasee fuki faakí qufaqa misá Barabasinara idukú nímiannee qíqau. Mi-aukuanná faiqí moo áuqu Barabasífa karabúsaki márínau. Mifá akaqáusa sáimbaqa rákiranaki faiqí moo kuqánnarusooafaqa karafúsaki quqáqau. ¹²⁻¹⁵Misá Barabasinara qufano Piratoofa kafáa aiqámausa qímannimino qinau. Yuda máqannaasa karaambáiqá qímariana minára náqi fee ianáuree qufaqa misá moómoosa kafáa fáaqa quqásee qímamiqa qíqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruannee qufano Piratoofa misá irámmirino qinau mifá nána mandá oosana máraifaqee áruanauree qufaqa misá firaqóo uqanna fáaqa quqásee qíqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruaqee qufano Piratoofa faiqí ánaasee moómoosa nídírana nímianee qímaseeno Barabasina idukú nimiséeno Piratoofa narí maará fasiqauqa nimisé maasá Roomma máqannaasa óosana marasée ráitasaa qainna rumbéeqoo samu miná ataufakaaqa aru umooqukamásee áfiqamareeqa múru aunírina saqarisaa pirímmannoo áruaqee qinau.

Amuka faqáa qafee áuqusee afisúamaqáqau.

(Mataioo 27:27-31; Yoohanee 19:2-3)

¹⁶⁻¹⁸Piratoofa miqí qímasooafaqa sundíauqa iriséeqa Yísuna áfiqamareeqa kóota maqakiqari rafúdamakufaqa miqóo Piratoona firaá

ámiqira maqa naambeéqai ráitasaa qainna rumbéeqoo sámuna Yísuna ataufakaaqa áru umooqukámaseeqa ataasá átaasa náaree qímasee fáfaa aunírira saqarisaa áruanauree qímasee kiapana firaa maaqa naambeéqai múnusee aiqáma sundíauqa náaramasoofaqa aniréeqa qamunna moó maará fasiqa misá qamunna taatuqée árirana afisúamaqásee amuka faqáa sánda saatúnanda fooqána mara máree karaambáiq aqfee fee qímasee Yísuna ákiaqa áranaiqi afisúamaqásee nísauku níqinaaqa quqásee kiapana ámandee máriandee mándee ámandamásee qímamiqau, Óo Yuda máqannaa karaambáiqa sía dauní kúqinnaranoo kísaaqasaa márinnaranoo. ¹⁹Miqí qídaqa sasámimi atEEKÁRASAMU qumáree miná ákiaqa rupéemma ámidaqa firaaqóo ataasá átaasidaqa miná afaaqai níqaara fidiámaqasee miná óorinni niqoori sáunarafufaqa ataasá átaasa qímariqau. ²⁰Misá ataasá átaasa qírana taikáfufaqa misá saasáakooná árirá qamunna raipáqusee narí qamunna afisúamaqásee aunírira saqarisaa firímmannai árifandinnaqoo áfiqee fiqau.

Misá Yísuna áfiqee Koorookata áaqanai fiqau.

(Mataioo 27:32-44; Ruka 23:26-43; Yoohanee 19:17-27)

²¹Maqúsai ári iseeqa Yísuna dóo áfiqee fímarufanoo kudoosaápeenoo narí aunírira saqari sía amanáikufaqa maará fasiqauqa faiqí moó narí máaqaindari aniroona aanái paqúrimasee miná áuqu Simooná amaráfa. Sía Yísuna faiqi námukinaafau miná amaráfa moó fannoo mifá Sireenee máqusaindaraafa Areekasandeerana faqa Rufusana faqa níkoofa márínau. Sundíauqa minára Yísuna aunírira saqari aku máree fúa qímasee árirarufanoo mifá misá faaqaanara rufíasee aku máree finau.

²²Miqímasee misá Yísuna áfiqa maree fífi ufaqá Koorookata ámuqaqunamusaa áfiqee fiqau. Mi-maqa maaqána áuqu faiqí níkiaqa ámulaani fée qiqau. ²³Yísuna miqóo múnú quqásee uáinna nammari marasée moo márassinna minakí quqásee minára náanneera fuki faakí qufanoo qáoo qímasee sía nanau.

(Mi-marasinnána nári ufakíqari meerafee qímariqau. Mi-marasinnáfa námasainaqa sía afaqa áidafuanifeera ámufofanoo áidafirana máraanee qímaseenoo sía mi-marasinná nanau.)

²⁴Marasínnara qáoo qímasoofaqa misá miná qumáree aunírira saqarisaa rúmmamaqasee pirímmannai aruséeqa uqéereeqeeqa rakíaqau. Rakíaseeqa miná qamunnauqa fáasai raipáqu quqáqooná mara máree káatara foora sararamánde yáfee máraannoo yáfee máraannoo qímasaída máraqau. ²⁵Súani maqee ururoofaqa naina kiróoka aunírira saqarisaa áriqau. ²⁶Yísuna árirá oosana raufíqira saqarisaa ákara rúmasee aunírira saqari ákiaqai aiqáma qáfaaqeera atukáraqau. Maaqí másee ákara rinau. Maa-fasiqáfa Yuda máqannaasa karaambáiqa márídanoommi qímasee ákararinau. ²⁷Maará fasiqauqa karafúsakinaana

faiqí mandáikámannimaqee máruqanda ruúmba quqáqoona minakíqari mara máree Yísuna aaqá mínisee náriqa auníriranasaa arusée Yísunaindi qámbaanai rakíqasee miqandá aunírirana dínni dínni rakíaqau.

[²⁸ Miqímasoofanoo óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákara ánoona kambíqanau, misá qiqau, misá miná maréeqee mandá óosana máree maríasaki quqéefaranoo.]

²⁹ Yísufa aunírira saqarisaa dírinoo márufafa faiqí ánaasee moómoosa fiqaree áiqaree ídaqa qufóonarídaqa ataasá átaasa qímasee mandá ufa qída qiqau, anée maasá firaa amaana máqa rapéemasee qaaramoo faasaana kafáa usakéennaree. ³⁰⁻³¹ Amaná maqee aneenná kai tatúakinana maqásaa áqufinana asumu mária qímaru faqa aanáiqikirausa úriqararasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ataasá átaasa qídaqa narí qímami narí qímami qiqau, Mifá moómoosa asumu márirana nímírarimarifa naríara sía asumu máriannoo. ³² Dóo maqee Ánutuna ásauku mundírafa maasá Isaraee máqannaasa karaambáiqqa auníriranasaaqari tatúaki áqufinaqa maasá írirana mínásaa rusísee kúqaa Ánutuna ámaaku fee qianáura. Mandá fasiqaqara dínni dínni nári saqárisaa áruaqanda miqandá faqa Yísunara ataasá átaasa qímariqau.

Yísufa kúqinau.

(*Mataioo 27:45-56; Ruka 23:44-49; Yoohanee 19:28-30*)

³³ Súani qámbaana ákíaqqa ámummaqa ururoofanoo mi-maqa maaqána aiqámai asukuna rafáaqafinau. Súani afu safásasaa mundúfanoo asukuna taikáfufanoo kafáa súani qanau. ³⁴⁻³⁶ Asukuna taikárarímarufanoo Yísufa fáaqa rúmasee Eeburu ufakíqari qinau Eeri Eeri rama sabakatani maasá ufakíqari qiní Ánutu qiní Ánutu, náqaa fee ifanée qiní minní qíseenee qímasoofaqa akaqá fasiqa ánaasee miqóo márusa mandírira iriséeqa qiqau, Dóo íriaqa mifá Eeriana áaraidáqinoo qufanoo faiqí moó fannoo Yísuna aunírira saqari atukaki sandée óonureenoo paadura au fooqána maraséenoo maará fasiqauqa nári maqee maqee néemaru uainna nammarinaki raaraamáseenoo áika maraséenoo mínásaa rutáquseenoo Yísuna nammári náanífee qímasee uqéereeqee Yísuna áfaurusaa quqásoofanoo qumbifíqamma námasoofanoo ámu fasiqafa qinau, Dóo maasá rakísia, Eeriaafa aniréenoo aunírira saqarisaaqaraana tatúannoo fee sía fee tatúannoo. ³⁷ Yísufa mi-nammarína qumbifíqamma námaseenoo firaa kari fáaqa rúmaseenoo dóo kuquaraasináu.

³⁸ Kúqufanoo aaqee kái Yeerusaree firaa amaana maqakinaa qamunna dírirafa ámmuqundari qámbaaná kai raaqúmaree múqufi áqusanau. Mi-qamunnáfa náaquqara máaqasaa ititára qamunna márinau. Minaki faiqí sía kéeqeemaria maqa márinau. Áukuana aukuaana Ánutuna aanáiqikirausa úriqararafa kai minakí sipsípa ánaaqa fidíka mara máree mi-maqánaki raaraa ímarinau. Dóo maqee qamunna anaqínoo márifaqa faiqí ánaasee Ánutuna

aaqá fimaria aaná ititée márifa dóo maqee atúanoo márídanoo. ³⁹Maará fasiqauqa úriqararafa aunírira saqarisaa rakísimarufa Yísufa fáaqaruna faqa kúquna faqa qáfamáseenoo áaquqoofanoo qináu, kúqaa maa-fasiqáfa Ánutuna ámaaku márídanoo. ⁴⁰Yísufa aunírira saqarisaa márufaqa ánaasee akaqáusa miqóo márídaqa níanasaa márídaqa rakísi maríqau. Misákiqari Saroomēefa faqa Mariana amaráfa Makadara máqusaindari ánufa faqa, Máriana moo ámarana faqa mifá kumaaráa Yameesa Yooseesa nínóofa márufa márínau. ⁴¹Mi-anaaseenamúsa Kariree máqusaindari Yísuna dadaaqímarusa miná faqa áfaqaqa ániusa maríqau. Sía misá kai, moómoo ánaaseeuqa faqa Yísuna faqa Yeerusaree máqusai aniroosá ani márída aunírira saqarisaa rakísi maríqau.

Yísuna óoni áamarai ákundaqau.

(Mataioo 27:57-61; Ruka 23:50-56; Yoohanee 19:38-42)

(Yísuna áukuana narí máqannaasa maaqímmasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaqa áamara áuquseeqa minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíseeqa kúqusa minakíafa náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa miná áfunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía moodáa karífau níkundee maríqau. Moo kári moó kari níkundee maríqau.)

⁴²Yísufa kuqufufanoó súani dúpufanoo Arimatea máqusaindaraafa miná áuqu Yooseefaana amaráfa aniranau. ⁴³⁻⁴⁵Mi-fasiqáfa Yuda máqannaa ufa suqíranaki kéeqeemarúfa márínau, aiqámausa minára káaqa andeeqára fasiqa fee qímarufa márínau, maqee maqee Ánutuna quqúsa innaarúnaindari maqásaa kambíqaaninnanara rakísi marúfa márínau. Yísufa kúqu faasaana sabáta deedaqíra fáasaanee qímarunasaa Yooseefaafa Yísuna irí dúna sabáta faasaana aunírira saqarisaa káqi dírinoo máriandoo qímaseenoo aniréenoo paasóosamasee Piratoona máaqaki káqi kéeqa fínoo Yísuna iríara qufanoo Piratoofa Yísufa dauní kúqunara tautúmasee maará fasiqauqa misá úriqararana áaramaseenoo iranau. Yísufa kísaaqasaa fee kúqinoo fee qímaseenoo mi-sundianá ufa iriséenoo Yooseefaanara dóo máraannee qufanoo ⁴⁶Yooseefaafa ráudamaki qamunna firaaná moó feefaurúmámaree óonuree Yísuna irí saqárisaaqaraana tatú quqáseenoo qamunnasaa kukúqa mándee aku máreenoo óoni áamara áuquqoo madikanaki Yísuna irí quqáseenoo óoni firaaná quanda quandamméeqeenoo óoni aamarasaa itítanau. ⁴⁷Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraa anaaseefa faqa Máriana moo ámarafa faqa Yooseesana ánoofa miqóo rakísida irí quqáranara qáfee maríqau.

Ánaaseeuqa madikakí óonu qáfaqau.

(Mataioo 28:1-8; Ruka 24:1-12; Yoohanee 20:1-10)

16 ¹Yísuna irí káqi óoni aamaraki márufaqa Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa faqa Máriana moó ámarafa

Yameesana ánoofa faqa moo ánaasee Saroomeesa faqa Sabata faasaana áiqaróofaqa kúqimariasa akunnímaqee maría marasinna feefaurúmámaree Yísuna irisaa ákuanee qímasee mi-eendánaki deedaqiquau.

²Kanánaana iqáqoofanoo súani maqee ururoofaqa mi-anaaseesá Yísuna ákúndoo óoni áamaranaki fiqau. ³⁻⁴Aanáí fídaqa misá narí qímami narí qímami qiquau, firaa oonitia fannoo óoni áamara ititánnoo márifaqa yáfee dadaaqínaqee umbaqí quqásee fee marasínna aku ámaqeefaree qímasee óonu qáfoofanoo óoni fáasai quanda quandamméeqee máfi áquqoofanoo márinau. ⁵Misá óoni qáfamasee óoni áamaraki kéeqafi qáfoofanoo ásauku uqannai kumaaráa moó fannoo qamunna éekara arirana afisúsee óoqu marifufaqa qáfamasee tautúmasee káaqa rufiaqau. ⁶⁻⁷Tautúmasee rufioofanoo mi-kumaaraafá qímanniminoo qinau sía tautúmasee rufiaaqa. Ínnee Yísu Nasareetee máqusaindaraana aunírira saqarisaa pirímmannai áruanara randée maríafanoo, mifá sía maaqóo máridanoo fíndi finoo máridanoo. Dóo qáfaaqa, maaqóo misá mina írí quqéaa. Dóo fuaqa maa-ufána narí faiqi námufaqa Peetooroona faqa qímannimiaqa. Yísufa ínni nóorinni Kariree máqa maaqai finoo, ínnee miqóo óonureeqa narí qundée kai íqa miná qáfeefaranoo.

⁸Mi-anaaseeuqa miná iriséeqa óoni áamarakiqari rafúdamakufaqa sandámáqaraasammiquau. Káaqa ruffarana faqa náindiri roofaqa sandáqau. Misá maqúsai óonureeqa káaqa rufíasee sía moosá qímannimiquau. ⁹Yuda máqannaasa Sariríqara amaanasáa fee qímasee amaanasáara indaarúqaa faasaanee qímariquau. Mi-indaaruaqa faasaanna sandóo anaasee namusa ánu faasaanasaa Máriafa Makadara máqusaindaraafa náaree Yísufa fíndifuna qáfanau. Óoqai Yísufa káqi máru kamuqoo fáafasaaqa narí ánoona amarána mi-Mariána aunduráki fáafasaaqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo Yísufa káqi máruqoo miná aunduráindaraa faafasaaqa niqiqoofaqa rafúdamaki sandámáfiqau. Yísufa mi-anaaseená áfusaa narí kúqiranakiqari fíndifuna indaarú kooroo inau. ¹⁰Yísufa mi-anaaseená áfusaa kooroomámbunara Yísuna áiku ásauku óonu maaqí qímasee qímanniminau, ¹¹Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo márifaqa qínée qáfee qufafa misá káqi minára soofaarídaqa ikíraqée máruqoo márufafa mi-anaaseenára únna qíífoo qiquau.

**Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo narí faiqi námukiqari
qaaraqánda kooroo inau.
(Ruka 24:13-35)**

¹²⁻¹³Yísufa kafáa moo óosana maraséenoo narí faiqi námukina qaaraqánda nífusaa kooroo ináu. Miqandá Yeerusaree máqusaindari moo máqusa káqikaa maqusai fímarufanoo Yísufa aanái nífusaa

kooroomámbuƿaƿa miqandá óonurandee anirée Yísuna áiku ásauku qímannimufaƿa únna fée qiqau.

Yísufa narí faiqinámuki kooroo inau.

(Mataioo 28:16-20; Ruka 24:36-49; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

¹⁴Yísufa miná inaaqiana narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa márarausa nárana née márufanoo kooroo ináu. Kooroomáfinoo misá miná qáfee marúsa únna fee qunára níqinoo qinau, ínni írirafa ufa rukíee márisa máriafanoo sía qíqafee máriasa ufara ínnee írimariafanoo.

¹⁵Yísufa miqí qímasee qímannimiseenoo kafáa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee maa-maƿa maaqána afaaqasása aiqáma maqannaa iannái uqanna óonureeqa qiní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqa ¹⁶Qinísaa írirana rusímariasaa írirana rusídaqa nammári máree maríasa misá innaarúnai náaru márira asumu máreefaranoo. Qinísaa sía írirana rusímariasaa misá náríranaki fifáranoo. ¹⁷Qinísaa írirana rusímariasaa maa-afeeka ainainná misáki márínaqa qáfeefaranoo, misá faiqí naundurákinaa fáafasaaqa qiní dúqusaa niqíqeeƿáranoo misá moo máqannaasa ufa sía nári íri marínanakiqari qifáranoo. ¹⁸Faiqí kuqánnarímari sakanífa ukaqánnimisáinaqa sía mandáikifaranoo. Misá ufaaqa námasee sía kúqifaranoo. Misá nári nísauku aurímariasasaa rusísaifaqa fíndi fifáranoo.

Yísufa innaarúnai óoru fu ufafa.

(Ruka 24:50-53; Niqiqoosa 1:9-11)

¹⁹Yísufa narí faiqi námu faqa ufa qíqisoofanoo Ánutufa miná uqéereeqeenoo innaarúnai narí aaqá ásauku uqannai quqásoofanoo miqóo óoqu marínau. ²⁰Yísufa innaarúnai óoru fúfaqa miná faiqi námu aiqámai fífainídaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimiqa niqau. Misá miqí márufanoo Karaambáiq qumeé dadaaqufanóo faiqí ánaasee misá ufara kúqaa fee qiaqéera faiqí sía áuqaaqaa ira afeeka nímufaqa áuqoofanoo ánoona kambíqee márínau.

RUKA

Yísuna ámiqira fásaasa ufa Rukaafa ákara rinau.

Rukaafa ákara óosana áranau.

1 ¹⁻² Óo maa-fasiqa Tioofirusa maasáki Yísunasaaqari kambíqoo ainainara moómoo fasiqauqa amanamásee ákara riqau, Yísufa kambíqooqooqari minára qímannimimarusá misá qímannimufaqa ákara riqau. ³ Óo Tioofirusa qinée Rukaasa Yísufa kambíqooqooqari mifá níninunara randóorandaamásee ámiqimasee iriséeqa qinée faqa padímasee ákara ruanáuree qímaseeqa ákara rúmmamaqaidaqa. ⁴ Anée kúqaa ánoona ufa tia írianneera ákara rúmmamaqaidaqa.

Yoohanee nammári ními marúna máqaaninna ufafa.

⁵ Mi-ufána óosana maaqímminoo márínau, Eeroodeefa Yudeeaa máqa maaqaki karaambáiqá máru kamuqoo Yísufa kambíqanau, mi-aukuanná Yeerusaree amaana máqasaa rakísirafa moó miná áuqu Seekariafa márínau. Amaana máqasaa rakísi marúsa faiqí óosana óosanakiqari maríqau, núqufaqaasa maríqau, Seekariafa Abiaana óosanakiqari márínau. Miná ánaaqa Aaroona akeekú akaakú miná áuqu Eerisabeeta námmarifa márínau. ⁶ Mi-qafaqiqandá Seekariafa Eerisabeetasa andeeqásee Ánutuna ufamáu fímaruqanda maríqau. Aiqáma karaambáiqá Ánutuna aaquqíra ufa faqa naamúaqira ufa faqa mi-maú fímaruqanda maríqau. ⁷ Eerisabeeta námmarifa áafanaasee márúnara miqandá asooqáqeeqa faiqi síaiqanda maríqau.

⁸ Moo kári narí saika faasaana Seekariafa Yeerusaree amaana máqaki kéeqafinoo narí amaana máqasaa rakísira saika Ánutuna áfusaa miná saika qímari fee qímarufanoo máree márínau. Amaana máqasaa rakísi marúsa misákiqari yáfee ámiqira unda ímari nammarína amaana máqaki suqéemaria qaindanasaa suqáannoo fee qímasee masísa rutúkiara

foorammásee Seekariana uqannífiqasoofanoo fíndifinoo mi-amiqira undána ímaru nammarínaki idá qumbíaramásoofanoo qéemarufuqa mi-karí faiqí ánaasee moómoo amaana máqa naambeéqai maqúsai suqúfufuqa innaaru qímariquau. Ámiqira unda ímari nammarína qumbíaramásaafanoo qáidanoo miná muna fannoo faiqí ánaasee innaaru qímariafa mi-ida munnára foora óoru fídanoo Ánutuna aiki ambúídanoo misá innaaru koorooídanoo.

⁹⁻¹¹ Seekariafa mi-nammarínaki idá qumbí marufuqa faiqí ánaasee mádaanai innaaru qímarufanoo Seekariafa naríaraa amaana máqaki márifanoo mi-nammarífa qéemará qaindana aaqá Karaambáiqu Ánutuna qangiroo moó fannoo miqóo kai kambíqafufanoo Seekariafa miqóo márufanoo qáfanau.

¹²⁻¹³ Seekariafa miná qáfeenoo tautínoo rufianau. Tatáqanoo márufanoo mi-qangiroofá Seekariana qímaminoo qinau. Seekaria sía rufíaa, Ánutufa aní innaaru qírana írinoo aní ánaaqa Eerisabeetana dadaaqínanoo aní ámaaku máqaannoo, Maqasáinana anée miná áuqu Yoohaneeneé qía. ¹⁴ Mi-faiqína maqasáinaqa aní faqa moómoosa asasífaranoo. ¹⁵ Ánutufa minára ámiqira fasiqa áuqufaqa fee qíannoo, uáinna nammári fée afeeka námmari fée sía náannoo miná máqainnaqooqari Ánutuna náaquqara maraquana fannoo áakufi máriannoo. ¹⁶ Mifá Isarae máqannaa moómoosa Ánutuna ufa minnísee káqirunna fímariasa kafáa náarameeqee náriqa karaambáiqu Ánutuna áramandunnai quqáannoo. ¹⁷ Mifá Ánutuna ufa marasée qímanimimarifa mifá maqásaa fasiqa úriqararafa afeeka Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai márúna Eeriaana fooqáafa afeeka máriannoo. Mifá faiqi níkausamara faiqi minnísee fúrufari maríasa quándakina nári faiqi námuara nímuqusinaqa moodáanaki kifáranoo. Ufa rukíee maríasa faqa maréeqeenoo andeeqée maríasa máriranaki quqáannoo. Miqí márifanoo mi-fasiqáfa faiqí ánaasee maréeqee karaambáiqu qúmíranaki amanaikíanno.

¹⁸ Mi-qangiroofá miqí qufanoo Seekariana áaquqoofanoo mi-qangirooná qímaminoo qinau, náqimásee mi-ainaináfa kambíqaannoo fee, Sía amana, qínée náuraiqi márídaqa, qíní qínaaqa faqa asooqá márídanoo. ¹⁹ Mi-qangiroofá miná ufa iriséenoo quandáfi qímaminoo qinau, Qínée Kabaríeerasa márídaqa Ánutuna áfusaa kíkí iqa márúnausa márídaqa. Mifá kai qíní díqíqai faqa maa-amiqira ufána aní faiqí asumu faiqi ánaaqi máqeemaria faasaana kambíqaannoo fee qúnana sía íriananoo. ²⁰ Anée qíní ufa sía íriannana ákiaqara aní ufa akía fínana máriinana máq qímamunna ainaináfa kooroomáfinanoo aní ufa rakéeiannoo.

²¹ Seekariafa faqa qangiroo faqa Yeerusaree amaana máqaki mi-ufána narí qímami narí qímamídaqa márufuqa faiqí ánaasee maqúsai

Seekarianara kísaaqasaa áfeesida marúsia qiqau nánaree kísaaqasaa amaana máaqaki máridanoo fee qímarufanoo Seekariafa amaana máqakiqari ráudeenoo qímannimirara óo raqóofanoo sía amanufanoo ásaukunoo qímanniminau. ²²Faiqí ánaasee miná ufa akíafuna qáfamasee óo amaana máqaki Ánutuna kooroo írana moó qáfeenoo fee qiqau.

²³Miqóoqari Seekariafa amaana máqaki aináinirana taikásoofanoo moó fannoo miná ámaaqaki aniroofanoo Seekariafa dóo ámaaq finau. ²⁴Miqóo márufanoo miná ánaaq Eerisabeeta námmarifa ámuauqu uqáikufanoo moodáannai qísauku qúqoonasaa máaqaki kai márínau. ²⁵Eerisabeeta námmarifa qínau, dóo maqee Ánutufa faiqí ánaasee nífusaa qinée kísaaqasaa marunna sía faiqi máqayunna qísaurirana taikáqiseenoo.

Kabarieeráfa Yísuna máqaanínannara kooroo ináu.

²⁶Eerisabeeta námmarifa ámuauqu uqáikino márufanoo dínni taikásee dínni aní moodáa quqona áiqaróofanoo Ánutufa narí qangiroo moo áuqu Kabarieerana aqiqoofanoo Kariree máqa maaqaki káqikaa maqusa Nasareetee máqusai óoqufinau. ²⁷Mifá mánaaq uqanna ufa qímamiraree qímaseenoo óoqufinau. Mi-manaaqána áuqu Máriafa. Yooseefaafa karaambáiq Dafidina áti máraanifeera útaaqama amaqáqoofanoo máru manaaqana Mariana qímamiraree qímasee óoqufinau. ²⁸Mi-qangiroofá Máriafa máruqoo aniréenoo ámandeenoo qínau. Asoóárafa aníki máriani, karaambáiq aní faqa kukéeqanoo máridanoo dadaaqídanoo dóo firaaqóo aní ámiqi ámiqino. ²⁹Máriafa miná ufa iriséenoo tautínoo miná ufa ánoonara firaaqóo randánau. ³⁰Miqúfanoo qangiroo fannoo qímamino qínau, Óo Maria sía rufíaa dóo Ánutufa narí áfaarirana anísaa quqéenoo. ³¹Anée ámuauqu uqáikinana akoonaiqí maqaséenana miná áuqu Yísunee qinnáranoo. ³²⁻³³Mifá úriqararafaikínaqa misá minára firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku fee qifáranoo. Karaambáiq Ánutufa Yísuna maréeqeenoo miná akeekú akaakú Dafidina aanna rámassee úriqarara karaambaiqaikíannoo. Yakooboona átiuqa Isaraee máqannaasa náaru náaru misá karaambáiqaikiano, náaru náaru sía taikáannoo miqínoo máriannoo.

³⁴Máriafa mi-qangirooná ufa iriséenoo qínau, Qinée mánaaq uqanna máridaqa náqimásee anée qíanandee faiqi máqaanauree. ³⁵Qangiroo fannoo iriséenoo qímamino qínau, Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo aní áakufinano Ánutuna afeeka anísaa máriannoo, minára misá mi-naaquqara faiqi anaqínara Ánutuna ámaaku fee qifáranoo. ³⁶⁻³⁷Mária aneenná ati Eerisabeetanara íria asooqá faiqi máqarana sía amana márifa dóo maqee dínni taikásee dínni aní moodáa quqona aundurái ámuauqu uqáikino máridanoo, minára rirímma miqínoo Ánutufa sía moodáa

ainaina sía amanaikíannoo dóo aníara faqa qúnnana amanaikíannoo.

³⁸Máriafa qangiroo ufa iriséenoo qímaminoo qinau. Qínée Ánutuna ufamáu fimarunausa máridaqa anée qíánna ainaináfa amaná qínki kambíqaannoo, miqí qufanoo qangiroo fannoo quqásee finau.

Máriafa Eerisabeeta námmarifa márunnai fu úfafa.

³⁹Máriafa miqóo káqikaaqoo márinoó únnaaqa mámmareenoo Nasareetee máqusaindari Yudeeaa máqamaaqai Seekariana maqúsai kísaaqasaa faiqanóo fífiufanoo óorureenoo ⁴⁰Seekariana máaqaki kéeqafinoo Eerisabeeta námmarina ámandanau. ⁴¹Eerisabeeta námmarifa Máriana ámandarana írufanoo miná áranandakinaa faiqi fannoo kásinau. Kásufanoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo Eerisabeetana áakufufanoo narí Máriana ámuauqu uqáikianinnanara sía írufanoo maraquna fannoo miná qímamufanoo firaaqóo Máriana qímaminoo qinau. ⁴²Aiqáma ánaaseekina Ánutuna firaaqóo ámiqi ámiqi íaninafa máriananoo, anée máqeenna faiqi anaqina Ánutufa ámiqi ámiqi íaninafa máriannoo. ⁴³Óo qíní karaambáiqu ánoofa úriqararafa nánaree anée qíní qíqafarara áninanee qínée óorudupiraua máridaqa. ⁴⁴Anée qíní qimándaanánoo qíní faiqi qíranandakiqari asasínoo kooripóo inoo. ⁴⁵Karaambáiqu aní qímamu ufana irisée kúqaa fee qímasee íriannana ákiaqara mifá aní ámiqi ámiqiannoo.

Máriana asasíra ufa.

- ⁴⁶⁻⁴⁷Máriafa mi-ufána iriséenoo asasammáseenoo qinau,
Qíní qímuqusa karaambáiqu amooqídanoo,
qíní daunduráindari Ánutunara asasídanoo innaarúnai asumu
márirana qímimarifammi.
- ⁴⁸⁻⁴⁹Qínée óorudupimasee miná ufa írimarunausa márunnanoo káqi
qíníara írinoo,
firaa afeeka faqáa Ánutufa firaa ainaina qíníki qínára,
maaqqóqari aiqáma maqásaa fasiqa anaasee qíníara ámiqi ámiqi
qífáranoo.
Mifá náaquqara andeeqara áuqu faqaafa máridanoo, miná ufara
rufíee maríasa nífauarana nímidanoo.
- ⁵⁰Maqee máriasa faqa miqóo kambíqainausa faqa náaru
kambíqainausa faqa nífauarana nímiannoo.
- ⁵¹Narí ámudaanaiqimari asaukuna uqéeraseenoo áanoo
ímaria fasiqa anaaseesa nári fíranannaira írimariasa ráurukámasanau.
- ⁵²Mifá úriqaree maría karaambaiqáusa qumára múqufi quqáseenoo
uréeqaraua qumáree uqéeranau.
- ⁵³Mifá náararee maríasa ámiqira nárana ainaina nímuauqu
mánnimaqaseenoo moómoo nárana faqaasa káqisamu fuaqéera
niqíqanau.

54 Mifá maasá Isaraee máqannaa nikeekú nikaakú ufa qímannimuna ánoonaikammannímaqanau,

Mifá narí aináinira faiqi Isaraee máqannaasa dadaaqinau.

55 Abarahaamanara faqa iriséenoo ámuqusufanoo dadaaqínoo miná áiku ásauku faqa náaru náaru dadaaqíannoo.

56 Máriafa mi-ufána qímaseenoo qíma taikáseenoo qaarammoo qúqoona miqóo Eerisabeeta námmarina faqa márinoo quqásee narí maqúsai Nasareeteenní finau.

Nammári nímimaru Yoohaneena maqóo ufaa.

57 Máriafa narí maqúsai fufanoo Eerisabeeta námmarifa marikínoo innaamunai óonureenoo akoonaiqí máqanau. 58 Maqasoofanóo miná maqúsanaasa faqa miná áinaina faqa iriséeqa óo Ánutufa maa-asooqána ámiqi ámiqi ínoo fee qímasee miná faqa asasíqau.

59 Maqasoofanóo mi-faiqífa moodáa amaana marasoofaqá misá aniréeqa Yuda máqannaasa óosana máreeqa nári fáinanduidaqa nipata aukúannee qímasee mi-faiqi anaaqína apata aukúsee narí ákoona amaránaikíraaree qímasee aniusufiqau. 60 Miqí qufanoo miná ánoofa Eerisabeeta námmarifa qinau, sía narí ákoona amaránaikífa miná áuqu Yoohaneefa máriannoo. 61-63 Misá iriséeqa qiqau, Óo aní átiuqaki sía mi-nuqúfa máridanoo, náqimásee fee miná áuqu raanáuree qímaseeqa faiqi ánaaqi ákoona Seekariana ufa akíarana nísaukunoo íramirufanoo Seekariafa papiqa faqa kirifi faqa ásaukunoo qímiagee qufaqa ámufanoo maa-faiqína áuqu Yoohaneefa máriannoo fee qímasee ákara rinau. Ákara rúmasoofaqa aiqámausa qáfamasee taútiqau. 64-65 Miqímáseenoo Seekariana ufa akíarafa rakéeinau. Rakéemafufanoo Ánutuna amooqíra ufa aiqámausa nífusaa qímarufaqa aiqámausa qáfamasee rufíeeqa niqóónausa qímannimufanoo miqóoqari aiqámai Yudeeaa áaqana maqa maaqaki dáraaninau. 66 Aiqáma mi-ufána írusa mi-faiqi anaaqínara innooqáfinoo nána firaa saikee máraanno fee qímasee randáqau, karaambáiqua afeeka minakí akooqóo márifaqa qáfaidaqa.

Seekariana maraquana áakufufanoo ufa qímanniminau.

67 Seekariana ufa rakéemafufanoo Ánutuna náaquqara maraquana fannoo miná áakufufanoo tamummaqaséenoo ufa qinau.

68 Isaraee máqannaa Ánutufa aniréenoo narí faiqí ánaasee idukúnnisainara minára karaambáiqara dúfi dúfi qianáura.

69 Mifá ámudaanai qímasee asumu máraaninnana narí aináinira faiqi Dafidina átikiqari uqéereeqeenoo.

70 Minára óoqai narí náaquqara tamummáqara fasiqauqannai maasá maa-ainainnára qímanniminau.

71 Mifá maasá namuqáasaa ititánnimaqasee aiqáma maasára fídiaqaa ímariasa afeeka rafáaqa fúannoo.

72-75 Mifá narí qímaqoo úfanara írianauree qeeqá náaquqara moodaanaki kira ufa iriséeqa mimaú dadaaqianáuree qinau.

Mifá óori runúsee Abarahaamana qímaminau, minakí mifá maasá namuqáa nísaukukinaana maréeqee paasóosiranaki quqáqísáinaqa maasá káqi márianna kamuqoo miná náaquqara andeeqara fasiqa anaasee máriannanara qímaminau.

76 Óo qiní faiqi ánaaqi misá aníara firaa uriqarara Anutuna tamummáqara fasiqa fee qifáranoo.

Anée karaambáiqá áfunni fídana miná aaná afisínnaranoo.

77-79 Ánutufa maasára ámuqusi marífa nífauée marífa márídanoo maasá innaarúnai márira asumu márarafo dóo súani qámannimaqéénóora foora ínoo márídanoo innaarúnaindari maasá kúqiranakiqara foora asukunakí máríasasaa qáannoo maasá asooára aatata níku raannánara qáannoo.

Qiní faiqi minára anée karaambáiqá faiqi ánaasee qímannimia, náriqa mandáinaina ikairi karaambáiqinnai máree aniráifanoo minínnísaannoo, minánnai Ánutufa innaarúnai asumu márirana nímiannoo, Seekariafa dóo mi-tamummaqara ufána taikánu.

80 Seekariasaa Eerisabeeta námmarisa faiqi ánaaqi fannoo innooqéénoo úriqarara maraquna faqaafa fíndifinau, Isaraee máqannaa nífusaa kíkíqiranara deedaqídanoo kumaarásasaa káasau máqa maaqáki kai márínanu.

Yísufa kambíqoo ufafa.

(Mataioo 1:18-25)

2 (Mi-aukuanná Roomma máqannaasa aiqáma ánaamuru rafáaqafusee misá kai máaqanna máaqanna káqikaa kiapausaikámmafi rakísi nímaqee maríqau, aiqáma káqikaa kiapausa úriqarara kiapafa Roomma máqusai márídanoo miqóoqari mifá aiqámai rakísi nímaqee márínanu.)

¹ Mi-aukuanná mi-uriqarara kiapána áuqu Aukustusafa márufafa miná ásauku ámeemaanai aiqáma ánaamuru máríqau, Aukustusafa narí ásauku ámeemaanai márúsara náriqa níkeekú nikaakú maqúsaki suqúfiqa Roomma máqannaa kiapana papiqaki núqu ákararuanée qufafa miqímmiqau. ² Roomma máqannaasa indaarú núqu mároo kari Kiriniusáfa Siria máqa maaqaki káqikaa kiapafa márínanu. ³ Aiqáma máqannaasa Aukustusana ufa iriséeqa andeeqásee náriqa níkeekú nikaakú maqúsai núqu máraaqeera súqi maríqau.

⁴ Yooseefaafa óoqeenaa Isaraee máqannaa karaambáiqá Dafidina áti márufa Kariree máqa maaqakiqari káqikaa maqúsa Nasareetee márufa miqóoqari Yudeeaa máqa maaqaki káqikaa máqusa Beetareeqeemma máqusai Dafidifa máriu maqusanaki áuqu máraanifeera óoqu fínanu.

⁵Máriafa Yooseefaana útaaqama amaqarafa ámuuqu uqáfaqa márídanoo Yooseefaana faqa óoqufinau. ⁶Miqandá óoqu Beetareeqeemma máqusai óoquroofanoo Máriafa innaamunai fírafa kambíqoofanoo narí óoqa faiqi akoonaiqi maaqímaseenoo máqanau. ⁷Miqandá Beetareeqeemma máqusai óoquree faiqára máaqara randóosia faiqi ánaasee moómoo suqúfufafa aiqámaki qumbiqáfunara burimakáu faiqée marú maqana qáfamaseenoo Máriafa narí faiqi minakí máqanau, maqaséenoo suara áruandoo qímaseenoo qamunna kísaaqa anaqíranannai kukúqammeeqeenoo burimakáu dífaaniki faiqámaqanau.

Qangiroouqá sipsípasaa rakísimarusa kooroománnimiqau.

⁸⁻⁹Mi-eendánaki faiqi akaqúsa maqúsa dínni átinai náriqa sipsípasaa rakísida márufanoo karaambáiqqa qangiroo misá máruqoo kooroomáfufanoo karaambáiqqa káaqa qárafa qóomara foora misá máruqoo rupannoo ufaqá fíraaqóo rufíooofanoo mi-qangiroofá qímanniminoo qinau. ¹⁰Sía rufíaaqa, ámiqira fasaasa ufa aiqáma maqa maaqakinaasa firaa asasira ufatia qímannimirara qumidaqa. ¹¹Maqee éendaki, ínni innaarúnai máreefandinnana asumu máraaninafa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiqqa fannoo Dafidina máqusaki kambíqeenoo. ¹²Maaqímasee paqúriqa mifámmifoo qiaqa, burimakáu faiqéemaria maqanaki faiqi ánaaqi miná ánoofa qamunna kísaaqa anaqíranannai kukúqammeeqeenoo burimakáu nárana ámimaru dífaaniki faiqáma amaqáqaifanoo ínni óonuree qáfeefaranoo.

¹³Miqí qufafa innaarúnaindaraa qangiroo moómoosa uqanna tautúmasee kooroomáfufafa Ánutunara asasíra idi ráidaqa maaqí qiqau.

¹⁴Innaarúnai sandáaqaindaraa Ánutuna amooqírana ámia, maqásaaqaraasakiqari Ánutufa áidimarísaki naundurá asooárafa misáki máriani.

¹⁵⁻¹⁸Qangiroouqa mi-idína rámaseeqa innaarúnai óorufufafa sipsípasaa rakísiraua narí qímami narí qímamiqa qiqau, dóo máree Beetareeqeemma máqusai óonuree karaambáiqqa fannoo qímannimi ainainara qáfaa, qímasee sandée óonuree Yooseefaana faqa Máriana faqa faiqi ánaaqi burimakáuqa dífaaniki faiqaqée marúna faqa paqúriqau, paqúrimasee Yooseefaasa Mariasa qangiroo maa-faiqínara qímannimu úfana qímannimufafa akaqúsa mi-ufána áti írimarusa írufanoo náaquqanau. ¹⁹Máriafa mi-ufána iriséenoo aundurá quqáseenoo minára fíraaqóo íridanoo randánau. ²⁰Sipsípasaa rakísiraua anirandée fídaqa náriqa írunara faqa qáfoonara faqa qangiroo ufamáu fíqa paqúrunara faqa asasíra idi raqau.

Yísuna fáinanduqú ufaa.

²¹Dínni taikásee dínni ani qaaramoó fáasaana áiqaróofafa Yuda máqannaasa nári fáinanduqira óosana marasée akoonaiqi ánaaqi

afaaqa áti aukú áqusee áuqu raqau. Misá Yísuna faqa miqíraree qímasee miqímasee áuqu rararée qiqau, sía káqi áuqu raqau, Máriafa káqi márúkamúqoo qangiroo fannoo qímamu áuquna Yísunee qiqau.

Amaana máqaki Yísuna asai néeqa aandáu tatúfunau.

²² Óoqai Mooseena sándufa akara maaqí qímasee qímarinau. Aiqáma ánaasee faiqi maqasée innaamuna únda táqafufaqa amaana máqai óoruraida Ánutuna aandáu tatúfirana suqá ámiaqee qiqau. Aiqáma óoqa faiqi akoonaiqíuqara faqa karaambáiqua útaaqaama amaqásee amaana máqaki múru ámiaqee qinau. ²³⁻²⁴ Máriana afaaqái innaamuna únda taikáfufanoo Yooseefaasa Máriasa Ánutuna sándufamau fídaqa Ánutuna aandáu tatúfirana sía amanaikífaqa kudi fásiquaqa tatúfirana qaara nakipuruna maramáree Yeerusaree amaana máqaki óoruree Máriana tatúfirana súqamisee mi-karí kai faiqi ánaaqi Ánutuna ámiraree qímasee óoruree kéeqau.

²⁵ Moo náuraiqi áuqu Simeeoonafa mi-aukuanná Yeerusaree máqusai amaana máqaki aináinmarúfa márídanoo káaqa Ánutuna ufara rímarufa Isaraee máqanna asumu máraaninnanara áfeesara márinau. ²⁶ Ánutuna náaquqara maraquna fannoo miná áakufufanoo qímaminau. Anée karaambáiqua Ánutuna ásauku mundírafa kambíqainana anée qáfamaseenana kúqinnaranoo, sía káqi kúqinnaranoo. ²⁷ Moo fáasaana mi-maraqunáfa Simeeoonafa aakápoofanoo amaana máqaki kéeqanau, mi-karí kai Yooseefaasa Mariasa Yísuna rafúsu maree amaana máqaki kéeqafíqa Mooseena ufamáu firaree qímasee kéeqau. ²⁸ Kéeqafufanoo Simeeoonafa aniréenoo mi-faiqína rafúsuseenoo Ánutunara asasíra ufa qínoo qinau.

²⁹ Óo karaambáiqua maqee anée qímaqimunna ufafa ánoona kambíqeenoo maqee amaná qinée aní aináinira faiqi márúnausa asooáranaki kúqanaura.

³⁰⁻³¹ Maqee qiní qífu fannoo maqásaaqaraasa asumu máraaninnana qáfeenoo maasá asumu máraaninnana anée aiqáma maqanna qáfaaqeera deedaqíannana qiní qífu dóo qáfeenoo.

³² Mifá aní maqanna Isaraee máqannaasa aní aréenarana nímianinafa márídanoo, qóomara foora qéenoo ánaamuru aní aaná uqannífiqaaninafa márifaqa qeeqá qífunnai qafeeqa.

³³ Yísuna ánaukoo Simeeoonafa ufa iriséeqa tautíqa narí qáfee narí qáfee iqau. ³⁴⁻³⁵ Simeeoonafa Yísuna afaaqóoqa qíra ufa qímamiseenoo quándaki miná ánoona Mariana qímaminoo qinau.

Ánutufa maa-faiqi anaaqína narí kambíqaaninna ainaina uqannífiqaanifeera uqéereeqeenoo quqéenoo.

Moómoo Isaraee máqannaasa miná qáfamasee níkoqaiifaqa máaniki áqu fifáranoo kaifáa moómoosa miná qáfamasee fíndifíqa asumu márirana máreefaranoo.

Akaqáusa miná qáfamasee níkoo qaifaqa minára áqira ufa
qímasaifanoo dóo minánnai nári naunduráindaraa mandá irirana
koooroo íannoo.

36-37Mi-faasaanná ánaasee asooqá moó miná áuqu Anaa námmarifa
Yakooboona ámaaku Aseerana átikiqari kambíqarana Fanueerána
áraamuna márinau. Mifá mánaaqasaaqari faiqí marasée dínni
taikásee dínni ani qaaraqánda marasée aukuana márinoo miná áfaaqi
kuqufufanóo miqóoqari aukuana qaara faqa qaara faqa fasiqa arusée
moó fásiqa qaara faqa qaara faqa moómoo aukuana adeedaana márinau.
Mifá amaana máqakiqari sía ráudee finau, eendáki fáasaana minakí
kai márídanoo Ánutuna amooqíra ufa qímamídanoo áarara márídanoo
innaaru qímarinau. 38Simeeonafa Máriana qímamímarúfanoo Anaa
námmarifa aniréenoo Yísunara Ánutunai dúfi dúfi qímasee dóo
miqóoqari mi-faiqi anaqína Ánutufa asumu márírana nímianinafa ani
márídanoo fee qímasee aiqáma Yeerusaree máqannaasaki akaqáusa
Ánutuna asumu márírana áfeesimaríasa qímanniminoo nínau.

Nasareetee kaifaa ani máríqau.

39Yooseefaasa Máriasa Yeerusaree amaana máqaki aiqáma
Karaambáíqa sándufa taikásee Karíree máqa maaqai nári maqusa
Nasareetee máqusai anirandée fíqau. 40Miqóo márufanoo Yísufa
innooqéenoo narí nídanoo ámudaani afeekaíkufanoo Ánutuna ámiqi
ámíqirafa minásaa márufanoo írirana fíqararafa márinau.

Yísufa amaana máqaki márufafa randáqau.

41Óoqai Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa mandáinainaki
márufanoo Ánutufa narí qangiroo moó aqiqoofanoo Isaraee máqannaa
áinnaaqareenoo Isipa máqannaa óoqa faiqi aiqáma naru taikánau.
Isaraee máqannaasa minára irisée miqóoqari áukuana aukúana
áinnaaqarara qoomaqa sakasáidaqa néemariqau. Áukuana áukuana
Yísuna ánoofa ákoofauqa Yeerusaree máqusai óoruree áinnaaqarara
qoomaqa sakasée néemariqau. 42Yísufa (12) qísaukuqara taikásee
qíkunni óoqu qaara marasée aukuana marasoofaqa miná ánaukoo Isaraee
máqannaasa óosana márararee qímasee miná faqa áfiqeeqa Yeerusaree
máqusai óoru fíqau. 43Misá miqóo óoruree moómoo áfuru faiqáidaqa
qoomáqa sakasée néemariqau. Qoomáqa taikáseeqa miqandá Yooseefaasa
Máriasa narí aqoónausa faqa Yísunara dóo fiifoo qímasee fíndimaqee
náriqa máqusai fíqau. Yísufa Yeerusaree máqusai káqi máríufanoo
amaana máqaki kafáa kéeqanau. 44Yísuna ánaukoo moodáa faasaana
fímarufanoo eenóofaqa nári áinainaki faqa niqoónausaki faqa Yísunara
randée maríqau. 45Randóosia sía márufafa kafáa anirandée Yeerusaree
máqusai randáraree qímasee óoru fíqau.

⁴⁶Qaara fáasaana miqóo randáqa níniufaqa qaaramoo fáasaana amaana máqaki kéeqafi paqúriqau, mifá Yuda máqannaasa amaana ufa akoofásauqa faqa minakí máridanoo misá ufa iriséenoo quandáfi óosana óosana ufara misásaa irámmiri márínau.

⁴⁷Írammiri marufaqa miqóo márusa óo irirana fíqararafammifoo qímasee rufíqau. ⁴⁸Miná ánaukoo qáfeeqa tautíqa qíqau, maaqandá qímaaku anée nánaree maaqandá mandáikamma qímaqeenanee aní ákoosandiri qímuqusímarifaqa aníara randáqa níniifaqa paqúriqa. ⁴⁹Yísufa iriséenoo qínau, óo ínneeqara sía fee írídee qínée náqímásee moosáa márianauree sía amana, qínée qeeqá qíkoona máaqaki kai márianausa márídaqa. Ínneeqara minára íríaqaana. ⁵⁰Miqí qufaqa miqandá sía mi-ufána óosana íríqau.

⁵¹Miqóoqari Yísufa narí ánaukoo faqa Nasareetee máqusai óoqu máridanoo narí ánoona ákoona ufa ámeemaanai márufanoo miná ánoofa Máriafa mi-ufáusa aundurái kai írídanoo márínau. ⁵²Yísufa miqóo márufanoo miná írírafa faqa ámudaani faqa innooqée márufanoo Ánutufa faqa faiqí ánaasee faqa Yísunara nídi márínau.

Nammári nímimaru Yoohaneefa Ánutuna ufa qímanniminau.

(Mataioo 3:1-12; Mareekoo 1:1-8; Yoohanee 1:19-28)

3 ¹Tibeeriusafa Roomma máqannaasa firaa kiapafa (15) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáannai qíku taikásee aukuaana máru kamuqoo mi-fasannái Yudeeaa máqannaasa káqikaa kiapafa qaara auqu faqáafa márínau, Poontiusafa moo áuqu Piratoofa márínau, Mi-fasannái Kariree máqannaasa káqikaa kiapafa Eeroodeefa márínau, Itureea máqannaasa faqa Tarakoonitisa máqannaasa faqa misá káqikaa kiapafa Firipina amaráfa Eeroodeena ákaqa márínau, Abireenee máqannaasa káqikaa kiapafa Risaniasafa márínau. ²Yeerusaree máqusai Ánutuna aanáiqikiraqanda Annasafa faqa Kaiafasafa faqa máriqau. Mi-aukuanná Seekariana ámaaku Yoohaneefa káasau aadána maqa maaqaki márufanoo Ánutuna ufa fannoo Yoohaneena áakufufanoo fíndifínoo Yooradanna námmani áfaiqara márúsaki óonuree anirée ídanoo Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímanniminoo nídanoo qínau. ³Ínneeqa mandá márírana minnísee Ánutufinnai ubeekáifaqa nammári rúma nímaqaanaura miqí másaifanoo Ánutufa inni mandáinaina minínnisee sía náruannoo. ⁴Yoohaneefa náuraa tamummaqara fasiqa ákara rúmaqoona ufamáu fínoo miqí márínau, mi-tamummaqara fasiqáfa maaqí qímasee ákara rinau.

Káasau maqa maaqakiqari faiqí moó maaqí qímasee namméera qídanoo faiqí ánaasee qímannidanoo karaambáiqu ánianínna aanna afisúqa miná aaná eendaándirana andeeqáa.

⁵Arumukíranaki maqá apaurú quqáina qumbíqaani ámuauqunamu faqa áaqana faqa apaurínanoo afaasáikiani.

6 Eendaándira aana aiqáma andeeqáa mandáikiranaki ánuкамásaina raununukáani miqímasaifaqa aiqáma anaamuru Ánutufa asumu máraanínnana qáfeefaranoo.

7 Miqí qímasee tamummáqara fasiqa óoqai qímasee ákararinau. Faiqí ánaasee moómoosa uqanna Yoohanee fínnai Yooradana námmani márunnai ooqureeqa nammári márarara óoqu fíqau. Yoohaneefa rúmannimaqararee qímaseenoo misá níkaruqiranara irisée qímannimidanoo qinau, Ínnee ukadiqa faiqinámuara foora Ánutufa náriranara rufíasee ínneeqa mandá oosanakiqari kambaarámasee asúkaki qinée márúnnaqoo anirée fee únna qímasee nammári márararee qídee. Ánutuna áanoo irana ínnisaa áqufuaninafa yáfee ínni aaquqímánnimaqáifaqee minakíqari sandée qinée únnaqoo anirée nammári nímirarúnnana mandaaqaídee. 8 Ínnee maasá Abarahaamana átiyuqa márúnausa márídee qímasaida Ánutufa asumu márírana káqi qímianífee qímariafanoo, áaqaida miqí qímariafanoo. Ínneeqa mandóosana minnísee andeeqára oosana máraifaqa qáfeeqa ínniara kúqaa naundurá quandárausee qímasee ámiqira saqari qaqamará foora íraidaqee qianáura. Ínnee fífau Abarahaamana áti fee qímariasa, mifá fífau ainaina márídanoo, íriaqa Ánutufa amaná qifanoo máa fífau ooniucasaaqari faiqikámmafi Abarahaamana átiucasaa amaná ootúpaqa máriannoo. Ínnee Abarahaamara áti fee qímariana fífau ufa kái qímariafanoo. 9 Ánutufa saasúnara foora atekárana dóo rauqísee márídanoo, sía naundurá quandáinausa Ánutufa nárirafa qúsandaannoo aiqámausa saqáriara foora sía ámiqira qaqama íraifanoo ateká idáki áquanoo.

10 Faiqí ánaasee Yoohaneena aaquqíra ufa iriséeqa qíqau. 11 Óo Yoohanee maasá aní ufara náqi fee ianáuree qufanoo Yoohaneefa qímanniminoo qinau, qaara siuta faqáafa siuta síaina moó ámia nárana faqaafa rainásee nárana síaina ámia. 12 Roomma máqannaa takísa munnimma máree maríasa faqa Yoohaneefa márunnai aniréeqa irámíriqau, óo ufasáa rakísirafa maasá náqi fee ianáuree qufanoo Yoohaneefa qinau. 13 Ínnee andeeqásee takísa munnimmá kai máraaqa sía qúmmuarirana ootúpamásee máraaqa. 14 Miqí qímasee qímannimisooafa Roomma máqannaa sundíuqa anirée irámíriqau, maasá faqa náqi fee ianáuree anée maasára nánee fee qinnáree qufanoo Yoohaneefa qinau, Ínnee sía áanóo iranannai moosá munnimma qúmmuariaqa, sía únufannai kóotamasee moosá munnimma aina qúmmuariaqa. Ínneeqa saika ákiqara feefaurú marasée sía minára mandá ufa qímasee ninunú ruaqa. Minára amana fée qímasee nifaaqa quqáqa.

15 Faiqí ánaasee moómoosa Isaraee máqannaasa Yoohaneenara iriséeqa qíqau, óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoommifoo qímaqoofa mifée qímasee misá

naundurá uqéeraqau. ¹⁶ Yoohaneefa minára iriséenoo qímanniminoo qinau, qinée fifau nammárinnaí ínni rúmannimaqaidaqa, moó fannoo firaqóo qiní úriqararafa ániannoo, náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree. Qinée fifau ainainará foora márianaura, mifá káaqa úridaqaqaqaramásee úriqararafa máriannoo. Mifá Ánutuna maraqunannái faqa idánnai faqa rúmannimaqaannoo.

¹⁷ Maraqunannái rúmannimaqarafa faqa kudimakírana qaanínna idánnai rúmannimaqarafa faqa minára oofáafana anoona faqa ánaaqmaara faqa kíkíqa úsidanoo. Mifá faiqí ánaasee oofáafanara foora ásaukunoo utitíqa máseenoo ánaaqmaara fúafa áquseenoo ánoona mara máaqaki quqéenoo ánaaqmaara idá firaafa sía dimbéemari idanaki áraannoo.

¹⁸ Yoohaneefa ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee qímannimidanoo óosana óosana úfannai misá fuki faakí qímarinau, Ánutuna ufamáu fuaqéera qímannimimárinau. ¹⁹⁻²⁰ Kariree máqa maaqaki káqikaa kiapafa Eeroodeefa narí ákaqa ánaqa miná áuqu Eeroodiasa námmarina úmmuara maraséenoo óosana óosana mandainaina faqa máree marínau. Yoohaneefa Eeroodiasa námmarina mároonara qáoo qufanoo Eeroodeefa narí mandáinaina óosana fannoo úriqaroonara Yoohaneena rumbáranaki quqánau.

Yoohaneefa Yísuna nammári rúmamaqánau.

(Mataioo 3:13-17; Mareekoo 1:9-11)

²¹⁻²² Yoohaneefa káqi máru aukuana faiqí ánaasee moómoosa nammári máreesoofanoo Yísufa faqa aniroofanoo Yoohaneefa miná faqa nammáriki mara kéeqaseenoo Yísufa nammárikigari fíndifinoo innaaru qímarufanoo innaarúna rakéemafufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo nakipurúnaikámmafinoo Yísunasaa áqufufanoo innaarúnaindari ufa moó kambíqeenoo qinau. Anée qiní qímuqusímarianna qímaakufa máriananoo firaqóo aníara dídidanoo.

Yísuna akeeku akaakú núqu.

(Mataioo 1:1-17)

²³ Yísufa (30) qiní qíku qísauku taikásee moo fásiqa ásauquqara taikásee aukuana maraséenoo narí saika óosana áranau. Aiqáma fasiqa ánaasee sía miná óosana írirai minára Yooseefaana ámaaku fee qímaríqau. Yooseefaafa Eerina ámaaku márínau. ²⁴⁻²⁶ Eerifa Matatana ámaaku márínau.

Matatafa Reefina ámaaku márínau.

Reefifa Meerakina ámaaku márínau.

Meerakifa Yanaina ámaaku márínau.

Yanaifa moó Yooseefaana ámaaku márínau.

Yooseefaafa Matataiasana ámaaku márínau.

Matataiasafa Amoosana ámaaku márínau.
 Amoosafa Naqummana ámaaku márínau.
 Naqummafa Eesirina ámaaku márínau.
 Eesirifa Nakaina ámaaku márínau.
 Nakaifa Maatana ámaaku márínau.
 Maatafa moó Matataiasana ámaaku márínau.
 Matataiasafa Seemeena ámaaku márínau.
 Seemeenafa Yooseekana ámaaku márínau.
 Yooseekafa Yoodana ámaaku márínau.
 Yoodafa Yooannana ámaaku márínau.
 27Yooannafa Reesana ámaaku márínau.
 Reesafa Seerubabeerana ámaaku márínau.
 Seerubabeerafa Seearatieerana ámaaku márínau.
 Seearatieerafa Neerina ámaaku márínau.

28Neerifa Meerakina ámaaku márínau.
 Meerakifa Adina ámaaku márínau.
 Adifa Koosamana ámaaku márínau.
 Koosamafa Eeramadamana ámaaku márínau.
 29Eeramadamafa Yoosuna amarána ámaaku márínau.
 Yoosuafa Eerieeseerana ámaaku márínau.
 Eerieeseerafa Yoorimana ámaaku márínau.
 Yoorimafa Matatana amarána ámaaku márínau.
 Matatafa Reefina amarána ámaaku márínau.
 Reefifa Simeeoona amarána ámaaku márínau.
 30Simeeoonaafa Yudana amarána ámaaku márínau.
 Yudafa Yooseefaana amarána ámaaku márínau.
 Yooseefaafa Yoonamana ámaaku márínau.
 Yoonamafa Eeriakimana ámaaku márínau.
 31Eeriakimafa Meereena ámaaku márínau.

Meereenafa Meennana ámaaku márínau. Meennafa moó Matatana ámaaku márínau.

Matatafa Natannana ámaaku márínau.
 Natannafa Dafidina ámaaku márínau.
 32Dafidifa Yeeseena ámaaku márínau.
 Yeeseefa Oobedana ámaaku márínau.
 Oobedafa Booasina ámaaku márínau.
 Booasifa Seeraana amarána ámaaku márínau.
 Seeraafa Naasooná ámaaku márínau.
 Naasoofa Aminadabana ámaaku márínau.
 Aminadabafa Adimina ámaaku márínau.
 33Adiminafa Aranina ámaaku márínau.
 Aranifa Qeesarooná ámaaku márínau.

Qeesaroofa Peereesana ámaaku márinau.
 Peereesafa Yudana ámaaku márinau.
³⁴Yudafa Yakooboona ámaaku márinau.
 Yakooboofa Isakeena ámaaku márinau.
 Isakeefa Abarahaamana ámaaku márinau.
 Abarahaamafa Teeraana ámaaku márinau.
 Teeraafa Naqoorana ámaaku márinau.
 Naqoorafa Seerukana ámaaku márinau.
³⁵Seerukafa Reeuna ámaaku márinau.
 Reeufa Peereekana ámaaku márinau.
 Peereekanafa Eebeerana ámaaku márinau.
 Eebeerafa Seeraana ámaaku márinau.
 Seeraafa Kainnana amarána ámaaku márinau.
³⁶Kainnafa Arafadana ámaaku márinau.
 Arafadafa Seemana ámaaku márinau.
 Seemanafa Nooana ámaaku márinau.
 Nooafa Rameekana amarána ámaaku márinau.
 Rameekafa Meetuseerana ámaaku márinau.
³⁷Meetuseerafa Eenookana ámaaku márinau.
 Eenookafa Yareedana ámaaku márinau.
 Yareedafa Maqarareena ámaaku márinau.
 Maqarareefa moó Kainnana ámaaku márinau.
 Kainnafa Eenoosana ámaaku márinau.
³⁸Eenoosafa Seetana ámaaku márinau. Seetafa Adamana ámaaku márinau.
 Adamafa Ánutuna ámaaku márinau.
 (Ánutufa narí kambíqarafa márinau.)

Sadannafa Yísuna amanufá
(Mataioo 4:1-11; Mareekoo 1:12-13)

4 ¹Yoohaneefa Yísuna nammáriki túpamasoofanoo fíndifufanoo Ánutuna andeeqára náaquqara maraquna Yísunaki qumbíqafufanoo mi-maraqunáfa Yísuna rarisámeeqeenoo káasau aadana maqa maaqaki quqásoofanoo miqóo áfaannauqa firaafá qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana Yísunara mandáinainaki áaqaranaki fúanifée qímaseenoo maará maqaséenoo amanamásee qáfoosianoo. ²Qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana mi-karí Yísufa nárana sía nanau, mi-moomoo faasaanafa áiqaróofanoo Yísuna firaaqóo áararanau.

³Firaaqóo áararoofanoo áfaannauqa firaafá miná qáfamásee Yísuna qímaminoo qinau. Anée kúqaa Ánutuna ámaaku máridana mee aaqá marí oonísara qínaqa féemu kámmafinana náa. ⁴Yísufa iriséenoo qímaminau, Ánutuna ákarakinaa ufa maaqí qínoo máridanoo faiqí sía

nárana kai námasee amana máriannoo. Ánutuna ufamáu fímariafa mifá kai náranara foora márídanoo, qínée sía aní ufamau fíqa óoniara qíananoo féemu kiannoo.

⁵Miqí qufanoo áfaannauqa firaafa Yísuna uqéeraseenoo maa-maqa maaqánasaaqaraana aiqáma karaambáiqua faqa misá quqúsakinaasa faqa dauní uqafíqaseenoo qímaminoo qinau. ⁶Maa-aiqama afeeka ainainá faqáasa maqásaa faqa misá fira qumiasana faqa Ánutufa qiní qimiqaifanoo qiníndi márídanoo, qeeqá kai irisée moo fásiqa amaná ámianaura. ⁷Anée qiní dóorinni aqoori sáunarafi deendeenamafi qiní Ánutusara foora qimooqínaqa maa-aiqama adiafaa ira qumiasaná aiqáma aní ámianaura. ⁸Yísufa miná ufa iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau, Ánutuna ákarakinaa ufa maaqí qídanoo, anée karaambáiqua aneenná Ánutuna kai amooqímasee miná aináina kaimmamaqaa. Minára irisée sía aní ufamáu fuanáura.

⁹Miqí qufanoo áfaannauqa firaafá kafáa Yísuna qumáreeqeenoo Yeerusaree fira amaana máqa ataufakai faakána kísaaqa atisaa quqáseenoo qímaminoo qinau, anée Ánutuna ámaaku márídana maaqóoqari rafúsaki meemái maqásaa áqufua sía miná ámaaku márídana sía áqufua. ¹⁰Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo minára maaqí qídanoo Ánutufa narí qangiroouqa niqíqáinaqa anísaa rakísifaranoo. ¹¹Kafáa moo ákaraki maaqí qídanoo misá nári nísaukunoo qumáraifana sía óonisaa anée áiku rupáurinanoo áidafuannoo. ¹²Yísufa qáfeenoo iriséenoo áfaannauqa firaaná qímaminoo qinau, Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo minára maaqí qídanoo anée sía karaambáiqua aneenná Ánutuna amanamásee qáfaannee qídanoo. Minára irisée sía maaqóoqari áqufuanaura. ¹³Áfaannauqa firaafá aiqáma káridanoo Yísuna ákari maqaséenoo, Yísuna máfi quqáseenoo minnáiseenoo dóo finau.

Yísufa Ánutuna ufa qímannimirana óosana áranau.

(Mataioo 4:12-17; Mareekoo 1:14-15)

¹⁴Yísufa Kariree máqa maaqai kafáa aniroofanoo Ánutuna náaquqara maraquana fannoo miná faqa afeekaikámasee márídanoo dadaaqunara, miná áufakiana fannoo Kariree máqa maaqaki aiqámai dáraaninau. ¹⁵Yísufa misá amaana máqakiaqa maqúsa maqúsa fíqu fíqu inoo nídanoo qímannimímarúfaqa aiqámausa miná amooqí maríqau.

Nasareetee amaana máqaki amaana ufa qímanniminau.

(Mataioo 13:53-58; Mareekoo 6:1-6)

¹⁶⁻¹⁷Yísufa Kariree máqa maaqaki níniufanoo Nasareetee máqusai narí ánaaqisaa máriu maqusanaki óonureenoo Isaraee máqannaasa amaana Sariríqasaa narí óosana maraséenoo amaana máqaki kéeqanau. Kéeqafinoo Ánutuna ufa ásaanariraree qímaseenoo fíndifufaqa misá

Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaiaana náuraa ákara ámifanoo airíseenoo maa-ufána paqúrimasee ásaanarinau.

(Óoqai misá papiqa ákara rúmasee qaara aikasáa kukúqa máqoona Yísufa dúku dukumásee minaki maa-ufána paqúrimasee ásaana rinau.)

18-19 Karaambáiqā maraquna fannoo qiní dáakinoō máridanoo, mifá kudi fasiqauqa ámiqira fasaasa ufa qímannimianne qímasee ásauku qinísaa mundínau, rumbáqa maríasa idukúaki fuaqéera qiní diqiqanau, nífu dimbárausa faqa nífu maqannísaaneera faqa qiní diqiqanau, moo máqannaasa ani mara moó maqannaasa aupurarana nímimariana minakínaana idukúaneera faqa qiní diqiqanau, karaambáiqā narí máqannaasa mandáinainakinaasa máraaninna aukuanara qímannimirara qiní diqifaifāqa ani máridaqa.

20 Yísufa mi-ufána ásaana rúmasee papiqa qaara aikannóo kukúqamasee rakísi marú fasiqana amiséenoo ufa qímannimirara qímasee óoqu marínau, mi-amaana maqánaki Nasareetee máqusai márusa aiqámausa nífu Yísuna kai tatáqa fiqau. 21 Yísufa maqee ásaana rúmasee qímannimi ufanasáaqaraana qímanniminoo qinau, maa-ufána ákarakinaana ásaana rúmasee qímannimímarúna miná ánoona dóo maqee uqanna kambíqeenoo. 22 Misá miná adíafaaira ufausa iriséeqa tautúmasee narí qímami narí qímami qiqau, maafá Yooseefaana ámaaku kai máridanoo fee qímasee níkooqanau.

23 Yísufa irisée qímanniminoo qinau, ínnee óoqeenáasa naamúaqira ufa qímaqimiqa maaqí qifáranoo oó tutáqafa anée aneenná aurírana aneenná marasínnanai kai aneenná aurírana taikáa kafáa qiníara maaqí qifáranoo anée Kapeeranaumma máqusai óosana óosana ainaina faiqí sía amanaikí marí ainaina áuqaananara maasá íridaqa maqee aneenná maqúsaki maasá qífusaa mi-ainainná áuqaa. 24 Qinée minára maaqí qímasee ínnei qímannimidaqa, Ánutuna tamummáqara fasiqauqa sía moó fannoo narí maqúsanaasa nífusaa úriqarara fasiqa máriannoo moo máqusanaasa minára úriqarara fasiqa fee qímasee miná ufa írifaranoo. 25 Ínnee qiní ufa íriaqa óoqai Eeriaafa máru aukuaana qaaramoo áukuana faqa (6) qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée quqoona faqa aakú sía uqanna rufanoo aandaroo firaafá aiqámai narí marínau, 26 Mi-aukuanná Isaraee máqannaa adeedaana ánaasee moómoo márufanoo sía misá dadaaqinau Sidoona máqa maaqaki Sareefata máqusaki máru ánaamuru adeedaana anaaseená kai Ánutufa Eeriaana aqiqoofanoo dadaaqinau, 27 Ánutuna tamummáqara fasiqa Eerisaafa máru aukuaana narí máqannaasa Isaraee máqa maaqaki károora narí márusa moómoo máriqau, Eerisaafa sía misá károora taíkannisanau, ánaamurua Siria máqusanaasa úriqararana áuqu Naamana miná károora kai taíkamaqánau. Ínnee qiníara sía tamummáqara fasiqa fee qímariāfanoo qiníara níkooqee

máriafanoo qinée faqa miqí kai íqa qeeqá maqúsanaasa ínni sía amana dadaaqianáura.

²⁸⁻³⁰ Misá Nasareetee máqusai amaana máqaki márusa mi-ufána iriséeqa áanoomasee Yísuna rarisámammaree Nasareetee máru áaqanasaa áfiqeeqa rarisaaqá óoruree ámeemai áquaneerufanoo kúquani fee qímasoofanoo Yísufa misá qámbara káqi fíqareenoo narí saikái finau.

Kapeeranaumma máqusai faiqí aundurákinaa áfaanna aqiqanau.
(*Mareekoo 1:21-28*)

³¹ Yísufa Kariree máqa maaqaki Kapeeranauma máqusai óoquireenoo Sariríqasaa amaana máqaki faiqí ánaasee Ánutunara naamúaqinau.
³² Miná ufa írimariasaa miná ufara náaquqanau, mifá narí Ánutufara foora márídanoo qímannimufaqa dóo tautíqa minára nídinau. ³³ Qímannimi marúfanoo mi-amaana maqánaki faiqí moo káasau afaanna aunduráki márúfa Yísuna ufa irisée firaa kari fáaqa rúmasee qímaminoo qinau.
³⁴ Óo Yísufa Nasareetee máqusanaafa anée nánaree maasá soodáa qídane, maasá daru taikáraree ánidane qinée aníara íridaqa anée Ánutuna náaquqara ufa máree márianafa máriananoo. ³⁵ Yísufa iriséenoo amambainá qímaseenoo qinau, anée ufaséenana mi-fasiqána aundurákiqari ráudamaki sée fua, miqí qufanoo mi-afaannáfa aiqámausa nífusaa mi-fasiqána maqásaa máfi áqusee sandéenoo sía aupúrarana áminau. ³⁶ Aiqámausa miná qáfeeqa tautúmasee narí qímami narí qímami qíqa qiqau, maa-fasiqána ufa nána ufa fee márídanoo narí Ánutufara foora afeekufannái káasau afaanna qímannimifaqa eedóo kai qímasee ráudee sandáafanoo náaquqaidanoo. ³⁷ Miqóoqari mi-ufána múnuaqi míniqui ufanóo aiqámai dáraaninau.

Yísufa óosana óosana aurirana andeeqánnisanau.
(*Mataioo 8:14-17; Mareekoo 1:29-34*)

³⁸ Yísufa amaana máqakiqari ráudamaki Simoona máaqaki kéeqanau. (Simoonafa Yísuna ufa írira fasiqa miná faqa nímarufa márinau.) Simoona miná áiraamaku ánaasee aurí marufanoo afaaqa firaaqóo idídímarufaqa minára Yísuna qímamiqau. ³⁹ Mifá iriséenoo miná qaarí aaqá óonureenoo mi-auriránara qáoo qufanoo taikóofanoo mi-anaaseefá aaqee fíndifinoo nárana deedaqamásee níminau.

⁴⁰ Súani afu kéeqoofanoo asooáa asooáa ímarufaqa mi-maqusánaasa náriqa níqoondiuqa auríra fasiqa anaaseeuqa márada mínisee márufanoo Yísufa ásauku aiqámausa nifaaqái quqásoofanoo aurírafa taikána. ⁴¹ Áfaannauqa faqa niqiqée márúfaqa moómoosa naunduráindari ráudamaki fáaqana faqa sandáidaqa qiqau, anée Ánutuna ámaaku máriananoo fee qufanoo Yísufa miqóoqari qáoo qínoo sía ufa qiaqée

qinau, mi-afaannáusa Yísuna Ánutuna ásauku mundírafa márúnara írimarusa márúnara, minára mifá misá nimambainá qinau, innée ufaséeqa qufaqa misá sandámafiqau.

Yísufa Yudeeaa máqa maaqai qímanniminoo ninau.

(Mareekoo 1:35-39)

⁴² Mi-eendánaki Yísufa faiqée iqáqoofanoo kanánaana mi-maqusánakiqari fíndimaqee faiqí sía márunnai Ánutu finnái innaaru qírara finau, faiqí ánaasee fíndifi minára yái fee fínoo fee qímasee randámaree óonu paqúrimasee sía moosáa fúannee qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. ⁴³ Qínée Ánutuna innaarúna ququsakinaa fasaasa ufa sía maaqóo kai qímannimirara, Ánutufa qiníara aiqámai qímannímiannee qímasee diqíqámaqoosa márídaqa. ⁴⁴ Miqí qímaseenoo mifá Yudeeaa máqa maaqai óoquireenoo aiqáma máqusakiaqa fífainidanoo Ánutuna quqúsara qímannimi marínau.

Yísufa narí indaarúqaa faiqi námu nífiqanau.

(Mataioo 4:18-22; Mareekoo 1:16-20)

5 ¹ Moo kári Yísufa Keeneesareeta fárumma áfainni kíkíqinoo márídanoo Ánutuna ufa qímannimi marúfaqa faiqí ánaasee moómoosa anirée írirara narí futeeqée narí futeeqée ímaríqau, ²⁻³ Noodáanna réemaru fasiqaqanda náriqa noodáanna réemaru kanúqaqanda máfi nammári áfainni quqásee náriqa pateeuqá máreeqa moosáa óonu márídaqa akuní maríqau, Yísufa faiqí ánaasee moómoosa níqafaidanoo kanúqa qáfamaseenoo Simoonaindiki akarámafinoo qímamufaqa káqi kaaqóo afeeqóofanoo nammári ámuauqasaa óonuroofanoo Yísufa minakí óoqumarifinoo faiqí ánaasee aiqámausa miná óorinni ani usufufanoo naamúa qímarinau.

⁴ Ufa qímannimi taikáseenoo Yísufa Simoona qímaminoo qinau, kanúqa máree farúmmaki óonuree pateeuqá rámasee noodáanna umbaqía. ⁵ Miqí qufanoo Simoonafa qinoo akasáa maasá úriqararafa, maasá maqee éendaki nammáriki patee moómoo kari rámasee sía uqanna moodáa noodáanna máreeqa anée qíannanara kaifáa raanáura. ⁶ Misá náriqa pateeuqá nammáriki rámasoofanoo noodáanna moómoo mi-pateeuqánaki umbíqafinoo pateeuqá rakéekaa inau. ⁷ Miqúfaqa misá qáfeeqa moo kánuqaki márúsara nísauku áqufaqa misá anirée dadaaqíqa noodáanna maréeqee kanúqaki umbíqasoofanoo kanúqaqara faqa nammáriki ukúqnaaqaa ímaríqau. ⁸ Simoona moo áuqu Peetooroofa miná qáfamasee Yísunara ruffieenoo miná óorinni aqoori sáunarafinoo qinau, óo karaambáiqa sía qiní faqa mária qinée mandáinaina máree marúnausa márídaqa. ⁹ Yoohaneefa faqa Yameesafa faqa miqandá Seebeedeena ámaakuqara miqandá Simoona dadaaqídaqa noodáanna réemaruqanda

máridaqa noodáanna moómoo rámasoona qáfoofanoo náaquqanau.

¹⁰Náaquqoofanoo Yísufa Simoona qímaminau, anée sía rufíaa maaqóoqari anée sía noodáanna réemarinanaranoo anée faiqí ánaasee kai Ánutuna quqúsaki pateeuqákiara foora mara quqée márinnaranoo. ¹¹Miqóoqari misá náriqa kanúqa rarisámeeqee áfainni quqásee náriqa noodáanna saika máree marúna aiqáma ainaina minnísee Yísuna faqa fiqau.

Yísufa károora árimaru fasiqana andeeqánau.

(Mataioo 8:1-4; Mareekoo 1:40-45)

¹²Moo kári Yísufa moo máqusai márufanoo károora aiqáma afaaqai árimaru fasiqafa moó fannoo aniréenoo maqásaa áqufinoo irámmirinoo qinau, óo maa-fasiqa aní áidirafa qínana amaná anée qiní károora rukáqimaqeennaranoo. ¹³Yísufa iriséenoo narí ásauku uqéerasee minásaa mundúseenoo qinau, Eeóo qiní írirafa aní dadaaqíraee qídaqa, dóo rukáfinana mária qufanoo aaqee kái miná károora rukáfinau. ¹⁴Yísufa mi-fasiqána amambainá qímaseenoo qinau, anée sía maa-ainainnára moóna qímamia andeeqásee amaana máqaki aanáiqikirana aaqá óonu ráinanoo mifá aní afaaqa aikuqumáseenoo aníara ánukanoo máriaano qánnoo, miqí qínana anée károora nárimarisa taikárausa aandáu tatúfirana Mooseena sándufamau fidana Ánutuna suqámia, miqímasainaqa aiqámausa aní ánukarana qáfamasee sía aníara eeraírifaranoo. ¹⁵Minára Yísuna afeeka áufakiana sía taikánau, firaaqóo fífainufaqa faiqí ánaasee moómoosa suqú maree Yísufunnai aniréeqa miná ufa írufanoo misá aurírafa taikáanifeera ániqau. ¹⁶Yísufa moodáakari moodáakari faiqí sía máruqoo óonureenoo Ánutunara kísaaqasaa innaaru qímarinau.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá úsirana andeeqánau.

(Mataioo 9:1-8; Mareekoo 2:1-12)

¹⁷Moo fáasaana Yísuna moo máaqaki máridanoo faiqí ánaasee Ánutunara naamúaqida márufanoo Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufasaa rakísiraua faqa mi-maqánaki óoqu marífíqa írimariqau, Kariree máqa maaqakiqari faqa Yudeeaa máqa maaqakiqari faqa Yeerusaree máqusaindari faqa moómoosa ani máridaqa íri maríqau. Aurírana taikara afeeka karaambaiqa Ánutufinnaindari Yísunasaa márufanoo aurúsa andeeqánnimaqee marínau. ¹⁸⁻¹⁹Yísufa máaqaki qímánnimí marúfaqa faiqí ánaasee akaqáusa nári niqoónnana áiku ásauku pipisaaqá qusírana qaindúsu maree anirée máaqaki kéeqafi Yísuna aaqá quqáraree qímasee qáfoofanoo faiqí ánaasee moómoosa ititáfufaqa sía amanakíqa, quándaki naammaráaqa akarámafufaqa namúdi rainásee mi-fasiqána narí qaindásaa quqásee sánda quiqa quiqa ufanoo máaqaki faiqí ánaasee qámbaana Yísuna aaqá quqáqau.

²⁰ Yísufa misá írirana narísaa firaaqóo mundúnara iriséenoo mi-pipisaaqa qusira fasiqána qímaminoo qinau, qiní qíqoondi aní mandáinaina numoo dóo minnáisaidaqa. ²¹ Miqí qufaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai amaana ufa qímarusa faqa náriqa naunduráindari kai qídaqa qiqau, maa-fifau fasiqáfa únnaqi másaidanoo narí ufannoo Ánutuna ámaaqa máqaidanoo faiqí sía amana mooná mandáinaina numoo taikárana amana máridanoo Ánutufa kai amaná miqíannoo. ²² Yísufa misá naunduráindaraa ufa iriséenoo qímanniminoo qinau, innée náqi fee qifaqee mi-mandirirána inneeqa naunduráki íridee. ²³⁻²⁴ Qinée maa-fasiqánara aní mandáinaina numoo minnáisadee qúnnana innée qiníara sía amanaikíaanoo fee qídee qinée faiqí nímaaku maa-maqánasaa máridaqa faiqí áaqarana akiaqara minínnisara afeeka faqaasa márunausa márinarana maa-firaa afeeka ainainannái kooroománnimaqáanaura qinée maa-fasiqánara aneenná qaindásaqari fíndifinana mi-qaindána máree ámaaqa fúa qíananoo miqínaqa qiní mandáinaina numoo minnáisara afeeka qáfeefara. Miqí qímannimiseenoo quándaki mi-aiku asauku kuqirána qímaminoo qinau. Dóo fíndifi aneenná qaarí máreenana ámaaqa fúa. ²⁵ Miqí qufanoo mi-fasiqáfa fíndifinoo aiqámausa nífusaa narí faiqée marú qaarina máreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímammareenoo ámaaqa finau.

²⁶ Aiqaámausa minakí márusa miná qáfamasee firaaqóo tautíqa maaqí qímasee Ánutuna asasiqau, maqee fáasaana maasá maa-fasiqána qáfaunanoo nifaaqa qumooqukínoo.

Yísufa Reefina áfiqanau.

(Mataioo 9:9-13; Mareekoo 2:13-17)

²⁷⁻²⁸ Miqóoqari Yísufa ráudamaki moosáa fídanoo Roomma máqannaa kiapana takísa munnimma máree marú kuskusáfa miná áuqu Reefina amaráfa narí oopísaki márufanoo Yísufa miná qáfamaseenoo qímaminoo qinau, anirée qiní faqa fúa qufanoo Reefifa fíndifinoo aiqáma ainaina minníseenoo miná faqa finau.

²⁹ Moo kári Reefifa Yísuna nárana suúqamiraree qímaseenoo Yísuna faqa narí aqoónausa takísa munnimma máree marúsa faqa faiqí ánaasee akaqáusa faqa náaramasoofaqa miná máaqaki aniréeqa firaa qoomaqa sakasée née máriqau. ³⁰ Néemarufanoo Farisai amaana ufa qímarusa faqa nári niqoónausa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yísuna faiqi námu níqiqa qiqau, innée nánaree úmmuara takisa munnimma máree maríasa faqa mandá óosana máree maríasa faqa nárana nammári náidee, nisaaurúaq. ³¹ Yísufa miná iriséenoo qímanniminoo qinau, ámiqimaria fasiqa anaaseesa sía tutáqafinnai fídaqa, aurímariasa kai tutáqafinnai fídaqa. ³² Qinée sía ámiqimaria fasiqa ánaaseesara náriqa mandáinaina minnísee Ánutufinnai ubeekaaqéera qumu máridaqa, innée mandá

fasiqa ánaasee fee qímasee nífaqee maríasa misára kai Ánutufinnai
ubeekaaqéera náararee qímasee qínée qúmuafanausa márídaqa.

Náararee marú innaaruqíra oosanara iraqau.

(Mataioo 9:14-17; Mareekoo 2:18-22)

³³Akaqáusa Yísuna qímamiqa qiqau, Yoohaneefa nammári nímimaruna
ufa írimariasa moómoo kari nárana márídanoo miná minnísee náarara
innaaru qídaqa, Farisai ámaana ufa qímariasa misá ufa írimariasa faqa
miqídaqa aní ufa írimariasa sía uqanna miqídaqa, nárana nammári
náida márídaqa. ³⁴Yísufa iriséenoo qímannimainau, mánaaqa amundára
qoomaqaki suqímaria fasiqa anaaseesara náarara máriaqee qífaqa sía aní
ufa írifaranoo amundára fasiqa márínara qoomáqa sakasée neefáranoo.
³⁵Misá mi-anaaseená afaaqi qiní rumbámaree múnú darúsáifaqa mi-
karí kúqaa nímuqusa mandáikinaqa nárana minnísee náarara innaaru
qifáranoo. (Yísufa narí kúquaninnanara mánaaqa amundárana afaaqi
kíkíqa úsinau. Yísufa narí kúqinanoo miná faiqi námu nímuqusa
mandáikinaqa náarara márídaqa innaaru qifáranoo fee qinau.)

³⁶Yísufa moo qúandara ufa qímannimainau, faiqí náuraa siuta akunírara
sía amana fúka qamunnasaaqaraa ati anaqísee minásaa akunúannoo
miqínanoo náuraa qamunna faqa fúka qamunna faqa mandáikiandoora,
miná náuraa qamunna márídanoo minnísaa. (Náuraa qamunnara
Yísufa Mooseena sándufara miná kíkíqa ususée qímannimainau. Fúka
qamunnara narí fúka ufara qinau.)

³⁷(Yísufa maqásaa máru aukuana misá uáinna nammari tatisée aandáu
apatannai áuqira taquki adíasee kísaaqasaa maqáki quqássoofanoo
márinau. Marikínoo ámiqinoo márufafa miná mara máree maqee maqee
néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee née marú nammari
márinau. Mifá aandáu apatannai áuqira taquara qufaqa, maasá qeeqá
ufakíqari táqu uqannee qídaqa.)

Yísufa minára iriséenoo quandára ufa moó qímannimainau, faiqí fúka
nammari sía amana náuraa taquki adíaanoo, rukámufinanoo aiqáma
nammari rairaa íandoora. ³⁸Fúka nammari fúka taquki adíainanoo
amanaikianno. ³⁹Faiqí náuraa uainna nammari námasee sía amana
fúka uainna nammari náanno. (Yísufa faiqí ánaaseera Mooseena
sándufa óoqeenaa uainnara foora miná akoofása máriaafaqa qiní ufa fúka
uainnara foora márifaqa níkoofeefáranoo.) Óoqeenana adíafaairafa
úriqaranoo márídanoo fúka adiafaairafa óorudupinoo márídanoo.

Amaanasáa sakuma ruqóosoo ufa.

(Mataioo 12:1-8; Mareekoo 2:23-28)

6 ¹Moo kári Yuda máqannaasa Sariríqa amaanasáa Yísufa narí faiqi
námufafa maqúsamau nídanoo sakuma úmmaqiranaki fímarufafa

miná faiqi námu sakuma ruqóosasee rafárisaidaqa néemariqau. ²⁻⁴ Farisai ámaana ufa írimarusa márídaqa níqafeeqa níqídaqa qímannimiqau, ínnée nánaree Mooseena sándufa rukíaidee maasá amaana Sariríqasaa aináinidee qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnée sía fee karaambáiqá Dafidina óosana íridee mifá áararoofanoo Mooseena sándufa rukíasee Ánutuna náaquqara amaana máqaki kéeqafinoo Ánutuna ámaqee máru féemuna mara námaseenoo narí faiqi námufaqa akaqána máree múqu níminau, Mooseena sándufaki mi-feemúnara káqi qeesa sía naaqée qídanoo aanáiqikiraua kai naaqée qu feemufa márínau. ⁵ Yísufa misá qímanniminoo qinau, qínée faiqí nímaaku uqanna amaana fáasaana faqa miná sándufáuqa faqa miná úriqararaua márídaqa. Qínée qeeqá faiqi námuara sakuma ruqóosa naaqée qíana amaná misá neefáranoo.

Yísufa ásauku pipisaaqá usirana amaanasaa andeeqóo ufafa.

(Mataioo 12:9-14; Mareekoo 3:1-6)

⁶ Moo kári Isaraee máqannaasa Sariríqa amaanasáa faasaana moo máqusai amaana máqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímannimi márufanoo faiqí moo ásauku uqannai ásauku káraaduqarafa faiqí ánaasee faqa márídanoo Yísuna ufa írimarínau. ⁷ Mooseena sándufasaa rakísiraua faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá faqa márídaqa Yísuna árirara aiqúqí maríqau, mi-fasiqána ásauku káraaduqarana andeeqásainaqa Mooseena sándufa rukíasee saikídanoo fee qímasee unéemaana qímasee miná rumbárara qímarufanoo.

⁸ Yísufa misá naundurákinaa mandá irirana iriséenoo mi-asauku karaaduqarána áaramaseenoo qinau, anée fíndifi maí anirée aiqámausa nífusaa kíkíqia qufanoo miqímminau. ⁹ Kíkíqá máfufanoo Yísufa misá qímanniminau, qínée moodáa ainainara ínni irámmirianaura, ínnisaimbaqa sándufa Sariríqa amaanara náqi fee qídanoo, maasára faiqí dadaaqiaqée qídanoo fee faiqí kurídiaqee qídanoo fee, maasá faiqí máriaqeera asumu mara nímaqaanauree faiqí sía máriaqeera náru taikánnimaqaanauree. ¹⁰ Miqí qímasee Yísufa aiqámausa nífuki nífuki ídanoo mi-fasiqána ásauku káraaduqarana qímaminoo qinau, anée aneenná ásauku úqua qufanoo mi-fasiqáfa miqúfanoo miná ásauku ámiqinau. ¹¹ Ámiqufanoo farisai amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa írimarusa faqa firaaqóo áanoo qímasee Yísuna unéemaana qímasee áriranara randáqau.

Yísufa qíkunni ooqu qaara marasée fasiqa nífiqanau.

(Mataioo 10:1-4; Mareekoo 3:13-19)

¹² Mi-fasannái Yísufa innaaru qírara ámuauq námusa óoruree mi-eendánaki innaaru saíka ímarufanoo iqáqanau. ¹³ Iqáqoofanoo misáki

rusandeesámumasee (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée fasiqa nífiqaseenoo misá núqu níqíqára fasiqauqee qinau. ¹⁴Misá núqu moo Símoonafa moo áuqu Peetooroofa faqa miná ákaqa Andurufa faqa Yameesafa faqa Yoohaneefa faqa Firipifa faqa Baratooroomeeufa faqa, ¹⁵Mataioofa faqa Toomasifa faqa moó Yameesafa Arafaiusana ámaaku faqa Simoona amaráfa káaqa nári kaamánna rímarufa faqa Yudasina amaráfa Yameesana ámaaku faqa moo Yúdasifa ¹⁶Keerioota máqusaindaraafa kásooqaqee Yísuna uqeeqáaninafa faqa máriqau.

Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna áfaqee fiqau.

(Mataio 4:23-25)

¹⁷Yísufa misá nífiqa quqáseenoo níqíqára fásiqauqee qímaseenoo miná ufa írimarusa moómoosa faqa ámuauq námusaaqari qumuréenoo afaásai márufafa faiqí ánaasee moómoosa ani máriqau. ¹⁸Yísuna ufa íriananoo aurírafa taikáanifee qímasee Yudeeaa máqa maaqaindari faqa Yeerusaree máqusaindari faqa Tíree máqusaindari faqa Sidoona máqusaindari faqa moómoosa anirée usufufanoo Yísufa ufa qímannimidanoo aurírana taikánnisee marínau. Fáafasaaqa naundurái márusauqa aniroofanoo áfaqa níseemarinau. ¹⁹Ánutuna afeeka fannoo Yísuna afaaqaindari fídanoo faiqí ánaasee andeeqánnísee márufafa aiquámausa nísaukunnai Yísuna afaaqa áuqamasoofanoo aurírafa taikánu.

Yísufa asasírana óosana uqannífiqanau.

(Mataio 5:1-12)

²⁰Yísufa narí faiqí námu níndafamásee qímanniminoo qinau. Ínnee kudimáriasa Ánutufa firaa asasirana ínni nímidanoo Ánutuna innaarúna ququsa ínnindi márídanoommi.

²¹Ínnee maqee aandaroo nári marísa Ánutufa asasírana ínni nímidanoo Ánutufa ínni nímuquirana nímiannoommi.

Ínnee maqee ikíráqee maríasa Ánutufa firaa asasírana nímidanoo, Ánutufa naanaidara qírana ínni nímiannoo.

²²Faiqí akaqáusa faiqí nímaaku uqanna qínísaara ínniara fídiaqaa íqa nífeeqéeqa aasaandaana úfa faqa óosana óosana mandá ufaufa faqa ínni qíma nímfanoo Ánutufa firaa asasirana ínni nímiannoommi.

²³Misá miqímmannímiqáifaqa ínnee minára asasammáseeqa idí ráidaqa nasuríafa, miná ákiaqara innaarúnai firaa qumiasana ínnindi afeedíranaki márídanoommi, maasá qikeekú qikaakú óoqai máru tamummaqara fasiqara mi-manda oosanná nímiusa maqee faqa miqí kai íqa ínni faqa nímfaranoo.

Yísufa nóori runíra oosanara qinau.

²⁴Ínnee maqee qumíasana faqaasa maríasa ínni aupúrarafa firaafá máríannoo, ínnee adíafaaira márírafa dóo áiqaráannoo.

²⁵ Ínnee maqee nímuauqu ímariasá ínni aupúrarafa firaafá máriannoo, ínni aandaroo náruannoo, ínnee maqee naanaidara qímariasá ínni aupúrarafa firaafá máriannoo, ínnee nóori runírafa faqa qikífáafau qírafa faqa máriannoo.

²⁶ Faiqí ánaasee aiqámausa ínni ámiqi ámiqira ufa qímannimi maríasa faqa nimooqí máriasa faqa ínni aupúrarana firaaná Ánutufa nímiannoo óoqai maasá qikeekú qikaakú únnaqira tamummáqara fasiqauqara miqí kai ídaqa nimooqímarufanoo Ánutufa aupúrarana níminau.

Yísufa ínneeqa namuqáara nímuqusinaqa ruaqa.

(Mataioo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Ínnee qiní ufa írimariasá qímannimidaqa ínnee ínneeqa namuqáara nímuqusi márinaqa misára ruaqa, ínniara níkoosqee maríasa ámiqimmasee misára ámiqi ámiqimmannímaqaqa. ²⁸ Ínni níqurree maríasa misá nimooqíra ufa qímannimiaqa ínni mandáikamma nímaqee maríasara Ánutufa idaaqamánísaanifeera innaaru qiaqa. ²⁹ Moó fannoo aní aapaasa árinana dínni faqa quandásainanoo áruani, faiqí moó fannoo aní sakéta máree fínana siúta faqa miná ámia, ³⁰ Faiqí moó fannoo nána ainainaree aní íramirinana anée miná ámia, moó fannoo aní aináina úmmuaramámáree fínana sía kafáa óonu máraa. ³¹ Anée nána óosanaree áididanoo fee faiqí ánaasee aní ámifaree, anée ámiqira oosana kai qímiaqee qímariananoo. Dóo anée náaree misá aní ámira áidira óosana kai faiqí ánaasee maqee maqee káqi nímia.

³² Faiqí ánaasee aníara áidimariasara kai nídinanoo nánaree fífaú Ánutunara miná ákiaqara qiní qímiannoo fee, sía aní ámiannoo mandá óosana máree maríasa naanna réemariananoo misá miqímmidaqa naríara naríara nídidanoo. ³³ Aní ámiqi ámiqi ímariasara kai ámiqi ámiqinanoo Ánutufa miná ákiaqara sía aní ámiannoo, mandá óosana máree maríasa naanna réemariananoo misá miqí kai ídaqa naríara naríara ámiqi ámiqidaqa. ³⁴ Aní ámimariasara kai aináina níminanoo Ánutufa miná ákiaqara sía aní ámiannoo, anée miqínana sía manda óosana máree maríasa úrinnaaqa réennaranoo misá kásooqaqee miná ákiaqara miná amana kai qímiaqee qímasee níminnarano. ³⁵ Ínnee sía misá naanna raaqa, ínneeqa namuqáara nímuqusi marinaqa misá ámiqimmannímaqaqa úfaasu ainainara innaaru qímariasá nimiséeqa sía miná ákiaqara nífu máqaaqa ínnee miqídaqa firaa uriqarara Ánutuna faiqi námu márifarano miná ákiaqara firaa qumiasana Ánutufa ínni nímaqaannoo. Ánutufa miqí marífa mandá oosana máree maríasa faqa minára auní maríasa faqa ámiqi ámiqimmánnimaqee marífa márídanoo, ínnee miná aanna raaqa. ³⁶ Ínni níkoofa aiqámausara ámuqusi marifanoo nífauaidanoo ínnee faqa miqí kai íqa faiqí ánaaseera nímuqusinaqa nífauaaqa.

Yísufa nímuqusiranara faqa áfaariranara faqa qinau.

(Mataioo 7:1-5)

³⁷Ínnee niqoónausa sía níqurara ufa nímiaqa miqífanoo Ánutufa ínni faqa sía niquraraannoo, ínneeqa niqoónausa kaukaata sía qímannímaqaaqa miqífanoo Ánutufa ínniara faqa sía kaukaata qíannoo, ínnee ínneeqa niqoónausa ínni mandáikamma nímaqee maríana minnísaifanoo Ánutufa ínnindi faqa minnísaannoo. ³⁸Ínnee faiqí ánaasee káqi nímiannoo Ánutufa ínni faqa káqi nímiannoo, mífá fíraaqóo qumbiqásee rairaamásee ínni nímiannoo, ínnee faiqí ánaasee níminnandée kai máseenoo Ánutufa ínni faqa nímiannoo. Anée faiqí ánaasee nímira oosana Ánutufa qáfamasee mímira oosanamaú kai ínni nímiannoo.

³⁹Yísufa quandára ufa moó máaqi qímasee faiqí ánaasee qímannimínau, áfu dimbárafa sía amana aqoónnana áfu dimbárana ásaadakinoo aaná fúannoo, áfiqee fuani ínnana aiqámaqara madikakí áqufifaranoo. ⁴⁰Ákara máqaki kéeqeemari kumaaraafa sía amana narí uqafíqee marína úraaqaráannoo, ákara maaqaki kéeqarafa taikáseenoo mī-karí narí uqafíqeemari fasiqana amanasáa máriannoo.

⁴¹Yísufa káqi qímannimidanoo qinau, anée nánaree aneenná ákaqaafasaa áfuki mári saqari araifa márifanee ufa qídanee. Mee aní áfuki múduka saqari akatia márínara anée sía íridanee. ⁴²Anée náqimásee aneenná ákaqaafasara maí aniráinaqa mee aní áfuki saqári árai márína maráquanaúree qídanee, aní áfuki múduka saqari akatia márídanoo anée níkaru qímarianafa aneenná áfuki náaree fíraa saqari akatia márína maráquseenana andeeqásee áfu máqeenana aneenná ákaqaafasaa áfuki káqikaa saqari arai márína mara áqua. (Ínnee sía moó fannoo mandá ainaina márínaqa áquraraaqa maqásaa fasiqa ánaasee aiqámausa ínnisaimbaqaindi fíraa saqari akatiara foora márídanoo.)

Yísufa andeeqára oosanara saqári qaqama kíkíqa úsinau.

(Mataioo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³Ámiqira saqari fannoo sía mandá qaqama íraannoo, kafáa miná dínni mandá saqari fannoo sía ámiqira qaqama íraannoo. ⁴⁴Saqári qaqama fannoo saqári óosanara koorooínana anée írinnaranoo aiqáma saqari qaqama irafínoo óosanara koorooídanoo. Anée náqi fee másee réereeroondaana sándasaaqaraana faafísa qaqama tiqínnaree sía minásaa íraannoo. Kaifáa náqi fee másee kaakúna sándasaa kamúkamuna qaqama tiqínnaree sía minásaa íraannoo. ⁴⁵Faiqí faqa saqári faqa moodáa karidaqa ámiqira fasiqa fannoo narí ámuqusakinaa ámiqira afeedíranakíqari ámiqira ufa qímannimiannoo, mandá fasiqa fannoo narí mandámuqusa afeedíranakinaana mandá ufa qímannimiannoo, faiqí narí ámuqusakímári ainainará kai ufa qídanoo.

Yísufa narí ufamau fímarusara máaqa kíkíqa úsinau.

(Mataioo 7:24-27)

46-47¹Ínnee nánaree qiní Yísunara karaambáiqee karaambáiqee qídaqa qiní ufa sía írida fee, faiqí moó fannoo qinée márúnannai aniréenoo qiní ufa írimarífa miná óosana maaqímminoo marida. ⁴⁸Mi-fasiqáfa máaqa akoona fooqáafa márídanoo, mi-fasiqáfa maqá ámiqimasee meemaqóo indufúseenoo faakána óonisaa mundúseenoo minásaa máaqa afeekaikámasee usakánau, nammári áufinoo mi-maaqána árufanoo sía kásinau, faakána ámiqimasee afeekaíkinoo márínanau. ⁴⁹Faiqí moó fannoo qiní ufa iriséenoo mimáú sía fínafa moo máqa ákoofara foo márídanoo mi-furufarífa fasiqáfa aandá maqasaa máaqa usakéenoo sía faakána afeekaíkinau, nammári áufinoo mi-maqána árufanoo rafáuraki maqásaa áqufinoo fíraqóo kúrusinau.

Saidéena aináinira faiqi Yísufa andeeqánau.

(Mataioo 8:5-13)

7 ¹Yísufa mi-ufáusa aiqáma faiqí ánaasee qímannimiseenoo fíndimaqee Kapeeranaumma máqusai finau. ²Óoquroofanoo Roomma máqannaa sundíauqa úriqararana aináinira fasiqa káaqa áidi marú fasiqafa kúqira auríra aurímarínanau. ³Sundía úriqararafa Yísufa ánunara iriséenoo Yuda máqannaa úriqararasa niqíqéenoo qinau. ⁴⁻⁵Ínnee óonuree Yísuna irámíriaqa mífá amanée maí anirée qiní aináinira fasiqa andeeqáannoo fee qufaqa misá Yísufinnai óonuree reendeenámasee fuki faakí qiqau, maasá diqíqáifasiqa Roomma máqannaa fasiqa káaqa maasá Yuda máqannaara rímarífa amaana máqa maasá usakáqímufa aní dadaaqírana amana márífa amanée dadaaqinnáree.

⁶⁻⁷Yísufa misá ufa iriséenoo eedóo qímaseenoo misá faqa sundía máaqai finau, aatáta fífiufanoo máaqa adeedí rámasoofanoo mi-fasiqáfa narí áqoondiqa niqíqéenoo qinau, ínnee óonuree maaqí qímasee Yísuna qímamiaqa, óo úriqararafa anée fífau áiku rúrína maí áni maríananoo, nánaree anée fíraa úriqararafa maí anirée qiní mandá máaqaki kéeqafínaqa qisaurúanoora, qinée aní áfusaa fíranara faqa sía amanaikídaqa qinée óorudupírausa márídaqa. ⁸Qiní úriqarara sundíauqa moómoosa máríafaqa qinée misá nímeemaanai márídaqa misá ufamáu fídaqa, qiní qímeemaanai moómoo sundíauqa faqa máríafaqa qinée moonára fúannee qúnanoo fídanoo moonára ániannee qúnanoo ánidanoo qeeqá aináinira fasiqara maa-ainainná áuqaa qúnanoo áuqaidanoo, anée Yísufa úriqararafa máríananoo anée miqóoqari kai aurírafa taikáannee qúnanoo qiní aináinira fasiqa fannoo fíndifuani. ⁹Misá mi-ufána Yísuna qímamufanoo tautúmaseenoo faiqí ánaasee moómoosa miná faqa ánusa

quándaki qímanniminau. Maa-Roomma maqannaa fasiqáfa firaaqóo qiní saqárikidanoo Isaraee máqannaa qeeqá máqannaasa maqúsa maqusa nídaqa sía miqíra ámiqira fasiqa qáfeeqa, ánaamuru máridanoommi. ¹⁰Miqí qufaqa misáuqaindi niqiqoosa anirandée náriqa úriqararana máaqaki kéeqafi qáfoofanoo mi-fasiqána aináinira fasiqa fíndifinoo ámiqimasee márínau.

Yísufa adeedaana ánaasee ámaaku kúqiranakinaana mara fíndifinau.

¹¹⁻¹²Marikínoo Yísufa moo máqusai miná áuqu Nainna máqusai narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee moómoosa miná faqa finau, maqúsa naambeéqai óonuree qáfoofaqa mi-maqusánaasa faiqí kúqirana qaindúsu máree ákundarara ikífaafauna faqa ániqau, adeedaana ánaasee ámaaku moodáa márufa kuqufufaqa faiqí ánaasee moómoosa faqa miná ánoofa faqa ákundarara máree ánufanoo Yísufa níqafóofanoo firaaqóo ámuqusufanoo miná ánoona qímaminóo qinau. Sía ikíraqaaqee qímaseenoo ásaukunnoo óonu mi-qaindána áuqoofaqa máree ániusa kásoomáfufanoo Yísufa kúqira kumaaraa qímaminau. ¹³Óo maa-kumaaraa qínée aní qímamidaqa dóo fíndifua qufanoo mi-kuqira kumaaraafa rútaqinoo fíndifinoo ufa qinau. ¹⁴⁻¹⁶Yísufa miná áfiqamareenoo narí ánoofinnai múnaisóofaqa faiqí ánaasee firaaqóo náaquqoofaqa Ánutuna amooqídaqa qiqau. Úriqarara tamummaqara fasiqa dóo maasáki akooqóo kooroomáfinoo máridanoo fee qufaqa akaqáusa maaqí qiqau. Ánutufa dóo narí máqannaasa óoqai qímaqoo dadaaqíaninafa dóo ani máridanoo. ¹⁷Mi-ufána Yísuna áufakiana fannoo miqóoqari Yudeeaa máqa maaqaki máriasaki faqa miná átiqara máriasaki faqa fífaininau.

Nammári nímimaru Yoohaneena faiqi námu Yísuna irámmiriqua.

(Mataioo 11:2-19)

¹⁸Yoohaneefa nammári nímimaruna faiqi námu Yísuna náaquqara áufakiana Yoohaneena qímamufanoo iriséenoo narí aináinira faiqi qaaraqánda náaramasee qímanniminoo qinau. ¹⁹Ínneeqara karaambáiqinnai óonuree maaqí qímasee irámiriaqa Qínée ánianínannara qíafanafa anée mifée máridanee moonáree rakísianauree, miqí qímasee qímannimisee niqiqoofaqa miqandá Yísufinnai óonuree irámiriaqa qiqau. ²⁰⁻²¹Yoohaneefa nammári nímimarufa maasá diqiquaifafa aní iráidaqa mifá ásauku mundírafa ániannoommifoo qímaqoofa anée mifée máridanee moonáree maasá rakísianauree qufanoo, Yísufa mikarí faiqí ánaasee moómoosa aurímarusa faqa óosana óosana teeroo máree marúsa faqa fáafasaaqa naundurái márusa faqa nifu dimbárausa faqa andeeqánníseenoo Yoohaneena faiqiqára qímanniminoo qinau. ²²Ínneeqara Yoohaneefinnai anirandée óonuree maqee maaqóo qáfaida

mária ainaina qinée Yísusa áuqaunнанara qímamiaqa, nífu dimbárausa maqanníseeqa níku eendírausa andeeqánnisaunaqa nídaqa karoora nárimarisa rukánníseeqa náaqoo aunírausa ruiqánníseeqa kúqírausa findífumánníseeqa, kudi fásiqa anaaseeuqa ámiqira fasaasa ufa innaarúnaira qímannimiqa mi-ainaináusara óonuree aiqáma Yoohaneena qímamifanoo mifá qiníara íriannoo, óoqai ániraree qímaqoosa dóo misámma ani márídaqa. ²³Maa-ufána faqa qímamiaqa, qiníara sía qaara írira írimariasa Ánutufa asasírana nímiannoo.

²⁴Miqí qufaqa miqandá irisée fufanoo Yísufa faiqí ánaasee moómoosa miqóo máriusa qímanniminoo qinau, Yoohaneefa nammári nímimarufa káasau aadána maqa maaqanaki márufaqa ínnée miná ufa íriraree qímasee nána ainaina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau, fifau andanda úfai fannoo kásimarina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau. Yoohaneefa sía miqímarifa márinau. ²⁵Ínnée nána qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau, faiqí moó ámiqira qámunna afisímarina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau. Yoohaneefa sía miqímarifa, ámiqira qámunna afisímariasa sía káasau maqa maaqaki márídaqa úriqarara karaambáiqá máaqaki márídaqa. ²⁶Ínnée Ánutuna tamummáqara fasiqa qáfararee fee qímasee óoqu fíqau. Eeóo ínnée tamummáqara fasiqa óoqu qáfaqau, sía káqi tamummáqara fasiqafau óoqu qáfaqau, tamummáqara fasiqauqa úriqararafa márúnara óonu qáfaqau. ²⁷Óoqeennáa ákaraki Yoohaneenara maaqí qímasee ákara rínoo márídanoo.

Íriaqa, qinée qiní ufa qímannimianinafa aní óorinni aqiqaánanoo aní óorinni fidanoo aní aaná afisúannoo.

²⁸Yoohaneenara miqí qímaqoofaqa qinée Yísusa minára maaqí qídaqa maa-maqánasaa kambíqoosakiqari mifá úriqaranoo márifa márídanoo, miná dínni innaarúna ququsaki máriasa uréeqarausa misá Yoohaneena úriqararausa márídaqa.

²⁹Faiqí ánaasee káiqueesa faqa úmmuarimari takisa munnimmana máree maríasa faqa Yísuna ufa Yoohaneenara quná ámiqimasee íriqau, misá óoqai Ánutuna andeeqára ufamau fídaqa, Yoohaneefinnai nammári máree marúsa márídaqa Yísuna ufa ámiqimasee íriqau. ³⁰Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufasaa rakísirausa faqa misára Ánutufa andeeqára aana naamúa qufaqa misá rukíasee sía Yoohaneena nammári mároosa márídaqa Yísuna ufa faqa sía íriqau.

³¹⁻³²Yísufa misára iriséenoo maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminoo qinau, maa-fasannái máriasa nána fooqáasee márídee, misá faiquqa maqúsa qámbaanai sararída maríasa fooqáasa márídaqa misá maaqí qímasee narí áqi narí áqidaqa maasá asasíra idi ráunaqa ínnée sía dadaaqí idí rée maríafanoo maasá quándaki qikí ánai fakíki ráunaqa ínnée miná faqa sía dadaaqiafanoo ínnée fúrufari maríasa maríafanoo. ³³Yoohaneefa nammári nímimarufa aniréenoo uáinna

nammari sía nanau nárana uqanna faqa sía nanau. Ookasaasá anoona faqa pándaaqa oofáafana faqa kai noofaqa ínnée minára qáfamasee áfaanna aundurái kéeqafifanoo miqídanoommifoo qiqau. ³⁴Qinée faiqí nímaaku uqanna anirée uáinna nammari faqa nárana faqa náunaqa ínnée qiníara maa-fasiqána qáfaa káaqa nárana nammári namufaqa néemarifa márídanoo, úmmuarimaria takisa munnimma máree maríasa faqa maasá qíkooqafaqa niqiqée maríasa faqa níqoondiki márifa márídanoo qiníara miqí marí fee qímariafanoo. ³⁵Írirana faqaasa írira ufa kái qímariafaqa ínnée ufa qaara ufa qímariasa márianara ínnée írira síaisa máriafanoo.

Yísuna áikusaa fadameena adíanau.

³⁶Farisai ámaana ufa írimarufa moó fannoo nárana suqáseenoo Yísuna áaramásee anirée qiní máaqaki nárana náannee qufanoo Yísufa eedóo qímaseenoo miná máaqaki kéeqafinoo óoqu marifínoo nárana néemarinau. (Mi-aukuanná mi-maqusánaasa nárana quqée marú qaindana qámbaana márufaqa misá miná fíqu fíqumma taatáta áfuru faiqaqée ídaqa nárana née maríqau. Níku uquséeqa faiqaqée née maríqau.) ³⁷Mi-maqusánakiqari moo ánaasee kísaaqasaa mandáinaina máree marúfa Yísufa Farisai ámaana ufa írimaruna máaqaki nárana néemarinaki márufanoo mi-anaaseefá minára iriséenoo ámiqira afundimaru fadameenna idaaqíra taquki máruna máreenoo minakí aniréenoo Yísuna ánaaqiannai aniréenoo mifá áiku uquqoonnai kíkíqinau. ³⁸Kíkíqammafino qikíraqée márufanoo miná aukunu fannoo Yísuna áikusaa áqufufanoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai miná áikusáaqaraa áukunu rukáseenoo miná áiku ámooqaseenoo áfundi marú fadameena mi-taqúnakinaana miná áikusaa adíanau. ³⁹Farisai ámaana ufa írimarufa Yísuna áaroofa miná qáfamaseenoo narí aundurái kai Yísunara maaqí qímasee qímmirínau, maa-fasiqáfa kúqaa Ánutuna tamummáqara fasiqa márídanoofau maa-anaaseefá miná áiku ámooqáinara íriqini, mifá kísaaqasaa mandá óosana máree marúnara iriséenoofau qáoo qíni.

⁴⁰Yísufa miná írira iriséenoo miná áaramásee qímaminoo qinau, Simoona qinée moo áinainara aní qímamidaqa, Simoonafa iriséenoo qinau, eéoo ufasáa rakísirafa dóo qínaqa íria qufanoo Yísufa qinau, faiqí moó fannoo moómoo munnimma faqaafa márídanoo maqee maqee úfaasu munnimma akaqáusa nimisáidanoo miná ákiaqara faqa aabaá faqa máree marífa márínau. Mi-fasiqáfa faiqí qaaraqánda úfaasu munnimma níminau. ⁴¹Moo fásiqa 500 munnimma moómoo áminau, kafáa moo fásiqa 50 munnimma óodaa kai áminau, nímuafaq máraqa níniufaqa áukuana áiqaramáfufaqa kaifáa mi-munnimmána narí ámiraree qímasee sía amanaíkufanoo mi-munnimmána akoofa iriséenoo miqandára ámuqusufanoo miná ákiaqara sía máranau minnísanau.

⁴² Simoona anée miqandára nánée fee qídanee miqandákiqari yáfee firaaqóo mi-munnimmána ákoonara áidiannoo fee firaa munnimma aabaá mároo fee káqikaa munnimma aabaá mároo fee.

⁴³ Simoonafa miná iriséenoo Yísuna qímaminoo qinau, ábee firaa munnimma aabaá mároofa mifá kai minára áidiannoo fee qufanoo Yísufa qinau, anée andeeqásee qíananoo qímaseenoo quandáfi mi-manda anaaseéfinnai óori ubeekámáseenoo qinau, Simoona anée maa-anaaseená qáfaidanee, qinée ánoona ufa aní qímamidaqa maa-anaaseená firaa mandainaina ákiaqara dóo minnísaunnaara koorooídanoo firaaqóo qíníara áidimarifanoo ámiqi ámiqimmáqimaqaidanoo káqikaa aaqarana ákiaqara minní áisainafa minní áisainanoo mi-kaqikaa aaqara fasiqáfa káqikaa qóo minní aisáinna fasiqanara áidiannoo.

⁴⁴ Qinée aní máaqaki aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana nammárinnaí qíku nammári úquanano, maa-anaaseéfa narí aukununnái qíní qíku nammári uquséenoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai rukéenoo.

⁴⁵ Qinée aní máaqaki aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana qímooqaananoo maa-anaaseefá anirée qíní qíku qímooqáífa márídanoo.

⁴⁶ Qinée aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana makáqa ánoona qíkiaqaki adíaanano maa-anaaseefá ámiqira áfundimaru makáqa anoonná qíní qíkusaa adíai fanoo qíkusaa adíai qimaqeenoo. ⁴⁷ Aní káqikaa mandainaina ákiaqara sía rukáananoo sía qíníara áidinana sía ámiqi ámiqimma qímaqaananoo maa-anaaseená firaa mandainaina tia rukáunanoo firaaqóo qíníara áidifanoo ámiqi ámiqimmáqimaqaidanoo. ⁴⁸ Yísufa miqí qímaseenoo quandáfi mi-anaaseená qímaminoo qinau, Óo ánaasee aní mandáinaina ákiaqara árirana dóo qinée minní áiseeqa qufaqa akaqáusa miqóo máriusa náriqa naundurái qímíriqau.

⁴⁹ Maaná yáfasiqa fee naríara faiqí mandáinaina ákiaqara árirana minnísee marúnausee qídanoo fee. ⁵⁰ Yísufa mi-anaaseená kafáa qímaminoo qinau, óo maa-anaasee anée aneenná aunduráindari qínísaa rusímarianafa mifá kai aní innaarúnai márira asumu áminoo dóo asooáranaki fúa.

Ánaaseeuqa Yísuna dadaaqíqau.

8 ¹ Káqikaaqóo marikínoo Yísufa káqikaa maqusakiaqa faqa firaa maqusakiaqa faqa óonuree anirée inóo nídanoo Ánutuna innaarúna ququsara ámiqira fasaasa ufa qímanniminoo ninau. Miná faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunnoqu qaara marasée fasiqa faqa ánaasee akaqáusa faqa miná faqa fiqau. ² Sía fífaú ánaaseeuqa miná faqa fiqau. Yísufa aurírana taikánnisóosa faqa fáafasaaqa faqaasa maraqúnisóo anaaseesá kai miná faqa fídaq náriqa nárana faqa munnimma faqa minánnai Yísuna faqa miná faiqi námufaq fídaq dadaaqímariqau. ³ Mi-anaaseesá núqu Yísuna ánoona amaráfa Máriafa Makadara

máqusaindaraafa Yísufa miná aundurákinaana dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda fáafasaaqa nífaqoofa faqa moo ánaasee Eeroodeena máaqasaa rakísirana Tusaana ánaaqa miná áuqu Yooanna námmarifa faqa moo ánaasee Susaanna námmarifa faqa moómoo ánaaseeuqa miná faqa fiqau.

Qaqama aaqée marúna kíkíqa úsirana.

(Mataioo 13:1-9; Mareekoo 4:1-9)

⁴Yísufa fímarufafa faiqí ánaasee aiqámaindari moómoosa ani usufufanoo Yísufa quandára ufa qímanniminoo qinau.

⁵Ínnee ámiqimasee íriaqa faiqí moó fannoo maasá Yuda máqannaasa óosana máreenoo maqá rúmaseenoo ráisa fooqána úmmaqirara miná qaqama marasée minakí aaqásoofanoo ururanau. Mifá miqóo aaqáidanoo akaqá qaqama fannoo aatáta níku rée máriaqoo faqa áqufufafa ufiniuqá anirée miná kai námasaqau. ⁶Akaqáfa óoni ámuuaqa maqá óodaa márunasaa áqufufanoo kambíqeenoo dauní aadánusinau, maqá afeekasáa nammári síainasaa kambíqeenoo aadánusinau. ⁷Akaqáfa réereeroondaana márunki áqufufanoo réereeroondaana namufafa kambíqoofanoo réereeroondaana fannoo rafáaqafu fufanoo aadánusinau. ⁸Akaqáfa ámiqira maqasaa áqufinoo firaafá kambíqeenoo qaqama moómoo uqanna íranau, Yísufa kafáa qímanniminoo qinau, náaqoo faqaasa ámiqimasee qiní ufa íriaqa.

(Mi-aukuanná mi-maqannáasa káqikaa ainaina qaqama ráisa fooqána néemariqau, miná áuqu uíta, misá maqá rúmasee nísaukunoo mi-qaqamána afaqá qumárida aaqásoofanoo kambíqee márinau, qaqama írafufafa atekámaree múnusee aindirúmasee féemu uqusáidaqa néemariqau. Misáindi uíta, ráisa fooqáafa maasáindi sakuma márídanoo.)

Yísufa quandára ufa faiqí ánaasee qímanniminau.

(Mataioo 13:10-17; Mareekoo 4:10-12)

⁹Yísufa faiqí ánaasee qímannimufafa miná faiqi námu náriqa kai irámiriqa qiqau, sakuma fooqána qaqamara quandára ufa qímannimiannana miná óosana maasá sía íridaqa qímaqiminaqa íria. ¹⁰Yísufa iriséenoo qinau, Ánutuna quqúsakinaa qumee írirana Ánutufa ínniara qímannimianee qinau, faiqí ánaasee sía kooroomásee qímannimia quandásee qímanníminaqa nífu qáfamasee sía paqúrifara náaqoonnai irisée sía naundurái quqéefara.

Qaqama aaqée marú úfana óosana kooroo ináu.

(Mataioo 13:18-23; Mareekoo 4:13-20)

¹¹Ráisa fooqána qaqamasáa quandára ufa óosana maaqímmínnoo márídanoo, ráisa fooqána qaqama Ánutuna ufa márídanoo. ¹²Ráisa qaqama níku

réemariaqoo áqufifa maaqímmidanoo, Ánutuna ufa irisaa fanoo mandá afaanna fanoo misá naunduráindaraana ufiniaráfoo ani námammaree fifaqa qiní saqárikirana faqa asumu máriranasaa faqa ititáanifeera. ¹³Ráisa qaqama óoni ámuuaqa maqásaa áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa irisée sía naundurái meemáqóo iriaraasídaqa aaqee kái irisée nimanamásee qáfara aukwana kambíqafifaqa misá minnísaidaqa. ¹⁴Ráisa qaqama amuka faqáa ainainaki áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa iriséeqa maqásaa adíafaaimari ainainara faqa óosana óosana qumiasana faqa munnimma máree maríana faqa ummaara nárimari ainaina faqa amuka faqáa ainainara foora minásaa kukúqammafinoo radámifanoo adusá qaqama íraidanoo. ¹⁵Ráisa qaqama ámiqira maqásaa áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa irisée qumáreeqa nári ámiqira nímuqusaki ufa irisée eedóo qíranaki quqásee minakí máqeeiafanoo máriifa qaqama íraidanoo. Faiqí moó fanoo Ánutuna ufa iriséeno faiqí ánaasee qímannimidanoo narí márirana faqa kooroo ímarifa qaqama íraidanoo.

Yísufa quandára ufa qóoma kíkíqa úsinau.

(Mareekoo 4:21-25)

¹⁶⁻¹⁷Yísufa kafáa qímannimidanoo qinau, faiqí moó fanoo qóoma qumbíseenoo sía dífaaninnai rafáaqa fúannoo, sía béeta ameemaanai quqáidanoo, faiqí ánaasee miná máaqaki kéeqafíqa ámiqimasee qáfaaqee qímasee qaindásaa díridanoo. Kásooqaqee faqa aiqáma kukéeqara ainaina Ánutufa kooroo íannoo aiqáma rafáaqafira ainaina faqa Ánutufa paqúrimasee maréeqee akooqóo quqáannoo. ¹⁸Ínnée Ánutuna ufa írimariasa ámiqimasee irisée máraaqa aiqáma káqikaa írirainaina faqaasa Ánutufa moó faqa nímiannoo, írirainaina síaisa áti márína Ánutufa rafíqa mara márínaqa káqi márifarano. Ínnée minára Ánutuna ufa iriséeqa rakísi qumáraqa.

Yísufa narí ánoona uqanna kíkíqammusinau.

(Mataioo 12:46-50; Mareekoo 3:31-35)

¹⁹Yísufa miqóo faiqí ánaasee qímannimimarufaqa miná ánoofa faqa miná áinaina faqa anirée Yísuna faqa ufa qíraree qímasee qáfoofanoo faiqí ánaasee moómoo máaqaki umbíqafufaqa sía amana kéeqaqau. ²⁰Faiqí moó fanoo miná qáfamasee Yísuna qímaminau, aní ánoofa faqa aní ákaqaafasaa faqa misá aní faqa ufa qíraree qímasee mádaanai kíkíqíqa máridammia. ²¹Yísufa miná iriséeno aiqámausa qímanníminau, Ánutuna ufa irisée eedóo qímasee mi-maú fímariasa misá qiní qínaukoo qíkaqaafasaa uqanna mária fanoo.

Yísufa nammári faqa úfai faqa qáoo qufanoo kásoomminau.

(Mataioo 8:23-27; Mareekoo 4:35-41)

²²Moo kári Yísufa narí faiqi námufaqa nammári áfainni noodáanna réemarua kanuqánaki akarámafinoo qímanniminau, innisaimbaqa maa-

nammarína múqu áfainai níanai fuanáura miqí qufaqa misáuqa áikannai fúrufanoo kanúqa fannoo finau. ²³ Misá fímarufanoo Yísufa kanúqaki faiqaqée marínau, faiqaqée márufanoo úfai firaafá úqufanoo nammári ámakaurinoo nammári fannoo kanúqaki qumbiqéenoo ukúqnaaqaa ufaqá ruffee maríqau. ²⁴ Yísuna faiqi námu Yísufinnai óonuree áfauriqa qiqau, óo úriqararafa, úriqararafa, maasá dóo ukúqnaidaqa kúqirarammidaqee qufanoo Yísufa fíndifinoo úfaira faqa nammáriara faqa qáoo qufanoo kássooinoo firaaqóo dái qímafinau.

²⁵ Miqí qímaseenoo Yísufa quandáfi narí faiqi námu níqinoo qinau, ínnee qíní saqárikirana yái fee quqée fee sía márifaqa ruffee máriafanoo qufaqa misá aiqámausa náaquqoofaqa ruffaaidaqa narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Maaná yáfasiqa fee máridanoo mifá úfaira faqa nammári ámakauriranara faqa qímannimifaqa miná ufa irisée eedóo qímasee kásoomáfia.

Faiqí aundurákinaa áfaannauqa kúaraki fiqau.

(Mataioo 8:28-34; Mareekoo 5:1-20)

²⁶ Misá miqóoqari kanúqaki nammári ámuuqumau fífiufaqa muqáfainai níanai Keerasa máqannaasa máruqoo óonuraquraminau, mi-maqannáasa Kariree máqa maaqa dínni átinai maríqau. ²⁷ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufufanoo faiqí moó fannoo fáafasaaqa miná aundurái márufa aniranau, mi-fasiqáfa kísaaqasaa káqisamu nímarinai, sía narí máaqai márufa faiqí mádikai márufa aniranau. ²⁸⁻²⁹ Faiqí ánaasee moómoo kari sáinnadannai mi-fasiqána áiku ásauku rumbásoofanoo fáafasaaqa fannoo mi-fasiqána afeekaíkufanoo mi-sainandána rakéemasoofanoo sandéenoo káasau aadána maqa maaqai fímarinai. Mi-fasiqáfa Yísuna qáfamasoofanoo fáafasaaqa afaanna miná aundurái márufa fáaqarinai. Yísufa mi-faafasaaqána aqiqaáninnanara iriséenoo fáaqa rúmasee Yísuna óorinni maqásaa áqufinoo áranaiqi qímaminai, Yísu anée firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku máriananoo anée nánaree maasá soodáa ídane, qínée firaaqóo aní iráidaqa, sía qíní ambufúqua. ³⁰ Yísufa mi-faafasaaqána irámirinoo qínau, aní áuqu yáfee qufanoo mi-faafasaaqáfa qinau, maasá moómoosa maa-fasiqána aundurái márunausa márunnanara maasá dúqu qúsirausee qídaqa.

³¹⁻³³ Miqí qímasee Yísuna áranaiqi irámiriqa qiqau, anée sía maasá idáki niqiqáa qímasee qáfoofanoo ámeemai kúarauqa ándanda náidaqa márufaqa Yísunara afeekaíkiqa qiqau amanée maasá kúarauqa naundurái kéeqaanauree qufanoo Yísufa dóo fuaqée qufaqa mi-fasiqána aundurákiqari ráudamaki kúarauqa naunduráki kéeqafufaqa mi-kuaráusa tautúmaki ámeemaindari sandáqa nammári áfainni óoquiree rafúsaki nammáriki áqufiqa ukúqnamáfia kuqu taikáqau.

³⁴ Kúarasaa rakísimarusa miná qáfeeqa sandée óoruree maqúsai márusa faqa uíqaana máaqakiaqa márusa faqa qímannimiqa fiqau.

³⁵Faiqí ánaasee moómoosa maasá faqa qáfararee qímasee Yísufinnai nammári áfainni sandée óoqu fíqau, óoquree qáfoofanoo fáafasaaqauqa aundurákiqari fifu fasiqafa írirana maraséenoo qamunna rumbáseenoo Yísuna áikuki óoqufaaqee márufaqa qáfoofanoo náaquqanau.

³⁶⁻³⁷Keerakeeseenée máqannaasa maqúsauqakiqari moómoosa suqúmaree aniroofanoo Yísufa fáafasaaqauqa niqíqoofaqa qáfeeusa misáuqa qímannimufaqa iriséeqa firaqóo náaquqoofaqa Yísuna íreedá kai íreedá kai fuki faakí qida irámmiriqa qíqau, amanée anée maaqóoqari moosáa finnáree qufanoo Yísufa kanúqaki akarámafinoo mootínai finau. ³⁸⁻³⁹Yísufa fírarufanoo fáafasaaqa aundurái máriu fasiqafa Yísuna áranaiqi irámmirinoo qinau, amanée qínée aní faqa fuanáuree qímasee fuki faakí qufanoo Yísufa miná aqíqéenoo qinau, aneenná máaqai óonuree Ánutufa aní andeeqáinara misá qímannimia miqí qufanoo mi-fasiqáfa narí maqúsai óonureenoo Yísufa miná andeeqóonara aiqámai qímanniminoo ninau.

Kísaaqandaikimaru anaaseefa Yísuna qamunna áuqanau.

(Mataioo 9:18-26; Mareekoo 5:21-43)

⁴⁰⁻⁴²Yísufa anirandée kafáannai óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa minára rakísida máriusa asasammásee Yísuna áfiqauqa, Yísufa kanúqakiqari maqái áqufufanoo miqóo amaana máqasaa rakísirafa miná áuqu Iairusafa aniréenoo Yísuna áikuki maqásaa áqufinoo áranaiqi irámmirinoo qinau, amanée anée qíní máaqai anirée dadaaqía, qíní qíraamuna moodáa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara aukuaana kái marasaifá kúqiraridanoo. Yísufa eedóo qímasee fímarufaqa faiqí ánaasee moómoosa fídaqa narí afeeqée narí afeeqée ídaqa Yísuna faqa fíqau.

⁴³Ánaasee moó fannoo qísauku taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda áukuana kísaaqándaikí marúfa tutáqausa moómoosa feefaurú másaida máreemaru marasinna ámufanoo sía taikánau, miqí márufanoo miná munnimma taikáfufanoo káqi marínau. ⁴⁴Yísufa faiqí ánaasee námufaqa fímarufanoo mi-anaaseefá Yísuna ánaaqiannai moómoosa ititáfunakiaqa anirée qumeé kai miná qamunna áti qumeé áuqamásoofanoo miná kísaaqándaikirafa aaqee uqanna taikánau. ⁴⁵Yísufa irámmirinoo qinau, yáfee qíní dúqeenoo fee qufaqa aiqámausa qáoo qufanoo Peetooroofá qinau, úriqararafa faiqí ánaasee moómoosa aní áfeeqáidammia qufanoo Yísufa kafáa qinau, ⁴⁶Moó fannoo qíní dúqaifanoo faiqí andeeqára afeeka qíníkiqari fifaqa íriqámmunani qinau. ⁴⁷Miqí qufanoo mi-anaaseéfa óo dóo qíní qíqafeenóommifoo qímaseenoo áindirí áindirí ufanóo Yísuna áikuki maqásaa áqufinoo aiqámausa nífusaa narí auríranara faqa miná qamunna áuqoonara faqa aurírafa aaqee kái taikóonara faqa kooroo inau. ⁴⁸Yísufa miná ufa iriséenoo qinau, óo qíní qíraamuna anée írirana qínísaa rusíannanara aní aurírafa taikéenoo, dóo asoóaranaki fúa.

Yísufa Iairusana áraamuna andeeqánau.

⁴⁹Yísufa miqí qímasee mi-anaaseená qímamimarufanoo amaana maqasaa rakísirana máaqaindari faiqí moó fannoo aniréenoo Iairusana qímaminau, anée Yísuna sía kadáapi ámia, aní áraamuna dóo kuqufinoo. ⁵⁰Yísufa miná iriséenoo Yáirusana qímaminau Iairusa anée sía rufíaa, qínísaa kai aní írirana mundínanoo aní áraamuna amanaikíannoo. ⁵¹Yísufa Yáirusana máaqai óonureenoo aiqámausa kéeqararufanoo qáoo qímaseenoo Peetooroon faqa Yoohaneena faqa Yameesana faqa mi-manaraqána ánoona ákoona faqa minamúsa kai nífiqeenoo máaqaki kéeqanau. ⁵²⁻⁵³Kéeqafufanoo níqafuofaqa mi-maqánaki moómoosa márídaqa ikífaafau qímarufanoo Yísufa qímanniminau, Sía ikíráqaaqa mánaaqa sía kúqinoo faiqaqée máridanoo qufaqa aiqámausa mi-manaraqánara kúqaa kúqinoo fee qímasee Yísunara naanaidaraqíqa uteéti qiqau. ⁵⁴Yísufa mi-manaraqáfa rinóo márunnai óonureenoo miná ásauku qumáreenoo qímaminau, qíní qíraamuna fíndi fúa. ⁵⁵Miqí qufanoo aunduráindaraafa óonurandee ani kéeqafufanoo aaqee uqanna fíndifufanoo Yísufa miná ánaukoo qímanniminoo qinau, nárana aní áraamuna ámiaqee qufaqa ámufanoo nanau. ⁵⁶Miná ánaukoo fíraaqóo náaququofanoo Yísufa qímanniminau. Sía uqanna maa-ainainnára moóna qímamiaqa, kukéeqaaqa.

Yísufa narí faiqi námu níqiquoofaqa innaarúnaira qímannimiqau.

(Mataioo 10:5-15; Mareekoo 6:7-13)

9 ¹Yísufa narí faiqi námu (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée náarama moodáaqoo quqáseenoo Ánutuna afeeka fáafasaaqa áfaqara afeeka faqa aurírana oosana oosana taikára afeeka faqa níminau. ²⁻³Nimiséenoo máaqanna máaqanna níqiqámáseenoo qímanniminau, ínnée Ánutuna innaarúna ququsara faiqí ánaasee qímannimídaqa misá aurírana taiká nimaqáaqa, ínnée sía moo áinaina máree fuaqa sáunu faqa áakauqa faqa nárana faqa munnimma faqa aabaá qámunna faqa sía máree fuaqa káqi fuaqa. ⁴Maqúsaki óonuraifaqa moó fannoo áqoondi kámannisainaqa miná máaqaki kai marííqa minakíqari kai fuaqa. ⁵Yámaqusanaasee ínniara qáoo qífaqa Ánutufa náruaninnanara aaquqímannimaqasee kookoomma afaqá nínaamarasee fuaqa. ⁶Yísuna faiqi námu máqusa maqusa fídaqa ámiqíra fasaasa ufa faiqí ánaasee qímannimisáídaqa aiqámai aurúsa faqa taikánnisee maríqau.

Eeroodeefa Yísunara Yoohaneefeé qinau.

(Mataioo 14:1-12; Mareekoo 6:14-29)

⁷Eeroodeefa Kariree máqa maaqaki úriqarara kiapafa mi-ainainnára iriséenoo fíraaqóo randéenoo fúrufarinau. Akaqáusa qiqau, Yoohaneefa

nammári nímimarufa Eeroodeefa arusoofa kúqiranakiqari fíndifinoo mi-naaquqara ainainná áuqaidanoommi foo qufanoo Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo randánu. ⁸Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqakiqari Eeriaa fee moó fannoo fee kafáa fíndi fínoo fee akaqáusa qufanoo Eeroodeefa qinau, ⁹Yoohaneefa nammári nímimaruna ákiaqa qinée ateeekásaafananoo kúqinoo máridanoo. Maa-fasiqáfa Yísuna óosana óosana ainainara írídaqa miná yáfee máridanoo. Miqí qímaseenoo Eeroodeefa Yísuna qáfarara randánu.

Yísufa noodáanna faqa féemu faqa moómoosa níminau.

(Mataioo 14:13-21; Mareekoo 6:30-44; Yoohanee 6:1-14)

¹⁰Yísuna faiqi námu máqusa maqúsa níniufaqa aniréeqa náriqa nídaqa áuqoo ainainara Yísuna qímamiqau. Yísufa misá nífiqeenoo faiqí sía márunnai Beetasaida máqusa aaqá fiqau. ¹¹Faiqí ánaasee moómoosa iriséeqa áfaqee minní óonu paqúriqau. Yísufa misá náaramaseenoo Ánutuna innaarúna ququsara qímánnímiseenoo misáki aurúsa andeéqannisánu.

¹²Eenóofaqa Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée anirée Yísuna qímamidaqa qiqau, anée faiqí ánaasee níqíqáinaqa máqusa maqúsa úiqaana maqakiaqa fífainídaqa nárana feefaurúmasee naaqa, maaná faiqí sía máriasaqa máridaqa. ¹³Miqí qufanoo Yísufa qímánniminai, ínnéeqá kai nárana nímifaqa naaqa, qufaqa misá qiqau, Maasá féemu moodáannai qisauku faqa noodáanna qaaraqánda faqa máqeeidaqa, faiqí ánaasee moómoosa uqanna máridaqa amanée maasá situáqai óonuree nárana moómoo feerauríanauree. ¹⁴⁻¹⁵Miqí qufanoo Yísufa narí faiqi námu qímánniminoo, ínnée faiqí ánaasee qímánnimifaqa rainá rainá máfi qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara faqa (50) moosáqa óoqu maríafa kafáa qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara faqa (50) moosáqa óoqu maríafa miqí kai máfi óoqumari máree fuaqa qufaqa miná faiqi námu qímánnimufaqa faiqí ánaasee miqí máfi óoqumári máree fiqau. Misákiqari faiqí kai (5,000) faifa tauséenna máriqau, óoni saqári áuqiqa maríqau. ¹⁶Óoqu mári fufanoo Yísufa féemu moodáannai qísauku faqa noodáanna qaaraqánda faqa qumáreenoo innaarúnaí óori uqéeraseenoo Ánutufinnai dúfi dúfi qímasee ásaukunoo féemu faqa noodáanna faqa ruqí ruqímasee narí faiqi námusaa soofaqa misá qumáreeqa faiqí ánaasee nímíqau. ¹⁷Nímufaqa noofanoo nímuaqufaqa átaraasa minnísoofaqa Yísuna faiqi námu mináúqa suqúsee uqáki rufanoo qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda (12) uqá qumbíqanau.

Peetooroofa Yísunara Ánutuna ásauku mundíranara qinau. Yísufa narí kúquaninnanara qímánniminai.

(Mataioo 16:13-28; Mareekoo 8:27-9:1)

¹⁸⁻¹⁹Moo kári Yísufa naríaraa óonuree innaaru qímarufaqa miná faiqi námu óonuroofanoo irámmirinoos qinau, faiqí ánaasee qiníara nána

fasiqa fee qídee qufaqa misá qiqau, akaqáusa Yoohaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoo fee qídaqa, akaqáusa aníara óoqai kuqufufá Eeriaafa fíndifinoo fee qídaqa, akaqáusa Ánutuna óoqeenaa tamummaqara fasiqauqakiqari moó fannoo kúqiranakiqari fíndi fínoo fee qídaqa. ²⁰⁻²² Yísufa miná iriséenoo irámmirinoo qinau misá miqí qiafaqa ínnée qiníara nánée fee qídee qufanoo Peetooroofa qinau, anée Ánutuna ásauku mundírafa máriananoommi qufanoo Yísufa áranaiqi qímanniminau ínnée mi-ufána sía moo fásiqa qímamiaqa qínée faiqí nímaaku uqanna márunausa márianaqa faiqí firaasá faqa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufasaa rakísirausa faqa firaa aupurarana qimiséeqa qiníara níkoqamásee kuqá darusáifaqa qaaramoó fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndifu másee káqi márirana qímiannoo.

²³ Yísufa quándaki aiqámausa qímannimidanoo qinau, faiqí moó fannoo qiní faqa fíraree qímasee qiní ufamáu fínafa narí márirana minníseenoo faasaambáasaana qiní ufasáara kuqá dáriranara amanaikídee qínafa qiní faqa fídanoora foora qiní ufamau fúannoo. ²⁴ Qinée minára maaqí qímasee qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo qinísaara kúqiranara ámuqusi márinanoo narí márirana afeedí inafa mifá narí márirana kakasíannoo. Moó fannoo qiníara narí márirana maaqóo minnísainafa narí márirana asumu máraannoo. ²⁵ Faiqí moó fannoo maa-maqánasaa úriqararafaikámafinoo aiqáma ainaina maqée ídanoo mári inafa marikínoo kúqinoo narí aunduráindaraana kurídíranaki fínanoo mi-qumiasanáfa fífau kadáapirumasee mároofa máriannoo. ²⁶ Faiqí ánaasee moó fannoo qiníara faqa qiní ufara faqa faiqí nífusaa asaurusee ákooqainafa márinaqa qinée faiqí nímaaku náaru inaarúnaindari qeeqá aréénarana faqa qeeqá qíkoona aréénarana faqa náaquqara andeeqara qangiroouqa faqa misá aréénarana faqa mináuqa namufaqa qumuréeqa mi-fasiqa anaaseesara faqa qisaurúsee qíkooqaannoo. ²⁷ Ínnée maa-ainainnára faqa íriaqa ínnée maqee máriasakiqari akaqáusa sía kúqirai káqimarifanoo Ánutuna innaarúnaindaraa ququsa qáfeefaranoo.

Áaqanasaa Yísufa innaarúna áfiri máranau.

(Mataioo 17:1-8; Mareekoo 9:2-8)

²⁸ Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoó fáasaana áiqaróofanoo Yísufa Peetooroona faqa Yoohaneena faqa Yameesana faqa nífiqeenoo moo áaqanai innaaru qírara óoru fíqau. Yísufa naríaraa innaaru qímarufaqa miná faiqi námu káqi faiqaqée ufanoo. ²⁹⁻³¹ Yísufa miqóo innaaru qídanoo moo óori áfiri mároofanoo miná qamunna káaqa éekara rinoo nífu dároodaraa inau. Qaara fasiqa tautúmaki kooroomáfufaqa Yísuna faqa ufa qímariqau. Miqandá Mooseesa Eeriaasa óoqai kúquqanda tautúmaki miqóo maqásaa misá

nífusaa innaarúna áreenaranaki kooroomáfiqa Yísufa qúsasaa Ánutuna ufamau fínoo Yeerusaree máqusai kúquaninnanara Yísuna faqa ufa qímariqau. ³²Peetooroofa narí faqa máruqanda faqa faiqaqée máriufofanoo fíndifiqa Yísuna káaqa qárana faqa mi-fasiqaqandá faqa níqa fee máriqau.

³³Mi-fasiqaqandá Yísuna áisée fírarufanoo Peetooroofa narí óosana sía írirai Yísuna qímaminoo qinau. Ufasáa rakísirafa, maasá maaqóo márunanoo ámiqidanoo. Maasá qaaramoo úiqaana máaqa maaqóo usakáanaura, aníara moó Mooseenara moó Eeriaanara moó usakáanaura. ³⁴⁻³⁵Peetooroofa káqi ufa qímarufanoo oonámu fannoo aniréenoo misá ititánnimaqássoofaqa rufíaqau. Rufíofanoo oonámukiqari ufa moó maaqí qinau. Maaná qíní qímaaku máridanoo qinée rusandeesámumasee máraafanafa, ínnée miná ufa kai íriaqa. ³⁶Mi-ufáfa taikáfufanoo misá qáfoofanoo Yísufa naríaraa kai miqóo márinau. Miqóoqari Yísuna faiqi námu miqóo máriusa mi-ainainná qáfoonara sía uqanna kooroo iqáu. Káaqa umeeráqau.

Yísufa kumaaráa aundurai áfaanna máruna aqiqanau.

(Mataioo 17:14-18; Mareekoo 9:14-27)

³⁷⁻³⁸Faiqée iqáqoofaqa minamúsa áaqanasaqari óoquroofaqa faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ani paqúrimasoofanoo misákiqari faiqí moó fannoo fáaqa rúmasee Yísuna qímaminoo qinau. Ufasáa rakísirafa qinée qeeqá qímuqusannai aní irámmiridaqa anée aniréenana qíní qímaaku moodáa kai maqaqáunnana qáfaa. ³⁹⁻⁴⁰Fáafasaaqa moó fannoo maqee maqee fáaqa rúmasee miná áakufifanoo rafúseeqee maqásaa áqusaifanoo teendaaróoni márifanoo óokiari qáqara faka fakídanoo, maqee maqee miqidanoo sía adooáidanoo. Qinée aní faiqi námu maaqóo máriasasaa qeeqá qímuqusannai irámmirunaqa amaniafanoo sía amana áfaqee. ⁴¹⁻⁴²Yísufa iriséenoo qímaminau, ínnée qíní ufara sía ánoonee qímariasaa káqi rúnna fímariasaa máriaifanoo. Qinée kísaaqasaa fee ínni faqa márianauree kísaaqasaa fee ínni ummaaráa foora akuaqée ianáuree. Miqí qímasee mi-fasiqána qímaminau, aneenná ámaaku máree maí ánia qufanoo mi-kumaaraafá áni márufanoo fáafasaaqa fannoo miná arurutúkueeqeenoo maqásaa áqusoofanoo teendaaróoninoo qáqara faka fakinau. Yísufa mi-faafasaaqána amambainá qufanoo fifufanoo Yísufa mi-faiqína andeeqáseenoo narí ákoona kafáa áminau. ⁴³Faiqí ánaasee miná qáfamasee Ánutuna náaquqara afeeka qáfamasee rufíaqau.

Yísufa narí kúquaninnanara kafáa qímanniminau.

(Mataioo 17:22-23; Mareekoo 9:30-32, 44-45)

⁴⁴⁻⁴⁵Faiqí ánaasee Yísufa áuqoo áinainara náaquqoofaqa narí qímami narí qímami másoofanoo, Yísufa quándaki narí faiqi námu qímanniminoo qinau, ínnée máa qímannimianaqa sía aunúqa ámiqimasee íriaqa.

Qinée faiqí nímaaku uqanna Ánutufa qíní maréeqee faiqí faiqi nísaukuki quqáqísáinaqa dárifaranoo fee qufaqa sía mi-ufána óosana íriqau, Ánutufa misá írirana ititásoofaqa sía íriqau, Yísuna irámmirianeer rusía minnísaqau.

Yísuna faiqi námuki yáfee úriqararafa márídanoo fee qiqau.

(Mataioo 18:1-5; Mareekoo 9:33-37)

⁴⁶Moo kári Yísuna faiqi námu maasákiqari yáfee úriqararafa márídanoo qímasee narínni narínni ufa raináqau. ⁴⁷⁻⁴⁸Yísufa naríkai misá ufa iriséeno akooqoofano faiqi ánaaqi moó maraséeno narí aaqá kíkíqamasee miná kíkíqa ususéeno narí faiqi námu qímannimínanau. Yáfee moó fannoo qíníara irisée maa-kaqikaa faiqína óonudupirana óonu asasammásee ámiqi ámiqimma áisainafa qíní uqanna qíqoondikídanoo, kafáa yáfee moó fannoo qíní óonu asasammásee qíqoondikínafa qíní díqíqoona Ánutuna áqoondikídanoo. Ínnikiqari óorudupirafa mifá ínni úriqararafa márídanoo.

Moó fannoo Yísuna áuqusaa fáafasaaqa aqíqanau.

(Mareekoo 9:38-40)

⁴⁹Yoohaneefa mi-ufána ákiaqara Yísuna qímaminoo qináu. Óo maasá úriqararafa, innau moo fásiqa fannoo moosáa aní áuqunnai mandá fáafasaaqa faiqí aundurákinaana aqíqée marufaqa maasá qáfamasee qáoo qíqíafana, mifá sía maasá faqa nímarunara qáoo qíqíafana. ⁵⁰Yísufa miná iriséeno qímaminau sía minára qáoo qiaqa, sía namuqáa márídanoofau miqíní maasá qíqoondi márídanoo miqídanoo.

Moó Samaria máqannaasa Yísunara moósa fúannee qiqau.

⁵¹Yísufa Kariree máqa maaqaki níniufano innaarúnnai óorufuaninna aukuaana adeedí roofano Yeerusareenni óori quandánau. ⁵²Samaria máqa maaqaki faiqanóo fídanoo faiqí akaqáusa níqíqoofaqa indaarú Samaria moo máqusaki faiqáaninnanara deedaqiaqeera qímannimírara níqíqanau. ⁵³Óonuree mi-maqúsánaasa qímannimufafa misá qiqau maasá namuqáa maqúsai Yeerusaree máqusai fídanoo fee qímasee qáoo sía maaqóo faiqáannee qiqau. ⁵⁴⁻⁵⁶Miná faiqiqára Yameesasa Yoohaneesa miqandá minára iriséeqa níranaqoofaqa Yísuna qímamiqau, Karaambáiqua amanée maasá innaarúnaindaraa ídara qínanoo qumurée misá qáma taikáannoo fee qufanoo Yísufa quándaki miqandá nimambainá qímasee qáoo qímaseeno áiqareeno moo máqusai finau.

Yísufa naríara qináu, qinée qínaamu síaisee qináu.

(Mataioo 8:19-22)

⁵⁷Misá aanái fímarufano faiqí moó fannoo Yísuna qímaminoo qináu. Anée yái fee maqúsa maqúsa fínaqa qinée aní faqa fuanáura. ⁵⁸⁻⁶⁰Yísufa

iriséenoo qímaminoo qinau. Káasau fainiuqa óonaamarai faiqáasa márídaqa ufiniuqá faqa nínaamu faqaasa márídaqa, qinée faiqí nímaaku yái fee qeeqá qíkíaqá rúmasee fee faiqaanáuree, faiqára máqa síaisa márídaqa, qíní faqa finnáree. Miqí qímasee qímamiseenoo Yísufa fídanoo moo fásiqa áaranau, anée anirée qíní faqa fúannee qufanoo mi-fasiqáfa qinoo qíní qíkoofa kúqirarammi márifaqa mifá kuqufínaqa ákundamasee aní faqa fuanáura amanée qinée miqíanáuree qufanoo Yísufa qinau. Sáina náaruara kúqiranaki fifándinausá kai náriqa kúqinausa níkundaqa. Anée Ánutuna quqúsaki kéeqara ufa faiqí ánaasee qímannimínanua. ⁶¹Faiqí moó fannoo Yísuna qímaminau úriqararafa qinée aní faqa fírarídaqa qeeqá maqúsai náaree óonuree qeeqá qíkaqaafasaa nímanda másee ánianauree qufanoo Yísufa qímaminau. ⁶²Faiqí moó fannoo sáunu qumáreenoo nandí áumuru arumáree múnú kasaaqái quqéemarífa miqímária fasiqausa sía amaná innaarúna ququsa sáika amaná márefaránoo.

Yísufa narí fúaninna máqusa máqusanai niqiqoofaqa fiqau.

10 ¹⁻²Marikínoo Yísufa faiqí moómoosa rusandeesámumaseenoo qaara kái qaara kái niqíqéenoo máaqanna máaqanna Yísufa narí fúanínannai indaarú fuaqéera niqíqámáseenoo qímanniminau áfuqakinaa nandí aiqí maríanara foora tatafínoo rairaaínoo márídanoo moómoo fasiqa anaasee márídaqa aiqú innaarúnai quqéemaríasa óodaa márídaqa. Ínnee súana ákoofinnai innaaru qífanoo aiqífandínausa níminaqa dadaaqíqa súana aiqúaqeera. ³Dóo fuaqa, qinée qíní sipsípa ánaaqi káaqa reendeenímariasa káasau faini qámgaanai ínni niqíqáídaqa. ⁴Ínnee afuneé úqa áakauqa fee níku ánaamu fee sía máree fuaqa, aanái fídaqa faiqí sía nímandaaqa. Ínnee maqúsai óonuree faiqí moóna máaqaki kéeqarara maaqí qiaqa Ánutuna asooárafa maa-maqánaki máriani. ⁵⁻⁶Asoóaranara rímari fasiqafa minakí márinana aní afaaqóoqa qírana mínásaa máriani, sía asooáranara rímarí fasiqafa minakí márinana anée afaaqóoqa qíra ufa qímamiannana kafáa máraa. ⁷Ínnee maqúsa maqusa fídaqa yáqoo máaqaki fee kéeqafíqa minakí márídaqa mifá níminna nárana nammarína káqi naaqa. Ínnee ínniqa saika ímari fasiqana kadáapirana ákiaqara ámimaríafanoo, dóo ínnee faqa saika fasiqauqa máriafanoo, misá nárana nímiqafa káqi naaqa ínni kadáapirana ákiaqara márídanoo. Sía aiqáma maaqakiaqa kéeqafida naqá nuaqa, moodáa máaqaki kai máriaqa. ⁸⁻⁹Ínnee maqúsa maqusa óonuraifaqa misá ínni níqoondikídaqa nárana nammári nímiqafa káqi naaqa, námasee mi-maqusánakina aurínausa andeeqánnimaqasee maaqí qímasee qímannimiaqa. Ánutuna innaarúna ququsa fannoo ínni rafúsu quqárirara adeedí ranóo márídanoo. ¹⁰Ínnee moo máqusaki óonuraifaqa misá sía ínni ámiqi ámiqimánnimaqaiifaqa ínnee maqúsa

qámbaanai máridaqa maaqí qímasee qímannimiaqa. ¹¹ Ínni maqúsa kookoomma fannoo maasá qífaaqai atooqáfifaqa maasá rukéeqee ínniqa nifaaqai áqíqa, maa-ufána ámiqimasee íriaqa Ánutuna innaarúna ququsa fannoo ínni naaqá ani márifaqa minnísaafricanoo. ¹² Qíní faiqi námu qínée Yísusa ínni qímannimidaqa kásooqaqee Ánutufa faiqi ánaasee ufa írira faasaana aniráinanoo ínnée kookoomma nímaqaaqoosa Ánutufa sía rauqí nimaqáannoo Soodooma máqusanaasa mandá óosana máree marúna ákiaqara Ánutufa káqikaqoo rauqí nimaqáannoo kookoomma akunnímaqaaqa sía rauqí nimaqáannoo, kuqá narúannoo.

Yísufa qaara maqusanaasa niqiqanau.

(Mataioo 11:20-24)

¹³⁻¹⁴ Óo Koorasinna máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa qínée ínniara qimudáoo qídaqa ínni nárirafa firaafá máriannoo. Beetasaida máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa ínni nárirafa faqa firaafá máriannoo. Tíree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa ánaamuru aamína máriasa qínée mi-maqusaqandáki faiqi sía amanaikímari ainaina moó misáki áuqaanaqau misá dauní dauni iriséeqau misá dooná dandá kookoomma afaqá náriqa nifaaqai akusée ikífaafau qífau náriqa mandá óosana minnísee dauní quandásee qíní ufamáu finí. Kooroosinna máqusanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa ínniki moómoo náaquqemari ainaina áuqaafannaqa sía ínneeqa mandá óosana minnísaqau. Fíraa ufa írira aukuaana aniráinanoo Ánutufa Tíree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa nárídanoo káqikaqoo nífaaannoo. Ínnée Kooroosinna máqusanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa sía nífaaannoo firaaqóo ínni nárúannoo. ¹⁵ Kapeeranaumma máqusanaasa ínniara faqa qianúra ínneeqa nifaaqara mara máree úrimariana ínni maqúsara faqa únnaqimásee innaarúna maqusa fooqáa fee qímariafricanoo miná akiaqara Ánutufa ínni maqúsa námufaqa mindári rarisámeeqeenoo idáki áqumisaannoo.

¹⁶ Yísufa quandáfi narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Yá fasiqa ánaasee fee ínni ufa írianinafa qíní ufa uqanna íriannoo. Yá fasiqa ánaasee fee ínni ufa rukíainafa qíní futeeqáannoo, yá fasiqa ánaasee fee qíní ufa sía írínafa qíní diqiqainá Ánutuna futeeqáannoo.

Sía áfaannauqara asasiaqa innaarúnai fifandínnanara asasiaqa.

¹⁷⁻¹⁹ Yísufa niqiqoo fásiquasa maqúsa maqusa níniufaqa aniréeqqa firaaqóo asasamásee Yísuna qímamiqau. Óo karaambáiqua fíraa ainaina fáafasaaqa maasá aní áuqu rámassee niqíqáunaqa dóo faiqi naunduráindari ráudamaki sandéea. Yísufa irisée qímanniminau eéoo qínée Sadanna qáfeeqa mífá innaarúnaindari aakuasáara foora maqásaa áqufinau. Ínnée íriaqa qínée afeeka ínni nímunaqa sakánisaa fee

fárukasaa fee níku rámasaifanoo sía ukaqá nímiannoo ínni namuqáa Sadannana óosana óosana afeeka fannoo sía ínni náruannoo. ²⁰Dóo miqínnoo márifaqa máa ánoona áinaina qímannimidaqa, fáafasaaqa ínni ufa irisée eedóo qímarianara sía minára asasiaqa máa-ainainnára asasiaqa, ínni núqu innaarúna ququsaki mári papiqanaki ákararinoo máridanoo, minára kai asasiaqa.

Írirana faqaasa ititannimaqásee káiqueesa kooroo ináu.
(Mataioo 11:25-27; 13:16-17)

²¹Yísufa mi-ufána qímannimisooфанoo Ánutuna náaquqara maraquana fannoo Yísuna asasírana ámuфанoo Ánutunara maaqí qímasee innaaru qinau. Óo qiní qíkoofa innaarúna faqa maa-maqána faqa karaambáiqua dúfi dúfi anée qinée maqee maqee qímannimunnufana írirana faqaasa nífusaa rafáaqafunniseenana írirana síaisa qiní faiqi námu kooroománnimaqee máriananoo. Eeóo qiní qíkoofa aneenná áidirafa miqímminoo máridanoo. ²²⁻²³Yísufa káqi innaaru qídanoo narí ákoona qímaminau, qiní qíkoofa aiqáma ainaina qiní kai qimiqaifá máridanoo, faiqi moó fannoo sía aní ámaakura ámiqimasee íridanoo anée qiní qíkoofa kai ámiqimasee qiníara írimariananoo kafáa faiqi moó fannoo sía qiní qíkoonara íridanoo ámaaku fannóo kai aníara íridanoo qinée qeeqákai irisée quqannífiqee márunausa faqa aníara írifaranoo. Miqí qídanoo innaaru qímasee quandáfi narí faiqi námu umeenní qímanniminau. Ínni aiqáma ámiqira ainaina faiqi sía amanaikímari ainainauqa uqannífiqaunaqa qáfamasaafanoo ínni asasírafa firaafá máridanoo. ²⁴Qinée ínni qímannimidaqa óoqai tamummáqara fasiqauqa faqa karaambáiqua faqa ínnée maqee qáfeemaria ainainausa faiqi sía amanaikímaria ainainausa faqa qáfaaqaa ímarufaqa sía qáfaqau, misá ínnée maqee qiní ufa írimaria ufausa íriaqaa ímarufaqa sía íriqau.

Aiqáma sandufauqa úriqararanara qímanniminau.

²⁵⁻²⁶Yísufa miqí qímarufanoo Mooseena sándufa akoofása fannoo aniréenoo Yísuna ákari maqararee qímasee qímaminoo qinau. Ufasáa rakísirafa qinée nána saika fee marasée náaru náaru máriranaki fuanáuree qufanoo Yísufa qímaminau, óoqai tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa anée ásaana rúmasee nána ufa fee írinanee. ²⁷Mi-fasiqáfa iriséenoo Yísuna qímaminau, maa-ufána ásaana riqa, ínnée ínneeqa nímuqusa nimana afeeka faqa írirana faqa mi-tianá aiqámannai íriranannai faqa karaambáiqua Ánutunara nídimarinaqa nímuqusiani. Kafáa maaqí qímasee moo ásaana riqa anée aneenná aqoónausara aninná afaaqara foora misára áidinoo ámuqusiani. ²⁸Yísufa mi-ufána iriséenoo mi-fasiqána qímaminau, dóo aní ufa ánoona máridanoo mi-ufamaú kai fídana náaru náaru márirana paqúrinanaroo.

29-30 Mi-ufána Yísuna qímamufa mi-fasiqána Mooseena sándufa akoofása asaurirana amiséenoo naríara andeeqáranaki márianauree qímaseenoo narí amoo qímaseenoo Yísuna kafáa irámmirinau. Yáfee qiní qiqoónafa márídanoo fee qufanoo Yísufa qímaminau faiqí moó fannoo Yeerusareendari Yeerikoo máqusai óoqu fímarufanoo úmmuarimaria fasiqausa aanái miná paqúrimasee dóo áru quqásee miná afaaqa áinaina máree fífufanoo kúqiara foora miqóo rinoó márinau. 31 Mi-faasaanná amaana máqasaa aanáiqikirafa mi-aatatá óoqu fídanoo aru quqáqoo fasiqana qáfeenoo dínni aana áfaindaqa fíqa ránau. 32 Miqí kai ínoo amaana máqaki aináinimarifa moó Reefina áti fannoo mi-aatatá óoqu fídanoo óoqurama qáfamasee dínni aana áfaindanai óoqiaaqaree finau.

33-34 Miná ánaaqiana faiqí moó fannoo Isaraee máqannaasa namuqáa márufa Samaria máqannaafa mi-aatatá óoqu fídanoo aru quqáqoo fasiqana misá namuqáa Isaraee máqannaana qáfamaseenoo firaqóo ámuqusufanoo uáinna nammari faqa fadaméena faqa miná áfaaqa atekáranaki akuséenoo banísannai rumbáseenoo mi-fasiqána raúseeqeenoo narí doonkísaa quqáseenoo áfíqeenoo maqúsai óonureenoo pasindíafa máaqaki quqáseenoo minakí márídanoo rakísi márinau. 35 Faiqée iqáqoofanoo mi-fasiqáfa máaqasaa rakísirana qaaraqánda munnimma amiséenoo qímaminau anée maa-munnimmána maraséenana maanása rakísimarinanoo munnimma sía amanaikínaqa aniréeqa moó faqa aní ámianauree qímaseenoo quqásee finau.

36-37 Yísufa mi-ufána Reefina áti máru fasiqana qímamiseenoo irámmirinau yáfee áru fasiqana aqoónafa márídanoo fee qufanoo Reefina áti fannoo qinau, minára ámuqusimari fasiqafá kai, qufanoo Yísufa qinau dóo anée faqa fídana miqíkai ía.

Maratafa moómoo nárana suqéenoo óonu áuqee ani áuqee kaukaata qínau.

38 Miqóoqari Yísufa narí faiqi námu faqa fídanoo moo máqusai óonuroofanoo ánaasee moó miná áuqu Maratafa Yísuna áfíqeenoo narí máaqaki múnuseenoo ámiqi ámiqimamaqanau. 39 Maratana ánaaafa Yísuna ánoona amaráfa Máriafa mifá faqa márídanoo Yísufa Ánutuna ufa qímannimimarufanoo Máriafa Yísuna aaqá óoqufaaqeídanoo miná ufa írimarinau. 40-41 Yísufa faqa miná faiqi námufafa márúnara Maratafa naríaraa nárana suqéenoo deedaqínoo ímarufanoo aundurá dapikúfanoo Yísuna qímaminau karaambáiq qiní qínasaafa aiqáma saika kadáapi qiní kai qímínoo sía fee minára íridanee, qímaminanoo anirée dadaaqáni qufanoo Yísufa qímaminau óo Marata, Marata, aní óosana óosana narana suqáranara ámuqusimarifanoo aundurá dapiki márífana áaqee maríananoo. 42 Anée moodáa nárana suqáqaana mifá amanaikínoo márídanoo aní ánaaafa Máriafa andeeqára ainaina máreenoo Ánutuna

ufa reendeénamafinoo íridanoo, qinée sía mi-ainainná minásaaqaraana raffaanaura.

Yísufa innaaru firaana uqannífiqanau.

(Mataioo 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹⁻² Moo kári Yísufa moo átinai márídanoo innaaru qímarufanoo miná faiqi námukiqari moó fannoo óonureenoo qímaminau, Karaambáiqu Yoohaneefa nammári ními marúfa narí faiqi námu innaaru qíra óosana uqannífiqoondee ínana anée faqa maasá uqannífiqaa qufanoo Yísufa eedóo qímasee qinau, ínnée innaaru qírara maaqí qímasee qiaqanáni.

Qípoo aní áuqu náaquqarafa úriqararafa máríani,
Aní innaarúnai ququsa maa-maqánasaa kambíqaani

³⁻⁴ Maasá maqee maqee naanná nárana qímia.

Aiqámausa mandá oosana maasá nímiáfafa miná ákiaqara minínnisaidaqa minára anée maasá naanna rámasee miná amana kái maasá mandá ainaina akiaqara minní qísaa,

Anée sía maasá maréeqeenana afeeka nimaniranaki quqánnisaa.

⁵⁻⁶ Miqí qímaseenoo Yísufa kafáa narí faiqi námu qímannimínav faiqí moó fannoo eendá ámuqusai narí áqoondee máaqai óonuree qímamiannoo, Óo qiní qíqoondee anée qaaramoó fēemu qíminaqa qinée máree múnú qeeqá qíqoondee ámia, mifá níanaindari aní márífanoo qiní nárana sía márífaqa. ⁷ Miqí qínanoo miná áqoondee fannoo maaqí qíannoo Óo náqimásee fíndi fuanáuree faiqi ánaasee námufafa faiaqáqee idaqa kooqí ititánnoo márídanoo. ⁸ Mi-fasiqáfa náqi fee íannoo nárana ámiranara ákooqaidanoo miná áqoondee máríanínnara faqa sía amana fíndifi mara ámiannoo. Anée faqa aní áqoondee márínana sía asaurínnaranoo fuki faakí qímarínanoo aní fuki faaki qírana taikáanifeera fíndifi mara ámiannoo.

⁹ Qinée minára irisée ínni qímannimidaqa ínnée faqa miqíkai íqa Ánutunara innaaru qífanoo ínnée sárauínna ainaina ínni nímiannoo, ínnée Ánutufínnai randéeqa ánoona paqúrifara ínnée Ánutuna kooqí árífanoo atúasee nímiannoo. ¹⁰ Aiqáma innaaru qímariasa máreefaranoo randée maríasa paqúrifaranoo kooqísaa kúkusimariasa kúkusifanoo atúaannoo. ¹¹ Qinée faiqi níkausa ínni qímannimidaqa ínnéeqa nímaaku noodáannara qífaqa mandá sákani nímiáfaree, sía nímiáfara noodáanna nímiáfara. ¹² Misá kookooráana áruuara qífaqa ínnée fárúka nímiáfaree sía nímiáfara. ¹³ Ínnée mandá óosana máree maríasa márífanoo ínnéeqa faiqi námu innaaru qiafaqa ámiqira ainaina kái nímiáfafanoo. Innaarúnai níkoofa ámiqirafa uqanna márídanoo minára innaaru qímarinausa minára firaaqóo ámiqirana amana kái narí náaquqara andeeqara maraquna nímiannoo.

Beeraseeburánannai áfaanna aqiqárana óosana qímanniminau.
(*Mataioo 12:22-30; Mareekoo 3:20-27*)

¹⁴⁻¹⁵ Moo kári Yísufa faiqí aundurákināa fáafasaaqa aqiqárara imarufanoo, mi-faafasaaqáfa mi-faiqína ufa rafáaqafufanoo sía ufa qímarināu. Yísufa fáafasaaqa aqiqámásoofanoo mi-fasiqáfa ufa qinau. Faiqí ánaasee miná qáfamasee náaquqoofaqa ruffasee akaqáusa Yísuna áqidaqa qiqau, áfaannauqa úriqararafa miná áuqu Beeraseeburafa afeeka Yísuna ámfifanoo quándaki fáafasaaqa nífaqaidanoo. ¹⁶ Akaqáusa miná ueeqáraree qímasee qiqau Yísunara faiqí sía amanaikímari ainaina áuqusainaqa maasá aníara kúqaa Ánutufinaindari qúmu fee qianúra. ¹⁷⁻¹⁸ Yísufa fáasai misá naundurákināa írirana iriséenoo narí áfaannauqa afeekannái fáafasaaqa aqiqoonára ákooqoofanoo níqinoo qinau. Moo máqannaasa náriqa maqannaasa faqa óonu rakée ani rakéemafi rákidaqa sía kísaaqasaa márifara, dauní kúqifaranoo. Moodáa maqaki máriasa faqa óonu rakée ani rakée íqa qúsasaa moodáa moodáa mákidaqa fúrufarifaranoo. Sadannana quqúsakinaasa miqíkai íqa óonu rakée ani rakéemafíqa náqimásee afeekaífaree. Ínnee qiníara áfaannauqa úriqararana miná áuqu Beeraseeburanannai fáafasaaqa aqiqéenoo fee qímasaida únna qímaríafanoo. ¹⁹ Qínée minánnai fáafasaaqa nífaqaanaqa ínnee yánee áuqu rámasaídaqa fáafasaaqa nífaqaidee, ínnee sía Beeraseeburana áuqu rámasée miqí maríafanoo ínnee andeeqásee Ánutuna áuqu rámasée áfaanna nífaqee maríafanoo. Miqí maríanara ínniqa fáafasaaqa nífaqee máriafa ínni ufa fannoo qiní díqira ufa qímariana ateekáidanoo. ²⁰ Qínée sía Beeraseeburana afeekannáifau fáafasaaqa nífaqaidau Ánutuna náaquqara afeekannái nífaqee márúnausa márúnnanara akooqóo márídanoo. Miqí márúnnanara Ánutuna quqúsa ínniki dóo animárinara kooroo ídanoo.

²¹⁻²² Afeeka fasiqa Sadannafa ámudaanaíqi marífa durú sáamu deedaqamásee márífanoo miná aqáma ainaina ámiqinoo máriannoo, sía moó fannoo úmmuariannoo. Afeeka fasiqa Sadannana úriqararafa uqanna qínée Yísusa aniréeqa mi-fasiqána radámuseeqa miná faakána durú sáamu ainaina maréeqeeqa qeeqá qíku qísauku nímianauranoo. ²³ Faiqí moó fannoo sía qiní qiqoondi márínafa qiní namuqáa márídanoo sía qiní dadaaqída óonu suqú ani suqú ímarífa, máreeqaida áquraaruki marífa márídanoo.

Afaanna narí aqoónausa nífiqeenoo narí márúnnaki kéeqarana
kíkiqa úsinoo márída.
(*Mataioo 12:43-45*)

²⁴⁻²⁶ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Mandá fáafasaaqa faiqí aundurákiqari máaqakiqariara foora ráudee aadána máqa máqa

óombura maqa maaqaki aakaaqakí óonuree anirée inoo nídanoo adooáranara randáisianoo maaqí qímasee óonumafi írinoo qinau sáinaqa qinée qeeqá quqásee ániáfanna fasiqana aunduráki kafáa fúa, qímaseenoo óonuree qáfoofanoo mi-fasiqána aunduráki máaqara foora damúninoo márídanoo andeeqánnoo márufanoo qáfamasee ooóo qímasee kafáa óonurandee ani aqoónna fáafasaaqauqa aiqámausa misá mandáinaina úriqararaura kai dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda marasée (7) nífiqamareenoo mi-fasiqána aunduráki kéeqafi maríqau. Márufanoo óoqai moodáa fáafasaaqa márufanoo mi-fasiqáfa káqikaaqoo mandáinainaki márítau, maqee firaqóo mandáikuqanna inoo márídanoo.

Ánutuna ufamau fímariasa ánoona asasírausa márídaqa.

²⁷Yísufa mi-ufána qímannimufanoo ánaasee moó fannoo faiqí ánaasee qámbaanaindari fíndifi qímaminoo qinau. Aní maqaséenoo náamma ánimari anaaseefa aníara ámiqira qímaaku fee qímaseenoo firaqóo asasíra ánaasee márídanoo. ²⁸Miqí qufanoo Yísufa quandáfi mi-ufána qáo qínnoo qinau, ábee Ánutuna ufa irisée mi-maú fímariasa misá kai firaqóo asasírausa márídaqa.

Yísufa narí kúquaninnanara Yoonnaana kíkíqa usinau.

(Mataioo 12:38-42)

²⁹Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna rafúsu quqárumáfufanoo Yísufa káqi qímanniminoo qinau, Máa maqee áukuana mária fasiqa anaaseesa firaqóo mandá óosana máree maríasa misá Ánutufinnaindari qíníara faiqí sía amanaikímari ainaina áuquanaqa kúqaa Ánutufinaindari ánífeeqianaura fífau miqí qímariasa misá mi-iriráfa mandá óosana nímidanoo. ³⁰Sía innaarúnai kooroo íra ainaina fúka uqannífiqaanaura náuraafa Yoonaanaindi mífá kai káqi márídanoo, Yoonaafa óoqai Nineefee máqusanaasa Ánutuna ufa kooroománniminai, miqí kai íqa qinée faiqí nímaaku uqanna maqee máriasa Ánutuna ufa kooroománnimaqaanaura. ³¹Kásooqaqee náaru Ánutufa faiqí ánaasee ufa írira fáasaanasaa Seebaa máqannaasa úriqarara ánaasee fannoo fíndifi máa maqee máriasa ínni níquraraannoo. Mi-anaaseefá níanaindari Sooroomoonnana írirana faqaa ufa íriraree qímasee áninai. Dóo maqee fáasaana qinée Sooroomoonnana úriqararaura animáridaqa ínnée sía qíní ufa írimariafanoo minásaara mi-anaaseefá ínni níquraraannoo. ³²Kásooqaqee náaru Ánutufa faiqí ánaasee ufa írira fáasaanasaa Nineefee máqusanaasa fíndifi maqee máriasa ínni níqurareefaranoo, misá óoqai Yoonaanakíqari Ánutuna ufa iriséeqa náriqa mandá ainaina maqásaa quqásee Ánutuna áfusaa reendeenámmitau. Maqee qinée Yoonana úriqararaura animárunaqa ínnée sía qíní ufa írimariafanoo minásaara Nineefee máqusanaasa ínni níqura réefaranoo.

Yísufa rambiara quandára ufa kafáa qímanniminau.

(Mataioo 5:15; 6:22-23)

³³Yísufa káqi qímannimidanoo qinau, faiqí moó fannoo qóoma qumbísee dífaaninnai sía rafáaqafuannoo akooqóo quqásainanoo káaqa qéemarínaqa faiqí ánaasee máaqaki kéeqafi ámiqimasee qáfaaqee qímasee akooqóo quqáidanoo. ³⁴Anée páapaaira óosana faqaafa máriananoo áfu aundurá káaqa qárafa márifa máriananoo. Anée tatamáqira óosana faqaafa márianánoo áfu aundurá asukuna árinoo márídanoo. ³⁵⁻³⁶Ínnee qá kai minára rakísiaqa ínni nífu naundurá káaqa qárana tatamáqira oosana fannoo rafáaqafuandoora, ínni nífu naunduráki tatamáqira óosana káqikaafa faqa sía márínaqa ínni naundurái márifa faqa ínnée nímaria óosana faqa káaqa aréenaannoo.

Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa niqiganau.

(Mataioo 23:1-36; Mareekoo 12:38-40)

³⁷Yísufa ufa qímannimi taikásoofanoo Farisai ámaana ufa qímarufa Yísunara anirée qíní máaqaki óonuree nárana náannee qufanoo eedóo qímasee miná máaqaki miná faqa óonuree óoqu marífi nárana nanau. ³⁸Farisai ámaana ufa qímarufa Yísuna óosana qáfamasee tautínoo qinau, maa-fasiqáfa sía maasá óosana máreenoo ásaquirai náidanoo káqi náidanoo ufa rukíee marífa márídanoo. ³⁹Karaambáiqá narí kai miná írirana iriséeno qímaminoo qinau, Qíní ufa íria, ínnée Farisai ámaana qímariasa ínni márirana piríta káafa fooqáafa máriaafa adisáa kai findaukéé maríafanoo aunduráki faiqí nárirana faqa mandáinaina óosana óosana faqa ikairí faqa ínni naundurá qumbiqánoo márídanoo. ⁴⁰Ínnée fúrufari maríafanoo ínnée Ánutunara piríta káafa adi kái áuqimarífee fee qídee aundurá sía áuqífee fee qídee mifá aundurá faqa áuqusee qáfee marífa márídanoo ⁴¹Ínnée ínneeqa naundurá ánukamásaifanoo ínni nifaaqa aiqáma ánukanoo máriannoo.

⁴²Óo Farisai ámaana ufamau fímariasa ínni nárírafa firaafá máriannoo, ínnée ínneeqara maasá Ánutuna ufamáu fídaqa áfuqakinaana óosana óosana adíafaaira ainaina rainásee akaqána Ánutuna ámidaqee qímasee quándaki andeeqára márirana faqa Ánutunara ríranara faqa minnísee maríasa máriaafanoo.

⁴³Óo Farisai ámaana ufa qímariasa ínni nárírafa firaafá máriannoo ínni mandóosana maaqímminoo márídanoo. Ínnée amaana máaqaki kéeqaidaqa nóorisaa óoqu máriranara firaaqóo rímariasa máriaafanoo, ínnée makéetakiqa fímariafaqa faiqí ánaasee ínni nóoriara ruffíasee ámiqímasee nímandaranara rímariasa máriaafanoo. ⁴⁴Ínni náríranara írifanoo náaquqaani, ínnée faiqí madika sía qáfoosara foora máriaafanoo faiqí sía qáfarai káqi mi-maú fídaqa ínniara ámiqira fasiqafee qímasaídaqa ínni naunduráki putaa íranara sía írimariasas.

⁴⁵ Yísufa miqí qufanoo Mooseena sándufa akoofása moó fannoo qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa anée mi-ufánannai maasá faqa mandáikammá qímaqaananoo. ⁴⁶ Yísufa iriséenoo miná faqa qímaminau, ínnée Mooseena sándufasaa rakísirausa ínni nárirafa faqa firaafá máridanoo náaquqaani. Ínnée ínneeqa faiqí faiqi maqásaa sánda úfana óosana óosanannai niqóónausa ummaara nárímari ummaarana faiqí ánaasee nífaariki nimiséé sía káqikaaqóo dadaaqídaqa ínneeqa nísauku amuka faqa sía quqásee minánnai ummaara káqikaaqóo dadaaqí maríasaa máriafanoo. ⁴⁷ Ínneeqa náríranara írifanoo náaquqaani, ínni níkausa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá narusée níkundee márufafa, ínnée misá faiqi námu óonuree ínni níkausamara náriusa mádikasaa ámiqira óoni fee saqári fee taatuqée andanda faqa úmmaqi maríasaa máriafanoo. ⁴⁸ Ínnée ínneeqa níkausa mandóosanara ámiqira oosanee qímasee miqí maríafanoo misá tamummáqara fasiqauqa narusoofa ínnée misá madikai ámiqi ámiqimáriasa máriafanoo. ⁴⁹ Ánutufa minára iriséenoo narí íriranannai maa-ufána qinau, qíní tamummáqara fasiqauqa faqa qíní ufa mara nímimariasa faqa Isaraee máqannaasa máriannai niqiqáifaqa misá akaqáusa kuqá narusée akaqáusa aupúrarana nímifaranoo. ⁵⁰ Óoqai Abeerana áriranasaaqari náriqa ániifaqa Seekariana áriranasaa náaquqara amaana maqaki tatúfira qaında dínni náaquqara oosirafa dínni qámbaana Seekariana áriqau. ⁵¹ Mi-aigama kuqannarirána ákiaqara qinée aiqáma maréeqee maqee máriasasaa quqánaura.

⁵² Ínnée Mooseena sándufa akoofásauqa ínni nárirafa firaafá márínara náaquqaani, ínnée innaarúnai fímaria irirafa kooqí kíqara foora ínneeqá rafáaqafusee sía atúasee kéeqeefaranoo faiqí ánaasee mi-kooqínaki kéeqarara ímariafaqa ínnée rafáaqafi maríasaa máriafanoo.

⁵³ Yísufa mi-maqusána minnísoofaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Yísuna áriraree qímasee óosana óosana úfannai ufaanará foora fufí maríqau. ⁵⁴ Misá áranaiqi óosana óosana ainainara írámmiriana áaqainaqa rumbánauree qímariqau.

Yísufa aaquqíra ufa faqa poodúqara ufa faqa qímanniminau.

(Mataioo 10:26-27)

12 ¹ Mi-karí faiqí ánaasee moómoosa uqanna Yísufinnai ani suqúfufaqa narísaa narísaa faqa níku rée maríqau. Yísufa ufa qímannimiraree qímaseenoo narí faiqi námu náaree qímanniminoo qinau. Ínnée Farisai ámaana ufa qímariasa misá atiqéemari ooruku anoonara foora rufíeeqa eeráiriaqa misá ooruku maaqímmidanoo misá faiqí ánaasee amaana ufa qímannimisaida náriqa maqándanai mandáinaina máraidaqa misá miqímaria ooruku anoonara foora ínnée eeráiriaqee qídaqa. ² Aiqáma rafáaqafira ainaina kásooqaqee

Ánutufa aiqúsaina akooqóo máriannoo aiqáma kukéeqara ainaina faqa kásooqaqee kooroomáfinoo akooqóo máriannoo. Farisai ámaana ufa qímariasaa qaaraikírana faqa kooroo íannoo. ³Ínni faqa qímannimidaqa ínnée asukunakí faiqí ánaasee qímannimira ufa kásooqaqee Ánutufa aiqámausa nífusaa fáasaana kooroo ínaqa írifaranoo. Nána ufa fee máaqaki mooná áaqooki qímaminna úfana máaqa ataufakaaqara foora miqóoqari fí fí qímasee aiqámausa qímannimifaranoo.

Sía nifaaqa árimariasara rufíaaqee ufafa.

(Mataioo 10:28-31)

⁴Qiní qíqoondiuqa ínni qímannimidaqa ínni nipata kái kuqá narusée miqóoqari moo mándainaina sía amana níminausara misára sía ínnée rufíaaqa. ⁵Ínnée rufíeefandínnanara qímannimiana qiní ufa íriaqa, Ánutunara ínnée rufíaaqa. Mifá amaná ínni nipata naruséeno naunduráindaraa nimana faqa amaná maréeqeenoo idáki áqirana amanaikí marífa, eéó qinée minára qímannimidaqa minára kai ínnée rufíaaqa.

⁶Káqikaa ufini rirímma fífau ainaina sía feefaurú ímariafa máridanoo, mi-fífau ainainnára Ánutufa sía moodáa aunídanoo aiqámausara íridanoo rakísidanoo. ⁷Ínni níkiaqa asausí faqa Ánutufa aiqámara íridanoo nísana rúmaqaisa máriafanoo ufini faqa ínni níkiaqa asausí faqa fífau ainaina márifanoo rakísidanoo ínnée firaatiá ánoona ainaina máriafanoo ínni feefaurú úriqaranoo máridanoo ámiqimasee ínnisaa rakísiannoo, minára sía ruffa rufíaaqiaqa.

Yísunara faiqí nífusaa kooroo ímariasara qináu.

(Mataioo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸Qinée maanára faqa ínni qímannimidaqa yáfasiqa ánaasee fee moó fannoo faiqí ánaasee nífusaa paasóosamasee naríara qinée Yísunaindi fee qínafa qinée faiqí nímaaku mi-fasiqa anaaseesára Ánutuna qangiroouqa nífusaa misára faqa qiníndi fee qianáura. ⁹Yáfasiqa ánaasee fee moó fannoo faiqí ánaasee nífusaa asaurúsee sía qinée Yísunaindi fee qínafa qinée faiqí nímaaku mi-fasiqa anaaseenára Ánutuna qangiroouqa nífusaa minára faqa sía qiníndi fee qianáura.

¹⁰Faiqí ánaasee moó fannoo faiqí nímaaku qiní mandá ufa qímaqiminafa qinée mi-ufána ákiaqara minnáísánaura. Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutuna náaquqara máraqunara mandá ufa qínafa Ánutufa sía miná minnáísáannoo.

¹¹⁻¹²Kásooqaqee misá qiní ufasaara ínni qiní ufa írimariasaa rumbámaree amaana máaqaki fee siaasinnai fee náriqa úriqarara finnái fee múnusaifafa ínni ufa íriraree qífaqa ínneeqa nifaaqa ititára ufara faqa qímannimira ufara faqa sía randáaqa. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo qímanniminna úfana miqóo kai ínni naakápaannoo.

Yísufa maaqóo aináina afeedíranara qáoo qinau.

¹³Faiqí moó fannoo faiqí ánaasee qámbaanaindari fíndifínoo Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa maaqandá qíkoofa narí aináina maaqandásaa quqásee kúqifanoo qíní qífasaafa naríara máraidanoo anée qíní qífasaana qímaminanoo andeeqásee rainá qímiani. ¹⁴Yísufa miná ufa iriséenoo qímaminau, óo maa-fasiqa yáfee qiníara síáasa saika máraannee qínaqee qinée ínniqara aináina rainánauree. ¹⁵Miqí qímaseenoo quandáfi faiqí ánaasee minára qímanniminoo qinau, ínnée aiqáma ainainara fanandíranara eeráiriaqa. Faiqi ánoona márirafa sía qumíasanasaa mundínoo máridanoommi. ¹⁶Yísufa káqi qímannimidanoo maa-ufána quandára ufa qímanniminau. Faiqí moó fannoo moómoo ququsa faqaafa nárana ámiqimasee moómoo kambíqanau, mi-fasiqáfa miná qáfamaseenoo narí kai qímirinoo qinau. ¹⁷Qíní nárana moómoo uqanna márifaqa yái fee quqánauree qímasee qímmiriseenoo qinau. ¹⁸Qinée maaqíanaura, nárana unakú quqásee afeedímaria maaqáfa káqikaafa márifaqa qinée miná rapéemasee firaaná usakánaura. ¹⁹Usakáseeqa qeeqá nárana faqa qumíasana faqa minakí quqáseeqa qeeqáraa maaqí qianáura, Óo qinée maqee ámiqiranaki márídaqa, qíní ámiqira ainaina moómoo aukuana amanaikínoo máridanoo, qinée nárana nammári námasee ámiqimasee aufadáranaki márianaura. ²⁰Miqí qufanoo Ánutufa mi-fasiqánara maaqí qinau, anée fúrufari márianafa maqee éendaki anée kúqinanoo aní márirafa taikáannoo. Miqóoqari yáfee aní firaa qumiasana máraannoo fee.

²¹Yísufa mi-ufána rafáaqafínoo qinau, maqásaa moómoo ainaina súqimariasa innaarúnai náaru náaru márirana síaisa mi-fasiqána aanna ráida moómoo ainaina fifau súqidaqa fúrufaridaqa.

Qamunnara naranara sía indeé indee ída mária.

(Mataioo 6:25-34)

²²Yísufa narí faiqi námu káqi qímannimidanoo qinau, qinée fáasai qímannimunna úfanara irisée maaqí qídaqa ínnée káqi márira naranara sía nímuqusiani ínneeqa nifaaqái afisímaria qamunnnanara faqa sía nímuqusiani. ²³Ínni márirafa úriqarara ainaina máridanoo nárana óorudupirafa máridanoo. Ínni nifaaqa úriqarara ainaina máridanoo qamunna óorudupirafa máridanoo. ²⁴Kaammesá qáfafaqa mifá sía nárana asumu úmmaqidanoo sía nárana aiqífa sía máaqa usakásee minakí afeedifá, Ánutufa kai nárana misá nímidanoo. Ínnée sía ufiniara fooráu máriafanoo úriqarara ainaina máriafanoo ínni faqa nímiannoo. ²⁵Ínnikiqari moó fannoo narí kúqiranara ámuqusiranannai amanée narí márirana fírarisámasee kísaaqasaa máriannoo fee, sía amanaikínananoo. ²⁶Ínnée mi-kaqikaa ainainnára sía amanaikíqa nánaree naranara qamunnara nímuqusidanoo fee.

²⁷Ínnee nándaki káasau taatuqée tamookeena qáfamasee minára íriaqa, mífá sía aináinidanoo sía narí qamunna akunúsee afisídanoo qínée minára qímannimidaqa óoqai karaambáíqa Dafidina ámaaku Sooroomoonafa káaqa aináina faqa munnimma faqa moómoo máree marúfa sía tamookeená amanasáa márinau miná qamunna ámiqirafa uqanna sía tamookeená qamunnara foora idaaqírafa márinau, óorudupirafa márinau. ²⁸Káasau úsau Ánutufa kai misá qamunnara foora nímidanoo maqee kásidanoo dúna atekásee idá áreemaria ainainafa márídanoo. Ánutufa misá nímidanoo sía fee firaa ainaina tia ínni faqa nímiannoo fee, nímiannoo. Ínnee Ánutuna mandaaqárafa káqikaafa kai márídanoo, fífaú nárana qamunnara nímuqusi maríafanoo. ²⁹Minára irisée maasá nána nárana fee nammári fee maqee maqee naanáree qímasee minára sía nímuqusiani. ³⁰Maa-maqánasaa Ánutuna ufa sía írimariasaa misá mi-ainaináusara kai maqee maqee randáidaqa, ínni níkoofa ínni nárana qamunna aináinara fáasai íridanoo nímiannoo. ³¹Ínnee Ánutuna quqúsakinaa márirana írirana níqiniandamásee mi-maú fíranara náaree írifanoo Ánutufa ínni márira ainaina nímiannoo.

Óosana óosana qumiasana innaarúnai kai afeedíra ufa.

(Mataioo 6:19-21)

³²Óo ínnee qíní faiqi námu, ínnee qíní aandáu ánaaqi fírimariasara foora máríafanoo sía rufíaaqa ínni innaarúnai níkoofa asasamásee innaarúna quqúsa ínni nímiraree qídanoo. ³³Ínnee ínneeqa qumíasana moosá nimiséee feefaurú maraséeqa kudi fasiqa anaasee nimiséeeqa, mi-andeeqaránannai ínnee sía afauqáqaaninna munnimmara foora maraséeqa afeediaqa ínneeqa aiqáma qumiasana innaarúnai kai afeediaqa, miqóo sía óorudupiannoo sía úmmuara fasiqa fannoo máraannoo sía qooqoosá aukúanno. ³⁴Ínni qumíasana máriqoo kai miqóo kai ínni nímuqusa ubeekanóo máriannoo. Innaarúnai kai qumíasana afeediaqa.

Yísufa qúmíranara aambeembeesídaqa mária.

³⁵Ínnee deedaqíqá máriaqeera qímannimidaqa, ínneeqa qamunna atukarasée nooíqandamaseera foora qóoma qumbínoo márídanoo foora deedaqíqa máriaqa. ³⁶Ínnee aináina faqaana aináinira faiqíara foora deedaqíqá máriaqa. Misá úriqararafa amundára qoomaqara fífínoo mindári óonurandee ánianínnanara rakísida márífara, mífá aniréenoo kooqí árinaqa dauni atúasaifanoo kéeqaannoo, ínnee misá naanna rámasée deedaqíqá máriaqa. ³⁷Ámiqimásee áfeesimaríasaa asasifáranoo misá úriqararafa aniréenoo ámiqimásee aináiní maríasee qímaseenoo narí qamunanda atukaramáseenoo nárana suqáseenoo rakíqa nímiannoo. ³⁸Misá úriqararafa eendá ámuqusai fee iqáqarooka fee aniráinaqa

ámiqimasee rakísi ínausa firaaqóo asasifáranoo. ³⁹Ínnee maa-ufána faqa íriaqa, máaqa akoofa úmmuarira fasiqa ánianínanara iriséenoofau rakísinanooofau sía kooqí rakéemasee aináina máraiqini. ⁴⁰Qinée inni faqa qímannimidaqa, ínnee faqa deedaqíqá máriaqa, qinée faiqí nímaaku ínnee sía qíníara ániannoo fee qímarifandinna kamuqoo aniraanáura.

Qinée rainárara qúmuafanausa márídaqa.

(Mataioo 24:45-51)

⁴¹Yísufa miqí qufanoo Peetooroofa qinau. Óo karaambáiqua anée mi-quandara ufána aiquámausaree qídanee maasára kai fee qídanee. ⁴²Karaambáiqua fannoo iriséenoo aináinímaru fasiqana kíkiqusinoo qímaminau, aináina faqaana aináinira faiqi írirana faqaafa andeeqásee rakísimarifa márinau. ⁴³Aináina faqaafa mi-andeeqara ainainira fasiqánara qímaminau anée qíní máaqakinaa ainainasaa rakísisee aináinira faiquqa nárana aandáu andeeqásee nímiannee qímaseenoo moosáa finau. ⁴⁴Mi-ainainira fasiqáfa narí úriqararafa ánianínna kamuqoo andeeqásee máridanoo firaaqóo asasíannoo. Qinée Yísusa qímannimiana íriaqa, mi-ainainná faqaafa narí ámiqira ainainira fasiqa andeeqárana qáfamasee ámiqira fasiqa fee qímaseenoo narí aiquáma ainainatiasaa rakísiranaikámmama qáannoo. ⁴⁵⁻⁴⁶Moo kári aináina faqaafa narí aináinira fasiqara qíní aináinasaa rakísi márínaqa namummáqarara fuanée qímasee fifanóo mi-ainainira fasiqáfa quándaki nárana faqa afeeka nammari faqa néeneeseenoo fúrufarinoo narí aqoónna ainainira fasiqa anaaseeuqa nárinoo fúrufarinoo nímarinanoo miná úriqararafa sía ániannoommifoo qímaru kamuqoo sía írirai mána mána ímarinanoo aniráma qáfeenoo ufa rukíee maríasa nári máriandéemaseenoo miná ateká atekámasaannoo.

⁴⁷Aináinira faiqi fannoo narí úriqararana ufa iriséenoo sía fíndifinoo miná ufamáu fínafa miqínna fasiqana sáamu sámu ámudaani tureeráumásaannoo. ⁴⁸Aináinira faiqi moo fánnoo narí úriqararana ufa sía írirai áruaninna manda ainaina márainanoo miná árirafa aufadárafa máriannoo, maqásaa fasiqauqa moómoo ainaina ámimari fasiqanara minásaaqari moómoo ainaina máreefaranoo, Ánutufa faqa miqíkai íannoo, maqásaa fasiqauqa úriqarara ainaina ámimari fasiqanara minásaaqari úriqarara ainaina aabaá faqa máreefaranoo, Ánutufa faqa miqíkai íannoo.

Qinée rainárara qúmuafanausa márídaqa.

(Mataioo 10:34-36)

⁴⁹Yísufa faiqí ánaasee qímannimidanoo qinau. Qinée maa-maqánasaa máriasaki idára foora ufa raiqéeqa namuqáakirana óosana áraanauree qímasee qúmiqiafana, dóo fáasai idá arasáananoo qáida máriaqaana.

⁵⁰Qinée kúqira mandá námmariara foora marasée naanáura, miná áfeesara márúnanoo qifaaqa rumbánoo márídanoo. ⁵¹Ínnee qiníara tínoorimárianaki maa-asooárana mara máree maqásaa fasiqa ánaasee nímiannee fee qída fee, sía uqanna miqíanaura, qinée maqásaa fasiqa anaasee ufa rainárana nímirara qúmidaqa. ⁵²Maaqóoqari qiní ufasáara moodáa máaqaki moodáanai qísauku márínausa raináki qaarammoó dínni fíqa namuqáakifara qaaraqánda miqíkai íqa dínni fíqa namuqáakifara. ⁵³Qiní ufasáara níkausa nári faiqi námu namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni kumaaráuqa nári níkausa namuqáakammá nímaqeefaranoo. Nínausa nári níraamuqmaaka namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni fúka anaaseeuqa nári nínausa namuqáakammá nímaqeefaranoo. Ánaaseeuqa náriqa nínaakuqmaaka faqa raináfi namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni fúka anaaseeuqa nári nínaakuqmaaka ánaaseeuqa namuqáakammá nímaqeefaranoo.

Ínnee qinée kambíqauna kámunara sía írimariafanoo.
(*Mataioo 16:2-3*)

⁵⁴Yísufa faiqí ánaasee qímannimidanoo qinau, ínnee aaku qoonnámu súani kéeqeemari qaannaindari úrinaqa qáfeeqa óo aaku rúannoo fee qífanoo dóo aaku rúannoo. ⁵⁵Maaroosa ookéesa úfai úqifafa ínnee minára aiquaiqímari aukuannee qímariafanoo dóo kúqaa qímariafanoo. ⁵⁶Ínnee mandáikirausa qaara irirana máree maríasa, ínnee innaarúna faqa maqá faqa qáfamasee andeeqásee kambíqaaninna ainainara andeeqásee íri maríafanoo, maqee qinée qúmimarúnna kamuqoora nánaree sía íridee qída fee.

Aní kóotai áfiqee fímari fasiqana faqa dauní miná faqa moodáa ufa qía.
(*Mataioo 5:25-26*)

⁵⁷Ínnee sía ínneeqá kai andeeqára ufa irisée mi-maú fuafanoo nánaree miqídee. ⁵⁸Faiqí moó fannoo aní áfiqeenoo kóotai fínana anée aanái fídana mi-ufána aanái taikáaqee qía, sía miqínanoo mi-fasiqáfa aní áfiqeenoo siáasa áminanoo mifá maréeqeenoo foorísa áminanoo mifá maréeqeenoo rumbáranaki quqáannoo. ⁵⁹Anée minakí márínanoo aní mandáinaina ákiaqara taikáfinana mi-karí kai ráudeennáranoo. (Ínnee minára irisée qinée qumu márúnna kamuqoo ínneeqa mandáinainara qiní faqa ufa qídaqa mi-ufána andeeqá taikáaqe, sía miqíqa Ánutufinnai fífáranoo.)

Ínnee sía quandáfi Ánutufinnai ubeekéeqa kurídifara.

13 ¹Mi-fasannái faiqí ánaasee akaqáusa aniréeqa Yísuna qímamiqa qiqau, akaqá Kariree máqannaasa Ánutuna tatúfira aandau suqá ámimáruvanoo Piratoofa narí sundíauqa niqiqoofaqa aniréeqa misá

naru taikáqau. Miqímasoofanoo aandáu fidika faqa faiqí fídika faqa moodáanaki qúminau. ²Yísufa mi-ufána iriséenoo qímanniminoo qinau, ínnée mi-Karíree maqannaasá akaqáusa kúquanara nári máqannaasa úrinnaaqaramásee mandá óosana mároona ákiaqara kúqiaa foo fee qída fee. ³Sía minárau kúqiaa, qínée minára ínni qímannimidaqa, ínnée faqa ínnéeqa mandá óosana minnísee Ánutufinnai ubeekaaqa, sía miqíqa ínnée faqa miqí kai íqa kúqifaranoo. ⁴Qínée Yeerusaree máqusanaasara faqa qímannimidaqa, miqóo óoni maqa kísaaqa Sirooamma óoni maqa fée qímariana fannoo rapéemaki áqufinoo faiqí (18) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu dínni taikásee dínni ani qaaramoó marasée fasiqa kuqá nárinau. Ínnée mi-fasiqásara Yeerusaree máriasa nári niqoónausa mandá óosana úrinnaaqaramásee mároona ákiaqara kúqiaa foo fee qída fee. ⁵Sía minárau kúqiaa, Qínée ínni qímannimidaqa, ínnée sía ínnéeqa mandá óosana minnísee Ánutufinnai ubeekéeqa ínnée faqa miqí kai ifáranoo.

Faafísa fooqáa saqáriara quandára ufa qinau.

(Ánutufa sía mandá oosana ákiaqara aaqee uqanna náridanoo, kísaaqasaa náaraidanoo maí andeeqára aatata ániaqee qídanoo, sía írifanoo miqóo náruannoo.)

⁶Yísufa kafáa maa-quandara ufána qímanniminoo qinau, faiqí moó fannoo narí áfuqaki faafísara foora qaqama tíqisaidaqa néemaria saqarífa márínau, moo fáasaana mi-fasiqáfa miná qaqama tíqi náraree qímasee óonuree qáfoofanoo sía qaqama íroofanoo óori runúseenoo narí aináinira fasiqa qímaminoo qinau, ⁷Qínée qaarammoo áukuana maa-saqarína qáfaunanoo sía qaqama íreenoo mifá fífaa maqa áinoo náidanoo dóo ateká áqua qufanoo mi-ainainira fasiqáfa qinau. ⁸Sáina káqi márínaqa moodáa aukuaana qínée miná atukakí oorá indufúsee madaapeé quqásee miqóo qáfaanee qinau. ⁹Sía írainaga mi-karí kai ateká áquanaura.

Ataufaka anidíra anaasee Yísufa andeéqaisánu.

¹⁰⁻¹¹Moo Sáririqa Yuda máqannaasa amaana qímaru faasaana Yísufa ufa súqira maqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímannimimarufanoo moo ánaasee fannoo fáafasaaqa miná aunduráki márufanoo (18) qísaukuqara taikásee qíku dínni taikásee dínni óonu qaaramoó marasée aukuaana kummáranoo kai márufa ataufaka rakísirara sía amanaikímarufa miqóo amaana máqaki ani márínau. ¹²Yísufa mi-anaaseená qáfamasee áaramaseenoo qímaminoo qinau. Óo maa-anaasee dóo aneenná teeroo quqáranakiqari ámiqina mária. ¹³Miqí qímaseenoo Yísufa narí ásauku minásaa quqásoofanoo aaqee kái ataufaka rakísufanoo fíndifinoo Ánutunara dúfi dúfi qímarínau. ¹⁴Amaana máqasaa rakísi marúfa miná qáfamaseenoo Yísufa amaanasáa mi-anaaseená andeeqónara

áanóommaseenoo faiqí ánaasee qímanniminau. Mooseena sándufaki maasára 6 faasaana aináiniaqée qinau, dóo ínnée mi-karí kai anirée ínneeqa aurírana taikáaqa, maasá amaanasáa sía aurírana taikáaqa.

¹⁵Miqí qufanóo karaambáiqua fannoo quandáfi qímaminoo qinau, ínnée únna qímasaídaqa qaaraikí maríasa, amaanasáa ínnée ínneeqa mimmi burimakáu sipsípa ainaina nífiqaidaqa nammárinni múqusee maríafaqa nammári náidaqa. ¹⁶Maa-anaaseefá Abarahaamana áti márífanoo Sadannafa kísaaqasaa (18) aukuana karabúsaki quqáqafanoo aupúrranaki márína, burimakáu mimmi sipsípa úriqarara ainaina fee márídanoo fee miná kai amaanasáa idukírafa andeeqánoo márídanoo fee. ¹⁷Miqí qufaqa Yísuna áqi marúsa mi-ufána iriséeqa nisauri marufaqa faiqí ánaasee káiqueesa Yísufa óosana óosana ámiqira ainaina áuqoonara asasímaríqau.

Qúmini fooqáa saqari qaqama quandára ufa.

(Mataioo 13:31-32; Mareekoo 4:30-32)

¹⁸Yísufa faiqí ánaasee qímanniminoo qinau, Ánutuna maqásaa ququsaki faiqí ánaasee máríasa nána ainaina fooqáa fee márídanoo fee, qinée minára nána kíkiquee úsuanauree. ¹⁹Qinée maaqí qímasee miná kíkiqusuanaura. Mifá qúmini qaqama fooqáafa máríannoo, faiqí moó fannoo qaqama mara máreenoo narí quqúsaki úmmaqusáinanoo firaafá saqáriara foora kambíqafinanoo ufiniuqá miná ásaanasaa nínaamu usakéefaranoo. Ánutuna quqúsaki kéeqafuasa miqídaqa mi-saqarína fooqána auqaánai idooáidaqa.

Ooruku anoona ati qéemarína quandára ufa.

(Mataioo 13:33)

²⁰Yísufa kafáa qímanniminoo qinau, qinée Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafuasa nána ainaina kíkiqua úsuanauree, misá ooruku anoona fooqáasa márídanoo. ²¹Ánaasee moó fannoo saná qaindi anasée ooruku anoona minakí adíasainanoo aiquámai ámiqimmasee ati qáanno.

Ínnée tiqeera kooqiki kéeqaaqa.

(Mataioo 7:13-14, 21-23)

²²Yísufa Yeerusaree máqusai óorufídanoo káqikaa maqusauqakiaqa Ánutuna ufa qímanniminoo óorufinau. ²³Óoru fímarufanoo faiqí moó fannoo irámmirino qinau, Óo úriqararafa faiqí ánaasee moodáa kai moodáa kai innaarúnai asumu máríranaki kéeqeefaree, qufanoo Yísufa qímaminau. ²⁴Anée tiqeera kooqiki afeekaikámasee amanammásee kéeqaa, qinée minára qímannimidaqa íriaqa, faiqí ánaasee moómoo amanídaqa sía amana kéeqeefaranoo.

²⁵Mi-maqána ákoofa fíndifino kooqí atukarasáinaqa misá madáanaindari kooqí áridaqa maaqí qifáranoo, kooqí atúaqisáinaqa

kéeqaanee qífanoo máaqa ákoofa maaqí qímasee qímannimiannoo. ²⁶Ínnee yáindaraasee qinée ínniara sía íridaqa qínaqa misá maaqí qifara, anée maasá maqusái Ánutuna ufa qímannimimarianafa máriananoo maasá aní faqa nárana nammári née marúnausa márídaqa maasára írimarianafa máriananoo. ²⁷Máaqa akoofa miná iriséenoo kafáa qímannimiannoo, ínnee yáindaraasee márídee, ínnee mandá óosana máree maríasa máriafanoo ínnee qíní daaqá máriaqooqari moosáa fífuaqa. Yísufa mi-ufánannai innaarúna kooqí kíkíqa úsinoo kafáa maa-ufána miqóo márusa qímanniminau. ²⁸Qinée ínniara maqee máriasara qídaqa kásooqaqee ínnee Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa aiqámausa faqa Ánutuna innaarúna ququsaki márifaqa ínnee maqee qíní faqa nárana nammári née marínausa áqoosai márídaqa níqafamásee ínnee fíraaqóo nífai sandúrínaqa ikíráqeeffaranoo. ²⁹Faiqí ánaasee súani óosanaindари faqa ámuqundari faqa dínni dínni ataaqéendari faqa anirée Ánutuna innaarúna ququsaki óoqu marífí moodáanaki miná qoomáqa sakasée neefáranoo. ³⁰Mi-karí maqee maqásaa ínaaqianna máriasa mi-karí misá úriqararawsa márifaranoo, maqee áukuana úriqaraqa márinausa mi-karí uréeqararawsa márifaranoo.

Yísufa Eeroodeenara káasau faini fee qinau.

³¹Mi-karí Farisai ámaana ufa qímarusa Yísufinnai anirée qímamiqa qíqau, anée maaqóoqari fíndimmaqee moosáa fúa, karaambáíqa Eeroodeefa aní kúqa áriraree qínoommi. ³²Yísufa iriséenoo qinau. Eeroodeefa faiqí níkaruqimasaida ueeqásaida nárímarífa márídanoo ínnee maaqí qímasee qíníara qímamiqa, qinée maqee faqa dúna faqa faiqí ánaasee naunduráki fáafasaaqa nífaqeeqa aurínausa andeeqánnisee íanáura, moóna qeeqá saika taikáanaura, miqí qímasee Eeroodeena qímamiqa. ³³Maqee fí fí ínaqa dúna faqa fí fí íqa Yeerusaree máqusai óoruraanaura Ánutuna tamummáqara fasiqauqa aiqáma Yeerusaree máqusaki kai narusée márúfaqa kúqi maríqau, qinée nánaree minakíqari radúkaki moosáa kúquanauree sía amana, qinée faqa Yeerusaree máqusaki kai óonuraanaqa misá nárundee kai másee qíní faqa dárifaranoo.

Yísufa Yeerusaree máqannaasara qímudáoo qinau.

(Mataioo 23:37-39)

³⁴Óo Yeerusaree, Yeerusaree ínnee Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá narusée mífai níqíqoosa óonisamu qumáree nárímariasa. Qinée moómoo kari aní faiqí ánaasee marasée kookooráanara foora sákarara ímarunaqa ínnee qáoo qiafanoo. ³⁵Dóo qúsasaa ínni maqúsa faqa amaana maqa faqa faiqí ánaasee sía márífanoo naakundú máriannoo,

qinée kúqaa inni qímannimidaqa innée maaqóoqari sía kafáa qiní
qíqafeefaranoo kásooqaqee innée qiníara maafá karaambáiqu aqíqáifanoo
ánidanoo fee Ánutufa miná ámiqi ámiqianinafa qímasaídaqa mi-karí kai
qiní qíqafeefaranoo.

Yísufa autura árimaru fasiqana sabátasaa andeeqánau.

14 ¹Yuda máqannaasa amaana fáasaana moo Sáririqa Farisai
ámaana ufa qímarusa misá úriqararana máaqaki Yísufa miná
faqa nárana náraree qímasee kéeqafufaqa aqoónna Farisai amaana
ufa qímarusa Yísuna qumárararee qímasee ámiqimásee apurée
maríqau. ²Yísufa mi-maqánaki óoqu marifufanoo aurímarú fasiqafa
afaqa autura ári marú fasiqafa Yísuna óorinni márinau. ³Yísufa miná
qáfamasee miqóo márusa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena
sándufa akoofásauqa miqóo márusa faqa irámmirino qinau, Qinée
inni iráidaqa Mooseena sándufa fannoo inni amaanasáa fáasaana faiqí
aurínausa andeeqáranara eedóo qídanoo fee, qáo qídanoo fee. ⁴Misá
mi-ufána iriséeqa sía ufa qiqau, káqi Yísuna kai tatáqqa maríqau,
miqíqa márufanoo Yísufa mi-aurira fasiqána qumáreenoo miná aurírana
taiká amaqáseenoo aqíqoofanoo mifá fufanoo quandáfi miqóo márusa
qímanniminau. ⁵Yáfee moó fannoo innikiqari miná ámaaku fee
burimakáu fee madikakí áqufinoo márinnanoo amaanasáammifoo qímasee
sía fee qumbaquíannoo fee. Sía uqanna amaanara irisée minnísee fara
káqi minakínaana qumbaqífaranoo. Dóo qinée faqa maa-aurira fasiqána
madikakínaanara foora amaanasáa qumbaqíara foo ídaqa sía áaqaidaqa.
⁶Misá Yísuna ufa irisée kúqaammifoo qímasee ufa qírara írusia sía ufa
qiqau.

Sía ámiqira qoo náaree óoqumaria.

⁷Mi-Farisai amaana qímarufa nárana firaqóo suqáseenoo moómoosa
náaroofaqa miná máaqaki ani kéeqafufaqa ámiqiraqoo óoqu mariranara
randée márufanoo Yísufa níqafamásee misá aiqámausara qinau ufa sée
qiní ufa íriaqa qímaseenoo akooqóo ufa maaqí qímasee qímanniminau.
⁸Faiqí moó fannoo amundára qoomaqa suqásee aní áarainana óonu
reenána sía aaqee óonuree ámiqiraqóo kai óoqu mária. ⁹Aní úriqararafa
aniráinanoo qoomáqa ákoofa aní qáfeenoo aqíqámasee úriqarara
fasiqara miqóo óoqu maríannee qínana anée asauríranaki máridana
mandáikiraqoo kai óoqu márinnaranoo. ¹⁰Innee sía ámiqira qóora
randáaqa, faiqí moó fannoo inni náarainaqa maaqímmiaqa, Innee miná
qoomáqaki kéeqafiqa káiqeesa óoqumari máriaqoo kai óoqumaríqa,
Qoomáqa ákoofa aniráma aní qáfeenoo aníara óo qiní qiqoondi maí
ururée ámiqiraqoo óoqumaría, Miqí qínana anée aiqámausa nífusaa
úriqararafaikínana asasinnáranoo. ¹¹Náriqá kai qinée úriqararausee

qímariasa Ánutufa nisauríranaki quqáannoo, náriqá kai qinéé uréeqararausee qímariasa Ánutufa misá úriqararanaki quqáannoo.

¹² Miqí qímasee Yísufa quándaki miná áaroo fasiqana qímaminoo qinau, anée qoomáqa suqáseenana sía aneenná áqoondiuqa faqa ákaqaafasaa faqa aneenná áinaina faqa aneenná aináinafaqaa áqoondiuqa faqa misáuqa sía náaraa. Anée misá náarainaqa misá faqa miqí kai íqa aní faqa áaramásee amana kái ámifaranoo. ¹³ Anée qoomáqa suqáseenana kudi fasiqauqa faqa níku nísauku mandáikirausa faqa árirutíqa nímariasa faqa nífu dimbárausa faqa misáuqa kai náarama quqásainanoo Ánutufa miná ákiaqara inni ámiqi ámiqi íannoo. ¹⁴ Misá sía amana kafáa miná ákiaqara aní ámifaranoo minára kásooqaqee Ánutufa ámiqira óosana máreemaria fasiqa anaaseesa kúqiranakiqari mara fíndifu máseenoo mi-karí miná ákiaqara aní faqa ámiannoo.

Qoomáqa sákararee qímasee mandáikirausa náara.

(Mataioo 22:1-10)

¹⁵ Faiqí moó fannoo mi-qoomaqánaki máridanoo Yísuna ufa iriséenoo qímaminau, Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafi minakí nárana née maríasa firaaqóo asasifáranoo. ¹⁶ Yísufa miná ufa iriséenoo kafáa quandára ufa qímaminau, faiqí moó fannoo qoomáqa firaaná suqárara deedaqamáseenoo faiqí ánaasee moómoosa náaranau. ¹⁷ Suqáidanoo narí aináinira faiqi aqiqéenoo anée fíqu fíqu ídana faiqí ánaasee qinéé náaraunausa nífiqee mínisainaqa qoomáqa naaqa dóo aiqáma ainaina deedaqinóo máridanoo. ¹⁸ Miná aináinira faiqi fannoo qímanniminoo nufanoo moó fannoo qinau, Qinéé maqá dóo feefaurúmaqaqee ídaqa miná qáfarara fídaqa sía amana fuanáura.

¹⁹ Miqí qufanoo moó fannoo qinau, qinéé qísaukuqara (10) purimakáu ummaara rarisée marína feefaurúmaqaqee ídaqa miná amanamásee qáfarara fídaqa sía amana fuanáura.

²⁰ Miqí qufanoo moó fannoo qinau, qinéé maqee kái ánaasee amundá qimiqaafaqa sía amana fuanáuree qufanoo aináinira faiqi fannoo misá ufa iriséenoo narí firaafínnai óonuree qímaminau. Mifá iriséenoo firaaqóo áanóommaseenoo qímaminau. ²¹ Anée dauní dauni sandéenana firaa aatata faqa káqikaa aatata faqa maqúsa qámgaanai faqa óonureenana kudi fásiqa anaasee faqa mátaammátaakíqa nímariasa faqa nífu dimbárausa faqa árirutíqa nímariasa faqa mandáikirausa aiqáma nífiqee qiní qoomáqai ánia qufanoo miná aináinira faiqi fannoo miqímminau. Misá nífiqee míni quqáseenoo narí firaafínnai óonureenoo qímaminau. ²² Dóo aní ufamáu fíqa nífiqamaree míni quqásaunanoo nárana moómoo máridanoo faiqí ánaasee sía amanaikídammia qufanóo qoomáqa ákoofa qinau. ²³ Dóo fíndimmaqee óonuree níanai áfuqakiaqa máriasa nífiqamaree qiní qoomáqa amana kái mínisainaqa naaqanáni.

24 Innau, eendá náarauna sía ániása sía uqanna qiní nárana káqikaaqóo nífaurusaa quqéefaranoo.

Yísuna ufara kúqiraree qímarusa kai miná faiqi námu kifáranoo.
(*Mataioo 10:37-38*)

25 Yísufa moosáa fímarufaqa faiqí ánaasee moómoosa miná faqa fídaqa maasá faqa Yísuna faiqi námukiraree qufanoo Yísufa quandáfi qímanniminau. 26 Faiqí moó fannoo qiní faqa fíraree qínna fasiqafa narí ánoona ákoona faqa faiqi ánaasee faqa narí ákaqaafasaa faqa ásoommaaka faqa naríara faqa fídiaqaa máseenoora foomáseenoo qiní faqa ániáni. 27 Faiqí moó fannoo qiní ufasáara sía eedóo qímasee narí aunírira saqari akumáreenóora foora sía eedóo qímasee qiní ufasáara kúqiranaki fínafa sía mifá amana qiní faiqi námuki kéeqaannoo. 28 Faiqí moó fannoo máaqa usakáraree qímaseenoo máaqa usakára ainainauqara náaree ámiqimásee írinanoo sía amanaikína sía usakáni. 29 Mifá máaqa atuna faqa faakána faqa kai rakíqasainanoo aiqáma ainaina sía amanaikína miná aqóónausa qáfamasee naanaidara qímasee maaqí qifóora. 30 Maa-fasiqáfa máaqa usakárana óosana araséenoo máfi taikárana sía amanaikínoo. 31-32 Namuqáa karaambáiqua moó fannoo narí rákira fasiqauqa moómoosa faqa anirée náriranara iriséenoo maaqóo qaraa karaambaiqa fannoo miná moómoo rákira fasiqauqara iriséenoo naríndi óodaa márinara írinoo amanaikée ianáuree sía amanaikée ianáuree sía amanaikínaqa nárirara ímari karaambaiqána faqa óoqumari fí ufa qímasee reendéeniananóo asooárafa máriani. 33 Miqí qímaseenoo Yísufa minára qímanniminau, miqí kai másee ínnée faqa qiní faqa fíranara ámiqimasee iriaraasámaseeqa ínnéeqa aiqáma ainaina minníseeqa qiní faqa ániaqa. Sía miqíqa sía amana qiní faiqi námukifaranoo.

Ínnée ínnéeqa aináina minníseeqa qiní faiqi námukiaqa.
(*Mataioo 5:13; Mareekoo 9:50*)

34 Miqí qímaseenoo Yísufa kafáa maa-ufána qímanniminau, ínnée ooruku indée maríana sía adíafaa ínaqa náqi fee másee kafáa adíafaairana quqéennaree, sía amanaikínnaránoo. 35 Sía adíafaa ínna ooruku ándanda atukakí téeqimasainanoo mi-andandáfa faqa mandáikammianoo. Ínnée káqinni áquaqaana. Mandáinaina máridanoo. Ínnée qiní faqa fifandínausa sía ámiqimásee mi-kadaapi oosanná írirainni káqi fírarianara qáoo qídaqa kasaacaqí kudoosaápee márifanoo máaqa usakáaninafa máaqa faakána rakíasainaqa sía amanaíki foora, ínnée ooruku adíafaa síaina aanna ree foora káqinni áqua nóora. Ínnée náaqoofaqaasa mi-ufána íriaqa.

Mandá óosana máree marúsa suqúsee Yísuna ufa íriqau.
(*Mataioo 18:12-14*)

15 ¹ Moo kári úmmuarira takisa munnimma máree marúsa faqa Yuda máqannaasa níkoovee márufaqa nífaqasoosa

faqa Yísufunnai aniréeqa miná ufa íriraree qímasee miná aaqá aní úsimariqau. ²Farisai amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá níqafamásee nóori runúsee muqúriqa márídaqa náundaufa náundaufa qídaqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yísufa maasá nífaqasoosa aniraafanoo misá faqa ámiqi ámiqi ídanoo, sía miqíakai ídanoo misá faqa nárana náidanoo miqídanoo.

³Yísufa misá ufa iriséenoo quandára ufa moó maaqí qímasee qímanniminai. ⁴Faiqí moó fannoo moodáannai qísauku fasiqa namu níku nísauku taikásee (100) sipsípa rakísi márinnanoo moodáafa kai auía máfinanoo náqi fee íannoo, mi-fasiqáfa aiqáma sipsípa káqi quqáseenoo moodáara randáannoo. ⁵⁻⁶Randánnoo níni ínoo paqúrimaseenoo asasamáseenoo rafúsu akumáreenoo míni maqúsai quqáseenoo narí aqoónausa náaramasee qímannimiannoo, anirée qíní faqa asasiaqée qíannoo. Aiqáma sipsípasaa rakísimari fasiqausa miqífaranoo. ⁷Innaarúnai máriasa mi-fasiqána aanna reefáranoo moómoo (99) andeeqára fasiqa anaaseera sía asasifáranoo moodáafa fúrufaridanoo mandáinaina máranoo níni ínafa quándaki Ánutufinnai ubeekáinnanara minára firaaqóo asasifáranoo. ⁸Moo ánaasee fannoo qísaukuqara taikásee siruáa munnimma firaaná maqée ínanoo moodáafa máaqaki fúrufaramáfinanoo mi-anaaseefá náqi fee íannoo, mi-anaaseéfa qóoma qumbísee damuná maraséenoo máaqaki aiqámai damúnidanoo aiqáma átinai ámiqimásee randánnoo ní nì ínanoo paqúrimaseenoo máraannoo. ⁹Maraséenoo narí aqoónausa faqa áqoondiuqa faqa náaramaseenoo qímannimiannoo. Ínnee anirée qíní faqa asasiaqa, qíní siruáa munnimma fúrufaramámbina dóo paqúriqa. ¹⁰Qinée qímannimidaqa, Ánutuna qangiroouqá mi-anaaseená aanna reefáranoo moodáafa mandáinaina máranoo ní nì ínafa quándaki Ánutufinnai ubeekáinaqa minára firaaqóo asasifáranoo.

Auíanoo nu kúmaaraaná quandára ufa.

¹¹Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo qaara faiqi faqáafa márinau, ínaaqiannaafa narí ákoona qímaminoo qinau. ¹²Óo qípoo kúqiraridanee aneenná aiqáma ainaina rainásee maaqandá qíminnaree dóo maqee kái rainásee qíminaaq máree fúannee qufanoo miná ákoofa eedóo qímaseenoo narí aiqáma ainaina rainásee miqandá níminai. ¹³Nimisoo fanoo indaarúqaafa káqi máqee inau ínaaqiannaafa naríndi makéeta máseenoo munnimma kái mara máreenoo dóo quqáseenoo níana maqusai óonu reenoo fúrufariranaki márídanoo narí munnimma aiqáma fífaunni áqu taikánau. ¹⁴Áqu taikásoofanoo mi-aukuanná aandaroo firaafá mi-maqa maaqánaki aiqámatinai nári márufanoo mi-fasiqána munnimma faqa nárana faqa sía márufanoo áararé marínau. ¹⁵Mifá mi-maqusánakinaa fasiqasaa atooqáfufanoo

mi-fasiqáfa miná aqiqéenoo anée qiní kúarauqasaa rakísiannee qímasee nárana sía ámufanoo áararée márufanoo mi-kuaráusasaa rakísidanoo kúarauqa kúnda nímidanoo naríara faqa náraree qímasee írufanoo sía Yuda máqannaasa née marúnee qímasee asaurúseenoo minníseenoo áarara márínau.

¹⁶ Miqí márufanoo mi-fasiqána írirafa kambíqoofanoo narí kai qímirinoo qinau. ¹⁷ Óo qiní qíkoona aináinira faiqiuqa misá náriqa nimana kái nárana néemariafaqa qinée maaqóo dáarara márídaqa kúqirarídaqa. ¹⁸ Qinée fíndifi qeeqá qíkoofinnai óonureeqa maaqí qímasee qímamianauro óo qípoo qinée Ánutuna ufa faqa aní ufa faqa rukíee marúnausa márídaqa. ¹⁹ Qinée sía amana aní ámaakuara foora máríanaura, amanée aní aináinira faiqi kámmafi máríanauree.

²⁰ Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa fíndifinoo aanái áqufufanoo narí ákoofinnai finau, aanái meeáqoo ani márufanoo miná ákoofa maqúsasaaqari mara meeqá qáfamaseenoo ámuqusufanoo sandéenoo óonu mara narí ámaaku arípímma qumáreenoo ámooqanau. ²¹ Miqúfanoo miná ámaaku fannoo maaqí qímasee narí ákoona qímamidanoo reendeéninau. Qinée Ánutuna ufa faqa aní ufa faqa rukíee márúnausa márídaqa sía maqee amana aní ámaaku máríanaura. ²² Miná ákoofa quandáfi narí aináinira faiqiuqa náaramaseenoo qímanniminoo qinau, sía aináinira fasiqa qamunna ainaina ámia, qiní qímaaku máríanifeera qamunna ainaina kái ámia, dauní dauni ámiqira qamunna mara máreeqa míni afisúamaqáaqa, rínna faqa ásaukuki upeekásee áiku ánaamu faqa afisúamaqáaqa. ²³ Miqímáseeqa óonu ámiqira burimakáu ánaaqi áinoo faqaana arusée deedaqamásee qoomáqa suqáaqa. ²⁴ Qiní faiqi maafá kúqi nóora foora máfifa káqi márídanoo aniréenoo auíqanoo máriiifa aniréenoo. Miqí qufaqa qoomáqa sakasée néemariqau.

²⁵ Miqí márufanoo indaarúqaa ámaaku fannoo súanai máriufa maqúsa naambeéqai aniréenoo piripúnna ufa faqa idí faqa írinoo narí ákoona aináinira faiqi moó áaramásee irámmirinau. ²⁶ Miná náqi fee qídaqia qufanoo mifá qímaminau. ²⁷ Aní ákaqa fannoo narí ákoona máaqaki aniraifanoo aní ákoofa minára qiní faiqi dóo andeeqásee ani márídanoo fee qímasee purimakáu ánaaqi ámiqirana aruséenoo suqásee áfaaru rídanoo. ²⁸ Indaarúqaa ámaaku fannoo mi-ufána iriséenoo áanóommaseenoo márufafa áaroofanoo ititináu. Ititammáseenoo márufanoo miná ákoofa qumuréenoo áaranau, anirée máaqaki kéeqaa qufanoo mifá qinau. ²⁹ Íria qinée moómoo aukuaana karabusara foora aní aináiní marúnausa márídaqa sía moodáa kari aní ufa rukíaunausa, anée miqí márúnana nána ainainee qíminanee sía burimakáu ánaaqi ámiqira ainaina aruséenana sía fífau mimmi ánaaqi qímianaqa arusée qeeqá qíqoondiuqa faqa qoomáqa sakasée náunausa. ³⁰ Aní mandá faiqi fannoo aní aiqama aináina mara máreenoo múnú dapi máraqanua

anaaseesasaa áqu taikáseenoo, aniraifana anée purimakáu ánaaqi ámiqirana arusée suqásee ámiananoo. ³¹ Miqí qufanoo miná ákoofa qímaminoo qinau, óo qiní faiqi anée aiqáma kari qiní faqa máriananoo aiqáma aináina aníndi márídanoo anée aneenná aináinaki aináini maríananoo. ³² Aní ákaqa fannoo kúqi nóora foorá ínoo máriifa káqi márídanoo auíqanoo máriifa aniraifaqa minára maqee maasá qoomáqa sakasée asasídaqa náunanoo amanaikínoo. Yísufa miqí qímaseenoo kafáa maaqí qímasee qímannimínau. Dóo maa-ufána ánoona fásai qúnna maaqímmínnoo márídanoo. Innaarúnai máriasa mi-kumaaraaná ákoona aanna reefáranoo. Moómoo andeeqára fasiqa ánaaseera sía asasifáranoo, moodáafa mandáinaina máranoo ní nī ínoo quándaki Ánutufinnai ubeekáinnanara asasifáranoo.

Írirana faqaa mandá ainainira faiqi miná quandára ufa.

16 ¹ Yísufa narí faiqi námu qímannimínnoo qinau, faiqí moó fannoo aináina faqaafa narí aináinasaa rakísianinnana moó maréeqee quqásoofaqa misá mi-fasiqána aináina faqaana qímamiqau. ² Aináinasaa rakísirafa aní munnimma fífau rairaa ídanoo fee qufanoo aináina faqaafa mi-fasiqána áareenoo anée munnimma áqi maríannana ámiqi másee papiqasáa ákara rúmasee qíminaga qáfamasee aní aqiqaanáura anée sía kafáa aináinasaa rakísinnaranoo. ³ Miqí qufanoo miná aináinasaa rakísi marúfa narí kai qímírinoo qinau, qiní úriqararafa qiní diqíqárara qímarífaqa nána ainainee ianáuree qinée afeeka síaisa márídaqa madika indufírana sía amanaikídaqa kudi fasiqa márídaqa qiqoónausiannai nárana innaaru qíranara qisaurídaqa sía amana mi-oosanná máraanura. ⁴ Dóo íridaqa qiní qíqoondi moómoosaíkiageera maa-saikána taikásee misíannai firara maaqímmianaura. ⁵ Qinée qeeqá úriqararana faqa bisínísaikida márusara moó déedeeplanee qímaseenoo maaqímmínau. ⁶⁻⁷ Mifá moo fásiqa áaramásee irámmirínau, anée qiní úriqararana úfaasu munnimma náqumme maqée ídane qufanoo mifá qinau, qinée moodáannai qísauku fasiqa níku nísauku taikásee (100) firaa tinna oorifa fádameena (sáuna anoona fooqána) miná ákiaqara sía ámiqiafana, káqi maqée ídaqa, miqí qufanoo aináinasaa rakísirafa qímaminau, anée qaara fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísaukuqara taikásee (50) munnimma kái qíminaga aní munnimma ákiaqara taikéenoo fee qímasee búkaki ateeekáanauree qímaseenoo kafáa moóna áaramásee irámmirínnoo qinau, anée qiní úriqararana úfaasu munnimma náqumme maqée ídane qufanoo mifá qinau, qinée moodáannai qísauku fasiqa níku nísauku taikásee (100) ráisa beeka ákiaqara sía ámiqiafana káqi maqée ídaqa, miqí qufanoo aináinasaa rakísirafa qímaminau, anée qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee (80) ákiqara kai qíminaga aní munnimma ákiaqara taikéenoo fee qímasee búkaki ateeekáanauree

qinau, míqunannai mi-fasiqáfa narí firaana ákaru qíranannai misá áqoondikinau.

⁸Aináina faqaafa miná únnaqira óosana qáfamaseenoo óo írirana faqaa fee qinau, minára Yísufa qímannimidanoo qinau, maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaaseeuqa náriqa munnimma ainaina máree maríana írirana faqaasa máriafanoo Ánutuna ufa qóomasaa andeeqásee nímariasa írirana óorudupiraua sía misá írirana amanasáa márídaqa.

⁹Qinée ínni qímannimídaqa, maa-maqánasaaqaraasa nári afeeka iriranannái káaqa afeekaikámasee maaqóo máriranara íridaqa munnimma aina afeedídaqa. Ínnee faqa misá naanna rámassee káaqa afeekaikámasee náaru márira afeedira ainainakiara múnari mínari másee ínneeqa maaqóoqaraa mandá munnimmannai sárau imaríasa dadaaqíqa innaarúnai asumu máriranaki moómoo ainaina afeediaqa.

¹⁰Yáfee moó fannoo káqikaa fífaú ainainasáa ámiqimásee rakísinafa firaa ainainatiasáa faqa ámiqimmásee rakísiannoo, yáfee moó fannoo káqikaa ainainara únnaqi marifa firaa ainainatiará faqa únna qíannoo.

¹¹Anée maa-maqánasaaqaraa munnimma qumiasana fúrufaramasee rakísinanoo náqi fee másee innaarúnai fínanoo Ánutufa innaarúnai mári firaa qumiasana munnimma anísaa quqásee rakísiannee qíannoo fee.

¹²Anée moóna aináina fúrufara másee rakísinanoo yáfee aníndi amisée rakísiannee qíannoo fee.

¹³Aináinira fasiqa moó fannoo sía amana qaara rakísiraqanda moodáa kari aináinammannimaqaannoo, sía amana. Mifá indaarúqaanara ákooqaannoo moó rakísiriranara ádiannoo. Mifá moó rakísiranasa atooqéenoo ínaaqianaana minnísaannoo, miqí kai íqa ínnee faqa Ánutunara faqa maqásaa qumíasanara faqa moodáanaki sía amana aináinammannimáqeennaranoo.

Farisai amaaná ufa qímarusa munnimmara runára níqinau.

(Mataioo 11:12-13; 5:31-32; Mareekoo 10:11-12)

¹⁴Farisai ámaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa misá káaqa munnimmara rímarusa márídaqa Yísunara uteéti qímariquau. ¹⁵Yísufa iriséenoo qímanniminau, ínnee ínneeqá kai maqásaa fasiqauqa nífusaa andeeqárausee qímariasa máriafanoo, Ánutufa ínni naunduráki qáfee márifa maqásaa fasiqauqa ámiqira ainainee qímarianara Ánutufa mandáinainee qídanoo.

¹⁶Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa faqa óosana árooqooqari misá ufa afeeka fannoo aiqámausa rafáaqafusee fí fí ínoo Yoohaneefa nammári nímimaru áukuanna míni raquramiqoo taikánau. Miqóoqari innaarúna ququsakinaana Ánutuna ámiqira fasaasaa ufa fannoo kai misá qímanniminoo fífaini márifaqa aiqámausa innaarúna ququsaki nímudaanai qímasaida kéeqararídaqa. ¹⁷Innaarúna faqa maqá

faqa tautúmaki taikárafa amaná máriannoo, Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa káqikaa ati kái sía amana taikáannoo afeeká máriannoo.

¹⁸ Faiqí moó fannoo narí ánaaq minnísee moo ánaasee máraininga qúmmuarimari fasiqafa máriannoo, faiqí moó fannoo minnísaína ánaaseena máraininga mifá faqa qúmmuarimari fasiqafa máriannoo.

Aináinafaqaafa faqa aináina síaifasiqafa faqa miqandára quandára ufa.

¹⁹ Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa óosana káaqa munnimara qamunna ámiqiranara rímarusa márúnara iriséenoo maa-ufána qímannimino qinau, faiqí moó fannoo aináina fíqararafa márídano moómoo munnimma áqimaria qamunnána kai afisímarifa márídano, aiquéa kari ámiqiranaki kai márínau. ²⁰ Kudi fásiqa moó fannoo miná áuqu Rasarusana amaráfa afaaqa namúana ánaaqi maqee maqee aináina faqaana kooqíki ani ráidano miná nárana átaraasa tidáamarai áqufuna suqú náraree qímasee ani márídano mandáinainaki márufanoo fainíuqa aniréeqa miná namúana umboomásoofanoo márino kúqinau. ²¹ Mi-kudi fasiqáfa kuqufufaqá qangiroouqá miná áfiqa maree innaarúnaí Abarahaamana aaqá quqássoofanoo firaa qoomáqa sakasée néemarinau.

²²⁻²³ Aináina faqa fasiqa faqa kuqufufaqá ákundamasoofanoo idáki finau. (Mi-idána áuqu Aadeesáa idá fée qídaqa, kúqimariasaa maqa máaqa taikára áukuanara áfeesimaria idafa márídano fee qídaqa.) Aináina faqaafa firaa aupuraranaki márídanoo áfu múrufi maqaséenoo nánai Abarahaamana faqa Rasarusana amarána faqa ámiqiranaki óoqufaaqee márufanoo níqafanau. ²⁴ Níqafamásee namméera qímaseenoo qinau, óo qiní qíkoofa Abarahaama anée Rasarusana qímaminanoo narí ásauku amukannái nammáriki raaramásee máree múqu qiní qímaakiri qífaurusaa quqásainanoo asooáni qinée idáki firaa aupuraranaki márídaqa.

²⁵⁻²⁶ Abarahaamafa iriséenoo qímaminau, óo qiní qímaaku anée maqásaa márúnna kamuqoo ámiqira ainainaki márúnanoo Rasarusafa mandáinainaki márínau, maqee Rasarusafa maaqóo asasíranaki márínana anée aupúranaki máríananoo, ínnisaimbaqa qámbaanai máani firaafá márídanoo, maaqóo márínausa sía amana minní fifáranoo mindári faqa sía amana maí ánífaranoo. ²⁷⁻²⁸ Aináina faqaafa Abarahaamana ufa iriséenoo qímaminau, qinée fifímásee aní qímamidaqa, amanée anée Rasarusana aqíqáinanoo qiní qíkoona máaqai óorureenoo qiní qíkaqaafasauqa moodáanai qísauku (5) márídammia, misá aaquqímánnimaqainaqa sía maa-aupurara maqusánaki ániaqa. ²⁹ Abarahaamafa iriséenoo qímaminau, Mooseena ákara faqa tamummáqara fasiqauqa ákara faqa aní ákaqaafasauqa aaquqímánnimiqaídanoo misá minakí kai íriaqa. ³⁰ Aináina faqaafa mi-

ufána iriséenoo Abarahaamana qímaminau, óo qiní qíkoofa Abarahaama, mi-akaráfa sía amanaikídanoo moó fannoo kúqiranakiqari fíndifinoo qímanniminaqa misá náriqa mandá óosana minnísee sía maa-aupurara maqusánaki ánífaranoo. ³¹Abarahaamafa qinau, aní ákaqaafasaauqa Mooseena faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa sía íriqa kúqiranakiqari fíndi fínna fasiqana ufa faqa sía írifaranoo.

Faiqi ánaaqi Yísuna ufamáu fímarina maréeqee káqi rúnna ubeekée maríana mi-ufána.

(Mataioo 18:6-7, 21-22; Mareekoo 9:42)

17 ¹⁻²Moo kári Yísufa nári faiqi námu maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí ánaasee mandóosanaki mara quqánnimaqéefandinausa kúqaa uqanna kambíqeeffaranoo mi-manda oosanná uqéerainna fasiqana árirafa firaqóo uqanna máriifoo qídaqa qimudáoo qídaqa. Ooruku námmariki faiqí rafúsu áqirafa firaa oonisanda rumbáseeqa anukakí usúsee minakí áqirafa káqikaa aupurarafa máriannoo, mi-fasiqáfa qiní ufa írimari káqikaa faiqina áfiqasee mandá áana uqafiqainafa miná árirafa firaafá uqanna máriannoo. ³Minára ínnee ámiqimásee ínneeqa máriranasa rakísiaqa. Aní ákaqa fannoo mandá óosana márainana anée qáoo qínanoo mifá aundurá quandásee andeeqáraqoo finana anée miná mandá oosanara sía kafáa áqia. ⁴Mifá dínni taikásee dínni ani qaaraqánda (7) kari aní mandáikámmamaqásee quándakinoo aníara qiní mandáinaina minnísaannee qínana eedóo qímasee minnísa.

Maasá anísaa naundurá mundírana afeekaíkiaqa.

⁵Yísufa niqiqoo fásiquasa minára Yísuna qímamiqa qiqau, óo karaambáiqu maasá daunduránnai anísaa mundírana firaanáikamaqisaa qufanoo karaambáiqu fannoo maaqí qinau. ⁶Ínnee qinísaa mundírana sía máridanooora foora máridanoo káqikaa ainaina maqána qaqama miqírafa káqikaafa kai márinaqau, ínnee minánnai firaa ainaina áuqini. Ínnee firaa saqari keefáadiara foora aneenná kai rafáuru ákinana ooruku nammáriki áqufi kambíqaannee qífanoo mifá eedóo qímasee miqíni. Ínnee qinísaa mundírana síara foora máridanoo sía amanaikifáranoo.

Ínnee ínneeqara maasá aináinira faiqi fee qiaqa.

⁷Yísufa nári miqóo qaraasa óosanara iriséenoo ufa qímannimidanoo qinau, Ínnikiqari moó fannoo miná aináinira fasiqa fannoo aní áfuqai aináinífinoo fee fírimaria andaasaa fee rakísíinanoo fee eendímarinanoo aniráinana anée sía minára káqi káqi anirée aneenná nárana náannee qinnáranoo. ⁸Maaqí qinnáranoo, anée nárana suqárara afisímaria qamunnana afisúsee qiní nárana suqásainaqa qinée nárana faqa nammári faqa námasaanana anée ínaaqianna suqásee aneennára náa.

⁹Aní aináinira faiqi fannoo aní ufamau fínana anée sía minára dúfi dúfi qinnáranoo mi-fasiqáfa faqa dúfi dúfi qíra ufara sía randáannoo narí feefaurú saikée qinnáranoo. ¹⁰Ínnee faqa miqíkai íqa miná aanna raaqa, aiqáma qinée Yísusa qímannimunna úfana áfaqaqa fí fí íqa máfi taikásee sía qiní dúfi dúfi qíra ufara randáaqa, maaqí qiaqa maasá fífau aináinira fasiqauqa márídaqa feefaurú márarara foora aináiní marúnausa márídaqa.

Qísaukuqara taikásee (10) károora nárí márusa ufa.

¹¹⁻¹³Yísufa Yeerusaree máqusai firara Kariree máqa maaqa dínni márufanoo Samaria máqa maaqa dínni márufanoo Yísufa qámgaanai fidanoo moo máqusaki fíraree qímasai fímarufanoo károora nárímaru fasiqausa qísaukuqara taikásee (10) károora nárí maríasa naannaréeqa náadumasaga kíkiquammafiqa namméera qímasee Yísuna qímamiqa qiqau, óo Yísu maasá úriqararafa anée maasára ámudaqaani.

¹⁴⁻¹⁶Yísufa misá níqafamásee qímanniminai, ínnee amaana máaqaki Ánutuna aanáiqiki maríasa ínneeqa nifaaqa óoruree uqannífiqai faqa ínnei nifaaqa aikuqummáseenoo ínniara ánukarausee qifáranoo, miqí qínaqa ínnee aiqámausa nífusaa ánukaqa márídee qifáranoo. Miqí qufaqa misá eedóo qímasee aanái fímarufanoo misá károora taikáfufaqa náriqa nifaaqa qáfamaseeqa fufanoo moodáafa quándaki firaqóo Ánutunara dúfi dúfi qímammaree aniréenoo Yísuna áikuki maqásaa áqufufanoo Yísunara dúfi dúfi qímamaqánau, mi-fasiqáfa Yuda máqannaa namuqáa, Samaria máqannaa márínau. ¹⁷⁻¹⁸Yísufa mi-fasiqána asasírana iriséenoo miqóo márusa qímanniminai. Qísaukuqara fasiqa károora nárí marísa rukánniseeqa, dínni taikásee dínni ani qaara faqa qaara faqa marasée fasiqauqa yái fee fíaa, sía fee misá faqa anirée Ánutunara dúfi dúfi qifáree sía Yuda máqannaasa ánia Samaria máqannaafá kai anirée dúfi dúfi qídanoo. ¹⁹Miqí qímasee Yísufa mi-fasiqána qímaminai, dóo fíndifi fúa, anée qiní saqárikianannai kai ámiqiananoo.

Ánutuna ququsa sía akooqóo márína.

(Mataioo 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹Farisai ámaana ufa qímarusa Yísuna irámiriqa qiqau, Ánutuna quqúsa yáiree fee maqásaa kambíqafinoó faiqí ánaaseesaa Ánutufa rakísiannoo fee qufanoo Yísufa qímanniminai, Ánutuna quqúsa fannoo sía akooqóo ainainara foora kambíqaannoo, sía moó fannoo maaqí qíannoo dóo qáfaa maaqóo kambíqeenoo dóo qáfaa meeqái kambíqeenoo Ánutuna quqúsa fannoo ínnei naundurái mári ainainafa márídanoo.

²²Miqóo Yísufa narí faiqi námu qímanniminai, kásooqaqee ínnee qinée ánianna fáasaanasaa qáfaaqaa ídaqa sía qáfeefaranoo. ²³Akaqáusa qiní quqúsa kambíqaaninnanara maaqí qifáranoo, meerái qáfaa miqóo

máridanoo, maamínni qáfaa minní máridanoo misá miqí qífaqa síamma óonu qáfaaqa. ²⁴Qiní quqúsa sía qumeé kambíqaannoo aakuasáa úqinanoo innaarúna aiqáma átinai káaqa qámaquannoo, qinée faiqí nímaaku qúmuanna fáasaana aakuasáa aanna rámassee qúmuanaqa tautúmaki aiqámai dáraaninaqa qíqafeefara. ²⁵Maqee máriasa firaa aupurarana qimisée diqíqéefaranoo. ²⁶Qinée faiqí nímaaku qúmuanna fáasaanafa Nooana áukuanara fooqáafa máriannoo. ²⁷Mi-aukuanná faiqí ánaasee idóo faakóo ídaqa mánaqa amundáidaqa nárana nammári náidaqa mána mána ímarufanoo Nooafa narí sípa firaanákí kéeqafufanóo nammári fannoo tautúmánnimaqaseenoo faiqí ánaasee aiqáma naru taikánau. ²⁸⁻²⁹Qinée qúmuanna fáasaana Rootana áukuanara foora máriannoo, mi-aukuanná faiqí ánaasee aiqámausa sía Rootana ufa íriqau nárana nammári náidaqa makéetidaqa feefaurú narámi narámi ídaqa máaqa usakéeqa súana úmmaqíqa mána mána ídaqa márufanoo Rootafa Soodooma máqusakiqari fíndimaqee sandóofanoo innaarúnaindari idáuru fasafasímarufa qumuréenoo aiqáma náru taikánau. ³⁰Qinée faiqí nímaaku qúmira fáasaana maqásaa fasiqa ánaasee mi-furufara irirána máree márifaqa tautúmasee qúmuanaura.

³¹Mi-faasaanná akaqáusa náriqa kooqíki máriinausa sía naamukí kéeqafi aináina indáaifaranoo, miqí kaimmásee akaqáusa anaadóonni máriinausa sía maqúsai anirée nári aináina máreefaranoo. ³²Rootana ánaaqa fannoo asumu máriranai sandánnoo fídanoo óonu kásoo máfínoo quandáfi ánaaqiannai áfu máqaidanoo kúqinau. ³³Yáfee moó fannoo narí máriranara ámuqusinafa miná márirafa taikáannoo, yáfee moó fannoo narí márirana minnísainafa miná márirana máraannoo. ³⁴Qinée qímannimidaqa, mi-eendánaki faiqí qaaraqánda moodáanaki faiqaqée márifaqa qinée tautúmasee moó innaarúnai uqéerasee moó minnísanaura. ³⁵Ánaasee qaaraqánda saná aindi ánee márifanoo tautúmasee moó máreenoo moó minnísannoo.[³⁶Faiqí qaaraqánda anaadóoki márifaqa tautúmasee moó máreenoo moó minnísannoo.] ³⁷Yísuna faiqi námu miná ufa iriséeqa íramiriqa qiqau, yátinai fee anée qíánna ainainafa kambíqaannoo fee qufanoo Yísufa quandára ufa qímanniminau, aandáu kúqinoo máriqoo kai ququmu moómoosa minakí úsidaqa.

(Qiní ufa írimariasa yái yái fee márídaqa sía qiníara randéefaranoo. Qinée qúmiqa ínnée márifandinnaqoo irisée akooqóo tautúmasee qumurée ínni uqéeraanaura.)

Ánaasee maqee maqee síáasa qimamímarú quandara ufana.

18 ¹Yísufa narí faiqi námuara sía níkoo níkáa másee innaaru qíranara minnísaaqée maqee maqee afeekaikámasee innaaru qiaqéera quandára ufa qímanniminau.

²Moo máqusaki siáasa márínau, mifá mandá fasiqa márídanoo sía Ánutunara áaquqamásee andeeqára siaasa saika máránau, sía faiqí ánaaseera ámuqusa ímarínau. ³Mi-maqusánaki kai adeedaana anaasee moó márínau, miná afaaqui kuqufufá naríaraa kadáapiriranaki márínau, mifá maqee maqee siásinnáí óonuraidanoo sandanáinai qímarínau, óo siaasa anée dadaaqínana qíní mandáikamáqimaqée maríasara qáoo qía. ⁴Siáasa fannoo kísaaqasaa mi-adeedaana anaaseená ufa írinoo fídanoo narí kai qímirinoo qínau, Qínée sía Ánutunara rufíqauausa faiqí ánaaseera sía qímuqusímarisa márídaqa. ⁵Maa-anaaseefá narí aináina úmmuari maríafanoo narí aináinara qíní dárúaqamminoo sáina dadaaqíananoo taikáani.

⁶Karaambáiqua Yísufa mi-manda fasiqánara narí faiqi námu qímanniminoo qínau, Ínnée mi-manda siaasána ufa írida fee. ⁷Ánutufa sía miqí marífa, ámiqirafa márídanoo mifá narí faiqí ánaasee eendáki fáasaana misá ikíraqárana iriséenoo sía anuqúannoo qínée qímannimida dauní dauni dadaaqíannoo. ⁸Minára sía innaaruqíranara níkoo níkáa másee minnísaaqa, afeekaikámasee innaaru qiaqa, qínée faiqí nímaaku kafáa qumurée qáfaanaqa faiqí ánaasee Ánutuna saqárikídaqa innaaru káqi fee ída márífaree sía fee ída márífaree.

Narí amooqímaruna faqa narí reendeénimarufa faqa miqandúfa.

⁹Faiqí ánaasee akaqáusa náriara andeeqárasee qímasaídaqa níqoónausara mandáikirausee qímasaídaqa fídiaqaa ímarianara Yísufa níqafamásee maa-quandara ufána qímanniminai. ¹⁰Faiqí qaaraqánda Yeerusaree máqusai náaquqara amaana máaqaki innaaru qíraree qímasee kéeqau, moó fannoo Farisai amaana ufa qímarufa moó fannoo qúmmuarira takisa munnimma máree marúfa miqandá kéeqau. ¹¹⁻¹²Farisai amaana ufa qímarufa innaaru qíraree qímaseenoo narí kai narí amoo qídanoo qínau, óo Ánutuna qínée sía aináinara rímarunausa márídaqa sía únna ufa qúnausa sía ánaasee qúmmuarunausa sía aiquámausa naanna ráunausa márídaqa. Óo dúfi dúfi sía maa-umuarira takisa munnimmána máree márína aanna ráunausa márídaqa, aiquáma amaana aundurái qaara faasaaana nárana minnísee dáarara innaaru qímarunausa márídaqa qeeqá munnimma aiquáma rainásee dínni qísauku taikásee dínni ani qaara faqa qaara faqa (9) munnimma qeeqáraa márídaqa moodáa munnimma aní ámídaqa, oo Ánutu dúfi dúfi qínée miqí márúnausa márídaqa. ¹³Úmmuarira takisa munnimma máree marúfa innaaru qírara firaqoo asaurídanoo áadumasaa kíkíqammafínoo sía innaarúnai óori uqéereenoo kummáramafínoo narí áaqaranara áíqaaé qídanoo ásauku róotee rootee kídanoo narí áaqaranara asaurúseenoo qínau, óo Ánutufa qínée áaqee marúnausa márídaqa anée qíníara ámuqusia.

¹⁴Yísufa mi-fasiqaqandára narí faiqi námu qímanniminoo qinau, úmmuarira takisa munnimma máree marúna mandáinaina Ánutufa taiká aisóofanoo andeeqásee finau, Farisai ámaana ufa qímarufa sía andeeqánau káqi finau, naríara úriqararausee qímariasa Ánutufa asauríranaki quqáannoo, naríara uréeqararausee qímariasa Ánutufa úriqararanaikámanimaqáannoo.

Yísufa faiqi ánaaqiuqa nifaaqóoqa qinau.

(Mataioo 19:13-15; Mareekoo 10:13-16)

¹⁵Faiqí ánaasee akaqáusa náriqa faiqi námu nífiqamaree Yísufinnai múnusaana misá nifaaqái narí ásauku quqásee nifaaqóoqa qímannimaqaanifeera nífiqee ániqau. Aniroofaqa Yísuna faiqi námu misá farafára qifoo qímasee níqiquau. ¹⁶Yísufa misá níqira ufa iriséenoo qáoo qímasee faiquqáindi náraifaqa maí ániaqee qímasee narí ufa írimariasa qímannimíau, faiqi ánaaqiuqa sía rafáaqa fuaqa, sáifaqa maí ániaqa Ánutuna quqúsa miqírausaindi máridanoo. ¹⁷Ínnee maanára kai irisée sía aunúqa yáfee moó fannoo sía káqikaa faiqi naanna rámasee Ánutuna quqúsa máraininga sía uqanna minakí kéeqaannoo, faiqi ánaaqi naanna rámasee Ánutuna quqúsa máraininga misá kai minakí kéeqefaranoo.

Qumíasana faqaafa náaru máriranara iranau.

(Mataioo 19:16-30; Mareekoo 10:17-31)

¹⁸⁻¹⁹Moo kári Yuda máqannaasa úriqararausakiqari moó fannoo Yísuna írammirinoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa andeeqárafa nána saikee áuqamamaqáananoo fee Ánutufa náaru náaru márirana qímiannoo fee qufanoo Yísufa qinau, anée nánaree qiníara andeeqára fee qídanee sía moó fannoo andeeqárafa máridanoo Ánutufa kai andeeqárafa máridanoo. ²⁰Anée sándufa ákara írimariananoo mimaú fínana maaqímmia anée sía ánaasee úmmuaria, anée sía faiqí ánaasee kuqánnárua anée sía aináina úmmuaria anée sía únna ufa qía aneenná ánoona ákoonara áidimarínana miqandá núqu uqéeraidana ámiqimasee rakísinnimaqaa qufanoo mi-fasiqáfa iriséenoo qinau. ²¹Qinée mi-ufáusa kumaarásaqari aiqáma mi-ufamaú fúafanausa márídaqa. ²²Yísufa iriséenoo qímaminau, moodáa ainainá kai anée sía amanaikíanano anée aneenná qumíasana moómoo márína makéetámasee munnimma maraséenana kudi fásiqa ánaaseeuqa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máríani, miqímaseenana anée qiní faqa ánia. ²³Qufanoo mi-fasiqáfa iriséenoo miná qumíasana moómoo márúnara firaaqóo óori runúsee finau.

²⁴Yísufa miná óori runírana qáfamaseenoo qímanniminau, qumíasana moómoo faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqarara firaaqóo anúqidaqa. ²⁵Qóosa fannoo úkáamaraki ruqíqaki fírafa sía amanaikíannoo, qumíasana moómoo faqaafa innaarúna ququsaki firara miqí kai ínoo sía

amanaikiannoo. ²⁶⁻²⁷Miqóo márusa mi-ufána irisée tautúmasee Yísuna irámiriqa qiqau, anée qíanandee aináina faqaasa sía innaarúnai fífaqa yáfee moó fannoo innaarúnai asumu máriranaki amana kéeqaannoo fee sía moó fannoo amanaikiannoo, qufanoo Yísufa qinau, maqásaa fasiqa ánaasee sía amanaikimaria ainaina Ánutufa amanaikí marífa máridanoo.

²⁸Peetooroofa iriséenoo Yísuna qímaminau, maasá qeeqá maqúsaina minnísee aní faqa nídaqa anée maasára náqi fee qídane. ²⁹⁻³⁰Yísufa qímanniminau, qínée maa-ufána aní qímamidaqa, moó fannoo narí máaqa fee narí ánaaqa fee ákaqaafasaa fee narí ánoona ákoonee narí faiqi námu fee Ánutuna quqúsa saikaramámaree minnísainafa mifá maqee mária kamuqoo aabaá faqa máraannoo kásooqaqee ánianínna aukwana náaru asumu márirana máraannoo.

Yísufa narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mataioo 20:17-19; Mareekoo 10:32-34)

³¹Yísufa narí faiqi námu nífiqamaree áadumai óonureenoo qímanniminau, Ínnee íriaqa ínnisaimbaqa Yeerusareenni óoru fídaqa, miqóo márianaqa óoqai máriu tamummáqara fasiqauqa faiqí nímaaku qiníara ákara rúmaqoo ufafa ánoonaikiannoo. ³²Qiní máqannaasa qiní maréeqee ánaamuru nísaukuki quqáqisáifaqa qiníara ataasá átaasa ufa faqa mandá ufa faqa qídaqa níqaara fidi qímaqefaranoo. ³³Misá qiní uaiáqa samu firaqóo qifaqa atekáseeqa múnú kuqá dárifaranoo, darusáifanoo qaarammoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndifuma qímaqaannoo. ³⁴Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa sía minára íriqau. Mi-ufána ánoona Ánutufa kukéeqamá nímaqaqai faqa sía íriqau.

Áfu qimbárana Yísufa áfu maqáisanau.

(Mataioo 20:29-34; Mareekoo 10:46-52)

³⁵Yísufa faiqí ánaasee moómoosa faqa Yeerikoo máqusaki fíraree qímaseenoo aanásaa fímarufanoo naambeéqai aaná áfainni faiqí moó áfu qimbárafa óoqufaaqee máridanoo faiqí ánaasee fíqaree áiqaree ímarufanoo nárana mara née marú munnimmanara innaaru qímarufa márinau. ³⁶Mifá faiqí ánaasee moómoosa fíqaree márufanoo níku ái iriséenoo irámirinoo qinau, maaná nána ainainee kambíqaidanoo fee qufaqa misá qiqau. ³⁷Yísufa Nasaretee máqusaindaraafa dóo áiqaráidanoommifoo qufanoó mi-fasiqáfa iriséenoo fáaqa rúmasee qinau. ³⁸Óo Yísu Dafidina áti márianafa anée qiníara ámuqusinana qiní dadaaqía. ³⁹Faiqí ánaasee indaarú fusá miná fáaqarirana irisée miná áqíqa qiqau, anée ufasáa qufanoo mifá firaqóo fí fí qímasee qinau, óo Dafidina áti márianafa anée qiníara ámuqusinana dadaaqía qufanoo.

⁴⁰Yísufa kásoomáfinoo mi-fasiqána máree maí ániaqee qufaqa áfiqamaree míni Yísuna aaqá quqásoofanoo Yísufa irámirinau, ⁴¹Anée

qiníara náqimma áisáanauree qídanee qufanoo mi-fasiqáfa qinau. Óo úriqararafa anée qiní qífu maqaqísaanneera qídaqa qufanoo ⁴²Yísufa qímaminau, dóo aneenná áfu írirana qinísaa rusíananannoo ámiqianano.

⁴³Miqí qímarufanoo aaqee kái mi-fasiqána áfu ámiqimáfufanoo Yísuna faqa fídanoo Ánutunara dúfi dúfi qímammaree finau. Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna faqa fífiíusa miná qáfamasee misá faqa Ánutuna amooqímamaqáqau.

Sakiusana úfa.

19 ¹⁻²Yísufa Yeerikoo máqusamau fíqaree márufanoo faiqí moó úmmuarira takisa munnimma máree marúsa úriqararafa firaa qumiasana faqáafa miná áuqu Sakiusafa Yeerikoo máqusaki márínau. ³⁻⁴Mifá Yísuna qáfarara kikíqufanoo sía amanaíkinau, qúsa fasiqa márídanoo faiqí ánaasee ititáfunara sía qáfaanauree qímaseenoo faiqí ánaasee fínnaaqareenoo sandéenoo Yísufa fúaninna aannai óonureenoo saqáriki akarámafinoo rakísi márínau. ⁵Yísufa saqári atukaki óonureenoo múrufi áfu maqaséenoo Sakiusana qáfamasee qímaminoo qinau, Sakiusa dauní dauni qumuráinaqa maqee aní máaqaki óonuree aní faqa máríanaura. ⁶Sakiusafa maqái qumuréenoo fíraqóo asasamáseenoo Yísuna áfiqeenoo narí máaqai múnusoofanoo márínau.

⁷Yísufa miná máaqaki márufafa faiqí ánaasee aiqámausa nóori runúsee ninunúridaqa qiqau, maa-fasiqáfa mandá oosana máreemari fasiqana máaqaki kéeqafinoo adooáidanoo. ⁸Sakiusafa narí máaqaki márídanoo fíndifinoo karaambáiqá Yísuna qímaminau Óo úriqararafa qiní ufa íria, qinée qeeqá aiqáma qumiasana qámbaana rainásee dínni kudi fásiqa ánaasee nímíanaura, qinée faiqí ánaasee níkaru qímasee misá munnimma úmmuarira takisa máraafannana ákiaqara kafáa nimiséa aabaá qaara faqa qaara faqa kari nímíanaura. ⁹Yísufa irisée qímaminau, maqee fáasaana náaru náaru asumu márirafa aní máaqaki ani márídanoo anée faqa Abarahaamana áti máríananoo. ¹⁰Qinée faiqí nímaaku miqíqqa auíqqa nuasára randásee nífiqa quqásee asumu márírana nímíaree qímasee qumu márídaqa.

Yísufa aináinira munnimma kíkíqa usuqoofá.

(Mataioo 25:14-30)

¹¹Sakiusana máaqaki máríiusa Yísufa Sakiusana qímamu úfana iriséeqa miná faqa Yeerusaree máqusai óoru fídaqa maaqí qímasee únna qímasee qiqau. Ánutuna innaarúna quqúsa maqee uqanna maqásaa Yeerusaree máqusai kambíqaannoo fee qímarufanoo Yísufa misá áaqara irirana iriséenoo qímanniminau. ¹²⁻¹³Faiqí moó fannoo úriqararafa márídanoo níana maqusai firaa karaambaiqa márinnai óonuraananoo óoru dúpira karaambaiqa qafee qímínaqa qeeqá quqúsakinaasa rakísinnimaqaanee

qímaseenoo fíraridanoo narí aináinira faiqiuqa qísaukuqara taikásee (10) náaramasee kóora munnimma náadu náadu nimiséenoo qímanniminau, qínée óonu mariánna kamuqoo ínnée maa-munnimmánannai aináiní marífaqa aniréeqa máraanaura.

¹⁴⁻¹⁶ Mi-fasiqáfa fufaqa miná máqannaasa minára fídiaqaa ímarusa faiqí moó aqíqéeqa anée ínaaqiana óonuree firaa karaambaiqa qímamia mifá maasá rakísi qímaqaranara maasá qíkooqaidanoo, miqí qímasee qímamiseenoo óonurandee ani márifanoo mi-uríqarara fasiqáfa karaambáiqqa qafee mara máreenoo óonurandee aniréenoo narí aináinira faiqiuqa munnimma nímusa náaramaseenoo qímanniminau, ínnée maí aniréeqa qíní munnimmannái saikíaanara qíma qimiaqa qufanoo indaarúqaafa aniréenoo qímaminau. Anée moodáa kóora munnimma qímunaqa qínée minánnai aináina máseeqa qísaukuqara taikásee munnimma máreeqa dóo ámidaqa máraa. ¹⁷ Miqí qufanoo miná úríqararafa qímaminau. Óo ámiqirafa anée ámiqira ainainímarianafa máriananoo anée káqikaa ainaina ámiqimásee rakísiannana akiaqara qínée qísaukuqara taikásee maqusa aní ámianana misásaa rakísinnaranoo.

¹⁸⁻¹⁹ Mifá fufanoo miná ánaaqiannaafa aniréenoo úríqararana qímaminau, óo úríqararafa anée moodáa munnimma qímunaqa qínée minánnai aináinamásee moodáannai qísauku munnimma máreeqa dóo anínna ámidaqa máraa, qufanoo miná úríqararafa qinau, anée aneenná saika ákiaqara moodáannai qísauku maqusai rakísinnaranoo.

²⁰ Aináinira faiqí moó fannoo aniréenoo úríqararana qímaminau. Óo úríqararafa anée moodáa munnimma qímunna káqi márídanoo qínée miná kai anínna ámidaqa qínée qamunnasaa sakasée raqándaamma kukéeqaqaunnana anínna ámidaqa qínée sía minánnai aináiníqa anée afeeka fasiqa márianaga aníara rufíeeqa káqi quqáqaunnana. ²¹ Anée sía aneenná aináina máree márianafa anée sía úmmaqira ainaina aiqímarianafa moosáindi úmmuari márianafa. ²²⁻²⁴ Miqí qufanoo miná úríqararafa qímaminau, anée mandáinainímaríanna fasiqafa máriananoo, qínée anínna ufasámu anínna áruanaura, anée qíníara afeeka fasiqa fee qímarianausa qínée moosáindi úmmuari márúnausa moosá úmmaquqaana aiqí márúnausa márídaqa anée miqí qímarianafa nánaree sía qíní munnimma maréeqee béenaki quqéénanee anée miqímasaanaqa qínée anirée qeeqá munnimma faqa miná áti faqa máraunaiqini qímasee úríqarara fasiqa fannoo miqóo márúsa qímanniminau, ínnée miná moodáa munnimma mara máree qísaukuqara taikásee munnimma maqéeina múnu ámiaqa qufaqa misá qiqau. ²⁵ Óo úríqararafa mifá moómoo faqaafa márídanoo qufanoo mifá qinau.

²⁶ Qínée ánoona ufa qímannimiana íriaqa, aiqáma aináina moómoo faqáasa moó faqa ootúpama nímifara, ainaina síainaindi óodaa maqéeina

raffiqeefaranoo. ²⁷Maqee qiníara fídiaqaa ímariasa qiníara sía mifá maasá rakísirafa márianiffee qímariasa maréeqee qiní qífusaa quqásee kuqá nárúaqa.

(Maa-ufána Yísufa naríara quandásee qímaqoofa márídanoo, narí úriqarara karaambáiqá kásooqaqee márianinnanara mi-ufána qinau. Yísufa sía aaqee uqanna Isaraee máqannaasa úriqararafaikiannoo kásooqaqee innaarúnaindari qumuréenoo maasá saikí márunnana qáfamaseenoo miná ákiaqara maasá qimiséenoo quandáfi minára fídiaqaa ímariasa naru taikáannoo.)

Yísufa doonkisaa Yeerusareenni óoru fína.

(Mataioo 21:1-11; Mareekoo 11:1-11; Yoohanee 12:12-19)

²⁸Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo naríaraa moómoosa nóorinni indaarú Yeerusaree máqusai óoru fína. ²⁹Beetapaisa máqusa faqa Beetani maqúsa faqa mi-maqusa qandá moodáaqoo máruqanda Yeerusaree aaqá máríqau, Yísufa óoru fídanoo mi-maqusa qandá adeedí rámaseenoo narí faiqi námukiqari qaaraqánda náaramasee qímanniminau. ³⁰Ínneeqa nóorinni mári maqusanaki óorureeqa maqúsai fíruqíaki óorureeqa doonkí ánaaqi ásaandaru quqáqaana, faiqí sía minásaa óoqu máriana paqúrimasee miná idukú máree múqu qímiaqa. ³¹Faiqí moó fannoo ínniqárara nánaree idukídee qínaqa maaqí qímasee qímamiaqa, maasá úriqararafa minásaa aináinirara qídanoo.

³²⁻³³Miqí qufaqa miqandá óorureeqa Yísuna ufamáu kai fíqa paqúrimasee idukí márufanoo mi-doonkína ákausa níqafamásee irámmiriqa qiqau, ínneeqara náqiraree idukídee qufaqa miqandá qiqau. ³⁴Maasá úriqararafa minásaa aináinirara qífaqa idukídaqa qímasee idukúmaree Yísufinnai múnuseeqa náriqa qamunna minásaa uffíqisee ³⁵Yísuna dadaaqufanoo minásaa óoqu marifínoo Yeerusaree máqusai óoru fína.

³⁶Aatáta óoru fímarufaqa faiqí ánaasee karaambáiqá miqí mándaída áfíqee marúndeemásee náriqa siuta raipáqusaida aatáta uffíqisoofanoo doonkí fannoo mi-maú óoru fína. ³⁷Yeerusaree máqusa adeedí rámaseenoo Oorifa áaqanai óoru fímáriaqooqari Yísuna faiqi námu faqa faiqí ánaasee moómoosa faqa Yísufa aiqáma ainaina firaa ainaina áuqee márufaqa qáfeeusa firaaqóo kaanina máreeqa Ánutuna amooqídaqa minára dúfi dúfi qídaqa qiqau. ³⁸Karaambáiqá ufara ánimari úriqararana Ánutufa ámiqi ámiqi íani. Innaarúnai asooárafa máriani. Ánutuna amooqírafa faqa máriani.

³⁹Farisai amaana ufa qímarusa faiqí ánaaseekiaqa fídaqa faiqí ánaasee amooqíra ufa iriséeqa Yísuna qímamiqa qiqau. Ufasáa rakísirafa aneenná faiqi námuara qáo qínaqa ufa saaqa qufanoo ⁴⁰Yísufa qímanniminau, Qinée qáo qínaqa tamummáqara fasiqauqa ákara misá miqífandiafoo

qímaqoona misá ufa taikáinanoo maa-aatatá mári óonisaa faiqíara foora kaanina máreefaranoo.

Yísufa Yeerusaree máqusara qimudáoo qinau.

⁴¹Yísufa Yeerusaree máqusa adeedí rámaseenoo mi-maqusánara faqa faiqí ánaasee minakí máriasara faqa ikíraqanau. ⁴²Misá kurídifandinanara iriséenoo ikíraqeenoo qinau, Óo Yeerusaree anée maqee asooáranaki márinna oosanara íriaqaana, dóo maqee anée sía amana qáfeennaranoo. ⁴³Qúsasaa aní namuqáa aniréeqa maará maqaséeqa aní aaná kóoqi ititáseeqa aní faandaamurasaa saqári kúradamáseeqa minásaa akará máfiqa maqúsai áqufifaranoo. ⁴⁴Misá aní maqúsa faqa faiqí ánaasee faqa aiqáma naru taikáseeqa óoni maqa moómoo márina rapéepaamáseefaranoo, sía moo óoni narísaa narísaa máriannoo. Qinée márúnna kamuqoo Ánutuna ínni asumu márirana nímiraree qifaqa ínnée sía írirai mána mána ímarianara ínni nárirafa kambíqaannoo.

Yísufa amaana máqaki feefaurímarusa niqiqanau.

(Mataioo 21:12-17; Mareekoo 11:15-19; Yoohanee 2:13-22)

⁴⁵Yísufa Yeerusaree máqusaki óorureenoo misá náaquqara amaana maqaki kéeqafinoo minakí úmmuarira bisínisa áuqee marúsa rapatutumméeqee quqáseenoo qímanniminau. ⁴⁶Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqeenaa ákaraki maa-maqánara maaqí qímaqoofa márídanoo. Ánutufa qinau maa-maqáfa qiní maaqa márídanoo, qinée minára innaaruqíra maaqa máriannoo fee qídaqa. Ánutufa miqí qímaqoofaqa qinée mi-maú fídaqa maaqí qídaqa, ínnée mi-amaana maqána qumáreeqa úmmuarimaria fasiqausa kukéeqara máqaikamáqaafanoo márídanoo. Miqí qímaseenoo Yísufa niqiqanau.

⁴⁷Miqóoqari Yísufa maqee maqee mi-amaana maqánaki faiqí ánaasee naamúa qinau. ⁴⁸Miqí márufafa mi-amaana maqánaki aanáiqikirausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa faiqí firaasáuqa faqa Yísuna kúqaríra aanara randóofanoo sía amanaíkufafa, faiqí ánaasee aiqámausa maqee maqee Yísuna ufasáa kai naundurá quqáseeqa moodáa ufa sía írianoo qímasee káaqa írimariqau.

Rakísirausa Yísuna iraqau, yáfee qifanée maaqínanee.

(Mataioo 21:23-27; Mareekoo 11:27-33)

20 ¹Moo kári Yísufa faiqí ánaasee mi-amaana maqánaki Ánutuna ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaaseeuqa qímannimimarufafa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa suqúmaree Yísufinnai anirée irámiriqa qiqau. ²Anée maa-maqánaki bisínisaika ímariasaa nífaqaannana faqa

aiqáma óosana óosana ainaina áuqimariannana faqa yána ufaree
 miqídanee yáfee miqíannee qínnoo fee. ³⁻⁵Yísufa misá ufa iriséenoo
 qímanniminoo qinau, Qinée faqa ínnisaa moo úfara irámmirianaura,
 Yoohaneefa nammári nímianifeera aqíqárana yáindari fee áninoo fee
 Ánutufinnaindari fee áninoo fee maqásaa fasiqakiqari fee áninoo fee
 qufaqa misá narínni narínni ufa rainéeqa qiqau, maasá Ánutufinnaindari
 fee qífanoo Yísufa maaqí qíannoo ínnée nánaree sía miná ufa íri fee
 qíannoo. ⁶Maasá Yoohaneenara maqásaa fasiqakiqari fee qánaqa
 faiqí ánaasee Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímasee óonisamu
 maasá kuqá dárifoora. ⁷Misá miqí qímasee qumeé maqándanai qí
 qiséeqa quandáfi akooqóo Yísuna qímamiqa qiqau, Yoohaneena aqiqoo
 fásiqanara maasá sía íridaquee qiqau. ⁸Yísufa iriséenoo miná ákiaqara
 qímanniminau, qinée yána ufasáa maa-ainainná áuqaidee minára faqa sía
 ínni qímannimianaura.

Yísufa mandáinainira faiqi kíkiquammusinau.

(Mataioo 21:33-36; Mareekoo 12:1-12)

(Yísuna aukuana narí maqannaasa munnimma sáika máraaquee
 qímasee uáinna sanda úmmaquseeqa miná qaqama tíqisee ánoona
 tatisáidaqa minásaa munnimma máree maríqau. Mi-oosannára maasá
 sía íridaqa kooffi óosana maasá íridaqa. Miná aanna rámasaqa kooffisaa
 maasá munnimma maráidaqa. Maa-ufána Yísufa uáinna kíkiqusuqoona
 mifá maasáki sía márínara maasá minára kooffi fee qídaqa.)

⁹Miqóo Yísufa faiqí ánaasee quandára ufa moó maaqí qímasee
 qímanniminau. Faiqí moó fannoo kooffi asumu moómoo úmmaquseenoo
 maríkufaqa narí máqannaasa akaqáusa úfaasu nimisée qímanniminau.
 Ínnée qíní kooffisaa rakísiquisee márifaqa qinée qámbaanai óosusee
 ínni dínni qeeqáara dínni máraanaura. Mi-ququsána ákoofa miqí
 qímannimiseenoo dóo níanai óonureenoo kísaaqasaa márínau. ¹⁰Kooffi
 qaqama akuqée marú kamuqoo mi-ququsána ákoofa níanaindari
 aináinira faiqi moo áqiqaenoo qinau, anée óonuree qíní kooffi qaqamasaa
 rakísimariasara qínaqa qiqá óosaqaraana qímaqaifana máree ánia míni
 qímia qímasee aqiqoofanoo óonuroofaqa mi-ququsánasaa rakísimarusa
 mandóosana maraséeqa mi-ainainira fasiqána qumáreeqa unnaaná samu
 áriisee aqiqoofanoo káqisamu anirandée finau. ¹¹Quqúsa ákoofa miná
 qáfamaseenoo kafáa moo fásiqa aqiqoofanoo óonuroofaqa quqúsasaa
 rakísimarusa miqí kai íqa miná faqa ári iseeqa mandáikammamámaqasee
 asaurírana amiséeqa aqiqoofanoo káqisamu anirandée finau. ¹²Quqúsa
 ákoofa miná qáfamaseenoo kafáa aináinira faiqi moó aqiqoofanoo óonu
 roofaqa misá miná faqa áriiseeqa rarisáma áqiqau. ¹³Quqúsa ákoofa miná
 qáfamasee anunúrumaseenoo qinau, qinée náqi fee ianáuree, qinée qeeqá
 dídira qímaaku aqíqáananoo óonu ráinaqa minára rufíasee kooffi qaqama

ámifaranoo. ¹⁴Miqí qímaseenoo narí ámaaku aqiqoofanoo óonu roofaqa misá qáfamasee narí qímami narí qímami qiqau, maafá quqúsa ákoona ámaaku máridanoo, dóo máree miná kuqá arusáananoo maa-ququsáfa ínnisaimbaqaindi máriani.

¹⁵Miqí qímaseeqa misá miná rafúseeqee áqoosai áquseeqa kuqá áriqau, Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo kafáa qímanniminoo qinau, miná ámaaku arusáifanoo mi-ququsána ákoofa náqaa fee íannoo. ¹⁶Mifá sía káqi maríannoo óonu reenoo mi-fasiqáusa kúqa naruséenoo ámiqira fasiqauqaindi mi-ququsána nímiannoo. Faiqí ánaasee mi-ufána írufanoo náaquqoofaqa qiqau, óo mi-mandoosannáfa sía kambíqaani.

¹⁷Yísufa iriséenoo misá níqafamáseenoo qinau, tamummáqara fasiqauqaindi ufa ákara maaqí qinoo máridanoo, minóosanara randásee qáfaaqa mi-mandoosannára kai qídanoo, mifá maaqí qídanoo. Faandaamura áuqi maríasa sabéena moó marasée qáfamasee mandá sabeena fee qímasee áqusoofanoo Ánutufa mi-sabeennána quándaki ámiqira afeeka faakana fee qímaseenoo úriqarara faakánaikino márianifeera rakíana. Mi-tamummaqara fasiqáfa qiníara miqí qímaqoofaqa qinée minára maaqí qídaqa yáfee moó fannoo mi-sabeennánasaa túruqinanoo mi-sabeennáfa mi-fasiqána atekaatéekamásainanoo kúquannoo.

¹⁸Mi-sabeena samúfa moonásaa áqufinoo kuqá arusáinanoo kookoomaikámafuannoo.

Sisaafa takísa munnimmara innaaru qínana káqi ámia.

(Mataioo 22:15-22; Mareekoo 12:13-17)

¹⁹Mooseena sándufa írimarusa faqa amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Yísufa maasára mi-ufána qídanoo fee qímasee miqóo kai qumáree rumbáraree qímasee faiqí ánaaseera rufiasee káqi kásoomáfiqa miná qumáranara rakísi maríqau. ²⁰Rakísidaqa faiqí akaqáusa feefaurú nimiséeqa qímannimiqau, ínnée óonuree ámiqira fasiqauqara foora óosana óosana ufara iráifanoo áaqara ufa qínaqa maasá ruúmbeegee Roomma máqannaa kiapana ásaukuki quqánaura.

²¹Miqí qufaqa mi-fasiqáusa óonuree Yísuna maaqí qímasee qímamiqau, Óo ufasáa rakísirafa aní ufara íridaqa aní naamúaqira ufa andeeqásaidana qíma nímimarianafa máriananoo anée sía faiqí nifaaqa níqafamásee óosana óosana ufa qímarianafa, anée Ánutuna aanái fímaria ufana ánoona kai qímarianafa máriananoo. ²²Anée maa-ainainnára qímaqimia maasá maqee maqee takísa munnimma Roomma máqannaa úriqararana ámidaqa, maasá Mooseena sándufa rukíaidaqee miqídee qufanoo, ²³Yísufa misá ueeqáranara iriséenoo qímanniminau. ²⁴Ínnée maasá siruáa munnimma moó mara uqaqífíqaaqa qufaqa uqafíqau, Yísufa qáfamasee qinau, yá fasiqana óori amanee maanása máridanoo

fee yána áuqu fee maanásaá ákara rinoó máridanoó fee qufaqa misá qiqau. ²⁵Roomma máqannaa úriqararanaindi fee qufanoó Yísufa qinau, faiqí moó fannoo sía mooná aináinasaa narí áuqu akara rídanoo aináina faqaafa narí aináinasaa narí áuqu kai quqáidanoo maa-munnimmána Roomma máqannaa karaambáiqaindi máridanoó miná amana faqa miná áuqu faqa maanásaá máridanoó dóo mifá qímiannee qínaqa ínnee naríndi narí kai ámiaqa kaifáa Ánutunaindi faqa narí kai ámiaqa. ²⁶Misá miná ufa írufanoó náaquoofaqa káqi kásoomáfiqau, sía miqóo faiqí nífusaa ufannái kai ueeqásee qumárararee qiqau.

Yísufa kúqiranakiqari fíndifínausara qangiroora foó márifara.
(Mataioo 22:23-33; Mareekoo 12:18-27)

²⁷Sadikai ámaana ufa qímarusa faiqí kúqiranakiqari sía fíndififaranoo fee qímarusa máríqau. Miqíqa márúnara misákiqari akaqáusa Yísufinnai aniréeqa ueeqárasee qímasee írámiríqa qiqau. ²⁸Óo ufasáa rakísirafa Mooseena sándufa fannoo maaqí qímasee maasá qímaqimidanoó. Faiqí moó fannoo sía faiqi máqarai kúqifanoó miná ákaqa fannoo miná ánaaqa maraséenoó faiqi maqasáinanoo indaarúqaa fasiqa qumíasana máraannoo. ²⁹⁻³⁰Mooseefa miqí qímaquoofaqa minára maasá aní iráidaqa. Moodáa fasiqa faiqi námu dínni qísauku taikásee dínni óonu qaaraqánda (7) máríqau, indaarúqaafa ánaasee marasée sía faiqi máqarai kuqufufanóo miná ánaaqiannaafa mi-anaaseená maraséenoó dóo mifá faqa sía faiqi máqarai kúqinau. ³¹Miná ánaaqiannaafa miqíkaimásee mi-anaaseená maraséenoó kúqinau. ³²Miqóoqari mi-oosanáusa aiqámausa mi-anaaseenása sía faiqi máqarai kuqutaikákau, ínaaqiannaafa uqanna mi-anaaseená faqa kúqinau. ³³Óo Yísu faiqí ánaasee kúqiranakiqari fíndififandinna faasaana mi-anaaseefá yá fasiqana ánaaqa fee máriannoo fee, mi-oosanáusa aiqáma mi-anaaseená kai máraqau.

³⁴Yísufa iriséenoó qímanniminau, maqee máriaqoo maa-aukuanná kai faiqí ánaasee narí maree narí máree ídaqa. ³⁵Ánutufa faiqí anaasee qiní faqa innaarúnai amanaikí maríasee qímariasa kúqiranakiqari mara fíndifu mánnimaqásee innarúnai quqásai faqa sía kúqifaranoo náaru márífandínausa márínara sía narí máree narí máree ífáranoo. ³⁶Misá faiqí nifaaqa faqa ánaasee nifaaqa faqa taikáseenoo qangiroora fooqáasa indáaqírausa márídaqa kúqiranakiqari fíndifi maríasa máríanara Ánutuna ámaakuqmara márídaqa. ³⁷Mooseefa faqa akooqóo faiqí ánaasee kúqiranakiqari fíndifi máríranara qímanniminau, óoqai Mooseefa káasau maqa maaqaki márufanoó sasámimiki idá qée márufanoó Mooseefa óonu qáfamasoofanoó Ánutufa minakíqari óoqai kúqusara Mooseena qímaminau, Qinée Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutusa márídaqee qufanoó Mooseefa mi-ufána iriséenoó kásooqaqee ákara rinau. ³⁸Ánutufa sía káaqa kúqi maríasa níkoofau márídanoofau Ánutufa káqi máriasa faqa kúqiranakiqari fíndifi miná faqa

máriasa níkoofa máridanoo. Ánutufa kuqufusára faqa káqi máriasara faqa káqi máriaafoo qídanoo. Minára Ánutufa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa nikoo fee qídanoo minamúsa óoqai kúqusa kúqiranakiqari fíndifi qíní faqa máriaafoo qímasee mi-ufána qinau. Qínée Yísusa minára ínni qímannimidaqa, kúqiranakiqari sía sía fíndifídammia, fíndifidaqa. ³⁹Mooseena sándufa akoofásauqa akaqásusa mi-ufána iriséeqa Yísuna amooqíqa qiqau, Óo ufasáa rakísirafa ámiqira ufa qíananoo. ⁴⁰Misá kafáa miqóoqari Yísuna irámmiriranara rufiasee káqi kásooiqau.

Náqimásee Dafidifa narí átiara qíní karaambáiquee qíannoo.
(*Mataioo 22:41-46; Mareekoo 12:35-37*)

⁴¹Kásoomáfufanoo Yísufa misásaa ufa moorá irámirinoo qinau. Tamummáqara fasiqauqa ákara fannoo Ánutuna ásauku mundíranara kásooqaquee kambíqafinoo Dafidina átiqari kambíqaannoo fee qídanoo mifá náqi fee másee andeeqáannoo fee. ⁴²Dafidifa narí idí papiqaki minára maaqí qímasee ákara rinau.

Karaambáiqua Ánutufa qíní karaambáiqua maaqí qímasee qímaminau.
Anée anirée qíní daaqá qíní qísauku uqannai óoqumaria.

⁴³Maaqóo márinaqa qínée aní namuqáa maréeqee aní áramandunnai quqásaana anée misásaa rakísia.

⁴⁴Dafidifa mi-idi papiqánaki Ánutuna ásauku mundíranara qíní karaambáiquee qídanoo minára iriséeqa iráidaqa, Ánutuna ásauku mundírafa náqi fee másee Dafidina karaambáiqua faqa miná áti faqa aiqámaqara moodáa kari náo máriannoo fee.

Yísufa Mooseena sánda akoofásuqara qaaraikí maríasee qinau.
(*Mataioo 23:1-36; Mareekoo 12:38-40*)

⁴⁵Yísufa mi-ufána qímannimímarufaqa faiqí ánaasee moómoo íri marufanoo Yísufa misá nífusaa quandáfinoo narí faiqí námu qímanniminau, ⁴⁶Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqara rakísi márifaqa aniráifaqa misá óosanara aufaridaqa eeráirifaqa misá qamunna ámiqirana kísaaqa afisúsee faiqí nífumau nasurídaqa aatáta fee faiqí suqíranaki fee faiqí ánaasee misá reendeénamasee nímandaranara rímariasa márídaqa, misá amaana máqaki fee qoomáqanduqíranaki fee faiqí ánaasee nóorisaa kai óoqu marifí nári nifaaqa mara máree úrimariasas márídaqa. ⁴⁷Misá faiqí ánaasee nífusaa kísaaqasaa innaarú qídaqa maqándanai adeedaana ánaasee saqama fee maqá fee máaqa fee úmmuari maríasa máríafanoo miná ákiaqara nárirafa fíqaramásee máriannoo.

Adeedaana ánaasee ataaqána munnimma áqinau.
(*Mareekoo 12:41-44*)

21 ¹⁻³Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki máridanoo níndafoofaqa faiqí ánaasee Ánutuna átaaka munnimma quqée

maríqau. Aináina moómoo faqaasa firaa munnimma áqimarufanoo qáfee márufanoo misákiqari adeedaana ánaasee moó fannoo aináina síaifa kudi uqanna márufa aniréenoo idáqarana ataaqána munnimma qaaraqánda káqikaana áqusoofanoo Yísufa qáfamaseenoo narí faiqi námu qímanniminoo qinau, Óo ínnée qáfaaqa, maa-kudi adeedaana anaaseefá aiqámausa úrinnaaqara máseenoo mi-anaaseefá áqinooi. ⁴ Aináina faqaasa nári munnimma moómoo márúnakinaana qumáree áqiqa, maa-adeedaana anaaseefá káaqa kudi uqanna márifa narí nárana feerauríra munnimma aiqáma uqanna moodáa márína dóo áqinoo miqínara qinée úrinnaaqaramasee áqinoommifoo qídaqa.

Yeerusaree máqusa fúrufarianinnanara Yísufa qinau.

(Mataioo 24:1-2; Mareekoo 13:1-2)

⁵ Yísufa narí faiqi námu faqa Yeerusaree firaa amaana máaqaki nímarufaqa misá aiqáma ainaina firaa ainaina Ánutuna ámimaru ainainausa faqa ámiqira ooninnai usakáqoona mináuqa qáfaqa nídaqa narí qímami narí qímami qímaríqau. ⁶ Miqí qímarufanoo Yísufa qímanniminoo qinau, Ínnée maa-amiqira ainaináusa qáfaidee, moo áukuana aniráinanoo moómoosa aniréeqa maa-oonísa áaku aaku írana aiqáma rapéemmeeqee maqásaa kai áqifaranoo sía moo óoni moonásaa áakinoo maqee márindee ínoo máriannoo, aiqáma maqásaa kaimmáqufuanoo.

Taikáaninna aukuanara Yísufa qímanniminau.

(Mataioo 24:3-14; Mareekoo 13:3-13)

⁷⁻⁹ Miqí qufaqa Yísuna faiqi námu irámmiriqa qiqau, Óo ufasáa rakísirafa yáiree fee mi-ainaináfa kambíqaannoo fee, nána ainainee mi-aukuanná kooroo íra ainaina qáfamasee fee óo mi-ainainná kambíqaannoo fee qianáuree.

Miqí qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnée ámiqimandee aikuqiaqa, moó fannoo níkaru qíandoo qímasee minásaa rakísiaqa. Moómoosa aniréeqa qinée ásauku mundírausa Yísusee qifáranoo, akaqáusa dóo Ánutuna aukúana ani máriifoo qifáranoo. Ínnée miná irisée sía mi-maú fuaqa. Ínnée firaa rakiranara faqa maqúsa maqa máaqa furufarirana faqa qáfamasee sía minára rufíaaqa sía minára íríaqa sía dóo maqá taikárafa aniréefoo qiaqa, miqíra ainaina mi-oosana oosanáfa náaree kambíqaaninnanara síamma rufíaaqa. ¹⁰⁻¹¹ Moo máqannaasa fíndifi moo máqanna faqa rákifaranoo, moo káraambaiqa fíndifi moo káraambaiqa faqa rakúannoo maqá kásirafa firaafá moómoo náaquqarafa kambíqaannoo aandaroo áurírana óosana óosana maqá afaaqasása kambíqaannoo náaquqara ainaina faqa maqá taikáaninna ainaina kudifanara foo asurukíqari kooroo íannoo.

12-13 Misá ínni náaree qiní ufasáara ruúmbeegee aupúranaki quqéefaranoo. Misá qiní ufasáara ínni maréeeqe firaá úriqararausa nífusaa faqa káqikaa úriqararausa nífusaa faqa quqásai faqa mi-karí ínni ufa qímannimimari aukuaana máriannoo. 14 Misá miqí faqa ínnnee maaqí qiaqa óo maqee misá faqa ámiqira fasaasa ufa Yísunara qímannimianauree qiaqa. Misá ínni mara máree úriqararausa nífusaa quqásai faqa sía ínnnee minára óonumafi irisée firaqóo náqi fee qianáu náqi fee qianáu qiaqa. 15 Mi-karí qinée qeeqá kai qumeé dadaaqánaqa ínnnee írirana faqaasa ufara foora qímannimifaqa ínni namuqáakiqari moó fannoo sía amana ínni ufa rukíasee qáoo qifara. 16 Mi-aukuanná qiní ufasáara ínniqa nínausa níkausee ínniqa níkaqaafasaa fee ínni áti fee ínni níqoondi fee misá ínni unéemaana qímasee maréeeqe kúqiranaki quqannimaqéefaranoo. 17-18 Qiníara aiqámausa ínni fídiaqaa mánnimaqéefaranoo. Miqí márifaqa minakí fímarifanoo ínni níkiaqa asausí sía moodáa fannoo kakasíannoo Ánutufa ínni nifaaqasáa faqa rakísianoo. 19 Ínnnee mi-mandainaináki márídaqa sía áquraranara rufíasee qiní dúqu minnísaqa, káqi finnanannai kai ínni márirana afeedifaranoo.

**Rákira fasiqauqa Yeerusaree máqusa fuseémásai faqa
áaqana aaqana akareefára.**

(Mataioo 24:15-21; Mareekoo 13:14-19)

20-21 Ínnnee moo máqanna rákira fasiqauqa moómoosa aniréeqa Yeerusaree máqusa puseemáfifaqa ínnnee írirana maaqí qiaqa óo maqee Yeerusaree máqusa taikárafa aniréenoo fee qímasee Yudeeaa máqa maaqaki máriasa áaqanáaqana akaréeqa sandéefaranoo, máqusai márinausa qáfeeqa quqásee sandéefaranoo, aináinai fínausa sía kafáa maqúsai ánifaranoo, dóo mindári kai sandéefaranoo. 22 Ánutuna óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ufa ánoona kambíqaanifeera Ánutufa nárímari aukuaana kambíqanoo márídanoo fee qiaqa. 23 Mi-aukuanná nímuaqu uqafaqaa anaaseeuqa náaquqaranaki mandáinainaki márifaranoo, sandáranara anúqifaranoo faiqi ánaaqifaqaa anaaseeuqa miqíkaimásee náaquqaranaki kadáapiriranaki márifaranoo. Ánutuna áranaqarafa maa-maqa maaqánaki márianara náaquqarafa aupúrafafa firaqóo máriannoo. 24 Moo máqannaasa sundíauqa aniréeqa maa-maqannáasa aseemannái naruséeqa akaqáusa ruúmbeegee aiqáma maqa maaqai quqásai faqa daráanimámbifaqa Ánutunara sía írimariasa anirée Yeerusaree máqusa maqee maqee níkunoo radámuseefaranoo Ánutufa qumeé eedóo qíra aukuaana kai miqífaranoo Ánutufa taikáannee qínaqa dóo miqóo taikéefaranoo.

Yísufa narí qúmuáninnanara óosana kooroo ináu.

(Mataioo 24:29-31; Mareekoo 13:24-27)

25-26 Mi-aukuanná súanafusaa faqa quqoona fásau nífusaa faqa maqá taikára ainaina kudifaanna kooroo írafa kooroománnimaqásaanaqa

qáfeefaranoo. Mi-aukuanná maqásaa fasiqa ánaasee aiqáma máqannaasa ooruku námmani ufa qíranara faqa firaa nammari ámakauriranara faqa irisée ruffaseeqa maa-maqa maaqána afaaqasása kambíqaaninna aupuraranara faqa áfeesidaqa ruffaqa ruffaqa ídaqa kúquaqa ímarina márifara. Quqoona fásau máriqoo óoqai mári márirafa fúrufaramámbino mo kámaakínaqa miná qáfaihanoo maqásaa kambíqaaninna mandáinainara áfeesidaqa ruffaqa ruffaqa ídaqa nári nímuqusa kúqifaqa kúqifaranoo. ²⁷⁻²⁸ Mi-ainaináusa óosana arasée kooroomámbinaqa ínnée fíndifíqa nínuka uqéerasee qáfaaqa ínni innaarúnai asumu márirafa adeedí rámafuannoo. Mi-karí qínée faiqí nímaaku innaarúnaindari asurukí firaa afeeka faqa firaa areenarana faqa kooroomámbi qúmuanaura.

Yísufa narí qúmuaninnanara faafísa kíkíqa úsinau.

(Mataioo 24:32-35; Mareekoo 13:28-31)

²⁹⁻³⁰ Yísufa mi-ufána qímaseenoo maa-quandara ufána qímanniminai, ínnée faafísa faqa aiqáma saqari faqa ámmuni faqa qáfeeqa óo dóo ákuhanai anirée foo qímariafanoo. ³¹ Ínnée miqíkai íqa maa-qímannimuna ainainafa kooroo mámbinaqa maaqí qiaqa, óo Ánutuna innaarúna ququsa adeedí rámafiífoo qiaqa. ³²⁻³³ Dóo ínnée maa-ufána faqa íriaqa maaqóo máriasa káqi márifanoo mi-aiqama ainaináusa kambíqeeffaranoo. Maqá faqa innaarúna faqa dóo aiqáma taikáfuannoo qiqá dóokinaa ufa sía taikáannoo káqi maríannoo.

Yísufa narí qúmuaninnanara indeé indeeida máriaqee qinai.

³⁴ Ínnée minára irisée ínnéeqa máriranara rakísiaqa. Ínni aaquqímánnimaqaidaqa. Sía maqee maqee qoomáqamásaida náidaqa sía nammári námasee fúrufariaqa sía maaqóo mária ummaarana faqa minára kai mámmaree fímarifaqa qínée innaarúnaindari qúmira aukuaana tautúma nímaqáanafaara. ³⁵ Mi-faasaanná maa-maqa maaqána afaaqasása mária fasiqa anaaseesa tautúma nímaqáanaqa ufaanará foora náruanauranoo. ³⁶ Ínnée maqee maqee aufarída maridaqa innaaru qímasaida máriaqa. Ínnée ínnéeqa afeeka afeekaikámasee qímannimúnna mandainainausaki afeekaikámánde fíqaree qíní faiqí nímaaku qífusaa ámiqimandee kíkíqiaqeera innaaru qiaqéera qídaqa. ³⁷ Mi-fasannái Yísufa faasaambáasaana firaa amaana maqaki faiqí ánaasee minakí qímannimiiseenoo eenóofanoo rafúdamákufanoo Oorifa áaqanasaa akará máfufanoo miqóo faiqanau. ³⁸ Aiqaqa kanánaana faiqí ánaasee aiqáma suqúmaree firaa amaana maqaki Yísuna ufa írianee qímasaida kéeqee maríqau.

Yudasifa Yísuna ueeqáaninna munnimmana máranau.

(Mataioo 26:1-5; Mareekoo 14:1-2; Yoohanee 11:45-53)

22

¹ Yísufa miqí márufanoo qoomáqa Yuda máqannaasa firaa qoomáqa áinnaaqarara qoomáqa adeedí ranau. Mi-qoomaqa

áuqu moó sía ooruku qai féemuna qoomáqa née ímariqau. (Mi-qoomaqánaki moómoo fasiqa ánaasee áukuana aukuana suqúmareeqa Yeerusareenni mi-qoomaqána suqá née maríqau.) ²Amaana maqasaa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yísuna kuqá áriranara qumeé randée marufafa faiqí ánaasee Yísunara ámiqira fasiqee qufaqa minára rufíeeqa sía áriqau.

Yudasifa munnimmara qufíqamareenoo Yísuna ueeqáraree qinau.

(Mataioo 26:14-16; Mareekoo 14:10-11)

³⁻⁵Misá miqída randée márufanoo Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa Yísuna faiqi námukina qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée misáki marúfa, miná aunduráki kai Sadannafa kéeqafufanoo qumeé óonureenoo amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararausa faqa amaana máqasaa rakísirausa faqa qumeé súqinau. Yísuna ueeqá nímianinnanara moodáanaki ufa qímannimímarufafa unéemaana munnimma ámifandinanara qímamiqau. ⁶Yudasifa eedóo qímaseenoo miqóoqari faiqí ánaasee nífusaa qumeé rámaseenoo kukéeqaseenoo Yísuna misá nísaukuki quqáraree qímasee ueeqárara randánu.

Áinnaaqarara qoomaqa deedaqíqau.

(Mataioo 26:17-25; Mareekoo 14:12-21; Yoohanee 13:21-30)

⁷⁻⁸Sía ooruku qái féemuna néemaru faasaana áinnaaqarara qoomaqa sipsípa ánaaqi áru faasaanasaa Yísufa Peetooroona faqa Yoohaneena faqa niqíqámásee qímanniminoo qinau. Ínneeqara Yeerusaree máqusai óoruree maasára faqa áinnaaqarara qoomaqa deedaqífaqa óoru naanáura. ⁹⁻¹²Miqí qufaqa miqandá qíqau yái fee yá maqanaki fee maaqandá deedaqíanauree qufanoo Yísufa qinau, dóo ámiqimasee íriaqa, ínneeqara Yeerusaree máqusaki óoruree fídaqa qáfaifanoo faiqí moó fannoo nammári qafee máree kéeqainnanaki kéeqafi mi-maqána ákoona maaqí qímasee qímamia ufasáa rakísirafa aníara maaqí qinoo, moo rúmma qinée faqa qíní faiqinámu faqa áinnaaqarara qoomaqa naanná rúmrafa yái fee márídanoo fée qifanoo qínamma íriaqa. Miqí qímasee qímamifanoo miná sandáaqai moo rúmmaki uqannífiqainaqa minakí deedaqamásaifaqa ínnisaimbaqa fáfaa éendaki minakí naanáura. ¹³Miqandá iriséeqa Yeerusaree máqusai óorureeqa Yísufa qímaqoondée kai mi-fasiqána faqa máaqa akoona faqa nínđafamáseeqa Yísufa qundée kai máseeqa aiqáma ainaina deedaqamáqaafanoo.

Yísufa áafaqa óosana áranau.

(Mataioo 26:26-30; Mareekoo 14:22-26; 1 Koorinti 11:23-25)

¹⁴Dóo eendúfaqa Yísufa narí faiqi námu faqa kéeqafufafa qaindá firaaná fíqu fíqumma óoqu marífiqau. (Nári óosana marasée aiqámausa

qainda fíqu fíqumma fufaqa nísataa sáunu áreefufaqa áinnaaqarara aafaqa naqau.) ¹⁵ Misá miqí mámbufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminau. Maa-ainaaqarara qoomaqána inni faqa nárara firaqóo dídidanoo aupúrarana óorisaa márídaqa. ¹⁶ Qinée sía maqee inni faqa kafáa naanáura, Ánutuna innaarúna ququsa kambíqafinaqa maa-ainaaqarara qoomaqána ánoona óosana uqanna kambíqafinaqa miqóo kafáa naanáura.

¹⁷⁻¹⁸ Miqí qímaseenoo Yísufa firaa kaafa maraséenoo náriqa maqee maqee néemaru uainna nammarina umbíqarana narí faiqi námu níminoo qinau, Maaná maraséeqa námataikáaqa qinée ánoona ufa qímannimídaqa, qinée sía kafáa maqee inni faqa naanáura, Ánutuna quqúsa kambíqafinaqa mi-karí miqóo innaarúnai naanáura.

¹⁹ Miqí qímaseenoo féemu moó maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo qinau. Maa-feemúfa qiní qífaaqa kíkiqusira feemufa márídanoo kúqiranaki inniara quqánnimaqánaura. Ínnee maqee maqee náidaqa qiníara náaqoo írídaqa naaqa. ²⁰ Námasoofanoo Yísufa miqí kai ínnoo uáinna adiara nafisa maraséenoo narí faiqi námu nimiséenoo qinau. Maa-nafisánakinaa nammari qiní fidíka márídanoo. Ánutufa inniara nóori runíranaki márúnara narí fúka moodáanaki kíra ufa quqáidanoo, qiní fidíka inni adiannímaqaranaki márídanoo.

²¹ Yísufa kafáa qímanniminoo qinau ínnee dóo qáfaaqa maa-qaindána fíqu fíqu íranaki inniki qiníara ueeqée marífa márídanoo. ²² Ánutufa óoqai qumáu kai qinée faiqí nímaaku kúquanaura, qiní ueeqéemari fasiqafa firaa numoo minásaa áqufuannoo. ²³ Yísufa miqí qímasoofaqa miná faiqi námu narí irée narí irée qiqau yáfee miqíannoo yáfee miqíannoo, qiqau.

Yísuna faiqi námukiqari yáfee maasá úriqararafa máriannoo fee qiqau.

²⁴⁻²⁵ Miqídaqa maaqí qiqau, yáfee maasáki úriqararafa máriannoo fee mi-ufána qídaqa raiqára ufa qiqau, miqí qímarufanoo Yísufa qímanniminoo qinau, maa-maqánasaaqarara karaambáiqua nári máqannaasa úrinaaqara máseenoo fífaú naríara faiqí ánaasee dadaaqí marúnausee qídanoo. ²⁶ Ínnee, qiní faiqi námuki sía mi-oosanáfa máriannoo, inniki úriqararafa ínnaaqianaafara foora máriannoo, inniqa karaambáiqua fannoo inni aináinira faiqíara foora máriannoo. ²⁷ Yáfee úriqaranoo márídanoo fee, qoomáqaki óoqumarifi néemari fasiqa fee, nárana rakíqasee nímmari fásiqa fee úriqaranoo márídanoo fee. Nárana rakíqasee nímmarifa mifá kai úriqarara fásiqa márídanoo, dóo qinée nárana nammári rakíqasee nímmarunausa márídaqa sía inni rafáaqafu nímaqasee úriqararaisaikídaqa inni aináinira faiqíara foo márídaqa inni dadaaqídaqa. Dóo ínnee qiní daanna raaqa.

²⁸Ínnee qiní faiqi námu qiní moómoo ummaara kadáapirirana dadaaqí maríasa máriafanoo. ²⁹Dóo miná ákiaqara qiní qíkoofa qiníara úriqarara karaambaiqee qímaríndee kai íqa qinée faqa inniara qinée qeeqá karaambáiqu ququsaki kéeqafinaqa nárana faqa nammári faqa inniara qiní sáimbaqa neefándiafoo qídaqa. ³⁰Miqóo ínnee qiní faiqi námu Isaraee máqannaa ufa írira qaindasaa óoqu marifí qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Yakooboona faiqi námu átikiqari kambíqarausa Isaraee máqannaasa misásaa ínnee andeeqéefaranoo.

Peetooroofa Yísunara qáoo qíaninnanara kooroo ináu.

(Mataioo 26:31-35; Mareekoo 14:27-31; Yoohanee 13:36-38)

³¹Miqí qímaseenoo Yísufa Simoona moo áuqa Peetooroona qímaminoo qinau. Simoona anée qiní ufa írira, Sadannafa aníara sandanáinaí qídanoo ani maréeqeenoo narí mandá ququsaki quqáree qídanoo aní rarisámasee amanamásee qáfaidanoo. ³²Óo Simoona qinée aníara innaaru qímaseeqa anée qiní saqárikirafa sía taikáani. Anée káqirunna óonureenana óonu quándakinana aneenná ákaqaafasauqa poodúamánnisaa, qufanoo Peetooroofa qinau. ³³⁻³⁴Óo karaambáiqu anée rumbáranaki fée kúqiranaki fee fínaqa qinée faqa minakí fuanáree qufanoo Yísufa qímaminoo qinau Óo Peetooroo qinée ánoonufa aní qímamidaqa fáfaa eendámuqusai anée qaaramoo kári qiníara asaurúsee sía qiníara Yísusara íridee qínanoo dóo miqóo kai kookoorána ufa qíannoo.

Misá rákira paipana mara máree Oorifa áaqanasaa óoru fíqau.

³⁵⁻³⁶Yísufa miqí qímaseenoo quandáfufanoo aiquáma qímanniminoo qinau, Óoqai qinée ínna niqíqámásaafanaqa ínnee munnimma fee rusáka fee níku ánaamu fee sía máree fíqau, ínnee mi-karí moo áinainara sárau fee iqau qufaqa misá qíqau, Óo sía moodáa ainainara sárauqímariafanausa márídaqee qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau, munnimma páusa márina miná maqee máraaqa rusáka márina miná maqee máraaqa, rákira paipana síainafa narí asausí faqaa siuta moóna amisée miná ákiaqara rákira paipana máraaqa. ³⁷Qinée maa-ufána faqa qímannimidaqa. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa qiníara akara rúmaquofa dóo maqee kambíqaidanoo. Dóo maa-akaráfa faqa kambíqaannoo. Misá qiníara maaqí qídaqa misá miná mara máree mandá óosana máree maríasa námufaqa áruannee qídaqa. ³⁸Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu maaqí qímasee qímamiquau, Óo karaambáiqu qáfaa, rákira paipana qaaraqánda maaqóo márídanoo fee qufanoo Yísufa qinau dóo ufa quqásee uqéeraaqa.

Yísufa innaaru qídaqa.

(Mataioo 26:36-46; Mareekoo 14:32-42)

³⁹Yísufa miqí qímaseenoo dóo narí faiqi námu faqa fíndifinoo narí maqee maqee fímaruqoo Oorifa áaqanasaa óoru fína. ⁴⁰Óorureenoo narí faiqi

námu maaqí qímasee qímanniminau, ínnée maaqóo márídaqa innaaru qídaqa sía mandá nímaniranaki kéeqaaqa. ⁴¹⁻⁴²Miqí qímaseenoo mifá fíqareenoo aambaaka áqinoora foora naríaraa fíqaree Ánutunara aqoori sáunara fínoo narí kúqirafa adeedí roofanoo minára innaaru qínoo qinau, Óo qiní qíkoofa anée eedóo qínaqa qínée mandá nammari naannána mara áqusainaqa sía náa, sía qeeqá íriranamau fuanáura, anínna íriranamáu kai fuanáura.[⁴³⁻⁴⁴Miqí qímaseenoo Yísufa afeekaikámánde innaaru qímasoofanoo tooqaamu fannoo fidíkara foora áqinaaqa aniréenoo maqái áqufufanoo kúquaqaamminau. Áqufufanoo innaarúnaindari qangiroo moó fannoo akooqóo qumuréenoo afeeka ámufoanoo afeekaíkinau.]

⁴⁵⁻⁴⁶Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo fíndifinoo narí faiqi námu qaaramoo márunnai óonu nínदाfoofaqa nímudaani rúmafufaqa nísuku káaqa faiqaqée maríqau. Yísufa óonu nínđafamáseenoo qímanniminoo qinau, Ínnée náqaa fee ifaqée faiqáidee fíndi fíqa innaaru qiaqa, mandá nímaniranaki áqufifaara.

Yísuna umároo ufafa.

(Mataioo 26:47-56; Mareekoo 14:43-50; Yoohanee 18:3-11)

⁴⁷⁻⁵⁰Yísufa miqí qímaseenoo narí faiqi námu qímannimimarufanoo misákiqari Yudasífa faiqí moómoo asukunai nífiqeenoo aniréenoo Yísuna ámoqara rufanoo Yísufa qímaminau, Yudasí qiní faiqí nímaakuara qímooqaranannai fee ueeqáidane qufaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qumárarufanoo qáfamasee Óo karaambáíqa maasá rákira paipanannoo náruanauree qímasoofanoo misákiqari moó fannoo Yísufa qu úfana sía írirai rákira paipana qumáreenoo mooná akiaqa áaqamakufanóo ásauku uqannai áaqoo ateehá áqinau. Mi-fasiqáfa amaana máaqaki aanáiqikirausa úriqararana uqanna aináinímaruna áaqoo ateehá áqinau. ⁵¹Ateekásoofanoo Yísufa qáfamaseenoo qinau, Dóo amaná, dóo sáa qímasee mi-fasiqána áaqoo áuqamasoofanoo andeeqámma ámaqanau.

⁵²⁻⁵³Andeeqáseenoo Yísufa quándakinoo, aanáiqikirausa úriqararaua faqa amaana maqasaa úriqararaua faqa misá poorísauqa faqa faiqí firaasá faqa aiqáma Yudasína faqa ánusa aiqáma qímanniminoo qinau, nánaree ínnée rákira paipana sáamu indáammamareeqa mandá óosana máreemari fasiqanara foora qiníara qumárarara ánde, qínée faasaambáasaana ínna faqa firaa amaana maqaki márúnausa márúnaqa ínnée sía miqóo qumárarai. Dóo maqee ééndaki ínnindi faqa asukunakí nímari afaanausaindi faqa maa-eendáfa ínnindi mandóosana máraaninafa márídanoo.

Peetooroofa Yísunara qáoo qu úfafa.

(Mataioo 26:57-58, 69-75; Mareekoo 14:53-54, 66-72; Yoohanee 18:12-18, 25-27)

⁵⁴⁻⁵⁵Miqí qímasoofaqa misá miná qumáreeqa áfiqa maree aanáiqikirausa úriqararana máaqaki quqáqau. Misá Yísuna máree

fufanoo Peetooroofa rufiasee inaaqiana nifaamme nifaammee inóo fífiufanoo Yísuna quqóo maaqána naambeéqai faiqí akaqáusa idárasee aaní márufanoo mifá minakí óonuree aanínau. ⁵⁶ Aaní márufanoo mi-maqánaki aináinímarú manaaqafa anirée andeeqásee Peetooroona óori qáfamaseenoo óo maafá Yísuna faqa nímarifammi qímaseenoo quandáfinoo miqóo márusa qímannimínaui, maa-fasiqáfa Yísuna faqa márifa márídanoo miná faqa qumáraqa. ⁵⁷ Peetooroofa iriséenoo qáoo qínnoo qinau, Óo maa-manaaqa sía qinée minára íridaqa. ⁵⁸⁻⁶⁰ Káqikaqoo maríkufanoo faiqí móo fannoo qáfamaseenoo qinau anée Yísuna faiqinámuki máriana fee qufanoo Peetooroofa qáoo qímaseenoo qinau. Óo maa-fasiqa qinée sía minakínaasau márídanu qufanoo kaifáa maríkufanoo faiqí móo fannoo aniréenoo afeekaikámándeeno qinau. Maa-fasiqáfa kúqaa Yísuna faqa márifa, Karíree máqanna moodáa máqannaafa márídanoo fee qufanoo Peetooroofa qímaminoo qinau, Óo maa-fasiqa sía aní ufa ánoonara íridaqa. Miqí qímarufanoo kai kookooráana ufa qinau.

⁶¹⁻⁶² Ufa qufanoo Yísufa narí márúqooqari máaqakiqari quandáfi Peetooroona qáfoofanoo Yísuna narí Peetooroonara anée maqee éendaki qaaramoo kári qiniara sía íridee qínanoo kookooráana ufa qiannoo qímaqoona kookooráana ufa qufanoo Peetooroofa iriséenoo firaqóo asaurúseenoo ráuda mákufannoo aundurái sukáqoofanoo firaqóo ikíraqa máree finau.

Yísuna umároosa ataasa átaasa ímaríqau.

(Mataioo 26:67-68; Mareekoo 14:65)

⁶³⁻⁶⁵ Mi-eendánaki Yísunasaa rakísi marúsa ataasa átaasa qímasaída ári maríqau. Áridaqa qamunna qumáree miná áfusaa ititásee áriqa qiqau, yáfee aní áridanoo feé qiqau. Misá óosana óosana mandá ufa faqa qímamaqée maríqau.

Yuda máqanna úriqararawsa Yísuna ufa íriqau.

(Mataioo 26:59-66; Mareekoo 14:55-64; Yoohanee 18:19-24)

⁶⁶⁻⁶⁸ Iqáqoo kanánaana Yuda máqannaasa úriqararawsa faqa aanáiqikirausa úriqararawsa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa moodáanaki suqúfufaqa Yísuna maréeqee misá suqíranaki quqáseeqa irámmiriqa qiqau, anée maasá qímaqimia, kúqaa anée Ánutuna ásauku mundíra fee márídane qufanoo mifá qinau qinée qímannimianaqa sía ínnee qiní ufa írifara qinée faqa moo úfara ínnei iránaqa sía qímaqimifaranoo. ⁶⁹ Dóo maqee maaqóoqari qinée faiqí nímaaku úriqarara Ánutuna ásauku uqannai miná aaqá óoqu marifí márianauree qufaqa misá aiqámausa qiqau. ⁷⁰⁻⁷¹ Dóo kúqaa fee anée Ánutuna ámaaku fee márídane qufanoo Yísufa qinau Ínnee qímariandee qímarunausee

qufaqa misá qiqau, dóo maqee maaqóoqari sía maa-fasiqána mandá ufa írimarusara randánaura, dóo maqee uqanna narí óokinaa manda ufa maasá dáaqooki kéeqaiфаqа íriqa.

Misá Yísuna áfiqee Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Mareekoo 15:1-5; Yoohanee 18:28-38)

23 ¹⁻² Miqí qímasoofaqa misá aiqáma fíndifíqа Yísuna áfiqeeqа Roomma máqannaa kiapafa Piratoofunnai áfiqee múnusee Yísuna árira ufa maaqí qímasee qímamiqau, Maa-fasiqáfa faiqí ánaasee káqi rúnna mara quqée marífa Roomma máqannaa karaambáiqа takísa munnimma sía áquaqee qímarífa naríara únnaqimáseenoo Ánutuna ásauku mundírafa qeeqáра karaambáiqа máridee qímaríфаqа irisée áfiqee ánídaqa. ³ Piratoofa misá ufa iriséenoo quandáfi Yísuna qáfamaseenoo irámmirinoо qinau, Kúqaa fee anée maa-maqannáasa karaambáiqа máridanee qufanoo Yísufa qinau, anée dóo qímariananoo. ⁴ Piratoofa miná iriséenoo kafáа aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa faiqí ánaasee moómoosa faqa qímanniminoо qinau. Qínée maa-fasiqánaki qáfauna sía miná ummaara máríфаqа íridaqa. ⁵ Yuda máqannaasa miná iriséeqа afeekaikámásee Piratoona qímamiqа qiqau, mífá qímannimu úfanannai rákirana uqéeraidanoo, mífá Kariree máqа maaqaindari óosana arasée mindári ánufa aiqáma Yudeeaa máqа maaqaki miqímmamaree aníufa maqee maasáki Yeerusaree maqúsai aniréenoo miqíkai ídanoo.

Misá Yísuna áfiqee Eeroodeena kóotaki quqáqau.

⁶⁻⁷ Piratoofa miná iriséenoo qinau, kúqaa fee maa-fasiqáfa Kariree máqannaa fee ánidanoo fee qufaqa misá eedóo qufanoo Piratoofa óo Eeroodeena quqúsakiqari ani máridanoo qímaseenoo Eeroodeefa maa-karí Yeerusareenni animárinoo qímaseenoo Yísuna aqiqoofanoo miná sundíauqа áfiqee Eeroodeefunnái fiqau. ⁸ Eeroodeefa Yísuna qáfamáse asasinau. Óoqai kísaaqasaa Yísuna áufakianá kai íriufa kísaaqasaa miná qáfaanéerufa, sáina kásooqaqee sía faiqí amanaikímari ainaina qiní qífusaa áuqainaqa qinée faqa qáfaa, qímasee Yísuna qáfamasee asasinau. ⁹⁻¹⁰ Yísufa óonuroofanoo Eeroodeefa óosana óosana ainainara iroofanoo sía ufa qinau, káqi marínau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqа faqa Eeroodeena aaqá aniréeqа únna ufa afeekaikámándeе Yísunara Eeroodeena qímamiqau. ¹¹ Eeroodeefa faqa narí sundíauqа faqa ataasa átaasa qímasee mandúfa qímamaqáqau. Misá ataasa átaasa qímamaqaidaqa karaambáiqа qamunna afisúamaqásee áfiqee Piratoofinnái kafáа anirandée finau. ¹² Óoqai Piratoosa Eeroodeesa namuqáaqara máriuqanda mi-karí Yísuna aqiqoofanoo Eeroodeefinnai fu kámuqoo miqandá naráqoondi naráqoondi kíqau.

Misá kafáa Yísuna Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:15-26; Mareekoo 15:6-15; Yoohanee 18:39–19:16)

13-14 Yísuna kaifáa áfiqee anirandéeqa Piratoofinnai óonuroofanoo Piratoofa aanáiqikirausa úriqararausa faqa faiqí firaasá faqa faiqí ánaasee moómoosa faqa nárama quqáseenoo qímanniminau, ínnée maa-fasiqána áfiqee qinée únannai ániána, faiqí ánaasee káqirunna mara ubeekée márifaqee qímasee áfiqee aníanara qímannimidaqa, qinée ínni nífusaa óosana óosana ainainara irámmirunanoo mandá oosana oosanara qianá sía paqúriqa. 15-16 Eeroodeefa faqa irámásee qáfaifanoo sía mandáinaina minakí márifanoo kaifáa aqiqaífanoo áninoo, qinée faqa minára maa-fasiqánara sía moo númoo minakí máridanoo fee qídaqa, minára qinée sundíauqara ákumbau ákumbau áuqira uaiáqa samu qumáree ámiqimma firaaqóo ári ári ísaifaqa idukúanee qídaqa.[17 Piratoofa narí óosana máreenoo áinnaaqarara qoomaqaki aiqáma aukwana karabúsaki moo márúna idukú nimiséenoo kafáa maa-aukuanná Yísunara miqí kai íanáuree qímasee mi-ufána qinau.] 18 Faiqí ánaasee minára iriséeqa aiqámausa fáaqa rúmasee qiqau. Miná kúqáruaqa, Barabasina kai idukú qímia. 19 Barabasifa Yeerusaree máqusaki rákirana uqéeroonara faiqí kuqá nárunara faqa karabúsa máriufa márinau, minára idukúaqee qiqau. 20-21 Piratoofa Yísuna idukúaqeera faiqí ánaasee kafáa náaroofaqa misá irisée fáaqa quqásee qiqau. Mi-fasiqána aunírira saqari sáa árua, aunírira saqari márinnai fúani. 22 Piratoofa kafáa qaaramoo kínoo qímanniminau. Maa-fasiqáfa nána mandá óosana máreenoo fee. Qinée sía kúqira ainaina minakí paqúriqa, 23-25 Qinée ákumbau ákumbau áuqira uaiáqa sámú firaaqóo arusée idukúanauree qufaqa faiqí ánaasee firaaqóo fáaqa quqásee qiqau. Yísuna aunírira saqarisaa pirímmannai áruannee qímarufanoo misá ufa fannoo Piratoona rafáaqafusoofanoo Yísuna áruaqeera eedóo qímaseenoo Barabasina idukína. Barabasifa rákiranara faqa faiqí nárunara faqa rumbáranaki márúna idukínoo Yísuna maréeqee misá nári íriranamau fuaqée qímasee narí sundíauqa nímufaqa dóo árirara, máree fiqau.

Yísuna áfiqee Koorookata áaqanai fímarufaqa ánaaseeuqa ikíraqóofa.

(Mataioo 27:32-44; Mareekoo 15:21-32; Yoohanee 19:17-27)

26 Misá árirara máree fidaqa faiqí moo áuqu Simoona amaráfa mifá níanaindari áni marúfa Sireenee máqusaindaraafa mindári Yeerusaree máqusa aatáta ánimarufaqa sundíauqa paqúri mándee miná áranaiqi qumáreeqa Yísuna aunírira saqari aku ámaqoofanoo Yísuna ánaaqiana máree finau. Sía amana mi-fasiqáfa qáoo qiannoo misá faaqaana qáfeenoo kúqiranara rufíasee áruaqaaufanoo kaqi eedóo qímasee dóo márana.

(Yísuna faiqi námukiqari Peetooroofa márufa miná moo áuqu Simoonafa sía mifáu Yísuna aunírirana aku máranau, miná amaráfa moo fásiqa fannoo Sireenee máqusaindaraafa aku máranau.)

²⁷⁻²⁸ Sundíauqa Yísuna áfiqa maree fímarufanoo Yeerusareendaraa ánaaseeuqa Yísuna ufa írimarusa moómoosa miná ánaaqiana oobíqasee ikífaaqa quqásee ikíráqaqa fímariquau. Miqí mámaree fímarufanoo Yísufa quandáfi nínnda fee kásoomámbinoo qímanniminau. Sía qiníara ikíraqáaqa ínneeqara faqa ínneeqa faiqi námuara faqa ikíráqaqa. ²⁹ Kásooqaqee náaru ánianínna aukuanafa innisaa firaa nárirafa aupúrarafa máriannoo. Faiqi síaisa ámiqirafa márifaranoo. Faiqi ánaaqi síaisa sía náamma nímimariasaa misá ámiqimásee aufadámasee sandéefaranoo fee qifáranoo, faiqi faqáasa qumaara réeqa mandá kúqira kúqifaranoo. ³⁰ Mi-firaa nariráfa kambíqafinaqa áaqana ámeemaanai óonuree áaqana qímamiqa anée maasá rafáaqafusainaqa kuqufúananoo sía maa-mandainaináfa dárurangi fee qifándinausa. ³¹ Ínnee íriaqa, Roomma máqannaasa maqee qinée sía áaqee márunausa, fúka saqáriara foo márunausa, maaqí mándee darusáifaqa kásooqaqee Yuda máqannaasa mandá óosana áaqarafa firaatiá márinará inaakuna mandá nárirafa Roomma máqannaasa inni nárifaranoo, minára qinée qímannimidaqa ínnee ínneeqara kai íkíraqáaqa. ³² Sundíauqa mandáinaina máree marúqanda qaaraqánda Yísuna faqa moodáakari náriraree qímasee miqandá Yísuna faqa nífiqee fiqau. ³³ Nífiqee fífiufaqa káqikaa ámuauq námusaa faiqí nímudaani fee qímaruqoo múnuseeqa Yísuna pirímmannai aunírira saqarisaa aruséeqa uqéereeqeeqa kúradaqau, faiqí mandá óosana máree maruqanda ásauku uqannai áakaarinni moó narí auníriranasaarusée uqéereeqee kúradaqau. Ásaqaaitinnai moó miqíkaimásee narí auníriranasaaruséeqa áriqau. ³⁴ Misá Yísuna árimarufanoo Yísufa innaaru qínno qinau, Óo qiní qíkoofa misá mandáinaina qiní qímimariana minnínnisaa sía miná ákiaqara ía, misá nári ímarianara sía íridaqa. Sundíauqa Yísuna aruséeqa káatara foora sararamáseeqa miná qamunna rainá rainíisee máraqau.

Misá Yísuna ataasa ataasa qiqau.

³⁵ Miqí márufaqa faiqí ánaasee kikíqíqa máfufaqa qáfaidaqa misá úriqararausa Yísuna ataasá átaasa narí qímami narí qímami qiqau, Óo maa-fasiqáfa faiqí ánaasee asumu nímimari fee qímarifa maaná mifée dóo maqee aneennáraa asumu márainna qáfa. Mifá Ánutuna ásauku mundírafa rusandeesámu mándee mároofa márídanoofau dóo maqee naríara asumu máraiqini. ³⁶⁻³⁷ Sundíauqa faqa ataasa átaasa qímamaqásee Yísuna uáinna nammari ámianee qímasee qiqau, anée kúqaa Yuda máqanna karambáiqá márídana minásaaqari asumu mária. ³⁸ Yísuna aunírira saqarisaa ákiaqai ákara moo ákara rinoo márinau,

maaquí qímasee ákara rinoo márínau, maa-fasiqáfa Yuda máqannaa karaambáiqá márídanoo.

Qúmuarímaru fasiqafa Yísuna faqa innaarúnai fúanínna úfana qinau.

³⁹⁻⁴¹ Mandá ainaina máree marúqanda nári auníríranasaa Yísuna aaqá márídaqa moó fannoo maaquí qímasee Yísuna áqinau, kúqaa fee anée Ánutuna ásauku mundíra fee márídanee dóo amana anée aneenná faqa maaqandá faqa mara áquqisainaqa asumu mária, qufanoo moó fannoo narí aunírira saqarisaaqari miná áqino qinau. Qúsasaa anée faqa mifá faqa Ánutuna áfusaa kíkíqifara anée sía fee Ánutunara rufíaidanee mi-manda ufána qínanee dóo maasá namu Roomma máqannaa moodáa ufa ámeemaanai márídaqa, maqee kúquanaura. Maaqandá kúqirafa andeeqánoo márídanoo, aníndiri qeeqá ummaarara kúquanaura maa-fasiqáfa mandáinaina síaifa kúquanoo. ⁴²⁻⁴³ Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa quándaki Yísuna qímaminoo qinau, Óo Yísu, anée aneenná quqúsaki karaambáiqaikinana sía qíníra aunúa, íria, qufanoo Yísufa qímaminoo qinau, Dóo aní qímamídaqa maqee fáasaana anée qiní faqa innaarúnai márinnaranoo.

Yísuna kúqira ufa.

(Mataioo 27:45-56; Mareekoo 15:33-41; Yoohanee 19:28-30)

⁴⁴ Súani qámbaanai ákíaqá amummaqa súani qárafa taikáfufanoo aiqáma maqa maaqai asukuna árufanoo súani áfu fannoo amannauná árufufanoo asukuna taikáfufanoo súanifannoo kafáa qanau. ⁴⁵ Asukuna káqi márufanoo Yeerusaree náaquqara amaana maqaki ititára qamunna firaafá qámbaana narí kai anaqínau. ⁴⁶ Yísufa faqa miqóo kai firaa kari fáaqa quqásee qínoo qinau, Óo qípoo qeeqá qimana aní ásaukuki quqéeqa qímasee dóo káaqa kúqinau. ⁴⁷ Sundíauqa rakísirafa miqóo márídanoo mi-aiqama ainaina qáfamaseenoo Ánutuna amooqídanoo qinau, Óo maa-fasiqáfa ámiqira fasiqa máriifa kúqino. ⁴⁸ Faiqí ánaasee moómoosa ani qáfaida máriusa Yísufa kúquna qáfamáseeqa anirandée nímaaqai fídaqa nímuqusí marúfaqa ikífáafau iqá fídaqa mandáikammíqau. ⁴⁹ Moómoosa Yísunara ámiqi mándee írimarusa faqa ánaaseeuqa Kariree máqa maaqaindari Yísuna faqa ánusa faqa sía dauní fífainíqau káqi márída níanai márída qáfee maríqau.

Yísuna ákundoo ufafa.

(Mataioo 27:57-61; Mareekoo 15:42-47; Yoohanee 19:38-42)

⁵⁰ Faiqí moó Arimatea máqusaindaraafa Yeerusareenni animárufa miná áuqu Yooseefaafa, sía Yísuna ákoofau, miná amaráfa. ⁵¹⁻⁵³ Mifá ámiqira fasiqa káaqa andeeqára fasiqa, Ánutuna quqúsa innaarúnaindari maqásaa kambíqaaninnanara áfeesara márufa márínau. Mifá Yuda

máqannaa ufa suqíranaki kéeqeemarúfa Yísuna árirara qufanoo qáoo qímarufa márínau. Yísufa kúqufanoo mi-fasiqáfa andeeqásee Piratoona oopísaki kéeqafinoo irámmirino qinau, amanée qinée Yísuna irí mara quqáanauree qufanoo Piratoofa irisée eedóo qinau.

(Yísuna áukuana narí máqannaasa maaqímase madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaqa áamara áuquseeqa minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíiseeqa kúqusa minakíaqa náadu náadu níkundee maríqau. Moodaa kai moo kári ákundeeqa miná afunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqí kai ímaríqau; Sía moodáa karífaui níkundee maríqau. Moo kári moo kári níkundee maríqau.)

Piratoofa eedóo qufanoo narí ákoona amaráfa óonuree Yísuna irí aunírira saqarisaagaraana maraséeno qamunnannái kukúqamáseeno mara máree óoni áamara indufírafa fúka márúnaki sía moó minakí ákundarafa márúnaki minakí Yísuna irí quqánu. ⁵⁴Mooseena sándufa faiqí aunírira saqarisaa dírirara amaana fáasaanara qáoo qínoo márúnara mi-eenonnái náriqa amaana fáasaana adeedí ranóo márufanoo dauní dauni Yísuna irí maréeqeenoo óoni aamaraki quqánu.

⁵⁵⁻⁵⁶Karireendáara ánaaseeqa Yísuna faqa ánusa Yooseefaana amarána faqa óoni aamaraki quqéemarufaqa qáfamáseeqa óonurandee anirée nári óosana máreeqa nári marasínna fadaméena óosana óosana Yísuna irisaa aku ámaqarara anirandée óonu deedaqíqau. Sariríqasaa misá Mooseena sándufamau fíqa nári amaana fee qímasee adooaqáu.

Yísufa fíndimaqee fífufaqa fífau mádikakai qáfoo ufafa.
(*Mataioo 28:1-10; Mareekoo 16:1-8; Yoohanee 20:1-10*)

24 ¹Mi-anaaseesá nári máqannaasa amaana fáasaana Sariríqa adooámáseeqa faiqée dúna kanánaana maasá amaanasáa kanánaana eendái mi-fadameenná marasínna ainaina deedaqamáqoona máreeqa Yísuna ákundoo óonina áamaraki kéeqarara fiqau.

²⁻⁵Óonureeqa qáfoofanoo narí kai óoni firaatiá kooqísaa ititáqoofa quanda quandamméeqee káqinni quqáqoofaqa qáfamaseeqa káqi kéeqafi Yísuna iríara randóosia qáfoofanoo sía márufaqa káqi kíkíqíqa márídaqa náqi fee ianáura náqi fee ianáuree qídaqa tautú másee qáfoofanoo qaara fasiqa káqa aréenee marú qamunna afisíra qánda misá naaqá kambíqafíqa kíkíqíqau. Kíkíqamáfufaqa nínrafeeqa qífu qáfaano qímaseeqa nínuka tuqú náumoo amisoofaqa mi-faiqíqandá qímannimíqa qíqau, ínnée nánaree fíndifimari fasiqanara kúqirausakiaqa randáidee. ⁶⁻⁷Mifá sía maaqóo márídanoo, mifá fíndifinoo dóo mifá fífinoo márídanoo. Mifá óoqai Kariree máqa maaqaki márídanoo ínni qímannimímarufaqa ínnée íriusa sía fee íridee minára randáidee. Mifá maaqí qímasee ínni qímanniminau, qinée faiqí nímaaku qíní maréeqee

mandá fasiqa nísaukuki quqéefaranoo. Quqásai faqa aunírira saqarisaa pirímmannai darusáifanoo qaaramoo faásaana ínanoo Ánutufa qiní uqéera qísaannoo fee qufaqa ínnée sía irusée. ⁸⁻⁹ Miqí qímasee qímannimufaqa misá Yísuna ufara iriséeqa óonurandee maqúsai aniréeqa Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée marúsa faqa faiqí ánaasee akaqáusa faqa mi-ainaina óoni áamaraki óonu qáfoonara qímannimiqau. ¹⁰⁻¹¹ Mi-anaaseesá núqu Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa faqa, Yooannafa faqa Mariana amaráfa moó Yameesana ánoofa faqa akaqáusa mi-ainainúsara Yísuna faiqi námu qímannimufaqa fúrufarufa maasá qímaqímiaafoo qímasee sía ámiqimásee íriqau. ¹² Peetooroofa misá úfa iriséenoó fíndimeeqee quqásee sandéenoó óoni aamaraki kummáramáfufanoo mara meerá qáfoofanoo Yísuna irí kukúqu qamunnafa kái minakí márufanoo qáfamaseenoó óonurandee aatáta narí ámaaqai fídanoo mináuqaindiara írinoo finau.

Eemausa máqusai fímaru aanáki Yísufa páqurinau.

(Mareekoo 16:12-13)

¹³⁻¹⁴ Mi-faasaannákai Yísuna faiqi námukiqari Yeerusareendari Eemausa máqusai fídaqara Yísuna arusoofanoo sía madikakí márúnara narí qímami narí qímami qíqa fiqau. ¹⁵⁻¹⁶ Miqí qiqá fídaqara narí qímami narí qímami qímarufanoo Yísufa narí uqanna aniréenoó miqandá faqa fímarufaqa miqandá qáfamasee sía náaqoo írinau. ¹⁷⁻²⁰ Yísufa qímanniminoo qinau, ínneeqara aatáta fídaqara nánaree narí qímami narí qímami qiqá fídee qufaqa miqandá irisée kásoomámbufaqa nóori runúsee moó fannoo Kareeoopasafa Yísuna qímaminoo qinau, maa-eenda ufána Yeerusaree máqusai ufa firaafá kambíqaina anée kai fee sía írinee qufanoo Yísufa qinau, nána ainainee kambíqeenoo fee qufaqa miqandá qiqau Yísuna Nasaretee máqusaindaraana árunara maaqandá qídaqara. Mi-fasiqáfa Ánutuna tamummáqara fasiqa márufaqa Ánutufa faqa faiqí ánaasee faqa miná ufara faqa mifá áuqoo ainainara faqa úriqararafa afeeka fée qímarufa márufaqa maasá aanáiqikirausa úriqararausa faqa maasá faiqí firaasá faqa Roomma máqannaara áruaqee qufaqa aunírira saqarisaa pirímmannai áriqau. ²¹ Mi-fasiqáfa maasá Isaraee máqannaa karaambáiqara Roomma máqannaa nísaukukinaana maasá qumáraaninna fee qídaqara asasímariafannana márufaqa kuqá áriqau, Maqee fáasaanaqari mifá kúquqoo qaaramoókifaqa márídaqa. ²²⁻²⁴ Maasákiqari ánaasee akaqáusa narí ákundoo óoni áamaranai óonu qáfaafanoo sía miná irí mári qáfeeqa nífu pisipasa mándoofaqa qangiroo kái qáfaafanoo qímanniminoo qinoo Yísufa kúqiranaki fíndifinoo qiafaqa maasákiqari akaqáusa óoni aamarai óonu qáfaifanoo ánaasee indée kai ínoo Yísuna kai sía qáfeeqa.

²⁵ Yísufa miqí quná iriséenoo kafáa miqandá maaqí qímasee qímanniminau. Óo fúrufarira qanda máriafanoo Ínnee sía dauní Ánutuna tamummáqara fasiqa ufa íri mariafanoo káaqa ínneeqara anúqi maríafanoo. ²⁶⁻²⁷ Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ásauku mundíranara mi-oosana oosana aupurarána marasée miqóoqari narí aréenaranaki kéeqaannoo fee qímaqoofanoo náqimasee fee sía kambíqarara, kambíqaannoo. Miqí qímaseenoo Yísufa Mooseena sándufa ákarakinaanasaa óosana araséenoo tamummáqara fasiqa aiqáma ákarakinaana naríara ákara rúmaqoonara miqandá qímanniminoo aatáta fímarinau. ²⁸ Miqínoo ufa qínoo fífiufanoo Eemausa máqusa adeedí rámaseenoo Yísufa káqi fínoora foora ufaqá miqandá rafáaqa fídaqa qiqau. ²⁹ Dóo súani kéeqaifanoo asukunaikídanoo anée maasá faqa ani mária qufanoo Yísufa eedóo qímasee misá faqa óonu márínoo. ³⁰⁻³¹ Miqándá nárana deedaqí isee óoqu márifi naanéerufanoo Yísufa féemu maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo nímufafa misá írirafa misá nífu faqa kambíqoofafa óo Yísufammifoo qufanoo Yísufa dóo miqóoqari taikáfinau. ³² Taikáfufafa miqandá narí qímami narí qímamíqa qiqau maaqandá aanái áni marúnanoo mifá maaqandá faqa ánidanoo ákarakinaana maaqandá qímaqimímarifanoo maaqandá daundurái idára foora qámafi qimbáfi ímarifafa maaqandá sía minára íriqau. ³³ Miqí qímaseenoo miqandá aaqee quqásee Yeerusarenni kafáa fiqau. ³⁴⁻³⁵ Óonureeqa miqandá Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée marúsa akaqáusa námufafa moodáaqoo márúna miqandá óonureeqa miná faiqi námu qímannimíqa qiqau. Dóo karaambáíqa kúqiranakiqari fíndfiinoo Simoonafa dóo qáfeenoo qufaqa miqandá náriqa aanái fí paqúri funára faqa féemu marasée ruqí ruqí mándee nímufanoo nífu faqa náaqoo faqa írunara nári qímannimíqau.

Yísufa narí faiqi námu kooroománnimaqanau.

(Mataioo 28:16-20; Mareekoo 16:14-18;

Yoothane 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

³⁶⁻³⁷ Miqandá nári qáfoonara qímannimímarufanoo karaambáíqa narí uqanna tautúmánnimaqasee nífusaa kíkíqamambinoo qinau, ínnikina asooárafa máríani qufaqa aiqámausa tautúmánde ́a faannee qímasee fíraaqóo rufíaqau. ³⁸⁻³⁹ Yísufa nínđafamáseenoo qímanniminau. Náqi fee ifaqée qaara irirafa ínni náaqoosaa rínoo fee qíní qísauku faqa qíku faqa pirímma dárúqoona qáfafa qínée qeeqá uqanna márídaqa. Ínnee anirée qíní dúqamásee qáfafa qímaqí faqa qímudaani faqa káqi márídanoo áfaanna fannoo sía miqírafa márídanoo. ⁴⁰⁻⁴³ Miqí qímasoofafa fíraaqóo asasamásee óo dóo kúqaa narímmifoo qímasee kafáa áfaannasaaqari ani márídanoo fee qímasaida quqásaida rufíee maríqau. Miqí márufanoo

Yísufa uqannífiqararee qímaseenoo irámmirinoo qinau ínni nárana moó márínaqa qímifaqa náa qufaqa misá noodáanna áafaqa maréeqee ámufanoo aiqámausa nífusaa qumáree nanau.

⁴⁴Námaseenoo maaqí qímasee qímanniminau qinée ínni faqa káqi márídaqa maa-dariránara kúqiranara fíndifiranara qímannimiaafanausa márídaqa. Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa Dafidina idí ákaraki faqa qiníara ákara rúmaqoo ufafa náqimásee sía kambíqararee dóo miná ánoona kambíqarana qáfaafanoo. ⁴⁵⁻⁴⁷Miqí qímasee Yísufa misa tamummáqara fasiqa óoqeenaa ákara íriaqeera misá írirana quandáseenoo qímanniminoo qinau maaqímmينو ákara óosana márídanoo, Ánutuna ásauku mundírafa aupúrarana maraséenoo qaaramoo fáasaana márinoo kúqiranakiqari fíndifino miqóoqari Yísuna ufa írimariasa faiqí ánaasee fuki faakí qímasee qímannimímarifaqa nári mandáinainara níkoqamáseeqa Ánutufinnai quándaki nári mandáinaina ákiaqara ásauku mundírana áuquara qímamifanoo minnínnaani, miqíqa ufa qímannimirafa faqa mandáinaina minnísarafa faqa Yeerusaree máqusai óosana araséenoo aiqáma maqa maaqai qímannimirafa dáraanianno. ⁴⁸Ínnée qiní qíqoondiuqa mi-ainaináusa qáfee marúsa máriafanoo. ⁴⁹Qiní qíkoofa Ánutufa narí maraquna afeeka nímmari maraquna ínni nímiraree qímasoona qeeqá kai óorureeqa níqíqánaqa qumurée ínni afeekaikámánnimaqáannoo. Ínnée sía Yeerusaree máqusa minnísaaqa maaqóo kai márifanoo náakufinaqa fifainiaqa.

Yísufa innaarúnai óoru fu ufafa.
(*Mareekoo 16:19-20; Níqíqoosa 1:9-11*)

⁵⁰⁻⁵¹Yísufa narí faiqí námu faqa narí áqoondiuqa faqa Yeerusaree máqusaindari nífiqeenoo Beetani máqusa amummaqa óonureenoo narí ásaukuqara uqéeraseenoo nifaaqóoqa qímannimaqidanoo narí faiqí námu minníseenoo uqéerakino innaarúnai óoru finau. ⁵²⁻⁵³Miqóo márusa miná qáfamásee Ánutuna amooqímasee quándaki nímuqusaki asasírafa qumbíqafufaqa Yeerusareenni kafáa óonu márídaqa faasaambáasaana náaquqara amaana maqaki kéeqafidaqa Ánutunara dúfi dúfi qímamaqée maríqau.

YOOHANE

Amiqira Fasaasa Ufa Yoohaneefa Akararinau.

Náaru náaru márira ufa.

1 ¹Óoqai maa-maqa maaqáfa sía márúnakinai Ánutuna afeeka ufara foora Yísufa márínau. Mi-afeeka ufara foorá Yísufa Ánutuna faqa márínau. Mi-afeeka ufáfa Ánutufa kai márínau. ²Óosana ároonakina mi-ufáfara foora Yísufa Ánutuna faqa márufa márínau. ³Mi-ufánannai Yísunannai aiqáma ainaina kambíqaqoofanoo máridanoo. Sía moo áinaina sía minánnai kambíqanau. Aiqáma ainaina miná Yísunannai kai kambíqanau. ⁴Aiqáma kambíqoo ainaina miná Yísunasaaqaraa márirana maraséenoo dóo máridanoo. Mi-mariráfa maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaasee naundurái qóomara foora aurau rímarifa máridanoo. ⁵Mi-aurau riráfa asukunakí qáidanoo. Mi-aurau rira qoomána asukuna fannoo sía amana qumáree rafáaqa fúannoo.

⁶Ánutufa qumeé dadaaqufanoo maqásaa fasiqa moo námmaryi nímimaru Yoohaneefa kambíqafufanoo Ánutufa qiní saikáki fúannee qufanoo narí saikáki ani márínau. ⁷Yoohaneefa kooroo írafa animárinau. Mi-qoomána Yísunara kooroo írara áninau. Aiqáma fasiqa ánaasee miná ufa irisée Yísunara kúqaa ánoonee qiaqéera áninau. ⁸Mifá Yoohaneefa sía mi-qoomáfau márínau. Káqi mi-qoománara kooroo íanifeera animárinau. ⁹Ánutuna ufa fannoo Yísufa ánoona aurau rirafa márínau. Mi-aurau riráfa faiqí aiqámausa naunduráki qéemarufa máridanoo maqásaa faiqi ánaaqi kámmafinoo maa-maqa maaqánaki qúminau.

¹⁰Mifá maa-maqa maaqánaki ani márínau. Ánutufa mi-ufána Yísunannai maa-maqa maaqánakinaa fasiqa ánaasee áuqu quqásoofanoo misáki akooqóo qumu márufaqa sía minára íriqau. ¹¹Mifá narí áuqu maqa maaqanaki aniroofaqa miná máqannaasa minakí máriasa miná maréeqee áqusee minnísaqau. ¹²Akaqáusa asasammásee maróosa

Ánutuna ufa Yísufa misára ínnée Ánutuna faiqi kámambi máriaqee qíra ufa níminau. Minára kúqaa Ánutunee qímasee naundurá ámimarusa miná faiqi kámambi máriaqee qíra úfa níminau. ¹³ Ánutuna faiqi miqímariasa kambíqafi máriasa sía maa-maqa maaqánaki máriasakiqari kambíqaqau. Sía faiqí faiqi ímaríandeefau máfi kambíqaqau. Sía faiqí nári íriranannaifau Ánutuna faiqi kámmafi kambíqaqau. Ánutuna írirannai kai kambíqafuafa miná faiqi námukiqau.

¹⁴ Mi-ufáfa Ánutuna ánoona ufa Yísufa faiqi faiqi kámambinoos maasáki qumu márínau. Qumumárufafa miná áfeeka eeraarirana maasá miná faiqi námu kúqaa qáfaqau. Mifá narí ákoona ámaaku moodáa márúnara narí ákoonasáaqaraa áfeeka eeraarirana faqa káqi áfaarirana faqa kúqaa ánoona úfa qírana faqa maraséenoo qumbiqánoo márúna qáfaqau. ¹⁵ Yoohaneefa nammári nímimarufa minára Yísunara kooroo inau. Mifá maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminoos qínau. Óoqai qínée qímannimiqia. Moó fannoo qíní qínaaqianna ániannoo. Qínée kambíqaafannaqoo mifá óoqai máriufa márifaqa qíní úriqarara fee qáfafana maaná Yísufa mifá márídanoos. Yoohaneefa miqí qímaseenoo minára qímanniminau.

¹⁶ Yísufa maaqóo qumu márídanoos narísaaqaraa ámiqi ámiqirana ámuuafa ámuuafa moómoo maasá aiqámausa qímufafa máreemariqiafana. ¹⁷ Ánutufa Mooseenannái narí sándufa narí amusúfa maasá qíminau. Ásauku mundírana Yísunannai narí káqi asasamánde nímírufa faqa kúqaa ánoona ufa qírana faqa maasá qíminau. ¹⁸ Sía moó fannoo Ánutuna qáfee marúfa márínau. Narí ámaaku moodáa narí ákoona ámuqusa uqanna mifá kai narí ákoona faqa márída qáfamaseenoo maa-maaqanasaa maasá qímannimirara qíminau.

Yoohaneefa nammári nímimaru ufafa.

(Mataioo 3:1-12; Mareekoo 1:1-8; Ruka 3:1-18)

¹⁹ Yoohaneefa Yísunara kooroo qu ufafa maaqímasee animárinau. Yuda máqannaasa amaana máqa aanáiqikirausa faqa amaana máqaki dapi saika máree marúsa misára Reefina áiku ásauku fee qímarusa misá faqa Yeerusareenni suqúfufafa ufa qímaseeqa faiqí akaqáusa nifeeqásee niqíqoofafa Yoohaneenara irárara óoqufiqau. Yoohaneefa nammári nímimarufunnai Yooradanna námmarinni óoqureeqa maaqí qímasee iraqau.

Óo Yoohanee, Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kambíqaaninna tamummaqara fasiqanara ákara rúmaqoofa anée maaná mifée yáfee.

²⁰ Yoohaneefa misá ufa iriséenoo sía káqi úfa qínau akooqóo kooroo qímasee qímanniminau. Qínée sía ásauku mundírausau márída.

²¹ Misá minára iriséeqa kafáa iraqau. Anée Eeriaafée márídane. Maasá qímaqimia. Miqí qufanoo Yoohaneefa qínau sía qínée misáu. Miqí qufaqa

misá iraqau. Anée mi-tamummaqara fasiqánara ákara rúmaqoo fee márídane.

Miqí qufanoo Yoohaneefa sía fee qinau. ²²Sía fee qímasoofaqa misá quándaki qiqau. Maasá niqíqaasá nána ufa fee aníara qímannimianauree. Anée yáfee. Anée aneennára náqi fee qídane. ²³Yoohaneefa misá ufa iriséenoo maaqí qímaseenoo qímanniminau. Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaiaafa óoqai maaqí qímasee qiníara ákara rinau.

Qinée karaambáiqara namméera qímasee qímannimira fasiqausa márídaqa.

Káasau máqa maaqakiqari maaqí qímasee namméeraqidaqa. Ínnee karaambáiqá ánianínna aanna andeeqáseeqa afisúaq.

²⁴Yeerusareendari niqíqoosa misá Farisai ámaana ufa qímarusa misá miná iriséeqa kafáa irámmiriqau. ²⁵Óo Yoohanee, anée sía ásauku mundírafa márídana. Anée sía Eeriafa márídana sía anée mi-tamummaqara fasiqáfa márídana. Anée sía misá márídana náqi fee ídane nammáriki kéeqannimaqidane. ²⁶Yoohaneefa misá ufa iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Qinée nammáriki faiqí ánaasee kéeqannimaqaidaqa. Ínni qámgaanai moó fannoo márídanoo ínnee minára sía írimariafanoo. ²⁷Mifá qiní qínaaqíanna ánianínafa qiní úriqararafa máriannoo. Náqímasee fee qinée miná dadaaqianáuree. Qinée kúqaa óoreeqararausa uqanna márídaqa.

²⁸Yoohaneefa Yooradanna námmariki Beetani máqusai dínni afainni nammáriki kéeqannimaqéemarufaqa misá anirée miqí qímaseemma irée maríqau.

Ánutufa auíqaanínna sipsipa anaaqina ufa.

²⁹Iqáqoofanoo kanánaana Yísufa Yoohaneefunnai óoqu fímarufanoo Yoohaneefa qáfeenoo narí faqa márusa maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Ínnee qáfaaqa maa-fasiqáfa Ánutufa nífaueemari aandaú ánaaqi narí qaindásaa kúquaninna aandaufa maasá aiqámausa maa-maqánasaaqaraasa mandáinaina minánnai maraqúqiseenoo Ánutufa dárira ufa atekákisaaninafa márídanoo. ³⁰Eendá qinée minára maaqí qúnafa maafá qinée sía máriafanna kamuqoo márúnara qiní úriqararafa márídanoo qiní qínaaqíanna kambíqafi aniráannoo qúnafa maaná mifá márídanoo. ³¹Qinée minára sía írimariafanausa márídaqa. Isaraee máqannaa nífusaa kooroo qiaqéera nammári áuqamánnimaqaqa ánidaqa.

³²Yoohaneefa maaqí qímasee Yísunara qinau. Qinée Ánutuna marauna qáfaunanoo mifá nakipurúnaikámambinoo innaarúnaindari qumuréenoo Yísunasaa quqéenoo. ³³Qinée qeeqá kai ásauku mundíranara sía amana mifée qianáura. Maa-saikánara diqíqoofa Ánutufa maaqí qímasee qímaqiminau. Anée faiqí moó qáfainanoo qiní marauna fannoo akooqóo minásaa mundúfinnanara minára

faiqí ánaasee qiní náaquqara maraquannái rúmannimaqáanina fee qinnáranoo. ³⁴Maafá Ánutufa rusandeesámu másee mároofa narí ámaaku uqanna máridanoo. Qinée qeeqá qífunnai qáfeeqa inni kooroománnimaqaidaqa.

Yísufa indaarú óoqasaa nífiqoo faiqi namusa.

³⁵Kanánaana iqáqoofanoo Yoohaneefa nammári áfainni narí ufa írimaru fasiqa qandá faqa márufanoo Yísufa áiqaránau. ³⁶Áiqaróofanoo Yoohaneefa ámiqi mándee aikuqummáseenoo qinau. Ínnee maaná qáfaaqa Ánutuna aandáu ánaaqiara foora qaindásaa maasára kúquaninafa áiqaqaidanoo. ³⁷Yoohaneena ufa írimarúqanda mi-ufána irisée Yísuna dóo áfaqee fiqau. ³⁸Áfaqee fímarufanoo Yísufa quandáfi nínrafeenoo qinau. Ínneeqara nánaree qiní qífaqee ánídee qufaqa miqandá qiqu. Ufasáa rakísira anée yái fee máridanee. ³⁹Yísufa iriséenoo qímanniminau dóo anirée qáfaaqa qufaqa miqandá miná faqa óonu miná máaqa qáfamasee eenáanianna óonu qáfamaseeqa miná faqa káqi kaaqóo máriqau.

⁴⁰Mi-fasiqaqandá Yísuna máaqa óonu qáfamasee miná faqa máruqanda miqandákiqari moó fannoo Andurufa márinau. Mifá Simoona moo áuqu Peetooroona ákaqa márinau. ⁴¹Andurufa naráfasaana Simoona moo áuqu Peetooroona káqi káqi paqúrimaseenoo qímaminoo qinau. Maasá Ánutuna ásauku mundíra fasiqa kambíqaannoo fee qímaqoofa dóo maasá paqúriqa qímaseenoo miná áfiqammaree Yísufinnai finau. ⁴²Óonuroofanoo Yísufa Simoona aikuqummáseenoo qinau. Anée Yoohaneena ámaaku Simoonafa máriananoo. Qinée aníara Keefasaneé qianáuree qinau. Mi-auqú oosanná óoni fee qínoo máridanoo.

Yísufa Firipina faqa Natanaeerana faqa náaroo ufafa.

⁴³Moo kánanaana Yísufa Kariree máqamaaqai fuanéera aanái Firipina paqúrimandeenoo qímaminoo qinau. Dóo Firipi qiní faqa dóo ániannee qinau. ⁴⁴Firipifa faqa Andurufa faqa Peetooroona faqa Beetasaida máqusaindari moodáa maqusanaasa máriqau. ⁴⁵Firipifa Natanaeeranara randásee paqúrimaseenoo qímaminau. Mooseefa Ánutuna sándufasaa faqa tamummáqara fasiqausa faqa kambíqaaninna fasiqanara óoqai ákara rúmaqoona maasá paqúriqa. Mifá Yísufa Yooseefaana ámaaku Nasaretee máqusaindaraafa máridanoo. ⁴⁶Natanaeerafa qinau, Akasáa náqimásee ámiqira ainaina Nasaretee máqusaindari kambíqararee, sía kambíqaannoo. Miqí qufanoo Firipifa qinau anirée dóo óonu qáfa.

⁴⁷Firipifa miná áfiqeenoo óonu roofanoo Yísufa Natanaeerana qáfamaseenoo qímaminoo qinau. Óo maafá Isaraee máqannaa faiqí uqanna ánidanoo. Sía qúnna úfa minakí márifa andeeqárafa kai márifa máridanoo. ⁴⁸Natanaeerafa minára iriséenoo tautúmaseenoo maaqí

qímasee Yísuna qímaminau, anée náqi fee másee qiníara íridanee. Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Natanaeera fáasai Firipifa sía aní paqúriqoo anée aneenná maqúsai aneenná faafísa atukaki níanai márianafa qinée aní aundurákinaa óosana fáasai qáfeeqa. ⁴⁹Natanaeerafa iriséenoo tautúmakufanoo qinau. Ufasáa rakísirafa anée Ánutuna ámaaku márianafa. Anée Isaraee máqannaa karaambáiqá márianafa máriananoo. ⁵⁰Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau. Qinée fáasai faafísa atukaki máriana qáfaunannara minára qúnnanara anée mináree qiníara Ánutuna ámaaku fee qídanee. Qíní ufa íria. Maqee káqikaaqoo uqafíqaunana qáfaananoo. Kásooqatee ánoona firaqóo uqánnífíqaanura. ⁵¹Miqí qímasee miná faqa márusa qímanniminoo qinau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa kásooqatee ínnée innaarúnai kudimandá rakée ínaqa qáfaifanoo qangiroouqá faiqí nímaaku qíní qímummaqa óoraini qúmainsi ímarifaqa nínadefefaranoo.

Kannaana máqusai faiqí faqa ánaasee faqa nimundóo ufafa.

2 ¹⁻²Qaara faasaaná áiqaroofanoo Kanna máqusai Karíree máqa maaqaki moó máqusaki mánaqa amundárafa márínau. Yísuna ánoofa Máriafa mi-qoomaqánaki dadaaqídanoo márínau. Qoomáqa suqóosa Yísuna faqa narí faiqí námu faqa náaroofaqa fíqau. ³Mi-maqannáasa óosana maaqímmínnoo máridanoo. Mánaqa nimundáreee qímasaídaqa nárana faqa uáinna nammari nári maqee maqee née maría nammari faqa námammaree múnusaida nimundée máriqau. Mi-qoomaqánaki uáinna nammari námammaree kasaaqa múnú taikásoofanoo Máriafa narí ámaaku Yísuna qímaminoo qinau. Qíní qímaaku dóo uáinna nammari taikánoo máridanoo. ⁴Yísufa mi-ufána iriséenoo narí áfeeke kooroománnimaqaaninnanara iriséenoo qímaminoo qinau. Óo qinnaqéefoo nánaree anée qíní iráidanee. Kásooqatee qinée firaa ainainá óosana óosana faiqí sía áuqee maríana áuquanura anée maqee kasaaqái qímariananoo. ⁵Yísuna ánoofa miná iriséenoo quandáfinoo qoomáqa dadaaqímaru fasiqausa mara quqáqoosa maaqí qímasee Yísunara qímanniminau. Nána ainainaree maafá qínaqa mifá qínandée kai iaqa.

⁶Mi-maqánaki óoni qafee firaafáuqa dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée márínau. Yuda máqannaasa nári ímarúdeemásee minakína námmaryi marasée nísaaqumásaida nárana néemariqau. Aiqáma ooni qafee tintarámma miqírafa firaafáuqa márínau. Nammári moómoo saka adíee marúsauqa máriqau. ⁷Yísufa qoomáqa suqára faiqiuqa mara quqáqoosa qímanniminoo qinau. Ínnée nammári sakasée maa-ooni qafeesáki adíee márifanoo áfaisaa kai úruani. Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma mi-ooni qafeesáki saka adíooofanoo áfaisaa qumbiqáqau. ⁸Saka adía qumbiqásoofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnée

minakínaana sakamáree qoomáqasaa rakísimarina ámifanoo námasee qáfaani. ⁹Miqí qímasoofaqa misá míqimmiqau. Qoomáqasaa rakísirafa mi-nammarífa uáinnáikamáfuna óosana síamma írinau. Qoomáqa suqéemaru aináinira fasiqausa misá kai íriqau. Qoomáqasaa rakísirafa námasee qáfoofanoo amundóo ánaaseena afaaqi áaramáseenoo qinau. ¹⁰Aiqáma qoomáqa suqée maríasa ámiqira uáinna náaree indaarú nímiafaqa náidaqa. Néeneesaafaqa ínaaqianna mandá uainna nímiidaqa. Anée sía miqíananoo ámiqira uainna uqanná kai ínaaqianna nímiananoo.

¹¹Miqínoo Kariree máqa maaqaki Kannaana máqusai Yísufa narí saika óosana araseenoo faiqí sía áuqoo ainaina ámiqira oosana áuqamásoofaqa faiqí ánaasee qáfaqau. Mifá mi-karí narí afeeka firaaná uqannífiqoofaqa miná ufa írimaru fasiqausa Yísunara kúqaa Ánutuna ámiqira áfeeka uqannífiqee marí fee qiqau.

¹²Miqóoqari Yísufa narí ánoona faqa narí ákaqaafasaa faqa narí ufa írimarusa faqa Kapeeranaumma máqusai óoqu fíqau. Miqóo óoquree qaaramoo fáasaana káqi márinau.

Yísufa Yeerusaree náaquqara ámaana máqaki kéeqoo ufafa.

(Mataioo 21:12-13; Mareekoo 11:15-17; Ruka 19:45-46)

(Óoqai Ánutuna qangiroo moó fannoo Isaraee máqannaasa áinnaaqareenoo Isipa máqannaasa óoqa faiqiuqa kuqá nárufaqa Isaraee máqannaasa quqásee sandáqau.)

¹³Isaraee máqannaasa mi-ainnaaqarara qoomaqána suqárara deedaqufanoo Yísufa minní Yeerusaree máqusai óoru fína.

¹⁴Óorureenoo Yísufa náaquqara amaana maqaki kéeqafinoo óonurama nínadafoofaqa faiqí mi-naambeeqánai márída Ánutuna tatúfirana suqáree qídaqa burimakáu sipsípa nakipurúna narínni narínni feefaurímaríqau. Miqídaqa firaa munnimma máraidaqa qúmмуaraikámmimárikau. Faiqí ánaasee kaamánna munnimma mara máree múnú nímuafaqa misá náaquqara maqakinaa munnimma nári nímiqariqau. Miná faqa amaana máqasaa rakísirausa nári faqa qúmмуaraikámmimariqau. ¹⁵Yísufa aniráma nínadafeenoo sánda kukúqamma qumáreenoo mi-samúna burimakáu sipsípa faiqí náru nífaqaauafaqa quqásee sandáqau. Munnimma kukúqimaru qaindáusa ani qumáreenoo téeqi máqusoofanoo mi-munnimmáusa maqándanandánamminau. ¹⁶Miná miqímáseenoo nakipurúna feefaurí máree marúsa maaqí qímasee qímannimminau. Maa-ufinísa maanakínaana maanakíqari kai dóo máree fífuaqa, sía máriaqa. Qíní qíkoona máaqa maa-maqáfa márídanoo. Ínnee sía miná marasée dapi feefaurira maqá fee qiaqa.

¹⁷Miqí qímasoofaqa Yísuna faqa nímarusa óoqeenaa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufara óonumafi irisée qiqau. Aní

máaqara qiqá dídirafa idára foora qáidanoo fee qiqau. Yísuna faiqi námu minára íriqa maaqí qiqau. Óoqeenáa ufa ánoona dóo maqee Yísunaki kambíqeenoo fee qiqau.

¹⁸ Yísufa aandáuqa amaana máqa naambeéqaindaraana niqíqámasoofaqa Yuda máqannaa úriqararausa quandáfi Yísuna áqidaqa qiqau. Anée kúqaa karaambáíqa márídana faiqí sía amana áuqeemaria ainaina firaa ainaina moó uqaqífíqainaqa maasá kúqaa anára karaambáíqammifoo qianáura. ¹⁹ Yísufa mi-ufána iriséenoo qinau. Amaná, ínnee maa-amaana maqána rapéemasaiifaqa qinée qaaramoo fáasaana kafáa uqéera kúradaanaura. ²⁰ Yuda máqannaasa úriqararauasa minára iriséeqa qiqau. Akasáa maa-maqána óoninnai áuqimariafa firaafá márídano. Maasá qikeekú qikaakú (46) qaara fasiqa níku nísauku taikásee dínni taikásee dínni ani moodáa marasée áukuana aundurái maa-afeeka maqána áuquqoofa márídano. Anée náqimásee qaaramoo fáasaana uqéera kúradarara qídanee. ²¹ Yísufa sía náaquqara maqara írinau. Narí afaaqara Ánutuna náaquqara maqa fée qufaqa misá sía íriqau. ²² Yísuna faiqi námu faqa sía aaqee mi-ufána óosana íriqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufafa miqóo Yísuna ufa irisée miqóo ánoonara óonumafi íriqau. Miqóo faqa misá tamummáqara fasiqa ákarara faqa Yísunara faqa kúqaa fee qiqau.

Yísufa aiqáma fasiqa naundurái nínดาfoo ufafa.

²³ Mi-fasannái áinnaaqarara qoomaqa kamuqoo Yísufa Yeerusareenni márufafa moómoosa miná sía faiqí amana áuqeemaria ainaina qáfamasee kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qímariqau. Maa-fasiqáfa Ánutuna áfeeka eeraarirana kooroo ímarifa márídano fee qímariqau. ²⁴ Yísufa minára írinoo sía misáki paasóosamandee afaaqa quqánau. Mifá faiqí naunduráki írufanoo sía amanaíkufanoo. ²⁵ Sía moó fannoo faiqí naundurákinaana qímamiqau. Narí kai ámiqimandee aiqámausa naundurá mandírirana níqafamaseenoo misáki sía afaaqa quqánau.

Yísufa Nikoodeemusanandíri ufaqu úfafa.

3 ¹ Farisai ámaana ufa qímarusaki faiqí moo áuqu Nikoodeemusafa Yuda máqannaasa úriqararafa moó fannoo márínau. ² Mi-fasiqáfa moo éenda asukunakí kukéeqakufanoo Yísufa máruqoo aniréenoo qímaminoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa anée Ánutufinaindari ánianafa ufasáa rakísirafa márianaqa maasá minára íridaqa. Sía fífaui fasiqa narí kai qínano faiqí teeroo ainaina aaqee taikáannoo, anée íanandee qíanano taikáannoo. Ánutufinaindari ánianafa máriannanara mi-afeeka ainaina áuqimarianafa maasá íridaqa. Anée nánufa fee maasá qímaqiminnaree.

³ Yísufa iriséenoo narí qímaminoo qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamiana. Faiqí Ánutufinaindari kafáa fúkasaa ánaaqi ánaaqi

kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqeeffaranoo. Káqi márinausa sía amana fifáranoo.

⁴Nikoo deemusafa mi-ufána iriséenoo kafáa Yísuna irámmirinoos qinau. Náqimásee faiqí firaafá kafáa ánaaqi kamámbinoos fee, narí ánoona áranandaki kéeqafinanoos fee kafáa máqaannoo féé. Yísu sía amana, sía minára qímariananoos.

⁵Yísufa iriséenoo qímaminoos qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamidaqa. Faiqí káqimarinausa sía uqanna Ánutuna quqúsaki kéeqeeffaranoo. Ánaasee áranandaki kambíqainausa quandáfi Ánutuna maraqunannái faqa fúkasaa ánaaqi kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqeeffaranoo. ⁶Faiqí nímaqífaqaasa quándaki nímaqífaqaasa máqeeffaranoo. Ánutuna maraquna fannoo quándaki maraquna faqaasa Ánutunara írirana faqaasa máqaannoo. ⁷Qinée aníara kafáa fúkasaa ánaaqikinana kambíqaannee qúnana sía anée minára irisée tautía. ⁸Úfai óosana íria. Yáindari ánidanoos fee. Yái fee fídanoo fee. Narí íriranamau fifaná anée ufa kái írimariananoos. Ánutuna maraqunannái faiqí moó fúkasaa ánaaqi kírausa miqí kai ídaqa. Anée sía miná óosana qáfeennaranoo.

⁹Nikoo deemusafa mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminau. Náqimásee maa-ainainnáfa anée qíanandee íannoo fee. Sía qínée minára íridaqa.

¹⁰Yísufa iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminau. Anée Isaraee máqanna rakísirafa firaafá moó fannoo márianafa máriananoos anée náqimaseenee maa-ufána óosana sía íridanee. ¹¹⁻¹³Qinée kaifáa ánoona ufa aní qímamidaqa. Maasá írunna úfana kai aní qímamidaqa. Maasá qáfee marúnna ainainará kai ínni qímannimíafaqa ínnikina moó fannoo sía maasá ufa írimariafanoo. Sía moó fannoo innaarúnai óoru fímariasas máridaqa. Qinée faiqí nímaaku kai innaarúnaindari qúmuafanausa mindáraa ainainara írida máridaqa. Qinée maa-maqánasaaqaraa ainainara aní qímamianana sía írinana náqimásee innaarúnai ainainara qímamianana írinnaree.

¹⁴⁻¹⁵Yísufa kafáa Nikoo deemusana qímamidanoos qinau. Óoqai aadána máqa maaqaki sakániuqaindi Isaraee máqannaasa moómoo ukaqánnimisoofaqa kúqimariqau. Mooseefá miná qáfamasee koopáa saunu náaree áuquseenoo miná ánaaqianna minánnai kai sakáni áuquseenoo mi-saunúnasaa kukúkukuqamaseenoo dóo uqéerasoofaqa kúqirarimarusa miná qáfamaseeqa sía kúqiqua fíndifiqau. Qíní faiqí nímaaku miqí kai másee qíní darusée aunírira saqarisaa uqéera quqéefaranoo. Qinée miqóo airíqa márianaqa aiqámausa qíní qíqafamasee írirana qínísaa rusírausa Ánutufa narí náaru márirana nímiánnoo. ¹⁶Ánutufa maa-maqánasaa máríasara ámuqusa firaaoos qunára narí ámaaku moodáa uqanna ámiqirana maqásaaqaraasa nímunas miná saqárikinausa sía kurídiranaki fifáranoo Ánutuna náaru máriranaki

fuaqéera narí ámaaku níminau. ¹⁷Ánutufa sía maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaasee narí ufa firaanáki mara áquanifeerau narí ámaaku maa-maqánasaa quqánnisánau. Mifá faiqí ánaasee náriranakinaana qumbáqeeqee náaru asumu máriranaki quqánnisaanifeera Yísuna quqánu.

¹⁸Maqásaa fasiqa ánaasee Ánutuna faiqi námukinausa miná saqárikinausa Ánutuna nárirafa sía misásaa márídanoo. Sía Ánutuna faiqi námukinausa sía miná saqárikinausa dóo óoqai Ánutuna nárirafa misásaa márídanoo. Misá Ánutuna moodáa faiqiara sía misá nári írirana minásaa rusírai Ánutuna nárirafa minárakai dóo misásaa márídanoo. ¹⁹Ánutuna nárira óosana maaqímminoo márídanoo. Ánutuna káaqa qára qoomara foora Yísufa maa-maqánasaa dóo ani márídanoo. Faiqí nári óosana mandáinaina máree márifanoo minára írinoo káaqa qára qoomara Yísunara ákooqaifanoo asukunara rídanoo. ²⁰Faiqí moó fannoo mandáinaina máree marífa mifá káaqa qáranara fídiaqaa ímarifa sía fáasaana kooroo íannoo. Narí mandá óosana kooroo qianóo qímasee asukunakí káqi márídanoo. ²¹Yáfa yáfee moó fannoo ánoona óosana márainafa mifá súanisaa qóoma máriqoo áninafa narí Ánutuna ufamáu fímarí oosanna akooqóo kooroo íanifeera akoosaqá ánidanoo.

Yísufa Yoohaneena nammári nímimaruna faqa ufaqu úfafa.

²²Mi-aukuannái Yísufa narí faiqi námufáqa Yudeeaa máqa maaqaki óoquree marikínoo Yísufa qufaqa miná faiqi námu faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánnimaqee maríqau. ²³Yoohaneefa nammári nímimarufa mifá fáqa mi-aukuanná moosáa faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánnimaqee marínau. Mifá Saarimma máqusa aaqá Aeenona námmariki kéeqamánnimaqee marínau. Miqóo nammári moómoo mándinoo márúnara faiqí ánaasee moómoo suqíqa márufanoo Yoohaneefa nammári áuqamánnimaqee marínau. ²⁴Yoohaneefa mi-kamúqoo káqi máru kamuqoo nammáriki kéeqamánnimaqee marínau. Eeroodeefa sía karabúsaki quqóo kamúqoo miqí marínau.

²⁵Yoohaneena faiqi námu faqa Yuda máqannaa fasiqa moó fannoo faqa Yuda máqannaa nammári kéeqannimaqee máru óosannara ufa raináqau. ²⁶Miqídaqa Yoohanee funnáí óonuree qímamiqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa. Óoqai anée Yooradanna námmaryi dínni afainni qímannimuna fasiqafa Yísufa dóo Yeerusareendári qumuréenoo faiqí ánaasee nammári áuqamánnimaqee marífaqa minní faiqí ánaasee moómoo fídaqa.

²⁷Yoohaneefa miná iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Sía moó fannoo káqi íannoo. Ánutufa áminafa kai miqíannoo. ²⁸Ínnée mi-fasiqánara qiní ufa qíafannanara írimariusá máriafanoo. Qinée minára maaqí qíafanafa. Qinée sía ásauku mundírausa márídaqa. Qinée miná óorinni ániafanausa kai márídaqa. ²⁹Áqoondi fannoo amundára fasiqa

aaqá máridanoo miná ufa iriséenoo asasídanoo. Narí áqoondi ánaasee máree marínara asasídanoo. Qínée Yoohaneesa Yísunara iriséeqa asasídaqa. Mifá amundára fasiqara foora márifaqa qínée miná áqoondiaara foora márídaqa miná ufa iriséeqa qíní asasírafa firaafá máridanoo. ³⁰Mifá maqee maa-fasannái úriqararafaikámambi mariannoo. Qínée qeeqá óorudupirausaikámambi maríanaura.

Innaarúnaindari qúmu fasiqana ufa.

(Yoohaneefa nammári nímimarufa mi-ufána Yísunara qímasoofanoo maa-papiqána ákara rímarufa miná amaráfa Yísuna faiqi námukinaa moó Yoohaneefa narí amarána ufa iriséenoo ákara rúmaseenoo kafáa narí ufa Yísunara maaqí qímasee ákara rinoo qinau.)

³¹Miríndari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. Maa-maqánasaa qaraafa maa-maqánasaa qaraanara kai qídanoo. Innaarúnaindari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. ³²Yísufa innaarúnaindari qúmifa minní máridanoo mindáraa ainainara narí áfu qáfainara narí áaqoo írinara qímannimimarifaqa sía írimariafanoo. ³³Mi-ainainná qímannimina irisée kúqaa ánoonee qímasee márainna fasiqa ánaaseesa Ánutunara kúqaa fee qímariasa márídaqa. ³⁴Ánutufa innaarúnaindari aqiqámasaifa Ánutuna óokinaa ufa kái qímannimidanoo. Ánutufa narí maraquna múduka amiqaifanoo miqídanoo. ³⁵Yísuna ákoofa Ánutufa narí ámaakuara ámuqusifanoo minára rídanoo aiqáma ainaina miná áramandunnai quqáidanoo. ³⁶Ánutuna ámaaku ufa irisée mara miná saqárikinafa dóo mifá Ánutuna náaru márirana marasée minakí máridanoo. Ánutuna ámaaku ufa irisée rukíainafa Ánutuna firaaqóo áanooqirafa minásaa náaru mariannoo.

Yísufa Samaria máqannaa ánaasee faqa ufaqu úfafa.

4 ¹Faiqí ánaasee moómoosa Yísufunnai fímariafanoo nammárikí kéeqamánnimaqee marínau. ²⁻³Yísufa sía narífau kéeqamánnimaqee marínau. Miná faiqi námu miná ufasáa kai kéeqamánnimaqee maríqau. Yísufunnai moómoosa fímarufanoo Yoohanee funnai moodáa moodáa kai fímaríqau. Farisai amaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa múnuqi míníqira ufa uqéeraaqaa ufanóo Yísufa iriséenoo Yudeeaa máqa maaqa mmínníseenoo Kariree máqa maaqaki kafáa finau. ⁴Yudeeaa máqa maaqa minnísee Kariree máqa maaqaki fídanoo Samaria máqa maaqa namuqáa máruna qámbaanai óonuranau.

⁵Miqóo fídanoo Yísufa moo máqusa áuqu Sikara mi-maqusána paqúrinau. Óoqai Yakooboofa miqóo máridanoo nammári sía márufanoo madika indufúseenoo minakínaa námmari néeneeufanoo narí ámaaku Yooseefaana ámu nammarifa marínau. Meemái uqanna indufú maree nammári paqúrinau. Sikara máqusa mi-nammari madikána aaqá

márinau. ⁶Yísufa kísaaqa aatata fífi isoofanoo ámudaani rufanoo miqóo Yakooboona nammári mádika paqúrimaseenoo miná áfainni óoqu marínau. Súani qámbaanaikufanoo madika áfainni óoqu marínau.

⁷Yísufa óoqu marífi márufanoo Samaria ánaasee moó fannoo Yakooboona madikakí nammári sákarara óoqu fínau. Óoquiree nammári madikakí sákeemarufanoo Yísufa innaaruqínnoo qinau. Maa-anaasee anée nammári qíní qímina náa. ⁸⁻⁹Yísuna faiqi námu nárana feefauríraree qímasee maqúsai óorufufanoo Yísufa naríaraa mi-nammarína áfainni óoqufaaqee márída qáfoofanoo mi-anaaseefá nammári sákararee qímasee qúminau. Qumuroofanoo Yísufa nammáriara qufanoo mi-samaria maqannaa anaaseefá tautínoo qinau.

¹⁰Akasáa Yuda máqannaafammia. Sía Yuda máqannaasa Samaria máqannaasa kaafa pirítaki náidammia. Qinée Samaria máqannaa márídaqammu. Anée náqi fee qídanee nammáriara qíníara innaaru qídanee. Yísufa minára iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminau. Anée Ánutuna nímira ainainara fáqa qíníara fáqa írimarinafa márídano qíníara iráinaqau náaru márira námmani aní ámini. ¹¹Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo kafáa qímaminoo qinau. Óo maa-fasiqa aní nammárianandaana fáqa nammári rarisára sánda fáqa sía márídano. Maa-madikáfa meemái kísaaqasaa márídano. Anée qíanandee yáindaraanee náaru márira námmani maréennaree. ¹²Maasá qísaiqaqa Yakooboofa óoqai maa-madikána maasá indufú qísóona márifaqa maasá sakáidaqa. Narí fáqa narí faiqi námu fáqa narí sipsípauqa fáqa maa-madikánakinaa námmani néeneeusa máriqau. Anée aneennáraa Yakooboona úriqararausee qídanee.

¹³Yísufa mi-ufána iriséenoo kafáa qímaminoo qinau. Aiqámausa maa-madikánakinaa námmani námasaifanoo kaifáa kaifáa sakasáida néemarifarano. Qinée nímiana námmarina náifandinausa sía kaifáa nammáriara nídiannoo. ¹⁴Qinée nímiana námmarina námasainafa miná aunduráindari náaru márira námmani maqee maqee úridano náaru márirana ámiannoo.

¹⁵Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminoo qinau. Maa-fasiqa maqee kái mi-nammarína qímina námasaanano taikáfinaqa sía maqee maqee qumu nammári saka, íreeda mária.

¹⁶Yísufa mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee mi-anaaseená qímaminau. Anée óoru aneenná afaaqi áfiqee qúmua.

¹⁷Miqí qufanoo mi-anaaseefá qinau, qinée faiqí síaisa márídaqa.

¹⁸Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímaminoo qinau. Óo dóo anée óoqai moodánnai qísauku fásiqa mároonafa márianano. Maqee maraqáanna fasiqafa sía aní afaaqifáu márídano mooná afaaqi márídano. Anée kúqaa ánoona ufa kái qímaqimianano.

¹⁹Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo tautúmaseenoo qinau Bóo anée Ánutuna tamummáqara fasiqa márianano qinée qáfaidaqa. ²⁰Maasá

Samaria máqannaasa maa-aaqannásaa Ánutunara innaaru qídaqa amooqídaqa. Ínnee Yuda máqannaasa Yeerusareenniara Ánutuna amooqímaria maqusa fée qídaqa. ²¹⁻²²Mi-anaaseefá miqí qufanoo Yísufa qímamino qinau. Ínnee Samaria máqannaasa fifau amooqí maríafanoo sía minára írimariafanoo. Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna amooqímarianara írimarunausa márídaqa. Ánutufa Yuda máqannaannai aiqáma ánaamuru Ánutuna náriranakinaana uqéereeqeenoo narí áqoondikiranaki quqánnisáannoo. Óo maa-anaasee ámiqimasee qiní ufa íria. Qúsasaa ánira aukuaana faiqí ánaasee sía maa-aaqannásaa fee Yeerusareenni fee Ánutunara innaaru qifáranoo, fifau aiqámatinai qiní qíkoona amooqifáranoo. ²³Qúsasaa ánira aukuaana dóo maqee animáridanoo, faiqí ánaasee kúqaa ánoona Ánutuna amooqímariasa kúqaa nári maraquna námufaqa kúqaa ánoona ufa námufaqa amooqifáranoo. Ánutufa miqíasara kai naríara qimooqídammiafoo qímaseenoo áididanoo. ²⁴Ánutufa maraquna óosana faqaafa márídanoo. Minára Ánutuna amooqímariasa nári maraqunannái faqa nári nímuqusa óokiqari faqa Ánutuna amooqifáranoo.

²⁵Yísufa mi-ufána mi-anaaseená qímamufanoo mi-anaaseefá quandáfinoo Yísuna maaqí qímasee qímaminau. Ánutuna ásauku mundírafa mifá qumuréenoo aiqáma ainainara maasá qímaqiminaqa írianaura, qinée íridaqa. ²⁶Miqí qufanoo Yísufa qinau. Qinée misá márídaqa. Qinée aní fáqa ufa qímarunausa misá márídaqa.

²⁷Yísufa miqí qímarufanoo dóo miná faiqi námu Sikara máqusaindari qumuraqáu. Qumurée qáfoofanoo Yísufa Samaria ánaasee faqa ufa qímarufaqa tautúmaseeqa qumeékai qáfee maríqau. Misá Yísunara nánaree randáidanee miná fáqa ufa qídanee qianéerusia minnísaqau.

²⁸Yísuna faiqi námu maqúsaindari qúmufanoo mi-anaaseefá narí nammárian miqóo quqáseenoo káqisamu maqúsai óoruree narí máqannaa akaqáusa qímannimino qinau. ²⁹Ínnee qumuráifaqa múqusaanaqa qáfaaqa. Óoqai aiqáma ainaina qinée máree mariafanna ainainara kooroo ifaqa írunna fasiqafa Ánutuna ásauku mundíra fee márídanoo fee. Dóo maí qumurée qáfaaqa. ³⁰Misá miná irisée dóo nári maqúsaindari óoqu Yísuna qáfararee qímasee óoqu fíqau.

³¹⁻³²Mi-anaaseefá maqúsai óorufufaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqua ufasáa rakísira dóo nárana náa qufanoo mifá náriqa qímanniminu. Qiní nárana móo márídanoo ínnee minára sía írimariafanoo.

³³⁻³⁴Miqí qufaqa misá narí qímami narí qímami qiqua. Móo fannoo nárana miná áminoo fee qufanoo Yísufa qinau. Qiní nárana nárafa qiní diqiqoonná Ánutuna ufamáu fírafa márídanoo. Miná saika taikárafa qiní nárana márídanoo.

³⁵Ínnee maaqí qímariafanoo. Quqoona qaara fáqa qaara faqa áiqaráinaqa súana aiqúanauree qídaqa. Qinée minára maaqí qídaqa.

Ínnee óonu áfuqaki qáfaaqa dóo maqee nárana anaá máridanoo. Aiqíra áukuana dóo ani máridanoo.

(Yísufa miqóoqaraa fasiqa ánaasee Ánutuna ufa qímannimifaqa írifandinnanara aiqírana kíkiqusinoo máridanoo.)

³⁶Yísufa minára kaifáa narí faiqinámu qímanniminoo qinau. Faiqí moó fannoo nárana aiqímarifa mifá miná ákiaqara máraidanoo. Náranara foora faiqí ánaasee súqueeqeenoo innaarúnai quqásainaqa náaruara márirana máraaqeera. Misá náaruara márirana marasáifanoo úmmaqimarifa faqa aiqímarifa faqa moodáanaki asasífaranoo. ³⁷Maasá ufakíqari maaqí qídaqa. Moó fannoo úmmaqidanoo moó fannoo aiqídanoo. ³⁸Qinée Yísusa ínniara faiqí ánaasee aiqúaqeera foora innaarúnaanai ubeekaaqéera niqiqéeqa. Mi-afuqánaki ínnee sía miná úmmaqimariafanoo. Akaqá fasiqa ánaasee Ánutuna náaru márira asumu mi-afuqánaki úmmaquqoofaqa ínnee káqi unakúsee misá kadaápisaa ínnee fífaú faiqí ánaasee maréeqee náaru máriranaki quqánnisáafaqa fífaú feefaurú máreefaranoo.

³⁹Yísufa narí faiqí námu faqa ufa qímarufanoo mi-Samaria anaaseefá narí maqúsai óorureenoo aqoónausa maaqí qímasee Yísunara qímanniminau. Mifá qinée óoqai máraafanna ainainara qímaqimifaqa íriqa. Miqí qufaqa mi-maqannáasa moómoosa Yísunara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qiquau. ⁴⁰Miqí qímasee óoqureeqa Yísunara maasá fáqa ani márianneera afeekaiká mándee fuki faakí qímasoofanoo Yísufa misá fáqa qaara fáasaana márinau.

⁴¹⁻⁴²Miqóo moómoosa Yísuna óokinaa ufa iriséeqa kúqaa ánoonee qímasee quandáfufaqa mi-anaaseená qímamiqa qiquau. Dóo maqee maasá sía aní ufara kaífáu ánoonee qífarau. Narí óokinaa ufa iriséeqa minára kúqaa aiqáma maa-maqa maaqánakinaasa mandáindainakinaana maréeqee asumu máriranaki quqánnisaanína fee qídaqa.

Yísufa úriqarara fasiqa faiqi andeéqaisóo ufafa.

⁴³Yísufa Sikaa máqannaa faqa qaara fáasaana márinoó quqáseenoo Kariree máqa maaqai narí maqa maaqai finau. ⁴⁴Yísufa narí maqa máaqara maaqí qinau. Tamummáqara fasiqa maqúsa maqusa fídanoo faiqí ánaasee minára áaquqaifanoo miná ufa íriaqaafaranoo. Narí miná maqúsanaasa níkoo níkaa másee sía minúfa írifaranoo. ⁴⁵Yísufa Kariree máqa maaqai óonuroofaqa miqóoqaraasa qáfamaseeqa asasídaqamma minúfa íriqau. Kariree máqannaasa akaqáusa fáqa Yeerusaree máqusai óorureeqa áinaaqarara qoomaqaki miqóo Yísuna qáfamaqoosa faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áuqusoofaqa qáfamaseeqa óorurandee qumu márufanoo Yísufa Kariree máqa maaqai qumuroofaqa asasamásee uru áfiqee múquseeqa faiqí ánaasee ámiqimaseeqa minúfa íriqau.

⁴⁶Yísufa Kariree máqa maaqakinaa káqikaa máqusa áuqu Kannaana máqusai óoqai nári uáinna nammari taikáfufanoo nammárinnaí áuqu

maqusanaki óonuranau. Mi-maqusánaki faiqí firaafá úriqararafa moó márínau. Miná ámaaku kúqira aurira aurídanoo Kapeeranaumma máqusai márídanoo kúqirari marínau. ⁴⁷Mi-fasiqáfa Yísunara Yudeeaa máqa maaqaindari Kariree máqa maaqaki animárunara iriséenoo miqóo óonureenoo Yísuna irámmirinoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa amanée anée qiní faqa Kapeeranaumma máqusai óonuree qiní qímaaku kúqira aurira aurímarina andeeqáqisaa. ⁴⁸Yísufa miná iriséenoo maaqí qímaseenoo narí qímaminau. Ínniki sía moó fannoo qiníara káqi kúqaa fee qímasee qínkina írifaranoo. Ínnee firaa ainaina faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina áuqamásaanaqa qáfeeqa kai qínkina írifaranoo.

⁴⁹Mi-uriqarara fasiqáfa minára iriséenoo qinau. Óo qiní karaambáiqua qiní faiqi kúqirarammidanoo dóo qiní faqa ánia.

⁵⁰⁻⁵¹Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Dóo fíndifi fúa aní maqúsai dóo aní ámaaku fíndifuannoo. Mi-fasiqáfa mi-ufána iriséenoo dóo kúqaa fee qímasee dóo quqáseenoo quándakufanoo aatáta fídanoo qáfoofaqa mi-uriqarara fasiqána saika faiqiuqa aanái ani paqúrimandee qímamiqa qiqau. Dóo aní ámaaku fíndifinoo, sía kúquanoo.

⁵²Miná ákoofa miná iriséenoo fíndifuna óosanara irámmirufaqa misá qiqau. Eendá súani qámbaana máriifanoo miqínni qúmifanoo dóo aní faiqi afaaqa dóo asooéenoo. ⁵³Miná ákoofa Yísunara óonumafi iriséenoo qinau. Óo mi-kamú qóo kai aní faiqi fíndifuannoo fee qífaqa írunna qóo kai dóo fíndifinoo. Dóo mi-uriqarara fasiqáfa narí faiqi ánaasee faqa narí áiku ásauku faqa Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fée qímasee kúqaa miná saqárikiqua.

⁵⁴Dóo Yísufa qaara kari Yudeeaa máqa maaqaindari aniréenoo Kariree máqasaa qaara ainaina firaa ainaina kooroomásoofaqa qáfaqau.

Yísufa farúmma áfainni faiqí moó andeeqáisóo ufafa.

5 ¹Yísufa Kariree máqamaaqai káqikaaqóo márínoo dóo miqóoqari fíndimaqeenoo Yuda máqannaasa amaanara qoomáqirafa firaafá kambíqaaninnanara qufanoo Yísufa irisée minní óoru fínau. ²Yeerusaree máqusa faandaamura kooqí sipsípa kooqí fée qímarufa márínau. Mi-kooqína aaqá nammári fárumma fíraafa márínau. Mi-farummána áfainni aaná fíqu ímarunnai qaindairá moodáanai qísauku qaindaira márínau. Mi-farummána áuqu Beetasata fárummee qímariqua. ³Mi-qaindairána ámeemaanai auqaánai aurírana óosana óosana máree marúsa misá miná ámeemaanai óoqumari marée mi-farummána áfaiqara fíqummámbi máriqau. ⁴Karaambáiqua qangiroo moó fannoo inaarúnaindari narí kai iriséenoo moodáa kari moodáa kari áqufufanoo mi-nammarína áuqeesoofanoo indaarú mi-nammarínaki kéeqoofa mifá kéeqafufanoo narí aurírana taikásee fímarínau. Míqí márúnara misá aurímarusa

moómoosa Beetasata námmani áfainni rakísida maríqau.] ⁵Faiqí moó kísaaqasaa aurímarufa misáki márínau. Moo fásiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee dínni aíku taikásee dínni óonu qaaramoó marasée (38) aukwana dinee uqée marúfa márínau. ⁶Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo maqásaa faiqaqée ufanoo Óo kísaaqasaa aurímari fee qímaseenoo mi-fasiqána maaqí qímasee irámmirínau. Anée fíndifirara áididanoo fee.

⁷Mi-dinee fasiqáfa miná iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa, Ánutuna qangiroo maa-nammarína áuqamásaifaqa yáfee qiní maréeqee minakí quqáannoo fee qinée anúqi márúnaqa moó fannoo kai káqi káqi áqufida taikásaida fídaqa.

⁸Yísufa miná iriséenoo quándaki qímaminoo qínau. Dóo fíndi fínana aneenná qaarí raqándaamamareena dóo fúa. ⁹Dóo mi-fasiqáfa aaqee uqanná dóo mi-karí kai dóo fíndi finoo narí qaarí maramáree finau. Mi-faasaanná Yísufa andeeqásóo fáasaana Yuda máqannaasa Sariríqa misá amaana fáasaana márínau.

¹⁰Yuda máqannaasa úriqararaura mi-fasiqána aurímaruna qáfamasee áqiqa qíqau. Maaná amaana fáasaana máridanoo maasá sándufa rukíeenana aneenná qaarí áakai máqeenana nánaree sándufa rukíaidanee.

¹¹Mi-fasiqáfa qínau, qiní andeeqáqísaifa aneenná qaarí raqándaamamaree fúannee qífaqa qeeqá qaarí dáakai maqa máree fídaqa.

¹²⁻¹³Misá miná iriséeqa irámmiríqau. Yáfee aníara aneenná qaarí raqándaainana fúannee qífanée mi-fasiqáfa sía Yísuna áuqu írínau. Faiqí ánaasee moómoo márufanoo misáki kukéeqafufanoo mi-fasiqáfa sía ámiqimasee qáfanau.

¹⁴Kásooqaqee marikínoo amaana máqaki mi-fasiqána paqúrimandee Yísufa maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo fee maqee qáfeenee Dóo fíndifuananoo dóo maqee aneenná mandáinaina mínnimasaa. Sía miqínanoo kafáa mandáinaina firaafá uqanna anísaa áqufuanoo.

¹⁵Mi-fasiqáfa miná iriséenoo óonuree Yuda máqanna rakísiraura paqúrimaseenoo qímanniminoo qínau. Yísufa kai qiní ámiqi mándaifaqa fíndi fíqa. ¹⁶Rakísiraura miná iriséeqa dóo miqóoqari Yísuna árira úfa qímariqau. Yuda máqanna amaana fáasaana andeeqáqísóonara árirariqau. ¹⁷Yísufa miná iriséenoo rakísiraura maaqí qímasee qímanniminau. Qiní qíkoofa sía moo fáasaana minnísaidanoo aiqáma fáasaana aináinidanoo. Qinée fáqa miqíkaimmianáuranoo.

¹⁸Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa dóo kuqá áriraree qíqau. Misá Yísunara amaana fáasaana sándufa rukiásaifaqee qímariqau. Sía minára kai mifá Ánutunara narí ákoo fee qunára minára fáqa árirari maríqau. Mifá Ánutunara qiní qíkoo fee qunára misá nánaree maqásaa

fasiqa fannoo únna qídana Ánutuna amanakái márídee qídanee qímasee árirariqau.

Ánutufa narí ámaaku Yísuna aiqáma ainaina afeeka ámu ufafa.

¹⁹Yísufa kafáa qímannimínanu. Qínée kúqaa ánoona ufa ínnei qímannimídaqa. Qínée sía moo áinaina qeeqáaraa áuqaidaqa qeeqá qíkoona qáfamasee mifá indéekai ídaqa. Ákoofa moo áinaina áuqaifanoo ámaaku miqíkaimmídanoo. ²⁰Qíní qíkoofa narí ámaaku qíníara káaqa ámuqusifanoo minára qíníara rídanoo narí aiqáma ainaina áuqaina qíní faqa kai uqaqífaiqaidanoo. Maqee maa-fasiqáfa fíraa teeroo márídanoo áukuana áukuana apatara aupúree márífanoo qíní qíkoofa dadaaqifaqa andeeqásauna ínnee miná qáfée fee. Kasóoqaqee qíní qíkoofa fíraa áinaina dadaaqínaqa áuqaanaqa qáfée tautífanoo náaquqeenoo nímudaani faqa kai qumooqukámasaannoo. ²¹Qíní qíkoofa kúqira fásiquauqa fíndifumánnisaidanoo. Qínée fáqa miqíkai íqa qeeqá dídiranannoo kai káqi márírana akaqáusa nímianaura. ²²Qíní qíkoofa sía maa-maqánasaaqaraasa mandúfa irisée andeeqánnisaannoo. Narí ámaaku qíní qimiqaifaqá qeeqá qíkoona Ánutuna íriramau misá mandá ufa andeeqánnisaanaura. ²³Aiqámausa qíní qíkoona Ánutunara náaquqaanifeera miqínau. Qíníara náaquqaindée kai íqa qíní qíkoonara náaquqaanifeera miqínau. Faiqí moó fannoo moóna ámaaku sía miná áqoondikinafa miná ákoona fáqa miqíkai ínana miqandá qísakoosa sía niqoondikinnaranoo.

²⁴Yísufa Yuda máqannaa rakísiraua káqi qímannimidanoo qínau. Qínée kúqaa ánoona ufa ínnei qímannimídaqa faiqí moó fannoo qíní ufa irisée qíní diqíqámaqoona saqárikinafa mifá dóo náaru máríranaki márídanoo. Miqínna fasiqafa sía Ánutuna árirufaki máriannoo. Ánutuna nárírana dóo máq maqee áiqaaqareenoo káqi máríranaki dóo kéeqanoo márídanoo. ²⁵Qínée ánoona ufa ínnei qímannimídaqa. Moo áukuana dóo adeedí ranoo márída dóo animáridanoo maa-maqánasaa káqi márídaqa Ánutuna náríranaki máriusa kuqufusá Ánutuna ámaaku qínaqa iriséeqa dóo nárírafa áinaaqaráinaqa káqi máríranaki kéeqeefaranoo. ²⁶Káqi máríra óosana qíní qíkoonaki kai márífanoo faiqí ánaasee nímídanoo. Miqíkai ínnoo narámaaku qíní faqa kai káqi máríra nímira óosana dóo qíní qimiqaísá márídaqa. ²⁷Mifá Ánutufa narí ámaakuara faiqí nímáaku fee qímasee faiqí ánaasee mandáinaina andeeqánnisarana narí ámaaku qínísáa quqáqaisa márídaqa. ²⁸Ínnee qíní mi-ufána irisée sía taútíaq. Kásooqaqee moo áukuana aniráinaqa aiqáma madikakí kúqiraua máriasa misá faqa Ánutuna ámaaku qíní ufa iriséeqa madikakíqari fíndi fífaranoo. ²⁹Akaqáusa andeeqára oosana máree marúsa fíndifi káqi máríranaki fífaranoo. Akaqáusa mandá oosana máree marúsa misá fíndi fíqa Ánutuna ufa firaanáki áqufífaranoo.

Yísuna óosana akooroo ufa.

³⁰Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Sía qeeqáraa moo áinainiana. Ánutufa dadaaqínaqa faiqí ánaasee ufa irisée andeeqánnisaana. Sía qeeqá íriranamau afeekaikámandee fídaqa. Qíní qíkoofa qíní diqiqámaqaimáu kai fídaqa.

³¹Qinée qeeqáraa ufa qímannimianaqa síamma írifaranoo naríkai qídaqinoo únna qidaqiifoo qifáranoo. ³²⁻³³Ánutufa qíní dadaaqímarifa márídanoo mifá ánoona ufa kai qíníara qímarifa márídanoo, sía qeeqá kai qianáura mifá dadaaqíannoo. Ínnee Yuda máqannaa rakísiraua ufa ánoona íriannee qímasee faiqí niqiqaiifaqa Yoohaneefa nammári nímimarifunnai óoquree íriqau. ³⁴Qinée sía maqásaa fasiqa moó qíní dadaaqíranara randáidaqa Yoohaneenara qídaqa. Ínnee náaru máríranaki fuaqée qímasee maa-ufána qímannimidaqa. ³⁵Yoohaneefa nammári nímimarifa qóomara fooqána márinoo káaqa qáidanoo rupannoo ináu. Ínnee miná káaqa qáranaki qúsasaa kai kéeqafíqa asasída maríqau.

³⁶Yoohaneefa nammári nímimaruna ufa ánoona máru fanoo qíníndi mináindi arusée úriqaranoo márídanoo. Qinée anirée faiqí sía amana áuquaqaa ira ainaina qíní qíkoofa qímuna áuquqa fímarunna ainainna fannoo qíní dúqu fíraqóo uqéeraannoo. Uqéerainaqa qáfamásee qíníara Ánutufinaindari qúmu fee qifáranoo. ³⁷Sía qinée áuqee márúnafa kai qíní dúqu uqéeraidanoo. Qíní qíkoofa qíní diqiqámaqaiifa mifá fáqa qíníara ufa qídanoo dadaaqídanoo. Ínnee Yuda máqannaa úriqararaua óoqaindari sía miná ufa írimariafanoo. Ínnee sía miná áfiri qáfaanara sía uqanna miná íriranamau íranara írimariafanoo. ³⁸Ínnee qíní qíkoofa diqiqoonara sía miná írimariafanoo minára ínniki sía miná ufa márídanoo. ³⁹Ínnee Mooseena sándufa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa ásaana rídaqa náaru márira aanara randáidaqa mi-sandufáfa kai qíníara qímannimimarifaqa sía írimariafanoo. ⁴⁰Ínnee minára íridaqa sía qinée únnannai anirée náaru márírana máree maríafanoo.

⁴¹Yísufa Yuda máqannaa rakísiraua káqi qímannimidanoo qinau. Qinée sía ínni naanna ráida faiqí qimooqiaqée qírainainara randáidaqa. ⁴²Qinée ínni írirana ámiqimasee íridaqa níqafauna ínni naundurá nímuqusaki Ánutunara rírafa sía márídanoo. ⁴³Qíní qíkoofa Ánutufa qíní diqiqoofaqa qumu márúnaqa sía ínnee qíníara irisée asasamásee qífíqee animárianafanoo. Moó fannoo kásooqaqee narí mandá áidiranaafaqaafa aniráinaqa ínnee miná asasamásee óonu áfíqee ánifaranoo. ⁴⁴Ínnee káaqa narámooqíranara narámooqíranara rídaqa Ánutuna amooqíranara sía rímariafanoo. ⁴⁵Ínnee qíníaree quandáfinoo Ánutufinnai maasá dárira ufa qíannoofee fee qídee sía qianáura. Mooseefa mifá kai ínniara nímaarusirufa qíannoo. Ínnee maasá minásaa kai mundímaríasee

qímariafanoo. ⁴⁶Ínnee Mooseena sándufa fífau ásaana rímariafanoo miná ufa írídaqau qiníara írini, qiníara ákara rúmaqoofa máridanoo. ⁴⁷Ínnee miná ufa rirímma sía írmariafanoo náqimasee qiní ufa írífaree. Sía amana írifaranoo.

Yísufa faifa tauséenna fasiqa nárana nímu ufafa.
(*Mataioo 14:13-21; Mareekoo 6:30-44; Ruka 9:10-17*)

6 ¹Yísufa Yuda máqannaa rakísiraisa mi-ufána qímannimiseenoo miqóoqari Kariree firaa farumma dínni afainni finau. Mi-farummána áuqu moó márinau, Tibeeriasa fárummee qiqau. ²Faiqí ánaasee Yísufa ámiqi ámiqunara aurímarusa fíndifunara iriséeqa moómoosa uqanna áfaqee fiqau. ³Yísufa nammári áfainni káqikaa ámuqaqunamusaa narí faiqi námu fáqa óoruree óoqumarinau.

(Óoqai Isaraee máqannaa nikaakú nikaakú Isipa máqannaa karafúsaki márufanoo Mooseefa qufaqa sipsípa ánaaqiuqa arusée miná fidíkauqa tatíiseeqa nári kooqímau raaramásoofanoo Ánutuna qangiroo fannoo nárirara aniréenoo fidíka qáfamasee áinaaqareenno Isipa máqannaasa kai óoqa faiqiuqa nárinau. Miqóoqari Isaraee máqannaasa óosana arasée Ánutuna qangiroo áinaaqaroo qoomaqána sakasáida néemariqau.)

⁴Mi-ainaqaqarara qoomaqána Yeerusaree máqusai qúsasaa kambíqararee qímarufanoo mi-fasannái Yísufa Kariree námmani áfainni márinau. ⁵Yísufa nínadafoofaqa faiqí ánaasee moómoo narí márunnai ámuqaqunamusaa úrimarufanoo nínadafeenoo Firipina irámmirino qinau. Yísufa fáasai Firipifa íaninnanara iriséenoo Firipina káqi amanamásee qáfarara maaqí qímasee iranau. Firipi faiqí ánaasee moómoo nánaindari úri maríafaqa yái fee misá nárana feefaurú mándee nímianauree. ⁶(-)

⁷Firipifa mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Faiqí ánaasee múduka moómoo máriaafa moómoo óoni maramáree óonu féemu moómoo feefaurú mámaree mínisaifanoo sía misá nimana máriannoo. Moodáa moodáakai námasee náarara fífaranoo.

⁸Yísuna faiqi námukiqari moó mina áuqu Andurufa, Simoona moó áuqu Peetooroona ákaqa márufa mifá miná iriséenoo qinau. ⁹Kumaaráa moó káqikaafa maí máridanoo narí sakuma féemu moodáanai qísauku fáqa noodáanna qaaraqánda fáqa uaqée ídanoo. Amanée miná maréennaree. Óodaa sía amanaikíannoo.

¹⁰Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínnee faiqí ánaasee qímannimifáqa qúsau rasooqnóokamasee óoqumaríafa. Qúsau moómoo misaqá márinau. Faiqí ánaasee miná iriséeqa aqáma óoqumariqau. Faifa tauséenna fasiqa maríqau. Óoni saqárimma áuqika maríqau. ¹¹Óoqu marifufanoo Yísufa mi-kumaaraaná sakuma féemu qumáreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo dóo ruqí ruqímmeeqeenoo faiqí ánaasee níminau. Noodáanna qaara fáqa míqikaimásee níminau. Nimisoofaqa námasoofanoo aqáma nímuqu inau.

¹² Aiqáma nímuaqumásoofanoo Yísufa narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Átaraasa maréeqee uqá ruaqa sía káqikaana rairaaíani. ¹³ Misá irisée eedóo qímasee átaraasa rúmasee ásaana rúmasee qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaaraqánda marasée uqá qumbiqánoo márinau. Mi-ataraasána moodáanai qísauku sakuma féemusaqaraana uqáriqau.

¹⁴ Mi-fasiqa anaasesá miná qáfoofanoo sía faiqí undéufanoo náaquqanau. Náaquqamasoofaqa qiqau óoqai tamummáqara fasiqauqa moo támummáqara fasiqa kambíqaaninnanara ákara rúmaqoofa dóo maaná narímma animáridanoo. ¹⁵ Yísufa misá írirana iriséenoo misá afeekaikámasee qíní qumáreeqee maa-maqána sáaqaraa karaambáiqaika máqimaqée foora qímasee quqáseenoo dóo naríaraa quqásee áaqanai óoruree miqóo márinau.

Yísufa nammári ámuqaumafu ufafa.

(Mataioo 14:22-23; Mareekoo 6:45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Yísufa áaqanai fufaqa mi-eendánaki sía kafáa qúmunara miná faiqi námu Kariree nammári áfainni óoqureeqa sípaki akarámafiqa nammári dínni afainai Kapeeranaumma máqusai nammári ámuqaumau fítaqáree qiqau. ¹⁸⁻¹⁹ Misá kanúqaki fidaqa áikannai nammári ruakáirísaidaqa fímarufaqa qaara maqusa fíaaqarana amanasáa káiqaaqoo kísaaqasaa óonuroofanoo úfai firaafá úqinoo nammári faqa misá kanúqa faqa ámakaurinau. Ámakaurufaqa qáfoofanoo Yísufa naríaraa misúnnai kanúqaaqa animárinau nammári ámuqaumau áiku rámasaida áninau. Misá miná qáfamasee tautúmasee káaqa náaquqoofaqa ruffaqau. ²⁰ Ruffóofanoo Yísufa nínfafeenoo qinau. Sía ruffaqa, qinée márídaqa. ²¹ Misá Yísuna maréeqee sípaki quqásee fíraree qu máqusanai aaqee kái dauní óonuraqau.

Faiqí ánaasee Yísunara randóo ufafa.

²² Yísufa nímu feemuna noosá nímuqoo kai faiqaqau. Kanánaana iqáqoofaqa fíndifi sípara randóosia moodáakai miqóo márúna. ²³⁻²⁴ Yísuna faiqinámu moo kánuqaki fufaqa Yísunara sía misá fáqa fíífoo qímasee Tibeeriasa máqusai maqee maqee nímaru kanuqáusa aniroofaqa dóo mináuqaki akarámáfufaqa Kapeeranaumma máqusai Yísunara randárara mináuqaki fiqau.

Yísufa naríara náaru náaru naranara foo máriranara qímaqoo ufafa.

²⁵ Misá Kariree nammári fítaqee múqu áfainai óonureeqa Yísuna paqúrimasee maaqí qiqau. Óo ufasáa rakísirafa anée yáiree fee maí aniréenee.

²⁶ Yísufa iriséenoo quándaki qímanniminoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Qinée qeeqá afeeka uqannífiqaunnaana ínnée

sía minára kai irisée qíníara randáidaqa. Ínnee féemu námasaafanoo nímuquino maqee qúmiqaraanínna ainainara ínnee minára kai qíníara randée maríafanoo. Yísufa kaifáa quandáfufanoo qímannimino qinau. ²⁷Ínnee sía dauní putaa íra náranara aináiniaqa. Náaru márirana nímira náranara minára aináiniaqa. Qínée maa-naranná qinée faiqí nímaaku ínni nímianaúra. Qíní qíkoofa Ánutufa qíníara áidimarífanoo narí aiqáma ainaina qíní dáaku qímaqasaina ínni amaná mi-naaru marira naranná nímianaúra.

²⁸Misá minára iriséeqa Yísuna irámmiriqa qiqau. Nánee qímasee Ánutuna aináiniaúra.

²⁹Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímannimino. Ínnee maaqímasee Ánutuna aináinamaasaaqa. Narí aqiqáinna fasiqana miná saqárikíqa minásaa naundurá rusíqa. Ánutuna aináinirafa miqímminoo máridanoo.

³⁰Misá mi-ufána iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiqau. Anée nána moo áinaina firaa ainaina áuqainaqa maasá qáfamasee aníara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qianáuree anée nána ainainee áuqinnaree. ³¹Maasá qísaiqausa aadána máqa maaqaki pupúsamuara foora áqufuna nárana néemariqau. Mooseena ákara minára maaqí qinau. Innaarúnaidaraa féemu nárana mifá níminau foo qinau. ³²Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa qímannimino qinau. Mooseefa máru áukuanna pupúsamuara foo íra nárana sía mifáu nímimarinau. Ánutufa innaarúnaindari nímimarinau. Sía ánoona nárana nímimarinau. Dóo maa-aukuanná qinée qumu márúnaqoo qínísaqari ánoona náranara foora ínni nímidanoo. ³³Ánutufa nímunnaranna innaarúnaindari qumu máridanoo maa-maqánasaa máriasa náruara márirana nímidanoo.

³⁴Mi-fasiqa anaaseesá iriséeqa qiqau mi-feemúna náaru náru maasá qíminaqa náa.

³⁵Yísufa kaifáa qímannimino. Qinée káqi márira nímira nárana márúnausa márídaqa. Faiqí moó fannoo qinée márúnnai aniréenoo qíní saqárikinafa mifá sía kafáa náranara foora áararáannoo sía kafáa nammáriara foora áidiannoo. ³⁶Fáasai ínni qímannimundee kai ínnee ímaríafanoo ínnee qíní qíqafaidaqa sía ánoonee qímasee qínísa naundurá rusímaríafanoo. ³⁷Qíní qíkoofa eedóo qíra írirana níminausa misá qinée únannai nári naundurá ubeekámáqimaqéefaranoo. Miqí máriasa qinée íanánnai animáriasa sía níqiqáanaqa fifáranoo. ³⁸Qinée qeeqá qíkoona íriranamau innaarúnaindari sía qinée qeeqá qúmiqa, qipaqaená ufara miná aináinirara qúmiqa minára qinée sía mooná aqiqáananoo fúannoo. ³⁹Miná aináina áuqarafa maaqínoo márina qíní qíminau. Aiqáma qíní qíkoofa qíní qútaaqama qímaqaisá kai sía moó fannoo káqinni fúannoo. Aiqáma uqanna taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee qeeqá náaru máriranaki quqánaúra. ⁴⁰Qíní qíkoofa maanáridanoo. Miná ámaaku qíqafee maríasa minásaa írirana rusímaríasa mi-

kamuqóo kai náaru márirana máreefaranoo. Taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee náaru máriranaki quqánnisánaura.

⁴¹Yuda máqannaasa úriqararausa mi-fasiqa anaaseesáki máriasa misá Yísuna ufa irisée mifá naríaraa innaarúnaindari qúmuafanausa máridee qídanoo. Míqí qímasee dapi dapi ufa qímariqau. ⁴²Misá maaqí qiqau maafá Yísufa Yooseefaana ámaaku máridanoo. Miná ánausa ákausara maasá íridaqa. Náqi fee qídanoo fee naríara innaarúnaindaraasee qídanoo fee. Akoqóoqaraafa máridanoo.

⁴³Yísufa iriséeno qinau sía ínnée narínni narínni qíníara mandá ufa qiaqa. ⁴⁴Sía faiqí moó fannoo káqi qinée ianánnai ánifaranoo. Qíní qíkoofa rarisámeeqee quqáinna fasiqa ánaaseesa misá kai qíní naundurá ubeekáma qímaqeeffaranoo. Misá míqífaqa taikára fáasaana misá uqéereeqee náaru máriranaki quqánnisánaura. ⁴⁵Óoqai tamummáqara fasiqa maaqí qímasee ákara riqau. Ánutufa aiqámausa naamúaqira ufa qímannimiannoo. Qinée mi-ufána íridaqa maaqí qímasee ínni qímannimidaqa. Aiqámausa qíní qíkoona ufa iriséeqa miná aamúa qíra ufa írimariasa qinée ianánnai ánidaqa. ⁴⁶Sía moó fannoo qíní qíkoona qáfeeno. Ánutufinaindari qúmufa kai mifá kai qíní qíkoona qáfeeno.

⁴⁷Qinée ánoona ufa uqanna qímannimidaqa faiqí moó fannoo írirana qínísaa rusímarinafa náaru márirana dóo máreenoo. ⁴⁸Qinée káqi márira feemuara foora márúnausa márídaqa. ⁴⁹Óoqai ínni níkeekú nikaakú Mooseena faqa káasau maqa maaqakina nímaru aukuan na innaarúnaindaraa féemu mináuqa manna féé qímariqau. Mi-feemúfa úfaasu márifandinna feemuna námasaida kísaaqasaa moómoo aukua na máriuafa káqi kúqimariqau. ⁵⁰Máa qinée káqi márira feemuara foora máridee qímarúnausa faiqí námasee sía kúqifandinna feemusa márídaqa. ⁵¹Qinée káqi márira féemu innaarúnaindari qumu márúnausa márídaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ámianna feemuna námasainafa náaru náaru máriannoo. Qinée nímianna feemufa qíní qímaqí márídano. Maa-maqa maaqána afaaqasáa máriasa káqi máriaqeera nímidaga.

⁵²Yísufa míqí qímasoofaqa Yuda máqannaasa narí áfumau narí áfumau áano qídaqa qiqau. Náqímasee maa-fasiqáfa narí amaqí maasá qíminaqa naanáuree qídaqino fee.

⁵³Yísufa iriséeno qímanniminoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa. Ínnée qíní faiqí nímaaku qímaqí fidíka sía náifano sía káqi márirafa ínniki máriannoo. ⁵⁴Moo fásiqa ánaasee fannoo qíní qímaqí faqa qíní fidíka faqa námasainafa náaru márirana dóo máreenoo, márínara taikára faasaana miná uqéeraanura. ⁵⁵Qíní qímaqí nárana uqanna márídano qíní fidíka nammári uqanna márídano. ⁵⁶Faiqí ánaasee moó fannoo qíní qímaqí fidíka néemarífa qíníki márídano qinée minakí faqa márídaqa. ⁵⁷Qíní qíkoofa Ánutufa káqi márira óosana faqaafa qíní diqíqoofaqa maaqóo márídaqa minásaaqaraa márirana

máraidaga. Miqí kai ínoo qiní námasainafa qinísaaqaraa márirana máraannoo. ⁵⁸Dóo qinée innaarúnaindaraa náranara foora márídaqa. Sía ínni nísaifaqausa néemaru náranasara foora márídaqa. Misá miná námasee máriiqa aiqáma faiqí faiqi óosanamau fíqa kúqimariqau. Maanaranná námaseeqa náaru náaru káqi márifarannoo.

⁵⁹Yísufa mi-ufána Kapeeranaumma máqusai ufa suqíra maqaki qímanniminau.

Náaru náaru máriranaki fífindinna ufausa ákiaqa.

⁶⁰Yísuna faiqi námu akaqáusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Óo yáfee maa-ufána amana íriannoo fee. Irisée sía áuqaaqaa ira úfa márídannoo.

⁶¹Misá miqí qímasee nóori runúsee randóofannoo Yísufa narí kai iriséennoo qímanniminoo qinau. Ínnée qiní ámiqira afeeka ufara rufíasee qiní minnísararee qídee. ⁶²Qinée kafáa uqéeree qúmuafannannai óoru fúanaqa ínnée miná qáfamasee náqi fee ífaree. Mi-karí qiní ufara kúqaa ánoonee qímasee fíraaqóo rufíeefarannoo. ⁶³Amaqíara qúnnana amaqí fífaú ainaina márídannoo sía miná naaqée qíqa maraquna fannoo kai ánoona márídannoo mifá káqi márirana nímídanoo. Qinée qeeqá dóokinaa ufa qímannimimarunafa mifá maraquna márídannoo káqi márirana ánoona márídannoo. ⁶⁴Dóo qinée akooqóo kooroomásee qímannimunaqa ínnée akaqáusa síamma írimariafanoo. Yísufa narí faiqi námu óosana fáasai írinau. Misáki akaqáusa miná ufa sía írusa fáasai Yísufa nínđafanau. Misáki moodáa fannoo ueeqáaninnana fáasai qáfanau. ⁶⁵Yísufa minára maa-ufána áteki kafáa qímanniminau. Qinée minára fáasai qúnnana sía amana moó fannoo narí kai qinée ianánnai ániannoo. Qiní qíkoofa dadaaqínannoo kai qinée ianánnai ániannoo.

⁶⁶Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu moómoo Yísuna minnísee sía kafáa miná fáqa fírara qiqau. ⁶⁷Yísufa míquna nínđafamásee quandáfi narí faiqi námu (12) qísaukuqara taikásee qíkunnoo óoqu qaara marasée faiqi námu maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Ínnée faqa misá naanna reefáree qiní minníqiseeqa fífáree.

⁶⁸Simoona moo áuqu Peetooroofa miná iriséennoo Yísuna qímaminoo qinau. Óo karaambáiqu aní minnísee yánasaa fee atooqánauree. Náaru márirana nímira úfa anée kai márananuanannoo. ⁶⁹Dóo maqee maasá aníara kúqaa ánoonee qídaqa aníara Ánutufinaindari náaquarafa máriifoo qídaqa.

⁷⁰Yísufa iriséennoo kafáa qímanniminoo qinau qinée qeeqá kai qísaukuqara taikásee qíkuqara marasée fasiqa náarauna qiní faqa nímariafanoo. Moó fannoo ínniki áfaanna márídannoo. ⁷¹Yísufa áfaannee quná Yudasinara narí qumeé qímírinau. Yudasifa Keerioota máqusanaafa moo fásiqa Simoona ámaaku márinau. Yudasifa Yísuna (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqinámu misáki márufa márinau.

Kásooqaaqee mi-fasiqáfa Yísuna uqeeqásainaqa aunírira saqarisaa árifandinnanara Yísufa minára óonu mafi iriséenoo áfaanna fée qinau.

Yísufa narí áinaina faqa ufaqu úfafa.

7 ¹ Miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarinau. Sía Yudeeaa máqa maaqai finau. Yuda máqannaasa miqóo miná ákira ufa qímarunara sía finau.

(Óoqai Isaraee máqannaasa Isipa máqusaindari qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana nífurú faiqaqá úqqaana maaqaki fímarufanoo Ánutufa innaarúnai máridanoo narí afeekannái Isaraee máqannaasa maqásaaqaraasa qumée dadaaqídanoo aandaú nárana nímarufaqa naqáfímariquau. Kásau maqa maaqai níni íusa óonu randée nári maqásaa Isaraee máqasaa animáridaqa áukuana áukuana Yeerusareenni suqúfidaqa úqqaanarasaida faiqéunara iriséeqa minára áfaarurumánaida nári naambeéqa nári naambeéqa úqqaana maqa usakásaida dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasáida (7) faasaana minakí faiqáida qoomáqa sakasáida námasaida minára susú ímariquau.)

² Yuda máqannaasa qoomáqa firaafá úqqaana maqa qoomáqa adeedí roofaqa Yísuna ákaqaafasaa Yísuna qímamiqa qiqau. ³ Máa Kariree máqa maaqa minníseenana Yudeeaa máqa maaqaki fúa. Óonurainaqa miqóo aní úfa írimariasa firaa ainaina áuqee máriannana misá fáqa uqannífiqaa. ⁴ Faiqí moó fannoo narí áuqu uqéeraanee qímasee sía moo áinaina áuqee maríana kukéeqaidanoo aiqáma ainaina kooroomásainaqa aiqámausa miná qáfaqa, anée faqa miqíqaana.[⁵ Yísuna ákaqaafasaa sía Yísunara írimariqau. Fífaa maqasaa fasiqa fee qímariquau.]

⁶⁻⁷ Yísufa iriséenoo qímanniminoo qinau. Qíní ánoona aukuaana sía adeedí ránoo máridanoo. Ínnee faiqí faiqí aiqáma fáasaanara maasá áukuane qímariasa máriafanoo. Maa-maqa maaqánasaaqaraasa sía ínniara fídiqaaidanoo. Qíníara kai fídiqaaidanoo. Qínée maqee maqee misá mandá ainainara kooroománnimaqáunaqa minára kai qíníara fídiqaamáqimaqee maríafanoo. ⁸ Yísufa narí ákaqaafasaa káqi qímanniminau. Ínnee kai Yeerusareenni óoru fúaqa. Qínée sía mi-qoomaqánara ínni naanna rée akooqóo óoru fúanauara qíní ánoona aukuaana sía qusá ráidanoo. ⁹ Yísufa miqí qímaseenoo miqóo Kariree máqa maaqaki káqi marínau.

Yísufa uíqaana maqaki qoomáqa néemaru ufafa.

¹⁰ Miná ákaqaafasaa Yeerusaree qoomáqai óoru fúfanoo Yísufa ínaaqianna qumée moo áatata óoru finau. ¹¹ Yeerusaree máqusa qoomáqaki Yuda máqanna rakísiraua Yísunara randóosia narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Mifá yái fee márinoos fee.

¹² Qímasoofaqa faiqí ánaasee Yísuna áufakiana qumeé narí qímami narí qímami qímaríqau. Akaqáusa Yísunara ámiqira fasiqee qímaríqau. Akaqáusa faiqí ánaasee níkaru qímari fee qímaríqau. ¹³ Sía moó fannoo Yísunara akooqóo qímaríqau. Narí Yuda máqannaa úriqararausara ruffasee qumeé kai qímaríqau.

¹⁴ Qoomáqa taikárara ímarufanoo Yísufa Yeerusaree amaana máqaki kéeqafinoo faiqí ánaasee ufa qímanniminau. ¹⁵ Yuda máqannaa faiqí firaasá miná qáfamasee firaaqóo tautíqa qiqau. Maa-fasiqáfa sía sukúráki kéeqee marífa. Náqi fee mándeenoo firaa írirana íridanoo fee.

¹⁶ Yísufa minára iriséenoo aiqámausa qímanniminoo qinau. Qínée qímannimira ufa sía qeeqáindi máridanoo qiní diqiqoofa Ánutufa miná ufa qímannimidaqa. ¹⁷ Qiní ufa Ánutunaindi fee qínée qeeqá fee qídee. Faiqí moó fannoo Ánutuna íriranamau fírarimarífa qiní ufara Ánutufa fee qíannoo. ¹⁸ Faiqí moó fannoo narí ufa kái qídanoo narí auqu kai uqeeraidanoo. Faiqí moó fannoo narí aiqáinna fasiqana áuqu uqéerararee qímarífa mifá kúqaa ufa qídanoo, sía níkaruqirafa minakí máridanoo. ¹⁹ Mooseefa sándufa ákara rúmaqoona ínna nímufaqa ínnée miná qumáree mi-maú fímarunausée qímasaídaqa fífau qídaqa ínnaiki moó fannoo sía mi-maú fímariafanoo. Ínnée moo máu fídaqa qiní kuqá dáríra qímariafanoo.

²⁰ Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma maaqí qímasee narí qímamiqau. Aní aunduráki áfaanna márífana anée miqí qímariananoo. Yáfee moó fannoo aní kúqáruannoo fee sía moó fannoo.

²¹ Miqí qímasoofanoo Yísufa maaqí qímasee nári qímanniminau. Qínée faiqí sía áuqaqaa ira ainainna moodáa áuqaunaqa ínnée aiqáma taútiafanoo. ²² Mooseefa faiqí ánaaqiuqa nipata aukímarunara fáinanduqu nísaaqee qímarinau, ínnée minára irisée maasá amaana Sariríqasaa míquimariafanoo. Sía Mooseefáu mi-oosanná áranau. Narí akeekú akaakúndi máreenoo miqí qinau. ²³ Ínnée Mooseena sándufa rukíaanoo qímasee faiqí ánaaqiuqa maasá amaana Sariríqasaa fáinanduqídaqa nipata aukímariafanoo ínnée amaana Sariríqasaa káqi faiqí nipata aukídaqa nánaree Sariríqasaa aurímari fasiqana idaaqamásaunnaara ínnée áanoo qída fee. ²⁴ Ínnée fífau dapi íriranasáa faiqí ufa nímimarífanoo miná minnísaaqa. Kúqaa ánoona íriranannai kai faiqí andeeqáaqa.

Faiqí ánaasee Yísunara ásauku mundíra fée qímasee iroo úfafa.

²⁵ Yeerusaree máqusanaasa Yísuna qáfamasee miná ufa íriqa maaqí qiqau. Maaná misá kúqariraree qídaqa. ²⁶ Qáfaa mifá faiqí qámbaana faiqí nífusaa kikíqamambi ufa qímannimimarífaqa sía misá miná qumárannee qídaqa. Ábee maasá úriqararausea faqa minára kúqaa Ánutuna ásauku mundírafee fée qídee. ²⁷ Ánutuna ásauku mundírana

óosana maasá síamma írianaura. Káqi tautúmannimaqaannoo. Maasá maa-fasiqána óosana íridaqa, Nasareeteendáraafa máridanoo.

²⁸ Yísufa firaa amaana máqaki faiqí ánaasee qímannimidanoo mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee firaqóo qímanniminau. Kúqaa fee ínnée qiníara íridee. Qínée yáindaraasee márunaqee ínnée kúqaa qiníara írida fee. Sía qínée qeeqá kai animáridaqa qiní diqiqaiifa mifá kúqaa ánoona máridanoo. Ínnée kúqaa minára sía írimariafanoo. ²⁹ Qínée minára íridaqa qínée mindári qúmuafanausa mifá qiní diqiqoofaqa qumumáridaqa.

³⁰ Yuda máqannaa úriqararausa mi-ufána irisée qumárararee qímasoosa minnísaqau. Yísuna kúqira aukuaa sía adeedí roofanoo Ánutufa qumeé misá ititánnisoonara minnísaqau. ³¹ Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. Misá maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ásauku mundírafa aniréenoo náqi fee mándeenoo maa-fasiqána úraaqaráinanóo fee moómoo faiqí dadaaqímari firaa ainainna uqannífiqaannoo fee. Sía amana. Dóo maaná mifá uqanna máridanoo.

Amaana máqasaa rakísimarusa nári firisuaiqáuqa

Yísuna rumbáqeera niqiqoo úfafa.

³² Faiqí ánaasee miqí qímasee narí qímami narí qímami qímarufaqa Farisai ámaana úfa qímarusa iriséeqa tautúmasee amaana máqasaa rakísimarusunnai óonuree qímannimíqa qiqau. Qímannimisoofaqa misá amaana máqasaa rakísimaru poorisaua qímannimíqau. Ínnée óoru Yísuna rumbásee máree ániaqa. ³³ Misá óonuroofanoo Yísufa maaqí qímasee faiqí ánaasee qímannimimarinau. Qínée qúsasaa ínni faqa márianaura. Quqáseeqa qúsasaa qiní diqiqoófinnai fuanáura. ³⁴ Ínnée qiníara randée sía paqúrifaranoo qínée fúanannai sía ínnée amana fifáranoo.

³⁵ Yuda máqannaa úriqararausa mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiqau. Mifá yái fee fínaqa maasá sía amana fuanáuree. Mifá ánaamuru Kirisa máqannaa máriannai fee fúannoo fee. Yuda máqannaasa miqóo máriasa faqa máridaqa Kirisa máqannaasa narí ufa qímannimiraree fídanoo fee qída qinóo fee. ³⁶ Mifá qinoo ínnée qiníara randásee sía paqúrifaranoo. Qínée fúanannai ínnée sía fifáranoo. Miná ufóosana sía maasá íridaqa.

Arumufáqaa námariara foo qúmirarakai ímarina miná ufa.

³⁷⁻³⁸ Úqiqaana maqa qoomáqa taikára fáasaana úriqarara fáasaanee qiqau. Mi-faasaanná Yísufa fíndifinoo faiqí ánaasee firaa kari qímanniminau. Yáfasiqa ánaasee fée nammáriara ádidanoo fee qínée íannaqoo nammári uqanna ani náa Ánutuna tamummáqara fasiqa moó

óoqai maaqí qímasee ákara rinau. Káqi márirana nímira námmari misá nímuqusa óokiqari ururée fúannoo fée qinau. Yáfasiqa ánaasee fée qiníara kúqaa ánoonee qínafa misá nímuqusa óokiqari mi-nammarífa ururée fúannoo. ³⁹Yísufa nammáriara quná Ánutuna maraqunara nammári kíkíqa úsinau. Kásooqaqee Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qifándinausa misá mi-maraqunná máreefaranoo. Mi-aukuanná Yísufa káqi máru áukuanna sía maraquna nímirafa márinau. Yísufa kúqiranakiqari fíndifinanoo afaaqa aréenainanoo miqóo narí afeeka maraquna nímiannoo fée qinau.

Faiqí ánaasee miná Yísunara ufa rainóo ufafa.

⁴⁰Faiqí ánaasee Yísuna ufa iriséeqa qiqau. Maafá Ánutuna tamummáqara fasiqa kambíqaannoo fee qufá maafá mifá márídanoo. ⁴¹Akaqáusa minára maafá Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. Akaqáusa maaqí qímasee fúrufaramásee qiqau. Ánutuna ásauku mundírafa sía Kariree máqusakiqari kambíqaannoo. ⁴²Tamummáqara fasiqa akara minára Ánutuna ásauku mundírafa Dafidina áti máriannoo. Dafidina óoqeenáa máqusaki Beetareeqeemma miqóo kambíqaannoo fee qiqau. ⁴³Faiqí ánaasee misá raináfufafa akaqáusa moo úfa qufaqa akaqáusa moo úfa qufaqa qímariqau. ⁴⁴Akaqáusa dóo Yísuna qumárasee rumbáannee qímasee sía qumáree rumbáqau.

Yuda máqannaa faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu ufafa.

⁴⁵Amaana máqasaa rakísira póorisauqa Yísuna ufa káqi irisée amaana máqasaa rakísiraua faqa Farisai ámaana úfa qímariasa fáqa máruqoo óonuroofaqa iráidaqa qiqau. Náqaa fee ifaqée sía rumbásee máree ánidee.

⁴⁶Poorísauqa qiqau, sía moo fásiqa ufa fannoo maa-fasiqána aanna ráidanoo.

⁴⁷⁻⁴⁸Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa níqidaqa qiqau. Dóo mi-fasiqáfa inni faqa níkaruqinoo fee. Maasá úriqararausakiqari moó fannoo miná ufa írinoo fee. Farisai ámaana úfa qímarífa moó fannoo írinoo fee. Sía uqanna íria. Maasá Mooseena sándufa írimarunaua márídaqa. ⁴⁹Maaqóoqaraasa káqíqee fasiqa anaasee Mooseena sándufa sía írianara Yísunara ánoonee qídaqa. Ánutuna áqira úfa misásaa márídanoo.

⁵⁰Nikooodeemusafa mifá fáqa misáki márinau. Mifá óoqai qumée Yísufinnai fímarufa márinau. ⁵¹Mifá misá Yísuna áqira úfa iriséenoo Yísuna sáaroo qinau. Mooseena sándufa maaqímminoo márídanoo. Sía fífau faiqí moó árírafa márídanoo. Miná ufa náaree irisée miná mandáinaina márínaqa minára qímasee áruananoo amana máriannoo qinau.

⁵²⁻⁵³Misá mi-ufána iriséeqa Nikooodeemusana áqidaqa qiqau. Anée fáqa Kariree máqannaa fee márídanee. Anée tamummáqara fasiqauqa

ákarauqakiaqa ásaanarumasee íria. Sía moo támummáqarafa Kariree máqasaa kambíqaannoo. Miqí qímasee aiqáma dáraani mámbufanoo Yísufa amaana máqakiqari ráudamakufanoo Oorifa áaqanai óorufinau.

Ánaasee moó fannoo úmmuarimaruna paqúru ufafa.

8 [1-2 Oorifa áaqanai káqimma óoru faiqéenoo iqáqoofanoo Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki kaifáa óoquree kéeqafufafa faiqí ánaasee moómoosa suqúfufafa miná fíqu fíqumma márufanoo óoqumarifi Ánutuna ufa qímannimimarinau. ³ Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisái ámaana úfa qímarusa faqa ánaasee moo fásiqa qúmmuari márufafa aaqee óonu qáfamasee qumáree dóo máree ániqau. Yísufa máruqoo míni quqáseeqa maaqí qímasee qímamiquau.

⁴ Óo ufasáa rakísira maa-anaaseefá qúmmuari marífaqa maasá qáfamasee qumáree ánidaqa. ⁵ Mooseena sándufa miqíásara óonisamú kai náriqa níni íqa kuqá nurusaaqée qínoo máridanoo. Anée minára nána ufee qídanee.

⁶ Misá mi-ufánannai puteera foora fufídaqa qiqau. Yísufa áruanifeera qímasaida miqí márufanoo Yísufa narí iriséenoo fífau kummaramafufanoo ásaukunoo maqá ákara rinau. ⁷ Mifá maqá fífau ákara rímarufafa misá fuki faakí qídaqa mi-anaaseená óonisamu áruanauree sía fee áruanauree rítidaqa iréemariqau. Káqikaqoo marikínoo Yísufa fíndifi qímanniminau. Yáfee ínniki moó fannoo numóo síainafa mifá kai óonisamu indaarú áunqa atufínoo maa-anaaseená áruannoo fee. ⁸⁻⁹ Yísufa miqí qímaseenoo kafáa kummáramáfinoo maqá ákara rímarufafa dóo misá moodáa kai qaara kái ídaqa nári áaqaranara nisaurúsee fíndimeeqaida dóo fífainimariqau. Faiqí firaasa náaree fufafa kafáa miqóo óorudupiraua fufaqá kumaaráa ínaaqianna dóo fífíqau. Misá fífufanoo mi-anaaseefá kai miqóo kíkíqinoo márinau. ¹⁰ Yísufa fíndifínoo mi-anaaseená irámmirinau, misá yái fee fífee. Sía fee moó fannoo aní kúqira ufa ámianinafa máridanoo fee. Aiqáma fífee.

¹¹ Mi-anaaseefá qinau. Óo rakísira sía kúqira ufa moó fannoo qímimarifa máridanoo. Yísufa iriséenoo qinau. Dóo qínée fáqa sía kúqira ufa aní ámianauree. Dóo fúa, sía kafáa mandá óosana máraa.]

Yísufa maa-maqa maaqánaki qóomara foora qu úfafa.

¹² Moo kári Yísufa Yeerusaree ámaana máqaki faiqí ánaasee maaqí qímasee qímanniminau. Qínée maqásaaqaraasa qóoma márídaqa. Yáfasiqa ánaaseesa qíní fáqa fínausa misá káqi márira qooma máreefaranoo sía uqanna asukunakí fífáranoo.

¹³ Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa qímamiqa qiqau. Anée aneennára kai ufa qídana aneenná áuqu uqéeree máriananoo. Miqíanna ufafa sía ánoonaikidanoo. Fífau ufa kái qímariananoo.

¹⁴Yísufa miná iriséenoo qinau. Kúqaa qinée qeeqáaraa ufa qídaqa. Qinée miqí qídaqa ánoona ufa kai qídaqa. Qinée qeeqá kambíqafi ániafannanara írídaqa qeeqá fuannánara írídaqa. Ínnee sía qinée kambíqaaafannanara írimariafanoo. ¹⁵Ínnee faiqí faiqí ufa irisée dapi iriranannái faiqí ánaasee rainánnimaqee maríafanoo. Sía qinée moo fásiqa ánaaseera rainánnimaqée marúnausa márídaqa. ¹⁶Qinée akaqásara rainánnimaqaidaqau andeeqásee rainánnisaunaiqini. Sía qeeqáraafau márídaqau ufa nímidaqau. Qeeqá qíkoofa qiní diqíqámaqoona faqa márídaqa dadaaqí marífaqa ufa qímannimidaqa. ¹⁷Ínni sándufa ákara ufa moó maaqímminoo márídanoo. Qaara fasiqa moo áinaina nári nífunnai qáfamasee múnú kooroo qímasaifaqa aiqámausa minára ánoona ufa fee qifáranoo. ¹⁸Qinée qeeqáaraa ufa qídaqa qiní qíkoofa qiní diqiqoofa mifá fáqa qiní dadaaqifaqa ánoona ufa tia qímannimidaqa.

¹⁹Miqí qímasoofaqa Farisai ámaana úfa qímarusa maaqí qímasee irámmiriquau. Aní ákoofa yái fee márídanoo aní dadaaqídanoo fee qufanoo Yísufa qinau. Ínnee qiníara fáqa qiní qíkoonara fáqa sía írimariafanoo. Ínnee qiníara írífau qiní qíkoonara fáqa írini. Ínnee sía maaqandára írimariafanoo.

²⁰Yísufa maa-ufáusa Yeerusaree firaa amaana máqaki qímannimimarínau. Mi-amaana maqánaki óosirafa moó márinau. Amaana máqaki quqée marú munnimma difaanífa minakí márufanoo mi-oosiránaki Yísufa márídanoo mi-ufáusa qímanniminau. Misá Yísuna qumáraanee qímasee sía qumáraqau. Sía miná kúqira áukuana adeedí ranoo márúnara Ánutufa qumeé rafáaqafusoofaqa sía qumáraqau.

Yísufa qinau, qinée fuanánnai ínnee sía fifáranoo qímaqoo ufafa.

²¹Moo kári Yísufa maaqí qímasee Yuda máqannaá úriqararausa qímanniminau. Qinée moosáa fúanaqa qiníara randáinaisia ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Qinée fúannaqoo ínnee sía amana fifáranoo.

²²Yuda máqannaasa úriqararausa mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiquau. Mifá maasára sía narí innái fuaqéera qídaqinoo. Maasá sía miná ufa írídaqa. Mifá narí fee narí áruannoo fee miqí qídanoo fee.

²³Yísufa iriséenoo qímanniminau. Ínnee maindáraasa máriafanoo qinée miríndaraasa márídaqa. Ínnee maa-maqánasaaqaraasa máriafanoo qinée sía maa-maqánasaaqaraasau márídau. ²⁴Qinée minára qúnnana ínnee ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Ínnee sía qinée márunnanara ánoonee qímariafanoo minára kúqaa ínnee ínneeqa mandáinainaki kurídifaranoo.

²⁵Misá úriqararausa miná iriséeqa qiquau. Anée yáfee márídane qufanoo Yísufa qinau. Indaarú qímannimíafanausa misá kai márídaqa. ²⁶Qinée moómoo ainainara ínniara qímannimianaúra. Qiní diqíqámaoofa mifá ánoona ufa kai qímarifa mifínaindaraana kai ínni maa-maqánasaa máriasa qímannimidaqa.

²⁷Yísufa narí ákoona áufakiana qímannimimarufaqa síamma írimariqau. Minára Yísufa kaifáa maaqí qímasee qímanniminau. ²⁸Kásooqaqee ínnée qiní faiqí nímaaku uqéereeqee aunírira saqarisaa quqáqísáseeqa mikamúqoo qinée máriaafannanara írifaranoo. Qíní qíkoofa qímaqimiqoo úfana kai ínni qímannimidaqa. Mi-karí ínnée minára faqa ámiqímasee írifaranoo. ²⁹Qíní diqiqoofa qíní fáqa márídanoo. Qinée miná áidira oosanamau kai fídaqa minára sía minníqisaifaqau qeeqáraafau márídaqau. Mifá qíní fáqa márídanoo. ³⁰Faiqí ánaasee moómoosa mi-ufána iriséeqa Óo kúqaa mifá Ánutuna ásauku mundíra fee qímasee minásaa mundíqau.

Rumbárausara faqa idukírausara faqa qímaqoo ufafa.

³¹Yísufa minára iriséenoo qímanniminau. Ínnée qíní ufa qímannimunnana irisée mi-maú maqee maqee fífaqa kúqaa qíní faiqí námú márífaranoo. ³²Ínnée kúqaa ánoona ufa kái írifaranoo. Ánoona ufa fannoo ínniqa mandáinainakiqari ínni idukúannoo.

³³Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá Abarahaamana áti márídaqa, sía mooná rumbáranaki márídaqa. Nánaree anée maasára idukúaqee qídanee.

³⁴Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímanniminoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo mandóosana máree marífa mi-manda oosanáfa miná rumbáqaifa márídanoo. ³⁵Faiqí moó fannoo mooná aináina ínoo óosana oosana ainaina naríndiara foora ínoo. Kásooqaqee dóo aináiní taikáseenoo mi-aiqama ainainná narí amiséenoo dóo káqisamu fúannoo. Mi-ainainná faqaana faiqi fannoo sía amana taikáannoo káqi narí akoona ámaaku máriannoo káqi narí ákoona ámaaqa maqa fínoo miná qumíasana maraséenoo sía aináinira faiqi naanna réenoo taikáannoo, káqi miqóo máriannoo. ³⁶Qinée Ánutuna ámaaku márídaqa. Qinée ínniqa mandá oosanakiqari idukúsaanaqa ínnée kúqaa idukíqa márífaranoo. ³⁷Ínnée Abarahaamana áti máriaafaqa qinée minára íridaqa sía ínnée miná aanna réemariafaqa, qíní ufa sía márararee qídaqa qíní dáríraree qímariafanoo. Abarahaamafa sía miqí márufa minára ínnée sía Abarahaamana faiqi námú uqanna máriafanoo. ³⁸Qíní qíkoofa qíní uqaqífiqoona kai ínni qímannimidaqa. Ínnée miná minníseeqa ínneeqa níkoona moó Sadannana ufa írimariafanoo. ³⁹Misá mi-ufána iriséeqa maaqí qiqau. Maasá qíkoofa Abarahaamafa márídanoo. Yísufa minára qinau. Ínnée Abarahaamána faiqi námú márídaqau miná ufamáu fini. ⁴⁰Qinée qeeqá qíkoonasaaqaraa ufa kái ínni qímannimimarunaqa ínnée quandáfíqa qíní dáríra qímariafanoo Abarahaamafa sía mi-oosanná máranau. ⁴¹Ínnée ínneeqa níkoona uqanna óosana máraidaqa miqí maríafanoo. Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá sía qúmmuara faiqifau márídaqau. Maasá moodáa fásiqa faiqi Ánutufa narí uqanna maasá qíkoofa márídanoo.

⁴² Yísufa misá ufa iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Ánutufa ínni níkoofa márinaqau kúqaa ínnée qiníara rini. Qinée Ánutufinaindari maaqóo qumumáridaqa. Qinée sía qeeqáfau qúmiquau mifá diqiqoofaqa qúmiqiafana. ⁴³ Ínnée náqaa fee ifaqée sía qiní ufa óosana írídee. Ínnée qiní ufa íriafanoo níkoofaidanoo miqídaqa sía írimariafanoo. ⁴⁴ Áfaanna níkoofa Sadannafa máridanoo. Ínnée miná faiqi námu máridaqa miná aanna rée maríafanoo. Óoqaindari faiqí kuqánnárimarufa máridanoo. Sía ánoonufakifau mapukínoo máridanoofau. Anoona ufa sía uqanna minakí márifa máridanoo. Mifá únna ufa qínoo narí óosanamau kai fidanoo. Mifá únna ufa qímarifa máridanoo únna ufa qímariasa níkoofa máridanoo. ⁴⁵ Qinée kúqaa ánoona ufa kai qímannimi marúnnaana ínnée sía írimariafanoo. ⁴⁶ Qini mandá óosana moodáa máridanoo fee sía fee máridanoo. Ínnée qáfee qiqá qímaqimiaqa. Qinée kúqaa ánoona úfa kai ínni qímannimunaqa náqi fee ifaqée ínnée sía minára ánoonee qídee. ⁴⁷ Ánutufa dadaaqifaqa miná faiqi námu áraamummaakaikímariása kai Ánutuna ufa írifaranoo. Ínnée sía Ánutunaindaraasau máriafanoofau sía qiní ufa írimariafanoo.

Yísufa Abarahaamanara qímannimu ufafa.

⁴⁸ Yuda máqannaa úriqararausa Yísuna ufa iriséeqa áqíqa qíqau. Anée mandá Samaria maqannaa máriananoo áfaanna moó aní aunduráki márifa máriananoo. Maasá kúqaa fee qídee, sía fee.

⁴⁹ Yísufa iriséenoo qinau. Áfaanna sía qiníki máridanoo. Qinée qeeqá qíkoona áuqu uqéeraidaqa ínnée qiní dúqu maqásaa quqéemariáfanoo. ⁵⁰ Qinée sía qeeqá dúqu uqéeraranara randáidaqa. Moó fannoo qiní dúqu uqéerara máridanoo. Ínnée qiní dúqu maqásaa quqéemariáfanoo Ánutufa kai qiní dadaaqínoo ínni rafáaqa fúannoo. ⁵¹ Yáfasiqa ánaasee fée qiní dóokinaa ufa irisée mairainafa mifá sía kúquannoo náaru máriannoo.

⁵² Yuda máqannaa úriqararausa mi-ufána iriséeqa qíqau. Dóo maasá aní óosana iriséeqa anée kúqaa áfaanna faqaafa máriananoo, Abarahaamafa maasá qíkoofa dóo óoqai kúqinau. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa dóo kúqíqau. Anée náqi fee másee maa-ufána qídanee qiní ufa írimariasa sía kúqifaree qídanee. ⁵³ Maasá qíkoofa Abarahaamafa kúqinau. Anée miná úriqarara fee máridanee qídanee. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa maqásaa fasiqauqa kuqufufaná anée aneennáara náqira fasiqee máridee qídanee. ⁵⁴ Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminau. Qinée qeeqá dúqu fífa uqéerasaana sía ánoonaikiannoo, fífa máriannoo. Qiní qíkoofa Ánutufa qiní dúqu uqéeraidanoo dadaaqídanoo, ínnée únna qímasee minára maasá Ánutunee qímariáfanoo. ⁵⁵ Ínnée óoqaindari sía miná áuqu írimariafanoo. Qinée miná áuqu íridaqa. Qinée minára sía íridau ínni naanna réemarunausa únna ufa qímarunaasee qíni. Qinée qeeqá qíkoonara

íridaqa miná ufamáu fímarunausa márídaqa. ⁵⁶Ínni níkoofa Abarahaamafa óoqai káqi márídanoo qinée maqee márunnanara káaqa qáfaaqaa ímarufa márínau. Dóo qíqafamaseenoo asasinau. ⁵⁷Yuda máqannaa úríqararausa mi-ufána iriséeqa maaqí qíqau. Anée kumaaráa máriananoo. Anée náqimásee Abarahaamana qáfanée inau, óoqai máriufa márídanoo. ⁵⁸Yísufa minára maaqí qímasee qímanniminoos qínau. Abarahaamafa sía kambíqoo áukuanna qinée mǎ́a márúnausa mikamúqoo máriqiafana. ⁵⁹Yuda máqannaasa miná iriséeqa óo maa-fasiqáfa naríara Yaawee fee qídaqinoos qímasee áanoomasee óonisamu qumáree áruaneerufanoos mifá kukéeqakinoo amaana máqakiqari ráudamaki moosáa finau.

Yísufa innaamunaindári áfu qimbárana áfu maqáísóo ufafa.

9 ¹Yísufa aatáta fídanoo moo fásiqa miná ánoofa innaamunáí áfu dimbárana maqaqooná qáfanau.

(Mi-aukuanná nífu níku mandáikirausauqa maí máriandee sía amana aináinamásee náaqaa ímaríqau. Fáasaana kaqi márída nárana feefauríra munnimmara iréemarufaqa nímimarufaqa marasáida néemariqau misá núqu irámásaida néemariasee qíqau.)

²Yísuna faiqinámu mi-afu qimbarána qáfamasee Yísuna irámmiríqau qíqau. Óo ufasáa rakísirafa maa-fasiqáfa yána mandáinainasaa fee maaqínoos áfu dimbánoos márídanoos fee. Narí ákoona ánoona mandáinainasaa fee naríndisaa fee miqínoos márídanoos fee.

³Yísufa iriséenoo qímanniminoos qínau. Sía narí ánoona ákoonasaa qaraanau, sía naríndisaaafau áfu dimbánoos márídanoofau. Ánutuna afeeka kasirana qíníkiqari kooroo íanifeera miná áfu dimbánoos márídanoos.

⁴Qíní diqíqoofa qíní qimiqqoo áinainirana sía amana asukunakí áuqaanaura maasá fáasaana áuqaanaura. Dóo káqikaaqqoo eendínaqa sía miqóo faiqí moó fannoo áuqaannoo. ⁵Qinée maa-maqa maaqánaki márídaqa misá qóoma márídaqa, káaqa qámannimaqaanaura.

⁶Miqí qímasee Yísufa maqásaa áqaara fidaqúseenoo ásaukukoo doonáikamáseenoo áfu dimbára fasiqa áfusaa akuséenoo qímaminoo qínau. ⁷Dóo fúa. Dóo óonu Sirooamma fárúmmaki aneenná óori áfuakai rúquannee qínau. Sirooamma fárúmma áuqu óosana níqíqámáqai fárúmma fee qínnoos márínau. Mi-afu qimbara fasiqáfa eedóo qímasee óonu narí óori áfuakai rúqufanoos áfu aiqámaqara ámiqimásee qoofanoos óonu quándakufanoos sandée kafáa áninau.

⁸Mi-fasiqána aqóónausa miná qáfamasee moómoosa miná qáfeemarúsa miná qáfamasee qíqau. Maa-fasiqáfa maaqóo márídanoos nárana munnimmara iréemari fasiqa fee mifée.

⁹Akaqáusa dóo mifá kai fee qíqau, akaqáusa moó fannoo miná fooqáa fee qíqau. Mi-fasiqáfa narí irisée qínau. Qinée qífu dimbárausa maaqóo marúnausa márídaqa.

¹⁰ Misá miná iriséeqa iraqau. Náqimásee áfu máqeenee qufanoo mifá qinau.

¹¹ Faiqí moó miná áuqu Yísufa qáqara fidiséenoo doonáikamaseenoo qiní qífuki akuséenoo dóo fúa Siroomma fárummaki óori nammári úqua qufaqa miqí qifaqa nammári uqusáunanoo dóo qífu máqeenoo.

¹² Miqí qímaasoofaqa misá qiqau. Miqímasaifa yái fee fínoo fee qufanoo mifá sía qinée írida fee qinau.

**Farisai ámaana qímarusa Yísufa áfu qimbárana
áfu maqáisoona randóo ufafa.**

¹³ Miqí qímasoofaqa misá mi-fasiqána áfiqeeqa Farisai ámaana úfa qímarusa uqanníqanau. ¹⁴ Mi-faasaanná Yísufa mi-fasiqána áfu máqoo faasaana misá amaana Sariríqa márúnara Farisai ámaana úfa qímarusa márunnai áfiqee fiqau. ¹⁵ Farisai ámaana úfa qímarusa mi-fasiqána áfu máqoonara iroofanoo qinau. Mifá dooná qiní qífusaa akusaifaqá dóori nammári úqunanoo qífu máqeenoo.

¹⁶ Farisai ámaana úfa qímariasa akaqáusa Yísunara maaqí qiqau. Maa-fasiqána áfu máqaifa sía Ánutunaindarifau amaanasáa aináinímarifa mandá fasiqa márídanoo. Akaqáusa miná iriséeqa qiqau. Náqimasee mandáinaina máree marínafa maa-fíraa ainainná ámiqira ainaina áuqararee sía amana fée qímasee mi-ufánannai raináqau.

¹⁷ Miqí qímasee Farisai ámaana úfa qímarusa áfu dimbárana irámmiriqa qiqau. Anée mi-fasiqána aní áfu máqainaree qídanee. Anée minára nána úfee qídanee. Áfu dimbárafa miná iriséenoo qinau. Mifá Ánutuna tamummáqara fasiqa márídanoo fee qinau.

¹⁸⁻²⁰ Yuda máqannaasa úriqararausa miná iriséeqa maaqí qiqau. Maaná sía áfu dimbárafau moo fásiqa márídanoo qímaseeqa misá miná ánoona ákoona náaramasee irámmiriqa qiqau. Maa-fasiqáfa ínniqara faiqi fee. Kúqaa fee anée miná maqóonna kari áfu dimbáranee máqanau. Náqimasee maqee áfu máqeenoo fee qufaqa miná ánoofa ákoofa úriqararausa amaana máqaki kéeqeemariana qáoo qímaqiseefoo qímasee ruffeeqa qímannimiqa qiqau. Maa-fasiqáfa maasá qímaaku márídanoo maasá minára íridaqa. Óoqai ánaaqisaa innaamunai miqírana máqaafanafa márídanoo maasá minára fáqa íridaqa. ²¹ Miná áfu máqainara yáfasiqa fée miná áfu máqeenoo fee síamma íridaqa faiqí márídanoo irámmirifanoo qímannimiannoo. ²² Yuda máqannaa úriqararausa Yísunara fáasa maaqí qímaríqau. Faiqí moó fannoo Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qínnana maasá amaana máqakiqari aqíqáananoo ráudamaki áqoosai finoo sía kaifáa kéeqaannoo. ²³ Mi-ufánara afu dimbárana ánoofa ákoofa dóo faiqímmifoo narí iraaqée qiqau. Misára rufíasee miqí qiqau.

²⁴ Yuda máqannaa úriqararausa miná iriséeqa áfu dimbárana kafáa áaramásee qiqau. Anée Ánutuna áfusaa kúqaa ánoona úfa kai

maasá qímannimia. Aní áfu máqaifa mifá mandáinaina máree marífa márídanoo.

²⁵ Áfu dimbárafa miná iriséenoo qímanniminau. Mi-fasiqáfa mandáinaina máree marí fee sía qinée miná óosana íridaqa. Moodáa ainainará kai qinée íridaqa qinée qífu dimbárausa máriafanausa maqee qíní qífu máqee márifaqa márídaqa minára kai qinée ámiqimasee íridaqa.

²⁶ Misá miná iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiquau. Mi-fasiqáfa nána ainainee áuqu ámifanoo aní áfu máqeenoo fee.

²⁷ Áfu qimbárafa níqinoo qinau. Dóo fáasai qímannimisáunaqa sía írimariafanoo. Nánaree ínnée kaifáa qíana írifaree ínnée faqee miná faiqínámukifaree.

²⁸ Misá miná iriséeqa áanoomasee miná áqíqa qiquau. Anée mi-fasiqána ufa írimarianafa máriananoo. Maasá Mooseena ufa írimarunausa márídaqa. ²⁹ Ánutufa Mooseenannái maasá qímaqimufaqa maasá íridaqa. Mi-fasiqáfa Yísunara maasá sía miná óosanara íridaqa.

³⁰ Áfu dimbárafa miná iriséenoo níqinoo qinau. Ínnée moo írirana máree máriafanoo mifá qíní qífu maqaqísaiifaqa ínnée nánaree mi-fasiqánara yáindari fee ánidanoo fee qídee. ³¹ Ánutufa sía mandá óosana máree maríasa dadaaqídanoo. Faiqí ánaasee minára rímariasa miná úfa írimariasa misá kai Ánutufa dadaaqídanoo. ³² Óoqai óosana ároo aukuanasáaqari sía faiqí moó fannoo áfu dimbáрана nífu maqannísanau, maqee kái. ³³ Maa-fasiqáfa sía Ánutufinaindari áninaqau náqimandee maa-fíraa ainainná áuqararee, síamma amanaikiánnoo.

³⁴ Yuda máqannaa úriqararausa miná iriséeqa qímamiqa qiquau. Anée mandáinainaki kambíqoonafa mandóosanaki findifuanafa dóo sée fífuannee qímaseeqa misá amaana máqakiqari aqiqoofanoo ráudamaki finau, sía kafáa ánianifeera dóo ateekáqau.

Faiqí naundurá nífu qimbáranara Yísufa qímaqoo ufafa.

³⁵ Misá áfu qimbáрана aqiqoonára Yísufa iriséenoo paqúrimasee irámmirinau. Anée faiqí nímaakuara Ánutuna ásauku mundíra fee fee qídanee minásaa írirana rusídanee.

³⁶ Mi-fasiqáfa Yísuna sía qáfoofa márídanoo maaqí qinau. Dóo miná uqaqífiqainaqa minára ánoonee qímasee minásaa atooqánaura.

³⁷ Yísufa qinau dóo anée qáfaananoo dóo miná fáqa ufa qímariananoo.

³⁸ Mi-fasiqáfa miná iriséenoo qinau. Óo Karaambáíqa aníara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qídaqa qeeqá qímuqusa írirana aníki rusídaqa qímuqusannoo aní amooqímamaqaidaqa. Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa Yísuna óorinni maqásaa kummáramáfinoo amooqinau.

³⁹ Yísufa miná qáfamasee miqóo marúsa qímanniminoo qinau. Qinée maa-maqánasaaqarasaa rainánnimaqarara qúmuafanausa márídaqa. Qinée nífu dimbárausa máqaaneera qúmuafanausa nífu máqarausa dimbáaneera qúmuafanausa márídaqa.

⁴⁰ Farisai ámaana úfa írimarusa miqóo márusa miná iriséeqa irámiriqa qiqau anée maasára faqee nífu dimbárasee qídanee. ⁴¹ Yísufa qinau. Ínni nífu dimbánnoo márínaqau ínni numóo sía márini ínnée únna qímasee maasá qífu káqi márifaqee qímaríanara ínni numóo káqi márídanoo nífu dimbárausara foora máriafanoo.

10 (Yuda máqannaasa fíri marú aandaufa sipsípa márínau. Misá akaqána arusáida néemarufa márínau. Moómoo rakísidaqa asausí aukúsaidaqa minánnai qamunnaina áuqimariqau. Sipsípa reendeénimarufa sía áanoo ímarufa márínau. Anée miná asausí aukídanee miná kúqarínanoo fee sía ufa qíannoo káqi muqúrinoo máriannoo. Mi-aukuanná sipsípasaa rakísimarufa nífunni fufaqa aiqáma sipsípa miná áfaqee fiqau. Isaraee máqannaasa sipsípa káqi miqídaqa. Misásaa rakísimarifa indaarú fifaqá sipsípauqa miná ánaaqianna fídaqa.

Sipsípasaa rakísirafa óni moómoo marasée áaku aaku máseenoo quqúsa áuqusee eendáki sipsípa minakí quqúsee kooqísaa narí faiqáidanoo. Káasau faini fee qúmmuarimari fasiqa fee arunáandoora rakísidanoo. Sipsípa níkoofa núqu rámaqaisá kai márídaqa. Kanánaana fíndifinoo núqu raifaqá kai aniréeqa ándandara randáidaqa.

Sipsípa rakísimariasa nári sipsípara rídaqa rakísidaqa nári sipsípasaara kúqifaranoo. Sipsípauqa fáqa nári rakísimariasa ufa írídaqa minára rídaqa. Akaqáusa moodáanaki óni ququsa áuqusee minakí nári sipsípa aiqáma eendáki quqásaafanóo faiqí moó fannoo kooqísaa rakísidanoo. Kanánaana iqáqaifanoo sipsípasaa rakísirafa moó fannoo aniraifanoo kooqísaa rakísirafa atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasaifaqa narí sipsípauqa kai íríqa ráudamaki ándanda nárara fídaqa.)

Sipsípa faiqée maríana miná kíkiqusira úfa.

¹ Yísufa kafáa miqóoqaraasaa qímannimidanoo sipsípara qínoo faiqára qinau. Qínée ánoona ufa qímannimidaqa. Faíqí moó fannoo sía sipsípa ququsa kooqiki kéeqeemarifa káqinaindari quqúsasaa akaréemarifa mifá qúmmuarimari fasiqafa máriannoo. ² Sipsípa kooqiki kéeqee márifa mifá sipsípasaa rakísimarifa márídanoo. ³ Sipsípa níkoofa moó fannoo aniráinanoo kooqísaa rakísirafa kooqí atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasee náarainaqa miná ufa iriséeqa ráudamaki narí fáqa nífiqainaqa ándanda nárara fifáranoo. ⁴ Sipsípauqa nári rakísimarina ufa íríqa ráudee qúmuraiifanoo mifá indaarú fifaqá misá miná ánaaqianna fídaqa. ⁵ Sipsípa sía moo fásíqa áfaqee fifáranoo miná ufa irisée moó fannoo fée qímasee sandéefaranoo.

⁶ Yísufa mi-quandara ufána qímannimufaqa síamma íríqau.

Yísufa ámiqira sipsípasaa rakísirafa mi-ufáfa.

⁷ Minára iriséenoo kafáa kooroomásee qímanniminoo qinau. Qínée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa qínée qeeqá kai sipsípa kooqí

máridaqa. ⁸Óoqai qiní dóorini indaarú ánusa qúmmuari marú fasiqausá kai animáriqau. Sipsípauqa sía misá ufa íriqau. ⁹Qinée Ánutuna quqúsa kóoqi máridaqa yáfasiqa ánaaseefée kooqísaarafoo qinísaa kéeqee marínafa Ánutufa mi-fasiqanaaseesá kúqíranakinaana marasée innaarúna asumu máriranaki quqáannoo. Mi-fasiqanaaseesá Ánutuna quqúsaki sipsípara foora kéeqee ráudeeida nárana néemarifaranoo.

¹⁰Qúmmuarimari fasiqafa qúmmuaramásaina taikáanifeera fífaa faafau qúmmuarianifeera faqa kuqánnáruanifeera faqa kurídinnimaqaanífeera faqa ániannoo. Qinée faiqí ánaasee asumu márirana nímianeera ánidaqa. Sía káqi dapi máriranarau qídaa. Asumu márirana ámiqirana moó faqa moó faqa rairaaírana nímírra miná kai nímírra qímasee qúmidaqa.

¹¹Qinée sipsipasaa ámiqimasee rakísimarunausa máridaqa.

Sipsipasaa ámiqimasee rakísimarifa narí sipsípasaara kúquanoo.

¹²Feefaurúra aináinímarifa sía miqíannoo káasau faini aniráinanoo rufíasee sandáannoo. Sandámafinanoo káasau faini aniréenoo sipsípa qumárainaga dáraanifaranoo. ¹³Feefaurúra aináinímarifa sía sipsípara ámuqusianoo feefaurúra kai rakísidanoo. ¹⁴Qinée sipsipasaa ámiqira rakísiraua máridaqa. Qíní qíkoofa qiníara íridanoo. Qinée miqí kai íqa qeeqá qíkoonara faqa íridaqa. ¹⁵Miqí kai íqa qeeqá sipsípara íridaqa misá fáqa qiníara faqa íridaqa. Qinée qeeqá sipsípasaara amaná kúquanauree qídaqa. ¹⁶Sía maaqóoqaraasá kai qiní quqúsaki maríaqeera. Qíní quqúsa fannoo moómoo maqusanaasaki fáqa máridanoo. Minakínaasauqa fáqa nífiqa quqánaura. Misá faqa qiní ufa irisée eedóo qifáranoo. Miqóo moodáanaki marífaranoo moodáa rakísirafa misásaa márianoo.

¹⁷Qeeqá sipsípara qímuqusina qeeqá márirana misá nímaaga maqaséeqa kúqírinaki quqásee kaifáa qeeqá márirana minakíqari máraanaura. Qinée miqírraee qúnnaara qiní qíkoofa qiníara rídanoo asasídanoo. ¹⁸Sía moó fannoo narí afeekannái qiní márirana máraannoo. Qinée qeeqákai qeeqáaa irisée qeeqá márirana kúqíranaki quqánaura. Qíní qíkoofa qínaqa qeeqá márirana kúqíranaki quqárraee qímasee quqánaura. Quqásee kafáa márararee qímasee maráanauranoo. Qíní qíkoofa miqí qímasee ufa qímaqimifaqa íridaqa.

¹⁹⁻²⁰Yuda máqannaasa miqóoqaraasa Yísuna mi-ufána iriséeqa raináfufaqa akaqáusa qiqau. Maa-fasiqána audurái áfaanna máridanoo, marífanoo dapi dapi ufa qídanoo, nánaree ínnee miná ufa íridee.

²¹Miqí qímasoofaqa akaqáusa misá qímannimiqa qiqau. Akasáa áfaanna aunduráki marínafa sía maa-fasiqáfa indéemasee ufa qíannoo. Áfaanna fannoo amanée áfu dimbárana maqáiseenoo fee sía amanaikíannoo.

Yuda máqannaasa Yísuna minnísoo úfafa.

²²Mookári Yuda máqannaasa Yeerusaree máqusai suqúfufaqa amaana máqara qoomáqammásaida néemariqau. (Óoqai namuqáa amaana

máqaki míni madaapeé quqásoofaqa miná ánuкамáquseeqa dóo miqóoqari áukuana aukuana ánuкаara qoomaqaqee qímasaida sakasáida néemariqau.) Suara áukuana mi-qoomaqána ímariqau Yeerusaree máqusai. ²³⁻²⁴Yísufa Yeerusaree máqusai óorureenoo amaana máqa átisaa tidá áuquqoonasaa aakuara rufíasee minakí nímarinau. (Faiqí ánaasee moómoo aaku suarara rufíaseeqa minakí kai máriqau.) Amaana máqa átimau tidásaa kísaaqa firaqóo márinau. Yísufa Sooroomoona amarána máqa atimau tidásaa nímarufaqa Yuda máqannaa úriqararausa ititáseeqa irámmiriqa qiqau. Anée sía quandaqándia, ámiqimandee akooroomásee maasá qímaqimia, kúqaa fee Ánutuna ásauku mundíra fee máridanee.

²⁵Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Dóo qímannimuna síamma írimariafanoo. Qinée moómoo qeeqá qíkoofinaindaraa ainaina áuquseeqa minánnoo ínni uqannífiqaunasa máridaqa. ²⁶Ínnée sía qinée fírimarunna aandau sipsípauqau máriafanoofau minára sía qiníara ánoonee qímariafanoo. ²⁷Qiní sipsípauqa qiní ufa íridaqa qinée misára fáqa íridaqa, misá minára aiqáma qiní faqa fidaqa. ²⁸Qinée náaru náaru márirana nímidaga sía kúqifaranoo. Sía amana moó fannoo qiní qísaukukinaana rafíeefaranoo. ²⁹Qiní qíkoofa qiní sipsípauqa qímufa aiqámausa úriqararafa máridanoo, sía moó fannoo miná ásaukukinaana rafíeefaranoo. ³⁰Qiní qíkoofa fáqa qinée fáqa moodáa márunnanara sía amana rafíeefaranoo.

³¹Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa áanoomasee óonisamu qumáree Yísuna árirarufanoo qinau. ³²Qinée moómoo ámiqira ainaina áuqaidaqa qiní qíkoofa qímu ainaina áuqaidaqa ínnée nána ámiqira ainainara irisée fee minásaara óonisamu qiní dárirara qídee.

³³Yuda máqannaa úriqararausa miná iriséeqa kafáa áranaiqi qímamiqa qiqau. Sía ámiqira dadaaqíra ainaina áuqaananarau áriraridau. Aneenáraa Ánutuna mandáikammámaqaidana anée aneennáraa maqásaa fasiqa márianafa anée Ánutufaikina máriannanara áriraridaqa.

³⁴Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínni sándufa ákaraki Ánutufa qinau. Ínnée faiqí faiqí Ánutunaikammida máriafanoo. ³⁵Sándufa andeeqánnoo máridanoo náaru náaru sía áaqee maríafanoo, ínnisaimbaqa minára íridaqa. Ánutufa narí ufa misásaa quqáseenoo misára Ánutu fee qinau. ³⁶Ánutufa qiní maraseenoo maa-maqa maaqánaki diqíqamaqoonaki máridaqa. Qinée qeeqáara Ánutuna ámaaku fée qúnнанara náqimasee fee minánnai Ánutuna mandáikamma amaqánauree sía amanaikíannoo. ³⁷Qinée qiní qíkoofa áuqamáqai ainaina áuqaanaqa qáfamasee kúqaa ánoonammifoo qiaqaana. Qiní qíkoofa sía áuqamáqai ainainna áuqaanaqa qáfamasee únnammifoo qiaqaana. ³⁸Ínnée qeeqáara ufa qúnнанara únna fee qímasaida qinée faiqí sía áuqaaqaa ira ainainna áuqaanaqa qáfamasee qiníara kúqaa ánoona fee qímasee kúqaa miná

ákoofa minakí mǎrinara miqídanoo fee qiaqaana kaifáa mifá faqa naríki mǎrinara miqídanoo fee qiaqaana.

³⁹Yísufa miqí qímasoofaqa misá qumáraaneerufanoo káqimbinau.

⁴⁰Yísufa Yooradanna námmarinni óoquirennoo óoqitaqa máreenoo óoqai Yoothaneefa mǎridanoo nammári nímiuqoo miqóo óoqu marínau.

⁴¹Faiqí ánaasee moómoosa suqúfufaqa Yísufa mǎruqoo mǎridaqa narí qímami narí qímami maaqí qiqau. Yoothaneefa nammári nímimarufa sía moo áinaina firaa ainaina áuqanau. Yoothaneefa maa-fasiqánara qufá dóo aiqámmainaina ánoonaikidanoo. ⁴²Miqóo faiqí ánaasee moómoosa Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee miná saqárikiquau.

Rasarusafa kúqu ufafa.

11 ¹Faiqí moo áuqu Rasarusafa mifá Beetani máqusaindaraafa aurída marínau. Rasarusafa narí ásookiqanda Mǎriana amarána faqa Maratana faqa misá Beetani máqusaindaraasa mǎriqau. ²Mǎriafa maafá kásooqaqee ámiqira áfundimaru fadameena Yísuna áikusa adíaseenoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai rukáaninafa maaná mi-Mariáfa mǎridanoo. Sía Yísuna ánoofau miná ámarafa mǎrinau. ³Mi-Mariána áfasaafa Rasarusafa kúqira aurira mároofaqa miná ásookiqanda qáfamaseeqa faiqí moó aiqéeqa anée Yísuna óoqu áfiqee úruannee qufanoo ooqu fínau. Mifá maaqí qinai aní afaaqasáa áqoondi Rasarusafa kúqira aurirana mǎraidanoo.

⁴Yísufa mi-ufána iriséenoo narí faiqí námu qímanniminai. Rasarusafa aurída mǎridanoo. Sía kúqiranaki fírarau Rasarusafa mi-aurirána mǎraidanoofau miná auríranannai Ánutufa narí ámaaku qiní dúqu uqéeraanifeera mi-aurirána mǎraidanoo.

⁵Yísufa miqandá qísanasaasa faqa misá nísookinara fáqa káaqa misára rímarinau. Yísuna afaaqasáa áqoondi mǎrunara rímarinau. ⁶Rasarusana auríranara iriséenoo sía dauní finau qaara afuru faiqanau. ⁷Qaara afuru faiqée iqáqoofanoo narí faiqi námu qímanniminai. Uqéeraifaqa ínnisaimbaqa kafáa qumurandée Yudeea máqa maaqai Rasarusafa aurída qina óoru qáfa.

⁸Miqí qufaqa misá tautúmánde maaqí qiqau, Óo ufasáa rakísirafa ínnau kai Yuda máqannaa úriqararasa óonisamu aní árirara qufaná kafáa fee miqóo fídanee.

⁹Yísufa iriséenoo qinai, iqáqaifanoo kai súani ururéenoo káaqa qáidanoo. Faiqí miqí mǎriqoo nídaqa sía sáamuridaqa. Misá maa-maqánasaa káaqa qárafa mǎriafa qáfaida sía sáamuridaqa. ¹⁰Faiqí moó fannoo asukunái nídanoo óonisaa áikuamaki sáamuridanoo, sía káaqa qárafa minakí mǎrinara miqídanoo Ánutufa qi fáasaana óoru fíqa sía sáamuriana káaqa qéemarína óoru fúanaura. ¹¹Yísufa maaqí qímasee qímanniminai. Rasarusafa maasá qíqoondi dóo faiqaqée ifaqá qinée óorureeqa afáurianaura.

¹²Miná faiqi námu miná iriséeqa qiqau. Óo karaambáiqua mifá fífau faiqaqée idanoo fíndifuanoo ámiqirafa.

¹³Yísufa kúqiranara faiqéefoo qímasoofaqa misá sía íriqau. ¹⁴Minára Yísufa kooroo qímasee qinau. Rasarusafa dóo kuquaraasinóo márídanoo. ¹⁵Dúfi dúfi sía qinée miqóo márídaqa ínniara írídaqa kásooqaqee Ánutuna afeeka qáfeeqa kúqaa qiníara Ánutuna ámaaku fée qifáranoo dóo uqéeraifaqa fúa Rasarusáfinnai.

¹⁶Toomasina áuqu qaara auqu márínau. Moo áuqu Toomasifa moo áuqu Qaaraqánda máqara fee qímariqau. Toomasifa Yísufa Yudeeaa máqa maaqai óoru fíranara iriséenoo qinau. Dóo uqéeraifaqa maasá ufasáa rakísirana fáqa Yeerusareenni óorureeqa moodáanaki kúquanauree qímasoofaqa misá aiqáma Yísuna faqa Yooradanna námmarindari óoru fíqau.

**Yísufa kúqiranakiqari fíndifirana faqa káqi
márirana faqa faqaafa márídanoo mi-ufáfa.**

¹⁷Nári Yísufa iriséenoo Beetani máqusai óoruroofaqa qímamiqau Rasarusafa dóo ínnau kuqufufaqá akúndamáqaafanoo qaara faqa qaara faqa eendá madikakí faiqaqée idanoo. ¹⁸Beetani máqusa Yeerusaree aaqá uqanna márídanoo. (Beetani máqusa Ubandéenara foora márída Yeerusaree máqusa Faarúmaaqaírá foora márínau.) ¹⁹Yeerusaree adeedí márúnara moómoo mindáraasa qumurée Maratasa Mariasa dadaaqí ikífáafau qída rooípee maríqau. Nári nífasaafa Rasarusafa kúqunara ikíraqée maríqau.

²⁰Maratafa Yísufa áni qu úfana iriséenoo ráudamakufanoo óonu áfiqaidanoo minára qímamirara fufanoo Máriafa káqi máaqaki márínau. ²¹Maratafa Yísuna qáfamasee qímaminoo qinau, Óo Karaambáiqua anée aniráinanoo sía qiní qífasaafa kúqiqini. Qaara fáqa qaara fáqa fáasaana dóo kuqufifaqá akúndamasee márídaqa. ²²Miqínnoo márifaqa márídaqa, aneenná kai maqee nána ainainaree Ánutufinnai nána ainainaree innaaru qínanoo aní ámiannoo.

²³Maratafa nári ásookifa kúqunara írídanoo miqí qímasee qímaminau. Yísufa irisée qímaminoo qinau, Ánutufa aní áfasaana kaifáa mara fíndifumaiseenoo káqi márírana ámiannoo.

²⁴Maratafa miná iriséenoo qinau maa-maqa maaqáfa taikára fáasaana Ánutufa qiní qísookina uqéerasee káqi márírana ámiannoo qinée minára írídaqa.

²⁵Yísufa qímaminau, kúqiranakiqari mara fíndifirafa qiníki márídanoo. Káqi márírana márírafa qiníki márídanoo. Yáfasiqa ánaasee fée qiní saqárikino kúqino káqi maríannoo kúqiranakiqari fíndifirafa qiníki márínara káqi maríannoo. ²⁶Yáfasiqa ánaasee fée káqi márídanoo qiní saqárikino náaru sía kúquannoo káqi márírana márírafa qiníki márínara náaru náaru sía kúquannoo. Marata anée minára kúqaa fee qídanee.

²⁷Maratafa iriséenoo qinau, eeóo karaambáiqá anée óoqai maa-maqa maaqánaki qúmuaneera ásauku mundírafa Ánutuna ámaaku uqanna márianafa márianafa qinée minára kúqaa íridaqa.

Yísufa ikíraqoo ufafa.

²⁸Maratafa miqí qímaseenoo quándaki maqúsai óonureenoo qumee kai Máriana áaramasee qímaminau. Ufasáa rakísirafa ánidanoo aní áaraidanoo. ²⁹Máriafa mi-ufána iriséenoo káqi káqi fíndimeeqee káqi únnaqufanoo óonu áfiqarara finau. ³⁰Yísufa síá maqúsai áninau. Aanái Maratafa paqúruqoo miqóo kai káqi márínau. ³¹Máriafa ráudamaki káqi únnaqufanoo fufaqa Yuda máqannaasaa miná faqa máriusa miná qáfamasee minára madikaí ikíraqárara fídanoommifoo qímasee áfaqee fíqau.

³²Máriafa Yísufa márunnai óonu qáfeenoo óorindari maqásaa áqufínoo ufa qímaminau. Óo karaambáiqá anée animáriananoofau síá qiní qífasaafa kúqiqini.

³³Yísufa Máriana ikíraqarana qáfoofanoo ámuqusufanoo Yeerusaree máqannaasa faqa ikíraqoona qáfoofanoo ámuqusinoo miná aunduráki mandáikinau.

³⁴Miqímasee Yísufa irámmirinoos qinau. Ínnee yái fee Rasarusana ákundee fee qufaqa misá qiqau Karaambáiqá dóo maí anirée qáfa. ³⁵Miqí qufanoo Yísufa faqa ikíraqanau. ³⁶Yeerusaree máqusanaasa miqóo máriusa miná ikíraqarana qáfeeqa qiqau. Óo qáfa mifá minára káaqa rímarífa ikíraqaidanoo. ³⁷Miqí qufaqa akaqáusa níqira ufa qiqau. Mifá nífu dimbárausa ámiqimannisee marífa nánaree Rasarusana qáoo qínanoo síá kúquaqaana.

Yísufa Rasarusana kúqíranakinaana uqéeroo ufafa.

³⁸Yísufa narí kai misá miqí qu úfanara ákooqoofanoo narí aunduráki mandáikufanoo mi-ufánara áiaaée qímaseenoo madikaí óonuranau. Rasarusana irí óoni áamaraki quqásee óoni firaatiá qumáree ititáqoofanoo márínau. ³⁹Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee maa-oonína rafáqaameeqeeqa quanda quandammá áquaqa. Miqí qímasoofaqa Maratafa Rasarusana áuna qinau, Óo karaambáiqá mifá qaara fáqa qaara fáqa áfuru faififá márifaqa afúnda mandáikammimarífaqa.

⁴⁰Yísufa iriséenoo qímaminau. Qinée fáasai qímamunnana anée qiní saqárikinana anée Ánutuna afeeka eeraarirana qáfeennaranoo.

⁴¹Misá miná iriséeqa óoni firaatiá afeéqeeqee máfi quqásoofanoo Yísufa narí óori uqéeraseenoo Ánutunara akooqóo innaaru qínoo qinau, Óo qiní qíkoofa dúfi dúfi anée qiní ufa írimarianafa máriananoo.

⁴²Anée maqee maqee qiní innaaru qírana írimarianafa márianafa. Maaqóo máriasa íriaqeera innaaru qídaqa. Maaqóo máriasa anée qiní

diiqíqámaqoonnanara íriaqeera innaaru qídaqa. ⁴³Yísufa miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo firaa kari kúqirana áareenoo qinau. Rasarusá minakíqari ráuda. ⁴⁴Miqí qímasoofanoo qamunna afaaqa kukúqamaqoofa káqi márufanoo Rasarusáfa fíndifinoo ráudee qumuranau. Miná ákiaqa faqa qamunna rumbáqoonarirandee qumuranau. Yísufa qímanniminoo qinau. Dóo qamunna idukúsaifanoo fúani, qímasoofaqa miqímandoofanoo andeeqásoofanoo finau.

Yísuna árirara tipúndaaru úfafa.

(Mataioo 26:1-5; Mareekoo 14:1-2; Ruka 22:1-2)

⁴⁵Yeerusaree máqusanaasa moómoosa Rasarusanara ikiráqeusa misá Yísufa Rasarusana fíndifumasooná qáfeeqa kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee minásaa mundíqa maríqau. ⁴⁶Misákíqari akaqáusa Farisai ámaana ufa qímarusa nímaaqaí Yeerusareenni óoruree Yísufa Rasarusana fíndifunara níranaqarufa qímannimíqau. ⁴⁷Misá miná iriséeqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa aiqáma faiqí firasá rakísiraua faqa moodáa qoo suqúfi ufa qídaqa qiqau. Maasá náqi fee másee miná Yísuna rafáaqafuanauree. Maa-fasiqáfa Yísufa moómoo firaa ainaina náaquqara ainaina áuqaidanoo. ⁴⁸Maasá miná áfauaídaqa faiqí ánaasee maasá minnísee minásaa kai atooqéfoora. Miqífanoo Roomma máqannaa sundíauqa aniréeqa maasá faiqí ánaasee faqa dárú taikáídaqa maasá náaquqara amaana maqa faqa rapéepamma áqifaranoo. Miqífaqa maasá Yuda máqannaa kurídianaura.

⁴⁹Misákina úriqararana áuqu Kaiafasafa mifá qímanniminoo qinau. Ínniki moó fannoo sía írirana fáisa máriafanoo. ⁵⁰Faiqí ánaasee maasá aiqáma kúquanoora moodáa fannoo aiqámausara kúqífaqa amaná maasá ámiqimandee márianaura. [⁵¹⁻⁵²Kaiafasafa sía narí kaifau mi-ufána qímanniminau. Ánutufa qímamunara kai mi-ufána qímanniminau. Kaiafasafa Yísunara Yuda máqannaasa níkiqara kúquannoo Ánutuna faiqi námu miná ufa írimarinausara faqa moodáa íriranasaa máriaqeera kúquannoo fée qinau.]

⁵³Dóo mi-faasaannásaaqari Yuda máqannaa úriqararaua Yísuna árirá ufa óosanarasee deedaqíqau. ⁵⁴Yísufa miná iriséenoo miqóoqari sía Yudeeaa máqa maaqaki akooqóo nímarinau. Maqúsa moo áuqu Eefaraimma máqusai narí faiqi námufaqa óoqu marína. Eefaraimma aadána máqa maaqa átisaa márinau.

⁵⁵Yísufa Eefaraimma máqa maaqaki márufanoo Yuda máqannaa qoomáqa firaa qoomaqa áinnaaqarara qoomaqa adeedí ranau. Áukuana aukúana Yuda máqannaa óosana áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufaqa faiqí ánaasee aiqáma suqúmaree miqóo Yeerusaree máqusai óoruraídaqa nári mandáinaina findauké maríqau. Áukuana aukúana miqímariqau. ⁵⁶(-) ⁵⁷Amaana máqasaa rakísimarusa faqa Farisai

ámaana ufa qímarusa faqa Yísunara faiqí ánaasee qímannimiqau. Ínnee nínnaabaqa Yísuna paqúrimasee dadí óonurandee míni qímaqimifaqa maasá miná qumáraanaura. (v 56) Faiqí ánaasee firaa amaana maqaki Yeerusareenni suqúfufaqa Yísunara randáidaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qiqau. Yísufa firaa qoomaqaki aniféeráannoo sía fee aniráannoo. Ínnee minára nána írree írdee.

Beetani máqusai ánaasee moó fannoo Yísuna áikusaa ámiqira afúndimaru fadameena adía amaqóo ufaa.

(Mataioo 26:6-13; Mareekoo 14:3-9)

12 ¹Mi-ainnaaqarara qoomaqáfa Yeerusaree máqusai adeedí reenoo dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa faasaana áiaqáinanoo mi-qoomaqáfa kambíqarara ímarufanoo Yísufa Beetani máqusai óonuranau. Yísufa Rasarusana kúqíranakinaana fíndifu maqusanaki aniranau. ²Yísufa aniroofaqa (Rasarusana mara fíndifunara iriséeqa miná ákiaqara qoomáqa firaaná suqásee náida amíqau.) Maratafa qoomáqa sákeeqaida nímimarufanoo Rasarusafa Yísuna faqa óoqumarifi nárana nanau.

(Misá óosana maaqímminoo márínau. Misá qaindásaa fífandírifiqa nísaaataa sáunarasáida níku uqusáida néemarusá márida miqímandee néemariqau.) ³Néemarufanoo Rasarusana ásookífa Máriafa Yísuna ánoona amaráfa fadaméena táqu firaaná firaa feefauru áqusaida máreemaruna qumáreenoo ámiqira afúndimaru fadameena miná áuqu narada fadameena Yísuna áikumau adía amaqánau. Adía amaqáseenoo narí ákiaqa asausí kísaaqa qumáreenoo minánnai utitíqanau. Miqímasoofanoo áfunda firaafá misá máru maqanaki qumbíqanau. ⁴Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo miná áuqu Yudasífa Keerioota máqannaafa Yísuna ueeqáaninna fasiqafa márínau. Mi-fasiqáfa Yudasífa ámiqira afúndimaru fadameena moómoo qáfamaseenoo maaqí qinau. ⁵Maa-fadameenná firaa feefauru máreemaria fadameenafa. Nánaree fífau adíeenee. Sáina márínana qumíasana faqaana amiséenana moómoo munnimma 300 maraaqaana. Maraséenana kudi fasiqa anaaseeuqa káqi nímiaqaana. (Mi-aukuanná Yuda máqannaasa Mooseena ufa qaindúsidaqa kudi fasiqauqá aiquáma ainaina dadaaqíqa nímimariqau.) ⁶Yudasífa sía kudi fásiqara írimarufa káqi fífau ufa márúnara miqí qinau. Mifá úmmuarimarufa márínau Yísuna faiqi námu páusakinaana káqi úmmuarimarufa mifá márídanoo miqí qinau.

⁷Yísufa miná iriséenoo narí maaqí qímasee qímaminau. Márianara sía miqí qía. Sáina miqíani. Áfundi fadameenna átaa káqi márína qiné kúquanano qíní qífaaqá akuqímaqaani. ⁸Anée kudi fasiqa anaaseeuqara qíanandee. Kudi fasiqa ánaaseeuqa náaru náaru ínniki márifarano. Qiné sía kísaaqasaa márianaura qúsasaa taikáanaura. Sáina fadaméena adíaqimaqaani.

Rasarusana árirara tipúndaaru úfafa.

⁹Yísufa Beetani máqusai animárufaqa Yeerusaree máqusaindari moómoosa qáfarara óoqu fíqau. Kúqiranakiqari fíndifuna Rasarusana faqa qáfararee qímasee óoqu fíqau. ¹⁰⁻¹¹Faiqí ánaasee moómoosa Yeerusareendari Yísunasaa atooqáidaqa moómoo óoqu fíqau. Miqúfaqa amaana máqasaa rakísimarusa oommásee qiqau. Rasarusafa kúqiranakiqari fíndifunara irisée misá Yísunasaa atooqárara óoqu fímarifaqa sáina Rasarusana faqa áruanauree qímasee deedaqíqau.

Yísufa Karaambáiqua iúndée toonkísaa Yeerusaree máqusai kéeqoo ufafa.
(*Mataioo 21:1-11; Mareekoo 11:1-11; Ruka 19:28-40*)

¹²Faiqí ánaasee áinnaaqarara oomáqara maqúsa maqusaindari Yeerusaree máqusai suqúsee máriusa Yísufa aanái úrufaqa áfiqarara moómoosa óoqu fíqau. ¹³Óoqu áfiqarara óoqu fídaqa koopéena ámanee fooqána moómoo atekámaree óoqu fíqau. (Misá náriqa qímiríqa Yísunara maaqí qiqau. Óoqai Ánutuna ásauku mundírafa kambíqanoo márifa úridanoo. Mifá maasá qiqá karaambáiquaikirara úridanoo.) Misá óoqu fídaqa maaqí qímasee firaa kari fáaqariqau. Ánutuna amooqía miná áuqu uqéeraa. Ánutufa qufanoo kambíqarafa úridanoo, Ánutufa miná ámiqi ámiqiani, Ánutufa Isaraee máqannaa Karaambáiqua ámiqi ámiqiani.

¹⁴Yísufa doonkí moó maeqe innooqée marúnnasaa paqúrimasee minásaa akarámafi óoqumari fínoo Yeerusareenni óoru fínau. Miqúna óoqai tamummáqara fasiqa ákara rúmaqoomau óoru fínau. ¹⁵Yeerusaree máqusa moo áuqu Sioona máqusee qimarinau. Minára óoqeenaa tamummaqara fasiqafa maaqí qímasee ákara rinau.

Ínnee Sioona máqusanaasa sía rufíaaqa. Ínni karaambáiqua ínnee iannai úridanoommi, doonkísaa óoqu marifí úridanoo.

¹⁶Yísuna faiqi námu faiqí ánaasee qámbara Yísuna faqa óoru fíqau. Misá tamummáqara fasiqa ákara íridaqa ánoonara sía íridaqa fíqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa misá óonumafi iriséeqa qiqau. Maasá óoqai ákara rúmaqoomau Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fíqafana.

¹⁷Yísufa Rasarusana áaroofanoo fíndifuna qáfeeusa Yeerusaree máqusaki suqíqa márusa Rasarusanara qímannimiqau. ¹⁸Faiqí ánaasee moómoo mi-ufána iriséeqa maaqí qiqau. Firaa ainaina áuqemarina óoqu áfiqamaree úruaqee qímasee óoqu áfiqee úriqau. ¹⁹Farisai ámaana ufa qímarusa oomásee maaqí qiqau. Qáfaa dóo maasá kadíqaidaqa faiqí ánaasee mínnikai quandáidaqa.

Kirisa máqannaasa Yísuna qáfararee qu úfafa.

²⁰Yeerusareenni áinaaqarara qoomaqara súqimarusakí Kirisa máqannaasa nánai nári maqúsaindari ánusa faqa miqóo Yuda

máqannaasa faqa animáriqau. Misá faqa Ánutuna qoomáqa sakasée námasee Ánutuna amooqíralee qímasee animáriqau. ²¹Kirisa máqannaasa anirée Firipina irámmiriqa qiqau. Óo maa-fasiqa, Yísuna qáfararee qídaqa amanée maasá qífiqee fínaqa qáfaanauree. Firipifa Beetasaida máqusaindaraafa Kariree máqa maaqakinaafa márufa.

²²Firipifa Anduruna paqúrimasee misándiri Yísufuqoo óonuree Kirisa máqannaasara qímamiqau. ²³Yísufa misára iriséenoo qímanniminoo qinau. Ánutufa faiqí nímaaku qiní dúqu firaaqóo uqéerara áukuana dóo animáridanoo. Sía máa maqee ímariasa ímariandeeau máseenooqau qiní dúqu uqéeraannoofau. Qiní firaa aupurara kuqiranannai qiní dúqu uqéerainanoo aréenaanno. ²⁴Qinée ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Nandí asumu naríaraa káqi máriganoo áaduma máriganoo. (Yísufa narí kúqiranara qídanoo nandí asumu kíkíqa úsinau.) Mifá maqáki úmmaqusaifanoo putaa ínanoo moómoo kambíqaanno sía naríraa márianno. ²⁵Yáfasiqa anaasee fee maaqóo narí máriganara rímarifa nandí asumuára foora sía kafáa kambíqaanno mifá narí márigan kukupáanno. Yáfasiqa anaasee fee maaqóo maa-maqánasaa narí máriganara ákooqainafa maqáki úmmaqusainanoo narí márigan afeedíseenoo náaru márigan máraanno. ²⁶Ínnée Kirisa máqannaasa qímannimia. Yáfasiqa ánaasee fee qiní aináinira faiqikiraree qímaseenoo aufadéemarifa mifá narí maaqóo márigan quqásee qiní faqa fínafa qinée fúannannai mifá faqa miqóo óonu marida qiní dadaaqíanno. Yáfasiqa ánaasee fee qiní dúqu uqéeraanno miná áuqu faqa qiní qíkoofa uqéeraanno.

Yísufa narí kúquaninna úfana qímannimu ufafa.

²⁷Yísufa Yeerusareenni óorufidanoo narí aaqá márusa qímanniminai. Maqee qiní daundura fifau faafau ínoo márifaqa nána úfee qianáuree. Qinée náqimasee qeeqá qíkoonara qána qiní kúqiranara qáoo qíanno fee. Qinée firaa aupurarana marasée máa márundanee fúka kúquanauree qímasee qúmuafanausa márídaqa dóo qúsasaa márídaqa náqimasee qáoo qíralee sía qáoo qianáura. ²⁸Miqí qímasee narí aaqá márusa qímannimiseenoo Yísufa quandáfinoo narí ákoonara Ánutunara innaaru qínoo qinau. Óo qípoo, aneenná áuqu amooqírana uqéeraa. Miqí qímasoofanoo Ánutuna ufa inaarúnaindari qúminoo qinau. Dóo qinée qeeqá dúqu amooqírana uqéereeqa dóo kafáa uqéeraanauree qinau.

²⁹Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee moómoo Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fímarusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Innaarúnai qíífoo qufaqa akaqáusa qiqau. Qangiroo moó fannoo miná faqa ufa qídanoommi.

³⁰Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminoo qinau. Sía qiníarau qídaqinoo ínniara qídaqinoo. ³¹Dóo maqee Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa qiní dárifandínnanara narí áanooqira ufa nímianno.

Dóo maqee maa-maqa maaqánaki úriqararafa Sadannafa taikáannoo.
³²Qiní daruséeqa auníriranasaa quqáseeqa maqáki rakíqasee
 uqéeraqisaifaqa maqásaa aiqámatinaindaraasa suqú moodáaqoo qeeqá
 daaqa quqáanaura. ³³Miqímasee Yísufa narí kúquaninna óosana
 qímanniminau.

³⁴Qímannimufaqa misá qiqau. Maasá sánda ákarakinaa ufa ásauku
 mundíranara náaru náaru máriannoo fee qídaqa. Anée faiqí nímaaku
 aunírira saqarisaa kúqiraree qímariannana, náqi fee qídanee miqí
 qídanee. Faiqí nímaakuara anée qíanafa yáfee mifá máridanoo fee.

³⁵Miqí qímasoofanoo Yísufa miná iriséenoo qinau. Káaqa qárafa ínniki
 qúsasaa máriannoo. Káaqa qárafa máriqoo mi-kaaqa qaranásaa kai
 máriaqa. Miqímmasee márifanoo asukuna fannoo sía rafáaqafuannoo.
 Asukunakí nímarifa sía aaná qáfaidanoo káqimbidanoo. ³⁶Káaqa qárafa
 máriqoo ínnée minára ríqa ánoonee qímasee mi-maú fuaqa miqíqa ínnée
 káaqa qáranafaqaasa máriaqa.

Yuda máqannaa faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu úfafa.

Miqí qínoo qímannimiseenoo naríaraa moosáa finau. Miqóo óonu
 kukéeqanau. ³⁷Yísufa óosana óosana firaa ainaina faiqí ánaasee nífusaa
 áuqeemarinau. Sía misá minára óonumafi íriqau. ³⁸Óoqai Ánutuna
 tamummáqara fasiqa moo áuqu Eesaia mifá misá óosanara ákara
 rúmaqoofa máridanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Oo karaambáiqu, yáfee moó fannoo maasá ufa írinoofeeinau sía moó
 fannoo. Karaambáiqu narí afeeka yáu yáusee uqannífiqoofaqee
 ánoonee qídee. Sía moó fannoo kúqaa fee qinau.

³⁹Miqí qímasee óoqai ákara rúmaqoofa márúfaqa umímmaqidaqa sía
 Yísunara ánoonee qiqau. Eesaiaafa misára kaifáa maaqí qímasee ákara
 rúmaqoofa máridanoo.

⁴⁰Ánutufa misá nífu dimbáqaiifaqa márídaqa. Mifá misá nitikúra
 ititáquqaiifaqa máriaqeera. Misá nífu sía qáfaaqeera misá
 náaqoo sía íriaqeera. Qinée únnannai faqa sía quandáfifaqa sía
 ámiqimannisáqeera.

⁴¹Eesaiaafa sía fifaufau maa-ufána qímasee ákara rúmaqoofau
 máridanoofau. Mifá óoqaindari Yísufa sía kambíqooqoo áfu
 pisipasamáfinoo Yísuna afeeka eeraarirana qáfaidanoo ákara rímarufa
 máridanoo.

⁴²Kúqaa moómoosa Ánutuna tamummáqarausa ufamáu fídaqa
 Yísunara sía íriqau. Miqídaqa Yuda máqannaa úriqararausa akaqáusa
 moómoosa Ánutuna tamummáqarausa ufamáu fídaqa Yísunara sía íriqau.
 Miqídaqa Yuda máqannaa úriqararausa akaqáusa kukéeqasee Yísunara
 íri maríqau. Farisai ámaana ufa qímarusa amaana máqakiqari maasá
 diqíqamasaiifaqa sía kaifáa kéeqaanauroo qímasaida qumeerée maríqau.

⁴³ Misá sía Ánutuna áfusaa eedóo qíranara rímariqau. Faiqí nífusaa eedóo qíranara kai káaqa rímarunara Yísunara kukéeqee maríqau.

**Taikára áukuana Yísuna ufa fannoo faiqí ánaasee
rainánimaqara ufa qímariannoo.**

⁴⁴ Yísufa kafáa moo kári faiqí ánaasee qímanniminoos qinau. Yáfasiqa ánaasee qiní saqárikidanoos fee. Mifá sía qiní kai, qiní diqiqámaqoona miná faqa saqárikidanoos. ⁴⁵ Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafaidanoos fee mifá qiní diqiqámaqoona miná faqa qáfaidanoos. ⁴⁶ Qinée káaqa qárausa maa-maqa maaqánaki animáridaqa. Qíniki máriasa sía asukunakí máriaqeera animáridaqa. ⁴⁷ Yáfee moó fannoo qiní ufa irisée sía áuqainnana sía qinée qeeqá ufa ámianaura. Sía qinée dóori runíra ufa nímiree qímasee qúmuafanausa máridaqa. Qinée faiqí ánaasee Ánutuna nífairirnakinaana qumárasee asumu márirana nímianeera qúmuafanausa máridaqa. ⁴⁸ Yáfee moó fannoo qiní minnísainafa qinée ufa qímarunnana minnísainaqa sía qeeqá ufa miná ámianaura. Kásoo taikára fáasaana Ánutufa qiní dóokinaa ufa maqee qímannimimarunnana maraséenoo minánnoo náruannoo. ⁴⁹ Qinée sía qeeqá íriranannai ufa qímannimidaqa qiní diqiqámaqoona qiní qíkoona uqaqífiqoo ainainá kai qímannimidaqa uqannífiqaidaqa. ⁵⁰ Qinée qeeqá qíkoona ufa íridaqa miná ufa fannoo kai náaru náaru márirana nímidanoos. Qinée minára íridaqa qeeqá qíkoona ufa kái qímannimidaqa.

Yísufa narí faiqí námu níku namári uqu ufafa.

13 ¹ Ánutuna áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufanoos
Yísufa maa-maqána quqásee dóo narí ákoofinai fírafa adeedí réemarufanoos minára Yísufa írimarinau. Maa-maqa maaqánakinaasa narísaa atooqéemariasara ámuqusufanoos rídanoo káqi misára áidimarufanoos fídanoo kasaaqái múnú kúqinau.

² Yísufa nárana eendáki sakasáida narí faiqí námufaqa néemarinau. Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa indaarúqaa Simoona amarána ámaaku mifá Yísuna faiqí námufaqa miqóo márufa fáasai Sadannafa miná dadaaqufanoos Yísunara ueeqáreee qídanoo deedaqímarinau.

³ Ánutufa aiqáma afeeka innaarúna faqa maqá faqa Yísuna áramandunnai quqáqoofanoos márufanoos Yísufa miná írida marínau. Narí Ánutufinaindari qúmufa íridanoos marínau. Narí kaifáa Ánutufinnai óoru fírafa adeedí ranóo márufanoos minára faqa írida marínau. ⁴⁻⁵ Yísufa narí faiqí námufaqa nárana námaseenoo fíndifinoos narí siuta raipáqusee táura qumáreenoo narí áranandáuqanna rumbáseenoo dífaani maraséenoo nammári minakí adíaseenoo narí faiqí námu níku nammáruqusaidanoos táurannai rukánnimaqéemarinau.

(Yísufa máru aukuana miná máqannaa óosana maaqímminoo marínau. Faiqí moó fannoo moo máqusaindari narí áqoondi qáfararee qímasee ani

miná máaqaki kéeqafinanoo máaqa akoofa mi-fasiqána qáfeenoo narí aináinira fasiqa uréeqarana áaramasee qímaminoo anée maa-fasiqána áiku nammáruquseenana táura qumáree rukásainanoo óoqumariani. Mi-oosanna níku nammáruqira saika sía úriqararausa máree maríqau uréeqarausa faaqa fásiqa fooqáasa miqímariqau.)

⁶Yísufa Simoona moo áuqu Peetooroona áiku nammáruqirarufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa qinau. Óo Karaambáiqu kúqaa fee anée qíní qíku nammáruqiraree qídanee. Sía miqía, anée úriqararafa máriananoo.

⁷Yísufa qinau, Eeóo nammári úquanaura anée maqee sía qíní óosana írimariananoo kásooqaqee írinnaanoo.

⁸Peetooroofa qinau, anée maasá úriqararafa máriananoo náaru náaru sía uqanna qíní mandá qíku nammáruqua.

Yísufa miná iriséenoo qinau. Qinée aní áiku sía nammári úquanana maaqóoqari anée sía qíní faiqikínnaranoo.

⁹Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-ufána iriséenoo qinau. Óo karaambáiqu sía qíku kai nammáruqua qísauku faqa qíkiaqa faqa aiqáma nammári úqua.

¹⁰Yísufa miná iriséenoo qinau. Faiqí nammári áuqeemáriasa aiqáma nifaaqa ámiqinoo máridanoo níku kai dooná kookoomma ákinoo máridanoo. Ínnee aiqáma ámiqíqa máriafanoo moodáa fannoo mandáikino mārifaqa qáfaiḏaqa. ¹¹Yísufa fáasai narí ueeqée marúna qáfaiḏanoo miqí qinau. Ínni nifaaqa aiqáma nammári úqinoo máridanoo. Moodáa fannoo kai sía nammári áuqara fee qinau. Narí ueeqáaninnanara iriséenoo miqí qinau.

¹²Yísufa narí faiqi námu níku nammári úquseenoo kafáa narí siuta afisúmaree kafáa misá faqa óoqumari fínoo qímanniminoo qinau. Qinée ínni níku nammári úqunnaanara íridee sía fee íridee. ¹³Dóo maqee miná nammári úqunnana óosana kooroo ianáura. Ínnee qíníara ufasáa rakísira fee karaambáiquee qímariafanoo. Dóo miná kúqaa qímariafanoo qinée miqírausa máridaqa. ¹⁴Qinée ínni ufasáa rakísirausa ínni karaambáiqua máridaqa uréeqarausa saika máreemariana misá naanna ráidaqa ínni níku nammári úqidaqa ínnee miqí kai íqa qíní daanna réeqa uréeqara fasiqa anaaseera foora narí dadaaqí narí dadaaqíqa. ¹⁵Qinée uqannífiqaunnana qáfeeqa qinée únandee kai iaqanani. ¹⁶Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Aináinira fasiqa fannoo sía narí rakísirana úriqararafa máridanoo. Ufa máree fímari fasiqafa sía aqiéquemarina úraaqararafa máridanoo. ¹⁷Ínnee maqee maa-ufána ánoona náaqooki írimariafanoo. Ínnee maa-ufána irisée áuqaifanoo asasírafa máriannoo.

¹⁸Yísufa kaifáa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminou. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqeenaa ákara óosana maaqímminoo máridanoo.

Ínnikiqari moodáa fannoo qiní nárana qiní faqa néemarifa mifá qiní namuqáakinoó áranaiqi dáruanoo.

Maa-akarána óosana ínniki kambíqaannoo, sía ínni aiqámara qídaqa. Qinée óonu maréeqee qeeqáindikamaqaunausa máriafanoo moodáa fannoo kai. ¹⁹Qinée maqeesáa qímannimidaqa sía kambíqai kamuqoo qímannimidaqa. Kambíqainaqa ínnée qiníara írifaranoo. Qinée qeeqáraa ufa qúnausa dóo misáki márídaqa. ²⁰Qinée ánoona ufa kúqaa qímannimidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ínni niqiqámáqaanausa níqoondikinafa qiní faqa qíqoondikidanoó. Faiqí ánaasee moó fannoo qiní qíqoondikammáqimaqáinafa qiní diqiqámaqoona faqa kai áqoondikidanoó.

Yísufa narí uqeeqéefandinna úfana kooroo u úfafa.

(Mataioo 26:20-25; Mareekoo 14:17-21; Ruka 22:21-23)

²¹Yísufa minára qímanniminsoofanoo narí aunduráki óonumafi írufanoo ámuqusufanoo kafáa kooroomásee qímanniminau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáannoo.

²²Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa tautúmakufaqa narí qáfee narí qáfee ídaqa randáqau. ²³Yísuna afaaqasáa aqoondi fannoo miná aaqá óoqumarifi márínau. ²⁴Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-fasiqána áuqamaseenoo qinau anée karaambáiqua írámmirisee íria. Yáfasiqanaree qídanoo fee yáfee aní ueeqáannoo fee.

²⁵Miqí qufanoo mi-fasiqáfa Yísuna aaqá fírambáqafufanoo maqándanai írámmirinau Karaambáiqua yáfee aní ueeqáannoo fee. ²⁶Yísufa qinau, qinée féemu rakéemandeeqa sáuna anoona fooqáanaki raaraamándeé ámianana qáfa. Mifá kai qiní ueeqáannoo. Miqí qímasee Yísufa féemu rakéemaseenoo sáuna anoona fooqáanaki raaraaméeqeenoo Yudasifa Keerioota máqannaa Simoona amarána ámaaku áminau. ²⁷Yudasifa mi-feemúna qumárasee námasoofanoo dóo Sadannafa miná aundurai kéeqanau. Miqúfanoo Yísufa Yudasina qímaminoo qinau. Dóo anée aneenná ínna ainaina dóo dauní dauni ía. ²⁸Miqóo márusa sía Yísuna ufa óosana íriqau. ²⁹Yudasifa Yísuna faiqi námu munnimmasáa rakísimarufa márufanoo Yísufa aqiqoofaqa misá nárana aina fí fí máraanifeera aqiqée foo qiqau. Kudi fásiquaqa munnimma nímiannoo fee qiqau.

³⁰Yudasifa mi-feemúna mara námaseenoo fíndimeeqeenoo aaqee kái eendáki ráudamaki finau.

Yísufa fúka aaquqíra úfa qímannimu ufafa.

³¹Yudasifa fufanoo Yísufa kaifáa narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Dóo maqee faiqí nímaaku qiní ámiqi ámiqira afeeka eeraarirafa dóo kooroo inóo márídanoó. ³²Ánutuna áfeeka eeraarirafa qinísaa kooroo inóo márídanoó, Ánutufa narí uqanna quándaki qiní qifaaqa firaqóo

aréenaannoo, qúsasaa maqee uqanná miqíannoo. ³³Qiní faiqi námu sía kísaaqasaa inniki márianaura. Yuda máqannaa qímannimíafannandee kai inni qímannimidaqa. Innée qiníara randée sía paqúrifaranoo. Qinée fúannaqoo sía innée amana fifáranao. ³⁴Dóo maqee qinée fúka aaquqíra ufa qímannimidaqa. Innée naríara naríara nímuqusidaqa naríara naríara ruaqa. Qinée inniara qímuqusufaqa inniara rímariqia innée faqa qiní daanna raaqa naríara naríara ruaqa. ³⁵Innee naríara naríara rímarifaqa aiqámausa inni nínrafeeqa inniara bóo Yísuna faiqi námu miqídammiafoo qiaqa.

Yísufa Peetooroofa naríara qáoo qíaninna úfana koorooú úfafa.
(Mataioo 26:31-35; Mareekoo 14:27-31; Ruka 22:31-34)

³⁶Yísufa miqí qímasoofanoo Simoonoo moo áuqu Peetooroofa irámmirino qinau, Óo Karaambáiqua anée yái fee fínaqee maasá sía aní faqa fuanáuree.

Yísufa iriséenoo qinau, Qinée maqee fúanannai anée sía amana qiní faqa finnáranoo, kásooqaqee anée qiní faqa finnáranoo.

³⁷Simoonoo moo áuqu Peetooroofa iriséenoo qímaminai, Karaambáiqua anée náqi náqee qinée sía aní faqa fuanáuree. Qinée aníara kúquanauranoo. ³⁸Yísufa mi-ufána iriséenoo qímaminoo qinau, Kúqaa fee anée maqee qiníara kúqinnaree, qinée ánoona ufa aní qímamidaqa fáfaa eendáki kookoorána sía ufa qínnakamuqoo anée kúqiranara rufíaseenana qaaramoo kári qiníara sía qáfaunausee qínanoo kookoorána ufa qíannoo.

Yísufa naríara narí ákoofa márinnai fímaria
anausa qinée márídee qu úfafa.

14 ¹Yísufa miqí qímaseenoo aiqáma qímanniminoo qinau. Innée sía nimukée márínaqa mapáraaiaqa. Innée Ánutuna saqárikiki máriafanoo dóo qiní faqa saqárikiaqa. ²Qiní qíkoona innaarúna máqusaki moómoo maqa narí aqa narí aqa márídanoo. Qinée maindári óoruree innée óoru fifandinna maqana áuqirara óoru fidaqa. Minára qinée kúqaa ánoona ufa kai inni qímannimidaqa. Sía ánoona márínaqau sía qímannimunaiqini. Kuqáa ánoona márifaqa qímannimidaqa. ³Qinée innaarúnai óorureeqa innée óoru fifandinna máqusana deedaqamásee qumu nífiqee minní múrunnisánaura. Innée qiní faqa máriaqeera miqánaura. ⁴Innee qinée márunnannai fímaria aanara írimariafanoo.

⁵Toomasifa mi-ufána iriséenoo qinau, Anée fímariananara maasá sía íridaqa. Náqimasee fee mi-aannára írianauree.

⁶Yísufa iriséenoo maaqí qímaseenoo qímaminoo qinau, qinée mi-aanáusa márídaqa. Qinée kúqaa ánoona úfa márídaqa. Náaru náaru márírafa qiníki márídanoo qinée misá márídaqa. Sía moó fannoo káqi

qiní qíkoofinnai fídanoo qinímau kai fifáranoo. ⁷Ínnee qiníara írifau qiní qíkoonara faqa írini. Maqee máriaqooqari qiní qíkoonara íriqa qiní qíkoona qáfee maríafanoo.

⁸Firipifa mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminoo qinau, Óo karaambáiqua aneenná ákoona uqaqífiquainaqa qáfamasee dóo fee qianáura.

⁹Yísufa miná iriséenoo ákooqoofanoo raiqáseenoo qinau. Firipi qinée kísaaqasaa ínni faqa máriafanausa márunana anée sía írirana írimariananoo. Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafainafa dóo qiní qíkoona qáfaidanoo. Anée nánaree qiníara aneenná ákoona uqaqífiquannee qínanee. ¹⁰Firipi anée sía fee qiní ufara ánoonee qídanee. Qinée qipaqaenáki faqa máridaqa mifá qiníki faqa máridanoo sía fee anée mi-ufána íridanee. Yísufa kafáa narí faiqi námu aqáma qímanniminoo qinau. Qinée ínni ufa qímannimimarunafa sía qeeqá daundurákinaana qímannimidaqa. Qiní qíkoofa qiníki márifa narí írirana iriséenoo qifaqa narí qimáu kai fídaqa qímannimidaqa. ¹¹Ínnee maa-ufána irisée ánoonee qiaqa. Qinée qeeqá qíkoonaki máridaqa mifá qiníki faqa máridanoo. Ínnee qiní ufara sía fee qímasee qinée áuqaannainaina faiqí sía áuqaqaa ira ainaina nífunnoo qáfamasee Ánutufa miná faqa máridanoo fée qiaqa. ¹²Qinée ánoona ufa qímannimidaqa faiqí ánaasee moó fannoo qiní saqárikinafa qinée íanandee íannoo. Qinée qeeqá qíkoofinnai fuannánara qiní saqárikinafa sía qiní daanna kái ráannoo qiní saika úraaqáranoo máriannoo. Miná óosana maaqímminoo máridanoo. ¹³Ínnee innaaru qídaqa qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa nímianaúra. Sía moo áinaina sía nímianaúra innaaru qífaqa nímianaúra. Qiní qíkoona afaqa aréenarafa qinísaaqari faqa aréenaanifeera nímianauura. ¹⁴Ínnee qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa qinée mi-ainainná miqímannisaaauranoo.

Yísufa náaquqara maraquana nímiraree qu úfafa.

¹⁵Yísufa narí faiqi námu káqi qímannimidanoo qinau. Ínnee qiníara ríqa qinée qímannimíafánnufana andeeqásee qumáreefaranoo. Sía qiníara ríqa sía qinée qíafannufana qumáreefaranoo. ¹⁶Qinée ínni minnísee óoru fíqa qeeqá qíkoona irámmiriananoo Ánutuna dadaaqíra afeeka maraquana nímianoo. Mifá kúqaa ánoona ufa qíróosana maraquana qumu máriannoo, mi-maraqunáfa náaru náaru ínni faqa máriannoo. ¹⁷Maa-maqánasaa máriasa sía qiní Yísusa mandaaqée marínausa sía amana mi-maraqunná máreefaranoo. Misá sía miná qáfaidaqa sía minára írimariafanoo minára sía máreefaranoo. Mifá ínni faqa mapukúsee máridanoo kúqaa ínni naundurái ánoona máriannoo. Mifá ínni faqa márifaqa ínnee mi-maraqunná óosana írimariafanoo.

¹⁸Qinée sía ínni minínnisaanauura qinée óorureeqa Ánutuna maraquana aqíqáananoo qumurée ínni faqa márída dadaaqíannoo. ¹⁹Káqikaqoo

maa-maqánasaaqaraa írirana faqaasa sía qiní qíqafeefaranoo. Ínnee kai qiní qíqafeefaranoo. Qinée káqi márirausa márídaqa minára ínnee káqi márirana máreefaranoo. ²⁰Qinée qeeqá qíkoonaki márídaqa kafáa ínnee qiníki máriafanoo qinée inniki márídaqa. Ánutuna maraquna qúmuanínna fáasaana mi-faasaanná mi-ufána óosana ámiqimandee írifaranoo.

²¹Yáfasiqa anaasee fee qinée qímannimíafanna úfana irisée máree marífindinausa misá kai qiníara rífindinausa márífara. Qíníara rímarina fasiqa anaaseesara qiní qíkoofa misára faqa rúannoo qinée faqa mi-fasiqa anaaseesára ruanáura qeeqáindi ánoona afeeka uqannífiqaanaura.

²²Yudasina amaráfa Yísuna irámmirino qinau, Óo Karaambáiqu náqimaseenane anée maasá qífusaa kai kooroo innáree maa-maqa maaqánasaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqararee qídanee.

²³Yísufa iriséenoo qinau. Yáfasiqa ánaasee fee qiníara rímarinafa qiní ufa máree mári fasiqa anaaseefa mifá qiníara rímarifa mariannoo. Miqínna fasiqa anaaseena qiní qíkoofa Ánutufa minára faqa rúannoo. Mifá faqa qinée faqa mi-fasiqa anaaseesá innannai óonuree umeé miná faqa máríanaura, miqímáseeqa maasá inni nífusaa kai koorooianáura. Maqásaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqaanaura. ²⁴Yáfasiqa ánaaseesee sía qiníara rínausa misá qiní ufa sía írifara. Qinée qímannimíra ufa ínnee írimariafanoo, sía qiníndi márídanoo, qiní qíkoofa qiní diqíqámaqainaindi mináindi márídanoo.

²⁵Qinée maa-ufáusa inni faqa káqi márídaqa qímannimídaqa. ²⁶Ínni fúka dadaaqírafa náaquqara maraquna qiní qíkoofa kásooqakee nímianinnafa mifá aiqáma ainainara qímannimiannoo. Qinée faqa aiqáma ufa qímannimíafannana mifá minára inni náaqoo áuqainaqa óonumafi írifaranoo.

²⁷Qinée naundurá asooárana inni nímídaqa. Qinée qiníki mári naundurá asooárana inni nímídaqa. Maa-maqánasaa máríasaa sía misá naanna rámassee inni nímída. Ámiqimandee qeeqá asooárana nímíanaura. Sía inni naundurá rapikíani sía rufíafa rufíafiaqa. ²⁸Qinée maqee maaqóoqari kafáa óoru fúanaura óorureeqa marikíqa óorurandee qumureeqa inni faqa máríanaura. Sía qinée óoru fúannanara ínnee minára rufíaaqa. Ínnee kúqaa qiníara rída. Qinée qeeqá qíkoofinnai fuannánara susúmmaqimaqani. Qíní qíkoofa qiní úriqararafa márídanoo minára susúmmaqimaqani. ²⁹Qinée maqee sía kambíqauna kámuqoo aiqáma áinainara qímannimídaqa. Kambíqafinaqa ínnee qiníara íriaqeera qímannimídaqa. ³⁰Qinée sía amana inni faqa kísaaqasaa ufa qianáura. Maa-maqánasaa rakísirafa Sadannafa dóo ánidanoo qiní afeeka fannoo miná afeeka úraaqáranoo márídanoo. ³¹Maa-maqánasaaqaraasa qinée qeeqá qíkoonara rímarunnana minára íriaqeera miná ufamáu andeeqásee fidaqa qinée qeeqá kai irisée Sadanna ásauku ámeemaanai óonuree

kúquanaura. Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqi námuara dóo uqéeraifaqa maaqóoqari moosáa fuanée qímasee uqéereenoo moosáa finau.

Yísufa nariara qinée uáinna sanda ánoonanda márídee qu úfafa.

15 ¹Yísufa fídanoo maa-ufána narí faiqi námu qímanniminau. Qínée sáunara foora qinée márúnna saqarisa márídaqa. Qíní qíkoofa sáuna saqamasáa rakísimarifa márídanoo. ²Qíní qíkoofa Ánutufa mi-sauna saqarína sía írainanoo ateehá idaráannoo. Íreemari oosanna ámiqimandee íraani fee qímasee ánukamásaidanoo ámiqimasee rakísídanoo. ³Qinée qímannimimarunnufana ínnée irisée máraifanoo dóo ínni mandáinaina rukánnisáifaqa ánukaraqoo máriafanoo. ⁴Ínnée saqári ásaanara foora qínísaa áriqa máríaqa. Ínnée sía qínísaa áriqa márídaqa sía qíní ámiqíra márira nírana máreefaranoo. ⁵Qinée saqári ánoona márídaqa. Ínnée ásaana miqírausa máríafanoo sía ánoonasaa arufínafa sía sáuna íraannoo. Qíníki márínausa qinée faqa misáki máríananoo sáunara foora moómoo íreefaranoo. Ínnée ínnéeqáraa márínausa kudí márífaranoo qíní faqa márínausa sáuna ámiqimasee íreemarífaranoo. Ínnée minára iriséeqa ámiqimasee qínísaa atooqáifaqa qinée faqa ínniki máríanaura. ⁶Faiqí moó fannoo sía qíníki márínafa sáuna asaana miqírafa aadánusídanoo márínanoo sáunasaa rakísimarifa ásaana qáfamasee aadánusínausa aiqáma ateehásee suqéeqeenoo idáki áqusainanoo qámataikaannoo. ⁷Ínnée qíníki márírara kai ídaqa márifaqa qinée qímannimunna ufafa ínniki márírara kai ímarínaqa ínnée nána ainainaree qíníara íráifaqa nímíanaura. ⁸Ínnée andeeqára márírana qaqammara foora moómoo íraifanoo minánnai qíní qíkoona ámiqíra afeeka eeraarira areenarana kooroománnimaqaannoo. Miqíuqanna íqa qíní faiqínámukammáfífaranoo. ⁹Qíní qíkoofa qíníara fíraaqóo rídanoo qinée faqa miqíkai íqa ínniara fíraa qóo rídaqa dóo sía ínnée moó fannoo minakíqari aíaki fuaqa. Káqi kai qíní dídíranaki máríaqa. ¹⁰Ínnée qinée qímannimuna úfana irisée qumáreeqa qíní dídíranaki márífaranoo. Qinée míqíkaimásee qeeqá qíkoona ufa iriséeqa qumáreeqa miná ádíranaki márídaqa.

¹¹Qinée sía káqi qímannimídaqa qíní susúirafa ínniki máríanifeera ínni susúirafa ánoonaikíanifeera qímannimídaqa. ¹²Qinée ufa moó aaquqíra ufa qímanníanaura íríafa Ínnée qíní daanna rámasée nariara nariara rídaqa nídiáni. ¹³Faiqí moó fannoo narí áqoondi ámaqa maqasée kúqinna fasiqafa miná ádírafafa aiqáma nídirana arusée úríqaramáqaraasa uqanna inóo máríannoo. ¹⁴Maqee maqee qíní aaquqíra ufa irisée mi-maú fímaríasa misá kai qíní qíqoondíuqa márídaqa. ¹⁵Qinée sía maaqóoqari ínniara qíní aináiníra faiqí fée qianáura. Rakísirafa narí fúanínannara faqa áuqaaninnanara faqa máraaninnanara faqa sía aináiníra faiqíuqa qímannimídanoo miqímmíanauree maaqímmíanuree qídanoo narí

kai. Aináiniaqée ufa kai qímannimidanoo. Qínée sía fífau saikíra faiqi fee qídaqa ínniara qíní qíqoondi fee qímasaídaqa qínée qíní qíkoofa áuqaaninna saika úfanara aiqáma ínni kooroománnimídaqa. ¹⁶Sía ínnee qíní rusandeesámumandee qíní qumáraafanoo. Qínée náaree ínniara rusandeesámumandee ínni qumáreeqa. Ínni márirafa nírafa qíní daanna rámassee máriaqeera qíníndikiaqeera qímasee ínni máreeqa. Mi-marira oosanáfa sía putaa íannoo afeeka kái maríannoo. Ínnee minára irisée nána sárauímari ainainaree qíní qíkoofinnai innaaru qímasee qíní dúqusaa innaaru qímasaifanoo nímiannoo. ¹⁷Dóo qeeqá aaquqíra ufa maaqí qímasee qímannimídaqa. Ínnee naríara naríara rídaqa nídiaqa.

**Maa-maqánasaaqaraasa Yísuna ufa írimarinausa
fídiaqaammannimaqee fandínnanara qímaqoo ufafa.**

¹⁸Maa-maqánasaaqaraasa ínniara fídiaqaammifáranoo maanára íriaqa indaarú qíní Yísusara fídiaqaiaasa máriafanoo ínnindi ínaaqianna fídiaqaairafa máriannoo. ¹⁹Ínnee qíní faiqi námu maa-maqa maaqánasaaqaraasa faqa moodáa írirana faqaasa márifaqau misá ínniara maasáindi fee qímaseefau ínniara rini. Qínée ínni maa-maqa maaqánakinaasa rusandeesámumasee qumáraqaunaua máriafaqa maqee sía misáindi márianara minára kaukaata qímannimaqaidaqa. ²⁰Maa-ufána qímannimunnana kaifáa íriaqa aináinira fasiqa sía narí rakísirana úriqararafa máridanoo. Misá qíní ínni rakísirana dáriqa quándaki ínni faqa qíní ufa írimariasa faqa nárifaranoo, misá qíní ufa íriqa quándaki ínni ufa faqa írifaranoo. ²¹Ínnee qíníndi márianara óosana óosana mandainaina maa-maqánasaaqaraasa ínni nímfaranoo. Misá sía qíní diqiqoonára Ánutunara íridaqa miqífaranoo. ²²Qínée maa-maqánasaaqaraasa mandáinainara sía kooroománnimaqaánanoofau sía misá mandá numoo máriqini. Dóo qínée misá mandóosanara kooroomásee misá qímannimiqáuna íridaqa Ánutuna nárira ufa ámeemaanai máridaqa sía amana únnufannai miná ititéefaranoo, nárirafa káqi náruannoo. ²³Faiqí moó fannoo qíníara fídiaqaammidanoo qíní qíkoonara faqa fídiaqaammidanoo. ²⁴Qínée misá nífusaa faiqí sía áuqaqaa ira ainaina áuqaafánnana sía maqásaa fasiqa moó fannoo mi-ainainná áuqoofanoo ánoona kambíqanau. Qínée sía miqímáseeqa mi-ainainná áuqaananóofau misá numóo sía máriqini. Qínée óosana óosana ainaina áuqaunaqa misá sía ámiqimasee maaqandá qísakoosara írirai maaqandára fídiaqaamaqimaqaidaqa. ²⁵Mooseena sándufa óoqai misára ákara rúmaqoofa máridanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Misá káqi fífau miqídaqa qíníara fídiaqaaida márifara.

Ánutuna ufa miqínoo máridanoo náqimasee moosáa fifáree. Minára misá qíníara fídiaqaaidaqa.

²⁶Yísufa káqi narí faiqi námu qímannimidanoo qinau. Qínée óoru fúananoo fúka dadaaqírafa qúmuannoo. Mifá kúqaa ánoona ufa qíra

óosana maraquna máriannoo qiní qíkoofinaindaraafa máriannoo. Qiné qeeqá qíkoofinaindaraana aqíqáanano qumuréenoo mifá qiníara qímannimiannoo. ²⁷Mifá inni náakinaqa innée faqa qiníara ufa qifáranoo. Innée óosanakiqari qiní faqa níniaasa márídaqa qiníara ufa qifáranoo.

16 ¹Innee aanái fíqa níku rupáuraki sáamuriqa qiní minnísee foora minára naamúa qímarunausa márídaqa. ²Kásooqaqee faiqí misá náriqa amaana máqakiqarifée ufa suqíra maqakiqarifée áanóommasee inni niqíqee fáranoo. Kásooqaqee náriqa áaqamasee kúqaa Ánutuna dadaaqídee qíqa inni kuqá nárifaranoo. ³Misá qiní qíkoona Ánutunara faqa qiníara faqa sía írídaqa miqífarano. ⁴Maqee maa-kamúqoo qinée márúnnano maa-ainainnáusara qímannimimariana írimarifano kásooqaqee kambíqainaqa innéeqa náaqoonnai óonumafi íriaqeera qídaqa. Qinée indaarú sía qímannimiqa qinée inni faqa káqi márídaqara qíqa sía qímannimíafanausa qinée qúsasaa fírarídaqa qímannimídaqa.

**Náaquqara maraquna fannoo qumuréenoo
áuqaaninna ainainara kooroo qímaqoo ufafa.**

⁵Maqee qiní qíkoofa qiní diqíqámaqoonnai óoru fírarídaqa ínnikiqari moó fannoo sía qiní íráidanoo anée yái fee fídanee miqídanee. ⁶Dóo qinée fírara inni qímannimunaqa inni naundurá qumaara ráifaqa nóori runúsee máriafano. ⁷Qinée ánoona ufa qímannimídaqa qinée óoru fúanaqa innée ámiqiranaki máriaqeera óoru fúanaura. Qinée sía óoru fúananoo fúka dadaaqírafa sía qumúree inni dadaaqíannoo. Qinée óoruree fúka dadaaqírafa aqíqáanano qumu inni faqa márídanoo dadaaqíannoo. ⁸Fúka dadaaqírafa qumu márídanoo inni maqásaaqaraasa írirana áaqaidano fee qíannoo inni andeeqáranara faqa mandá oosanara faqa Ánutuna nári ufa nímianinnanara faqa áaqee maríafanóommifoo qímasee qímannimiannoo. ⁹Maqásaa fasiqauqa qiníara sía írifaqee qídaqa minára nári mandá óosanara ámiqira oosana fee qímasaídaqa áaqaidaqa. ¹⁰Qinée qeeqá qíkoofinai óoru fírarídaqa maqásaaqaraasa sía kaifáa qiní qíqafeefarano, minára fúka dadaaqírafa maqásaaqaraasa andeeqára oosanara áaqee maríafano fee qíannoo. ¹¹Maa-maqánasaaqaraa rakísirana aakaaqaindáraa fasiqa dóo Ánutuna árira ufa dóo mi-manda fasiqánasaa márídanoo. Minára Ánutuna nári ufa fannoo maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaaseesaa faqa márídanoo minára faqa misá sía andeeqásee írídaqa áaqaidaqa.

¹²Qinée moómoo ainainara qímannimianaqa qumaara ráinaqa síamma írifaranoo. ¹³Miqímarianara kúqaa ánoona ufa qíra maraquna fannoo qumuréenoo inni maréeqeenoo ánoona úfa máríranaki mara quqáannoo. Sía mi-maraqunáfa narí kai ufa qímannimiannoo qiní dóokinaana kai írinoo inni qímannimiannoo. Mifá kásooqaqee kambíqaaninna ainainara tamummaqasée

iriséenoó inni qímannimiannoo. ¹⁴Mifá qiní írira ufa maréeqee inni níminaqa minánnai qiní Yísuna asasírana qímimarifaranoó. ¹⁵Qiní qíkoona Ánutuna aináina aiqáma qiníndi kai máridanoó. Minára qinée inni maaná qímannimiqa kafáa qímannimidaqa. Qinée qeeqá írirana marasée ánoona ufa qíra maraquina qímamiananoó mifá quándaki inni qímannimiannoo.

Nóori runíra ufa faqa asasíra ufa faqa qímaqoo úfafa.

¹⁶Yísufa narí faiqinámu káqi qímannimidanoó qinau. Káqikaaqoo ínnee sía qiní qíqafeefaranoó káqikaaqoo marikíqa kaifáa qiní qíqafeefaranoó. ¹⁷Yísuna faiqi námu miná irisée akaqáusa maaqí qiqau. Maa-ufána nánaree qídanoo fee. Mifá naríara káqikaa qóo sía qiní qíqafeefaranoó fee qídanoo. Kaifáa káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoó fee qídanoo. Kaifáa naríara qeeqá qíkoofinai firaree qídaqee qídaqinoó. ¹⁸Mifá káqikaa qóo fee qídaqinoó mi-ufána óosanara maasá randáidaqa. Maasá sía miná ufa óosanara írídaqa náqi fee qídaqinoó fee.

¹⁹Yísufa misá randáranara irisée maaqí qímasee qímanniminau. Qinée qíqa. Káqikaaqoo sía qiní qíqafeefaranoó. Káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoó. Ínnee mináree narí qímami narí qímami qídee. ²⁰Qinée ánoona ufa qímannimianaúra. Qinée kúquanna kamuqoo ínnee ikífaafau qifáranoo. Ínnee miqímariafaqa maqásaaqaraasa qiníara sía írimariasa susúifaranoó. Ínnee nóori runúsee márifaranoó qinée kúqiranakiqari fíndi fúanaqa kafáa mi-noori runirána minnísee quándakinaqa asasífaranoó.

²¹Ánaasee moó fannoo ámuauqu uqafaqa máridanoó óori runúsee máridanoó, dóo aupúrarafa áidafirafa minakí márinara miqídanoo. Miqídanoo máriifanoó faiqi maqasaifanoó dóo aupúrarafa faqa áidafirafa faqa taikéefoo qímaseenoo dóo qiní faiqi kambíqaifaqee qímasee áidafiranaúra aunúsee asasídanoo.

²²Ínnee miná aanna reefáranoo. Maqee kámuqoo nóori runúsee márifaranoó. Kásooqagee qiní qíqafamasaiifanoó miqóo inni nímuqusaki asasírafa firaaoqóo qumbiqánoo máriannoo. Mi-asasírána sía moó fannoo máreemaría asasírafa máriannoo. Afeeka asasírafa ámiqirafa káqi máriannoo.

²³Qinée kúqiranakiqari fíndifiqa qeeqá qíkoofinnai óoru maríanaqa ínnee sía kafáa qiníara moo áinainara irámmirifaranoó. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa. Ínnee qiníara faiqi námu máridee qímasee qiní qíkoona irámmirifaranoó iráifandinna ainaina óosana óosana nímiannoo.

²⁴Máa mária kamu sía moo áinainara qiníara áqoondi fee qímasee Ánutufinnai innaaru qímariananoó. Irámmiriaqa. Irámmirifaranoó nímiiani. Ínnee asasírafa ánoonaikianifeera Ánutufa nímiannoo.

Yísuna ufa írimariasa maa-maqanáasa márirana úriqararanara qímaqoo ufafa.

²⁵Qinée kukéeqara úfannai inni qímannimimariafannana. Qúsasaa sía qinée kukéeqaanaua kooroománde qeeqá qíkoona Ánutunara akooqóo

qímannimianaúra. ²⁶ Mi-faasaanna aniráinaqa qíní dúqusaa Ánutunara innaaru qífáranoo. Ínnee innaaru qífaqa qínée sía qeeqá qíkoona áfusaa óonuree mi-ainainnára ínni fifau dadaaqianáúra. ²⁷ Qíní qíkoofa narí kai ínniara áidimarifanoo iráifandinna ainaina eedóo qímasee nímmiannoo. Ínnee qíníara nídimarinaqa Ánutuna faiqi fée qífanoo ínniara faqa Ánutufa áididanoo iráifandinna ainaina nímiannoo. ²⁸ Qínée qeeqá qíkoofinaindari maqásaa qúmuafanausa márídaqa dóo maqásaa taikéeqa qeeqá qíkoofinai óoru fúanaúra.

²⁹ Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa qiqau. Dóo íria, dóo maqee maasá kooroomásee qímaqimimariananoo. ³⁰ Dóo maqee maasá aníara aiqáma ainaina írimarianá fee qídaqa. Anée ufa qíananoo moó fannoo sía aní dadaaqímarifana aneennáraa kai qímannimimarianaqa maasá minára irisée kúqaa aníara Ánutufinaindari qúmi fee qídaqa.

³¹ Yísufa mi-ufána iriséenoo kafáa qímanniminau. Dóo ínnee maqee fée iriqaraasídee. ³² Dóo moo áukuana adeedí ranóo márídanoo misá kai ínni mara fúrufaramánnimaqeeffaranoo. Ínnee ínneeqa máaqa máaqa dáraanimambifaqa qínée qeeqákai máríanaúra. Sía qínée káaqa qeeqáara márídaqa. Qíní qíkoofa qíní faqa márídanoo. ³³ Ínnee qínísaa atooáqa marífindinnanannai asooáranaki máríffaranoo. Maa-maqánasaaqaraa írirana máreemariasa aupúrarana óosana óosana nímianninannara maa-ufána qímannimidaqa. Sía rufíaqa rufiaqiaqa dóo qínée maa-maqánasaaqarasa dóo rafáaqafuseeqa, minára káqi paasóosiaqa.

Yísufa narí faiqi námuara Ánutunara rakísinnimaqaannee qu úfafa.

17 ¹ Yísufa mi-ufáusa narí faiqi námu qímanniminau. Qimánnimiseenoo óori innaarúnai uqéeraseenoo narí ákoona Ánutuna innaaruqínnoo qinau. Óo qípoo dóo qíní kúqira aukuaana adeedí ranóo márídanoo. Anée aneenná ámaaku qíní qífaaqa aréenarana qímia. Qínée kafáa quándaki kaifáa anínna ámianeera qímia. ² Óo Ánutu, anée aiqámausa rakísianneera afeeka eeraarira marauna qíníki quqáqaanánnoo. Anée faiqí ánaasee qumeé rarisámeeqaidana qímimariannana qínée misá náaru náaru márírana nímiianeera mi-afeekána qímiqaananoo márídanoo. ³ Náaru náaru marírafa maaqímminoo márídanoo. Maqásaa fasiqa ánaasee misá aní moodáa kúqaa Ánutunara irisée mi-íriranamaú fírafa kafáa qíní Yísusa aní ásauku mundírausara anée diqiqoonáusara míqikaimásee irisée mi-íriranamaú fírafa, mífá kai náaru náaru márírafa márídanoo. ⁴ Qínée maa-maqánasaaqaraasa dóo aní áfaaqa aréenarana uqannífiqeeqa. Anée aináinirana qímiannana dóo qínée taikáseeqa. ⁵ Óo qípoo qíní maréeqeenana aneenná máríanaqoo mara quqáqisee qífaaqa aréenarana qímia. Óoqai óosana ároo aukuaana maa-maqa maaqáfa sía márúnaki qífaaqa aréenarana qímunna miná kai kafáa qímia.

⁶Anée maa-fasiqáusa qiní faiqi námu maqásaaqaraasakinaana qímimarianaqá aníara kooroománnimiqa. Misá aníndi máridaqa. Anée misá qímimarianafa máriananoo. Misá aní ufa irisée eedóo qímariasa máridaqa. ⁷Dóo maqee misá qiní aiqáma ainaina anísaaqaraana dóo íríqa. ⁸Anée qímunna úfana qímannimunaqa irisée dóo máreea. Qinée aníkiqari qúmuafannanara faqa misá kúqaa fee qídaqa. Anée qiní diqiqoonnánara faqa ánoonee qídaqa.

⁹Qinée anée íanannai misára dadaaqíaneera innaaru qídaqa, sía káqi qeesa maqásaaqaraasarau innaaru qídaqau. Anée qímianúsara kai aníndi máridaqa innaaru qídaqa. ¹⁰Óo qípoo qiní aiqáma ainaina aníndi máridanoo. Kafáa aní aiqáma ainaina qiníndi máridanoo. Qiní qífaqa aréenarafa qiní faiqi námusaaqari kooroo ídanoo. ¹¹Dóo maqee qinée anée máriannaqoo óoru fíraridaqa dóo qinée maa-maqánasaa taikásee minní óoru fúanauranoo. Misá káqi maa-maqánasaa márifaranoo. Óo náaquqara qíkoofa. Aní áuqu afeeka eeraarirana misásaa ititánnimaqaani. Anée mi-auqúna afeeka eeraarirana qiní qímunafa mifá misásaa ititáni. Ititánnimaqasaanaqa maaqandá daanna rámassee moodáanakikiqa máriaqeera. ¹²Aní áuqu afeeka eeraarirana qímiannana minánnai maa-kamúqoo misá faqa máridaqa ámiqimandee qeeqá faiqi námu rakísidaqa márunaqa máridaqa. Qinée misá ititánnimaqeeqa, sía moó fannoo dapikíaqeera. Máaniki fimari fasiqafa Yudasifa mifá kai dapikínoo máridanoo. Sía káqi dapikínoo, aní óoqeenaa ákara anoona kooroo íanifeera dapikínoo. ¹³Dóo qinée anée íanannai óoru fíraridaqa. Qinée maaqóo káqi márunnaqoo ufa óosana óosana qímannimidaqa qímannimianaqa misá nímuqusakina asasírafa qumbiqánoo márianifeera qímannimidaqa. ¹⁴Qinée aní áufakiana qeeqá faiqi námu qímannimunaqa qímannimíafaqa maa-maqánasaaqaraasa akaqáusa sía qiní ufa írimariasa misá iriséeqa qiní faiqi námu fídiaqaamannimaqaidaqa. Qiní faiqi námu aní ufa irisée maqásaaqaraasakinaa íriranara níkoqaidanoo innaarúnaindaraa írirana marasaafaqa maqásaaqaraasa minára misá fídiaqaamannimaqaidanoo. Misá qiní daanna ráidaqa sía maaqóoqaraasau máridau. ¹⁵Óo qípoo qinée aníara sía qiní faiqinámu maréeqee moosáa quqáanneera qídaqa. Maaqóo maqásaa máriaqoo kai rakísianeera qímamidaqa, aakaqaaindáraa fasiqa fannoo misá qumáraandoora qímamidaqa. ¹⁶Qinée sía maa-maqánasaaqaraasaindi máridaqa, misá faqa qiní daanna réeqa sía maa-maqánasaaqaraasaindiara foora máridaqa. ¹⁷Óo qípoo aneenná ánoona ufannái misá maréeqee aneenáindikia. Aní ufa fannoo andeeqára ufa ánoona máridanoo. ¹⁸Anée qiní maqásaa diqiqoonnána qinée faqa miqíkai íqa quándaki misá máaqanna máaqanna níqiqáidaqa. ¹⁹Qinée misároo qíqa qeeqá qífaqa aní ámidaqa. Misá faqa nári márirana nírana kúqaa aníndi fee qiaqéera miqídaqa aníndi máriaqeera miqídaqa.

²⁰ Sía qinée qeeqá faiqi námu máa máriasara kaifau innaaru qídaú, máaqanna máaqanna aiqámai misá ufa irisée qiníara írifandinausa misára faqa innaaru qídaqa. ²¹ Anée faqa qinée faqa moodáanaki márúndee misá faqa maaqandá faqa moodáanaki máriaqeera innaaru qídaqa. ²² Maa-maqánasaaqaraasa miná qáfamaseeqa qiníara óo kúqaa innaarúnaindaraa fee qiaqéera. Anée qífaaqa áreenara eeraarirana qímiannana qinée miná maramáree misá faqa nímunaqa misá aníndiri qísakoosa daanna réeqa moodáanaki máriaqeera. ²³ Qinée misáki márianneera anée qiníki mária, miqímasainaqa kúqaa uqanna moodáanaki máriaqa. Miqímasaanaqa maa-maqánasaaqaraasa níqafamasee Óo kúqaa Ánutufa Yísuna aqiqanau fóo qiaqéera, narí ámaaku Yísunara faqa miná faiqi námuara faqa amanamana kái ámuqusinoó áididanoommifoo qiaqéera.

²⁴ Yísufa káqi narí ákoonara innaaru qídanoo qinau. Óo qípoo, máa qiní faiqi námu anée qímunausa kásooqaqee qiní faqa máriaqoo kai máriaqeera dídifafa innaaru qídaqa. Óoqai maa-maqa maaqána sía márú aukuanne anée qiníara áidunara anée qífaaqa aréenara eeraarirana qímunna qiní faiqi námu kásooqaqee mári íqa óorureeqa qáfaaqeera innaaru qídaqa. ²⁵ Óo andeeqára qíkoofa maa-maqánasaaqaraasa aní ufa sía írimarias sía aníara íridaqa. Qinée kai aníara íridaqa máa qiní faiqi námu anée qiní diqíqamaqoonnanara misá íridaqa. ²⁶ Anée qiníara ámuqusidana áidimarina qiní faiqi námu naundurái faqa márianifeera qímasee aníara maqee kooroo qímasaida qímannimiaafanausa maqee kafáa kafáa qímannimianaura. Maqee qinée faqa misá naundurái márianinnanara innaaru qídaqa.

Yísuna qumároo ufafa.

(Mataioo 26:47-56; Mareekoo 14:43-50; Ruka 22:47-53)

18 ¹ Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo narí faiqi námu asukunai Yeerusaree máqusaindari nífiqeenoo Kidaroona nóopundu fítaqéenoo dínni afainni saqamakína auqaaná ándanda úmmaqiranaki idooáree qímasee narí faiqi námu faqa óonu marínau. ²⁻³ Óoqai móomoo kari Yísufa Yeerusaree máqusaindari fímaruqoo fiqau. Yudasifa minní fímarunara írimarufa máridanoo Yísuna ueeqáaninafa mi-saqamánara faqa írimarufa miqóo fínoo fee qímasee sundíauqa faqa amaana máqasaa rakísímaria firisuaiqáuqa faqa Yudasifa eendáki nífiqee finau. Misá úriqararause faqa, Farisai ámaana ufa qímarusa faqa níqiqoofaqa sáamu faqaaná indáaiqa asukuna márufaqa qóoma qumároofanoo Yudasifa mi-saqamánaki Yísuna qumáraaqee qímaseenoo nífiqee finau. ⁴ Yísufa aiqáma ainaina naríki kambiqaanínnanara írimarufa márufaqa misá óonuroofanoo Yísufa misá nóorinni aniréenoo iranau. Ínnee yáfasiqanaree randáidee, qufaqa misá qiqau.

⁵Yísuna Nasareetee máqannaanara randáidaqa qufanoo Yísufa qinau. Máa qinée misá márídaqa. Yudasifa Yísuna ueeqáaninafa misáki kíkíqinoo márinau. ⁶Yísufa miqí qímasee naríara kooroomásoonara misá tautúmasee rufíaseeqa nínnaaqianaindari ónurandeeqa maqásaa áqufiqau. ⁷Yísufa kafáa irámmirinoo qinau, ínnée yánaree randáidee qufaqa misá qiqau Yísuna Nasareetee máqannaanara randáidaqa.

⁸Miqí qufanoo Yísufa kafáa qinau dóo qinée kooroo íqa maana misá márídaqa. Ínnée qíníara kai randéaafanoo, máa qíní faiqi námu máriasa minnísaiqaqa fuaqa. ⁹Yísufa narí innaaru qímaru ufafa ánoona kambíqaanifeera mi-ufána qímanniminou. Mifá maaqí qímasee fáasasaa innaaru qinau. Óo qípoo aiqámausa anée qímimarinausa sía misákiqari moó fannoo fúrufarianifeera. Fáasasaa mi-innaarunná qinau dóo maqee miná ánoona kambíqaina misá minnísee qíní kai máraaqee qinau.

¹⁰Simoono moo áuqu Peetooroofa misá sáamu faaqaná qáfamaseenoo dárífoo qímaseenoo mifá narí rákira paipana kísaaqa qumáreenoo amaana máqasaa rakísirana aináinira faiqi áaqamasee ásauku uqannai áaqoo aiqáma atufú áqinau. Mi-ainainira fasiqána áuqu Marakusafa márinau. ¹¹Yísufa miná qáfeenoo Peetooroona qímaminoo qinau. Saa, aneenná paipána narí ánaamuki upeekáa. Qíní qíkoofa mandá námmani náannee qímaqoosa anée qíníara sía náannee fee qídanee. Qinée naanáura.

Yísufa Annasana óorini kíkíqu ufafa.

¹²Yísufa miqí qímasoofaqa Roomma máqanna sundíauqa faqa misá úriqararafa faqa Yuda máqanna firisuaiqáuqa faqa aniréeqa Yísuna qumáreeqa sándannai ásauku rumbásee áfiqeeqa. ¹³Kaiafasana máaqaki quqáqau. Kaiafasafa mi-aukuannái amaana máqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa márinau. Annasafa Kaiafasana áiraamaku miná máaqaki márunaki múnú minakí quqásoofanoo Annasafa ufa indaarú írinau. ¹⁴Óoqai Kaiafasafa naríkai tamummaqaséenoo Yuda máqannaasa qímanniminoo qinau Yuda máqannaasa maasákina moodáa fannoo maasá aiqámausa misá níkiqara kúqinaqa ámiqianauree qinau. Miná máaqaki Yísuna quqásoofanoo Annasafa náaree miná ufa írinau.

Peetooroofa Yísunara sía qinée qáfaiidee qu úfafa. (Mataioo 26:69-70; Mareekoo 14:66-68; Ruka 22:55-57)

¹⁵Misá Yísuna rumbámaree fufanoo Simoono moo áuqu Peetooroofa faqa Yísuna faiqi námukiqari faiqí moó fannoo faqa misá nínnaqiana nífaqee fiqau. ¹⁶Misá Yísuna áfiqee amaana máqasaa aanáiqikirana máaqaki kéeqoofanoo nífaqee ánu fasiqafa amaana máqasaa aanáiqikirana áqoondi márídanoo káqi mi-maaqánaki kéeqanau. Misá Yísuna áfiqee mi-maaqánaki múnuseeqa mi-sandána idukúseeqa

káqi quqásoofanoo márinau. Peetooroofa maqúsai kooqí áfainni áqoosai márinau. Nífaqee ánu fasiqafa kafáa ráudamakinoos kooqísaa rakísimaru manaaqana qímamufanoo kooqí atúasoofanoo Peetooroofa faqa kéeqanau. Kéeqafufanoo máaqa kooqí adeedí óoru márídanoos qáfeemarínau. ¹⁷Maqúsa kóoqísaa rakísiu manaaqafa Peetooroona qáfamaseenoo irámmirinoos qinau. Anée Yísuna áqoondi fee qufanoo Peetooroofa qáoo qímasee sía fee qinau.

¹⁸Suara nárufaqa aináinímaru fasiqausa faqa firisuáiqáúqa faqa Kaiafasana máaqa kooqínni maqúsa sáqanna idárasee fíqu fíqumma idá tóokusíqa márufanoo Peetooroofa misáki óonu kéeqafinoos idá qaaní marínau.

Annasafa Yísuna irámmiru ufafa.

(Mataioo 26:59-66; Mareekoo 14:55-64; Ruka 22:66-71)

¹⁹Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa Annasafa mifá Yísuna faiqi námuara faqa Yísufa faiqí ánaasee qímannimira ufausara faqa mi-ufánarámma Annasafa máaqaki Yísuna irée marínau.

²⁰Yísufa miná ufa iriséenoo maaqí qímasee Annasana qímaminau. Qínée faiqí ánaasee moómoo súqimaruoos kai ufa qímannimimariqia. Suqíra máaqaki fee náaquqara amaana máqaki fee faiqí ánaasee moodáaqoo súqiraqoo fee miqóo kai qinée naamúaqira ufa aiqáma ufa qímannimimariqia. Sía qinée moo úfa kukéeqaranaki qímannimiqiafana. (Ínnée áaqamasee qiní kukéeqaranaki irámaqímaqéemariafanoo.)

²¹Annasa anée nánaree qiní iráidanee. Qiní ufa írimariasaa irámmirinaqa qímamiaqa. Misá qiní ufa óosana íridaqa. ²²Miqí qímasoofanoo poorísa moó fannoo ásaikusamu Yísuna óori árinoo qinau. Anée nánaree amaana máqasaa rakísirana miqí qímasee qímamidanee. ²³⁻²⁴Miqí qímasoofanoo Yísufa qímaminoo qinau. Qinée áaqara ufa moó qánana maaqóo máriasa aiqáma kooroomásee qímannimia. Qinée andeeqára ufa qúnnaara nánaree qiní dáridanee. Miqí qímasoofanoo Annasafa qinau, ínnée maaná kafáa rumbámaree Kaiafasafinnai áfiqee fuaqa. Kaiafasafa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirafa márufaqa mifá máruqoo moo máaqaki minní Yísuna áfiqee fiqau.

Peetooroofa kaifáa Yísunara sía qinée qáfaidee qu úfafa.

(Mataioo 26:71-75; Mareekoo 14:69-72; Ruka 22:58-62)

²⁵Peetooroofa naambeéqai káqi idá qaanímarufanoo faiqí moó fannoo miná irámirinau. Anée Yísuna faiqi námukiqari márianafee kúqaa fee. Miqí qufanoo Peetooroofa sía fee qinau.

²⁶Amaana máqasaa aanáiqikirana aináinira faiqi Peetooroofa Marakusana áaqoo ateejóona miná áti fannoo Peetooroona qáfamaseenoo qímaminau. Fáasai anée saqamaí Yísuna faqa márianaqa aní qáfaunasa.

²⁷Peetooroofa miná iriséenoo kafáa qáoo kai qinau. Qáoo qímasoofanoo kookoorána ufa qinau.

Yísufa Piratoona óorinni kíkiqu ufafa.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Mareekoo 15:1-5; Ruka 23:1-5)

²⁸Kanánaana iqáqoofanoo sáarisufa námufaqa misá Yísuna Kaiafasana máaqakinaana áfiqee Roomma máqanna kiapana máaqaki múnú quqáqau. Yuda máqannaasaa sía kiapana máaqaki kéeqaqau. Dúna iqáqainaqa maasá Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomáqa naannáqoo fée qímasee kíapafa moo máqannaafa márufaqa afaaqasáaqaraa aisóora maasá qífaaqasáa áqufinaqa qífaaqa mandáikinaqa sía naannóo qímasee rufíee sía miná máaqaki kéeqaqau, káqi naambeéqai mádaanai kai máríqau. ²⁹Roomma máqanna kiapafa Piratoofa misá nínrafeenoo ráuda máfufanoo Yísunara irámmirinau. Ínnee nánaree fee qímasaidee maa-fasiqánara ufa qídee.

³⁰Yuda máqannaasa iriséeqa qíqau, mifá sía mandá óosana márainaqau sía máree míní aní ámiaqini.

³¹Miqí qufanoo Piratoofa qímanniminoo qinau, ínnee ínneeqá kai ínneeqa sándufamau miná maramáree fuaqa. Yuda máqannaasa miná iriséeqa qíqau, maasá sándufa fannoo maaqínna fasiqausa kuqánnaruqee qínnoo márídanoo. Aunírira saqarisaa faiqí náríranara ínnee Roomma máqannaasa maasára qáoo qímasaídaqa ínneeqá kai miqí maríafanoo. Minára maasá Yísuna Piratoo anísaa quqáídaqa. ³²Indaarú Yísufa narí kúqíranara narí faiqi námu qímannimuna miná ánoona maqee kambíqeenoo.

³³Piratoofa misá ufa iriséenoo narí kóota maqaki kaifáa kéeqeenoo Yísunara maí úruannee qímasoofanoo Yísufa Piratoona kóota maqaki kéeqafufanoo Piratoofa Yísuna irámmirinau. Kúqaa fee anée Yuda máqannaasa Karaambáiqee márídanee.

³⁴Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Anée aneenná kai fee mi-ufána qídanee moó fannoo aní qímamifanee qídanee.

³⁵Piratoofa minára Yísuna qímaminoo qinau. Anée qiníara Yuda máqanna fee qímaqimidanee. Sía qínee ínnei óosana íridaqa. Aní máqannaasa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa misá kai qiní máaqaki quqásaafana máríananoo. Anée nána mandóosana máraanáqee miqí fee.

³⁶Yísufa qinau, qiní quqúsa sía maa-maqa maaqánasaaqaraa quqúsa márídanoo. Qiní quqúsa maa-maqánasaa márínaqau qiní faiqínámu rákífaqau qiní maréeqeefau idukúqisani. Sía qiní quqúsa maa-maqánasaaqaraafa márídanoo.

³⁷Piratoofa miná iriséenoo kafáa Yísuna irámmirinoos qinau, Kúqaa fee anée karaambáíqa moó márídanee. Yísufa miná irisée maaqí qinau. Anée qíanandee kúqaa qínée Karaambáíqa márídaqa. Kúqaa ánoona ufa

kai qímannimirara qínée maa-maqánasaa kambíqafi márídaqa. Kúqaa ánoona ufara randéemaria fasiqa anaaseesa misá qíní ufa írídaqa.

³⁸Piratoofa miná iriséenoo maaqí qinau, kúqaa ánoona ufa qírafa mifá nánée márídanoo. Miqí qímaseenoo Piraatoofa ráudamakufanoo Yuda máqannaasa náaramasee maaqí qímasee qímanniminau. Maa-fasiqánaki sía árira ainaina moo márifaqa írídaqa.

Piratoofa Yísuna árifandinna úfana eedóo qu úfafa.

(Mataioo 27:15-31; Mareekoo 15:6-20; Ruka 23:13-25)

³⁹⁻⁴⁰Piratoofa káqi qímannimidanoo qinau. Áukuana aukúana Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa faasaana qíní rumbáranaki máriasa áukuana aukúana moodáakai moodáakai karabúsakinaana idukú nímimarunausa márídaqa. Maa-aukuanná Yuda máqanna karaambáiqua idukúnnimianauree qufaqa firaa kari fáaqarumasee qímamiqa qiqau, sía maaná idukúa. Barabasina kái idukúa. Barabasifa faiqí nárinoo rákinoo ímarifa karabúsaki márídanoo. Miná kai idukúa.

(Roomma máqannaasa faiqí nárirana oosana maaqímminoo márinau. Sándá moómoo sáamu átisaa qusí íqoona márufanoo mi-sandána átinni arooqá aandáu amudaani rukámirana raiqáranauqa qusúsee rumbáqoosamuna mi-samúnannai aiqámausa rumbóosa nárimaruna. Misamúna náaree Yísuna ári isoofanoo ínaaqianna Piratoofa narí máaqaki mara quqásee miná ufara iranau.)

19 ¹Piratoofa Yuda máqannaasa ufa irisée Yísuna maréeqee narí sundía níminoo qímanniminau. Ínnee sáamu átisaa sándá qusíranannai afaaqa túrii umooqukámasaaqa qufaqa eedóo qímasee miqóo kai miqíqau. ²Afaaqa túrii qumooqukámaseeqa saatúnanda fooqána aukúseeqa saaeemmá qumáree kukúqamasee Yísuna karaambáiqua qafee fée qímasee afisúamaqaqau. Qafee afisúsee misá saasáakoona árira qamunna sundía qamunna fée qímasee afisúamaqaqau. ³Sundíauqa náriqa sundía qamunna afisúamaqáseeqa aniréeqa ataasá átaasa qímamaqée maaqí qiqau. Yuda máqanna karaambáiqua afeeká anée máriana sía dauní kúqua miqídaqa ataasá átaasa qímariqau. Miqí qímasee misá nísaukusamu óori áriqau.

⁴Misá miqí isoofanoo Piratoofa ráudamakufanoo narí naambeéqai Yuda máqanna moómoo márunnai qumuréenoo qinau. Qínée Yísuna maréeqee inni nífusaa quqánaura. Kúqira ainaina sía moó minakí márifaqa qínée qáfaidaqa. ⁵Miqí qímasoofanoo Yísufa saatúnanda qafee afisírafa saasáakoona árira qámunanda rumbárafa ráudamaki misá nífusaa kíkíqinau. Piratoofa aiqáma náaramasee qímanniminau. Ínnee qáfaaqa. Dóo mi-fasiqáfa márídanoo.

⁶Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararause faqa misá poorísauqa faqa Yísuna qáfamasee firaakarí fáaqariqa qiqau, aunírira

saqarisaa pirímma áruaqee qídaqa moómoo kari qímariqau. Piratoofa miná iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Dóo ínneeqá kai mara máree aunírira saqarisaa pirímmannai áruaqa. Qinée miná qáfaunanoo sía moo númoo minaki márifaqa qáfaidaqa.

⁷Yuda máqannaasa Piratoona ufa iriséeqa maaqí qímasee qímamiqau. Maasá sándufa maaqínna fasiqafa kúquannoo fee qídaqa. Mifá naríara Ánutuna ámaaku fee qímarifa márifaqa miná ákiaqara arusáifanoo kúquannoo.

⁸Piratoofa Yísunara Ánutuna ámaaku máridanoommi qímaseenoo firaaqóo rufíanau. ⁹Mifá kaifáa Yísuna áfiqeenoo narí máaqaki óorureenoo írámmirinau. Anée yáindari ánuna fee qímaseenoo iroofanóo Yísufa sía ufa qímaminau. ¹⁰Piratoofa miná qáfamasee Yísuna kaifáa qímaminoo qinau. Anée sía fee qiní qímaqiminnaree. Firímmannai aunírira saqarisaa árira áanóo qiníndi máridanoo. Aní idukíra áanóo írafa qiníndi máridanoo. Anée sía fee minára íridanee.

¹¹Yísufa miná iriséenoo maaqí qímasee Piratoona qímaminau. Anée qiníara áanóo íannana sía aneennáfau, Ánutufa qinára kai maqee aní ufa ámeemaanai quqáqisáifaqa máridaqa. Qinée minára maaqí qídaqa, qiní qumáreeqee aní ásaukuki quqéemaríasa misá numóo firaafá máridanoo aníndi káqikaafa.

¹²Piratoofa Yísuna ufa iriséenoo firaaqóo miná aunduráki Yísuna idukírafee qímasee írinau. Yuda máqannaasa miná iriséeqa firaaqóo fáaqarumasee qiqau. Anée maa-fasiqána idukínaqa maasá aníara Roomma máqannaa karaambáiqinnai óonureeqa qímamianauna. Faiqí moó fannoo naríaraa karaambáíqee qímarifa Roomma máqannaa karaambáíqa namuqáa máriannoo. ¹³Piratoofa misá ufa iriséenoo Yísuna áfiqee mádaanai ufa írimaru qaindanasaa óoqumarifinoo ufa írimaru qaindana aaqá óoni ausírirafa moómoo máruqoo qumu óoqumarifi ufa írimarinau. Yuda máqannaasa minára Kabatee qímariqau. Maasá ufakíqari óoni padíranee qídaqa.

¹⁴Dúna Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa suqárafa mariannoo. Maqee súani qámbaana márufanoo Piratoofa ufa írira qaindasaa óoqumarifi Yuda máqannaa qímanniminau. Dóo maafá inni karaambáíqa maaqóo máridanoo.

¹⁵Misá irisée fáaqa quqásee kuqáriraree kai qiqau. Aunírira saqarisaa firímmannai áriraree qiqau. Piratoofa miná iriséenoo Yísuna áriraree qusá qímanniminoo qinau. Ínnee kúqaa ínneeqa karaambáíqa aunírira saqarisaa pirímmannai áriraree fee qídee. Míqí qufaqa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa Piratoona ufa irisée fáaqa quqásee qiqau, maa-fasiqáfa sía maasá karaambáíqa máridanoo. Maasá karaambáíqa Roomma máqannaa karaambáíqa moodáa máridanoo miná áuqu Sisaafa.

¹⁶Piratoofa miná iriséenoo Yuda máqannaasa nísaukuki Yísuna quqánau. Ínneeqa máree múnusaifaqa sundíauqa aunírira saqarisaa pirímmannai áruaqa. Miqí qímasoofaqa misá Yísuna máree fiqau.

Misá Yísuna pirímmannai aunírira saqarisaa áru ufafa.

(Mataioo 27:32-44; Mareekoo 15:21-32; Ruka 23:26-43)

¹⁷Yísufa Yeerusaree máqusaindari narí aunírira saqari akumáree fímarinau. ¹⁸Fífiufanoo Eeburu ufakíqari faiqí nkiaqa amudaani fée qímaru amuaqunamusaa Koorookata ámuqunamusaa óoruree aunírira saqari maqái rúmasee minásaa Yísuna mara airísee firímmannai Yísuna narí aunírira saqarisaa áruqapíriqau. Aruséeqa faiqí qaaraqánda mandainaina máraqanuqanda miqandá faqa nári aunírira saqarisaa dínni dínni naruaqapíriqau. Naruséeqa uqéereeqeeqa maqá áamara áuquqoonaki rakíqau. Qaaraqánda dínni dínni Yísuna qámbaanai rakíqau. ¹⁹Piratoofa moo raufíqira saqarisaa ufa ákara rúmeeqeenoo narí rákira fasiqa moó ámufanoo óorureenoo Yísuna ákiaqa aunírira saqarisaa pirímmannai árinau. Miná ákara óosana maaqímminoo márinau.

Maa-fasiqáfa Yísufa Nasareeteendaraafa Yuda máqannaasa karaambáíqa máridanoo.

²⁰Yísuna áru maqa maaqáfa Yeerusaree aaqá adeedí márufafa faiqí ánaasee moómoo miná ákara qáfaida ásaana rímaríqau. Mi-akaráfa Yuda máqannaasa ufa moo áuqu Eeburu ufakíqari faqa Roomma máqannaasa ufa moo áuqu Ratínna ufakíqari faqa Kirisa máqannaasa ufakíqari faqa ákara rinoó márufafa ásaana rímaríqau. ²¹Yuda máqannaa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa mi-akarána ásaana rúmasee Piratoona maqúsai óorureeqa maaqí qímasee áaqara ufa qímamiqau, sáa sía Yuda máqannaa karaambáíqa fee qímasee ákara rua. Káqi narí kai Yuda máqannaasa karaambáíqee qímari fee qímasee ákara ruaqana.

²²Piratoofa irisée maaqí qímasee kaukaataqímasee qímanniminau. Qínée ákara rúnafa dóo sáina mifá kai máriani.

²³⁻²⁴Roomma máqannaa sundía qaara faqa qaara faqa Yísuna aunírira saqarisaa aruséeqa miná qamunna anaqí anaqí íseeqa nimana kái raináqau. Yuda máqannaasa kísaaqa qamunna moodáa afisírana sía áfu aina márufa márufafa káqi uqára foora ámiqimasee áuqirafa márufafa sundíauqa miná qáfeeqa dóo ámiqirafa márifaqa sía anaqí, káqi káatara foora sararamásee úriqarainafa máraani. Miqí qímasoofanoo óoqeenaa tamummaqarausa akara ánoona mi-karí kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa minára maaqí qímaqoofa.

Misá qiní qamunna rainá rainámasee náriara náriara máreefaranoo.

Kísaaqa qamunna moodáa miná sararamásee máreefaranoo.

²⁵ Yísufa aunírira saqarisaa kúqirarifanoo miná aunírira saqari atukaki miná ánoofa faqa narí áuna qiní qínoona faqa moo ánaasee Karoopasana ánaaqa Mariana amaráfa Mariafa faqa moo ánaasee Makadara máqusaindaraa Mariana amaráfa Mariafa faqa minamúsa miqóo kíkíqíqa máríqau. (Qaaramoo ánaasee Máriana amaráusa kíkíqíqa máríqau.) ²⁶ Miríndari Yísufa qáfoofanoo narí Yísuna faiqi námukiqari narí afaaqasáa áqoondi faqa qaaramoo ánaasee miná ánoona amaráusa faqa kíkíqíqa máríqau. Yísufa kúqiraridanoo narí ánoona qáfamaseenoo qímaminoo qinau. Óo qinnaqéefoo maa-fasiqáfa Yoohaneefa aní ámaaku máriannoo qinée kúquananoo anísaa rakísiani.

²⁷ Miqí qímaseenoo Yísufa quándakinoo narí afaaqasáa áqoondi maaqí qímasee qímaminau. Maafá aní ánoofaikinoo márínana qinée kúquanana anée minásaa rakísia. Dóo miqóoqari mi-fasiqáfa Yísuna ánoona áfiqeenoo narí máaqaki soofanoo márínau.

Yísufa kúqu ufafa.

(Mataioo 27:45-56; Mareekoo 15:33-41; Ruka 23:44-49)

²⁸ Yísufa naríara írufanoo aiqáma ainaina dóo maqee ánoonaikufanoo moodáa óoqeenáa ákara nammáriara qímaqoofa mifá kai sía ánoona kambíqaifaqee qímasee minára maaqí qinau.

²⁹⁻³⁰ Qinée nammáriara dídimarifaqee qufanoo miqóo uáinna nammari taqu sundíauqa misá mandá uainna nammari sukáqee marú nammarífa miqóo márúna faiqí moó fannoo eeqaufooqána ateeekásee minakí raaraamásee qisoopa sáqari ásaana undáqiseenoo minásaa rutáqueeqee mara múru Yísuna áfaurusaa mundúsoofanoo qumbifiqia námaseenoo qinau. Dóo qiní aináinirafa taikéenoo qímasee aunírira saqarisaa anuka rooraiqínoo dóo kúquqaraasinau.

Faaqaana atóofeesáqaanda Yísuna aqaasanaki raqúramu ufafa.

³¹ Kuqufufanóo Yuda máqannaasa úriqararausa Piratoofa narí máaqai márunnai óonuree maaqí qímasee qímamiqau. Dúna sabáta náaquqara sabáta máriannoo. Maqee kái aunírira saqarisaa máriasa níku itairísaana dauní kuqufífaqa níkundamásee dúna ámiqimandee sabáta máraanaura. ³² Piratoofa eedóo qufaqa sundíauqa óonureeqa Yísuna aaqá dínni márúnna áiku itairísee moo dínni márúna Yísuna faqa kúquna áiku itairísaqau. ³³ Yísuna áiku itairíanee qímasee qáfoofanoo dóo káaqa kúqinoo márúfaqa sía áiku itairíqau. ³⁴ Sundía moó fannoo faaqaana qumáreenoo Yísuna aqaasanasáa raqúraminai. Raqúru ámufofanoo fidíka faqa nammári faqa minakíqari aniranau. ³⁵ Aniroofanoo mi-ainainná qáfee marúfa minára ákara rinai. Mifá narí ufara kúqaa ánoonee qídanoo ínnée faqa kúqaa ánoonee qiaqéera ákara rinai. Yoohaneefa áfaqanoo nídanoo miqáa máaqaa ímarufanoo qáfeemarínai. (Yoohaneefa

maa-akarána ákara rúmaseenoo narí áuqu sía kooroo íraree qímaseenoo maa-akaránaki naríara Yísuna afaaqasáa aqoondi márídee qínau.)

³⁶ Maa-ainainnáusa Yísuna árunara óoqeenáa ákara ánoonaikianifeera kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa maaqí qímaqoofa márídanoo.

Sía miná ámudaani moó fannoo raqáannoo. Sía uqanna moodáa

raqáannoo. Miqí qímaqoo ufafa ánoonaikufaqa sía miná áiku raqáqau.

³⁷ Óoqeenaa ákara moó maaqímminoo márídanoo.

Faiqí moó fannoo faqaanánai ásauku mundírana raqúramisáinaqa faiqí ánaasee kíkíqamambinaqa qáfeefaranoo.

Mi-ufáfa faqa aunírira saqarisaa kambíqanau.

Yísuna ákundoo ufafa.

(Mataioo 27:57-61; Mareekoo 15:42-47; Ruka 23:50-56)

³⁸ Sundíauqa Yísuna raqúramisoofanoo Yooseefaana amaráfa Arimateea máqusaindaraafa Piratoona máaqai óonureenoo Yísuna irí aunírira saqarisaaqaraanara innaaru qínau. Mi-Yooseefaafá Yísuna ufa írimarufa márídanoo narí aundurái kai iriséenoo sía faiqí nífusaa kooroo ináu, káqi márínav. Yuda máqannaá úriqararausa írifoo qímasee ruffamaree kukéeqakufanoo Yísuna iríara Piratoofunnai naríaraa óonureenoo innaaru qínau. Amanée qíminaqa máree múnú ákundaanáuree qínau. Miqí qufanoo Piratoofa eedóo qímaseenoo aqiqoofanoo Yooseefaafa Yísuna irí aunírira saqarisaaqaraana tatúmareenoo finau. ³⁹ Nikoodeemusafa óoqai indaarú asukunakí Yísuna faqa ufa qíqíufa márídanoo mifá Yooseefaana dadaaqínau. ⁴⁰ Mifá faiqí akunnímaqasaida níkundee marú marasinna moómoo uqanna maraséenoo qamunnasaa adíeeseenoo minánnai Yísuna afaaqa kukúqíqau. Miqandá nári máqannaasa óosana maraséeqa kukúqamasee ákundaqau. ⁴¹ Yísuna áruqoo miná aaqá saqama márínav.

(Yísuna aukuana narí maqannaasa maaqímasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaaga áamara áuquseeqa minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíiseeqa kúqusa minakíaga náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moo kári ákundeeeqa miná afunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía moodáa karífaú níkundee maríqau. Moo kári moo kári níkundee maríqau.)

⁴² Mi-saqamánaki óoni áamara fúka márúnaki sía moó ákundoonaki. Mi-ooni aamaráfa adeedí márúfaqa dúna maasá Yuda máqannaasa sabáta náaquarafa máriannoo qímasee káqi káqi ufaqá Yísuna irí óoni áamaraki múnú ákundaqau.

Yísufa fíndimagee fífufaqa fífau mádikakai qáfoo ufafa.

(Mataioo 28:1-8; Mareekoo 16:1-8; Ruka 24:1-12)

20 ¹ Ákundamasoofaqa máríiqa amaanasáa kanánaana eendái Mariana amaráfa Makadara máqusaindaraafa Yísuna óoni

áamaraki ákundamaqoona qáfaanee qímasee finau. Óonuree qáfoofanoo miná áamaraki ititáqoo oonina firaaná maréeqee káqinni quqáqoofanoo márída qáfanau. ²Máriafa miná qáfamaseenoo anirandéenoo sandéenoo óonureenoo Simoona moo áuqu Peetooroona faqa Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní faqa qímanniminoo qinau. Misá Karaambáiqua irí óoni áamarakinaana mara máree moosáa fífífa. Sía maasá qáfeeqa.

³Yísuna faiqi námukiqari Peetooroofa faqa qinée Yoohaneesa faqa miná iriséeqa qáfaanee qímasee sandáqiafana. ⁴Maaqandá sandáidaqa qinée Yoohaneesa káaqa sandéeqa Yísuna madika kooqinni óonuraqiafana. ⁵Qinée sía kéeqaqiafana káqi óonu márídaqa áamaraki qáfeemaríaana. Miqóo márídaqa Yísuna kukúqamaqoo qámunna miná kai qáfee máríqafana. ⁶Simoona moo áuqu Peetooroofa áidaaqareenoo káqi óonaamarai kéeqanau. Mifá Yísuna kukúqamaqoo qamunna miqóo quqáqoona qáfamaseenoo. ⁷Miná ákiaqa rumbáqoo qámunna uturúqeeqeenoo áaduma kukúameeqee quqáqoofanoo márínau. ⁸Qinée Yoohaneesa Peetooroona ánaaqiana kéeqafi qáfamaseeqa dóo kúqaa fíndifífoo qiqíafana. [⁹Yísufa kúqiranakiqari fíndifuaninna ákaranara sía ámiqimandee íríqiafana. Mána mánammimáriqiafana.] ¹⁰Maaqandá qáfamasee dóo nímaaqa anirandée fiqíafana.

Yísufa Makadara máqannaa ánaasee kooroomámaqoo ufafa.

(Mataioo 28:9-10; Mareekoo 16:9-11)

¹¹⁻¹²Márianana amaráfa Makadara máqusaindaraafa nínaaqiana kafáa óoni áamara kooqinni óonu kikíqinoo márída ikíraqée marínau. Miqídanoo óoni áamaraki kummáramáfi qáfoofanoo qaara qangirooqara éekara qámunna afisíraqanda moó fannoo Yísuna ákiaqa máruqoo óoqufaaqee márufanoo moó fannoo Yísuna áiku máruqoo óoqufaaqee márufanoo nínafanau.

¹³Níndafoofaqa miqandá qiqau. Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidanee. Márianana amaráfa qinau. Misá qiní karaambáiqua mara máraafaqa sía misá quqáqoona írídaqa ikíraqáidaqa.

¹⁴Mariana amaráfa miqí qímaseenoo quándaki qáfoofanoo Yísufa miná ánaaqiannai kikíqinoo márufanoo mifá sía Yísunee qinau. ¹⁵Yísufa maaqí qímasee Márianana amarána qímaminoo qinau, Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidanee, yánaree randáidanee. Márianana amaráfa Yísunara maa-saqamánasaa rakísirafammífoo qímasee qímaminoo qinau, Óo maa-fasiqa anée yái fee irí maanakínaana mara quqéenee. Anée qímaqiminaqa qinée miná maramáree fúa.

¹⁶Yísufa miná iriséenoo miná áuqu rámaseenoo qinau, Mária, qufanoo Mariana amaráfa tautúmna quándaki qáfeenoo Óo ufasáa rakísirafée qinau. Eeburu máqannaasa ufakíqari qinau, Rabooni, maasá ufakíqari ufasáa rakísira fee qinau.

¹⁷Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau, sía qeeqá qíkooffinnai óoru fíqa minára anée sía qiní qífaaqa qumáara. Anée óonuree qiní qíkaqaafasaaqu qímannimia. Qínée qeeqá qíkooffinnai faqa ínni níkooffinnai faqa qeeqá Ánutufinnai faqa ínni Ánutufinnai faqa óoru fídaqa. ¹⁸Márianá amaráfa miná iriséenoo sandée óonureenoo miná faiqi námu maaqí qímisee qímanniminai. Dóo qínée karaambáiqu qáfaunanoo mifá mi-ufána qiní qímaqiminoo.

Yísufa narí faiqi námu kooroománnimaqóo ufafa.

(Mataioo 28:16-20; Mareekoo 16:14-18; Ruka 24:36-49)

¹⁹Mi-faasaanná mi-eendánaki Yísuna faiqi námu maasá moo máaqaki kéeqafuafa Yuda máqannaasa dóo Yísuna áriqa maasá faqa dárifoo qímasee maasá misára rufíasee kooqí ámiqimasee ititásee márufanoo Yísufa tautúmánnimaqeenoo maasá qámbaanai kooroomáfinoo qímanniminoo qinau. Sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁰⁻²¹Miqí qímaseenoo Yísufa narí ásauku áqumusáa pirimma áruna kai fidíka réemaruna uqannífiqeenoo aqaasanasáa faaqaana raqúru ámuna afaaqa ateeqáqoona faqa uqannífiqoofaqa maasá qáfamasee dóo kúqiranakiqari fíndifuananoo fee qímasee káaqamma asasiqáfana Yísufa kafáa qímanniminoo qinau, ínni sía mapáara iqa asooárafa ínniki máriani. Qiní qíkoofa maa-maqánasaa qiní diqíqámaqoosa qínée miqíqíkaí iqa ínnée máaqanna máaqanna qiní ufa qímannimiaqeera ínni faqa níqíqáidaqa. ²²Miqí qímaseenoo Yísufa áidoo maasá fuaqáqimaqaseenoo qinau dóo ínnée náaquqara Ánutuna marauna máraaqa. ²³Ínnée faiqí mandáinaina numoo minínnisaifanoo Ánutufa faqa minínnisaannoo. Sía minínnisaifanoo Ánutufa faqa sía minínnisaannoo.

Yísufa Toomasina kooroomámaqoo ufafa.

²⁴Yísuna faiqi námukiqari Toomasifa mifá qaara qapírafa maqaqoofá márufa moosáa mi-eendánaki máridanoo sía Yísufa tautúmasee maasáki kooroo uná sía mifá qáfanau. ²⁵Maasá Yísuna qáfaafanausa Toomasina qímamiqafiafana maasá Karaambáiqu qáfaunausa máridaqa. Miqí qufanoo Toomasifa qinau, ínnée únna qímariafanoo qínée miná ásaukusaqaraa pirimma áamaraki fidíka réemarinaki áuqama qáfeeqa miná aqaasanasáaqaraana faqa áuqama qáfeeqa kúqaa fee qianúra sía áuqama qáfeeqa únna fée qianúra.

²⁶Mi-amaanáfa áiqaróofanoo moo ámaana eendáki maasá Yísuna faiqi námu faqa Toomasina faqa máaqaki kéeqafi kooqí mundúsee ititásee Yuda máqannaasa maasá dári foo qímasee máriqiafana. Márufanoo Yísufa kafáa maasáki kambíqanau. Aniréenoo qinau, sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁷Miqí qímaseenoo quándaki Toomasina qímaminoo qinau, aneenná ásauku qiní qísauku áqumusáa

maaꝓóo quꝓásee pirímma aamara áuꝓamma qáfa. Aneenná ásauku qiní qíqaasanasáa faqa quꝓásee áuꝓama qáfa, aneenná mapáraairana taikáa, kúqaa fee kai qía.

²⁸Toomasífa miná qáfamaseenoo qinau. Qiní karaambáíq qiní Ánutufa. ²⁹Yísufa kafáa Toomasína qímaminoo qinau. Anée qiní qíqafamaseenana kai qiníara kúqaa fee qídanee. Akaqáusa sía qiní qíqafaidaqa qiní ufara kúqaa fee qífanoo Ánutuna asasírafa misásaa máriannoo.

Maapapiqánaki ákara óosana kooroo qu úfafa.

³⁰Yísufa moómoo firaa ainaina narí faiqi námu nífusaa kooroomásoofaqa sía maa-papiqánasaa ákara ríqa. Akaqána kai ákara ríqa. ³¹Maa-ainainnásara ákara rúmaseeqa ínneeqa Yísunara kúqaa ásauku mundíra fee qímasee Ánutuna ámaaku fee qímasee mí-iríránannai miná áuqunnai ínnee náaru náaru márirana máraaqeera ákara rúmannimaqeeqa.

Yísufa narí faiqi námu qísauku dínni taikásee dínni qaaraqánda marasée misá nífusaa kooroománnimaꝓóo ufafa.

21 ¹Ínaaqiana moo kári Yísufa kooroomámbufaqa maasá miná faiqi námu qáfaqau. Tibeeriasa námmari mándirana áfainni maaqímandee kooroománde qannífiqanau. ²Simoonoo moo áuqu Peetooroofa faqa Toomasífa qaara qapírafa faqa Natanaeerafa Kannaana máqusa Kariree máqa maaqaindaraafa qiní qíkoona Seebeedeena ámaakuqara faqa moodáanaki máriqiafana.

³Márufanoo Simoonoo moo áuqu Peetooroofa naríaraa qinée noodáanna pateeraanáuree qufaqa maasá aní faqa fuanáuree qímasee miná faqa fiqíafana. Maasá miqí qímasee kanúqaki akarámafi nammári qámbaanai óonuree pateeuqá quqásaida uqéerasaida qáfeemarúfanoo iqáqanau. Sía uqanna moodáa noodáanna uqárinau.

⁴⁻⁵Kanánaana súani maqee ururoofanoo Yísufa nammári áfainni kíkíqinoo márufafa maasá sía minára irisée Yísu fee qíqau. Yísufa maasá namméera qímasee qímanniminau, Óo kumaaráuqa noodáanna máraidee qufaqa maasá qíqau, sía uqanna moodáa máraidaqa.

⁶Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau, ínnee nísauku uqannai pateeuqá quqáseeqa noodáanna paqúrifaranoo. Misá miná iriséeqa náriqa firaa pateeuqá nísaukuqannaindari áqusoofanoo noodáanna moómoo minakí qumbíqafufaqa rarisárara anuqímariqiafana. ⁷Yísuna afaaqasáa aqoondi qinée Yoohaneesa Peetooroona qímamiqa qíqíafana Karaambáíqa múqufa maasá qímaqimífa máridanoo. Simoonoo moo áuqu Peetooroofa miná iriséenoo narí qamunna quqáqoona qumáreenoo áranandáuqanna rumbámareenoo nammáriki óoqurama

áqufufanoo immápamamaree Yísufunnai finau. ⁸⁻⁹Maasá Yísuna faiqi námu kanúqaki káqimariaafanausa pateeuqáki noodáanna qumbiqánoo márufafa rarisáqá ániufaqa áfainni aniréeqa. Maasá sía níanai márufafa aambaaka maaqóoqari áqimariana amanasáa márufafa miqóo óonureeqa maasá sípakiqari maqásaa áqufufafa miqóo idáraqoona qáfaafannaqoo idárasee noodáanna suqáida féemu káqi quqáqoofofa qáfaqiafana. ¹⁰Yísufa maasá qímanniminau, noodáanna maqee máree ánianakinaana akaqána máree ániaqa.

¹¹Simoona moo áuqu Peetooroofa sípaki akarámafinoo noodáanna pateeuqá rarisáma maqásaa quqánau. Quqásoofafa maasá noodáanna ásaana rúmasee (153) moómoo uqanna firaafá kai márufanoo sía pateeuqá rakéeinau. ¹²Yísufa maasá narí faiqi námu náaranau, dóo anirée nárana naaqa. Maasá minára yáfee qiannéerusia. Dóo karaambáiqá akooqóo máridanoo qímasee sía iraqau, káqimbiqiafana. ¹³Maasá aniráafananoo Yísufa féemu faqa noodáanna faqa maréeqee níminau.

¹⁴Yísufa kúqiranakiqari fíndifuqooqari qaara kari maasá narí faiqi námu kooroománnimaqanau. Dóo qaaramoókufanoo noodáanna qumbaquíra fáasaanasaa fee qímasee kooroo ináu.

Yísufa Peetooroona faqa ufa qu úfafa.

¹⁵Maasá miqóo námasaafananoo Yísufa Simoona moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinau, Simoona, Yoohaneena amarána ámaaku, anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee ádidanoo fee qiní faiqi námu qiníara nídimarina aní qiníara ádirafa úrinnaaqaranoo fee máridanoo fee. Peetooroofa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau, eéó Karaambáiqá qinée aníara dídidanoo anée minára írimarinanoo. Yísufa iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau, anée qiní faiqi námusaa asumu aandaura foorá naranara foora nímia.

¹⁶Miqí qímaseenoo Yísufa kaifáa Simoona moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinau. Simoona Yoohaneena amarána ámaaku, kúqaa fee anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee ádidanoo fee. Simoona moo áuqu Peetooroofa qinau, Eéó Karaambáiqá aníara dídimarifana anée minára írimariananoo. Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau, anée qiní ufa írimariasasaa sipsípara foora rakísinnimaqaa. ¹⁷Miqí qímasee Yísufa qaaramoókufanoo Peetooroona irámmirinoos qinau, Simoona Yoohaneena amarána ámaaku kúqaa fee anée qiníara áidinoo fee. Peetooroofa Yísufa qaaramoo kári iroonára aundurá rapíkufanoo maaqí qímasee qímaminau, Óo Karaambáiqá anée aiqáma ainainara írimarianafa qinée aníara dídimarinarana anée írimariananoo. Yísufa iriséenoo qinau, anée qiní ufa írimariasasaa naranara foora nímia. ¹⁸Qinée ánoona ufa kai aní qímamidaqa. Anée kumaaráa márídana qamunandá anée

rumbásee aneenná áidiranasaá nímariananoo, kásooqagee anée náuraiqi quqáinanoo faiqí moó fannoo aní ásauku dínni dínni ratútasee rumbásee áfiqee sía fúaqaanai aní ákooqainnannai kúqinnanara áfiqee fúannoo.
¹⁹Yísufa mi-ufánannai Peetooroofa aunírira saqarisaa kúquaninnana Peetooroofa mi-kuqiránaki afaaqa aréenarana Ánutuna ámiannoo. Yísufa Peetooroona qímami taikáseenoo mifá fíndifi fídanoo Peetooroonara dóo anée qiní qínaaqianna ániannee qímasee indaarú Yísufa finau.

Yísufa narí afaaqasáa áqoondi faqa ufa qu úfafa.

²⁰Peetooroofa Yísuna faqa fídanoo quándaki Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní Yoohaneesa qíqafanau. Óoqai Yudasifa ueeqóo eendanaki nárana néemarufanoo Yísuna aaqá márufa ueeqáaninnanara iroo fásiqafa qinée Yoohaneesa mi-fasiqáfa Peetooroona ánaaqiana fímariafananoo.
²¹Peetooroona Yísuna iráidanoo qinau, Óo Karaambáiqi maa-fasiqáfa Yoohaneefa náqifeemásee kúquannoo fee.

²²Yísufa qímaminoo qinau, Peetooroo sía mi-fasiqána aináinirafa aní saikafau maridanoofau, qiníndi márídanoo. Qinée mi-fasiqánara sía dauní kúqua, kásooqagee qinée kafáa qúmuanna aukuana aní paqúrianasuree qíānanóofau miqímimiqini. Peetooroo sía aní saika márídanoo. Aní saika maafá márídanoo. Anée qiní faqa fúannee qídaqa. ²³Yísufa miqí qímasoofaqa miná faiqi námu maaqí qímasee qiní Yoohaneenara narí qímami narí qímami áaqamasee qiqau. Óo mi-fasiqáfa Yoohaneefa sía kúquannoo afeeka fée máriannoo. Yísufa sía minára sía kúquannoo fée qinau. Yísufa maaqí qinau, qinée mi-fasiqánara káqi márínaqa qinée qúmuanna aukuanna qumu paqúriananoofau miqímimiqini misaikána sía aníndi, qiníndi fée qinau.

²⁴Mi-fasiqáfa maa-ainainna ufána qídaqa ákara rímarunausa márídaqa. Maasá miná ufara kúqaa fee qímasee íridaqa.

Maa-papiqánakinaa ákara rafáaqafu ufafa.

²⁵Yísufa kúqaa moómoo ainaina áuqinau, sía maa-akaranákinaana kaifau áuqinau. Maasá sía Yísufa áuqoo ainaina aiqáma ákara ríqa. Papiqa maa-maqa maaqána qumbíqaandoora, óodaa kai ákara ríqa.

YÍSUFÁ NIQIQOO FÁSIQAUSA

**Yísufa narí faiqinámu Yuda
máqasaaqari niqiqoofaqa
dáraanimafufaqa
áuqoo ainainafa.**

1 ¹Óo qiní qífasaafa Teeoofirusafa, Yísufa indaarú narí saika óosana araséeno miqóoqari miná ufa óosana óosana faqa mifá áuqu ainaina faqa Ánutufa maréeqee innaarúnai quqóonara faqa qinée indaarúqaa papiqaki qinée Rukaasa ákara rúmamaqaafanafa márídanoo. Maqee maanáki dínnatinnai fúka akara rúmamaqaidaqa. ²Ánutufa Yísuna maréeqee innaarúnai quqóo kamúqoo mi-indaaruaqa akarána taikáqiafana. Yísufa káqi márídanoo Ánutuna náaquqara máraqunnannai narí rusandeesámumasee mároo fasiqausa naamúaqira ufa óosana óosana qímanniminai. ³Yísufa narí kúqiranakiqari fíndifinoo miqóoqari qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana márídanoo narí faiqi námu máruqoo moómoo kari kooroomámbinoo misá faqa ufa qídanoo Ánutuna innaarúna ququsakinaa máriranara ufa qímannimimarinau. Miqímandeenoo narí kúqiranakiqari fíndifinoo akooqóo máriranara uqannífiqanau. ⁴Mi-fasannái mi-kamúqoo miná faiqi námu miná ufa írimarusa moodáanaki suqúfufanoo Yísufa misá faqa márídanoo maaqí qímasee ufa qímanniminai. Qinée innaarúnai óoru fúanaqa ínnée maa-maqusána Yeerusaree máqusa sía quqásee fifainiaqa káqi maríafa. Qiní qíkoofa moó afeeka nímianinnanara qinée qímannimafannana minára maaqóo kai márída rakísiaqa. ⁵Yoohaneefa nammári rúmannimaqee márifa káqi fifau nammari uqannaki moómoosa rúmannimaqee marína. Ánutufa qúsasaa ánoona ainainaki narí náaquqara andeeqara máraqunnaki ínni rúmannimaqaannoo.

Yísufa innaarúnai óoru fínau.

⁶Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa miná faqa nímarusa misára niqiqoo fásiqausee qímariquau. (Yísufa máru aukuanña Roomma máqanna kaamánna faqa sundíauqa faqa rakísinnimaqee márufanoo Yuda máqannaasa níkooqanau. Náqímásee Roomma máqanna niqiqámásee fee maasá qeeqá rakísianáuree qímariquau.)

Minára Yísuna afaaqasáa aqoondiuqa Yísuna faqa suqúfiqa irámmiriqua qiqau. Óo Karaambáiqua maa-aukuannée yáiree fee anée Roomma máqanna kaamánna aqíqámáseenee Isaraee máqanna maasá nári kaamánna quqéennaree. ⁷Yísufa mi-ufána iriséenoo qímannimino qinau. Óosana óosana ainaina náaru kambíqaaninna aukuanñai sía ínnindifau márídanoo. Qíní qíkoofa narí afeeka rakísirana quqáseenoo, sía ínniara íriaqee qinau. ⁸Maanára kai íriaqee qinau, qíní qíkoona náaquqara andeeqara maraquna fannoo qumurée ínni náakufinaqa ínnée qíní qíqafara fasiqauqa qíníara aqíqamai qímannimímarée fífáranoo Yeerusaree máqusaki máriasa faqa Yudeeaa máqa maaqaki máriasaki faqa Samaria máqa maaqaki máriasaki faqa níanai aqíqama atinnai máriasaki faqa qíní qíqafara fasiqauqa qíníara kooroo ífaranoo. ⁹Yísufa miqí qímaseenoo misá nífusaa miqóoqari Ánutufa kukéeqaranakiqari Yísuna akooqóo uqéerasoofanoo innaarúnai óorufimarufanoo asuru fannoo qumu dukúnimaseenoo misá nífusaa kai qumu áfiqee óoru fínau.

¹⁰Misá miqóokai tatáaqa márufanoo qaara fasiqa éekara qamunna afisíraqanda miqóo misáki dadí fíndifufaqaqára kíkíqiquau. ¹¹Miqandá maaqí qímasee aqíqamausa qímannimiquau. Óo Kariree máqannaasa ínnée nánaree innaarúnai nóori uqéerasee tatáaqa márídee, ínnée fífau miqí maríafanoo. Ánutufa Yísuna maqee ínni nífusaa uqéereeqeenoo innaarúnai múru quqéenoo dóo Yísufa maqee innaarúnai óoru fíndee kai miqíkai ínoo kásooqaqee kafáa qúmuannoo.

Mataiasafa Yudasina amana kambíqanau.

¹²Miqandá miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu quqásee Oorifa áaqanasaaqari Yeerusaree máqusai kafáa óoqu kéeqaqau. Oorifa áaqana sía níanai márídanoo.

(Moodáa kirometera maaqíraqoo márídanoo dínni Qufoórai miqíraqoo Yeerusaree máqusa márídanoo.)

¹³Misá kafáa Yeerusaree máqusaki kéeqafiqa maqee maqee náriqá kai súqimaru maqanaki kéeqaqau. Maarínni sandáaqai rúmmaki suqíqau. Misá núqu Peetooroofa faqa Yoohaneefa faqa narí áfasaafa Yameesafa faqa Peetooroona ákaqa Andurufa faqa Firipifa faqa Toomasifa faqa Baratooroomeeufa faqa Mataioofa faqa Yameesana amaráfa Arafaeusana ámaaku faqa Simoona amaráfa moó misá minára náriqa

kaamánaikiaqeera sandanáinai qímaru fee qímariqau. Mifá faqa moó Yudasina amaráfa faqa mifá Yameesana ámaaku. ¹⁴Minamúsa ánaasee namufaqa Yísuna ánoona Mariana faqa Yísuna ákaqaafasáa namufaqa maqee maqee suqúfida moodáa naundurasáa fidaqa innaaru qímarusa máriqau.

¹⁵Qaaramoo fáasaana áiqaróofaqa Yísuna ufa írimarusa suqúfufaqa ufa suqírara qiqau. Misá nísanarirafa maaqínoo máridanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée fasiqa níku nísauku taikásee fasiqa ánaasee súqimaríqau. Misá súqimarufanoo Peetooroofa misákiqari fíndifínoo maaqí qímasee qímannimínoo. ¹⁶Óo qíní qiqoónausa. Óoqeenaa ákara ánoona maasáki dóo ánoonaikínoo Yudasifa sundía maréeqeenoo soofaqa Yísuna árunara ánoonaikínoo. Óoqai náaquqara andeeqara maraquna fannoo Dafidina qímamifanoo Yudasinara ákara rúmaqoofa dóo maqee miná ánoona maasáki kambíqeenoo. ¹⁷Yísufa Yudasina rusandeesámumandee maasá faqa aináinianifeera maréeqee maasáki quqásoofanoo márínoo.

[¹⁸Yudasifa Yísuna qumáraseenoo Yuda máqannaasa nísaukuki quqásoofaqa misá miná ákiaqara feefaurú ámiqau. Ámufanoo mifá mi-feefaurúna mara máreenoo moo máqa feefaurúmandeenoo miqóo sáamurufanoo ámuuqu radíqufanoo árana kukupámafufanoo kúqínoo. ¹⁹Yeerusaree máqannaasa minára iriséeqa mi-maqánara fidíka máqa máaqee qídaqa. Yeerusaree máqannaasa nári ufakíqari mi-maqánara Akeeradama fée qídaqa.] ²⁰Dafidifa narí idí papiqaki maaqí qímasee Yudasinara óoqai Yudasifa sía kambíqooqoo maaqí qímasee ákara rínoo.

Miná maqa máqa káqi maríannoo

Moó fannoo sía amana minakí márinnaranoo.

Kafáa Dafidifa moosáa maaqí qímasee Yudasinara ákara rínoo.

Moó fannoo miná amanasáa fíndifínafa miná ámaaqqa maqafí máríannoo.

²¹⁻²²Peetooroofa Dafidina óoqeenaa ufa kíkíqa úsuseenoo maaqí qímasee narí aqoónausa miqóo suqíqa márusa qímannimidanoo qínoo. Maasáki qísaukuqara taikásee qíku nooqu qaara marasée máriafanausa márídaqa. Yudasifa dóo kúqínoo moó fannoo miná ámaaqaki kambíqaa. Sía kai fífau fasiqa fannoo miqíannoo. Óoqai óosanaree Yoohanee nammári nímimarufa márúnaki máru fasiqafa miqóoqari Yísuna faqa maasá faqa fífiufanoo Karaambáíqa Yísufa innaarúnai óoru fúna írufa miná qáfoo fasiqafá kai Yudasina ámaaqaki kambíqaannoo. ²³Peetooroofa miqí qímasoofaqa misá qaara fasiqa útaaqau. Miqandá núqu Yooseefaana amaráfa faqa Matiasafa faqa Yooseefaana amaráfa moo áuqu Barasabasifa kafáa moo áuqu Yustusafa márínoo. ²⁴⁻²⁵Miqóo súqimarusa miqandá núqurama quqáseeqa minée máraanau maanée máraanau qídaqa Ánutunara maaqí qímasee innaaru qímariqau. Óo

Karaambáiqu Yudasifa aní ufa írimariasaki máriifa dóo narí mandá nammari námaseenoo narí sánda árinoo máridanoo. Óo Karaambáiqu maasá qaaraqánda maréeqee quqáseeqa, anée miqandákinaana yáfasiqa fee aní ádidanoo fee Yudasina áikuki kambíqaannoo fee. Anée aiqáma fasiqa naundurái írimarianafa minára maasá uqaqífiqa. ²⁶ Miqí qímasee innaaru qímaseeqa masísa quandéera foora ufanóo Matiasana uqannífiqanau. Uqannífiqasoofaqa Matiasana maréeqee Yudasina áikukina mara quqáqau.

Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna qumurée náakinau.

2 (Óoqai Sinái áaqanasaa Ánutufa Mooseena aamúa qímaqoo suqírafa márínau. Yuda máqannaasa faqa Yuda máqannaa ánaamuruki óonu márusa faqa áukuana aukúana mi-fasannái suqíra qóomaqammándaída Yeerusareenni suqú maree ururée néemariqau. Misá mi-qoomaqánara aiqú quqára qoomaqa fee qiqau. Ánutufa narí sándufa Sinái áaqanasaa Mooseena ámu úfanara faqa mi-qoomaqána sakasée námaseeqa nári ufakíqari Peendeekoosee qímaríqau.)

¹ Yísufa innaarúnai óorufu kamuqoo miná faiqi námu moómoo Peendeekoosa qóomaqira fáasaanasaa misá aiqáma Yeerusaree máqusai moodáa máaqaki náriqá kai kéeqafimáriqau. ² Márufanoo káqi káqi ufanóo innaarúnaindari firaa ufai úqidanoora foora qumuréenoo mi-maqánaki qumbiqá áqinau. ³ Úqimarufanoo idáuru miqírafa qumuréenoo rainá rainámaki aiqámausa níkiaaqa áqufufaqa qáfaqau. ⁴ Idáuru miqírafa Yísuna ufa íri marúsasaa áqufufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna náakufufaqa naundurá qumbiqánoo márínau. Qumbiqáfinoo Ánutuna maraquna fannoo ánoonaikufaqa moo máqannaa ufa nári sía írimaru ufausa qímaríqau.

⁵ Mi-fasannái Yuda máqannaasa káaqa Ánutunara rímarusa ánaamurunni dáraaníqa máriusa óonurandee aniréeqa Yeerusaree máqusai qoomáqa suqánarara qúsimaríqau. ⁶ Yeerusareenni súqimarusa úfai úqira ufa iriséeqa moómoosa Yísuna faiqi námu máruqoo suqíqa máriqau. Ánaamurukiqari ani márusa Yísuna faiqi námu ufa iriséeqa akasáa qeeqá maqannaa ufa qídee qímasoofanoo náaquqanau. ⁷ Náaququofaqa randéeqa narí qímami narí qímami qiqau, Máa ufa qímaria fasiqausa Kariree máqannaasa kai márídaqa. ⁸ Misá maasá ufakíqari andeeqásee kai qída qiafaqa írídaqa. Náqi fee mándee maasá ufa írídee, sía maasá maqúsai máriaasa maasá ufaúqá qídaqa. Maasá moómoo maqa maaqaindari ánunausa márídaqa. ⁹ Maasá akaqáusa Paratia máqusaindari ánunausa.

Akaqáusa Meedia máqa maaqaindari ánunausa.

Akaqáusa Eeramma máqa maaqaindari ánunausa.

Akaqáusa Meesopootamia máqa maaqaindari ánunausa.

Akaqáusa Yudeeaa máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Kapadoosia máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Poontiusa máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Asia máqa maaqaindari ánunauusa.

¹⁰ Akaqáusa Firikia máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Pamafiria máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Isipa máqusaindari faqa,

Ribia máqa maaqa Sireenee aaqá máriasakiqari faqa ániqa.

Akaqáusa Roomma máqusaindari ánunauusa.

¹¹ Yuda máqannaasa faqa ánaamuru Yuda amaana ufa írimariasa faqa ánunauusa.

Akaqáusa Kareetee máqa maaqaindari ánunauusa.

Akaqáusa Arabia máqa maaqaindari ániqa.

Maasá moómoo maqúsaindari dáadu dáadu ufa qímarunauusa ani márídaqa nári ufakíqari andeeqásee qiafaqa írídaqa. Misá Ánutuna firaa ainaina áuqunara qiafaqa írídaqa. ¹² Misá aiqáma náaquqeenoo naundurá dapíkufafa narí qímami narí qímami qiqau. Maaná nána oosanee kambíqaidanoo maaqídanoo fee. Maasá miná óosanara randáídaqa.

¹³ Akaqáusa Yísuna faiqinámuara naakada qiqau. Maa-fasiqáusa nammári moómoo néeneesee fúrufarida fifau faafau aiqáma máqanna ufa qídaqa sía misá ufa íriaqa.

Peetooroofa fíndifinoo ámiqimasee aiqámausa qímanniminau.

¹⁴ Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna faiqi námusaimbaqa qísaukuqara taikásee qíku nooqu qaara marasée qírausasaimbaqa fíndifufanoo firaaqóo namméera qímasee maaqí qímasee suqíqa marúsa qímanniminau. Qíní máqanna Yuda máqannaasa ínnée aiqáma Yeerusareenni ani máriasa qíní ufa íriaqa. Qínée maqee qímannimianaqa ámiqimandee íriaqa. ¹⁵ Maa-fasiqáusa sía nammárfau námasee fúrufaridau. Ínnée qáfaaqa kanánaana márídanoo súani maqee ururáidanoo. Minára sía amana nammárfau námaqaqee miqídafau ia.

¹⁶ Maa-amiqira fuka ainaináfa kambíqaina Ánutuna tamummáqara fasiqa Yooeerafa óoqai ákara rúmaqoofa miná ánoona dóo maqee ínni nífusaa kambíqeenoo. Yooeerafa maaqí qímasee óoqai ákara rúmaqoofa.

¹⁷ Ánutufa qinau, Taikáinna fáasaana maa-ainainná quqánaura.

Qínée qeeqá maraquna faiqí aiqámausa nifaqaí nammáriara foora téeqimannimaqaanaura.

Mi-afeekánannai ínni faiqinámu níraamuqmaaka náaru kambíqaaninna ainainara maqee qímasainanoo náaru kambíqaannoo.

Ínni kumaaráuqa faqa qainá ánoona qainá qáfeefaranoo.

Faiqí asooqá náuraasa qainá misá nífunni áreefaranoo.

- 18 Mi-fasannái qinée Ánutusa káiqeesa aináinímariasa faiqí
faqa ánaaseeuqa faqa nifaaqasáa qiní maraquana adíama
nímaqasaanaqa misá tamummáqeeefaranoo.
- 19 Qinée mirínni innaarúnai moo áinaina óosana óosana
uqannífiqasaanaqa maqásaaqari qáfeefaranoo.
Maa-maqánasaa moo náaquqara firaa ainaina áuqusaanaqa
qáfamasee qiní afeeka óosana qáfeefaranoo.
Fidíka faqa idá faqa idá múná firaaná faqa máriannoo.
- 20 Asukuna fannoo súani afu áruannoo.
Fidíka andandirafa quqoona ititáannoo.
Karaambáíqa firaa kaaqa qara faasaana radíqisee qumuráannee
qínna kamuqoo maa-ainainnáusa kambíqaannoo.
- 21 Mi-fasannái yáfa yáfee Karaambáíqa áuquara fifímasee áarée
maríasa misá kai Karaambáíqa asumu máreefaranoo.
Yooerafa mi-ufáusa ákara rúmaqoofa máridanoo.
- 22 Peetooroofa Yooerana ufa qímannimiseenoo maaqí qímasee
aiqámausa suqíqa marúsa qímanniminai. Ínnee Isaraee máqannaa
fasiquaqa aiqáma qiní ufa íriafa. Ánutufa Yísuna Nasareetee máqannaana
narí ásauku mundírana ínni nífusaa útaaqamáqoofa máridanoo. Ánutufa
dadaaqufanoo Yísufa faiqí ínni qámbaanai máridanoo ínni nífusaa
afeeka ainaina faqa náaquqara ainaina faqa uqannífiqara ainainauqa
faqa áuqusoofanoo minánnai ínnee Yísunara innaarúnaindáraa fee
qiaqéera uqannífiqanau. ²³ Ánutufa fáasai iriqaraasamáseenoo narí
ámaaku maqásaa máriasa nísaukuki quqásanaqa misá miná árifaranoo
fee qímaseenoo misá miqímmasee maaqímmasee áruaqee qímasee
narí qímiriqoomáu kai fuaqéera qímaseenoo ínni nísaukuki Yísuna
quqásooafaq sía írirai mífá aamúa qímaqoomáu kai fídaq miná mara
máree kuqámmariqau. Ínnee miná qumáree mandá óosana máree marú
fasiqua nimisoofaqa misá qumáreeqa aunírira saqarisaa pirímmannai
arusoofanoo kúqinai. ²⁴⁻²⁵ Kuqufufanóo Ánutufa sía minnísanau,
kúqiranakinaana uqéera quqánau, kúqira aupuraranakinaana
rakéemaseenoo uqéera quqánau. Kúqirana úriqararafa márúnara kúqirafa
sía ámiqimasee amana kísaaqasaa qumáraannoo Dafidífa minára maaqí
qímasee ákara rúmasoofanoo máridanoo.
- Karaambáíqa qiní qífusaa faasaambáasaana márufafa qáfeemariqia.
Mífá qiní daaqá qiní qísauku uqannai márínara sía qinée rufíanaura.
- 26 Qinée minára írunanoo qiní ufa asasírafa kai máridanoo qeeqá
daunduráki asasírafa qumbiqánnoo máridanoo.
Qiní qifaaqa faqa sía mapáraa íannoo, Karaambáíqa áfeesidanoo
asasiannoo.
- 27 Anée sía qiní qimana kúqiranaki minníqiseennara qifaaqa quqáidaqa
sía mapáraa ianáura.

Aneenná náaquqara andeeqara fasiqa afaaqa madikakí ákundamasainana anée qáoo qínanoo miná amaqí sía putaa íannoo.

²⁸ Anée káqi márira aana dóo uqaqífiqeenrananoo.

Anée qíní faqa máriranannai qíní daundurái asasírana qumbíqa qíminnaranoo.

²⁹ Peetooroofa Dafidina ufa qímannimiseenoo maaqí qímasee narí qímanniminau. Óo qíní qiqoónausa íriaqa. Dafidifa sía naríarau ákara rinau, narí áti Yísunara ákara rinau. Dafidifa maasá qikeekú qikaakú márifaqa minára ínnée ámiqimasee íridaqa maríanara qífaaqa quqásee ámiqimasee maaqí qímasee qímannimianaura. Dafidifa kuqufufaqa ákundaqau. Miná madika káqi márídanoo maasá faqa. ³⁰ Dafidifa Ánutuna tamummáqara fasiqa márufa márínau. Ánutufa maaqí qíma afeekaikámandee qímaminau. Qínée Ánutusa, anátikiqari kásooqaqee moo ámiananoo Karaambáiquaikianoo, aní aanna réenoo karaambáiquaikianoo. ³¹ Dafidifa Ánutufa kásooqaqee áuquaninna ainainara iriséenoo naráti ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifuaninnanara maaqí qímasee ákara rinau.

Ánutufa sía suqírausa máríanaki minnínisaannoo.

Sía miná amaqí putaa íannoo.

³² Ánutufa Dafidina ufamáu máa Yísuna kúqiranakinaana fíndifumásaifaqa maasá maqee ínni nífusaa kíkíqimariasas miná qáfeemarúsa márídaqa. ³³ Ánutufa Yísuna uqéereeqeenoo narí aaqá ásauku uqannai quqáseenoo narí náaquqara maraquna óoqai útaqa ámamaqoona Yísuna ámifanoo mífá kafáa quándakinoo maasá adíama qímaqaifaqa máa maqee kambíqeemari ainaina ínnisaimbaqa qáfáidaqa. ³⁴ Dafidifa sía innaarúnai óoru fínau narí áti Yísufa óoru fúnara maaqí qímasee ákara rinoo qínau.

Ánutufa qíní Karaambáiqua qíní atiara maaqí qímasee qímaminoo

qínau. ³⁵ Anée qíní daaqá óoqu marífínaqa qínée aní namuqáa maréeqee aní áramandunnai quqásaanana anée rafáaqafusaa.

³⁶ Minára ínnée aqáma Isaraee máqannaasa maa-ainainnára aqáma ámiqimasee íriaqeera qídaqa. Máa Yísuna ínnée aunírira saqarisaa áruna Ánutufa miná kai maréeqeenoo Karaambáiqua ásauku mundíranai kámandaifanoo márídanoo.

³⁷ Miqóo suqúfi máríasas aqámausaa mi-ufána iriséeqa Óo maasá firaaqóo áaqeeqa qímasoofanoo naundurá dapíkufaqa Peetooroona faqa Yísuna faiqi námu faqa irámmiriqa qiqau. Óo qiqoónausa náqi fee maasá íanáuree. ³⁸ Peetooroofa iriséenoo qímanniminoo qínau. Ínni aqámausaa uqanna ínnéeqa mandáinaina nímeesa uqusée Yísuna ásauku mundíranaki kéeqafiqa nammári rúmannimaqaaqa. Miqí mándaifanoo Ánutufa ínni mandáinainara minnínisaannoo narí náaquqara andeeqara

maraquna ínni nímiannoo. Sía feefaurú qírafa káqi nímirafa márídanoo.
³⁹Ánutuna óoqai qíma afeekaikamáqoonara narí maraquna ínni faqa ínni níku nísaukuara faqa ánaamuru máriasa faqa aiqáma Ánutufa náarainaqa ániannee qínausa faqa narí maraquna nímiannuroo qínau.

⁴⁰Peetooroofa mi-ufáusa faqa ufa óosana óosana ufa faqa miqóo súqimarusa aaquqímánnimaqaidanoo qímannimínau. Máa maqee máriasa mandóosanara nárirara qúmuannoo ínni faqa náruani rufiasee Yísuna saqárikaqa. ⁴¹Miqí qímasoofaqa mi-suanínasaakai faiqí ánaasee moómoosa Peetooroona ufara kúqaa ánoonee qímasee Yísunaindi kámambi nammári máraqau. Qaaramoo tauséenna fasiqa ánaasee mi-suanínasaa kai nammári marasée Yísuna faiqi námuki atooqáqau. ⁴²Miqóo miqímánde nammári mároosa Yísuna afaaqasáa indaarúqaa faiqi námu ufa maqee maqee irisée mi-maú fímaríqau. Misá maqee maqee Yísuna faiqi námu faqa moodáanaki kámambi márídaqa moodáa maqaki náriqa nárana suqáqoona námaseeqa Yísuna áafaqa námaseeqa ráudamaki firaa amaana máqaki kéeqa fídaqa Ánutunara innaaru qímaríqau.

Yísuna faiqi námu ámiqímasee moodáanaki máríranara qímaríqau.

⁴³Yísuna afaaqasáa faiqi námu moo núqu Yísufa niqiqoo fásíqausee qímaríqau. Ánutufa Yísufa niqiqoo fásíqausannai sía amana faiqí áuqaaqaa ira ainaina náaquqara ainaina áuqusoofaqa faiqí ánaasee qáfamasee Ánutuna afeekara firaa ainainée qímaseeqa náaquqanau. ⁴⁴Yísuna ufa írimarusa aiqámausa faasaambáasaana moodáanaki márída áqoondikai máríqau. Misá miqídaqa nári qumíasana narí ámi narí ámi ímaríqau. ⁴⁵Misá maqá faqa nári aináina óosana óosana faqa mootínai nimisée feefaurú marasée náriki faiqí akaqáusa aináina síaisa márusa misá sárau ímaru ainaina dóo nímmímaríqau. ⁴⁶⁻⁴⁷Faasaambáasaana Yeerusaree náaquqara ámaana máqaki kéeqafida innaaru qímaríqau. Nári máaqakiaqa faqa maqee maqee suqúfida nárana néemímaríqau. Misá áfaaramasee nárana náida nimisée moodáanaki suqúsee náidaqa Ánutunara asasídaqa dúfi dúfi qídaqa aiqáma faiqí ánaasee ámiqi ámiqímánnimaqaranara irisée asasímaríqau. Maqee maqee faiqí ánaasee akaqáusa misá faqa Yísunara kúqaa ánoonee qímariasa Ánutufa qumeé misá maréeqee óoqeenaasa faqa moodáanaki kámannimaqaidanoo.

Peetooroosa Yoohaneesa áiku mandáikirana andeeqáisaqau.

3 ¹Misá miqí márufanoo moo fáasaana Peetooroosa Yoohaneesa Yeerusaree náaquqara amaana maqaki innaaru qírara óoru fíqau. Yeerusaree máqannaasa eenéemarufaqa amaana máqaki kéeqafi innaaru qímaríqau. ²Peetooroosa Yoohaneesa eenéemaru innaaru qíraree qímasee kooqíki óoru kéeqafi faiqí moó qáfaqau. Óoqai

maqasoonákiqari áiku mandáikirafa sía aináinirana amana márufafa narátuqa aindúsumaraidaqa maqee maqee amaana máqa kooqíki quqásee márufanoo miqóo márídanoo munnimmara innaaru qímarufafa akaqáusa moodáa moodáa ámimariqau. Qimudáoo qusá qaaraqánda amisoofoano minánnai náranaina feefaurúmma néemarinau. Amaana máqa kóoquqa moómoo márínau. Núqufaqa kóoquqa máriqau. Mi-fasiqána quqée marú kooqinara ámiqira kooqí fee qímariqau. ³Mi-aiku mandaikiráfa mi-amiqira kooqínaki óoqu marifufanoo Peetooroosa Yoohaneesa minakí kéeqafufanoo mi-fasiqáfa miqandára munnimmara qímiaqee qínau. ⁴⁻⁵Innaaru qufaqa miqandá mi-fasiqána óoriki qáfamaseeqa Peetooroofa qínau. Anée maaqandá dóoriki qíqafaa qufanoo mifá aináina qímidaqiaafo qímaseenoo miqandá nóoriki nín Dafanau. ⁶Nín Dafamásoofano Peetooroofa kafáa qímaminoo qínau. Sía qinée munnimma márísa márídaqa. Qinée moodáa ainaina márísa miná kai aní ámianaura. Yísufa ásauku mundírafa Nasaretee máqusaindaraafa qíní qímuna miná aní ámidaqa miná áuqusaa aní qímamidaqa anée fíndimeeqee fúa.

⁷Peetooroofa miqí qídanoo mi-fasiqána ásauku uqannai ásauku qumáreenoo dadaaqufanoo aqee uqanna miná áiku faqa miná áiku aummeena faqa afeekaíkfufanoo rútaqino fíndifumakufanoo óonuree anirée inau. ⁸Miqímakufano Peetooroosa Yoohaneesa faqa amaana máqaki kéeqaidanoo Ánutunara susúqira idi ráidanoo rafúsaki rafúsaki ídanoo nídanoo kéeqemárinau.

⁹⁻¹⁰Faiqí ánaasee miqóo moómoosa máriusa mi-fasiqána qáfamaseeqa miná nírana faqa Ánutunara susúqira idi rárana faqa qáfamaseeqa qíqau, Óo ámiqira kooqíki óoqufaaqee munnimmara innaaru qímari fasiqafa dóo fíndifino ámiqimasee nídanoo. Miqí qímasee taútufanoo náaquqoofa miná andeeqára oosanara randáqau.

Peetooroofa mi-fasiqána andeeqaisóo oosanara qímanniminau.

¹¹Mi-fasiqáfa Yoohaneesa Peetooroosa firaqóo dúfi dúfi qímaseenoo miqandá qumáreenoo miqandá faqa máaqa tidá átimau Sooroomoonaindi fee qímaru maqana átimau ákaraqau. Faiqí ánaasee moómoosa miná qáfamasee sandéeqa óonu mi-atimaú rafúsu uqárumasee miná qáfeemarúfanoo náaquqanau.

¹²Peetooroofa moómoosa nín Dafamásee maaqí qímasee qímanniminau. Isaraee máqannaa fasiqauqa. Ínnee maa-ainainná qáfamasee nánaree tautíqa maasá tatáqadee. Ínnee maasára náriqa afeekannái fee náriqa andeeqáranannai fee maa-fasiqána fíndifumaseeaafoo qídee. Óo sía uqanna. ¹³⁻¹⁶Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutufa maasá qikeekú qikaakú Ánutufa maa-fasiqána uqéereeqeenoo narí áfaaqa aréenarana narí aináinira faiqi Yísuna ámífa márídanoo.

Ínnee miná maréeqee maasá faiqí firaasá nímufaqa misá maréeqee Piratoona ámuafaqa ínnee miqóo áruaqee qiqau. Piratoofa idukíraree quafaqa ínnee afeekaikámasee áruaqee qiqau. Yísufa mifá áaduma ámiqimandee andeqárafa uqanna márufaqa ínnee faiqí nárimarunara Piratoonara idukú qimiséenana Yísunara káqi kúquaniffee qusá. Ínnee miqí qímasee asumu márira óosana faqaana arusaqau. Ánutufa miná kúqíranakinaana uqéera quqásoona maasá qáfeemarúnausa márídaqa. Máa Yísuna áuqu afeeka fannóo kai maa-fasiqána afeeka ámifanoo fíndifinoo nídanoo. Ínnee maqee qáfeemaria ainaina Yísuna áuqu faqa narí áuqusaa írirana rusíranannai faqa kambíqeenoo. Yísunasaa írirana rusíranannai maa-fasiqána andeqásaisanoo aiqámausa nífusaa fíndimeeqee nídanoo.

¹⁷Qiní qiqoónausa ínnee faqa ínnei faiqí firaasá faqa sía írirana íríqa Yísuna áríqau. ¹⁸Óoqai uqanna Ánutufa narí tamummáqara fasiqauqa ufannái narí ásauku mundíranara kásooqaqee aupúraannoo fee qímaqoona dóo ínnei nísaukuki quqásoofaqa miná ufa ánoonaiqíqa Yísuna áríqau. ¹⁹⁻²⁰Ínnee minára irisée ínneeqa mandáinainara nímeesquusee Ánutufinnai nóori ubeekáifanoo ínnei mandáinaina numoo rukánnisainaqa innaarúnaindaraa asooárana Karaambáíqa áfusaaqaraana ínnei nímiannoo. Óoqai Ánutufa ínniara iriséenoo narí ásauku mundírana Yísuna máreenoo kaifáa kásooqaqee ínnee iannai aqíqáinanoo qúmuannoo. ²¹Mifá Yísufa ásauku mundírafa káqi innaarúnai máriannoo. Kásooqaqee Ánutufa aiqáma ainaina fúka kambíqaaninna aukuannei mi-kamúqoo Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqai qímaqoomáu kai ásauku mundírafa kafáa qúmuannoo. ²²Óoqai Mooseefa maaqí qímasee qímaqoofa márídanoo.

Karaambáíqa ínnei Ánutufa ínnei tamummáqara fasiqa moó nímiannoo. Qiní Mooseesa daanna réenoo ínnikiqari kai moó fannoo kambíqaannoo. Kambíqainaqa ínnee miná ufara eedóo kai qíqa. ²³Ínnikiqari moó fannoo sía mi-tamummaqara fasiqána ufa írífanoo faiqí ánaaseekinaana qumáree káqinni quqásee miqóo kuqáruannoo.

Peetooroofa Mooseena ufa miqí qímannimiseenoo naríara quandáfinoo maaqí qinau. ²⁴Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa moómoo márufaqa náaru kambíqaaninna ainainara tamummaqasée ákara ríqau. Misakínaana moo támummaqara fasiqa Samueerafa faqa márufanoo, narí faqa naránaaqiana kambíqoosa faqa moodáa kari ufa qunánnai máa maqee kambíqeemari ainainara kooroo inau. ²⁵Ánutufa narí tamummáqaranauqannai maasá qikeekú qikaakú qíma afeekaikírana óosana óosana nimiqoofa márídanoo. Sía misára kaifau quqánau. Maasá faqa náida qímidanoo. Ánutufa maaqí qímaseenoo Abarahaamánasaa qíma afeekaikínoo qinau.

Aní áiku ásauku misánnai maa-maqa maaqánaki

maamaqánasaaqaraasa misánnai ámiqi ámiqimánnisaanaura.

²⁶ Miqí qímasee Ánutufa Abarahaamana faqa qímafeekaíkunara írinoo narí aináinira faiqi Yísuna mara máreenoo ínni maqanníminau. Aiqáma maqásaaqaraasakina ínniki náaree quqásee ínneeqa mandáinaina nímeesuqaqeera ámiqi ámiqirana faqa nímianifeera.

Peetooroosa Yoohaneesa Kansóorauqa nífusaa

kíkiqamáfufafa mi-ufánara irámmiriquau.

4 ¹Peetooroosa Yoohaneesa faiqí ánaasee miqí qímasee Sooroomoona tidá átinni firaa amaana maqaki máruna qímannimimarufafa amaana máqasaa aanáiqikiraua faqa amaana máqa poorísauqa faqa Sadikai ámaana ufa írimarusa faqa aniréeqa írimariqau. ²⁻³Peetooroosa Yoohaneesa Yísufa kúqiranakiqari fíndifunara faqa faiqí ánaasee faqa fíndififandínnanara faqa ámiqimasee faiqí ánaasee qímannimimarufafa Yuda máqannaa rakísiraua anirée iriséeqa tautúmaseeqa qiqau, faiqí ánaasee Yísuna kúqiranakiqari fíndifunara iriséeqa maasá dári foora qímaseeqa áanoomasee Peetooroosa Yoohaneesa ruúmbeegee karabúsa maqaki quqáqau. Eenéemarufafa dóo súani átisaa márufanoo dúna ufa írianee qímasee maréegee karafúsaki quqáqau. ⁴Faiqí ánaasee moómoosa sía rakísiraua ufara eedóo qiqau. Peetooroona ufa iriséeqa moómoosa uqanna Yísunasaa írirana rusísoosa minásaa atooqáqau. Faifa tauséenna núkudara foora ira fasiqa ánaasee mi-karí minásaa atooqáqau.

⁵Faiqée iqáqoo kanánaana Isaraee máqannaa faiqí úriqararaua faqa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yeerusaree máqusaki ufa súqimaru maqanaki súqimariqau. ⁶Annasafa aanáiqikiraua úriqararafa faqa Kaiafasafa faqa Annasana áiku ásauku faqa indaarúqaa Yoohaneena amarána faqa Areekasandeerafa faqa misá aiqáma Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa miqóo súqimariqau. ⁷Misá miqandá Yísufa niqiqoo fásiqaqanda karafúsakinaana maréegee nári nóorinni quqáqoofafa áanóo ímasee irámmiridaqa qiqau. Ínneeqara náqi mándaafanoo fee áiku mandáikirafa fíndifinoo fee. Nána afeekannái fee miqí fee, yá fasiqana úfa fee íri fee maaqí fee.

⁸Peetooroofa náaquqara maraquana minakí qumbíqafunara fíndifinoo paasóosamandee maaqí qímasee misá qímanniminau. Óo maa-fasiqáusa faiqí firaasá faqa rakísiraua faqa qíní ufa íriaqa. ⁹Ínnee maasá áiku mandáikirana dadaaqí fíndifumásaunnanara ínnee mináree maasá iraídee. ¹⁰Ínnee faqa Isaraee máqannaasa aiqáma írifaqa miná óosana qímannimianauna. Maa-fasiqáfa kísaaqasaa áiku mandáikinoo márufa márifaqa maqee ámiqirafa ínni nífusaa kikíqinoo máridanoo. Yísufa Ánutuna ásauku mundírafa Nasareeteendáraa fasiqa ínnee aunírira saqarisaa pirímmannai arusoofanoo Ánutufa miná kúqiranakinaana

uqéera quqásoofa miná áuqu afeekannái maa-fasiqáfa fíndifinoo máridanoo. ¹¹ Tamummáqara fasiqa ákara Yísunara maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

Ínnee máaqa usakéemarusá faakánara fídiaqaamasee tatú áqusoofa Narí kai sabéena afeeka faakana fannoo fíndifinoo rakíqanoo máridanoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqímasee Yísunara ákara rúmaqoona ínnee sía írirai mi-maú kai fídaqa miná arusoofanoo narí fíndifinoo máridanoo. (Mi-aukuanná óoninnai kai usakée maríqau. Maasá sabéenannai máaqa usakée marúna márifaqa óoniara sabéena kíkiqusidafa.)

¹² Innaarúnai fírana Yísuna moodáa naríaraa minánnai kai innaarúnai fírafa máridanoo. Ánutufa sía moo fásiqa maa-maqánasaa quqáseenoo minánnai innaarúnai óoru fúaqee qinau. Sía uqanna, Yísufa kai.

¹³ Miqóo súqimarusa faiqí firaasá Peetooroosa Yoohaneesa ufa irisooofanoo náaquqoofaqa tautúmaseeqa qiqau maaqandá sía sukúragi kéeqeemaruqanda káqi máruqanda márídaqa káaqa paasóosamandee ufa qímariqanda márídaqa Yísuna faqa nímariqanda miqídammia foo qiqau. ¹⁴ Faiqí áiku mandáikirafa miqóo Peetooroona faqa Yoohaneesa faqa ámiqimasee kíkíqinoo márufaqa faiqí ufa qímarusa miná qáfeeqa náqi fee qímasee qáoo qianau qímasee ufara randéemariqau. ¹⁵ Mi-rakisiráusa súqimarusa Peetooroosa Yoohaneesa niqíqámásoofaqa moosáa fufaqa nári miqóo márídaqa narínni narínni ufa qímariqau. ¹⁶ Misá maaqí qiqau, Maasá maa-fasiqaqandára náqimásee fee miqandára qáoo qianáuree. Yeerusaree máqusanaasa faqa ánaamuru misáki ani máriasa faqa aiqáma máa moo áinaina firaa ainaina áuqunara íridaqa maasá faqa sía amana mi-ufánara qáoo qianáura akooqóo márifaqa. ¹⁷ Maasá miqandá sía káqi idukúanauranoo aaquqímannimaqasee idukúanaura maasá miqandá náaramaseeqa qumeéraqée qianáura maa-ufána sía fífainianifeera qianáura maaqóo kai káaqa taikáanifee qianáura. ¹⁸ Miqí qímasee misá Yoohaneesa Peetooroosa náaramaseeqa qáoo qiqau. Sía uqanna Yísuna áuquara faqa miná ufara faqa sía kafáa kooroo qiaqa. Qumeé uqanna raaqée qiqau.

¹⁹ Peetooroosa Yoohaneesa misá úfa iriséeqa qiqau. Ínnee ínneeqá kai Ánutuna áfusaa andeeqára ainainara írimariasa máriafanoo. Maaqandá inni ufamáu fee fuanáuree miná ufamáu fee fuanáuree. Maasá inni ufamáu sía fuanáura Ánutuna ufamáu fuanáura. ²⁰ Maasá Yísunara qáfee marúnna ainainara dáaqoo íri marúnna ainainara náqi fee másee kukéeqaanauree sía kukéeqaqaa ira ainaina máridanoo.

²¹ Miqí qímasoofaqa miqóo súqimaru rakísirausa afeekaikámánde qáoo qímasee idukíqu. Misá náqimánde miqandá náriraree, sía amana. Faiqí ánaasee aiqáma qáfamaseeqa Ánutunara asasídaqa idí réemariqau.

²² Mi-moo ainainná áuqaisóo fasiqafa áiku mandáikirafa sía kumaaráafau

qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuana áiqaróofaqa andeeqáqau, faiqí firaaná andeeqóonara asasídaqa minára idí réemariqau.

**Yísuna faiqi námu suqúfiqa paasóosiranara
Ánutunai innaaru qímariqau.**

²³ Misá miqandá idukúsoofaqa Peetooroosa Yoohaneesa nári níqoondunnai Yísuna ufa írimarusa márunnai fídaqa faiqí firaasá faqa rakísirausa faqa misá qáoo qírufa oosana oosanara qímannimiqau. ²⁴⁻²⁶ Miqóo márusa irisée aiqámausa moodáanaki Ánutunara asamánde innaaru qíqa qiqau. Óo Karaambáíqa, Anée innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmari faqa minakí mári ainaina óosana óosana faqa quqóonafa máriananoo. Anée aneenná náaquqara andeeqara maraqunannái aneenná aináinira faiqi Dafidinannai aní namuqáara qímannimiqoonnana Dafidifa óoqai minára maaqí qímasee ákara rinau.

Náqi fee qídee ánaamuru áanóo ídee,
Náqi fee qídee faiqí ánaasee únnamaanná qídee,
Maa-maqánasaa karaambáíqauqa írirana deedaqídaqa.
Rakísirausa suqúfi Ánutuna faqa narí ásauku mundírana faqa kurídiraree qídaqa.

Dafidifa miqí qímasee aní Ánutuna namuqáara ákara rinau.

²⁷ Kúqaa maa-maqusánai Yeerusareenni Eeroodeesa Piraatoosa ánaamuru faqa Isaraee máqannaa faqa suqúfifaqa Ánutufa aní áaduma ámiqíra ainainira faiqi aní ásauku mundírana áriraree qiqau. ²⁸ Anée óoqeenaana aneenná afeekannái aneenná íriranannai kambíqaaninnanara qunáfa misá sía írirai anée qímaqoonna ufamau kai deedaqamándeé áriqau. ²⁹ Óo Karaambáíqa misá maasára sía faiqí ánaasee aníara qímannimianee qí. Anée misá aaquqírufa maasá qímaqimimarifana anée faqa íriananoo. Anée maasá dadaaqínaqa maasá aní aináinira fasiqausa paasóosamandee Yísunara faiqí ánaasee qímannimianaqa íriaqeera. ³⁰ Óo Ánutu aneenná ásauku maasá qifaaqái quqáseenana aneenná náaquqara faiqi Yísuna áuqunnai maasá náaquqara ainaina faqa faiqí aurínausa andeeqánnisarana faqa áuqusaanaqa qáfamasee aníara ánoonee qifáranoo. ³¹ Misá miqí qímasee innaaru qímasoofanoo misá máru maqafa faqa kásinau. Kásunakina Ánutuna náaquqara maraquna fannoo miqóo márusa naunduráki qumbíqafunara paasóosamandee Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímannimimariqau.

Yísuna ufa írimarusa nári aináina narámi narámi ímariqau.

³² Yísuna ufa írimarusa moodáa íriranasaa moodáa naundurásaa máriqau. Sía moó fannoo moo áinainara qiníndi fée qinau. Káqi aiqáma ainaina aiqámausaindi fée qinóo márinau. ³³ Yísuna afaaqasáa áqoondi namu ámiqimandee afeekaiká uqannámándeé Yísufa kúqiranakiqari

fíndifuna áufakiana qímannimariqau. Miqímarunara Ánutufa dadaaqufaqa misá naríara naríara ámiqi ámiqidaqa áfaarimárufaqa faiqí ánaasee misára ámiqimárisee qídaqa eedóo qímariquau. ³⁴⁻³⁵Sía moó fannoo misáki nárainaina sárauimarufa márinau. Faiqí akaqáusa maqá fee máaqa fee moosá nimiséee minásaa feefaurú maraséeqa Yísufa niqiqoo fásiqausa nímufaqa misá míniseeqa rainá rainámasee sárauimarusa nimana kái nímimariqau.

³⁶Miqí márufanoo faiqí moo áuqu Yoosefaafa Yísuna ákoona amaráfa mifá óoqeenaa fasiqa Yakooboona ámaaku Reefina nánasaaqaraa ati márinau. Mifá Sipurusa áfumaki kambíqoofa márinau. Yísufa niqiqoo fáiqi namusa mi-fasiqánara moo áuqu Baranabasi feé qímariquau. Mi-auqúna óosana faiqí ánaasee poodúqara fasiqee qímariquau. ³⁷Baranabasifa narí maqá moóna amiséenoo minásaa feefaurú maraséenoo Yísufa niqiqoo fásiqausa nímufaqa misá nárana máreemaría munnimmana síaisa qumáree rainásee nímiqau.

**Ananiasafa faqa Safiraa námmarifa faqa nári
munnimmara únna qímasee kúqiqau.**

5 ¹⁻²Yísuna ufa íri marúsakiqari faiqí moo áuqu Ananiasafa márinau. Miná ánaaqa áuqu Safiraa námmarifa márinau. Ananiasafa narí maqá moosá nimiséenoo feefaurú minásaa maraséenoo naríaraa qumée dínni rainá quqáseenoo dínni máreenoo Yísuna faiqi námu niqiqoosa nímida maaqí qímasee únna ufa qinau, aiqáma munnimma nímidaqee qinau. Narí ánaaqandira moodáa ufa qímasee miqí qinau.

³Ánutufa dadaaqufanóo Peetooroofa fáasai iriséenoo mi-munnimmána qáfamaseenoo qinau Ananiasa nánaree anée eedóo qíananoo fee Sadannafa aní ámuqusa qumáraifanee únna ufa qídanee. Anée Ánutuna náaquqara maraquna únna ufa qímamiananoo aneenná munnimma áti únna qímaseenana kukéeqasaannánara. ⁴Mi-maqáfa aníndi márana nímunanoo kafáa mi-munnimmáfa aníndi kai márídanoo. Anée aneennára munnimma áti rafáaqafinanoo amaná andeeqánoo márídanoo. Aneenná áaqeenana anée únna ufa qímasee aiqáma ními fee qíannana, nánaree aneenná aunduráki mandáinainara írinanee. Anée sía faiqífau únna ufa qímannimiananoofau. Ánutuna únna ufa qímamiananoo. ⁵Ananiasafa mi-ufána írinoo dóo miqóokai tautúmasee kúqinau. Moómoosa mi-ufána íriqa káaqa rufiaqau. ⁶Kumaaráuqa mi-maqánaki kéeqafufaqa qamunannái Ananiasana irí kukúqamamaree mara máree maqáki ákundaqau.

⁷Káqikaaqoo márínoo Ananiasana ánaaqa Safiraa námmarifa Peetooroofa máru maqanaki ururéenoo sía narí afaaqi kúqunara írinau. ⁸Máaqaki ururoofanoo Peetooroofa irámaseenoo qinau. Kúqaa fee aní maqásaa munnimma aní afaaqi aiqámee qíminoo fee. Miqí qufanoo

Safiraa námmarifa mifá faqa kai únna qínoo qinau eeóo aiqáma uqanna inni níminoo. ⁹Peetooroofa miná iriséenoo qinau. Náqaa fee ifané aneenná afaaqi faqa moodáa ufa qímasee fee únna qímasee Ánutuna maraquna amanídanee. Miqíannanara dóo kumaaráuqa uru márídaqa. Aní afaaqi dóo maqee kuqufifaqá dóo múqu ákundamaseeqa anée faqa maqee kúqinaqa miqóo miná aaqá ákundeefara.

¹⁰Miqí qímasoofanoo Safiraa námmarifa Peetooroona áikunni dóo tautúmasee kúqinau. Mi-kumaaraasá miqóo ururéeqa uru miná qáfeeqa mara máreeqa narí afaaqi aaqá kai ákundaqau. ¹¹Miqímasoofaqa Yísuna faiqi námu faqa akaqáusa namufaqa minára íriufanoo káaqa náaquqee márínau.

Yísuna faiqi námu faiqí ánaasee ámiqimánnisaqau.

¹²Yísuna afaaqasáa aqoondiuqa niqiqoo fásiqua misá moómoo ainaina mookíra mookíra ainaina faiqí dadaaqíra ainaina kai áuqimarufaqa misá qáfeemaríqau. Yísuna ufa írimarusa moodáaqoo náaquqara amaana maqa aaqá Sooroomoona tidá átinni maqee maqee innaaru qírara súqimaríqau. Sooroomoona tidá atinni kísaaqa márúnara faiqí moómoo súqimaríqau.

(Sooroomoonafa óoqai kuqufinau. Yeerusaree amaana máqakina miná áuqu quqáqoo tidá átinni káqi márufaqa minakí kéeqafi qúsimaríqau.)

¹³Yeerusaree máqusanaasa faiqí ánaasee káiqeesa Yísuna ufa írimarusara ámiqirausee qímasaídaqa Yuda máqannaa úriqarararusara ruffasaida maasá faqa dári foo qímasee sía Yísuna ufa írimarusunnai misá máruqoo animaríqau. ¹⁴Faiqí faqa ánaasee faqa moómoosa faasaambáasaana Yísunasaa írirana rusísoosa sía úriqarararusara ruffaqau nifaaqa quqáseeqa niqiqoo fásiquasasaa atooqáfi nímaríqau. ¹⁵Yísufa niqiqoo fásiqua moómoo faiqí dadaaqíra ainaina áuqee márufaqa faiqí ánaasee miná qáfamasee náriqa máaqakiaqa faiqí aurúsa faqa mandáikusa faqa dinee quqoosa faqa qaindúsumaree aanásaa qaarí qamunna ufíqiseeqa miqóo quqée maríqau. Miqímasoofanoo Peetooroofa aatáta fimarufanoo miná amana fannoo misá mandaaqóofaqa aurírafa teeroo taikáni fee qímasee míni quqée maríqau. Peetooroofa moómoo andeeqánnisaidanoo óonauqee ánuqee maasáindi sía amanaiquíandoora qímasee aanásaa quqée maríqau. ¹⁶Faiqí ánaasee Yeerusaree dínni dínni márufaqa nári aurí marúsa faqa fuéenaikí marúsa faqa nífiqaida niqiqoosá máruqoo quqásoofaqa aiqáma uqanna idaaqamánnisee maríqau.

Amaana máqasaa rakísirausa Yísuna faiqi námu unnaanásamu náriqau.

¹⁷Amaana máqasaa aanáiqikírafa úriqararafa Sadikai ámaana ufa qímarufa narí aqoónausa faqa Yísufa niqiqoo fásiqua áuqu

ainainara káaqa rairaa qídaqa misá maaqí qiqau faiqí ánaasee maasá minnísee misíannai atooqáidaqa. Sáinaqa maasá misá rumbánaura. ¹⁸Miqí qímaseeqa misá Yísuna faiqi námu niqiqoo fásiqua maréeqee karabúsaki quqáqau.

¹⁹Miqímasoofano eendákina Ánutuna qangiroo moó fannoo qumuréeno íreeda karabúsa kooqí atúaseeno niqiqoo fásiqua aqáma maréeqeenoo mádaana quqánu. ²⁰Quqáseeno maaqí qímasee qímannimínu. Ínnee fáfaa iqáqainaqa náaquqara firaa amaana maqaki kéeqafi kíkíqiaqa. Miqí mámbiqá maa-fuka maríránara Yísuna ufamáu fíranara faiqí ánaasee naamúaqímannimíaq. ²¹Niqiqoo fásiqua iriséeqa eedóo qímasee iqáqoofaqa amaana máqaki kéeqafuafaqa faiqí ánaasee Yísuna fasáasa qímannimíqau. Qímannimíárufoano amaana máqasaa rakísirafa aanáiqiki márufa mífá faiqí firaasá kanasóorauqa faqa moómoo aqáma suqú quqáseeno Yísuna faiqi námu karabúsaki káqi máriaa foo qímasee amaana máqasaa rakísi marú poorísaua niqiqéeno ínnee karabúsakinaasa Yísuna faiqi námu niqiqoo fásiqua idukúsee nífiqee úruaqa. ²²Poorísa karabúsa maaqai óoquiree randásee qáfoofanoo sía máriqau. Óoqurandee kansóorauqa suqímarunaki kéeqafínoo qímannimínu. ²³Maasá karafúsa máaqaki óoquiree ámiqímasee qáfaunanoo kooqí ámiqímandee mundínoo máriínoo kooqíki mária poorísaua faqa kíkíqiaq máridaqa rakísidaqa. Maasá kooqí atúasee qáfaunanoo sía faiqí moó fannoo minakí máridanoo. ²⁴Amaana máqa poorísauqa rakísirafa faqa aanáiqiki márusa faqa miná iriséeqa misára óonu máfi iriséeqa randáqau. ²⁵Misá miqímasee randée márufanoo faiqí moó fannoo aniréeno qímannimínu. Ínnee íriaqa eendá karabúsa máaqaki quqáasa misá amaana máqaki kíkíqiaq máridaqa faiqí ánaasee naamúaqira ufa qímannimídaqa.

²⁶Miqí qímasoofaqa poorísa rakísirafa narí poorísauqa faqa amaana máqaki óonuree óonu íreeda kai niqiqoo fásiqua amaana máqakinaana nífiqee ániqau. Áranaiqi óonu misá nífiqee ánianaqa faiqí ánaasee minakí márusa óonisamu ainnasámu qumáree dárifoo qímasee íreeda kai óonu nífiqee ániqau.

²⁷Nífiqamaree mini súqímaru kansooraua nífusaa kíkíqamasáqau. Amaana máqasaa aanáiqiki márusa úriqararafa misá mara quqásee qímannimínu. ²⁸Maasá ámiqímandee andeeqásee ínni qímannimínuqa sía mi-fasiqáfa Yísufa kúqunara qímannimíaqee qúnaqa dóo ínnee maasá ufa rukíaseeqa aqáma qímannimíafaqa. Ínnee Yeerusaree máqannaasa aqáma qímannimísaafaqa misá aqámausa quándakíqa mi-fasiqána áruana ákiaqara miná numóo maasáki quqáree qímaríafaqa. ²⁹Peetooroofa mi-ufána iriséeno maaqí qímasee qímannimínu. Ínni faiqí ufamáu sía fuanáura. Maasá Ánutuna ufamáu kai fídaqa faiqí ánaasee qímannimíanaura. ³⁰Ínnee Yísuna aunírira saqarisaa

pirímmannai kuqárusoofanoo maasá qikeekú qikaakú misá Ánutufa miná kúqiranakinaana mara fíndifumasooofanoo máridanoo. ³¹Ánutufa miqóoqaraana maréeqeenoo narí aaqá innaarúnai quqásoofanoo maasá Isaraee máqanna rakísirana faqa asumu máreemarina faqa máridanoo. Ánutufa Isaraee máqannaara nári mandáinainara nímeesquqese rukáaqeera miqínau. ³²Ánutuna ufa irisée mi-maú fímariasa Ánutufa narí náaquqara andeeqara maraquna káqi misá nímidanoo. Mi-naaquqara andeeqara maraqunná faqa maasá faqa Yísuna fíndifuna qáfaafanausa máridaqa qímannimidaqa.

³³⁻³⁴Ufa súqimarusa faiqí firaasá misá Peetooroonu ufa iriséeqa firaa aanoommáseeqa náruaneera ufanóo misákiqari moó fannoo Mooseena sándufa akoofása fasiqa miná áuqu Kamarieerafa faiqí ánaasee minára káaqa írirana faqa fée qímariquau. Mi-fasiqáfa ufa súqimarunakiqari fíndifinoo nárirana qáoo qímaseenoo maasá nári kai ufa qianáuree qímasee Yísuna faiqi námu niqiqoofaqa moosáa fiqau. ³⁵Misá fufanoo Kamarieerafa ufa súqimarusa maaqí qímasee qímanniminau.

Isaraee máqanna fasiqauqa ínnée íriaqa. Maa-fasiqáusa sía aaqee nárirariaqa iriséeqa miqóo andeeqáaqa. Moómoo ufa rukíee máriasa maasáki máriusa márufafa ínnée misá óosana írimarusa máriafanoo. ³⁶Óoqai faiqí moo áuqu Teeudasafa mifá naríaraa firaasée qímasoofaqa 400 (foo handareeta) fasiqa moómoo fasiqa minásaa atooqáqau. Rákiranaki mi-fasiqáfa taikóofaqa miná áiku ásauku miqóoqari dáraanimambufanoo taikánau. ³⁷Miqóoqari Roomma máqannaasa aiqámausa núqu mároo aukuaana faiqí moo áuqu Yudasifa Yudasina amaráfa Kariree máqannaafa mifá faiqí moómoo maraséenoo Roomma máqanna kaamánna qíkooqafaqee qímasee misákinaana rakéeianauree qímaseenoo, rákiranaki kúqufaqa miná áiku ásauku miqóoqari dáraanimambiquau. ³⁸Kafáa maqeera ínni qímannimidaqa. Sía maa-fasiqáusa náruaqa. Sáifaqa káqi maríafa. Misá úfa misá márirafa misá nírafa fífau faiqí ufa márinoon narí kai taikáni. ³⁹Ánutuna ufa márinoon ínnisaimbaqa sía miná amana rafáaqa fúanaura. Ínnée Ánutuna faqa rákifoora.

⁴⁰Misá aiqámausa Kamarieerana ufa iriséeqa mi-maúkaimbiquau. Misá Yísuna faiqi námu kafáa náaroofaqa aniroofaqa Yísuna áufakiana qímannimiranara qáoo qímasee unnaaná sámoo moómoo kari náriiseeqa idukúsoofaqa fiqau. ⁴¹Yísufa niqiqoo fásiqausa nídafimarufafa fidaqa sía nóori runíqau asasámmiquau. Misá Yísuna áruandeemásee maasá faqa dárufanoo Ánutufa minánnai maasá maréeqeenoo Yísuna amanakái mundúsaifaqa minára maasá asasídaqa. Yísunasaara maasá dárufafaqa asasídaqa. ⁴²Miqóoqari Yísufa niqiqoo fásiqausa sía taikéeqa faasaambáasaana firaa amaana máqaki faqa máaqakiaqa faqa Yísuna ásauku mundírana Yísuna áufakina ámiqira fasaasa ufa suqúsaida qímannimimariqau.

**Dínni qísauku taikásee dínni qaaraqánda ani marasée
fasiqa Yísuna faiqinámu dadaaqíqau.**

6 ¹Miqóoqari káqikaqoo kísaaqasaa máridaqa faiqí ánaasee moómoo uqanna Yísuna ufasáa atooqáqau. Misákiqari Kirisa ufa qímaru Yuda máqannaasa faqa nári Yuda máqannaasa faqa tínoo taanóo rida máriqau. Niqiqoo fásiqua maqee maqee munnimma rainásee sárauímarsa nímidaqa Kirisa ufa írimarsa nári adeedaana ánaaseeuqa sía andeeqásee munnimma nímunnara ufa qiqau. Maqee maqee munnimma rainásee nímunnara ufa qiqau. ²Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Yísufa niqiqoo fásiqua óoqeenaasa Yísuna ufa írimarsa aqáma suqúsee qímannimiqa qiqau. Maasá Ánutuna ufa qímannimira saika minnísee quándaki munnimma rainá nímira saika márarafa sía andeeqánoo máriannoo. ³Óo maasá qiqoónausa ínniki qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fasiqara randáaqa. Írirana faqaasa, andeeqára fásiqua Ánutuna náaquqara maraquna qumbíqarausá kai mara míni qímifaqa maasá munnimma rainára saíka misásaa quqáanaura. ⁴Maasá qeeqá Ánutuna ufa nímirana faqa innaaru qírana faqa mi-moodaa saikána maasáindi máriannoo. ⁵Aiqámausa mi-ufána iriséeqa ámiqira fee qímaseeqa nári rusandeesámumandeeqa qísauku dínni taikásee dínni qaara marasée fasiqa quqásau. Misá núqu moo fásiqa áuqu Sateefeenafa firaaqóo Yísunasaa írirana rusímari fasiqafa náaquqara andeeqara maraquna qumbiqárafa márufa márinau. Moo fásiqa áuqu Firipafa, moo fásiqa áuqu Parookoorusafa, moo fásiqa áuqu Nikanoorafafa, moo fásiqa áuqu Timoonafa moo fásiqa áuqu Parameenasafa moo fásiqa áuqu Nikoorausifa Antiooka máqusaindaraafa ánaamuru fasiqa misáki animárufa márinau. ⁶Miqímandee fásiqa namu máree míni niqiqoo fásiqua naaqá míni quqásóofaqa misá innaaru qímasee nísauku níkiaaqa quqáseeqa nifaaqóoqa qímasóofaqa náriqa saika munnimma rainée marú saikánai fufaqa niqiqoo fásiqua nári saika Ánutuna ufa qímannimira saikái fiqau. ⁷Miqímandoofanoo dóo Ánutuna ufa aqámai dáraaninau. Yeerusaree máqusai Ánutuna ufa írimarsa moómoo kámambiqá fímaríqau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa moómoo Yísuna ufara kúqaa ánoonee qímasee minásaa atooqée maríqau.

Sateefeenana rumbóo ufana.

⁸Sateefeenafa náaquqara andeeqara maraquna fannoo minakí qumbíqafunara Ánutufa firaaqóo dadaaqufanoo faiqí ánaaseeki óosana óosana ámiqimánnimaqara ainaina náaquqee marú ainaina faiqí ánaaseeki áuqee márufaqa qáfeemaríqau. ⁹Yuda máqannaasa Yeerusaree máqusaki akaqáusa áaduma sukúraki kéeqeemariasa náriara

maasá aufadára irirana faqaasee qímaríqau. Misá akaqáusa Yuda máqannaasa Sireenee máqa maaqaindari mi-sukuránaki kéeqeemáriqau akaqáusa Areekasandiria máqusaindari ani kéeqeemáriqau. Akaqá Yuda máqannaasa káiqeesa Sirisia máqusaindari ánusa faqa akaqáusa Asia máqannaindari ánusa faqa moodáaqoo suqúfufaqa Sateefeenana ufara qáoo qímasee ufa rainée maríqau. ¹⁰ Ánutuna maraquna fannoo Sateefeenana ufa írira dadaaqunára sía miná ufa rafáaqafirana amana. ¹¹ Mi-aufadara irira fasiqáusa miná qáfamaseeqa mináfasaasa qímaseeqa qumeé firaa munnimma áuqusee úmmuarira fasiqausa nímiqa qíqau. Sateefeenara ínnée únna ufa óosana óosana uqéeraaqa qufaqa misá Sateefeenana únna qímasee maaqí qíqau. Mifá Mooseena sándufara faqa Ánutuna ufara faqa qáoo qídaqa qífaqa maasá írídaqa.

¹² Míqunara faiqí ánaasee faqa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufa írimarusa faqa níranaqoofaqa áanoomasee Sateefeena óonu qumáreeqa amaana máqa rakísirausa ufa súqimarunakina míni quqáqau.

¹³ Quqásoofaqa únna ufa qímaru fasiqausa nífiqee aniroofaqa maaqí qímasee Sateefeenara únna qíqau. Maa-fasiqáfa maasá náaquqara amaana maqara faqa Mooseena sándufara faqa maqee maqee mandá ufa qímarífa márídanoo. ¹⁴ Mifá maaqí qufaqa maasá íríafanafa márídanoo. Mifá maaqí qinau. Máa Yísufa Nasaretee máqusaindaraafa maa-amaana maqána rapéepaamma áqusee Mooseena sándufa óosana óosana maasá qímu úfana maréeqee áadumai quqásainaqa maasá moomáu fuanóo qídaqa. ¹⁵ Aiqámausa suqíqamárúnakiqari nóori Sateefeena funnai kai ubeekámafi qáfaqau. Miná óori aiki qangiroo óoriara foora káaqa qéemarufaqa qáfaqau.

Sateefeenafa faiqí firaasá aiqámausa qímannimu ufafa.

7 ¹ Amaana máqasaa aanáiqikirafa úriqararafa Sateefeena irámmamaqeenoo qinau. Maa-ufána kúqaa ánoonee qídaqia.

²⁻³ Sateefeenafa misá aiqámausa qímanniminoo qinau. Óo qiní qíkausea qífasausea qiní ufa íríaqa. Óoqai Abarahaamafa sía Qarana máqa maaqai óorufunaki káqi Meesooopootamia máqusai márufanoo Ánutufa kooroomámbinoo qímaminau. Aneenná áiku ásauku faqa aneenná maqa máaqa faqa minníseenana qinée aamúa qíanna máqanasaa fúa. ⁴ Abarahaamafa miná iriséenoo eedóo qímasee Karadeea máqa maaqa minníseenoo Qarana máqusai óorureenoo miqóo márínanu. Abarahaamana ákoofa miqóo kuqufufanóo Ánutufa qufanoo Abarahaamafa máa maasá márúnna maqa maaqanaki Yuda máqa maaqai áninu. ⁵ Ánutufa mi-aukuanná sía maa-maqa maaqána áminu. Sía káqikaaqoo faqa áminu. Káqi kásooqaqee qíma afeekaikámásee aní faqa aní áiku ásauku aní átiuqa nímiánauree qinau. Qíma afeekaikíra áukuana Abarahaamana faiqi síaífa márufanoo miná áiku ásaukuara

qímaminau. ⁶Ánutufa maaqí qímasee qímaminau. Aní áiku ásauku ánaamuru maqúsai karafúsaki márifaranoo, (400) foo handaréeta aukuaana kísaaqa aukuaana karafúsaki márifaranoo. Mi-anaamurúsa firaa ummaara mandá saika aní áiku ásauku nímimarifaranoo. ⁷Miqí márifaqa qinéé Ánutusa mi-anaamurúsa náruanauree qinau. Naruséeqa aní áiku ásauku Isaraee máqannaasa nífiieqee maa-maqa maaqánaki quqásaanaqa márídaqa maa-maqa maaqánakiqari Isaraee máqa maaqakiqari qiní Ánutusa qimooqifáranoo. ⁸Miqóoqari Ánutufa nári fáinánduqira óosana Abarahaamana uqafíqanau. Abarahaamafa minára irisooqóo Isakeena ánoofa maqasoofanóo dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoó marasée faasaana áiqaróofanoo miná ákoofa miná fáinanduqinau. Isakeefa faiqí kámafinoo Yakooboona maqaséenoo dóo miná faqa fáinanduqinau. Yakooboofa faiqí kámambinoo qísaukuqara taikásee qíku qaaraqánda óoqu maraséenoo faiqi námu maasá qikeekú maqaséenoo misá faqa fáinanduqu nímaqanau.

⁹⁻¹⁰Yakooboona faiqi námu nári níkaqa Yooseefaana rairai qímamaqásee qumáraseeqa ruúmbeeqéeqa Midianna máqanna nimiséeqa feefaurú munnimma marasoofaqa Midianna máqannaasa áfiqamaree Isipi máqannaasa munnimmara múqu nímiqu. Miqóo Yooseefaafa karafúsaki márufanoo Ánutufa dadaaqunara aqáma kadáapirirana óosana óosanaki fídanoo andeeqásee fímarinau. Yooseefaafa Isipa máqanna karaambáíqa Faraona óorisaa kíkíqamafuafanoo Ánutufa Yooseefaana írirana faqa miná afaaqa óori faqa ámiqirana áminau. Faraoofa Yooseefaana andeeqára fásiqee qímasee maréeqeenoo narí maqa máaqa faqa Isipa máqa maaqa aqáma faqa narí aqáma ainainasaa mináuqasaa Yooseefaana anée rakísiannee qinau. ¹¹Miqóo aandaroo firafá Isipa máqannaasa faqa Kannaana máqannaasa moo áuqu Isaraee máqannaasa faqa nárinau. Maasá qikeekú qikaakú náranara randée maríqau. ¹²Isipa máqusai sakuma moómoo márufanoo Yakooboofa Yooseefaana ákoofa Yooseefaana sía uqanna írirai náranara kai iriséenoo narí faiqi námu maasá qikeekú qikaakú niqifoofaqa indaarú óoquree sakuma maraséeqa nári níkaqa Yooseefaana qáfamasee sía miná óoriara íriqau. ¹³Ínnaaqianna óoqu fú kari Yooseefaafa narí áfasausanamuara naríara kooroománniminau. Miqímasoofanoo Faraoofa faqa Yooseefaana áiku ásaukuara miqóo írinau. ¹⁴Isipa máqusaindari Yooseefaafa narí ákoofa Kannaana máqa maaqaki márúna ufa quqásoofanoo aqámausa Isipa máqusai óoqu fíqau. Qaaramoo fásiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa qísaukuqara taikásee moodáanai qíku óoqu marasée fásiqa ánaasee Isipa máqusai óoqu fíqau. ¹⁵Yakooboofa Isipa máqusai óoqu marínoo káqíkaaqqoo marikínoo kúqinau. Miná faiqi námu maasá qikeekú qikaakú miqóo mari máree fíqa kúqíqau. ¹⁶Misá kuqufíqa niqoónausa misá írí mara máreeqa nári maqa maaqa Kannaana máqa maaqai Seekeema máqusa aaqá níkundee maríqau.

Óoqai Abarahaamafa munnimmannái Qamoorana áiku ásauku feefaurú ámiqoonáki mi-maqa maaqánaki misá irí níkundee maríqau Sateefeenafa káqi ufa suqúnakiaqa ufa qímannimínoo ninau.

¹⁷Ánutufa óoqai Abarahaamana Kannaana máqa ámiraree qímasee qíma afeekaikámásoofanoo dóo miná áiku ásauku ámira áukuana adeedí roofanoo maasá qikeekú qikaakú Isipa máqasaa moómoo kámambiqá fímaríqau. ¹⁸Misá miqíqa márídaqa moómoo márufanoo Isipa máqanna karambáiqá moó kambíqanau. Mifá Yoosefaafa aandaroo áukuana Isipa máqannaasa fíraqóo dadaaqí márúnara sía írimarufanoo Isipa máqanna karambáiqá kambíqanau. ¹⁹Mi-fuka karambaíqáfa mináuqu Faraoofa maasá qikeekú qikaakú níkaru qímasee fíraqóo mandáikamannimaqee marínau. Mi-karambaíqáfa qufaqa maasá qikeekú qikaakú nári faiqi ánaaqi maqasée máaqakiqari áqusee márúfaqa kúqi maríqau. ²⁰⁻²¹Miqímaru aukuaana Mooseefa kambíqanau. Mifá faiqi ánaaqi ámiqirafa kambíqanau. Miná ánaukoo qaaramoo qúqoonasaa narí máaqaki rakísiisee káqinni ándandai quqásoofanoo Faraoona áraamuna paqúrimasee naríara maraséeno narí ámaakuara foora fírinau. ²²Fírimarúfaqa Isipa máqannaasa írirana aiqáma qímamisoofanoo írinoo innooqáfinoo írirana faqaafa márídanoo aiqáma ainaina óosana óosana uqéeree marúfa márídanoo afeeka ufa qímarúfa marínau.

²³Mooseefa qaara fasiqa níku nísauku aukuaana maraséeno faiqí fíraafáikamafinoo narí máqanna Isarae máqanna miqóo Isipa máqanna karabúsaki márusa níqafaanee qímasee finau. ²⁴Misáki nídano nínfafoofanoo Isipa máqanna moó fannoo Isarae máqanna narí aqoónnana mandáikammamaqóofanoo Mooseefa narí máqanna dadaaqianée qímasee mi-Isipa maqanna fasiqána kuqámmarinau. ²⁵Isarae máqannaasa qíní qíqafamaseeqa óo Ánutufa maa-fasiqánannai maasá maqee Isipa máqanna karabúsaki máríasa idukúannoo fee qímasee qíní Mooseesara nídianifeera. Sía Isarae máqanna miná íriqau. Mána mánammímaríqau. ²⁶Faiqée iqáqoofanoo kanánaana Mooseefa narí máqanna Isarae máqanna nínfaífa qáfoofanoo Isarae máqanna qaaraqánda moodáa maqannaqanda rákimariqau. Rákimarufanoo Mooseefa soodáa qianée qímaseenoo qinau. Ínnee qara moodáa máqanna máríafanoo nánaree rákidee. ²⁷⁻²⁸Isarae máqanna narí aqoónnana árimarúfa Mooseena afeeqáseenoo áqino qinau. Yáfee aníara maasá karambáiqá ufa írimari fee qíno fee. Eendá anée Isipa máqanna kúqarúanafa miqí kai ínana qíní faqa dárinnaree. ²⁹Mooseefa mi-ufána iriséeno dóo kooroo qínó márídanoo Faraoofa miná ákiaqara qíní faqa dárúandoo qímasee rufíasee quqásee sandéeno Midíanna máqa maaqai níanai óonu kísaaqasaa marikínoo ánaasee marasée qaara faiqi máqanau.

³⁰Miqóo óonu márídanoo qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuaana moómoo aukuaana áiqaróofanoo Mooseefa faiqí fíraafá márufanoo

Ánutuna qangiroo moó fannoo qumeé sasámimiki idáqee marúnakiqari ufa kái Mooseena qímamufanoo írinau. Sinai áaqana aaqá aadána maqa maaqai qée marínau. ³¹ Mooseefa tautúmasee mi-idaurúna qáfanau. Aaqá óonuroofanoo idáurúkiqari Ánutufa ufa moó qímaminoo qinau. ³² Óo Moosee qinée aní ánaakuna ásaifaqana Abarahaamafa faqa Isakeefa faqa Yakooboofa faqa misá Ánutusa márídaqa. Mooseefa Ánutuna ufa iriséenoo áindiri áindiri ufanóo qáfarara faqa eeráira eeráirinau. Miqí márufanoo Ánutufa kafáa qímaminoo qinau. ³³ Aneenná áiku ánaamu uturúqu quqáa. Maa-maqáfa náaquqara maqa maaqa márídanoo. Aní áiku ánaamu maa-maqána putaaídanoo. ³⁴ Anée qíní Ánutusa ufa íria. Qinée qíní faiqi námu Isarae máqannaasa Isipa máqasaa máriasa misá mandáinainaki máriana faqa misá aupúrarana faqa qáfamasee misá qikíraqárana iriséeqa qumu misá nífiqáannanara irisée aní qímamídaqa. Dóo fíndifi fúa aní aqiqáídaqa Isipa máqusai kafáannai fúa.

³⁵ Sateefeenafa káqi suqúnakiaqa ufa qímanniminoo nídanoo qinau. Isarae máqannaasa narí máqannaara Mooseenara ákooqoofanoo nánai afeeqáqídaqa qiqau. Yáfee aníara maasá Karaambáiqu ufa írimari fee qínoo fee qiqau. Ánutufa narí qangiroo sasámimiki idá qéemarúna aqiqoofanoo mi-Mooseená dadaaqufanóo narí máqannaasa Isipa máqannaa nísaukukiqari raffa qumáraseenoo moo máqasaa rakísinnimaqee marínau. ³⁶ Mifá narí máqannaa Isipa máqa maaqakinaana ámiqimasee nífiqeeqeenoo Sinai aadána maqa maaqaki finau. Nífiqee fídanoo Isipa máqa maaqaki faqa Taatuqée námmariki faqa aadána maqa maaqasaa faqa moo kámaakira óosana óosana ainaina uqannífiqanoo fímarinau. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana kísaaqasaa miqímminoo fímarinau. ³⁷ Maa-Mooseefá Ánutuna tamummáqara fasiqa kásooqagee kambíqaaninnanara maaqí qínoo qímanniminau. Ánutufa narí tamummáqara fasiqa moó ínni nímiannoo. Mifá qinée Mooseesara foora ínniqakiqari kambíqafi máriannoo, ínni dadaaqíannoo. ³⁸ Maa-fasiqáfa Mooseefa aadána maqa maaqaki Isarae máqannaasa oobíqasee fímarunaki Mooseefa misá sáimbaqa fímarinau. Misá Sinai áaqana aaqá márufanoo misá faqa nímarinau. Qangiroo fannoo Mooseena faqa áaqanasaa ufa qímarinau. Mooseefa kai Ánutuna náaru márira ufa iriséenoo maasá qímaqimimarinau.

³⁹ Maasá qikeekú qikaakú Mooseena ufa sía íriqa rukí áquseeqa Mooseena máfi áqusee kafáa Isipa máqasaa fuanéera qímariquau. ⁴⁰ Mooseefa Sinai áaqanasaa óoru márufafa misá Mooseena áfasaana Aaroona áaramáseeqa qiqau. Mi-fasiqáfa Mooseefa maasá qífiqee ánífa yái fee fínoo fee. Anée Ánutuna fooqáaira ainaina áuqusainanoo mifá maasá indaarú fída aaná uqannífiqaina fúa. ⁴¹ Aaroonafa misá ufa iriséenoo mi-fasannái kai burimakáu ánaaqi kóorannai áuqusoofaqa minára maasá Ánutu fee qímasee innaaru qímasee qoomáqamasee

tatúfirana súqamisee nári nísaukunoo áuquqoonara asasamásee qoomáqa sakasée naqau. ⁴² Ánutufa mi-manda oosanná qáfeenoo misá márunnai ámeesa uquséenoo qinau. Sáina misá innaarúnaindaraa fífau fásau ainara innaaru qiaqée qímasee minínnisanau. Miqí qímasoofanoo tamummáqara fasiqa ufa kooroo inau. Tamummáqara fasiqa maaqí qímasee ákara rinau.

Óo Isaraee máqannaasa

Ínnee qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana kísaaqasaa aadána máqasaa níniunara sía qiníarau innaaru qiqau. Únna innaaru qímariquau. Sía qiníarau tatúfira aandáu suqáqau.

⁴³ Sía ínnee qiní náaquqara úqigaana maqa máree fímarunara írimariafanoo. Ínnee moo únna ánutuna mináuqu Moorookanara únna qímasee írimáree fídaqa únna qímasee qiní kíkiqua úsimaríafanoo. Ínnee ínneeqa moo únna Ánutuna mináuqu Reefanna fee qímariafanoo. Miná fásau innaarúnai márídanoo miná amana ínneeqa nísaukunoo áuqufa maqásaa mári Reefanafa márifaqa ínnee minára innaaru qímariafanoo. Miqiana ákiaqara qinée Anutusa dóo ínni futeéqeeqee Babiroonia máqa maaqa meemái misá nísaukuki quqánaura.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qinoo márúna miná kooroo qinau.

⁴⁴ Sateefeenafa ufa suqúnaki kai qímanniminooninau. Óoqai maasá qikeekú qikaakú aadána maqasaa nídaqa Ánutuna sándufa qímannimira úqigaana maqa misáki márínanau. Mi-uqigaana maqáfa Ánutufa Mooseena qímamúndee kai mi-uqigaana maqána usakée máríqau. ⁴⁵ Miná maaríqoo áukuana maasá qikeekú qikaakú taikáfufaqa misá faiqí námu fíndifufaqa mi-uqigaana maqána káqi máraqa nímariquau. Ánutufa Yoosuaana dadaaqufanoo Isaraee máqannaa maasá qikeekú qikaakú faqa mi-uqigaana maqána faqa maréeqee Kannaana máqa maaqai óoqureeqa naru nífaqaseeqa nári úqigaana maqa miqóo usakáqau. Miqóo marikínoo Dafidífa kambíqafinoo karaambáiquaikinau. ⁴⁶ Ánutufa Dafidína andeeqára óosana qáfamaseenoo minára rufanoo Dafidífa Ánutunara írámmirinooninau. Óo Yakooboona Ánutu, aní máqa úqigaana maqa kai márídanoo. Amanée qinée aní afeeka máqa usakáqaanane minakí márinnaree. ⁴⁷ Ánutufa sía Dafidínara qinau. Miná ámaaku Sooroomoonara qufanoo mífá afeeka maqa usakánau.

⁴⁸ Ínnee aiqáma íriaqa fíraaqóo uqanna úriqarara Ánutufa márídanoo. Sía amana faiqí nísaukunoo usakára maqaki amana máríannoo. Tamummáqara fasiqa Ánutuna ufa minára maaqí qímaqoofa márídanoo fee qinau.

⁴⁹ Innaarúnai qiní máqa márídanoo qinée rakísinnimaqara maqusa márídanoo. Maqásaa ínnee máríafa qiní qíku réemarunafa káqikaa ainaina fífau ainaina márídanoo.

Ínnee nána maqee qiníara usakéefaree. Qíní qimana idooára máqusa yái fee máridanoo fee.

⁵⁰ Aiqáma máaqa áuqimaria ainaina qeeqá kai áuquafanausa máridaqa.

⁵¹ Sateefeenaufa tamummáqara fasiqa ufa qímannimiseenoo níqidanoo qinau. Ínnee maaqóo súqimariasa qíní ufa íriaqa. Ínnee aamína fasiqa miqírausa máriafanoo óoni máriafanoo náaqoo aunírausa sía Ánutuna ufa írimariafanoo. Ínneeqa nikeekú nikaakú nínaakusa miqírausa máriafanoo Ánutuna maraquna fannoo inniki ánirarímarifaqa ínneeqa qáo qímariasa máriafanoo. ⁵² Ínni nikeekú náaku sía moodáa tamummáqara fasiqa sía mandáikamannimaqanau. Aiqáma mandáikamánnimaqee maríqau. Óoqai Ánutuna andeeqára ainainira faiqi Yísunara kooroo ímaru tamummaqara fasiqauqa faqa nárí maríqau. Dóo maqee faqa ínnee miná uqanna ueeqásee kuqá nárí maríasa máriafanoo. ⁵³ Ínnee Ánutuna sándufa qangiroo ásaukukinaana máree maríasa sía minara írimariafanoo káqirunna fímariafanoo.

Faiqí firaasá Sateefeenana ufa irisée óonisamu áriqau.

⁵⁴ Miqí qímasoofaqa faiqí súqimarusa miná Sateefeena ufa írufanoo minára níranaqeenoo nífai sandúrinau. ⁵⁵ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna Sateefeena áaku funara óori uqéeraseenoo qáfoofanoo innaarúna rakéefufanoo Ánutuna káaqa qárana áfaaqa áreenarana akooqóo márufanoo qáfanau. Yísufa Ánutuna aaqá miná ásauku uqannai kiquíqinoo márufanoo qáfanau. ⁵⁶ Sateefeenaufa qáfaidanoo náaramaseenoo qinau. Ínnee qáfaaqa innaarúna rakéemambifaqa faiqí nímaaku Ánutuna aaqá ásauku uqannai kiquíqinoo márifaqa qáfaidaqa.

⁵⁷⁻⁵⁸ Misá miqóo márusa aiqámausa miná iriséeqa írianoo qímasee firaakarí fáaqa rúmaseeqa nísauku náaqoo áamara upeekáseeqa aiqámausa fíndimeeqee sandéeqa Sateefeena qumáreeqa rarisámammareeqa miná rafúsu qumáree áqoosai áqiquau. Áqoosai áquseeqa fáasai kóotaki Sateefeenara únna qímarusa misá kai óonisamu óonu qumáree ani qumáree ufaqá mi-samúna miná árimariqau. Misá nári siuta qamunna nísauku rakísi qumáraandoo qímaseeqa raipáqueeqee moo kúmaaraa Sauroona áikusaa áqusee Sateefeena árimariqau. ⁵⁹ Misá óonisamu árimarufanoo Sateefeenaufa karaambáiqara innaaru qímasee fáaqa rídanoo qinau. Óo Karaambáiq Yísufa qinée kúquanana anée qíní qimana qumáreeqee aneenná márianannai quqáa.

⁶⁰ Miqí qímaseenoo Sateefeenaufa aqoorisáa óorindari kummáramáfufanoo firaa kari fáaqa quqéenoo qinau. Óo karaambáiq misá mandáinaina qímiana sía misáki mi-numoofá máriani, anée aunúsaa. Dóo miqí qídanoo kúqinau. Sauroofa misá qamunnasaa qúmmuarifoora rakísidanoo Sateefeena árunara eedóo qímasee márinau.

Sauroofa Yísuna ufa qímarusa nárinoo ninau.

8 ¹ Mi-faasaanná kai óosana araséenoo Yeerusaree máqusaki amaanasáa rakísímarusa úriqararawsa Yísuna ufa írimarusaki nárunnifaqaairana uqéeraqau. Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara márarausara niqiqoo fásiquasee qímariquau. Miqímandee fasiqa Yeerusareenni káqi máríqau. Káiqeesa moómoosa rufíasee miqóoqari dáraaniqau. Akaqáusa Yudeeaa máqa maaqai fíqa akaqáusa Samaria máqa maaqai sandáqau. ² Ánutunara írimarusa andeeqárausa akaqáusa Sateefeena írí ani máreeqa múnú ákundamáseeqa firaqóo uqanna ikíraqaséeqa soofaari maríqau.

³ Miqóoqari Sauroofa óosana áreenoo Yísuna ufa taikáni fee qímaseenoo Yísuna ufa írimarusa nárirara áanóommasee mandá ufa qídanoo rairai qímarinau. Miqídanoo maqúsasaa óorureenoo aiqáma máaqakiaqa kéeqafidanoo Yísuna ufasáara náriraramasaidanoo nísauku qumáraidanoo maqámau rarisáidanoo múnú karafúsa máaqaki quqéemarínau. Sía faiqí kai ánaasee faqa qumáree rarisámeeqaidanoo karafúsa máqaki quqéemarínau.

Firipifa Samaria máqa maaqaki Yísuna ufa qímannimimarinau.

⁴ Miqúfaqa Yísuna ufa írimarusa miná irisée miqóoqari quqásee moo máqusa moo máqusa dáraaniqa máríqau. Míqunnai fídaqa Yísuna áufakiana qímannimimariqau. ⁵ Firipifa Yeerusaree máqusaindari sandónaindari ánaamuru máqannaasaki óoqu fínoo Samaria máqannaasa fira maqusai óoqureenoo Ánutuna ásauku mundíra fasiqara Yísunara qímanniminau. ⁶ Samaria máqannaasa moómoosa Firipina ufa andeeqásee íriqau. Mifá moo áinaina faiqí dadaaqímari ainaina áuqamásoofaqa miná qáfamaseeqa ámiqimmasee miná ufa írimariqau. ⁷ Firipifa qufanoo áfaannauqa faiqí naunduráki márusauqa fáaqarumasee rafúdamaki sandée maríqau. Káqi níku nísauku úqiranauqa faqa árirutí marúsa faqa andeeqánnisee marínau. ⁸ Miqímmasooofaqa Samaria máqannaasa firaqóo asasímariquau.

⁹⁻¹⁰ Mi-maqusánaana áuqu moó Simoona amaráfa mifá Samaria máqannaafa márinau. Mifá afuneé ainaina faqaa fasiqa márinau. Moómoo áukuana afuneénnai narí máqannaasa uqannífiqasoofaqa misá miná qáfamasoofanoo náaquqee marinau. Simoonafa miqímarunara naríara úriqararausee qímasoofaqa aiqáma tia uqanna minára kúqaa írirana faqaa fee qímasee minára káaqa rímariquau. Miqídaqa miná máqannaasa minára Ánutunaindaraa fira afeekainainée qímariquau. ¹¹ Mifá kísaaqasaa narí afuneénnai narí máqannaa únna qímasee qímannimisooofaqa káaqa miná ufa írimariqau. ¹² Miqí márufanoo Firipifa qumuréenoo Ánutuna quqúsara ámiqira fasaasa ufa faqa Yísuna Ánutuna ásauku mundíranara

qímannimufaqa faiqí ánaasee iriséeqa kúqaa fee qímasee miná qumáraqau. Qumároofanoo nammári rúmannimaqee marínau. Faiqí faqa ánaasee faqa rúmannimaqee marínau. ¹³Simoonafa narí faqa Yísunara iriséenoo kúqaa fee qímaseenoo nammári máranau. Nammári maraséenoo Simoonafa Firipina aaqá máridanoo miná faqa óonuree anirée imarinau. Firipifa óosana oosana firaa ainaina faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina faiqí ánaasee dadaaqímaria ainaina áuqufanoo Simoonafa miná qáfoofanoo áaquqoofanoo márinau.

¹⁴Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa moo núqu niqiqoo fásiqausa misá Yeerusaree máqusai máridaqa Samaria máqannaasara Ánutuna ufara írida fee qímasee Peetooroona faqa Yoohaneena faqa niqíqámasoofaqa Yeerusaree máqusaindari Samaria máqannaasunnai óoqufiqu. ¹⁵Óoqureeqa Samaria máqannaa Yísuna áufakiana fúkasaa írimarusara innaaru qímariqau. Náaquqara andeeqara maraquana fannoo misá faqa náakuanifeera qímasee innaaru qímariqau. ¹⁶Samaria máqannaasa Karaambáiqu Yísuna áuqusaa kai nammári maraséeqa sía náaquqara andeeqara maraquana máraqau. Minára náaquqara maraquana fannoo sía misáki márinau. ¹⁷Peetooroosa Yoohaneesa minára iriséeqa innaaru qímasee misá faiqí ánaasee níkumu qumáree mapukúnnimaqásoofanoo náaquqara andeeqara maraquana náakimarinau.

¹⁸⁻²⁰Simoonafa afunee fasiqa fannoo miqandá óosana nín Dafamásee qínée faqa marasée miqíanee qímaseenoo munnimma maraséenoo Peetooroosa Yoohaneesa nímianaqa náaquqara maraquana qímifaqa qeeqá maqannaa miqímannisaanee qímasoofanoo Peetooroofa maaqí qímasee áqino qinau. Anée anée faqa aneenná munnimma námufaqa idá áqufua. Anée Ánutuna káqi nímira ainainara feefaurú qíannanara minára aneenná munnimma námufaqa idá áqufua. ²¹Maasá fúnnaqoo anée sía maasá faqa moodáa rúnna fúananoo. Aní írirafa aní ámuqusaki Ánutufa qáfáifanoo sía andeeqánoo máridanoo. ²²Anée aneenná mandá íriranakiqari quándakinana Ánutunara innaaru qínanoo máq aní maa-manda írirána ákiaqara minnáisaani. ²³Qinée aní aundurái óosana qáfaidaqa túka amaneera foora sukáqarafa máridanoo. Anínna mandáinaina fannoo náaqanara foora aní rumbánoo máridanoo. ²⁴Simoonafa mi-ufána iriséenoo tautúmaseenoo Peetooroosa Yoohaneesa minára qímanniminoo qinau. Óo ínnéeqara amanée ínnéeqara Ánutunara innaaru qífanoo sía mandáinaina óosana óosana ínnée qíandée sía qínísaa kambíqani.

²⁵Peetooroosa Yoohaneesa Karaambáiqu áufakiana qímannimiseenoo qumurandée Yeerusareenni kafáa óoru fíqau. Óoru fídaqara Samaria máqusa káqikaa káqikaa maqusakiaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimímarée óoru fíqau.

Firipifa Eetioopia máqannaa úriqararana Yísuna ufa qímaminau.

²⁶⁻²⁷Ánutuna qangiroo moó fannoo Firipina qímaminoo qinau. Anée dóo deedaqía. Aaná moó Yeerusaree máqusaindari aadána maqa maaqa

aana fannoo qámbaana fídanoo Kaasa máqusai óoqu fímari aana. Anée óonuree mi-aannára randásee paqúria. Dóo uqéeraa qufanoo Firipifa miná iriséenoo deedaqí imaree dóo miqóo finau. Firipifa fífiufanoo mi-aanná paqúrimaseenoo Eetioopia máqusaindaraa fásiqa moó mi-aannái fímarufanoo paqúrinau. Mi-Eetioopia maqusánaa fasiqa dundúqarirafa márínau. Narí máqannaa anaasee rakísirana úriqararana munnímma aina rakísimarufa úriqararafa márínau.

(Afaandama ítirafa márínau. Óoqai uqanna ánaasee rakísiraua úriqararaua akaqáusa nári aináina dadaaqímarusa nífaandama ítimariqau. Maqee sía mi-oosanáfa márídanoo. Óoqai uqanna márínau.)

²⁸ Eetioopia máqannaa ánaasee rakísirana áuqu Kandaseenámmarifa márínau. Minásaa rakísimaru fasiqafa áfaandama ítirafa káaqa Ánutunara rímaru fasiqafa, mifá Yeerusaree máqusai narí qóosa rarisée marú karanaki Yeerusareenni óoru Ánutunara innaaru qímaseenoo óoru randéenoo ámaaqai qúmimarufano Firipifa paqúrinau.

²⁹ Náaquqara andeeqara maraquna fannoo Firipina qímaminoo qínau. Anée miná kára fímariqoo óonuraina qáfaa. Eetioopia fásiqafa narí qóosa rarisée marú karanaki fídanoo óoqai tamummáqara fasiqa Eesaiaafa ákara rúmaqoona ásaana rinoo fímarínau. ³⁰ Fímarufanoo Firipifa sandée óonureenoo miná kara ásaukunnai qumáreenoo mi-karána úqirafa áakaariqara sandánnoo fídanoo iriséenoo írámmirínau. Óo maa-fasiqa, anée ásaana rímariannana óosana íridanee sía fee íridanee. ³¹ Miqí qufanoo mi-Eetioopia fásiqáfa qínau. Moó fannoo kooroo ínaqau írini síammiridaqa. Miqí qímasee Firipinara qíní faqa uru óoqumariannee qímasoofanoo Firipifa miná qóosa rarisée marú karanaki káqi fímarufanoo akarámáfufanoo mi-fasiqána aaqá óoqumarínau. ³² Mi-Eetioopia fásiqáfa Eesaiaana maa-akarána ásaana rímarínau.

Misá miná qumáreeqee sipsípa aandáura foora maréeqee áriranaki quqáqau.

Misá sipsípa ánaaqi asausí aukímarufanoo sía dúdeepeenoo fáaqarimarifa márídanoo sipsípa ánaaqi qúmmaarumuara fooqáana ári márufanoo kái mumúqida márínau.

Ánutuna sipsípa ánaaqi árimarufanoo mumúqida márínau. Sía moodáakari ufa qínoo fáaqarinau. ³³ Misá fíraaqóo asauríana ámiqau. Miná andeeqára ufa síamma íriqau. Dóo mifá naríaraa kuqufínau.

Miná ánaiqi miná áiku ásauku sía máriafa márídanoo sía minára ufa qífáranoo. Dóo narí kai márufa dóo kúqínau.

³⁴⁻³⁵ Mi-Eetioopia fásiqáfa mi-ufána ásaana rúmaseenoo Firipina írámmirínau. Tamummáqara fasiqa fannoo kúqu úfana qímaruna naríaree qímarínau fee moonáree qímarínau fee, qínaqa íria qufanoo Firipifa mi-tamummaqara fásiqána ufasáa óosana araséenoo miqóoqari

finau. Miqóoqari finoo Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímaminau. ³⁶Dóo miqí qída narí qímami narí qímami aatáta óoqu fídanoo Firipina qímaminau. Dóo maaná nammári adeedí máridanoo. Amanée anée Yísuna áuqusaa qiní nammárika kéeqamaqéennaree. [³⁷Firipifa mi-ufána iriséenoo qinau. Anée aneenná ámuqusa óokiari Yísunara kúqaa ánoonee qíanaqa amaná aní kéeqamaqáanaura. Mi-Eetioopia fasiqáfa qinau. Qinée Ánutuna ásauku mundíranara Yísunara kúqaa Ánutuna faiqifée qídaqa. Anée káqi kéeqamaqaa.]

³⁸Miqí qímasoofanoo qóosa rarisée marú karana daraiuaana qímamifanoo kára rafáaqafusoofaqa Firipifa faqa mi-Eetioopia fasiqáfa úriqararafa faqa nammári qámbaanai óoquirenno Firipifa mi-fasiqána qumáreeqeenoo nammárika kéeqamaqásaanau. Kéeqamaqaseenoo ásauku qumáreenoo uqéerasanau. ³⁹Miqandá nammárikigari áfainni uru akarámáfufanoo Ánutuna maraquna fannoo Firipina áfiqamaróofanoo sía miqóo miná faqa márinau. Mi-eetioopia fasiqáfa úriqararafa sía kafáa Firipina qáfanau, asasamándeeno narí káraki akarámáfufanoo dóo ámaaqa finau. ⁴⁰Ánutuna maraquna fannoo Firipina maréeqeenoo Asadooda máqusai múnú quqásoofanoo miqóoqari Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímanniminoo maqúsa maqusa fífiufanoo Seesareea máqusai finau.

**Sauroofa Damasakusa máqusai fímarufanoo
káqa qárafa rafáqa finau.**

9 ¹Yísuna faiqi námu miná ufa qímannimiqa nímarufaqa minásaara Sauroofa firaqóo áanóo ídanoo nárirara rumbárara qídamarinau. Miqídanoo Sauroofa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararana óonu qímaminoo qinau. ²Anée papiqa ákara rúmaqiminaqa qinée Damasakusa máqusai óoruree Yuda máqannaa ufa súqinnanaki kéeqafi Yísuna aatáta fímariasa paqúrimasee sía faiqí kai faiqí faqa ánaasee faqa rumbámaree Yeerusaree máqusai karafúsaki múqu quqáanauree qímasoofanoo eedóo qímaseenoo mi-eedoo qira papiqána ákara rumamínau.

³Sauroofa Damasakusa máqusai mi-papiqána úqirafa fídanoo narí sundía namufaqa fídanoo Damasakusa máqusa adeedí rámasoofanoo innaarúnaindari káqa qárana amanandá fannoo tautúmma amaqáseenoo Sauroona fíqu fíqumáfinau. ⁴Sauroofa káqa rufíaseenoo maqásaa áqufumáfufanoo írufanoo innaarúnaindaraa ufa moó qinau Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dárídanee. ⁵Miqí qufanoo Sauroofa maaqí qinau. Óo Karaambáiqi anée yáfee máridanee qufanoo maaqí qímasee qímaminau. Qinée Yísusa anée qiní dárímarianausa máridaqa. ⁶Dóo maqásaaqari fíndifinana fúa maqúsaki óoru ráinanoo miqóo moó fannoo máridanoo, mifá aní aanára aamúa qínana fúa.

7Sauroona faqa fusá sundíauqa Sauroofa maqásaa áqufufaqa qáfamasee innaarúnaindaraa ufa iriséeqa sía moo áinaina qáfoofanoo náaquqoofaqa nímuqusamafufaqa sía ufa qiqau káqi kásoomámbiqau. 8Sauroofa maqásaaqari fíndifufanoo áfu dimbáfufanoo sía moo áinaina qáfanau. Miná sundíauqa miná ásauku qumáree rarisámeeqee Damasakusa máqusai quqáqau. 9Sauroofa narí áfu dimbóonara faqa innaarúnaindaraa ufa írunara faqa írufanoo aundurá mandáikufanoo qaaramoo fáasaana sía nárana nanau sía nammári nanau sía áfu máqanau.

10-11 Damasakusa máqusai Yísuna ufa írimarufa moó fannoo márínau. Miná áuqu Ananiasafa márínau. (Sía Yeerusaree maqannaa Ananiasafau. Damasakusa maqusaindaraafa miná amaráfa.) Mi-fasannái qainá Ananiasana áfunnáranau. Karaambáiqqa fannoo mi-qainnáki Ananiasana áaroodanoo qináu. Ananiasa qufanoo Ananiasafa qináu Óo Karaambáiqqa máa qinée márídaqa qufanoo Karaambáiqqa maaqí qímasee qímamináu. Ananiasa dóo deedaqí fúa. Anée andeeqára aatatee qímariana mi-maú óonuree Yudasina máaqara randásee qáfa. (Sía Yísuna ueeqóofau. Damasakusa máqusaindaraafa miná amaráfa.) Miná máaqaki Tarasusa máqusaindaraafa Sauroofa márídanoo. 12Dóo mifá qainámaseenoo márídanoo. Mifá aní Ananiasana qáfeenoo márídanoo. Qainásaa qáfaifana anée óonureenana miná ákiaqasa ásauku mundúseenana miná áfu máqarana ámiananoo irisée innaaru qídanoo márídanoo.

13Ananiasafa mi-ufána iriséenoo rufiaseenoo qináu. Óo Karaambáiqqa faiqí moómoosa mi-fasiqánara qiní qímaqimiafaqa íridaqa. Mifá Yeerusaree máqusai aní áiku ásauku anúfa írimariasaa mandóosana máránoo nifa márídanoo. 14Mifá Yeerusaree ámaana máaqa aanáiqikirausa misá úriqararana papiqa maramáree Damasakusa máqusai maasá aníara innaaru qímariasara rumbámaree Yeerusareenni óoqu fúanee qímasee úrifa márídanoo. 15Karaambáiqqa miná ufa iriséenoo Ananiasana qímaminoo qináu. Sía anée minára rufíaa anée káqi fúa. Qinée mi-fasiqánara rusandeesámumandee máreeqa. Mifá qiní aináinira faiqi kámambi máriannoo. Mifá qiní dúqura qiní dáufakiana ánaamuru máqannaasa faqa nári karaambáiqauqa faqa Isaraee máqannaasa faqa qímanniminoo núannoo. 16Qinée qeeqá oosana uqafíqaanaura. Qiní ufasáara kásooqaqee árirana faqa dinee faqa máraannoo.

17Ananiasafa mi-ufána iriséenoo máaqa paqúrimandee qáfoofanoo Sauroofa minakí márufanoo kéeqafinoo ásauku miná ákiasaa mundúseenoo qináu. Sauroo qiní qíkaqaafasaa Karaambáiqqa Yísufa narí uqanna anée aanái úridana anée qáfaananoo mifá kai qiní qímaqimifaqa anée íanannai ánidaqa. Áfu kafáa máqaaneera faqa náaquqara andeeqara maraquana aníki qumbíqaaninnanara faqa diqiqaiqaqa ánidaqa. 18Ananiasafa miqí qímasoofanoo Sauroona áfusaa ititánoo máriufa saqári apata fooqáafa rafóomakufanoo maqái áqufufanoo dóo miná áfu máqanau. Áfu

maqáfufanoo nammáriki kéeqammamaqanau. ¹⁹Kéeqamma amaqásoofanoo Sauroofa nárana námaseenoo dóo afaqa ámiqufanoo Yísuna faiqi námu faqa qaaramoo fáasaana Damasakusa máqusai márídanoo misá dadaaqinau.

²⁰(Damasakusa máqusanaasa misá moo únna Ánutunara qímarusa máriqau.) Yuda máqannaa akaqáusa mi-maqusánaki faqa máriqau. Minakí márídaqa náaduma amaana máqa usakásee minakí kéeqafi Mooseena sándufa ásaana rúmasaídaqa ánoona Ánutunara innaru qídaqa Yísunara sía íriqau. Sauroofa fíndifinoo andeeqáseenoo Yuda máqannaa amaana maqaki kéeqafinoo Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qínoo naamúaqufaqa íriqau. ²¹Irisoofanoo náaquqoofaqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yeerusaree máqusaki Yísuna áiku ásauku nárinoonufa márídanoo, miqóoqari aanáiqikirausa úriqararana papiqa ákara rúmasoofanoo máreenoo maasá máqusai úrufa Yísuna ufa írimarusa rumbámaree Yeerusareenni múqu quqáannee qufa máq mi-fasiqáfa ani márídanoo Yísuna ufara uqéeraanauree qídaqinoo. Misá Sauroonara náqaa fee fanóo fee qaara iriranamáu fídaqinoo qímasee misá mi-ufána qiqau. ²²Sauroofa faasaambáasaana andeeqáseenoo faiqí ánaasee Yísunara qímannimidanoo narí írirana faqa maqee maqee firaanáikinau. Mifá Yísufa kúqaa Ánutuna ásauku mundírafa márídanoo fee qímaseenoo quándakinoo óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákarakinaana ámiqimasee akooqóo kooroomásee uqannífiqoofaqa qáfeeqa misá írirafa dapíkufafa misá qaara iriranamáu fiqau.

²³Sauroofa moómoo fáasaana Yísuna ufa qímannimimarufaqa Yuda máqannaa miqóo Damasakusa máqusanaasa misá Yísuna ufara níkoqeemarufaqa áanoomasee moodáanaki suqúfiqa Sauroona árira ufa qiqau. ²⁴Damasakusa máqusa óoni faandaamura firaafá ititánoo márínau. Kooqíki kai fímariqau. Yuda máqannaasa Sauroonara kooqíki rakísimariquau. Eendáki faqa fáasaana faqa rakísimarufanoo miqóo óonuraina qumárasee áruanauree qídaqa rakísimariquau. Moó fannoo Sauroona áqoondi misá ufa írinoo Sauroona kooroo qímasee qímaminau.

(Mi-maqusánasaa faandaamura fíqu fíquinoo márufaqa mi-faandaamurána áfuqaindari máaqa mi-faandaamuránasaa rusísaida usakée maríqau. Sauroona áqoondi máaqa faqa minakí márufanoo mi-maqáfa faandaamura atisaa káqikaaqoo ruqíanoo márínau. Faiqí minakí kéeqarana amana márínau. Áqoosaindari sía amana ánífara. Áfuqaindari amana fifára.)

²⁵Sauroona áqoondiufa miná ufa írimarusa eendáki qumeé Sauroona maréeqeeqa faandaamura áfuqaki máru maqanakiqari meerái mi-ruqiaranákiqari firaa afeeka uqaki rúmaseeqa mi-aamaránaki ruqíeeqee maamínni quqáseeqa sánda quíqa quíqa ufanóo óoqufiufanoo maqásaa óoquireenoo uqéekakufanoo quqásee Yeerusareenni sandée fídanoo faiqanóo óorufiufanoo óoruranau.

Sauroofa Yeerusaree máqusai óoru finau.

²⁶ Yeerusareenni óorureenoo Yísuna áiku ásauku márúnaki óonu kéeqafufanoo dadaaqinéerufaqa misá miná qáfeeqa maasá dárimari fee qímasee rufíasee dáraaniqau. Mifá Yísuna ufara dóo írída fee qufaqa misá minára únna qímaseenoo maasá qumáraandoo qímasee rufíasee sandáqau. ²⁷ Baranabasifa aniréenoo Sauroona dadaaqínnoo aniqumáreeqeenoo Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa niqiqoo fásiquasee qímarusaki quqánau. Baranabasifa Sauroonara aanái óoru fímarufanoo karaambáiqua Yísufa miná áfusaa kooroo inóo qu úfana faqa qímanniminau. Sauroofa Damasakusa máqusaki Yísuna áufakiana afeekaikámánde andeeqásee qímannimuna minára faqa qímannimisoofaqa kúqaa fee qiqau. ²⁸ Miqóoqari Sauroofa Yísuna faiqi námu faqa Yeerusaree máqusai márínau. Miqóo márídanoo paasóosamandeenoo Karaambáiqua áufakiana misaqá márusa qímannimino ninau. ²⁹ Kirisa máqannaasa ufa qímaru Yuda máqannaasa Mooseena sándufa qímarusa írirana faqaasa Yeerusareenni animárufanoo Sauroofa Yísunara misásaimbaqa narí qímami narí qímami qídaqa afeekaikímaríqau. ³⁰ Miqídaqa misá áanoomasee Sauroona árirarufaqa Yísuna faiqi námu miná iriséeqa Sauroona maréeqee Seesareea máqusai quqásoofanoo dóo miqóoqari naríaraa Tarasusa máqusai narí máqusai finau.

³¹ Dóo miqóoqari Yísuna ufa írimarusa Yudeeaa máqa maaqaki márusa faqa Kariree máqa maaqaki márusa faqa Samaria máqa maaqaki márusa faqa asooáranaki máríqau. Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ufara eedóoqimasee minásaa atooáqau. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo dadaaqunara misá nimana mapukínau. Misá aiqámausa Karaambáiqara náaquqoofaqa miná ufamáu fímaríqau.

**Peetooroofa Rida máqusaindaraa fasiqa áiku
mandáikirana andeeqaisanau.**

³² Mi-aukuanná Peetooroofa aiqáma atinnai Ánutuna faiqi námu márusa fíqu fíqu nínadafée marínau. Moo kári Rida máqusai Yísuna faiqi námu nínadafarara óoqufinau. ³³ Miqóo faiqí moo áuqu Aeeniasafa áiku ásauku káqi úqirafa dóo miqóo náaruara faikáisee márufa márínau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaramoo marasée áukuana márínau. ³⁴ Peetooroofa mi-fasiqána qáfamaseenoo qímaminoo qínau. Aeeniasa Yísufa ásauku mundírafa aní ámiqimaisaidanoo. Dóo anée fíndifinana qaarí raqándaaia. Miqí qímasoofanoo Aeeniasafa fíndifinoo qaarí raqándaaínau. ³⁵ Rida máqusanaasa faqa Saroonaa máqusanaasa faqa aiqámausa aní miná úqufufaqa qáfamasee Óo qímasee quándaki Karaambáiqasaa kai atooqáfíqau.

³⁶Moo máqusa áuqu Yoopa mi-maqusáfa Rida máqusa aaqá márídanoo. Yoopa máqusai anaasee moó miná áuqu Tabitaa námmarifa márídanoo. Yísuna ufa írimarufa márínau. Kirisa ufakíqari mi-anaaseená áuqu Doorakasa námmarifa márínau. Mi-auqúna óosana aandáu fee qímariqau. Mi-anaaseefá káaqa kudi fasiqa anaasee áfaarida nímimarufa aiqáma kari maqee maqee misá nímimarufa márínau.

³⁷Miqímarufa márídanoo aurírana marasée kúqinai. (Misá máaqaki tidá moó maqásaa márínau kafáa tidá moó sandáaqai afeekaíkirafa márufanoo minásaa faiqée maríqau. Óoninnai irirasú áuquqoonasaa akarámáfufafa sandáaqai tidá afeeka áuquqoonnai óoru fíqau.) Tabitaa námmarifa kuqufufaqá ánaaseeuqa miná írí marasée nammári rúmamaqásee sandáaqai tidásaa quqásee kásooqaqee ákundararee qímasee quqáqau. ³⁸Yoopa máqusa faqa Rida máqusa faqa naráaqa naráaqa adeedí maríqau. Yoopa máqannaa Yísuna áiku ásauku Peetooroofa Rida máqusai qumumárufafa iriséeqa qaara fasiqa niquoofafa qiqau. Óo Peetooroo maasá únnanai káqi káqi qúmua.

³⁹Peetooroofa eedóo qímasee deedaqamámaree miqandá faqa óoqu fínau. Yoopa máqusai óoquroofafa miná áfiqee máaqaki mirínnei sandáaqa tidásaa múruquqásoofanoo níndáfamáseenoo adeedaana ánaasee moómoosa ikíraqéeusa fíndufufafa Peetooroona úqusee mi-anaaseefá áuqu nimu siutana faqa asausí faqaa siuta faqa áuqu nimúna Peetooroona uqafíqaida ikíraqée maríqau.

⁴⁰Peetooroofa miná íriiseenoo aiqáma sufáfaqa áqusoofafa mádaanai óoqufíqau. Óoqufufanoo Peetooroofa tidásaa aqoorisáunara fufanoo Ánutunara innaaru qinai. Innaaru qíqiseenoo Tabitaa námmarina írí márutinai quandáfinoo qinai. Tabitaa námmaryi dóo anée fíndifua. Miqí qímaseenoo Tabitaafa áfu maqaseénoo Peetooroona qáfamaseenoo rútaqinoo fíndifínau. ⁴¹Peetooroofa miná ásauku qumáreenoo dadaaqí fíndifumásanau. Fíndifumásoofanoo Peetooroofa Yísuna ufa írimarusa faqa adeedaana anaaseeuqa faqa náaramasee uqannífiqanau. ⁴²Doorakasa námmarina fíndifumásoo úfana Yoopa máqusai aiqámai dáraanufafa íriqa moómoosa karaambáiqara kúqaa fee qímasee minásaa mundíqau.

⁴³Peetooroofa moómoo fáasaana Yoopa máqusai márínau. Peetooroona moo áuqu Simoonafa márínau. Mifá Yoopa máqusai moo fásiqa narí amarána Simoona miná faqa márínau. Simoonafa sipsípa burimakáu mimmi minamúsa narusáidanoo nipata asukúsaidanoo áurumma afeekaikámasaidanoo nimisáidanoo feefaurú máree márínau.

Kooraneeriusafa qainámasee Peetooroonara qufaqa áfiqaqau.

10 ¹Mi-aukuanná mi-fasannái Seesareea máqusai faiqí moó úriqararafa miná áuqu Kooraneeriusafa márínau. Mifá Roomma máqannaa

ammí kiateenna márínau. Narí faqa narí sundíauqa faqa Itari máqannaa sundía fee qímariquau. ² Kooraneeriusafa káaqa Ánutunara rímaru fasiqafa márínau narí faqa narí faiqí ánaasee faqa Ánutunara innaaru qímarusa máriqau. Mifá Yuda máqannaa kudi fasiqauqá maqee maqee dadaaqídanoo nárana áinaina nímmarufa márínau. ³⁻⁴ Moo fáasaana máriufanoo eenóofanoo Kooraneeriusana áfu kai pisipasamándooofanoo Ánutuna qangiroo moó ámiqimandee qáfanau. Qangiroo mifá máaqaki aniréenoo áuquramasee áaranau Kooraneeriusa qufanoo tautúmándeeno rufiaseenoo miná kai tatáqafino qinau. Óo qiní úriqararafa nánaree randáidanee. Qangiroo miná iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Ánutufa aní innaaruqírana faqa anée kudi fasiqauqara qimudáoo qímariannanara faqa qáfaidanoo íridanoo aníara ádidanoo. ⁵⁻⁶ Kooraneeriusa anée faiqí akaqáusa níqíqáinaqa Yoopa máqusai óoqu fúafa faiqí moó óoqu afiqáa. Miná áuqu Simoona moo áuqu Peetooroofa ooruku námmari áfaiqaannai faiqí moó aandáu apata áurimari fasiqana narí amarána Simoona faqa márídanoo.

⁷⁻⁸ Qangiroo fannoo miqí qímasee qímamisee dóo finau. Dóo fufanoo Kooraneeriusafa miná ufamáu fínoo narí máaqai aináinimaru faiqiqanda faqa narí sundía moó faqa Ánutuna ufa írimaruna narí uréeqarana náaramasee qangiroo qu úfana qímannimiseenoo Yoopa máqusai níqiqoofaqa Peetooroona áfiqarara óoqu fíqau.

(Miqóoqaraasa máaqa usakásaidaqa máaqa tidá áaku aakummásee qaaramoo tída márínau. Maqásaa moo tída márínau, miná maaríqoo moo tída márínau. Meeráqoo máaqa ataufakaaqa moo tída ánnuara foo áuquqoonasaa óoqumarifi asooárana faqa suara faqa máreemarufa márínau.)

⁹ Kooraneeriusana sundía faqa aináinira faiqiqara faqa Yoopa máqusai fidaqa aanái fí faiqée fímarufanoo súani qámbaanaíkinau. Mi-karí Peetooroofa súani qámbaanai máaqa ataufakaaqa innaaru qianée qímasee óorufinau. ¹⁰ Peetooroofa innaaru qímarufanoo áararoofanoo misá nárana suqée márufanoo áfu pisipasamándooofanoo moo áinaina qáfanau. ¹¹⁻¹² Innaarúna rakéemambufanoo séera firaaná dínni dínni sánda qusúqoonaa mi-seeránaki aandáu sakáni ufini óosana óosana minakí uqárumaseenoo innaarúnaindari mi-seera sandána quqa ququaufanoo. ¹³⁻¹⁴ Peetooroona aaqá qumuroofanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qínoo qímaminau, Peetooroo fíndifina maa-seeránakinaa andausa narusée náa, qufanoo Peetooroofa qáfamaseenoo qinau. Óo Karaambáíqa akasáa. Maasá Yuda máqannaasa sía néemaru ainainafa kai márídanoo. Sía ánukarafauqa márídanoo. Sía qinée amana naanáura. ¹⁵ Miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qímasee qímaminau. Ánutufa ánukamagai ainainara sía sía ánu kara fee qía. ¹⁶ Maa-ainainnára qaaramoo kári qufanoo sía írufanoo kafáa qumu aiqáma rarisámeeqee innaarúnai kafáannai quqánau.

¹⁷Peetooroofa mi-qainna óosanara randée márufanoo aundurá mandáikinau. Randée márufanoo Kooraneeriusana faiqi námu Yoopa máqusai anirée Simoona máaqa paqúrimasee kooqísaa anirée namméera qiqau. ¹⁸⁻¹⁹Simoona moo áuqu Peetooroofa maí márídanoo fee qufanoo, Peetooroofa máaqa ataufakaaqá káqi márídanoo qainá óosanara randéemarufanoo Ánutuna maraquana fannoo qímaminau. Anée íria. Qaaramoo fásiqa aníara randáidaqa. ²⁰Anée fíndifi óoqi deedaqínana misá faqa fúa. Sía óonumafi íria káqi afaaqa quqásee fúa. Qinée misá niqíqáunausa aní áfiqarara ánidaqa. ²¹⁻²²Peetooroofa óoquireenoo qímanniminau. Ínnee qiníara randée maríasa maaná misá márídaqa. Ínnee nánaree qiníara randáidee qufaqa misá qiqau, Roomma máqanna sundía kiatéena maasá úriqararafa miná áuqu Kooraneeriusafa maasá diqíqai faqa ánidaqa. Mifá andeeqára fasiqa Ánutuna amooqímarifa ámiqira fasiqa márídanoo. Yuda máqannaasa aiqáma káaqa minára rímariafa márídanoo. Ánutuna qangiroo moó fannoo aníara óonu afiqee narí máaqakiara aniráinaqa ufa moó qímamianee qifaqa ánidaqa. ²³Peetooroofa misá ufa iriséenoo maréeqee máaqaki quqásoofaqa faiqéenoo iqáqoofanoo Peetooroofa faqa Yoopa máqanna qaaramoó namu Yísuna ufa írimarusa Kooraneeriusana faiqi námu faqa fiqau.

²⁴Minamúsa fífiufafa aanái fífaíqee fífiufafa Seesareea máqusa óonuraqau. Kooraneeriusafa narí átiufa narí ákaqaafasáa faqa narí máaqaki suqú quqásoofaqa márídaqa Peetooroona áfeesimariqau. ²⁵⁻²⁶Peetooroofa Kooraneeriusana kooqíki óonuree kéeqararufanoo Kooraneeriusafa rafúdamakufanoo miná áikuki qúmi maree óorindari rúmafino Ánutufara foo miqímaseenoo innaaru qíraree qufanoo Peetooroofa miná ásauku qumáree uqéereenoo qinau, Dóo fíndifua, qinée faqa sía Ánutusa márídaqa faiqí faiqi márídaqa.

²⁷Peetooroofa Kooraneeriusana qímamidanoo máaqaki kéeqanau. Kéeqafi qáfoofanoo faiqí ánaasee ánaamuru moómoosa minakí máríqau. Minakí óoruree misá faqa maaqí qímasee qímanniminau. ²⁸Ínnee aiqámausa maasá Yuda máqannaasa óosana írimariafanoo. Maasá Yuda máqanna ánaamuru máaqaki sía uqanna kéeqafi misá faqa áqoondiki maríasa. Maasá amaana ufa minára firaqóo qáo qínoo márídanoo. Sía ánukarausee qídaqa. Dóo maqee Ánutufa qiníara sía moo ánaamuruara sía ánukara fee qímasee rufíaa, káqi áqoondi kíannee qídanoo. ²⁹Qinée miná ufa irisáunnana anée qiníara ániannee qíanaqa qinée sía ínniara rúfeeqa káqi ániqa. Anée nánaree qiní dáareenanee.

³⁰Kooraneeriusafa miná iriséenoo qinau. Ínnau qinée qeeqá máaqaki eenéemarufaqa innaaru qímariafanano faiqí moó fannoo miná qamunna káaqa aréenara qámunna faqaafa qiní qífusaa kíkíqamambinoo qímaqiminau. ³¹Kooraneeriusa Ánutufa aní innaaruqírana írinoo aní kudi fasiqauqá qimudáoo qímasee dadaaqímariannanara írinoo

qáfeenoo aníara áididanoo. ³²Dóo anée faiqí niqiqáinaqa Yoopa máqusai fuaqa. Faiqí miqóo miná áuqu uqanna Simoona moo áuqu Peetooroofa márídanoo. Mifá narí amarána Simoona faqa aandáu apata áurimari fasiqana faqa márídanoo, ooruku námmani afai qaannai miná máaqa márídanoo fee qinau. ³³Qinée mi-ufána iriséeqa aaqee uqanna aníara óonu afiqée ániaqee qíqa. Anée ámiqimminana andeeqásee ániananoo. Dóo maasá aiqáma maa-maqánaki óoqumarifi márúnanoo dóo Ánutufa qíqafaidanoo. Karaambáiqá aní qímami úfana írianeera ánídaqa.

Peetooroofa Kooraneeriusana áiku ásauku qímanniminau.

³⁴Kooraneeriusafa miqí qímasee Peetooroona qímamisoofanoo mifá maaqí qímasee misá qímanniminau. Dóo qinée maqee maa-ainainná óosanara íridaqa. Ánutufa sía maasá Yuda máqannaasara kai áididanoo kúqaa aiqáma máqannaasa amanamana kái iaqéera áididanoo. ³⁵Aiqámausa Ánutunara náaquqee márínaqa andeeqára óosana máraidaqa miqímarifandínausara qiníndi fee qíannoo. Aiqáma maqusanaasa amanamana kái iaqéera qídanoo. ³⁶Ánutufa Isaraee máqannaa ámiqira fasaasa ufa asooára ufa ásauku mundírana Yísunannai qímanniminau. Mifá aiqáma maqannaa Karaambáiqá. ³⁷Yudeeaa máqa maaqai firaqóo kambíqoo ainainara Yoohaneefa nammári nímimaru aukuaana óosanaraseenoo kambíqanoo márídanoo. Kariree máqa maaqaki óosanaraseenoo miqóoqari aiqáma Yudeeaa máqa máaqakina fífaininau. Ínnee maaqóo máriasa minára Yísunara dóo írimariafanoo.

³⁸Ánutufa narí náaquqara maraquna Yísuna Nasareetee máqusaindaraanasaa adíamaqásoofanoo Ánutuna afeeka máreenoo aiqámai óonuree anirée ínoo qimudáoo qínoo Sadannana áuraarai máriusa qumáreenoo aurímarusa faqa káqi márusa faqa aiqámausa idaaqamánnisanau. Ánutufa qumeé miná faqa nídanoo dadaaqufanoo mi-oosanna oosanna ainainná áuqeemarinau. Ínnee minára faqa dóo írimariafanoo. ³⁹Yuda máqannaa máqusa faqa Yeerusaree máqusaki faqa Yísuna áuqoo ainaina qinée faqa akaqáusa faqa qífunnai qáfaafanausa márídaqa. Misá miná mara máree pírimmannai aunírira saqarisaa áriqau. ⁴⁰Qaaramoo fáasaana áiqaróofanoo Ánutufa kúqíranakinaana miná uqéera fíndifinau. Fíndifínoo maasá qífusaa kooroomámbinau. ⁴¹Sía aiqámausa nífusaa kooroo inau. Ánutufa maasá rusandeesámumandee mároosa maasá qífusaa kai kooroo ináu. Ánutufa kúqíranakiqari uqéerasoofaqa maasá miná faqa nárana nammári náafanausa márídaqa.

⁴²Mikamúqoo maaqí qímasee maasá naamúaqínoo qinau. Ínnee qiníara maaná faiqí ánaasee nóori kándamasee qímannimiaqa. Ánutufa qiní Yísusara káqi máriasa faqa kúqírausa faqa misá rainásee idáki fee innaarúnai fee quqánnisáanausee qinau. Minára faqa ínni aiqámausa máa maqee máriasa faqa qímannimidaqa. ⁴³Peetooroofa mi-ufána

Kooraneeriusana áiku ásauku qímannimiseenoo maaqí qinau. Ánutuna tamummáqara fasiqausa aiqáma Yísunara qídaqa ákara rímariqau. Maaqí qímariqau. Aiqámausa miná saqárikinausa Ánutufa miná áuqu afeekannái misá mandáinaina numoo minínnisaannoo.

Ánutuna maraquna fannoo Kooraneeriusana áiku ásauku náakinau.

⁴⁴Peetooroofa miqí qímarufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo innaarúnaindari qumuréenoo aiqámausa Peetooroona ufa írimarusasaa rafáaqafumannimaqanau. ⁴⁵(-) ⁴⁶Maraquna fannoo náakufufaqa dadaqufaqa moo máqanna ufa sía írimaru ufausa qímariqau. Ánutuna firaanáikiranara faqa firaqóo amooqímariqau. (v 45) Yuda máqannaasa qaaramoonámu Peetooroona faqa Yoopa máqusaindari qúmusa mi-ainainná qáfamaseeqa náaquqoofaqa qiqau. Óo Ánutufa narí náaquqara maraquna ánaamuru faqa nímidanoo. Sía Yuda máqannaasa kái nímidanoo.

⁴⁷Peetooroofa míquna níndafamaseenoo Yuda máqannaasa narí faqa ánusa qímanniminoo qinau. Maa-fasiqáusa Ánutuna náaquqara andeeqára maraquna dóo máreea, maasá Yuda máqannaasa íafanandeemmiafanoo. Yáfasiqa fee moó fannoo nammári nímiranara qáo qíannoo fee sía amana moó fannoo qáo qíannoo. Dóo nímia.

⁴⁸Miqí qímasoofaqa Ánutuna ásauku mundírana Yísuna áuqusaa nammári máraqau. Miqímasoofanoo Kooraneeriusafa asasídanoo Peetooroonara káqikaqáo máriannee qufanoo eedóo qímaseenoo misá faqa qaaramoo fáasaana márinau.

**Peetooroofa Kooraneeriusana qímamufanara narí
aqoónausa Yeerusareenni óoru qímanniminau.**

11 (Isarae máqannaasa aiqáma Ánutuna ufara maasáindi fée kai qímariqau. Ánaamuru máriasara sía misáindi máridanoo fee qímariqau. Ánaamuruara sía ánukarafauqa márinará sía misá máaqaki kéeqaa, sía misá nárana naaqée qímariqau.)

¹Yísufa niqiqoo fásiqausa Yeerusareenni márusa faqa Yísuna ufa írimarusa Yudeeaa máqa maaqai márusa faqa ánaamuru márusa misá faqa Ánutuna ufa máreeaa foó qiqau. ²Peetooroofa Seesareea máqusaindari Kooraneeriusana maqúsaindari Yeerusareenni óoru fúfaqa miqóoqaraasa Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusa Mooseena sándufara rímarusa misá aiqáma Peetooroona áqidaqa qiqau. ³Anée ánaamuru máaqaki misá faqa máriaanafa misá faqa néeneaanafa animáriananoo. Sía Yuda maqanna fáinanduqirau faqa máriaananoo. Náqaa fee ifanée miqínanee. Maasá Yuda máqannaasa sándufa rukíeenana miqíananoo. ⁴Peetooroofa miná iriséenoo óosanaindari aiqáma ainainara qímanniminoo qinau.

⁵⁻⁶ Firaa seera moó dínnei atinai moó dínnei atinai qaara faqa qaara faqa átinai sánda rumbánoo márufoanoo innaarúnaindari moó fannoo mi-sandáusa quaqée ídanoo quqáaqáa ímarufanoo qiní daaqá quqásoofaqa minakínaa ainaina ámiqimasee qáfaqiafana. ⁷⁻⁹ Innaarúnaindaraa ufa moó qímaqimino qinau. Peetooroo dóo fíndifi arusée náa qufaqa qinée maaqí qíqa. Óo Karaambáiqá sía uqanna. Sía sía ánuakara aandau qinée moó néemariqia. Maqee maaná sía naanáuree qímasaunanoo innaarúnaindaraafa qinoo, Ánutufa maa-ainainnára ánuakarafauqa máridanoo fée qímasaifana anée sía minára sía ánuakara fee qía. ¹⁰ Mi-ainainnára qaaramoo kári qáoo qúnanoo dóo qumu rarisáma innaarúnei quqéeno.

¹¹ Miqí márunano kai Seesareea máqusaindari qaaramoó fásiqa niqíqaasá anirée qinée márunna maqana kooqíki anirée qinára randéaa. ¹² Ánutuna maraquna fannoo qiníara káqi rakéemasee misá faqa fúannee qinoo. Máa máriasa qíkaqaafasaa qísauku dínnei taikásee dínnei ani moodáa marasée qiní faqa Seesareea máqusai óoqu fíqau. Maasá aqáma óoquree Kooraneeriusana máaqaki kéeqaqau. ¹³ Kéeqafufanoo Kooraneeriusafa Ánutuna qangiroo qáfoonara maasá qímaqiminau. Mi-qangiroofá miná máaqaki kíkíqamambi qímaminoo qinau. Kooraneeriusa anée faiqí akaqáusa niqíqáinaqa Yoopa máqusai óoquree faiqí moó miná áuqu uqanna Simoona moo áuqu Peetooroo miná óoqu áfiqee úruaqa. ¹⁴ Mifá ururéenoo ufa qímannimisáinaqa anée faqa aní áiku ásauku faqa innaarúna asumu márirana oosana írifaranoo fée qinau. ¹⁵ Mi-qangiroofá fufanoo Kooraneeriusafa narí aináinira faiqiuqa aqíqoofaqa qiní qífiqee Kooraneeriusana máaqaki quqáqísóofaqa qinée Peetooroosa ufa qímannimirara óosana arasáunanoo náaquqara andeeqara maraquna fannoo óoqai indaarú maasá dáakinoo máriuqa maasá undée Kooraneeriusana máaqaki máriasa náakinau. ¹⁶ Miqí máruafaqa qinée óonumafi iriséeqa Karaambáiqá maasá faqa maasáki máridanoo maasá qímaqimino qinau. Yoohaneefa nammáriki kéeqannimaqaidanoo kásooqaqee qinée maraqunaki kéeqannimaqaanura qufaqa íriafannana. Qinée mi-ufána iriséeqa Kooraneeriusana máaqaki náakirana qáfamaseeqa iriséeqa minára ínni qímannimidaqa. ¹⁷ Maasá Yísuna ásauku mundírana saqárikiafanoo Ánutufa narí káqi nímira ainaina narí náaquqara andeeqara maraquna maasá qíminau. Miqí kai másee Seesareea máqusai ánaamuru faqa káqi níminoo. Qinée yáusee máridee Ánutunara qáoo qianáuree. Sía amana.

¹⁸ Yeerusaree máqannaa Yísuna ufa írimarusa mi-ufána iriséeqa dóo ufa Peetooroona áqimaruna taikásee quándaki Ánutunara asasídaqa qíqau. Óo Ánutufa ánaamuru naundurá quandárana faqa náaru náaru márirana faqa dóo misá faqa níminoo. Sía maasá Yuda máqannaasaindi kaifau. Miqí qúfanoo mi-ufáfa dóo taikánau.

Antiooka máqusaindaraasa Yísuna ufa írimarusa mi-ufána.

¹⁹Mi-ufa suqirána sía kambíqooqoo Sateefeenana árukari dóo miqóoqari Yísuna ufa írimarusa quqásee ánaamuru máaqa máaqa dáraanimámbiqau. Akaqáusa Fooeenisia máqa maaqai fíqau. Akaqáusa Antiooka máqusai fíqau. Akaqáusa Sipurusa máqa maaqai fíqau. (Sipurusa ooruku námmani qámbaanaí ámuauqunamu máridanoo. Faiqí ánaasee moómoo miqóo máriqau.) Miqímasee ánaamuru máqusa márufafa Yuda máqanna misáki animárusa misákai Yísunara qímannimimariqau. ²⁰Akaqáusa Sipurusa máqannaasa faqa Sireenee máqannaasa faqa Antiooka máqusai óonu márídaqa ánaamuru márusa ásauku mundírana Yísuna ámiqira fasaasa ufa ánaamuru qímannimimariqau. ²¹Karaambáíqa afeeka dadaaqúnara Antiooka máqannaasa ánaamuru moómoosa uqanna Karaambáíqa ufara asasamásee íriqa aiqámausa minásaa kaimma atooqáqau.

²²Antiooka máqanna ufa fannoo Yeerusareenni óoruroofafa misá irisée Baranabasina aqiqoofanoo Antiooka máqusai óoqu fínav. ²³Óoqureenoo níqafóofanoo Ánutufa mimaqusánaasa dadaaqímarunara óoqu níqafamáseenoo asásínoo qímannimidanoo qinau. Ínnee ínneeqa nímuqusa óokiari kúqaa karaambáíqasaa mundúfuafa náaru náaru miqóokai nóori runúseeqa fuaqa. ²⁴Baranabasífa andeeqára fasiqa márínau. Náaquqara andeeqara maraquana minakí qumbiqárafa márufa. Yísunasaa káaqa mundírafa márínau. Mi-fasannái faiqí ánaasee Antiooka máqusanaasa moómoo karaambáíqasaa atooqémariqau.

²⁵Baranabasífa Antiooka máqusaindari Tarasusa máqusai óoruree Sauroonara randárara finau. ²⁶Paqúrimaseenoo áfíqeenoo Antiooka máqusai animáridaqara faiqí ánaasee moómoo Ánutuna fasáasa ufa qímannimimariqau. Moodáa aukuaana miqóo máraqau. Antiooka máqannaasa miqóoqari óosana araséeqa Yísuna ufa írimarusara fúka núqu Kristianne qímaríqau. (Maasá ufakíqari ásauku mundírana áiku ásauku kámambíqa máriasee qímaríqau.)

²⁷Mi-aukuanná Yeerusaree máqusaindari fúka tamummaqara fasiqauqa Antiooka máqusai óoqu fíqau. ²⁸Miqóo márídaqa misákikiari moo fásiqa áuqu Akabusafa fíndifínoo Ánutuna maraqunannai maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Kásooqaqee aandaroo aiqáma máqa maaqaki náruannoo. (Kásooqaqee Karaudiusafa Roomma máqannaá úriqarara kípafa máru aukuaana mi-aandaróofá kambíqafínoo nárínau.) ²⁹⁻³⁰Antiooka máqanna Yísuna áiku ásauku nári niqóónausa Yudeeaa máqusai márusa aandaroo nárúnara dadaaqiaqéera qíqau. Aiqaámausa nári nimana nimana kái munnimma qumáree Baranabasina faqa Sauroona faqa nímuafaqa Yudeeaa máqa maaqai nímirara óoru fíqau.

Eeroodeefa Yameesana kuqáruuseena Yoohaneena karabúsaki quqánau.

12 ¹Mi-aukuannái mi-fasannái Eeroodeefa Yudeeaa máqa maaqai faqa Kariree máqa maaqai faqa Peereeeaa máqa maaqai faqa

Samaria máqa maaqai faqa misá kiapafa firaafá Eeroodeefa máridanoo Yísuna ufa írimarusa nárirana óosana arasée nárímarinau. ²Eeroodeefa Yoothaneena áfasaana Yameesana qumáree rumbáseenoo rákinoo nu páipanannai anuka ateehá áqinoo kuqámmarinau. Yuda máqannaasa Yísuna ufara níkooqeemarusa míqunna qáfamasee asasámmiqau.

³Minára asasufanóo Eeroodeefa miqíaqoo fee qímasaida kafáa miqíanauree qímaseenoo Peetooroona faqa qumárararee qímarinau. Ooruku síai feemu qoomaqunaki Peetooroona maaqímasee qumáranau.

⁴Yameesana aruséenoo Eeroodeefa kafáa miqóoqari ooruku síai feemu qoomaqunaki Peetooroona qumáraseenoo ruúmbeeqeenoo karafúsa maqaki quqásoofaqa sundíauqa moómoo rakísimariqau. Qísaukuqara taikásee qíku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée sundíauqa eendáki faqa fáasaana faqa rakísimariqau. Áinnaaqarara qoomaqa taikáfinaqa miná maaríqoo aiqámausa nífusaa áruanauree qinau.

⁵Yísuna ufa írimarusa minára iriséeqa Ánutunara maqee maqee firaqóo Ánutunara innaaru qímariqau. Peetooroona sía áruanifeera miqímariqau.

Qangiroo eendáki qumuréenoo Peetooroona karafúsakinaana maréeqeenoo káqinni quqánau.

⁶Moo fáasaana Eeroodeefa dúna iqáqaranasaa faiqí nífusaa Peetooroona áfiqaseeqa faiqí nífusaa áruanauree qímasoofanoo mi-eendánakina Peetooroofa sandáandoo qímaseenoo firaa sainanda qaaraqándannai rumbáseenoo karabúsa maqaki quqánau. Sundía qaaraqánda minásaa rakísimarufanoo Peetooroofa miqandá dínni dínni qámbaanai faiqanau. Moó fannoo Peetooroona dínni ásauku namu faqa narí ásauku namufaqa moo sáinanda rumbánau. Kafáa dínni ásauku namufaqa moo súndia ásauku namufaqa moo sáinandannai rumbánau. Akaqá sundíauqa kooqíki rakísimariqau.

⁷Mi-eendána qámbaanai miqíqa márufanoo karafúsa maaqaki qangiroo moo kíkíqinoo márufannoo káaqa qárafa firaafá qéemarufanoo qangiroo fannoo Peetooroona áfaurinoo fíndifua qufanoo tautúmma uqéera qáfoofanoo sáinanda ásaukuqarasaaqaraa sáinanda narí kai idukúaki maqásaa áqufiqau. ⁸Áqufufanoo qímaminau, aneenná pikápa atukarasée aneenná áiku ánaamu upeekásee rumbásee aneenná asausí faqaa siuta afisúmaree fíndifi dóo qiní faqa ánia.

⁹Peetooroofa miná iriséenoo aiqáma ainaina mifá undée undeemámareenoo dóo miná faqa maqúsai ráudanau. Peetooroofa qangiroo faqa fídanoo qainásaa miqídee qinau. ¹⁰Misá kooqí áfaisaa rakísimaruoqoo qumuréenoo qúminnaaqareenoo dóo miqóo mádaanai márusakiaqa qumuréenoo dóo miqóo firaa kooqí qáinnannai ititára kooqíki mádaanai kooqíki qumuroofanoo naríkai mi-qainna kooqífa atúafufanoo miqandá maqúsai ráudamaki fíqau. Aatáta óoqufidaqa

káqikaaqoo kísaaqasaa óoqufimarufanoo qangiroo fannoo máfi aisáseenoo tautúmakinoo taikáfufanoo Peetooroofa naríaraa kai kíkíqinoo márínau.

¹¹Dóo narí kai kíkíqinoo márídanoo narí aundurannái kai írinoo qínau. Dóo qínée maqee óonumafi írídaqa sía qaináu. Ánutuna qangiroo fannoo qíní maréeqee Eeroodeena ásaúkukinaana maréeqee karafúsakinaana idukúeeqeenoo mádaanaí quqéenoo. Yuda máqannaasa qíníara kúquanifeera asasíaanákinaana maréeqee káqinni quqáqiseenoo.

¹²⁻¹⁵Miqí qímaseenoo Peetooroofa narí máríaninnanara iriséenoo Yoohaneena amaráfa moo áuqu Marakafa miná ánoona Mariana amarána máaqai finau. Sía Yísuna ánoofau miná ánoona amarána miná máaqai finau. Yísuna ufa írimarusa moómoosa suqíqa márída Peetooroofa sía kúquanifeera innaaru qímarufanoo Peetooroofa mádaanaí anirée asukunai kooqí árinau. Árimarufanoo aináini marú manaaqafa miná áuqu Roodanammariifa kooqí atúararee qímasee óoquroofanoo Peetooroofa faandaamura kóoqiki áqoosaindari kooqí árinoo kooqí atúaanee qufanoo mi-manaaqáfa Peetooroona ufa kái iriséenoo firaqóo asasamáseenoo sía kooqí atúanau, káqi quqasee sandéenoo faiqí márunnai sandée óorureenoo qímanniminai. Óo Peetooroofa mádaanaí kíkíqinoo márídanoo fee qufaqa misá qiqua sáa anée fúrufarida qíra sáa mifá karabúsaki márídanoo.

Miqí qufanoo Rooda námmarifa asasídanoo kooripóo kooripóo qídanoo qímannimufafa misá qiqua. Sáa miná amana miná qangiroo márídanoo fee qiqua. (Óoqai mi-kamúqoo Yuda máqannaasa nári faiqí ánaasee faiqí námu maí márufanoo misá qangiroo innaarúnaindaraasa rakísi nimaqee maríafaqee qímariqau.) ¹⁶Misá miqí qídaqa narí qimami narí qimami marúfanoo Peetooroofa káqi áqoosai márídanoo kooqí árimarinai. Miqídaqa qumu kooqí atúasee Peetooroona qáfoofanoo káaqa náaquanau. ¹⁷Peetooroofa ururée ásaúkunnai misá ufara qáoo qímaseenoo Ánutufa narí karabúsakinaana mároo úfana qímannimiseenoo moó Yameesana faqa narí áiku ásaúku Yísuna ufa írimarusa faqa qímannimíaqee qímasee úriqaree Eeroodeefa maaqóo paqúrimasee dárúandoo qímasee moosáa kukéeqarannai finau.

¹⁸Iqáqoofa kanánaana Peetooroonasaa sundíauqa rakísíusa qáfoofanoo sía márufafa firaqóo tutuqída randée maríqau. ¹⁹Eeroodeefa minára iriséenoo randáaqee qufaqa randáqanusia sía paqúriqau. Eeroodeena áranaqoofanoo narí sundíauqa rakísíusa minára iréeseenoo aqáma misá náru taikánau. Miqóoqari Eeroodeefa Yudeeaa máqa maaqaindari Seesareea máqusai óoqu marínau.

Eeroodeefa kúqu úfana.

²⁰Tiree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa mi-maqusaqandá Eeroodeena quqúsaki márídaqa Eeroodeena maqásaaqaraa nárana

marasáida néemariqau. Nári maqá mandáikunara miqí maríqau. Eeroodeefa mi-maquesaqandá rairai qímannimaqée márufafa misá nánanara irisée maasá nánanara fímarunna aana ititaandoo qímasee moodáanaki suqúfufafa Eeroodeena faqa asooára ufa qianée qímasee qúmíqau. Óoqureeqa Eeroodeena máaqasaa rakísímaru fasiqana miná áuqu Baratusa miná áqoondikamásee munnimmaina amisée anée maasára ámiqira ufa kai óoquree qímami marinaqa maasá ínnaaqiana óoquree miná faqa ufa qianáuree qímasee miná ánaaqiana óoqureeqa Eeroodeena faqa ufa qíqau. ²¹ Ufa qu fáasaana Eeroodeefa narí kiapausa qammunna ámiqirana afisúseenoo ámiqira siaqa kiapausaindi miná múqu quqásee minásaa márída ufa qímannimimarinau. ²² Ufa qímannimisooafa mi-maquesánaaqanda fifau únna qídaqa amooqídaqa fáafa quqásaida qímaríqau. Maa-fasiqáfa Eeroodeefa sía faiqí faiqifau moo ánutufa márídanoo.

²³ Miqí qímarufanoo Ánutuna qangiroo fannoo qumeé Eeroodeena kuqámmarusanau Eeroodeefa misá amooqíra ufa irisée sía qáoo qímasee Ánutuna amooqiaqée qíra ufa sía qímannimuna ákiaqara dóo miná kuqámmarinau. Miná aundurái qimí moómoo néeneesooofanoo kúqinau.

²⁴ Eeroodeefa káqi máru aukuana Yísuna ufa taikáanifee qímasaidanoo miná ufa írimariusá nárínoo rumbéenoo ímarinau. Ánutuna ufa fannoo sía taikéenoo sía káqi máruqoo kai márínau. Firaqóo dáraaninoo dóo fífaínau.

²⁵ Baranabasífa faqa Sauroofa faqa Antiooka máqusanaasa Yísuna ufa írimarusá munnimma áqusoona múru Yeerusaree maqannaasa nimisée Yeerusaree máqusaindari kafáa ururandée Antiooka máqusai kafáa óoqu fíqau. Miqandá moo kúmaaraa qaara auqufáqaana moo áuqu Yoohaneena amaráfa moo áuqu Maraka mi-kumaaraaná faqa áfíqee Antiooka máqusai óoqu fíqau.

Baranabasisa Sauroosa Yísuna ufa qímannimirara niqiqoofafa fíqau.

13 ¹ Antiooka máqusai Yísuna ufa írimarusaki Ánutuna tamummáqara fasiqa akaqáusa máríqau. Ánutuna ufara qímannimimarusa akaqáusa máríqau. Misá núqu Baranabasífa faqa Simeeonara dundúqarira fee qímarufa faqa máríqau. Rukiusafa Sireenee máqusaindaraafa moó fannoo márínau. Manaeenafa Eeroodeefa narí máaqaki fírimarufa moó fannoo márínau. Sauroofa faqa márínau. ²⁻³ Mi-namúsa moodáanaki márufafa márídaqa qúsasaa nárana minnísee náarara márídaqa Ánutunara innaaru kái qída maríqau. Miqí márufanoo náaquqara andeeqara maraquna fannoo qímanniminoo qinau. Ínnee Baranabasina faqa Sauroona faqa mara quqásai náaduma quqásai faqa miqandá náaduma qinée moo sáika nímianauranoo qufaqa misá mi-ufána irisée sía nárana narai káqi innaaru qímaríqau. Innaaru

qímasee Sauroona faqa Baranabasina faqa nísauku misásaa quqásee dóo niqíqau.

Baranabasisa Sauroosa Sipurusa qáfumaki fiqau.

⁴Baranabasifa faqa Sauroofa faqa náaquqara maraquuna fannoo niqíqoo faqa Seereeusia máqusai óoquiree sípaki akarámafufaqa Sipurusa máqa maaqai fiqau.

(Sipurusa máqannaasa ánaamuru náaduma ufa qímarusa máriqau. Yuda máqannaa akaqáusa misáki óonu maríqau. Baranabasifa mindáraa Yuda máqannaafa máridanoo narí máaqai finau.)

⁵Sípa fannoo Sipurusa máqusa moo áuqu Saramisa máqusai múnú quqásoo faqa miqandá sípakiqari maqásaa áqufufaqa Yuda máqannaa miqóo márusa ufa suqíra máqaki kéeqafufaqa Ánutuna fasáasa qíra ufa miqóo Yuda máqannaasa qímannimimariqau. Mi-kumaaraafá moó fannoo misá faqa fufá Yoohaneena amaráfa moo áuqu Marakafa mifá faqa dadaaqídanoo qímannimimarinau.

⁶Sipurusa máqa maaqa ooruku námmari fíqu fíqu inoo márufanoo firaa afuma márufaqa faiqí ánaasee maqúsa moómoo márinau. Sauroona faqa Baranabasi faqa, misá Saramisa máqusaindari maqámau ffiufafa mi-maqa maaqána dínni ati Paafoosa mi-maqusánai fiqau. Mi-maqusánaki afuneé fásiqa moó paqúriqau Yuda máqannaafa márufa márinau. Miná áuqu Barayisunee qímaríqau. Mifá naríara tamummáqara fasiqa fée qímarufa únna qírafa márinau. ⁷⁻⁸Mi-maqa maaqánaki máru kiapana áuqu qaara auqu faqáafa márinau. Moo áuqu Seerakiusafa moo áuqu Paurusafa márufanoo úriqarara kiapafa márufanoo mi-afunee fasiqáfa miná áqoondi márinau. Mi-kiapáfa írirana faqaafa márufa mifá Baranabasina faqa Sauroona faqa náaramasee qinau. Anirée Ánutuna ufa qífaqa íria qufanoo afunee fásiqa fannoo minásaa ititéemarinau. Kiapafa sía Yísunara írianifeera miqí márinau. Mi-afunee fasiqána moo áuqu Kirisa ufakiqari Eerimasa márinau.

⁹Sauroona moo áuqu Paurooneé qímaríqau. Pauroofa Eerimasana rafáaqafiranara qáfamasoofanoo náaquqara maraquuna fannoo áakufunanoo afunee fásiqa óoriki qáfamaseenoo qímaminau. ¹⁰Anée Sadannana ámaaku márianafa máriananoo anée aiqáma ainaina andeeqára ainaina namuqáa márianafa máriananoo. Anée mandáinaina níkaru qíra ainaina aníki qumbiqánoo márifa máriananoo. Anée maqee maqee Ánutuna kúqaa ánoonufa qumáreenana uíqaa íqamméeqeenana nímimarianna fasiqafa máriananoo. ¹¹Dóo maqee Ánutuna ásauku fannoo aní rafáaqa fúannoo. Aní áfuqara dimbáfinana sía súani káaqa qárana qáfeennaranoo. Miqí qímasoofanoo áfu aiqámaqara dimbánau asukuna arufufanoo miqóo míki mákamminau. Yáfee qíní qísauku qumáreenoo aaná uqaqífiqaanoofée qinau.

¹² Kiapafa mi-fasiqána áfu dimbárana qáfamaseenoo Karaambáiqá fasáasa ufa irisoofoanoo áaquqoofanoo kúqaa ánoona fee qímasee írinau.

**Baranabasisa Sauroosa Antiooka máqusa amarána
maqúсай fíqá Yísuna ufa qímannimiqau.**

¹³ Pauroofa narí aqoónausa faqa Paatoosa máqusaindari maqámau ooruku námmari áfainni óoquireenoo sípaki akará máfufanoo nammári amuaqumau Pamafiria máqa maaqaki Peeraka máqusai mi-sipánaki finau. Miqóo óonureenoo Yoohanee moo áuqu Marakafa ákooqoofanoo quqáseenoo Yeerusareenni anirandée kafáa moo sípaki finau.

¹⁴ Baranabasisa faqa Pauroosa faqa Peereeka máqusaindari Pisidia máqa maaqai moó Antiooka máru máqusai maqámau fiqau. Miqóo óonuree marikíqá Yuda máqannaa misáki animárusa ufa suqíra maqaki kéeqafi óoqumariqau. Sariríqasaa nári amaanásáa kéeqafi óoqu maríqau. ¹⁵ Yuda máqannaa amaana máqasaa rakísirausa Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa ásaana rúmaseeqa Baranabasina faqa Pauroona faqa qáfamasee qímannimidaqa qiqau. Óo maasá qíkaqaafasaa ínneeqara aamúa qíra ufa ínniqaraki márínaqa faiqí ánaasee qímannimifaqa maasá íriaqa. ¹⁶ Pauroofa fíndifinoo ásaukunnai misá rafáaqa fínoo qinau. Dóo qínée qímannimianaúra. Miqí qímaseenoo fíndifi maaqí qímasee qímanniminau. Óo qíní qiqoónausa Isaraee máqannaa faqa ánaamuru máriasa faqa maa-maqánaki Ánutunara innaaru qímariasa qíní ufa íriaqa.

¹⁷⁻¹⁸ Isaraee máqannaasa Ánutufa maasá qikeekú qikaakú rusandeesámumandeenoo nári maqusa minnísee Isipa máqa maaqai óoquireeqa faiqí asumu áreeqa moómoosa kambíqau. Ánutufa narí afeekannái nífiqeeqeenoo aadána máqasaa quqáseenoo qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuanasaa misá faiqí ánaasee qummaara Ánutuna árufanoo sía nárinau, faiqíara foó áakuseenoo rakísi nímaqeemarinau. ¹⁹⁻²⁰ Miqóoqari Kannaana máqa maaqaki márusa qísauku taikásee dínni ani qaara marasée máqannaasa náru taikáseenoo Isaraee máqannaa mi-maqána Ánutufa nimisoofaqa 450 aukuaana kísaaqasaa moómoo aukuaana minakí maríqau. Dóo miqóoqari faiqí ánaasee rakísiaqeera Ánutufa faiqí moómoo saika máfufafa márídaqa rakísinnimaqee maríqau. Misá maríkufanoo tamummáqara fasiqa Samueerafa kambíqana. Siásaiuqa fifiufafa dóo Samueeranasaa múnu taikánau dóo miqóoqari tamummáqara fasiqauqa maríqau. ²¹ Maasá qikeekú qikaakú moo káraambaiqaikammásainaqa maasáki máríani fee qufanoo Ánutufa Beesaminna áti Sauroona amarána Kisana ámaaku miná níminau. Sauroona amaráfa qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana rakísinnimaqée márínau.

²² Ánutufa miná máfi afeeqásee Dafidina karaambáiqaikinau. Karaambáiqaikamáseenoo Ánutufa maaqí qímasee Dafidinara qinau.

Dafidifa Yeeseena ámaaku márifa qinée minara dídidanoo. Mifá qiní íriranamau fímarifa márídanoo náaru miqíkai ínóo qiní íriramau fúannoo. ²³Dafidina áti moó fannoo Yísuna Ánutufa maréeqeenoo Isaraee máqannaa asumu máree maríaninnanara quqánau. Narí tamummáqara ufamáu kai Yísuna quqánau. ²⁴Yísufa anirée qímannimira aukuana adeedí roofanoo Yoohaneefa nammári nímimarufa aiqáma Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímanniminau. Ínneeqa mandáinaina minnísee Ánutunai ubeekámafiqa miná ufa irisée nammári marasée máriaqa. ²⁵Yoohaneefa nammári nímimarufa miná saika áukuana taikáidanoo maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminau. Ínnee qiníara yáfasiqanee fee qídaqee. Sía qinée ínnee áfeesimaria fasiqausau márída. Dóo mifá qiní qínaaqianna qúsasaa aniráannoo. Mifá andeeqárafa máríannoo. Qinée miná uréeqarasa uqanna márídaqa, sía amana miná káqikaaqoo dadaaqianáura.

²⁶Óo qiní qiqoónausa Abarahaamana akeekú akaakú máriasa ánaamurundari anirée innaaru qímariasa faqa Ánutufa maasá qumáraninna úfana qiqáki quqéenoo. ²⁷Yeerusaree máqusanaasa tamummáqara fasiqa ufa ásaana rúmasee sía miná óosana ámiqimandee irisée Yísuna qáfamasee sía maasá asumu qumáraninna fee qímasee tamummáqara fasiqa ufamáu Yísuna árirariqau. ²⁸⁻²⁹Misá miná árirufara randóosia Piratoofunnái áfiqee múnusoofanoo qufaqa áriqau. Aruséeqa tamummáqara fasiqa ufa undée undée kaimma taikáseeqa dóo miná írí aunírira saqarisaa qaraana tatúsee dóo ákundaqau. ³⁰Qaaramoo súanisaa márínoo Ánutufa miná kafáa mara fíndifinau. ³¹Fíndifumasoofoqa faiqí ánaasee moómoosa káqi máru kamuqoora miná faqa Kariree máqa maaqindari Yeerusareenni nídaqa qáfamaqoosa fíndi funa qáfamaseeqa mifá fíndifunara Isaraee máqannaa qímannimidaqa kooroo ídaqa.

³²Maasá mi-amiqira fasaasa ufána maí anirée ínnei qímannimirara ánídaqa. Óoqai maasá qikeekú qikaakú qíma afeekaikámáqoona ánoona kúqiranakinaana uqéera fíndi finannai maasá kooroomáqiminoo.

³³Dafidina idí ákara firaa kamu 2 Ánutuna ufara maaqí qinau.

Anée qiní qímaaku máríananoo

Maqee qinée aní ákausaikidaqa.

³⁴Kafáa Ánutufa Yísunara kúqiranakiqari fíndifuaninnanara faqa sía putaáianinnanara faqa maaqí qinau.

Qinée óosana óosana náaquqara ámiqi ámiqirana Dafidinasaa qíma afeekaikámáqaafannana miná anísaa quqánaura.

³⁵Minára Ánutufa kafáa maaqí qídanoo.

Anée aneenná káaqa andeeqára fasiqa sía miná amaqí putaa írana amaqéennaranoo.

³⁶Dafidifa narí máru aukuannai Ánutuna aináinirafa márínoo dóo kúqinau. Kuqufufaqa miná írí maréeqee narí akeekú akaakú márúnaki

ákundaqau. Miqímasoofanoo amaqí putaa ínau. ³⁷Moó fannoo kúqiranakinaana Ánutufa mara fíndifumásainafa miná amaqí sía putaa íannoo. Dafidifa minára ákara rúmaqoofa máridanoo.

³⁸⁻³⁹Máq qiní qíkaqaafasaa Antiooka máqusai máriasa maa-ufána ámiqimandee íriaqa Ínnindi máridanoo. Ínni numóo árirana minnínisarafa Yísufa máridanoo minára márifaqa maasá ínni qímannimidaqa. Mooseena sándufa sía faiqí ánaasee amana nári mandáinaina sándara foora rumbánnimaqáqoofa sía amana idukífaranoo. Aiqámatia Yísunara írirana rusíranannai kai minánnai kai ínni numóo ákiaqa taikánnisaannoo ínni mandáinaina sándara foora rumbárana idukúnnsaannoo. ⁴⁰Ínnee maqee ámiqimandee rakísiaqa óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa moó fannoo aaquqímannimaqáqoofa ínnisaa kambíqaandoor. Mifá maaqí qímasee ákara rúmasee qinau.

⁴¹Ínnee íriaqa, ínni kúqaa náruaninna ainainara qímannimiafaqa ínnee máfi uteéti qímasaidaqa amaráu qímariasa. Mi-ainainná ínni nífusaa kambíqainaqa qáfamasee tautúmasee kúqifarano. Ínnee mária kamuqoo qinée moo áinaina firaa ainaina áuqusaananoo moó fannoo minára qímanniminaqa ínnee minára únna fée qífarano.

(Pauroofa mi-tamummaqara fasiqána ufannái aaquqímanniminoo qinau. Ínnee maqee óoqeenáasa naana rámasee Ánutuna ufara únna fée qifoora. Ínnee maqee áukuana Yísunara únna fee qifoora.)

⁴²Pauroosa Baranabasisa Antiooka máqusai ufa suqíra maqakiqari ráudoofaqa faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimiqau. Amanée ínneeqara kafáa óonurandee moó Saririqa kafáa anirée qímannimiaqa. ⁴³⁻⁴⁴Eedóo qímasee miqandá fufaqa Yuda máqannaa faiqí ánaasee moómoosa faqa ánaamuru Yuda máqannaa amaana ufa írimarusa misá faqa miqandá nífaqee fímariqau. Mi-niqiqoo fasiqaqandá mi-fasiqa anaaseesá fuki faakí qímasee qímannimiqau. Ínnee maqee maqee Ánutuna káqi nímiranaki máriaqee qímasee marikínoo moó Saririqasaa Yuda máqannaa amaana máqaki kéeqafufaqa mi-maqusánaasa aiqáma Ánutuna ufa íriraree qímasee kéeqaqau.

⁴⁵Yuda máqannaasa moómoo ánaamuru níndafamaseeqa misá naundurái kaukaataqírafa qumbíqafufaqa Pauroona ufa rukíaidaqa mandá ufa sukúfa kai qímariqau.

⁴⁶Pauroosa Baranabasisa miná iriséeqa paasóosamandee ufa qímannimiqau. Ánutufa narí ufara Yuda máqannaasa náaree qímannimiaqee qímaqoona dóo ínni qímannimiqáunaqa ínnee minára qáoo qímasee ititée maríafano. Ínnee ínneeqara sía amana náaru náaru márirana maráanauree qídaqee miqídaqa ititéemariafano. Ínnee miqíanara ínni minníseeqa quándaki ánaamuru qímannimiana. ⁴⁷Karaambáiq fannoo maasá maa-ufána qímaqimifaqa maí ánidaqa ánaamuru qímannimiana.

Qinée inni niqiqéeqa ánaamurukiaqa qóomaikiaqeera káaqa
qáranara qímannimia.

Aiqáma ánaamuru maqa máaqaki máriasa ínnée misá innaarúnai
fímaria aannanara qímannimiaqeera niqiqáidaqa.

⁴⁸ Miqóo ánaamuru márusa mi-ufána iriséeqa asasammáseeqa
karaambáiqua fasáasa ufara dúfi dúfi qídaqa ámiqira ufa fee qímariqau.
Misákina Ánutufa rusandeesámumandoosa dóo Yísuna saqárikaqa náaru
máriranaki kéeqaranara óosana áraqau.

⁴⁹ Miqímasoofano miqóoqari misaqá dínnei dínnei márusakina dóo
karaambáiqua ufa fannoo dáraaninau. ⁵⁰⁻⁵¹ Yuda máqannaasa míquna
qáfamaseeqa ánoomaseeqa mi-maqusánai faiqí firaasáuqa faqa
ánaamurukina Yuda máqannaamaana ufa írimaru ánaasee úriqararasa
faqa nírana fundákusoofaqa Baranabasina faqa Pauroona faqa maréeqee
áqoosai áqusaqau. Áqusoofaqa miqandá fíndifufaqa kookoomma afaqá
qumáreeqa misá nínaamu araséeqa quqásee Antiooka máqusaindari
Ikooniumma máqusai fiqau. ⁵² Miqandá fufaqa mi-maqusánaasa Antiooka
máqusanaasa Yísuna ufa írimarusa náaquqara maraquna fannoo
náakinoo qumbíqafufaqa asasímariquau.

Baranabasisa Sauroosa Ikooniumma máqusai fiqau.

14 ¹ Pauroosa Baranabasisa Ikooniumma máqusai óonuroofano
Antiooka máqusai kambíqoo ainainafa miná amana kái
Ikooniumma máqusai faqa kambíqanau. Miqandá Yuda máqannaamaana
maqaki kéeqau. Kéeqafiqua ámiqimasee qímannimunara Yuda
maqannaasa faqa ánaamuru márusa faqa moómoo uqanna Yísunasaa
mundíqau. ² Yuda máqannaakaqáusa ufa rukíaseeqa ánaamuru
qímannimidaqa ueeqásoofaqa iriséeqa misá faqa Pauroosa Baranabasisa
ufara mandá ufa fee qímaseeqa ufa rukíaqau. ³ Míqunara miqandá
kísaaqasaa mi-maqusánaki máridaqa paasóosamandee karaambáiqua
dadaaqunara afeeka nímufaqa faiqí sía áuqaqaa ira ainaina faiqí
ánaasee dadaaqí marú ainaina óosana óosana áquusoofaqa faiqí ánaasee
qáfeeqa tautúmasee qiqau. Óo kúqaa uqanna miqandákina karaambáiqua
káqi nímira ufa kúqaa ánoona máridanoo fée qiqau. ⁴ Mi-maqusánaasa
qambaana raináqau. Raináfiqua akaqáfa Yuda máqannaasasaa atooqáqau.
Akaqáfa niqiqoo fásiquasasaa atooqáqau.

⁵⁻⁶ Ánaamuru ufa rukíee márusa faqa Yuda máqannaasa faqa nári faiqí
firaasá faqa moodáanaki suqífufaqa ufa qí qísee óonisamu Pauroosa
Baranabasisa náruanee qufano moó fannoo aaquqímannimaqoofaqa
miqandá mi-ufána iriséeqa quqáseeqa rufámareeqa Rikaoonia máqa
maaqai sandáqau. Rikaoonia máqa maaqaki maqúsauqa moómoo
máruafaqa qaara maqusa moodáaqoo máruqanda moo máqusa áquu
Ristara, moo máqusa áquu Deerabee máruafaqa dóo miqandá Ristara

máqusai náaree fiqau. 7Miqóo óonu márídaqa Ristara máqusaki faqa Deerabee máqusaki faqa misaqá máru maqusausakiaqa faqa ámiqira fasaasa ufa misá faqa qímannimimariqau.

⁸Ristara máqusaki faiqí moo áiku mandáikirafa márínau. Maqóokari mi-kamúqooqari miqínoo márufa márínau, sía aaná nufa. ⁹⁻¹⁰Mi-fasiqáfa Pauroona ufa káaqa írimarufanoo Pauroofa óonurama qáfanau. Qáfamasee maaqí qímirínau. Maa-fasiqána íriraфа Yísunasaa rusínoo márifa amanaikírafa márídanoo amaná findifuannoo qímaseenoo mi-fasiqána óori qáfamaseenoo firaa kari maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anée fíndifua. Andeeqáseenana rútaqina fíndi fúa. Miqí qufanoo mi-fasiqáfa rútaqi fíndifinoo dóo maqúsamau óonuree anirée inau.

¹¹Faiqí ánaasee miná qáfamaseeqa fáaqa fuísee qídaqa tutuqídaqa nári ufakíqari Rikaoonia ufakíqari maaqí qiqau. Ánutuqanda faiqikámambi dóo maasáki qumu márídaqa nídaqa, Yísufa niqiqoo fásiqaqandara Ánutuqandee qiqau. ¹²Mi-maqusánaasa Ánutufara foo únnaqira anutuqanda nimana áuquqoofoa misáki máriqau. Moó fannoo uréeqarafa ufa akoofása miná áuqu Eerameesáfa márínau. Mi-maqusánaasa áiku mandáikirafa fíndifirana qáfamaseeqa Pauroosa Baranabasisara maasá ánutuqanda qumu márídammia foo qímasee Baranabasinara anée maasá úriqarara ánutufa aní áuqu Seeusaneé qiqau. Pauroonara anée ufa akoofása márídana maasá uréeqara ánutufa aní áuqu Eerameesaneé qiqau.

¹³⁻¹⁶Misá firaa Ánutuna Seeusana amaana máqa mi-maqusána naambeéqai márínau. Mi-amaana maqánasaa aanáiqikírafa Baranabasisa Pauroosa níqafamáseenoo tatúfira aandau suqásee nimisée innaaru qiaqée qímaseenoo burimakáu ákoonauqa rarisámammaree mínisee miná anukakí kukúqamma quqásee rarisámammareeqa faandaamura kóoqiki múnusoofaqa faiqí ánaasee aiqáma suqúsee aniroofanoo Baranabasisa Pauroosa misá tatúfirana suqáqimidee qímasoofanoo níkoqoofoanoo kakéenna qáoo qiqau. Kakéenna qáoo qufaqa sía írufaqa miqandá nári qamunna qumáree rakéemmaqusee faiqíki óonuree anirée fáaqa quqásee qímannimiqau. Maaqandá faiqí faiqi márídaqa. Ínni fooqáasa márídaqa, sía ánutusa márídaqa. Maasá ánoona Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimirara ánídaqa. Ínnee máa maaqána fifau dapi ainaina márídanoo miná minnísee quándakinaqa káqi márira Ánutunara íriaqeera ánídaqa. Mi-kaqi marira Anutúfa mifá kai innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmaryi faqa minakímari ainaina óosana óosana faqa áuqu quqánau. Óoqai mifá faiqí ánaaseera ínneeqa mandá íriramau káqi fuaqée qímarínau. ¹⁷⁻¹⁸Mi-kaqi marira Anutúfa innaarúnaindaraa aaku faqa nárana óosana óosana narí áukuanasaa moo nárana narí áukuanasaa moo nárana nímimarifa márídanoo. Ínnee miná qáfamaseeqa ínnee faqa maraséeqa minára kai asasímariafanoo. Mi-ainainná

miqímarianannai narí márina kooroománnimidanoo. Ínnee miná qáfeeqa minára kai asasíafa. Faiqí ánaasee mi-ufána iriséeqa káqikaaqoo indeé indee qídaqa kafáa káqikaaqoo mara mara rídaqa tatúfira aandau nímiáneera qímariqau.

¹⁹Antiooka máqusa amaráfa Pisidia máqa maaqaki moó Antiooka máqusa márinau. Mindáraa Yuda maqannaa akaqáusa faqa Ikooniumma máqusaindari akaqáusa faqa moodáanaki suqúfufaqa Ristara máqusai óonureeqa miqóoqaraasa faqa ufa qí qiséeqa Pauroona qumáreeqa maqámau rarisaqá fífiufaqa faandaamura áqoosai áquseeqa óonisamu suqú qumáree misamúna Pauroona árimariqau. ²⁰Dóo kúqinoommifoo qímasee quqásee fufanoo Pauroofa Yísunara ufa qímannimimarufaqa Yísuna ufa írimarusa miná aaqá anífiqu fíqu mámbufanoo Pauroofa narí kai misá qámbaanai fíndifínoo dóo quqásee maqúsai kafáa kéeqanau. Iqáqoofanoo kanánaana Pauroosa Baranabasisa fíndimaqee Deerabeera máqusai fiqau.

Baranabasisa Sauroosa oonurandeeqara

Antiooka máqusa uqannai ániqau.

²¹Miqóo Deerabeera máqusai óonu márídanoo ámiqira fasaasa ufa qímannimí marúfaqa moómoosa Yísuna áiku ásauku kámambiqau. Deerabeera máqusaindari Pauroosa Baranabasisa óonurandee anirée kafáa Ristara máqusai óonisamu áru maqusanai kafáa ani káqikaaqoo marikíqa quqásee Ikooniumma máqusai kafáa óoqu fíqau. Miqóo faqa káqikaaqoo máriqa quqásee Pisidia máqa maaqaki moó Antiooka máqusai kafáa fiqau.

²²Mi-maqusáusakiaqa nídaqa Yísuna ufa írimarusa fuki faakí qímaseeqa qiqau. Ínnee Yísuna ufasáa mundúfiqa kúqaa ánoonaikiaqa. Maasá aiqáma moómoo mandáinainaki máraqa kadáapiriqa fifi íqa Ánutuna quqúsaki kéeqaanauree qídaqa. Minára ínnee faqa sía minnísaaqa káqikai fuaqa. ²³Aiqáma maqusakiaqa nídaqa Pauroosa Baranabasisa Yísuna ufa írimariasakinaana qumáreeqaida rakísirausaikimariqau. Quqásaida nárana minnísee innaarukái qiaqée qímasaida maqee náriqa fúkasaa karaambáiqasaa írirana rusímariasara misára rakísiaqee qímasee quqáqau.

²⁴Pauroosa Baranabasisa Pisidia máqa maaqaki óonuree anirée máseeqa Pamafiria máqa maaqai kafáa anirandée fiqau. ²⁵Miqóo miqandá Peeraka máqusai Yísuna fasáasa ufa qímannimiseeqa ooruku námmarinni Ataria máqusai óoqu fíqau. ²⁶Ataria máqusaindari sípaki akarámafufaqa Antiooka máqusai kafáa fiqau. Óoqai indaarú Antiooka máqusai óosana áraqau. Miqóo Yísuna áiku ásauku miqandá raíneegee Ánutuna ásaukuki quqásoofaqa Ínneeqara karaambáiqqa ufa máraqa nuaqée qímasoofaqa mi-saikána máraqa nímariaqau.

27Baranabasisa Pauroosa Antiooka máqusai aniréeqa Yísuna ufa íri marúsa aiqáma suqú quqáseenoo Ánutufa miqandánnai aiqáma ainaina naamúaqinoo uqannífiqeenoo qímaseenoo Ánutufa miqandánnai ánaamuru kooqí atúasoofaqa misá faqa Yísunara íridaqa. 28Miqí qímannimiseeqa miqóo Antiooka máqusai kísaaqasaa máríqau.

**Pauroosa Baranabasisa Yeerusareenni óoruree
Yísuna áiku ásauku irámmirara óoru fíqau.**

15 1Yudeeaa máqa maaqakinaasa Yísuna ufa írimarusa akaqáusa Antiooka máqusai óoqureeqa Yísuna ufa írimarusara maaqí qímasee únna qídaqa naamúa qíqau. Ínnee Yísuna ufamáu kai fídaqa sía Mooseena sándamau fímariafanoo sía fáinanduqirausa sía innaarúnai asumu máreefaranoo fee qíqau. 2Pauroosa Baranabasisa mi-Yudeea máqannaa fasiqásara qáo qímasee mi-ufánara firaqóo ufa qí qísee ufa raináqau. Miqí qímaseeqa misá moodáa ufa qímaseeqa qíqau Pauroosa Baranabasisa akaqáusa maaqóoqaraasa sáimbaqa Yeerusareenni óoru fúaqa. Óorureeqa Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa qímannimifaqa maa-ufánara náqaa náqaa fee qífaqa óorurandee qumurée qífaqa íria.

3Antiooka máqusanaasa Yísuna ufa írimarusa misá niqíqámasoofaqa Yeerusareenni óoru fídaqa óoriqaree Fooenisia máqa maaqai faqa Samaria máqa maaqai faqa Pauroosa Baranabasisa náriqa níniunara faqa ánaamuru moómoosa quándaki Ánutufinnai ubeekoonára faqa qímannimiqa fímaríqau. Yísuna ufa írimarusa minára iriséeqa firaqóo asasiqau.

4Yeerusareenni minamúsa óoruroofaqa Yísuna ufa írimarusa miqóo márusa faqa nári faiqí firaasá faqa Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa minamúsa óoqu nífiqeeqee quqásoofaqa márídaqa Baranabasisa Pauroosa nári níniuna óosana óosana aamína máqannaa moómoosa Yísunasaa atooqéuna mi-fasaasáusa qímannimimariqau. 5Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísuna ufa irisée miná áiku ásauku faqa miqóo Yeerusareenni máríqau. Misá faqa Baranabasina faqa Pauroona faqa ufa irisée fíndifiqa maaqí qíqau. Ánaamuru máriasa Yísuna ufara eedóo qídaqa sía káqí máriafa maasá Yuda máqannaa fáinanduquséeqa Mooseena sándamau fídaqa innaarúna aana máreefaranoo.

6Yísuna faiqi námu niqíqoo fásiquasa moómoosa misá faiqí firaasá faqa minára iriséeqa moodáanaki suqífufaqa ufa qímaríqau.

7Kísaaqasaa mi-ufána qída maríqau. Miqí márufanoo nínafaosia Peetooroofa fíndifi maaqí qímasee qímanniminoo mi-ufána rafáaqafinau. Qíní qíkaqaafasaa Ánutufa sía maasá kaifau, ánaamuru faqa ámiqira fasaasa ufa irisée eedóo qiaqée qímaseenoo innikinaana qíní qumáreenoo, anée óosana aréenana ánaamuru qímannimia qufaqa miqímmiqiafana. 8Ánutufa faiqí aiqáma nímuqusa naundurá írimarifa

máridanoo. Mifá ánaamuruara faqa eedóo qímaseenoo náaquqara maraquna maasá undée miqíkai ínoo misá faqa níminau. ⁹Sía maasá faqa misá faqa rainéenoofau qinau, amanamana kái fee qímasee misá mandáinaina numoo náriqa Yísuna saqárikiranannai míninnisanau. ¹⁰Ánutufa miqímmaqifaqa ínnée nánaree firaa qumaara maréeqee fífau misá nífaariki quqáidee. Mooseena sándufa qaaraíkinoo máridanoo ámiqirafa faqa ummaara nímarifa faqa márínara maasá qikeekú qikaakú maasá faqa qumaara táfirana sía amanaikí máriafanausa márídaqa. ¹¹Ínnée sía miqíqa. Maasá Yísuna saqárikamásoofanoo Karaambáiqua Yísufa narí áfaariranannai maasá útaaqaenoo. Ánaamuru miqí kai másaafanoo dóo misá faqa miqíkaimminoo útaaqaamánnimaqaenoo.

¹²Peetooroofa miqí qímasoofaqa aiqáma dáimámbi írimarufanoo Baranabasisa Pauroosa nári níniunara óosana óosana qímannimufaqa íriqau. Miqandá ánaamurukiaqa nímarufanoo Ánutufa miqandánnai faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áquusoofaqa faiqí ánaasee qáfoonara mi-ufána miqóo Yeerusareenni súqimariasá qímannimimariqau.

¹³Baranabasisa Pauroosa ufa taikásoofanoo Yameesafa fíndifinoo ufa moó qímanniminau. Óo qiní qíkaqaafasaa qiní ufa íriaqa. ¹⁴Ánutufa ánaamuruara ámuqusufanoo misákinaana akaqáusa maréeqaenoo naríara naríndikiaqeera máránau. Mi-ainainna óosanara Peetooroofa fáasai maasá dóo qímaqimino. ¹⁵Dóo miqúnaki óoqai tamummáqara fasiqa ákara kooroo ináu. Minára maaqí qímaqoona.

¹⁶Qinée kásooqaqee kafáa qúmunauree qinau.

Qumuréeqa Dafidina áiku ásauku máaqa rapéeiara foo ínoo márifaqa kafáa qumurée usakánaura.

Miná maqúsa úrisinoo márifaqa miná faqa rukíanaura.

¹⁷Miqíanaqa máaqanna máaqanna karaambáiqara randáaqeera.

Aiqáma máqannaasa náaraanausa qiní ufara ánifaranoo.

¹⁸Qinée karaambáiqua óoqai maa-ufáusa kooroo qíafanausa márídaqa.

¹⁹Yameesafa mi-tamummaqara ufána qímannimiseenoo naríara qinau. Qinée maa-ainainnára írunafa maaqímminoo máridanoo. Ánaamuru máriasa moo máqannaasa quándaki Ánutufinnai ubeekéemariasá sía kadáapi fífau ruanáura. ²⁰Sía misá miqífaqa maasá ákara kai rúmeeqee misá nímianaura. Akaqá ufa maa-ufáusa kai uqannífiqaanaura. Faiqí moó fannoo nárana maraséenoo moo únnaqira Ánutunara innaaru qímasee áminana miqíra nárana sía naaqa. Faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarinnanara sía miná máraaqa. Aandáu moó anukakí ataakírarana fidíka káqi maaqínaki márinnana síamma naaqa. Fidíka káqinni tati áqusee amaqí kai naaqa, fidíka sía miná naaqa. Dóo miqí kai qímasee qímannimiaqa. ²¹Aiqáma máaqanna maaqanna máriasa aiqáma Sariríqa Yuda máqannaa amaana máqakina Mooseena sándufa óoqaindari áukuana aukúana ánaamuru ásaana rúmasaídaqa qímannimimariafaqa

Mooseena sándufa óosana óosana amaná írifaranoo. Maasá miqí kai íqa ánoona ainaina kai qímannimianauro.

**Yísufa niqiqoo fásiquasa pása ákara rúmmeeqee
maqúsa maqusa nímaqanaau.**

²² Yísuna ufa írimarusa aiqáma Yeerusaree máqusakinaasa Yísuna faiqi námu niqiqoosa faqa faiqí firaasá faqa Yameesana ufa irisée eedóo qímaseeqa qiqau. Maasá qeeqákina akaqáusa suqúmameeqa Baranabasina faqa Pauroona faqa Antiooka máqusa niqiqáifaqa óoqureeqa mi-ufána qímannimiaqeera. Miqí qímaseeqa faiqí moo áuqu Yudasifa miná moo áuqu Barasabasi miná faqa Sirasina faqa mara quqáqau. Aiqámausa miqandára ámiqira fasiqa andeeqáraqandee qímarusa máriqau. Misá miqandá maréeqee Sauroosa Baranabasisa nimiséeqa papiqa ákara rúmmeeqee nímiqau.

²³ Mi-papiqánaki ufa maaqímminoo márinau.

Ínnee Antiooka máqanna faqa Siria máqanna faqa Sirisia máqanna faqa sía ínnee Yuda máqannaafau máriafanoo, ánaamuru míni maqaqoosá máriafanoo maasá Yísuna faiqi námu mifá niqiqoosa faqa faiqí firaasá faqa maasá ínnei níkaqaafasaa nífasausamara ínnei nímandaidaqa. ²⁴ Maasákiqari faiqí akaqáusa nári kai ínnee unnái óoqureeqa fáinanduqira ufa faqa Yuda máqannaasa sándufa óosana óosana faqa qímannimufafa iriséeqa qaara irirana máraqau. Sía maasá niqiqáafana ufa óoqu fiqau. Nári íriranannai óoqu fiqau. ²⁵ Maasá minára iriséeqa moodáanaki suqúfiqa ufa qímaseeqa Baranabasina faqa Pauroona faqa qaara fasiqa mara quqásaafaqa miqandá faqa ínnee iannai óoqufifaranoo. Minamúsa ínnei ufa qímannimiaqeera. ²⁶ Baranabasisa Pauroosa sía kúqiranara ruffeemariasa kái paasóosamasee Karaambáiqua Yísuna ásauku mundírafa miná saiká uqéeree maríasa márídaqa. ²⁷ Maasá indaarúqaa Yudasina amarána faqa Sirasina faqa ínnee iannai niqiqáanaqa óoqureeqa papiqakinaa ufa nóokiari qímannimifaqa íriafa. ²⁸ Ánutuna náaquqara maraquna fannoo maasá faqa moodáa karákaimmídanoo. Sía maasá moómoo sándufa innisaa quqánaura. Maa-qaaramoo sandufána kai innisaa quqánaura. Maa-qaaramoo firaa ufa namúna kai ínnei nímmianauro. ²⁹ Faiqí moó fannoo nárana maraséenoo narí moo únnaqira ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ínnei níminafa sía miná naaqa minnísaqa. Ínnee aiqáma aandau fidíka sía naaqa. Ataakiráa aandau sía miná amaqí naaqa. Faiqí ánaasee narínni narínni úmmuarirana sía máraaqa. Ínnee máq qinée qúnnaainaina sía máreeqa ámiqiranaki márifaranoo. Dóo maa-ufána taikéenoo.

³⁰⁻³¹ Yísuna faiqi námu Yeerusaree márusa mi-akarána rúmmeeqee ufa máree marúsa nímuafa máreeqa Antiooka máqusai óoqu fíqau. Antiooka máqusai óoqureeqa Yísuna ufa írimarusa suqúseeqa papiqakinaa ufa

ásaana rufaqa írufanoo ámiqikaimminau. Miná iriséeqa firaaqóo asasamáseeqa qiqau. Maa-ufáfa maasá poodúqara ufa márídanoo fee qiqau. ³²Yísuna ufa írimarusa naríara naríara qíkaqaafasaa fee kai qímaríqau. Yudasina amaráfa faqa Sirasafa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqaqara máruqanda. Miqandá kísaaqasaa nári níkaqaafasaa faqa márídaqa poodúqara ufa faqa qímannimimariqau. ³³Yeerusareendari qúmusa máriuafaqa Antiooka máqannaa Yísuna ufa írimarusa susúmmasee nímandamásoofaqa Yeerusareenni kafáannai óoru fíqau. ³⁴(-) ³⁵Pauroosa Baranabasisa miqandá sía Yeerusaree máqusai óoru fíqau káqíkaaqqoo kísaaqasaa Antiooka máqusai máriqau. Miqandá faqa akaqáusa namufaqa karaambáíqa ufa óosana óosana ufa ásaana rúmasee naamúa qímannimimariqau.

Pauroosa Baranabasisa rainákiqa náadu náadu fíqau.

³⁶Máriufoano Pauroofa Baranabasina qímaminoo qinau. Dóo fíndifinaqa aníndiri óoqai níniaafannanakinai máaqanna máaqanna nídaqa níuqía.

³⁷Baranabasifa eedóo qímaseenoo Yoohanee amarána moo áuqu Maraka kafáa áfiqararee qímasoofanoo Pauroofa qáoo qinau. ³⁸Óoqai maasá faqa fínoo Pamafiria máqusaindari óonurandee ánufa sáina káqi máriani. Sía maasá faqa aiqámai nínoo kasaaqaíndari óonurandee ánufa. ³⁹Miqí qínoo Baranabasisandíri ufa raináqau. Ufa rainásee rakéemaki náadu náadu fíqau. Baranabasifa Marakana áfiqamaree sípaki akarámáfufanoo Sipurusa áfumai narí maqá máaqai finau. ⁴⁰Antiooka máqannaa níkaqaafasaa márusa Pauroosa Sirasisa mara quqásee innaaru qímasee qiqau. Ánutuna áfaarirafa ínneeqara Ánutuna saika máree márífanoo ínniqara rakísinnimaqaani.

⁴¹Qímasoofaqa miqandá Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa óonuree anirée ídaqa Yísuna ufa írimarusa afeekaiká mánnimaqee maríqau.

Pauroosa Sirasisa Timootina áfiqasee nímaríqau.

16 ¹Pauroosa miqóoqari Deerabee máqusai faqa Ristara máqusai faqa finau. Mi-maquesa qandá narí aaga narí aaga adeedí márínau. Miqóo Pauroofa Yísuna ufa írimaru kumaaraana moó paqúrinau. Miná áuqu Timootifa. Miná ánoofa Yuda máqannaa ánaasee márínau miná ákoofa Kirisa máqusaindaraafa ánaamuru márínau. ²Ristara máqusai níkaqaafasaa márusa faqa Ikooniumma máqusai níkaqaafasaa márusa faqa aiqáma Timootinara ámiqira kumaaraa fée qímaríqau.

(Yuda máqannaasa aiqáma Mooseena sándufamáu fídaqa Isaraee máqannaa fee qiaqeera fáinanduqimariqau. Míqunara fáinandammuídee qímaríqau.)

³Pauroofa Yísuna ufa maqusa maqusa qímannimiraree qímaseenoo Timooti aniraínaqa ínnisaimbaqa fídaqa Yísuna ufa qímannimiqa fíqú fiquia. Misáqá fíqú fíqumma márusa Yuda máqannaasa aiqáma Timootina ákoonara ánaamurufée qída írimarusa máriqau. Pauroofa Yuda máqannaasa Timootinara qáoo qifoo qímasee Yuda máqannaasa fáinanduquamaqaseeqa áfiqee fímariqau.

⁴⁻⁵Misá maqúsakiaqa óonuree anirée máseeqa Yeerusareenni máru niqiqoo fásiqausa faqa faiqí firaasá faqa misá sándufa suqúseeqa papiqasáa ákara rúmaqoona mi-ufána qímannimidaqa qiqau. Ínnee sía Yuda máqannaasa sándufa óosana óosana irisée qumaara náruani. Yísuna faiqi námu niqiqámaqoo fasiqausa misá sándufauqa minamúna kai rakísi qumáraqee qufaqa miqímmimariqau. Miqí márufanoo maqúsa maqúsa Yísuna ufa írimarusa afeekaikámánde mapukúsee máriqau. Faiqí moómoosa faasaambáasaana iriséeqa dóo misásaa atooáqau.

Pauroofa qainásaa Maseedoonia fásiqa ufa írinau.

⁶Pauroosa Sirasasa miqóoqari Firikia máqa maaqaki faqa Karatia máqa maaqaki faqa óonuree anirée ídaqa qímannimimariqau. Miqóoqari misá Asia máqa maaqai fuanéerufanoo náaquqara maraquana fannoo misá rafáaqafusoofaqa óonurandaqau. Sía minakí qímannimianneera miqínau.

⁷⁻⁸Misá miqóoqari Misia máqa maaqaindari oosirana fíaaqaree Bitinia máqa maaqa fíraee qufanoo Yísuna maraquana fannoo rafáaqafufafa óorurandee Misia máqa maaqa qámbaanai ái aikátee Tarooasa máqusai ooruku námmari átinni máriqau. ⁹Misá miqóo Tarooasa máqusaki márufanoo Pauroona qainá áfu náranau. Qaináki Maseedoonia máqannaa fasiqa qáfanau. Mi-fasiqáfa Pauroona fuki faakí qídaqa qainásaa áaramásee qinau. Anée maí Maseedoonia máqa maaqai anirée maasá dadaaqía.

¹⁰Miqí qufanoo Pauroofa maasá qímaqimufaqa maasá minára Ánutufa maasá Maseedoonia máqa maaqai ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqeera qídaqi qímasee dóo deedaqíafannana.

Firipi máqusai Ridia námmarifa Yísuna ufa írinau.

¹¹Maasá Tarooasa máqusaindari sípaki akarámafi andeeqásee Samootarakee máqusai óonuraafannana iqáqoofanoo kanánaana Neeapoorisa máqusai Maseedoonia máqa maaqaki máru maqusana mi-sipánaki fiqíafana. ¹²Miqóo maasá sípakiqari maqásaa áqufufaqa Firipi máqusai adeedí marú maqusai maqámau fiqíafana. Firipi máqusa Maseedoonia máqa máaqakinaa maqusáuqa moómoo márinau. Aiqáma maqusauqa aruséenoo Firipi máqusa mifá úriqarara máqusa firaafá márinau. Roomma máqannaa kiapausa kaamánna firaa taunna márinau. Roomma máqannaa sundíauqa kiapausa faiqí ánaasee miqóo moómoo ani máriqau.

¹³ Moómoo taunnakiaqa Yuda máqannaasa miqóo asaquí ani márusa nári amaana máqa usakée maríqau. Akaqá táunnakiaqa sía usakée maríqau. Sariríqasaa Yuda máqannaasa ráudamakufaqa nammári áfainni óoqu óoqumarifufaqa miqóo naríaraa amaana qímasaidaqa óoqu randée maqúsai úrimariqau. Maasá Firipi máqusai ani marikámmasee Yuda máqannaasa innaaru qírana óosana iriséeqa Sariríqasaa Firipi máqusaindari ráudamakiaqa nammári áfainni Yuda máqannaasara óoqu randáqiafana. Paqúrimasee Yuda maqannaa ánaaseeuqa kai márufafaq misá faqa óoqu marifí ufa qímannimiqiafana. ¹⁴ Mi-anaaseesákiqari moó fannoo miná áuqu Ridia námmarifa sía Yuda máqannaa anaasee Tiatira máqannaa ánaasee márinau. Mifá qamunnasaa ákimaru qumisána mi-ainainíranaki máru anaaseefa márídanoo Yuda máqannaasa amaana ufa qímarufa márinau. Pánnoona arira qumisa aináiníranaki márufa márídanoo firaa munnimma áqimaru ainainasaa rakísimaru anaaseefa márinau. Mi-anaaseefá Ánutunara rímarufa márinau. Ánutufa kukéeqasee dadaaqunara Pauroona ufa ámiqimasee írinau. ¹⁵ Mi-anaaseefá faqa miná máaqaki akaqáusa márusa faqa iriséeqa nammári máraqau. Nammári maraséenoo maaqí qímasee sandanáinai qídanoo maasá qímaqiminai. Ínnee qíníara kúqaa Karaambáiqqa saqárikidanoo fee qímasee ínnee aiqámausa qiní máaqaki ani ámiqimasee máriaqee qufaqa dóo maasá miqímmiqiafana.

Pauroosa Sirasisa mánaaqqa aundurákinaa fáafasaaqa aqiqanau.

¹⁶ Moo fáasaana kafáa innaaru qíraree qímasee nammári áfainni óoqufimaríafananoo moo mánaaqqa fannoo maasá aanái paqúrinau. Mi-manaraqáfa fáafasaaqa áakimarufa márufanoo mi-faafasaaqáfa dadaaqufanoo mi-manaraqáfa kásooqaqee kambíqaaninna ainainara maqee maqee tamummaqaséenoo dóo mifá quqóo kai miná ánoona kambíqee márinau. Moómoosa mi-manaraqá funnai óonureeqa qímamidaqa qiqau. Feefaurúmasaifana maasáki kásooqaqee kambíqaaninna ainainara akooroomásee qímanniminaqa miná akiaqara feefaurú ámianauree qufaqa mi-manaraqánasaa rakísimarusa miqí qufaqa firaa munnimma áuqu ramásaida máree maríqau. ¹⁷ Maasá Pauroona faqa fufanoo mi-manaraqáfa maasá faqa fímarinau. Fídanoo fáafasaaqa dadaaqufanoo firaa kari fáaqarumaseenoo maaqí qímasee narí tamummaqasée misaqanná márusa aiqámausa qímanniminai. Maa-fasiqa namúsa firaa Anutuna úriqararana saiká faiqi namu márídaqa innaarúnai fímarí aana uqannífiqarara ani máriasa márídaqa. ¹⁸ Faasaambáasaana moómoo kari mi-ufána qímanniminoo nímarinau.

Miqí márufanoo Pauroofa qáfoofanoo ákooqoofanoo quándaki minakínaa fáafasaaqa qímaminoo qinau. Yísufa Ánutuna ásauku mundírafa qímaqimifaqa qímamidaqa anée maa-manaraqána aunduráindari rafúdamaki fúa.

Miqí qufanoo miqóokai mi-faafasaaqáfa ráudamaki sandánau.

Mi-maqannáasa Pauroosa Sirasisa rumbáqau.

¹⁹Mi-manaaqána rakísirausa miná qáfamasee bóo qímasee náqimásee maasá minásaaqaraana munnimma firaaná maráanauree. Miqí qímasee áanoomasee Pauroona faqa Sirasina faqa qumáreeqa rarisámammaree kiapana oopísaki quqáqau. Mi-oopisáfa sía káqinni márinau, makéeta qámbaanai márufafa misá Pauroosa Sirasisa rarisámasee mi-oopisánaki quqásee aiqáma kiapausa náaramasee únna qímasee qiqau. ²⁰Maa-fasiqa qandá Yuda máqannaaqanda maasá táunnaki aniréeqa mandáinaina óosana óosana uqéeraidaqa. ²¹Misá nári sándufa qímaqimiafaqa káqi rúnna kai ubeekámaqimaqaidaqa. Maasá Roomma máqannaa sándufa ámeemaanai márifaqa nánaree káqi rúnna ubeekámaqimaqaida fee.

²²Faiqí ánaasee aiqáma minára kúqaa kúqaa qufaqa kiapausa iriséeqa níranaqoofaqa Pauroosa Sirasisa qamunna uturúqusee miqandá mara quqásee sundíauqa qímannimufafa unnaná sámu náruaqee qufaqa ámiqimandee firaaqóo náriqau. ²³Naruséeqa karabúsa maqaki quqásee minásaa rakísimaruna qímamiqau. ²⁴Anée ámiqimasee maaqandá rumbáa qufanoo mifá karabúsa qámbaana oosiranaki quqáseenoo níku nísauku saqári mammaaqai quqásee rumbánau. (Miqandá quqásee sandáifanoo misásaa rakísiinafa mifá kúquanoo. Karabúsa rakísirafa narí kúqiranara ruffaseenoo ámiqimasee ummárasee rumbánau.)

²⁵Eendámuqusai Pauroosa Sirasisa nifaaqa nídafimarufafa aupúraidaqa sía mi-aupurarannára íriqau káqi innaaru qídaqa Ánutunara amooqídaqa minásaa asasíra idi réemarufafa karabúsauqaindi moómoosa írimariqau. ²⁶Miqí márufanoo firaaqóo tautúmafufanoo maqá inaakufa kási kásinau. Mi-maqáfa kásinoo karabúsa maqa faqa aiqáma kási kásimma quqásoofanoo karabúsa kooqúfa nárikai atúafufanoo karabúsa rumbéeqoo sáinandausa faqa narí kai idukúakidanoo narí kai maqásaa áqufinau. ²⁷⁻²⁸Karabúsa rakísirafa káaqa kai tíqinoo máriufa tautínoo fíndifinoo qáfoofanoo karabúsa kooqí atúanoo márufanoo qáfeenoo Óo aiqáma karabúsa fasiqa dóo sandámambi misá miqiana akiaqara firaasáuqa qiní dárifoora sáina qeeqá kai qeeqá datusée kúquanee qímaseenoo narí rákimaru paipana qumáreenoo minánnai narí raqúru ámianeerufanoo Pauroofa rumbára máqakiqari miná qáfamaseenoo firaakarí fáaqa rúmasee qímaminau. Sía anée aneenná asumu kurídia, maasá aiqáma káqi márifaqa.

²⁹Karabúsa rakísirafa miná iriséenoo qóomara naméeraqufaqa qóoma qumbí ámufanoo qumáreenoo sandéenoo rumbára maqaki Pauroosa Sirasisa kúqaa ánoonaufa qímariqaandee qímasee áaquqeenoo áindiriroofanoo miqandá níkyukina óoqi máreenoo maqásaa áqufinau.

³⁰Miqóoqari fíndifinoo miqandá mi-maqánakinaana nífiqeenoo mádaanai

óoqureenoo irámmirinoo qinau. Ínneeqara qiní náqimasaifaqee innaarúnai asumu márianauree.

³¹ Miqí qufaqa miqandá qiqau karaambáiqá Yísunasaa mundúseenana dóo minakí kéeqaa. Miqínana innaarúnai asumu márinnaranoo. Anée faqa aní máaqaki máriasa faqa miqínaqa miqíaqá.

³² Miqí qímasee Karaambáiqá ufa óosana óosana mi-fasiqána faqa miná máaqaki márusa faqa qímannimiqau. ³³ Karabúsasaa rakísirafa miqandá ufa íri iseenoo mi-eendamuqúsánaki Pauroona faqa Sirasina faqa maramáreenoo sáamu náriiqoona nammárinnaí fidíka áuqeeseenoo narí faqa narí áiku ásauku faqa aiqámausa amaana námmani máraqau. ³⁴ Miqóoqari karabúsa rakísirafa Pauroona faqa Sirasina faqa nífiqee narí máaqaki múrusee nárana nimisoofaqa naqau. Karabúsasaa rakísimarufa narí áiku ásauku faqa dóo maqee Ánutunaki kéeqafuafanoo maasáki asasírafa úriqaranoo máridanoo fee qiqau.

³⁵ Iqáqoofanoo kanánaana Roomma máqannaa kiapafa poorísa níqiqoofaqa Ínnee óonuree qífanoo karabúsasaa rakísirafa eendá rumbáqaiqanda idukísainaqa fuaqa. ³⁶ Karabúsasaa rakísirafa miná iriséenoo Pauroona qímaminoo qinau. Maasá kiapausa aní faqa Sirasina faqa idukúaqee qiafaqa dóo ínneeqara amanámmi dóo fuaqa. Káqi íreedá kai ámiqímasee fuaqa.

³⁷ Miqí qufanoo Pauroofa miná iriséenoo maaqí qímasee Poorísa qímanniminau. Maaqandá Roomma máqannaa quqúsaki márunausa máridaqa. Misá náriqa sándufa rukíaasa. Sía andeeqásee maaqandá fuanáura. Íria, káqi fífau sía ufa íriranaki aiqámausa nífusaa maaqandá dáriisee karabúsaki maaqandá quqáannanara. Dóo maqee fée misá maaqandára íreedá kukéeqaki qumeé fuaqée qída fee, sía fuanáura. Misá náriqá kai akooqóo anirée maaqandá idukúsaifaqa fuanáura. ³⁸ Poorísa mi-ufána máree múnú kiapausa qímannimufaqa iriséeqa Roomma máqannaa quqúsaki máruqandara iriséeqa Roomma máqannaa fíraa kiapafa minára iriséenoo maasá dárúandoo qímasee káaqa rufíaqau. ³⁹ Rufíaseeqa misá karabúsa máqaki óonureeqa Pauroosa Sirasisa qimudáoo qímasee reendenámasee nífiqeenoo mádaanai quqásee qímannimiqau. Dóo ínneeqara ráudamakiqa Firipi máqusaindari moosáa fuaqa.

⁴⁰ Miqí qímasoofaqa Pauroosa Sirasisa eedóo qímasee ráudamaki Ridia námmarina máaqaki kéeqaqau. Miqóo misá Yísuna ufa írimarusa paqúrimasee poodúqara ufa óosana óosana qímannimiseeqa dóo quqásee moosáa fíqau.

Pauroosa Sirasisa Teesaroonika máqusai fíqau.

17 ¹ Pauroosa Sirasisa Firipi máqusaindari fíndifi fídaqá Ambipoorisa máqusa faqa Apooroonia máqusa faqa fí aikáteeqa Teesaroonika

máqusai óonuraqau. Mi-maqusánaki Yuda máqannaa amaana máqa márinau. ²Pauroofa naróosana máreenoo minakí kéeqafinoo misá faqa ufa qinau. Tamummáqara fasiqauqa ákarakinaana ásaana rúmaseenoo minakínaa ufa qímannimufaqa narí qímami narí qímami qímariquau. Qaaramoo Sáririqasaa miqímarinau. ³Pauroofa tamummáqara ufakinaana qumáreenoo ásauku mundírafa aupúramasee kúqunara faqa Ánutufa miná kafáa mara fíndifunara faqa qímannimimarinau. Miqídanoo Pauroofa qímanniminoo qinau Maa-fasiqáfa Yísufa qínée qímannimunafa mifá kai óoqai Ánutuna ásauku mundírafa márídanoo. ⁴Yuda máqannaa iriséeqa akaqáusa Pauroofunnai fiqau. Kirisa máqannaasa Ánutunara rímarusa moómoosa iriséeqa misá faqa misásaa atooqáqau. Úriqarara ánaaseeuqa moómoosa faqa iriséeqa kúqaa fee qímasee misá faqa atooqáqau.

⁵⁻⁷Yuda máqannaa akaqáusa níkooqee márusa rairai qímasee ánaamuru moómoo nífiqaidanoommifoo qímasee mandá fasiqauqa kudi fasiqauqa náaramásoofaqa moodáanaki suqúfiqa táunna qámgaanai óonuree anirée másee áanáo firaaná uqéeraqau. Misá suqúfufaqa Yasoona máaqa óonu upukámaseeqa Pauroosa Sirasisara márídammiafoo qímasee rapéemasee níndafoo faqa sía márufaqa Yasoona faqa Yísuna ufa írimarusa akaqáusa kai mi-maqánakinaana paqúrimásee maqámau rarisée kiapausunnai múnuseeqa maaqí qiqau. Níndafa maa-fasiqáusa aiqáma maqusa maqusa mandúfa uqéeraqa níniaasa ifaqa maa-maqusánaki faqa aniraafanoo Yasoona maréeqeenoo narí máaqaki quqásai faqa faiqéeqa. Misá maasá Roomma máqannaa karaambáiqua sándufa aiqáma rukíaidaqa misá maasá Roomma máqannaa karaambáiqua mináuqu Sisaana arusée narí karaambáiqua moó miná áuqu Yísufa miná áuqu uqéeraidaqa miqídaqau.

⁸Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee aiqámausa kiapausa faqa mi-fuka karaambaiqáfa kambíqafinanoo maasá Roomma máqannaa qeeqá karaambáiqua namufaqa dárúandoo qímasee firaaoqó taútiqau. ⁹Kiapausa Yasoona sámbaqa Yísuna ufa írimarusa faqa aiqáma munnimara qufaqa nimisoofaqa idukíqau.

Pauroosa Sirasisa Beereea máqusai fiqau.

¹⁰Yísuna ufa írimarusa márufanoo eendúfaqa Pauroosa Sirasisa nífiqa quqásoofaqa asukunai Beereea máqusai fiqau. Mi-maqusánai óonureeqa Yuda máqannaasa amaana máqaki kéeqaqau. ¹¹Beereea máqusanaasa sía Teesaronika máqannaa naanna rée marúsa misá írirana írimarusa máriqau. Misá faasaambáasaana afeekaikámándeé karaambáiqua fasásaa ufa íriqau. Misá tamummáqara fasiqauqa ufa ákarakinaana randásee qáfee maríqau Pauroona ufara kúqaa ánoonee sía fee ánoonee qímasee ákarakinaa ufauqára randáqau. ¹²Miqídaqau Yuda máqannaasa faqa Kirisa

máqannaasa faiqí firaasá moómoo faqa Kirisa máqannaá ánaaseeuqa moómoo faqa misá aiqáma Yísunara kúqaa ánoonee qímasee írimariqau. 13-14 Teesaroonikai máru Yuda máqannaasa minára iriséeqa Beereea máqusai óonuree faiqí ánaasee aiqáma nírana fundákusoofaqa Yísuna ufa írimarusa faiqí firaasá nífasausaikirausa Pauroona umeé aqiqoofanoo ooruku námmaryi áfainni finau. Sirasifa faqa Timootifa faqa káqí miqóo máriqau. 15 Pauroona áfiqee fusá Ateensa máqusai múnú aiséeqa óonurandee aniréeqa Sirasisa Timootisa qímannimiqa qiqau. Pauroofa ínniqara náaraidanoo dóo Ateensa máqusai fuaqa.

Pauroofa Ateensa máqusai finau.

16 Pauroofa Ateensa máqusai Timootisa Siraasisa nífeesidanoo nínadafoofaqa Ateensa máqusanaasa maqánnai faqa óoninnai faqa saqárinnoo faqa óosana óosana ainaina nimana áuqusee maasá Ánutu fee qímasee innaaru qímariqau. Pauroofa miná qáfamasoofanoo ákooqanau. 17 Firaqóo ákooqoofanoo ákooqeenoo apátufanoo Yuda máqannaá amaana máqaki kéeqafufanoo Yuda máqannaasa faqa ánaamuru minakí anikéeqeemarus faqa Yísunara ufa qímarinau. Maqúsa qámbaanai faqa faiqí ánaasee faqa aiqámai ufa qinóo ninau.

18 Ateensa máqusai írirana fíqararausa maqee maqee súqida márúnaki súqimariqau. Óosana óosana sukúráki kéeqeusa Ateensa máqusai maqee maqee súqimariqau. Eepikurianna sukúra tisáauqa moó íriranamau fímariasa faqa Sitookika sukúra tisáauqa misá moo íriranamau fímariasa faqa Pauroona ufa átikai iriséeqa nóori uqéeraseeqa Pauroonara maaqí qímasee uteéti qídaqa qiqau. Maa-íriranná síai fasiqafa narí afaaqa fifau amooqída nána úfee qídanoo fee. Akaqáusa maaqí qiqau. Mifá ánaamuru Ánutusara qídanoo. Pauroofa Yísufa kúqiranakiqari fíndifunara qímannimufaqa misá tautúmasee dapi ufa qídaqa uteéti qímariqau.

19 Misá miqí qímasee Pauroona áfiqamaree firaa akara maaqa miná áuqu Areeoopakusa mi-maqánaki fiqau. Firaa írirana faqáasa kai minakí súqimarunaki áfiqee fiqau. Minakí suqúseeqa Pauroonara írámmiriqa qiqau. Anée fúka ufa qímannimianaqa maasá miná írirara súqidaqa. 20 Mi-ufána qíannanaki maasá akaqáinainara randáidaqa. [21 Ateensa máqusanaasa faqa ánaamuru animárusa faqa óosana óosana fúka írirana írianee qídaqa minára kai irimáree fímariqau. Misá minára Pauroona írámmirí maríqau.]

22 Pauroofa miná iriséenoo misá nóorinni fíndifinoo qímanniminoo qinau. Óo ínnée Ateensa máqusanaasa qínée maí ánidaqa ínni óosanara qáfaidaqa íridaqa káaqa ínnée Ánutuna óosana óosana ainainannái nimana áuquseeqa maasá Ánutusee qímasaídaqa innaaru qiqánuasa. 23 Qínée ínni maqúsaí óonuree anirée níniíqa ínneeqa aandáu arusée tatúfimari qaindausa qáfeeqa. Ínnée moómoo Ánutusara óosana óosana

innaaru qímariasa máriafaqa qinée qáfeeqa. Aiqáma qáindauqasaa mi-anutúsa núqu ákara rinoo márifaqa qáfeeqa. Mooqáindasaa ákara kai rinoo márifaqa qáfeeqa. Sía maasá írunna Anutunee qímasee ákara kai rúmaqaafaqa qáfeeqa. Mee ínnée sía írimaria Ánutuna minára innaaru qímarianara miná áuqu óosana koorooianáura.

²⁴ Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa aundurákináa ainaina márína mináuqa áuqu Ánutufa márídanoo. Mifá innaarúna faqa maqá faqa áuqufa mi-ainainnáa karaambáíqa márídanoo. Sía faiqí nísaukunnai áuqueeqee amaana máqaki quqáqaafau márídanoofau. ²⁵ Mifá narí kai náanna faqa márírana faqa faiqí faiqi nímimarifa márídanoo. Mifá nána ainainaree sárauímarifa márínaqee maasá qeeqá írirannai kadáapirumeeqee ámianauree, sía amana. Aiqáma ainaina narí kai áuquqoofa kai márídanoo. ²⁶ Mifá kai moodáa fasiqa áuquqoonasaaqari kai aiqáma máqanna kambíafa márídaqa. Mifá naríkai óosana ároonakiqari aiqáma ánaamuru quqánnisáqoosa kai márídaqa. Mifá qufaqa misá márírana óosumma nímaqóonakiaqa kai marimáree fímariafanoo. ²⁷ Sía fífau, óoqai Ánutufa miqínau. Asukunakí márídaqa Ánutunara míkimmakidaqa randáidaqa paqúrinafa paqúriaqee qímaqoona miqímaqoona miqí maríafanoo. Sía Ánutufa faiqí nínai márifa márídanoo. Faiqí naaqá márídanoo. ²⁸ Miná máríranaki kásíranaki maasá márídaqa. Inni ufasáa rakísirausa misá faqa minára maaqí qímariafanoo maasá faqa miná faiqi námu kai márídaqee qídaqa.

²⁹ Misá miqí qímaqoona qinée minára minakína ookáamasee qinée maaqí qídaqa. Maasá Ánutuna faiqi námu márídaqa náqímásee maasá quándakina qeeqá qíkoona amana kóorannai siruáannai óoninnai miná ámmeemmee rianáuree. Sía andeeqánoo márídanoo.

³⁰ Óoqai faiqí misá Ánutunara randáidaqa asukunakínai míkímaki ánídaqa máríqau. Ánutufa mi-kamúqoora dóo aunúseenoo sía misá fúrufarirana ákiaqara nárínau maqee maa-kamúqoo aiqáma ánaamuru nári mandáinainakiqari quándakíqa Ánutufinai ubeekaaqée qídanoo. ³¹ Mifá aiqáma máqannaasa moodáa fáasaana ufa irisée narí andeeqáranannai andeeqánnisáannoo. Dóo mifá útaaqaamáqaifanoo mi-faasaannáfa márídanoo. Ufa írimari fasiqafa faqa utáaqaamaqaifa márídanoo. Mi-ufána írimari fasiqana Ánutufa kúqíranakinaana mara fíndifunannai kooroo inóo márídanoo.

³² Írirana faqaasa súqímarusa kúqíranakiqari fíndifunara qímannimufaqa akaqáusa naanaidara qímaríqau. Akaqáusa kafáa moo kári írianee qíqau. ³³ Miqí qímasoofanoo Pauroofa ráudamakinoó finau. ³⁴ Fufanoo faiqí akaqáusa minásaa atooqáfi miná ufa írimariqau. Moo fásiqa áuqu Dioonisiusafa ufa suqíra maqa Areeoopakusa súqira máqaki kéeqee marúfa márínau. Ánaasee moo áuqu Damariasá námmarifa mifá faqa faiqí ánaasee akaqáusa misá faqa Pauroona ufara kúqaa fee qímasee minásaa atooqáqau.

Pauroofa Ateensa máqusaindari Koorinti maqusai finau.

18 ¹Pauroofa Sirasina faqa Timootina faqa nífeesu sianoo Ateensa máqusa quqáseenoo Koorinti máqusai finau. ²Koorinti máqusai qíqoo adeedí márufanoo óonureenoo faiqí moó paqúrinau. Miná áuqu Akuiraafa márínau. Akuiraafa Poontiusa máqa maaqai kambíqoofa Itari máqa maaqai óonu márínau. (Itari máqa maaqaki Roomma máqasaa firaa kiapafa miqóo márufanoo miná maqúsa márínau.) Itari máqa maaqai máriufanoo firaa kiapafa mináqu Karaudiusafa Yuda máqannaa aiqáma asaqúnnimaqasoofa quqásee dáraaniqau. Akuiraafa Yuda máqannaa márufanoo asaqúsoofanoo narí ánaaqa Pisisira námmari sándiri Koorinti máqusai finau. ³Óonu márufanoo Pauroofa miná paqúrimaseenoo miná faqa máridanoo dadaaqídanoo burimakáu apatannái úqigaana máaqa usakée márínau. Akuiraasa Pauroosa mi-ainainnirána akoofásaqara márída usakéemariqau.

⁴Pauroofa aiqáma kari Sariríqasaa Yuda máqannaa ufa suqíra máaqaki kéeqafidanoo naamúaqira ufa Yísunara qímannimimarínau. Yuda máqannaa faqa Kirisa máqannaa faqa qímannimimarínau.

⁵Sirasisa Timootisa Maseedoonia máqusaindari aniroofanoo Pauroofa sía Sariríqa kai aiqáma faasaambáasaana Ánutuna ásauku mundírana Yísunara Yuda máqannaasa naamúaqimannimimarínau.

⁶Miqímarufanoo níkoqoofa Yuda máqannaa Pauroona mandúfa sukúfa qímamaqáqau. Miqí qufanoo Pauroofa rútaqi fíndifínoo dóo narí ásaunkunai narí afaaqáindaraa kookoomma aisoora fatíkeegee Yuda máqannaa nínaamu áranau. Ínneeqámma dapikírana óosana áraafanoo. Qínée ámiqirannai ínni mara quqáunaqa ínneeqá kai mandáatata fímariafanoo dóo ínnindi kai, sía qiníndifau máridanoo. Dóo maqee maaqóoqari dóo qinée ínni Yuda máqannaa minnísee ánaamuru qímannimianaúra.

⁷Pauroofa miqí qímaseenoo misá minníseenoo ánaamuru fasiqa máaqaki óonu márínau. Mi-fasiqána áuqu Titiusa moo áuqu Yusatusafa máridanoo miná máaqa Yuda máqannaa ufa suqíra máaqa adeedí márufanoo Pauroofa minakí márínau. Titiusafa moo áuqu Yusatusafa Ánutunara innaaru qímaru fasiqafa ánaamuru máridanoo Yuda máqannaasa amaana ufa írifa maqee Yísuna ufa írimarufa márufanoo Pauroofa miná faqa óonu márínau. ⁸Yuda máqannaa ufa suqíra maqasaa rakísirafa mináqu Kirisipusafa máridanoo Yísuna ufara kúqaa fee qímarufa narí faiqi ánaasee faqa Koorinti máqannaasa moómoosa faqa kúqaa fee qímasee nammári máraqau.

⁹Pauroofa moo éendaki faiqaqée ufanoo qainásaa maaqímasee áfunnaranaú. Qaináki Ánutufa Pauroona qímaminoo qinau. Pauroo sía anée maaqóoqaraasara rufíaa. Anée káqi ufa qída mária. Sía anée

minnísa. ¹⁰Qinée aní faqa kukéeqai márídaqa dadaaqídaqa. Maa-Koorinti maqusánakina faiqí ánaasee moómoo qiníndi márídaqa qinée aní namuqáaki máriasa rafáaqa fúanaqa sía misá áidafirana aní ámifarano. ¹¹Pauroofa miná iriséeno afaqa quqásee miqóo márínau. Máridanoo Ánutuna ufa qímannimarinau. Miqídanoo áukuana moodáa maraséeno moo áukuana qámbaanasaa fínoo taikánau.

¹²⁻¹³Pauroofa miqóo Koorinti máqusai káqi márufano Kirisa máqasaa rakísímaru kiapafa taikáfufano Roomma máqanna kiapafa firaafáikirafa moo fúka kiapafa aqiqoofano óoqueenaana ámaaqaki animárinau. Mi-kiapána áuqu Karioofa márínau. Miqóo mária Yuda máqannaasa Pauroona namuqáa fúka kiapafa animáriqoo fee qímasee Pauroona qumáree rariséeqa fúka kiapafinai múnuseeqa maaqí qímasee únna qímasee qímamiqu. Kiapa, maa-fasiqáfa maasára Roomma máqanna sándufa rukíaranaki maasá qifeeqáidanoo. Mifá maasára ínneeqa náaruqaa oosana minníseeqa maqee qiní fúka oosana qímannimunnana mi-maú fídaqa Ánutunara innaaru qiaqée qídanoo ufa rukíaranaki maasá qifeeqáidanoo.

¹⁴Miqí qufano Pauroofa ufa qianéerufano Karioofa Yuda máqannaasa maaqí qímasee qímanniminu. Maa-ufána sía sándufa rukíarafa márídano sía moo mándainaina máraidano. Miqínoo márínauqau inni ufa andeeqáseefau írini. ¹⁵Maa-ufána fifau ufa kái óosana óosana ufa faqa núqu faqa inni sándufa kái márídano. Qinée miqíra fifau ainaina sía qinée írianaura ínneeqa kai.

¹⁶⁻¹⁷Miqí qímaseeno kiapafa áanoomasee fukifaakífafa kóota maqakiqari Yuda máqannaasa ráudamakufafa miqóoqaraasa, Yuda máqanna amaana máqasaa rakísirana miná áuqu Soosateeneesana qumára maree míni kiapana kooqíki quqásee unnaanásamu firaqóo uqafíqau. Karioofa miná qáfoofano ákooqoofano sía minára írinoo mána mánaminu.

Pauroofa Koorinti máqusaindari Antiooka máqusai sípaki finau.

¹⁸Miqóoqari Pauroofa Koorinti máqusai faiqí firaasá nífasausaikirausa misá sáimbaqa káqikaqoo kísaaqasaa márínau. Koorinti máqusai káqi márídano minníseeno miná dínatinni Keenakareea máqusai óonu mi-maqusánaki márídano Yuda máqanna naanna raanée qímaseeno moo áinainara qíma afeekaikámandeeno ákiaqa maqánamu faqa indufú áquseeno quqáseeno sípaki akarámáfufano Pírisira námmarina faqa Akuiraana faqa miqandá qísafaaqi faqa Siria máqa maaqai finau.

¹⁹⁻²¹Sípa fannoo ooruku námmoni taqamáreenoo Siria máqa maaqai fídanoo Efeesusa máqusai náaree óonuranau. Óonureeno Pauroofa Yuda máqanna ufa suqíra máqaki kéeqafufano Yísunara naamúaqimasooqafa misá qiqau anée kísaaqasaa márídana maasá qímaqimia qufano Pauroofa

maaquí qímasee narí qímanniminau. Ánutufa qiníara kafáa ániannee qínnanara kafáa óonurandee ánianaura. Miqí qímaseenoo Pirisira námmarina faqa Akuirana faqa miqóo Efeesusa máqusai quqánniséenoo sípaki akarámáfufanoo Isaraee máqa maaqai Seesareea máqusai finau.

²² Sípa fannoo Pauroona áfiqee Seesareea máqusai múnaisóofanoo afíuqákufanoo maqámau Yeerusareenni óoru finau. Óorureenoo narí Yísuna ufa írimariasa narí ákaqaafasaakirausa nínrafeenoo káqikaaqoo misá faqa márinoó óorurandee Antiooka máqusai indaarú máriunnai kafáa finau. ²³ Antiooka máqusai káqikaaqoo márinoó kafáa fíndifinoó Karatia máqa maaqaki faqa Firikia máqa maaqaki faqa óonuree aniréenoo Yísuna ufa írimarusa poodúqara ufa qímanniminoo nufaqa Yísuna ufara afeekákiqau.

Apooroosáfa Efeesusa máqusai Yísuna ufa írimarusa dadaaqinau,

²⁴ Yuda máqanna fafiqa moo áuqu Apooroosafa Areekasandiria máqusai kambíqoofa mi-fasiqáfa Efeesusa máqusai ani márinau. Mifá ámiqimandee káaqa ufa qímarufa. Mooseena sándufara faqa tamummáqara ufa ákara faqa káaqa mi-ufáusa ámiqimandee írimarufa márinau. ²⁵ Yísuna ufa írimarusa mi-fasiqána Yísuna ufa ámiqimasee qímamisoofanoo írimarufa márinau. Mifá maqee maqee andeeqásee Yísunara faiqí ánaasee qímannimidanoó káaqa fuki faakí qímarufa márinau. Mifá óoqai Yoohaneefa nammári nímimaru nammárina mároofa Yísuna nammáriara sía írinau. ²⁶ Apooroosáfa mifá Efeesusa máqusai aniréenoo Yuda máqanna ufa suqíra maqaki paasóosamandaia qímannimimarufanoo Akuirafa faqa Pirisira námmarifa faqa miná ufa iriséeqa nári máaqaki mara quqáseeqa andeeqásee Ánutuna aanára máriranara Apooroosána aamúa qímariquau.

²⁷ Apooroosafa Kirisa máqa maaqai fíraree qímasoofaqa Efeesusa máqusannaasa Yísuna ufa írimarusa miná ákaqaafasaakírausa dadaaqíra ufa pásaki maaquí qímasee ákarariqau. Ínnee Kirisa máqannaasa ínnee ámiqimasee maa-fasiqána óonu áfiqeeqee quqáaqa. Miqímasee ákara rúmmamufanoo máreefinau. Kirisa máqa maaqai márídanoó Apooroosafa Yísuna ufa írimarusa firaqóo dadaaqinau moómoosa Ánutufa kukéeqasee dadaaqufaqa Yísunara irisée minásaa mundímariquau. Miqírausa Apooroosafa dadaaqímarinau. ²⁸ Yuda máqannaasa faqa akooqóo maqúsa qambaana Apooroosafa óori runúseenoo Yuda máqannaasa Yísunara afeekaikámasee qímannimufaqa moómoosa Yísunara dóo kúqaa ánoonee qímariquau. Apooroosáfa Mooseena sándufakinaana tamummáqara fafiqa ákarakinaana Ánutuna ásauku mundírafa kúqaa Yísufa márinaru uqannífiqasoofaqa moómoosa íriqa kúqaa Yísufa Ánutuna ásauku mundíra fee qímariquau. Apooroosáfa mi-maqusánaki márídanoó Yísuna ufa írimarusa poodúqamánnimaqana.

Pauroofa Efeesusa máqusai Yísunara ámiqimasee qímanniminau.

19 ¹Apoooroosafa Koorinti máqusai márufanoo Pauroofa Asia máqa maaqai aniréenoo maqúsa maqúsa maqámau óonuree anirée Yísuna áufakiana qímanniminoo ninau. Miqídanoo Efeesusa firaa taunnakina óoqu fínanu. Óoquireenoo Yísuna ufa írimarusa akaqáusa paqúrimasee irámmirinoo qinau. ²Ínnee indaarú Yísunasaa mundíqau, mi-karí náaquqara andeeqara maraquana máraqeeiqau. Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá sía náaquqara máraqunara íridaqa. Máridanoo fee sía fee márídanoo fee, sía maasá minára íridaqa. ³Pauroofa minára iriséenoo kaifáa irámmirinoo qinau. Ínnee indaarú nána nammari fee máraqau. Qufaqa misá qiqau. Maasá Yoohaneefa nammári nímimaruna nammarína máraafanausa márídaqa. ⁴Pauroofa miná iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Yoohaneena nammári fannoo nári mandáinainasaaqari quandée marífa márídanoo. Yoohaneefa nammári nímimarufa káqi máru aukuana Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Qíní qínaaqíanna kambíqainna fasiqafa minásaa kúqaa mundúfuaqa. Yoohaneefa miqí qínoo Yísunara qinau.

⁵Mi-Efeesusa maqannaasá Pauroona mi-ufána iriséeqa dóo Karaambáiqá Yísuna nammári máraqau. ⁶Nammári marasoofanoo Pauroofa misásaa ásauku mundúsoofanoo náaquqara maraquana fannoo misá náakufufaqa ánaamuru ufa sía írimaru úfana qímaríqau. Misá Ánutuna ufara faqa qímaríqau.

⁷⁻⁸Miqí qímarusa qísauku taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Efeesusa máqanna ufa óosana qímarusa máriqau. Náaquqara maraquana fannoo misáki áqufufanoo Pauroofa márídanoo qaaramoo qúqoonasaa Yuda máqannaasa Efeesusa máqusai ani misá faqa máriasa nári náaduma ufa suqíra maqaki kéeqafi paasóosamasee Ánutuna quqúsara naamúaqimannimimarinau.

⁹Akaqáusa Pauroona ufa iriséeqa karaambáiqá Yísuna ufamáu fíranara níkoqoofaqa sukúfa mandá ufa kai aiqámatia qiqau. Pauroofa miqí quná iriséenoo Yísuna ufa írimarusa narí ákaqaafasaakírausa nífiqamareenoo misá Yuda máqannaasa rakéemma quqáseenoo ráudamaku fanoo mi-taunnánaki kai moo úfa suqíra maqaki kéeqanau, mi-ufa suqira maqána akoofa mináuqu Tiranusafa márínanu. Aiqáma faasaambáasaana Pauroofa mi-ufa suqira maqánaki faiqí ánaasee nífiqamareenoo minakí múrusaidanoo Yísuna áufakiana narí qímami narí qímami qímaríqau.

¹⁰Pauroofa miqímammaree fímarufanoo qaara aukuana áiqaróonara Asia máqa maaqaki márusa Yuda máqanna faqa Asia máqanna faqa misaqá márusa faqa aiqáma Karaambáiqá ufa íriqau.

**Faiqí naunduráki máru faafasaaqána aqiqoosákai
nárí isoofaqa quqásee sandáqau.**

¹¹Ánutufa Pauroonakinaana faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina faiqí nifaaqa andeeqée maríana náaquqara ainaina misá nífusaa

áuquusoofaqa qáfeeqa Yísunara kúqaa ánoona fee qiqau. ¹²Faiqí ánaasee aurímarusa níkaqaafasaa Pauroona ankísa fee qamunna fée ani mara máree aurímarusa nímufoanoo aurírafa taikée marínau, fáafasaaqa náakirafa rafúdamaki sandéemarinau. ¹³Yuda máqannaasa akaqáusa misá faqa fáafasaaqa náakimarusa niqiqéemarusá máriqau. Miqí qímasee ánoomasee Pauroona faqa Sirasina faqa qumáreeqa rarisámammaree kiapana oopísaki quqáqau. Mi-oopisáfa sía káqinni márínau, makéeta qámgaanai márufafa misá Pauroosa Sirasina rarisámasee mi-oopisánaki quqásee aiqáma kiapausa náaramasee únna qímasee qiqau. Moodáa fasiqa faiqínámu qísauku dínni taikásee dínni ani qaraqánda marasée fáafasaaqa niqiqée marusa máriqau.

¹⁴⁻¹⁵Misá níkoona áuqu Sikeefaafa márínau Yuda máqannaasa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararafa márínau. Mi-fasiqána faiqi námu Pauroona óosana qáfeeqa maasá faqa miná óosana amanamásee qáfaanauree qímaseeqa, faiqí moó fáafasaaqa áakimaruna óonuree áuqamáseeqa qiqau. Anée Yísuna áuqu Pauroofa qímannimimarina irisée anée ráudamaki sée fífua qufanoo fáafasaaqa fannoo maaqí qímasee narí mi-fasiqána aunduráindari misá qímanniminai. Ee, máa, qínée Yísunara íridaqa Pauroonara faqa íridaqa ínnee yáu yáusee márídee qínée sía ínnaire íridaqa. ¹⁶Miqí qímaseenoo faiqí narí áqoondiki máru fasiqana dadaaqufanoo fíndifinoo firaqóo uqanna misá narí narí iseenoo misá qamunna anaqí mároofaqa káqisamu máaqakiqari rafúdamaki quqásee sandáqau.

¹⁷Efeesusá máqusa márusa faqa Yuda máqanna animárusa faqa mi-ufána irisoofoano káaqa náaquoofoqa Karaambáiqá Yísuna áuqu firaqóo uqéeraqau. ¹⁸Yísuna ufa írimarusa míquna iriséeqa Pauroofunnai suqúmaree aniréeqa náriqa mandáinaina óosana óosana kooroo iqáu. ¹⁹Yísuna ufa írimarusakiqari áukainaina mandáinaina afunee áinaina máraqa nusáuqa náriqa mandá ufa ákaraki quqáqoona moodáanaki suqúseeqa aiqámausa nífusaa firaqóo idáraqau. Idáqoo papíqana feefaurímaruna moodáanaki ásaana rúmasoofano maaqímminai. Fira munnimma tia (K50,000) áqimaruna idá raqau.

²⁰Dóo miqímasoofano Karaambáiqá ufa aiqáma atinai dáraanimambufanoo dóo afeekaikámáfinoo atukaramáfinai.

Deemeetiriusafa Efeesusá máqusai firaqóo tutuqírana uqéeranau.

²¹Mi-ainainná taikásoofano miná maaríqoo Pauroofa qinau. Qínée maaqóoqari Maseedoonia máqa maaqai faqa Kirisa máqa maaqai faqa óonuree aniréemaseeqa Yeerusareenni kafáa óoru fúanaura. Miqóo óoru márídaqa Roomma máqusa óonu qáfaanaura. ²²Miqí qímaseenoo Pauroofa Timootina faqa Eerasatusana faqa niqiqoofoqa Maseedoonia máqa maaqai indarú fiqau. Pauroofa Asia máqa maaqai káqi máriufanoo nínaaqiana finau.

²³ Efeesusa máqusai káqi márufanoo moo mándáinaina Karaambáiq a ufamáu fímarusaki kambíqanau. Mi-aukuanná misá Yísuna ufara Karaambáiq aaná fee qímaríqau.

²⁴ Asia máqannaasa nári moo únna ánutunara ánaasee ánutufa márínau foo qímaríqau. Mi-anaaseená áuqu Arateemisa námmarifa márínau. Mi-anaasee anutúna amana Efeesusa máqusa firaa amaana maqakí márínau. Óoninnai áuqira amaana máqa firaatiá ámiqirafa uqanna márínau. Efeesusa máqusai faiqí moo áuqu Deemeetiriusafa márídanoo mi-amaana maqána qáfaidanoo miná amana kái siruáauqa maraséeno idáki tasírisirimáseenoo móomoo káqikaanáuqa áuqiiseenoo faiqí ánaasee nímufaqa feefaurúmmasaidaqa máraidaqa nári máaqaki múnú quqásaidaqa innaaru qímaríqau. Deemeetiriusafa siruáa áuqimarusa úriqararafa márufaqa misá aiqáma mi-saikánannai munnimma máree maríqau. ²⁵ Deemeetiriusafa siruáa áuqimarusa náarama moodáanaki quqáseenoo qímannimínoo qínau.

Óo maa-fasiqáusa maasá saikásaaqari munnimma kambíqaidanoo. ²⁶ Ínnee mi-fasiqána Pauroonara íridaqa miná óosana írimariafanoo. Maasá qísaukunnai áuqimarunnnanara sía Ánutufa uqannee qídanoo. Mifá Efeesusa maa-maqusánaki faqa Asia máqa maaqaki aiqámai faqa Yísunara qímannimifaqa misá kúqaa fee qímasee maasá Arateemisa námmarina minnísaidaqa. ²⁷ Miqídaqa maasá saiká munnimma máree marúnnana qúsasaa mandáikiannoo. Maasá úriqarara anaasee anutuna Arateemisa námmarina amaana máqa faqa mandáikiannoo. Maasá ánutufa Arateemisa námmarifa mifá faqa uréeqaannoo. Asia máqannaasa faqa aiqáma máqannaasa faqa Arateemisa námmarinara innaaru qímariana dóo taikéefaranoo.

²⁸ Faiqí ánaasee mi-ufána irisoo fanoo níranaqoofaqa firaaqóo fáaqa fuísee qímaseeqa qíqau. Efeesusa máqanna Arateemisa námmarifa firaatiá úriqararafa márídanoofée qíqau. ²⁹ Mi-ufáfa aiqáma atinnai dáraanufaqa faiqí ánaasee suqú fiqa dadaaqiaqée qímasee Maseedooniandaraaqanda Pauroona áqoondiqara Kaiusana faqa Aristarakusana faqa Pauroona faqa Efeesusa máqusai animáruqanda qumáreeqara rarisámammaree sandéeqa firaa ufa suqira maqaki kéeqafi minakí mi-fasiqaqandá quqáqau.

³⁰⁻³¹ Pauroofa misá níndafamaseenoo minakí kéeqaaneerufaqa Yísuna ufa írimarusa miná rafáaqafusaqau. Asia máqa maaqaki márusa úriqararause Pauroona áqoondiuqa ufa moonásaa quqásoofanoo míni qímaminoo qínau anée sía minakí kéeqaa, kúqinafaara. ³² Faiqí ánaasee móomoo uqanna firaa ufa súqimaru maqanaki kéeqafufaqa firaaqóo fáaqa fuísee qímaríqau. Akaqáusa moó fáaqaríqau akaqáusa moo áinaina fáaqaríqau. Múduka tia nánaree maasá fífau fáaqarida fee qímasee síamma íriqau, káqi fífau fáaqarimariqau. ³³⁻³⁴ Yuda

máqannaasa Areekasandeeranara anée fíndifi qímannimianee qufaqa faiqí ánaasee miná qáfamaseeqa óo mifée mandá fasiqa márifaqee mináree fáaqa fuísee qíqi ífee. Areekasandeerafa fíndifinoo ásaunkunoo ufa rafáaqafinoo qáoo qímasoofaqa misá aiqáma miná qáfamasee Yuda máqanna moó ánutunafaqa fee qímasee fáaqa rída qiqau. Efeesusa máqanna Arateemisa námmarifa úriqarara Ánutufa márídanoo. Misá mi-ufána kai firaaqóo fáaqa fuísee qídaqa márí máríufaqa kísaaqasaa uqanna fáaqa quqáida máríqau.

³⁵ Efeesusa máqusa úriqararafa moó fannoo rafáaqafinoo miqínnoo fubaqa rafáaqafuseenoo qímanniminau.

Efeesusa máqanna fasiqauqa qíní ufa íriaqa. Efeesusa máqusa Arateemisa námmarifa rakísimari maqusafa márídanoo. Sía moó fannoo minára qáoo qínnoo márídanoo. Miná náaquqara óoni innaarúnaindari áqufuna maasá miná faqa miná amaana máqa faqa rakísidaqa. ³⁶ Sía moó fannoo amana mi-ainainnára qáoo qiánnnoo. Minára ínnnee dóo asooaqa sía fúrufaramasee moó áinaina áuqaqa. ³⁷ Maa-fasiqa qandá ínnnee maramáree ániana sía moó ámaana maqakinaana qúmмуari máriaqanda sía maasá ánaasee ánutunara moó úfa qía. Nánaree fífaui nífiqee áni fee. ³⁸ Deemeetiriusafa faqa narí moodáa saika faqaasa faqa moó fásiqa ufa ámiraree qínanoo maasá ufa írira suqírafa márídanoo ufa andeeqée maría fasiqausa miqóo márídaqa misá miqóokai nári ufa andeeqáqa. ³⁹ Ufa andeeqée maríasa sía amanaikífanoo faiqí ánaasee ufa suqírafa narí qánaa kai ufa suqúqa. ⁴⁰ Roomma máqannaasa máa fífaui tutuqírana iriséeqa maasá díqifaara, misá maasára iráifaqa nána ufa fée qímannimianuree sía ufa óosana márídanoo.

⁴¹ Miqí qímaseenoo aiqámausa niqiqoofa fífainiqau.

Pauroofa Maseedoonia máqa maaqai faqa

Akaia máqa maaqai faqa finau.

20 ¹ Efeesusa máqusaki firaa tutuqírafa taikóofanoo Pauroofa Yísuna ufa írímarusa suqú quqáseenoo poodúqara ufa qímannimiseenoo nímandamáseenoo dóo quqásee Maseedoonia máqa maaqai finau.

² Maseedoonia máqa maaqaki óonuree anirée ídanoo Yísuna ufa írímarusa poodúqara ufa maqee maqee qímannimimarinau. Miqóo qaraasa poodúqamánnimaqaseenoo quqásee Kirisa máqa maaqai óoquireenoo miqóoqari moó qúqoona máranau. ³ Pauroofa Kirisa máqa maaqaindari sípaki akarámafufanoo Asia máqa maaqai fírraree qufaqa Yuda máqannaasa irisée miná árírarufanoo moó fannoo iriséenoo Pauroona qímamufanoo rufíaseenoo kafáa Maseedoonia máqa maaqakinai fíqummákufanoo Tarooasa máqusai fírraree qinau.

⁴ Soopateerafa Piriqusana ámaaku Beereea máqusaindaraafa Pauroona

faqa finau. Aristarakusafa faqa Seekundurafa faqa Maseedoonia máqannaqanda Pauroona faqa fiqau. Deerabee máqusaindaraafa Kaiusafa faqa finau. Tikikusafa faqa Tarooifimusafa faqa Asia máqannaqanda Timootifa faqa minamúsa Pauroona faqa fiqau. ⁵Minamúsa indaarú sípaki akarámafufaqa Tarooasa máqusai óonu márída maasára qífeesimariqau.

⁶Maasá Firipi máqusai ooruku síai feemu qoomáqamasee námammaree Tarooasa máqusai Pauroona faqa fiqíafana. Maasá moodáannai qísauku áfuru sípaki faiqée fífiufaqa Tarooasa máqusai óonuree maasára qífeesimarúsa óonu paqúriqíafana. Miqóo Tarooasa máqusai maasá aiqámausa qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée fáasaana máriqíafana.

**Pauroofa Tarooasa máqusai eendáki Yísuna ufa
qimannimimarufanoo kumaaráa áqufinau.**

⁷⁻⁸Sariríqa eendáki maasá faqa Yísuna ufa írimarusa aiqámausa faqa moo máaqaki suqúfiqa Yísunara áfaarurira nárana naqau. Pauroofa kanánaana fuanée qu éendanaki kísaaqasaa qímannimimarinau. Mi-maqánaki tidá moó maqásaa márinoó kafáa tidá moó sandáaqai áuquqoofa márídanoo eeféeda mirínni ákinoo márídanoo. Mi-maqánaki suqímarunaki eendáki qóoma moómoo qéemarinau.

⁹Faiqí ánaasee sandáaqai tidásaa súqimarufanoo Pauroofa mi-eenda amuqúsánaki ufa kísaaqasaa qímarufanoo kumaaráa moó fannoo uindúáqa párangasaa akarámafínoo óoqufaaqeeida ufa írimarinau. Mi-kumaaraaná áuqu Eeutikusafa márinau. Pauroofa kísaaqasaa ufa qímarufanoo Eeutikusafa áfu aunduarúfanoo káaqa faifínoo sía ufa íridanoo uindúaqasaaqari aunduramákufanoo sáamurínoo maqásaa pautaqínoo áqufinau. Áqufufaqa misá óoqu miná uqéerasee qáfoofanoo dóo káaqa kúqinoó márinau.

¹⁰Pauroofa óoqurama mi-kumaaraana ámuuaqa áakufufanoo óonumafi káqaramma qumáreenoo qinau sía qísee qufoo qiaqa káqi márídanoo. ¹¹⁻¹²Miqí qímasoofaqa misá qumurandée óoruree Yísunara áfaaruruma naqau. Áfaaruruma námasoofanoo Pauroofa kafáa qímannimínoo fífiufanoo iqáqoofanoo quqásee Asoosaa máqusai maqámau finau. Fufaqa misá mi-kumaaraaná dóo kási márufaqa áfiqamaree máaqaki múnú quqásoofanoo misá nifaaqa asasínoo ámiqi ámiqinau.

**Pauroofa Eefeesusa máqusanaasa náaroofaqa
aniroofanoo naamúaqinau.**

¹³Maasá Pauroona faqa nímarusa Pauroona mi-maqusánai áiséeqa fáasai sípaki akarámafifaqa Tarooasa máqusaindari Asoosaa máqusai nammári ámuuqumau fíquakifaqa miqóo óonureeqa Pauroona áfiqarara

fíqummákufaqa fíqíafana. Pauroofa naríaraa faiqí ánaasee qímannimisee kanánaana maqámau Asoosaa máqusa óonuree ínni faqa sípaki fuanáuranoo maasára qímasoofaqa maasá miqíqau. ¹⁴Maasá sípa fannoo Asoosaa máqusai óonuroofaqa Pauroona fí afiqéeqa Mitireena máqusai fíqíafana. ¹⁵Miqóoqari fíndimeeqee sípaki fífiufaqa kanánaana Kioosa máqusai óonu raqíafana. Óonu miqóo máriqa quqáseeqa kafáa eendáki sípaki fífiufaqa kanánaana Samoosa máqusai óonu raqíafana. Dóo miqóoqari fíqaree eendáki sípaki fífiufaqa kanánaana Mireetusa máqusai óonu raqíafana. ¹⁶Pauroofa sía Asia máqa maaqai kísaaqasaa kásooiraree qinau. Sía Efeesusa máqusai kásooqianee qímasee fíqaree Yeerusareenni káqi káqi fíraree qímasee miqóo Peendeekoosa qoomaqa náraree qímasee káqi fíqarararee qinau.

Pauroofa Efeesusa máqannaasa naamúa qufá.

¹⁷Sípa fannoo Mireetusa máqusai óonuroofanoo Pauroofa moo fásiqasaa ufa quqáseenoo anée maqámau óonuree Efeesusa máqusanaasa Yísuna ufa írimariasa qiní qíkaqaafasaakirasa rakísirasa maí qumu Mireetusa máqusai qumu irisáifaqa fuanáuree qufanoo finau. ¹⁸⁻¹⁹Efeesusa máqusanaasa mi-ufána iriséeqa Mireetusa máqusai óoquroofanoo Pauroofa maaqí qímasee qímanniminoo qinau.

Óoqai indaarú qinée Asia máqa maaqai óosana arasáafannaqooqari ínnee qiní óosana qáfeemarúsa máriafanoo qinée reendenámandee ínniki Ánutuna saika faiqi máridaqa ínniki saikímáriqiafana. Yuda máqannaasa misá qiní qímaarusiranannai qikíraqárana faqa daukunu rárana faqa ínniki saikí máriafannanara qiní qímimariqau. ²⁰Qinée ínniqa máaqakiaqa faqa maqúsa qámbara faqa Yísunara qímannimímaríafanausa máridaqa. Qímannimidaqa sía moo dádaaqíra ufa qeeqá daundurái sía káqi máridanoo aiquáma qímannimiqaifana. ²¹Qinée Yuda máqannaa faqa ánaamuru faqa amanamana kái dóori runúsee qímannimimariqiafana. Ínneeqa mandáinainara rufíasee quándakinaqa Ánutufinnai nóori ubeekámáseeqa Karaambáiqua Yísuna ásauku mundírana saqárikaiaqa. Miqí qímasee aaqímannimaqée máriqiafana. Ínnee minára faqa írimariasa máriafanoo.

²²Dóo maqee qinée Yeerusareenni óorufidaqa nána ainainee qiníki kambíqaannoo fee, sía qinée miná íridaqa. ²³Qinée maqúsa maqúsa nímarunanoo náaquqara marauna fannoo miqóoqaraasa qímannimisoofaqa misá quándaki qiní qímaqimufaqa. Anée Yeerusareenni óoru ráinaqa rumbárana faqa qiní qifaaqái ifitiqnárana faqa qímifaranoo fee qímarinau. ²⁴Qinée minára iriséeqa qeeqá máriranara fifau ainainee qímaseeqa Karaambáiqua Yísufa qímu saikánara miná taikárara kai kúqaa ánoonee qídaqa qeeqá máriranara síamma íridaqa. Ánutuna áfaarira ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee kooroománnimirana miná kai Yísufa qímu saikafa máridanoo.

²⁵Qinée ínnikiaqa Ánutuna quqúsaki mārira firaanara qímannimiqa níniaafanausa mārída. Maqee sía ínnée kafáa qíní dóori qíqafeefaranoo. ²⁶Dóo qinée maqee maa-suanínasaa dóori runúsee ínni qímannimidaqa. Ínnikiqari moó fannoo Yísuna ufara dapikínafa naríndikai máriannoo sía qíníndi. ²⁷Ánutuna írirana aiqáma uqanna qímannimiseeqa sía káqikaana qeeqá qumáreeqa aiqáma nimiséeqa. ²⁸Ínnée faiqí ánaasee Yísuna ufa íri maríasasaa rakísimariasaa máriafanoo. Ínnée asumu aandaará fooqána rakísimariasaa máriafanoo Ínnée ínneeqa mārírana ámiqimasee rakísiinaqa ínneeqa asumu fírira aandaara foora ámiqimasee faiqí ánaasee rakísiaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo ínni nísaukuki rakísirana quqáranara ámiqimasee rakísiaqa. Ánutufa narí ámaaku uqanna fidíkannai maqee maa maqánasaa adíaseenoo minánnai Yísuna ufa írimariasaa feefaurúmmaseenoo dóo naríndikinoó, ínnée mi-asumu aandauná fírídaqa reendeenámandee rakísiaqa.

²⁹Qinée fúanaqa káasau fainiara foora káaqa áfaidee maríasa anirée asumu aandaú sía rauqí nímaqeefaranoo káqi naruneefáranoo. ³⁰Ínneeqa rakísirausakinaana akaqáusa únufa qímasee ínneeqa níkaqaafasaa maréeqee káqirunna ubeekéefára. ³¹Ínnée ámiqimasee mi-ainainnára rakísiaqa. Qinée qaaramoo áukuana fáasaana eendáki daukunu réemarufafa ínni aiqáma ámiqimasee naamúa qímariafanausa mārídaqa.

³²Dóo qinée maqee Ánutuna ásaukuki miná áfaarira ufaki mara ínni quqéeqa. Mi-ufána afeeka fannoo amaná ínnisaa rakísinnimaqaidanoo afeekaíkirana nimiséenoo ínni maréeqeenoo Yísunaindikíqa máriasaki misá sáimbaqa ookáamaseenoo Yísufa misá nímira sáqama qumiasana mirínni innaarúnai ínni faqa misá faqa nímiannoo. ³³Qinée ínniki mārídaqa sía qinée moóna ámiqira qamunnafee siruáa fee akaqáinainafee sía qíní qímuqúsímarusa mārídaqa. ³⁴Qinée máa qeeqá qísaukunnaí aináina másaídaqa nárana máreemaria munnimmana marasáídaqa qíqá faqa nusá rakísinnimaqáidaqa maasá sía ínnindi máraqiafana. Ínnée minára ámiqimasee írimarifanoo. ³⁵Qinée únandee kadáapiriranannai mandáikimarusa ámiqi ámiqiafana Yísufa minára maaqí qinau. Ámiqira ásasirafa sía aináina máree maríanakifau mārídanoofau. Aináina dadaaqírana nímiranaki ánoona asasírafa minakí mārídanoo. Ínnée sía aunúqa moosá dadaaqírara kai iaqa.

³⁶Pauroofa mi-ufána qímanniminoo maqásaa niqoori sáunaraaqee qufaqa aiqámausa miqímafufanoo Ánutunara innaaru qinau. ³⁷Innaaru qímasoofafa aiqámausa ikíraqeeqa Pauroona óonumafi káqaramma qumáreeqa ámoovaqau. ³⁸Pauroofa sía qíní kafáa qíqafeefaree qunára firaaqóo nóori kándeeka ikíraqaqau. Misá miqídaqa Pauroona áfiqeeqeeqa sípaki quqáqau.

Pauroofa Mireetusa máqusaindari quqásee Yeerusareenni finau.

21 ¹Pauroofa maasá faqa sípaki akarámafufaqa maasá Efeesusa máqannaasara nimudáooqidaqa nímandamáseeqa dóo máfi

rakéemma quqásee sípaki fiqíafana. Maasá andeeqásee fífiuafa Kóosa maqusai óonu kásoommasee miqóo faiqéeqa. Iqáqoofanoo kanánaana kafáa fífiuafa Roodeesa máqa maaqai óonuree káqi fíqaréeqa Patara máqusai fiqíafana. ²Patara máqusai maasá sípa moó paqúrimasee Fooeenisia fímaru sipana paqúrimasee minakí akarámafi fiqau. ³⁻⁴Patara máqusaindari fífiuafa Sipurusa áfuma qáfamaseeqa miná áikundanai fáikáteeqa andeeqásee Siria máqa maaqai fiqíafana. Siria máqa maaqai fídaqa misá maa-ummaara ainainná Tíree máqusai quqáaqee quná fídaqa dóo mi-Tíree maqusána paqúrimásee miqóo kásooiqau. Miqóo sípa máree fu úmmarana minakínaana maréeqee maqásaa quqee marufafa maasá Tíree máqusai Yísuna ufa írimarusara randásee paqúrimasee amaana moodáa misá faqa máriqia. Misá faqa márufafa miqóoqaraasa maraquna fannoo qímannimufafa Pauroonara sía Yeerusareenni óoru fúannee qímariqau.

⁵⁻⁶Dóo misá faqa marikíqa fíndifi sípaki ániafanaqa faiqí ánaasee faqa nári faiqi námufafa moómoosa anirée ooruku námmani áfainni óondaanisaa niqoori sáunarafufafa innaaru qímasoofafa misá nímandamáseeqa sípaki akarámafufafa misá nári maqúsai óoru fíqau.

⁷Sípaki Tíree máqusaindari maasá Tooreemaisa máqusai óonu raqíafana. Miqóo óonuree Yísuna ufa írimarusa miqóo márusa níqafamasee moodáa fáasaana misá faqa máriqiafana. ⁸Miqóoqari sípaki fíqa kanánaana Seesareea máqusai óonu raqíafana. Óonureeqa Fíripina máaqa máru qaannai óoru miná faqa máriqiafana. Fíripifa Yísuna fasáasa qímannimínoo nufá márinau. Óoqai Yeerusareenni márufafa niqiqoo fásiqausaki márídanoo miná maréeqee quqásoofanoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée marúsaki márídanoo munnimmaina rainá nímmarufafa máriufa Fíripifa márinau. ⁹Fíripina áraamuna qaara faqa qaara faqa mánaaqa máriqau. Ánutuna maraquna fannoo mi-manaaqáusa náakufufafa Ánutuna ufa faiqi ánaasee qímannimirana akoofásaiqia márídaqa qímannimimariqau.

¹⁰Maasá Fíripina faqa qaaramoo fáasaana máriafananoo Yudeeaa támummaqara fasiqa moó fannoo miná áuqu Akabusafa Yudeeaa máqa maaqaindari qumuranáu. ¹¹Mifá maasúnnai aniréeno Pauroona pikápandauru ani qumáreenoo minánnai narí áiku ásauku kukúqamma rumbáseenoo qinau. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo maaqí qímasee qídanoo. Maa-pikapána ákoofa Yeerusareenni óoru ráinaqa maaqímmasee ruúmbeegee ánaamuru nímfaranoo. ¹²Maasá mi-ufána iriséeqa maasá aiqáma miqóo máriafanausa afeekaikámaseeqa sía uqanna Yeerusareenni óorufuani árifaranoo fee qiqíafana. ¹³Pauroofa mi-ufána iriséeno qinau. Ínnee nánaree miqímasee íkiraqaidee miqí qiafanoo qiní qímuqusa mandáikammaqimaqaidee. Qinée Yeerusareenni óoru ráanaqa Karaambáiqia Yísunara qiní rumbárana faqa qiní dárirana faqa dóo qinée sía rufáidaqa minára deedaqammá úqiraua nídaqa.

¹⁴Pauroofa miqí qímasoofaqa maasá qáooqirana minníseeqa maasá faqa Ánutuna íriramau kai fídaqa sía ititánaura sái kai fúanifee qiqíafana.

¹⁵Maasá miqóo Seesareea máqusai káqikaaqóo máriqa maasá qeeqá aináina deedaqamámaree Yeerusareenni maqámau óoru fíqíafana.

¹⁶Seesareea máqusaindari maasá qíkaqaafasaa kúrausa akaqáusa maasá faqa óoru fíqau. Misá maasá óoruree márianna maqana uqaqífiqarara maasá faqa óoru fíqau. Maasá Masoona máaqaki márifaree qiqau. Masoonafa óoqai indaarú Yísuna ufa írimarufa márufafa Sipurusa máqusaindaraafa márinau.

Pauroofa Yeerusaree máqusai máridanoo Yameesana faqa ufa qinau.

¹⁷Maasá Yeerusareenni óoruraafannanoo Yísuna áiku ásauku qumu ámiqí ámiqimandee qumu qífiqee óoru fíqau.

¹⁸⁻¹⁹Maasá miqóo óoru faiqáafananoo iqáqoofanoo Pauroofa Yameesana qáfarara finau. Yísuna ufa írimarusa aiqáma miqóo márufanoo Pauroofa nímamamáseenoo narí ánaamuru máaqa máaqa nímamufanoo Ánutufa narí Pauroonannai aiqáma ainaina áuqeeunara qímanniminai.

²⁰Misá aiqámausa Pauroona ufa iriséeqa Ánutunara aiqámausa dúfi dúfi qímasee asasiqau. Asasamásee Pauroona qímamiqa qiqau. Óo maasá áti, maaqóo Yuda máqannaasa Yeerusareenni máriasa misá fasáasa ufa qímamianaura. Yuda máqannaasa moómoo tauséenna dóo Yeerusareenníara rídaqa. Misá Mooseena sándufasáa káaqa minára faqa Yísunara faqa rídaqa. (Yuda máqannaasa Mooseena sándufa íridaqa maasá fáinanduqiranee qídaqa.) ²¹⁻²²Pauroo misá aníara maaqí qídaqa, anée ánaamuru maqúsa máqusa nídana Yuda máqannaa minakíafa máriasauqa anée misára Mooseena sándufa minníseeqa maasá fáinanduqirana minnísaaqée qímariannanara Yuda máqannaa óosana minnísaaqée qídanoommifoo qídaqiafaqa maasá íridaqa. Aníara Yeerusareenni ániifoo qifaqa misá aníara iriséeqa áanóo qifaranoo. ²³Minára iriséeqa maasá qímamiannaqóo kai fúa. Maaqóo qaara faqa qaara faqa fasiqa márídaqa. Misá maasá Yuda máqannaa óosana marasée dóo qíma afeekaikámasee níkiyaqa maqá namufafa indufú áqiranara nísauku uqéeraseeqa Ánutuna áfusaa qíma afeekaikámandee márídaqa. ²⁴Misá firaa amaana máqaki kéeqafi nári ánaamuru mandáinaina nipatasáa márina rukáseenana anée misá faqa kéeqafi aneenáindi faqa rukásainanoo Ánutuna áfusaa ánukanoo márinnaranoo. Findaukámasee anée aneenná munnimma faqa misá munnimma faqa áqua. Áqusaifana anée minamúsa faqa nári níkiyaqa asausí maqánamu faqa indufú áquaqa. Miqí másainaqa aiqámausa aní qáfamaseeqa anée Mooseena sándufa rukíarana aníara qunára únna qíaafo qiaqéera. Misá aníara kúqaa

Mooseena sándufamau fímarifa márídanoo qiaqéera aní áruannee qínausa sía aní árifara. ²⁵Yísuna ufa írimarusa úriqararausa Yameesana máaqaki Pauroonara qímaseeqa maaqí qiqau. Maasá ánaamuruqa máriasa Yísuna áiku ásauku kámambuasa pásá ákara rúmasee maaqí qímasee qímannimiqa. Ínnee nárana moo únna anutunaree áfaannaree misára dúfi dúfi qímariana miná minnísaaqa. Aandáu fidika faqa sía naaqa. Ufaanakí árira aandáu fidikana qúsinoo márína miná faqa minnísaaqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarimariana faqa minnísaaqa.

²⁶Pauroofa misá ufa iriséeno qaaara faqa qaaara faqa fasiqa namu nífiqamareeno iqáqoofanoo kanánaana amaana máqaki kéeqafinoo misá sáimbaqa Mooseena sándufa andeeqásee fínoo ánaamuru mandáinaina narí apatasáa márúna rukánu. Miqímaseeno Pauroofa amaana máqaki kéeqafinoo Ánutuna aanáiqikirausa qímanniminau. Qísauku moodánnai taikásee dínni ani qaaqánda marasée fáasaana maasá qífaaqasáa mandáinaina ánukee maríanaura. Miná maaríqoo miná taikásaanaqa miná maaríqoo miqóo ínnee aanáiqikirausa aandáu aruséeqa Ánutunara tatúfirana suqáifanoo maasá rukásaunnana taikáani.

Pauroofa amaana máqaki Yeerusareenni márúfaqa qumáree árirariqau.

²⁷Pauroofa mi-fasiqa namúsa faqa amaana máqaki dínni qísauku taikásee dínni ani qaaara marasée fáasaana amaana máqaki márínoo taikóoqookari Asia máqasaa Yuda máqannaa márúsa amaana máqaki Pauroona qáfamasee aiqámausa nírana fundákuseeqa fáaqa fuísee qíqa Pauroona kári qufaqa aniqumáraseeqa qiqau. ²⁸Isaraee máqannaa fasiqauqa anidadaaqíqa. Maa-fasiqáfa máaqa máaqa maqúsa maqusa nídanoo únnaqi nó nifa márídanoo. Isaraee máqannaara mandá ufa qímarifa, Mooseena sándufara qáoo qímarifa maa-amaana maqánara faqa ufa mandá qímarifa márídanoo. Dóo mifá maqee ánaamuru máree maa-amaana maqánaki mini quqásaifanoo dóo maa-amaana maqáfa putaa ínoo márídanoo.

²⁹Misá Efeesusu máqannaa ánaamuru fasiqa Taroo fimusana Pauroona faqa mádaana maqúsai márúfaqa qáfamasee miná faqa amaana máqaki mári ifoo qímasee sía qáfarainni fáaqa rúmasee Pauroona árirara qiqau. ³⁰Mi-ufáfa amaana máqakiqari radíqifufanoo dínni dínni dáraaninau. Aiqáma díndari díndari moodáanaki aniréeqa Pauroona amaana máqakiqari qumáree maqámau rarisámeeqee kooqínni áqusoofaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa amaana máqaki mandáikiandoo qímasee káqi káqi ufaqá amaana máqa kooqí ititásaqu. Faiqí ánaasee moómoosa usufufaqa Pauroona sáamu uqafíqee maríqau. Kuqá áruannee qímasaida miqí maríqau.

³¹⁻³²Moó fannoo sandée óonureeno Roomma máqannaa saidéena qímaminoo qinau Yeerusaree máqannaasa aiqáma suqíqa tínoorirafa

firaafá máridanoo fee qímasoofanoo Saidéena fannoo narí sundíauqa namufaqa sandámaqaraasino misá úsi marúnakina anirámasoofaqa Pauroona áriuna minnísee náriara kai rakéiqau. ³³⁻³⁴ Saidéena fannoo Pauroofuqoo aniréenoo ani miná qumáraseenoo narí sundíara qaara sainandannái rumbáanee qímaseenoo áriusa írammirinau. Maa-fasiqáfa nána ainaina mandáinainee maraqaifaqée ínnée árii fee qufaqa moó fannoo moo úfa qufanoo moó fannoo moo úfa qufanoo Roomma máqannaa Saidéena díndari díndari ufa fífaufau ufa kái qufanoo Saidéena fannoo sía ufa ánoona írinoo Pauroona máreenoo narí quqúsaki múnú quqúsoofanoo márinau. ³⁵⁻³⁶ Roomma máqannaa sundíauqa Pauroona áfiqee fímarufaqa Yuda máqannaasa ánoomaseeqa Pauroona kooqí aaqá óoruroofaqa áruanneerufaqa sundíauqa miná aindúsueeqeqa uqéereeqeqa maarínni quqúsa qámgaanai quqáqau. Faiqí ánaasee sandée fídaqa Pauroonara dóo kúqarua kúqarua qímariqau.

Pauroofa narí úfannai narí afaaqasáa ititánau.

³⁷⁻³⁸ Sundíauqa nári quqúsaki quqáanneerufanoo Pauroofa Saidéena írammirinoo qinau. Amanée faiqí ánaasee qímannimianauree qufanoo Saidéena fannoo tautúmaseenoo qinau. Óo anée Kirisa máqannaasa ufa írímariana fee. Anée sía mi-Isipa máqannaa fásiqa óoqai foo tauséenna (4000) nipuráara fasiqauqa nífiqamaree aadána máqasaa quqóona fee.

Miqí qufanoo Pauroofa qáo qímasee qinau. ³⁹ Qínée Yuda máqannaa máridaqa. Qínée Sirisia máqa maaqaki Tarasusa máqusai úriqarara maqusai kambíqarausa máridaqa. Amanée qínée faiqí ánaasee qímannimia. ⁴⁰ Saidéena fannoo miná iriséenoo eedóo qufanoo Pauroofa kooqí írirusasaa akarámafufanoo ásaunkunnai misá ufa quná qáo qímasoofaqa misá miná iriséeqa kásoomáfufanoo Pauroofa nári Yuda máqannaasa ufakíqari qímanniminoo qinau.

22 ¹ Pauroofa narí máqannaasa qímannidanoo narí afaaqasáa ititéenoo maaqí qímasee qímanniminou. Óo maa-fasiqáusa qíní qíkaqaafasaa qíní qíkausamara. Ínnée qíní ufa irisáifaqa qeeqá írirana nímia. ² Qaara auqu, moo áuqu Heeburu máqannaa ufa moo auqu Yuda máqannaa ufa márinau. Misá Pauroonara Heeburu máqannaa ufa nári ufa qídaqinoo fee qímasee aiqáma dái qímafiqau. Miqímambufanoo Pauroofa qímanniminoo qinau.

³ Qínée Yuda máqannaa fásiqa máridaqa Sirisia máqa maaqaki Tarasusa máqusai kambíqaafanausa máridaqa. Óoqai qínée kumaaráasaa máridaqa maa-maqusánaki Yeerusaree máqusaki Kamarieerana sukúraki kísaaqasaa máriaafanausa máridaqa. Qínée Kamarieerana sukúraki máridaqa maasá qikeekú qíkaakú sándufa ámiqimasee aiqáma iriaraasíafanausa máridaqa. Ínnée maqee Ánutunara afeekaikámánde minára rímariafaqa qínée maqee nínđafaidaqa. Qínée

inni naannaréereeaafanausa márídaqa. ⁴Óoqai Yísunasaa atooqéemarusa kuqá kai nári máriafánausa márídaqa. Qinéé faiqí faqa ánaasee faqa rumbásee karabúsaki áqimarifanausa márídaqa. ⁵Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa mifá qiní ufa ánoona íridanoo. Amaana máqa kansóorauqa faqa qiní ufara kúqaa fee qifáranoo. Misá kai pásá ákara rúmasee Damasakusa máqusai mária Yuda máqannaasa nímiannee qufaqa qinéé mi-pasána maramáree Damasakusa máqusai óoru Yísuna ufa írimarusa rumbámaree nífiqee múqu Yeerusareenni quqáneera óoru fúafanausa márídaqa.

Pauroofa narí Yísuna qáfoonara qímanniminau.

(Niqiqoosa 9:1-19; 26:12-18)

⁶⁻⁹Qinéé mi-pasána mara máree Damasakusa máqusa adeedí rámasaafananoo súani qámbaana márufanoo innaarúnaindari idáuru káaqa qárafa qumuréenoo qiní fíqu fíqumma aiqáma rafáaqafuqisoofaqa qinéé maqásaa áqufiqiafana. Innaarúnaindari ufa moó qufaqa íriqia. Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dáriraridanee qufaqa qinéé Óo Karaambáiqá anée yáfee qíafananoo mifá qinau. Qinéé Yísusa Nasareeteendaraasa márídaqa. Anée dárunausa márídaqa. Miná ufa fannoo miqí qímasee qiní qímaqimufafa qiní faqa fímarusa káaqa qárana qáfaqu ufa síá íriqau.

¹⁰Qinéé miná irámmiriqa qíqíafana Óo Karaambáiqá qinéé náqi fee ianáuree qíafananoo Karaambáiqá innaarúnaindari qinau. Anée fíndifinana Damasakusa máqusaki fúa. Miqóo óonu ráinanoo faiqí moó fannoo Ánutufa qinára aní qímamiani. ¹¹Káaqa qarana fannoo qiní qífu dimbásoofaqa qiní faqa fusá qísauku qumároofaqa Damasakusa máqusai fiqíafana.

¹²Damasakusa máqusaki faiqí moo áuqu Ananiasa Mooseena sándufamau fímarufa Yuda máqanna miqóo márusa minára andeeqára fasiqa fée qímarufa.

¹³Mifá qinéé máriafannaqoo anikikíqamámubufanoo Óo Sauroo, qiní qíkaqa, anée áfu máqaa, qufanoo kai qífu maqasée miná qáfaqiafana. ¹⁴Maasá qikeekú qikaakú Ánutufa aníara rusandeesámumandee aníara miná íriranamau fuannéera miná aináinira faiqi andeeqárana Yísuna qáfaanneera miná Yísuna ufa írianeera qinoo. ¹⁵Pauroo anée Yísuna áfunnai qáfoonafa máriananoo minára áfu qáfoonnanara aiqámausa qímannimia áaqoo írunnara aiqámausa qímannimia. ¹⁶Nánaree káqi márídanee dóo fíndifinana nammári máraa. Yísuna áaramásee irámmirinanoo aní mandáinaina rukáannoo.

¹⁷⁻¹⁸Ananiasafa miqí qímasoofaqa qinéé Damasakusa máqusaindari maaqóo Yeerusareenni aní márídaqa amaana máqaki innaaru qímariafananoo qífu kai pisipasamánde Karaambáiqá akooqóo

qímaqiminoo qinau. Dóo káqi káqi maa-Yeerusaree maqusáindari quqásee moosáa fúa. Anée maaqóoqaraasa qiníara qímanniminaqa sía írifaqa. ¹⁹Miqí qímaqoofaqa qinée maaqí qímamiqia. Óo Karaambáiqua qinée aní ufa írimarusa ufa suqíra maaqakiaqa kéeqafida rarisámasee náriisee karabúsaki quqée máriafanausa márídaqa. Maaqóoqaraasa minára ámiqimasee qiní óosana írídaqa. ²⁰Misá Seeteefeena árimarufaqa qinée faqa miqóo márídaqa dúfiaree áridee qímasee árimaru fasiqausa qamunnasaa rakísi máriafanausa márídaqa. ²¹Karaambáiqua qiní mi-ufána iriséeno qímaqiminoo qinau. Dóo anée fíndifua maaqóoqari ánaamuru nánai máriasaki aní aqíqáidaqa.

²²Pauroofa Yeerusaree máqannaasa narí sáamu uqafíqee marúsa qímannimidanoo ánaamuru núquroofaqa misá miná iriséeqa áanoomaseeqa fífau fafau ufa qíqa fáaqa quqásee mi-ufána qíma rukíaqau. Misá maaqí qiqua dóo máree múnusee miná áru áquaqa. Miná márirafa sía amana márídanoo. ²³Miqí qídaqa Yuda máqannaasa fáaqa rúmaseeqa níranaoofaqa nári qamunna qumáreeqa minánnai rutátidaqa kookoomma afáqeeqee miná ánaamu raqau.

²⁴Roomma máqannaa kiatéenna fannoo narí sundíauqa maaqí qímasee qímanniminau, ínnée maa-fasiqána ínnéeqa quqúsaki quqásee uaiáqa samu áriisaifanoo narí mandáinaina kooroo íani. Yuda máqannaa fáaqaaruana óosana kooroo íani.

(Roomma máqannaasa máqa maaqai kambíqoosa mi-ququsánaki márunausee qímarunara sía moo súndia fee firisuaiqá fee amana kai rumbárana, árirana sía amana miná rumbéefaree árifaree. Moo máqannaasa Roomma máqannaasa rakísinnimaqee maríasa káqi rumbéefaree káqi árifaree. Moo máqannaafa firaa feefaurúmasee Roomma máqannaasa quqúsaki kéeqafifanoo mi-sandufána miná afaaqasáa ititáanno.)

²⁵Sundíauqa Pauroona rumbásoofanoo uaiáqasamu árirara deedaqufanoo Pauroofa kubóora qímaminoo qinau. Ínnée amanée Roomma máqannaa quqúsakinaa fasiqa árifaree, sía amana árifaree kóotaki qiní úfa sía ámiqimasee rainásee írifaano káqi fífau dárirari maríafanoo. ²⁶⁻²⁷Kubóora fannoo iriséeno Saidéena óonu qímamidanoo qinau. Anée sía mi-fasiqána árua. Roomma máqannaa quqúsakinaafa márídanoo, qufanoo, Saidéena iriseeno rufíeenoo Pauroo finnái óonuree iranau. Kúqaa fee anée Roomma máqannaa ququsakinaa fee márídane. Pauroofa eedóo qinau. ²⁸Saidéena kaifáa qinau. Qinée firaa munnimma áquseeqa Rooma máqannaa quqúsaki fúafanausa márídaqee qufanoo Pauroofa qinau. Sía qinée munnimma áquafánausa márídaqa qiní qíkoofa minakí márúnara qinée Roomma máqannaa ququsaki kambíqarausa márídaqa.

²⁹Sundíauqa mi-ufána iriséeqa nísauku raqándaa mámaraqau. Saidéena faqa mi-ufána iriséeno Óo qinée Roomma máqannaa sándufa rukíasee

sía ufa írirainni sáinandannai rumbáafanausee qímasee qiní úriqararafa minára irisee qiní faqa dárúandoo qímasee naríara rufianau.

Pauroofa Yuda máqannaasa úriqararausa nífusaa kíkíqinau.

³⁰Saidéena fannoo Yuda máqannaasa firaqóo amoosáu máqaranara óosana írianee qímasee iqáqoofanoo kanánaana Pauroona sáinanda idukúseenoo amaana máqa aanáiqiki márusa úriqararausa faqa misá kansóorauqa faqa náarama quqáseenoo Pauroona maréeqee misá nóorinni quqánau.

23 ¹Saidéena fannoo Pauroona maréeqeenoo misáki quqásoofanoo misá nóori andeeqásee níndafamásee qímanniminau. Qiní máqooqooqari sía mandáinaina fannoo qiní qumáraidanoo Ánutuna áfusaa márídaqa.

²Aanáiqikirausa misá úriqararafa Ananiasafa miná iriséenoo Pauroona aaqá márusara nísaukusamu óori itairí ámifanoo únna ufa taikáani qufanoo aaqá máriufa óori rukáminau. ³Árufanoo Pauroofa Ananiasana kafáa qímaminau. Ánutufa aní faqa áruannoo anée qaaraikí maríanafa maríananoo. Anée qiní ufa iriséenana Mooseena sándufa qaannai qiní qimaní maríananoo Mooseena sándufa faiqí sía ufa írirai sía áruannee qímarifana anée Mooseena sándufa ámmuqundari fídana mi-fasiqánara qiní dárúannee qímaríananoo.

⁴Pauroofa miqí qímasoofanoo Pauroona aaqá márusa qiqau. Anée nánaree Ánutuna aanáiqikirausa misá úriqararana mandá ufa qímamidanee qufanoo Pauroofa qinau. ⁵Óo qiní qíkaqaafasaa mifá aanáiqikirausa úriqararanara síamma íridaqa. Tamummáqara ákara fannoo maaqí qinoo márídanoo Ínnee sía ínneeqa máqannaasa úriqararausa mandá ufa qímannimaqaaqa.

⁶Miqí qímasee qímannimidanoo miqóo suqíusa níndafaidanoo naríkai óonumafi írinau, máa suqímariasa qaarasáa fímariasa naríara naríara rairai qímariaqanda, dínni máriasa Farisai ámaana ufa qímariasa márídaqa dínni máriasa Sadikai ámaana ufa qímariasa máriafanoo. Minára iriséenoo kaifáa firaa kari qímanniminoo qinau. Óo qiní qíkaqaafasaa qiní qíkoofa Farisai ámaana ufa qímarufa márifaqa qinée faqa minakí qídaqa. Faiqí moó kúqiranaki fíndifunara qinée minára kai maa-kootánaki márídaqa.

⁷Miqí qímasoofaqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Sadikai ámaana ufa qímarusa faqa ufa raináqau. ⁸Sadikai ámaana ufa qímarusa sía kúqirausa fíndifídammiafoo qímarusa qangiroorá faqa sía márídanoo fee qímarusa faiqí nimana faqa sía márídanoo fee qímaríqau. Farisai amaana ufa qímarusa mi-ainainanamúnara kúqaa márídanoo fee qímarusa máriqau.

⁹Misá Pauroofa Farisai ámaana qunára iriséeqa súqidaqa miqóo kai firaqóo narí áqi narí áqimariqau. Farisai ámaana ufa qímarusa

sándufa akoofásauqa fíndifiqa afeekaikámánde maaqí qiqau. Maasá sía moo mándainaina maa-fasiqa ánasaa márifaqa paqúriqa. Qangiroofée amanafée qímamifanoo fee maaqí qídanoo fee.

¹⁰ Miqí qímasoofaqa Sadikai ámaana ufa qímarusa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa firaqóo ufa rainárafa kambíqanau. Miqí márufanoo Roomma máqannaa Saidéena fannoo narí sundíauqa qímanniminoo, ínnée Pauroona maréeqee ínnéeqa quqúsaki quqásaaqa, misá miná qámbaana rammísiseefaara, qufaqa misá nári sundía quqúsaki quqásee rakísimariqau.

¹¹ Miqí qímasoofanoo mi-eendánaki Karaambáiqua qangiroo moó fannoo qumuréenoo Pauroona óorisaa akooqóo kíkíqinoo máridanoo ufa qímaminoo qinau. Pauroo sía rufíaa, paasóosia, anée maaqóo Yeerusarenni qiníara kooroo qíanandee Roomma máqusai miqíkai innáranoo. Qangiroo miqí qímaseenoo Pauroona qímamisoofanoo taikánau.

Yuda máqannaa akaqáusa Pauroona árirara ueeqóo ufana.

¹² Iqáqoo kanánaana Yuda máqannaa akaqáusa Pauroona árira ufa narí qímami narí qímami suqíqau. Ufa andeeqáseeqa qíma afeekaikámásee nammári faqa nárana faqa áuramásee Pauroona áruanee qiqau. Aruséeqa mi-karí kai nárana nammári naanée qiqau. ¹³ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee Yuda máqannaa fásiquaqa kai nárana áuramásee Pauroona áriraree qiqau. ¹⁴ Áuramáseeqa misá nári amaana máqa aanáiqikirausa faqa úriqararausa faqa unnái óonuree qímannimiqa qiqau. Maasá nárana áuramásee Pauroona aruséeqa ínnaaqiana nárana naanáuranoo. ¹⁵ Ínnée faqa kansóorauqa faqa Roomma máqannaa Saidéena maaqí qímasee uaqée iaqa anée Pauroona mara máree kansóorauqa máaqaki quqásainaqa maasá Yuda máqannaasa ámiqimasee Pauroona óosana írianaura. Ínnée miqí qífanoo Saidéena fannoo áfiqee fínaqa maasá aanái maará maqaséeqa Pauroona áruanaura.

¹⁶ Miqí qímarufanoo Pauroona anauqi miná áuna faiqi fannoo qumeé iriséenoo sundía quqúsaki kéeqafinoo Pauroona qímaminau. ¹⁷⁻¹⁹ Pauroofa narí árifandinna úfana iriséenoo kubóora qímaminau. Anée maa-kumaaraaná áfiqamaree Saidéennai múnusainanoo ufa qímamiani. Miqí qufanoo kubóora fannoo áfiqeenoo Saidéennunai múnú quqáseenoo qinau Pauroofa qiníara maa-kumaaraaná áfiqee múnusainanoo moo úfa qímamianiffee qifaqa áfiqee ánidaqa qufanoo Saidéena fannoo mi-kumaaraaná áfiqeenoo umeenní múnuseenoo irámmirinau. Nána ufaree ánidanee.

²⁰ Miqí qufanoo mi-kumaaraafá qímaminau. Yuda máqannaasa dúna Pauroonara ámiqimandee miná ufa óosana íriraree qía. Misá aníara áfiqee múnú quqárammifoo qídaqa. ²¹ Anée sía misá ufa íria, qaara

fasiqa níku nísauku taikásee fasiqa aanái maará maqafíqa Pauroona árirara qía. Misá qíma afeekaikámándeeka dóo nárana áuramáseeqa aruséeqa náraree qía. Dóo misá maqee deedaqídaqa aní ufarámma áfeesida mária. ²²Saidéena fannoo miná iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminau. Anée maa-ufána qiní qímaqimiannanara sía moó qímamia sáina aníkikai máriani. Miqí qímaseenoo mi-saideennáfa mi-kumaaraaná aqiqanau.

**Roomma máqannaa sundía fannoo Pauroona
Seesareea máqusai aqiqanau.**

²³⁻²⁵ Aqiqámáseenoo Saidéena fannoo quándakinoo qaara kubóoraqanda mara quqáseenoo qímanniminau. Ínneeqara maaqímandee sundíauqa deedaqiaqa. Sundía maqámau fifandinausa qísaukuqara fasiqa níku nísauku taikásee fásiqa (200) minamúsa deedaqiaqa. Qóosasaa akarámafi fifandinausa qaaramoo níku nísauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee fásiqa (70) faqa qóosauqa faqa deedaqiaqa. Qísaukuqara fasiqa níku nísauku taikásee (200) faqaana faqaasa maqámau fifandinausa faqa deedaqiaqa. Dóo maqee eendákina dóo Seesareea máqusai Pauroona áfíqee óoqu fúaqa. Qaaramoo qóosa deedaqiaqa Pauroofa fúaninnana. Ínnee andeeqásee maasá firaa kiapafa Feerisafa márinnai Seesareea máqusai Pauroona áfíqee fuaqa. Miqí qímasoofaqa misá miná iriséeqa deedaqiaqa.

²⁶⁻²⁸ Miqí qímaseenoo Saidéena fannoo Feerisana maaqí qímasee Pauroonara pásaki ámaqanau. Óo maasá ámiqira kiapafa Feerisafa, Qinée Karaudiusasa moo dúqu Risiasasa aní ámandaidaqa. Yuda máqannaasa maa-fasiqána qumáree áriraree qiafaqa qinée minára Roomma máqannaa quqúsakinaa fee qímasee óoqu rafíaeqee qeeqá sundíauqa quqúsaki quqéeqa. ²⁹Qinée misá miná amoosáu máqaana oosanara randéeqa misá kansóorakina quqásaunanoo sía rumbárafa árira ainaina márifaqa Yuda máqannaa nári óosana márídanoo miqíanannái kai miná árirara qídaqa. ³⁰Misá qumeé maará maqasée miná árirara qiafanóo moó fannoo qumeé qímaqimifaqa anée íanannai aqiqáidaqa. Qinée miná amoosáu máqaasara aní áfusaa ínnee faqa mifá faqa andeeqáaqeera qídaqa.

³¹ Saidéena fannoo mi-ufána ákara rúmaseeqa sundíauqa nimisoofaqa Pauroona áfíqeeqa qóosasaa akarámafufaqa mi-eendánaki Antipatiriasa máqusai óoqu fíqau. ³²Iqáqoofanoo kanánaana níku mau fusá óoqurandee Yeerusareenni úriqau. Qóosasaa fusá Pauroona áfíqeeqa Seesareea máqusai óoqu fíqau. ³³Misá Seesareea máqusai óoquree Saidéena papiqánamu faqa Pauroona faqa firaa Kiapana ámiqau. ³⁴Firaa kiapafa mi-papiqána ásaana rúmaseenoo Pauroona irámmirinau anée yáindaraa fée qufanoo mifá qinau. Qinée Sirisia máqasaa kambíqaafanausa márídaqa. ³⁵Firaa Kiapafa mi-ufána iriséenoo Pauroona qímaminau.

Aní amoosáu máqaasa qumuráifaqa aní ufa írianaura. Miqí qímaseenoo poorísa qímaminoo qinau. Maa-fasiqána maréeqee Eeroodeena firaa maaqaki quqásaifanoo márinaqa eendáki fáasaana rakísiaqa.

Ananiasafa Seesareea máqusai óoquiree Pauroona árirufa qinau.

24 ¹Pauroofa moodáannai qísauku namu faasaana narí ufa áfeesara márufanoo dóo amaana máqa aanáiqikirausa misá úriqararafa Ananiasafa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa moo fásiqa Roomma máqannaa sándufa faqa ufóosana faqa ámiqimasee írimarufa miná áuqu Teeraturusafa misá aiqámausa Seesareea máqusai Yeerusaree máqusaindari óoqu fíqau.

²Óoquireeqa firaa kiapana áfusaa Pauroona amoosáu máqoo úfana qímamiqau. Misá Teeraturusana áaroofanoo firaa kiapana áfusaa kíkíqamambinoo maaqí qímasee Pauroonara qinau.

Óo Feerisafa anée idaaqírafa ámiqirafa uqanna máríananoo. Anée aneenná íriranannai maasá rakísimariannanara maasá ámiqimandee márídaqa. Anée fúka sándufa moómoo quqáidana maasára ámiqimasee máriaqeera miqímariananoo. ³Maasá maqee maqee aní írirana qumáreeqa dúfi dúfi qídaqa. ⁴Qinée kísaaqasaa ufa qíananoo ufa áukuana áiqaráandoora qúsasaa qídaqa. Amanée anée maasá ufa kákíkaana íria. ⁵Maa-fasiqána mandá óosana fannoo sabéena aada miqírafa maasá raqúru qímimarifaqa fatáidaqa. Pauroofa aiqáma maqusa maqusa fídanoo Yuda máqannaasa nírana fundákinoo nídanoo. Nasareetee máqusanaa fásiqa írirana úriqararafa márídanoo. ⁶⁻⁷Sía minára kaifau, maa-fasiqáfa Pauroofa maasá náaquqara amaana máqa Yeerusareenni putaaífaqa maasá miná qumáreeqa maasá sándufannái andeeqée márúnanoo Roomma máqannaa Saidéena fannoo firaa aanoo iranannái maasá qísaukukinaana rafíeenoo. ⁸Saidéena fannoo miná áuqu Risiasafa maasára aní áfusaara mi-kootána andeeqáaqee qífaqa qumu qímamidaqa. Anée maa-fasiqána irámmirinanoo mifá maasá ufa ánoona qíannoo.

⁹Teeraturusafa miqí qufaqa Yuda máqannaasa aiqáma kúqaa ánoonee qíqau.

Pauroofa Feerisana óorisaa narí afaaqasáa ititánau

¹⁰Firaa kiapafa Teeraturusana ufa iriséenoo dóo Pauroona ásaukunnai áaranau. Dóo anée fíndifi aneenná ufa qía qufanoo Pauroofa fíndifi Feerisana qímaminoo qinau.

Óo Feerisafa anée kísaaqasaa qíní máqannaa Yuda máqannaa ufa andeeqée márianafa máriannanara qinée dúfi dúfi aní áfusaa qídaqa. ¹¹Innaunni kai qinée Yeerusaree máqusai Ánutunara innaaru qíraee qímasee óoru fíqiafana. ¹²Qinée amaana máqaki sía áanóo ufa mó

qímannimiqiafana. Faiqí nírana sía qinée fundákiqiafana. Amaana máqaki fée nári faiqí suqúnaki fée sía qinée Yuda máqannaasa nírana fundákunaqa misá qíqafeeaa. ¹³ Misá maqee ani máriasa qiní qimoosáu máqee maríana sía miná ánoona paqúrimasee kooroo ífana írinnaranoo. ¹⁴ Qinée moodáa ainainara kai kooroomásee aní qímamianaúra. Qinée maa-fuka aatatamaú fídaqa minánnaikai maasá qikeekú qikaakú Ánutunara innaaru qídaqa. Mi-aannára Yuda máqannaasa mi-aannára káqirunna fíaanoo qídaqa qiní qimoosáu máqaidaqa dáriraridaqa. Qinée Mooseena sándufa ákara aiqáma írídaqa mi-maú fídaqa tamummáqara fasiqauqa ákara faqa írídaqa mi-maú fídaqa. ¹⁵ Máa Yuda máqannaasa faqa qinée faqa maasá moodáa íriranamau fídaqa kásooqaqee Ánutufa aiqáma fasiqauqa andeeqárausa faqa mandáikirausa faqa kúqiranakinaasa faqa mara fíndifumánniseenoo misá ufa írinnanoo. ¹⁶ Qinée Pauroosa Yuda máqannaasa naanna ráida moodáa ainainara afeekaikídaqa, Ánutuna áfusaa faqa faiqí nífusaa faqa aiqáma kari mandóosana máraaqáa ímarifaqa eeráiridaqa sía mi-mandoosanná ummaaráfa qiní dáakuanifeera afadára maraquina kai aiqámausa nífusaa qiní dáakuanifeera.

¹⁷⁻¹⁹ Pauroofa Feerisana káqi qímamidanoo qinau. Qinée moómoo anaamuru maqusai níniifaqa moómoo áukuana maraséeqa qinée munnimma maramáree Yeerusaree máqusai óoruree qeeqá máqannaasa nímiraree qímasee aandáu tatúfirana suqásee Ánutuna ámiraree qímasee amaana máqaki kéeqafi máriqiafana. Sía moómoosa faqa máriqia, sía áanóo iranaki máriqia ámiqimasee máriafananoo Asia máqanna Yuda máqannaasa mi-maqánaki qiní qíqafamaseeqa únnaqimásee maa-manda oosanná uqéeraqau. Misá kai maí qumuréeqa aní áfusaa qiní qimoosáu máqoo úfana qiaqaana. ²⁰ Qinée Yeerusaree máqanna kansóora nífusaa kíkíqiafannana máa qumu máriasa márídaqa qiní ufa íríqau. Misá qiní mandá óosana kooroo íaqaana. ²¹ Qinée kansóorauqa nífusaa kíkíqamafufaqa moodáa ufa kái qinée qíafanaqa misá qiní dárirariqau. Kúqiranakiqari fíndififandiafoo qíafannanara qiní dárirariqau.

²²⁻²³ Feerisafa Yísuna aanara írimarufa márídanoo Pauroona ufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Anée káqi márínanoo Saidéena Risiasafa qumuráinaqa aní ufa andeeqánaúra. Miqí qímaseenoo mi-kootána rafáaqa fínoo Poorísa qímaminoo qinau, Anée Pauroona áfiqeeqee rumbáranaki quqásee rakísia. Miná qímaminoo qinau, Anée Pauroona rakísimarinaqa miná áqoondi fee ákaqaafasaa fee káqi aniréeqa miná faqa ufa qiaqa nárana ámiaqa sía qáoo qía.

**Feerisafa faqa narí ánaqa Durusira námmarifa
faqa Pauroona ufa írufanoo náaquqanau.**

²⁴ Feerisana ánaqa miná áuqu Durusi námmarifa Yuda máqanna ánaasee márínau. Qaaramoo fáasaana áiqaróofanoo Feerisafa narí

ánaaqandiri aniréenoo Pauroona áaramásee ásauku mundírana Yísuna ufara iroofanoo ámiqimandee qímaminau.

²⁵Pauroofa faiqí ánaasee aiqámausa andeeqásee níróosanara faqa mandóosana fannoo dındari óonu rarisée anirarisée ífaqa minníseeqa maasá qiqá qimanara iriséeqa mi-maú kai fíranara faqa óonumafi irisée minnísaaninnánara Ánutuna kóota firaafá márianinnanara faqa qímamimarufanoo Feerisafa narí mandóosana firaanara iriséenoo Ánutunara rufíammaree qáoo qinau. Sáina káqimarinaqa saiká sía márinaqa aniráanana qímaqimia. ²⁶Feerisafa Pauroonara narí qumée kai qímirinoo qinau. Pauroofa munnimma qíminaqa idukúanauree qímaseenoo maqee maqee karabúsakinaana áaramásaida ufaqímarufanoo Pauroofa sía ámufanoo káqi karabúsaki márinau.

²⁷Miqí márufanoo qaara aukuaana áiqaróofanoo Roomma máqannaa kiapafa Feerisanara anée moosáa fínanoo moo kíapafa aní ámaaq máqaannoo. Feerisafa minára iriséenoo Yuda máqannaasa maaqóo qaraasa qínfara misá níqoondi fee qiaqéera Pauroona narí máaqa uqannakinaana mara máree karabúsaki rumbáseenoo quqásee fufanoo fúka kiapafa Poorakiusafa moo áuqu Feestusafa mifá aniréenoo Pauroona rumbáranaki paqúrinau.

Fúka kiapafa Feestusafa kafáa Pauroona ufa írinau.

25 ¹Fúka kiapafa Feestusafa qaaramoo éenda faiqéenoo Seesareea máqusaindari Yeerusaree máqusai óori quqárara óoru fínau. ²⁻³Yeerusareenni óoru márufafa amaana máqasaa aanáiqikirausa firaasá faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa Pauroona ufa óosana amoosáu máqeunara qímamiqau. Miqí qímasee maaqí qímasee Feestusana qímamiqau, Óo maasá kiapafa amanée anée Pauroona maréeqee Yeerusareenni quqásainaqa ufa írianauree. Misá aanái maará maqasée áruanneera quandásee miqí qímasee qímamiqau. ⁴Feestusafa misá ufa iriséenoo qinau. Pauroofa Seesareea máqusai karabúsaki máridanoo. Qinée qúsasaa óoqu fúanaura. ⁵Ínni faiqí firaasá qíní faqa óoquraifafa miqóokai Pauroona nána mandóosana maraqáinaqa misá qífaqa qinée írianaura.

⁶⁻⁷Feestusafa miqí qímaseenoo qísaukuqara taikásee áfuru faiqéenoo dóo Seesareea máqusai kaifáa ururandée óoqu fínau. Iqáqoofanoo kanánaana ufa írimaruna máaqaki kéeqafi narí qaindasáa óoqu marífinoo Pauroona áaroofanoo aniroofafa Yeerusaree máqannaasa Pauroona fíqu fíqu mámbufafa mandúfa uqanna óosana óosana Pauroonara qímasee sía miná ánoona paqúriqau. ⁸Misá taikóofanoo Pauroofa narí óosanara Feestusana qímaminau. Óo firaa kiapafa qinée sía Yuda máqannaasa sándufa rukíeeqa. Sía náaquqara amaana máqa putaa mánniseeqa maasá Roomma máqannaa firaa Kiapana sándufa sía rukíeeqa.

⁹Feestusafa miná iriséenoo naríara Yuda máqannaa áqoondikianee qímaseenoo Pauroona irámmirino qinau. Amanée anée Yeerusareenni óorureenana Yuda máqannaa faqa qiní qífusaa misá aní amoosáu máqeeaanara andeeqéennaree. ¹⁰⁻¹¹Pauroofa miná iriséenoo Feestusana qímaminau. Maa-ufa irimaria maqáfa sía aníndi kai Roomma máqannaa firaaná ufa írira maqa maaqóo márídanoo miná sándufa maaqóora qídanoo maaqóo andeeqáqaana. Qinée sía Yuda máqannaa mandáikamannisaunausa márídaqa anée mi-ufána ámiqimasee írimariananoo. Qinée moo sándufa rukíaanaqau moo mándainaina áuqeeau sía qinée kúqiranara rufáunaiqini. Misá qiní qimooosáu máqara ufa óosana sía márídanoo sía moó fannoo qiní maréeqee misá nísaukuki quqáannoo. Qinée Roomma máqusai márí kiapana firaaná mináuqu Sisaanasaa miná áfusaa óonuree qianáura.

¹²Miqí qímasoofanoo Feestusafa quándaki narí ufa írimarusa faqa ufa qí qíseenoo Pauroona qímaminoo qinau. Anée Sisaana áfusaa ufa andeeqáree qíananoo. Anée Sisaana áfusaa ufa andeeqáreee qíánnanara, dóo qinée aqíqáanana minní finnáranoo.

Karaambáiqá Akaripafa faqa Beeranisa námmarifa faqa Pauroona ufa írriqau.

(Mi-aukuaná Seesareea máqusaindari sípaki akarámáfufafa fífiufafa Itari máqa maaqai Roomma máqusai fímariquau.)

¹³Ufa taikáseenoo Pauroofa karabúsaki márídanoo sípa áfeesara márinau. Maríkufanoo moo kíapafa narí ánasaasandiri fúka kiapana áuqu Akaripaafa márufa áninau, miná ánasaana áuqu Beeranisa námmarifa márinau. ¹⁴Miqandá ani maríkufanoo Feestusafa Pauroona ufa óosana óosana qímaminoo qinau.

Indaarú máriu kiapafa Feerisafa maaqóo márufanoo moo fásiqa karabúsa márufafa karabúsa rumbáqoofa káqi márídanoo. ¹⁵Qinée Yeerusareenni óonuraafanaqa amaana máqa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa faiqí firaasá faqa mi-fasiqánara mandúfa óosana óosana qímaqimisee miná áruannee qiqau. ¹⁶Qinée miná iriséeqa Roomma máqannaasa sánda sía miqínnoo márídanoo. Narí amoosáu máqainnanara sía fífau nímianaqa árifara. Maasá Roomma máqannaasa sándamau fídaqa miqandá moodáaqoo kíkíqamambi ufa dínni dínni andeeqásee iriséeqa miqóo áaqarana márinaqa nímianaqa árifara sía márinaqa sía nímianauranoo. ¹⁷⁻¹⁹Misá maí Seesareea máqusai qumuraafaqa qinée sía fúrufariqa iqáqai faqa kanánaana mi-fasiqána karabúsakinaaana áaraafananoo aniroofaqa miná amoosáu máqoosa fíndifiqa dapi dapi ufa qiqau. Qinée minára moo áinaina mandáikammánnimaqee foora írunanoo sía márifaqa. Misá nári amaana sándufara kai írídaqa maaná amoosáu máqaidaqa árirara qídaqa. Misá faiqí moó miná áuqu Yísufa

minára kúqinau foo qiafanóo Pauroofa minára dóo fíndifiifoo qifaqa miná sáara miná árirara qídaqa.

²⁰⁻²¹ Miqí qiafaqa qinée Pauroonara amanée aní faqa Yeerusareenni áfiqee múrusaanaqa mi-ufána qiní qífusaa andeeqéefaree qúnanoo Pauroofa Sisaana áfusaa iráree qímaseenoo maaqóo qinée rumbáranaki máriiqa kásooqaqee Sisaa finnái qeeqá ufa miná áfusaa andeeqáraree qifaqa eedóo qímasaunanoo káqi karabúsaki máridanoo. ²² Akaripaafa Feestusana ufa iriséenoo qinau amanée qinée miná ufa írianauree. Miqí qufanoo Feestusafa qinau, Óo amaná dúna kanánaana íria.

²³ Iqáqoofanoo kanánaana Akaripa faqa narí ánasaana Beeranisa námmarifa faqa anirée foo qímasee miqóoqaraasa faiqí firaasá faqa sundíauqa faqa nammári áuqamásee nifaaqa ánuukamásee ámiqira ainaina nifaaqa nifaaqa íiseeqa aiqáma anirée padí máfufanoo mi-qambaanná miqandá rafúdamakufaqa ufa írimaru maqanaki kéeqaqau. Kéeqafufanoo Feestusafa sundía moó aqiqoofanoo Pauroona karabúsa maqakinaana áfiqee míni quqánau.

²⁴⁻²⁵ Quqásoofanoo Feestusafa aiqáma maaqí qímasee qímanniminau, Óo Karaambáiqqa Akaripa ínnée aiqámausa maaqóo ani máriasa qiní ufa íria. Maa-fasiqánara ufa qídaqa. Yuda máqannaasa maaqóoqaraasa faqa Yeerusaree máriasa faqa aiqáma maa-fasiqána amoosáu máqee maríafanoo. Misá minára kúquanifeera firaqóo fáaqa quqáida máridaqa. Qinée miná iriséeqa kuqánnáruaninna ainainara randáuna sía máridanoo naríkai Roomma máqusanaa firaaná miná áuqu Sisaana áuquraifaqa qinée dóo amana fée qíqa. ²⁶ Qinée miná aqiqéeqa nána ufa fée pásakina akará rúmamiana máree fúannoo fee, sía márifaqa, randáunaísia. Qinée minára miná maréeqee ínni nífusaa maaqóo quqéeqa Karaambáiqqa Akaripa aní faqa áfusaa quqásaanana anée miná ufa irisée qímaqiminaqa qinée miná ufa óosana irisée akará rúmma firaa Kiapana Sisaana amaqaánaura. ²⁷ Náqi fee mándee qinée fífau aqiqáanauree. Qinée Yuda máqannaasa Pauroona amoosáu máqeemaria úfana andeeqásee akooqóo papiqasáa ákara rúmasaananoo andeeqáannoo.

Pauroofa Akaripána faqa Beeranisa námmarina faqa nífusaa ufa qinau.

26 ¹ Karaambáiqqa Akaripaafa iriséenoo quándaki Pauroona qímaminau, Aneenná ufa qínaqa íria. Pauroofa miná iriséenoo ásauku uqéeraseenoo maaqí qímasee narúfa qinóonunara qinau.

² Óo Karaambáiqqa Akaripa, aní áfusaa ufa qíannanara dúfi dúfi qídaqa. Yuda máqannaasa qimoosáu máqee mária úfana qímamianaura. ³ Anée Yuda máqanna máriana faqa misá óosana óosana ufa qímariana faqa anée írimarianafa márianaqa qinée minára aní ufa qímamirara dúfi dúfi fee qídaqa. Amanée anée qiní ufa íria. Aiqáma Yuda máqannaasa qinée kumaarásaaqari fíndifuafannana írimariafanoo.

⁴Qinée sía káqi nímarunausau máridau qeeqá maqúsaki faqa Yeerusaree máqusaki faqa máriafanausa márunaqa Yuda máqanna minára faqa íridaqa. ⁵Qinée Farisai ámaana ufa qímariafanausa márunaqa Yuda máqannaasa misá minára íridaqa qumeé ráidaqa. Farisai ámaana ufa qímariasa misá káaqa Ánutuna ufara afeekaíkimariasa máridaqa. ⁶⁻⁸Qinée náaru kásooqaqee kambíqaaninna ainainara irimáree fidaqa. Óoqai Ánutufa maasá qikeekú qikaakúsaa qímafeekaíkunara qiní máqannaasa eendáki faqa fáasaana faqa Ánutunara innaaru qídaqa máridaqa. Kásooqaqee kambíqaaninna ainainara Ánutufa qímafeekaíkunara maasá irimáree fidaqa. Mi-ainaináfa ínaaqiana kambíqaaninnanara minára Yuda máqannaasa qiní qimoosáu máqaidaqa. Mi-ainaináfa Ánutufa kúqiranakinaana mara fíndifira ainaina miná máridanoo. Yuda máqannaasa nánaree sía íridee únna fee qídee.

⁹Óoqai qinée faqa Yísuna Nasareetee máqusaindaraana áuqu taikáaniffee qímasee qaini qáiníqa ímariqiafana. ¹⁰Minára Yeerusaree máqusai óoruree aanáiqikirausa misá úriqararana ufa irisée Ánutuna faiqi námu móomoo rumbánnisee máriafanausa máridaqa. Miqímaqoosa akaqáusa nárufafa qinée faqa dúfi dúfi ámiqimmiaafoo qíafanausa máridaqa. ¹¹Qinée Yuda máqanna ufa suqíra máaqaki kéeqafufafa Yísuna ufasáara nárímariafanausa máridaqa. Misá qumáreeqa Yísuna ufara minnísaaqee qímasee nárímariafana. Qinée misá minára firaqóo áanoomaseeqa moo máqusai nánai fímariafanausa máridaqa.

Pauroofa narí Yísuna ufa íru oosannara qímanniminau.

(Niqiqoosa 9:19; 22:6-16)

¹²⁻¹³Qinée Yeerusareenni óoruree aanáiqikirausa misá úriqararana pása mara máreeqa Damasakusa máqusai óoruree Yísuna ufa írimarusa rumbárara óoru fímariafananoo súani qámgaanai innaarúnaindari idáuru miqírafa súaniara foora firaatiá qiní faqa fusá aiqáma rafáaqafusanau.

¹⁴Miqímasoofafa maqásaa áqufuafananoo minakíqari ufa móo Heeburu úfakiqari maaqí qinau. Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dárina nídanee. Qinée faaqaanánnai aní káqikaqoo aní áfaaqai mundúnara anée aneenná kai faaqaana áaru poodúqaani qíannana arumáaananoo firaqóo áidafidanoo. ¹⁵Qinée miqí qufaqa irámmiriqa qiqíafana. Óo Karaambáíqa anée yáfee qíafananoo mifá qinau.

Qinée Yísuna anée dárunausa máridaqa. ¹⁶Dóo anée fíndifinana fúa. Qinée aníara qiní aináinira faiqikianneera aní áfusaa kooroo íqa. Anée maqee qáfaannanara faqa kásooqaqee kambíqaaninnanara faqa aiqámai qímannimianeera aní áfusaa kooroo ídaqa. ¹⁷Qinée Yuda máqannaasaki faqa ánaamuru máqannaasaki faqa aní aqíqaanáura. Misá aní árírarifaqa rafáafa fuanáuranoo. ¹⁸Anée misá nífu maqannímaqeera foora

asukunakínaana maréeqeenana káaqa qáranaki quqánnisáaneera, anée misá Sadannana rafáaqafiranakinaana maréeqee Ánutunaindi kíanneera, misá qiní saqárikiranannai misá numóo taikánnisaananoo Ánutufa narí rusandeésámumasainausaki quqásainaqa misá faqa minakí márifaranoo.

Pauroofa narí qímannimu ufana óosannara Akaripána qímaminau.

¹⁹Óo Karaambáiqu Akaripa qinée aanásaa qífu pisipasamándai innaarúnaindaraa ainaina qáfaafanna ainaina sía mi-ufána rukíaaafanausa márídaqa. ²⁰Indaarú Damasakusa máqusai óosana arasée Ánutuna fasáasa ufa qímannimiqlafana. Miqóoqari Yeerusaree máqusai faqa Yudeeaa máqa maaqai faqa ánaamuru márusa faqa qímannimídaqa maaqí qímasee qímannimiqla. Ínneeqa mandá nírana márirana nímeesuqusee quándakina Ánutufinai ubeekámafifaqa Ánutufinnai márirana nírana marasáinaqa kúqaa Ánutuna aanai ubeekámafiaafoo qiaqéera. ²¹Minára kai qinée Yeerusaree náaquqara amaana maqaki márúnaqa dárirarídaqa. ²²Ánutufa qiní dadaaqímarinara maqee ínni nífusaa kíkíqla márídaqa úriqararausa faqa uréeqarausa faqa nífusaa Yísunara kooroománnimídaqa. Óoqai tamummáqara fasiqauqa faqa Moosefa faqa qímarundee kaimmídaqa misá maaqímmiqau. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa teeroo firaaná máreeufanoo kúqinoo mi-kuqiránakiqari fíndifino fíndifirana indaarú níkamánnisaannoo. ²³Miqínnannannai ásauku mundírana Yuda máqannaa faqa ánaamuru máqannaa faqa maa-anutúna ufa fannoo qóomara fooqáana dóo ínnikina dóo aniréeno. Misá miqí qímaqoona márifaqa qinée faqa minára kai qídaqa.

²⁴Pauroofa miqí qímasee naríara ufa qímarufanoo Feestusafa quándakufanoo fáaqa quqáseenoo qímaminau. Akasáa dóo anée fúrufarammianano. Aní írirana firaafá aní mandáinainaki afeéqamifana áqufuanano.

²⁵Pauroofa miná iriséeno maaqí qímasee qímaminau Óo Feestusa úriqararafa, qinée sía fúrufarau qída miqída. Nóori runúsee kúqaa ánoonainaina qímaria ufana qídaqa. ²⁶Óo Karaambáiqu Akaripa qinée aní áfusaa paasóosamasee maa-ainainnára kooroo ídaqa anée sía sía írimarianafa máríanano, írimarianafa máríanano. Anée maa-ainainná qáfaidana óonumafi írimarianafa máríanano. Sía kukéeqaranaki maa-ainainnáfa márifa akooqóo marífa márídanoo. ²⁷Óo Karaambáiqu Akaripa anée tamummáqarausa ufa irisée kúqaa ánoona fee qídanee anée miqí qímarianaqa qinée íridaqa.

²⁸Akaripaafa mi-ufána iriséeno Pauroona qímaminoo qinau. Anée maa-qusa ufánannoo qiníara Yísuna faiqikí quqée fee qídanee.

²⁹Pauroofa miná iriséeno Akaripaana qímaminoo qinau. Qúsa ufa fee kúsaaqa ufa fee sía qinée minára íridaqa. Qinée aníara faqa maa-

qóo márídaqa qiní ufa írimariasara faqa innaaru qídaqa aiqámausara qinéé ímarunandee íqa Yísuna saqari kiaqéera qídaqa, sáinandannoo rumbáqimaqarafa kai sía.

³⁰⁻³¹ Pauroofa miqí qufaqa Akaripaafa faqa firaa kiapafa faqa Beeranisa námmarifa faqa fíndimeeqee ráudamaki fiqau. Fídaqa narí qímami narí qímami maaqí qiqau. Maa-fasiqáfa sía karabúsa ainaina qáfeemarífa sía kuqánnarira ainaina qáfeemarífa márídanoo. ³² Akaripaafa minára maaqí qinau Pauroofa narí sía Sisaana áuqureenoofau dóo idukíqini, Sisaana áuquramaseenoo sáina minni fúani.

Pauroofa káqi rumbáranaki márídanoo Roomma máqusai sípaki finau.

27 (Itari firaa maqusa áuqu Roomma. Miqóo kiapafa firaafá márinau. Miná áuqu Sisaafa Roomma máqannaa kiapausa úriqararafa firaafá márinau. Pauroofa Roomma máqusai Sisaa finnái firaree qufanoo Feestusafa karabúsaki quqásee minní fímaru sipanara áfeesimarinau.)

¹ Sípa Itari máqusai fímaru sipafa moó fannoo aniroofanoo Feestusafa narí sundíauqara ufaqá misáuqa Pauroona faqa karabúsa akaqáusa faqa mi-sipánasaa quqánu. Saidéena áuqu Yuriusafa narí sundíauqa namufaqa mi-sipánaki Pauroona sáimbaqa nífiqee finau. Mi-saideenná áiku ásaukuara Augustoona ammi suqíra fée qímaríqau.

² Maasá Pauroona faqa fuanná sípafa Adaramitiuma máqusaindaraa sípa márinau. Mi-sipáfa narí qumaara áinaina deedaqamáseenoo Asia máqa maaqandanai firaree qufaqa dóo maasá akarámafuaafananoo qífiqee finau. Faiqí moó Aristarakusafa Maseedoonia máqa maaqaindaraafa Teesaroonika máqusaindaraafa dóo maasá faqa finau. ³ Fífiufaqa eendáki faqa fímaríqau. Iqáqoofanoo Sidoona máqusai óonuraqau. Saidéena Yuriusafa reendeénídanoo Pauroona ámiqimasee qímaminau. Anée Sidoona máqusai aní áqoondiuqa márífana misá faqa óonu faiqáinaqa náranaina ámífana sípaki akarámafi máree fua qufanóo dóo miqímminau.

⁴ Sidoona máqusai máriqa sípaki akarámafufaqa fufanoo úfai káqinaindari ánufanoo sípa sía andeeqásee fúaqaaufaqa Sipurusa áfuma qaannai óoru fíqumaki fiqáfana. ⁵ Maasá Sirisia máqa maaqaikundanai fífiufaqa Risia máqa maaqaki firaa taunna áuqu Miraa miqóo óonuraqafana. ⁶ Óonuroofanoo Saidéena fannoo sípa moó paqúrinau. Areekasandiria máqusaindaraa sípa Itari máqa maaqai fímaru sipafa márufanoo Saidéena maasá aiqáma mara quqásoofaqa fiqau.

⁷⁻⁸ Miraa máqusaindari moómoo faasaana eendáki mi-sipánaki anúqiqa fímaríqau. Fídaqa Nidusa máqusa amummaqa óonuraafananoo úfai káqinaindari áimaree ánufaqa quándakufaqa ooruku námmani ámuqumau Kareetee áfuma óoquree miná auqaánai sía úfai úqunnai

mindánai fiqíafana. Miqóo Saramoonee máqa iroosá óorikiraqoo fíqummákufafa anuqúseeqa Raseea máqusa amummaqa óonuraqau. Óonuree firaa farumma qáfamasee minakí kiatéenna fannoo narí sípa máree minakí kéeqafi márufanoo úfai faqa ooruku námmaryi faqa sía árinau. Míqunara mi-farummána áuqu mandaaqá fárummee qiqau.

⁹Úfai fannoo káqinaindari ánuqafa maasá kísaaqasaa miqóo márídaqa Itarinní fuanée qu áukuana taikánau. Ánutuna faqa moodáanaki qoomáqa suqáani qu áukuanafa dóo áinnaaqaramáfinoo sía amana fífaranoo. Pauroofa miná qáfeenoo maaqí qímasee naamúaqinau. ¹⁰Óo maa-fasiqáusa maasá maaqóoqari fúananoo mandáikammianoo. Sípa faqa sípakinaa qumiasana faqa maasá faqa kurídi taikánaura. ¹¹Saidéena fannoo sía Pauroona ufa írinau sípa ákoona faqa kiatéenna faqa misá ufa kai írinau. ¹²Misá máru farummafa sía kísaaqasaa qaaramoo qúqoona amana márufaqee qímasee sáina maasá sípaki moo fárumma Kareetee máqa maaqaindaraa farumma moó miná áuqu Finisa miqóo amanamásee qáfaanaura. Miqóo fúaninna farummafa ámiqirafa márifaqa úfai sía ani márunnai ámiqimasee mandaáqai kísaaqasaa máriannee qiqau. Aiqámausa eedóo qufaqa moodáa moodáa maramarariqau.

Sípaki fímarufanoo úfai faqa aakú faqa nárinau.

¹³⁻¹⁴Misá Finisa fárummaki fuanée qufanoo úfai fannoo mitínai ubeekoofaqá misá asasamáseeqa ankáqa óoqu rarisámeeqee sípaki quqásee Kareetee máqa mámmaaqandanai fiqau. Misá fímarufanoo fímarunaindari úfai firaa tiá uqanna maqámau áninau. ¹⁵Mi-ufaiáfá sípa óoru árufafa mara ubeekoofanóo sía amanaíkufanoo quqáseeqa úfai namufafa káqi fiqau. ¹⁶⁻¹⁷Sípa fannoo káqikaa máqanamu miná áuqu Kauda miná fíqumarufafa miná mandaáqa márídaqa káqikaa kanúqa sándannai rarisée márúna kadáapi rúmeeqee sípasaa ámuuqundari fatáafimamaqásee rumbáqau. Misá sípa nammári kási kásino qámbaana afooiandoora qímasee sánda firaaná qumárida qámbaana qámbaana rumbée maríqau. Misá úfai fannoo fúafa áminanoo Ribia máqasaa áruandoo qímasee séera sandáaqai márúna idukúeeqeeqa sípaki quqásee dóo kaqi úfai namufafa fiqau.

¹⁸⁻¹⁹Úfai firaafá úqino nammári ámakaurufanoo sípa téeqi taaqufaqa rufíasee sípa ummaara márídanoo ukúqnaandoo qímasee sípakinaa ummaara aiqáma nammárikí áqusoofanoo sípa fannoo aufadanau. Iqáqoofanoo kanánaana kai sípa ummaara ráidanoo qímasee minakínaa ainaina óosana óosana aiqáma maréeqee ooruku námmaryiki áqusaqau. ²⁰Moómoo eendaki fáasaana sía súani fásau qáfaqau minára misá fíranara randóosia. Úfai firaafá uqanna úqimarufafa maasá qeeqá márirafa dóo taikéefoo qíafannana.

21-23 Sípakinaasa moómoo éendaki fáasaana sía nárana néemariqau, náarara kai máriqau. Minára Pauroofa misá qámgaanai fíndifinoo qímanniminoo qinau. Innée qiní ufa íriaqaana Kareetee máqusaki kai máriaqaana. Miqímaseefau sípakinaa ainaina firaa feefauru áqimariana sía áqunaiqini káqi máriqini. Dóo maqee qinée inni fuki faaki qídaqa dóo paasóosiaqa. Sía inneeqa moodáa kúqifaranoo, sípa kai kúquanoo. Qinée Ánutunaindi máridaqa miná aináinira faiqi máridaqa. Eendá éendaki Ánutuna qangiroo moó fannoo qinée márunnannai anirée qímaqimino qinau. 24 Pauroo sía rufíaa, anée kúqaa Roomma máqannaa firaa kiapana óorisaa kikíqinnaranoo. Ánutufa narí ámiqira óosana uqéereeqeenoo aqáma sípakimárisa aní áminoo, sía moó fannoo kúquanoo. 25 Dóo maa-faiqísá sía nímuqusa tíakiaqa, paasóosiaqa. Ánutufa qímaqimindee kai fannoo. Qinée miná irisée miná saqárikidaqa. 26 Káqikaa qóo úfai fannoo maasá sípa maramáree káqikaa maqanamu raqúramiannoo.

27-28 Maasá qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa éendaki fáasaana Meediteeraneana ooruku námmani ámuuqumau fímarufafa booskúrafafa óonumafi íri iseeqa eendá ámuqusai Óo maasá moo máqa maaqa adeedí aniréeqa qímaseeqa sánda kísaaqa marasée ummaararoó áinaina miná átisaa qusúsee nammárikí áqusee qáfaqau. Nammári 120 amana meemái farúma difukúnaki márufafa qáfaqau. Kafaa moosáa óonuree kafáa áquseeqa qáfaqau. Nammári 90 amana káqikaa faruma ausaanáikiranaki kai márinau. 29 Booskúrafafa miná qáfamasee eendáki óonisaa áruani qímaseeqa sípa áraqeemusáaqari qaara faqa qaara faqa qankáqa quqásoofanoo maqá qumároofafa misá iqáqaranara innaaru qímariaqau. 30-32 Booskúrafafa maasá sípa óorinni qankáqa quqáidee únna qímasee kanúqa maréeqeeqa nammárikí quqásee minakí áqufi quqásee sandáneera ímarufanoo Pauroofa qáfamasee Saidéena faqa sundíauqa faqa qímanniminoo qinau booskúrafafa sía márifaqa innisaimbaqa aqáma kúquanauranoo. Booskúrafafa kanúqaki quqásee fídamia qufanoo sundíauqa kanúqa sánda ateékamufanoo kanúqa nammárikí pautaqí áqufinoo káqisamu finau.

33 Iqáqarara káarimaqóofanoo Pauroofa fuki faakí qídanoo qinau. Innée qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa eendáki fáasaana sía née maríasa máriafanoo. Kísaaqa kamusafa innée sía moodáa ainaina naafanoo. 34 Qinée inni fuki faakí qídaqa dóo nárana marasée námasee sía kúqua. Sía inniki moó fannoo abandíakaannoo. Innée káqi rumbáqa márifaranoo.

35-36 Pauroofa miqí qímaseenoo féemu maraséenoo ruqí ruqímaseenoo innaaru qímaseenoo noofafa tautúmma qáfeeqa ámiqimmi ifoo qímaseeqa maasá faqa aqámausa naqau. 37 Maasá mi-sipánaki márusa nísaaanarirafa maaqímminoo márinau 276 fasiqa moómoo uqanna máriqau. 38 Aqáma námasee nímuuqu mámbufafa ráisa fooqáaira nárana

miná áuqu uíta misá miná maréeqee ooruku námmariki téeqimasoofoanoo sípa aufadanau.

Sípa fannoo Marata maqá múnú raqúru ámufoanoo sípa rakéekaa inau.

³⁹Iqáqoo kanánaana maqá áfaisaa máridaqa yámaqa maaqanai fee márida fee qída sía írimariqau. Booskúrauqu qáfoofanoo nammári múqufi rainée marúqoo óonureeqa dínni káqi óoqu fímarunna minníseeqa dínni fárumma óonu mándi marúnaki kéeqararee qímasee amanamánde qáfaanee qiqau. ⁴⁰Miqí qímasee ankáqa sánda atekásoofanoo aiqáma nammáriki áqufiqau. Sípa sitíqa ainaina rafáqa fímaru sandana aukúsoofanoo akaqáusa miná áti qumároofanoo séera sípa óorisaa uqéerasoofanoo úfai fannoo miná árinoo rariséenoó óorindari fínoo mi-farummánaki kéeqafíqa maqá raqúramianee qiqau. ⁴¹Sípa fuanéera máseenoo áqamakufanoo núkuda raqúramínoo óorindari utúsamafi kásooinoo márínau. Áraqeemu nammári fannoo fíraaqóo áridanoo rukákamumásanau.

⁴²⁻⁴⁴Sundáuqa karabúsa fasiqauqara nammári ámuqumau fímaríasa quqásee sandée foo qímasee aiqáma nárú taikáaneerufanoo Saidéena fannoo Pauroonara ámuqusufanoo qáo qímaseenoó qínau. Nammári ámuqumau fímaríasa sípasaaqari nammáriki áqufi nammári amuqumau máqee fuaqa. Sía nammári ámuqumau fímaríasa sípa rufádaairana áti aina qumáreeqa minásaa óoqu marifi fuaqa. Dóo maasá miqímandeeqa aiqámausa maqásaa fiqau.

Marata máqusanaasa ámiqimasee rakísinnimaqau.

28 ¹Maasá aiqáma nammárikiqari áfainni akarámáfufafa qáfaafana aiqáma ámiqimandee máriqiafana. Miqóoqaraasa iroofaqa mi-maqána áuqu Marata fée qiqau. ²Marata máqannaasa maasá ámiqi ámiqimaqisaqau. Aaku rufaqa suara dárufaqa misá idáraseeqa mara quqáseeqa maasá qíqoondikiqau.

³Pauroofa idá ásaida maramáreenoo idáki áqusoofanoo sakáni minakí kukéeqanoo máriufa ásauku aakúsee miqóo dírinoo márínau. ⁴Marata máqannaasa miná qáfeeqa maaqí qímasee únna ufa qiqau, maa-fasiqáfa faiqí nárímarífa márífanoo. Misá nimana fannoo mi-sakanína aundurái kéeqafífanoo naráridanoo. Ooruku námmariki sía kúqunara sakáni fannoo miná áridanoo. ⁵Pauroofa ásauku rutátufanoo sakáni idáki áqufufanoo Pauroofa sía aurínau.

⁶Marata máqannaasa miná qáfamasee qiqau káqi kásooíqa máridaqa qáfa mífá innooqáannoo fee maqásaa áqufínoo kúquanoo fee qímasee kísaaqasaa fífau qáfee maríqau.

⁷Pauroofa sía kúqufaqa misá minára moo ánutu fée qiqau. Maasá sípa maqásaa raqúru ámuqoo karaambáíqa áuqu Pubariusafa miná áfuqa

anaadóo aaqá raqúraminau. Pubariusafa Marata máqannaa karaambáiqá márinau. Mifá maasá qumu qífiqeenoo múrúsoofaqa qaaramoo fáasaana miná faqa máriqiafana. ⁸Pubariusana ákoofa aurínoo márinau. Miná aurírafa afaaqa idídídanoo áratootooki márinau. Pauroofa minára iriséenoo miná máaqaki kéeqafino innaaru qímaseenoo narí ásauku miná afaaqasáa mundúsoofanoo aurírafa taikánau.

⁹Miqímasoofaqa qáfamaseeqa mi-maqannáasa mi-saqanná márusa nári aurírausauqa náakidaqa mínisee márufanoo aurírana taikánnisee marínau.

Marata máqa maaqaindari moo sípaki Roomma máqusai fiqau.

¹⁰⁻¹¹Maasá qaaramoo qúqoona Marata máqasaa máriqiafana maasá sípa moó miná áuqu Moodáa Karira Anutuqanda maasá miná paqúriqiafana. Areekasandiria máqannaa sípa fannoo Itari fímaru sipafa úfaira rufíasee Marata máqasaa fáasai ani kukéeqanoo márinau. Maasá mi-sipánaki akarámafuaafanaqa Marata máqannaasa nárana faqa óosana óosana ainaina faqa aanásaa naaqée qímasee quqásoofaqa maasá máreeqa Itari máqa maaqai fiqíafana. ¹²Fífiufaqa Sisiri áfuma firaannái óonuree fira taunnaki Sirakusee máqusai raqúramisee qaaramoo áfuru miqóo faiqiafana.

¹³Dóo miqóoqari sípaki nammári ámuuqumau fífiufaqa Itari máqa maaqa átisaa fira taunna Reekiumma máqusai kásooiqíafana. Iqáqoo kanánaana úfai maasá ínaaqianaindari úqino seéra fuaqóofanoo dadaaqufaqa káqi káqiufaqa qaara faasaana kái Puteeóori máqusai sípa kásooinau. Puteeóori máqusa Roomma máqusa Kaamánna máqusai márinau. Aiqáma sípauqa Puteeóori máqusasaa múnú afiqúsee márufafa maqámau Roomma máqusai fímariqu. ¹⁴Puteeóori máqusaki Yísuna ufa írimarusa paqúrimasee misá faqa moodáa amaana máriqiafana. Dóo miqóoqari andeeqásee Roomma máqusa andeeqásee maqámau fiqíafana.

¹⁵Roomma máqusai Yísuna ufa írimarusa akaqáusa márusa óoqai Pauroofa ánimarunara iriséeqa aanái káqikaa máqusa Apiusana makéeta faqa qaaramoo pásindiaqa maqa máqusa faqa máruqoo Yísuna ufa írimarusa qumu qífiqee Roomma máqusai óoru fíqau. Pauroofa misá nínadafoofanoo ámuqusaki idaaqufanoo Ánutunara dúfi dúfi qímasee dóo misá faqa Roomma máqusai óorufinau.

Pauroofa Roomma máqusai kísaaqasaa máru ufana.

¹⁶Maasá Roomma máqusai óoruroofanoo Kiapafa Pauroonara áaduma moo máqaki márinanoo sundía kai rakísianifee qinau.

¹⁷Pauroofa mi-maqánaki qaaramoo áfuru faiqéenoo Roomma máqusai máru Yuda máqannaasa úriqararasa náaramasoofaqa suqúmaree Pauroona máaqaki aniroofanoo Pauroofa ufa qímanniminoo qinau.

Óo qiní qíkaqaafasaa, sía qinée moo áinaina qeeqá máqannaasaindi máreeqa sía maasá qeeqá qikeekú qikaakú sándúfa rukíaaafanausa márídaqa Yeerusaree máqannaasa qiní ruúmbeeqeeqa Roomma máqanna nímia. ¹⁸⁻¹⁹Kiapausa Seesareea máqusai qiní mandáinainara randóosia sía moo kúqira ainaina qiníki márínau. Minára misá qiní idukúanee qufaqa Yuda máqanna afeekaikámándeé áano ufaqa qinée quándaki Sisaana áuqureeqa sía qeeqá máqannaasa ufa nímiraree qímaseefau maa-ufána óosana áreefau náriqá kai. ²⁰Minára qinée ínni qímannimianeera náaraida. Ánutuna ásauku mundírafa ánianínannara Isarae máqannaasa irimáree fídaqa minára kai qiní qísauku maa-sainandáfa rumbánoo máridanoo. ²¹⁻²²Yuda máqanna úriqararausa mi-ufána iriséeqa Pauroona qímamiqa qiqau. Maasá sía Yudeea máqanna ufa moó aníara íriqa, sía moó fannoo pásá ákara rúma aníara maasá qímaqeenoo. Sía moó fannoo mindári anirée aníara mandá ufa qía. Maa-fuka ufána Yísunara aiqáma maqa maaqaki máriasa níko fee qídaqa, maasá minára aní ufa írianauree qídaqa.

²³Miqí qímaseeqa moo súaniara útaaqamásoofanoo mi-faasaannásaa Yuda máqanna moómoo anirée Pauroona máaqaki kéeqafufanoo Pauroofa Ánutuna quqúsa ufara naamúa qímarínau. Kanánaana óosana araséenoo eendírana paqúrinau. Pauroofa tamummáqara fasiqausa ákarakinaa ufa faqa Mooseena sándufa faqa minakínaanannai Yísunara naamúa qinau. ²⁴Akaqáusa Pauroona ufa irisée kúqaa ánoonee qímasee íriqau. Akaqáusa sía íriqau. ²⁵Pauroofa miná qáfamaseenoo qímannimino qinau. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo tamummáqara fasiqa Eesaiaana óoqai áakufinoo dadaaqufanoo ínni níkeekú nikaakú náaru kambíqaaninna ainainara qímanniminai. ²⁶Mifá maaqí qinau.

Eesaiaa anée óonureena Isarae máqannaasa maaqí qímasee qiní ufa qímannimia. Ínnee kísaaqasaa qiní Ánutusa ufa íridaqa sía ufa írifaranoo. Ínnee kísaaqasaa qiní ufa nífunnai qáfee márífanoo sía miná ánoona paqúrifaranoo.

²⁷Ínnee maa-maqannáasa nitikúra ummaarándanoo máridanoo óoni miqírafa márídanoo. Misá náriqa náaqoo nísaukunnei ititéemariasá márídaqa. Misá nárikai nári nífu dimbéemariasá márídaqa. Misá nári nífunnai qáfeefoora náaqoonnai írifoora nitikúrannai óonumafi írifoora. Misá qiní Ánutu finnái quandéefoora, qinée misá ámiqimánnisaannoora.

²⁸⁻²⁹Pauroofa miqímasee qímannimiseenoo maa-ufánannai rafáaqafinoo qinau. Ánutufa ínniara maa-ufána íriaqee qinau. Dóo Ánutuna faiqí maréeqee narí asumu máríranaki quqémaru ufafa dóo ánaamuru máqa máqai dáraaninoo. Misá írifara ínnee sía írimariafanoo. Miqí qímasoofaqa Yuda máqannaasa Pauroona

máaqakiqari ráudamaki fídaqa narínni narínni ufa raináqa fiqau.
30-31 Pauroofa máru maqana úfaasu maqaki márínau maqee maqee
munnimma áqusaida márínau. Qaara aukwana mi-maqánaki márufaqa
moómoosa anirée márufanoo náarama quqásaidanoo Ánutuna
quqúsara qímannidanoo Karaambáiqá Yísufa ásauku mundíranara faqa
paasóosamasee naamúa qímarínau. Sía moó fannoo qáoo qímarínau.
Eedóo kai qímariqau.

ROOMMA

Pauroofa Roomma maqanna ákaranímaqoo ufafa.

1 ¹Qinée Pauroosa Ánutuna ásauku mundírana Yísufa mara firiqai fáiqisa márídaqa miná aináina dadaaqímaruna faiqisa márídaqa. Ánutufa qiní maqásaa fasiqa Ánutufa faiqí ánaaseekinaana rusandeesámumasee narí ámiqira fasaasa ufara qímannimiannee qímaqoosa márídaqa.

²Mi-amiqira fasaasa ufána náaru kambíqaaninnanara Ánutufa óoqai uqanna narí tamummáqara fasiqauqa narí óokiqari qímannimisoofaqa quandáfíqa faiqí ánaasee qímannimisee quándakíqa náaquqara ákaraki quqáqoofa márídanoo. ³⁻⁴Mi-amiqira fasaasa ufána narí ámaaku narí ásauku mundírana Yísunara maasá karaambáiqara qídanoo. Mifá Dafidinakíqari kambíqoonara maasá maqásaa fasiqee qídaqa. Ánutufa narí firaa afeekannái kúqiranakinaana Yísuna mara fíndifumáseenoo minánnai uqannífiqasoofaqa iriséeqa misá minára Ánutuna ámaaku innaarúnaindaraafa náaquqarafée qídaqa. ⁵Yísuna minánnai Ánutufa qiní ámiqi ámiqinoo qímannimira fasiqaikámambi márídana aiqáma máqanna náarama mínisee Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimisáinaqa iriséeqa mi-maú fíqa Yísuna áuqu uqéeraaqeera qiníara qímaqoosa márídaqa. ⁶Aiqáma máqannaasara qídaqa ínni Roomma máqannaasara faqa qídaqa Ánutufa ínniara narí ásauku mundírana Yísunaindi kiaqéera qímaqoofa márídanoo.

⁷Ánutufa ínni Roomma máqannaasara faqa náarameeqeenoo qiní qíku qísauku kiaqéera qímaqoosa máriafaqa. Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínni ákara rúmannimaqaunafa márídanoo. Ánutufa maasá qíkoofa faqa narí ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiq faqa narí ámiqi ámiqira oosana faqa narí aundurá asooárana faqa ínni nímiani.

Pauroofa Roomma máqannaasara Ánutu finnái dúfi dúfi qídanoo.

⁸Maa-ufánannai ínni qímannimiranara qianáura Ánutuna ásauku mundírana minánnai qinée Pauroosa ínni Roomma máqannaasara Ánutu

finnai dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Aiqáma máqannaasa innée Yísuna saqárikiranara írimarifaqa minára qinée Pauroosa innaaru qímamaqaidaqa dúfi dúfi qídaqa. ⁹Qinée aiqáma kari maqee maqee inni Roomma máqannaasara íridaqa Ánutufinnai maqee maqee innaaru qímarunnnanara minára Ánutufa íridanoo. Qinée qeeqá qímuqusa óokiqari qeeqá íriranannai Ánutunara eedóo qíra dadaaqíra ainainiranakina máridaqa. Máridaqa narí ámaaku ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee qímannimidaqa. Qinée inniara Roomma máqannaa faiqí ánaaseera innaaru qídee qúnanoo Ánutufa kúqaa fee qíannoo. ¹⁰Qinée óoqaindari inni maqúsai óonuree inni nín-dafarara írida márunnanara maqee Ánutufa qíní dadaaqínaqa inni maqúsai óonu maríannanara minára faqa innaaru qídaqa.

¹¹Qinée firaaqóo inni nín-dafarara qídaqa innaarúnaindaraa ámiqi ámiqirana moó inni náida nímianaqa innée Ánutunaki afeekaikámáfi máriaqeera íridaqa. ¹²Qinée minára maaqí qídaqa qinée faqa innée faqa narí dadaaqí narí dadaaqírara innée Yísuna saqárikírana faqa qinée faqa Yísuna saqárikírana faqa narí dadaaqí narí dadaaqífaqa.

¹³Innee Roomma máqannaasa maa-ufána íriaqa. Qinée inni maqúsai moómoo kari fírari máriafananoo moo áinaina rafáaqafinau. Qinée moómoo maqusanaasaki sía Yuda máqannaasaki nímariafanausa miqídaqa misákinaana óonu rarisámeeqee Yísunaki quqéemarunausa inniki faqa óoqaindari miqíanee qídaqa. ¹⁴Aamína máqannaa faqa írirana faqaasa faqa áikara foora daruqoofanoo máridanoo. Misá aiqáma Yísunufa qímannimianaqa írifanoo mi-aikána dárirafa tatínoo qifaaqa aufadáannoo. ¹⁵Mi-aikána tatíranara irisée qinée inni Roomma máqannaasa faqa Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimirree qídaqa.

Ánutuna afeeka ufa asumu máriranaki quqánnisée marífa.

¹⁶Ánutuna ámiqira fasaasa ufa Ánutufa faiqí maréeqee asumu máriranaki quqémari afeekafa máridanoo minánnai Yuda máqannaa naaree ánaamuru máriasa ínnaaqiana irisée mi-maú fínausa Ánutufa asumu maréeqee quqáannoo. Minára qinée mi-amiqira fasaasa ufánaki qeeqá daundurá firaaqóo mara quqáidaqa. ¹⁷Ánutufa faiqí ánaasee áaqeemaríaasa narí namuqáaki máriasa sía naruséenoo maréeqeenoo narí áqoondikidanoo narí ámiqira fasaasa ufa minára kooroo ídanoo. Maasá Yísuna saqárikirana mifá kai Ánutunara áqoondikirana nímidanoo. Óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara minára maaqí qinoo máridanoo. Faiqí ánaasee Ánutuna saqárikiranannai miná áqoondikinausa misá kai náaru náaru márirana máreefaranoo.

Faiqí faiqí mandóosana fannoo Ánutufa náriranaki quqánnisáidanoo.

¹⁸Faiqí ánaasee mandáinaina faqa kudimakírana faqa miqandá Ánutuna ánoona ufa rafáaqafifaqa sía írida máridaqa, minára Ánutuna

áanoo qirana nárirafa inaarúnaindari akooqóo misásaa qumu márídanoo. ¹⁹Maanára Ánutufa misá nárídanoo. Faiqí faiqí Ánutunara írimari ainaináfa akooqóo márídanoo. Ánutufa narí kai uqannífiqasoofanoo márifaqa sía írimariafanoo.

²⁰Óoqai Ánutufa maa-maqa maaqána áuquqooqari miná kukéeqarana idaaqírana faqa miná náaru náaru márira afeeka faqa innaarúnaindaraa andeeqára márirana faqa narí áuqu quqóo ainaináki akooqóo márufa márídanoo. Faiqí faiqí Ánutufa áuqu quqóo ainaináki qáfamasee sía Ánutunara írida fee qifáranoo. Miqí qímasaidaqa únna qímarifanoo Ánutufa mi-ufána sía íriannoo káqi náruannoo. ²¹Misá Ánutunara íridaqa sía minára dúfi dúfi qídaqa, kafáa sía miná áuqu uqéeraidaqa. Misá quándaki nári írirafa firaqóo fúrufarirana kái márídaqa misá nitikúra fífaú márídanoo asukuna kái qumbiqánoo márídanoo. ²²Misá náriara írirana faqaasee qímasaida únna qímasaidaqa fúrufarirana kái márídaqa. ²³Misá Ánutuna náaru náaru márira areenarana máfi quqásee Ánutuna innaaruqírana faqa amooqírana faqa máfi quqásee fífaú faiqí faiqí amanáuqirana faqa ufini amanáuqirana faqa aandáu amanáuqirana faqa ámuuqundari maqámau nímarina amanáuqirana faqa marasée maasá Ánutu fee qímasee minára innaaru qídaqa amooqídaqa.

²⁴Faiqí misá nári fúrufarirafa miqínnoo firaafá márifanoo Ánutufa misá maréeqeenoo náriqa nímuqusimari mandainainaki quqásai faqa faiqí narínni narínni ira ainainara nisaúrira ainaina kai márídaqa. ²⁵Misá Ánutuna ánoona ufa maréeqee káqinni quqáseeqa únna ufa maréeqee nífusaa quqásee minára kúqaa fee qídaqa. Náaru náaru amooqímaria Ánutuna aiqáma ainaina áuqu quqóo Ánutunara minnísee quándaki Ánutufa áuqu quqóo ainainára fífaú ainainara innaaru qímasee maasá Ánutu fee qímasee mi-maú fídaqa.

²⁶Ánutufa faiqí ánaasee nári mandá níranara qáfamásai fanoo ákooqaifanoo káqi minakí nifeeqáidanoo. Minára ánaaseeuqa faqa nári nifaaqmaaka minnísee andeeqára oosana minnísee narínni narínni óosana óosana mandá márirana márídaqa. ²⁷Faiqí miqí kai íqa nári nínaaqmaaka faqa ámiqira oosana minnísee naríara naríara rídaqa idára foo qíara nítakuqidanoo. Faiqí misá narínni narínni nisaúrira ainaina maraséeqa miná ákiaqara nári nifaaqasáa aurírana áidafirana marasée aupúraidaqa.

²⁸⁻³¹Faiqí ánaasee Ánutuna ánoona ufara níkooqaifanoo Ánutufa misá maréeqeenoo mandainainakina sía fúaqaa ira mandainainakina quqásai faqa minakí fídaqa. Miqíanara maa-manda ainaina oosana oosanáfa qumbíqaidanoo, mandá óosana faqa, káaqaa aináinara rímarina faqa naríara naríara fídiaqaa ímariana faqa naríara naríara rairai qírana faqa faiqí kuqánnarirana faqa narí áfumau narí áfumau irafa faqa nári ueeqée narí ueeqée ímariana faqa mandá óosana óosana faqa

naríara naríara múnuqi míniqi ímariana faqa misá Ánutunara fídiaqaa ímariana faqa kaukaata qímariana faqa nári nifaaqa nimooqírana faqa naríara kai fíraaqóo ufaqí márina faqa maqee maqee mandóosanara randeemariana faqa nári nínaukoo ufa rukíee máriana faqa sía nári andeeqáramau fíranara úriqararanee qímariasa, faqa náriqa qímannimira ufa rukíee máriana faqa sía nári níkaqaafasaara ámuqusirana faqa mi-manda ainainnásusaki fímariasa márídaqa. ³² Ánutufa minakí fímariasara kúqiranaki fímariaa foo qída qífaqa íridaqa káqi minakí fídaqa. Sía minákaifau miqídau firaa manda oosana marasée akaqáusa mi-mandainaináki dadaaqímariasara misára faqa eedóo qímaseeqa asasídaqa.

Aiqámausa Ánutufa nárira ufa ámeemaanai márídaqa.

2 ¹Óo qíní qiqoondi sía anée akaqásusara áaqeeaafoo qínana anée faqa mi-aaqarána máree máríanafa máríananoo. Anée faqa náqimásee Ánutuna árirana eeráirinnaree, Anée akaqásusara miqínana anée faqa mi-manda oosanná kai máree máríananoo anínna qáoo qíra ufa fannoo anínna áruannoo. ²Faiqí ánaasee mi-manda oosanná máree márifanoo Ánutufa kai misára nárira ufa qíannoo. Ánutufa sía áaqaidanoo andeeqáidanoo misá nárira ufa ámeemaanai quqánnisáannoo. ³Qíní qiqoondi anée sía amana akaqásusara qáoo qinnáranoo, anée qáoo qídee qídana aneenná faqa minakí fímaríanafa máríananoo. Anée miqí máríannanara náqimandeenee Ánutuna áriranara eeráirinnaree, sía amana eeráirinnaranoo. ⁴Ínniara Ánutufa aneenná mandáinainakiqari mifínnai ubeekkeefándinnanara reendeenámasee rakísidanoo márídanoo. Ínnée minára Ánutufa reendeénira oosana márarinara ínnée minára fúrufarira oosana fee fée qímaseeqee káqi mi-mandoosannáki márída fee. Ánutufa ínniara reendeénira oosana fannoo sía fúrufarira oosanafau márídanoo. Ínnéeqa mandáinaina minnísee quándaki narínnai ubeekaaqée qímari oosanafau márídanoo ínnée sía fee minára íridaquee. ⁵Ínni náaqooki óoni ititánoo márifaqara foora sía ufa írimariafanoo. Miqíanara Ánutuna andeeqára ufa faqa mandáinaina ákiaqara nárira ufa faqa kooroo ínna fáasaana mi-karí ínniqa mandáinaina fannoo ínniqa nárira ufa fíraaqóo úriqaramáfuannoo. ⁶Mi-faasaanná Ánutufa aiqáma fasiqa ánaasee nári máree mariana akiaqara kai nímiannoo. ⁷⁻⁸Akaqá fasiqa ánaasee ámiqira oosana kai máraqa nídaqa innaarúnai aréenarana faqa innaarúnai núqu uqéerarana faqa náaru náaru máríranara faqa randáidaqa. Miqí máríasaa Ánutufa náaru máríranara nímiannoo. Akaqáusa nári nifaaqara kai rídaqa andeeqáranara futeeqáidaqa áaqaranaki kai fídaqa. Misásaa Ánutufa narí áanoo qirana faqa narí áranazarana faqa nammáriara foora adíannimaqáannoo. ⁹⁻¹⁰Nídafirana faqa aupúranara faqa Ánutufa aiqáma mandóosana máree maríasaa misá nímiannoo. Yuda

máqannaasa naaree nimiséenoo ínnaaqiana ánaamuruqa nímiannoo. Ánutufa miqí kai ínoo aiqáma andeeqara oosana máree maríasa nimooqírana faqa núqu uqéerarana faqa nímuqusaki asooárana faqa nímiannoo. Yuda máqannaasa náaree nimiséé ínnaaqianna ánaamuru máriasa nímiannoo. ¹¹ Miqímasee Ánutufa aiqáma máqannaara amana amana kái nári máree maríana ákiaqara nímiimarifa máridanoo nímiannoo.

¹² Ánutufa narí sándufa Mooseena qímamufanoo mifá quandásee Yuda máqannaasa qímannimisooafaqa misá mi-sandufána qumárasee márusa máridaqa, misá mandóosana máraifanoo Ánutufa Mooseena sándufannai misá qumáree náruannoo. Ánaamuru máriasa Ánutufa Mooseena ámu sanda úfana sía miná ameemaanai máridaqa káqinni máridaqa, misá mandáinaina oosanara minní káqinni márinannai náruannoo. ¹³ Sía Mooseena sándufa náaqoonnai írimariana sía mináu Ánutufa naráfusaa andeeqáranaki faiqí ánaasee quqáidanoofau, mi-sandufána marasée ímariana andeeqásee áuqee márianannai kai Ánutufa narí andeeqáranaki quqánnisáannoo.

¹⁴⁻¹⁵ Misá Yuda máqannaasa Mooseena sándufa máree maríasa máridaqa ánaamuru máriasa Mooseena sándufa síaisa máriasa máridaqa misá nári íriranannai Mooseena sándufara sía írirai káqi mi-maú fídaqa, dóo Ánutuna ufamáu fímariasa máridaqa. Mi-oosanáfa Ánutuna sándufa naunduráki ákara rinoo márifaqara foora kooroo ífaqa miqídaqa. Ánaamuru máriasa Ánutuna ufa sía írimariasas náriqá kai moo óosanara mandá oosanee qímasee moo óosanara ámiqira oosanee qímasee qímariafa mifá kai Ánutuna sándufa óoqai kukéeqasee quqáqoofa naundurákiqari kooroo ídanoo. ¹⁶ Kásooqaqee ánianínna faasaana Ánutufa narí ásauku mundírana Yísunannai faiqí ánaasee aiqáma naunduráki kukéeqarana kooroomáseenoo rainánnimaqaannoo, Qinée Pauroosa Ánutuna ámiqira fasaasufa faiqí ánaasee qímannimiqa nídaqa minára qímannimidaqa.

Yuda máqannaasa Mooseena sándufa afeekaífkidaqa.

¹⁷⁻²⁰ Ínnee Yuda máqannaara qídaqa anée Yuda máqannaa máriananoo anée Mooseena sándufa saqáriki márianafa máriananoo, anée Ánutunara fífaú íridee qímasee firaaqóo ufa qídana aneenná áuqu uqéeree márianafa máriananoo, anée Ánutuna andeeqára aanara írimarianafa máriananoo. Anée Mooseena sándufakinaana ámiqira aanara faqa mandá aanara faqa rainásee írimarianafa máriananoo, anée aneennára nifu dimbárausa aana uqannífiqee marúnausee qímarianafa máriananoo anée aneennára asukunakí máriasa misá qóoma máridee qímarianafa máriananoo, anée aneennára fúrufarirausa írirana nímiimarunausa qímarianafa máriananoo faiquqáindi ámiqira aana uqannífiqee marúnausee qímarianafa

máriananoo. Anée Mooseena sándufa minakíqari aiqáma írirana faqa ánoona ufara faqa qínée írída fee qímarianafa máriananoo.

²¹Dóo qínée aníara qianáura, anée uqannífiqee márianafa máriananoo, nánaree sía aneennára faqa miná máreenee. Anée misára sía úmmuariaqee qímaseenana dóo aneenná úmmuari márianafa máriananoo.

²²Anée misára sía faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari iaqée qídana, anée faqa sía fee úmmuaridane. Óoninnai saqárinnei únna qíra Ánutunara foora miná amana áuqimarianara fídiaqaa ímariananoo fee anée fee mi-unnaqira anutúna amaana máqakina kéeqafida minakínaa ámiqira ainainara fífau ainainee qímaseenane káqi máraidane.

²³Anée aneennára Ánutuna sándufa qumáree marúnausee qídana aneenná áuqu fíraaqóo uqéree marínafa, anéféee Ánutuna ufa rukíaseenane asaurírana ámidane. ²⁴Óoqeenaa tamummaqarausa ákarakina ínniara maaqí qídanoo. Ánaamuru ínni Yuda máqanna mandóosana qáfamasee quándaki Ánutunara mandá ufa qídaqa.

²⁵Ínnee Yuda máqannaasa ínneeqára fáinanduqirausee qídaqa miqíanara Ánutuna faiqi námufee qímariafanoo. Qínée Pauroosa minára maa-ufána qídaqa. Ínnee miqí maríasa Mooseena sándufamau ámiqimandee fídaqa ínni fáinanduqirafa ámiqira ainaina máriannoo, miná ufa rukíaseeqa fífau nipata aukírafa, sía Ánutuna faiqi námu máriafanoo aamína ánaamuara foora márifarano. ²⁶Aamína ánaamuru máriasa sía Yuda máqannaasa fáinanduqimarusa misá nári kai sía írirai Mooseena sándufamau andeeqáramau fímarifano Ánutufa miná qáfamaseenoo Yuda máqannaara foora máriaafoo qíannoo.

²⁷Ánaamuru máriasa sía Yuda máqannaasa fáinanduqimarusa misá andeeqáseeqa Ánutuna ufamáu fífaqa ínnee Yuda máqanna fáinanduqimarusa Mooseena sándufa ínni ufakíqari ákara rirana rukíasaifano ánaamuru aamína máqanna nári andeeqárafa ínni Yuda máqannaasa máriranara mandáinainee qíannoo. ²⁸Yáfee Yuda máqanna uqanna Ánutuna áiku ásauku uqanna márídanoo fee, apatasáa kooroo írafa mífée ánoona márídanoo fee. Ánutuna ufamáu fímariasa mi fee ánoona márídanoo fee. ²⁹Sía apatasáafau ánoona márídanoo naundurá nímuqusakíqari Ánutuna ufamáu fímariasa misá ánoona márídanoo fáinanduqirausara foora márídaqa. Sía Mooseena sándufa írirana írirafa mífáu Ánutuna áiku ásauku kámannimaqaidanoofau. Ánutuna maraquana naundurái saíkisa misá kai Yuda máqanna uqannára foora Ánutuna áiku ásauku márídaqa. Miqífandinna fasiqausa sía faiqí nimooqíranafau máraidau, Ánutuna amooqíranara rídaqa randásee máraidafa.

3 ¹Qínée minára írámmirisee qímannimianaúra Yuda máqannaasa ánaamuru úrinnaaqaraqa márídee káqi fífau fee miqíqa márída fee. Misá fáinanduqirausa misée ánaamuru úrinnaaqaráidee káqi fífau fee miqí qída fee.

²Óo sía fífau miqí qídaqa misá úriqararafa firaafá máridanoo. Dóo qinée óosanarasee maaqí qímasee qímannimianaura, Ánutufa narí ufa Yuda máqannaasasaa quqáqoofanoo márinau. ³Akaqáusa sía narísaa quqáqoonara irisée andeeqáramau fíqa rukíasee káqi rúnnambiqau. Ánutufa misá fúrufarirana qáfamaseenoo qinée faqa misá qíma afeekaikámma nímiafanna ufana qinée faqa misá naanna réeqa rukíaanauree qianáuree.

⁴Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Óo sía uqanna Ánutufa mi-mandoosanná máraannoo ánoona ufa kai qímarifa máridanoo. Faiqí ánaasee únnufa kai qímariasa kai máriafanoo sía Ánutufa miqíannoo andeeqásee ánoona kai qíannoo. Óoqeenaa ákara Ánutunara maaqí qinóo máridanoo.

Aní óokinaa ufara aiqámausa ánoona ufa fée qifáranoo. Misá aní ufara amanamándeé írifanoo ánoonaikammíannoo.

Dafidina ákarakinaa ufa Ánutunara miqímminoo máridanoo.

⁵Misá faiqí faiqí únna qímasee maaqí qímasee Ánutuna andeeqáranara qídaqa. Maasá faiqí faiqí qiqá áaqarafa quándaki Ánutuna andeeqárana mara máree kooroméeqeenoo uqéerainaqá maasá qeeqá áaqaranara ámiqira ainainee qianáuree. Miqóoqari maasá maaqí qianáura mandáinaina ákiaqara maasá Ánutufa dárinaqa maasá maaqí qianáura Ánutufa áaqaidanoo dáridanoo fee qianáura. ⁶Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Óo sía uqanna Ánutufa áaqaidanoo. Ánutufa sía uqanna áaqaidanoo, narí andeeqárafa márinarara maasá andeeqáqísáannoo miná andeeqárafa sía márinanooofau sía amana maasá aiqáma máqannaasa ufa iriseenoo andeeqaisáiqini.

⁷Misá faiqí faiqí únna qímasee maaqí qímasee Ánutuna ánoona ufara qídaqa, maasá qiqá únna ufa fannoo Ánutuna ánoona ufa kooromáfi uqéerainanoo qiqá únna ufa ámiqirafa máridanoo nánaree Ánutufa qiqá únna ufa ákiaqara qiqá dárúannoo fee. ⁸Qinée mi-manda ufánara eedóo qíanaqau maaqí qiaqíni, Dóo ániaqa maasá mandá márirana uqéeraseeqa minánnai ámiqira márirana kambíqasaanee qiaqa. Mi-manda ufána uqéereemaria fasiqausa Ánutufa misá mara máreenoo nári náriranaki quqáannoo. Sía áaqaidanoo miqídanoo, andeeqáidanoo miqídanoo. Mi-aqara ufána qímariasa qiní Pauroosara faqa únna qímasee Pauroofa maasára mandá márirana uqéerasee minánnai ámiqira márirana kambíqaanifeera qímasee minánnai qiní díqidaqa áaqee maríafanoo.

Aiqámausa nári mandáinaina ámeemaanai márídaqa.

⁹Dóo qinée kafáa Pauroosa minára maaqí qímasee iráidaqa, Ánutufa maasá Yuda máqannaasee, ánaamuru máriasee, úriqaraida fee qídanoo amana amana kái fee márídee qídanoo. Qinée Pauroosa óo sía moo úriqarara fee qídanoo dóo qinée fáasai qímannimiqa sía moó fannoo

úriqararafa máriaafoo qídaqa ánaamuru faqa maasá Yuda máqannaasa faqa nári mandáinaina ámeemaanai uréeqafa máriaafoo qídaqa.

10-11 Óoqeenáa tamummaqara fasiqausa ákara minára maaqí qínoo márídanoo.

Aiqáma maa-maqa maaqánaki máriasakiqari moodáa fasiqa sía uqanna andeeqárafa márídanoo, aiqámausa miqírausa kai márídaqa. Misákiqari sía moodáa fasiqa Ánutuna aanára randáidanoo.

12 Aiqaama fasiqa ánaasee uqanna Ánutuna áfusaaqari quándaki káqi rúnnaamma ubeekámásee áaqaranaki fímariafanoo. Sía moodáa fannoo ámiqira óosana márídaqa sía uqanna.

13 Misá nóo áamara faiqí mádikara foora óo raqánoo márifaqa faiqí kurídidaqa. Misá ufa fannoo sakáni ukaqá nímiranara foora ínoo márídanoo faiqí kuqánnaruaqaa úfa kai qímariasa.

14 Misá nóokiari sukúfa kai qídaqa níquraree maríasa.

15 Misá dauní faiqí kuqánnarirana aupúrarana nímimariasa.

16 Miqí maríasa fímariaqoo kai fáaqa fuísee qírana faqa aiqáma ainaina kuridi káaridiqa túri taariqa fídaqa.

17-18 Misá sía asooára aana qáfeeqa sía Ánutunara náaquqaranara írimariasa márídaqa.

Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa akara Yuda máqannaara faqa ánaamuru máriasara faqa amana amana kai miqí maríasee qímaqoofa márídanoo.

19 Mooseena sándufakina miná ámeemaanai máriasara qídanoo qímarifaqa maasá minára íridaqa. Faiqí ánaasee aiqáma maa-maqannáasa náriara andeeqáausee qímaria úfana óosana óosanauqa aruséeqa aiqámausa maréeqee Ánutuna náríra ufa ámeemaanai quqáaqeera Mooseena sándufa ani márídanoo. 20 Sía faiqí ánaasee moó fannoo Mooseena sándufannái andeeqára fasiqaikámambi Ánutuna áfusaa máriannoo. Sía minárau Mooseena sándufa ani márídanoofau. Faiqí ánaasee maasá áaqee marúnausee qiaqéera Mooseena sándufa ani márídanoo.

Ánutuna áfusaa andeeqásee márirafa kooroo inóo márídanoo.

21 Dóo maqee kámuqoo Ánutuna áfusaa andeeqáfi márira oosana dóo kooroo inóo márídanoo. Sía Mooseena sándufarau qídau, áaduma moo úfara qídaqa. Mooseena sándufa faqa tamummáqarause ufa faqa dóo minára kooroomásee maaqímminoo márídanoo. 22-23 Faiqí ánaasee narí Ánutuna ásauku mundírana saqárikiranannai Ánutufa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo. Aiqaamausa ásauku mundírana Yísuna ufa irisée minásaa rusímariasa miqí qímariasa aiqáma maqannaasa

Ánutufa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo sía rainá rainiannoo. ²⁴ Aiqáma maqannaa fasiqa ánaasee áaqoonara Ánutuna innaarúna asumu máriranasaaqari níanai máriafanoo minára Ánutufa narí áfaariranakiqari káqi nímira ainaina narí ásauku mundírana Yísunannai misá maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqánniséenoo nári mandáinainakinaana idukúnnisanau.

²⁵ Ánutufa Yísunannai faiqí ánaasee mandáinaina ákiaqara minínnisaaninafa kambíqaaniffee qímasee Yísuna aqíqámasee nímufaqa aunírira saqarisaa áriqau. Mi-fasiqa anaaseesá náriqa Ánutuna andeeqáranaki sía amanaikíqa Yísuna saqárikidaqa. Minakí kéeqaranannai Ánutufa misá mandáinaina taikánnisaidanoo. Ánutufa narí andeeqára oosana kooroo íanifeera qímaseenoo narí ásauku mundírana aunírira saqarisaa quqáseenoo minánnai faiqí ánaasee mandáinaina ákiaqara narí máranau. Óoqai máru aukuaana Ánutufa faiqí ánaasee sía mandáinainara nárímarinau kísaaqasaa kásóoinoo márída nífau ee marína. ²⁶ Maqee mári aukuaana dauní ufa qímasee andeeqánnisaidanoo narí andeeqárana kooroo íanifeera faiqí ánaasee maréeqee narí áfusaa innaarúna andeeqáranaki quqáidanoo. Ánutufa Yísuna maréeqeenoo aunírira saqarisaa aruséenoo minánnai maasá mandáinaina taikáqisanau. Miqíranannai Ánutufa qaara ainaina kooroo ídanoo, narí andeeqárana faqa Yísuna ufasáa írirana rusísee mi-maú fímariasa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisarana faqa kooroo ídanoo.

²⁷ Yuda máqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa náriara andeeqárausa márídee qímasee nári nipatara nimooqída márídaqa. Sía sándufa miqínoo márídanoo Ánutuna ufasáa írirana mundínoo márifa narí miná mandaaqée marínafa mifá kai andeeqárafa márídanoo. Mifá kai Ánutuna innaarúna andeeqáranaki quqáqísaidanoo. ²⁸ Minára maasá maaqí qídaqa Yísuna saqárikiranannai kai Ánutuna innaarúna andeeqáranaki kéeqafi máriannoo, sía Mooseena sándufamau fínnanannai innaarúna andeeqáranaki kéeqefaranoo. ²⁹ Ánutufa Yuda máqannaasa Ánutufa kai fee márídanoo, ánaamuru máriasa Ánutufa faqa márídanoo fee. Dóo Yuda máqannaasa faqa ánaamuru aiqámausa faqa Ánutufa márídanoo.

³⁰ Ánutufa moodáa márídanoo, moodáamau fímarifa márídanoo. Yuda máqannaasa Yísuna saqárikiranannai Ánutufa maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisáannoo ánaamuru faqa narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisáannoo anaamuru máriasa faqa miqí kai másee Yísuna saqárikinnanannai narí andeeqáranaki quqáannoo. ³¹ Míqunannai maasá Yísuna saqárikidaqa sía minánnai Mooseena sándufa maréeqee áqidaqa, sía miqídaqa maasá minánnai Mooseena sándufa uqéeraidaqa mi-maú fídaqa, minára mi-sandufána ánoona paqúridaqa.

Abarahaamafa Ánutunasaa narí írirana rusínau.

4 ¹⁻³Ínnee Roomma máqannaasaki Yuda máqannaa akaqáusa márídaqa. Maasá Yuda máqannaa qikeekú qikaakú Abarahaamafa náqaafeeinau. Mifá andeeqára máriranannai fee Ánutuna áfusaa andeeqárafa márídanooféeinau. Sía minánnaifau miqínau Abarahaamafa miqínoo márídanoofau Ánutuna áfusaa narí andeeqáranara asasini. Sía amana narí ásasírafa márínau, Mooseena ákarakinaa ufa minára maaqí qínoo márídanoo.

Ánutufa Abarahaamánara qinau anée moómoosa níkausaikina márinnaranoo.

Miqí qunára Abarahaamafa iriséenoó óo kúqaa kambíqaannoo fee qímasee narí írirana Ánutuna mi-ufánasaa rusíseenoó afaaqa quqásee kísaaqasaa rakísi márínau. Ánutufa miná qáfamaseenoó Abarahaamanara óo Abarahaamafa qíní ufasáa aní írirana rusímarianafa máríananoó andeeqárafa máríananoó fee qinau, minára Abarahaamafa sía narí andeeqáranara narásasírafa márínau.

⁴⁻⁵Faiqí moó fannoo moo fásiqa aináinamá isáinanoo aináina ákoofa miná feefaurú ámiannoo. Áminanoó sía káqi fífaú qímiifoo qíannoo, narí miná aináina kadáapirina ákiaqara áminoo. Faiqí moó fannoo sía narí kadáapirinasaa andeeqáranara máraidanoó káqi narí írirana Ánutuna ufasáa mundímarina Ánutufa miqí marí fasiqana káqi maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo. Ánutufa faiqí faiqí áaqee maríasara andeeqárausee qímarifa márídanoó faiqí ánaaseeuqa sía náriqa kadáapirifa, káqi mi-ufánasaa nári írirana rusísainna fasiqa anaaseesa Ánutufa narí andeeqáranaki mara quqánnisáannoo. ⁶Ánutufa áaqee marú fasiqa anaaseesa sía nárínau, misára andeeqára fasiqa anaaseera foora káqi maréeqee narí andeeqáranaki quqánau. Dafidifa minára maaqí qímasee ákara rinau.

⁷Ánutufa mandáinaina ákiaqara minínnisoo fasiqa anaaseesá firaqóo asasídaqa. Nári mandáinaina Ánutufa rafáaqafusoonara asasídaqa.

⁸Ánutufa nári mandáinaina ákiaqara sía irisée náruannoo, miná ákiaqara aunúsee sía kafáa minára ufa qíannoo. Miqíra fasiqa anaaseeuqa minára irisée asasídaqa. Dóo Dafidifa miqímmasee ákara rinau.

⁹Dafidifa mi-asasiráusara Yuda máqannaasará kai fee fée qinau. Sía miqínoo márídanoó. Ánaamuru máriasa faqa asasifándia foo qinau. Qínée Pauroosa fáasai Mooseena ákarakinaana Abarahaamanara qúnafa maaqímmينوó márídanoó. Abarahaamafa Ánutuna ufa irisée narí írirana minásaa rusísoonara Ánutufa minára kai irisée miná maréeqeenoo narí ándeeqáranaki quqánau. ¹⁰⁻¹¹Yáiree fee Ánutufa narí andeeqaranaki

quqánoo fee inau. Abarahaamana fáinanduqu sooqóo fee miqínau sía fáinanduquaqoo fee miqínau. Sía fáinanduqíra qoo mi-fasannái maréeqee quqánau. Abarahaamáfa Ánutuna ufasáa narí írirana rusísoonara Ánutufa maréeqeenoo narí andeeqáranaki quqáseenoo miná kooroo íanifeera Abarahaamanara fáinanduquannee qufanoo miqínau. Miqí kai ínoo Abarahaamafa aiqáma Ánutuna ufasáa írirana rusíranannai Ánutuna andeeqáranaki kéeqee marúsa níkoofaikinoo márínau. Miqí kai ínoo sía fáinanduqírausa nári írirana Ánutuna ufasáa rusísoosa Abarahaamáfa misá níkoofaikinai.

¹² Sía fáinanduqírausa faqa fáinanduqírausa faqa níkoofaikinoo márínau. Fáinanduqírausa Yuda máqannaasa sía minára irisée Ánutuna andeeqáranaki kéeqaidaqa, misá nári níkeekú nikaakú Abarahaamafa máriundée kai íqa sía nári fáinanduqíranara iriséeqa nári írirana Ánutuna ufasáa rusísoosa Ánutuna andeeqáranaki kéeqeefaranoo. Abarahaamafa sía fáinanduqíraqoo narí írirana Ánutuna ufasáa rusínau. Maqee fáinanduqírafa mifá máriundéemmiaqa.

**Abarahaamafa narí írirana Ánutuna sáa
rusísoonara qíma afeekaíkirana máránau.**

¹³ Ánutufa maa-maqa maaqánara Abarahaamafa narí áiku ásauku sáimbaqa maqa máaqa fee qínoo qímafeekaíkinai. Sía Abarahaamafa Ánutuna sándufamau andeeqásee finoofau miná akiaqara maqa máaqa qíma afeekaíkirana máranoofáuinai. Mifá Ánutufa ufasáa narí írirana rusísoonara minára kai Ánutufa miná maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqáseenoo maqára qímafeekaíkinai. ¹⁴ Ánutufa narí nímbianinna ainaina Kannaana máqa maaqa faqa asumu márírana faqa narí sándufamau kadáapírumasee fímaríasa kai nímbianoofau faiqí nári írirafa miná ufasáa mundírafa fífau kámambuannoo Ánutuna ufa qíma afeekaíkira ufa faqa fífau márídanoo sía dadaaqiannoo. ¹⁵ Sándufa fannoo Ánutuna áranaqarana maréeqeenoo faiqísaa quqáidanoo. Sándufa márinnagoo kai sándufa rukíarafa máríannoo. Sándufa sía márinnagoo miná rukíarafa faqa sía miqóo máríannoo.

¹⁶ Qínée Pauroosa Abarahaamanara kafáa qídaqa. Ánutufa nímbianinna ainainara Kannaana máqa maaqa faqa asumu márírana faqa qíma afeekaíkirafa Abarahaamafa Ánutuna ufasáa írirana rusísoona minásaa mundínoo márídanoo. Miqínara Ánutufa nímbianinna ainaina maa-maqána faqa asuma márífandínnana faqa Abarahaamana narí áiku ásauku faqa misásaa óonu aruakínausa faqa káqi nímbira ainainara foora máríannoo. Sía Ánutuna ufaki kadáapírumasee fímaríasaíndí kai mi-ainaináusa márífaranoo Abarahaamána aanna rée maríasa, Ánutuna ufasáa káqi írirana rusímaríasa misáíndí faqa mi-ainaináusa máríannoo. Maasá Ánutuna ufasáa rusímaríasa níkoofa Abarahaamafa márídanoo. Maasá miná aanna rée maríasa kai miná áiku ásauku márídaqa.

¹⁷Ánutuna óoqeenaa ákara minára faqa maaqí qinoo márídanoo.
Qinée aní Abarahaamana maréeqeeqa moómoo máqannaasa
níkoofaikíaneera quqéeqa.

Dóo maasá mi-ufána iriséeqa maaqímmidaqa, Abarahaamafa narí
írirana rusísoo Ánutufa narí qímafeekaíkunara ánoonee qídanoo. Mi-
Anutúfa kúqirausakinaana maréeqee káqi máríranaki quqée marífa
máridanoo miná úfa fannoo qufanoo sía máru ainaináfa kambíqanau.
¹⁸Abarahaamafa náuraiqi kúqiara foora ínoo márufanoo Ánutufa
moómoo maqannaa níkoofaikíaneera qímamufanoo Abarahaamafa
miná ufasáa írirana rusíseenoo sía asasíaqaa íraqoo asasammáseenoo
áfeesinau.

Minára mifá kúqaa moómoo maqannaa níkoofaikamámbinau.
Óoqeenaa ákara minára maaqímminoo márídanoo.

Anísaa aniaruakínausa moómoo márifaranoo.

¹⁹Ánutufa mi-ufána Abarahaamana qímamu aukuana kúqirana
adeedí rámassee wan handeeréeta aukuana adeedí rámassee márínoo narí
ánaaqa Saraqana faqa faiqi máqara áukuana óoqai uqanna taikáfufanoo
márunara ámiqimasee iriséenoo, Ánutufa faiqi ánaaqiara qímamunara
iriséenoo sía Ánutuna ufa afaimmá quqánau, káqi miná írirafa miná
ufasáa írirana rusísee kúqaa kambíqaannoo fee qímaseenoo márínanau.
²⁰Abarahaamafa narí Ánutunasaa narí írirana rusíqoofa sía quqásee
finau, sía mifá Ánutuna ufara qaara aundura írinau. Abarahaamafa narí
írirana Ánutunasaa rusísoofanoo quándakinoo Abarahaamana afeeka
ámufanoo faiqi kambíqaaninnanara Ánutunara asasinau. ²¹⁻²²Ánutufa
qímamu úfanara Abarahaamafa afeekaikámandeenoo Ánutunara
kúqaa afeeka márídanoo qímiannoo fee qímasee asasinau. Ánutufa
Abarahaamana mi-írirána qáfamaseenoo dóo minára Abarahaamana
maréeqeenoo andeeqára fasiqa fee qinau, Abarahaamafa narí írirana
Ánutunasaa rusísoonara minára andeeqárafée qinau.

²³⁻²⁴Andeeqára fee qu úfafa sía Abarahaamanara kaifau miqí qímasee
ákara rinau, maasára faqa ákara rinau. Maasá Karaambáiqá Yísufa
kúqíranakinaana uqéeroonasaa írirana rusímarinau maasára faqa ákara
rinau. Maasá Ánutufa maréeqeenoo andeeqára fasiqa ánaasee kíaninausa
maasárammákara rinau. ²⁵Ánutufa Yísuna maréeqeenoo maasá áaqee
marúnnanara faiqí nísaukuki nimisoofaqa kúqaríqau. Maasá Ánutuna
áfusaa andeeqárausa máriaqee qímasee kúqíranakinaana Yísuna
uqéeranau.

Ánutuna áfusaa andeeqáranaki márirafa.

5 ¹Maasá qeeqá írirana Ánutunasaa rusíseeqa máríanara dóo maqee
sía Ánutuna áranaqaranaki áanóo iranaki márídaqa Ánutufa narí
andeeqáranaki quqáqisóofaqa minára dóo maqee miná asooáranaki

ámiqiranaki márídaqa. Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáíqa Yísufa minánnai kai mi-asooáranaki márídaqa. ²Yísufa maasára kúqiranannai faqa maasá qeeqá Yísuna ufasáa írirana rusísaunнанnannai faqa Yísufa maasá maréeqee Ánutuna káqi áfaariranaki quqásaiífaqa maasá maqee minakí kikíqíqa márídaqa. Minakí márídaqa, kásooqaaqee innaarúnai aréénarana náida qímiannoo minára íridaqa asasídaqa áfeesídaqa susúidaqa.

³Sía minára kai asasídaqa maqee márianaki ummaara oosana oosanakina márídaqa minakí faqa asasídaqa. Mandáinaina ummaara dárinaqa mi-ummaaráfa sía ámiqimasee dárúannoo minásaaqari afeeka marasée sía dauní Ánutuna ufamáu fírarana kudoosaápaanura. ⁴Maasá óosana óosana ummaarakina sía umooqukída káqi fímaríñanoo Ánutufa miná qíqafamaseenoo eedóo qíannoo. Miná eedóo qíra ufa fannoo quándaki maasá qifeeqárainana maasá Ánutuna narí aréénarana qímianínnanara asasamásee áfeesídaqa márídaqa. ⁵Mi-asasírána áfeesirafa sía qisaurírana qímiannoo Ánutufa narí náaquqara maraquna káqi qímimarífa márídanoo. Ánutufa narí náaquqara maraqunannái maasá naunduráki nammáriara foora narí áidirana maasá naunduráki adíaqimaqeenoo narí aréénarana náida qímiannoo.

⁶Óoqai maasá Ánutuna andeeqáranara sía amanaikíqa óorudupíqa máriafananoo Ánutuna andeeqára áukuanasaa Yísufa maasá mandóosana máree máriafanausara maasára kuqunnímaqanau. ⁷Faiqí moó fannoo sía moo fásiqara qimudáoo qímasee miná ámaaqqa maqasée fífau kúquannoo, ábee sía fee faiqí moó fannoo moo fásiqara ámiqira fasiqara qimudáoo qímasee miná ámaaqqa maqasée kúquannoo fee. ⁸Yísufa sía maasára ámiqirausee qímaseenoo maasá qímaaqqa maqaséenoo kúqinau. Maasá qeeqá mandáinainaki káqi máriafananoo ásauku mundírafa maasára kuqunnímaqanau. Míqunannai Ánutufa narí káaqqa maasára ámuqísirana áidirana kooroomáseenoo maasá uqaqífíqanau. ⁹Ásauku mundírafa maasá mandáinaina naríara máreenoo kúqinoo narí fidíka téeqinoo maasá mandáinaina ákiaqara taikóonannoo Ánutufa minánnai maasá daundurákinaana maréeqee narí andeeqáranaki innaarúna mara quqáqísánau. Ánutufa miná kúqiranara irisée taikára fáasaana narí áranaqaranakinaana kúqaa uqanna asumu maréeqeenoo quqáqísáannoo.

¹⁰Maasá Ánutuna namuqáa márufanoo mífá narí ámaaku maasá mandáinaina árirana mároonara iriséenoo miná kúqiranannai áqoondi kámma quqáqísáífaqa márídaqa. Ásauku mundírafa kúqunannai Ánutuna áqoondi kámambi márídaqa kafáa Yísuna káqi máriranannai mífá taikára aukuaana Ánutuna áranaqaranakinaana kúqaa uqanna maasá miná áqoondíuqa maréeqee ásumu máriranaki quqáqísáannoo. ¹¹Sía miná kai, Ánutufa maasá áqoondi kámma qímaqoonara irisée Ánutunara dúfi dúfi qídaqa asasídaqa. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáíqa minánnai maasá Ánutuna áqoondi kíqa asasídaqa.

Adamanasáaqaraafa kúqirafa Yísunasaaqaraafa findifirafa.

¹² Óoqai indaarú moodáa fasiqasáaqaraafa Adamanasáaqaraafa maa-maqa maaqánaki áaqarafa áninau. Dóo mi-aaqarána ákiaqara kúqirafa moodáa kari ani márínau. Moodáa fasiqa Adamanasáaqari aiqáma maa-maqána afaaqasása mária fasiqa anaaseesa mifá áaqoona ákiaqara misásaa faqa kúqirafa rafáaqa fínnoo márufa márídanoo. ¹³ Aiqámausa áaqoonara rafáaqafínoo márídanoo Mooseena sándufa sía ani márúkamuqoo áaqarafa dóo ani márufa márídanoo. Mi-aukuanná mi-fasannái sándufa ákara rirana sía márúnara Ánutufa sía misá rukíaranara írinau. ¹⁴ Indaarúqaa fasiqa Adamana sáaqari mi-kamusaqá kúqirafa ániufanoo míni Mooseena raqúraminai. Mi-kamusaqá misá áaqarana Ánutufa sía írinai, kúqirafa káqi kai aiqáma máqannaa káqi kai rafáaqafunnimaqanoo márínai. Sía aiqámausa Adamana aanna rámassee Ánutuna óokinaa ufa rukíaqau. Náriki moo áaqarafa káqi márúnara kúqirafa káqi kai rafáaqafunnimaqanoo márínai. Adamafa kásooqaqee kambíqaanina fasiqana Yísuna kíkiqisirafa márínai.

¹⁵ Miqandá sía amana amana kái márídaqa Ánutuna káqi nímira ainaina Yísufa sía Adamana áaqarafara foora márídanoo, mifá áaduma márídanoo. Dínni kúqaa faiqí moómoosa mi-moodaa fasiqána Adamana áaqaranaki kúqiqu. Miná dínni Ánutuna káqi áfaarirafa Adamana áaqarana úraaqáranoo márídanoo. Ánutuna káqi nímira náaru márirafa moómoosa nímufa moodáa fasiqannai áfaaramandee náaru márirana nímufa mifá faqa Adamana áaqarana úraaqárarafa márídanoo. Mi-moodaa fasiqáfa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa márídanoo.

¹⁶ Ánutufa áfaaramandee náaru márirana nímianinnafa moodáa fasiqa Adamana miná áaqarana úraaqáranoo márídanoo. Mi-ooreeqarána faqa mi-uriqaráfa faqa miqandá rainárafa maaqímminoo márídanoo, dínni mi-moodaa fasiqána narí moodáa kari áaqamásoona akiaqara Ánutufa nímaarusira ufa quqáqoofa márídanoo miná dínni faiqí ánaasee moómoosaki áaqarafa kambíqafi marufanoo Ánutufa sía minára nárinai, káqi narí áfaarinoo nímínoo qinai, dóo andeeqárausa máriafanoo nímaarusira ufa dóo taikéenoo fee qinai. ¹⁷ Qínée kúqaa ánoona ufa qímannimiana. Kúqaa moodáa fasiqa faiqi Adamana miná áaqarana ákiaqara kúqirafa kambíqeenoo aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa kúqirafa óosana araséenoo mandá rakisira rakísinnimaqaidanoo márifa márídanoo. Mi-ufána dínni kúqaa moodáa fasiqasáaqaraa aináinirafa ásauku mundírafa Yísufa miná aináinirafa Adamana úraaqáranoo márídanoo. Faiqí ánaasee Ánutuna rairaafra áfaarirana faqa miná káqi nímira andeeqáranaa faqa máree maríasa misá Yísufa ásauku mundíranannai sía Adamana kúqiranaki márifaranoo innaarúnai káqi máriranaki afeekaíkirausa márifaranoo.

¹⁸Dínni moodáa fasiqa Adamana óosana maaqímminoo máridanoo, mi-moodaa fasiqána áaqaranasaa faiqí ánaasee aiqámausa kúqira ufa ámeemaanai máridaqa. Miná dínni miqí kai másee moo fásiqa Yísuna moodáa kari andeeqáina akiaqara kúqira ufakinaana idukúeeqeenoo káqi máriranaki quqáidanoo. ¹⁹Dínni moodáa fasiqa ufa rukíarana ákiaqara faiqí ánaasee moómoo áaqaranaki áqufiqau. Miná dínni miqí kai másee moodáa fasiqa Yísufa Ánutuna ufamáu fírana ákiaqara moómoo fasiqa ánaasee Ánutuna andeeqárausaikiqa márifaranoo. Minára qinée Pauroosa qíqa, (Yísufa óoqeenaa Adamana kíkiqusirafa márinau foo qídaqa.)

(Mooseefa sía kambíqoo kamuqoo miná sándufa sía márufanoo faiqí ánaasee nári mandáinainara mána mána ímariqau.)

²⁰Ánutufa narí sándufa nímaarusira ufa Mooseenasáa nímufaqa nári mandáinainara írufanoo firaanáikinau, miqínoo firaanáikianífeera Ánutufa áminau. Faiqí ánaasee mandáinaina firaqóo óoru fímarufanoo Ánutuna áfaarirafa miná áakaarinni óoraaqareenoo óoriqaranoo márinau. ²¹Dínni áaqarafa kúqiranannai aiqáma maasá rafáaqa fídanoo miná dínni miqí kai másee Ánutuna áfaarirafa Yísuna andeeqáranannai maasá rakísíqímaqaidanoo qífiqeeqeenoo innaarúna asumu máriranaki quqáqísáidanoo. Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáiqqa Yísunannai qífiqeeqee quqáidanoo.

Mandáinainakiqari kúqiara foorámmidaqa.

6 ¹Ánutufa narí áfaarirana maasá qímunara minára náqi fee qianáuree. Maasá maaqí qímasee áaqamasee qianáuree, maasá mandáinaina áaqaranaki káqi máriananoo Ánutufa miná minnísaina áfaarirafa firaanáikee íannoo fee qianáuree. ²Óo sía uqanna maasá miqí qianáura Yísufa aunírira saqarisaa kúqinau, maasá miná faqa kúqiira foora íqa márunnanara maqee mária mandáinainakiqari kúqiira foora íqa máridaqa. Náqimásee maqee mári mandainainaki fuanáuree dóo kúqiara foora íqa máridaqa.

³Ínee maa-ainainnára ámiqimasee íridee sía fee íridee. Maasá Ásauku mundírana Yísuna áuqusaa nammári máraafannaqoo maasá Yísuna sáimbaqa narí kúqiranaki kéeqeeqa nammári miná kíkiqua ususéeqa máreeqa. ⁴⁻⁵Maasá nammári máraafannanannai maasá Yísuna namufaqa qíkundeera foora íqa narí kúqirana náida qímidanoora foora qínoo, miná ákoofa narí káaqa aréenara afeekannái narí ásauku mundírana kúqiranakinaana mara findifuna, maasá miqí kai másee maasá fúka máriranaki máriaqeera qínoo maasá kúqiranakiqariara foora findifumáqisanau. Maasá Yísuna faqa kúqiqa moodáanaki kámmidaqa miqíkaimasee miná faqa fíndi fíqa miná moodáa káqi máriranaki márianaura. ⁶Maasá maa-ainainná íridaqa, maasá mandá márira nírana ámeemaanai máridaqa. Dóo maasá minakíqari idukúanifeera

Ánutufa maasá maréeqeenoo ásauku mundírana faqa aunírira saqarisaa kuqánnarinau. Maasá sía kaifáa óoqeenáa márirana máraqa nuaqéerau miqínau. ⁷Miqínoo márifaqa maasá minára maaqí qídaqa, faiqí moó fannoo kúqinanoo miná mandá márirana nírana miná afaaqasáaqaraafa idukúannoo sía kafáa amana minakí núannoo. Maasá Yísunasaimbaqa kúquafannanara miqí qídaqa. ⁸Maasá Yísuna faqa kúqiranaki kéeqaafanausee qídaqa maasá miná faqa fíndifi máriraree qídaqa.

⁹Maasá ásauku mundíranara dóo kúqiranakiqari fíndifino sía kafáa kúquannoo míqunara kúqirana afeeka sía kaifáa rafáaqafuannoo fee qídaqa. ¹⁰Miná kúqirafa mandáinaina ákiaqara árirafa moodáa kari kúqunara sía kaifáa maa-maqánasaaqaraa mandáinaina fannoo miná rafáaqafuannoo. Dóo maasá mandáinaina miná rafaaqafirana faqa, kúqirana faqa dóo taikéenoo. Dóo maqee fíndififa miná márirafa Ánutuna faqa máridanoo. ¹¹Ínnée mi-írirána marasée maaqímandee íriaqa. Maasá mandáinainaki máridaqa kuqufíqa dóo sía minakí máridaqa maasá faqa kúqirausa máridaqa dóo maqee ásauku mundírana Yísuna faqa kúqiranakiqari fíndi fíqa miná faqa Ánutuna káqi máriranaki máridaqa qídaqa.

¹²Minára maqee mandá márirana nírana fannoo sía maasá qifaaqa rakísiquimaqaannoo, qáoo qiaqa. Sía maasá faiqí faiqi mandá nídiranamau fuaqa. ¹³Mandá óosana moó ínni qumárainaga sía ínniqa nífaaga minakína eedóo qímasee quqáaga. Sía miqíaga maaqíaga, ínnée kúqiranakiqari fíndifi maríasara foora aqáma nifaaqa eedóo qímasee Ánutuna áramandunnai rúmafifanoo miná ínni nifaaqa maréeqeenoo narí andeeqára saikáki quqáanifeera miná áramandunnai ínneeqa nifaaqa quqáaga. ¹⁴Maqee ínnée sía Mooseena sándufa nímaarusira ufa ámeemaanai máriafanoo ínnée Ánutuna áfaarirana ámeemaanai máriafanoo minára mandáinaina fannoo sía ínni rafáaga fúannoo.

Andeeqára oosanaki rumbáqa máridaqa.

¹⁵Maasá sía Mooseena sándufa nímaarusira ufa ámeemaanai máridaqa Ánutuna mandáinaina minnísara áfaarirana ámeemaanai máridaqa qiqá mandá óosanaki káqi qifaaqa quqásee máraanauree. Óo sía uqanna. ¹⁶Ínnée maanára íridaqa maasá Yuda máqannaa óoqeenaa óosana írimariafanoo, maasá akaqáusa karafúsara foora moo fásiqa qeeqá qifaaqa amisée miná aináina áuqamaisaídaqa. Yáfasiqanee aináina májsánauree, mi-fasiqána qeeqá qifaaqa miná áramandunnai quqásaananoo mifá qiní rakísi qimaqainaga miná ufara eedóo kai qianáura. Qínée mandá oosanara faqa Ánutuna ufa íriranara faqa miqandára qídaqa. Ínneeqa nifaaqa mara máree mandá oosana ámeemaanai quqásaifanoo ínni maréeqeenoo kúqiranaki quqánnisáannoo, miqóoqari miná dínni Ánutunai ubeekámafi minúfara eedóo qímasaifanoo mifá narí ándeeqáranaki quqánnisáannoo.

17-18 Óo Ánutunara dúfi dúfi qiaqa. Ínnee óoqai mandáinaina ufa ámeemaanai márusa máriafanoo maqee ínnee ínneeqa aiqámausa naunduránnai qinée Pauroosa qímannimuna naamúaqira anoona ufa ámeemaanai máriafanoo minára ínnee mandá rumbáranaki márufanoo. Ánutufa idukúnnisoofaqa miná andeeqára rumbáranaki fuafanoo. 19 Ínneeqa faiqí faiqí sía afeeka írirana faqaasa máriasa máriafaqa qinée Pauroosa káqi maa-ufána ínneeqa írimariana amana kái qímannimianaqa íriaqeera qímannimidaqa. Óoqai ínnee ínneeqa nifaaqa faiqí faqa ánaasee faqa naríara naríara fanandírana faqa óosana óosana mandainaina faqa moó faqa moó faqa áaku aakummáfifaqa máriafanoo miná áramandunnai kai ínneeqa nifaaqa quqásaafanoo dóo maqee miqí kai íqa ínneeqa nifaaqa aiqáma andeeqára oosanamau fímariana áramandunnai quqásee máqeidaqa náaquqara andeeqara máríranaki máriaqeera.

20 Óoqai ínnee mandá oosana rumbáranaki márídaqa sía andeeqára ummaara ámeemaanai máríqau sía minára írimariafanoo. 21 Mi-manda ummaráfa óoqai máríunara maqee nisaurí maríafanoo. Ínnee mi-mandainaináki márídaqa minakíqari nánee moo ámiqira ainaina máreeusee. Maqee minára iriséeqa óoqai máraafannainainara nisaurírainaina máraqiafanoo qídaqa. Mi-manda oosanamaú fífiúfa kúqiranai kai ubeekée marínau. 22 Dóo maqee ínnee mandáinainakíqari idukíqa máriafanoo Ánutuna rumbáranaki kéeqafi máriafanoo. Dóo ínnee miqíunara ínni márírafa aiqáma dóo mináindi kákai máfi máríinaqa taikára aukuaana innaarúnai márírana ínni nímiannoo. 23 Dínni mandá óosana fannoo narí aináinímariasa náarama quqáseenoo narí aináinirana ákiaqara feefaurú nímídanoo mi-feefaurúfa kúqirafa kai márídanoo. Kafáa miná dínni Ánutuna káqi nímira ainaina innaarúnai náaru márírafa sía aináinirana akiaqara márídanoo, miná ásauku mundírafa maasá karaambáiq Yísufa miná faqa moodáanaki kíqa márídaqa miná namufaqa innaarúnai náaru márírana káqi nímírafa máríannoo.

Mandóosanakíqari maqee Yísuna fíndifíranaki márídaqa.

7 1 Óo qíní qíkaqaafasaa Roomma máqannaa máriasa qinée Pauroosa maqee ufa qímannimirara ínnee ámiqimasee írimaru úfana qímanniana. Faiqí ánaasee sándufa faqa Mooseena sándufa faqa faiqí ánaasee kúqíqa mi-sandufána sía írifaranoo. Káqi máru kamuqoo misá miná irisée miná ámeemaanai márídaqa. 2 Nimundára fasiqa anaaseera foora sánda ufa ámeemaanai márídaqa. Mi-anaaseená afaaqi káqi márínanoo mi-anaaseefá narí afaaqindíri sánda ufa ámeemaanai márídanoo narí afaaqísáa atooqánnoo máríannoo, afaaqi kuqu fínanoo miná ánaaqa fannoo káqi fífau máríannoo sía sándufa ámeemaanai máríannoo sía narí afaaqísáa atooáannoo. 3 Mi-anaaseená afaaqi

káqi márinnanoo quándaki moo fásiqa márainnanara qúmmuarimari anaasee fee qifáranoo. Miná afaaqi kuqufínanoo sándufasaaqaraafa dóo idukínoo márídanoo, quándakínoo moo fásiqa márainnanara sía minára úmmuarimari anaasee fee qifáranoo.

⁴Dóo ínnée qíní qíkaqaafasaa ínnée faqa Mooseena sándufa ámeemaanai máriasa dóo ínnisaimbaqa qifaaqa fannoo Yísuna sáimbaqa kúqinau. Dóo mi-kuqiránakiqari miná Yísuna namufafa fíndifiqa mináindikiqa Ánutuna aináiniranaki andeeqásee ánoona ainaina ímarinakina máriaqeera máriafanoo. ⁵Óoqai maasá qeeqá faiqí faiqi íriranamau mánoo manaa íqa fímariafananoo Mooseena sándufa aniréeno maasá mandá oosana afáurammeeqee mara uqéera kíkíqa máseenoo quándakínoo maréeqeenoo kúqirana ámeemaanai quqáqísánau. Minára Mooseena sándufa nímaarusira ufa fannoo maasá karafúsara foora rumbáqimaqanau.

⁶Dóo maqee íriaqa, maasá Yísuna faqa kúqiara foora iqá márídaqa maasá karafúsa rumbáqa márinasaaqari idukúaki márídaqa sía kafáa óoqeenaa máriranaki fuanáura. Maasá Mooseena sándufamau fúannana mifá maasá mandáinaina mara uqéera quqáannoo minára mi-maú sía fuanáura, fúkamau Ánutuna maraquna aatata fuanáura.

Sándufa fannoo paqúrimma qímifaqa qeeqá mandáinaina káqi máraidaqa.

⁷Minára maasá Mooseena sándufara mandáinainafée qianáuree. Óo sía miqínoo márídanoo. Mooseena sándufa ínnée moosá aináinara sía nímuqusianifee qídanoo sía miqínoo márínaqa qínée moosá aináinara qímuqusímarína miná áaqee unóo qunára sía irini mána mána kaimmúnaiqini. Minára Mooseena sándufakinaafa dóo kooroománde mandáinainara qímaqímifaqa qisauríqa. ⁸Mooseena sándufa fannoo moosá aináinara sía nímuqusiaqee qínoo márífanoo qíní mandá irirafa irisée quándakínoo fíraaqóo moosá aináinara ámuqusídanoo. Minára sándufa sía máru kamuqoo mandóosanara óonumafi irirafa kúqínoo márufafa mána mána ímariafannana.

⁹⁻¹⁰Mooseena sándufa sía máru aukuana sía faiqí ánaasee nárufafa sía kúqiara foora ímaríqau káqi márídaqara foora ímaríqau. Mooseena sándufa nímaarusira ufa kambíqafufafa misá naundurái mandá óosana uqéera níminoo nárinau. Miqímandaifanoo Ánutuna káqi márira nímira ufa fannoo kúqirana kai níminoo. ¹¹Misá naunduráki mári mandainaina fannoo misá nárírara rakísínoo márífanoo Ánutuna sándufa aniraifanoo miná qumáreenoo minánnai misá naru quqéeno.

¹²Mooseena sándufa faqa Ánutuna naamúaqira ufa faqa andeeqárafana náaquarafa ámiqirafa márídanoo. ¹³Ámiqira ainaina fannoo fee misá kuqá nárínoo fee qianáuree. Óo sía miqínoo márídanoo. Misá

naundurákinaa mandáinaina fannoo kai ámiqira ainaina mara máreenoo minánnai misá nárinoo. Miqí mándainanoo misá naundurákinaa ánoona mandáinaina akooqóo kooroo íanifeera miqínnoo. Dóo mi-mandainaináfa Mooseena sándufa sáaqari innooqéenoo firaanáikinoos máridanoo.

Maasá qiqá daunduráindaraa írirafa óonu rarisee ani rarisee idanoo.

¹⁴Qinée Mooseena sándufara kúqaa innaarúnaindaraa ainainee qídaqa. Qíní daundurákinaa mandainaina fannoo aináinira fasiqara foora qíní feefaurúmmeeqeenoo naráramandunna quqáqisáqaisa miná rumbára saikáki máridaqa. ¹⁵Qinée mi-saikánaki máridaqa qeeqá áuqee marúnna saikóosanara faqa sía íridaqa. Qinée ámiqira oosanara dídimarina márararee qídaqa sía máridaqa. Qinée dapi mandá óosana fídiqaira oosana kai máridaqa. ¹⁶Qíní írirafa qíkooqémari mandoosanna máridaqa Mooseena sándufa fannoo qíníara áaqee máriifoo qímasaifanoo qíní írirafa faqa miná írirafa faqa moodáaqoo apínnoo márifafa. Óo Mooseena sándufara ánoona máriifoo qídaqa.

¹⁷Miqídaqa sía qeeqá maraqunafáu mi-manda oosanná máridau. Mandáinaina fannoo qíní daundurái márifa mifá qíní qifeeqárafafa mi-manda ainainná máridaqa. ¹⁸Qeeqá daundurákinaafa ámiqira oosanna máraannee qifafa qíní írirafa anúqidanoo sía amanaikídanoo. Miná íridaqa maaqí qídaqa qiqá faiqí faiqí qímuqusaki ámiqiroosanna sía minakí márifanoo fee qídaqa. ¹⁹Ámiqiroosanna áuqararee qímasaídaqa miqóoqari quándakifaqa qíkooqémari mandoosanná kai áuqaidaqa. ²⁰Qinée qíní qíkooqémari mandainaina áuqaananoo sía qeeqáfau áuqaidau qíní daundurákinaa mandáinaina fannoo miná áuqaidanoo.

²¹Qinée ámiqira ainaina íraree qúnanoo mandáinaina kai qíní dóorinni anirafaqa miná kaimma áuqaidaqa. Mi-sándáfa kai qíní daundurái írirana qímidanoo. ²²⁻²³Qíní qímuqusa óokina Ánutuna sándufara asasídanoo qiqá qifaaqáki mári manda ainaina mifá kai qíní raíneequeenoo narí rumbáranaki quqáidanoo. ²⁴Qiqá mandá qifaaqa fannoo qiqá daundurá maréequeenoo kúqiranaki quqáidanoo. Óo qinée nánaree káaqa mandáinainaki márídee firaqóo dóori runídee. Qeeqá qifaaqa qimana námufafa kúqiranaki fúananoo yáfee anirée minakínaana qíní qimana maréeqee káqi náaru máríranaki quqáqisáannoo fee.

²⁵Óo dúfi dúfi Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqannai qíní maréequeenoo náaru máríranaki quqáqisáannoo. Dóo maqee qinée minára maaqí qídaqa. Qíní márírafa maaqímminoo máridanoo qeeqá qímuqusa daundurákinaa írirafa Yísunannai kai Ánutuna sándufamau fidaqa qeeqá faiqí faiqí mandá nírana márírana mandáinaina sándamau fidaqa.

**Ánutuna maraquna fannoo maasá daunduráki
dadaaqifaqa andeeqásee márídaqa.**

8 ¹⁻²Maasá Ánutuna ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki márífanoo Ánutuna maraquna fannoo káqi márírana nímínoo

kúqirana mandá sánda faqa mandá óosana faqa minakí márunnana idukúqisaifaqa márídaqa. Minára maqee ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki máriasa sía Ánutuna kúqira ufa ámeemaanai márídaqa.

³Mooseena sándufa nímaarusira ufa sía amana maasá uqéereeqeenoo maasá faiqí faiqi maasá márirafa kudoosaápaunanoo minára sía maasá uqéeraqiseenoo. Mooseena sándufa kadíqoofanoo miqóo Ánutufa moo óosanannai ánoonaikinai. Mifá narí ámaaku aqiqoonánnai maasá faiqí faiqi naundurákinaa mandainaina árinai. Yísufa faiqí faiqi naundurákinaa manda ainaina maráquanifeera narí faiqí faiqi fooqáanaikámasee aqiqoofanoo qúminai.

⁴Maasákiqari akaqáusa sía faiqí faiqi íriranamau fímariasa Ánutuna maraquna sándufamau fímariasa maasára Ánutufa qíqafeenoo sía maasá andeeqárafa Mooseena sándufa amana óoru márídanoo, óoreeqanoo márídanoo. Ánutufa miná qáfamaseenoo maasá andeeqárafa Mooseena sándufa amana kai óoru fúanífee qímasee narí ámaaku aqiqoofanoo qúminai. ⁵Faiqí faiqi naundurákinaa mandá íriranamau fímariasa nári naundurákinaa írirafa náriqa rafáaqafunnisáifaqa mi-maú fídaqa. Ánutuna maraquna ufamáu fímariasa maraquna áidimari ainainafa misá nitikúraki kéeqafi rakísi qumáraifaqa mi-maú fídaqa.

⁶Faiqí faiqi nídinari manda ainaináfa aní átikuraki rakísina kúqirannai ubeekanóo márídanoo kafáa miná dínni Ánutuna maraquna fannoo narí ádirafa aní átikuraki rakísina mifá aní maréeqeenoo káqi máriranaki faqa asooáranaki faqa ubeekáma amaqáannoo. ⁷Faiqí faiqi mandá nídirafa nitikúraki rakísimarisa Ánutuna namuqáakammíqa márídaqa, sía Ánutuna sándufamau fídaqa, fídaqau sía amanaíkiqini. ⁸Nári faiqí faiqi íriranamau fímariasa sía amana Ánutuna ádiramau fifáranoo.

⁹Ínee Roomma máqusai máriasa qíní qíkaqaafasaauga ínee sía miqímariasa Ánutuna maraquna fannoo ínnikina márifaqa ínee sía faiqí íriranamau fímariasa máriafanoo ínee maraquna ufamáu fímariasa máriafanoo. Ásauku mundírana maraquna síaifa sía mináindi márídanoo.

¹⁰Ásauku mundírafa ínni naundurái namummáqainaqa miná maraquna fannoo ínni nifaaqa mandáinaina fannoo nárinoo márinnana sía minára íridanoo qáfaidanoo Yísuna kúqiranara iriséenoo káqi márirana ínni nimana káqi nímidanoo. ¹¹Ánutuna maraquna fannoo Yísufa kúqiranakinaana marafíndifinau. Yísuna mara fíndifu maraqunafá kai ínni faiqí nifaaqa kúqíqa márifanoo kásooqaqee mi-kuqirána uqéereeqeenoo káqi márirana nímiannoo, narí maraquna ínniki márinnanannái miqíannoo.

¹²Óo qíní qíkaqaafasaauga maasá moo úmmaara ámeemaanai márídaqa maasá faiqí faiqi mandá nídirana ámeemaanai sía márídaqa. Yísuna maraquna úmmaara ámeemaanai márídaqa. ¹³Ínee maqee

faiqí faiqí íriranamau fíqa dóo kúqifaranoo. Ánutuna maraquina ufa irisée minánnai ínnée ínneeqa mandá óosana kúqaruséeqa ínnée sía kúqifaranoo káqi márifaranoo. ¹⁴ Ánutuna maraquina fannoo nífiqee fímarisa Ánutuna faiqi námu máridaqa. ¹⁵ Ánutufa narí nímimari maraquinafa sía ínni mandá rumbáranaki quqáseenoo rufiarana nímianoo, mifá sía miqídanoo maaqímmianoo ínni maréeqeenoo ínni Ánutuna faiqi námu kámmasainaqa miná afeekannái kai qifaaqa quqásee maasá Ánutunara maasá qíkoonée qídaqa. ¹⁶ Ánutuna maraquina fannoo anirée maasá qeeqá maraquina minásaa ootúpamásaannanara maasá maraquina qímamida maaqí qídanoo ínnée Ánutuna faiqi námu máriafanoo fee qídanoo.

¹⁷ Ánutufa narí faiqí ánaaseera ámiqi amiqira áinaina afeeda máqimaqáina maasá miná faiqi námu márianara minára maasá mifá innaarúnai quqánnimaqáqai qumiasana kásooqaqee máraanaura. Ánutufa narí ásauku mundírana ámaqakai qumiasana faqa máridanoo mifá miná faqa maasá mirínni innaarúnai náida qímiannoo. Maqee mária aukuaana ásauku mundírana kúqira aupurarana dadaaqí máraanoo innaarúnai miná káaqa aréenarana faqa náida qímiannoo.

Maasá aupúrranaki máridaqa Yísuna káaqa qárana áfeesida máridaqa.

¹⁸ Maqee mári aukuaana Yísuna kúqu aupurarana dadaaqí márainafa faqa maasá óosana oosana ummaara márainnana faqa káqikaafa máridanoo, kásooqaqee innaarúnai narí aréenarana náida qímianínafa qáfaananoo firaafá uqanna máriannoo sía maqee aupúrranara qianáura fífaú ainainara foora máridanoo.

¹⁹ Ánutufa áuqu quqóo ainaináusa innaarúnaindaraana faqa maqásaaqaraana faqa mi-ainaináusa aiqáma moodáanaki káaqa aupúrranara máridaqa Ánutuna faiqi námu faiqí faiqi misá kúqiranakiqari fíndifiranara áfeesidaqa. Misá káaqa firaaqóo minára áfeesida máridaqa. Maasá Ánutuna faiqi námu sáimbaqa putaa íranakiqari idukúaqee qímasee káaqa áfeesidaqa. ²⁰ Innaarúnai faqa maqásaa faqa mári ainaináfa aiqáma putaa ínoo mandáikino rakéeino madaapeekámmidanoo. Sía narí kai miqídanoo Ánutufa narí qímaqoomáu fídanoo miqídanoo. Ánutufa mináuqa faqa faiqí nárira ufa ámeemaanai quqáqoosa máridaqa madaapeekídaqa. Mi-putaaíra mariráfa qumaarándanoo máridanoo miná aufadára ufa faqa máridanoo maaqímmiannoo máridanoo. ²¹ Aiqáma mári ainainafa narí putaa kíqari kásooqaqee idukúfuannoo. Idukúfinoo Ánutuna faiqi námu nári idukíranaki faqa idaaqíra aréenaranaki faqa kéeqafi moodáanaki márifaranoo.

²² Óosanasaaqari aiqáma Ánutufa áuquqoo ainainafa ánaasee inaamúnai aupúrida ikíraqée maríanara foora maqee putaa írafa ummaarándanoo

máridanoo. ²³Sía áuquqoo ainainafa kai aupúraidanoo maasá faqa qeeqá faiqí faiqí mandá márira nírana aupúrarana aupúridaqa, kásooqaqee Ánutufa fira qumiasana maasá innaarúnaí qímiannoo, maqee óosana arasée nímira ainaina narí maraquana nimiqoosá márídaqa. Maasá Ánutunara áfeesidaqa aupúridaqa mifá maasá aiqáma qipatasáa márirana íriranakinaana idukúsainaqa narí faiqí námú kámambiqa innaarúna ququsaki máriaqeera minára qeeqá faiqí faiqí mandá márira nírana aupúrarana aupúrida áfeesida márídaqa.

²⁴Maasá Yísunasaa írirana rusíseeqa minára asasammásee áfeesidaqa minánnai innaarúna asumu márirana máreeqa. Asasamánde áfeesimaría ainaináfa aniráinaqa qáfamasee maasá sía áfeesianaura. Sía moó fannoo narí qáfeemari ainainara áfeesidanoo, dóo ani máridanoo. ²⁵Maasá sía qafaa ainaina kambíqaannoommifoo qídaqa ubiqáfi reendeenámamdee asasamásee áfeesidaqa.

²⁶Miqíkaí ínoo Ánutuna maraquana fannoo aniréenoo maasá Yísuna saqárikiranara kudoosaápee máriasa dadaaqídanoo. Maasá nána innaaru fee qianáuree qímasaídaqa nána ainaina kíkiqususaidaqee innaaru qianáuree qímarufanoo Ánutuna maraquana fannoo maasá óoreeqara innaaru qírana qáfeenoo innaarúnaí óoru maasára Ánutunai firaqóo dadaaqídanoo písoopísoo mándee innaaru qídanoo, faiqí faiqí ufa sía amanaikífanoo ammaqásaidanoo firaqóo Ánutufinnai maasára innaaru qídanoo. ²⁷Ánutuna maraquana fannoo Ánutuna faiqí ánaaseera Ánutunnai firaqóo písoopísoo mandee innaaru qídanoo, sía fífau, Ánutuna íriramau kai misára innaaru qídanoo. Ánutufa faiqí nímuqusaki mári ainainara fáasai qáfee márifa márínara maraquana ireefándinna ainainara faqa fáasai íridanoo moodáa írirana márínara maraquana maasára íreemari ainainara íridanoo.

²⁸Maasá maa-íriranná íridaqa faiqí faiqikinaana narí asumu máriaqeera qímasee narí rusandeesámumandee mároosa Ánutunara nídímárisara Ánutufa misásaa rakísidanoo óosana oosana ummaara mandainainna misásaa quqéemarina misá dadaaqída fee qídanoo misásaa quqáidanoo. ²⁹Ánutufa faiqí faiqikinaana rusandeesámumandee mároosa sía fífaufau máranau. Misá narí ámaaku Yísunaikámambi mifára foora máriaqeera misá rusandeesámumasee maréeqeenoo útaaqamánnimaqásoofaqa máriqau. Miqímasainanoo Ánutuna ámaaku fannoo moómoosa maqásaaqaraasa miná ákaqaafasaara foora márídaqa mifá misá óoqu faiqí nífasaafara foorá máfinoo márianifeera útaaqamma ámaqanau. ³⁰Ánutufa narí maraqoosá náaramasoofaqa aniroofanoo maréeqeenoo narí máriranaki quqánau. Ánutufa sía fífaufau náarama quqánau, náaramasee narí áfusaa andeeqáranaki quqánau, minakí quqáseenoo innaarúnaí káaqa aréenarana faqa náida níminau.

Sía moo áinaina maasá Yísunasaaqaraana amana rakée íannoo.

³¹Maasá maa-ufána aiqáma irisée Ánutunara náqi fee qianáuree. Ánutufa maasá dadaaqímarifa márínanoo yáfee maasá amana rafáaqa

fúannoo. Sía amana moó fannoo maasa amana rafáaqa fúannoo.

³²Ánutufa sía narí ámaakuara írinau káqi maasára qimudáoo qímasee kúqiranaki quqánau. Mifá narí ámaaku uqanna rirímma káqi qíminau nána ainainee moo áinaina sía qímiannoo, aiqáma ainaina káqi áfaarida qímiannoo.

³³Yáfee Ánutufa rusandeesámumasee mároo fasiqa ánaaseera mandáinainara qímmamaree nífairiannoo fee sía moó fannoo miqíannoo Ánutufa narí uqanna misára mandáinaina síasee qídanoo.

³⁴Yáfee moó fannoo miná faiqi námu kúqira ufa nímiannoo fee. Sía moó fannoo amana miqíannoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa dóo kuqufufanóo Ánutufa kúqiranakinaana mara fíndifumásee káqi máriranaki quqásaifanoo dóo maqee Ánutuna aaqá ásauku uqannai márídanoo maasára Ánutuna óorisaa innaaru qídanoo.

³⁵Yáfee moó fannoo ásauku mundírana ámuqusiranakinaana maasá rakéemasee káqinni quqáannoo fee. Sía uqanna moó fannoo amanaikíannoo. Amanée mandáinaina óosana óosana fannoo miná ámuqusiranakinaana rakée íannoo fee qímuqusimari ummaara fee amanée Yísuna ámuqusiranakinaana rakée íannoo fee Yísuna ufasáara nárirafa mifée amana rakée íannoo fee. Árarée márínee amanée rakée íannoo fee kudikíra fee rakée íanno fee áriranara deedaqírafa amanée rakée íannoo fee kúqirafa amanée miná ámuqusiranakinaana rakée íannoo fee. Sía moo áinaina amana rakée íannoo. ³⁶Tamummáqara fasiqa ákaraki minára maaqí qídanoo.

Maasá Ánutuna ufamáu fímaríasa faasaambáasaana aiqáma kari Ánutunasaara dáríranara eeráiridaqa. Ánutuna ufa síaisa misá maasá kúqiranaki fímaria sipsipausara foora maasá máaqimma qídaqa, kuqá dáríraridaqa.

³⁷Tamummáqara fasiqauqa miqí qímaqoofaqa qinée Pauroosa mi-aqama ainainásara qinée maaqí qídaqa. Sía moo mánda ainaina fannoo Yísufa maasára ámuqusiranakinaana ani mara rakée íannoo mi-mandainaina oosanna oosannáfa maasá dárirari marifánnoo mi-daríraná sía rafáaqa fuannoo. Maasára ámuqusimarífa ásauku mundírafa maasá maréeqee úriqararanaki quqáqaisa márídaqa.

³⁸Qinée Pauroosa maa-ainainnára ámiqimandee mapukúsee íridaqa, sía moo ínnaarunaindaraa rakísira fee moo áfeeka fee maqee mári ainainá fée kásooqaqee kambíqaaninna ainainá fée kúqa dáríranee káqi máríranee. ³⁹Innaarúnai mári ainainá fée maa-maqánasaa mári ainainá fée, Ánutufa áuqu quqáqoo ainainakiqari sía amana moo áinaina fannoo Ánutuna ámuqusiranakinaana ani qumáree rakee íannoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáíqa fannoo maasá maréeqeenoo minakí quqáqaisa márídaqa sía moo áinaina fannoo minakínaana ani qumáree rakée íannoo.

**Pauroofa Isaraee máqannaasara qimudáoo
qídanoo náiki ráqeenoo qímanimu ufafa.**

9 ¹Qinée Pauroosa ánoona ufa kai qímannimidaqa. Qinée ásauku mundíranaindi márídaqa sía únna ufa qímarunausa márídaqa. Qíní dáakirafa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo mífá rakísimarifaqa sía qinée únna ufa qianáura. Qinée qeeqá máqannaasa Isaraee máqannaara qímannimianaaura. ²Misára firaaqóo qímuqusímarifaqa qikíraqáidaqa qeeqá máqannaasa qeeqá moodáa qimaqi moodáa fidika rainárausara miqídaqa. Misá Yísunara sía fee qímasee árunara óonumafi íriqa ikíraqáidaqa. ³Misá Isaraee máqannaasa ásauku mundíranasáaqaraana rakéemmiqa márídaqa. Ánutuna nárira ufa ámeemaanai márianara qinée rakéemaseeqa minní misá nímaaqa maqánaqa misá áiqaree ásauku mundíranasaa atooqáfiqa náaru káqi máriranaki máriaqaana.

⁴Misá Isaraee máqannaasa Ánutufa aiqáma máqannaasakinaana rusandeesámumandee Isaraee máqannaa mároosa máriafanoo, Ánutufa misá maréeqeenoo narí faiqinámukamasee narí aréenarana rainá nimiqoosá máriafanoo. Ánutufa narí moodáanaki kúra ufa óosana óosana moómoo nimiséenoo narí sándufa faqa Mooseenasáa quqásoona faqa níminau, misá Ánutuna amooqírafa ánoonamau fímariasa, misá Ánutuna qíma afeekaikíra ufa moómoo máree marúsa. ⁵Misá óoqeenáasa faiqí núqufaqaasa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misáuqa faiqi námu níku nísauku máriasas, misá ásauku mundírafa mi-maqannáasaki qumu kambíqafufaqa moodáa maqannaa márusa márídaqa. Ánutufa aiqámausara rakísidanoo, náaru náaru miná amooqiaqa. Kúqaa.

⁶Qinée Isaraee máqannaasara irisée sía Ánutuna qíma afeekaikíra ufara kadíqee foo qídaqa. Ánutufa sía aiqáma Isaraee máqannaasa rusandeesámumandee narí faiqi námu máriaqee qímasee máranau. ⁷Abarahaamana áiku ásauku átiuqa faqa sía aiqáma Ánutuna áiku ásaukukiqua. Minára qídaqa, Ánutufa maaqí qímasee Abarahaamana qímaminau. Aní faiqi námukinaana Isakeena áiku ásauku kai aní áiku ásauku fee qianáura. ⁸Mi-ufána Ánutuna qímamira ufara qinée maaqí qídaqa. Abarahaamana dapi anaasee Qakaarana káqi fifau mároona faiqi námu sía Abarahaamana áiku ásauku fee qinoo márídanoo. Ánutufa qíma afeekaikíranannai máqoo faiqina miná áiku ásaukuara Abarahaamana áiku ásauku ánoona uqannee qídaqa. ⁹Ánutuna qíma afeekaikíra ufa maaqímminoo márínau. Qinée qeeqá andeeqára aukuaana anirée Saraqana dadaaqánanoo faiqi máqaannoo.

¹⁰Sía mífá kai, maaná faqa Reebeekanara faqa qímannimianaaura, Reebeekafa qaara faiqifaqáafa márínau, miqandá níkoofa maasá qikeekú

qikaakú Isakeefa márinau. ¹¹⁻¹²Reebeekafa faiqi máqaaninnaqanda mi-faiqiqandá núqu indaarúqaa faiqi auqu Eesaufa máriannoo fée qinau. Miná ínnaaqianna máqaaninna faiqina auqu Yakoo Booneé qinau. Miqandá sía kambíqaraqoo Ánutufa indaarúqaa faiqiara ínnaaqiánaa faiqi miná aináinamma aisáaninna fee qimasee afaaqóoqa qinau. Sía miqandá kambíqaaq máridaqau mandóosana fee ámiqira oosana fee máruidammiafoo qímaseenoofau mi-ufána quqánau. Ánutufa moodáa mároo oosanafa Ánutufa miqandára afaaqóoqa quná sía náriqaaqara óosanasaarau afaaqóoqa qinau, narí írirana ádiranasaa mundúanifeera indaarúqaafa Eesaufa quándaki ínnaaqiánaana miná aináina máisáannoo fee qinau. ¹³Óoqeenaa ákarakinaa ufa maaqímminoo minára márídanoo.

Qinée Yakoo boonara dídidanoo Eesaunara qíkooqidanoo fee qinau.

¹⁴⁻¹⁵Miqandára irisée Ánutunara náqi fee qianáuree Ánutunara sía andeeqée foo qianáuree. Óo sía uqanna miqí qianáura andeeqánnoo márifa Ánutufa maaqí qímasee Mooseena qímaminau.

Qinée qeeqá íriranannai kai faiqí ánaasee akaqáusa nurusée akaqáusa nífaaanaura, qeeqá íriranannai kai akaqásara qímuqusianaqa marasée ámiqí ámiqianaura.

¹⁶Minára aiqáma ainaina sía faiqí nídiranasaa mundínoo márídanoo Ánutuna ámuqusiranasaa mundínoo márídanoo. ¹⁷Óoqeenaa ákaraki Mooseefa Faraona maaqí qímasee qímaminau.

Qinée Ánutusa aní Faraona maréeqee Isipa máqannaa karaambáikaikianneera quqáqiafana, qinée Ánutusa aní Faraoofa qiní ufa rukíoonara aní kúqaruanaura. Minánnai qinée qeeqá afeeka faqa qeeqá dúqu faqa aiqáma máqa maaqa afaaqasása máriasa íriaqee qímasee aní quqáqiafana.

¹⁸Dóo maqee maasá mi-ufána iriséeqa Ánutunara maaqí qídaqa. Ánutufa narí kai irisée akaqásara ámuqusifanoo ámiqí ámiqimmidanoo kafáa Ánutufa narí kai iriséenoo akaqáusa ufa rukíara oosana nímidanoo.

Ánutufa maqá qafeera foora maasá áuquqisanau.

¹⁹Ínnée miná iriséeqa quándaki maaqí qímasee áaqamasee qiní qímaqimifaranoo. Aní ufa miqínoo márínaqa maasá mandóosana máraananoo náqimasee Ánutufa maasára áaqee maríasee qíannoo fee. Náqimasee maasá Ánutufa áuquqisoo mandóosanara iriséeqa rakéemaki ámiqira oosanamau fuanáuree. ²⁰Qinée miná iriséeqa maaqí qímasee aní qímamianaura, Ánutufa aníara áaqee máriaanoo qímasee áfairirana anée yáfee márídane qúndaki narí qímaminnaree anée káqikaafa máriananoo. Qafee áuqiranara íria. Faiqí moó fannoo maqá maraséenoo qafee áuqimarifanoo mi-qafeefá sía quándakinoo mi-fasiqánara áqidanoo anée nánaree qiní maaqímmasee áuqidane, sía qafee fannóo miqí qídanoo. ²¹Mi-fasiqáfa qafee áuqimarifa narí íriranannai kai maqá qumáree túri iseenoo atakúseenoo mi-maqána rainásee

akaqána qumáreenoo narí íriranannai kai ámiqirana ákara rirana áuqidanoo kafáa miná dínni ati quqáqoona rainá qumáreenoo narí íriranannai kai moo káqi dapi qafee kai áuqidanoo.

²² Ánutufa miqíkai máseeno maasá áuquqimaqánau. Maasáki akaqáusa mandá qafeera foora maasá akaqáusa áuquqimaqáseeno idáki fifándinausee qídanoo. Sía aaqee kái minára náruannoo náaru kásooqaqee miná ákiaqara náruannoo. Kísaaqasaa narí ánnoo irana rafáaqafusee mári inanoo náaru náruannoo. Miqóo narí áanóonnai faqa narí afeekannái faqa miqóo mandóosana máree maríasa kurídi nimaqáannoo. ²³ Kafáa miná dínni ámiqira qafeera foora kásooqaqee maasá miná káaqa áreenarana máreefandínausa akaqáusa áuquqisanau, miná ámuqusa maasá ubeekanóo márisa maasásaa kai miná idaaqíra moómoo aréenarafa kooroo íanifeera maasásaa nammáriara foora narí aréenarana adíannimaqánau.

²⁴ Dóo maasá dáaree maríasa dóo misá kai dóo máq máridaqa sía Yuda máqannaasakiqari kaifáu, ánaamurukiqari faqa Ánutufa dáaree márisa máridaqa. ²⁵ Óoqai tamummáqara fasiqa moo áuqu Qooseeaafa mifá minára maaqí qímaqoofa.

Sía qeeqá máqannaasa náarama quqásee qiní faiqi ánaasee fee qianáura. Qiní qíkooqemari máqannaasara qinée quándaki misára qiní dídimariasee qianáura.

²⁶ Akaqásusara ínee sía qiní faiqi námu fee qímaria maqusakinaasa dóo qímaria maqusanaasará kai misára káqi márira Ánutuna faiqi námu fee qífaranoo.

Dóo Qooseeaana ufa miqínnoo máridanoo.

²⁷ Isaiaafa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákara rinau.

Isaraee máqannaasa núkuda moómoora foora iqá máriafanoo misákinaana Ánutufa óodaa kai maréeqeenoo asumu máriranaki quqáannoo. ²⁸ Mi-aukuanná mi-karí Ánutufa dauní dauni mandáinaina ákiaqara marasée aiqáma maqannaasa minánnai náruannoo Ánutufa faiqí ánaaseera kísaaqasaa nífeesida máriranasa dóo taikéefoo qímasee aiqámausa tautúmasee náruannoo. Minára Isaraee máqannaasa óodaa kai Ánutuna saqárikamándainanoo óodaa kai asumu máriranaki mara quqáannoo.

²⁹ Isaiaafa kafáa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákara rinau.

Karaambáiqá úriqararafa sía maasá áti óodaa mara quqásainanóofau Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa naanna rámaseenoofau aiqáma taikásani, dárídanoo óodaa máfi quqásóosa qaaramoó máridaqa.

**Isaraee máqannaasa Yísunasaa faandí
óoniara foo farindámaki áqu fiqau.**

³⁰ Dóo minára maasá náqi fee qianáuree. Maaná kai qianáura. Ánaamuru máriasa sía Ánutuna áfusaa andeeqáranaki kéeqararee qídaqa

sía amaní maríasa dóo misá narí írirana Yísunasaa rusísee minánnai miná andeeqáranaki kéeqafi márídaqa. ³¹Misá miqíqa márifanoo Ánutufa rusandeesámumasee mároo fasiqanaaseesa Isaraee máqannaasaa misá Mooseena sándufakiaqa randásee mi-iriránannai Ánutuna andeeqáranaki fuanáuree qídaqa aaná sía minakí márínara sía írirai múnari mínarídaqa áaqamaki káqi rúnnambiqau. ³²Náqi fee mándee sía paqúriqau. Misá Ánutufinnai fírana nári kadáapiriranasaa kai mundínoo márídanoo sía saqárikirafa minásaa mundínoo márídanoo. Misá ánoona aana Yísunamau fímarianara qáoo qímasee Yísunara óonisaara foorá níku ámaki sáamuriqau. ³³Óoqeenaa tamummaqara fasiqa ákarauqa mi-oonínara maaqí qiqau.

Qinée Ánutusa mi-oonína Sioona máqusai quqáqanaqa faiqí ánaasee mi-oonínasaa níku rupáurifaranoo. Faandí óoni miqírana qinée mi-oonína quqásaanaqa minásaa farindámaki sáamurifaranoo. Moó fannoo narí írirana minásaa rusíqainafa sía kadóoparáannoo.

Tamummáqarausa Yísunara miqímmasee óoqai ákara riqau.

10 ¹Óo qíní qíkaqaafasaaauqa Roomma máqusai máríasa. Qeeqá qímuqusa óokiari qeeqá máqannaasa Isaraee máqannaasara Yísufinnai anirée miná asumu márírana máraaqeera fíraaqóo qímuqusídanoo. Qinée Pauroosa misára Ánutufinnai fíraaqóo innaaru qídaqa. ²Misá Ánutunara áidíranaki kéeqaranara rírafa fíraaqóo márífaqa qinée nínafaunaqa sía ánoona íriranamau fída Ánutunara rídaqa, káqi rúnnambídaqa. ³Misá Ánutufa faiqí maréeqeenoo narí áfusaa andeeqára oosanaki quqáranara sía írimariafaqa náriqa kai nári fíroosana náriqá kai uqérasee mi-maú fídaqa, sía Ánutuna andeeqáranaki fímaria óosana iriséeqa sía miná ámeemaanai kéeqaidaqa.

⁴Ánutuna ásauku mundírafa Mooseena sándufamau Ánutuna andeeqáranaki amanímariana áru taikéenoo narí Yísunasaa náaqoo rusímariasa kai Ánutuna andeeqáranaki kéeqaidaqa.

Asumu márira ufa sía níanai márídanoo, daaqá márídanoo.

⁵Ánutuna andeeqára oosanaki faiqí finára maaqí qímasee Mooseefa ákara rinau. Faiqí moó fannoo ánaaqisaa fíndifunakiqari andeeqásee Mooseena sándufamau fídanoo sía moo kári áaqainafa ámiqisaa fínafa kúqinoo innaarúna asumu márírana máraannoo. ⁶⁻⁷Kafáa miná dínni ásauku mundírana saqárikiranannai asumu márirafa maaqímminoo márídanoo. Mooseefa kafáa minára maaqí qídanoo. Ínnee Mooseena sándufamau fímariasa fífa fíraaqóo múnari mínari maríasa innaarúnai asumu máríranaki fírarée qímariasa. Ínnee innaarunái óoruree ásauku mundíranara randásee paqúrimasee áfiqee qumu dadaaqíanifee qímariana fífa sía amanaikímari ainainara fífa kadáapirumasee máree

maríafanoo. Ásauku mundírafa dóo qumu márinoo. Ínnée fífau máqa ámeemaanai óoqu kéeqafi ásauku mundíranara paqúrimandee áfiqee múrusaifanoo mifá dadaaqíanifee qímariafanoo fífau sía amanaikímari ainainara fífau kadáapiri maríafanoo. Ásauku mundírafa dóo kúqíranakiqari fíndifinoo márídanoo.

⁸Ákara fannoo maasá ínni qímánnimira ufara maaqí qídanoo. Ánutuna qímánnimira ufa ínni naaqá márídanoo ínni nífaurusaa márídanoo ínni nímuqusaki márídanoo. Miqímasee Mooseefa maasá faiqí ánaasee qímánnimimari úfanara Yísunasaa írirana mundíranara qídanoo.

⁹Maaqí qímasee qímánnimidaqa, anée aneenná áfaurunnaí Yísufa kúqaa karaambáíqa márídanoo fee qímasee, aneenná ámuqusa óokiqari kúqaa Ánutufa Yísuna kúqíranakinaana uqéeranau foo qímasainanoo Ánutufa narí asumu máríranaki aní mara quqáannoo.

¹⁰Maasá qeeqá qímuqusannai Ánutuna andeeqáranaki fidaqa qeeqá qífaurunnaí miná kooroo íranannai Ánutuna asumu máríranaki fidaqa.

¹¹Tamummáqarausa ufa minára maaqí qídanoo.

Ánutunasaa írirana rusírafa sía mi-rusíránarau kadóoparáannoo.

¹²Mi-ufána aiqámausara qídanoo Yuda máqannaa faqa ánaamuru faqa sía rainárafa márídanoo Ánutufa aiqámausa narí áaréé maríasa dadaaqírafa márídanoo. Aiqámausa amana amana kái Ánutufa narí áaréé maríasa fíraaqóo naundurá márírana ámiqi ámiqimánnimaqáannoo.

¹³Tamummáqara fasiqa ákarakinaafa minára maaqí qídanoo.

Aiqámausa karaambáíqa dadaaqíanifeera áaréemariasa misá Ánutuna asumu máríranaki fífáranoo.

¹⁴Náqimásee faiqí ánaasee karaambáíqara sía írirana minásaa rusímarinausa áareefaree sía amana áareefaranoo. Sía karaambáíqara írimariasa náqimándeé fee írirana minásaa rusífaree. Moó fannoo óonu qímánniminaqa írifaranoo sía óonuree qímánnimifaqa sía írifaranoo. ¹⁵Náqi fee máseenoo fee moó fannoo óonu qímánnimiannoo fee moo áfeeqáseeqa miná áti uaqéifanoo amaná óonu márídanoo qímánnimiannoo. Tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rúmaqoofa márídanoo.

Ámiqira fasaasa ufa máree ánimariasa ánírafa ámiqirafa márídanoo.

Tamummáqara fasiqa miqí qímaqoofa márídanoo.

¹⁶⁻¹⁷Misá ámiqira fasaasa ufa míni qímánnimisoofofa sía aiqámausa íriqau akaqáusa kai íriqau. Eesaiaafa minára maaqí qímasee ákara rinau. Óo karaambáíqa maasá qímánnimira ufa yáusee íriaa, akaqáusa moodáa kai íriaa. Eesaiaafa miqí qímasoofofa qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Faiqí ánaasee sía fífau káqi Yísuna saqárikidaqa, miná áufakiana náaree irisée miqóo Yísuna saqárikidaqa, Yísuna áufakiana sía fífau náaqooki kambíqaannoo, faiqí qímánnimíafanoo náaqooki kambíqafifaqa saqárikidaqa.

¹⁸Qinée Pauroosa minára iráidaqa Yuda máqannaasa óoqaindari sía fee Ánutuna ufa írideeaa. Eeóo kúqaa misá íriaa, ákarakinaafa misára maaqí qídanoo.

Misá úfa fannoo aiqáma maqa afaaqásasa Yuda máqannaa fímaruqoo dáraaninau. Misá ufa fannoo maqá dínni dínni ati múnú ráquraminau.

¹⁹Qinée Pauroosa kafáa iráidaqa, Isaraee máqannaa Ánutuna ufa íriqee iqau sía fee íriqau. Mooseena óoqai ákarakinaa ufa dauní qímaqimida maaqí qídanoo.

Qinée Ánutusa qumeé Isaraee máqannaasa naundurái sáikiafanaqa fífau moo máqannaasara Ánutuna ufa íridammiafoo qímasaídaqa rairai qímannimaqidaqa. Qinée Ánutusa qumeé fuki faakí qúnaqa fúrufáirira máqannaasa qiní ufa irisáifaqa qiní faiqi námu Yuda máqannaasa miná qáfamasee mi-maqannáasara rairai qímasee dóo mi-rairai qiránannai nári faqa qiní úfa írifaranoo.

²⁰Mooseefa miqí qímasoofanoo Eesaiaafa áranaiqi kooroomásee mi-furufarira maqannáasa ánaamuruara maaqí qinau.

Qinée eedóo qímasaunaqa sía qinfara randéemaria fasiqa anaaseesa qiní Ánutusa paqúriqa. Sía qiní dáaree maríasa nífusaa qinée óonu kíkíqika.

²¹Miqí qímaseenoo Isaraee máqannaasara maaqí qinau.

Qinée faasaambáasaana ínni rafúsira rúnaqa ínnée ufa rukíeeqa káqirunna fímaria máqannaasa máridaqa rafúsiranara ruffee maríafanoo.

Ánutufa Isaraee máqannaa asumu máriaqeera akaqáusa kai máraannoo.

11 ¹⁻²Qinée Pauroosa kafáa Isaraee máqannaara iráidaqa, kúqaa fee Ánutufa Isaraee máqannaasara qáoo qímasee minínnisanau. Óo sía uqanna minnísanau. Qinée Pauroosa Isaraee máqannaa faqa máridaqa qinée Abarahaamana áiku ásauku marúnausa máridaqa, qinée Yakooboona ámaaku Beesaminna áti máridaqa márunnanara Ánutufa sía narí Isaraee máqannaara qáoo qímasee minnísanau. Óoqai óosanaraseenoo maa-maqa maaqánakina rusandeesámumandee maróosa máriafanoo. Óoqeenaa tamummaqarausa ákarakinaana Eeriaafa Isaraee máqannaasara nífairidanoo níqidanoo afeekaikámánde Ánutunara innaaru qínnoo qinau.

³Óo karaambáiqá Isaraee máqannaasa aní ufara minníseeqa fúrufariqa aní tamummáqara fasiqauqa kuqá náruseeqa aní aandáu tatúfira óoni qáindauqa rapéepamma áqika. Qinée Eeriaasa qeeqáraa kai aní ufamáu fímarunaqa misá minára irisée qiní faqa kuqá dáriraree qímariafaqa aní qímamidaqa.

⁴Eeriaafa miqí qímasoofanoo Ánutufa qímaminoo qinau,
Óo sía aneennára kai qíní ufamáu fímarianafa máríananoo. Qínée qísauku
dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda tauséenna fasiqa anaasee
moómoosa uqanna útaaqamáqaunaua márídaqa sía únna Ánutuna
Baaranara innaaru qímariasa qíníara kai innaaru qímariasa márídaqa.

⁵Eeriaana áukuana miqínnoo márínau maqee áukuana Isaraee
máqannaasaki miqímminoo márídanoo, Ánutufa misákinaana akaqáusa
útaaqamásoofanoo narí ámuqusiranannai útaaqamásoosa márídaqa.

⁶Minamúsa Ánutufa sía misá nírana márírana óosana qáfamasee ámiqira
fee qímasee útaaqamannimaqanau, narí ámuqusiranannai kai misá
útaaqamánnimaqanau. Ánutufa faiqí útaaqamánnimaqara oosana fannoo
misá nímariana misá máríranasaa múndinoo márínanoofau sía ánoona
ámuqusíranasaa múndinoo márini, mínásaa kai mundínnoo márídanoo.

⁷Isaraee máqannaasara nánee fee qianáuree, maaqí qianáura, Isaraee
máqannaasakinaana akaqáusa Ánutufa útaaqamánnimaqáqoosa kai
Ánutufa náaroo úfana irisée mifínnai fiqau. Aiqáma tia náaqooki
óoni ititárausa márídaqa sía nári randée marú aanna paqúriqau.

⁸Tamummáqara fásiqausa misára maaqí qiqau.

Ánutufa nímuqusaki faqa nitikúraki faqa ummaararárana
nimisoofaqa mi-kamúqooqari aunduarídaqa kudoosaápaida
márídaqa nifu qáfaiida sía qáfaiidaqa, náaqooki faqa sía íridanoo.

⁹Dafidifa faqa maaqí qímasee misára ákara rinau.

Misá qoomáqa sakasée óoqu marífifanoo namuqáa aniréeqa misá
ititáannoo. Misá miqóo kurídiqa nári mandáinaina ákiaqara
máreefara. ¹⁰Misá sía qáfaaqee qímasee Ánutufa misá nífusaa
ititáannoo. Nári ummaara fannoo aiqáma kari nári nitaufakaaqa
máriraiaká kai ídanoo nitaufaka saaeémminoo márídanoo.

Miqímasee Dafidifa misára ákararinau.

¹¹Qinée Pauroosa Isaraee máqannaara maaqí qímasee iráidaqa, Yuda
máqannaasa Yísunasaa farindámaki sáamuriqa kurídiranaki taikáranaki áqufíqee
iqau. Sía uqanna miqíqau. Isaraee máqannaá áaqoonara Ánutuna asumu márírafa
ánaamurusaa áqufinau, Yuda máqannaasa ánaamuruara rairaiqiaqéera miqínau.

¹²Yuda máqannaasa áaqaranara Ánutuna firaa amiqi amiqirana ánaamuru
aiqáma maqa afaaqasása máríasa nímínau. Yuda máqannaasasáaqaraana
ánaamuru ámiqi ámiqirana máraqau, kásooqaqee taikára áukuana Yuda
máqannaasa Ánutufa aiqáma maréeqeenoo ánaamuru nímuna ákiaqara firaa
amiqi amiqirananaki úriqararanaki Yuda máqannaasa quqáannoo.

**Ánutufa Isaraee máqannaasa minníseenoo
ánaamuru aniréeqa Ánutuna áqoondikiqau.**

¹³Qinée Pauroosa Yuda máqannaara ínni qímannimiseeqa kafáa
maqee ínniara ánaamuru qímannimidaqa, Ánutufa ánaamuru

qímannimiranara diqiqoosá márídaqa ínniki aináinímarúnnanara asasídaqa. ¹⁴Ánaamuru qímannimí marúnaqa Yuda máqannaá ínniara Ánutuna ufara íridammiafoo qímasee rairai qímasee misá faqa irisée írirana mi-ufánasaa rusíaqeera asasídaqa. ¹⁵Yuda máqannaasa Ánutufa minínnísoofaqa ánaamuru anirée Ánutuna áqoondikiquau. Kásooqaqee Ánutufa quándaki Yuda máqannaá kafáa márainaqa kúqiranakiquari fíndiffiara foora ifáranoo.

¹⁶Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna ámira ainainara maaqí qídaqa. Ínnee féemu adíana kai ráqeeqee Ánutuna ámifanoo mi-feemúfa aiqáma mináindikakaimminóo máriannoo, kafáa ínnee saqári óosana ámifanoo mi-saqarífa mináindikai máriannoo. ¹⁷⁻¹⁸Dóo qinée mi-iriranamaú fidaqa minára maaqí qídaqa. Oorifa sáqari asumu sáunara foora márídanoo. Asumu sáqari ámmuqu akaqáfa raqánoo márífanoo káasau oorifa saqari ásaana ráqeeqee minakína míni ookáamandee ummaqúsainanoo minakíqari kambíqaannoo. Ínnee ánaamuruara káasau oorifara foora máríafanoo. Yuda máqannaasa oorifa sáqari asumu óosana márídaqa. Ánutufa ínni ánaamuru máriasa káasau oorifa ásaanara foora asumu oorifa minakí ookáamasai fanoo kambíqafifaqa ínnee maqee Yuda máqannaá akaqáusa faqa misáindi óosana ámiqi ámiqiranasaaqaraana animáree máríafanoo. Ínnee ánaamuru máriasa asumu oorifa ámmuqu raqáranaki ínnee ookáairausa máríafanoo, sía misára raqára ásaanara fídiaqaa iqa. Ínnee náqimaseeqee nóori uqéraseeqa ínneeqara ámiqirausee qídee ínnee ámmuqu máríafanoo, sía ámmuqu fannoo saqári óosana poodúqaidanoo, óosana fannoo ámmuqu poondúqaidanoo, minára sía ínnee óosana máriasara Yuda máqannaasara fídiaqaa iqa.

¹⁹Ínnee minára irisée maaqí qifáranoo Ánutufa maasá ánaamuara iriséenoo asumu saqari ámmuqu raqáfufanoo maasára kai íridanoo fee qifáranoo. ²⁰Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ínnee dóo kúqaa qiafanóo, Ánutufa Isaraee máqannaá sía írirana miná ufasáa rusímarufanoo aadána ásaanara foora ráqanau, ínnee írirana miná ufasáa rusímarunara ínni maréeqee minakí ookáa inau. Ínnee minára irisée sía nóori uqéeraaqa, rufíaaqa.

²¹Ánutufa mi-saqarína naríndi Yuda máqannaasara sía ámuqusinau sía Yísunara irisoonara káqi atee kánau ínnee faqa rufíaaqa káqinni faqa atee káannoo, káasaummia. ²²Maanára ámiqimasee íria sía aunúqa Ánutufa narí qaara oosana maaqíminoo márídanoo miná dínni káaqa faiqí anaaseera ámuqusirafa márídanoo kafáa miná dínni mandá ainainara áanoo irafa márídanoo. Mifá mandáinainaki sáamurimariasara áanoo irafa kai márídanoo, ínnee káqi miná áfaariranaki maqee maqee fímarífanoo mifá ínni nífauamáseenoo ámiqi ámiqiannoo, minnísai fanoo ínni faqa Yuda máqannaara foora aadána ásaanara foora ínni raudá áqusaannoo. ²³Yuda máqannaasa náriqa dapi nírana minnísee quándaki

kafáa aniráifanoo Ánutufa misá qumáree nári nímaaqaaki kafáa ookáa íannoo, Ánutufa miná faqa amanaikámiannoo.

²⁴ Asumu saqari ásaana ateeekásee narí ámaaqakina ookáamandainanoo dauní ururáannoo, mi-oosanáfa sía kadáapirirafa márídanoo. Káasau saqari ásaana ateeekásee asumu máraqa nua oosanaki ookáa ínanoo sía dauní dauni kambíqaannoo kadáapiruannoo. Minára irisée Ánutufa Yuda máqannaasa oorifa sáqari ásaanara foora raqáqa máriasa amana maréeqee narí ámaaqakina kaifáa ookáa ínoo sía kadáapiruannoo. Ínnee ánaamuru máriasa káasau oorifa sáqariara foora máriafanoo asumu saqarikína ínnee ookáamaqaifaqa máriafanoo. Ínnee sía Ánutufa kafáa Yuda máqannaasa ookáa íanínanara sía amaneé qiaqa, dóo Ánutufa amaná sía kadáapi márídanoo, káqimma ookáa íannoo.

**Ánutufa ánaamuru náaree marasée miqóo Yuda
máqannaasa naundurá quandáannoo.**

²⁵ Óo qiní qíkaqaafasaaqu mo kúkeeqara ufa ínniara íriaqeera qímannimianaara, ínnee maa-ufána iriséeqa ínneeqa nóori uqéerana mara maqáruseeqa miqóoqari reendeenámandee márifaranoo. Mi-anoona ufáfa maaqímminoo márídanoo. Isaraee máqannaasa náaqooki óoni ititárafa sía náaruara miqínnoo máriannoo. Ánutufa qinoo ánaamuru márinausakiqari qinée qeeqá qíafanausa misá kái Yísufinnai írirana ubeekáifaqa Yuda máqannaasa náaqooki óoni ititárana tatúsaanaqa misá faqa ánifaranoo. ²⁶ Maaqímmasee aiqáma Isaraee máqannaasa Ánutuna asumu márirana máreefaranoo. Tamummáqara fasiqauqa maa-ufamaú máreefaranoo.

Asumu máree márifa Sioona máqusai mo áuqu Yeerusaree mi-maqusánaindari anirée asumu márirana nímiannoo. Mifá Yakooboona áiku ásauku miná átiyuqa máriasa mandáinaina aiqáma rukánnisaannoo.

²⁷ Mi-karí qinée Ánutusa Yuda máqannaasa áaqarana ákiaqara mara áqunniseeqa qinée Ánutusa qeeqá moodáanakikirafa ufa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa ufa qíafannana mi-karí mi-ufána ánoona dóo ánoonaikiannoo.

Tamummáqarausa ufa miqínnoo márinará qinée Pauroosa maaqí qídaqa.

²⁸ Yuda máqannaasa Yísuna ámiqira fasaasa ufa minnísoonara Ánutuna úfaasu namuqáa kámmiqa márídaqa. Sía fífau, ínni ánaamuru máriasara iriséenoo Ánutufa miqímmá nímaqasoofaqa miqídaqa. Ánutufa Abarahaamana Isakeena Yakooboona iriséenoo, aiqáma ánaamurukinaana rusandeesámumandee mároonara iriséenoo misásaa aruakínausa misá ámiqi ámiqímmá nímaqoonara iriséenoo Isaraee máqannaasara qiní qíqoondi fée qídanoo. ²⁹ Ánutufa narí rusandeesámumasee máree maríasara faqa narí ámiqi ámiqimma

nímaqée maríasara faqa sía qaara iriranaikídanoo andeeqáidanoo sía káaqa Isaraee máqannaam namuqáakino, úfaasu kai.

³⁰Ínnee ánaamuru márusa óoqai ufa rukíee marúsa máriafanoo dóo maqee Yuda máqannaasa ufa rukíoonara faqa ínnee miná ufa írúnara Ánutuna nífauarana máree maríasa máriafanoo. ³¹Miqí kaimmásee ínnee ánaamuru Ánutuna nífauarana máree máriafanoo Yuda máqannaasa faqa Ánutuna nífauarana máraaqeera ufa rukíaranaki quqásoofaqa máriafanoo. ³²Ánutufa aiqáma maqannaasa narí nífaudara óosana uqannífiqaanifeera aiqáma maqannaasa ufa rukíarana ámeemaanai mara quqásoofaqa Ánutuna nífauarana oosana qáfaaqeera.

Pauroofa Ánutuna amooqu úfafa.

³³Óo Ánutuna írirafa aináina fáifa firaaqóo máridanoo. Miná írirafa faqa áuqarafa faqa firaaqóo farúmmara foorá meemái unaurínoo máridanoo. Miná naamúaqira ufa óosana yáfee miná írinnanoo fee, sía amanaikídaqa. Miná nírana yáfee írinnanoo fee. ³⁴Tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qiqau.

Yáfee karaambáiqua írirana fáasai írinnanoo fee yáfee fuki faakí íanno fee.

³⁵Yáfee moo áinainara qufíqeenoo qímianifee qímasee ámianno fee. Sía moó fannoo amanaikíanno.

Dóo tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo máridanoo qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa.

³⁶Náqimásee moó fannoo Ánutuna moo áinaina ámianno fee narí kai aiqáma ainaina áuqufa mináindi kai máridanoo. Aiqáma ainaina minásaa qaraafa kai afeekaikinoo máridanoo. Aiqáma aréenarafa náaru náaru Ánutunaindi kai márianno. Kúqaa.

Pauroofa andeeqásee nírana máriranara naamúaqinau.

12 ¹Óo qiní qíkaqaafasaauqa, Ánutufa inniara ámuqusirana faqa ámiqi ámiqirana faqa firaaqóo márinara afeekaikámandee qeeqá qímuqusa óokiqari inni qímannimidaqa ínnee ínneeqa márirana nipata aandáu tatúfiranara foora Ánutuna ámiaqa, Ánutuna ufamáu fidaqa miná áidira ainaina andeeqásee márirana miná miná ámiaqa. Miqíqa inniqa Ánutunara innaaru qírafa amooqírafa ánoonakianno. ²Minára irisée maaqímmiaqa sía maa-maqa maaqánasaa maríasa naanna raaqa. Ínnee eedóo qífanoo Ánutufa inni nitikúra ámiqimmasee firaaqóo quandánniseenoo naunduráki nírana faqa quandánnisaanno. Ínnee miqímmaseeqa Ánutuna írirana faqa Ánutuna áidirana faqa ámiqiranee qímariana faqa idaaqíranee qímariana faqa ámiqimandee írifarano.

³Qinée Pauroosa Ánutufa áfaarida nímimari ainainara irisée maaqí qídaqa. Ínnee sía ínneeqara ámiqirausee qímasee firaaqóo ínneeqa

nimooqiaqa ínnée andeeqásee reendeénamaseeqa ínneeqa nimana kái írirana íriaqa. Aiqámausa náriara qídaqa Ánutufa faiqí ánaasee dadaaqíra nímirana irisée miná amana kái náriqa kai íriaqa, sía nóori uqéerasee ínneeqara firaqqóo írirana faqaasee qiaqa.

⁴Maasá qipata moómoo ati ootúpanoo máridanoo. Mi-ootupara atísa náadu náadu ainaina quqée maríasa márídaqa. ⁵Maasá miqírausa márídaqa ásauku mundíranasaa ootúpaqa márúnausa moómoosa náadu náadu nipata átiara foora máríasa moodáa qipatará foora máfiqa Yísunaindi márídaqa narísaa narísaa atooáqa márídaqa narísaa narísaa mundíqa máriaqeera.

⁶Minára maasá aiqámausa irisée naríara naríara áadu áadu akoofásaiki márinna ainaina marasée minánnai Ánutufa nímuna akoofásaikirana amana kai minánnai kai aiqámausa narí dadaaqí narí dadaaqíqa. Anée Ánutunaindaraa ufa irisée faiqí ánaasee ufa qímannimí maríanafa márídana, Ánutufa narí saqárikirana ámuna miná amana kái qímannimia. ⁷Anée dadaaqímaríanafa akoofása márídana dóo misá dadaaqía. Anée ufa akoofása márídana dóo miná áti qímannimia. ⁸Anée reendeenámandee fuki faakí qírana akoofása márídana dóo miqímmia. Faiqí ánaasee moó fannoo narí akaqá nímira ainaina akaqáusa rainá nímídanoo sía ákoo akaa ída nímia, óori ináa ináa ida nímia. Anée faiqí ánaasee rakísi márínafa márídana anée faqa éeraaramasee aináinia. Faiqí ánaaseera qimudáoo qímasee dadaaqí maríasa sía níkoo níkaa mándeeqa miqía, asasammáandee óori ináa ináa idána dadaaqíqa.

⁹Ínniki naríara naríara nímuqusirafa ínniqa nímuqusannai kai naríara naríara nímuqusiaqa. Ínnée aiqáma mandá máriranara fídiaqaamasee ámiqíra máriraná kai rakisissimmá qumáraaqa.

¹⁰Ínnée aiqáma ásauku mundírana mandaaqáqa máríasa minára irisée naríara naríara qíkaqaafasaa fee qímasee naríara naríara nifaaqasáa aqoondiára foora naríara naríara andeeqásee rídaqa asasiaqa. Ínneeqa niquónnanara maasá úriqararanee qímasee maqee maqee miná áuqu kooroo qía.

¹¹Ínnée ínneeqa óosana óosana aináiniranaki márídaqa nímudaanai qímaseeqa kadáapiruaqa sía kudoosaápaaqa. Ínniqa nímuqusaki karaambáiqara nídirafa qumbiqánoo márínaqa miná aináinammídee qídaqa asasamáandee mi-kadaapína ríqa fuaqa.

¹²Ínnée Yísufa qúmuanínnanara áfeesidaqa asasídaqa kai máríaqa, maqee máría kadáapirira ummaarafa rafáaqafinaqa naundurá asooámásee kásooqaqee ubiqáfíqa reendeenámasee káqi kai minakí fuaqa, maqee maqee ínnée aiqámausara faqa aiqáma ainainara faqa innaaru qímannisaaqa.

¹³Ínnée niquónausa Yísuna ufa írimaríasa nána ainainaree sárau ímaríasa ínneeqáindi misá faqa rainásee náida nímiaqa. Sía qáfee

márinna ánaamurufa faqa aniráinana ámiqi ámiqimándeé máaqa áminanoo tootooqíranaki fúani.

¹⁴Faiqí ánaasee akaqáusa Yísuna ufasáara nári níqifaqa ínnée quándakinaqa sía minára íriaqa ámiqi ámiqira afaaqooqá kai qímannisaqa, sía níquraraqa ámiqi ámiqima nísaaqa.

¹⁵Faiqí ánaasee akaqáusa asasífaqa ínnée faqa dadaaqíqa asasífaqa. Faiqí ánaasee akaqáusa ummaara nárinaqa ikíraqáifaqa ínnée faqa dadaaqíqa ikíraqáafa.

¹⁶Aiqáma narínni narínni márídaqa moodáanaki kiqa márídaqa áqoondikidaqa máriaqa. Sía ínnée ínnéeqara úriqararaúsee ámiqiraúsee qímasee nóori uqéeraqa. Káqiqa óoreeqarararusa faqa áqoondi kiaqa. Sía misá óoreeqarararusara nóori runúsee nóori uqéeraqa.

¹⁷Moo fásiqa ánaasee fannoo aní mandáikammamáqainana sía anée miná ákiaqara miná mandáikammamaqa, aiqáma fasiqanaasee ámiqira oosanee qímariana, mi-oosanná amanamásee mi-oosanamaú kai fuaqa.

¹⁸Anée aiqáma fasiqa ánaasee faqa asooáranaki kai máriaqa, misá sía amanaikífana aneennákai kafáa kafáa amanída qáfaa.

¹⁹Moó fannoo aní árinoo mandáikammamáqainana sía anée miná ákiaqara árua, Taikára áukuana Ánutuna áanoo irafa minásaa máriannoo fee qímasee miqóo minnísaa. Tamummáqara fasiqa ákara minára maaqí qínnoo márídanoo.

Karaambáiqá maaqí qinoo qinée mandáinaina ákiaqara nímianaura, aní árifafa qeeqá kai miná ákiaqara qianáura.

²⁰Kafaa moó fannoo maaqí qinoo.

Aní namuqáa fannoo áararéé márínana nárana káqi ámia.

Nammáriara mífá áidinana káqi ámia. Anée miqínana aneenná ámiqira iriranannai asauríana miná áminnarannoo.

Qinée Pauroosa minára mi-tamummaqara fasiqána ufamáu fuaqéera qímannimidaqa.

²¹Faiqí ánaasee mandáinaina fannoo sía ínni rafáafa fuani, ínnéeqara ámiqira oosanannai misá mandóosana rafáaqafuafa.

Aiqáma úriqarararusa Ánutufa kai quqáqoosa márídaqa.

13 ¹Aiqáma kaamánauqa faqa úriqarararusa faqa Ánutufa kai quqáidanoo. Sía moó fannoo narí kambíqaidanoo, Ánutufa eedóo qinára kai kambíqafi márídaqa. Minára irisée ínnée aiqámausa misá ufamáu kai fuaqa. ²Faiqí ánaasee moó fannoo kaamánauqa ufa rukíee márínafa Ánutufa quqáqai fasiqausa ufa rukíee máríafa márinnarannoo. Ánutufa quqáqoo fasiqausa ufa rukíainafa mi-fasiqáusa sáaqaraa áanóo irana aneenná kai maréeqeena aneenná áfaariki rusímariananoo.

³Mandá oosana máree maríasa kai kaamánna rakísirarusara rufíafa, ámiqira oosana máreemariasa sía misára rufíafa. Anée kaamánna

fasiqa fee úriqarara fee misá nífusaa mána mána kai íraree fee qídanee dóo amaná andeeqára oosana marasée miqía. Miqínanoo mifá amooqíra ufa kai aní ámiannoo. ⁴Kaamánna úriqararafa Ánutuna saikíra fasiqa máridanoo aní ámiqimmásee márianneera aináinidanoo, anée mandá oosana máreenana minára rufíaa miná ákiaqara aní árirasamu dóo ásaukuki uaqéeidanoo. Mifá mandóosana máree maríasasaa Ánutuna áanóo irana maréeqeenoo misásaa quqéemarífa máridanoo.

⁵Ínnee minára irisée úriqararausa ufara aiqáma eedóo eedóo kai qiaqa, sía Ánutuna áanóo iranara kai iriséeqa eedóo qiaqa, aneenná áakiranara andeeqánoo márifaqee qímasee eedóo qiaqa.

⁶Kaamánna fasiqauqee kansóorauqee úriqararausee, misá aiqáma Ánutuna aináiniranaki márídaqa faiqí ánaasee andeeqánnisaida márídaqa minára ínneeqa takísa munnimma nímiraana eedóo qímasee nímiaqa, minánnoo aináinidammia. ⁷Ínneeqa takísa munnimma aiqáma áquaqa, káqikaa takísa kansóora takísa faqa kaamánna firaa takísa faqa áquaqa, aiqáma úriqararausara ámiqira fasiqee qímasee misá nóorinni rufíaa rufíaaq ídaqa fuaqa.

Naríara naríara ámiqira oosana kai máraaqee qírufa.

⁸Sía moóna ummaara ámeemaanai kéeqana mária aufadáranaki kai mária. Moodáa ummaara ámeemaanaki kai kéeqaqa máriaqa. Naríara naríara nídímárinaqa mi-moodaa ummaaránaki kai kéeqaqa máriaqa. Faiqí ánaasee móo fannoo narí aqóónna fasiqanaaseera ámuqusinano Mooseena sándufa dóo qumáreenoo mi-sandufána ánoona paqúrinoo kooroo ídanoo.

⁹Mooseena sándufakinaafa akaqáfa maaqímminoo máridanoo.

Sía faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuariaqa.

Faiqí faqa ánaasee faqa faiqi faqa sía kuqánnaruqa misá fidíka sía ruqíaaqa.

Sía narí aináina narí aináina úmmuariaqa.

Sía mooná aináinara ámuqusinana márara áaqoo íria. Mi-sandufáusa faqa akaqá sándufauqa faqa moodáa ufa fannoo mi-sandufáusa aiqáma rafáaqafinoo máridanoo mi-moodaa ufáfa maaqímminoo máridanoo.

Anée aneennára ámuqusi márianandee máseenana mi-ámuqisiráfa kai aqóónnanara ámuqusiani. Mi-ufáfa aiqáma sándufa aruséenoo mifá ánoonaikidanoo. ¹⁰Faiqí ánaasee móo fannoo aqóónna fasiqa anaaseera ámuqusi marínafa náqimáseenoo móona mandáikammamaqáannoo fee, sía miqíannoo. Minára qínée qíqa, aqóónnanara ámuqusi marífa aiqáma Mooseena sándufamau fímarífa máridanoo.

¹¹Ínnee mi-fasiqána aanna raaqa. Dóo maa-aukuanná iqáqara áukuana máridanoo faiqáranakiqari fíndífira aukuaana dóo ani máridanoo. Óoqai ínnee ínneeqa írirana Yísuna ufasáa rusísoofa dóo áni ániifanoo dóo

ínneeqa asumu márira aukuana dóo adeedí ramásee ani márídanoo. Minára faiqáranakiqari fíndi fira aukuanee qídaq.

¹²Dóo asukuna taikárarídanoo, iqáqarafa qúsasaa ániannoo, maasá asukunakí nímariafanna manda oosanna oosanna máfi taikáseeqa fáasaana ámiqira oosana ámiqira márirana durú feefara foora indáamma qumaráaq. ¹³Maasá fáasaanasaa nídara foora aiqámausa nífusaa andeeqárausaikakai mámbi máriaqa. Sía mandáinaina máraani qímasee moodáanaki suqúaq. Sía nammári námasee fúrufariaqa, sía faiqí faqa ánaasee faqa narínni narínni úmmuariaqa. Faiqí faqa ánaasee faqa sía narí áfaqa narí áfaqa kooroo iqa. Sía rakúaq, sía naríara naríara rairai qiaqa. ¹⁴Ínnee ínneeqa faiqí faiqi mandá íriranamau fídaqa fanandímariana minínseeqa mi-aanáusa óonu ititée ani ititeemmá átukaraseeqa quándaki Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiq miná andeeqáranaki fímariana miná qumáreeqa mi-duru saamúnannai maasá faiqí faiqi mandá márirana mandá nírana faqa rákuaqa.

Únna Ánutunara dúfi dúfi qímaria nárana ufafa.

14 ¹Qinée Pauroosa Roomma máqusanaasa Yísuna ufa írimariasa qímannimidaqa. Ínnikina óosana óosana fasiqa ánaasee máriafanoo. Akaqáusa afeekaikámásee Yísuna mandaaqáqa márídaqa írirana minásaa kai mundúsee fímariasa márídaqa, akaqáusa írirafa sía Yísunasaa mapukímariasa mi-fasiqáusa írirafa óorudupiraua márídaqa. Ínnee sía ámiqira írirana faqaasa kai mara máree ínni suqíranaki quqáaq írirana óorudupiraua faqa maréeqee káqi moodáanaki quqáaq. Sía misá moo íriranara rairaiqiaqéera maréeqee quqáaq. Misá faqa Yísuna ufa írimariasa máriafaqa káqi quqánnisáaq.

(Óoqai Pauroofa máru aukuanna aandáu aruséeqa únna Ánutunara túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímaseeqa makéetimariqu. Yísuna ufa írimarusa námasaifanoo únna Ánutuna maraquna kafáa dáakuandoo qímasee ruffeemariqau.)

²Faiqí moó fannoo narí íriranannai sía minára íridanoo kai aiqáma nárana aandau náidanoo, sía Ánutuna ufa rukíaida miqídanoo. Faiqí moó fannoo írirana óorudupirafa aandáu námasee qeeqá írirana kurídanoo qímasee nárana kai náidanoo. ³Ínnikina aiqáma aandau nárana néemarifa sía quándaki aandáu sía náinnanara fídiaqamásee qinée qeeqáaraa ani úriqararausee sía qía, Kafáa aandáu sía náinnafa sía quándaki káqi néemarinara qáo qímannisaaqa.

⁴Ínnee aiqámausa Yísuna aináinimariasa máriafanoo. Ínnee náqi fee mándee moo fásiqa aináinirana áqifaree. Mi-fasiqáfa moó fásiqa Yísuna aináinirafa márídanoo, miná úriqararafa kai miná óosana irisée mara uqéereeqee narí andeeqárana amanakái kikíqammaisáannoo karaambáiq fannoo amana miná dadaaqínanoo ánoonaikiannoo.

⁵Faiqí moó fannoo moo fáasaanara úriqarara faasaanee qídanoo. Faiqí moó fannoo aiqáma faasaanara amanamana kái fee qídanoo. Aiqámausa náadu náadu nári írirana mapukúsee irisée dóo mi-maú fuaqa. ⁶Moó fannoo moo fáasaanara úriqarara faasaanee qímarifa karaambáiqu áuqu uqéeraidanoo miqí qídanoo. Moó fannoo aiqáma aandáu nárana néemarifa karaambáiqu áuqu uqéeraidee qídanoo miqídanoo, Ánutunara dúfi dúfi qídee qída néemarifa miqídanoo. Akaqá ainaina sía néemari fasiqafa mifá faqa minánnai Ánutuna áuqu uqéeraidee qídanoo miqídanoo, Ánutunara dúfi dúfi qída sía néemarifa miqídanoo.

⁷⁻⁸Maasá qeeqá máriranaki máridaqa sía qeeqá qeeqá rakísida máridaqa, maasá kúqirana faqa sía qeeqá rakísidaqa karaambáiqu fannoo kai rakísidanoo, maasá káqi máridaqa karaambáiqu aináiniranaki máridaqa maasá kúqiqua karaambáiquaindi máridaqa mifínnai fidaqa. Dóo qínée minára kooroo ídaqa maasá káqi máridee kúqidee karaambáiquaindi máridaqa. ⁹Ásauku mundírafa kúqirausa faqa káqi maríasa faqa karaambáiqu márianifeera auníriranasaa kúqinoo minakíqari fíndifinau. ¹⁰Qínée Pauroosa minára irisée iráidaqa. Anée yáfee máridanee aqoónnana óosana qáfamaseenee áqinanee. Anée yáfee máridanee aqoónnanara ákooqaidanoo fee. Maasá aiqámausa Ánutuna áfusaa kíkíqammafuananoo mifá maasá óosana qáfammaseenoo rainá qimaqaannoo, minára sía aqoónnana aqísée ákooqaani, anée uréeqarafa máriananoo.

¹¹Óoqeenaa tamummaqara fasiqausa minára maaqí qídaqa.

Ánutufa qinau. Qínée káqi márira Ánutusa úriqararausa márunnanara qiní ufa ámiqimasee íriaqa. Aiqámausa qiní dóorisaa nóorindari áqufiqua qimooqifáranoo. Aiqámausa qiníara Ánutu fee qifáranoo.

¹²Dóo qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá aiqámausa qeeqá nírana, márirana, qírana Ánutuna áfusaa kooroo íanáura. Minára íridaqa aqoónnanara íreeda kai qiaqa.

Aní ákaqaafasaa fannoo anée ímarianna ainainasaa farindámaki sáamuruandoo qía.

¹³Naríara naríara íreeda kai márida sía múnuku míniqi qídaqa sía áaqara ufa naríara naríara qiaqa, sía maasá miqíafa, maaqíafa, maasá Yísuna ufa írimarunausakina máridaqa moo áinaina máraananoo qiní qiqoónafa qíqafamaseenoo dóo narí faqa máreenoo áaqaranaki áqufinaqa dóo qínée mi-ainainnára sía máraanaura rufíaanaura. ¹⁴Qínée Pauroosa Karaambáiqu Yísunasaa atooáqa marúnnanannai aiqáma naranara ánukara fee kai qímasee náidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo moo áinainara sía ánukara fee qínafa miná ámuqusakinaafa mi-ainainnára rufíaanoo.

15-16 Anée moo nárana ámiqira nárane qímasee námasainanoo aní ákaqaafasaa aní qáfamaseenoo mifá faqa néenoo minásaa farindámakinoo moo mándainainaki áqufinana anée miná afaasuaa qíananoo mifá mandáinaina numooki áqufinoo. Anée miqínana sía aneenná ákaqaafasaara ámuqusinana dadaaqíananoo. Ásauku mundírafa ákaqaafasaara minára faqa kúqináu anée nánaree fífaú ámiqira nárana néemarianannoo mandóosanaki quqéenane. Anée miqínafa faiqí ánaasee aní óosana óosana naranara káqi nifaaqa quqásee neefándinnanara mandóosane qifáranoo.

17-18 Ánutuna quqúsaki máriasa maasá nírana márirana sía nárana nammárisaafau mundínoo márídanoofau. Ánutuna náaquqara maraquana nímimari ainainausa andeqáranana faqa asooáranana faqa asasíranana faqa minamúsasaa maasá márirana nírana mundínoo márídanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo ásauku mundírana aináinidanoo narí ákaqaafasaauqara ámuqusimarifanoo dadaaqínoo rakísinanoo Ánutuna amooqírafa faqa faiqí faiqi eedóo qíranana faqa máraannoo.

19 Maasá minára irisée Yísuna áiku ásaukuki nídaqá maasáki asooáranana faqa narí áfeekaikí narí áfeekaikíqa Ánutuna ufamáu fuaqée qímasee mi-maú fuaqa. 20 Ánutufa maasá moómoosa Yísuna moodáanaki quqáqoofaqa maasá sía miná kurídiqa fúrufariaqa. Aiqáma nárana amana née máriafa márídanoo maasá moo ámiqira nárana námasaanano maasá qíkaqaafasaa moó fannoo qíqafamasee quándaki áaqaranaki áqufinanoo maasá mi-naranná náunnnanara áaqarafa márídanoo fee qianáura.

21 Andeqásee nímariaanafa maaqímminoo márídanoo akaqá nárana nammári fee námasaanano qiní qíkaqaafasaa moó fannoo fee qiní qíqafamaseenoo minásaa áiku ámakinanoo kurídiranaki áqufuandoora mi-narana nammárína nárana rufiaanaura. Nána ainainasaa fee qiní qíkaqaafasaa áiku ámaki kurídiranaki áqufuannoo fee qímasee mi-ainainára rufiaanaura.

22 Anínna írifa nárana nammáriara sía faiqí ánaaseeki kooroománde minásaa áanóo irafa raiqárafa kambíqaani Ánutusandiri kái kukéeqasee íriaqa. Faiqí moó fannoo nárana nammári nainára miná áakirafa sía qáo qínafa mifá ámiqira fasiqa asasíranaki máriannoo. 23 Kafáa mi-fasiqáfa moo áinaina námaseenoo óonumafi íridanoo Ánutufa minára andeqéefoo qíannoo fee sía andeqéefoo qíannoo fee qímasee qaara aundura írifa mi-fasiqáfa mi-narana nammárína námasainnanara Ánutufa áaqee foo qíannoo, sía Yísuna saqárikiranara irisée néenoo írirana fúrufaramánde néenoo, miqínnanara Ánutufa áaqeenoo fee qíannoo. Maasá moo áinainana andeqára fee máriannoo fee áaqara fee máriannoo qímasee qaara daundura irisée káqi óonu qumárainafa áaqarafa márídanoo.

Sía aneenná áidiramau fúa.

15 ¹ Maasá Yísuna saqárikiranaki afeekaikí maríasa quándaki uréeqarasa qumaara dínni ati dadaaqí akumáraa, sía maasá

qeeqá dídiranamau kai fúa. ² Maasá náadu náadu qeeqá qíkaqaafasaa narí Yísuna saqárikirana dadaaqíananoo afeekaíkiani. Sía aneennára íria, aneenná ákaqaafasaa ámiqí ámiqianifeera minára irisée dadaaqía. ³ Ásauku mundírafa rirímma, sía narí ádiramau fínnoo, narí ákoona Ánutuna ádiramau fínnoo tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rinau.

Faiqí ánaasee Ánutuna áqira ufa mandúfa qímarifa qinísaa áqufínnoo.

Tamummáqara fasiqa mi-ufána qímasee ákara rinau.

⁴ Aiqáma tamummaqara fasiqauqa ákarakinaa ufa sía fífau ákara ríqau maasá naamúaqídee qímasee ákara ríqau, maasá mi-akaránakinaa ufa dadaaqídaq fuki faakí qírana faqa ubiqáfi márirana faqa marasée miqandánnai Yísunara asasammásee áfeesirana máraaqeera ákara ríqau. ⁵⁻⁶ Ánutufa ubiqáfi márirana ákoofa faqa dadaaqíra fuki faakí qírana ákoofa faqa máridanoo. Miqí mári Ánutufa ínni dadaaqínaqa ínnée ásauku mundírana Yísuna aanna rámaseeqa ínnikina sía áanóo irafa máriannoo moodáa irirafa máriannoo. Moodáa irirafa ínnikina márinaqa aiqámausa moodáa ufa kai qímasee ásauku mundírana maasá karaambáiq Yísuna ákoona Ánutuna amooqiaqa.

Ánaamuru misá Isaraee máqannaa faqa Ánutunara dúfi dúfi qifáranoo.

⁷⁻⁹ Ásauku mundírafa ínni qumároonara irisée ínnée naríara naríara áqoondikifaqa faiqí ánaasee ínni nín-dafamásee ámiqira oosana máraidammiafoo qímaseeqa ínni Ánutuna amooqiaqéera. Ánutufa narí qímaqoo ufamáu fúanífee qímasee ásauku mundírafa Yuda máqannaa mara fírira faiqíara foora aináinammánnimaqara faiqi kámambinoo márinau. Ánutufa Abarahaamana áiku ásauku faqa qíma afeekaikámmasoonara kambíqaanifeera qímasoofanoo ásauku mundírafa Yuda máqannaasa aináinammánnimaqara faiqi kámambinau. Ánaamuru máriasa aniréeqa Ánutufa misára ámuqusufanoo nífauaranara faqa Ánutuna áuqu uqéerasee amooqiaqéera ásauku mundírafa minára faqa Yuda máqannaasa aináinammánnimaqara faiqi kinau. Tamummáqaraura ákarakinaana minára maaqí qinau.

Qinée ánaamuru namufafa máridaqa misá sáimbaqa aníara dúfi dúfi qianáura.

Miqóoqari ánaqu uqéeraseeqa idí ráida aní amooqianáura.

¹⁰ Tamummáqaraura ákarakinaafa moó maaqí qídanoo.

Ínnée ánaamuru máriasa Ánutufa útaaqa nímáqee márisa Yuda máqannaasa sáimbaqa dúfi dúfi qímasee asasíaqa.

¹¹ Moo támummáqarafa maaqí qinau.

Aiqáma ánaamuru máriasa karaambáiq amooqiaqa.

Aiqáma maqannaasa firaaqóo miná amooqiaqa.

¹² Kafáa moo támummaqarafa maaqí qinau.

Yeeseena átiki moó kambíqaannoo, mifá fíndifinoo ánaamuru
rakísiannoo, misá quándaki nári írirana minakí rusífaranoo.

Tamummaqarausa úfa Yísunara miqímíqau.

¹³ Ánutufa maasá innaarúnaira áfeesirana óosanafaqaafa márídanoo,
mifá kai ínnée miná saqárikiranannai aiqáma asasírana faqa asooárana
faqa ínnikina qumbíqannimaqaannoo, Ánutuna náaquqara andeeqara
maraquna afeeka fannoo ínni dadaaqínanoo innaarúnaira asasammásee
áfeesirafa mi-asasiráfa qumbiqéenoo téeqiannoo.

**Pauroofa afeeka ufa Roomma máqannaasa
ákara rúmannimaqoonara qinau.**

¹⁴ Óo qiní qíkaqaafasauqa qinée Pauroosa ínni Roomma máqusai
máriasara qídaqa. Qinée ínniara ámiqirafa faqa írirana faqa
qumbiqárasee qídaqa ínnée Roomma máqusanaasa ámiqira írirana narí
uqafíqee narí uqafíqee qímariasa amana máriafanoo.

¹⁵ Ínnée miqí márifaqa qinée maa-pasánakina sía reendenámandee
ínni náaqoo áuqeeqa óosana oosana ainainara ínni náaqoo firaqóo
áuqeeqa. ¹⁶ Ánutufa ámiqira ainainirana qiní qíminau. Qinée ásauku
mundírana Yísuna saikáki quqáqisáifaqa márídaqa ánaamuru
qímannimiranaki márídaqa.

(Mooseena úqíqaana maaqakina Ánutuna aanáiqikira fasiqauqa sipsípa
ánaqi ámiqiraná kai faiqí ánaaseendi mara máree míni óoninnai áuqira
qaindásaa quqásee arusée aandáu tatúfirana Ánutuna suqá ámimariqau.)

Qinée ánaamuru faqa Ánutuna faqa aanáiqikirausara foora
márunnanara maa-akaránaki afeeka ufa ínni nímiqa, káqiqeesa márifaqau
sía afeeka ufa qímannimini íreeda kai qímannimini ínni aanáiqikirausa
máridaqara afeeka ufa qímannimidaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara
maraquna fannoo ánaamuru máriasara Ánutunaindi fee qímasee
misáuqa márírana nírana Ánutuna áidirana amana kái máriaqeera
minára kai Ánutunai aanáiqikirausaikidaqa márídaqa. ¹⁷ Qinée ásauku
mundírana Yísunasaa moodáanaki kámambi márídaqa maqásaa mi-
saikánaki márúnanoo dídimarifafa asasídaqa. ¹⁸⁻¹⁹ Ásauku mundírafa
náaquqara mara qumifanoo dadaaqífaqa qeeqá úfannai faqa
qeeqá kádáapíriranannai faqa sía faiqí máraaqaa ira ainainannái faqa
mináuqannai qinée ánaamuru Ánutuna ufa qímannimariafanaqa íriqa
mi-maú fidaqa, ásauku mundírafa dadaaqínára firaqóo qífaqa quqásee
afeekaikámánde qímannimiana. Qinée miqídaqa ámiqira fasaasa
ufa ásauku mundíranara aiqáma ufatia qímannimiqa Yeerusaree máqusa
dínni Iririkumma máqusa dínni mi-qambaana saqanná máriasa aiqámausa
qímannimimaree fifainídaqa.

²⁰ Ásauku mundírana áufakiana sía írimariasa kai qímannimiqa,
qeeqá ufa moóna ufa ámuuaqa rusíanoora sáina sía írimariasa kai

qímannimia, óoqai indaarú dóo qinée mi-iriramaú fídaqa. Mi-maú fídaqa tamummáqara fasiqa ufamáu fídee qídaqa. ²¹ Óoqai mi-tamummaqara fasiqána ufa minára maaqí qinoo máridanoo.

Sía minára qímannimusa miná qáfeefaranoo.

Sía írusa minára náaqoo írifaranoo.

Pauroofa Roomma máqusai fírarée qímasee qímaqoo ufaa.

²²⁻²⁴ Qinée Pauroosa moómoo kari ínni Roomma máqusai fuanéerunanoo óosana óosana aináinirafa rafáaqafufaqa dóo maqee maa-saqá sáika taikásee moómoo aukuana ínnée iannai fuanée qímarunausa dóo maqee qúsasaa fírarídaqa. Qinée Sipeena máqusai fídaqa ínni Roomma máqusanaasa faqa namummáqeeqa ínni faqa asasammásee marikámmásaanaqa ínnée Sipeena máqusai fuannána qíku áuqirana dadaaqlaqée qídaqa.

²⁵ Ínni maqúsaí fuani qúnausa dóo maqee Yeerusaree máqusai fuanáura óonureeqa óonurandee áiqareeqa ínni maqúsaí fuanáuranoo. Yeerusaree máqusai óoru fídaqa miqóo Ánutuna ufa írimariasa dadaaqlanáura.

²⁶ Maseedoonia máqa maaqakinaasa faqa Kirisa máqa maaqakinaasa faqa Yísuna ufa írimariasa náriqa munnimma aqámausa rúaummásaaafaqa Yeerusareenni Ánutuna ufa írimarusa ainána náranara sárauirausa mi-munnimmána nímírarée qímasee qínísaa saafaqa máree óoru fírrammídaqa. ²⁷ Maseedoonia máqa maaqaki máriasa faqa Kirisa máqa maaqaki máriasa faqa náriqá kai rúaummásee Yeerusaree máqusanaasa nímírarée qídaqa, sía qínéefau qiqau. Indaarú Yuda máqannaasa nári innaarúnai fíra ámiqira ufa Yísuna ufara ánaamuru náida nimisoonara mi-aikána nárinoo márína mi-aikána tatíqa maqásaa ámiqí ámiqira ainainara munnimma nímífaranoo. Ánaamuru máriasa miqíqaana andeeqára oosana máridanoo.

²⁸ Qinée maaqóoqaraasa suqúseeqa nímira munnimma máreeqa Yeerusaree máqannaasa aqáma uqanna munnimma nimiséeqa óorurandeeqa ínni Roomma máqannaa faqa qumu máridaqa asasídaqa ámiqídaqa márianaura, dóo marikíqa Sipeena máqa maaqaki óonuree misá faqa Yísunara qímannimianauranoo. ²⁹ Qinée ínni Roomma máqannaa iannai óonuree maa-ainainnára íridaqa. Qinée ásauku mundírana afaaqóoqa qíranasaa fídaqa miná ámiqí ámiqirana ínni nímianaura.

³⁰ Óo qíní qíkaqaafasaa qinée Pauroosa afeekaikámasee ínni qímannimídaqa. Ínnée qíníara Ánutufinnai innaaru qíranannai qíní dadaaqlaqa, Ínneeqa nímuqusa óokiari afeekaikámánde qíníara innaaruqiaqa. Ínnée faqa qinée faqa ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá minásaa atooqáfi márúnausa máridaqa minára irisée qíníara innaaru qiaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo

náriara náriara nímuqusirana maasá firaaqóo qímuna ínnée minára faqa iriséeqa qiníara innaaru qiaqa.

³¹Qinée maindári Yeerusareenni óoruree misá nímiraree qia múnnimmana nímiaaqa Ánutuna ufa írimariasa minára asasiaqéera innaaru qiaqa. Miqóo Yeerusareenni qinée márianaqa ínnée Ánutunara innaaru qímaqímaqáaqa Yeerusareenni máriasa Ánutuna ufa sía írimariasa qiní dárírarammidammia. Ínnée misára innaaru qia qiní sía dáruaqee innaaru qiaqa. ³²Qinée Yeerusaree máqusaindari ámiqimandee óorurandee qumuráananoo Ánutufa qínnaanara ínni Roomma máqannaasa faqa káqíkaaqqóo idooámaseeqa asasammáseeqa áiqaree fuanáura. ³³Ánutufa maasá asooára óosana fannoo ínni aiqáma Roomma máqannaa faqa máriani. Kúqaa.

Pauroofa narí áqoondiuqa nímandaidanoo.

16 ¹Óo qiní qíqoondiuqa Roomma máqusai máriasa ánaasee moó fannoo Keenakareea máqusai Yísuna ufa írimariasa dadaaqímari anaaseefa maasá nisookífa miná áuqu Fooeebee námmarifa qúsasaa ínnée iannai Roomma máqusai fúannoo. ²Mifá andeeqára ánaasee márínoo óonurainaa ínnée Ánutuna faiqi námu naanna rámassee karaambáíqa ufa írimari anaasee fee qímasee ámiqimandee qumáree rakísidaqa mi-anaaseefá moo áinaina ummaara moo bísínisa Roomma máqusai áuqainaa ínnée káqi dadaaqiaqa. Mi-anaaseefá moómoo fásiqa ánaasee dadaaqírafa qiní faqa dadaaqíra qíqoondi márídanoo.

³⁻⁴Ínni Roomma máqusai mária fasiqa anaaseeqandá, ánaasee áuqu Pírisikaa námmarifa márídanoo afaaqi áuqu Akuiraafa mi-qafaqíqandá qiní dadaaqírana nári kúqíranara paasóosamandee moómoo kari nímeekaranaki fídaqa qiní dadaaqímariasa márídaqa, ásauku mundírana Yísuna aináinirana dadaaqí maríaqanda márídaqa. Sía qiní kai dadaaqímariaqanda aiqáma ánaamuru Yísuna ufara suqúfi qímariasa misá faqa dadaaqímariaqanda márianara misá faqa qinée faqa miqandára dúfi dúfi qídaqa. Qinée maa-pasánaki mi-qafaqísa nímandaida.

⁵Mi-qafaqísa máaqaki Yísuna ufara suqúfi qímariasa amaana máqa sía márínara suqúfida qímariasa misá faqa maa-pasánaki nímandaidaqa. Qiní qifaaqasáa qiqoondi áuqu Eepaeeneetusafa aiqáma Asia máqannaakina indaarú ásauku mundírana áqoondikufa, qinée maa-pasánaki miná faqa ámandaidaqa.

⁶Moo ánaasee áuqu Maria námmarifa (sía Yísuna ánoofau miná amaráfa) firaaqóo ínni Roomma máqusanaasara kadáapirufa márídanoo qinée miná faqa ámandaidaqa.

⁷Qiní máqannaa Yuda máqannaa fásiqa ánaasee qiní faqa karabúsaki máruqanda núqu Andaroonikusafa faqa Iunia námmarifa faqa mi-qafaqísa náaree Yísuna saqáriki máruqanda márídaqa qinée ínnaaqianna.

Yísufa niqiqoo fásiquasa ámiqimandee miqandára íri maríqau. Qinée miqandára faqa maa-pasánaki nímandaidaqa.

⁸Qiní qifaaqasáa qiqoondi moo áuqu Ampariatusafa mifá faqa maasá faqa karaambáíqa ufaki maasá faqa moodáanaki máriufa inni faqa márifaqa miná faqa maa-akaránakiqari ámandaidaqa.

⁹Ásauku mundírana aináiniranakina maasá faqa moodáanaki máriufa. Urabanusana faqa inni faqa márina ámandaidaqa, Qiní qifaaqasáa qiqoondi moó áuqu Sarakisafa inni faqa márina ámandaidaqa.

¹⁰Apeereesana faqa ámandaidaqa, mifá áukuana áukuana ásauku mundíranasaa atooqáfinoo miná aináinirana faakánaikirafa márifa. Aristoburusana faqa miná áiku ásauku faqa nímandaidaqa.

¹¹Qiní qiqoónna Yuda máqannaa Eeroodioonana miná faqa ámandaidaqa. Narakisusána narí áiku ása ukukiqari Yísuna ufa íri maríasa nímandaidaqa.

¹²Ánaasee qaaraqánda ásauku mundírana aináiniranaki máru ánaaseeqanda núqu Tirifae námmarifa faqa Tirifoosa námmarifa faqa miqandá faqa nímandaidaqa. Ánaasee moó qiní qifaaqasáa qiqoondi Karaambáíqa saika firaqóo uqanna máree marífa miná áuqu Peerasisa námmarina faqa ámandaidaqa.

¹³Karaambáíqa saikáki máriasakiqari ámiqirafa miná áuqu Rufusáfa miná ánoofa faqa qinée faqa miná ámaakuara foora márunnanara miqandá qísanoosara nímandaidaqa.

¹⁴Maa-fasiqa namúsa núqu raanáura. Asinakaritusafa faqa Fareekoonafa faqa Qeerameesafa faqa Pataroobasafa faqa Qeeramasafa faqa minamúsa faqa aiqáma Yísuna ufa írimariasa faqa misá nímandaidaqa.

¹⁵Firoorookusáfa faqa Iuriafa faqa Neereeusafa narí ásookisandiri faqa Oorimpasáfa faqa aiqáma Ánutuna ufa írimariasa faqa misá faqa máriasa faqa nímandaidaqa.

¹⁶Ínnée suqídaqa naríara naríara níkaqafasaara foora narí sukukée narí sukukée iaqa. Aiqáma maqúsa maqusa ásauku mundírana ufara suqúfi qímariasa misá faqa inni Roomma máqannaa nímandaidaqa.

Akaqáusa rainée máriasa mi-ufánara eeráiriaqa.

¹⁷Óo qiní qíkaqaafasaa uqa qeeqá qímuqusa óokiqara afeekaikámandee inni qímannimidaqa. Akaqáusa rainára ufa óosana aréemarisara eeráiriaqa. Misá Yísuna saqáriki maríasa akaqáusa kurídi nímaqaidaqa innée mároo andeeqara ufana ateekáidaqa, misára rufíasee níanai máriaqa. ¹⁸Miqí maríasa sía maasá karaambáíqa ásauku mundírana aináinau ídau, misá nári nídímari mandáinainara kai randáida íridaqa. Misá nári nimaníra ufannái faqa nári nífaurunna kai susúmannimaqaranannái faqa ámiqira fasiqa anaasee íriranara

unéemaana qídaqa. ¹⁹ Aiqáma máqannaasa ínni Roomma máqannaasara íridaqa ínnée Yísunasaa atooáqa márianara írimariafaqa qinée faqa íridaqa asasídaqa. Qinée ínniara óosana óosana ámiqira oosanara akoofásauqa máriaqee qídaqa, óosana óosana mandóosanara aamínaikiaqee qídaqa. ²⁰ Ánutufa maasá asooárana óosana faqaafa qúsasaa Sadannana ínni níku ámeemaanairá foora maréeqeenoo quqásee radámusaannoo. Karaambáiqá Yísuna áfaarirafa ínni faqa máriannoo.

²¹ Maaqóo qiní faqa máriasa nári nímandarana ínni nímidafa misá núqu Timootifa qiní moodáa ainainirana dadaaqí marífa ínni nímandaidanoo Rukiúsáfa faqa lasoonáfa faqa Soosipateeráfa faqa misá aiqámausa qiní maqannaa Yuda máqannaa máriasa misá faqa ínni nímandaidafa.

²² Qinée Teeratusáusa Pauroona óokinaana íridaqa maa-pasána ákara rímarunausa márídaqa, maqee qinée faqa Yísuna ufa írimarunausa márídaqa ínni nímandaidafa.

²³ Yísuna ufara suqúfi qímariasa Kaiusana máaqaki maqee maqee súqidaqa, qinée Pauroosa faqa miná máaqaki márúnanoo mi-fasiqáfa Kaiusafa ínni Roomma máqannaasa nímandaidanoo. Qeeqá maqee márúnna maqúsanaasa munnimma kansóora munnimma rakísimarifa miná áuqu Eerasatusafa faqa maasá qíkaqaafasaa Kuaratusafa faqa ínni nímandaidafa. ²⁴ Maasá karaambáiqá ásauku mundírafa Yísufa miná áfaarinoo káqi nímira oosana ínni aiqámausa faqa máriani.

Ufáti taikárufa

²⁵ Dóo maasá Ánutuna aréenarana ámia, Óoqai óosana aróonakiqari kukéeqara ánoona ufa Isaraee máqannaasa faqa ánaamuru máqannaasa faqa Ánutufa asumu máriranaki quqáaninna ufana kukéeqanoo máriufa maqee Yísunaki koorooínoo márídanoo. Mi-kooroo ira ufáfa ínni Yísuna saqáriki máriana minakí ínni amaná mapukú nimaqáannoo. Ámiqira fasaasa ufa ásauku mundírana Yísunara qinée qímannimiqa núnnana, ínni Yísuna saqárikirana mi-ufánasaa mundínoo márídanoo. Amaná Ánutufa ínni Yísunaki saqárikirana mapukúsee quqánnisáano. ²⁶ Óoqai mi-kukeeqara anoona ufáfa maqee náaru náaru márira Ánutufa ufa qufanoo mi-kukeeqara ufáfa aiqámausákina akoosaqá kooroomáfifanoo márifaqa qáfaidaqa íridaqa. Ánutufa ufa qufanoo Yísufa sía kambíqooqoo tamummára fásiquauqa Yísuna aufakiana kooroo iqau. Maqee faqa aiqáma máqannaa qímannimiafaqa mi-ufánasaa írirafa rusífifaqa íridaqa eedóo qímasee mi-maú fuaqéera.

²⁷ Moodaa mári Ánutufa naríaraa aiqáma ainainara írimarifa, miná ásauku mundírana Yísunannai náaru náaru aréenarafa mináindi máriani. Kuqaa.

1 KOORINTI

Pauroofa Koorinti máqanna ákararumannimaqoo úfafa.

1 ¹Qinée Pauroosa maa-pasána ákara rúmannimaqaidaqa Ánutufa narí íriranannai qiní maqásaa fasiqa dáaramáseenoo narí ásauku mundírana Yísufa niqiqoo fásiquasaki qiní quqáqoosa máridaqa maa-pasána ákara rúmannimaqaidaqa. Maasá qíkaqaafasaa Soosateeneesafa maa-pasánaki mifá faqa qinée faqa níanaindari ínni nímandaidaqa.

²Ínnée Koorinti máqusai Ánutuna ufara suqímariasa ákara rúmannimaqaidaqa Ánutufa ínniara narí áiku ásauku máriaqeera útaaqamáqaisa máriafanoo, ínnée miná ásauku mundírana Yísunasaa atooqáanara Ánutunaindi kámmiqa máriafanoo, Ánutufa narí faiqi námu máriaqeera narí innai fuaqéera ínni náareenoo, sía ínnée kai mináindi máriafanoo, aiqáma máqanaa maasá karaambáiqu ásauku mundírana Yísuna áaree maríasa misá faqa ínnée faqa mináindi máriafanoo. Yísufa misá faqa maasá faqa karaambáiqu máridanoo.

³Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqu ásauku mundírafa Yísufa faqa miqandá káqi áfaarirana faqa naundurá asooárana faqa ínni Koorinti máqannaasa nímiyani.

Pauroofa Roomma máqannaasara dúfi dúfi qídanoo.

⁴Ánutufa ínnée miná ásauku mundírana Yísuna saqárikianara narí áfaarirana ínni níminoo. ⁵Ínnée Yísunaki márianara Ánutufa óosana óosana ámiqira ufa qírana faqa óosana óosana ámiqira irirana faqa mi-ainainaqandá moómoo nímunara qinée Pauroosa minára íriqa qeeqá Ánutunara ínniara maqee maqee dúfi dúfi qídaqa. ⁶⁻⁷Ínnée maasá karaambáiqu ásauku mundírana Yísunara innaarúnaindaraafa kooroo íranara áfeesimáriafanoo ásauku mundírana ámiqi ámiqirana aufakiana ínni naunduráki mapukúsee márinarara Ánutufa moómoo narí dadaaqí narí dadaaqírana akoofásaikírana níminau. ⁸Ánutufa máq máriaqooqari

ámiqimmandee rakísinoo fifi ínaqa sía kasaqaí kurídifaranoo taikára aukwana andeeqásee paqúrifaranoo. Miqúnara mi-karí maasá karaambáíqa ásauku mundírana Yísufa qúmira faasaana Ánutufa maasá niuquummásee moo áaqarana sía paqúriannoo.

⁹Ánutufa ínniara narí ámaaku narí ásauku mundírana maasá karaambáíqa Yísuna faqa áqoondikiaqeera ínni náarée marífa márínara sía ínni nkaruqímasee kasaqaí minínnisaannoo ínnée minásaa nifaaqa quqémariafa márídanoo.

Pauroofa misáki raiqáranara áaqée maríafanoo fee qinau.

¹⁰Qiní qíkaqaafasaa Koorinti máqannaa máríasa, maasá karaambáíqa ásauku mundírafa Yísufa ínni qímannimira saiká qímunara irisée ínni reendenámandee kai qímannimidaqa, ínneeqa sía rainá rainída fúrufariaqee qímasee moodáa ufa qímasee moodáanaki máríafa kúqaa uqanna moodáanaki máríasa márídaqa moodáa irirana faqa moodáannai fírana faqa máríafa. ¹¹Moo ánaasee áuqu Karooeena námmarífa miná áiku ásauku ínnikina mandá ainaina, raiqára ainaina qáfamasee akooqóo qímaqimíafaqa íriqa.

¹²Misá akooqóo qímaqimíafaqa dóo qinée akooqóo ínni qímannimianaúra. Ínniki náadu náadu mooná ufa íriqa mooná ufa íriqa ufa moó qímariana qámbaanai raiqárafa áaqarafa márídanoo. Moó fannoo qinée Pauroona áiku ásauku márúnausee qíafanoo moó fannoo qinée Apooroosana áiku ásauku márúnausee qíafanoo moó fannoo Peetooroona áiku ásauku márúnausee qíafanóo moó fannoo ásauku mundírana áiku ásauku márídee qímasaída miqíra raiqára ufa áaqarafa márídanoo. ¹³Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa ásauku mundírana narí apata aukú moodáa moodáa máqaisee márídee sía aukáakínoo márúnara ínnée faqa sía rakéekaa íaqa. Qinée Pauroosée ínniara aunírira saqarisaa kúqi fee qíqíafana. Sía kúquafannanara sía qiní kíkiqusuuqa. Ínnée nammári máraqau qiní Pauroosa dúqusaa fee nammári mároosée márídee. Ásauku mundírana áuqusaa qímasee nammári mároonara miná áiku ásauku kai máríafa.

¹⁴Qinée sía ínnikina nammári moómoo rúmannimaqiafana minára Ánutunara dúfi dúfi qídaqa. ¹⁵⁻¹⁶Qinée Kirisipusana faqa Kaiusana faqa nammári rúmannimaqaafannana. Dóo dáaqoo írifafa Sateefanasana faqa narí áiku ásauku faqa ínamusá kai nammárikí keeqannimaqiafana. Akaqáusa faqee nammárikí keeqannimaqaafanane dóo maqee aunúsee sía íridaqa, minára sía moó fannoo qíníara áiku ásauku kámmambi nammári máreeunoo qífaranoo. ¹⁷Ásauku mundírafa sía qíníara nammárikí keeqannimaqaannee qímasee diqíqéenoo ámiqira fasaasa ufa qímannimiannee qímasee qiní diqíqéenoo sía faiqí faiqí íriranamau qímannimiannee qínoofau qiní diqíqéenoofau. Qinée faiqí faiqí

íriranamau qímannimiqa ásauku mundírafa auníriranasa kúqu afeeka ufana uréeqanoo márína sía írífoora.

**Ánutuna írirafa áadumamaumbidanoo, maqásaa
fasiqa írirafa moomáu fidanoo.**

¹⁸ Ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqu ufana kurídiranaki fímariasa irisée fúrufarira ufa fée qídaqa. Maasá asumu máriranaki fímariasa sía miqí qídaqa mi-ufánara Ánutuna afeeka mi-ufánara kai mári ifoo qídaqa. ¹⁹ Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Írirana faqaasa Ánutunara sía írimaria irirana qinée qeeqá Ánutusa kurídynnimaqaanaura. Aiqáma firaa irirana írimariasa aiqáma misá maa-maqánasaaqaraa írirana rukásaanauranoo.

Tamummáqarausa ufa óosana miqíminoo máridanoo. ²⁰ Qinée Pauroosa minára kafáa maaqí qídaqa. Írirana faqaasa íriranara minára náqi fee qianáuree. Úriqarara sukuraki kéeqee maríasara náqi fee qianáuree. Maa-maqa maaqánasaaqaraa ufa akoofásauqa íriranara náqi fee qianáuree. Misára maaqí qianáura, dóo Ánutufa óoqai uqannífiqoofa kooroo ínoo máridanoo qímaqiminoo. Maa-maqa maaqánakinaasa írirafa Ánutunara fúrufarirafa máridanoo.

²¹ Ánutufa narí firaa iriranaki máridanoo quándakinoo sía misá nári íriranannai qiníara íriaqee qímaseenoo faiqí áuqu quqánau. Miqóoqari maasára Yísuna áufakiana qímannimifaqa, misá minára fúrufarira ufa qímariafa, qímannimifaqa iriséeqa misá írirana minásaa rusímariasa asumu máriranana Ánutufa nímianiffee qinau. ²² Yuda máqannaasa faiqí sía amana áuqaqaa íra ainaina uqaqífiqasainaqa aní ufara kúqaa fee qíraree qímariasa. Ánaamuru Kirisa máqannaasa firaa iriranakínaa irirana qímaqimifaqa kúqaa fee qianáuranoo. ²³ Maasá sía mi-maqannaqaandá naanna ráidaqa, maasá ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqunara minára kai qímannimifaqa Yuda máqannaasa miná irisée ánoo qiafaqa ánaamuru irisée fúrufarira úfee qímariafanoo. ²⁴ Ánutufa útaaqamánnimamaqáisa mi-ufána iriséeqa Yuda máqannaasakiqari faqa ánaamurukiqari faqa mi-ufánara ásauku mundírana kúqirafa Ánutuna firaa irirana faqa miná úriqarara afeeka faqa máridanoo fee qídaqa.

²⁵ Anée Ánutuna írirana iriséenana minára fúrufarammí ifoo qínanoo Ánutuna mi-íriráfa faiqí írirana úrinaaqaranoo máridanoo. Anée Ánutuna moo áinainara sía afeeka ainainámmíifoo qínanoo Ánutuna mi-sia afeeka ainaináfa faiqí afeeka úrinaaqáranoo máridanoo.

²⁶ Óo Koorinti máqannaasa, maanára náaqooki íriaqa ínni Ánutufa náaroo ákuuanna Yísuna saqáriku aukuanafa ínnée mi-karí írirana faqaasa moómoosee máriqee iqau. Faiqí faiqi írirana faqáasa sía moómoo ínniki máriqau. Faiqí faiqi afeeka faqáasa sía moómoo ínniki máriqau,

sía faiqí úriqararausa moómoo ínniki máriqau. ²⁷Ánutufa faiqí faiqí írirana faqaasa nisauríranaki quqáannee qímasee misákiaqa fúrufari maríasee qímariasa Ánutufa mi-furufarira fasiqa anaaseesára faqa nári írirana faqa qumáreenoo minára qiní ámiqira írirana faqaasee qídanoo. Ánutufa maqásaaqaraa afeeka faqaasa nisaurúaqee qímasee faiqí faiqí akaqáusara sía afeekkee qímariasa Ánutufa mi-sia afeeka fasiqa anaaseesá faqa nári írirana námufaqa qumáreenoo minára qiní afeeka faqáasee qinau. ²⁸Ánutufa faiqí faiqí úriqarara fasiqa anaasee fee qímariasa kurídiánifeera misá níkooque maría fasiqa anaaseesee qímariasa faqa misá fídiqaa ímaria fasiqa anaaseesee qímariasa faqa nári írirana námufaqa misákinaana naríara rusandeesámumasee qumáreenoo úriqarara ainainee qídanoo. ²⁹Miqúnara sía faiqí moó fannoo Ánutuna óorisaa narí írirana amooqíannoo.

³⁰⁻³¹Ánutufa ínni maréeqeenoo ásauku mundírana Yísunasaa atooqáseenoo ásauku mundírana qumáreenoo maasá íriranee qímaseenoo maasá maréeqeenoo narí andeeqáranaki qíseenoo narí áiku ásauku uqannáikammaqimaqeenoo maasá mandá áinainakinaana idukúqisoofaqa márunnanara maasá tamummáqara fasiqa ufamáu kai fuannánara minára maaqí qímasee mifá ákararinau.

Faiqí moó fannoo nána ainainaree moo áinaina amooqianáuree qímasee sía narí amooqírana uqéeraani karaambáiqara kai amooqíani.

Ásauku mundírafa auníriranasaa kúqunara minára kai qímanniminai.

2 ¹Óo qiní qíkaqaafasaaauqa qinée Pauroosa Koorinti máqusai óonuree Ánutuna ánoona ufa sía óoqai írirana faqaasa ufannái faqa sía úriqarara írirannai faqa qímannimiqaafana. ²Qinée qeeqá maaqí qímasee qímiriqa, qinée Koorinti máqannaasa qímannimidaqa qeeqá írirana aunúsee ásauku mundírana Yísunara kai qímannimianauree, mifá auníriranasaa kúqunara firaqóo qímannimianauree qíqa. ³⁻⁴Qinée minára iriséeqa ínnée iannái óonureeqa qeeqá ummooqúkíranara iriséeqa máparaa ídaqa dáindiri rée marinaqa sía faiqí faiqí írirana faqaasa ufa faqa náufakiana faqa Yísunara qímannimíafannana. Qímannimi maríafananoo Ánutuna maraquna afeeka fannoo ámiqimasee qiní ufa ánoona uqannífiqanau. ⁵Ínnée minára íriqa ínnéeqa Yísuna saqárikirana sía írirana faqaasa íriranasaa fau mundínoo márínau. Ánutuna afeekasáa mundínoo máridanoo.

Ánutuna maraquna fannoo Pauroona dadaaqufanoo qímanniminai.

⁶Qinée sía faiqí írirana marasée aiqámausa qímannimidaqa, akaqáusa Ánutunara firaqóo mapukúsee írimariasa kúqaa qinée írira ufa misá qímannimidaqa. Sía maa-maqánasaaqaraasa íriranau misá

qímannimidau, sía maa-maqánasaa rakísimari afeekáusa íriranau qímannimidau dóo misá afeeka taikáidanoo. ⁷Qinée qímannimi marunna írirafa Ánutuna óoqai kukéeqara írirana innaarúnai asumu nímimarina qímannimidaqa mi-írirána faiqí sía nífu qáfaafa. Maa-maqa maaqáfa sía máru kamuqoo Ánutufa mi-írirána útaaqamáseenoo minánnai maasá narí aréenaranaki innaarúna ququsaki kéeqaaqeera útaaqanau. Qinée mi-írirána misá qímannimidaqa. ⁸Óoqai maa-maqa maaqánasaa rakísirausa sía mi-írirána íriqau. Íriqau innaarúna aréenaranakinaa karaambáiqi sía qumáreefau aunírira saqarisaa árini. ⁹Óoqai tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Faiqí sía qáfee maru ainainnara sía íri maru ainainara sía faiqí móo fannoo minára kambíqaannoo fee qímaru ainainnara, miqíra ainaina kai Ánutufa deedaqammáseenoo naríara rímariasa kai nímiannoo.

¹⁰Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá ínni sáimbaqa Roomma máqannaasa námufafa Ánutufa narí maraqunannai narí óoqai kukéeqara írirana qíminau. Ánutuna maraquna fannoo aiqáma ainainara randásee aikuqummásee qáfaidanoo. Sía akooqóo ainaina kai qáfaidanoo Ánutufa náaru kambíqaaninna kukéeqara ainaina farúmara foora unaurínoo márina miná faqa aikuqummásee írimarifa márúnara Ánutufa narí óoqai kukéeqaoqoo írirana ínni sáimbaqa qíminau. ¹¹Faiqí naundurákinaa maraquna fannoo mi-fasiqána aundurákinaa írirana aiqáma íridanoo. Miqí kai ínoo Ánutuna maraquna fannoo Ánutuna aundurákinaa ainainara aiqáma íridanoo. ¹²Ínni sáimbaqa sía maa-maqa maaqánasaaqaraa maraquna mároosa márídaqa. Ínni sáimbaqa Ánutufa niqiqoo máraquna mároosa márídaqa Ánutufa minánnai innaarúnai asumu máreemariana faqa minásaaqaraa naundurá adíafaairana faqa níminau.

¹³Qinée minára irisée maaqí qímasee qímannimidaqa, maasá sía faiqí írirana uqannífiqee maría íriranau qímannimidau, Ánutuna maraquna maasá uqaqífiqoo ufana ínni qímannimidaqa. Maasá innaarúnaindaraa ainainara Ánutuna maraquna mároo fasiqa anaaseesa qímannimidaqa mi-ufána kai ínni qímannimidaqa. ¹⁴Ánutuna maraquna síai fasiqa anaaseesa sía amana Ánutuna maraquna faiqí ánaasee dadaaqímari afeekana nímimarina sía amana máreefaranoo. Misá mi-ainainná qáfamaseeqa sía minára íridaqa fúrufara ainainee qídaqa. Sía miná óosana íridaqa maraquna máree maríasa kai amaná miná óosana aikuqummáseeqa írifaranoo. ¹⁵Maraquna máree maría fasiqanaaseesa innaarúnaindaraa ufa aina aiqáma rainá rainá másee írimarifaranoo. Maraquna síaisa káiqeesea sía amana maraquna faqaasa máree maríana óosana írifaranoo. ¹⁶Óoqeenáa tamummaqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Yáfee moó fannoo Karaambáiqu íriranakinaana íriannoo fee. Yáfee moó fannoo Karaambáiqu aamúaqira ufa amaná ámiannoo fee, sía amana moó fannoo miqíannoo.

Tamummáqara fasiqa ufara qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Sía moo fannoo amana aamúaqira ufa Ánutuna ámiannoo mifá nímimarifa márínara. Maasá kai ásauku mundírana írirana dóo máreeqa.

Aiqámausa Ánutunaindi kai márídaqa.

3 ¹Óo Koorinti máqannaasa qíní qíkaqaafasaa óoqai qínée ínni maqúsai máriaafanausa, ínnée sía maraquna faqaasara foora faiqí faiqí íriranamau fímarufaqa qínée sía maraquna íriramau ínni qímannimiqiafana. Ínni írirafa maa-maqa maaqánasaaqaraa írirafa ínniki márínara Yísuna saqárikiranaki ínnée sía faiqíara foora máriafanoo faiqí ánaaqiara foora aamína máriafanoo. ²Ínnée sía faiqíara foora máriafanoo faiqí ánaaqiuqa írirana fooqáasa márufaqa qínée sía nárana uqanna nímiaqafana náammara foora ínni nímiaqafana, ínnée nárana uqanna sía amanaíkufaqa ninúqiafana. Dóo maqee áukuana faqa sía amana ínnée nárana náaqaa ínoo márídanoo. ³Ínnée maa-maqa maaqánasaaqaraasa naanna rée maríasa áaqaida miqímarifanoo, ínnée naríara naríara rairai qídaqa ufa rainée máríannái maa-maqa maaqánasaaqaraasa naanna rée maríana áaqarafa kooroo ídanoo. ⁴Ínnikiqari Koorinti máqusanaa Yísuna ufara suqímaríasakiqari moó fannoo qínée Pauroona áiku ásauku márída miná ufamau fída fee qídanoo kafáa moó fannoo qínée Apooroosana áiku ásauku márída miná ufamau fídee qímasaida áaqaida miqí qímaríafanoo sía fee mi-oosanáfa ínnikina maqásaaqaraasa naanna rée maríana kooroo ídanoo fee. Dóo kooroo ídanoo.

⁵Apuroosa faqa Pauroosa faqa maaqandá úriqararaqandee márídee sía úriqararaqanda márísa márídaqa. Maaqandá fífaú Ánutuna aináinira fasiqara kai márídaqa, ínni rarisámeeqee Yísuna saqárikiranaki quqée maríaqanda kai márídaqa. Maaqandá karaambáiqu saiká áadu áadu nímimarunnaqanda kai márídaqa.

⁶Qínée Koorinti máqusai ínni íriranaki qaqammara foora aaqásaafananoo Apuroosafa anirée nammáriara foora adíasoofanoo Ánutufa kambíqarana áminau. ⁷Aaqée mari fasiqafa faqa nammári adíee mari fasiqafa faqa kái fífaú márídanoo, Ánutufa kambíqarana ámufo mifá ánoona márídanoo.

⁸⁻⁹Aaqée mari fasiqana saiká faqa nammári adíee marí fasiqana saiká faqa amana amana kái márídanoo. Ánutufa náadu náadu narí aináini marína ákiaqara feefaurú kásooqaqee nímíannoo. Maaqandá moodáanaki Ánutuna aináiniranaki márídaqa aináinidaqa ínnée áfuqa qámbaanai Ánutuna aináinirafa máriafanoo. Qínée Pauroosa moo áinaina kíkiqa úsuanaura, ínnée Koorinti máqannaasa Ánutuna

máaqa máriafanoo. ¹⁰Ánutufa máaqa usakée maría iriranna qiní qímusa máridaqa máaqa usakárana akoofása qinée faakána faqa máaqa atuna faqa arusáunanoo moó fannoo asáanidanoo. Qinée andeeqásee máaqa atuna arusáunanoo moó fannoo sía fifau máaqa asáaniannoo andeeqée mari fasiqafa íreeda ámiqimaseenoo kai máaqa asáaniannoo. ¹¹Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna dóo moodáa faakana narí máaqaaki rakíqeenoo, sía amana moo fáakana rákiarafa máriannoo dóo mifá kai máriannoo. ¹²Óosana óosana máaqa usakée maríasara foora máridaqa akaqáusa ámiqimasee faiqí ánaasee dadaaqídaqa mapukú nímaqaidaqa, akaqáusa sía ámiqimasee mapukú nímaqaidaqa moó fannoo kóora fooqáa íranannai máaqa ásaanimarifa ámiqirafa máaqa ásaanimarifa máridanoo, moó fannoo miná óorudupirana siruáannai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana firaa munnimma áqimaria oonínannai ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana saqárinnaí ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana eeféedannai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo misá óorudupirafa fiáarúnnai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Ínni Koorinti máqannaa Yísunara qímannimiqa máaqa atuna rakíqannimaqaannee qíafanausa máriafanoo máaqa ásaana ímariasara qúnna misá miqóoqari ínnikina ookáamandee máaqa ásaanara foora moó faqa moó faqa qídaqa. ¹³Ásauku mundírafa qúmuaninna aukuanai máaqa ásaanira óosana aiqámausa nífusaa kooroo íannoo. Mi-faasaannána Ánutuna idá fannoo aiqáma fasiqa aináinirana qámafino kooroo íannoo. Mi-idáfa aiqámausa aináinirana amanamándainano miná ánoona kooroo íannoo. ¹⁴Faiqí moó fannoo máaqa atunasáa ookáamandee usakée marína idá sía qáma taikásainanoo Ánutufa miná qáfamaseenoo mi-fasiqánara ámiqimmandee usakée foo qímasee feefaurú ámiannoo. ¹⁵Faiqí moó fannoo mandáinainannai usakée marína, idá qáma taikásainanoo sía feefaurú ámiannoo. Mi-fasiqáfa mifá káqisámu innaarunai asumu máriranaki fúannoo máaqaqiqari ráudamakinoo idáuru ánaaqi aináina sía úqirafa káqi sandáannoo.

¹⁶Ínnee maaná íridee sía fee íridee ínnee Yísuna ufara suqímariasa Ánutuna amaana máqara foora máriafanoo, Ánutuna marauna fannoo narí máaqara foora ínniki máridanoo. ¹⁷Moó fannoo Yísuna ufa suqímarinanaki misá raiqára úfee óosana óosana mandá ufa níminaqa raindáanifánoo Ánutuna máaqara foora rapée ínanoo Ánutufa mi-fasiqána kurídisaannoo. Ánutuna amaana máqa náaquarafa ánukarafa máridanoo ínnee misá mi-maqáfa máriafanoo.

¹⁸Sía moó fannoo narí narí ákaru qíannoo. Ínniki moó fannoo naríara maqásaa fasiqaki írirana faqasee qímarifa narí maqásaa irirana amooídanoo sía ánoona írirana fáifa, mi-fasiqáfa naríara uréeqafino reendeenámafinano miqóo amaná ánoona írirana óosana áraannoo.

¹⁹Maqásaa fasiqauqa íriranee qímariana Ánutufa minára fúrufara qídammiafoo qídanoo. Óoqeenáa tamummaqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Ánutufa írirana faqaasa qumáree nári firaa iriranaki ufaanakíara foora náridanoo.

²⁰Tamummáqarafa moó fannoo minára maaqí qímasee ákara rínau.

Karaambáiqfa firaa irirana faqaasa íriranara fífau ainaina máridanoo fee qídanoo.

²¹⁻²³Ínnee Koorinti máqannaasa minára irisée sía moó fannoo faiqí írirafa áfeekainainara irisée amooqíannoo. Ínnee Koorinti máqanna Yísuna ufara suqímariasaa káaqa rakéekaamásee akaqáusa Pauroosanaindifée qídaqa akaqáusa Apooroosanaindi fee qídaqa akaqáusa Peetooroonaindi fee qídaqa áaqaida miqí qímariafanoo. Ínnee sía misáindi máriafanoo misá innindi máridaqa. Aiqáma maa-ainainná inni dadaaqí marí ainainausa máridanoo. Pauroona faqa Apooroosana faqa Peetooroona faqa maa-maqa maaqáfa faqa káqi márirana faqa kúqirana faqa maqee máriana faqa náaru márinnana faqa aiqáma maa-ainaináusa inni dadaaqí marí ainainausa máridaqa ínnee ásauku mundíranaindi máriafanoo kafáa ásauku mundírafa Ánutunaindi máridanoo. Ínnee minára irisée fífau ámmuqundari qídaqa Pauroonaindi fee Apooroosanaindi fee Peetooroonaindi fee qímariafanoo Ánutunaindi máridammia.

Pauroofa naríara ásauku mundírana aináinira fasiqee qinau.

4 ¹Ínnee Koorinti máqannaasa maasára maaqí qiaqa. Ásauku mundírafa Yísufa maasá miná aináinira faiqiuqa Ánutuna óoqai kukéeqara ánoona ufara rakísiaqee qímaqoosa máridaqa. ²Aináina faqaafa narí aináinasaa rakísi marí fasiqanara akooqóo andeeqára fasiqa kái máraannoo. Narí aináinasaa ámiqimasee rakísi marína kai narí ufa írimari faiqiná kai mara quqáannoo. (Qinée Pauroosa Ánutuna rakísira faiqiara foora máridaqa. Qinée inniki aináinidaqa qeeqá írirana qeeqá úriqararanasaa rusísee inniki aináini máriqiafana.)

³Qinée inniki aináini marunaqa ínnee qiní aináinirana amanífaqa sía inni qimaníranara írianaura úriqararafa Ánutuna ufa kái írianaura maqásaa fasiqa moó fannoo íriranannai qiní aináinirana amanífaqa qeeqá úriqararana miná ufara kái írianaura. Qinée qeeqá faqa qeeqá aináiniranara andeeqáida fee sía fee andeeqáida fee qímasee sía qeeqá íriranara írianaura qiní aináinirana andeeqée mari uriqararafa kái miná íriranara kái írianaura. ⁴Ínnee qiníara qiafanoo qiqá dáakirafa sía ummaara dárifaqa káqimbidaqa. Qiní dáakirafa qiní dárinoo fee sía fee dárinoo sía qiníara andeeqára ainainira fee qídanoofau Karaambáiqfa mifá kai qiní saikára íridanoo ufa qíannoo. ⁵Ínnee minára irisée sía

maasára kasaaqaíndari ufa qiaqa. Karaambáíqa innaarúnaíndari qúminna faasaaná kai taikára ufa qímannimiraafa máriannoo. Mi-karí karaambáíqa sía óoqai akooqóo máriu irirana kukéeqara írirana óosana óosana írirana minakínaana uqéereeqeenoo aiqámausa nífusaa kooroománnimaqaannoo. Aiqáma fasiqa anaasee naundurákinaa óosana áuqeefandiannana deedaqírana akooqóo aiqámausa nífusaa mara quqásainaqa qáfeefaranoo. Mi-karí aiqáma fasiqa anaasee nári maqásaa andeeqára nírana márirana amana kái Ánutuna amooqírana máreefaranoo. Mi-karí Ánutufa maasá saiká óosana aikuqummásee minára ufa qíannoo. Maasá miná ufamáu fímariafanausa márunnanara ínnée sía ufannái maasá saiká kasaaqaíndari áruaqa.

⁶Óo qiní qíkaqaafasaa máriasa ínnée aiqámausa andeeqásee Ánutuna ákara ufamau fuaqée qímasee Apooroosasandiri maaqandá kíkiquisusee qímannimiaqeera maaqandá qímannimiranara qíqa. Ánutuna ufa ínni indaarúnnikamma nímamee maríasara sía moorá ámiqira fee qímasee moorá mandá fee qímasee rairaiqíafa sía miqíafa. ⁷Ínniki akaqáusa náriara úriqarausee qímariana únna qímariasa máriafanoo. Yáfee mi-uriqararána nímínoo fee, Ínniki mári ainainna aiqáma Ánutufa kai nímínoo. Ínnée minára íriaqa, náqaa fee qifaqée qeeqá kai máraafanausa firaqóo úriqaraqa márídee qídee. Ánutufá kai aiqáma ainaina nímínoo.

⁸Ínnée Koorinti máqannaasa únna qímasee aiqáma ainaina máraafanausee qímariafanoo, ínnée ínneeqara únna qímasee aináina faqaasee qímariafanoo, dóo ínnée únna qímasee karaambáíqara foora máriafaqa maasá sía. Ínnée Koorinti máqannaasa karaambáíqa máriaqaana. Ínnée kúqaa karaambáíqa márifaqau maasá maqee mandáinainaki márunnana taikáseefau ínni faqa kúqaa karaambáíaiqika márini.

⁹Maasá Yísufa niqiqoo fásiquasa Ánutufa uréeqarana nimiqoosámmia foo qímasee qeeqá kai óonu máfi íridaqa nimiqáíafaqa maasá minakí márídaqa. Maasá namuqáa nísaukukíara foora márianaqa aiqámausa faiqí faqa qangiroo faqa nífusaa ataasá átaasa qídaqa dárifandínausa miqírausa maasá márídaqa. ¹⁰Maasá niqiqoo fásiquasa ásauku mundírana ufasáara fúrufarirausee qímariafaqa ínnée Koorinti máqanna Yísuna ufara suqímariasa ásauku mundírana ufakína ínnée ínneeqara írirana faqaasee qímariafanoo. Maasá Yísuna ufa qímannimi marunausa kudoosaápeera foora únafa ínnée nímudaanai qídaqa afeeka máriafanoo. Maasá faiqí nífusaa fídiaqaa ímariasara foora márídaqa ínnée misá nífusaa úriqararausee máriafanoo. ¹¹Maasá Yísufa niqiqoo fásiquasa óoqai faqa maqee márunnana faqa dáara ráidanoo nammáriara sía amanaikídanoo maasá mandá qámunna rakéekaa írana afisídaqa, misá maqee maqee unnaanásamu óonisamu sáamusamu maasá dárídaqa maasá máafa síaisa káqi maqúsamau faiqaqá nídaqa.

¹²Maasá qeeqá kadáapiriranannai tooqaamu dárírananai minánnai aináinamasee náidaqa. Faiqí maasá díquraraafaqa maasá ámiqi ámiqimmannimaqaidaqa. Misá mandáikamáqimaqaafaqa maasá káqi kai miná máraqa fídaqa. ¹³Misá mandúfa maasára qiafaqa maasá ámiqira ufa kai misá qímannimidaqa. Maasá maa-maqa maaqánakinaasa madaapeerá foora márídaqa óoqai miqíqa ániusa maqee faqa aiqáma máqannaasa madaapeé áqi maría madikara foora márísa márídaqa.

¹⁴Qinée Pauroosa ínni Koorinti máqusanaasa sía nisaurírana nímiageera mi-ufána qímannimisee ákara rídaqa, qeeqá qímuqusa qeeqá faiqi námu máríafaqara foora naamúa qidaqa. ¹⁵Ínnee ásauku mundírana ufamau fídaqa ínni ufasáa rakísiraua fuki faakí qímariasa núkudara foora máríafaqa qinée moodáa ínni níkausara foora márídaqa. Óoqai indaarú qinée ámiqira fasaasa ufa máree anirée ínni Koorinti máqanna nímiafanaqa irisée ásauku mundírana Yísuna ufamau fímariafaqa miqíafannanara ínniqa níkausaikíqa márídaqa.

¹⁶Qinée minára irisée qeeqá qímuqusa óokiari reendeenámandee ínni qímannimidaqa ínnee ínni níkausa qíní daanna raaqa. ¹⁷Ínnee qíní daanna raanée qímasee Timootina aqíqáananoo ínnee iannái fúannoo. Maaqandá karaambáíqa aináiniranaki márídaqa mifá qíní qímuqusa andeeqára qímaakuara foora márídanoo. Mifá ínnee iannái óonuree qíní fúka márírana ásauku mundírana Yísunaki máríra óosana qímannimiannoo. Aiqáma maqusa maqusa nídaqa Yísuna ufa írimariasa suqúsaida naamúaqimáqaafannana Timootifa mi-ufána ínni náaqoo áuqaannoo.

¹⁸Ínnikiqari akaqáusa qíní Pauroosara sía kafáa maí anirée maasá qíqafaannoo qifoo qímasee nóori uqéerarausa nímariafanoo. ¹⁹Karaambáíqa eedóo qínaqa ínnee iannái óonu nínafaanaura. Óonureeqa ínnikina nóori uqéeree maríasa sía misá náriara firaa ufa qínnanara óonu qáfaanaura misá áuqi maría ainainna kai márínaqa qáfaanaura. Ánutuna afeeka misáki márínaqa áuqeemarinna kai qáfaanaura Ánutuna afeeka sía misáki mári ifoo qídaqa. ²⁰Ánutuna innaarúnai ququsaki fímariana maa-maqánasaa márírana sía fífau ufasáa mundínoo márídanoo Ánutuna afeeka dadaaqínoo áuqíranasaa mundínoo márídanoo. ²¹Óo Koorinti máqannaasa Yísuna ufa írimariasa áaqeemariana ínneeqá kai íriaqa, unnaanásamuara foora úqirausee ánianauree ínniara qímuqusirana faqa reendeénirana faqa miqandée úqiraua ánianauree. Ínneeqá kai irisée ínneeqa márírana andeeqásee máríafa.

Yísuna ufara suqímarunakina mandóosana kambíqanau.

5 ¹Óo Koorinti máqanna Yísuna ufara suqímariasa ínni ufa moo íriqa firaa manda oosana ínniki márífa aamína maqannaasa firaaqóo

mandóosana máree maríasa faqa sía máree maría óosana máreenoo inniki Yísuna ufa írimariasaki moó fannoo narí ánoona aqoónnana narí ákoona ánaaqa máreenoo. ²Mi-ainaináfa inniki márifaqa náqi fee mándee nóori uqéerasee inneeqa nifaaqa amooqídee minára innee nisaurúaq, inni naunduráki soofaaraákinoo máriani, mi-fasiqána inneeqákinaana náqiraree káqi máridanoo, innee suqímarianakiqari mi-fasiqána aqiaaqa. ³Qinée qeeqára qianáura kúqaa qinée moosáa níanai márída qíní maraquna inni faqa máridanoo miqóo márifaqa karaambáiq Yísuna áuqusaa dóo mandóosana márai fasiqana aqiqára ufa qíqa qinée inni faqa márídaqara foora dóo aqiqára ufa qíqa.

⁴⁻⁵Ínnée moodáanaki suqímarifanoo qíní maraquna faqa inni sáimbaqa suqúannoo, Karaambáiq Yísuna afeeka miqóo maasá faqa márinqa innée mi-manda fasiqána maréeqee inni suqíranakiqari aqiqáifanoo mi-aiqaránannai Sadannana ámifanoo miná apata kurídinanoo karaambáiq qúminna faasaana miná aundurákinaana kai asumu máraannoo.

⁶Óo Koorinti máqusanaasa innée inneeqara káaqaa andeeqárasee qímasaida inni nóori uqéerara óosana sía andeeqánoo máridanoo. Ínnée maa-ooqeenaa ufána íridaqa maaqúmminoo máridanoo. Nárana moodáa qoo suqú quqásainanoo káqikaafa moodáa putaa ínanoo aiqámafa minásaaqaraana putaa íannoo. ⁷Ínneeqákinaana mi-manda fasiqána maráqusaifanoo aiqáma andeeqánoo máriani. Miqóo innée ámiqira naranara foora máríaqa. Mi-manda fasiqána aqiqáranara qídaqa óoqai Mooseena áukuana áinnaaqarara qóomaqa márúna kíkiqusee sipsípa ánaaqi Ánutuna suqá ámisée náriqa ooruku fooqáa íra ainaina náriqa máaqakinaana aiqáma dóo maráquseeqa áinnaaqarara qoomáqa sakasée néemariqau. Dóo maqee máría áukuana ásauku mundírana aunírira saqarisaa sipsípa ánaaqiara foora dóo kuqá arusée Ánutuna amisaafanoo dóo maasá mandóosana taikáqiseenoo maasá márirana faqa andeeqá qiseenoo maasá putaaíra óosana taikáqisáifanoo áidaaqareenoo minára maasá áidaaqarara qoomáqa deedaqinóo márifoo qídaqa.

(Isaraee máqannaasa óoqai áinnaaqarara qóomaki ooruku síai feemu kai néemariqau. Maasá ooruku moó maqee máridanoo misáindi moó marinau.)

⁸Dóo maqee maasá áinnaaqarara qóomaqara foora suqúfi naannána suqúfi ooruku síai feemuara foora naanáura. Náranaki mári oorukufa mandá óosanara faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari ímariana faqa kíkiqusidanoo. Ooruku síai feemu kíkiqusimariafa Yísuna ufamáu fídaqa nisakadikí ikairí sía márirana faqa ánoona ufa qímariana faqa minára qídanoo. Maasá putaaíra óosana taikáqisoofaqa maqee ámiqira naranara foora putaaíra óosana faqa áaqara oosana faqa taikásee nisakadikí ikairí síaisa ánoona ufa qímariasa naanna rámafi márianaura.

⁹Qinée Pauroosa óoqai inni Koorinti máqannaasa Yísuna ufara suqímarusa pásaa ákara rúmannimaqaafannana. Mi-pasánaki

ínniara faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari maríasa faqa sía áqoondikamannimaqararee qímasee misára eeráiriaqee qímasee ákara rúmannimaqafiafana. ¹⁰Ínnee akaqáusa qiní mi-ufána irisée áaqaafanoo maqee qinée qíafannufana kafáa kooroo ianáura. Ínnee Koorinti máqusanaasaki sía Yísuna ufa írimariasa kai márídaqa aamínauqaindi faqa moómoosa márídaqa. Qinée sía ínniara aamína fasiqa anaasee narí úmmuari narí úmmuariqa nímaria fasiqa anaaseeuqa faqa káaqa aináinara rímaria fasiqa anaaseesa faqa únna ufa qímasaida úmmuari maría fasiqa anaaseeuqa faqa túmunnai áuqi maría afaannára innaaru qímaria fasiqanaaseeuqa faqa sía mi-aiqama ainainná máree maríasara eeráiriaqee qíqa, ínnee eeráiriani qínnana moómoosa maa-maqa maaqánasaa márianara fásauki fee quqoonasáa fee óoru atooqáfi foora. ¹¹Sía qinée miqí qiqíafana maaqí qiqíafana. Ínniki moó fannoo naríara Yísuna ufa írimarinafa ínni níkaqaafasaa márídee qínafa faiqí ánaasee úmmuari marí fee káaqa aináinara rímari fee túmunnai áuqira afaannara innaaru qímari fee mandúfa qídanoo faiqí ánaasee níqi marí fee nammári námasee fúrufari marí fee únna qímasaida úmmuari marí fee miqíra fasiqa ánaaseera Yísuna ufa íri márianaki mária fasiqa anaaseesára eeráirídaqa misá faqa sía óoqu marifi nárana naaqa, misásaaqaraafa ínnisaa áqufuandoora.

¹²⁻¹³Yísuna ufa sía írimariasa áqoosai máriasa sía nárira ufa qinée nímmianaura mi-saikáfa sía qiní saika márídanoo. Ánutufa kai misá nárira ufa nímiannoo. Ínnee qá kai ínnee qá níkaqaafasaa kímariana Yísuna ufara suqímariasa áaqaifaqa ufa nímirafa ínnindi máriannoo. Óoqai tamummáqara fasiqa moó fannoo minára maaqí qímasee ákara rínau.

Ínniqa suqíranakiqari mandóosana máree marína áaduma mara quqáaqee

qufaqa qinée Pauroosa minára ínniki mandóosana máree mari fasiqana aqíqaqée qídaq.

Yísuna ufa írimarusa káqíqee síasinnai fímaríqau.

6 ¹Ínnee Koorinti máqannaa Yísuna ufa írimariasa ínnee qá níkaqaafasaa kímariana mara máree káíqee síasinnai mara máree fímariafanoo. Ínnee qákiqari aneenná ákaqaafasaa kímariannana faqa ufa rainéenana, Yísunara sía írimarinna síasí finnai sía máree fúa, sía uqanna miqíafa áaqaida miqí maríafanoo. Ánutuna ufa írimariasa kai miná andeeqáaqána.

²Kásooqae Yísufa qúmuaninna aukuaana maqee máriaqoo Ánutuna faiqi námu mi-aukuanná aqáma maa-maqa maaqánakinaasa síasíuqa márifarannoo sía fee minára ínnee íridee. Mi-aukuanná ínnee Yísuna ufa írimariasa aqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa

áaqarana óosana óosana aaqarana andeeqánniséefaranoo, dóo maqee ínni ufa suqíranaki áaqarana marasáifaqa aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa andeeqánniséefandinausa máriafanoo ínneeqá kai amaná andeeqéefaranoo. ³Mi-aukuanná maasá síaasa márídaqa qangiroo ufa faqa írianaura, sía fee ínnie minára íridee. Dóo maasá miqídaqa maqee márúnna aukuaana áaqarana marasáifaqa amaná írianaura. ⁴Ínnie miqí maríana ínniki moó mandúfa kambíqafinaqa ínnie miná maréeqee áqoosai máriasa ními faree. ⁵Nisaurúafa, sía fee ínni Yísuna ufara suqíranaki moodáa ufa andeeqáranaka akoofása márídanoo fee, ínniki márídanoo sía fee mi-fasiqáfa amaná ufa rainée maríaqanda ufa andeeqánnoo fee márídanoo amaná andeeqánnisáannoo. ⁶Ínnie Yísuna ufara íri maríasa sía andeeqánniséemariafanoo, ínnieqa níkaqaafasaa kímariasa mara máree sía Ánutuna ufa íriasaki quqée maríafanoo áaqaida miqí maríafanoo.

⁷Ínniki kóota ufa márínaqa káqi síasinnai máree fímariafa ínnie Yísuna ufamau fímariana minásaaqari aikátamaki káqinni áqufuanara kooroo ídanoo. Yísuna ufa írimarifa moó fanoo mandúfa áminana káqi íriaqaana Yísuna ufa moó fannoo írimarifa aní aináina úmmuarinnana káqi minnísaaqaana. ⁸Ínni sía andeeqásee márídaqa káqi máree maríafanoo narínni narínni áaqamannimaqee maríafanoo narínni narínni aináinamma úmmuaramásaidaqa síasinnai máree fídaqa, ínnie káiqueesa miqímannimaqee márifanoofau mifá faqa áaqarafa márini, ínnieqa níkaqaafasaa kímariasa kai miqímannimaqee maríafanoo firaqóo áaqaida miqímaríafanoo.

Mandóosana máree maríasa sía uqanna innaarúnai fifáranoo.

⁹⁻¹⁰Ánutufa narí quqúsaki náaru márirana sía mandóosana máree maríasa nímiannoo sía fee ínnie minára íridee. Ínnie sía ínnieqa níkaruqímasee mandóosana máraqa nídaqa innaarúnai fírraree qiaqa. Dapi máraqa nua fasiqa anaaseesa faqa túmunnai áuqira afaannara innaaru qímariasa faqa mooná afaaqi ánaaqa narí úmmuari narí úmmuari maríasa faqa faiqí ánaasee aqoónna fasiqa anaasee áafeeqaidanoo mi-oosanná máree maríasa faqa aináina úmmuari maríasa faqa káaqa aináinara rímariasa faqa nammári námasaida maqee maqee fúrufari maríasa faqa mandá ufa qímariasa faqa únna qímasaida úmmuari maríasa faqa mi-oosanáusa máraqa nuasá faqa sía uqanna Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqeefaranoo. ¹¹Koorinti máqannaasa ínnie akaqáusa miqí marusa márufanoo ínni mi-manda ainaináfa dóo rukánoo márídanoo, nári nifaaqara Ánutuna ámidee qímariasa maríafanoo. Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqi minásaa rusíranannai faqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraqunannai faqa miqandánnai ínnie Ánutuna áfusaa andeeqáranaki maríafanoo.

Ínni nifaaqa fannoo Ánutuna amooqíranaki andeeqáranaki máriani.

¹² Moó fannoo naríara maaqí qíannoo qinée amaná márídaqa aiqáma ainaina mandáinainee qímariana faqa amaná máraanaura, anée miqí qíanaqa qinée minára maaqí qídaqa kúqaa anée aiqáma ainaina máreennaranoo moómoo ainaina sía aní dadaaqíannoo aní kurídiannoo. Qinée qiqá írirafa maaqí qímasee qímmirídaqa qinée akooqóo márída aiqáma ainaina amaná máraanauree qímmirídaqa qinée minára maaqí qianáura. Moo mándainaina fannoo qíní maréeqee narí márínaki quqáqisáifanoo mi-maraqunáfa dáakufuandoora ruffee sía miná máraanaura. ¹³ Faiqí moó fannoo ánaasee úmmuarianeera qímasee miná kíkiqa maaqí qímasee usúannoo nárana fannoo áranatumundí márídanoo. Kafáa árana fannoo náranaindi márídanoo. Mi-ufána sáaqari mifá únna qímasee maaqí qímasee ookáa íannoo, ánaasee faiqíndi márifaqa káqi máraanauree qíannoo. Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ánutufa nárana faqa árananda faqa naríndi naríndi quqásoofa kásooqaqee miqandá kurídiannoo maasá faiqí qifaaqa sía úmmuariranaindi márídanoo Karaambáiqaindi andeeqáranaindi márídanoo kafáa karaambáiqi maasá qipatasáa rakísiquimaqeenoo ámiqimmaqimaqaidanoo andeeqára márírana nímimarifa márínara andeeqára oosana kai máraaqa.

¹⁴ Ánutufa narí afeekannái maasá karaambáiqi kúqíranakinaana uqéera quqóofa mifá kai maasá qifaaqa faqa kúqíranakinaana uqéera quqáaninnanara ínniqa nifaaqaki andeeqára óosana kai máraaqa.

¹⁵ Ínniqa nifaaqa ásauku mundírana afaqa átiyuqa márídanoo. Amanée ásauku mundírana afaqa áti maréeqee dapi máraqa nua ánaaseena afaaqasáa quqánauree óo sía uqanna amana miqíanaura. ¹⁶ Faiqí moó fannoo narí afaqa máreenoo dapi máraqa nua ánaasee finnai fínanoo mi-fasiqána afaqa fannoo mi-anaaseená afaaqandíri moodáanaki atooqáfuannoo. Óo ínnée sía minára írimariafanoo. Óoqeenáa akara minára maaqí qímasee akooqóo qídanoo

Miqandá moodáa nifaaqaikámambi máruqanda márifaranoo.

¹⁷ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa moó fannoo karaambáiqasaa apámambi márínafa karaambáiqi ámuqusandiri moodáanaki apáinnoo máríannoo.

¹⁸ Faiqí ánaasee narúmmuari narúmmuariranara eeráiriaqa. Moó fannoo óosana óosana mandáinaina márínafa mi-manda ainaináfa sía narí afaqa mandáikammamaqáannoo. Faiqí moó fannoo moo ánaasee úmmuarinoo narí afaqa uqanna mandáikammamaqaidanoo. ¹⁹ Ínnée sía fee maanára íridee, ínnée dóo írimariafaqa qímannimídaqa ínni nifaaqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna amaana máqa miqírafa márídanoo. Ánutufa narí maraquna ínnikina quqásoofanoo márínara

ínnee ínneeqa nifaaqa Ánutuna amooqíra máríranaki quqásaifanoo máríani. Ínni nifaaqa sía ínnindi márídanoo. ²⁰Ánutunaindi máríafanoo. Mifá narí ámaakunnai firaa feefaurumásee ínni marasée naríara quqáqoosa máríafanoo minára ínnée ínniqa nifaaqa Ánutuna amooqíra máríranaki quqásaifanoo máríani.

Faiqí faqa anaasee faqa sía narí minnísee narí minnísee iaqa.

7 ¹Ínnée Koorinti máqannaasa pása ákara rúmasee óosana óosana ainaina qiníara irée maríafanoo. Maqee ínnée ákaraki irée maría ufana qinée ínniqa qímannimianaura.

Ínneeqa faiqí ánaasee nimundáranara qiafaqa maaqí qímannimianaura. Faiqí naríara adeedaana márídanoo andeeqárafa máríannoo. ²Kafáa miná átiki maaqí qianáura. Faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirafa moómoo márínara aiqáma fasiqauqa nári nínáaqa máraaqa, aiqáma ánaaseeuqa nári nifaaqmaaka marasée andeeqásee máríafa. ³Afaaqi fannoo narí ánaaqa áidimarina ámiani miqíkai ínoo ánaasee fannoo narí afaaqi áidimarina ámiani. Aiqámaqara naríara naríara nídímarí ainainna narí ámi narí ámi iaqa. ⁴Ánaasee fannoo sía narí afaaqa rakísirafa márídanoo narí afaaqi fannoo miná afaaqasáa rakísídanoo, miqí kai másee faiqí fannoo sía narí afaaqara rakísirafa márídanoo narí ánaaqa fannoo miná afaaqasáa rakísídanoo minára qínee qídaqa naríara naríara nídímarí ainainna narámi narámi iaqa. ⁵Minára irisée sía ínnée naríara naríara qáo qiaqa. Ánutunara kísaaqasaa ámiqimasee innaaru qiannée qímasee faiqí faqa ánaasee faqa moodáaqooqara ufa qímaseenana náquma amaanee marasée akéeká másee áura másee máraanauree qímaseenana áadu áadu mámbinana Ánutunara kísaaqasaa innaaru qiaqa. Innaaru qímaseenana kafáa moodáanaki kiaqa kísaaqasaa áadu áadu iná máríannanara Sadannafa nimanamánde qáfaina sía afeeka márína eedóo qifoora minára kafáa moodáanaki kiaqa.

⁶Faiqí nári nínáaqa máraranara faqa ánaasee nári nifaaqmaaka máraranara faqa qúnnana sía áranaiqi afeekaikámandee qíqa káqi qímannimidaqa márararee qímaseenana dóo máraa. ⁷Qiqá írirafa maaqímmínoo márídanoo. Aiqámausa qiní daanna rée adeedaana máríafaana. Ánutufa narí írirananai náadu náadu márírana nímifaqa márídaqa faiqí moo ádeedaana márínanee, faiqí moo ánaasee faqaafa márínanee Ánutufa kai nímídanoo.

⁸Dóo maqee mánaaqa kumaaráa uruna máríasa faqa faiqí ánaasee kuqufufafa adeedaana máríasa faqa ínni qímannimidaqa ínnée qiní daanna rée adeedaana máríafa ámiqirafa márífaranoo. ⁹Ínnée sía adeedaana amanaikíqa dóo amundáaqa. Ánaaseera faiqíara aní aundurái idára foora átaquqinana dóo sía amanaikínoo amundárafa idára foora átaquqirana úriqararafa márídanoo.

¹⁰Qinée nimundárausara naamúaqira ufa qímannimianaura sía qeeqáindifau karaambáiqaindi qímannimianaura. Amundára anaasee moó fannoo sía amana narí afaaqi minnísarafa máridanoo.

¹¹Minníseenoo adeedaana kái máriani. Adeedaana mári náisia quándaki narí afaaqi kái kaifáa máraannoo. Faiqí faqa miqíkai ínnoo sía narí ánaaqa minnísani.

¹²Dóo adeedaana ufa qímaseeqa dóo akaqáusa qímannimianaura, sía karaambáiqá ufafáu qímannimianaura qeeqá ufa qímannimianaura. Faiqí moó fannoo Yísuna ufa írimarifa miná ánaaqa sía Yísuna ufa írimarifa máridanoo mi-anaaseefá narí afaaqi faqa ámiqimasee márinanoo sía miná afaaqí fannoo aqiqáannoo miná faqa máriannoo. ¹³Ánaasee moó fannoo Yísuna ufa írimarinafa márinanoo miná afaaqi sía Yísuna ufa írinafa máridanoo káqi narí ánaaqa faqa ámiqimasee máridanoo mi-anaaseefá sía narí afaaqi aqiqáannoo. ¹⁴Yísuna ufa írimari anaaseefa narí afaaqindíri moodáa fara foo máfuanara mi-anaaseefá narí afaaqi maréeqeenoo Ánutuna áqoondikiranaki quqáidanoo miqídanoo. Kafáa Yísuna ufa írimari fasiqafa narí ánaaqandiri moodáa fara foora máfuanara narí ánaaqa sía amaana ufa írimarina maramáreenoo Ánutuna áqoondikiranaki quqáidanoo miqídanoo. Sía miqínoo márinanoofau miqandá faiqi námu aamína máqannaara foora máriaqini, maqee Ánutufa misá faqa áqoondi kíannoo.

¹⁵Faiqí fee ánaasee fee sía Yísuna ufa írinafa narí kai minnísee fínafa amaná sáina fúani, sánda moó fannoo sía ínniara sía rakísisimmá umáraaqee qídanoo. Ánutufa ínniara sía kaukaataqíranaki máriaqee qídanoo asooáranaki máriaqeera nárameeqee narí quqúsaki quqáqifaqa minára qímannimidaqa, sáifanoo fúani márinoo máriani. ¹⁶Yísuna ufa írimari anaaseefa aní afaaqi aní faqa máridanoo mifá faqa innaarúna ásumu márirana paqúriannoo fee sía fee paqúriannoo. Kafáa Yísuna ufa írimari fasiqafa aní ánaaqa aní faqa máridanoo mifá faqa innaarúna asumu márirana paqúriannoo fee sía fee paqúriannoo.

**Ínnee Yísuna ufa íriraree qímasee ánukamuoqoqari
dóo minakí kai máriaqa.**

¹⁷Qinée Pauroosa aiqáma maqusa maqusa nídaqá maa-ufána Yísuna ufara suqímariasa qímannimidaqa. Ínnee aiqámausa sía moo sáika áuqaaqa Karaambáiqá ínniara máriaqee ínna saikána kai máraaqa, Ánutufa ínni náaroofaqa Yísuna ufa írirara ánukamuoqoo mároo saikána kai máraaqa sía moo kíqa mi-saikánaki kai máriaqa, sía maqee moo kíqa. ¹⁸Yuda máqanna fafiqa fannoo Ánutuna ufa irisée Yísufinnai aniráinafa sía míni narí Yuda máqannaasa fáinanduqirana sía asaurúani sáina káqi máriani. Ánaamuru fafiqa moó fannoo Yuda máqannaasa fáinanduqirana síaifa Ánutuna ufa irisée áninafa sía quándaki

fáinanduquani sáina káqi máriani. ¹⁹Fáinanduqira fee sía fáinanduqira fee miná fifau ainaina máriannoo. Ánutuna naamúaqira ufamau eedóo qímasee fínafa mifá ánoona márídanoo.

²⁰Aiqáma fasiqa Ánutufa náaroofaqa eedóo qu kámuqoo máru márirafa mifá dóo sái káqi minakí máriani.

(Pauroona áukuana akaqáusa faaqu fásiquasa nári aináinirana sía amanaikíqa aináina faqaana karabúsara foora aináina máisée máriqau. Sía feefaurú máree máriqau. Kadáapirumasee nárana faqa máaqa faqa kai máree máriqau. Misá núqu aináinira fasiqee qímariqau. Mi-aukuanná aináina faqaasa akaqáusa faqa faaqu fasiqauqa faqa Yísuna ufa írìqau. Pauroofa minára irisée maa-ufána qímannimínanu.)

²¹Ánutufa aní áaroo kámuqoo anée mooná aináinira fasiqa márúnafa sáina káqi mária, sía quqásee moosáa fúa kásooqaqee idukírafa kambíqainana miqóo kai idukúsainana fúa. ²²Faiqí moó fannoo aináinimárinafa márínanoo karaambáiqua áarainanoo mi-ainainiránaki káqi mária Karaambáiqua idukíra fasiqara foora máríananoo. Miqíkai másee ásauku mundírafa idukíra fasiqa áaraifanoo káqi narí aináiniranaki máriani ásauku mundírana aináinira fasiqara foora miná aináiniranaki máríananoo. ²³Ínnee Yísuna ufa írimariasa Ánutufa firaa feefauru áqusee ínni mároonara irisée sía moo fásiqa aináiniranakiara foora kéeqafinaqa mandóosana ufa ámeemaanai máriaqa káqi idukíqa máriara foo ídaqá Ánutuna ufamau fuaqanáni.

²⁴Óo qíní qíkaqaafasaa ínnee aiqáma Yísuna ufa írìrara ánuqamuqoo márìrana minakí kai márìdaqá Ánutuna áqoondikìranaki maqee maqee máriaqa.

Kumaaráa mánaaqa adeedaana misá nimundáranara qídanoo.

²⁵Dóo maqee ánaasee síaisa faqa faiqí síaisa faqa qímamianaura. Qínée Karaambáiqua ámuqusirana máree marúnausa márúnnanara qíní ufa irisée minásaa mundúaqá, sía qínée karaambáiqua ufara ínni qímannimidaqa qeeqá ufa qímannimidaqa.

²⁶Ínnee Koorinti máqannaa Yísuna ufa írimariasa ínnee maqee áukuana Yísuna ufasáara firaa mandainaina náriranaki máriaafaqa minára irisée qímannimidaqa, aiqáma fasiqa maqee mária marìranaki kai máriaqa. ²⁷Aní ánaaqa márídanoo fee sía miná minnísaa, anée adeedaana márìdaneesíá ánaaseera randásee máraa. ²⁸Anée ánaasee maraséenana sía áaqaananoo. Mánaaqa moó fannoo kumaaráa máreenoo sía áaqaannoo. Maqee mária deedeepira aukuaana Yísuna ufasáara faiqí ánaasee faqaasa firaa ummaaraki máriaafanoo minára irisée ínnee maqee Koorinti máqusai mari ummaarána sía máraaqee káqi kásooiqua máriaqee qídaqa.

²⁹Óo qíní qíkaqaafasaa qínée ufa qúnnana ánoona maaqímmínoo márídanoo. Ínnee Koorinti máqusai ummaaraki márìanara moómoo

faasaana sía káqi márifaranoo sía moómoo kari Ánutuna aináiniranaki márifaranoo. Ínnee minára irisée ánaasee faqaasa adeedaanara foora máriaqa káqi kai aináinamámaree fuaqa. ³⁰Ínnee ikí ráqee maríasa sía ikí ráqeera foo iaqa káqi kai Ánutuna aináinirana aináiniqa fuaqa. Ínnee naanaindara qímariasa sía naanaindara qídara foo máriaqa káqi kai Ánutuna aináinirana aináiniqa fuaqa. Ínnee aináina feefaurí maríasa faqa sía aníndiara foora máriani. ³¹Ínnee maqásaa ainaina feefaurú nimisáida aináina máree maríasa sía káaqa minára afeekaíkiaqa, mána mána ímariasara foora máriaqa. Maa-maqa maaqáfa maaqóo márínafa sía kísaaqasaa máriannoo. Qúsasaa taikáannoo.

³²Ínnee ummaara síaisa máriaqeera qímannimidaqa. Ánaasee síaifa karaambáiqu aináiniranara kai irimáree fídanoo karaambáiqu eedóo qíranara kai írinoo fídanoo. ³³⁻³⁴Ánaasee faqaafa maa-maqánasaaqaraa ainainara kai irimáree fídanoo maqee maqee narí ánaaqara áidimari íriramau fídanoo, qaara írirana faqaafa maqásaaqaraa írirana faqa Karaambáiqu írirana faqa minakí márídanoo. Adeedaana ánaaseeuqa faqa mánaaquauqa faqa karaambáiqu saikára kai irimáree fídaqa. Misá narí naundurá faqa nifaaqara faqa karaambáiqaindi fee kai qímasee karaambáiqu saikára kai íridaqa. Faiqífaqa ánaasee fannoo narí afaaqi áidimari íriramau fídanoo maqásaa ainainara kai íridanoo.

³⁵Sía qinée sándannaifau ínni rumbáidau. Maa-manda deedeepa aukuanaráa íridaqa. Ínni dadaaqíree qídaqa maa-ufána qídaqa. Qinée ínniara andeeqára aatata ufamau fuaqéera kai qídaqa naakápaidaqa. Ínnee sía káqikaana rainá quqáaqeera múduka uqanna karaambáiqu saikáki máriaqeera qímannimidaqa. ³⁶Kumaaráa mánaaqa útaaqaraqanda nimundáranara qáoo qímasee mi-kumaaraafá kafáa quándakinoo ánaaseera áidirafa afeekaíkifanoo mi-kumaaraafá dóo máraanauree qímaseenoo dóo amana máraannoo sía áaqaidanoofau miqídanoo. ³⁷Faiqí moó fannoo Yísuna ufasára náríranara irisée miqínafa sía moó fannoo qáoo qínnoo kai narí uqanna sía qíní útaqa máqimaqarana máraanauree qínafa miná írirafa kúqaa afeekaikínafa narí aundurákiqari ámiqimmandee qáoo qínafa sía mi-manaaqána máraannoo andeeqáidanoo miqíannoo. ³⁸Kumaaráa narí útaaqamámaqara manaaqana márínafa andeeqáidanoo miqíannoo. Moo kúmaaraa fannoo miná narí útaaqamámaqara manaaqana sía márararee qifá mifá firaaqóomma úriqaréenoo.

³⁹Ánaaseeuqa nári nifaaqmaaká faqa káqi máríanara sía óonuree anirée iqánuaqa. Nári nifaaqmaaká kuqufuafaqa miqóo nári nídimari fasiqana amaná máreefara. Moodáa ainaina kai máriannoo, Yísuna ufa írimarinna anaaseefa Yísuna ufa írinnaaná kai máraannoo. ⁴⁰Mi-anaaseefá káqi adeedaana márídanoo aufadáranaki máriannoo. Qinée mi-ufána qúnnana qeeqáindi qeeqá írirana maaqí qídaqa Ánutuna maraquana fannoo dadaaqídanoo fee qídaqa.

**Únna túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi
qímasee nárana aandáuṛa qídanoo.**

8 ¹Ínnee Koorinti máqusanaa Yísuna ufara suqímariasa únnaqira afaanna nárana iraafaqa ínnei minára qímannimianaúra.

(Ínni máqannaasa Yísuna ufa sía írimariasa misá túmunnai áuqira afaanna amaana maqaki aandáu arusée suqásee únnaqira afaanna amaana máqaki qoomáqa náida túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímasee anímma ámidagee qímasee nári néemariafaqa ínnee akaqáusa misá dadaaqídaqa mi-oosannára qiní irée maríafanoo. Ínnee Yísuna ufa írimariasa akaqáusaki náriara maasá áaqaidaqa miqíra aandau náida fee qímariafanoo, mi-aandaufá maasá daundurákinaana kurídiandoo qímasaídaqa qímiridaqa náida fee qímariafanoo. Akaqáusa náriara maasá írirana faqaasa nóori uqéerasee fífaú túmunnai áuqira afaanna márifaqa káqi naanáuree qímariafanoo.)

Qinée Pauroosa minára kúqaa fee qídaqa moo írirana minásaa ookáaídaqa maaqí qídaqa. Miqíra írirafa narí áidirafa narí aundurái umbiqáfinara óori uqéeraidanoo nasurídanoo narí kai narí kurídidanoo. Moo írirafa ámiqirafa maaqí qídanoo. Faiqí naríara naríara ámuqusira írirafa mi-íriráfa sía kurídidanoo faiqí ánaasee nifeeqáreenoo poodúqaifanoo ánoonaikídanoo. ²Moó fannoo naríara aiqáma ainainara írimarunaúsee qímarifa sía ánoonaikira írirana írimarifanoo Ánutufa mi-íriranára ákooqaidanoo. ³Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutunara áidimárifanoo Ánutufa ámiqimmandee misára íridanoo áidídanoo.

⁴Yísuna ufa sía írimariasa túmunnai áuqira afaannara innaaru qímasee aandáu nárana néemariafaqa ínnee Yísuna ufa írimariasa mi-naranná naanára iraafaqa qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Túmunnai áuqira afaanna óosana ínnisaimbaqa íridaqa mifá sía mári ainainna kíkiqusirafa márídanoo fífaú ainaina kai márídanoo. Maasá moodáa Ánutufa márínara minára kai ámiqimmandee íridaqa. ⁵Maa-maqa maaqánaki faqa innaarúnai faqa moómoo óosana óosana áfaannee qímariafa márídanoo. Mi-afaanáusa misá úriqararausa faqa Karaambáiqua faqa únna qímasee márídammiafoo qídaqa.

⁶⁻⁷Sía maasá misáuqara íridaqa maasá Yísuna ufa írimariasa Ánutufa aiqámausa níkoofa moodáa kai márifaqee qídaqa, aiqáma ainaina áuqu quqóo fee qídaqa maasá mi-Anutúna aináinammaisaranara márídaqa. Sía moo káraambáiqua márídanoo maasá karaambáiqua, ásauku mundírafa Yísufa mifá kai márifaqee qídaqa. Minánnai Ánutufa sía máru ainainanna aiqáma ainaina áuququofa márídanoo, maasá minásaaqaraa máríranasaa márídaqa. Minára maasá aiqáma nárana amaná naanáura. Káqi nárana faqa fífaú afaanna aandáu faqa aiqámaqara námasee miná néemariafa sía áaqarafa márídanoo. Moo áinaina áaqarafa maaqímminoo márídanoo.

Aiqáma Yísuna ufa írimariasa sía máq qúnнанara íridaqa. Akaqáusa óoqaindari sía Yísunara íru aukuanaindari mi-fifau afaanna amaana maqánaki maqee maqee kéeqafiqa nárana námasee mi-narannára mi-afaannánaindi fee qímariquau, kafáa maqee faqa Yísuna ufa íridaqa sía áfaannara innaaru qídaqa káqi kéeqafi námasaídaqa únna qímasaída afaanna márifaqee qímasaídaqa káqi mi-narannára Ánutuna namuqáandi fee qímasee bóo Ánutuna namuqáa áqoondikidaqa áaqaidee qímasaídaqa nári maraquna nári náakirafa ummaara nímifaqa maasá daunduráki putaaírana qímifaqee qídaqa. ⁸Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Sía fifau nárana fannoo maasá maréeqee Ánutuna áqoondikiannoo. Maasá sía néeqa sía Ánutuna óorudupianaúra káqi néeqa sía óoraaqaránaúra. Nárana fifau ainaina márídanoo maasá íridaqa.

⁹Ínnee afaanna amaana máqakinaa nárana mána mána ímariasa minára eeráiriaqa. Mi-narannára akaqáusa rufíee maríasa írirana óorudupimariasa aní mána mána íranasaaqari arufarindámaki mandáinainaki áqufifaara. ¹⁰Anée írirana afeeka faqáafa túmunnai áuqira afaanna amaana máqaki kéeqafi mána mána mándee nárana náinanoo aní ákaqaafasaa moó fannoo írirana amannaikímarífa fúkasaa Yísuna ufa írimarífa aní qáfamaseenoo áfaanna amaana maqaki kéeqafi nárana náinanoo miná aundurákinaana akamúmmasainanoo mi-fifau afaanná finnai kaifáa minní ubeekéenoó áqoondikiandoora. ¹¹Óorudupimasee íri mari fasiqafa áfaanna nárana rufíee mari fasiqafa márídanoo. Mi-fasiqáfa áfaanna nárana mána mána mámaree néemaria fasiqausa óosana qáfamaseenoo narí faqa námaseenoo minásaa arufarindámaki kurídiranaki áqufidanoo. Fífaú kurídiranaki áqufuannoo ásauku mundírafa minára faqa kúqufammi.

¹²Ínnee mána mána írirana faqaasa ínneeqa níkaqaafasaa óorudupira írirana árimariafanoo, miqí márianannai ínneeqa níkaqaafasaa mandáikamánnimaqaidaqa, miqíanannai ásauku mundírana faqa mandáikammamaqée maríafanoo. ¹³Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa qinée áfaannara dúfi dúfi qíra nárana aandáu námasaananoo qiní qíkaqaafasaa qiní qíqafeenoo minásaaqaraana mandáinainaki áqufinaqa qinée náaru náaru sía uqanna áfaanna aandau naanáura qiní qíkaqaafasaa sía áqufuanífee qímasee sía naanáura.

Pauroofa narí kadáapisaqaraa nárana kai néemarínau.

9 ¹Qinée Pauroosa kúqaa Yísufa diqiqoo fásiquasa márídaqa kúqaa qinée Yísuna maasá karaambáiqu qáfaafanausa márídaqa qinée sía mooná karabúsaki márídaqa qinée qeeqá íriranannoo maa-saikána márídaqa. Qinée Karaambáiqu saiká inniki máraafannana miná ánoona ínnee Yísuna ufa uqéeraafanoo. ²Akaqáusa qiní Pauroosara sía Yísufa aqiqoo fásiquafee qímariafaqa ínnee Koorinti máqusanaasa sía qinára

miqí qímariafanoo. Ínnee Karaambáiq a ufa irisée mi-maú fímariafanoo mifá kai Yísufa qiní diqiqoonára koorooídanoo.

³Faiqí ánaasee akaqáusa qiní saikóosanara díqiafaqa maaqí qímasee qeeqásaa ititáidaqa misá qímannimidaqa. ⁴Qinée Yísuna ufa maqúsa maqusa óonuree anirée ídaqa Yísunara qímannimimarunnana ákiaqara mi-maqannáasa nárana nammári káqi qímifanoofau andeeqárafa máriqini.

⁵⁻⁶Yísuna niqiqoo fásiquasa Yísuna ákaqaafasaa ufa faqa Peetooroona faqa nári nínaaqmaaka Yísuna ufa írimaria anaaseeuqa níndiamaree misá faqa maqúsa maqusa nídaqa. Yísuna ufa qímannimifafaqa néeqa káqi nárana nímiafaqa náidaqa. Qiní Pauroosa miqífau andeeqáraqóo márini, sía miqídaqa Baranabasisandíri maaqandá kai fee aináinammásaida náidee. Maaqandá qeeqá aináinammásaida feefaurú marasáidaqa náidaqa Yísuna ufa qímannimiqanidaqa. ⁷Sundía moó fannoo fee ammi fee rákiranaki fidaqa aináinámандаida náidee sía fee. Sía uqanna miqídaqa. Uáinna qaqamma úmmaqimari fasiqafa narí náaree díqisee námaseenoo ínaaqianna moosá nímidanoo. Sipsípasaa rakísimarifa narí kadáapiriranasaa miná náamma anoona náidanoo. Dóo qinée faqa maqúsa maqusa nídaqa Yísunara qímannimimarunnana nárana nammári káqi qímifanoofau qeeqá kadáapi ákiaqara nani, sía miqídaqa.

⁸Sía qinée faiqí faiqi ufamáu kai fidaqa Yísuna ufa qímannimimarunnana ákiaqara nárana nárara qímannimidaqa.

⁹Mooseena sándufa miqínnoo márifaqa qidaqa. Mifá maaqí qímasee ákara rínoo márídanoo.

Ínneeqa sakuma maqúsasaa téeqimasee burimakáu maréeqee miqóo quqásaiфанoo burimakáu fannoo óonuree anirée ídanoo áikunnai rafárimarínaqa sía miná óori arooríaqa, sía miná óori rumbáaqa, saífanoo akaqána náidanoo rafáriani.

Qinée Pauroosa minára maaqí qidaqa. Ánutufa burimakáura kái fee íridanoo fee miqí qinau, maasára faqee miqí qinau. ¹⁰Óo sía misárau miqí qinau, maasára írinoo miqí qinau. Úmmaqimarifa faqa aiqí marífa faqa minakínaana náraree qídanoo aináinidanoo. ¹¹Baranabasisandíri ínni Koorinti máqusanaasa naunduráki innaarúnaíndaraa asumu úmmaqusaafananoo kambíqaidanoo. Sía fee maqee mi-kadaapirirána ákiaqara maqásaa nárana káqi qímifaqee naanáuree. ¹²Akaqáusa ínniki káqikaqóo kadáapi maruna ákiaqara káqi nárana nímiafaqa náidaqa, maasá fíqaramásee ínniki kadáapi marunnana ákiaqara ínni nárana marasée náunaiqini sía káqi marasée náidaqa. Ánutufa amanámmifoo qifaqa maasá sía miqídaqa. Ásauku mundírana Yísuna ámiqira fasaasa ufa ínni naundurái sía kéeqaandoo qímasee dáara rárana faqa kadáapirirana faqa óosana óosana saiká áuqee marúnnanara faqa qímannimiqiafana.

¹³ Ánutuna firaa amaana maqa Yeerusaree máqusa márínaki aináini maríasa misá minakínaana náriqa nárana máraidaqa. Faiqí ánaasee sipsípa arusée aandaú tatúfu Ánutuna amaana máqaki ámimaríana minakí aináinimáriasa aanáiqiki maríasa náriara akaqána marasée náidaqa ínnée minára ámiqimasee írimariafanoo. ¹⁴ Karaambáiqqa Yísufa miqí kai másee narí ufa qímannimi maríasara qímannimiqa fidaqa misákinaana nárana marasée naaqée qinau.

¹⁵ Mi-andeeqara oosanáfa márifaqa qínée sía miqíqa maa-pasána ákara rúnnana ínnée nárana sía káqi qímiaqee qídaqa ákara rúmannimaqaidaqa. Akaqáusa qíní maa-ufánara fífaú dapi ufámmifoo qifoora sía ínni nárana marasée káqi naanáura kúqiranaki fuanáura, qeeqá kadáapinnoo feefaurírafa amaná. Miqí márifaqa Ánutuna ufamau fíqaramásee fúnnanara qeeqá qimooqídaqa. Sía moó fannoo mi-ainainníannanara qimooqírana áruannoo. Aináinamaseeqa feefaurúmasee naanáura.

¹⁶ Kúqaa qínée Pauroosa Yísuna ámiqira fasaasa ufa ónuree anirée ídaqa qímannimi marúnausa márídaqa, sía miqíannanara qeeqá qimooqídaqa qeeqá dúqu uqéeraanaura. Yísufa qímaqimunara miqídaqa. Sía miqíanaqau mandáinaina qámbaanai máriaqini. ¹⁷ Qínée qeeqá kai qímannimira saiká máreefau feefaurúara qúnaiqini. Ánutufa daakápainara aináinidaqa miná ákiaqara sía feefaurúara innaaru qídaqa qímira saiká márifaqa káqi máraidaqa. ¹⁸ Qeeqá saiká ákiaqara nána feefauru fee máraidee, Ánutufa amaná kadáapi ákiaqara nárana marasée náannee qifaqa qínée sía miqídaqa ámiqira fasaasa ufa sía feefaurúara irisée káqi dídifafa qímannimúnafa mifá qíní feefaurírafa márídanoo. Káqi qímamidaqa qeeqá andeeqára kadáapirirana ákiaqara sía máraida káqi qímannimira asasirafa mifá qíní ámiqira feefauru márídanoo.

¹⁹ Qínée sía moo fásiqa aináini marúnausara foora márídaqa káqi fasiqara foora márídaqa Yísufinnai moómoosa ániaqeera aiqámausa aináinira faiqi kámmambi márídaqa. ²⁰ Qínée Yuda máqannaasaki Mooseena sándufa ámeemaanai máríasaki aináinidaqa misá naanna rámafi misá márirana márídaqa. Qínée sía Mooseena sándufa ámeemaanai márídaqa, misá sándufa ámeemaanai máríasaa moómoosa Yísuna ufara ániaqeera qínée faqa miná ámeemaanai márídara foora náaraidaqa.

²¹ Miqí kai íqa ánaamuruki aináinidaqa ánaamuru moómoosa Yísuna ufara ániaqeera ánaamuará foora Yuda máqannaasa sándufara níanasaa tatíafa márídaqa qímannimidaqa. Miqúnnanannai sía Ánutuna sándufa rukíaida miqídaqa. Qínée ásauku mundírana sándufa ámeemaanai qínée kúqaa márídaqa. ²² Qínée Yísuna ufara sía andeeqásee saqáriki máríasaki aináinidaqa misá faqa moómoosa ániaqee qímasee misá naanna rámafi márídaqa. Qínée óosana óosana qaini qáini qíranannai faiqí ánaasee

máraanee qímasee aiqáma fasiqa anaasee naanna rámafiqa misá náaraidaqa.

²³Qinée maa-ainainniranaki márídaqa moómoo óosana óosana ummaara káqi márídaqa qinée faqa ínnée faqa mi-amiqira fasaasa ufánasaaqaraa naundurákina adíafaairana máraannanara miqídaqa.

²⁴Ínni maqúsai Koorinti máqusai faiqí moómoosa suqúfiqa narí ámani narí ámani sandéemariana maqee maqee kambíqee márifaqa qáfeemariafanoo. Sandée maríasaki moómoo sandáidaqa moodáa fannoo kai úrinaaqareenoo qafee máraidanoo. Ínnée faqa misá naanna rámasée Yísuna aatáta sandée fídaqa úriqarara qafee márararee qímasee sandáaqa.

²⁵Aiqáma sandée maría fasiqausa óoqaindari amanídaqa káqiqóo afeekaikámandee máríiqa sandára aukuana aniráinaqa káqi sandéefaranoo. Misá sía mi-kadaapiríránara íridaqa, úriqarara qáfeeroo kai qímasaida káqiqóo afeekaikámasee nimanída sandáidaqa. Misá dauní afauqáqee marí qafeenara kísaaqasaa kadáapiridaqa. Maasá misá naanna rámasée kísaaqasaa kadáapiridaqa, sía afauqáqee mari qafeenáranoofau ídau miqídau, náaru náaru márira qáfeeroo qídaqa kadáapiridaqa andeeqáidaqa. ²⁶Minára iriséeqa sandéeqa taikée ániaqoo andeeqásee fídaqa. Qinée bookséena akoofása fasiqara foora sía fífau fáafau qísauku áqidaqa andeeqásee kai qísauku áqiara foora ídaqa. ²⁷Qeeqá qífaaqa qíní ufa ámiqimmandee íriaqeera firaaqóo qeeqá qífaaqa dáriara foora ídaqa, qeeqá qimudaani fáasasaa afeekaikídaqa. Qinée aiqámausa náaramásee anirée bookséenara foora amaniaqée qímaseeqa qeeqá faqa amanianée qímasee óorudupiananoo Ánutufa mandá saikammiaanoo qímasee diqiqáandoo qímasaidaqa fáasasaa afeekaikídaqa.

Túmunnai áuqira afaanna íriranara aaquqírafa.

10 ¹Óo Koorinti máqusanaasa qíní qíkaqaafasaaúqa óoqai Mooseefa Isipa máqusaindari maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú nífiqee nári máaqai fiqau. Qinée minára qímannimianauna. Misá Isipa máqusaindari sandéemarufanoo namuqáa nárí foo qímasee Ánutufa qufanoo qoonnámu fannoo misá nínnaqiannai aiqámausa ititáfufafa ámiqimasee anirée Taatuqée námmari taqámareeqa fiqau.

²Mi-qoonnamúnaki faqa mi-nammarína Taatuqée námmari táqoonara amaana námmari kíkiqusidanoo faqa Mooseefa mi-nammarínaki misá aiqáma ukúqnamáseenoo uqéraseenoora foora másoofaqa aiqámausa Mooseenaindí kámmambiqau. ³⁻⁴(Misá miqóoqari káasau maqa maaqaki fimarufanoo Ánutufa aiqáma kánanaana kananaana nárana maqásaa quqásoofaqa marasáidaqa néemariqau. Nammáriara nídufanoo Ánutufa Mooseenara qufanoo óonikiqari nammári qúmufaqa naqau.) Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Misá aiqámausa innaarúnaindaraana

moodáa feemu naqau, aiqámausa innaarúnaindaraa nammari moodáa naqau. Mi-nammariá innaarúnaindaraa óonikiqariara foora qúmimarufaqa naqau. Mi-oonífa ásauku mundírafa misá faqa kukéeqasee nímarufa márínau. ⁵Misá miqíqá fidaqa sía minára írirai moómoosa uqanna mandóosana marasoofanoo Ánutufa qufaqa misá kúqufanoo misá írí fannoo mi-aadana maqa maaqánaki fúrufaramminau.

⁶⁻⁷Mi-aqama ainaináusa maasá aaquqímaqimaqarafa márídanoo, maasá faqa miná irisée sía misá naanna raanáura, sía mandá nídi mari ainainnara randáanauranoo sía misá naanna réeqa túmunnai áuqira afaannara faqa innaaru qianáura. Mooseena ákara minára maaqí qímasee qídanoo.

Faiqí ánaasee óoqumari fi nárana néeneesee nammári moómoo néeneesee mandídi raanáuree qímasee fíndi fíqa idí rée maríqau.

⁸Qinée Pauroosa miqúnara qímannimianaura maasá sía misá naanna rámassee faiqí ánaasee narí úmmuara narí úmmuarianaura. Misá miqímarunara moodáa faasaana (tuenti tiri tauséena) núkudara foora téeqíqau moómoosa uqanna ráurukaqau. ⁹Maasá sía misá naanna réeqa karaambáiqá amanamándeé qáfaanauranoo. Misá akaqáusa miqímarunara sakáni fannoo nárímarufaqa kúqimariqau. ¹⁰Ínnee sía misá naanna réeqa Ánutunara ninunúruaqa. Misá miqí marúnara kúqira qángiiroo fannoo anirée moómoo nárínau.

¹¹Mi-aqama ainaináusa akaqáusa aaquqímannimaqáaqeera misásaa kambíqanau. Maasá maqee máriasa aaquqímaqimaqáaqeera Ánutufa qumeé dadaaqufaqa miqóoqaraafa moó fannoo ákararinau. Maasá taikára aukwana adeedí ráinaqa márínara áaqaranara rufíaaqeera aaquqídaqa.

¹²Faiqí moó fannoo naríara qeeqá afeekaikíranannai kíkíqíqa márídee qínafa rufíaa, anée Isaraee máqannaasa naanna rámassee áqufinafaara.

¹³Aiqáma nimanírafa ínnisaa áqufinafa aiqáma máqannaakí maqee maqee kambíqee mari ainainafa márídanoo. Ánutufa minára íridanoo narí dadaaqíra ufara kai íriannoo. Íridanoo firaa nimanirafa aniréenoo ínni úrinaaqareenoo rafáaqafínafa aniráinanoo Ánutufa afeeka níminaqa ínnee amaná mi-nimariránaki mári ínaqa miná úriaaqaré faranoo. Ánutufa ititáseenoo fímariiana uqafíqainana fí ruíqakinana finnáranoo.

¹⁴Óo qifaaqasáa qíní qíqoondíuqa túmunnai áuqira afaannara innaaruqíranara níanasaa rufíaaqa. ¹⁵Ínnee Koorinti máqusanaasa óoqeenáasa írirana faqaasa máriafanoo. Ínneeqá kai qíní ufa irisée óonumafi rainásee íriaqa. ¹⁶Maasá áafaqa náidaqa káafakinaa nammariara Ánutunara dúfi dúfi qímasaídaqa mi-kaafánakinaana náidaqa ásauku mundírana fidíka náida fee qímasaídaqa maasá káqikaa feemu faqa ruqí ruqímasee náidaqa maasá ásauku mundírana amaqí náida qímifaqa náídee qídaqa mi-feemúna náidaqa. ¹⁷Moodáa féemu kai

márina maasá moómoosa ruqí ruqímasee néemarianara moodáara foora márídaqa.

¹⁸ Qeeburu máqannaasa moo núqu Isaraee máqannaasa náriqa aandáu tatúfira óosanara íriaqa. Faiqí anaasee moó fannoo aandáu maramáree Ánutuna aanáiqiki maru fasiqana amisoofoo aandáu tatúfinoo naríara akaqána marasée néemarufanoo aandáu ákoofa narí áiku ásauku faqa múduka nanau. Misá qiqau, maasá Ánutuna tatúfira qáindasaa qaraana náida qímifaqa náidaqa miná faqa moodáanaki márídee qímariqau.

¹⁹ Dóo qiní ufa óosana náqi fee ínoo márídanoo fee dóo maqee mi-ufána koorooianáura. ínni maqúsanaasa nárana maraséeqa túmunnai áuqira afaanna ámídee qímasee tatúfimariafanoo. Mi-tumunánnai áuqimaria afaannána amana sía ánoonau káqi fifau túmu kai márídanoo. Mi-narana tatufiráfa faqa sía ánoonau, káqi nárana kai márídanoo. ²⁰ Sía Yísunara írimaria fasiqauqa mi-fifau naranná marasée sía Ánutunau amisée dúfi dúfi qída, áfaannauqa nimísée dúfi dúfi qídaqa miqídaqa. Ínnée Yísuna ufa írimariasa áfaanna náida nímimaria naranara ínnée sía miná naaqéera qídaqa qíkooqaidanoo.

²¹ Ínnée karaambáiqu áafaqa náidaqa Yísuna káafakinaana nammári námasee sía amana quándakina áfaannauqa káafakinaa nammari neefáranoo, ínnée Yísuna áafaqa náidaqa karaambáiqu qaindásaaqaraa feemu námasee sía quándaki áfaannauqa qaindásaaqaraa feemu neefáranoo. ²² Ínnée Yísuna áafaqa námasee quándaki áfaannauqa áafaqa námasaifanoo karaambáiqu Yísuna qáfamaseenoo rairaiqíannoo. Ínnée Yísuna ínniara rairaiqianífee qímasaida fatá fáta ídee miqídee, ínnée maasára karaambáiqu úraaqáraídee qída fee miqídee, sía amana karaambáiqu úriqaréefaranoo firaa naríranaki áqufífoora.

²³ Akaqáusa minára maaqí qídaqa. Maasá amaná aiqáma óosana ámiqirana faqa mandáikirana faqa mináuqa máraanauree qiafaqa qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Kúqaa aiqáma nána ainaina amaná máraanaura, sía aiqáma ainaina ámiqirafa márídanoo. Akaqáusa maaqí qídaqa aiqáma óosana amaná maasá máraanauree qiafaqa qínée minára aiqáma óosana sía faiqí ánaasee dadaaqímaria óosanafa márífanoo fee qídaqa akaqána kurídirafa márídanoo. ²⁴ Sía moó fannoo narí áidi marí ainainna narí íríranaki úriqaranoo máríani aqoónausa nídímarí ainainá kai narí íríranaki úriqaranoo máríani.

²⁵ Ínnée Koorinti máqusanaasa aandáu máree makéetai fímariana akaqándau arusée aukúsee túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímasee makéetaki quqásaafa feefaurídaqa. Akaqándau káqi arusée aukú quqásaafa feefaurídaqa. Ínnée Yísuna ufa írimariasa makéetaki kéeqafi ínnéeqa aandáu márararee qímasee óonuree sía túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qínnanara írámasée eeráiríqa káqi mána mána máraaqa. Aninná karaambáiqu saqárikiananoo aninná áakirafa márína

sía minára irisée eeráiríaqá, káqi máraaqá. ²⁶Óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara minára maaqí qínoo márídanoo.

Maa-maqa maaqáfa faqa minakí aiqáma ainaina márifa faqa karaambáiqaindi kai márídanoo.

²⁷Qinée Pauroosa minára aiqáma ainaina káqi naaqée qídaqa. Ínni Koorinti máqusanaasaki Yísunara sía írimariasa moómoo márídaqa. Misákiqari moó fannoo aníara maí anirée qíní faqa nárana náannee qínana áidinana káqi miná faqa óonuree miná faqa nárana náa. Anée mi-naranna andauná naanéera aneenná áakiranara káqi kaaqóo óonumafi írinana sía eeráiria káqi náa. ²⁸Anée mi-naranná naanée qínanoo moo fasiqa fannoo qímamínoo túmunnai áuqira afaanara dúfi dúfi qíra nárana márídanoo qínana anée aní qímami fasiqana áakiranara irisée sía náa. ²⁹Sía aninná áakiranarau qídau aní qímami fasiqana áakiranara qídaqa. Ínnikiqari moó fannoo máq qúnufana irisée maaqí qíannoo, nánaree qinée mooná áakiranara íriananoo fee mífá qíní ititáqimaqaannoo fee. ³⁰Dóo qinée qeeqá nárana Ánutunara dúfi dúfi qímaseeqa nánaree moó fannoo anirée qíní nárana aandáura qáoo qíannoo fee.

³¹Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ínnee nárana nammári aiqáma ainaina néemarianara sía fee naanáuree, naanáuree, nána ainaina innáree, Ánutuna amooqíra ufa kambíqee márímau kai fuaqa. ³²Ínni márírafa káqi mána mánífaqa níndafamaseeqa Yuda máqannaasee ánaamuru fee Yísuna ufa íri maríasee ínni níqafamasee nóori runífaara. Ínnee minára irisée mi-oosannára eeráiríaqá. ³³Ínnee qíní daanna raaqa sía qinée qeeqá dídirana qeeqá qífaaqa ámiqi ámiqiranara íridaqa aiqámausara iriséeqa misá nídiranamau fídaqa, aiqámausa innaarúna ásumu máraaqeera miqídaqa.

Amaana máqaki kéeqee maru anaaseesá níkiaqa rumbárausa kéeqee maría ufana.

11 ¹Qinée ásauku mundírana Yísuna aanna ráidaqa ínnee miqíkai íqa qíní daanna raaqa.

²Óo Koorinti máqannaasa ínnee qíníara maqee maqee irisée Yísuna ufa írimariasa sándufa qinée qímamiafanna ufamau fímarianara ínni nimooqídaqa. ³Qinée maa-moodaa ainainnára kai ínniara íriaqeera qímannimídaqa, aiqáma fasiqa nári nínaaqmaaka úrinaaqararausea márídaqa kafáa ásauku mundírafa aiqáma fasiqa úrinaaqararafa márídanoo. Ánutufa ásauku mundírana úraaqararafa márídanoo.

(Pauroofa narí máqannaa ánaasee óosanara qímaqoofa sía maasáki márídanoo. Ánaaseeuqa náriqa andeeqára óosana marasée narí nifaaqmaaká nímeemaanai óorudupi mámbunara kooroo íanifeera qamunnannai níkiaqa rumbárausa amaana máqaki kéeqee maríqau. Sía níkiaqa rumbásaidaqa kéeqee marusa nisaurírana mara nímmariqau.

Úmmuari mari anaaseena paqúrimasee asaurírana máraaniffee qímasaida ákiqa maqá namufaqa indufú áqimariqau.)

⁴Qinée Pauroosa faiqí narí ánaaqa úraaqararanara irisée maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqafi aiqámausa nífusaa innaaru qína fee Ánutuna ufa qímannimina fee ásauku mundírana asaurírana ámiannoo.

⁵Ánaasee moó fannoo amaana máqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímannimiannoo fee innaaru qíannoo fee ákiqa sía rumbárafa mi-anaaseefá narí afaaqi asaurírana ámidanoo úmmuari mari anaaseena amanakái máridanoo, ákiqa maqá faqa indufíra anaasee amana amana kái máridaqa. Sáina ákiqa qamunnannóo rumbásee amaana máqaki kéeqafinoo innaaru qíannoo fee Ánutuna ufafée qímannimiannoo fee, andeeqánoo máriani. ⁶Ánaasee moó fannoo sía ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqaina see múnusee ákiqa maqá faqa indufú áqusaa. Ánaasee ákiqa maqá faqa indufírafa asaurínoo ákiqa qamunannái rumbárafa amaana máqaki sía asaurírainni káqi kéeqaannoo. ⁷(-) ⁸Indaarú Ánutufa sía ánaaseesaa qaraana faiqí áuqinau, faiqísaaqaraana ánaasee áuqinau. ⁹Ánutufa sía ánaasee dadaaqáaniffee qímasee faiqí áuqinau, faiqíara iriséenoó ánaasee áuqinau.

(v 7) Faiqí Ánutuna amana faqa Ánutuna aréenarafa faqa minakí márifa márínara sía ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqaannoo. Ánaasee faiqí aréenarafa minakí márifa márínara ákiqa rumbárafa máriani. ¹⁰Qangiroorá maasá qíqafaidammiaafoo qímasee nári nifaaqmaaká uréeqarausa márianara koorooíanifeera níkiqa rumbára ánaasee amaana máqaki kéeqaaqa. ¹¹Maasá karaambáíqa ufamáu fídaqa maa-iriráfa kai máriani, ánaasee naríaraa áadumai márianinafa fífau máriani, faiqí miqíkai másee áadumai márianinafa fífau máriani.

¹²⁻¹⁵Indaarú ánaasee faiqísaaqari kambíqanau miqíkai ínoo miqóoqari faiqí fannoo ánaaseeqiqari kai kambíqaidanoo dóo mi-aiqama ainainaqandá Ánutunakiqarí kai kambíqanoo máridanoo. Faiqí fannoo ákiqa asausí kísaaqa márínaqa faiqí ánaasee narí kai naríara naríara irisée mandáinainee qímasee nisaurífaranoo. Ánaasee kísaaqa ákiqa asausífaqaanara sía miqídaqa ámiqiranee qídaqa mi-anaaseefá minára firaaqóo nasurídanoo. Ánutufa ánaasee kísaaqa ákiqa asausí ínni níkiqa paranná rafáaqafuanifeera níminau. Ínneeqá kai íriaqa, ánaasee sia ákiqa rumbara anaasee fannoo aiqámausa nífusaa amaana máqaki innaaru qírafa andeeqáidanoo fee sía fee andeeqáidanoo. Sía andeeqáidanoo. Ínnee minára írimariáfanoo.

¹⁶Faiqí moó fannoo yáfee ufa raináani qímasainaqa maa-ufána kai qímamíanaura, maasá maaqóoqaraasa faqa Ánutuna ufara maqúsa maqusa suqímariasa faqa mi-ufamáu kai fídaqa sía moo óosana máraidaqa.

Karaambáiqua áafaqa néemaria naamúaqirafa.

17¹⁷Ínnee Koorinti máqusanaasa Ánutuna ufara suqídaqa sía ámiqimmandee suqímaríafanoo mandáinaina kai kambíqaidanoo, minára maa-ufána sía nimooqídaqau qímannimidaqau. 18¹⁸Ínnee Ánutuna ufara suqídaqa rainá rainídaqa áanooqimariafaqa qímaqimíafaqa qínée íríqa akaqánara kúqaa fee qídaqa.[19¹⁹Áaqarausa faqa andeeqárausa faqa moodáanaki márífanoo kúqaa rainárafa kambíqaannoo. Miqímasainanoo áaqee maríasa faqa andeeqárausa faqa kooroo ifáranoo.]

(Pauroona ákara rúmannimu áukuana Yísuna ufa írimarusa sía maqee maasá ímarunandee áafaqa néemariqau, misá nári aináinirana taikásee eendáki áafaqa náraree qímasee nári nárana deedaqammámaree mara máree moodáa maqaki míní quqásee qoomáqa sakasée námasee ínaaqianna féemu marasée ruqí ruqí másee uáinna nammari misá maqee maqee néemaru nammarína námufaqa innaaru qímasee námasee fífiní maríqau. Faiqí ánaasee óosana óosana suqíqau. Aináina faqaasa faqa kudi fasiqa faqa óosana óosana aináini maríasa faqa náriqa aináinirana taikásee eendáki anirée moodáanaki suqíqau. Akaqáusa fúrufara máseeqa nárana moómoo námataikasoonara nínnaaqiana ánusa náararanau. Akaqáusa uáinna nammari moómoo néeneesee sipákiqa fúrufariqau, Pauroofa minára iriséenoo maaqí qímasee ákara rúmannimaqanau.)

20²⁰Ínnee Koorinti máqannaasa Karaambáiqua qoomáqa suqúfi naani qímasee ínnee sía kúqaa suqúfi miná náraree qímaseefau ániafanóofau fúrufaridaqa náidaqa moosáindi faqa néemariafanoo. 21²¹Akaqáusa nári máree ánia naranna sía náida nímidaqa náriqá kai naafaqa akaqáusa náarara márídaqa, akaqáusa uáinna nammari moómoo náida fúrufarida. Miqíafanoo mi-qoomaqáfa sía karaambáiqaindi márídanoo. 22²²Ínnee máaqa síaisee maqee maqee néemaría narana nammarína sía minakí náidee, ínnee Ánutuna ufara suqímariasa fídiqaamma nímagaidee miqídee, ínnee nára ainaina síaisa nisaúirana nímianee fee qídee miqídee. Ínnee minára irisée qiníara nána úfee qímaqimiannoo fee qídee. Ábee nimoofée qianáuree. Óo sía uqanna nimooqianúra.

23-24²³⁻²⁴Óoqai qínée karaambáiqua ufa irisée qímannimíafanna sándufana maqee faqa kafáa qímannimianaúra, karaambáiqua Yísufa Yudasífa ueeqóo eendanaki féemu ásaukunnai qumáreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo, ruqí ruqí máseenoo maaqí qímasee narí faiqi námu qímanniminau. Maa-feemúfa qiní qimaqí kíkíqa úsinoo márídanoo ínnimma kúqíranaki quqánnimaqaanaúra. Qínée kúquannanara aunífoora óonumafi írídaqa féemu maqee maqee naqáfuaqa.

25²⁵Misá mi-feemúna námaseeqa kaifáa miqóo nárana námasoofanoo Yísufa uáinna maru kaafana náriqa maqee maqee néemaru nammarína

qumáreenoo maaqí qímasee qímanniminau. Maa-kaafánaki mári uainna qiní fidíka kíkuqusinoó máridanoó. Ánutufa maqásaa fasiqa anaaseera qiní faqa moodáanaki kíra ufa márifanoó qiní fidíka fannoo mi-ufána mapukíra fidíka máridanoó. Ínnee miná naqá fídaqa qiníara irisáidaqa naqá fuaqa. Yísuna ufa miqíminoó márifaqa qinée Pauroosa minára maaqí qianáura. ²⁶Máa maqee kámuqoo Karaambáiqua sía kafáa qúmi marí kamuqoo ínnee miná yákamuqoo fee maa-feemúna faqa maa-uainnána faqa naqá fídaqa ínnee Karaambáiqua kúqiranara kooroo ídaqa.

²⁷Qinée minára irisée maaqí qídaqa faiqí moó fannoo miná óosana fúrufarira fasiqa fannoo Karaambáiqua féemu fee miná káafakinaa uainna fee fúrufara mándee námaseenoo karaambáiqua amaqí faqa fidíka faqa mara máree fúrufara mámaqaidanoó náannoo. ²⁸Aiqáma fasiqa anaasee náriqá kai nári naundurá márirana írirana aikuqummásee óonumafi írirana íriséeqa féemu faqa káafakinaa uainna faqa naqa. ²⁹Karaambáiqua afaqa óosana sía írimarifa káqi fífaú feemu faqa uáinna faqa néemarífa Ánutufa áruaninna ufana narí náidanoó narí afaaqái máfi quqáidanoó. ³⁰Ínnee Koorinti máqannaasa miqíanara moómoosa aurímariafanoó kudoosaápee máriafanoó akaqáusa dóo kúqiqa márídaqa. ³¹Maasá indaarú qeeqá daundura márirana qímanammánde andeeqásee náananoofau sía Ánutuna dárira ufa ámeemaanai márúnaiqini. ³²Maa-maqánasaaqaraasa Yísuna ufa sía írimariasa kurídiranaki fídaqa maasá misá faqa fuanóora maqee kámuqoo karaambáiqua niuqummásee náridanoó.

³³Qiní qíkaqaafasaaúqa maa-ufána iriséeqa karaambáiqua qoomáqa naani qímaseeqa qínaaqiana áninausara nífeesamásai faqa aniráifaqa dóo moodáa kari óonuree naqa. ³⁴Moó fannoo áararáinafa aneenná máaqaki óonu námasee ánia. Miqímandee moodáanaki kéeqafifanoó Ánutuna nárira ufa fannoo sía ínnisaa máriani. Dóo qína kai qímannimiqa qinee ínnee iannái fíqa akaqá ufa qímaqimuna andeeqánaura.

Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana óosana óosana dadaaqíranara qímannimidanoó.

12 ¹Dóo maqee qinée Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana nímimari ainainnara qímannimianaúra. Qiní qíkaqaafasaaúqa qinée minára ánoona ufa íriaqee qídaqa qímannimidaqa. ²Óoqai ínnee aamína máru kamuqoo mandá fasiqa fannoo ínni rarisámeeqee sía ufa qímaru túmunannai áuqira áfaannunnai ubeekée márufafa miná ufa ámeemaanai fimariqau. ³Dóo maqee ínnee maanára írimariafanoó Ánutuna maraquana fannoo rakísimari fasiqafa sía amana Yísuna áqurarara ufa ámiannoo kafáa miná dínni kai Yísufa karaambáiqua máridanoó fee qímariasa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana fannoo misá dadaaqinára miqí qídaqa.

⁴Óosana óosana innaarúnaindaraa ainaina faiqí ánaasee dadaaqíanifeera nímirafo márifanoo moodáa máraquna fannoo kai aiqáma mi-aiqama ainainná maqásaa fasiqa anaasee nímidanoo. ⁵Maasá Ánutuna aináinirafa óosana óosana aináinirafa máridanoo moodáa karaambáiqá aináinammidaqa. ⁶Ánutuna ufara suqímariasaa dadaaqírafa óosana óosana máridanoo moodáa Ánutufa kai aiqáma áadu áadu akoofásaikirana faiqí ánaasee nímifaqa minánnai quándaki narí dadaaqí narí dadaaqiaqéera. ⁷Ánutufa Yísuna ufa írimariasaki aiqáma fasiqa anaasee náadu náadu narí maraquina koorooíanifee afeekana nímufaqa quándaki minánnai narí dadaaqí narí dadaaqiaqéera nímidanoo.

⁸Ánutuna maraquina fannoo moo fásiqa írirana faqaana ufa qímannimimarina ámidanoo kafáa mi-maraqunáfa moo fásiqa aiqáma ainainara írirana ámidanoo. ⁹Mi-moodaa maraqunáfa kai Yísuna mandaaqárana moo fásiqa ámidanoo, moo fásiqa mi-maraqunáfa faiqí ánaasee aurírana taikánnisara afeeka ámidanoo. ¹⁰Ánutuna maraquina fannoo faiqí sía amana áuquaqa íra áinaina afeeka moo fásiqa ámifanoo mi-fasiqáfa afeeka ainaina áuqaidanoo, moo fásiqa Ánutuna afeeka ámifanoo Ánutuna ufa afeekaikámandee qímannimidanoo. Mi-maraqunáfa moo fásiqa afeeka ámifanoo maraquina nímimariasaa faqa moo únna qíra maraquina nímimarina faqa mi-fasiqáfa kai rainásee níndafaidanoo. Mi-maraqunáfa moo fásiqa afeeka ámifanoo ánaamura ufakíqari sía narí íri maru ufanakíqari amaana máqaki ufa qímannimidanoo. Mi-maraqunáfa kai faiqí moó afeekaikámma ámifanoo ánaamura ufakíqari narí sía íri mari ufanakíqari faiqí ánaasee qímannimisaifanoo moo fásiqa fannoo sía mi-ufána óosana írirainni maraquina fannoo kai miná qímamifanoo mifá indée kai ídanoo miná óosana qímannimidanoo. ¹¹Mi-oosana oosana ainainná nímimarifa moodáa maraquná kai máridanoo. Mifá narí kai narí áidiramau rainá rainá mándaída áadu áadu dadaaqíra akoofásaikirana nímidanoo.

Maasá Yísuna áтики márúnausara qídanoo.

¹²Ásauku mundírana afaaqa moodáara foora máridanoo miná átiuqa moómoo máridaqa afaaqa sía rainánoo máridanoo moodáa máridanoo. ¹³Miqíkai másee maasá aiqáma Yuda máqannaasa faqa ánaamuru moómoo máqanna maríasa faqa karabúsaki aináinimáriasaa faqa idukí máriasaa faqa maasá aiqáma moodáa maraqunannái nammári marasée moómoo átiuqa moodáana apataiká kai iqá máriasaa Yísuna apata máriafanoo Ánutufa moodáa maraquina nammáriara foora nímifaqa náunnanara miqídaqa.

¹⁴Faiqí moó adaká sía múduka máridanoo moómoo afaaqa ootúpanoo máridanoo. ¹⁵Mi-fasiqána áiku fannoo qínoo sía qinée ásauku máriaqaana minára qinée sía maa-fasiqána afaaqáu máridau. Qinée

Pauroosa minára maaqí qíqa kúqaa áiku fannoo sía ásauku kinoo sía mi-ufána qínnanannái mooná afaaqaíkanau káqi mi-fasiqána afaaqá máriannoo. ¹⁶Mi-fasiqána áaqoo fannoo qínoo qínée sía maa-fasiqána áfu márunnanara sía miná afaaqáu máridau. Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa kaqi mi-aaqoofá sía áfukinoo sía mi-ufána qínnanannái mooná afaaqái kiannoo káqi mi-fasiqána afaaqa máriannoo, sía sía miqíannoo. ¹⁷Mi-fasiqána aiqáma afaaqa áfu kai márinanooofau náqi fee mándee ufa íriannoo fee. Miná afaaqa áaqoo kai márinanooofau náqi fee mándee udiráannoo fee. ¹⁸Ánutufá kai narí iriséenoo narí áidirannannai faiqí afaaqa aiqáma ainaina afaaqa quqáqoofa máridanoo. ¹⁹Aiqáma ainaina moodáa ainainá kai márinanooofau sía faiqí afaaqa márini. ²⁰Dóo miqínnoo moómoo afaaqa átiúqa moodáa afaaqara foora ootúpanoo máridanoo.

²¹Faiqí afaaqaíndaraa áfu fannoo sía amana ásaukuara anée fúa sía qíní dadaaqí maríanna ainainafa máriananoo, sía qíannoo. Kafáa ákiqa fannoo sía áikuara anée fúa sía qíní dadaaqí maríanna ainainafa máriananoo. Sía miqí qíannoo. ²²Maasá qeeqá qifaaqa áti dauní nídafidanoo ummooqúkí marí atiuqara fífaa ainainee qíananoo sía márinqa náqi fee íanáuree. ²³Maasá qeeqá qifaaqa átiúqa uréeqara átiúqee qímariana maasá misásaa fíraaqóo ámiqimmandee misásaa rakísidaqa. Nífu qáfaafaqa nisaurímaria átiúqa maasá ámiqimmandee rakísidaqa qamunnannai ititáidaqa. ²⁴Nífu qáfaafanoo nídi márí átisa sía ámiqimmandee ititáidaqa kái akooqóo máridanoo. Ánutufá kai narí írirannannai maasá qifaaqasáa átiúqa maaqímasee ootúpanau, Uréeqara átiúqa úriqarara rakisirana máraanee qímasee ootúpanau. ²⁵Miqí maríanara sía maasá qifaaqa rainárafa máridanoo aiqáma áadu áadu qifaaqa áti fannoo naríara naríara amanamana kái ámuqusidanoo narínni narínni rakísidanoo. ²⁶Moodáa qifaaqa áti dídafifanoo aiqáma qifaaqa dídafidanoo, kafáa miná dínni moodáa qifaaqa amooqífanoo aiqáma qifaaqa asasídanoo.

²⁷Qínée Pauroosa ínni Koorinti máqannaara qídaqa ínnée Yísuna ufara suqímariasa aiqáma ásauku mundírana afaaqara foora máriafaqa aiqáma miná afaaqasáa afaaqa fannoo narí ámaaqa narí ámaaqaki kai máriafanoo. ²⁸Ínnée Yísuna ufa íridaqa nuasa suqíranaki Ánutufa miqílkai ínoo ínni faiqí ánaasee maréeqeenoo maaqímasee quqánnisóofaqa máriafanoo. Ánutufa Yísufa níqiqoo fásiquasa ínniki úriqararaisaikinau, miqóoqari misá uréeqaraisa Ánutuna ufa faiqí ánaasee maqúsa maqusa qímannimimarusa faqa ínniki quqánau. Dóo misá uréeqaraisa ufasáa rakísiraisa maqúsaki qímannimimarusa Ánutufa ínniki quqánau. Kafáa miqóoqari faiqí ánaasee óosana óosana ainainiraisa quqánau.

Akaqáusa faiqí sía amana áuquaqaa íra áinaina áuqimariasa quqánau. Akaqáusa aurírausa andeeqée marúsa quqánau.

Akaqáusa faiqí ánaasee narí dadaaqí narí dadaaqí márusa quqánau.

Akaqáusa ufa suqírausasaá ámiqimmandee rakísirausa quqánau.

Akaqáusa ánaamuru ufakíqari narí sía írimaru ufanakíqari Yísuna ufa suqíranaki qímannimimarusa Ánutufa quqánau.

²⁹Ínnikíqari sía aiqámausa Yísufa niqíqoo fásiquasa máriafanoo, sía aiqámausa maqúsa maqusa qímannimiqanusa márídaqa. Sía aiqámausa maqúsai naamúaqira ufa qímannimimariasa márídaqa. Sía aiqámausa faiqí sía amana áuqaaqaa íra ainaina áuqimariasa márídaqa. ³⁰Sía aiqámausa aurírana taikánniseemaria fasiqausa márídaqa. Sía aiqámausa ánaamuru ufakíqari nári sía írimaria ufanakíqari qímannimimariasa márídaqa. Mi-anaamuru ufánakíqari nári sía írimariafanoo maraquna afeeka fannoo dadaaqifaqa mi-ufána óosana sía aiqámausa írimariana kooroo ifáranoo.

³¹Ínnée ínneeqa írirana Ánutuna afeekannái narí nímira afeeka óosana óosana faqa akoofásaikirana óosana óosana faqa misáuqakinaana úriqararana kai ummárararee qímasee afeekaíkiqaa. Dóo qinée mi-firaa uriqarara oosana uqanna maaqóo kooroo ianáura.

Naríara naríara nímuqusira óosanara qídanoo.

13 ¹Mi-firaaqoo uriqarara oosaná koorooiráfa maaqímminoo márídanoo, faiqí ánaasee aiqámausa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirafa mifá miná márídanoo. Qinée qeeqá Ánutuna maraquna afeekannái ánaamuru moómoo máqannaa ufakíqari sía íria maria ufanakíqari faqa qangiroo ufakíqari faqa Yísuna ufara suqíranaki qímannimunanoo qeeqá qímuqusaki faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirafa sía márifaqa qeeqá kai qeeqá firaa ufatia fífau kámmee kámmee qídaqa.

²Ánutuna maraquna fannoo óosana óosana afeeka qíminaa qinée qeeqá kai Ánutuna ufa ámiqimasee qímannimianaqee qinée aiqáma ainainara irisée aiqáma kukéeqara ainainara irisée fee, qinée qeeqá Yísuna saqárikirafa afeeka márínaqee áaqana moo máfi moosáa quqánauree, mi-aiqama ainaina afeekáfa qiqá daundurái afeekaíkiqanoo faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirafa sía márifaqa qinée sía márídara foora márídaqa.

³Qinée qeeqá aiqáma ainainatia maréeqee aináina síaisa káqi nímiqee qeeqá qifaaqa faqa maréeqee idáki áquanauree miqídaqa faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirafa sía qiní daundurái márifaqa mi-aininaqandá sía qiní dadaaqianára miqídaqa.

⁴Faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirana qinée Pauroosa kooroo ianáura. Faiqí ánaaseera nímuqusirafa maaqímminoo máríannoo, reendenámandee ubiqáfi misá úfa írirafa máríannoo, fífimmasee faiqí ánaaseera qímannimirafa máríannoo. Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía rairaiqírafa máríannoo, sía naríara

óori uqéerasee máriannoo, sía narí amooqírafa máriannoo. ⁵Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía adi námufaqa márifa márídanoo sía naríara kai írimarifa márídanoo, sía dauní kaukaatufa qímarifa márídanoo, sía akaqáusa mandáikámmamaqaanara írimáree fímarifa márídanoo. ⁶Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía mandóosanara asasídanoo kúqaa ánoona ufa qíranara asasídanoo. ⁷Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía minnísee fínanoo ákooqaidanoo, misá miná mandáikámmamaqáafanoo káqi kai irisée minní sáidanoo, faiqí ánaaseera ámiqira írirana írimáree fímarinafa faqa áaqainausakiara sía misára taikée foo qírafa faqa óosana óosana ainaina ámiafanoo reendenámambi ubíqafi káqi mi-manda oosanná fee ámiqira óosana fee káqi mara máree fímarifanoo ámuqusirafa miqíminoo márídanoo.

⁸Faiqí ánaaseera nímuqusirafa náaru náaru márira ainaina márídanoo sía taikárafa márídanoo. Maqee kámuqoo Ánutuna maraquna akaqáusa náakifaqa ámiqimasee qímannimirafa maqee márídanoo úfaasu ainainá kai márídanoo. Akaqáusa sía nári írimaria ufana qímannimirafa márídanoo mifá faqa taikáannoo, ámiqira írirafa márídanoo márínoo áiqaráannoo. ⁹Ánutufa maqee qímimari írirafa faqa qímimarifaqa faiqí ánaasee qímannimira ufa faqa maqee átisaa márídanoo. ¹⁰Kásóoquee Yísufa qúmira áukuana firaafá aniráinanoo maqee átisaa márirafa taikáfuannoo.

¹¹Qinée Pauroosa faiqi ánaaqi máriafanna kamuqoo qiní ufa faqa qiní dídirafa faqa qiní írirafa faqa faiqi ánaaqindi márínau, maqee faiqí kámmambunanoo faiqi ánaaqi írirafa dóo taikáfinoo. Yísufa qúmuannina aukuanna miqíkai íannoo. ¹²(Pauroofa máru aukuanna mandá tanuka kai márínau. Mi-manda tanukána kíkiqusidanoo maa-ufána qináu.) Maasá tánukaki qeeqá dóori qáfaiadaqa sía ámiqimmandee qeeqá qimana qáfaiadaqa. Maasá maqee qáfee marúnafa miqírana áti kai qáfaiadaqa, Yísufa qúminna aukuanna maasá miná faqa narí óori narí óori andeeqásee qáfaanaura. Maqee márúnna írirafa áti kai márídanoo, Yísufa qúminna aukuanna maasá írirafa ánoona máriannoo. Miqóo maasá írirafa Ánutufa maasára ámiqimasee írindee kai ínoo ánoona írirafa maasáki faqa máriannoo.

¹³Dóo maqee kámuqoo maa-qaaramoo ainainná kai márídanoo. Yísunasaa írirana rusírana faqa náaru kambíqaaninnanara asasamánde áfeesirana faqa faiqí ánaaseera faqa Ánutunara faqa úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirana minamúfa kai maqee kámuqoo káqi márídaqa misákiqari nímuqusirafa kai úriqararafa márídanoo.

Kafáa ámiqimmasee Ánutuna maraquna dadaaqíranara qídanoo.

14 ¹Faiqí ánaaseera nímuqusirafa úriqararafa márídanoo fee qídaqa minára ínni Koorinti máqannaasa qímannimidaqa, Ínnee

minára irisée faiqí ánaaseera nímuqusirafa máraanauree qímaseeqa miná mārārara kai kadáapiruaqa. Ánutuna maraquana ními mari afeeka óosana óosana faqa akoofásaikirana óosana óosana faqa, mináuqa faqa ínnée ínneeqa írirana ummārararee qímasee afeekaíkiāqa. Miqídaqa faiqí ánaasee Ánutuna ufa qímannimira afeeka minára úriqarara fee qímasee firaqóo randásee máraaqa. ²Faiqí moó fannoo narí sía írinna ánaamurusa ufakíqari qímannimimarifa sía faiqífau qímannimidanoofau Ánutuna faqa ufa qídanoo. Faiqí sía miná ufa íridaqa moosá ufa márifaqa. Mifá Ánutuna maraquana afeekannái kukéeqara ánoona ufa qídanoo. ³Faiqí moó fannoo Ánutuna maraquana fannoo dadaaqifanoo Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimifanoo nímuqusaki mandáikisa miná ufa íriafanoo dadaaqírana faqa poodúqarana faqa ámiqi ámiqirana faqa máraidaqa. ⁴Moosá ufakíqari narí sía íri maria ufanakíqari qímannimimari fasiqafa narí kai narí dadaaqídanoo, Ánutuna ufa nári ufakíqari qímannimimarifa aiqáma Yísuna ufara suqímariasā dadaaqídanoo uqéeraidanoo.

⁵Qínée ínniara ánaamuru ufakíqari sía írianakíqari aiqámausa minakíqari ufa qiaqée qídaqa. Mi-oosanná úriqararafa maaqímminoo márídanoo Ánutuna ufa nári ufakíqari qímannimirafa Ánutuna maraquana nímmimarifa qínée ínniara minára firaqóo qiaqée qídaqa rídaqa. Ánutuna ufa nári ufakíqari qímannimimarifa úriqararafa márídanoo, ánaamuru ufakíqari sía íria ufanakíqari qímarifa uréeqarafa márídanoo, mi-moo ufánakíqari qímarinnana faiqí moó fannoo anirée nári ufakíqari mi-ufána qímanniminanoo andeeqásee írifanoo amaná máriannoo miqímasee Yísuna ufara suqímariasā dadaaqírana máreefaranoo.

⁶Óo qíní qíkaqaafasaa kásooqaqee ínnée iannái óonureeqa ánaamuru ufakíqari qímannimisee náqimandee dadaaqianáuree. Sía dadaaqírafa máriannoo. Ánutuna maraquana fannoo aamúaqira ufa qímannimira fee, qímannimiranee, írira ufa fee Ánutuna maraquana dadaaqíra ufa qímannira fee naamúaqira ufa fee nári ufakíqari qímannimianaqa aiqámausa dadaaqírana máreefaranoo. Moosá ufakíqari sía dadaaqírana máreefaranoo.

⁷Fífau sía kási marí ainainna úfíreena faqa kookáanauru faqa piripúnna faqa márifaqa sía mináuqakíqari ámiqimmandee fuaqáidaqa minakíqari idí sía ámiqimmandee fuaqáifanoo idírainna fasiqa anaaseesa náqi fee mándee írifaree, sía írifara. ⁸Rákira karaambaiqa fannoo sía ámiqimándeē kaanina uqéeraifaqa náqimandee rákirana aiqámausa uqéereefaree, sía uqéeree faranoo. ⁹Ínnée miqíkai íqa maraquana fannoo náakinaqa ánaamuru ufakíqari sía írianakíqari ufa qífaqa náqimasee aní ufa óosana írifaree sía uqanna írifaranoo. Aní ufa fannoo fífau úfaira foora úqidanoo. ¹⁰Maa-maqa maaqánakina moómoosa ufa márídanoo

aiqámausakina misá ufa ánoona máridanoo. ¹¹Ánaamuru moó fannoo fíndifi nári ufakíqari qiní qímaqimifaqa qinée síamma írianaura. Qinée mi-fasiqánara ánaamuru fee qianá mifá qiníara ánaamuru fee qíannoo. ¹²Ínnee Koorinti máqannaasa káaqa Ánutuna maraquna fannoo nímimari afeekanara kai firaqóo rímariasa máriafanoo. Mi-afeeka íríránakiqari maanára kai afeekafkiaqa. Yísuna ufara suqímariasas misára dadaaqíqa firaqóo uqéeree maría ainainnára kai nídinaqa uqéeraaqeera qídaqa.

¹³Faiqí moó fannoo maraqunannái ánaamuru ufakíqari qímannimidanoo narí faqa faiqí ánaasee faqa sía írifanoo kafáa Ánutunara innaaru qínanoo moo áfeeka áminanoo sía írimaria ufanakiqari qímarina ánoona irisée quandásee kooroommásee kafáa nári ufakíqari qímanniminaqa dóo íriaqeera. ¹⁴Maraquna fannoo dadaaqínaqa sía íria ufanakiqari innaaru qínanoo qiní qimana fannoo kai kúqaa innaaru qíannoo qiqá írírafa sía innaaru qíannoo. ¹⁵Qinée minára náqi fee qianáuree qinée maaqímmianaúra, qinée qeeqá qimana faqa qeeqá írirannai faqa innaaru qianáura. Qinée Ánutunara idí ráidaqa qeeqá qimanannái faqa qeeqá írirannai faqa Ánutunara idí raanáura. ¹⁶Ínnee Yísuna ufara suqímariasas suqímarifanoo moó fannoo Ánutuna maraquna fannoo áakinanoo narí amana fannoo kai ánaamuru ufakíqari innaaru qínanoo moo káqíqee fasiqa fannoo ani márida íridanoo náqimasee mifá iriséenoo Ánutunara mifá faqa eedóo qíannoo fee. Mifá sía uqanna amaná aní ufa óosanara íriannoo. ¹⁷Aní Ánutunara dúfi dúfi qíra ufa ámiqimmasee qínanoo moo fásiqa fannoo sía ámiqimasee írinanoo aní ufa fannoo sía miná dadaaqíannoo.

¹⁸Qinée Pauroosa maanára Ánutunara dúfi dúfi qídaqa, qinée firaqóo moómoo kari ínni fíqaramásee ánaamuru ufakíqari dáadumai máridaqa innaaru qídaqa. ¹⁹Yísuna ufara suqímariasaki suqídaqa qinée sía miqídaqa. Misáki máridaqa nári ufakíqari misá naamúaqianee qídaqa moodáannai qísauku ufa kái amana kái qúsa qímannimiranara dídidanoo. Moosá ufakíqari misá sía íri maría ufanakiqari kísaaqasaa qímannimianaqa sía írifoora qíkooqaidanoo.

²⁰Óo qiní qíkaqaafasaa sía ínni írírafa faiqi ánaaqi íriranara foora máriani, faiqí firaasá íriranara foora máriani. Óosana óosana mandainainara minára kai ínni írírafa faiqi ánaaqindíara foora nisakadikí qíkairí síaisa máriaqa. ²¹Tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Karaambáiqá qínoo qinée maa-maqannáasa qímannimianaúra.
Qinée ánaamuru ufa qímariasas niqíqáanaqa qímannimifaranoo.
Qinée ánaamuru nífaurunnaí qímannimianaúra.

Qiní qíku qísauku aiqáma mi-ufána irisée níkooqainaqa sía írifaranoo.
Tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo márifaqa qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa.

²²Qinée maraqunannái ánaamuru ufa qíranara maaqí qídaqa Yísunara sía írimariasa irisée minára kúqaa fee qiaqée qímasee náriara Ánutuna nárira ufa ámeemaanai márianara íriaqeera mi-ufáfa márídanoo. Yísunara dóo írimariasara sía misárau márídanoo, dóo misá íridaqa. Maraqunannái Ánutuna ufa nári ufakíqari qímannimirafa Yísuna ufa írimariasa íriaqee ainainna márídanoo, miná ufa sía írimarinausa sía miná írifaranoo miná ánoonara randée faranoo.

²³Yísuna ufara suqímariasa aiqáma suqúsee márídaqa aiqámausa moodáa kari ánaamuru ufakíqari dapi dápi ufa qímarifanoo káiqee fasiqa fee aamína fasiqa fee minakí ani kéeqafiqa ínniara fúrufari maríasee qímasee sandáannoo. ²⁴Aiqámausa suqídaqa Ánutuna ufa nári ufakíqari narí qímami narí qímami qímarifanoo káiqee fasiqa fee aamína fasiqa fee ínniki kéeqafinoo írinoo narí mandóosanara aundurái óonumafi íriannoo. Narí írinnufafa narí raqúru ámiannoo. ²⁵Narí mandírirafa aundurái kukéeqanoo márínafa aiqáma kooroomámbinanoo mifá anuka kummárammafinoo Ánutuna amooqídanoo maaqí qiánnoo kúqaa Ánutufa maaqóo ínni faqa márídanoo fee qiánnoo.

Yísunara suqíranaki andeeqáaqeera qídanoo.

²⁶Óo qiní qíkaqaafasauqa, máa qinée qúnna ufana ánoona koorooianáura. Ínnee innaaru qíraree qímasee suqídaqa moó fannoo idí moo óosana áraannoo moó fannoo naamúaqira ufa óosana áraannoo, moó fannoo Ánutunaindaraa ufa irisée qímannimiannoo moó fannoo ánaamuru ufakíqari qímannimisainanoo moo fásiqa maraquna fannoo dadaaqínanoo mi-ufána ánoona kooroománnimiannoo. Aiqaama ainaina Yísuna ufara suqímariasa dadaaqírafá kai máriani. ²⁷Misá ánaamuru ufakíqari qímannimiani qímasee qaaraqánda kai fee qaaramoó kai fíndifinana moodáa moodáa fannóo kai qímannimiaqa, miqóoqari moó fannoo misá úfa ánoona nári ufakíqari kooroommásee qímannimiani. ²⁸Yísuna ufara suqíranaki koorooímarinna fasiqafa sía márínana sía ánaamuru ufakíqari qímannimiani. Narí kai narí aundurákiqari Ánutuna faqa ufa qínafa amaná narí kai qíani. ²⁹Qaaraqánda fee qaaramoo fee Ánutufa ufa níminnana qífaqa aiqámausa suqímariasa irisée misá ufa rainá rainámmasee íriaqa. ³⁰Ínni ufa suqíranaki faiqí moó fannoo óoqu marínafa Ánutunaindaraa ufa marasáinanoo ufa qímanniminna fasiqafa óoqu márínanoo mifá fíndifi qímannimiannoo.

³¹Ínnee aiqáma amaná Ánutuna ufa qímannimiaqa moodáa kai moodáa kai fíndifidaqa amaná qímannimifaranoo, miqímandaifaqa aiqámausa misá írirana iriséeqa dadaaqírana máreefaranoo.

³²Maraquna fannoo ínni náakifaqa Ánutuna ufa qímannimirana dadaaqírana nímifaqa sía dapi dápi fúrufariaqa ínnee ínneeqá kai ínneeqa nífauru naundurásaa rakísimariasa márianara ámiqimasee

rakísiaqa. ³³Ánutufa sía maasára dapi dapi fúrufariranaki máriaqeera dáarama quqéenoo asooáranaki andeeqásee máriaqeera dáarama narí úfa íriranaki quqéenoo. Ánutuna ufara suqímariasa máaqaana máaqaana moodáa óosana qímannimiafanaqa máree maríafaqa inni faqa qímannimidaqa. ³⁴Yísuna ufara suqíranaki ánaasee sía fíndifi ufa qímannimiaqa, káqi óoqufaaqee máriaqa. Yuda máqannaasa sándufamau kai fíqa faiqí ufa ámeemaaná kai máriaqa. ³⁵Ánaasee moo áinainara iráraree qímaseenoo sía páamma qímasee iráannoo, kásooqaqeenoo máaqaki óonureenoo narí afaaqisáa iráannoo. Yísuna ufara suqíranaki ánaasee fíndifi ufa qínafa asaurírafa máriannoo.

(Koorinti máqannaasa akaqáusa Pauroona ufara sía anoona ufa fee qímasee nári íriranamau fímarufanoo Pauroofa minára maaqí qímasee qímanniminoo qinau.)

³⁶Óo Koorinti máqannaasa Ánutuna ufa fannoo innikiqari fee indaarú kambíqeenoo fee innée inneqara maasá kai máreeunoo fee qídee. ³⁷⁻³⁸Ínnikqari moo fásiqa fannoo naríara Ánutuna tamummáqara fasiqausee qímaseenoo fee maraquna qímimari afeekana faqaasee qímaseenoo fee mi-fasiqáfa qínée Pauroosa ákara rúmannimunnufanara kúqaa Ánutuna naamúaqira ufa fee qínafa ánoona máriannoo. Qíní maa-ufánara sía íridee qínafa innée minára únna qíra fasiqa máridanoo fee qímasee miná ufa faqa sía íriaqa.

³⁹Óo qíní qíkaqaafasaa Koorinti máqannaasa inneqa Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímannimiranara máraanauree qímasee afeekaikída miná márarara kai kadáapiruaqa, akaqáusa sía írimaria ufanakiqari maraqunannái qímannimifaqa sía qáo qiaqa. ⁴⁰Innee ufa suqíranaki íriranamau kai andeeqásee maqee maqee fuaqa.

Yísufa kúqiranakiqari fíndifunara koorooídanoo.

15 ¹Óo qíní qíkaqaafasaa óoqai qínée Pauroosa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimiafannana, innée miná irisée maqéeiafanoo inni írirafa minásaa rusísoofa mapukínoo márinarana inni náaqoo áuqaidaqa. ²Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimiafannana, innée miná rakísi mapukú qumáreeqa innaarúnai asumu márirana máree maríafanoo. Ábee innée indaarú kúqaa fee íriqee íqau únna qímasee íridee qifáara.

³Qínée sía qínée qeeqá ufa káifau qímannimiafannanau. Yísuna áiku ásauku máriannaindari ánu ufana fíraaqóo úriqarara ufa qímannimiafannana. Mi-ufána óosana maaqímminoo máridanoo. Ásauku mundírafa tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufamau fínoo maasá mandáinainara kuquqímaqanau. ⁴Kuqufufaqá misá miná írí akúndamásoofanoo qaaramoo fáasaana márinoos tamummáqara fasiqa ákarakinaa ufamau fínoo kúqiranakiqari fíndifinau. ⁵Fíndifufanoo

Peetooroona áfusaa koorooínoo miqóoqari qísaukuqara taikáseenoo qíkunní óoqu qaaraqánda máreenoo niqiqáaninna fasiqausa aiqáma nífusaa koorooufaqa qáfaqau. ⁶Qáfamasoofanoo miqóoqari narí ufa írimarusa fáifa handaréeta fasiqa anaesee moómoo uqanna nífusaa moodáa kari kai kooroo inau. Misáuqakiqari akaqáusa asooqáqee kuqufufaqa, moómoosa káqi márídaqa. ⁷Miqóoqari Yísufa Yameesana áfusaa kooroomámbinoo miqóoqari niqiqáaninna fasiqausa nífusaa kooroomámbinoo qímannimínoo.

⁸Ínaaqianna uqanna qiní Pauroosa qífusaa faqa koorooínáu. Qinée dáaduma uqanna moo óosanakiqari ámaneendaraasa eedádara foora máriafanausa márídaqa Yísufa qiní qífusaa kambíqoofaqa qáfaqafana. ⁹Qinée Yísufa niqiqoo fásiquasakina uréeqarasa márídaqa. Qinée Ánutuna ufara suqímariasa aupúrarana nímiáfanausa márunnanara náqi fee ifaqée misá qiníara Yísufa niqiqoo fasiqafee qída fee, sía qinée misá nimana márídaqa. ¹⁰Ánutufa sía qiní uréeqaranara írinoo káqi narí áfauaranannai qiní maréeqeenoo narí niqiqoo fásiquasaki quqáqiséenoo ufa qímannimianne afeeka qímufanoo sía qiníki mandáikinau. Qinée aiqáma niqiqoo fásiquasa úrinaaqaramásee faiqí ánaaseeki maqúsa maqusa kadáapiriqa, sía qeeqá kaifau miqídau Ánutufa qímu afeekáfa qiníki kásinara miqídaqa. ¹¹Yísufa maasára kúqinoo fíndifunara qímannimunnufana akaqá niqiqoo fásiquasa nóokinaanee íridee qiní dóokinaanee íridee, mi-ufána kai maasá qímannimisaafanaqa minásaa ínni írirafa rusínoo márídanoo.

Maasá kúqiranakinaana fíndifuannánara qídanoo.

¹²Maasá ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifunara maasá qímannimíafanaqa ínnikiqari akaqáusa náqimasee kúqirausara sía fíndififaranoo fee qída fee. ¹³Kúqirausa kásooqaqee sía kúqiranakiqari fíndifirarifánoofau ásauku mundírafa miqí kai ínoofau sía fíndifu qini. ¹⁴Óoqai ásauku mundírafa kúqiranakiqari sía fíndifinaqau maasá qímannimira úfafa sía márinaqau sía qímannimunáiqini, ínee íneeqa írirana rusímari ainainafa sía máriqini. ¹⁵Kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififanoofau ásauku mundírafa faqa sía fíndi fiqini. Ánutunara ásauku mundírana kúqiranakiqari uqéeree foo qíafannanara kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififaqau maasá qímannimíafanna ufanara únna ufa fee qini. ¹⁶Kúqirausa sía fíndi fífaqau ásauku mundírafa faqa sía fíndifiqini. ¹⁷Ásauku mundírafa kúqiranakiqari sía fíndifinaqau ínniqa saqárikirafa kai fífaqau ainainara foora sía mári ainainnaki faqa ínee íneeqa mandáinainaki káqi auíamakífaú fúrufarammiaqini. ¹⁸Kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififaqau moómoosa ásauku mundíranasaa írirana rusísaida kúqimariasa sía innaarúnai finí auíamakífaú fúrufariaqini. ¹⁹Maasá maaqóo márúnna kámuqoorá kai iriséefau ásauku mundírana

minásaa írirana rusídau, maasá mandáinaina firaafá máriqini, aiqáma máqannaasa maqá afaaqasása máriasakiqari maasá dinee teeroo úriqaranoo máriqini.

²⁰ Ánoona ufa maaqímmينوo máridanoo. Dóo kúqaa ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndi finau, miná fíndifirafa maasá kúqirausa fíndifirana qíma afeekaikídanoo mapukídanoo. Dóo kúqaa máridanoo. ²¹ Óoqai indaarú moodáa fasiqannai kai kúqirana kambíqanau, miqí kai ínoo moodáa fasiqannai kúqiranakiqari fíndifirafa kambíqanau. ²² Maasá aiqáma fasiqa anaasee Adamana faiqi námu márunnanara kúqidaqa, miqí kai ínoo ásauku mundírana faiqi námu márianara Ánutufa misá kúqiranakinaana uqéera quqáannoo. ²³ Sía dapi dápí Ánutufa kúqiranaki uqéeraanoo andeeqáseenoo mara fíndifuannoo, ásauku mundírana náaree dóo mara fíndifumáqoofanoo máridanoo miqóoqari mifá qúminna aukuana miná áiku ásauku maréeqee fíndifumánnimaqaannoo. ²⁴ (-) ²⁵ Ánutufa narí ásauku mundírana mapukú amaqáseenoo qímaminau. Anée aiqáma ainainasaa rakísimaree fímarinaqa qinée Ánutusa aiqáma namuqáa áfaannainaina maréeqeeqa aní ásauku mundírana áramandunnai quqásaanana anée maqá mámmaaqai radámusainaqa kaifáa rakísianauranoo. ²⁶ Ínaaqianna radámuaninna namuqaafa kúqirafa máridanoo miná faqa radámuannoo. (v 24) Miqóo taikárafa kambíqaannoo Ásauku mundírafa áfaannauqa úriqararausa faqa misá faiqí firaasá faqa misá afeeka fasiqauqa aiqáma maréeqeenoo narí áramandunnai quqáseenoo radámuseenoo narí quqúsakinaasa aiqámausa maréeqeenoo narí ákoona ámiannoo.

²⁷ Tamummáqara fasiqausa ákarakinaafa minára maaqímmينوo máridanoo.

Ánutufa aiqáma ainaina miná áramandunnai kai quqáannoo fee qídanoo.

Tamummáqara fasiqa minára miqí qímasoofaqa qinée minára maaqí qídaqa. Ánutufa aiqáma ainaina miná áramandunnai quqáraree qídanoo sía naríarau miná áramandunnai quqáraree qídaqinoofau. ²⁸ Ánutufa aiqáma ainaina maréeqeenoo ásauku mundírana rakísirana ámeemaanai quqásainanoo ásauku mundírafa miná ámaaku fannoo quándaki Ánutuna áramandunnai narí kéeqaannoo, aiqáma ainaina quqóona áramandunnai kéeqafinanoo miqóoqari Ánutufa aiqáma ainainatia uqanna úriqararafa máriannoo.

(Pauroofa máru aukuanna faiqí moó fannoo Yísuna ufa írimarufa sía nammári márara kuqufufanoo moó fannoo qaara kari nammári máree márinau. Mifá naríara faqa kúqunara faqa máree marínav. Mi-aukuanná mi-oosannára Pauroofa qímannimirara maaqí qinau.)

²⁹ Ínni Koorinti máqannaasaki kúqirausara nammári máree marusara misára náqi fee qianáuree. Kúqirausa kúqiranaki sía fíndifuafaqa

ínnee nánaree fífauf misáree qímasaida fífauf nammári máraidee. Ínnee yánee dadaaqídee miqídee. ³⁰Maasára faqa íriaqa maasá Yísuna ufa sáara aiqáma faasaana moómoo kari aupúrarana nárírana eeráirirana máraidaqa. ³¹Qiní qíkaqaafasaa, qinée aiqáma faasaana kúqiranara aniráannoo qídaqa eeráiridaqa. Qinée sía káiqueesa maaná koorooídaqa. Ínnee maasá karaambáiqu ásauku mundírana Yísunaki fímaríanara nimooídaqa minára kai kooroománnimidaqa.

(Pauroona aukuaana Roomma máqannaasa sía Yísuna ufa írimariaa nári óosana máraidaqa faiqí ánaasee qáfaiфанoo adíafaa íanifee qímasee óoni faandamuraki faiqí faqa káasau aandau faqa mara quqásooafaq rákimariqau. Yísuna ufa írimaru úfafa taikáanifeera mara quqásooфанoo káasau aandau naru néemarinau. Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa qímannimidanoo miná kíkiqusimarinau. Koorinti máqusanaasa maa-ufána qímanniminoo qinau.)

³²Qinée Pauroosa Efeesusa máqusai káasau aandaufa foora márufafa misá faqa rákimariqiafana. Kúqiraua sía kúqiranakiaqari fíndififaqau qinée maaqóo Efeesusa máqusai mi-fasiqáusa faqa rákidaqa nána ainainee máraanauree qímasee misá faqa rákiquiafana, fífauf maaqóo mária fasiqaanaaseesa qíqafaakee qímasee fee rákiquiafana. Óo sía miqí qiafana. Kúqaa kúqiranakiaqari fíndi fuanáuree qídaqa miqí qiafana. Faiqí firaasá únna ufa moó minára maaqímmínnoo máridanoo. Dúna maasá kúquannanara maqee nárana nammári móomoo náa. Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Kúqiraua kúqiranakiaqari sía fíndififaqau ánoonammifoqíni, fíndififaranoo únna qímariafanoo.

³³Ínnee sía mi-unna ufána íriaqa,

Moo ámaana ufa minára maaqí qídanoo, Mandóosana máree maría áqoondisa ínni márírana putaamánnimaqéefaranoo.

³⁴Ínnee Koorinti máqannaasaki akaqáusa kúqiraua sía fíndifi maría ufana qímariaa ínni putaamánnimaqaiafaq ínnee misá mandóosana maraséeqa fúrufarirana máree maríafanoo. Ínnee miná minnísee kafáa andeeqára írirana marasée ínneeqa mandóosana quqásee andeeqáramau fuaqa. Ínneeqa nisaurúqa ínnikiaqari akaqáusa Ánutuna afeekara sía ámiqimasee íri márífanoo káqi meerámau írirana írimariafanoo.

Maasá kúqiranakiaqari fíndifuanna qífaaqanara qídanoo.

³⁵Ínniki moó fannoo kúqiraua fíndi fíranara maaqí qíannoo, kúqiraua dóo putaámmínnoo máridanoo náqimasee fee fíndi fífáree, nána afaaqee fíndi fúannoo fee. ³⁶Anée fúrufarimarianafa mi-ufána qímariananoo. Anée nandí úmmaqusainanoo sía aaqee kambíqaannoo mifá putaa mámbinanoo miná uapáaqi fannoo ínaaqiana kambíqaannoo. ³⁷Ínnee sakuma qaqama fée moo nárana qaqama fée úmmaqidaqa sía nárana faqa ámanee faqa úmmaqi maríafanoo qaqama kái úmmaqi

maríafanoo. Úmmaqusaafanoo sía qaqama kai kambíqaidanoo nárana ánoona namufaqa ámanee namufaqa kambíqaiifaqa qáfee maríafanoo. ³⁸Ánutufa narí íriranannai aiqáma áadu áadu qaqama nári áadu áadu kambíqaaninnana ánoona namufaqa ámanee namufaqa nímídanoo. Ánutufa aiqáma qaqama andeeqásee narí kai ánoona ámidanoo.

³⁹Kásimari ainaina nimaqí miqí kai ídanoo sía aiqáma moodáa nimaqí faqaasa márídaqa. Faiqí moo nimaqí faqaasa márídaqa aandáu moo nimaqí faqaasa márídaqa, ufini moo nimaqí faqaasa márídaqa, noodáanna moo nimaqí faqaasa márídaqa.

⁴⁰Innaarúnaindaraa nifaaqa faqaasa faqa maqásaaqaraa nifaaqa faqaasa faqa áaduma márídaqa. Innaarúnaindaraa nifaaqa áreenarafa moó márídanoo maqásaa qaraasa nifaaqa aréenarafa moó márídanoo.

⁴¹Súani afu narí aréenarafa áaduma moó márídanoo, quqoona narí aréenarafa áaduma moó márídanoo, fásau narí aréenarafa áaduma moó márídanoo, fásau misáki faqa áadu áadu áreenarafa márídaqa.

⁴²Kásooqaqee kúqirausa kúqiranakiqari fíndififanoo miqímínoo máriannoo. Faiqí ánaasee kuquffifanoo miná írí ákundee maríafa maqásaaqaraa maqá márídanoo. Kúqiranakiqari Ánutufa uqéerasainanoo mi-afaaqáfa náaru náaru márira afaaqa máriannoo.

⁴³Níkundee marí nifaaqafa ummooqukídanoo mandáikídanoo, kásooqaqee kúqiranakiqari Ánutufa uqéerasainanoo áfu qáfainanoo idaaqírafa ámiqírafa afeeká máriannoo. ⁴⁴Níkundee maría nifaaqafa maqásaaqaraa nifaaqa úfaasu márifa márídanoo. Ánutufa uqéerasainanoo náaru márianinna innaarúnai nifaaqa máriannoo. Maqásaa nifaaqa úfaasu nifaaqa maaqóo máriana amana kái márifa márídanoo. Mifá márínanoo innaarúna náaruara márira nifaaqa amana kái márifa kúqaa máriannoo.

⁴⁵Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqímminoo márídanoo.

Indaarúqaa fasiqa Adamafa kásimaruna áuquqoofa márínau.

Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Adamana ánaaqiannaa fasiqa Yísufa maqee márírana faqa náaru márírana faqa nímimari maraqunafa márídanoo. ⁴⁶Sía náaru márírana náaru kambíqaidanoo maqásaaqaraa náaree kambíqaidanoo, miqóoqari kai náaru márírana kambíqaidanoo. ⁴⁷Indaarúqaa Adamafa maqásaaqaraa kookoomannái áuqírafa márínau. Inaaqianna Adamafa Yísufa innaarúnaindari qúminau.

⁴⁸Maqásaaqaraa nári níkoona Adamana fooqáasa maqá nifaaqafaqaasa márídaqa. Innaarúnai fímariasa innaarúnaindaraa fasiqa Yísuna afaaqaikírausa márífaranoo. ⁴⁹Maqee maasá maqánnai áuqíra fasiqa afaaqa afisíqa moodáa karámmiqa márídaqa kásooqaqee maasá miqíkai másee innaarúnaindaraa fasiqa afaaqa afisúsee miqí kai íqa moodáa karákaimmianaura.

⁵⁰Óo qiní qíkaqaafasaa qiní Pauroosa ufa ánoona maaqímminoo márídanoo. Faiqí nimaqí faqaasa faqa fidíka faqaasa faqa sía Ánutuna

quqúsaki kéeqafifanoo náida nímiannoo. Úfaasu maqásaa ainaina faqa sía amana náaru márirana máraannoo.

⁵¹Ínnee ámiqimmandee íriaqa, kukéeqara ufa qímannimianaúra, maasá sía aiqáma kúquanaura. Qúsasaa uqanna Ánutufa tautúmaqimaqáseenoo maasá moo kámaakamma qímaqaanoo. ⁵²Nífu tasúnduna tasúnduna káqi káqi ídanoo miqírafa kai ínaaqianna uffreena fannoo fuaqáinanoo Ánutufa maasá moo kámaakamma qímaqaanoo. Mi-ufireenná fuaqásainanoo kúqirausa minakíqari náaru márira nifaaqa faqaasa findiffanoo maasá aiqáma moo kámma qímaqaanoo. ⁵³Úfaasu maqásaa nifaaqa faqa sía káqi óoru fifaranoo náaru márirana náaree afisúmareeqa óoru fifaranoo. Káqi máriasa kúqifandinausa misá afeeka nipata náaree afisúmaree amaná innaarúnai óoru fifaranoo. ⁵⁴Úfaasu maqásaaqaraa nipata faqaasa kúqifandínausa náaru márira nifaaqa sía kúqimaria nifaaqána afisúmareeqa dóo miqóo óoqeenáasa ákara ánoona kambíqaannoo. Misá maaqí qiqau.

Ánutufa dóo kúqirana aiqáma nambíqama taikáseenoo miná úraaqáranoo márídanoo.

Kúqirana rafáaqafírafa dóo taikéenoo.

Kafáa moo ákarakinaa ufa minára maaqí qídanoo.

⁵⁵Óo kúqirafa maasá rafáaqafímarianaafa aní úriqarara afeeka yáiffee márídanoo. Dóo taikéenoo.

Óo kúqirafa aní aupúrara afeeka maasá qímimarianafa yáiffee márídanoo. Dóo taikéenoo.

⁵⁶Ákara miqínoo márifaqa qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá aiqámausa mandóosana fannoo kai aupúrara afeeka kuqirana ámifanoo dóo kúqirafa maasá dáridanoo. Kafáa mandáinaina fannoo miná nárira afeeka Ánutuna nímaarusira sándufakíqari kambíqaidanoo. ⁵⁷Óo Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa. Maasá ínni sáimbaqa karaambáiqua ásauku mundírana Yísunannai kúqirana faqa mandáinaina faqa maasá úriqaraqa márídaqa.

⁵⁸Óo qiní qíkaqaafasaa dóo minára iriséeqa sía kási kásiaqa mapukúseeqa atukaráqa máriaqa. Karaambáiqua márirana nírana máriana maqee maqee minakí kai nóori runúsee máriaqa. Karaambáiqua márirana níranaki márianara aiqáma saika náaru márira anoona márifa márídanoo karaambáiqua márirana nírana sía moó fannoo ánoona síaifa márídanoo. Ánoona márifa kai márídanoo.

Ánutuna ufa írimariasa sárauqinana dadaaqíranara qídanoo.

16 ¹Óo Koorinti máqannaasa ínnee Yudeea máqa maaqaki Ánutuna saiká máree maríasa nárana sárauqi márianara munnimma káqi nímiranara qiní iraaafaqa minára ínni qímannimidaqa. Qinée Karatia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímarusa qímannimifannaqoo miqóo kai fuaqa.

² Aiqáma amaana fáasaanasaa aiqáma fasiqa anaasee akaqá munnimma áaduma rainá quqáaqa. Narí aináinirana ákiaqara munnimma firaaná máraininga miná amana kái káqikaana quqáani káqikaana máraininga dóo narí máraininga amana kái káqikaana quqáani, qámbaana amana máraininga dóo miná amana kái quqáani, ínnée aiqáma amaanasáa amaanasáa miqílkai ídaqa rainá quqéesaifanoo innooqáfinaqa qinée ínni maqúsai óonuraanna kári munnimma suqírana sía máraininga dóo fáasai suqínoo máraininga. ³ Ínnée maqee andeeqára fasiqauqa mara quqásaifaqa qinée óonuránaqa mi-munnimmána faqa pásakina ákara rúmasaanaqa misá mi-pasána faqa mi-munnimmána faqa máreeqa Yeerusareenni múru káqi nímiyaqa. ⁴ Ínnée qiníara faqa óoru fúannee qífaqa qiní faqammóoru fifaranoo.

Pauroofa narí fúaninnanara tipúndaarídanoo qímannimidanoo.

⁵ Qinée maaqóoqari Maseedoonia máqa maaqakina óonuree anirée iqá nínii taikásee ínnée máraininga fuanáura. ⁶ Ínni maqúsai óonureeqa káqi kaaqóo kísaaqasaa ínni faqa márainingauree, áukuana áiqaramáfinaqa qámbaanasaaqaa suara áukuana qaaramoo qúqoona ínni faqa márainingauree. Dóo miqóoqari moosáa fuanáura yáifée fuanáuree maqee sía íridaqa. ⁷ Karaambáiqaa eedóo qínnanara káqikaqoo kísaaqasaa ínni faqa márainingauree qídaqa. Miqóo ínni fí ínni níndafee fíranara qídaqá.

⁸ Qinée maqee Efeesusa máqusai káqi máraininga. Yeerusareenni Yuda máqannaasa qoomáqa suqánee maru quqoonáfa aniránaqa qinée minásaa Efeesusa máqusaindari Maseedoonia máqa maaqaki óoruree minní óonuree anirée másee miqóoqari ínnée iannái Koorinti máqusai fuanáuree qídaqa. ⁹ Maqee Efeesusa máqusai maaqóo fíraa saiká ánoona saika márindinga, moómoosa qiní ufa ititée maríasa maríafaqa saikídaqa.

¹⁰ Qinée Timootinara qímannimianaura, mífá ínni maqúsai óonuránaqa ínnée miná ámiqi ámiqimmásaifanoo afaqa quqáani, mífá qiní daanna rée marífa karaambáiqaa aináiniranaki marífa márindinga. ¹¹ Timootifa Yísuna ufa írimariasaa qiní qíkaqaafasaaquqa sáimbaqa mootínai áiquqaki maí ániraree qímasee ínni maqúsai náaree aniréeno maí qinée minára rakísi márunnannai Efeesusa máqusai ánianifeera qídaqa. Ínnée Timootinara kumaaráa fee qímaseeqa sía minára níkoo níkaa iaaqaa ámiqimmandee dadaaqífanoo asooáranakiqari fíndifinoo maí ániani.

¹² Dóo maqee maasá qíkaqa Apooroosanara qianáuranoo. Qinée ínnée iannái qíkaqaafasaaquqa faqa namummáqee fíqa ánianneera qídaqa fuki faakí qúnanoo sía fídanoo ititammásee káqi márindinga maqee sía fuanáuree sía andeeqára aukuanee qídanoo. Kásooqaqee andeeqára aukuanaa kambíqafinanoo fúannee.

Pauroona taikáranaa ufa.

¹³ Ínni Koorinti máqusanaasa maqee maa-ufána qímannimianaura. Ínnée maqee maqee aufárida maríafa, ínnée Yísuna saqárikiranaki

minakí mapukúfina kíkíqammambuaqa ínnée maqee maqee paasóosida máriaqa, afeekaíkiqa máriaqa. ¹⁴Ínnéeqa márídaqa aiquáma nírana márirana nímuqusi marínaqa narí dadaaqí narí dadaaqí qíqanuaqa.

¹⁵⁻¹⁶Ínnée Sateefanasana faiqi ánaasee áiku ásaukuara írimariafanoo, misá Akaia máqa máaqakiqari óosanarasee Yísuna saqárikusa máriasa márídaqa. Misá Ánutuna ufa írimariasa aináinammánniséemariasa márídaqa, narí faiqi ánaasee faqa nári márirana minakí kai nifaaqa quqásee áuqaidaqa. Óo qiní qíkaqaafasaaquqa ínni qímannimidaqa. Miqínna fasiqana aanna réeqa miná ufamau fuaqa, akaqáusa misá dadaaqímariasa misá ufamau faqa fuaqa.

¹⁷Mi-fasiqáfa Sateefanasafa faqa Fooratunatusafa faqa Akaikusafa faqa misá maí aniroofaqa níndafaida asasiqáfana, misára ínni Koorinti máqusanaasa áni áni aniréera foora qufaqa asasiqáfana. ¹⁸Misá ínni asasírana nímmaríandee kai íqa qiní qímiqau. Miqíra fasiqauqara aiquámausa íriaqaana.

¹⁹Asia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímariasa misá ínni nímandaidaqa. Maaqóo Akuirafa faqa narí ánaqa Pirisikira námmarifa faqa nári máaqaki Yísuna ufara suqímariasa faqa ínni firaqóo ámiqimmánde Yísuna ufa írimariasara foora ínni nímandaidaqa. ²⁰Maaqóo máriasa Yísuna ufa írimaria qíkaqaafasaaquqa faqa ínni nímandaidaqa. Ínnée naríara naríara níkaqafasaa fee qímasee narí ámoqqee narí ámoqqee iaqa.

²¹Faiqi moó fannoo qiní dóokinaana iriséenoo maa-pasána ákara rínau, maa-qusa ufána átisaa qeeqá qísaukunnai ákara ruanáura. Qinée Pauroosa ínni nímandaidaqa.

²²Karaambáiqara sía ámuqusímarínafa áqurarara ufa minásaa máriannoo. Nári ufakíqari maranata, maasá ufakíqari maasá karaambáiqara qúmuannee qídaqa.

²³Karaambáiqara Yísufa narí áfaarira óosana ínni faqa nímiyani.

²⁴Maasá aiquámausa ásauku mundírana Yísunaki máriasara irisée qiní qímuqusirafa ínniki máriani.

2 KOORINTI

Pauroofa Koorinti máqannaa ínaaqiannaa ufa ákara rúmannimaqóo ufafa.

1 ¹ Ánutufa qufaa qinée Pauroosa ásauku mundírana Yísufa niqiqoo fasiqausaikamambi márunausa máridaqa. Qinée qeeqá qíkaqaafasaa Timootisandíri maa-akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Koorinti máqannaa Ánutuna ufara suqímariasa faqa aiqáma Akaia máqa maaqaki Ánutuna ufa írimariasas faqa ínni aiqáma nímandaidaqa.

² Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáíqa Yísuna faqa narí ákoona Ánutuna faqa miqandá ámiqi ámiqira afaarirana faqa naundurá asooárana faqa ínniki máriani.

Pauroofa Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidanoo.

³ Ásauku mundírana ínnisaimbaqa karaambáíqa Yísuna akoofa Ánutufa minára maasá aiqámausa dúfi dúfi qímamaqaaqa, ínnisaimbaqara ámuqusimari qíkoofa ínnisaimbaqa qífaueemáridaqa, aiqáma dadaaqírafa mifínnaindari qúmimarifa máridanoo ínnisaimbaqa miná kai dúfi dúfi qímamaqaaqa. ⁴ Ínnisaimbaqa qeeqá daundura ummaarakí márunnana Ánutufa mi-ummaaráníki dadaaídanoo. Ínnisaimbaqa óosana óosana ummaarakí máriasas Ánutufa ínnisaimbaqara misá dadaaqiaqée qímaseenoo ínnisaimbaqa náaree dadaaqinau. Misá dadaaqídaqa Ánutufa ínnisaimbaqa dadaaqírana qímuna miná kai maasá qumáree quándaki minánnai dadaaqídaqa. ⁵ Ásauku mundírana moómoo aupúrarana márufofa maasá faqa minakí márunanoo aupúrarana maasá faqa náida qíminoo. Miqí kai ínoo ásauku mundírafa narí dadaaqírana faqa firaqóo maasá náida qímifaqa.

⁶ Maasá Yísuna ufasáara aupúrarana máridaqa sía fífaufau máridau, ínni dadaaqírana faqa innaarúnai asumu márirana máraaqeera

aupúrarana máraidaqa. Ásauku mundírafa maasá dadaaqífaqa maasá minásaaqaraana qumáree inni faqa dadaaqídaqa. Innée maasá mároo aupurarana maraséeqa minakí ubíqafíqa máraqa fuaqéera dadaaqídaqa. 7Innee maasá aupúrarana áti mároondee kai íqa maasá Yísufinnaindaraa dadaaqírana ati faqa máreefaranoo. Maasá minára iriséeqa maasá írirafa innisaa mundínoo márídanoo sía minnísaaanoo maqásaa áqufuanoo.

8Maasá Asia máqa maaqaki fíqu fíqu ímariafananoo firaa aupurarana qímufaqa minára inni náaqoo áuqaida qímannimidaqa. Mi-aupuraráfa firaaqóo ummaara qímufaqa maasá dóo maqee kúqirarammidaqee qíafannana. 9Maasá misára kuqá dárira ufa dóo qíma afeekaikíaafoo qúnaqa sía dária. Mi-qimaarusiráfa sía fífaú kambíqeenoo Ánutufa qumeé dadaaqunara miqímmasoofaqa sía qínée qeeqára afeeka fasiqafée qianáura qeeqá íriranara Ánutunasaa kai mundúanifee qímaseenoo qumeé mi-qimaarusiránara kambíqaanifee qufanoo kambíqanau, kúqiranakínaana uqéeree marífa dadaaqufaqa minakíqari márídaqa. 10Mifá firaa qimeekaranakínaana maasá uqéereeqee qísaiifaqa márídaqa kafáa miqí kaimmíannoo. Mifá kafáa maasá minakínaana uqéereeqeenoo quqáqísaiifaqa sía ruffaida minára írirafa minásaa rusínoo márídanoo. 11Miqí marínara innée moómoosa maasára innaaru qífanoo Ánutufa maasá ámiqi ámiqima qísainaqa moómoosa miná qáfamasee quándaki Ánutufinnai dúfi dúfi qifáranoo.

**Pauroofa Koorinti máqusai fuanée qímasee
tipúndaaramáseenoo minnísanau.**

12Óo Koorinti máqannaasa maasá maqúsa maqusa nídaqa inni faqa máriafananoo qiní dáakirafa írirafa maaqímandee qímaqimidanoo. Maasá inni faqa máriafananoo sía faiqí írirafa maasá uqaqífíqanau. Ánutufa dadaaqufaqa nárikínaana akooqóo ánoona ufa faqa nóori runúsee áuqarafa faqa, Ánutuna áfaarira ámiqi ámiqira afeeka faqa mifáuqa kai rakísiqimaqee márifaqa inni faqa márídaqa minára maasá irisée nasurídaqa. 13Maasá innée ásaana rímariana faqa írimariana faqa amana kái ákara rúmannimaqaidaqa. 14Maqee innée akaqáínaina innée sía ámiqimmasee írimariafanoo. Mi-ainainásusara ámiqimasee íriaqeera dídídanoo. Innée mi-ainainásusara ámiqimasee iriséeqa, karaambáiqa Yísufa qúmuaninna faasaannasaa maasá inniara nasurífandinnandee kai íqa innée maasára nasurífaranoo.

15Qinée minára iriséeqa kúqaa kambíqannoommifoo qímasee qaara kari inni maqúsai óonuree qaara kari idaaqámánnisararee qímasee sía fíqa. 16Qinée maíndari Maseedoonia máqa maaqai fídaqa innée iannái fí nída fee fíraree qíqa kafáa mindári ánidaqa ái nínदारaree qímaseeqa sía fíqa sía nínđafeeqa. Yudeea máqa maaqai óoru fídaqa inni dadaaqírana máraanauree qímaseeqa innée iannái sía fíqa. 17Qinée fírara qúnnaara innée qiníara fúrufarirafee fee

qídee, ínnée qiníara narí áidiramau kai fídanoofee fee qídee qinée ínnée iannai fírara qúnнанara ínnée qiníara qaaraikí márifee fee qídee. ¹⁸ Ánutuna áfusaa márída ínnée iannai fírara sía qaara irirafa qiníki márídanoo.

¹⁹ Ásauku mundírafa Yísufa Ánutuna ámaakuara Sirasifa faqa Timootifa faqa qinée Pauroosa faqa qímannimimarúnnana sía mifá qaara irirana faqáafa márídanoo, mifá Yísufa maqásaa fasiqa maasára sía qaara ufa qímarifa eedóo kai qímarifa márídanoo. ²⁰ Mifá kai Ánutuna moómoo ufa maasára qíma afeekaikámasee mapukírafa márídanoo. Minára faiqí ánaasee Ánutunara amooqída innaaru qídaqa ásauku mundírana Yísunannai maasá Yísuna ufa írimariasaa aiqámausa eedóo qímasee ínni dadaaqídaqa. ²¹⁻²² Ánutufa narí uqanna ínni saimbaqa ásauku mundíranaki márínara dadaaqifaqa ínnisaimbaqa minára kúqaa ánoonee qídaqa. Mifá ínnisaimbaqa narí saikaki mara quqáramee qímaseenoo narí ásauku ínnisaimbaqasaa mundíseenoo utáaqamaseenoo naríndi fee qímaseenoo narí náaquqara andeeqara maraquna maasá qímuqusa óoki quqáseenoo kásooqaqee innaarúnai nímira ainaina áti kai maqee uqannífiqaidanoo kásooqaqee innaarúnai ánoona firaaná nímianoo.

²³ Qinée Ánutuna áfusaa márídaqa mifá qiní qímuqusaki írimarifa márifaqa sía únna qímasee maaqí qímasee qímannimianauna. Qinée Asia máqa maaqai óonuree anirée másee ínni Koorinti máqannaasaki sía fíqa. Nisaurírana nímianoo qímasee qeeqá kai sía fíqa. ²⁴ Maasá sía ínniara miqímmasee maaqímmasee qiaqée qídaqa dóo ínnée mapukúsee Yísuna saqárikiranaki máriafanoo, ínnée sía nisaurírana máraaqeera asasíranaki máriaqeera dadaaqídaqa.

Pauroofa Koorinti máqannaasa nóori runífoo qímasee sía finau.

2 ¹ Qeeqá írirana maaqí qímasee íriqa. Sía qinée nisaurírana nímiqua misíannai kaifáa fúannee qíqa. ² Qinée nisaurírana nímiananoo yáfee quandáfi asasírana qiní qímiannoo fee sía moó fannoo asasírana qímiannoo qiqá ufasára nóori runímariasaa kai márídaqa aiqáma nóori runúsee márifoora.

³ Minára qinée mi-pasána akará rúmannimaqeeqa. Qinée qiní asasamáqisáinausinnai óonureeqa nóori runírana nímianoo qímasee pásaa kai ákara rúmannimaqasanaqa ínnée ínneeqa áaqara óosana andeeqásaiifaqa qinée óoruraanaqa ínnée asasíranaki márifanoo ínnée qiní qifaaqa faqa asasifaranoo. ⁴ Qiní qímuqusa firaqóo uqanna ínniara qímuqusifaqa ikíraqaidafa ákara rúmannimaqeeqa, sía ínni nifaaqa rumbáanifeera ákara rúmannimaqeeqa qeeqá firaqóo ínniara qímuqusinara íriaqeera ákara rúmannimaqeeqa.

Koorinti máqusai Yísuna ufara suqímaríasaki moó fannoo firaqóo mandóosana mároonara Pauroofa miná mandáinaina numóo minnísanee qinau.

⁵ Ínni Yísuna ufa írimariasakiqari faiqí moó fannoo narí áaqaranannai ínniki moómoosa nifaaqa rumbárana nímianau sía qifaaqa rumbárana qiní

qíminoo ínni nifaaqa rumbárana nimiqaifaqa qinée nisaurírana firaaná nímianoora minára sía nifaaqa rítianauranoo. ⁶⁻⁷Dóo ínnée moómoosa áaqamáqoo fasiqana Yísuna ufara suqíranakiqari aqíqámasoona árirafa dóo amanaikámambinoo dóo narí mandáinaina minníseenoo dóo ínnée miná mandáinaina ákiaqara minní áisasee idaaqámamaqaaqa, ínnée sía miqífanoo firaqóo ákooqainanoo Yísuna ufa minní uqannáseenoo káasau uqáandoora. ⁸Ínnéeqa mi-fasiqánara kúqaa nímuqusianara óonu qímamifanoo íriani.

⁹Minára kai qinée mi-akarána rúmannimaqeeqa. Qinée ínniara naamúa qúnna ufana írifaree sía fee írifaree qímasee nimanamándeé qáfarara pása ákara rúmannimaqeeqa. ¹⁰Ínnée Koorinti máqanaasa mi-fasiqána mandáinaina ákiaqara minnísee moodáanaki kífaqa qinée faqa miná mandáinaina minnísee miná faqa moodáanaki kianúra. Ínnée moo mándainaina mandáikamma qímaqoonara qinée ínni minníseeqa, mikarí moo mandáikamma qímaqaqau fee sía fee miqímma qímaqaqau fee minára qinée ásauku mundírana áfusaa márunausa ínniara irisée minnínisaidaqa. ¹¹Maasá Sadannana mandíriranara íridaqa mifá maasá úridaaqáraandoora mandáinaina máraana akiaqara minínniseeqa kafáa moodáanaki kífaqa.

**Pauroofa Tarooasa máqusai Titusanara óonu
máfi íridanoo áfeesimarinau.**

¹²Qinée Pauroosa Asia máqa maaqaki fíqu fíqu ídaqa Tarooasa máqusai óonureeqa ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa qímannimiraree qíafananoo Karaambáiqua fáasai kooqí atúqeenora foo ínoo márufafaq mi-maqúsánaki saiká ámiqimasee firaqóo uqéeraqiafana. ¹³Miqóo márídaqa maasá qíkaqaafasaa Titusafa ínni maqúsaindari aní ífoo qímaseeqa randáidaqa sía paqúriafannanara qímuqusa mandáikufafa miqóoqaraasa nímandamásee Maseedoonia máqa maaqaki minára randárara fiqíafana.

**Ásauku mundíranannai maasá rákiranara
foora úriqararausea márídaqa.**

¹⁴Óo Ánutunara dúfi dúfi qiaqa. Ínnisaimbaqa ásauku mundírana faqa moodáanaki kámambi márídaqa minakíqari Ánutufa narí nárúnakinaana Ánutuna asumu fíriara foora ínnisaimbaqa nífiqee ásauku mundíranara kaanina maréeqa idíreeqa máree maqúsaira foora míniquasa rákiranara foora úriqararausea márídaqa. Miqóoqari ínnisaimbaqa Ánutufa maréeqeenoo ásauku mundírana ufa ámiqira afundara foora nímiqafa aiqáma ánaamurunni dáraaniqa qímannimiqa nídaqa.

(Óoqai Pauroona áukuana Roomma máqannaasa sundíauqa faqa misá karaambáiqua faqa namuqáa maqúsai óonureeqa misá naruséeqa misá aináina faqa faiqí kaakadi nárirausea rumbámareeqa náriqa maqúsai

nífiamaree fiqau. Náriqa maqúsa adeedí óonureeqa padí máfufaqa nári indaarú fíqa rumbáqoosa ootúpa ootúpa rumbára rumbáseeqa nífiqee nárirara maqúsa qámbaanai nárirara nífiqee fiqau. Rumbárausa nínaaqiana áfundi marú ainaina idá muqúru maréeqa fímarufanoo mi-afundáfa misá qámbaanamma áfundi márinau. Miná anaaqiana sundía firaafá Karaambáiqqa misá sufáfaqa máree finau. Rumbáqoosa mi-afundánara maasá kúqunna afundafa qídanoo fee qiqau. Sundíauqa faqa káiqaesa faqa mi-afundiránara ámiqira afunda fee qiqau.)

¹⁵ Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa naríara maaqí qímasee qímanniminau. Maasá faiqí ánaasee qámbaanai fídaqqa ásauku mundírana ufa ámiqira afundara foora úqiraua nídaqqa akaqáusa mi-ufána írimariasa asumu máriranaki fífáranoo, akaqáusa mi-ufána sía írimariasa kurídiranaki fífáranoo. ¹⁶ Kurídiranaki fífándinausa mi-ufána mi-afundirána udirámasee faiqí kuqá nárímaria mandá afundanafée qídaqqa. Asumu máriranaki fífándinausa mi-afundána udirámasee náaru marirana máree mária afundanée qídaqqa. Minára irisée nána írirana faqaa fee maa-saikána amanaikíannoo fee. ¹⁷ Maasá amaná mi-saikána máraanaura. Akaqáusa Ánutuna ufara fífau óorudupira ainainee qímasee minásaqaaraana mandá munnimma máraidaqa. Miqí qímariasa sía mi-saikána amaná máreefaranoo. Maasá sía misá naanna ráidaqa. Ánutufa maasá mi-saikánaki diqiqoosa márunnanara miná áfusaara foora márídaqa ásauku mundírana aináinira faiqi márídaqa nóori runúsee faiqí ánaasee qímannimidaqa.

**Pauroofa Koorinti máqannaasara narí papiqa
ákarara foora máriafanoo.**

3 (Óoqai Pauroona áukuana Yísuna ufara súqímaru fasiqafa mootínai suqímarunnai fírarinoo fufaqá misá ákara ruúmbeegee ámufoanoo mara máree moo átinai suqímarusunnaí óonuree múnu nímufaqa misá qáfeeqa miná maréeqa nári suqímarunaki quqásoofanoo máridanoo misá faqa Yísuna ufara suqímaríqau. Akaqáusa únna amaana ufa qímarusa náriqa kai únnaqira pásá ákara rúmammaree moo átinai fíqa mi-pasánannai fífau nárana máaqa ueeqásee máraqau. Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa maaqí qímasee qímanniminau.)

¹ Maasá sía qeeqá qimooqídaqqa ánoona ufá kai qímannimidaqa. Maasá ínnée ínannai fíqa sía akaqáusa naanna réeqa moóna ákara mara máree ínni múnu uqannífiqasee ínni faqa suqúanaura. Maasá ínni maqúsaindarii moosáa fíqa sía ínniara pásá ákara rúmaqimifaqa máree fuanáuree qianáura. ² Ínnée Koorinti máqannaasa maasá ákarara foora sía papiqasáa ákara rinoo maasá qímuqusasaa ákara ríara foora íqa máriafanoo, aiqámausa ásaana rúmasee íriaqeera ákara rínau akooqóo máridanoo. ³ Ásauku mundírafa narí úqanna mi-pasána ákara ruúmbeegee maasá

qísaukuki quqásaifaqá ínni nímiqa. Sía Mooseefa máru kamuqoo íundée kai ídaqá sía kirifinnái óonisaa ákara rínoo márídanoo. Káqi márira Ánutufa narí maraqunannai faiqí faiqi maasá qímuqusasaa ákara rínoo márídanoo. ⁴Maasá írirafa ásauku mundíranasaaqari Ánutunasaa mundínoo márínara mi-ufána qíqa.

Pauroofa maasára faqa Ánutunara faqa moodáanakikira ufara qídanoo.

⁵Sía maasáki moó afeeka márifaqa maasá maa-saikána amaná márídaqa, maasá áfeeka Ánutufinnaindari kai qumurée maasá uqéeraidanoo. ⁶Mifá mi-ainainirána amanaikírana qímifaqa kai narí fúka moodáanaki kira ufa mi-saikánaki márídaqa. Miná fúka moodáanaki kira ufa sía nímaarusira ufa ákara ríranasaa mundínoo márídanoo. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna faiqí naunduráki márína minásaa mundínoo márídanoo. Mooseena sándufa ákararufa mifá kúqirana kai nímidanoo, Ánutuna maraquna fannoo káqi marirana nímidanoo.

⁷⁻⁸Óoqai Ánutufa Sinái áaqanasaa narí sándufa Mooseena qímamidanoo qaara ooni marasée minásaa ákara rúmaminau. Ákara rúmamidanoo narí Ánutuna káaqa aréenarana kooroomámbufanoo Mooseena óori afiri faqa káaqa qámafufaqa Isaraee máqannaasa miná óori qáfoofanoo nífu dároo dáraa ufaqa rufíaqau. Márínoo Mooseena óoriki káaqa qarafa kásooqaqee taikámaree múqufi taikánau. Óoqai Mooseena sándufa faiqí kúqirana nímmarifa káaqa aréenaranakina aní ufa márufanoo maqee kámu Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo káqi márirana nímmarifa miná káaqa aréenarafa firaaqóo úriqararafa márídanoo. ⁹Nárira ufa ámeemaanai quqéemariafa fira kaaqa areenaranakí aní ufa márínanoo Ánutuna andeeqáranaki quqée marífa miná káaqa aréenarana amana kai fee máriannoo fee sía amana kai firaaqóo úriqaranoo márídanoo. ¹⁰Maqee maasá Mooseena sándufara maaqí qídaqa. Maqee maría káaqa áreenara áinaina fannoo firaaqóo dároo dáraa ídanoo dóo náuraa areenarana rafáaqafusaifanoo dóo mifá áiqareenoo. ¹¹Mooseena sándufa qúsasaa máru ainainafa miná áreenarafa firaafá márínanoo náaru náaru marira ainaina aréenarafa firaaqóo úriqaranoo márídanoo.

¹²⁻¹³Maasá mi-naaru mariráfa ánianinnanara asasamándeé áfeesidaqa paasóosamándeé Yísuna ufa qímannimidaqa. Maasá sía Mooseena aanna réeqa qamunna qummáree níkiaqasaa afisúsee óorisaa aréenarana rafáaqafidaqa. Mooseefa qamunna qumáreenoo Isaraee máqannaara narí óoriki tákukandáa rímarina miná taikée marína qáfeefoo qímasee qamunna óori afisínau.

¹⁴Mi-aukuanná Isaraee máqannaa írirafa dóo ititánoo márufaqa sía Ánutuna ufa óosana íriqau. Mi-kamúqooqari áni áni ufaqa maqee kámuqoo káqi mi-qamunnáfara foora misá írirafa ititánoo márifaqa

óoqeenáa moodaanaki kira ufa ásaana rídaqa sía miná óosana írídaqa. Faiqí ásauku mundíranasaa atooqáfinanoo kai miqóo kai mi-qamunnána fooqána rafáqaa íannoo. ¹⁵ Isaraee máqannaa dóo maqee kái Mooseena sándufa ásaana ruafanoo mi-qamunnáfa kai misá írírana ititánnimaqaidanoo. ¹⁶ Mi-qamunnána rafáqaairafa tamummáqara fasiqa ufamáu kai kambíqaidanoo. (Óoqai Mooseefa Isaraee máqannaasa Isipa máqusaindari nífiqamaree Sinai áaqana ámeemaanai óonureenoo Ánutuna úiqaana maqa usakánau. Mooseefa mi-uiqaana maqána usakánau. Mooseefa mi-uiqaana maqánaki kéeqafinoo Ánutuna faqa ufa qí qíufanoo rafúdamáfufanoo maqúsai faiqí ánaasee máruqoo misá faqa ufa qírara ufannóo óoriki qáfoofanoo óori tákukándaari marínau. Ufa takáseenoo káqinni fufanóo óoriki tákukandáarirafa íreedaa kai rukéemarínau. Faiqí ánaasee miná rukárana qáfee foo qímasee qamunna óori akuámaqee marínau. Kaifáa úiqaana maqaki Ánutuna faqa ufa qírara kéeqafinoo rafáqaa ímarínau.) Mi-tamummaqara fasiqáfa minára maaqí qínau.

Mooseefa káqinni márufanoo qamunna óori rafáaqafinoo márínau.

Ánutuna úiqaana maqaki kéeqeenoo karaambáiqua innai óori ubeekéenoo mi-qamunnána rafáqaa inau.

¹⁷ Ákara fannoo karaambáiqara qídanoo Ánutuna maraqunara karaambáiquee qídanoo. Karaambáiqua maraquna máriqoo sía ititárafa márídanoo idukírafa márídanoo. ¹⁸ Dóo maasá aiqámausa dóorisaa qamunna rafáqaa írausara foora márídaqa karaambáiqua káaqa qáreenarafa ínnisaimbaqa dóorisaara foora káaqa qámeeqeenoo aiqámai dároo dáraa ídanoo. Ínnisaimbaqa miqímammaree fídaqa Ánutuna maraquna fannoo ínnisaimbaqa karaambáiqua fooqánaikamma qímaqánnoo fídanoo fímarifanoo ínnisaimbaqa aréenarafa firaanáikinoo fídanoo. Karaambáiqua Ánutuna maraquna saika márídanoo.

Ánutufa narí ámiqira ufa maqánnoo áuqira fasiqaki quqánau.

4 ¹ Ánutufa maasá mandóosana ákiaqara dáríraru sianoo narí nífauarana qimisaifanoo márínara maasá namu Yísuna áufakiana qímannimíranaki quqáqisaifaqa nídaqa sía níkoonikaa ídaqa sía kudoosaápaidaqa. ² Maasá namu asukunakí nímaria oosana nisaúríra óosana faqa dóo maréeqee nínaaqiannai áqusee nímeesuqusée sía únnamaanna qídaqa sía níkaruqíranaki nídaqa káqi akoomau faiqí nífusaa nídaqa. Maasá Ánutuna ufa qumáree sía múnú eendí míni eendídaqa ánoona ufa qírana kai uqéereeqee akoogóo nífusaa quqáidaqa. Maasá miqí kaimmáseeqa qeeqá nírana márírana Ánutuna áfusaara foora miqí kaimmáseeqa aiqáma maqannaasa nífusaa andeeqánaqa misá náakirafa qíqafamasee sía qáoo qífarannoo.

³⁻⁴ Maasá ámiqira fasaasa ufa qímannimunaqa akaqáusa sía íriasa innaarúna aanara randáidaqa auíqeera foora íasá máríanara náaqooki

óoni ititánoo márídanoo. Mi-naaqoonáki óoni ititárausa maa-maqánasaa mandá afaanna Sadannafa misá náaqoo nífu ititáqaiфанoo Ánutufara foora moodáa karirafa ásauku mundírafa miná káaqa aréenarana ámiqira fasaasa ufa qóomara foora áninaqa misára sía qáfaaqee qímasee náaqoo nífu ititéenoo. ⁵Maasá namu sía qeeqára qídaqa faiqí ánaasee qímannimidaqa, maasá ásauku mundírana karaambáiqá Yísuna minára kai kooroománnimidaqa. Maasá namu Yísuna áuqu uqéeraidaqa Yísunara ínni qímannimidaqa ínniki rumbára fasiqara foora aináina mánnisaidaqa. ⁶Óoqai indaarú Ánutufa asukunakíqari káaqa qáranara qáni fee qufá mi-moodaa Anutufá kai narí áreenarana maqee maasá qitikúráki qóomara foora qeenoo. Ánutuna aréenarafa narí ásauku mundírana óorisaa aréenaidanoo mi-areenarána áufakiana ínnisaimbaqa íriaqee qímasee Ánutufa ínnisaimba maasá qitikúráki qóomara foora qáídanoo.

⁷Mi-areenarána áufakiana firaa munnimma áqimari ainaina fára foora márifa maasáki fifau maqánnai áuqira qáfeera foora maasáki quqáqaiфаqa sía faiqí faiqí aináinimariana amanasáa aináinidaqa, fíqararafa márúnara aináinidaqa. Ánutufa mi-fiqaramasee ainainirána naríndikai márínara akooroo íanifeera narí aréenara áufakiana maasáki fifau maqánnai áuqimaria ainainaki quqánau. ⁸⁻⁹Maasá Yísunara qímannimimarunaqa minára níkoqee máriasa díndari díndari fuseeídaqa sia ámiqimandee ititáfanoo Ánutufa sandára ápootaana quqásaifaqa miqóo quqásee sandéeqa maasá yáífee fuanáu yáífee fuanáu qímasee sía káaqa quqásee minníseeqa, misá maasá qífaqamaree fíqa sía Ánutufa kúqaa mínniqiseenoo. Misá daru quqásaafaqa sía káaqa kúqíqa.

¹⁰Yísuna árundee dárí dárí isoofaqá qiní qífaaqa ufaanakurú moómoo márifaqa máraqa nídaqa maaqí qídaqa. Mi-ufaana kurúnannai Yísuna márírana maasá qífaaqasáa aiqámausa nífusaa kooroo íanifeera miná kúqirafa faqa ufaanakurú fannoo maasá qífaaqasáa márína miná kúqirana akooroo íanifeera márídanoo. ¹¹Maasá káqi márúnaqa Yísuna náaru marirana maasá faiqí faiqí qífaaqasáa koorooíanifeera miná ufasára kúqiranaki maqee maqee fídaqa. ¹²Minára maasáki kúqirafa kásinara ínni Koorinti máqanaaki náaru marirafa kásídanoo. ¹³Tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Qinée qeeqá írirana Ánutuna ufasáa rusísaafannanara qímannimiqiafana.

Qinée Pauroosa mi-maú fídaqa qinée minára maaqí qídaqa. Maasá faqa írirana rusírafa márínara qímannimidaqa. ¹⁴Maasá maaná faqa íridaqa, karaambáiqá Yísuna kúqiranakinaana uqéeroofa maasá ínnisaimbaqa Yísuna faqa uqéera narí óorisaa quqáqisáannoo. ¹⁵Maa-aiqama ainaináusa ínni dadaaqírafa kambíqaidanoo Ánutuna áfaarirafa moómoo fasiqa anaasee iannái fifaqá iriséeqa misá dúfi Ánutunara qírafa firaqóo kambíqafinoo miná amooqírafa firaanáikiannoo.

Maasá maqee úiqaana máqakiara foora márídaqa.

¹⁶ Maasá minára iriséeqa sía kudoosaápaidaqa minnísaidaga. Maasá faiqí qifaaqa kúqaa qúmidaqa dóo kúqirannai ubeekáidaqa daundurákinaaafa faasaambáasaana fúkaikákai iqá márídaqa. ¹⁷ Kúqaa maasá maqee márunnanaki úfaasu unmaara dárirafa márídanoo dóo mifá kai firaa areenarana náaru marira areenarana sía amaníaqaairana dóo káaqa firaatía qímiannoo. ¹⁸ Sía maasá maqee qáfee márúnna ainainasaa maasá írirafa mundídanoo, maasá sía qáfee márúnna ainainará kai írídaqa. Akoqóo qáfee maría ainainafa qúsasaa taikáidanoo, sía akoqóo qáfee marí ainainafa náaru náaru máriannoo.

5 ¹ Maasá maqee maa-maqánasaa márúnna qifaaqafa úiqaana maaqa miqírafa rapémambinanoo Ánutufa innaarúnnai máaqara foora narí moó usakáannoo, náaru marira maqa usakáqisaannoo. ² Dóo maqee kámuqoo maasá qifaaqa úiqaana máaqara foora afisínnoo márifaqa márídaqa innaarúnai mári maqana afisíranara firaaqóo rídaqa ikíraqaidaqa. ³ Innaarúnai mári maqana afisíqa sía káqisamu akoqóora foora márianaura. ⁴ Maasá qeeqá úiqaana máaqakiara foora qeeqá qifaaqaki márídaqa maasá qeeqá ummaara ámeemaanai márídaqa fáaqaridaqa. Maasá sía qeeqá maqásaa qifaaqa minnísararee qídaqa, maaqóo márúnna qifaaqafa káqi márínaqa náaru marira qifaaqa miná ámuuaqa afisúanauree qídaqa. Miqímmásainanoo úfaasu márínna ainaina náaru mariranakina kéeqeenoo kukéeqafuanífeera qídaqa. ⁵ Ánutufa kai maasá deedaqamáqiseenoo mi-ainainná kambíqainaqa maasá deedaqamáseenoo innaarúnai óosana óosana aiqáma ainaina qímianinnana miná áti maqee maría kamuqoo narí maraquna qímidanoo.

⁶ Maasá maqee maqee paasóosirafa maasáki qumbíqanoo márídanoo, maaná maasá maqee írídaqa, maasá maa-uiqaana maqánaki maqee márídaqa sía karaambáiqá máaqaki mirínni márídaqa. ⁷ Maasá maqee márúnafa sía qáfee márúnna aanafa márídanoo káqi Yísunasaa káqi mundúfi sía qáfarai fidaqa. ⁸ Paasóosirafa maasáki qumbíqanoo márídanoo maa-uiqaana maqáfa maasá qifaaqa minnísee karaambáiqá faqa narí máaqara faqa minní firinara faqa minára kai írídaqa rídaqa. ⁹ Maasá moo úriqarara ainainara dídidanoo maaqóo máaqaki fee márídee, meerái máaqaki fee maríanauree, miná ádiramau firanara firaaqóo rídaqa. ¹⁰ Ásauku mundírafa ufa qíminna faasaana maasá aiqámausa miná áfusaa kíkíqianaúra. Kíkíqamámbuananoo narí kai maasá maa-maqánasaa márúnnana ákiaqara ámiqira ainainee mandáinainee miná ákiaqara áadu áadu qímiannoo.

Ásauku mundíranannai maasá Ánutuna faqa moodáanaki kídaqa.

¹¹ Maasá karaambáiqara rufíaranara írídaqa faiqí ánaasee aaquqímannimaqaidaqa. Ánutufa maasá ánoona máríranara akoqóo

íridanoo ínnée Koorinti máqannaasa maasá ánoona márirana faqa ámiqimasee ábee íridee sía fee íridee. ¹²Maasá sía maa-ufánannai maasá núqu uqéeraidaqa maasá ínnée maasára nifaaqa ámiqianífeera qímannimidaqa. Akaqáusa faiqí afaaqa qáfeemarianará kai asasímariasa sía aundurákinaa ainaina asasímariasa misá maasá díqifaqa ínnée irisée mi-ufánannai rafáaqa fuaqa. ¹³Akaqáusa maasára fúrufarirausa máridammiafoo qiafaqa, mi-furufariara foora qíranannai maasá Ánutuna áuqu uqéeraidaqa miqídaqa. Akaqáusa maasára sía fúrufarirausa andeeqárausa máridammiafoo qiafaqa mi-andeeqáranannai ínni dadaaqíqanidaqa. ¹⁴Ásauku mundírana ámuqusirafa maasá rakísi qímaqaidanoo. Maqee maasá maanára íridaqa moodáa fasiqa fannoo aiqáma fasiqa anaaseera kuquqímaqanau, minára faqa maasá maaqí qídaqa aiqáma fasiqa anaasee mandóosana máriranakiqari kúqiara foora iqá máridaqa. ¹⁵Mifá aiqámausara kuqunnímaqasoonara káqi máriasa minára irisée sía náriaraa kai irisée mána mána ifáranoo minára iriséeqa miná ufamau fídaqa andeeqéefaranoo. Misára irisée kuqunnímaqeenoo fíndifunara miná ufamau fídaqa andeeqásee márifaranoo.

¹⁶⁻¹⁷Dóo maqee maaqóoqari maasá sía faiqí faiqi íriranannai faiqí ánaaseera írianauranoo maqee maaqóoqari oosanaraseeqa misára qímuqusianauranoo. Óoqai maasá ásauku mundíranara faqa faiqí faiqi íriranannai minára íriafannana dóo maqee sía miqídaqa dóo maqee minára úriqarara fee qídaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo ásauku mundíranaki atooqánoo márinanoo Ánutufa mi-fasiqa anaaseená óoqeenáa mandá írirana dóo taikéeno fúka irirana aqoónna fasiqa anaaseera ámuqusirana níminoo. Dóo minánnai Ánutufa faiqí ánaasee fúkaikámaqaifaqa máridaqa. ¹⁸Mi-aqama anaináusa Ánutufinaindari kai ánidanoo, maasá namuqáakiqa máriafannana narí ásauku mundíranannai maasá maréeqeenoo narí faqa moodáanaki quqéeno kafáa maasára ínnée quándaki faiqí ánaasee óonu maréeqee qíní faqa moodáanaki quqáaqee qinoo. ¹⁹Maasá qímannimira ufa maaqímmínnoo máridanoo Ánutufa narí ásauku mundíranannai aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa óonu maréeqee narí áqoondikiranaki quqánau. Ánutufa faiqí ánaasee áaqarana sía qáfaida sía írida mara quqánnimiqaaidanoo. Mifá narí moodáanaki kira ufa maasásaa quqáseenoo ínnée faiqí ánaasee maréeqee qíní faqa moodáanakkirana ínni nímda fee qinoo.

²⁰Dóo maqee maasá ásauku mundírana aanáiqikirausara foora máridaqa maasásaaqari Ánutufa aiqámausara naméera qídanoo. Maasá ásauku mundírana ufa ínni Koorinti máqusanaasa fuki faakí qídaqa ínnée Ánutunara eedóo qífanoo mifá ínni namuqáakiranakiqari quándakinoo ínni áqoondikamma nímaqaani. ²¹Ánutufa narí andeeqárana ínnisaimbaqa náida qímianifeera narí ámaaku qímamiseenoo maasá

mandáinaina aiqáma qumáreeqeenoo minásaa quqássoofanoo miná ákiaqara kúqinoo taikánnimaqanau. Ásauku mundírafa mandóosana síaifa miqínau.

6 ¹Qinée Pauroosa qiní faqa mária namusa maasá Ánutuna aanáiqikirausara foora márídaqa Ánutuna faqa moodáanaki aináinidaqa ínni Koorinti máqannaasa fuki faakí ídaqa dóo ínnée Ánutuna káaqa áfaarira anoona dóo máraafanoo sía quqásaifanoo maqásaa áqufi rairaaiani. ²Ánutufa minára maaqí qímasee tamummáqara fasiqa qímannimufaqa ákara ríqau.

Qinée qeeqá dídira áukuana ínnée qiníara dadaaqíanifee qinná naméeraqirana íriqa.

Qinée asumu márirana nímira aukuaana ínni ufa irisée dadaaqíqa.

Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maa-kamúqoo kai Ánutuna dadaaqírana máree maría kamuqoo márídanoo. Maqee fáasaana Ánutufa innaarúna asumu nímifaqa máreemaria faasaanafa márídanoo.

³Akaqáusa maasá ínniki saikíranara áaqeeaafoo qifóora maasá qeeqá rakísidaqa ínni níku nímaarusirafa máriandoo qímasee eeráridaqa.

⁴Maasá qeeqá aiqáma ainainaki maasá Ánutuna aináinira faiqi namu márunnanara kooroo iaqéera qímasee firaqóo reendeenámandee ummaara faqa kadáapirirana faqa tooqaamu dárirana faqa aupúrana óosana óosana máraidaqa. ⁵Maasá maa-namúsa dárirana faqa karabúsaki rumbáqimaqarana faqa moómoo fasiqa áanoomandee anirée dári dáriisoona faqa maqee miqídaqa. Maasá dáraree márifaqa sía faiqárana maréeqa kísaaqasaa kadáapiriri ifaqa nifaaqa ummooqukámandee márídaqa aináinidaqa. ⁶⁻⁷Maasá qisakadikí qikairí síaisa ámiqimandee andeeqásee márunnanannái faqa maasá íriranannai faqa reendeenámasee ubiásee máriranannai faqa qímuqusifaqa dadaaqúnнанannai faqa maasá qeeqára Ánutuna aináinira faiqi márunnanara koorooídaqa. Maasá Ánutuna náaquqara máraqunannai faqa maasá ánoona ufá kai qímarunnanannai faqa Ánutuna afeekannái faqa maasá qeeqára Ánutuna aináinira faiqi márunnanara koorooídaqa. Andeeqára oosana nímirafa maasá durú saamuara foora márifaqa akaqáusa maasá dárufaqa misamúnannai qeeqásaa rukíqasee misá nárurangi qímasee misamunánnai misá nárirara foora ídaqa. ⁸Akaqáusa maasára ámiqira ufa qídaqa akaqáusa mandá ufa qídaqa, akaqáusa maasára sukúfa qídaqa akaqáusa qimooqídaqa akaqáusa maasára únnufa qídammiafo qímariafaqa maasá ánoona ufá kai qídaqa. ⁹Faiqí ánaasee maasára fifau fasiqee qímariafaqa akaqáusa maasára Ánutuna ufa máraqa nuasee qímasee ámiqimmasee maasára íridaqa. Akaqáusa maasára kúqirausara foora máriaa foo qiafaqa ínnée qíqafaidee maasá káqi márídaqa sía kúqiqa márídaqa. Misá dárufaqa maasá sía kúqidaqa káqi márídaqa. ¹⁰Maasá maqee maqee qifaaqa kudoosaápanoo márifaqa

Ánutunara óonu máfi irisáidaqa maqee maqee asasídaqa. Maasá kudi fasiqara foora márídaqa moómoo fasiqa anaasee innaarúnai ainaina faqáasaikamannisaidaqa. Maasá maa-maqánasaa ainaina síaisa márídaqa aiqáma innaarúnaindaraa ainaina maasáindi márídanoo. Mi-aiqama ainainnánnoo maasá Ánutuna ámiqira ainainira faiqiuqaindi márunnanara akoorooídaqa.

¹¹ Óo qiní qíqoondúqa Koorinti máqusai máriasa. Maasá ínni akooqóo kooroommásee ínni qímannimiqa qímuqusa óo raqáfimarufaqa qeeqá daunurákinaana nímuqusira írirana ínni qímannimiqa. ¹² Maasá ínniara sía qeeqá qímuqusa rafáaqa fúsee káqikaqoo ummeeréeqa akooqóo aiqáma qímannimiqa ínnée ínneeqá kai ínneeqa nímuqusa mandáikámmida rafáaqafusee sía maasára nímuqusi maríafanoo. ¹³ Ínnée qiní faiqínámuara foora máríafaqa maqee qímannimiana. Ínnée maasá daanna réeqa ínnée maasára nímuqusinaqa akooqóo maasá faqa ufa qiaqa.

**Sía Ánutuna ufara níkooqee maríasa
namufaqa moodáanaki aináiniaqa.**

¹⁴ Óo Koorinti máqusanaasa ínnée Yísuna ufa írimariasa faqa sía írimariasa faqa sía moodáanaki qaindúsira saqáriara foora aináiniaqa, sía amana amana kái ínni faqa fifáranoo. Náqimmásee andeeqárana faqa áaqarafa faqa náqimandee moodáanaki qaindúsu máree fifáree, sía amana. Náqimmásee káaqa qarafa faqa asukuna faqa moodáanaki máriannoo, sía amana. ¹⁵ Náqimmásee ásauku mundírafa faqa kudi fasiqa Sadannafa faqa moodáa ufara eedóo qifáree sía amana, namuqáa márídanoo. Yísuna ufa írimarifa faqa sía Yísuna ufa írimarifa faqa náqimmásee fee moodáanaki kifáree. ¹⁶ Náqimmásee Ánutuna amaana máqaki máriasa faqa túmunnai áuqira afaanna faqaasa faqa moodáanaki kifáree, sía amana. Maasá káqi maríra Ánutuna amaana máqara foora márídaqa. Ánutufa minára maa-anonufána tamummáqara fasiqa qímamufanoo ákara rínau.

Qinée qeeqá máaqa misáki usakásee márianaura. Qinée misá Ánutusa márianaqá misá qiní qíku qísauku márifaranoo.

¹⁷⁻¹⁸ Minára karaambáiq maaqí qímasee qímannimidanoo.

Mandóosana máree máriasa faqa moodáa maqusaki márídaqa misá mandóosanara eeráiriaqa.

Ínnée mandáinaina máree máriasa mandóosanara rufíasee sía miná umáraaqa. Ínnée miqídaqa ánukaranaki máríafaqa qinée aiqáma ainaina úriqarara karaambaiqa fannoo ínniara qiníndi fee qínaqa ínnée qiní faiqínámu qiní qíraamummaaka márifaranoo.

7 ¹ Óo qiní qíqoondúqa, mi-qimafeekaikira ufáusa tamummáqarausannai qímaqoo ufáusa maasára qinau. Minára

irisée innisaimbaqa óosana óosana qikairí qifaaqasáaqaraanee daunuráindaraanee aiqáma findaukámaqusee Ánutunara ruffáida dáaquqee márinaqa andeeqásee ánukaranaki máriaqa.

Pauroofa Koorinti máqannaasara asasídanoo.

²Óo Koorinti máqusanaasa qiní qíqoondíuqa, innikinaana maasá síamma moo fásiqa mandáikamamaqáafanausa, maasá sía moo fásiqa mandóosanaki quqáafanausa maasá sía moóna rafáaqafu amaqásee mooáinaina umáraafanausa, innée minára nímuqusinaqa maasá umáraqa. ³Qinée sía inni níqirara miqídaqa óoqai qímannimíafanandee kai qídaqa qímannimídaqa. Maasá inni Koorinti máqannaara káaqa qímuqusídanoo nídídanoo innisaimbaqa káqi márídee innisaimbaqa Yísuna ufasáara kúqi fee inni faqa moodáanaki márianaura. ⁴Qinée inniara kúqaa Yísuna ufa írmariasee qídaqa qinée inniara nimooqídaqa asasídaqa. Maasá óosana óosana ummaaraki márídaqa inniara iriséeqa paasóosídaqa asasírafa qumbíqeenoo rairaaídanoo.

(Pauroofa Koorinti máqannaasa ákara rúma Titusana ámufoano múnunimisée óonurandee Pauroofináí áninau. Pauroofa Koorinti máqannaara qiní akarakinaa ufara nánee fee qíaafoo qímasee maa-ufána ákara rúmannimaqanau.)

⁵Maasá Maseedoonia máqa maaqai óonu Titusafa inni maqúsaindari ániranara áfeesida márídaqa sía qifaaqa quqéeqa. Yísuna ufa qímannimi márúnaqa moómoosa díndari díndari aniréeqa áanooqídaqa kaukaata qímarufafa qeeqá daundurái ruffírafafa márífafa innée Koorinti máqannaasara maasá ákarakinaa ufara faqa maasára ruffíeefoo qifoora qinée ruffáidaqa. ⁶Maasá miqí máriafananoo Titusafa inni maqúsaindari maí anirée maasá paqúrinau. Mifá ánunannai qifaaqa rumbóosa ámiqimarufa Ánutufa maasá qifaaqa ámiqinai. ⁷Sía Titusafa ánirafa kai maasá qifaaqa ámiqinai. Mifá inni maqúsai óonuroofafa innée miná idaaqammámaqóonara qímaqimufafa firaa dufi dufi qíqa qifaaqa asasináu. Titusafa inni Koorinti máqannaasara qiní Pauroosara káaqa qáfaaqaa ímariasee qinai. Mifá inniara nári mandáinainara kúqaa mandáinainee qímasee nóori runúsee ámiqira qoo fídaqa qiníara mandá ufa qímariasara saaqée qímasee qiní dadaaqídaqa. Dóo mi-ufána iriséeqa qinée Pauroosa firaaqóo inniara asasídaqa.

⁸Qinée moo ákara rúmannimaqaafanafa mi-ufáfa inni qumároofafa innée miná qáfamásee innée nóori runúsee inniqa mandóosana minnísaqau. Qinée iriséeqa sía inni nóori runíranara qaara daundura íriqa. Qinée inni nóori runíranara iriséeqa sía kísaaqasaa qímudao qíqa qúsasaa kai qímudao qíqa. ⁹Dóo maqee qinée firaaqóo asasídaqa qeeqá ákara rumma inni nímiáfannana minárau asasídanoo. Inni nifaaqa ummaara réemarífa inni mandáinainakinaana maréeqeenoo

ámíqirannai ubeekainára minára qinée asasídaqa. Ínni nifaaqa ummaara rárana sía ínni narínoo Ánutufa miná maréenoo ínni dadaaqínoo.

¹⁰Nifaaqa ummaara rárafa Ánutufa minánnai ínni maramáreenoo faiqí nímuqusakinaana mara quándeeqeenoo innaarúna asumu máriranaki quqéemarífa mi-nifaaqa ummaara rárafa ámiqirafa máridanoo kái fífaa maqásaa nifaaqa ummaara rárafa mífá kúqimariafa máridanoo. ¹¹Qinée Pauroosa pásaa ákara rúmasee ínni mandóosanara akooroo qíafanaqa nóori runíusa máriafanoo. Ínni nóori runírana Ánutufa qumáreenoo minánnai óosana óosana ámiqira oosanauqa ínniki áuqinau. Maqee ínnée sía fúrufari máriafanoo nóori runúsee ámiqimandee fímariafanoo. Ínnée ínneeqa andeeqáranara koorooíanifeera káaqa andeeqásee fímariafanoo. Ínnée mandóosanara maqee fíraaqóo níkoqaidanoo. Qinée Pauroosa ínniki mandóosana kíkíqúsunaqa ínnée irisée qíní Pauroosara faqa Ánutunara faqa dárí foo qímasee dauní mi-manda oosanná andeeqée máriafanoo. Ínnée qíní ákara maraséeqa qíníara nóori runída máriafanoo maqee ínnée qíníara nímuqusídaqa qíníara ámiqira írirana írimariafanoo. Ínnée fíraaqóo Ánutunara faqa írimariafanoo. Maqee moó fannoo ínniki mandóosana márainauqa ínnée káqi káqi óonu qáo qímasee áfíqee máriafanoo. Óoqai qinée minára qímannimíafanaqa ínnée sía mároofanoo mi-nifaaqa ummaararárafa ínni nisakadíki sía ikairí márína kooroo ídanoo.

¹²Qinée ákaraki afeeka ufa rúmaqaafannana sía ínniki áaqee mári fásiqanara qímasee ákara ríqiafana, sía narí mandáikammamaqoonara qímasee ákarariqiafanoo. Qinée Ánutuna áfusaa máridaqa, maa-ufánara ákara ríqa, ínnée maasásaa atooárana faqa rírana faqa miná fíraafá ínni nífusaa akoorooíanifeera ákara ríqa.

¹³Minára maasá Titusana ufa írunanoo nifaaqa ámiqimminoo. Sía maasá qífaqa káifau ámiqinóofau Titusana afaaqa faqa ámiqikaimminoo. Ínnée Koorinti máqusanaasa idaaqámasoofanoo miná afaaqa ínniara ámiqufaqa maasá qáfamasee asasiqíafana. ¹⁴Qinée ínniara fíraaqóo ínni núqu uqéereeqa Titusana qímamíafannana, ínnée miqóo kai miná amana kai máriafanoo. Titusafa nídafammáseenoo asasínoo. Maasá maqee maqee óoqai ánoona ufá kai ínni qímannimi máriqiafana. Míqí kai íqa ínniara Titusana qímamíafannufafa dóo ánoonaikino.

¹⁵Titusafa ínni maqúsai óonuroofaqa ínnée ínneeqa mandóosanara irisée Pauroofa ufa fíraaná qíandoo qímasee rufíaaqa rufíaaqa íranannai faqa náindiríranannai faqa áfíeeqee ínneeqa maqúsai quqásee qíní ufa minásaaqaraana irisée eedóo qímasee mároonara Titusafa qáfamaseenoo qímaqimidanoo ínniara rírafa maqee maqee fíraanáikidanoo. ¹⁶Dóo maqee qinée Pauroosa miná íridaqa maaqí qídaqa. Qinée sía ínniara maqee qaara daundura márifaqa qinée qeeqá qífaaqa fíraaqóo ínnisaa quqáidaqa asasídaqa.

Yísuna ufa írimariasa akaqáusa dadaaqíra oosanara qídanoo.

8 ¹Óo Koorinti máqusai maasá qíkaqaafasaa máriasa. Yísuna ufara suqímariasa Maseedoonia máqa maaqaki máriasa Ánutuna ámiqi ámiqirafa misáki saíkinara ínnée íriaqeera qímannimidaqa. ²Firaa ummaararárafa misá kadáapi rírana níminau. Márufanoo mi-kadaapiriráfa Yísunasaa atooqée márusa firaaqóo nimanamánde qáfanau. Misá miqíqa máridaqa minakíqari firaaqóo asasamánde náriqa munnimma áfaaramandee Yudeea máqannaasa Ánutuna ufara suqímarusa dadaaqí náida nímiqau. Misá nári kudikíranara síamma íriqau káqi nímiqau. ³Qinée maa-ainainnára ámiqimandee íridaqa qímannimidaqa, misá nári múnnimma márunna amanakái nímiqau sía miná amana kái nímiqau kai fíqarammasee aabaa faqa nímiqau. ⁴Misá nári íriranannai anirée áranaiqi afeekaikámasee maasá irámmiriqa qiqau. Ámanee maasá faqa Yudeea máqa maaqaki Ánutuna ufara suqímariasa náararee máriasa maasá munnimma nímiqee dadaaqianáuree. Náriqa mi-dadaaqiránara sía ummaara fée qiqau adíafaairana qímimarianara maasá nímiánauree qiqau. ⁵Maasá mi-ufána iriséeqa asasamásee tautíqa óo sía mi-amiqira iriráfa kammbíqeefoo qúnaqa misáki kambíqeenoo. Maseedooni máqannaasa náriqa naundurá írirana faqa nári aináina faqa karaambáiqua náaree amisée quándaki Ánutuna íriranamau nári márirana maasá faqa qímiqau.

⁶Maseedoonia máqannaasa óosana miqínnoo márinara ínnée Koorinti máqannaasa faqa miqíaqeera Titusana fuki faakí qíafanóo ínni qímannimidano. Óoqai Titusafa ínni faqa máridano Yudeea máqannaa nímiáninna munnimmanara óosana arasée qímanniminai. Dóo maqee Titusafa mi-nimuqusira saikána kaifáa uqéerarara fuki faakí qídaqa. ⁷Ínnée Koorinti máqannaasa óosana óosana ainaina móómoo faqaasa máriafanoo. Ínnée Ánutuna saqárikirafa faqa Ánutuna ufa qímannimirana faqa írirafa faqa óosana óosana dadaaqíra saika eedóo qímasee kásida uqéeree máriana faqa maasára faqa nímuqusimariana faqa mi-ainaináusa ínnindi móómoo máridano. Dóo maasá ínniara Yudeea máqannaasa nímiqee faqa qídaqa ínni áfaararifa minakí faqa móómoo máriani, mi-nimuqusira saikáfa máriannoo.

⁸Qinée Pauroosa sía naamúaqira ufa ínni qímannimidaqa naakápara ufa ínni qímannimidaqa. Ánaamuru dadaaqíranara naakápaidaqa minánnai ínniqa níkaqaafassara nímuqusirana nimanamánde qáfaidaqa ínni Koorinti máqannaasa nímuqusirafa Maseedoonia máqannaasa nímuqusirana amanafée máridano fee qímaseeqa nimanammánde qáfaidaqa. ⁹Ínnée ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqua ámuqusira dadaaqíranara ámiqimandee írimariafanoo mifá innaarúnai aináinafaqaafa úriqararafa márinoo ínniara irisée maa-maqánasaa qúmu

ainaina síaifara foo máfinoo márínau. Yísufa narí aináina síaifara foo íranannai innaarúinai ainaina faqaasa máriaqeera miqí marínau.

¹⁰Yudeea máqannaasa nárana feefauríra munnimma nímiranara qinée Pauroosa qíní írirafa minára maaqí qídanoo. Ínnee óoqai áiquaqóo aukuanna Yudeea máqannaasa munnimma nímiraree qímasee suqúquqúqoo munnimmana nárana feefaurú máraaqee qímasee suqú quqásee minnísoona maqee kaifáa uqéerasaifanoo fífi ínanoo taikáannoo. Ínnee aiquáma maqannaasakiqari ínnee náaree iriséeqa mi-saikána óosana uqéeree maríasa máriafanoo. ¹¹Dóo maqee fíndifíqa mi-saikána áuqaifanoo taikáni. Indaarú ínnee minára ufa suqúsee nímudaanai qímasee ufa qiqá fífiána maqee miqí kai íqa nímudaanai qímasee munnimma nímirafa taikáfuani sía kísaaqasaa máriani. Ínnee aiquáma munnimma nimiséeqa íneeqa kurídifaara, qinée sía minárau ínni qímannimidau. Ínnee ínni munnimma aabaa márína miná nímiaqa sía márínafa sía áquaqa. ¹²Ínni munnimma amanaikínaqa nimisáinanoo Ánutufa naríndiara foora dúfi dúfi qíannoo. Sía amanaikínana áqusainanoo Ánutufa sía minára dúfi dúfi qíannoo. Sía amanaikínana sía áqua.

¹³⁻¹⁴Qinée sía moo máqannaasa aufadárana nímirara ínni Koorinti máqannaa ummaara firaaná nímidaqa, sía miqídaqa. Maqee áukuana ínni nárana firaafá mári kamuqoo nárana síaisa dadaaqiaqa, kásooqaqee moo áukuana ínnee mandáinainaki marífaqa misá ínni dadaqifáranoo. Miqídaqa aiquáma amana kái marífaqa. ¹⁵Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau,

Óoqai maqásaa nárana moómoo suqímaru fasiqausa sía rairáá iqau.

Maqásaa nárana óodaa suqímaru fasiqausa sía náararee marínau, nimana kái marínau.

Pauroofa Titusana faqa narí aqoónausara faqa qídanoo.

¹⁶Qinée Pauroosa Titusana óosana qáfamasee Ánutunara dúfi dúfi qídaqa, maasá daanna ráidanoo firaqóo ínni Koorinti máqusanaasa dadaaqíraree qídanoo. ¹⁷Maasá minára Koorinti máqusai ínni maqúsai fuannée qúnanoo mifá sía kai eedóo kai qinoo narí írirannai asasammáseenoo ínnee iannai kafáa fúannoo. ¹⁸Maasá moo fásiqa faqa miná faqa aqiqaanáuranoo mi-moo fasiqáfa aiquámai Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímanniminoonufa márúnara Yísuna ufara suqímariasa minára ámiqira fasiqafee qídaqa. ¹⁹Sía mifá kai, aiquáma Yísuna ufara suqímariasa mi-fasiqánara ínni Yuda máqannaasa nímianínna nárana feefauríra munnimmana utáaqammasee anée Koorinti máqannaasa munnimma faqa akaqá máqannaasa munnimma faqa mara máree Pauroona sáimbaqa Yudeea máqannaasa múru nímia. Miqínnaannai maasá nímusira saika marasée karaambáiqu aréenarana faqa maasá eedóo qímasee dadaaqírana faqa kooroomámbuannoo.

²⁰ Akaqáusa raiqára ufa qifoora maasá ámiqimandee ínni moómoo áfaaramandee nímifandinna munnimmana maasá rakísianaúra.

²¹ Maasá írirafa minára maaqímminoo márídanoo. Maasá Karaambáiqu Ánutuna áfusaa faqa maqásaa fasiqa nífusaa faqa andeeqáramau fídaqá rakísianaúra.

²² Titusana faqa moo fásiqa faqa indaarú fuaqée qiaqa maqee maasá qíkaqa moó faqa miqandásaa mara quqáanaúra miqandá faqa fúannoo, maasá moómoo kari miná amanamándee qáfaunanoo ámiqimarifa maqee maqee eedóo qímasee dadaaqímarifa márídanoo. Dóo maqee mifá ínni Koorinti máqannaasara irisée miná írirafa ínniki mundínoo márínara fíraaqóo asasammásee ínni faqa dadaaqíannoo. ²³ Titusafa qiní faqa moodáanaki ínniara dadaaqímarifa márídanoo. Maasá qíkaqaafasaa Titusana faqa ínni iannai fímariaqanda márídaqa Yísuna ufara suqímariasa miqandá utáaqamáqaaqanda márídaqa, ásauku mundírana aréenarana máree maríaqanda márídaqa. ²⁴ Minamúsa óonu ráifaqa ínni misára nímiqusimarinaqa rakísinnimaqaaqa. Miqínnanara Yísuna ufara maqúsa maqusa suqímarinausa Pauroofa Koorinti máqusanaasa nimooqíranara ánoona ufa fée qiaqéera.

**Pauroofa Koorinti máqannaara nárana máreefandinna
munnimmana suqúaqee qímaqoofa márídanoo.**

9 ¹ Ánutuna ufa írimariasa Yudeea máqannaasa munnimma nímírara qianára ínni dóo írimariafanoo qinée fífaú ákara rúmannimaqeeqa.

² Ínni eedóo qímasee dadaaqímariasa máríafaqa qinée írídaqá, qinée ínni nimooqímasee Maseedoonia máqannaasa qímannimiqa. Qinée ínniara maaqí qímasee qímannimiqa, Kírísa máqa maaqaki maríasa Koorinti máqusanaasa misá náaree máq eendá áiqarái aukuaana eedóo qímasee deedaqíqau. Qinée miqí qímasee Maseedoonia máqannaasa ínni Koorinti máqannaasara qímannimíafanaqa dóo misá faqa mi-ufána irisée maasá faqa dadaaqíraree qímasee fíndífia akaqá maqannaasa kai sía fíndi fia. ³ Qinée ínniara ufa qíafannana fífaú ufá kai qianóora qeeqá qíkaqaafasaaúqa maréeqee ínni quqéeqa misá óonuree ínni munnimma suqú moodáaqoo quqáaqeera qiní ufa ánoonaikíanifeera ínni quqáaqee qídaqá.

⁴ Qinée faqa Maseedoonia máqannaa akaqáusa qiní faqa ínni Koorinti máqusai óoquraífaqa sía deedaqíranaki maasá óoquraana ínni nísaurífaqa maasá faqa Maseedoonia máqannaasa qiní faqa óoqu fífándinausa nísaurífoora qinée ínniara qífaqa quqásee ínniara ufa qíqa. ⁵ Qinée minára iriséeqa qeeqá qíkaqaafasaaúqa níqíqámasaunaqa indaarú óoqureeqa ínni nímifandinna munnimmara deedaqamándai faqa qinée ínaaqianna óoquraanaqa ínni ínniara íríranannái kai nímira óosana koorooiaqa sía qinée qímannimiana nímiaqa ínni nídírafa kai qínaqa káqi nímiaqa. Óoqeenáa írirafa maaqímminoo márídanoo.

⁶Moodáa asumu úmmaqimarifa moodáa kai aiqúannoo moómoo úmmaqimarifa moómoo aiqúannoo. Qinée Pauroosa minásaqari ínni dadaaqíra oosanara maaqí qídaqa. ⁷Ínnee minára irisée ínneeqa íriranannái kai munnimma áquaqa, sía miná áqusee ufaqírafa máriani sía moonára daakápaifaqa áqi fee qía Ánutufa asasammándeé áqimari fasiqanara ádidanoo minára asasammásee áquaqa. ⁸Ínniqa nimana kái nárana máraaqee munnimma Ánutufa amaná nímiannoo sía ínni munnimma amana káifau nímmiannoo aabaa faqa níminaqa minánnai nána ainainaree dadaaqírafa kambíqaannoo fee ínnee faqa amaná minánnai dadaaqiaqa. ⁹Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

Ámiqira fasiqauqaindi kudi fasiqauqa áfaaridaqa nímidaga.

Misá ámiqi ámiqirafa sía taikáannoo náaru náaru máriannoo.

¹⁰Ánutufa ínni Koorinti máqannaa faqa dadaaqámmiannoo. Mifá asumu faqa néemaria nárana faqa nímiimarifa máridanoo ínni nimana asumu ínni nimisáinaqa úmmaqusaifanoo Ánutufa kambíqarana nímiannoo ínnee áfaaramandee moo máqannaa nárana dadaaqífanoo ínnee kafáa kafáa miqíaqee qímasee ínni Ánutufa irairaaírana nímiannoo. ¹¹Ánutufa maqee maqee nárana aináina moómoo níminaqa ínnee miná qáfeeqa amaná maqee maqee akaqáusa dadaaqiaqa. Ínnee maasásaqari dadaaqímaria maqannaasa ínni dadaaqíranara quándaki Ánutunara dúfi dúfi firaqóo qifaranoo.

¹²Ínni dadaaqíra saika fannoo sía Ánutuna ufara suqímariasa kai dadaaqídanoo Ánutunara dúfi dúfi qírana faqa óondainni námariara foora áqufidanoo. ¹³Ínni dadaaqíra aináinirafa ínnee Ánutuna ufamau firana kooroo íannoo. Moómoosa miná qáfammasee Ánutuna amooqífaranoo misá ínni áfaaramasee náida nímirana qáfammasee kafáa ínnee ásauku mundírana fasáasa ufasáa atooqáfi mundíqa márinnana faqa qáfammasee sía ufá kai qímasee ánoonee qímasee Ánutuna amooqifaranoo. ¹⁴Ínnee dadaaqímariasa ínniara nídimarinaqa ínni ámiqi ámiqiranara innaaru qífaranoo. Ánutufa moókira áfaarirana ínni nímunara Ánutufinnai ínniara nídimarinaqa ínni ámiqi ámiqiranara innaaru qífaranoo. ¹⁵Ánutufa narí áfaarinoo maasá qímunara miná úriqararafa aiqáma ainaina arusée firaafá máridanoo minára maasá aiqámausa dúfi dúfi qímamaqáaqa.

Akaqáusa Pauroona saikára ufa qufanoo ititóo ufafa.

10 ¹⁻²Qinée Pauroosa maa-ufana reendeenámandee qímannimidaqa. Akaqáusa qiníara níanai marídanoo áanóo ufá kai qímari fee ínni faqa máridanoo reendeenídanoo fee qídaqa. Qinée miqí qianára maaqí qídaqa. Qinée ásauku mundírana ámiqi ámiqirana faqa íreeda márira oosana faqa miná áfusaa máridaqa reendeenámasee qímannimidaqa

qinée innée iannai óonuraanaqa sía qíní qírana fundákuaqa maasára maqásaaqaraa írirana irisée qímariaafoo qímariasa amaná áanoománnimaqaanaura, sía sía amana máriannoo, amaná máriannoo.

³Kúqaa maasá maa-maqa maaqánaki marídaqa sía minakínaa írirana marasée rákiara foora ídaqa. ⁴Maasá rákimaria durú saamu sía maa-maqa maaqánakinaa durú saamuara foora rákidaqa. Minánnai maasá Sadannana faandaamura rapéepamma áqidaqa. ⁵Maasá mi-duru saamúnannai únnufa qímariana dóo kúqaridaqa. Minánnai faqa Ánutunara kooroo íra ufara qáoo qímasee nóori uqérasee maasá minára úriqarausee qímariasa minánnai misá faqa náridanoo. Maasá mi-unna ufána qímariasa úriqaranoo márína Ánutuna durú sáamuara foora qumáreeqa óoru rarisámeeqee maqásaa múqufi rudámmiqi quqáidaqa. Maasá qeeqá qitikúrakinaa mandírirana aiqáma óosana óosana mandírirana rákiranannai naruséeqa aiqáma óonu qumáree ani qumáreemmeeqee karaambáiqu ásauku mundírana áramandunnai quqásainaqa qeeqá qitikúrakinaa írirana miná ufamau fuaqéera. ⁶Ínnée Koorinti máqusanaasa miqírausa máriafanoo maasá ínni maréeqee ásauku mundírana áramandunnai quqásoofaqa miná íriranaki fímariafanoo innée minákiqari káqi rúnnai fífaqa qíní qírana fundákusaiifaqa maasá ínni náriara foorammásee rarisámeeqee quqásanaura, sía misá qiandée reendeená kai ianáura áanoommasee qianáura.

⁷Ínnée faiqí nífusaa akooqóo ainaina faiqí nipata kai qáfamásee eedóo qímariasa áaqee máriasa máriafanoo sía naunduráki qáfee máriasa máriafanoo. Ínniki moó fannoo ásauku mundírana aináinira fasiqee qímarifa sía naríara kai miqí marúnausee qíannoo maasára nipata mandáikirausee qímariana maasá faqa ásauku mundírana aináinira fasiqa márídaqa. ⁸Ásauku mundírafa maasára qinée niqíqáafanna fasiqausee qímasee mi-uriqarara afeekána qímufaqa minára firaqóo ufa qufaqa innée irisée qíníara firaqóo narí amooqímari fee qiafaqa iriséeqa sía minára qisaurídaqa, sía qíní afeeka ínni rakéemma áqirafa márídanoo ínni dadaaqírafa poodúqammánnisarafa márídanoo. ⁹Qinée sía qeeqá pasannái ínni rufíarana nímíree qídaqa. ¹⁰Akaqáusa maaqí qifáranoo Pauroofa narí ákara ríranaki afeekaikámandee qímaqimidanoo, narí uqanna aniréeno reendeenídanoo narí ufa faqa fífau máriannoo. ¹¹Miqí qímariasa maa-ufána íriaqa, maasá níanai márídaqa ákaraki qíanna ufafa faqa naaqáqari márída qímariannufafa faqa amanamana kái máriannoo.

¹²Miqí qímaria fasiqausa náriara úriqarausee qídaqa miqí qímariafanoo. Maasá sía miqí qímariasasaa qeeqá qimanianáura. Misá fúrufari maríasa márídaqa. Misá nánasaa fee narí amani narí amani ídee nári írirannai kai náriqa úriqarara ainainée qímasee minánnai kai nári

nimanídaqa. Sía Yísuna íriranannai narí amani narí amanidaqa. ¹³Maasá qeeqára qianáura maasá qeeqá qimooqíra óosirana sía fíaikátaanaura miqóoqari kai óorurandanoo máriannoo. Qínée sía akaqáusa naanna rée moona óosiranaki máriasara qeeqá qimooqianáuranoo qiqá qoosúki marínausara kai qeeqá qimooqianáura. Ánutufa maasá saiká máree márúnna óosirana narí kai quqáqaiфанoo máridanoo minakí kai marídaqa ínnée faqa minakí kai maríafanoo. ¹⁴Ínnée minakí maríanara iriséeqa ínniki óonureeqa sía fínnaaqaraidaqa. Maasá ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa mara maréeqa sía mi-oosirána fíaikáteeqa minakí kai márídaqa ínnisaimbaqa máriqiafana.

¹⁵Maasá Ánutufa qímu oosiranakí kai ínniki aináinidaqa, akaqáusa fíaikátammásee aináinidaqa maasá sía misá fuaqóo fídaqa qeeqá aináiniranara qeeqá qimooqídaqa. Maasá Ánutufa qímu oosiranaki maqee maqee miqóo kai minakí kai aináinidaqa maasá ínniara maaqí qídaqa, Koorinti máqannaasa Ánutunasaa atooárafa firaanáikino maasá saika mi-oosiránaki firaanáikiannoo. ¹⁶Ínniki aináinirana taikásee miqóoqari kai ínni fínnaaqaréeqa moo átinai moó fannoo sía aináinimarínaki óonuree minakí ámiqira fasaasa ufa qímannimianaura. Miqímmasee sía qínée akaqáusa naanna réeqa misá moosáa áfuqaki aináinamasee nári nimooqídaqa. Qínée sía miqíanaura qeeqára fúkasaa moo áfuqakiara foora aináinianauranoo.

¹⁷Óoqeenáa tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Faiqí moó fannoo sía narí amooqírafa máriani.

Karaambáiqá áuquqoo ainainara kai amooqíqa.

¹⁸Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Karaambáiqá fannoo moo fásiqara ámiqira fee qínafa kai ámiqira fasiqa máriannoo, narí kai naríara ámiqira fasiqee qínafa sía ánoona márína fífau máriannoo.

Pauroofa únna amaana ufa qímariasara aaquqímannimáqaidanoo.

11 ¹Ínni Koorinti máqusanaasa qínée Pauroosa fúrufaramandee qímannimianaqa irisée sía minnísaaqa káqi minára irisée sía minnísaaqa káqi minára irisée máriaqa. ²Qínée ínni Koorinti máqannaasara qeeqá qíraamunara foora maréeqéeqa ásauku mundirana utáaqamamaqaqaunanoo mináindikíqa máriaqeera minára rairaiqídaqa. Ínnée andeeqára mánaaqara foommáfiqa miná faqa máriaqa. Maqásaa qaraa rairaiqíranau nímidau. Ánutunaindaraa rairaiqírana nímidaga. ³Óoqai sakáni fannoo narí káqa írira únnoofannai Éeuana ákaru qundée kai ínni írirafa faqa íandoora. Ásauku mundíranasaa kai ínni írirafa ámiqimandee andeeqásee mundínoo mári ínanoo káqi rúnna fífóora minára qínée ínniara rufíaidaqa.

⁴Óoqai indaarú maasá Yísunara qímannimiafanaqa. Miqóoqari maasá fúafanaqa akaqáusa ínnée unnái óonurandee ínniki anirée ínni únna

amaana ufa qímannimiqa. Akaqáusa dapi fasiqauqá aniréeqa Yísunara moómau qímannimufaqa ínnée áaqamáseeqa asasammásee misá mara quqáseeqa misá mandá ufamau fímariafanoo. Misá maraquna faqa misá únna fasaasa ufa faqa sía maasá qíafannamau qímannimiafaqa náriara moómau qímannimiafaqa ínnée káqi maráafanoo.

⁵Mi-unnaqira fasiqáusa náriara Yísufa niqiqoo fasiqausa úriqararausee qídaqa. Qínée Pauroosa sía misá úreeqarasau máridau misá úriqararause máridaqa. ⁶Misá ufa akoofásauqa máriafaqa sía qínée ámiqimandee misá naanna ráunausa mammáqidaqa kásooqaqee ufa qímannimidaqa, íriranara ámiqimandee iriséeqa misá óorinaaqaramásee qímannimiqaiana. Maasá aiqáma kari óosana óosana ufannai maasá ámiqira írirana akooqóo kooroommásee qímannimiqaiana.

⁷Qínée sía únnaqi maría fasiqausa naanna réeqa qínée Ánutuna ámiqira fasaasa ufa ínni qímannimidaqa káqi kaaqóo miná akiaqara munnimma moodáa faqa sía uqanna máraqiafana. Ínnée Ánutuna áfusaa úriqararause máriaqee qímasee qínée reendenámafiqa óorudupi máfifaqa qeeqá aináiniranannai qeeqá nárana ainaina mara náidaqa sía ínni nárana máreeqa. Qínée áaqaidee miqí marí qiafana. ⁸Qínée ínniki aináini marúnaqa moo máqannaasa Yísuna ufara suqímariasa misá nári nárana marara munnimma qímiafaqa qeeqá nárainaina minánnai máraqiafana. Qínée ínni dadaaqídaqa misá munnimma úmmuariara foora máraqiafana. ⁹Qínée ínniki máriaanna kamuqoo qeeqá nárana munnimma sía márufaqa sía ínni munnimma moodáa marasee nárana mara naqíafana. Qíní qíkaqaafasaauqa Maseedoonia máqannaasa náriqa munnimma maréeqee qíní qimana kái qímufaqa marasée nárana mara née maríqiafana. Óoqai miqí maríafannana kafáa maqee maaqóo márannaqooqari sía ínnindi máraanaura. Ínnée áaqarana marasáifaqa náqimmásee fee ínni áaqara ufannái andeeqánnisaanauree ínni nárana munnimma qímunara irisée qisaurúanoora. Qínée Pauroosa minára ínni qímannimidaqa.

¹⁰Qínée ásauku mundírana ánoona ufa óorisaa máridaqa qíma afeekaíkira ufa qímannimidaqa sía uqanna ínni nárana ainaina máraanauranoo aiqáma Kirisa máqa maaqaki máriasaa nárana ainaina sía uqanna máraanauranoo, sía moó fannoo qíní ufa áruannoo.

¹¹Qínée nánaree maa-ufána ínni qímannimidee. Qínée ínniara qímuqusirana síaisee marídee maa-ufána qímannimidee. Qínée ínniara qímuqusimárunnana Ánutufa dóo íridanoo.

¹²Óoqai íafánandee kai íqa maqee sía ínni nárana munnimma máraanaura. Únnaqira niqiqoo fásiqua ínniki ani máriasaa ínni nárana munnimma máridaqa náriara Pauroona aináini márina aana ráidee qímasee maasá faqa niqiqoo fasiqausa márídee qifoora sía qínée misá naanna rámassee ínni nárana munnimma máraanaura. Sía qínée nári

nifaaqa mara máree úrimaria óosana dadaaqianáura. ¹³Mi-fasiqáusa sía kúqaa niqiqoo fásiquausau máridau misá níkaru qíra niqiqoo fasiqausa máridaqa, náriqa aináiniranara únna ufa qímasee ásauku mundírafa ánoona niqiqoo fásiquasara foora quándakiqa misá nimammanna usufíqa níkaru qídaqa. ¹⁴Sía minára tautíafa, Sadannafa faqa miqí kai ímarifa máridanoo, miná aanandáidaqa miqídaqa, mifá káaqa qára qangiroo nimammanna usufínoo márifa márifaqa misá miná aannandáidaqa miqídaqa. ¹⁵Sadannana aináini mária fasiqausa andeeqára fasiqauqa nimammanna usufíqa aináinirafa sía firaa ainaina, nárindi máridanoo. Kásooqaqee taikára aukwana andeeqásee mi-manda oosanná amana kái máreefaranoo.

Pauroofa Yísuna ufasáara aupúrarana máree marunara kooroo inau.

¹⁶Qinée kafáa ínni qímannimidaqa sía moó fannoo qiníara fúrufarira fasiqee qíannoo. Ínniki únna ufa qímaria fasiqausa fúrufarirasa firaaqóo nári núqu uqéeraidaqa nári nimooqímariasa máridaqa. Ínnee qiníara fúrufarira fasiqee qífaqa qinée faqa fúrufaramasee misá naanna raanáura.

¹⁷Karaambáiqua sía maasára miqíaqee qifaqá qinée káqikaaqóo fúrufaramasee misá naannaré qeeqá qimooqíanaqa ínnee mi-unna qímaria fasiqáusa ufa íriandee íqa qiní ufa faqa íriaqeera. ¹⁸Moómoo unna ufa qímariasas faiqí faiqi írirana marasée nári núqu uqéeraidaqa nári nimooqídaqa. Dóo qinée faqa miqímmianaúra. ¹⁹Ínnee Koorinti máqannaasa ínni írirafa firaaqóo márisa máriafanoo fúrufarira fasiqauqa ufa qímariasas ínnee asasammásee misá marasée misá ufa írimariafanoo. ²⁰Misá ínni níkaruqímasee ínni aináina úmmuari maríasas máridaqa, misá ínnikinaa úriqarausara foora máridaqa ínniara miqíafa maaqíafa qímariafaqa misá ufaanara foora fufúsee ínni rarisámeeqee minakí mara áridaqa. Misá náriara úriqararausee qídaqa ínniara uréeqarausee qídaqa. Misá nísaukusamu ínni nóori rukámidaqa. Misá miqí mándee ínni nímiafaqa ínnee áaqamasee káqi misá maréeqee ínneeqa ufa suqíranaki quqásee ínnee misá ufa ámiqimmasee írimariafanoo. ²¹Qinée Pauroosa ínnikina máriafannaqoo misá óosana máraaqaana qinée qisaurídaqa qímannimidaqa qinée máparaa ímarunausa sía misá óosana máraqiafana. Ínniki únnaqira niqiqoo fasiqausa náriqa núqu uqéerasee nári nimooqídaqa qinée misá fúrufarirana amana kái qeeqá fúrufariannana qimooqíanaqa íriaqa.

²²Misá náriara sía Kirisa máqannaasa ufa kai qídaqa maasá qikeekú qikaakú Heeburu ufa qímarunausee qiafaqa qinée faqa miqí kai qímarunausa máridaqa. Misá náriara Isaraee máqannaasa Ánutuna utáaqa máqoosa márídee qiafaqa qinée faqa misá kai máridaqa. Misá náriara Abarahaamana áiku ásauku Ánutuna qíma afeekaikíra ainaina

máraanausee qiafaqa, qinée faqa misá kai máridaqa. ²³Misá náriara ásauku mundírana áiku ásauku márídee qiafaqa qinée faqa fúrufarira fasiqara foora qídaqa qinée misáki misá úriqararausa máridaqa. Qíní ásauku mundírana mi-ainainnára írunnana misáindi óoraqaaranoo márídanoo. Qinée Yísuna ufa sáara karabúsaki misá úrinnaaqaramasee moómoo kari rumbéeqa. Ráitasamunnai qiafaqa atekéeufa moómoo kari misá nárírana úrinnaaqaramasee qíní qiafaqa atekákau. Qinée kúqirara madikakíqari moómoo kari misá nárírana úrinnaaqaramasee fíndi fíqa. ²⁴Moodáannai qísaukunamu kari Yuda máqannaasa ráitasamu dárímaríqau, moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa qísaukuqara faqa moodaannai qíku faqa dínni qíku éera kai muqu quqásee kari minánnai dáríqau. Sía moodáannai miqímandee dáríqau, moodáannai qísauku amanasáa miqímandee daru qímaqáqau. ²⁵Roomma máqannaasa faqa qaaramoo kári miqí uqannamánde dáríqau. Moodáa kari misá óonisamu misá daru qímaqáqau. Qaaramoo kári ooruku námmariki sípaki moo máqusai Yísuna ufa qímannimirara fídaqa sípa fannoo mandáikufafa ooruku námmariki úkunnaqa máriqiafana sía kúqiafana. Moo kári miqí mámbufafa eendáki faqa fáasaana faqa ooruku námhari qámbaanai qímmápiqa áfainni ániqiafana.

²⁶Qinée Yísuna ufa qímannimiqa nímariafanaqa moómoo aukuaana maqúsa maqúsa núafannanakina qinée moómoo kari qímeekee maríqiafana nammári áufunaki faqa nipuráara fasiqauqaki faqa Yuda máqannaasaki faqa ánaamuru máriasaki faqa firaa taunaki faqa káasau maqa maaqa óombura maqa maaqaki faqa ooruku námhari firaa farumaki faqa qíkaru qímaru aqoondisa faqa misáuqakina moómookari kúqirara qímeekeeqa.

²⁷Qinée minakí fídaqa kadáapirirana faqa tooqaamu dárirana faqa máraidaqa moómoo kari sía faiqéeqa, qinée dáraree marúfaqa nammáriara dídimarufaqa nímariafana, qinée moómoo kari qíní máaqa faqa nárana faqa qamunna faqa sía márufaqa káqi qísukunni faiqaqá nímariafana. ²⁸Moómoo ainaina ummaara máraqanuafannanakiqari moodáa ainainará kai qianáura. Maqúsa maqusa Yísuna ufara suqímaríanara kai qinée óonumafi íriqa nídaqa. ²⁹Moó fannoo misakíqari ummooqúkínoo kudoosaápaifaqa qinée faqa miná aanna ráidaqa kudoosaápaidaqa. Moó fannoo misakíqari mandáinainaki áqufifaqa qíní daundura faqa rapíkifaqa mi-ummaarána máraidaqa.

³⁰Qinée qeeqá qímooqíqa qeeqá ummooqúkíranara qímooqianáura. ³¹Ánutufa maasá karaambáiq Yísuna akoofa náaru náaru miná áuqu ámiqi ámiqirafa kai máriani, mífá kai qíníara sía únnaqi marí fee qídanoo, íridanoo. ³²Óoqai qinée Damasakusa máqusai máriafananoo misá karaambáiq miná áuqu Areetasafa narí uréeqarana aqíqoofanoo narí sundía námufafa maqúsa kooqíki ititáfufaqa qíní qumaráanee

qímasee maqúsa kooqíkiaqa rakísimariqau. ³³Qiní qíqoondúqa minára irisée káqitinai qiní maréeqee firaa pateeuqaki rúmasee sánda minásaa qusúsee faandaamura meerái márufafa míriqoo qámbaanaqari káqikaa kooqi áuqiranakiqari qiní ruqíaeqeeqa quíqa quíqa qufafa maqásaa áqufufafa quqásee sandáqiafana.

Pauroona áfu pisipasamánde uqafíqoo ufafa.

12 ¹Qinée qeeqára qimooqíanafa sia ánoonaikiannoo, káqi fifau qeeqá qimooqianáura. Karaambáíqa qífu pisipasamándeeno kukéeqara ainaina kooroommá qímunara qímannimianaurano.

(Ánutufa Pauroona uqéereeno innaarúnai quqássofanoo innaarúna quqúsakinaa ainaina qáfoonara narí áuqu kukéeqasee Koorinti máqannaasa qímannimidanoo moo fásíqa fee qídanoo.)

²Óoqai qinée Yísuna ufa írimaru fásiqanara íriqia. Karaambáíqa Ánutufa káqi kai miná uqéereeqeenoo qaara innaaruna óraaqareeno qaaramoo kíranaki Ánutufa márunki quqánau. Mifá kúqaa fee áfiqa miqóo quqánau fee inau kai áfu pisipasamáseenoo miná amana mara uqéereeqeenoo innaarúnai quqánau fee inau. Qinée sía íridaqa Ánutufa kai íridanoo. ³Qinée kafáa qímannimíqa mi-fasiqána uqéereeqeenoo innaarúnaki moó áuqu Paradise minakí quqánau. Kúqaa fee miqínau fee áfu kai fee pisipasínau fee Ánutufa kai íridanoo. ⁴Mi-fasiqána miqóo quqássofanoo máridanoo óosana óosana ainainara írinau sía faiqí ufa amaná qímari ainaina írinau náaquqara ainainara Ánutufa qáoo qinau sía faiqí minára qímannimianne qinau. Sía faiqí qíra ainainara írinau.

⁵Miqínna fásiqanara qinée amooqianáura sía qeeqára qimooqianáura qeeqá ummooqukiannanara qimooqianáuranoo. ⁶Qinée qeeqá qimooqífaú sía fúrufarirafa máriqini kúqaa ánoona ufá kai máriqini. Qinée sía qeeqára qeeqá qimooqianáura. Faiqí ánaasee qiní dóoki qíqafamasee qiní dóokinaa ufa irisée náriqá kai qiníara íriaqa. Qinée qeeqá dúqu uqéeraranannai misá fifau qiní dúqu firaaqóo uqéere foora.

⁷Qinée ámiqira ainaina náaquqara ámiqira ainaina qáfaafannanara qiqá dúquara firaaqóo uqéeraífaqa áaqaranaki fuanóra Ánutufa Sadannanara káqikaaqoo eedóo qufanoo qífaaqasáa moo áupurarana qimiqoofano maqee maqee dárímarífaqa sía qeeqá dúqu uqéereeqa káqi qumeé kai andeeqásee márianífee qímasaida dárímarífaqa máridaqa qídaqa. ⁸Qinée qaaramoo kári karaambáiqinnai innaaru qíqa anée maa-aurirána maráquqisáannee qíafananoo mifá qáoo qímasee qinau. Qeeqá káqi nímira dadaaqirana ámiafanafa dóo mifá kai doo aní amaná máriannoo, qiqá afeeka fannoo kudoosaápee máriasaki ámiqi mánde kambíqaidano. ⁹Qinée Pauroosa miná iriséeqa maaqí qídaqa qinée qeeqá kudoosaápee márunnanara asasammásee amooqídaqa. Ásauku mundírana afeeka fannoo qiní rafáqa fúanifeera qeeqá

ummooqúkiannanara amooqídaqa. ¹⁰ Ásauku mundírana ufasáara mandúfa faqa kudoosaáparana faqa kadáapirirana faqa, Yísuna ufasáara dárirana faqa tínoo taanóo rírana faqa tínaakurirana faqa qíminafa máreeqa dóo amaná ámiqira fee qianáura. Qínée qeeqá kudoosaápee márúnna kamuqoo mi-kamúqoo kai afeekaíkidaqa.

Pauroofa narí úrinaaqarara ufa qímaqoofa.

¹¹ Qínée ínniki ani mária fasiqausa únnaqira niqiqoo fasiqausa naannaraqá márídaqa fúrufarira fasiqara foora maa-ufána qímannimidaqa. Ínnee qá kai ínni óosana fannoo qíní mara fúrufariranaki quqáqisaidano. Ínnee Koorinti máqannaasa qíníara Yísuna ánoona ufa qímaqimi marí fasiqa fee qíaqana. Ínnee ínniki ani maría únnaqira niqiqoo fasiqausara fífau únna qídaqa úriqararausee qímariafaqa misá qíníara uréeqara fasiqee qídaqa. Kúqaa qínée káqi fífau fasiqa márídaq qínée sía misa uréeqaraura márúnaiqini, misá úrinaaqararaura márídaqa.

¹² Qínée kúqaa Yísufa diqiqoo fasiqausa márídaqa aiqáma ainaina kooroománnimaqee maríafanaqa qáfee maríqau. Ínnee sía írufafa qínée káqi reendeenámamdee uqannífiqee maríqiafana. Faiqí sía amana áuqaaqaira ainaina faqa náaquqée marú ainaina faqa Ánutunara faqa kooroománnimaqee marú ainainna faqa reendeenámamdee uqannífiqaafannana. Minánnai kai qínée niqíqáafanna fasiqausa márúnnanara kooroománnimaqiafana. ¹³ Qínée maqúsa maqúsa Yísuna ufara suqímarusa faqa ínni saimbaqa faqa amana amana kái ínniki márídaqa qímannimiafannana. Sía misá ámiqimannimaqasee ínni mandáikamma nímaqasee qímariafana. Moodáa ainainá kai ínniki moo kíqiafanafa mífá kai qeeqá nárana munnimma sía amanaíkufafa qínée sía ínni nárana munnimma irámmirisée máreeqa. Mi-moodaa ainainnára kai írídaqa qínée áaqeefee miqí fee qídaqa. Ínnee moó áinaina ákiaqara minní qísaaqa.

¹⁴ Qínée óoqai ínni maqúsa qara kari fúafanausa kafáa maqee qaaramoo kífafa doó qúsasaa fuanáuranoo, fídaqa sía ínni nárana munnimma ainaina máraanura. Faiqi ánaaqiqa sía nári nínaukoo nárana munnimma ainaina nímidafa, misá kai nári faiqi námu nímidafa qínée ínni níkausara foora márídaqa qeeqá nárana munnimma aiqáma faqa qeeqá márirana faqa ínni asasammánde nímírammidaqa. ¹⁵ Qínée ínni níkausara foora márídaqa firaqóo ínniara qímuqusufafa ínnee qíní faiqira foora quándakina firaqóo qíníara faqa nímuqusiaqana. Qínée kai ínniara firaqóo qímuqusidanoo.

¹⁶ Ínnee maa-ufánara eedóo qifáranoo. Qínée ínniki márídaqa sía nárana munnimma mi-ummaarána ínni nímiqiafana. Ínnikiqari moó fannoo qíníara maaqí qíannoo Pauroofa níkaruqimásee únufannai maasá mara quqásoofafa maasá miná ufaanakíara foora

arufújananoo maasá nárana munnimma máraandoo qifóora. ¹⁷Dóo qinée náqifeemmásee fee ínni miqí qiqíafana. Qinée maíndari qeeqá ufa máraqa nuasa niqíqáafanaqa sía ínni maqúsai óoquireeqa sia qiní dúqusaafau ínni munnimma nárana mara máreeqau múru qímifau. ¹⁸Qinée Titusana iráafananoo eedóo qímasee ínnee unnái finau, moo fásiqa Yísuna ufa írimarufa qiní qíkaqaafasaa miná faqa aqíqáafananoo Titusana faqa finau. Ínnee minára Titusafa maasá qíkaru qímaseenoo fee maasá aináina máreefoo qída fee. Sía fee qinée Pauroosa faqa Titusafa faqa moodáa írirana maraséeqara moodáamau fímarunnnanara írida fee. ¹⁹Ínnee mi-ufána iriséeqa qiníara maaqí qifaranoo. Pauroofa narísaa faqa narí faqa márinausa faqa misásaa faqa ititáidanoo miqídanoo fee qifáranoo. Maasá sía miqíanaura, ásauku mundírafa maasára qundée kaimmídaqa. Qiní qifaaqasáa qíqoondíuqa maasá Ánutuna áfusaa márídaqa aqáma ainaina áuqeemaría ainaina ínni dadaaqídee qídaqa áuqáidaqa.

²⁰Qinée ínni maqúsai óonureeqa moo áinainara rufíanaura. Ínni márírafa sía ámiqírafa óorudupirafa máríandoora qinée qídaqa. Koorinti máqannaasa ínnee qiníara mookámaseenoo qíqá qímiífoo qifóora anée sía reendeénamandee maasá qímaqiminnaranoo áanoommasee maasá qímaqimiífoo, qifoor. Qinée ínni maqúsai óonureeqa maa-ainaináusara rufíaidaqa, ufa raínarafa áanooqirafa máríandoora naríara naríara rairaiqifóora naríara naríara idára foora qeefóora, káaqa aináinara rímariasa nárífoora, naríara naríara mandúfa qifóora múnuci míniqira ufa qifóora narí núqu uqéerasee nimooqifóora dapi dapi qifoor. ²¹Qinée ínnee unnái óonu ráananoo Ánutufa qiní maréeqeenoo qisauríranaki quqáannoo. Qinée ínni mandóosanaki óorureeqa ínni nífusaa ikíraqasee soofaariara foora íqa qisaurúanoora. Ínniki moómoosa óoqaindari mandóosana marasée sía minára óonumafi irisée nisaurúsee minnísaqau. Akaqáusa faiqí faqa ánaasee faqa narí úmmuari narí úmmuarirana minánnai fúrufaridaqa akaqáusa faiqí ánaasee dapi máraqanua fasiqa anaaseesa faqa akaqáusa ufa rukíasee nári mandóosana mandá íriranamau fímariasa máríafaqa sía minára óonumafi irisée nisaurúsee minnísaqau.

Pauroofa ufa taikéenoo átisaa aaquqíra ufa qímaqoona.

13 ¹Dóo maqee qaaramoo kífaqa ínni Koorinti máqannaa nínðafarara fuanáura. Qinée óonuraanaqa moodáa fasiqa anirée ínniki mandóosanara qínnana síamma írianaura tamummáqara fásiqa ákara ufamáu fíqa qaara fasiqafee qaaramoo fásiqafee mi-mandainainá qáfee máríanara kooroo qífaqa qinée minára ánoonee qímasee ufa qianáura. ²Qinée óoqai indaarú ínnee unnái fiqíafana ínaaqiana kafáa fíqa maa-ainainára qímannimiqíafana, maqee moosáa

márunannaindari kafáa mi-ufána kai qímannimianaura. Maqee óonureeqa sía qíāafánnandee íreedea qímannimianura, maqee sía moó fannoo qínée ufannái náríara foora qíananoo rufíaki sandáannoo. ³Ínnée qíníara randée maríafanoo. Ásauku mundírafa Pauroonasaqari kúqaa fee ufa qídanoo fee únna qídanoo fee qíníara qímariafanoo. Qínée ínnée iannái óonuraana kari ásauku mundírafa qínísaaqari qímannimirana firaaqóo qímannimiannoo. Ásauku mundírafa ínni ufa íridanoo sía kudoosaápaannoo narí afeeka ínni uqannífiqaannoo. ⁴Mifá kudoosaáparanaki aunírira saqárisaa kúqufa márifa Ánutuna afeekannái fíndufumáfinoo mi-afeekaikíránaki máridanoo. Maasá Yísuna faqa moodáanaki márídaqa kudoosaápaqa márídaqa maasá ínni Koorinti máqannaasaki óonuree ufa qídaqa maasá Ánutuna afeekannái ásauku mundírana faqa kúqíranakiqari fíndífidaqara foora afeekaikámánde márídaqa qímannimianaura.

⁵Ínneeqá kai ínneeqa márirana nimanamánde qáfaaqa, kúqaa fee Yísuna mandaaqára óosanamau fídee. Ásauku mundírafa ínni naunduráki márifaqa ínnée minára íridee sía fee íridee ínnée káaqa uqanna kadíqaqa márídee. ⁶Maasá ínnée iannai óonuraanaqa ínnée maasá sía kadíqaqa márídee qífáranoo. ⁷Maasá ínniara Ánutunara innaaru qídaqa sía ínniara mandóosanaki áqufuaqee qídaqa. Sía maasá saika ínniki ánoonaikíanífee qímasaidau innaaruqídaqau, ínniara andeeqáramau fuaqée kai qímasee innaaru qímannisaidaga. Maasá kadíqarana amaná, ínni andeeqáranara kai íridaga. ⁸Sía maasá amana Ánutuna ánoona ufa ítítáanaura miná dadaaqírana kai amanaikírafa márídanoo. ⁹Maasá qeeqá kudoosaápaidda ínneeqa afeekaikífaqa maasá miná qáfammasee asasianáura. Ínnée ámiqimandee andeeqárausaikamambi máriaqeera innaaru qídaqa. ¹⁰Karaambáíqa afeeka úriqararana qímuna, sía ínni rapéepaamma áqira úriqararana qíminau, ínni poodúqarana qíminau. Qínée ínnée iannai óonureeqa karaambáíqa úriqararana qímuna mara máree áanoomandee ínni ufa sía nímianoo qímasee moo átinai márúnaqooqari maa-akarána rúmannimaqaanaqa ínneeqá kai andeeqásee márifaqamma óonu níndafa.

¹¹Qíní qíkaqaafasaa dóo maqee ákara taikáanaura. Ínnée káaqa andeeqáranara afeekaikámasee márararee qímariasa máríafanoo, qíní ufa qúnnaa ámiqimasee íriaqa, sía naríara naríara rairaiqiaqa, moodáanaki márídaqa asooáranaki máriaqa. Faiqí ánaaseera nímuqusirana nímimari Ánutufa faqa naundurá asooáranana nímimari Ánutufa faqa ínni faqa máríani.

¹²Ánutuna ufa írimaria fasiqa anaaseesa aiqáma ínni nímandaiddaga.

¹³⁻¹⁴Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáíqa miná asasamásee dadaaqíra oosana faqa Ánutufa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa náaquqara andeeqara maraquna moodáanaki kírana faqa ínni aiqámausaki faqa máríani.

KARATIA

Karatia máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimufa márídanoo.

1 ¹Qinée Pauroosa Yísufa diqiqoo fásiquasa márídaqa maa-pasána ákara rúmannimaqaidaqa. Sía faiqí faiqí moó fannoo qiní maréeqee Yísufa niqiqoo saikánaki quqáqoosa márídaqa, sía Ánutufa moo fásiqara qufanoo qiní mára quqánau. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa faqa narí ákoona Ánutuna faqa Yísuna kúqiranakinaana uqéera quqóofa miqandákai qiní rafáaqafusee mara quqáqoosa márídaqa maa-saikánara qídaqa. ²Maaqóo mária níkaqaafasaasa dadaaqída ínni Karatia máqannaasa nímandaidaqa, Karatia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímariasa ínni nímandaidaqa.

³Maasá aiqámausa qíkoofa Ánutufa faqa miná ásauku mundírafa Yísufa maasá Karaambáiq faqa Ánutuna idaaqíra ámiqi ámiqirana faqa naundurá asooárana faqa ínni nímiyani.

⁴Maasá qíkoofa Ánutufa qufanoo ásauku mundirafa iriséenoo eedóo qímaseenoo mi-maú finau maqee kámuqoo márúnna mandáinaina afeekaikiranakinaana maasá idukúaqeera naráfafaqa maasá mandáinaina ákiaqara aunírira saqárisaa paasóosamásee quqánau. ⁵Ánutuna aréenarana faqa amooqírufa faqa náaru náaru ámimariani, dóo miqíani.

Sía moo ámiqira fasaasa ufa márídanoo moodáa kai.

⁶Óo Karatia máqannaasa qinée ínni óosanara tautúmmiqa. Ínnee dauní aaqee uqanna Ánutuna minnísaafaqa qinée minára iriséeqa tautíqa, mifá narásauku mundírana idaaqírana káqi nímiranannai ínni náarama quqásoofaqa ínnee aaqee uqanná quqásee sandéeqa moo ámiqira fasaasa ufara foora randóofaqa iriséeqa tautíqa. ⁷Sía moo ámiqira fasaasa ufa márídanoo moodáa kai márídanoo, faiqí ánaasee akaqáusa ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa qumáree maréeqee káqinni ubeekéeqa minánnai fúrufarirana ínni ními mariafanoo.

⁸Indaarú maasá Yísuna ámiqira fasaasa ufa ínni qímannimíafannana dóo maqee maasée moó fannoo fee innaarúnaindaraa qangiroo moó fannoo fee moo fúka áaqee maría fasaasa ufana qímannimufaqee Ánutuna áqurarara ufa misásaa máriannoo. ⁹Maasá óoqai qímannimíafannanasaa kafáa maqee qímannimidaqa, moó fannoo maasá óoqai qímannimíafannana moosáa qímasee qímanniminafa mifá Ánutuna áqurarara ufa ámeemaanai máriannoo.

¹⁰Faiqí nífusaa qeeqá qimoofée qída fee nasurída fee miqí qídaqee óo sía uqanna qinée miqíanaura. Ánutuna kúqaa eedóo qíra ufara qinée randáidaqa. Qinée faiqí nífusaa fífaú nasurídaqa miqí qídafau sía ásauku mundírana aináiniranaki márini maqee maqee qíní dárirara kai qiafaqa moo áinainiranaki funáiqíni.

Pauroofa Yísufa niqiqoo fasiqausaikammafi óosana ároo ufafa.

¹¹Óo qíní qíkaqaafasaa uqa qinée maa-ainainnára qímannimíanaura. Qinée qímannimíanna fasaasa ufana sía faiqí áuquqoofa máridanoo. ¹²Sía faiqíkinaana qinée máreeqa, sía moó fannoo qímaqimifaqa íriqa ásauku mundírafa Yísufa narí uqanna kooroomámbi qímaqiminau.

¹³⁻¹⁴Qinée óoqai kumaaráa máriafana Yuda máqannaamaana úfa ámiqimandee fíraaqóo qímariqiafana. Qinée Yuda máqannaamaana úfara qeeqá qikiaquqa úrinnaaqaramasee mi-ainainná qiqíafana. Qinée misá úrinnaaarammásee fíraaqóo maasá qikeekú qikaakú óosana máraqiafana. Qinée minakí fídaqa Ánutuna ufara faqa Yísuna ufara faqa suqímarusa sía nífauaqiafana afeekaikámánde misá mandáikamma nímaqiafana. Qinée minára ámiqimandee taikáanee qídaqa mandaikamma nímaqiafana.

¹⁵Ánutufa sía qíní mandóosanara írinoo narí idaaqíra ámiqi ámiqira máriranaki márino qíní qínoofa sía qíní máqoo kamuqoo narí aináinira saíkaki márianifeera óoqai indaarú qíní dáarama mi-saikánaki quqáqisoofaqa kisaagasaa sía íriqiafana, mána mána kai qiqíafana. ¹⁶⁻¹⁷Ánutufa qíníara narí ámiqira fasaasa ufa ánaamuru qímannimíannee qímaseenoo Damasakusa máqusai fímariafanna aanásaa narí ámaaku qíní uqaqífiquanau. Uqaqífiquasoo faqa sía moo fásiquinnai óonureeqa Yísuna áufakiana íriqa, narí ámaaku uqaqífiquannee qímaseenoo sía Yísufa niqiqoo fasiqusakina óoqai márusakina Yeerusareenni sía óoruree iráafanaqa qímaqimiqa. Sía qinée miqí qiafana qinée andeeqásee quándaki Arabia máqa maaqai óonu marikíqa óonu randéeqa aniréeqa kafáa Damasakusa máqusai qíqíafana. ¹⁸Yísufa indaarú kooroommáqooqooqari qaaramoo áukuana áiqarammafufaqa Yeerusaree máqusai óoruree Peetooroo funnáí miná qáfamasee áqoondikianáuree qímaseeqa miná faqa qaara amaana máraqiafana. ¹⁹Mi-kamúqoo sía Yísufa niqiqoo fásiquasa nínafaqiafana misakíqari Yísuna ákaqa Yameesana miná kai qáfaqiafana.

²⁰Qinée maa-akaránakinaa ufa ánoona kai qídaqa sía únna ufa qídaqa. Faiqí sía Yísuna fasáasa ufa qímaqimiqau, Yísufa narí kai qímaqiminau. Ánutuna áfusaa márídaqa ánoona ufa kai qídaqa.

²¹Qinée Yeerusareenni qaara amaana maraséeqa Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa óonu kísaaqasaa máríqiafana. ²²Mi-aukuanna mi-kamúqoo Yudeea máqa maaqaki márídaqa Yísuna ufara suqímarusa sía qíní qíqafaqau. ²³Akaqáusa qíníara qímannimunara írimarusá kai máríqau. Misá maaqímandee qíníara qímannimiqau. Maasá mandáikamma qimiqéemaru fasiqafa dóo maqee quándaki narí naru taikée marú ufana qímannimidano. ²⁴Misá mi-ufána iriséeqa Ánutufinnai qíníara dúfi dúfi qímariqau.

Pauroofa niqiqoo fasiqausaki sía qinée óorudupirausee qídanoo.

2 ¹Qinée Pauroosa Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa kísaaqasaa qísaukuqara taikásee qíkunni qaara faqa qaara faqa óoqu marasée aukuaana maraséeqa Baranabasina faqa Titusana faqa nífiqamareeqa Yeerusareenni óoru fíqiafana. ²Ánutufa narí maraqunannai kukéeqasee qímaqimunara óoru fíqiafana. Miqóo óoruree Yísuna ufara suqímarusa misá úriqararausee faqá kai ufa qídaqa, ánaamuru Yísunara qímannimíafannufana óosana óosana qímannimíqiafana. Misá sía írifafa qíní saika óoqai faqa maqee faqa sía ámiqimandee qíní dóoki íriranaki qáoo qifóora minára qinée qímannimíqia.

³Qíní qíqoondi Titusafa ánaamuru Kirisa máqusaindari qíní faqa Yeerusaree máqusai óoru márufafa Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusá minára maasá sía Yuda máqanna naanna rámasee Titusana fáinánduquaneera qiqau, káqi mána mána ímariqau. ⁴Faiqí akaqáusa Yuda máqanna únna qímasee Yísuna ufara suqímarunausee qímasee maasáki umeé ani kéeqafufafa Titusana qáfammasee miná fáinánduquaqee qufaqa maasá qáoo qíqiafana. Misá nipuráaa fasiqara foora kukéeqasee maasáki ani kéeqee maríqau. Maasá Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa ásauku mundírana Yísunaki márúnara sía naríara naríara rufíeeqa ámiqi mándee moodáanaki Mooseena sándufakíqari idukíara foora márúnara nipuráaa fasiqara foora minakí ani kéeqafufafa maasá maréeqee Mooseena sándufaki rumbáranakiara foora kafáa quqáaneera nipuraqau. ⁵Maasá sía misá ufara eedóo qíqiafana. Ínni ánaamuru máriasara iriséeqa sía eedóo qímasee Titusana fáinánduqíqiafana. Yísuna ámiqira fasaasa ufa ánoona ufara kai ínnée ánaamuru mapukúsee maráaqee qímasee sía misá ufa fáinánduqirufa íriqiafana.

⁶Qinée Pauroosa Yeerusareenni ufa qímarunaki márídaqa Yísuna ufara suqímarusaki márídaqa faiqí misára úriqararausee qímarusa faqa

ufa qímarufaqa íriafanaqa sía moómau fiqau qínée fímariafannamau mi-maú kai fiqau. Qínée faiqí misára úriqararausee qíqa, Ánutufa sía faiqí nifaaqa qáfamaseenoo úriqararausee uréeqarausee qídanoo minára qínée sía úriqararausee qíqa sía uréeqarausee qíqa amana amana kái máriaa foo qímasee qeeqá ánaamuru faiqí ánaaseeki saika máree márunnana kooroomásee paasóosamánde káqi qímannimiqaifana. Qímannimiafanaqa úriqararausee qímariasa sía qáoo qímasee moosáa fíānnoo qiqau. ⁷Misá qíníara maaqí qiqau, óoqai Yísuna ámiqira fasaasa ufa Yuda máqannaasa qímannimirafa Peetooroonasaa Ánutufa quqánau, dóo maqee kámuqoo mifá ánaamuru mi-ufánakai qímannimirafa qíní Pauroonasaa quqée foo qímasee maanára faqa írimariqau. ⁸Ánutuna afeeka fannóo kai Peetooroona mara quqá ámufanoo Yuda máqannaasaki fídanoo qímannimínav, miqí kai ínoo Ánutuna afeeka fannoo qíní Pauroosa maréeqeenoo ánaamurukina mara quqásoofaqa fúafannaqa minára faqa írimariqau.

⁹⁻¹⁰Yísuna ufa írimariasa úriqararausara foora máriasa Yameesafa faqa Peetooroona faqa Yoohaneefa faqa qíní ufa iriséeqa maaqí qiqau. Óo kúqaa Ánutufa aní maréeqeenoo kúqaa ánaamuruki quqéenoo, anée ánaamuruki aináininaqa maasá Yuda máqannaasaki aináinianauree qímasee qíní faqa Baranabasina faqa nísauku ruqúnnaaseeqa dóo fuaqée qímasee moodáa ufá kai maaqí kai qímasee qímaqimíqau. Ínneeqara Pauroosa faqa Baranabasina faqa Yudeea máqa maaqaki mária kudi fasiqausara Yísuna ufa írimariasa maqee maqee íridaqa dadaaqiaqa. Miqí qufaqa qínée iriséeqa maaqí qiqíafana, qínée minára kai afeekaíkiānauranoo fee qíqa. Mi-ufa suqirána Yeerusareenni márídaqa qímaqimíqau.

Pauroofa Antiooka máqusai márídanoo Peetooroona áqinau.

¹¹Dóo miqóoqari moo áukuana ái randóofaqa Peetooroofa Antiooka máqusai qínée máriafannaqoo aniroofaqa qínée aiqámausa nífusaa Peetooroona áfusaa áqiqiafana, akooqóo mifá áaqamásoonara áfusaa áqiqiafana. ¹²Yuda máqannaasa nári sándufa qíqa ánaamuru máriasa faqa sía moodáanaki misá saimbaqa nárana naanáuree qiqau. Peetooroofa Antiooka máqusai márídanoo misá Yuda máqannaasa sándufa rukíaseenoo miqóoqaraa ánaamuru Yísuna ufa írimariasee qímaseenoo maqee maqee misá saimbaqa moodáaqoo óoqu marifídanoo nárana née marínau. Miqínoo márufanoo Yameesafa Yeerusaree máqusai márídanoo akaqá Yuda máqannaasa niqiqoofaqa Antiooka máqusai óoqu fiqau. Misá óoquroofanoo Peetooroofa nínđafamaseenoo rufíamareenoo áadumai níanasaa óonu óoqu marifufanoo qímmirínoo qinau. Maa-fúka Yuda maqannaasá Yeerusareendari qumuraasá qiníara sía fáinanduqirausa faqa nárana náídanoommífoo qifóo qímasee rakéemasee áadumai óoqu

marifinoo narí nárana nanau. Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusa misákiqari akaqáusa ánaamuru márusara maaqí qiqau.

¹³Yuda máqannaasa qíkaqaafasaauqa Peetooroona faqa miqóo márusa Peetooroona ósana qáfamásee misá faqa miqí kai íqa Yeerusareendari qúmúsara ruffámareeqa Peetooroofa óoqu márutinaí óoqu marifíqa nári nárana naqau. Misá sandéeqa Baranabasina faqa fírrarisámeeqee nári mandá máparaa iranaki quqásóofanoo áadumai óoqu mārifi nanau.

¹⁴Qinée misá miqíu oosanna qáfamaseeqa maaqí qiqíafana, misá sía ámiqira fasaasa ufa ánoona ufamau andeeqásee fidaqa eendaandámmida miqí máriafanoo, miqí qímasee Peetooroona aiqámausa nífusaa áfusaa áqíqíafana, anée Yuda máqannaafa máriananoo ánaamuru ósana marasée ánaamuru faqa moodáanaki máriananoo, anée nánaree maqee ánaamuruara asaurúsee rakéemasee áadumasaa óoqu mārínanee. Anée miqíannana ánaamuruara sía fee amanaikínanee miqínanee. Anée ánaamuru maréeqeenana Yuda máqannaasaki quqásainaqa innaarúnai fírana amanaikídee miqídanee.

**Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa
Yísunasaqaaraana asumu máreefaranoo.**

¹⁵Qinée miqí qímasee Peetooroona aqísée maaqí qímasee aiqámausa qímannimiqa. Kúqaa maasá Yuda máqannaaki kambíqarausa máridaqa. Maasá sía ánaamuru máriasa, misá Ánutuna ufara sía irirai mána mána ímariasa. ¹⁶Sía maasá Mooseena sándufasaaqari fíranannai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqaanaura, ásauku mundírana Yísunasaa rusíranannai kai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqaanaura. Sía faiqí moó fannoo Yuda máqannaasa sándufannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaannoo.

¹⁷Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqararee qímasee ásauku mundíranasaa atooqáfiqa quándakiqa bóo ánaamuru máriasa naanna rámafiqa mandóosana máree mārunausee qianáuranoo. Maasá miqídaqa ásauku mundíra fee maasá maréeqee mandáinainaki quqéeno fee qianáuree. ¹⁸Óo sía uqanna miqínóo máridanoo. Qinée Pauroosa Mooseena sándufannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaranara qáoo qímarunausa máridaqa, qinée maqee quándaki minára eedóo qíqa Mooseena sándufa rukíaanaura. ¹⁹⁻²⁰Mooseena sándufara qinée maaqí qianáura dóo mifá qíní áaqarana qímaqiminoo darusaifaqá kúqiqa máridee qídaqa. Qinée Ánutuna saikara fíndifi minakí máriaqeera qíní darusaifaqá kúqiara foora íqa máridaqa. Ásauku mundírafa auníriranasaa kúqinoo qinée faqa minándiri kúqiara foora íqa máridaqa dóo maqee sía qeeqáraa kásida máridaqa, ásauku mundírafa qíní daundurái mārínara kásida máridaqa. Qinée maa-maqee kásira mārirafa Ánutuna ámaaku maqee maqee saqárikidaqa máridaqa,

mifá qiníara ámuqusinoo narí márirana quqánau. ²¹Qinée Ánutuna idaaqíra káqi nímirana qímifaqa sía qáoo qímasee minnísaanaura, faiqí moó fannoo Mooseena sándufasaaqari Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqainanara ásauku mundírafa fífaú kúqinau foo qídaqa.

**Nímaarusíranara faqa Yísunasaa rusíranara faqa
Pauroofa mi-ufa qandára qídanoo.**

3 ¹⁻²Óo Karatia máqannasa ínnée fúrufari máriasa yáfee ínni mandírirana náakunimaqeenoo fee Yísunasaa rusírana afainóo fee. Qinée Pauroosa ínni Karatia máqannaasa nífusaa ásauku mundírafa aunírira saqárisaa kúqunara ámiqimasee kooroomásee ínni nífusaa qímannímiafanaqa ínni nífusaa kúqinoora fooqána ínnée ámiqimasee írimariafanoo, dóo máa moodáa ainainará kai irámmirianaqa qímaqimiaqa, ínnée Mooseena sándufa máraqa nuana minánnai fee Ánutuna maraquana máraaqee iqau, Yísuna ámiqira fasaasa ufa irisée írirana minásaa rusíranannai fee Ánutuna maraquana máraaqee iqau, minásaa írirana rusíranannai kai máraqau.

³Ínnée náqiaqóoqari fee firaa furufaríranaki fí fee, ínnée Ánutuna maraquana náakusee minánnai óosana arasée andeeqásee fídaqa kafáa maqee máriaqooqari nánaree ínnée miná afaimmá quqásee faiqí faiqi íriranamau maqee maaqóoqari fídee.

⁴Índaarú Ánutuna maraquana ínni náakufufaqa ámiqira oosana ínniki kambíqafinau dóo maqee ínnée minára fífaú ainainee fee qídaqee. Sía fee ínnée minára íriafanoo nímuqusídanoo fee. ⁵Ánutufa narí maraquana áfaaramasee ínni maqee maqee nímidanoo faiqí sía áuquaqa ira ainaina áuqimarifaqa ínnée qáfee maríafanoo. Ínnée Mooseena sándufamau fímarianara Ánutufa narí maraquana ínni nímidanoo fee ámiqira fasaasa ufa íriqa írirana minásaa rusímarianara Ánutufa narí maraquana ínni nímidanoo fee. Minánnai kai narí maraquana ínni nímidanoo.

⁶Óosana ároo ufafa írirana rusímarianara maaqí qídanoo Abarahaamana áuqu rámassee miná kíkiqusinoo maaqí qídanoo. Óoqai Ánutufa Abarahaamana náuraiqi márufanoo qímaminau.

Abarahaama anée faiqi síaífa máriananoo anée moómoo maqusanaasa níkoofa márinnaranoo.

Abarahaamafa miná iriseenoo óo kúqaa kambíqaannoo qímaseenoo narí írirana Ánutuna ufasáa rusísee afaaqa quqásee márinau. Ánutufa Abarahaamafa narí írirana Ánutunasaa rusísoona qáfamaseenoo minára maaqí qínau. Óo dóo Abarahaamafa qiní Ánutufa innaarúnai fírana amana kái mári fasiqafa máridanoofée qinau. ⁷Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa ínnée Karatia máqannaasa ámiqimandee maaná íriaqa. Kúqaa Yuda máqannaasa Abarahaamana maqásaaqaraa ati miná

moodaá maqannaasa máriafanoo Ánutufa Abarahaamana átiara moosée qídanoo maaqí qídanoo. Abarahaamana aanna réemariasaa Ánutuna ufasáa írirana rusímariasaa misá kai Abarahaamana áiku ásauku ánoona uqanna máridaqa. ⁸ Ánutufa óoqai indaarú ánaamuru máqannaara nári írirana Ánutunasaa rusínausa Ánutuna innaarúnai fírana amana kéeqeefandiafoo qímassee ákara rúmaqoofa maaqí qínau.

Ánutufa aní Abarahaamanasaaqari arurukí ákinanoo aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasáa máriasa ámiqi ámiqimma nímaqaannoo fee qímaqoofa máridanoo.

⁹ Ánutufa qufanoo Abarahaamafa mi-ufána naríara irisée dóo kúqaa fee qunára Ánutufa Abarahaamana ámiqi ámiqinau. Dóo maqee áukuana miqí kai íqa aiqáma írirana Ánutunasaa rusímariasaa Abarahaamanasaaqaraa ámiqi ámiqirana Ánutufa raína nímidanoo.

¹⁰ Aiqáma maqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa minánnai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikídaqa kéeqaanauree qímariasaa áaqamakí Ánutuna níqurararufa nímaarusírufa ámeemaanai máridaqa.

¹¹ Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqí qinoo máridanoo, Ánutunasaa írirana rusímarianannai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqeemariasaa misá kai maqee óosana arasée náaru márirana máreefaranoo.

Maasá miná irisée maa-ufánara kooroo ífoo qídaqa sía faiqí moó fannoo Mooseena sándufa máraranannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaannoo. ¹² Mooseena sándufa sía Ánutuna saqárikirafa minásaa mundínoo máridanoo. Mooseena sándufa fannoo faiqí minásaa káaqa andeeqásee fírafa minásaa mundínoo máridanoo. Tamummáqarausa ákara minára maaqí qídanoo,

Mooseena sándufamau káaqa andeeqásee fimarifa kai náaru mariranaki kéeqaannoo fee qímasoofaqa maasá sía amanaikídaqa sía kéeqaanaura.

¹³ Ásauku mundírafa Mooseena sándufamau fímariasaa Ánutuna níqurararufa ámeemaanai rumbáqa márúnara iriséenoo ásauku mundírafa narí kai Ánutuna níqurararufaikámambinoo maasá daaqá qumuréenoo minakí rumbáqa márusa idukúqisanau. Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqímminoo máridanoo.

Saqárisaa dirifí kúqimariasaa aiqámausa Ánutuna níqurararufa ámeemaanai máriasa máridaquee qídanoo.

¹⁴ Ásauku mundírafa saqárisaa dirifí kúqinau. Ánutufa óoqai Abarahaamánasaaqaraa ámiqi ámiqirana ánaamuru máriasa nímiánifee qímasoofanoo ásauku mundírafa saqárisaa dirifí kúqinau. Ásauku mundírana Yísunannai ánaamuru máriasa Ánutufa Abarahaamanasaa qíma afeekaikíra ámiqi ámiqirana misá faqa raína máreefaranoo. Maasá faqa qeeqá Yísuna saqárikiranannai Ánutufa narí maraquana nímiraree quná faqa máraanaura.

Nímaarusira ufara faqa qíma afeekaikíra ufara faqa Pauroofa qídanoo.

¹⁵ Óo qiní qíkaqaafasaa uqa maasáki mári ainaina kíkiqusussee qianáuranoo. Faiqí qaaraqánda moo áinainara qímasee qíma afeekaikámasee mi-ainainná papiqasáa ákara rúmasee náriqara núqu minásaa ákara rúmasee sía amana mi-ufána minníseefara, mi-maú kai fifáranoo.

¹⁶ Miqí kaimmásee Ánutufa narí qíma afeekaikíra ufa Abarahaamanasaa faqa miná átisaa faqa quqáseenoo ákara rínau. Óoqeenáa ákara fannoo sía narí áti uqa moómoo fasiqa anaaseera qídanoo. Mifá maaqí qídanoo, aní áti kaimma qíma afeekaikírana ámianauree qídanoo ásauku mundíranara moodáara qinau. ¹⁷ Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ánutufa Abarahaamana narúfa amiséenoo dóo qínée mi-maú kai fuanáureeqímasee qímafeekaikínau. Miqóoqari (430 aukwana) áukuana moómoo uqanna áiqara máfufanoo Mooseena sándufa fannoo kásooqaqee ínnaaqiana kambíqafinoo sía amana Abarahaamana qímamu ufana rafáaqafuannoo káqi maríannoo. ¹⁸ Ánutufa Abarahaamánara Kannaa máqa maaqakínaa saqama námufafa faiqi námufafa áiku ásauku námufafa ámiraree qímasee Ánutufa mi-maqa maaqa saqamána Abarahaamafa narí sándufamau funára sía írirai óoqai narí qíma afeekaikámmaqoo íriranasaa narí áfaarinoo áminau.

¹⁹ Maasá minára irisée Ánutufa náqiraree sándufa Mooseena áminoo fee inau. Mooseenakíqari fífiufanoo Ánutufa qíma afeekaikíra ufa qímamufa Abarahaamana áti ánoona uqanna kambíqaaninanaki Mooseena sándufa taikáannoo. Mi-qambaana kamusaqánna áaqarana kooroománnimaqaanifeera Ánutufa mi-sandufána quqánau. Ánutuna qangiroouqa miná sándufa Mooseena ámufanoo Mooseefa Ánutuna faqa maqásaa fasiqa faqa aanáiqikinoos máridanoo maqásaa narí aqoónausa níminau. ²⁰ Ánutufa sándufa quqémarufa faqa faiqí ánaasee mi-ufamaú fimariasa faqa márianara aanáiqikirafa Mooseefa miná qámbaana máridanoo. Abarahaamana qíma afeekaikírana ámuaukuanafa sía miqínnoos máridanoo. Abarahaamafa sándufamau fírafafa sía márúnara aanáiqikirafa faqa sía márinau. Ánutufa naríaraa qíma afeekaikíra ufannóo Abarahaamana qímaminau. Maasá minára úriqarara oosanee qídaqa.

Nímaarusira ufa óosanara kooroo ídanoo.

²¹ Maasá minára íridaqa Mooseena sándufa fannoo Ánutuna ufara qíma afeekaikírufa Abarahaamana ámunafa rafáaqafidanoo fee qianáuree. Sía amana rafáaqa fúannoo. Mooseena sándufa óosana maaqímminoo máridanoo. Faiqí ánaasee Mooseena sándufamau fidaqa miná ákiaqara sía amana náaru marirana máreefara. Miqíra sándufa

Ánutufa sía níminau. Níminaqau mi-sandufána máreefau innaarúnai fini. ²²Óoqeenáa ákara fannoo aiqáma maqannaasara nári mandóosana afeeka ameemaanai kurídiranaki máridaquee qídanoo. Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Yísunasaa írirana rusímariasaa Ánutufa narí qíma afeekaikámandee maqee óosana arasée náaru márirana nímiannoo fee qídaqa, mi-nimiráfa ásauku mundírana Yísunasaa rusímarianasaa mundínoo máridanoo. Aiqáma ainaina nári mandóosana afeeka ámeemaanai márianara Yísunasaa írirana rusímarianannoo kai aikáquannoo.

²³Yísuna saqárikira aukuana sía máruqoo Mooseena sándufa fannoo miná áfeesidanoo maasá karabúsara foora rumbáseenoo maramáreenoo Yísuna saqárikira aukuana kooroomámbufanoo minakí quqáqisanau.

²⁴Ásauku mundírafa qúmuaninna aukuannasaa Mooseena sándufa fannoo maasá uqannífiqara fasiqara foora márinoos maasá Yísuna saqárikiranannai Ánutuna finnai innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqaaqeera maasá nífiqamaree ásauku mundírana aaqá múnú qísánau. ²⁵Dóo maqee Yísunasaa rusírafa ani máridanoo óoqai uqaqífiqee márufa Mooseena sándufa sía maqee rakísi nímaqaidanoo.

²⁶⁻²⁷Ínnee aiqáma Yísuna saqárikiranannai ásauku mundíranaki kéeqafi maríanara Ánutuna ámaaku kámambi márianara ínnee ínneeqa nammári mároonannai ínnee ásauku mundírana andeeqára márirana qamunnara foora akumáree minakí fuaqa. ²⁸Dóo minakíqari sía Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa náaduma moo kíqa máridaqa sía karabúsa aináini maríasa faqa idukírausa faqa moo kíqa máriafanoo sía faiqí faqa ánaasee faqa moókiqa máriafanoo amana amana kái máriafanoo. Ínnee aiqáma ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki máridaqa aiqámausa amana amana kái moodáa máriafanoo. ²⁹Ínnee ásauku mundíranaindi maríanara Abarahaamana áti máriafanoo. Abarahaamana átiuqa márianara Ánutufa Abarahaamana ámiqi ámiqirana qíma afeekaikuna mi-amiqi amiqira ainainná kásooqaqee innaarúnai ínnei faqa nímiannoo.

4 (Óoqai Pauroofa máru aukuana aináina faqaasa faqa pisinísa faqaasa faqa munnimmara aináinimariasaa faqa kudiuqá faqa máriqau. Aináina faqaasa faqa pisinísa faqaasa faqa nári aináinirana moómoo márifaqa sía amanaikífaqa akaqá fasiqauqa nífiqee nári aináiniranaki quqásee miná ákiaqara munnimma nímiariqau. Moo óosana faqa misáki márínau. Kudi fasiqauqa akaqáusa káaqa kudikí maríasa náararé máriafaq márianara aináina faqásiannai óonuree iráifanoo aináina faqaafa aináina síaina karabúsara foora ira saikiranaki quqáseenoo sía feefaurú áminau. Káqi nárana faqa faiqárana faqa miná aináinirana ákiaqara amiséenoo feefaurú uqanna sía áminau. Misá minára karabúsa saika ímarusee qímaríqau. Mi-karabusa saikánaki máru

fasiqana áti miná áinaina kafáa mi-fasiqána idukíraree qímaseenoo munnimma firaatiá áqusee idukúmaree fímariquau.)

¹ Mi-ufanása ootúpammásee maa-ufána aináinafaqaafa faqa narí ámaakuara faqa qímannimianaura. Faiqí moó fannoo kuqufínano miná faiqi miná aiqáma ainaina máraano. Miná ákoofa káqi máru kamuqoo miná faiqi sía innooqánoo márufano káqi narí ákoona aináinira faiqiara foora márídano. Narí ákoofa narí ámaakuara narí aináinira faiqiara foora márifano saiká úmmaqirana dadaaqí marínara nárana aandáu ámidano. Narí ákoona aiqáma áinaina máraanínafa márídano káqi fífaú aináinira faiqiara foora narí ákoona faqa márídano. ² Miná faiqi kumaaráa márifaqa miná ákoona aináinira faiqiuqa mi-faiqína faqa miná ákoona aináina faqa rakísiqu fifi ifaqa miná ákoofa dóo innooqée foo qímasaifano mi-faiqífa aináinasaa rakísidano. ³⁻⁵ Miqí kai íqa maasá sía innooqéera fooqáa íra kámuqoo maasá maa-maqa maaqánasaaqaraa írira sándufa ámeemaanai máriqiafana. Ánutufa maa-aukuanára andeeqára aukuanee qímaseenoo narí ámaaku aqiqanau. Aqíqámaseenoo maasá Mooseena sándufa ámeemaanai miná rumbáranaki máriusa minakíqari feefaurú áquseenoo idukúsoofaqa fíndifiqa Ánutuna ámaaku kámambi máriaqeera Yísufa maa-maqa maaqánasaaqaraa ánaasee áranandaki rúmafufano maqasoofano Mooseena sándufa ámeemaanai maa-maqánasaa kambíqafi marínau.

⁶ Ánutufa ínniara miná ámaaku fee qiaqéera qímaseenoo narí ámaaku maraquna ínni nímuqusaki aqiqoofano kéeqafi márídano, mi-maraqunáfa ínni dadaaqifaqa ínnée faiqi ánaaqiara fooqána Ánutunara qíní qíkoo fee qímariafanoo. ⁷ Miqínara ínnée sía maqee fífaú aináinira faiqi márifarano, ínnée faiqí faqa ánaasee faqa kúqaa Ánutuna faiqi áraamuqmaakaikámmafi maríafano. Dóo márifano narí ámaaku ámianinnana innaarúnai mári saqamana máreefandínausa máriafano. Ánutufa narí kai qifaqa ínnée miná ámaaku áraamuqmaaka miná innaarúnai máreefandínausa máriafano.

Pauroofa Karatia máqannaasara káaqammirímarinai.

⁸ Óoqai ínnée Karatia máqa maaqaki márusa sía Ánutuna aaqá óonuree ámiqimasee írimariqau áfaanna ainaina sía Ánutunaki máru ainaina ínnée miná rumbáranaki máriusa máriqau. ⁹ Dóo maqee uqanná Ánutunara írimariafanoo, Ánutufa faqa dóo ínniara faqa íridano. Dóo nánaree ínnée miqóoqari kafáa quándaki kafáa mandá umooqkira kúquaqaaira maqásaa írirana innai faqa ínniqa náuraa mandá sándufa innái faqa quandée fee. Ínnée Ánutuna faiqíranakiqari quándaki fífaú maqásaa írirana rumbáranaki fídee miqídaqee. Sáina Yísunasaa rusírafa kai máriaqaana. ¹⁰ Ínnée Karatia máqannaasa káaq Yuda máqannaasa óosana óosana sabáta fáasaanara rímariasa máriafano

áaqaida miqí maríafanoo. Káaqa ínni moo qúqoonara náaquqai faqa Ánutunara íri maría quqooná fée qímasaida minára kai írimariasá maríafanoo. Áukuanara faqa qámbaraana sáqannara faqa káaqa minára rídaqa minánnai innaarúna áana máraanauree qídaqa áaqee maríasa maríafanoo. ¹¹Qinée Pauroosa ínniki márúnausa ínniara rufáidaqa. Ínniki aináiniáfana fífaunni maqásaa rairaa ídanoommi foo qídaqa.

¹²Óo qiní qíkaqaafasaa maríasa ínniara afeekaikámandee qímannimidaqa. Qinée Pauroosa Yuda máqannaasa maríaaafánausa márídaqa misá óosana faqa Mooseena sándufa faqa minnísee ánaamuru naanna rámassee Yísuna saqárikámmasee miná ámeemaanaí márídaqa. Ínnee faqa miqí kai íqa qiní daanna réeqa Mooseena faqa Yuda máqannaasa faqa sándufa minnísee Yísuna kai saqárikiaqa. ¹³Qinée aaqee indaarú ámiqira fasaasa ufa ínni qímannimíafanna oosannara írimariafanoo, qinée aurída maríafannanara ínni maqa máaqaki kísaqaasaa márídaqa qímannimíafana.

¹⁴Qinée auríafanaqa qíqafee sía qiníara níkoqoofaqa qiní mandáikamáqisasee minníqisaqau. Qiní aurírafa firaqóo ínni nárufaqa minníqisaaneerusa sía minníqisaqau. Idaqa kái máqisee marúfaqa maríqiafana. Ínnee qiníara Ánutuna qangiroorá foora mári ifoo qímasee qiní qumáraqau. Ínnee ásauku mundírana Yísuna qumároondeemmíqa qiní qumárasee ámiqí ámiqimmaqisaqau. ¹⁵Mi-fasannái ínnee firaqóo qiníara asasímaríqau, maqee náqi fee ifaqée sía miqídee. Ínni óoqai máriranara maaqí qídaqa ínnee firaqóo qiníara qimudáoo qímasee qiní dadaaqianée qímasee ínneeqa firaa uriqarara ainaina káqi qímuqini ínneeqa nífu faqa pitaqímeeqee káqi qiní qímuqini. ¹⁶Dóo maqee Yísuna ánoona ufa qímannimunnannái fee qiní namuqáa kámambi márídee. Óo sía miqífanoo andeeqáannoo.

¹⁷Akaqá fasiqa anaasee áaqee maríasa ínni faqa ani márídaqa moo únna ufa qímannimi maríasa ínniara únna qímasee firaqóo rídaqa ámiqí ámiqidaqa ueeqáidaqa sía ámiqira íriranarau miqídaqa, misá ínni mara máreeqa qiní Pauroosasáa qaraana rakée iaqueera miqídaqa, misá írirafa ínnee iannai ubeekanóo márifaqa ínni íriranara nári iannái ubeekámasee misá ufa íriaqueera miqídaqa. ¹⁸Akaqáusa ínni rarisámaseeqa ínneeqa írirana misásaa atooqára óosanafa qaaraikámmínoo márídanoo. Moo mándoosana moo ámiqira oosana maaqímmínoo márídanoo. Misá ínni rarisámasee misá mandá óosana máraaqee qíra óosanafa mandóosana márídanoo. Misá ínni rarisámasee ámiqira oosana máraaqee qíra óosanafa ámiqira oosana márídanoo. Óoqai qinée Pauroosa ínni faqa maríafanaqa ínni irirafa qinísaa atooqáfi ínnee qiníara rídaqa máriusa maríafanoo maqee níanaí márúnaqa ínnee qiníara minnísee únna ufa qímaríasara kai misára kai rímariafanoo. ¹⁹Qiní faiqi námu qiní qímuqusimaria faiqi namúsa maríafanoo. Ánaasee moó fannoo faiqi ánaaqi máqaidanoo

aupúraidanoo máqaidanoo. Qínée miqílkaimmásee ámiqira fásaasa ufa ínni qímannimisee ásauku mundírana andeeqára óosana márirana nírana ínniki kambíqaanifeera ínniara aupúridaqa qímannimidaqa.

²⁰Óo qínée maqee níanai márídaqa ínni faqa máriaqaana níanai márídaqa ínniara ámiqira irirana íriaqaana káaqa ínniara daunduráki umaara ráidanoo.

Pauroofa Abarahaamána ánaaqaqara kíkiqusúfa.

²¹Ínnée indaarú Mooseena sándufakiqari idukúfi Yísuna ufasaa atooqáfi máriaasa maqee Mooseena sándufa ummaara ámeemaanai múnari múnari kafáa kéeqararee qímariasa máriafanoo. Ínnée sía fee mi-sandufána íridaquee minaki kaifáa kéeqaidee.

²²Mifá maaqí qídanoo, Abarahaamáfa qaara faiqi máqoofa márídanoo, moo índaaruqáa faiqi anoofa aináinira ánaasee rumbárafa márínau, moo fáiqi ínaaqiannaana ánoofa idukíra ánaasee Abarahaamána ánaaqa uqanna márínau. ²³Abarahaamana ámaaku Isamaerafa rumbára ánaasee faiqi márínau, faiqí ánaasee ímarúndee ínoo kai faiqi máqanau. Idukíra ánaasee Saráqana faiqi áadumasaa kambíqanau Ánutufa qíma afeekaikámasoofanoo Saráqafa qáafa anaasee asooqá márídanoo Abarahaamána faiqi máqanau.

²⁴Mi-anaasee qandá qaara irirana kíkiquammusíqa márídaqa. Moó Qakaarafa Sinái áaqanasaa kambíqara anaasee márifa márifaqa miná faiqi námu Mooseena sándufa ámeemaanai rumbáranaki kambíqarausa márídaqa. ²⁵Qakaarafa Arabia máqa maaqaki mári aaqanna kíkiquammusinoo márídanoo maqee mária Yeerusaree máqusa kíkíqa faqa úsinoo márídanoo mi-maqusána faqa mi-maqusánaki mária fasiqa anaaseesa faqa rumbáranaki Mooseena sándufa nímaarusira rumbáranaki márídaqa. ²⁶Abarahaamána moo ánaasee Saráqafa sía rumbára ainainira anaasee, sía Mooseena sándufa rumbáranaki márifa idukíra ánaasee márifa maasá Yísunasaa rúsimariasa nínoofa uqanna márídanoo. Mifá innaarúnai fúka Yeerusaree máqusara foora Yísunasaa rúsimariasa firaa maqusa misá nínoofa uqanna márídanoo.

²⁷Óoqeenáa ákarakinaa ídi fannoo Saráqanara maaqí qídanoo, Ínnée faiqi síai anaaseesa asasíqa, faiqi síai anaaseeuqa sía aupúrarana fáaqarimariasa, dóo maqee ínnée asasíranara kai fáaqaruqa. Afaaqi minnísai asooqa adeedaana, nifaaqi faqaasa úraaqaramásee móómoo faiqi máqaannoo.

(Abarahaamafa Isamaeerana ánoona mifínnai óori ukeekéenoo narí ánaaqa uqanna Saráqarana máfi ámeesuqusoofanoo máriufoanoo mifá faqa asooqánamuki Abarahaamána faiqi uqanna Isakeena máqanau. Minára faiqí minnísainna ánaaseefa faiqi móómoo máqeenooora foora firaaqóo asasiannoo fee qinau.)

²⁸Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Saráqana ámaaku Isakeefa Ánutuna qíma afeekaikíra ufasaa kambíqanoo márínau, dóo maqee ínnée qíní qíkaqaafasaaúqa miqí kaimmásee Ánutuna ufasaa miná faiqi námu kámmambiqa máriafanoo. ²⁹Mi-aukuanná Isakeena áukuana faiqí ánaasee undée mándoofofanoo kambíqoofa Isamaerafa quándakinoo Ánutuna maraquunannái kambíqoona Isakeena mandáikammamaqánau, dóo maqee faqa mi-oosanáfa miqíkaimminoo márídanoo. Mooseena sándufa ameemaanai máriasa ínni aaná ititáidaqa. ³⁰Óoqeená tamummáqara ákara fannoo minára maaqí qídanoo, Rumbára ánaasee faqa narí faiqi faqa aqíqámasaina moosáa fífuani. Rumbára ánaasee ámaaku Isamaerafa idukíra ánaasee ámaaku Isakeena faqa sía miná ákoonaa aináina moodáanaki máraani.

³¹Dóo minára qíní qíkaqaafasaaúqa ínniqasaimbaqa sía rumbára anaasee faiqi námu márídaqa idukíra ánaasee faiqi námu márídaqa, Yísuna idukíranaki márídaqa.

Pauroofa idukíranaki máriasara ámiqimasee rakísi qumaráaqee qufa.

5 ¹Ásauku mundírafa Mooseena sándufakinaana idukíseeqee narí idukíranaki quqáqai faqa maasá minakí márídaqa, dóo minára iriséeqa idukíra fásiqara foora dóo minakí mapukúsee márídaqa sía kafáa sándufa óosana óosana rumbáranaki fírrree qíafa.

²Ínnée maaná íriaqa qinée Pauroosa qímannimídaqa, indaarú ínnée ásauku mundírana saqárikiqu. Kafáa maqee moó fannoo ínniara Yuda máqannaasa fáinanduquséeqa Yísunasaa ookáamambiqa innaarúnai fuaqée qínaqa ínnée miqífanoo Yísufa sía amana ínni dadaaqiannoo fífaú áinainara foora mifá márídanoo. ³Qinée kafáa qímannimianaura afeekaikámmasee qímannimianaura moó fannoo ínniara Yuda máqannaasa fáinánduquaqee qínaqa fáinánduquséeqa Mooseena sándufa ámeemaanai doo minakí óonuraafanoo sía Yísuna námufaqa fuaqa mi-maú kai fuaqa. ⁴Mooseena sándufannai Ánutuna innarúnai amanaikíranaki fírrree qímariasaa dóo Yísunasaaqaraana dóo ínnéeqa atekáseeqa máriafanoo Ánutuna káqi áfaarinoo nímíranasaaqaraana áqoosai máriafanoo. ⁵Maasá sía miqídaqa sía sándufasaa ookáaidaqa, maasá írirafa Ánutunasaa kai mundíqa márídaqa mifa narí kai maasá maréeqeenoo narí innaarúna amanaikíranaki quqáqiseenoo fee qímasee írirana minásaa kai rusísee márídaqa. Ínniqasaimbaqa Yísuna saqárikí márúnanoo Ánutuna maraquana fannoo minásaaqari maasá dadaaqifaqa maasá Ánutuna innaarúnai kéeqáannanara asasamándeé áfeesidaqa. ⁶Maasá ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki márídaqa Yuda máqannaasa fáinánduqirana faqa sía fáinánduqirana faqa miqandá fífaú ainaina márídaqa. Ánoona ainaina maaqímminoo márídanoo. Naríara naríara úriqarara ainainee qímasee naríara naríara ámuqusirafa

ínni Yísunasaa rusírana akooroo ímarifa mi-ainaináfa ánoona uqanna máridanoo.

⁷Óo Karatia máqa maaqaki máriasa ínnée ámiqimasee mi-maú fímarusa máriafanoo, nánaree ínnée maqee ánoona ufa minnísee mandóosana máree fee. ⁸Ánutufa ínni náarammeeqee Yísunaki quqée marífa mifáu ínni maréeqee káqi rúnna quqéenoofau. ⁹Faiqí moó fannoo ádudu fooqáafa ínni qámgaanai moodáa mári ifa mifá kai aiqámausa radíqifínoo ínni nifaaqái sukáqamánnimaqaiifaqa aiqámausa káqirunna fíraridaqa. ¹⁰Qinée Pauroosa ínni Karatia máqa maaqaki máriasara andeeqára áatata fíranara íridaqa, máridaqa. Maasá ínni faqa karaambáiqasaa atooáqa márirafa qíní qífaaqa quqáraná qímidanoo, ínniara sía moó íriranamau fífaranoo fee qídaqa ínni mara moo áatata ubeekée marí fasiqausara qínée sía íridaqa, Ánutufa misá náruannoo fee qídaqa.

¹¹Óo qíní qíkaqaafasaaqu qeeqára qímannimianauranoo qínée Yuda máqannaasa fáinánduqira ufa ásauku mundíranasaa ookáammásee minánnai innaarúnai fíree qímariana mi-ufána maqúsa maqusa qínée qímannimi maríanaqau misá sía maqee maqee qíní dárimaríqini. Fáinánduqira ufa Yísunasaa ookáairafa ánoona márinoofau qínée ásauku mundírana aunírira saqarisaa árunara qímannimíanaqau sía dárugini. Yísunasaa mundírunará kai qímannimimarúnaqa íridaqa dárímáriafanoo.

(Misá mi-aukuanná fáina káfaqianda úqidee qímasaida Yúda máqannaasa maasá Ánutuna faiqi námu fee qímariquau. Nífaandama ítirausara ínni níanasaa náadumasaa máriaqee qímariquau. Pauroofa minára irisée maa-ufána qímanniminau.)

¹²Ínni Karatia máqannaasa maréeqee moó áatata quqémariasara qídaqa misá nári fáinánduqiranará kai qídaqa nári nífaandama ítirana faqa mináki ookáammaseeqa doo náadumasaqanna máridaqa sía áaqaranaki ínni fuki faakí qíma quqáaqeera.

¹³Óo qíní qíkaqaafasaaqu ínniara qínée qianáura. Ínnée ínneeqa mandáinaina rumbáranaki máriafanoo Ánutufa minakínaana ínni náarammeeqeenoo Yísuna idukíranaki quqéeno. Doo ínnée minakí máridaqa ínni nifaaqa mandá nídímari ainainafa sía quándakinoo ínnisaa rakísidanoo ínni níkaruqiranannai mínni ubeekámannimaqáni. Sía miqíqa maaqíqa ínneeqa naríara naríara rírafa nimudáoo qírafa ínni nífiqeeqeenoo naríara naríara dadaaqíranaki quqáni. ¹⁴Mooseena sándufa aiqámatia maa-moodaa ufánaki ánoona kambíqaidanoo, mi-ufáfa maaqímmínoo máridanoo. Ínnée ínneeqa níqoónausara ínniqa nifaaqára foora nídinaqa dadaaqiaqa. ¹⁵Ínnée aandáura foora narí áidafirana narí áidafirana narí ukáqami narí ukáqami irana narí ámi narí ámi ídaqa rufíaaqa qúsaasa ínnée narínni narínni naru taikáseefára, minára naríara naríara nídíranara qídaqa.

**Pauroofa maqásaaqaraa írirana faqa maraquana
írirana faqa miqandára qímaqoo ufafa.**

¹⁶Qinée Pauroosa minára ínni qímannimidaqa. Sía ínnée ínniqa maqásaa írirannai ubeekaaqa. Ánutuna maraquana fannoo ínni náakinoo márifa maqee maqee ínni náaqooki ámiqira oosana máraaqeera qímaseenoo mandóosanara aaquqídanoo. Ínnée mi-ufamaú fíqa sía uqanna ínneeqa maqásaa íriranamau fifáranoo. ¹⁷Maqásaa fasiqa anaasee maqásaa irirafa faqa Ánutuna maraquana áidimari ainainafa faqa maasá naundúraki narí maqaúruamaqee narí maqaúruamaqee ídaqa miqandá namuqáa márianara ínnée fíraree qímariqoo sía amana fifáranoo. Minára ínnée Ánutuna maraquana ufamáu fuaqa. ¹⁸Ánutuna maraquana fánnoo ínni rakísifaqa ínnée sía Mooseena sándufa ámeemaanai máriafanoo.

¹⁹⁻²¹Faiqí faiqí maqásaa irirana oosana káqi akooqóo máridanoo. Miná óosana maaqímmasee koorooídanoo, faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirana faqa adi námufaqíra óosana óosana faqa írirana síaisa fúrufarida káqi mandáinaina máraqanuana faqa saqárinnaí únnaqira Ánutuna amana auqúsee írirana miná ámimariana faqa áukainaina ufaaqa áfaannainaina máraqanuana faqa, faiqí ánaasee namuqáa kírana faqa rákirana faqa rairaiqírana faqa qúsufa qímasee áanooqirana faqa, aiqáma ainaina náriará kai fatúsimariana faqa, náadu náadu rakéekaammásee náriqá kai náadu náadu suqímariana faqa, naríara naríara rairai qímariana faqa nammári námasee fúrufarirana faqa, misá suqúfifaqa óosana óosana mandóosana uqéeree maríana faqa óosana óosana mandóosana máraidaqa. Qinée óoqai aaquqímannimaqaafanausa kafáa maqee faqa aaquqímannimaqaidaqa, mi-oosanná máree mariasa sía uqanna Ánutuna quqúsaki kéeqeefaranoo.

²²⁻²³Ánutuna maraquana fannoo sía miqí maría mandóosanakina uqannífiqaidanoo. Ínnée miná ufamáu fifanoo ínni maréeqee ámiqira saqari qáqammara foorá íreefaranoo. Maa-amiqira oosanáusa íreefaranoo, naríara naríara úriqarara ainaina márídee qímasee naríara naríara rírana faqa Ánutunara asasírana faqa naunduráki asooárana faqa faiqí ánaaseera reendeníra írirana faqa ámiqimandee dadaaqí maríana faqa áfaarirana faqa ámiqira ainaina áfaarirana faqa sía minnísee fírafa miqóokai márída áuqainna ainaina auqaida márirana faqa fisoofisoommásee ufa qírana faqa narí mandóosanara ákooqamasee andeeqásee fimarina faqa Ánutuna maraquana fannoo mi-ainaináusa kai uqannífiqaidanoo, sía moó sándufa fannoo mi-amiqira ainaináusara qáoo qíannoo. ²⁴Ásauku mundírana Yísunaindi máriasa misá náriqa faiqí faiqí írirana márirana faqa nári maqásaa írirana faqa aunírira saqarisaa Yísuna namufaqa kuqá kai áru quqée máriasa márídaqa. ²⁵Ánutuna

máraquna fannoo maqee óosana arasée náaru márirana qímimarifa márinarana mifá kai maasá márirana nírana rakísiani.

²⁶ Sía maasá qeeqára dóori uqéeraseeqa ámiqirausee qímasee qeeqá qimooqía sía naríara naríara sukúfa qía sía naríara naríara rairai qiaqa.

Pauroofa narí dadaaqi narí dadaaqiaqee qímaqoo ufafa.

6 ¹Qiní qíkaqaafasaauqa ínniki moó fannoo mandáinainaki áqufinaqa qáfeeqa Ánutuna óosanara írimariasa miná maréeqee andeeqáranaki quqáaqa, sía áanoomásee miqí iaqa reendeénamánde miqí iaqa anée mi-fasiqána dadaaqídana aneenná márirana faqa rakísia, anée faqa minakí áqufinafaara. ²Ínnee narí úmmaara narí úmmaara dadaaqiaqa, miqíqa ínnee ásauku mundírana sándufamáu káaqa andeeqásee fímariafannoo. ³Faiqí moó fannoo uréeqarafa naríara úriqararausee qímasee sía qinée óorudupiraua dadaaqianáuranoo fee qímarifa narí kai narí ákaruqidanoo miqí qídanoo. ⁴Aiqáma fasiqa anaasee náriqá kai nári márirana nírana nári kai amanamásee qáfaaqa, sía moo náindisaa amanamásee qáfaaqa naríkai narí márirana áuqarana ámiqirafa márinnanoo narí kai qáfamasee asasíannoo. ⁵Aiqámausa nári umaara nári kai marasée quándaki aqoónausa faqa dadaaqiaqa.

⁶Akaqá fasiqauqa Yísuna ufa ínni qímannimifaqa ínnee misá ufa írimariana akiqara quándaki nárana munnimma, máaqa, ainaina náida nímiaqa. Miqídaqa ínnee misá ummaara dadaaqifáranoo.

⁷Ínnee sía náriqa níkaru qiaqa, sía ínnee amana Ánutuna áfusaa ititásee fúrufariranaki quqéefaranoo, mifá maasá óosanara íridanoo. Anée nárana asumu úmmaqinana miná kai unakínnaranoo, anée nána mandóosana níminana anée miná kai máreennaranoo. ⁸Faiqí moó fannoo narí faiqí faiqi mandá nídiranannai mandá maqaki úmmaquseenoo minakínaana kúqirana kai unakúannoo. Mifá Ánutuna maraquna óosana marasée Ánutuna áfuqaki úmmaquseenoo minakínaana náaru márirana kai unakúannoo. ⁹Minára iriséeqa ámiqira máriranara sia kudoosaápeeqa minnísaaqa maasá sía minníseseqa káqi mi-maú fídaqa kásooqaqee unnakírana paqúrianaura. ¹⁰Minára irisée maaná qímannimidaqa maasá aiqámausa ámiqira dadaaqírana dadaaqiaqa sía moodáakari kai, maqee maqee dadaaqírafa kambíqafinana dadaaqiaqa. Aiqámausa dadaaqídana niquóonausa Yísuna saqáriki máriasa firaqóo dadaaqiaqa.

Pauroofa taikára aaquqirufa faqa nímandara ufa faqa qímaqoo ufafa.

¹¹Dóo qinée Pauroosa moo fásiqa qímami márunnanoo mifá ákara rídanoo dóo maqee qeeqá kai kirifi qumáree áti rafáaqafira ufa qeeqá kai firaqóo ákara rídaqa. ¹²Ínniki nipatasáa akooqóo mári ainainará kai dárara qímasee nimooqímariasa náriqa nimooqiaqée qímasaídaqa ínni fáinanduqiranara sandanáinai qída miqíaqee qímariasa máridaqa.

Misá sía kúqaa ánoonainainau áuqaidau fáinánduquaqee qídau, misá ásauku mundírana aunírira saqarisaa árunara qímannímiafaqa miná ákiqara Yuda máqannaasa dárifoo qímasee fáinánduqira oosana Yísuna kúqiranasaa ootúpamásaiifaqa Yuda máqannaasa níranaqarafa asooáifanoo sía dáruaqeera. ¹³ Misá ínniara Yuda máqannaá fáinánduqira óosana máraaqee qímariasa nári sía Mooseena sándufamau fímariasa misá ínni Karatia máqannaara fáinanduqira óosanara eedóo qianára kai nári nimooqiaqéera qímasaidaqa ínni fuki faakí qídaqa.

¹⁴ Qinée qeeqára qídaqa qinée maasá karaambáiq, ásauku mundírafa, Yísufa aunírira saqarisaa kúqunara minára kai qinée uqéerasee amooqianáuranoo. Mi-auniríránasaa kúqunannai maa-maqa maaqánasaaqaraa ainaina kúqinoo mári ifoo qídaqa sía kásidanoo minánnai faqa qinée faqa kúqiara foora qímarunausa márúnanoo maa-maqa maaqánakinaa mandáinaina sía qiní qumáraidanoo.

¹⁵ Fáinánduqira fee, sía fáinánduqira fee, sía mifá ánoona ainaina márídanoo. Ánoona ainaina faiqí ánaasee kúqaa naundurákinaafa fúkaikámambinaqa andeeqásee márírafa mifámma ánoona márídanoo.

¹⁶ Ínnee mi-iríránamau fímariasa qímannimianaúra Ánutufa naundurái asooárana faqa Ánutufa áidira nífauarana ínniki faqa aiqáma Ánutuna faiqí ánaasee maqásaa máriasaki faqa máriani.

¹⁷ Qíní Pauroosa rafáaqafira ufa maaqímminoo márídanoo. Sía moó fannoo kafáa qiníara Yísuna ufara sía andeeqásee qímannimimari fee qífaranoo. Qinée kúqaa uqanna Yísuna karabúsa aináinira fasiqa márídaqa Yísuna ufa andeeqásee qímannimiafannana akiaqara qiní dárufa qifaaqasáa qufaanakurú ánaaqi márifa mifá qiníara kúqaa Yísunaindi fee qímasee akoooroóidanoo. Misá qiní darusaafaqa mi-ufaanakurúnara Yísuna ákarara foora márídanoo, aiqámausa qiní qíqafamasee Yísunaindi fee qiaqeera.

¹⁸ Maasá karaambáiq ásauku mundírana Yísuna áfaarirafa ínniki máriani. Kúqaa.

EEFEESUSA

Efeesusa máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóo úfafa.

1 ¹Qinée Pauroosa Ánutuna íriranannai ásauku mundírana Yísunaindi máridaqa, mifá diqiqoo fásiquasa máridaqa. Ánutuna maqásaa fasiqa anaasee Efeesusa máqusai máriasa ásauku mundírana Yísuna ufamau andeeqásee maqee maqee fímariasa ínni maa-akarána rúmannimaqaidaqa.

²Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqua ásauku mundírafa Yísufa faqa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa ínni nímiani.

Pauroofa ásauku mundíranaki máriasa innaarúnai ámiqi ámiqirana márarufa.

³Maasá dúfi dúfi qírana maasá qíkoona Ánutuna faqa maasá karaambáiqua Yísuna faqa nímiaqa. Maasá ásauku mundíranaki kéeqafufanoo miná ákoofa Ánutufa ámiqi ámiqirana maasá Yísuna namufaqa qíminau. Mifá innaarúnaindaraa ámiqira dadaaqirana qimaqaifanoo miqóo innaarúnai máridanoo, minára maasá dúfi dúfi qímamaqaidaqa. ⁴Óoqai maa-maqa maaqána sía áuqu kamuqoo faiqí faqa sía máru kamuqoo Ánutufa moómoosa kambíqaq márifandínausakinaana maasá rusandeesámumandee márararee qímaqoosa maraqaisá máridaqa. Narí ásauku mundírana Yísunannai maasá maraqoosá sía áaqarausa máriaqeera nóori kándamasee andeeqárausa máriaqee qímasee maasá rusandeesámumasee maraqoosá máridaqa. ⁵Sía faiqí máru kamuqoo Ánutufa narí áidiranannai maasára maaqímmínu, qeeqá qísauku mundíranannai misá qiní faiqi námu qíraamuqmaakai kámmambifaqa qeeqá únnannai misá mara quqánauree qinau. Ánutuna áidirafa fúaninnana miqíminoo máridanoo. ⁶Ánutufa narí káaqa qara areenara

áfaarirana narí ámuqusira ámaaku káqi nímimari ainainnara foora káqi níminau. Minára maasá qímuqusa óokiqari idaaqíra áinaina uqannée qiaqéera káqi níminau.

⁷Ánutufa narí ásauku mundírana kúqiranannai maasá mandáinainakinaana idukúqiseenoo maasá mandóosana ákiaqara minníqisainaqa márianaura. Maasá minára irisée Ánutuna fíraa afaariranara akoogóo uqanna márifaqa qáfamasee irisée náqimasee máraanauree minára rufáida fúrufaridaqa. ⁸⁻⁹Ánutufa narí írirana firaaná faqa qáfeemariana faqa maraséenoo minánnai óoqai márararee qímaqoona maraséenoo narí kukéeqara írirana ásauku mundíranannai aiqáma qímaqoo ainaina ánoonaikianifeera qímasee miná maa-kamúqoo kooroomásee narí faiqi námu áraamummaakaikíranara maasá qímaqíminau. ¹⁰Ánutufa narí kai írinoo andeeqára ákuane qímasee narí óoqai kambíqaaninna ainainara qímarufa taikáannoo minára qímarufa maaqímmiannoo Ánutufa aiqáma ainainna áuquqoo áinainafa innaarúnai mári ainaina faqa maaqóo mári ainaina faqa óonu maree ani máreeqeenoo moodáanaki quqáseenoo ásauku mundírafa misá níkiaqasaa máriannoo.

¹¹Ánutufa mi-aiqama ainainná narí óoqai fuanée qímaqoomau fídanoo miqídanoo. Ánutufa narí óoqai fuanée qímaqoomau fídanoo maasá narí áiku ásauku máriaqee qímasee faiqí ánaaseeki rusandeesámumandee maasá máranau. Sía káqi miqínau, ásauku mundíranannai kai miná áiku ásauku máriafanausa máridaqa. Óoqai indaarú óosana ároo aukuanna mi-írirána maraqoomáu fídanoo ásauku mundíranannai maasá máraidanoo. ¹²Maasá ásauku mundírana írirana náaree indaarú irisée minára áfeesimariasaa maasá Ánutuna káaqa aréenaranara dúfi dúfi qídaqa.

¹³Ínnée Efeesusa máqannaasa faqa miqíakai íqa máriafanoo. Ámiqira fasaasa ufa innaarúna ásumu márirana ními maría ufana ínnée iriséeqa kúqaa ánoonufee qufanoo Ánutufa narí náaquqara máraquna nímiani qímasoofa ínni nímínoo minánnai naríara útaaqanau. ¹⁴Ánutuna maraquna nímirafa Ánutufa innaarúnai qímianinna ainainnara qíma afeekaikámma útaaqamáqoofa máridanoo, mifá Ánutufa kúqaa mandáinaina ákiaqara rumbáranakinaana idukírana qímiannoo fee qímarifa máridanoo, maasá minára irisée Ánutuna kúqaa aréenaranara dúfi dúfi qídaqa.

Pauroofa Efeesusa máqannaasara innaaru qídanoo.

¹⁵⁻¹⁶Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínnée Efeesusa máqannaasa Karaambáiqá Yísuna saqárikiranara irisée faiqí ánaaseera Ánutuna ufa írimariasara rídaqa dadaaqídaqa minára iriséeqa íriafannaqooqari qinée Pauroosa ínniara Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa. Qinée maqee maqee

ínniara innaaru qídaqa, maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísuna káaqa aréenarana ákoofa ¹⁷Ánutufa narí maraquna ínni níminanoo mífá írirana faqa Ánutuna óosana faqa kooroománnimaqáinaqa ínnée minára íriaqeera innaaru qídaqa.

¹⁸Ánutufa ínni náaramásee narí aréenaranara áfeesiaqee qímarianara ínnée íriaqee qímasee ínniara innaaru qímasaanaqa ínni nífu nitikúra quandásainaqa aréenarana nímiannanara áfeesiaqeera innaaru qídaqa. Náaquqara ámiqi ámiqirafa idaaqírafa moómoo uqanna narí maqásaa fasiqa anaasee innaarúnai nímirara qíma afeekaikídanoo nímiannoo mináuqara faqa ínniara íriaqeera innaaru qídaqa. ¹⁹⁻²⁰Maasáki miná ufasaa írirana rusímariqooqari Ánutuna afeeka fannoo maasáki aináini marínara faqa ínnée íriaqeera qínée Pauroosa ínniara innaaru qídaqa. Ánutufa ásauku mundírana kúqiranakinaana uqérasee innaarúnai narí aaqá narí ásauku uqannái óoqumaruqoo firaa afeeka faqa maasáki aináinimárika faqa amana amana kái moodáa firaa afeeka máridanoo.

²¹Miqóo innaarúnai ásauku mundírafa aiqáma ainainasaa úriqaramáfi rakísidanoo, aiqáma innaarúnai úriqararausa faqa faiqí firasá faqa afeekafaqáasa faqa karaambáiqua faqa misáuqa faqa úrinaaqaramáfi rakísidanoo. Mífá aiqáma afeeka nuqu faqáasa maa-maqa maaqánaki máriasa faqa innaarúnai máriasa faqa úrinaaqaramáfi rakísidanoo. ²²Ánutufa aiqáma ainaina maréeqeenoo ásauku mundírana áramandunnai quqáseenoo miná maréeqeenoo Yísuna ufara suqímariasa níkiqasaa quqásaifanoo aiqáma ainaina úriqarara karaambaiqa máridanoo. ²³Yísuna ufara suqímariasa Yísuna adakára foora máridaqa, aiqámai máriainainafa qumbiqéemarifa narí adakáki Yísuna ufara suqímaríasaki firaaqóo máridanoo.

Óoqai kúqiranaki ubeekoofaqá maqee asumu máriranaki ubeekaqa máridaqa.

2 ¹⁻²Qinée Pauroosa sía Yuda máqannaara qídaqa ínnée ánaamuru máriasara qídaqa, óoqai ínniqa ufa rukíarana faqa áaqarana faqa miqúnna ákiaqara kúqiranaki máriusa máriqau, mi-aukuanná maa-maqa maaqána mandóosanamau kai fímariqau. Ánutuna ufa rukíee maríasa maqee rakísi marí afaannafa Ánutuna innaarúna meerái márifanoo miná ámeemaanai márina, miná ufara eedóo kai qímarusa máriqau. ³Maasá faqa aiqámausa ánaamuru Ánutuna ufa rukíee maríasa naanna rámassee maasá qeeqá faiqí faiqi mandíriranamau fídaqa qeeqá qifaaqa írirana áfaariqa káqi qeeqá mandá didiramau kai fiqíafana. Maasá Yuda máqannaasa ánaamuru naanna rámassee qeeqá qifaaqa áfaaramasee miná ákiaqara Ánutuna áranaqaranaki fíraridaqa.

⁴⁻⁵Ánutufa miná qáfamaseenoo maasára ámuqusirana faqa nífauarafa faqa firaatiá márifanoo ásauku mundírana sáimbaqa maasá faqa

kúqiranakinaana uqéera qiseenoo sía moo áinaina, Ánutuna áfaarirafá kai innaarúna asumu máriranaki quqánniseenoo. ⁶Ánutufa maasá ásauku mundírana Yísunasaa atooárana qáfamaseenoo miná namufaqa kúqiranakinaana uqéeraqiseenoo Yísuna namufaqa Ánutuna innaarúna máriasasaa rakísi nímaqaaqee qifaqa miqóo rakísirausaikíqa márianaura. ⁷Sía Ánutufa fífaui miqínau, narí firaa afaarirana faqa, maasá ásauku mundírana Yísunaki kéeqarana qáfamaseenoo narí firaa aidirana ámuqusirana faqa náaru kambíqainausa uqannífiqarara miqínau. ⁸Sía moo áinainannai Ánutufa narí áfaariranannai kai ínni innaarúnai asumu máriranaki quqánnisaidanoo, ínnée Yísuna saqárikiranannai áfaaramma nímaqaidanoo. Ínni asumu nímirafa sía ínnée andeeqásee fímarianasaa fau mundídanoofau, sía ínnée ámiqira óosana marasáida kadáapiridee qímarianasáafau mundídanoofau, Ánutuna káqi nímiranasaa kai innaarúnai asumu márirana maasá qímirana uqéereenoo.

⁹Sía maasá qeeqá kadáapiriranannai innaarúna ásumu máraanura minára sía fífaui maasá qeeqá qimooqíra ufa máriannoo. ¹⁰Ánutufa maasá áuqufa máridanoo sía fífaui maasá áuqinai, maasá ásauku mundírana Yísunasaa atooqáranasaaqari andeeqásee nírana márirana máriaqee qímasee maasá áuqinai. Dóo óoqai mi-andeeqara nirana marirána maasára deedaqammáqoofa máridanoo.

**Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa ásauku
mundíranaki moodáanaki máridaqa.**

¹¹Yuda máqannaasa óoqaindari náriaráa kai Yuda máqannaasa fáinánduqiraua Ánutunaindi máridee qímasaida ínni ánaamuruara sía maasá fáinánduqiraua márunnanara áqoosai máriasa máridee qímariquau. Misá fífaui nári fáinánduqiranara qídaqa miqí qímariquau. Ínnée ánaamuru máriasa ínnée óoqai máriunara íriaqa. ¹²Ínnée Efeesusa máqusanaasa ásauku mundíranasaaqari náaduma níanasaa máriusa máriafanoo, ínnée ánaamuru Ánutufa maqásaaqaraasaki sía rusandeesámumánde nariara mároosa máriafanoo, ánaamuru níanasaa máriusa máriafanoo. Ánutufa Yuda máqannaasa faqa moodáanakikira ufa óosana óosana qíma afeekaikíranasaa mundíqa máriusa máriaafaqa ínnée ánaamuru sía minakí márusa náaduma níanasaa márusa máriafanoo. Ínnée Efeesusa máqusanaasa maa-maqa maaqánaki máridaqa sía Ánutunara faqa moo áinainara faqa írimariquau káqi fúrufara káimmiqániqau, Ánutuna síaisa máriqau.

¹³Dóo maqee ínnée ásauku mundírana Yísunasaa atooqána ákiaqara ínni óoqaindari níanai máriusa maqee Ánutufa ínni rarisámeeqeenoo adeedí quqéenoo, ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqunannai kai miqínoo. ¹⁴Ánaamuru faqa Yuda máqannaasa faqa namuqára foora

níana niana rakée íqa máriaasa ásauku mundírafa narí kai maréeqee moodáanaki quqáseenoo asooárana maasá qíminau. Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa namuqáakiqa márufanoo qámbaana faandamura ititánoo márúna ásauku mundírafa narí afaaqannái faandaamura rakée mándoofaqa moodáanaki kiqu. ¹⁵ Mooseena sándufakina óosanóosana ainainara nímaarusirana mifá faandaamurara foorá Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa aiqámaqara rakéemaqoofaqa máriqau. Ásauku mundírafa dóo miná ruká taikásoofaqa mi-atiqandá óonu máree ani máree ásauku mundírana faqa moodáanaki kíqa asooáranaki máridaqa.

¹⁶ Ásauku mundírafa narí aunírira saqarisaa kúqunannai Yuda máqannaa faqa ánaamuru faqa naríara naríara fídiaqaa ímaruna áru taikánau, narí aunírira saqarisaa kúqunannai Yuda máqannaa faqa ánaamuru faqa rákimaruna taikáseenoo Yísufa maréeqeenoo máfi moodáanaki quqáseenoo maréeqeenoo Ánutuna áanóoqirana taikáseenoo narí ákoona Ánutunaki asooáranaki quqánau. ¹⁷ Miqí marúnara ásauku mundírafa narí ámiqira asooara fasaasa ufa máree qumuréenoo ínee Ánutunasaqari níanai mária anaamurúsa faqa Yuda máqannaa Ánutuna aaqá máriasa faqa qímanniminau. ¹⁸ Maasá aiqámaqara Yuda máqannaa faqa ánaamuru faqa ásauku mundíranannai kai amaná maasá moodáa maraqunaki aniréeqa maasá qíkoona Ánutuna áfusaa kíkíqianaura.

¹⁹ Óoqai ínee moo máqannaara foora ánaamuruara foora máriasa máriafanoo dóo maqee sía miqíqa máriafanoo ínee dóo maqee Ánutuna áiku ásauku máriasa Yuda máqannaasaki moodáa máqannaa kámmambi ínee máriafanoo. ²⁰ Dóo maqee sía Yuda máqannaa kai, ínee faqa máaqara foora usakáifanoo ásauku mundírafa Yísufa narí uqanna faakána miqírafa márínanoo Yísufa niqiqoo fásiquasa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa máaqa atunara foora márifanoo ínee faqa máaqa ásaanara foora misásaa faqa Yísunasaa faqa atukaramámbiqa máriafanoo. ²¹ Yísufa uqanna faakánara foora máridanoo aiqáma máaqa ásaana afapíta qumárasaifaqa afeekaíkiqa máriafanoo karaambáiqu náaquqara amaana máqara foora usakáidanoo fimaree áimaree innooqáidanoo. ²² Ínee ánaamuru ásauku mundírana saqáriki máriasa faqa aiqámausa Yísunaki máriasa faqa Ánutufa ínni qumáreeqeenoo máaqara foora usakáseenoo narí maraqunannái mi-maqánaki ínniki mári maqafa máridanoo.

Pauroofa narí ánaamuruki saikíranara qídanoo.

3 ¹Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínni Efeesusa máqannara Ánutufinnai innaaru qídaqa. Qinée ínni ánaamuruara qímannimunnana ákiaqara ásauku mundírana Yísuna rumbáranara foora Roomma máqannaasa rumbáranaki márúnausa máridaqa ínniara innaaru qídaqa. ² Ánutufa narí áfaariranannai ínni ánaamuru dadaaqiaqée

qímasee qímunara ínnée ámiqimmandee minára írimariafanoo.

³⁻⁴ Ánutufa Yísunara óoqaindari kukéeqanoo márúnara maqee áukuana qíní kooroomáqimaqeenoo. Qínée maa-pasánaki káqikaaqoo minára ínni qímannimiqa, ínnée miná ásaana rúmaseeqa íriqa qíníara ásauku mundírana kukéeqara írirana ámiqimmandee íridanoommifoo qifáranoo.

⁵ Óoqai narí kukéeqara írirana Ánutufa sía kooroo inau, dóo maqee narí maraqunannái ámiqira niqiqoo fásiquasa faqa tamummáqara fasiqauqasaa faqa qímanniminoo. ⁶ Miná kukéeqara ufa maaqímminoo márídanoo. Yuda máqannaasa Ánutuna ámiqi ámiqiranaki márídaqa, Yísuna ámiqira fasaasa ufa fannoo ínni ánaamuru faqa óonu maréeqeenoo Yuda máqannaasa ámiqi ámiqiranaki quqánnisaidano. Ínnée ánaamuru máriasa maqee Yuda máqannaasa sáimbaqa moodáa nifaaqara foora márídaqa ásauku mundírana Yísunakiqari Yuda máqannaasa qíma afeekaikámmaqoofa ínnée ánaamuru misá sáimbaqa minakí márída máree maríafanoo.

⁷ Ánutufa narí afeekannái naakáparana akoofásaikirana moo qímufafa qínée minánnai Yísuna ámiqira fasaasa ufa saikíra fáiqikiqa márídaqa. ⁸ Qínée Ánutuna áiku ásauku maqásaa fasiqaki óorudupirasa márúnanoo Ánutufa sía minára írinoo káqi mi-naakaparána qíminoo diqíqámaqimaqeenoo ásauku mundírana, innaarúnai nímira ámiqi ámiqira ainaina móomoo ainaina sía amana ásaana rírana amana mi-ufánara ánaamuru qímannimiranaki qíní quqáqisaifaqa márídaqa. ⁹ Ánutuna óoqai kukéeqara írifa maqee kooroommásee faiqí ánaasee ámiqimmandee íriaqera faqa qíní minakí faqa quqáqisaifaqa márídaqa. Ánutufa aiqáma ainaina áuquqoofanoo márufa miqóoqari móomoo aukuaana narí kukéeqara írirana Yísunara kísaaqasaa rafáaafuqoofanoo márínau. ¹⁰ Maqee áukuana kooroo íanifeera qímasee Yísuna ufara suqímariasas misánnai Ánutufa narí írirana quandaqáandidanoo uqannífiqaiifaqa qáfáidaqa miná ámiqi ámiqiranara innaarúnai ámeemaanai máriasa misá úriqararasa faqa rakísirasa faqa maqee uqannífiqaanifeera Yísuna kooroo ídanoo.

¹¹ Ánutufa narí náaru náaru máríranaki márídanoo mi-ainainná áuquanauree qímaqoona maqee áuqinau, narí ásauku mundírana Yísunannai mi-ainainná, narí ufara súqimariasakina narí írirana kooroo íanifeera áuqinau. ¹² Maasá Yísunasaa atooáqa márianannai faqa maasá miná saqárikiranannai faqa sía maasá nisaúrida rufiaanaura, paasóosamasee Ánutuna áfusaa fuannánara mi-eedoo qiráfa maasáindi márídanoo. ¹³ Qínée Pauroosa minára irisée ínni afeekaikámandaida qímannimidaqa. Qínée Yísuna ufa qímannimunaqa misá minára fífau qíní karabúsaki quqéeqa. Ínni Eefeesusa máqannaasa qínée karabúsaki márúnna aupuraranara iriséeqa sía Yísuna ufa minníseeqa kudoosaápaaqa, ínnée minára maaqí qiaqa Pauroona karabúsaki

márirana maasá Efeesusa máqusanaasa ámiqimáqimaqaidanoo fee qímasee asasiaqa.

Ínnee naríara naríara nímuqusiranaki máriaqeera qídanoo.

¹⁴Qinée minára íriqa maasá qíkoona Ánutunara iriséeqa qiqoori sáunarafíqa kummára máfi ínniara qeeqá qímuqusannoo innaaru qídaqa. ¹⁵Innaarúnai máriasa faqa maqásaa máriasa faqa aiqámatia Ánutunasaqaraana náriqa núqu uqanna máraidaqa. ¹⁶⁻¹⁸Mi-Anutúnara ínniara innaaru qídaqa, ásauku mundírana ínnee saqárikiranannai mifá aniréenoo ínni naunduráki máaqakiara foora ani kéeqáanifeera. Mifá narí maraqunannái narí aréenarana firaanákiqari ínni naunduráki afeeka níminaqa mapukúsee máriaqa. Qinée ínniara maaqí qídaqa innaaru qídaqa, ínnee ínneeqa atukara foora faqa faakánara foora faqa naríara naríara nímuqusiranaki mapukúsaaqa, ínnee Efeesusa máqannaasa faqa Ánutuna áiku ásauku moo máqannaa máriasa sáimbaqa afeeka márinaqa minánnai ásauku mundírana ínniara ámuqusinoo áidirana firaaná íriaqeera innaaru qídaqa. Mifá ínniara ámuqusinoo áidirana miná kísaaqasaa áidirana faqa miná qúsa kamu faqa miná meerái sandáaqaira faqa miná meemái fárumara foora márirana faqa miná firaatiará íriaqeera qinée innaaru qídaqa. ¹⁹Eeóo ínnee miná ínniara ámuqusirana firaaná íriaqeera innaaru qídaqa, sía amana moó fannoo firaaqóo íriannoo, firaafá máridanoo, miná ámuqusirana firaafá máridanoo, ínnee miná ámuqusirana firaaná iriséeqa Ánutuna umbiqárafá innikina umbiqáanifeera ínniara innaaru qídaqa.

²⁰Ánutuna afeeka fannoo maasáki saikíranannai naunduráki ámiqi ámiqirana nímiannoo, miná naunduráki dadaaqírafá maasá sía amana minára irámasee qímiannee qianáura sía amana maasá minára írianaura firaa ainainatiá máridanoo. ²¹Yísuna ufara suqímariasa náriqa ásauku mundíranasaa atooáranannai Ánutuna amooqírafá maqee kámuqoo faqa náaru náaru faqa máriani.

Maasá Yísuna adaká átiara foora máridaqa.

4 ¹Qinée Pauroosa karaambáiqá Yísuna aináini marúnnana ákiaqara Roomma máqannaa karabúsaki máridaqa. Qinée karabúsaki máridaqa ínniara afeekaikámandee qímannimidaqa. Ánutufa ínni náaramásoofaqa ínnee ásauku mundírana saqáriki márú kamuqooqari ínneeqa nírana máriranara andeeqásee márianífee qímasee ínni náarama minakí quqéenoo. Ínneeqa márirafa miná amanakái márianifeera qinée qeeqá qímuqusa óokiqari afeekaikámandee qímannimidaqa.

²Sía Ánutufa quqáqoo andeeqárafá minnísee moomáu fuaqa, ínnee maqee maqee sía úrinaaqaraqa óorudupimasee máriaqa, sía áanooiqa, íreedá kai pisoopísoomandee máriaqa sía faiqí ánaaseera qúsa ufa

qímasee áanooiaga kísaaqasaa íreedá kai idaaqammánnimaqaaqa. Ínnee faiqí ánaaseera nímuqusinanoo nídimaínaqa mifá kooroo íanifee qímasee narínni narínni dadaaqífanoo mifá kooroo íani.

³Ánutuna maraquna fannoo ínni moodáanaki mara quqásai faqa máriafanoo ínnikina asooárafa ínni moodáanaki afapíta qumáraifaqa máriafanoo ínnee miná moodáanaki márirana ámiqímasee rakísiaqa, rakée íani. ⁴Maasá Yísuna ufa írimariasaa moodáa nifaaqara foora márídaqa, Ánutuna maraquna faqa moodáa márídanoo Ánutufa moodáa ainainara áfeesiranaki ínni rarisáma quqéeno. ⁵⁻⁶Karaambáiqqa moodáa kai márídanoo, Yísuna saqárikirafa moodáa kai márídanoo, amaana námmari moodáa Yísuna áuqusaa kai rúmannimaqarafa márídanoo maasá aiqáma maqa maaqakinaasa níkoofa Ánutufa moodáa kai márídanoo, aiqámausa karaambáiqqa mifá kai márídanoo mifá narí ufara suqímariasaa aiqáma naunduráki márídanoo aiqámausakiaqa aináinídanoo.

⁷Ásauku mundírafa nímira dadaaqíra afeeka maasá aiqámausa qíminau narí moómoo dadaaqíranakinaana qíminau. Moo dádaaqira afeeka moo fásiqa áminau, moo dádaaqira áfeeka moo fásiqa anaasee níminau. Nimisoofaqa minánnai Yísuna saiká máraaqeera níminau. ⁸Óoqeenáa tamummaqara fasiqa ásauku mundírafa dadaaqíra afeeka qímianínannara maaqí qímasee ákara rínau.

Mifá rákíra karaambaiqara foora márídanoo namuqáa maqúsaki ititásee misá narusée faiqí moómoo karabúsa rumbásee misá aináina faqa indáa mámaree nífiqamaree meerái narí maqúsai óorureenoo narí máqannaasa qímannimifaqa miná amooqiafanoo aináina rainá níminau.

⁹Mi-tamummaqara fasiqána ufa kooroo írafa Yísunara maaqímminoo márídanoo. ¹⁰Mifá narí maqúsai meerái óoru fúnara maaqí qídanoo, mifá náaree meemái maqá ámeemaanai óoqureenoo miqóoqari mifá kai innaarúna maaríni aiqáma innaaruna maarínni óorureenoo narí márirana narí áuqu amana kai márianifeera aiqáma átinai narí írirana narí áuqu amana kái quqásanau.

¹¹Mifá káqi nímira dadaaqíra afeeka faiqí ánaasee níminau, mi-dadaaqira afeekáfa aináinirana akoofásaikiaqee qímasee akaqáusee níqiqoo fásiqausa akoofásaikirana níminau, akaqáusa faiqí ánaasee qímannimirana akoofásaikirana níminau, akaqáusa aamína máqannaasa qímannirana akoofásaikirana faqa paatóo saika akoofásaikirana faqa ufasáa rakísirana akoofásaikirana faqa níminau. ¹²Ánutufa sía fifaufau mi-dadaaqira afeekána níminau, faiqí ánaasee Yísuna ufara suqímariasaa Yísuna afaaqara foora afeekaikámasee máriaqeera mi-dadaaqira afeekána óosana óosana maasá qíminoo qinai, ínnee maa-dadaaqira afeekána marasée minánnai qíní ufara suqímariasaa afeekaikámannisaaqee

qinau. ¹³Maasá miqímamaree fídaqa maasá kásooqaqee moodáanaki kianúra. Ánutuna ámaakuara írirana faqaa irirana minásaa rusírana faqa miqíananannai mi-moodaanaki kiráfa amaná kambíqaannoo, mi-karí maasá faiqí firaasá íriranara foora máraanauranoo maraséeqa ásauku mundírana firaa irirana amana kái óoru mundúfuanauranoo.

¹⁴Mi-karí maasá sía faiqi ánaaqiara foora aiqáma óosana óosana amaana ufa iriséeqa múnari mínari ianáura únna ufa qímaria fasiqausa nári níkaruqira finnai akaqáusa áaqaranaki rarisáma quqáidaqa maasá misá ufa iriséeqa sía úfaira foora aiqáma saqari udammí udammíanaura.

¹⁵Maasá sía miqíiaqa, maaqíiaqa, naríara naríara qimudáo qímasee rídaqa minakí márídaqa naríara naríara sía únna qiaqa, ánoona ufa kai qídaqa maasá miqíanannái faiqi ánaaqiara foora ásauku mundírana maasá qíkiaqa amanakái innooqámaree óoru mundúfuanaura.

¹⁶Ásauku mundírafa narí ufa ámeemaanai máriasa rakísimarifaqa misá minára maasá qíkiaqa fee qídaqa. Faiqí afaqa sía moodáa ainaina márídanoo óosana óosana afaqa áti fannoo áadu áadu ainaina akoofásaikirana moodáanaki ootúpamáfifanoo moodáa fasiqa márídanoo. Ásauku mundírafa maasá qíkiaqa márifa maasá rakísimarifaqa maasá faqa miqí kai íqa faiqí afaqa fooqána áadu áadu akoofásaikirausa moodáanaki ootúpanoo márifaqa maasá qíkiaqa Yísunasaa atooáqa márídaqa miná afaaqáikiqa márídaqa. Maasáki aiqámausa náadu náadu náriqa saikírana andeeqásee márídaqa sía naríara naríara nílooqaani naríara naríara rínnanannai moodáanaki innooqáfinoo ámiqimmandee kambíqafi fúannoo.

Ásauku mundíranaki máriasa asukunakínaa óosana taikáfinanoo káaqa qárafa áni.

¹⁷Miqí maríanara qínée Pauroosa Karaambáia áuqusaa ínnei qímannimidaqa afeekaikámandee kafáa kafáa qímannimidaqa, sía Ánutunara aamína máqannaasa naanna raaqa. Misá írirafa fífau faafaumminoo márídanoo. Ínnee andeeqásee máriaqa. ¹⁸Misá nitikúrakinaa írirafa asukunakí márídanoo Ánutufa nímimari márirana sía misá káqikaqoo máraidaqa ánaamuruara foora sía máraidaqa, misá káaqa írirana síaisa fúrufari maríasa nári qímaqaamáu kai fímariasa, minára kai asukunakí márídaqa. ¹⁹Misá nisauríana taikárausa márídaqa nári nifaaqa márirana mandóosanai kai ubeekáidaqa óosana óosana nisaurímaria ainainna sía nisaurídaqa fanandídaqa káqi umáraidaqa.

²⁰⁻²¹Ínnee Efeesusa máqannaasa miqíra mandóosana sía ásauku mundírana sáaqaraana íriafanoo, ínnee minára irisée Yísuna áiku ásauku kambíqafufaqa andeeqára írirana faqaasa ínnei miná ánoona ufa ínnei qímannimiafaqa írimariafanoo. ²²Minára ínnee ínneeqa óoqeenáa márirana nírana fatíka áqusaqaq ínnei óoqeenáa márirafa ínniqa maréeqeenoo

ínniqa mandá nikaruqira nidiranaki quqásoofaqa miqóo ínnée ínneeqá kái kurídimariafanoo. ²³Ínni nímuqusaki mandá nidira nidimarina faqa nitikúra mandírira írimariana faqa taikásee innaarúnaindaraana fúka ámiqirafa kai máriani. ²⁴Ínni innaarúnaindaraa fúka márirafa Ánutuna narí miqírafa márídanoo, miná ánoona ufakí andeeqásee márirana faqa Ánutuna ufa ámeemaanai márirana faqa miná amooqírana faqa mi-fuka mariráfa ánoona márídanoo, ínnée mi-marirána kai qamunnará foora afisúsee minakí máraqa nuaqa.

²⁵Dóo minára maaqóoqari sía únna ufa kafáa máriani, taikáani, aiqáma narínni narínni ánoona ufa kai narí qímami narí qímami qiaqa, maasá aiqámausa moodáa nifaaqara foorá kai márúnnanara naríndi naríndi márúnnanara únna ufa sía qiaqa ánoona ufa kai qiaqa.

²⁶⁻²⁷Aní áanoirafa kambíqafínoo sía aní rarisámeeqee mandáinainaki quqáani, anée ánool qínana dóo mi-faasaanásaa mi-suanína kéeqarana námufafa taikáseena faiqáa sía kísaaqasaa ánooida mária, dauní taikáa, Sadannafa minakí kéekafínoo mandáinaina uqéeraandoora.

²⁸Aináina úmmuari mari fasiqafa úmmuarirana taikáani, taikásee quándaki andeeqásee narí aináinamasee narí nárana námasee kudi fasiqauqa faqa náida níminaqa naaqa.

²⁹Sía putaa ainaina áfunda ainainara ufa qiaqa, faiqí ánaasee poodúqamánnimaqaida dadaaqímaria ufana kai qímasaifaqa misá iriséeqa ámiqirana adíafaairana máreefanoo.

³⁰Mandá ufa qínanoo Ánutuna náaquqara maraquana fannoo iriséeno akooqaano. Ánutuna máraquna fannoo ínni faqa márifa Ánutuna ákarara foora naríndi fée qídanoo ínniki ákara rínoo márídanoo. Mi-maraquna akaráfa maaqí qímasee ínniara qíma afeekaikídanoo kásooqaqee Ánutufa qínanoo Yísufa qumurée ínniara qiníndi fee qímasee máraannoo.

³¹Dóo maqee áukuana aiqáma sukáqara ufa faqa qúsufa qímasee dárara qírafa faqa naunduráki mari aanooirafa faqa fatíka áquqa. Naríara naríara firaa kari naméera ufasáa níqimariafa faqa áquraree mariannana faqa sía kafáa máriani naundurákinaa naríara naríara fídiaqaa íra írirafa faqa taikáani.

³²Sía miqíqaa, maaqíqaa, naríara naríara íreedá kai nímuqusa reendeénirafa faqa dadaaqírafa faqa máriani, narínni narínni mandáinaina minnísaaqa. Maasá óosana óosana ainainannái Ánutuna mandáikammamaqáafanausa márífanoo Ánutufa ásauku mundíranannai maasá dárirana minnísanau. Dóo ínnée minára iriséeqa miná amana kai dóo ínniqa niqóónausa mandáikamánnimaqarana narí minnísee narí minnísee iaqa.

Ánutufa maasára rírana ámmeeemmeriaqa káaqa qárana máraaqa.

5 ¹⁻²Ínnée Efeesusa máqusanaasara Ánutuna ámuqusira áiku ásauku máríanara miná ámmeeemmeriaqa ásauku mundírafa maasára

rínoo ámuqusinoo narí mārīrana maasá qímaaqa maqasée kúqīranaki quqásóofanoo tatúfira aandau suqára fára foora Ánutuna aikiambú inau, ínnē faqa miqí kai íqa ásauku mundírafa maasára rīrana ámeemmeerida naríara naríara ruaqa. Ínni naríara naríara rírafa maqee maqee ínniqa mārīrana rakísinnimaqaani.

³Ínnē Ánutuna maqásaa áiku ásauku mārīanara ínniki faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari maría ufana faqa ikairí írīrana faqa aináinara faqa ánaaseera faqa káaqa fanandí maríana faqa sía mi-oosanná máraaqa minára ufa qímariafa faqa dóo taikáaqa. ⁴Ikairí putaá ufa faqa fúrufarira ufa faqa uteetí qímasee naanaindara qímaria ufana faqa aiqáma sía andeeqára ufa sía ínniki amanaikínoo mārīdanoo Ánutuna maqásaa áiku ásauku mārīafanoo. Ínnē sía miqáa miqáa iqa, maaqíafa ínnē maqee maqee Ánutunara dúfi dúfi qírafa kai ínniki mārīani. ⁵Ínnē maa-moodaa ainainnára kai ámiqimmandee íriaqa, faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari maríasa faqa ikairí faqaasa faqa káaqa aináinara rímaríasa faqa miqáa qiqánuasauqa, ásauku mundírana quqúsaki faqa Ánutuna quqúsaki faqa sía uqanna káqikaaqóo máreefaranoo. Káaqa aináinara rímaria óosanafa mifá moo únna ánutunara innaaru qímaria fára foora miná úfa íri maría fára foora mārīdanoo.

⁶Minára moó fannoo mi-oosana oosana manda ainainnára aufadámasee ufa qímasee narí fúrufarira ufannái ínni níkaruqímasee mandáinainaki fuaqée qínaqa sía uqanna ínnē miná íriaqa. ⁷Maqee maqee Ánutufa mi-manda oosannára kai qáo qímaríafa sía írianannai kai Ánutuna ánoo qirafa misásaa áqufidanoo. Minára qínée ínni qímannimidaqa miqínna fasiqa anaaseesa sía misá faqa mārīafa, níanasaa rufíasee mārīafa. Minára qínée maaqí qímasee qímannimidaqa.

⁸Óoqai ínnē Efeesusa máqusanaasa faqa asukunakí mārīusa mārīafanoo dóo maqee karaambáifa Ánutuna faiqí ánaasee áiku ásauku kámambi mārīafanoo káaqa qárana fooqáasa mārīafanoo, dóo minára iriséeqa káaqa qáranaki mārīasara foora ída mārīafa. ⁹Káaqa qárafa qáfuaqinaa ainaina ámiqi ámiqifanoo kambíqaidanoo Ánutuna káaqa qáranaki mārīasa miqí kai íqa káaqa qáranaki mārīdaqa misáki ámiqirana faqa andeeqárana faqa ánoona ufa qírana faqa misáki kambíqaidanoo. ¹⁰Ínnē karaambáifa áidi marí mārīranara randásee máraaqa. (v 12) Asukunakí mārīasa kukéeqaranaki mārīdaqa óosana óosana mandá nisauri maría ainainna máraíafa maasá misára qisaurúano qímasee sía misá óosanara káqikaaqoo ufa qianúra.

¹¹Minára ínnē fúrufarira mārīrana máree maríasara faqa asukunakínaa óosana máree maríasara faqa rufíasee ínnē níanasaa mārīafa ínnē misá mandá asukuna maréeqee aiqámausa nífusaa káaqa qára qóo quqásaiafa mi-manda asukunakí mārīasa nisaurírana marasée minnísaaqéera.

12 (-) 13 Mi-manda ainaináusa maréeqee aiqámausa nífusaa káaqa qára qóo quqásaifanoo mi-manda ainaináusa óosana uqanna káaqa kooroomámbuannoo. 14 Aiqáma ainaina asukunakínaana maréeqe káaqa qára qóo aiqámausa nífusaa quqásaifanoo mi-ainaináusa faqa káaqa qáranai kiannoo. Minára maasá idí moó maaqí qinóo máridanoo.

Anée faiqée márianafa fíndi fúa.

Kúqiranakiqari fíndi fínanoo

ásauku mundírafa súaniara foora anísaa qáni.

15 Mi-ufáfa miqínoo márinara ínnée Efeesusa máqannaasa ínnéeqa máriranasaa ámiqimmandee rakísiaqa. Sía aamína fasiqara foora máriaqa írirana faqaasara foora máriaqa. 16 Maa-kamuqóo mandá márira kámu márinara sía fífau súani afu áfeesimarina káqinni áiqaráni, aiqáma faasaanara aináinira faasaanee qiaqa. 17 Minára ínnée sía fúrufariaqa Karaambáiqua ínniara fuaqée qínaqa fífandinnanara faqa áuqefándinnanara faqa óoqai íridanoo ínnée mi-íriránara randásee paqúrimandee mi-maú afeekaikámandee fídaqa qáfaaqa.

18 Ínnée nammári námasee fúrufarirana sía máraaqa mífá ínni kurídimarifa máridanoo Ánutuna maraquna fannoo kai ínni náakufino naundurái qumbiqáfinaqa máriaqa. 19 Ínnée narí qímami narí qímamidaqa Ánutunara amooqírafa ínni naundurái qumbiqáfina máridaqa Dafidina idí faqa amaana idi faqa Ánutunara rara idi faqa mi-idínannai narí qímami narí qímami qiaqa. 20 Maasá karaambáiqua ásauku mundírana Yísuna áuqusaa maqee maqee aiqáma ainainara maasá qíkoona Ánutunara dúfi dúfi qiaqa.

Faiqí ánaaseera qídanoo.

21 Ínnée ásauku mundíranara náaquqee márinara naríara naríara uréeqafi máridaqa reendeená mándee máriaqa.

22 Ínnée ánaaseeuqa faiqí nínaaqmaaka qímannimidaqa, ínnée faqa karaambáiqua áramandunnai máridaqa foora ínnéeqa nifaaqmaaká ufa ámeemaanai miqímandee máriaqa. 23 Ásauku mundírafa narí ufara suqímariasa innaarúna asumu nímimarifa máridanoo, misá úriqararafa máridanoo, ánaasee nifaaqmaaká miqí kai íqa nári nínaaqmaaka úriqara máfi márianara ínnéeqa nifaaqmaaka nímeemaanai uréeqaqa máriaqa. 24 Ásauku mundírana ufara suqímariasa eedóo qímasee miná áramandunnai óoqu mari fídaqa máriandee kai íqa ánaaseeuqa nári nifaaqmaaká aiqáma ufa ámeemaanai máriaqa.

25 Faiqí ínni faqa qímannimidaqa ínnée ánaaseeuqa nifaaqmaaká ínni qímannimidaqa, ínnée faqa ásauku mundírana aanna raaqa, Yísufa narí ufara suqímariasa narí ánaaqara foora misára káaqa ámuqusufanoo misá náaru máriaqeera qímasee narí márirana misára kúqiranaki paasóosamandee quqánau. Ínnée ínnéeqa nínaaqmakara miqí kai íqa

úriqarara ainainee qímasee nímuqusinaqa ruaqa. ²⁶⁻²⁷Fúka anaasee narí afaaqinnái fuanée qímaseenoo afaaqa ánukamáseenoo ámiqira siara qamunna afisúmareenoo narí afaaqa ákumbau fee namúana fee qikairí fee sía márifanoo andeeqá mareenoo narí afaaqinnái fídanoo. Ásauku mundírafa narí ufara suqímariasara fúka anaaseera foora nammáriara foora rúma nímaqáseenoo andeeqára ámiqiranaki faqa nifaaqa idaaqíranaki faqa maréeqeenoo narínnai ámiqiranaki quqáani fee qímaseenoo maasá narí ufannái nammáriara foora rúma qimaqásaidanoo naríara kai mara quqéenoo, minára Yísufa narí ufara suqímariasara ámuqusufanoo narí márirana misára kúqiranaki quqánau foo qídaqa. ²⁸Faiqí nári nínaaqmaakara miqí kai mándee nári nifaaqara foora nímuqusiani, narí ánaaqara úriqarara ainainee qímasee ámuqusímaríafa narí kai naríara faqa úriqarara ainainee qídanoo ámuqusidanoo. ²⁹⁻³⁰Sía moó fannoo narí afaaqara ákooqaidanoo ámiqimmandee rakísidanoo nárana ámidanoo ásauku mundírafa Yísufa narí ufa suqímariasara narí afaaqafée qímaseenoo rakísidanoo, ínnee faqa miqíkai íqa ínneeqa nínaaqmaakara qiní qifaaqa fée qímasee ámiqimasee rakísiaqa. ³¹Óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara miná maaqímminoo máridanoo,

Ánutufa qunára faiqí moó fannoo narí ánoofa ákoona minníseenoo narí ánaaqasaa atooqáfinoo miqandá moodáa kara máfifaranoo.

³²Mi-ufána maa-ainainnára kíkiqusidanoo ánoona ámiqirafa máridanoo ásauku mundírafa faqa narí ufara suqímariasara faqa faiqí narí ánaaqara fáqara foora ínoo máridanoo moodáa kara máfuannoo. ³³Mi-ufána ínni faiqíara faqa qídanoo aiqáma fasiqa nári nínaaqmaakara nári nifaaqara foora nári nímuqusiani, ánaasee faqa nári nifaaqmaaká ufa ámeemaanáa eedóo qímasee máriaqa.

Faiqiuqáindiara faqa nári nínaukoora faqa qídanoo.

6 ¹Faiqiuqáindi ínniara qídaqa, ínneeqa nínausa níkausa ufara eedóo kai qiaqa. Ínnee Yísuna ufara suqímariasaki maríanara andeeqárafa mifá máridanoo. ²Mooseena sándufara ínnee írimariafanoo minakínaafa aaquqíra ufa qísaukuqara taikásee máridanoo. Minakínaana moo sándufa maasá mi-maú fúanoo Ánutufa moo áinaina maaqóo maa-maqánasaa maasá qímirara qíma afeekaikámmaqoofa maaqímminoo máridanoo, ínniqa nínausa níkausara náaquqaina misá ufamau fuaqa. ³Fífanoo Ánutufa ínniara kísaaqasaa ínneeqa maqa máaqaki máridaqa ámiqiranaki máriaqee qímasee maasára qímafeekaíkinau. Maasá mi-ufánara úriqarara úfee qídaqa. Dóo ínnee faiqiuáindi mi-maú fuaqa.

⁴Faiqi níkausamara ínni qímannimidaqa sía ínneeqa faiqi fífau nírana fundákifaqa áanoo iaqa, sía miqíaqa, maaqíaqa, Yísuna ufamau ínni faiqiuqa andeeqée andeeqásaiifaqa Yísuna ufasáa innooqáaqa.

Aináinímariasara faqa misá úriqararause faqa misára qídanoo.

⁵Qinée Pauroosa ínnée moosá aináinímariasara qímannimidaqa. Ínnéeqa feefaurú mārara saikaki kéeqafinaqa ámiqimasee miná aináinammaisaaqa. Sía nifaaqa quqásee mána mána iaqa. Ínnée náaquqee marínaqa aináina ákoona anáinammaisaaqa, ínnée ásauku mundírana aináinidee qídaqa maqásaa aináina ákoona ámiqimasee nímuqusannai aináinammáisaqa. ⁶Sía misá eedóo qíra ufara kai irisée misá nífusaa kai aináiniaqa, ínnéeqa nímuqusannai Ánutuna ufamau ásauku mundírana aináinidara foora ámiqimasee aináinamánnimaqaqa. ⁷Sía fífauf faiqí aináinamaiseera foóriaqa, karaambáiqua aináinammidee qímasee ámiqimasee aináinamaisaa. ⁸Ínnée miqídaqa maanára íriaqa, Karaambáiqua aiqáma fasiqa amana amana kái nímidanoo moosá rumbára saikaki maríasee narí aináinira saikaki máriasee nári ámiqira ainainirana ákiaqara amana amana kai innaarúnai nímiannoo.

⁹Qinée aináinímariasara ínnée ínnéeqa aináina ákoona ámiqimasee aináinammaisáa qee qímaseeqa ínnée aináina ákausa faqa qímannimidaqa ínnée faqa miqíkai mándee ínniqa aináinímariasasaa ámiqimmandee rakísiaqa, ámiqimasee aináiniaqee qímasee áanoo írana faqa nárírari máriana faqa taikáaqa. Ínnée faqa maanára íriaqa, ínnée faqa ínni aináinímariasara faqa moodáa rakísirafa innaarúnai mārifa, sía mifá aináinímariasara uréeqarausee qímasee kafáa quándaki rakísi nímaqee maríasara úriqararausee qímasee qaara írirana máraidanoo, moodáa írirana marasée amana amana kai rakísi nímaqaidanoo.

**Roomma máqannaa sundiara foora afaaqa
ititámareena Sadannana faqa rákuaqa.**

¹⁰Maa-ufána taikára ufa maaqímminoo máridanoo, ínnée karaambáiqua faqa máridaqa moodáanaki nímarifaqa miná firaa afeekannái ínni faqa moodáanakikirana firaqóo afeekaikámma mapukúaa. ¹¹Sadannafa óosana óosana narí mandá níkaru qíranannai ínni náruannoo, ínnée minára rufíasee Ánutufa níminna saqári durú saamunannai ínnéeqa nifaaqa ititáaqa. ¹²Maasá Yísuna ufa írimariasara sía faiqí faqa rákidaqa maasá meerái Ánutuna innaarúna ámeemaanai mária mandá áfaanausa faqa rákidaqa, maa-asukunáki mária kamuqoo miríndari rákimariasara faqa misá úriqararause faqa misá faiqí firaasá faqa meeráindari maasá dárufaqa maasá misá faqa rákidaqa. ¹³Ínnée minára iriséeqa Ánutufa níminna durú saamu saqariná qumáreeqa deedaqída máriaqa. Sadannafa mi-manda faasaanná nárirara aniráinaqa ínnée amanaikíqa máriafanoo narí faqa áruafaqáammasee miqóo kai éeraaramásee ititáqa máriaqa, sía amana áinnaaqaráani.

¹⁴Minára qímannimidaqa. Ínnée fíndifi deedaqída máriaqa Sadannafa ínni mandóosana nimisée náruandoora. Roomma máqannaa sundía

nifaaqa rafáaqaaffimariana kíkiqusee inniara qianáuranoo. Innéeqa fausánda níranatumuki rumbée maría fára foora mifá inni ánoona ufa kai qírafa mifá máriannoo. Inni nímuqusasaa ititée maría afeeka ainainara foora inni andeeqára óosana máriannoo. ¹⁵ Inni níku ititée maríafa níku ánaamuara foora mifá Ánutufa faqa mári asooara amiqira fasaasa ufa maqee maqee aamína máqannaa qímannimiraafa mifá inni níku ánaamuara foora ititárafa máriannoo. Mi-andeeqara oosannáusa marasáifanoo Sadannafa sía amana inni náruani.

¹⁶ Inniqa saqári ukéeqirira fára foora Yísuna saqárikirafa máridanoo. Innée Roomma máqannaa sundíara foora maqee maqee mi-saqarína ukéeqirisee máraqa nífanoo Sadannafa narí feeфа idá muqúru qumáree inniara óosana óosana fúrufarira irirana minánnai inni nifaaqa náqusee náriraree qímasee áqusainaqa innée Yísuna saqárikiranannai miná máfi rúkí áquaqa.

¹⁷ Roomma máqannaa sundíauqa rákiranaki fídaqa qafee níkiaaqa afisúsee níkiaqa rukámifoora afisímariqau. Innéeqa níkiaqaki ititée maría qafeenára foora Ánutufa innaarúnai asumu márirana nímuфа máridanoo. Sadannafa inni kurídiranaki maqee maqee mara quqárarinaqa innée mi-qafeená afisúsee asumu máriaqa. Roomma máqannaa sundíauqa rákira páipana dínai dínai áfaifaqaanannai faiqí ateekekéqa raqúru nímiqa ímariqau. Inni raigára páipana aseema fooqáafa márina Ánutuna ufa máridanoo miná maraquana fannoo mi-ufána nímu úfafa máridanoo. Sadannafa inni faqa rákinaqa mi-samúna qumáree miná áruaqa. ¹⁸ Innée mi-ainaináusa máraidaqa innaaru qídaqa maqee maqee Ánutuna dadaaqíranara faqa innaaru qiaqa. Ánutuna maraquana afeekannái maqee maqee eendáki faqa fáasaana faqa Ánutuna maqásaa fasiqa anaaseera Ánutufa ámiqi ámiqimma nímaqaanífeera innaaruqiaqa. Sía kudoosaápaaqa afeekaikámandee innaaruqiaqa. ¹⁹ Qíní Pauroosara faqa innaaru qiaqa Ánutufa óosana qímasainaqa qínée faiqí ánaasee Yísunara qímannimianauree qímasee paasóosamandee qímannimianauree, Yísuna ámiqira fasaasa ufa oóqai kukéeqanoo márifa maqee áukuana Ánutufa faiqí ánaasee kooroománnimaqeenoo.

²⁰ Qínée Pauroosa mi-amiqira fasaasa ufána aanáiqikirausa máridaqa. Kúqaa Roomma máqanna karabúsaki máridaqa kúqaa aanáiqikirausa máridaqa. Ánutufa qíníara paasóosamandee faiqí ánaasee qímannimianne qifaqa innée qíníara innaaru qifaqa paasóosamandee qímannimianauree.

Pauroona ákara taikára ákara.

²¹ Qínée Tikikusana aqiqáananoo qíní dáufakiana inni qímannimiannoo. Mifá maasá qímuqusi marí qikaqaafasaafa máridanoo, karaambáiqi saikáki ámiqi ámiqira ainainímarifa maridanoo. Mifá

qiní fasáasa ufa ínni qímanniminaqa ínnée qiní máriranara íriaqeera.
²²Miná qímannimianifeera aqikaanáura ínni nímuqusa poodúqaanifeera
aqikaanáuranoo. ²³Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqá
ásauku mundírana Yísuna faqa naunduráki asooárana faqa naríara
naríara úriqarara ainainée qímasee nímuqusirana faqa Yísuna
saqárikirana faqa ínni aiqáma qiní qíkaqaafasaaúqa nímiáni. ²⁴Ínnée
aiqámausa maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísunara sía taikée
maría rírana rímariasa, Ánutuna áfaarirafa ínni faqa máríani.

FIRIPI

Firipi máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóofa.

1 ¹Qinée Pauroosa Timootisandiri ásauku mundírana Yísuna rumbára ainainira fasiqaqara márídaqa maa-akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Firipi máqusai mária Ánutuna áiku ásauku mária fasiqa anaaseesa ínnee faqa ínnee ufa suqímariana rakísirausa faqa ínni niqóónausa ínni dadaaqí maríasa faqa, ínnee aiqámausa ínneeqa írirana ásauku mundírana Yísunasaa rusímariasa, ínni ákara rúmannimaqaidaqa. ²Maasá qíkoofa Ánutufa faqa miná ásauku mundírafa maasá karaambáiqá Yísufa faqa nári áfaarirana faqa nári naunduráki asooárana faqa nímiani.

Pauroofa Firipi máqannaasara innaaru qu úfafa.

³⁻⁴Qinée ínni Firipi máqannaasara dáaqoo írifafa Ánutufinnai dúfi dúfi qímasee asasammásee ínniara innaaru qídaqa. ⁵Óoqai indaarú ínni maqúsai aniréeqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimíafanaqa ámiqimmandee dadaaqammámaree áni marúfafa níndafaafannanara ínniara dáaqoo iriséeqa Ánutunara asasammámaqaidaqa.

⁶Qinée maa-ainainnára ámiqimasee íridafa Ánutufa ínniki ámiqira saika uqéeroofa káqi ínniki mi-saikána kai uqéeranoo fífi ínoo taikára aukwana ásauku mundírafa Yísufa qúminna faasaanna miqóo kai taikáannoo. ⁷Ánutufa narí saiká Yísunara qímannimíra saiká adíafaa ímari saikána qímufafa ínnee aiqáma minakí márída dadaaqí marúsa máriafanoo, minára ínniara asasírafa andeeqárafa kai máridanoo. Óoqai sía qinée karabúsaki máriafanna kamu qóo qinée Yísuna áufakiana faiqí ánaasee káqi nídaqa qímannimíseeqa naunduráki mapukú nísasee máriqíafana, akaqáusa minásaa ootúpeeqa áaqaranaki quqásoofaqa qínée óonuree miná ateeakáafanaqa ínnee faqa dadaaqí marúsa máriqau. Dóo maqee faqa Roomma máqannaa karabúsaki márídaqa ínnee faiqí ánaasee mapukúnnisee maríana qíní dadaaqí máriasa márianara ínniara

Ánutufinnai asasírafa andeeqánoo máridanoo. ⁸ Ánutufa íridanoo qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Ínniara qiní qimudáoo qírafa firaafá márina ásauku mundírana Yísuna ámuqusa óokiqari kambíqara qimudáoo qírafa máridanoo.

⁹ Ínnee ámiqira oosana kai irisée máraaqee qídaqa maaqí qímasee ínniara Ánutufinnai innaaru qídaqa, Óo Ánutu Firipi máqusanaasa naríara naríara rírafa maqee maqee innooqáidanoo kambíqaani miná sía áaqara írrafa ánoona írrafa faqa rainásee akoofásaikira írirana faqa maasáki innooqéeno uqannífiqainaqa úriqarara aaná kai umáree fuaqéera qídaqa. ¹⁰⁻¹¹ Ánutufa miqínoo ínni dadaaqínaqa ásauku mundírafa qúmira faasaanasaa ínnee ikairí síaisa, ufa síaisa márídaqa ásauku mundírafa nímira ámiqira ánoonaikira márírafa ínniki márifanoo aiqámausa miná qáfammasee Ánutunara dúfi dúfi qímasee amooqifáranoo.

**Pauroofa kúqiranee káqi máriranee ásauku
mundíranaindi márianauree qinau.**

¹² Qinée Pauroosa Yísuna ufa maqúsa maqusa qímannimi marúnnaa ákiaqara karabúsa rumbásaafaqa márídaqa. Náriqa qiní rumbáqaafanoo Yísuna ufa aru rafáaqa firaree qímasee qinée rumbáqa márúna sía misá Yísuna ufa rafáaqa fía, qiní rumbáranannai misá sía irirai miná múru poodúqaafanoo. ¹³ Qinée Roomma máqusai firaa uriqarara kiapana máaqa ámiqira maaqa aaqá rumbára maqaki márídaqa mi-firaa maqánasaa rakísi maría sundiauaqa faqa rumkátasaa faqa qinísaa faqa rakísimaria poorisáusa faqa aiqáma maaqóo máriasa faqa qinée ásauku mundírana aináinira faiqi miná ufasáara rumbáqa marunnaara írimarusa márídaqa sía qinée moo mándoosana máraafannanara íridaqa. ¹⁴ Qíní qíkaqaafasaaqa, maqúsa maqusa Yísuna ufa írimariasa qinée karabúsaki márúnnanara iriséeqa misá paasóosirafa firaqóo innooqámaree fídaqa faiqí ánaasee Yísunara qímannimidaqa sía rufáidaqa.

¹⁵ Misákiqari akaqáusa naríara naríara rairaiqídaqa raiqáidaqa ásauku mundírana áuqu uqéeraidaqa, akaqáusa moómoosa sía miqídaqa ámiqira írirana íridaqa qímannimidaqa. ¹⁶ Miqí maríasa nímuqusa óokiqari qiní Pauroosara rídaqa Yísunara ámiqimaseeqa faiqí ánaasee qímannimidaqa. Akaqáusa Yísuna ufara kaukaata qídaqa maréeqee káqirúnna ubeekáidaqa, Ánutufa qiníara anée minásaa ititáannee qifaqa ititáidaqa, qiní dadaaqí maríasa miqí márúnausa márúnnanara irisée ámiqimmandee qiníara rídaqa dadaaqídaqa. ¹⁷ Akaqáusa rairaiqídaqa qímannimi maríasa sía nímuqusa óokiqarifau ásauku mundírana saikára qímannimidau náriara nári núqu uqéerararee qímasee miqí qídaqa. Misá Yísunara miqí qímasee qímannimifaqa Roomma maqannaasa miná irisée kafáa kafáa qiní karabúsaki ámiqimma dárúaqeera miqí qídaqa.

¹⁸Qinée misá óosanara íridaqa sía firaqóo misá óosanara óonumafi íridaqa. Qinée minára maaqí qídaqa. Akaqáusa ámiqira írirana marasée ásauku mundíranara kooroo iafaqa asasídaqa, akaqáusa áaqara írirana marasée ásauku mundíranara qímannimíafaqa minára faqa asasídaqa, misá óosana óosana íriranannai ásauku mundíranara kooroo ída fee qídaqamma asasídaqa. Sía qinée maqee kái asasianáura náaru náaru asasianáura. ¹⁹Ínni innaaru qírafa faqa ásauku mundírana Yísuna maraquna faqa Roomma máqannaasa qumeé dadaaqínaqa nári karabúsakinaana qíní idukú qímaqefaranoo, qinée minára iriséeqa maqee maqee asasídaqa.

²⁰Qeeqá qímuqusa óokinaa dídira írifa maaqímminoo máridanoo. Qinée qeeqá saiká Ánutufa qímu saikána sía kudoosaápee minnísaanáuranoo aiqáma aukwana faqa maqee Roomma máqannaasa karabúsaki márunnanara faqa qíníki qíní paasóosirafa qumbiqáfinaqa qeeqá Roomma máqannaasa dárifaqa kúqiranannai fee qeeqá káqi máriranannai fee qeeqá márirana aiqámannai ásauku mundírana áuqu uqéerana qíníki márianifeera dídidanoo. ²¹Káqi márirafa nána ainainee máridanoo fee, qíní márirafa ásauku mundíranara kooroo ímarifa kai máridanoo, Roomma máqannaasa dárifaqa kúqíqa ámiqiranaki úriqaranaki márianauranoo fee qímasee minára dídidanoo. ²²Qinée minára íridaqa kafáa maaqí qídaqa qinée sía dárifaqa káqi márídaqa ámiqira ánoona saiká amaná máraanauree qímasee minára faqa dídidanoo. ²³Qaara irirafa qíní daundurái máridanoo dínni dínni óonuraisée ani rarisée ímariafaqa márídaqa. Roomma máqannaasa qíní kuqá kai dárifaqa qinée maa-marirána minnísee ásauku mundírafa márinnai fírafa firaqóo dídidanoo ámiqira ainaina máridanoo. ²⁴Misá sía qíní dárifaqa káqi márída qinée ínni Firipi máqannaasa dadaaqírana úriqarara ainaina máriannoo. ²⁵Qinée minára íridaqa káqi márianauree qídaqa. Qinée ínni faqa márídaqa ínni dadaaqíanaqa ínneeqa saqárikiranaki nídaqa ínneeqa saqárikirana firaanáikidaqa ínni asasírafa faqa firaanáikianifeera káqi márídaqa dadaaqianáura. ²⁶Qinée Pauroosa karabúsaki márídaqa ínni qíníara irisée asasídaqa nasunásu rída máriaqa. Misá qíní karabúsakinaana idukífaqa ínni iannái fúanaqa qíní qíqafamasee ásauku mundírana Yísunaki fídaqa qíníara fíqaramásee asasídaqa qimooqífaranoo.

²⁷Misá qíní dárifaree idukífaree ínni írirana moodáa maaqímminoo máriani, ínnikina narínni narínni rírafa ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa írimariasa misá naanna rámafi máriaqa. Ínni miqídaqa márifaqa qinée ínni óonu nínafaanauree sía fee óonu nínafaanauree miqídaqa ínni ámiqira óosanara níanaindari írianaura, ínni írifaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa saqárikirana faqa mi-maú fírafa faqa minára kai íridaqa aiqáma ínni moodáa írirana faqa moodáa firanamau

faqa moodáanaki ruúmbakiqa márídaqa rákimariasa naanna rámasee mapukíqa márifaqa írianaura.

²⁸ Yísuna ufara namuqáaki maríasara sía rufíaaqa, paasóosiaqa. Ínnee sía rufíafaqa misá nári kurídifandinanara írifaranoo. Ínni innaarúnai asumu márifandinanara faqa írifaranoo. Ánutufa narí kai uqannífiqaannoo. ²⁹ Ánutufa ínni firaaqóo adíafaairanaki quqánniseenoo ásauku mundírana aináiniranaki quqánnisaifaqa ínnee minakí márídaqa sía ínni írirana minásaa rusíranara kaifáu ínni níminoofau miná ufasáara nídafirana máree fandínnanara faqa ínni níminoo. ³⁰ Dóo maqee ínnee Firipi máqannaasa qíní Pauroosa rákimariasa naanna rámasee dadaaiaqa. Óoqai ínnee qíní qíqafoonakinaa rákirafara foora faqa maqee káqi mári rakirafara foora faqa ínnee minára qíqafamasee írimariafaqa amaná maqee dadaaiaqáqera qímannimidaqa.

Ásauku mundírana reendeénirana ámmeeemmeriaqa.

2 ¹ Ínnee ásauku mundíranaki nímariafanoo ínni poodúqara afeekaikírana nímidanoo fee. Ásauku mundírafa ínniara rírana naunduráki ámiqi ámiqirana nímidanoo, ínnee Ánutuna maraquna faqa moodáanaki márídaqa quándafi naríara naríara rírana naunduráki ámiqi ámiqirana nímidanoo, ínnee Ánutuna maraquna faqa moodáanaki márídaqa quándafi naríara naríara idaaqídaaqida máriafanoo. Ínnee naríara naríara nímuqusí marífaqa idaaqídaaqida máriafanoo.

² Qínée ínni fuki faakí qídaqa afeekaikídaqa ínnee maaqímasaifaqa qínée ámiqimasee ínniara asasianáura. Ínnee moodáa írirana máraaqa, ínnee moodáa nidirana narí ámi narí ámi iqa. Ínnee moodáa amiqira írirana faqa maraquna faqa máraaqa.

³ Sía moo áinaina qímianiffee qímasee aundurái óonu máfi irisée aqoónnana óonu dadaaiaqa. Sía mandá fífau nifaaqa mara máree óoru fírafa máraaniffee qímasee aundurái óonumafi irisée aqoónnana dadaaiaqa, ínnee sía miqíafa, maaqíafa, narínni narínni reendeénida máriaqa. Sía anée moosára mandáikira fee qímasee aneennára ámiqira fee qía. Maqee maqee aqoónausara qíní úriqararausee qímasee qínée misá uréeqarausea márídee qiaqa.

⁴ Sía ínnee ínneeqa aináinara kai irimáree fuaqa, niqoónausa faqa ámiqiranaki máriaqeera minára faqa iri máree fuaqa. ⁵ Ínnee ínniqa naríara naríara írirafa ásauku mundírana Yísunaindi miqírafa reendeénirafa ámiqirafa márínde kai iqa. Miná írirafa maaqímminoo márínau.

⁶ Mifá óoqaindari Ánutufara foora márufa márídanoo. Sía narí afeekannái rakirara foo mándee Ánutuna amana óoru fúanauree qínau.

⁷ Narí kai iriséenoo narí úriqararana minníseenoo uréeqara ainainira faiqi írirana marasée márínau.

Mifá faiqíara fooqáana mámbinoo faiqí afaaqakí maa-maqánasaa kooroomáfinoo márínau.

8 Mifá reendeénirafa márínoo Ánutuna ufara eedóo qímammaree fínoo dóo kúqiranara faqa eedóo qímasee kúqínau, mandá kúqirana aunírira saqarísaa kúqínau.

9 Ánutufa miná qáfoofanoo afaaqa asasínnoo áidufanoo miná ákiaqara kúqiranakinaana uqéereeqeenoo innaarúna maarínni úriqararanaki quqáseenoo aiqáma núqu úriqarara áuqu faqaana quqánau.

10-11 Aiqámausa uqanna innaarúnaindaraasa faqa maqásaaqaraasa faqa maqá ámeemaaindaraasa kúqirausa faqa Yísuna áuquara náaquqainaqa reendeénamasee niqoori sáunarafíqa aiqámausa akooqóo ásauku mundírana Yísunara maasá karaambáiquee qímasee miná ákoona Ánutuna amooqifáranoo.

Minára qínée Pauroosa ínni Firipi máqannaasa qímannimidaqa ínni írirafa ásauku mundírana Yísuna aanna kai réeqa naríara naríara fíffmaseeqa idaaqiaqa.

Ínnee áaqee maríasaki márídaqa andeeqárausa máriaqeera qínau.

12 Óo qíní qíqoondiuqa Firipi máqannaasa qínée óoqai ínni faqa máriafanaqa ínnee qíní ufa irisée eedóo kai ímariqau. Dóo qínée maqee ínnikiqari nánai márídaqa ínnee qíní ufa irisée eedóo qínafa úriqarara ainaina máriannoo ínnee innaarúna asumu márírana dóo marasée maríafanoo áaqamakí sáamuruanoo qímasee rufíafa rufíafa írirana faqa náindirí náindirirana faqa mara máree fídaqa ánoonaikirana máreefara.

13 Ánutufa minára irisée ínni naunduráki miná ufara eedóo qíra aidirana faqa mi-maú fíra áfeeka faqa ínni naunduráki kambíqaanífeera maqee maqee aináinidanoo.

14-16 Ínnee maa-maqa maaqánaki eendaándirausa faqa áaqee marías faqa qámabaana máriafanoo Ánutuna andeeqára faiqi namu qikairí síaisa ánu karausa máriaqeera qídaqa ínnee aiqáma ainainirana ídaqa sía níkoo níkaa ídaqa ninunúridaqa raiqáafa, miqídaqa sía Ánutuna andeeqára faiqi namu márífaranoo. Káqi eedóo qímasee kadáapirirana máraafa. Ínnee mi-eendaandira fasiqa anaaseesáki márídaqa ínni andeeqára nírana márírana fásau innaarúnaki eendáki qéemarindee ídaqa káafa qáida márídaqa náaru náaru márira fasaasa ufa qímannimiaqa. Ínnee miqída márífanoo ásauku mundírafa qúmuaninna faasaana qínée ínniara qíní saiká ánoonaikí ífoo qímasee asasianáura qíní kadáapi faqa tooqaamu faqa sía fífau irairaaínnoo máriannoo ánoonaikinaqa asasianáura.

17 Ínnee Yísunasaa írirana rusímariafa Ánutuna tatúfira aandau miqírafa márídanoo. Roomma máqannaasa qíní qúsasaa darusáifanoo

qiní fidíka fannoo ínnee tatúfira aandausaara foora adía fínoo aiqámaqara moodáanaki Ánutuna ámaqáifanoo eedóo qímasee asasammásee máraannoo. Misá dárifandínnanara qinée maqee asasámmidaqa qinée asasammásee qeeqá nasurírana ínnee faqa náida nímianauranoo. ¹⁸Ínnee faqa miqí kai íqa asasíqa qiní asasírana dadaaiaqa.

Pauroofa Timootinara faqa Eepafarooditusanara faqa qídanoo.

¹⁹Qinée qúsasaa Timootina aqíqáananoo ínnee Firipi máqannaa iannái fúanifee qídaqa karaambáíqa Yísufa dadaaqínaqa aqíqaanáura. Mifá ínnee iannái óonuree anirée qímaqiminanoo ínnee ufa fannoo qiní daundurái poodúqama qimaqáannoo. ²⁰Timootifa kái qiní daanna réenoo moodáa írirana ínnee íridanoo ámiqimasee ínnee ámuqusidanoo. ²¹Máaqanna máaqanna moodáa modáa Yísuna saikára íridaqa. Aiqámatia sía ásauku mundírana Yísuna saikara íridaqa náriqa aináiniranara kai íridaqa. ²²Timootifa narí aináiniranara narí ámiqira oosana kooroo ífaqa ínnee minára írimariafanoo mifá faqa qinée faqa náriqa qísakoosara foora márídaqa moodáanaki Yísuna ámiqira fasaasa ufa saikáki márúnausa márídaqa. ²³⁻²⁴Roomma máqannaasa qiníara náqi fee ifáree qinée minára iriséeqa ínnee iannái Timootina aqíqáananoo fúannoo. Qiní qiqá írifa karaambáíqasaa mundínoo márídanoo mifá dadaaqínaqa qiní idukúsaifaqa qinée faqa ínnee iannái fuanáuranoo.

²⁵Maa-akara rirána Eepafarooditusanasaa rúmasaananoo máree ínnee iannái fúannoo mi-fasiqáfa qiní daaqá aináinida dadaaqídanoo rákiranara foora dadaaqímarifa óoqai ínnee óoqai qiní dadaaqíra munnimma minásaa quqásee aqíqoofanoo maí aniréenoo maí qiní faqa ani márídanoo ámiqimasee qiní dadaaqídanoo. ²⁶Mifá firaqóo ínnee íridanoo ínnee nínafaqaa ídanoo ínnee mifá ánunara áiaáee qunára mifá írufanoo ámuqusunara ínnee iannái kaifáa fúannoo. ²⁷Kúqaa mifá firaqóo aurínoo kúqirara ámeekamáseenoo Ánutufa minára ámuqusufanoo dadaaqufanoo fíndifinau, sía minára kaifáu ámuqusinau, qiní Pauroosara faqa ámuqusufanoo Eepafarooditusana fira auriranakínaana mara fíndifinoo fira ikíraqarana sía qíminau. ²⁸Minára qinée ínnee iannái firaqóo aqíqáree qídaqa, ínnee miná qáfamasee asasiaqéera aqíqáidaqa ínnee miqífanoo qiní ikíraqarafa faqa taikáannoo. ²⁹Ínnee miná qáfamaseeqa karaambáíqaki máru qikaqaafasaa fee qímasee asasammásee miná ámiqi ámiqiaqa, ínnee miqírausara aiqáma náaquamasee dadaaiaqa. ³⁰Qinée ásauku mundírana saikáki márúfaqa Roomma máqannaa Poorísauqa qiní qumáreeqa rumbáranaki quqáqisaafaqa ínnee níanai márída sía amana dadaaqufanoo Eepafarooditusafa qiní daadaaqíra qímasee narí márúna paasóosamandeenoo kúqirana ámeekéenoo, minára qinée miqírausara náaquamasee dadaaiaqée qídaqa.

Ánoona andeeqáranara qídanoo.

3 ¹Qiní ufa taikárafa maaqímminoo máridanoo. Óo qiní qíkaafasaaauqa Karaambáiqua asasírana firaaná ínni nímiani. Óoqai qinée ákara rúmannimaqaafanna ufanara sía ruffaídaqa mi-ufáfa ínni ititánnimaqee marí ufana kafáa qímannimídaqa minára maaqí qianáura. ²Ínnee mandóosana máree maríasara eeráirida aufariaqa misá káasau fainiara foora máridaqa misá Yuda máqannaa óosana márida fáinánduqiranara afeekaikí maríasara máridaqa. Misá fáinánduqirana náriqa fáina káfaqianda úqiranara ánoona ainainee qímasaídaqa miqídaqa áaqaidaqa miqídaqa, maasá kai ánoona fáina káfaqianda úqimarunausará foora máree marunausa máridaqa.

³Maasá Ánutuna maraqunannái Ánutunara innaaru qídaqa minánnai kai maasá ásauku mundírana Yísunaki márunnanara asasídaqa, maasá sía misá naanna rámasee nifaaqasáa akooqóo mári ainainnara ánoonee qídaqa. ⁴Akaqáusa akooqóo faiqí nífusaa mári ainainnasaa mundúsee minakí nifaaqa quqáida áaqaidaqa. Qiní akooqóo qifaaqasáa amooqira ainaina moómoo máridanoo qinée minára fíffau ainainee qídaqa minásaa mundúfiqa qifaaqa quqárafa sía máriannoo.

⁵Qiní akooqóo qifaaqasáa amooqira ainaina maaqímminoo máridanoo qiní Pauroosa máqooqooqari qísauku dínni ani qaara marasée qaaramoóku faasaana marasoofaqa qiní fáina káfaqianduqí maríqau. Qinée Isaraee máqannaa kambíqarausa máridaqa Yakooboona ámaaku Beensaminna áti máridaqa, Qeeburu máqannaasa uqanna mara máqarausa máridaqa. ⁶Qinée firaaqóo Yuda máqannaasa sándufamau fímariafanausa márunnanara firaaqóo sandanáinai qímasee Yísuna ufara suqímarusa nári mariafánausa máridaqa. Mooseena sándufannái Ánutuna andeeqárana amanaikírafa sía amanaikíannoo. Mooseena sándufannái andeeqárana márararee qímarusakiqari qinée misá úriqararausa Farisai ámaana ufa qímarunausa máriafannana.

⁷Óoqai qinée Yuda máqannaa Ánutufinnai fírraree qímaru ainainausara úriqarara ainaina ánoona ainainee qímariaqafana dóo maqee ásauku mundíranara irisée mi-aiqama ainaináusara áaqarafa fíffau ainainee qídaqa. ⁸⁻⁹Sía mi-ainaináusara kai miqí qídaqa aiqáma ainainara káaqa fíffau sía mári ainainnee qímasee quándaki ánoona ainaina tia firaa ainaina, ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqara írimariana minára kai ánoona ainaina fee qímasee minákai qumáreeqa. Minára máraannee qímasee aiqáma ainaina dóo áquseeqa ásauku mundírana máraani qímaseeqa miná faqa moodáanaki márianauree qímaseeqa aiqáma ainainara fíffau madaapeé ainainee qímasee áquseeqa quándaki Yísuna qumáreeqa. Dóo maqee qinée sía qeeqá andeeqárana máraqa nídaqa sía Mooseena sándufannái mi-andeeqárana máraqa nídaqa. Qinée

maqee moo ándeeqarana ásauku mundírana saqárikiafannanannai Ánutufa andeeqárana qímuna miná kai maqee máraqa nídaqa. Mi-andeeqaráfa Ánutunaindari ánifa Yísuna saqárikiranasaa mundínoo márifa márifaqa máraqa nídaqa.

¹⁰Qinée sía moo áinainara írianauree qídaqa, ásauku mundíranara faqa Ánutufa mifá kúqiranakiqari fíndifu afeekanara faqa íriraree qídaqa. ¹¹Yísufa kúqiranaki kéeqafínoo minakíqari fíndifufaqa qinée faqa kúqiranakiqari fíndifiqa náaru máriranaki fuanée qímasee maqee kámuqoo Yísuna aupúrarana faqa mifá kúqu áidafirana faqa qinée faqa qeeqá qífaaqasáa máraidaqa.

**Pauroofa innaarúnai feefauru márararee
qímaseenoo sandáidanoora foora qinau.**

¹²Yísuna aupúrarana faqa kúqu áidafirana faqa qeeqá qífaaqasáa máree marúnna qinée sía minánnai amanaikíqa sía minánnai káaqa andeeqáidaqa. Qinée maqee maqee andeeqárana márararee qímasee sandáidara foo qíara foo ídaqa. Ásauku mundírafa Yísufa qiníara andeeqárafa márianífee qímaseenoo qiní qumáreeqeenoo naríndi kámmaqaiifaqa márídaqa. ¹³Óo qiní qíkaqaafasaaauqa qinée sía ánoonáikamánde máridaqqe qídaqa, sía amana miqíanaura. Qinée maa-moodaa ainainná kaimmídaqa qinée áiqaréé ínaaqiannai mári ainainara qeeqá áaqeeafánna ainainnara aunúmasee dóorinni mári ainainna andeeqára óosana márírana kai qífu mundúseeqa qumárararee qímasee fídaqa sandáidaqa.

¹⁴Qinée narí ámani narí ámanira sandáranara foora taikáranasaa kai dóori mundúseeqa mi-runná kai andeeqásee fídaqa miqóo feefaurú márararee qímasaida sandáidaqa qiní feefaurú márarafa maaqímminoo maridanoo. Ánutufa narí ásauku mundírana Yísunannai maasá dáarama sandáranara foora quqáqiséenoo maaqóo narí andeeqára máriranaki faqa náaru márírana faqa máriaqeera qífaqa miná márarara kai sandáidara foora másee fídaqa.

¹⁵Maasá aiqámausa Yísuna ufa akoofásaikirausa mi-irirána kai máraqa nuaqa. Ínnikiqari akaqáusa moo írirafa márinnanoo Ánutufa ínni minára qímannimiannoo. ¹⁶Sáina miqínnoo máriani ínnisaimbaqa sía moo úfa irisée mi-maú fuanáura maasá óoqai fúafannamau kai fuanáura.

¹⁷Óo qiní qíkaqaafasaaauqa ínnée aiqámausa qiní kai qífaqqe qiní qímeemmeeríqa, maasá ínniara íriqa andeeqára aana uqannífiqaafanaqa dóo maqee ínnée akaqáusa ínnikiqari mi-maú fímariasa níqafamasee ínnée faqa nífaqqe mi-maú fuaqa. ¹⁸Qinée Pauroosa maa-ufána óoqai moómoo kari ínni qímannimíafanaqa dóo maqee daukunu rée márifaqa ínni qímannimídaqa, moómoosa ásauku mundírana kúqirana mandaaqásee andeeqára óosana marasée fímarufaqa dóo

maqee quándaki mandóosana máraidaqa minánnai ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqirana namuqáa kíqa miná kúqirana namuqáa kámmamaqaidaqa. ¹⁹Miqí maríasa maaqíqa fifi íqa idáki kai fifáranoo, náriqa áaqee maría nidirafa mifá misá Ánutufara foora márídanoo, misá nisaurí maría ainainnára kai amooqímasee nóori uqéeraida nasurídaqa, misá maa-maqánasaaqaraa ainainará kai íri maríasa márídaqa.

²⁰Ínnisaimbaqa sía miqírausa márídaqa maasá moo máqannaasara foora márídaqa innaarúna máqusanaasa márunnanara maasá karaambáiqqa ásauku mundírana Yísuna maasá asumu márirana qímimarifaqa innaarúnaindari qúmuanninara asasammásee áfeesida márídaqa. ²¹Mifá miqóo maasá ummooqukíra máqasaaqaraa qifaaqa maréeqeenoo quandáseenoo narí káaqa aréenara afaaqa fooqánaikammianoo. Mifá aiqáma ainaina maréeqeenoo narí áramandunnai quqára afeekannái maasá maqásaa qifaaqa mara quandáqísánnoo.

Pauroofa ámiqira oosanara naamúaqídanoo.

4 ¹Óo qiní qíkaqaafasaa Firipi máqannaasa firaqóo ínniara qiní qímuqusifaqa ínniara daunduránnoo óonu máfi íridaqa ínniara dídidanoo. Ínnee firaqóo asasírana qími maríasa máríafaqa ínnee qiní moodáa fidíkara foora márída qiní asasírana qímimaríafanoo. Minára ínni qímannimidaqa Yísufa innaarúnaindari qúmuanninara asasammásee áfeesida máríaqeera fáasai qímannimiqa ínni márifa miqímandee karaambáiqaki mapukúsee máríafa.

²Óo ánaaseeqara Eeuoodiasa námmarifa faqa Sindikeesa námmarifa faqa ínneeqara maqee maqee rairaiqírana minníseeqa aneenná áunannaasandíriara foora márídaqara karaambáiqaki ámiqi ámiqimasee moodáanaki máríafa. ³Óo qiní Firipi máqanna qifaaqasáa qíqoondi moodáanaki qiní qifaaqasáa aináini maríanafa aní faqa qímamidaqa anée mi-anaaseeqandá andeeqásai faqa moodáanaki máríaqeera. Miqandá óoqai Yísuna fasáasa ufa maqúsa maqusa nídaqa qiní dadaaqídaqa qímannimi marúqanda márídaqarámmia anée miqandá andeeqánnisaa. Miqandá faqa Kareemeendána faqa aiqámausa qiní faqa moodáanaki aináinímariasa faqa misáuqa aiqámausa núqu Ánutuna náaru máríranaki fimariana búkaki misáuqa núqu márídanoo.

⁴Ínnee Karaambáiqaki máríanara maqee maqee asasída kai máríafa, kafáa qímannimidaqa, asasiaqa.

⁵Ínnee aiqámausa sía ramoo rámaaiqa íreedá kai nírana márirana aiqámausa nímiqa. Karaambáiqqa qúsasaa qúmuannoómmi. ⁶Ínneeqa óosana óosana sárauqira ainainara sía óonumafi írifanoo nímuqusiani, ínnee Ánutunara innaaru qídaqa miqóo kai ínneeqa sárauqi maría óosana óosana ainainara innaaruqiaqa. Innaaru qídaqa Ánutunara

dúfi dúfi qírana námufaqa innaaru qiaqa. ⁷Ínnee miqífanoo Ánutuna aundurá asooárafa firaa ainaina tiá máridanoo faiqí faiqi írirafa sía miná amana máridanoo, mi-asooaráfa ínni nímuqusa faqa írirana faqa ásauku mundírana Yísunakina máriafanoo miqóo ínni rakísinnimaqaannoo.

⁸Óo qiní qíkaqaafasaaquqa qiní taikára ufa maaqímmينو máridanoo, ínni íriranara qímannimidaqa, ínnee ínneeqá kai ámiqira ainainara írirafa faqa úriqarara ainaina faiqí amooqímaria ainainnara írirafa faqa mináuqara kai maqee maqee náaqoo nitikúraki ínni írirafa qumbiqáani. Kúqaa qímaria ufana faqa náaquqara amiqira ainaina faqa andeeqárana faqa ánukara ainaina írirana faqa idaaqíra ainainara írirana faqa ámiqira oosana ainaina Ánutufa amaná íriaqaa íra ainaina faqa mi-ainaináusara kai nitikúraki qumbiqáano máriani. ⁹Ínnee qiní Pauroosasáaqaraa ámiqira oosana qáfeeusa máriafanoo mináuqa maqee maqee qinée íafanandée kai iqa. Qiní ufakínaana faqa qinée íafanandee ínafa mi-maú kai fímarifanoo Ánutufa naundurá asooárana nímimarifa ínni faqa núani.

Pauroofa Firipi máqannaasa munnimma ámunara dúfi dúfi qídanoo.

¹⁰Qinée Pauroosa karaambáiqaki fídaqa maqee maqee firaqóo ínniara óonumafi íridaqa asisída máridaqa. Ínnee Firipi máqusanaasa óoqai nárana feefauríra munnimma dadaaqíqa qímiquau. Dóo miqóo kísaaqasaa marikíqa dóo maqée kafáa qiníara íridaqa dadaaqí maríafanoo. Ínnee sía qiníara káqa aunúsee mána mána ímariafaqa minára qídaqa ínneeqa maqúsaindari níanaindari dadaaqírana sía amana máree ánimariafaqa minára ínnee sía qiní dadaaqúsa máriaasa maqee kaifáa dadaaqímariafanoo. ¹¹Sía qinée qeeqá daunduráki ínniara minníqiseeaafoo qímasee ikíraqaidaqa, qeeqá márunnanaki márunnanara dóo márida fee qímasee qífaqa quqáidaqa dóo mi-ainainnára akoofásaikammidaqa. ¹²Qinée sárauqiranaki márunnanara dóo akoofásaikammiaq máridaqa, rairáa írinaki márunnanara faqa akoofásaikammiaq máridaqa. Qinée mi-oosanná íridaqa dóo írimarunausa máridaqa, qinée yái yái fee yáqoo aukuanee qímuaqu qumbiqáano fee máridanoo fee dáararee máridee, rairáa íranaki fee máridee sárauqiranaki fee máridee mi-aiqama ainaináusaki máridaqa sía múnari mínari ídaqa dóo qífaqa quqásee máriranara akoofásaikammiaq máridaqa. ¹³Ásauku mundírafa narí afeeka qímufaqa minánnai ámiqiranee mandáikiranee káqi máraidaqa.

¹⁴Ínnee Firipi máqannaasa qiní dadaaqianára dúfi dúfi qídaqa. ¹⁵Óoqai indaarú ínni maqa máaqa Maseedoonia minnísee ámiqira fasaasa ufa maqúsa maqusa qímannimiq níníufaqa ínnee Firipi máqanna Yísuna ufara suqímarusa kai sía moo máqannaasa ínneeqá kai dadaaqúsa maríafanoo. Ínneeqá kai nárana munnimma qímufaqa minánnai qeeqá nárana aina maraséeqa námasaida aináiniqiafana. ¹⁶Qinée Teesaroonika

máqusai máriafanaqa innée moómoo kari qinée mandáinainaki máriafanaqa innée dadaaqídaqa nárana máree maría munnimmana qímaqee máriqau. ¹⁷Qinée sía nárana máree maría munnimma moó faqa moó faqa máraanauree qídaqa maa-ufána qímannimidaqa, qinée inni núquara afeedíra ainaina innaarúnai nímaqaanífee qídaqa maaqóo munnimma qímianara qídaqa. ¹⁸Eepafarooditusafa inni maqúsaindari inni máqannaafa maqee qúnnanara inneeqa nárana máree maría munnimmana mínásaa soofanoo míni qímifaqa dóo aiqáma máraunnanara inni qímannimidaqa dóo qíní qimana kái márídanoo fíqaramásee faqa márídanoo. Mi-munnimmána qímaqaafa tatúfira aandau Ánutuna suqá ámi maríafára foora ámiqira áfunda aikiambú ímarifara foora Ánutufa asasammásee máree marí ainainna márídanoo.

¹⁹Sía meerái kai inni afeedammá nímaqaannoo maaqóo faqa innée sárauqi maría ainainna inni nimana kái nímiannoo, narí innaarúnai márí qúmiasana moómoo márina narí ásauku mundírana Yísunaki márina innée sárauqi maría narana ainainna inni nimana kái nímiannoo. ²⁰Maasá Ánutufa maasá qíkoofa miná amooqírafa náaru náaru máriani. Kúqaa.

Pauroofa nímandaidanoo.

²¹Ánutuna faiqi námu miná ufa írimariasa ásauku mundírana Yísunaindi máriasa Firipi máqannaasa inni aiqámausa nímandaidaqa. Yísuna ufa íri maría qikaqaafasaasa qíní faqa máriasa inni nímandaidaqa. ²²Maaqóo Ánutuna ufa írimariasa aiqámausa inni Firipi máqannaasa nímandaidaqa, Roomma máqannaasa úriqarara fasiqa Sisaana máaqaki aináinímariasa misákiqari akaqáusa Yísuna ufa írimariasa misá faqa inni firaqóo nímandaidaqa. ²³Ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáíqa áfaarirafa inniki aiqámausaki máriani.

KOOROOSSEE

Kooroosee máqusanaasa Pauroofa ákara rúmannimaqóofa.

1 ¹⁻² Ínnee Kooroosee máqannaakiqari akaqáusa Ánutuna faiqinámu máriafanoo ínnee faqa maasá faqa ásauku mundíranaki márídaqa miná úfa írídaqa moodáa fidíkara foora márídaqa ásauku mundíranasaa atooqárausa máriafanoo qinée Pauroosa qeeqá qíkaqaafasaa Timootinandíri ínnei Kooroosee máqannaa nímандаidaqa.

Ánutufa qufanoo ásauku mundírana Yísufa diqíqámaqaifaqa faiqí faiqí márídaqa ínnei nímандаidaqa. Maasá qíkoofa Ánutufa narí ámaaku maasára áfaarinau mi-afaarirána faqa ínnei naundurá asooárana faqa ínnei nímianifeera qímannimidaqa.

Pauroofa Kooroosee máqannaasara dúfi dúfi qídanoo.

³ Maaqandá ínniara innaaru qídaqa maqee maqee maasá karaambáiqá Yísuna ásauku mundírana ákoona maa-maqánasaaqari innaaru qunáfa Ánutuna áfusaa ínniara dúfi dúfi qídaqa innaaru qímannisaidaqa.

⁴ Maaqandá ínnee Kooroosee máqannaa akaqáusa Ánutuna ásauku mundíranasaa atooqáqa márianara iriséeqa ínnee Ánutuna úfa írimaria fasiqa anaaseesa aiqámausara nídimarifaqa dadaaqí maríanara minára faqa iriséeqa Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidaqa. ⁵ Ánutuna ánoona ufa ámiqira fasaasa ufa faiqí moó fannoo indaarú ínnei maqúsai qímannimufaqa mi-ufána náaru kambíqaaninna óosanara írimariafanoo. Ínnee náaru máreefandínna ainaina Ánutufa innaarúnai quqásee afeedídanoo. Ínnee miná innaarúnai márararee qímasee asasammásee áfeesidaqa Yísuna saqárikidaqa miná áidimariafanoo.

⁶ Ínnee indaarú Ánutufa narí ámaaku maasára áfaarinoo árunara ínnee mi-afaariránara iriséeqa kai mi-fasaasa ufána aiqáma maqa

maaqaí daráanidanoo naundurákinaa ámiqi ámiqirana faiqí ánaaseeki kambíqaidanoo. ⁷Eepafaraasafa maasá moodáa saikímarifa ásauku mundírana ámiqira saikímarifa qiní qimanasáa inniki fímarufa máridanoo mifá kai mi-fasaasa ufána inni Kooroosee máqannaasa qímannimufaqa íriqau. ⁸Mifá inniara Ánutuna maraquna fannoo aiqámausara áidirana inni nímufanoo qímaqimifaqa íriqa.

**Pauroofa Kooroosee máqannaasara Ánutuna
íriranamau fuaqéera qímannimidanoo.**

⁹Maasá indaarú mi-ufána iriséeqa miqóoqari inniara innaaru qídaqa. Maasá inniara Ánutuna íriranamau fifándinnanara inni naundurái qumbiqáanifeera innaaru qídaqa. Ánutuna maraquna fannoo ními írirana faqa íriranamau fíra írirana faqa inni naundurái qumbiqáanifeera minára faqa innaaru qímannisaidaqa. ¹⁰Ínnee miqí márifaqa Karaambáiqua undée kai ímarifaranoo mifá maqee maqee inni márirafa ámiqira márira márídaqa ámiqisaa kambíqaaqeera Ánutuna írirafa faqa fíraaqóo inniki kambíqaannoo.

¹¹Ánutuna idaaqíra éeraarirafa minásaaqari áninna afeekafa aiqáma inni faqa afeeka níminaqa innée óosana óosana mandáinaina ummaara fannoo innisaa kambíqainaqa ubiqafi reendeénidaqa asasammásee máraaqeera. ¹²Ánutufa narí aréenara máqusaki innaarúnai narí nímiannina ainaina afeedímarina quqáseenoo innée óoru marasée miqóo máriaqeera inni mandáinaina dóo áfaqaseenoo innée minára faqa iriséeqa innaarúnai níkoonara asasammásee dúfi dúfi qímamaqaaqa. ¹³Maasá mandá márira asukunakí márunanoo maasá ráfáaqafuqisaifaqa márunanoo Ánutufa qumáreeqeenoo narí faiqi uqanna quqúsaki quqánnisaifaqa ámiqiranaki márídaqa. ¹⁴Mi-faiqínannai uqanna maasá mandáinaina númoo minníqiseenoo minakínaana mara idukúqiseenoo.

Yísufa Ánutunara múdukatia kooroománniminau.

¹⁵Ánutufa kukéeqarafa márifanoo ásauku mundírafa miná ámaaku miná amammaana ususéenoo máridanoo narí ákoona óori áfiri marasée miná nírana miná márirana miná maraquna maasáki dóo andeeqásee narí ákoonara kooroo ídanoo. Mi-asauku mundiráfa aiqáma ainaina Ánutufa áuquqoona úrinaaqararafa máridanoo. ¹⁶Miná ásauku mundíranasaa Ánutufa aiqáma ainaina innaarúnai márina faqa maqásaa márina faqa akooqóo mária ainainausa faqa kukéeqara ainainauqa faqa Ánutuna ámiqira qangiroouqa faqa misá namuqáa áfaanauqa faqa nári rakísirausa faqa nári úriqararausa faqa nári faiqí fíraasá faqa mi-aiqama ainaináusa ásauku mundíranannai Ánutufa áuquseenoo miná áummooki mara quqánau. Miná amooqímasee mináindikiaqeera Ánutufa minánnai áuqusee narí áminau.

¹⁷ Ásauku mundírafa sía maqee káifau márída óoqai márufa maa-maqánasaa ainaina sía máruqoo márufa márínau. Dóo maqá faqa minásaa mári ainainausa faqa innaarúna faqa minakínaa ainainauqa faqa ásauku mundíranaki kai ookáamambida márídanoo. ¹⁸ Ásauku mundírafa narí ufa írimariasasaa rakísídanoo qímannimidanoo. Mifá misára narí adakée qídanoo naríara misá níkiiaqafee qídanoo rakísinnimaqidanoo. Mifá aiqáma ainaina úriqararafaikirara kúqirausa fíndifimari aana afisúfa márídanoo narí miná ufa íri maríasara narí adakée qímarisara misá kafáa minásaaqaraana aiqáma káqi márira kásirana márídaqa minára aiqáma ainaina úriqararafa márídanoo. ¹⁹ Ánutufa narí kai narí ámaakuara asasamáseenoo qíní daanna rámafi úrinaaqaramáfi máríannee qufanoo márídanoo. ²⁰ Ánutufa qufanoo narí ámaaku fannoo aiqáma ainaina maqásaa qaraana faqa innaarúnaidaraana faqa maramáreenoo narí ákoona aaqá múnú moodáaqoo quqásoofanoo áqoondikamannimaqanau. Narí ámaaku ásauku mundírafa narí fidíka adíoonannai asooárana quqásoofaqa moodáanaki kiqa márídaqa. Miqúnara ásauku mundírafa aiqáma ainaina úriqararafa márídanoo.

²¹ Óoqai indaarú ínnée Ánutuna namuqáakama amaaqau. Ínni óosana fannoo mandá márira márufanoo ínni írirafa mandá írirana kai írimarunara Ánutufa ínni futeé áquseenoo namuqáakámma nímaqanau. ²² Ínnée minní márufanoo Ánutufa maqee ínni maréeqeenoo narí aaqá quqáseenoo moodáanaki kinau. Narí ámaaku narí afaaqa uqanna kúqiranannai kai ínni moodáanaki áqoondikamannimaqanau. Ánutufa sía fífaufau miqínau. Ínni márirafa nírafa ámiqira márira ándeeqara nírá nuaqéera miqínau. Yísufa ínni maréeqeenoo Ánutuna áfusaa kooroomásainaqa ínniki sía moo nífasaasa ufa máríanifeera núqu síaisa máríaqeera minára Ánutufa ínni áqoondikamannimaqanau. ²³ Óoqai indaarú Yísuna ámiqira fasaasa ufa iriséeqa náaquarana taikáseeqa innaarúnai fírara asasída márídaqa. Miqída mi-nimuqusa idaaqirána sía kaifáa rufiarana máraaqa. Ínni írirafa maqee maqee Yísuna mapukúsee miná faakánara foo másee mundíqa mári iaqa. Mi-amiqira fasaasa ufána aiqáma máqa maaqai qímannimisooafaqa qínée Pauroosa miná rumbára faiqi márídaqa miná saiká faiqi márídaqa.

**Pauroofa naríara Yísuna áiku ásuaku
aináinamánnisee marí fee qídanoo.**

²⁴ Qínée Yísuna áufakiana qímannimunnanara minára qínée Roomma máqannaa rumbáranaki márídaqa, ínnisára faqa rumbáqa márídaqa. Qínée sía minára dóori runídaqa, dóori quqásee asasída márídaqa. Yísufa narí áiku óosana máríasara aunírira saqarisaa aupúrarana máranau. Miná aupúranaki qínée faqa kéeqeeqa ookáamambiqá rumbáqa márídaqa aupúridaqa Yísunaindi fee qímasee káqi asasídaqa.

²⁵ Yísufa narí áiku óosana máriasara Ánutuna adakára foora máriaafoo qída núqu ráidanoo. Ánutufa qufaqa qinée Pauroosa mi-nidaka saikirána saikímaruna fasiqausa márídaqa inni dadaaqiaqéera aiqáma maqannai óoqai Ánutuna ufa kukéeqara ufa ámiqimmandee kooroo iaqéera mi-saikánaki Ánutufa qiní quqáqisáifaqa márídaqa. ²⁶⁻²⁷ Ánutuna ufa kukéeqara ufa maaqí qínnoo márídanoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa inni faiqí faiqi naundurái márídanoo. Miná óosana maaqímminoo márídanoo kásooqaqee innée faqa innaarúnai óoruree Ánutuna aináina adíafaa íra ainaina miná úriqararana afaaqa aréenarana káaqa qárana máreefaranoo. Ánutuna kukéeqara ufa dóo miqínnoo márídanoo. Mifá mi-ufánara maaqí qínnoo. Máa qiní ámiqira kukeeqara ufa úriqarara kukeeqara ufa aiqáma máqannaasa íriaqera qiní qíku qísauku máriasa kooroománnisaanauree qínnoo. Ánutuna ásauku mundírafa faiqí faiqi naundurái máríranara faqa innaarúnai miná faqa óoru máríranara faqa mi-ufaqandára óoqaindari kukéeqeeuna maqee kámuqoo dóo kooroomásee narí áiku ásauku qímannimino.

²⁸ Maasá maa-namúsa ásauku mundíranara aiqámausa qímannídaqa. Maasá aiqáma fasiqa ánaasee aaquqímannimaqáidaqa naamúaqidaqa ámiqira íriranannai ásauku mundíranasaa atooqéemariasa sía faiqi ánaaqiara foora iaqéera faiqí firaasára foora máfiqa Yísunaki mapukúsee máriaqera qímannimídaqa. ²⁹ Maa-namúsakiqari qinée Pauroosa firaaoó kadáapirídaqa qímudaanaiaqidaqa fuki faakí qídaqa qímannimídaqa. Sía qeeqá afeekannáifau miqídaqau Yísuna afeekannái miqídaqa faiqí firaasára foora máriaqera miqídaqa.

2 ¹ Qinée Pauroosa inniara kadáapi rímarunnana íriaqera inni qímannimídaqa sía inni Kooroosee máqannaara kaifáu kadáapirídaqau Raoodisee máqusanaasa akaqáusa Yísuna úfa írimariasas faqa innée aiqáma sía qiní dóori qíqafee maríasa inniara kadáapirídaqa.

² Minára inni nímuqusa sía íani paasóosammásee máriaqera innée moodáanaki kámmafi naríara naríara rídaqa innée Ánutuna úfa ámiqimasee iriséeqa innée nifaaqa quqásee Ánutunaki mapukúaqera inniara kadáapi rídaqa. Innée ámiqimasee Ánutuna afeeka kukeeqara ufa uqéerasee íriaqera. Mi-kukeeqara afeeka ufáfa ásauku mundírafa narí uqanna márídanoo. ³ Ásauku mundírafa Ánutufinnai fímaria írira kóoqiara foora márídanoo. Ánutuna aiqáma írirafa óosana óosana adíafaaira írirafa ánoona qira írirafa firaa qumiasanará foora Yísunaki mandaaqánnoo márídanoo. Sía maa-maqánasaaqaraa munnimma ainaina márarara íranau qídao innaarúnai fímaria irirana faqa maaqóo naríara naríara nímuqusira nídíranara minára kai qídaqa. Innée faqa miná máraaqeera kadáapirídaqa.

⁴ Kúqaa ánoona afeeka írirana ásauku mundíranasaa márídanoo. Qinée minára irisée maa-ufána inni qímannimídaqa. Innée rakísídaqa

qáfaaqa sía moó fannoo innaarúnai fímaria aanara únna qímaseenoo ínnei níkaru qíandoora mifá ámiqimasee naakápainaqa kúqaammifoo qímasee fífoora qímannimidaqa. ⁵Qinéé káqi maaqóo márídaqa ínnei máriranara asasamánnimaqaidaqa. Ínni márirana ámiqira márira márídaqa ufa qaindúsi maríasa máríafanoo asasamánnimaqaidaqa ínnei írirafa ásauku mundíranasaa ámiqimasee mapukínoo márínara asasamánnimaqaidaqa. Qinéé Pauroosa níanai márúnanoo qíní maraquana fannoo ínnei faqa márídanoo. Qinéé ínnei faqa márídaqara foora qinéé maqee maqee ínniara írídaqa rakísinnimaqaidaqa.

Ásauku mundírafa aiqáma ainaina tia úriqararafa uqanna márídanoo.

⁶Ínni Kooroosee máqannaasa akaqáusa Ánutuna ásauku mundírana Yísunara maasá karaambáiqee qímasee umáraafanoo dóo ínnee maqee minásaa mundíqa márídaqa nuaqa. ⁷Ínnee saqári atukara foora mapukúsee Yísunaki máríaqa, sía rafáuraki áqufuaqa afeekaikámasee áaku aakumáfi Yísuna faakánasaa mundíqa máríaqa. Maasá qímannimíafannamau kai ínnei írirafa Yísunaki maqee maqee afeekaikíiaqa. Ínni írirafa maqee maqee Ánutunara dúfi dúfi qímarífanoo ínnei naundurái qumbiqáfi irairaaiani. Ínnee miqí kai íqa Yísunasaa mundíqa márídaqa nuaqa.

⁸Ínnee ámiqimasee eeráiriaqa faiqí moó fannoo únna ufa qíra íriranannai ínnei rarisámeeqee narí áiku óosanaki quqáandoora. Miqíra fasiqa miná ufa fannoo írirana faqaa fasiqara foora ufa qíannoo. Mi-ufáfa faiqí ánaasee níkaru qíra ufa óosana síai úfafa fífaa maqásaa ufa áfaanna mánika fannoo innaarúna faqa maqá faqa rakísidaqee qímari ufana. Sía ásauku mundíranasaa óosana áreemari úfafa márídanoo. Miqíra ufara ámiqimasee eeráiriaqa. ⁹Sía ásauku mundírafa fífaa áfaannafau márídanoofau. Ánutuna aiqáma afeeka márira írirafa múduka tia uqanna Yísunaki maqásaa qumu márínau. ¹⁰Ínnee minásaa márídaqa sía Yísuna márirana kai máree maríafanoo Ánutuna márirafa minakí marína miná faqa máree maríafanoo. Áfaannauqa rakísirausa úriqararausa maríafanoo faiqí moó fannoo misára ánoonee qínaqa sía misára írídaqa rufíaaqa Yísufa kai misóo máasoo úriqararafa márídanoo misá faqa maasá faqa úriqaranoo márídanoo rakísinnimaqaidanoo.

¹¹Yuda máqannaasa fáinanduqirana óosana ánaaqi faiqi akoonaiqi fáinanduqu nímaqasee misára Isaraee máqannaasaki márídaqa Ánutuna faiqinámukiaqeera qímarusa márídaqa. Qinéé Pauroosa mi-oosanná kíkíqa úsidaqa maaqí qianáura. Ínnee Kooroosee máqannaasa ásauku mundírana ufa irisée sía faiqí moo nísaukukoo ínnee fáinanduqusee mináindikiaqeera qídaqa. Ásauku mundírafa ínnei faiqí faiqi márirana mandá márirana nírana aiqáma uqanna narí maráqusoofaqa mináindikíqa máríafanoo. Ásauku mundírafa maa-manda maqánasaaqaraa nifaaqa qikairí faqa

uturúqu áqiara foora másoofaqa dóo miná turúqiara foora yánannai ásauku mundíranaindi kámmambi máriafanoo.

(Yuda máqannaasa óosana maaqímminoo márídanoo. Faiqí moó fannoo misá amaana máqaki kéeqararee qímaseenoo aniráinaqa misá miná qumáree nammáriki kéeqammamaqaidaqa. Kéeqammamaqaidaqa maaqí qídaqa. Maa-fasiqáfa kúqiranara foora kéeqafinoo kúqiarafuora máfinoo fíndifinoo. Dóo miqóoqari amaana máqaki maqee maqee fídaqa.)

¹²Qiné Pauroosa minára ínni Kooroosee máqannaasara maaqí qídaqa Yísufa aunírira saqarisaa kuqufufaqa ínneeqa nifaaqa námufaqa kúqirana ámeeraamériqa Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa ínnee faqa kúqirana ámeeraaméeriranakiqari fíndifiqa fúka márirana mara máree fíndifi maríafanoo. Ínni írirafa Yísunasaa mundúnara mi-ainainná kambíqafi márídanoo.

¹³Ánutufa narí úfa Isaraee máqannaasa Mooseena sándufa qímannimínau. Ínnee níanai márídaqa sía Ánutuna úfa írimariafanoo ínnee faiqí faiqí máriafanoo mandá íriramau fímariafanoo. Ínnee ínneeqa írirana Yísunasaa mundúsoofanoo Ánutufa minára ínniara narí ámaakusaimbaqa kúqiqua foo qídanoo kaifáa ínniara narí ámaakusaimbaqa kúqiranakiqari fíndi fíqa minásaa mundúfiqa márifaranoo fee qímaseenoo maasá maqásaa mandáinaina taikáqiseenoo sía náruanauree qinau. ¹⁴Ánutuna aaquqíra úfa papiqakí márifaqa maasá miná irisée rukíasaida káqi fímariafananoo Ánutufa maasá dárira ufa sía maasásaa qinau. Ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqirari márufanoo Ánutufa maasá dárira úfa óosana óosana qímaseenoo mara máreenoo Yísuna afaaqáí múnuseenoo aunírira saqarisaa pirímmannai aru atukaránu. Miqúnara Ánutufa maasára ufa síaisee qídanoo Mooseena sándufa nímaarusirafa fannoo sía amana ínni náruannoo fee qídanoo. ¹⁵Ánutuna ásauku mundírafa kuqufínnoo mi-kuqiránannai áfaannauqa rakísiraua úriqararaua misá aiqáma misá afeeka qumooqúkámaseenoo aiqámausa nífusaa nisaurírana nimiséenoo ufóonarídanoo narí amooqímaseenoo márídanoo.

¹⁶Faiqí akaqáusa ínni Kooroosee máqannaasa maaqí qímasee qímannimifaqa síammíriaqa. Misá maaqí qifaqa. Ínnee Mooseena sándufa máree akaqá nárana nammári síamma naaqa. Ínnee áukuana idooáranara sía írimariafanoo fúka quqoona idooáranara faqa sía írimariafanoo Yuda máqannaasa amaanasáa idooáranara miná faqa sía írimariafanoo mandáikammimaríafanoo sía Yísuna áiku óosanaki andeeqásee maríafanoo. Misá mi-ufánannai ínni rafáaqa fífaqa síamma íriaqa. ¹⁷Mi-ainainnáusa fífau nimanírafa márídanoo sía kúqaa ánoonau. Sía moo áinaina kíkiqua úsuaqa. Ásauku mundírafa mifá kúqaa ánoona uqanna márídanoo ínnee miná faqa moodáanaki ootúpamáfi máriafanoo miqóo kai máriaqa.

¹⁸Faiqí akaqáusa qummaararára ufannai inni rafáaqa fíraree qífaqa sía mi-ufána íriaqa. Misá fífau inniara únna qímasee maasá daanna réeqa káaqa nisaunaasáuriqa nuaqée qíqa misá inniara únna qímaseeqa qangiroouqára nimooqiaqée qídaqa miqí qifáranoo. Misá qainámasee náriara Ánutuna úfa iriséeqee qímasee inni rafáaqafífara. Miqíra fasiqauqa fífau nári nifaaqa nimooqí maríasa márídaqa. Misá nári mandá márirana fannoo nári uqannífiqee márifaqa miqímariafanoo. ¹⁹Misá ásauku mundírana minníseeqa nári aatata nífiqee fíraree qídaqa mi-ufánannai inni rafáaqafífaranoo. Ásauku mundírafa maasá qíkíiaqa márídanoo miná adaká maasá márídaqa. Mifá maasá rakísínara ámiqímasee moodáanaki márídaqa narí dadaaqí narí dadaaqídaqa Ánutuna ufasáa innooqáfi afeekaikídaqa. Mi-fasiqáusa nári qummaarannai inni rafáaqafímaríasa maasá qíkíiaqa Yísuna minníseeqa nári aatata fídaqa mi-ufánannai inni rafáaqafídaqa.

Maasá ásauku mundírana námufaqa kúqiqa miná námufaqa fíndifiqa.

²⁰Ínnee Yísuna áiku óosana máríasa mifá kúqufafa ínnee faqa ínneeqa írirana námufaqa kúqiarafao máfi máríafanoo. Dóo ínnee nánaree áfaannauqa karaambáiquaqa misá úfa irisée ruffaidee kúqira fasiqa fannoo sía mi-ainaináusara íridanoo dóo taikánoo márídanoo dóo ínnee minára iriséeqa faiqí faiqi sándufa óosana óosanannai rafáaqafífaqa sía óoqai undée íqa eedóo qímasee mi-maú fuaqa. ²¹Misá maa-unnufánannai inni rafáaqafídaqa. Ínnee akaqá nárana nammári sía naaqa innaarúnai fíra áana ititéefoora. Ínnee akaqá nárainaina sía uqanna nífaurusaa quqáaqee qídaqa. Akaqá ainaina sía áuqaaqa mi-manda ainaináfa inni náakuandooree qídaqa. Ínnee miqíra unna sándufa sía íriaqa. ²²Fífau maqásaaqaraa fasiqa sándufa inni naakápaidaqa. Maasá mi-naranná námasaanoo sía níranandaki kásooiannoo káqi áiqaráannoo sía innaarúna áana faqa ititáannoo káqi áiqaráannoo. ²³Ínnee mi-fasiqáusa sándufa iriséeqa únna qímasee írirana faqaasee qifáranoo. Misá maa-ufána uqéeraidaqa. Ínnee qangiroouqá nimooqiaqéera qídaqa ínnee ínneeqa nifaaqa firaa aupurarana nimísée minánnoo innaarúnai fuaqée qídaqa únna qímariafanoo. Mi-unna fasiqáusa mi-naamuaqira ufána sía amana maasá daundurákinaa mandá nídirana rafáaqa fúannoo, Yísuna saqárikirafa kai amaná miná rafáaqa fúannoo.

3 ¹Ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndífufafa ínnee miná faqa fíndifiqa minára íridaqa ínneeqa márira írirana innaarúnai ásauku mundírafa márinnai ubeekáida máríafa. Miqóo Ánutufa ásauku mundírana firaa afeeka ámufanoo miná aaqá márídanoo. ²Minára ínneeqa írirana mirínni mári ainainnasaa rusísee íridaqa maaqóo maqásaa mandá ainainara sía íriaqa. ³Ínnee kúqirana aannaréeqa sía mandáinainara íriaqa kúqiara foora íqa máríafa. ⁴Ínni márírafa

Yísunasaa mundínoo márifanoo mináindi fannoo Ánutunasaa mundínoo márídanoo. Ásauku mundírafa ínnée maa-maqánasaa ánoona márírafa faqa máríanara mifá narí kooroomásainaqa ínnée miná namufaqa óoru ráifanoo narí afeeka káaqa qára areenarana náida nímiannoo.

**Óoqeenáa márírana faqa fúka márírana faqa
dóo maqee mi-ufáfa kooroo ínoo.**

⁵Ínnéeqa maa-maqánasaaqaraa nifaaqa áinaina adíafaairana arusáifanoo sía ínni kaifáa mandóosana uqannífiqaani faiqí fannoo ánaasee qúmmuarimariana faqa ánaasee fannoo faiqí qúmmuarimarina taikáani. Ínnéeqa nifaaqa sía kooroo iaqa. Ínnée sía ínnéeqa mandóosana máraidaqa mánaaqa anaaseera indeé indee qiqánuuqa adíafaa qiqá nuuqa dóo mi-iriráusa taikáfuani. Óosana óosana mandáinaina márararee qímariafa mifá faqa taikáfuani. Ínnée aiqáma ainainara nimukée marína mi-iriráfa taikáani. Ánutuna minníseeqa moo Ánutunara foora innaaru qídee qímariasa faqa aináinara rímariasa faqa moodáanaki únna aatata fímariafanoo. ⁶Mi-ainaináusa moómoo máree maríasa Ánutuna ufa rukíaida miqídaqa. ⁷Ínnée misá faqa mi-mandirirána máree marúsa máriafanoo.

⁸⁻⁹Dóo maqee afaimmá quqáaqa. Maa-ainaináusa faqa afaimmá quqáaqa. Ánnooqirana faqa kaukaataqírana faqa aqoónausa nífasaasa qírana faqa aqoónausa níquramaara rírana faqa maqee maqee faiqí fannoo ánaaseera amaráuqirana faqa ánaasee fannoo faiqíara amaráuqirana faqa únna úfa qímasaida narí áfasaasa narí áfasaasa qíra úfa faqa mi-ufáusa aiqáma afaimmá quqáaqa. ¹⁰Mi-manda iriráusa óoqeenáa írirana márírana afaimmá quqásee fúka andeeqára márírana marasée qammunnara foora afisúuqa. Mi-fuka marirána Ánutufa áuqusee nímuna Ánutufa kaifáa aiqáma kari fúkara foora kai mánnimidanoo. Miqínanoo maasá márírafa miná amanaikínaqa maasá minára ámiqimasee íriaqeera miqídanoo. ¹¹Fúka mi-andeeqara marirána máree maríasa náriara úriqararausee uréeqarausee qímiriranara sía minára íridaqa, Yuda máqannaafée ánaamuru fee fáinánduqirausee sía fáinánduqirausee írirana faqaasee fúka aamína máqannaa fee ánoona ákoona faqaa fee fíaiqi faiqi fee fúka andeeqára márírana máree maríasa sía mi-ufáusara íridaqa. Ásauku mundíranara kai kúqaa ánoona márídanoo fee qídaqa.

¹²Ínnée Ásauku mundíranara karaambáiquee qímariasa. Ánutufa ínnée rusandeesámumaseenoo narí andeeqára márira íriranaki quqánniseenoo ínniara rakísídanoo ámuqusídanoo. Ánutufa miqímarinaqa ínnée maa-reendeenira marira ufána káqi máraaqa. Náriara náriara qimudáoo qiaqa. Ufa qírana faqa nírana faqa íreedá kai qímannimiaqa. Fisoo físoo ímariasa naannaraqá máriaqa. Reendeénamafi ubiqásee maríasa naannaraqá máriaqa.

¹³ Faiqí ánaasee ínni rítifaqa káqi irisée nímaqaqa. Ásauku mundírafa ínni mandáinaina dóo minínnisanau. Ínnikiqari naríara naríara ufa qíraree qímasee ásauku mundírana aanna réeqa naríara naríara ufa qírana minnísee aunúsaa. ¹⁴ Mi-andeeqara aiqama ainainná náriqá kai sía amanaíkifanoo naríara naríara nímuqusinafa mifá mi-aiqama amiqira ainaináusa úriqararafa máridanoo moodáanaki suqú quqáseenoo adíafaa írana nímidanoo.

¹⁵ Ínnee asauku mundíranaki máriasa moodáara foora márianara naríara naríara farafára qírana minnísee ásauku mundírana asooárafa ínni naundurái rakísimarinaqa moodáanaki kiqa máriaqa. Ínnee miqíaqee qímaseenoo Ánutufa ínni rusandeesámumasee maréeqee ásauku mundíranaki quqánau. Dóo Ánutunara faqa maqee maqee dúfi dúfi qiaqa. ¹⁶ Ásauku mundírafa nímu ufana ínnee iriséeqa maqee maqee eedóo qídaqa mi-maú kai fímarifanoo ínni naunduráki mi-adiafaairáfa qumbiqáni. Ínnee mi-mariránasaa fídaqa íriranannai kai narí andeeqée narí andeeqée iqa. Fíraa íriranannái aiqámausa narí aaquqímamaqaina narí aaquqímamaqaina iqa. Ánutuna maraquna fannoo amaana ídi nímunu mi-idína maqee maqee raqá nuaqa. Idí roona áuqu Dafidífa miná idí faqa óoqeenáasa amaana ídi faqa mi-idísa maqee maqee raqá nuaqa. Raqá nídaqqa Ánutunara asasídaqa dúfi dúfi qídaqa mi-idi namúsa raqá nuaqa.

¹⁷ Ínnee ínneeqara karaambáiqqa Yísuna faiqi námu márídee qímasaídaqa miná aannándaídee qídaqa ufa qímariana aináinímariana andeeqásee miná kai áfaqaqa. Ínnee karaambáiqqa Yísuna maa-maqánasaa koorooírausa máridaqa mifá innandee innandee kai ídaqqa máriaqa aiqáma ainaina narí qínnaqóo kai fídaqa ufa qínana áuqeenana qáfeeqa miná aanna ráídee qiaqa. Sía nóori runúsee miqíaqqa ínneeqa níkoona Ánutuna asasamámaqaidaqa susúmmamaqáaqa. Ánutuna ásauku mundírana minánnai Ánutufa aaná ruqíqasaifaqa asasírana Ánutuna ámiaqa.

Faiqí ánaasee, faiqi naakáparufa.

¹⁸ Faiqí nínaaqmaaka ínnee ínneeqa nifaaqmaaka óoreeáqa máriaqa. Karaambáiqqa níraamummaaka miná úfa írimaria anaaseesa nári nifaammaaka óoreeáqa máridaqa andeeqásee karaambáiqqa aatáta fídaqa miqímariafanoo.

¹⁹ Ánaasee nifaaqmaaká ínnee ínneeqa nínaaqmaakara rídaqa nímuqusí marínaqa sía afeeka rakísira rakísinnimaqaqa sía sukúfa qímannimaqáaqa.

²⁰ Faiqiuqa ínniqa nínausa níkausa ufa qínnaa aiqáma kari sía rukíaqa eedóo kai qiaqa. Karaambáiqqa faiqi námu ínneeqa nínausa níkausa ufara eedóo qídaqa andeeqásee karaambáiqqa aatáta fídaqa miqí maríafanoo.

²¹ Ínnee nínausa níkausa ínneeqa faiqi námu sía maqee maqee nífairida níqiaqa. Miqífaqa misá quandáfi ínniara firaaqóo fídiqaaifaranoo.

²² Ínnee aináinira faiqiuqa máriasa innaarúnai ínni rakísirafa márídanoo ínni saiká óosana qáfaidanoo. Ínnee maa-maqánasaaqaraa rakísirausara faqa íriaqa aiqáma kari misá ufara faqa eedóo qiaqa. Sía nári níqafainnaqóo kai andeeqásee aináiniaqa, káqiqoo káqiqoo faqa ámiqimasee aináiniqa fuaqa. Miqí kai íqa sía faiqí ánaasee nífusaa, ínni nimooqíranara kai irisée aináiniaqa. Ínnee ínneeqa nímuqusa óokiqari karaambáiqara náaquqainaqa minára irisée ámiqimasee aináiniqa fuaqa.

²³ Ínneeqa rakísirana aináinirana ínneeqa nídiranannai kai áuqaida máriaqa mi-ainainná ídaqa sía maqásaa fasiqa aináiniranee qiaqa.

²⁴ Kásooaqee maasá innaarúnai óoruraanano minní maasá qeeqá kadáapiriri únna ákiaqara Karaambáiqqa fannoo narí óoqai qímaqoo úfanasáa kai feefaurú nímiannoo. Kaifáa ínnisaimbaqa aiqáma rakísirausa aináinidaqa asasammásee áuqaaqa. Ásauku mundírafa mifá ánoona rakísirafa márídanoo miná saikákaimmifoo qímasee sanaasamásee ámiqimasee áuqaaqa. ²⁵ Ínnee óosana óosana aináinidaqa mandáinainira aináinifanoo Ánutufa ínni ufa nímiannoo. Sía ínniara káqi fífaú saiká faiqi fée qímasee minnínnisaannoo. Ínni mandáinainirana níqafamaseenoo miná amana kái ufa nímiannoo.

Pauroofa naakáparufa qímannimidanoo.

4 ¹ Ínnee faiqísaa rakísirausa ínni aináinira fasiqauqa ínnee andeeqásee amana amana kái misásaa rakísinnisaaqa. Ínnee faiqísaa rakísirausa maa-ufána íriaqa, ínni rakísirafa innaarúnai márifa ínneeqa aináinira faiqi mandáikamánnimaqaifanoo ínni faqa ufa nímiannoo.

² Ínnee Kooroosee máqannaa ásauku mundírana Yísuna áiku óosanaki máriasa ínnee ínneeqa aináinidaqa Ánutuna ufamau fímarianara minára Ánutuna maqee maqee innaaru qímamaqaaqa. Sía nífaurunna kai únna innaaru qiaqa ámiqimasee naunduránnai innaaru qiaqa. Innaaru qídaqa maqee maqee Ánutunara dúfi dúfi qímamaqaaqa.

³ Ínnee innaaru qídaqa maí qiní Pauroosa sáimbaqa maaqóo rumbáqa qiní faqa máriasara faqa innaarú qímannisaaqa. Óoqai ásauku mundírafa kukéeqanoo márufanoo maqee kári akooroo ínoo márifanoo Ánutufa maasá dadaaqínaqa miná ufa aiqámai kooroománnimaqaannee qímaseeqa minára faqa innaaruqiaqa. Dóo qinée maqee Roomma máqannaa rumbáranaki fífaú márídaqa. Ásauku mundíranara maqúsa maqusa qímannimafannanara Roomma máqannaasa sía maasá amaana úfafau qífoo qímaseeqa qiní rumbáranaki quqáqaafaqa márídaqa. Ínnee minára iriséeqa qiníara faqa innaaruqímaqisaaqa. ⁴ Óoqai tamummáqara fasiqauqa Ánutuna ásauku mundíranara sía ámiqimasee írimariqau áti kai írimarufanoo maqee kámuqoo dóo kambíqeenoo kooroo ínoo

máridanoo. Ánutufa qiníara aiqáma máqusa máqusa qímannimianne qifaqa minára ínnée qiníara innaaru qímaqisee máriaafaqa qinée miqímannisa.

⁵Ínnée Kooroosee máqannaa Yísuna áiku óosana máriasa ínnée Yísuna ufara níkoo nikaa ímariasa faqa moodáa maqusaki máriafanoo. Ínnée misá nífusaa reendeenámasee írirana faqaasa naanna rámasee nuaqa. Ínnée misá faqa máridaqa ínnée sía fífauf nífaurunnai kai ufa qiaqa, Yísunara qímannimiraree qídaqa deedaqammáqai fanoo máriani, iráifaqa dauní qímannimiaqa. ⁶Ínnée Yísuna ufa írimariasa sía misá rauqísee qímannimiaqa, kásooqaqee fífmasee adíafaaira ufa qímanniminaqa írifaranoo. Ínnée miqímarifaqa faiqí ánaasee ínni iráifaqa andeeqásee ánoona ufa kai qímannimiaqa.

Pauroofa Kooroosee máqannaa nímandoo úfafa.

⁷Qiní Pauroosa Tikikusafa qiní dáufakiana ínni qímannimiannoo Tikikusanara qiní dídidanoo mifá karaambáiqaindi máridanoo miná aináinira faiqí máridanoo ámiqimaseenoo maasá dadaaqídanoo. ⁸Qinée Tikikusana maíndari aqiqaanano maasá dáufakiana qímanniminano ínni nífeeqáranoo máriannoo. ⁹Qinée Ooneesimusana faqa Tikikusana faqa miqandá ínnée máriannai níqqaanáura. Ooneesimusafa mifá Kooroosee máqannaa máridanoo mifá faqa maasá qíkaqaafasaa ámiqirafa márifanoo maasá minára faqa nídidanoo. Miqandá maaqóo óosana óosana ainaina koorooíranara ínni qímannimifaranoo.

¹⁰Aristarakusáfa mifá faqa maí qiní faqa Roomma máqanaa rumbáranaki máridanoo nímandaidanoo. Baranabasina ákaqaafasaa uqanna Marikoofa maí márifa mifá faqa ínni nímandaidanoo. Qinée moo ákaraki Marikoonara qímannimíafannana mifá óonuráinaqa ínnée miná ámiqimasee rákísi aisáaqa.

¹¹Yusatusafa mifá faqa maí máridanoo miná áuqu moó Yísuna áuqu amaránaikirafa mifá faqa ínni nímandaidanoo. Yuda máqannaa amaana ufa írimarusa misákiqari Yusatusafa faqa Marikoofa faqa Aristarakusáfa faqa mi-namúsa kai qiní faqa moodáa karida aináinímariasa máridaqa maa-maqánasaa Ánutuna quqúsa firaafáikianifeera mi-namúsa kai maasá dadaaqídaqa. Misá miqí maríafaqa qinée rumbáranaki márunanoo qímuqusa isooáidanoo.

¹²Eepafaraasafa ínni Kooroosee máqannaafa maí máridanoo ínni nímandaidanoo. Mifá faqa ásauku mundírana Yísuna aináinira faiqí máridanoo, mifá ínni Kooroosee máqannaasara andeeqásee Ánutuna ufa nímandakúsee irisée mi-maú andeeqásee fuaqéera afeekaikámasee innaaru qídanoo. Ínnée kooroosee máqannaasa faiqí firaasára foo máfi ámiqimasee Yísuna áiku óosanaki óoqumarifi afeekaíkiqa máriaqeera innaaru qídanoo. Ínnée miqíaqeera Eepafaraasafa ínniara maqee

maqee afeekaikámasee innaarú qídanoo. ¹³Qinée Pauroosa mi-fasiqána Eepafaraasana kadáapirirana qáfaidaqa qímannimidaqa. Sía ínni Kooroosee máqannaara kaifau qídanoofau, Raoodiseea máqannaa faqa Qieerapoorisa máqannaa faqara innaaru qímannisaidanoo.

¹⁴Rukaafa tutáqa saikímarifa maasá nídimarifa márídanoo mifá faqa ínni nímandaidanoo. Deemasafa mifá faqa ínni nímandaidanoo.

¹⁵Ínnee maa-akarána iriséeqa quandáfi Yísuna ufa írimariasa Raoodiseea máqannaa faqa nímandaaqa. Yísuna ufa írimariasa faiqí moo áuqu Nimafana máaqaki suqímarisa mi-nimandarufána maréeqeeqa misá faqa ními faqa íriaqa. ¹⁶Maa-akara ufána ínnee Kooroosee máqannaa nímaqeeqa. Ínnee miná ásaana rúmaseeqa iriséeqa faiqí moó fannoo miná mara máreenoo múnú Raoodiseea máqannaa Yísuna ufa írimariasa qámbaana ásaana rínaqa íriaqa irisée mée nári Raoodiseea máqannaa nímu ákarufana kaifáa mi-fasiqáfa misáíndi máreenoo aniréenoo ínniqa máqannaaki ásaana rínaqa misá nímaqáunna ufana faqa íriaqa.

¹⁷Arakipusafa karaambáiqá ufa írimarifa márídanoo. Ínnee afeekaikámasee qímamia. Anee sía qumooqukídana aunduaría. Afeekaikámasee áuqa. Ínnee miqí qímaseeqa Arakipusana qímamiaqa.

¹⁸Faiqí moo fannoo ufa qúnnana ákararumásaifaqa qeeqá Pauroosa káqi qeeqá dúqu kai ákara rídaqa maa-akarána rafáaqafídaqa. Qinée ínni nímandaidaqa. Qinée Roomma máqanna karabúsaki káqi márunnanara ínnee maqee maqee innaaru qímaqísaaqa. Ánutufa narí márirana ínni níminaqa ínnee ámiqi ámiqiaqeera nímiannoo miná máraaqa.

1 TEESAROONIKA

Teesaroonika Máqannaa Indaarú Nímu Akarafa.

1 ¹Ínnee Teesaroonika máqannaasa Ánutunaki máriasa karaambáiqá Yísuna ásauku mundíranaki faqa máriasa, ínnee Teesaroonika máqannaasa Yísuna ufara suqímariasa qínée Pauroosa faqa Sirasifa faqa Timootifa faqa ínnei nímandaidaqa, ákara rúmannimaqaidaqa. Ánutuna káqi nímira áfaarirana faqa asooárana narí aundurá faqa ínnei faqa máriani.

**Pauroofa Teesaroonika máqannaasa Ánutuna
ufamau fímarunara nimooqídanoo.**

²Maasá maaqóo márúnna namusa ínniara iriséeqa maqee maqee Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa, maqee maqee ínniara innaaru qímannimaqaidaqa.

³Maasá ínniara maqee maqee maasá qíkoona Ánutuna áaqoo áuqaidaqa. Ínnee Yísuna saqárikidaqa miqíanara Ánutuna ufírira áinainirana maqee maqee ímariafanoo. Ínnee Ánutunara faqa faiqí ánaaseera faqa nímuqusa ímarinara Ánutufinnai kadáapiri máriafanoo. Ínnee Yísunara asasammásee áfeesira írirafa karaambáiqá ásauku mundírana Yísunaki atukaramásee maríanara mináuqara faqa maasá irisée Ánutuna áaqoo áuqaida ínniara innaaru qímannimaqaidaqa.

⁴Teesaroonika máqusanaasa qíní qíkaqaafasaa Ánutufa ínniara ámuqusímarifa ínnei rusandeesámumasee mároonara maasá íridaqa.

⁵Maasá Yísuna áufakiana sía nóonnai káifau ínnei qímannimidau, Ánutuna afeekannái faqa miná náaquqara andeeqara maraqunannái faqa qeeqá faqa mi-iriránamau fídaqa minánnai faqa ínnei qímannimíafannana minára Ánutufa ínnei rusandeesámunara íridaqa kúqaa fee qídaqa. Maasá ínnei faqa Teesaroonika máqusai máriafana qíqafoosa máridaqa ínnei dadaaqírara andeeqáseeqa máriafanausa máridaqa ínnee minára

írimariafanoo. ⁶Ínnee maasá andeeqárana qáfamasee karaambáiqá faqa maasá faqa andeeqárana ámeeraaméerirana faqa maasá faqa andeeqárana ámeeraaméeri maríafanoo, ínni máqannaasa Yísuna ufa írunara miná ákiaqara ínni aupúrarana firaqóo nímufaqa ínnee sía minára íriqau náaquqara maraquna nímimaru ásasirana asasammásee karaambáiqá ufa kai mároosa. ⁷Ínnee Teesaroonika máqannaasa miqíqá aiqáma ánaamuru Yísuna ufa írimarusa ínneeqa andeeqára óosana uqannífiqoonara ínnee Maseedoonia máqa maaqakina márusa faqa Kirisa máqa maaqakina márusa faqa uqannífiqoosa máriafanoo.

⁸Sía mi-maqa maaqa qandá kaifáu karaambáiqá ufa íriqau, aiqáma maqa maaqai ínnee Teesaroonika máqannaasa Ánutuna ufa írufa, mi-ufáfa aiqámai daráaninoo fífainínu. Maasá fífaú ínniara mi-maqannáasa fíqú fíqú ídaqa qímannimiqa nímariafanaqa misá óoqai iriséeqa qímaqímiqa. ⁹Óoqai maasá ínni Teesaroonika máqusai óonuráfanaqa ínnee maasá asasamándeé óonu qífiqasee ámiqimasee maasá ufa írunara fáasai mi-anaamurúsa írimariqau. Ínnee ínneeqa dapi saqari Anutunara foorá innaaru qímaruna minnísee quándaki kúqaa ánoona kási marí Ánutufinnai ubeekáranara faqa fáasai mi-anaamurúsa iriséeqa minára aiqámausa qímannimimariqau. ¹⁰Ínnee mifúnnai ubeekámafi miná ámaaku innaarúnaindari qúmiranara áfeesu afeesirafa káqi áfeesida márúnara fáasai ánaamuru minára faqa írimariqau. Ánutuna ámaaku Yísufa kúqiranakinaana mara fíndifufa, maasá Ánutufa kásooqaqee náruaninnanakinaana Yísufa maasá asumu qumáree marífa ínnee mifá qúmuannanara áfeesida márúnara aiqáma ánaamuru fáasaimma irisée qímaqimíafanoo.

**Pauroofa Teesaroonika máqusai márídanoo
narí aináini marúnara qímanniminu.**

2 ¹Óo Teesaroonika máqannaasa qíní qíkaqaafasaaúqa. Maasá namu ínni maqúsaí fúafannakari sía kadíqamánnisaqiafana, ínnee minára írimariafanoo. ²Maasá namu Teesaroonika máqusai fuanéera Firipi máqusai óonuráfanaqa mandáikammannimaqeeqa mandá ufa qímunara írimariafanoo. Maasá ínni maqúsaí óonuraafanaqa moómoosa áanooqimannimaqoofaqa óonumafi íriafananoo Ánutufa paasóosirana nímufaqa miná ufa ínni Teesaroonika máqannaasa qímannimiqaiafana. ³Maasá qímannimirafa faqa sía áaqaranasaa mundínoo márídanoo sía maasá mandáinaina máraannanasaa mundínoo márídanoo, sía maasá ufa ákaruqiranasaa mundínoo márídanoo. ⁴Ánutufa maasá nimanamásee ínni qímannimiranara eedóo qímasee narí ámiqira fasaasa ufa maasásaa quqásainaqa maasá maqee maqee Ánutuna áidiramaú kai ínni qímannimidaqa. Ánutufa maasá fírana amanamásee qáfeemarifa márifaqa minára irisée andeeqásee qímannimidaqa. Sía faiqí maasá ufa

irisée eedóo qiaqéerau qímannimidau. Ánutufa irisée eedóo qíaninnamau kai ínni qímannimidaqa.

⁵Maasá Ánutuna áfusaa márídaqa sía nimooqíra ufannaifau ínni qímannimiqiafana. Maasá Yísuna ufa qímannimidaqa sía maqándanai óosana óosana ainaina úmmuariraree qímasee Yísuna ufa firaaqóo qímannimiafanausa, andeeqéemariafanausa ínnée minára faqa írimariafanoo. ⁶Maasá ínni faqa márídaqa ínni fee akaqáusee sía misá nimooqíra ufara randáqiafana. ⁷Kúqaa maasá ásauku mundírafa niqíqoo fasiqausa maqásaa fasiqauqa márídaqa, maasá minára irisée sía ínniara qimooqíranee, aináínee qímiaqee qímariqiafana. Nínausa faiqi ánaaqi íreedá rakísi maríandee maasá miqíkai mándee íreedá kai ínni faqa márídaqa qímannimiafanausa sía ínni moo áinaina máraqiafana. ⁸Maasá ínni Teesaroonika máqannaasara firaaqóo nímuqusimarunara sía Ánutunaindaraa ámiqira fasaasa ufa kai náida nímiqa, maasá qeeqá dáriranara sía rufíqarai írirana faqa qímuqusa faqa káqi márirana faqa nímiqaaida máriqiafana.

⁹Óo qíní qíkaqafasaa maasá ínni maqúsai ínni faqa máriafanaqa ínnée maasá óosana qáfamasee írimariafanoo. Maasá nárana máree maría saikána kadáapiriqa tooqaamu máraafana qáfaqu. Maasá Ánutufinnaindaraa ámiqira fasaasa ufa qímannimiqa fífi ínaqa ínnisaa óonu mundúanaqa ínnée maasá naranara mámaraida miqídammiafoo qifoora fáasaana faqa eendáki faqa qeeqá kai nárana máree maría ainainirana kadáapiri máriafanaqa qáfaqu.

¹⁰Maasá ínnée Teesaroonika máqannaa faqa máriafanna kamuqoo sía Ánutufa kai maasá márirana qáfanau, ínnée faqa qíqafóofanoo. Maasá ínni Yísunara rímarusa faqa márídaqa maasá ánukarana faqa andeeqáranana faqa pisoopísóoirana faqa sía áaqarana faqa máriafanaqa qíqafee marúsa márídaqa. ¹¹Faiqi níkausa ámiqimmandee faiqi rakísidaqa maasá miqí kai íqa ínni rakísimariqiafana. ¹²Maasá ínnée mandáinaina mároofaqa reendeenámma nímaqeeaaafánausa márídaqa. Ánutufa ínni náaraidanoo kásooqafee innaarúnai óoruree narí aréenarana faqa narí quqúsara faqa miná faqa marasée narí faqa máriaqee qídanoo. Maasá ínniara minára iriséeqa ínnée maqee máriaqooqari Ánutuna áidiramaú kai fuaqa, minára fuki faakí qímariqiafana.

¹³Ánutuna áufakiana maasásaa quqásoona ínni qímannimiafaqa ínnée irisée umáraqau. Ínnée minára sía faiqí ufafée qímariqau. Ánutuna ufafée qímasee umáraqau. Miqúna qáfamasee maasá Ánutunara dúfi dúfi qídaqa. Kúqaa Ánutuna ufa márídanoo ínnée miná ufa írimariasakina saikídanoo.

¹⁴Óoqai Yuda máqannaasa nári nigoónausa ásauku mundírana Yísuna ufa írimarusa irisooná ákiaqara kadáapirirana nídafirana nímiqau. Ínnée Teesaroonika máqannaasa faqa ásauku mundírana Yísuna

ufa irisooafaqa ínniqa niqoónausa níkoqoofaqa miqí undée kai íqa nídafirana aupúrarana ínni nímiqau. ¹⁵Yuda máqannaasa óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá náriqau, kafáa maa-kamúqoo karaambáiqqa Yísuna kuqámma arusaqau. Dóo kafáa maqee maasá mandáikamma qímaqaidaqa. Misá Ánutuna áfusaa firaqóo mandáikidaqa misá káaqa faiqí nárimariasa márídaqa. ¹⁶Maasá Ánutuna ufa faiqí asumu márararufa ánaamuru qímannimimarunaqa misá níkoqaiifaqa maasá rafáaqafirara amanídaqa. Miqídaqa Yuda máqannaasa áaqarafa dóo firaafá úriqaranoo márídanoo, dóo maqee mandáinaina ákiaqara Ánutuna áranaqarafa dóo misásaa áqufinoo márídanoo.

Pauroofa kaifáa Teesaroonika máqusai fuanéerusia minnísanau.

¹⁷Ánutufa misára miqí qímarifaqa qinée Pauroosa maasá qeeqára maaqí qídaqa. Yuda máqanna nífaqasaifaqa qúsasaa maasá níanai rakéeiqqa márídaqa, qífaqa kái níanai rakéeiqqa márídanoo. Maasá írirafa ínniki márifaqa fuanéera firaqóo amanúnanoo sía amanaíkifaqa káqi márídaqa. ¹⁸Qinée Pauroosa faqa qiní faqa máriasa Teesaroonika máqusai ínnée iannái fuanéera amanúnanoo sía ifaqa qinée qeeqá kai moómoo kari amanúnanoo Sadannafa qiní faqa ititáifaqa minníseeqa káqi Ateensa máqusai márídaqa. ¹⁹Yísufa qúminna aukwana ínnée Teesaroonika máqannaasa faqa ánaamuru qímanniminausa faqa ínnée ínni andeeqáranannai márifaqa qinée ínniara Yísuna áfusaa qeeqá faiqira foora ínniara asasianáuranoo. ²⁰Maasá qeeqá qífaqa amooqírana faqa asasírana faqa ínniki márínara ínnée maqee maríanara firaqóo írídaqa kumaaráa Timootina aqíqéeqa.

3 ¹⁻³Maasá ínni Teesaroonika máqannaasara kísaaqasaa múnari múnari fírariafanaisia dóo maqee minnísee rakéemasee Ateensa máqusai maasá namu káqi márídaqa maasá qíkaqa Timootifa maasá faqa Ánutuna saikáki marífa ámiqira fasaasa ufa ásauku mundíranara qímannimi noonífa maasá miná aqíqéeqa ínnée iannái ínni poodúaanífeera ínnée Yísuna saqárikirana dadaaqíanífeera, akaqáusa ínni nídafirana nímiifaqa sía quándaki fuaqéera Timootina ínnée iannái aqíqéeqa. Aqíqámasee maasá káqi Ateensa máqusai márídaqa. Maasá Yísuna ufasáara nárirafa máríaninnanara Ánutufa óoqai maasára minakí fuaqée qímaqoo úfafa márídanoo. Ínnée minára faqa írimariafanoo.

⁴Maasá Teesaroonika máqusaki márídaqa ínni qímannimiqa Yísuna ufa sáara nárirafa kambíqaannoo fee qíafannana dóo mifá kambíqaidanoo ínnée minára faqa írimariafanoo. ⁵Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínnée iannái Timootina aqíqéeqa. Qinée ínni náufakiana sía uqanna íríqa kísaaqasaa máríranara qíkoqaiifaqa múnari múnariqa Timootina aqíqéeqa. Mifá óonureenoo Yísunasaa mundíranara írianífeera aqíqéeqa, Sadannafa ínni níkarimaqasee qáfaifanoo qiní saiká kadíqaannoo fee sía fee kadíqaannoo.

⁶Dóo maqee Timootifa óonurandee aniréenoo ínni adíafaaira naufakiana qífaqa íriqa. Mífá ínnée Yísuna saqárikirana faqa naríara naríara nímuqusirana faqa qímaqiminoo. Mífá ínnée maasára maqee maqee írimariana faqa maasá ínni níqafaaqaairana amana amana kái ínnée maasá qíqafaaqaa ímarianara Timootifa qímaqimífaqa íriqa. Óoqai maasá qífaaqa rumbánoo márífaqa máriunausa. ⁷Ínnée Yísuna saqárikirafa káqi márínara maqee iriséeqa qífaaqa asasifanoo kadáapirirana faqa aupúrarana faqa dóo aufadéenoo. ⁸Ínnéeqa márírana mapukúseeqa karaambáiqqa áfusaa fíndífífaqa maasá qífaaqa ámiqiannoo.

⁹Dóo maqee maasá ínnée mapukúsee maríanara Ánutuna áfusaa dúfi dúfi qianáura. Maasá ínniara Ánutuna áfusaa asasídaqa minára faqa dúfi dúfi qímamaqaida. ¹⁰Maasá fáasaana eendáki ínniara Ánutufinnai innaaru qídaqa, Ánutufa dadaaqínaqa ínni nóori níndafamasee ínnéeqa Ánutuna ufamau fírana andeeqá nímfífanoo.

¹¹Maasá Ánutufa maasá qíkoofa narí uqanna, maasá karaambáiqqa Yísufa faqa maasá aaná afisúsainaqa ínnée iannái fuanáura.

¹²Karaambáiqqa fannoo ínnée naríara naríara rírana firaanáikamma nímaqani, ínni aiqámausara nídirafa faqa maqee maqee firaanáikiani. Maasá ínniara dídirafa maqee maqee firaafáikidanoo. Ínnindi faqa miqí kai ínoo maqee maqee firaafáikiani. ¹³Miqífanoo Ánutufa ínni nímuqusa mapukúsee afeekaikámannimiannoo. Ínnisaimbaqa karaambáiqqa Yísufa narí áiku ásauku faqa kafáa qumuréenoo ínni maréeqeenoo andeeqárausa náaquqaraisaikamá nísainaqa maasá qíkoona Ánutuna áfusaa kíkíqífanoo.

Pauroofa Teesaroonika máqanaasara Ánutuna áidiramau fuaqéera naakápaidanoo.

4 ¹Óo Teesaroonika máqannaasa qíní qíkaqaafasaauqa qeeqá ufa maa-ufána áti qímannimianaúra. Maasá ínni faqa máriafanna kámuqoo Ánutuna áidiramau fíranara qímannimíafanaqa mi-maú fífíusa dóo maqee káqi mi-maú fímaríafaqa qínée íridaqa. Karaambáiqqa Yísufa qímaqimiqoonara dóo maqee ínni fuki faakí qídaqa sía óoqai undée kai káqikaaqoo Ánutuna íriranamau fuaqa, moó faqa moó faqa afeekaikámasee mi-maú fuaqa. ²Ínni faqa márianna kamuqoo Karaambáiqqa Yísuna ufamau fuaqéera naamúaqira ufa óosana óosana naakápaafannana ínnée írimariafanoo.

³Ánutuna írirafa ínniara maaqímminoo márídanoo ínni andeeqára náaquqarafa márínaqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirafa sía ínni rumbánoo máríani mandáinainakiqari idukírausa naanna rámassee máriaqee qiaqa. ⁴Ánutufa ínniara maaqíaqee qídanoo. Ínnée aiqámausa ínnéeqa nifaaqara náaquqara úriqarara ainainee qímasee rakísidaqa andeeqára óosana máraráree qídaqa narí úmmuari narí

úmmuarirana taiká uqanna fúani. ⁵Ínnee sía aamína máqannaasa sía Ánutunara írimariasa naanna raaqa misá mandáinaina fanandíranaki máridaqa ínnee sía misá naanna raaqa. ⁶Sía ínniki moó fannoo miqínoo narí aqóónausee moo máqannaasee mandáikamma nímaqaani. Óoqai maasá ínni qímannimíafannana maqee kafáa aaquqímannimaqaidaqa Karaambáíqa fannoo mi-umuarira oosannára nárírafa máridanoo. ⁷Ánutufa sía maasára narí úmmuari narí úmmuariranaki máriaqeera maasá dáarama narí quqúsaki quqéenoofau. Maasá káaqa andeeqáranaki máriaqeera maasá dáarama quqánau.

⁸⁻⁹Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo máa qínée qúnnufana minnísainafa sía faiqí ufafáu minníseefara Ánutufa narí náaquqara andeeqara maraquna níminna ufana rukíeefaranoo. Ínnee Teesaroonika máqannaasa Yísuna ufa írimariasa naríara naríara nídíranara ínnee írimariafaqa fífau qímannimidaqa. Ánutufa narí kai narí áidi narí áidíranara qímannimifaqa írimariafanoo. ¹⁰Ínnee Teesaroonika máqusanaasa Yísuna ufa írimariasa Maseedoonia máqa maaqaki mária nikaqaafasaasa mi-amíqira oosanná nimíqoosá máriafanoo. Sía maqee iandée kai káqikaqoo naríara naríara nídiani moó faqa moó faqa fíraaqóo naríara naríara nídiani.

¹¹Maasá óoqai ínni faqa máridaqa qímannimíafánandee kai qídaqa kafáa qímannimidaqa. Maa-ainaináusasaa nimana mundúsaafanoo miqóo kai fuaqa. Aiqámausa ínneeqa aináiníranasaa ínneeqa rakísiaqa, aiqámausa ínneeqa nárana ínneeqa aináina ínneeqa kai máraaqa.

¹²Ínnee Yísuna ufa írimariasa miqí faqa miná ufara níkooqee maríasa ínni nimooqíqa andeeqéeafoo qifáranoo. Ínnee faqa miqídaqa sía moo áinainara sárauqinana moonásaa óonu mundúa.

Yísufa kafáa qúmuaninna úfafa.

¹³Qíní qíkaqaafasaauqa ánoona ufa síaisa kuqufíqa sía fíndífidammífoo qímasee ikífaafau qímariana. Ínnee faqa misá naanna reefóo qímasee kúqírausara ánoona ufa íriaqee qímasee ínni qímannimidaqa. ¹⁴Maasá maaqí qídaqa ínni qímannimidaqa. Yísufa kuqufínoo kafáa minakíqari fíndífinau. Miqúnara maasá maaqí qídaqa Yísuna saqáriki máriasa kuqufífanoo Ánutufa Yísuna mara fíndífundée kai ínoo misá faqa marafíndífumá nímaqaannoo. Yísufa qúmuaninna aukwana Yísuna faqa moodáanaki máriaqeera Ánutufa marafíndífumá nímaqaannoo.

¹⁵Karaambáíqa naamúaqímaqoo úfafa maaqímmínoo márifaqa qímannimidaqa. Karaambáíqa qúmuaninna faasaanasaa maasá káqi márianausa sía kúqírausa nóorisaa óoru fúanauranoo. ¹⁶⁻¹⁷Mi-faasaannásaa innaarúnaindari Ánutuna daambeenda fíraaqóo rúannoo, qangírooqua úríqararafa ufa qíannoo, Ánutuna ukeena fuaqáannoo

dóo miqóo innaarúnaindari karaambáiqá narí uqanna qúmuannoo. Qumuráinaqa kúqirausa káqi máru kamuqoo ásauku mundírana saqárikida máriusa misá náaree kúqiranakiqari fíndifífaqa dóo miqóo maasá mi-karí káqi máriasa faqa kúqirausa faqa Ánutufa moodáanaki afapíta qumáreenoo uqéerannisainaqa asurukína kéeqakinaqa aanái óoru karaambáiqá paqúrimasee mi-karí miná faqa náaru náaru márianaura. ¹⁸Miqíannanara ínnée faiqí ánaasee faiqi kuqufuaafaqa nifaaqa rumbée marífaqa ikiráqee maríana mi-ufána qímannimifanoo nifaaqa aufadáani.

Yísufa tautúmasee qúmuanninannara fáasaanara foora máriaqa.

5 ¹⁻²Mi-ainainná kambíqaaninna áukuanara maasá fífaú ákara rúmasee qímannimianaura, óoqai dóo ínnée írimariafanoo maaqímminoo máriannoo, karaambáiqá qúmuanninna kari úmmuara fásiqara foora kukéeqakinoo qúmuannoo. ³Faiqí ánaasee maa-aukuannára ámiqiranaki asooáranaki márídee qímasee káqi mána mánida márífanoo dóo miqóo kai rakéemasee firaa narirafa tautúmannimaqáannoo. Sía moo ámeekamasaannoo, ánaasee innaamunai fímariandee íannoo sía aupúrarafa sía máriannoo, máriannoo.

⁴Ínnée Teesaroonika máqannaasa qíní qíkaqaafasauqa, ínnée sía asukunakíara foora nímariasa máriafanoo. Yísufa qúmira faasaana úmmuarira fasiqara foora kambíqafi naqa ínnée sía tautúmasee nisaurífaranoo. ⁵Ínnée aiqámausa káaqa qáranaki nímariasa fáasaanara foora nímariasa máriafanoo sía maasá ínnisaimbaqa eendákíara foora nímarunausa sía asukunakíara foora nímariasara foora márídaqa. ⁶Miqúnara maasá ínnisaimbaqa sía faiqéemariasanaanna raaqa nífu maqasée máriaqa. Maasá ínnée faqa sía nammári néemariasanaanna rée fúrufariaqa káqi ámiqimasee márianaura.

⁷Eendáki faiqí ánaasee faiqáidaqa eendáki nammári námasee fúrufaridaqa. ⁸Maasá sía miqímarunausa márídaqa káaqa qáranaindi márídaqa maasá sía nammári námasee fúrufariqa núaqaana káqi máriaqaana. Maasá qeeqá Yísuna saqárikirana faqa qeeqá naríara naríara rírana faqa mi-ainainaqandánnai saqári kámmandee ukée íríqa. Maasá asumu márianafa kásooqaqee kambíqaaninnannara asasídaqa rakísida márídaqa. Mi-asasira afeesíránara pateeuqára foora qíkiaqaki afisúsee rákiranakiara foora mária.

(Óoqai níkiaqa itairírausa súani qíkiaqaki dárúandoo qímasee pateeuqá náriqa níkiaqa itairíranasaa afisímariqau. Óoqai Yísuna aukuaana Roomma máqanna rákira fasiqauqa áinna qafee afisúsee rákiranaki nímaríqau. Aiqáma ainaina samu sía qíkiaqa dárúani fee qímasee afisíqau.)

⁹Ánutufa sía maasá rusandeesámumasee narí áranaqaranaki quqárareefau qinau. Ásauku mundírana karaambáiqá Yísunannai asumu

márirana máraaqee qímaseenoo maasá rusandeesámumasee máranau. ¹⁰Mi-asauku mundiráfa minásaimbaqa maasára moodáanaki máriaqeera maasá dárirana qímaaqqa maqasée kúqufa fíndifino máridanoo narí kaifáa qumuráinaqa kúqiqee káqi máridee narí faqa máriaqeera maasá qímaaqqa maqasée kúqinau. ¹¹Ínnée mi-irirána iriséeqa sofaarí maríasa mi-iriránannai narí dadaaqí narí dadaaqídaqa narí amana narí amana mapukúaa.

Pauroofa ufa taikáidanoo nímандаidanoo.

¹²Óo maasá qíkaqaafasaa maasá qeeqá qímuqusa óokiari ínni qímannimidaqa. Ínniki Ánutuna ufa sáiki maría fasiqausa Ánutufa maréeqeenoo mi-saikánaki uqánnisóosara qídaqa, misá ínni naamúaqira ufa qímannimiafaqa ámiqira fasiqafee qímasee náaquqamasee íriaqa. ¹³Misá nári ámiqira saikara irisée firaaqóo nóosaa qíranara rufáida misára nídíaqa. Ínnée naríara naríara nídimarinaqa asooáranaki máriaqa.

¹⁴Qínée ínni naamúaqi maruna fasiqausa qímannimidaqa, ínni kudi fasiqauqára afeekaikámasee naakápaifaqa misá aináiniaqa, ruffee maría fasiqa anaaseesa nimana mapukúnímaqáaqa, írirana óoreeqárausa ínnée dadaaqiaqa, ínnée aiqámausa qámbaanai reendeénidaqa asooámasee qímannimiqa fuaqa. ¹⁵Ínnée maa-ainainnára faqa rakísiaqa, moó fannoo aní mandáikammamaqáinana ákiaqara sía narí mandáikammamaqaa sía mi-oosanáfa máriani. Ínnée aiqáma kari narínni narínni ámiqira óosana kai narí ámi narí ámiaqa sía ínnéeqáki kai miqíaa. Ínnée aiqáma máqannaasaki máridaqa miqímannimaqáaqa. Ínnéeqa írirana nimana mi-amiqira oosannásaa kai quqáaqa.

¹⁶⁻¹⁸Ínnée aiqáma kari Yísuna ufa írimariasaa asasída kai máriaqa, aiqáma eendaki fáasaana innaaru qiqá fuaqa. Aiqáma ainaina tiaki Ánutunara dúfi dúfi kai qiaqa. Ínnée mi-ufamaú fídaqa ásauku mundírana Yísunaki fídaqa Ánutufa ínniara fuaqée qímaqoomau fífáranoo.

¹⁹Náaquqara andeeqara maraquna fannoo ínni afeeka níminaqa sía miná rafáaqafuqa. ²⁰Ánutuna maraquna fannoo faiqí dadaaqínaqa sía níkoo níkaa iaqa, ámiqimasee íriaqa. ²¹Ínnée aiqáma amaana ufa sía káqi íriaqa aiqáma ufa aiquqummásee iriséeqa ánoona ufa kai íriaqa. ²²Óosana óosana mandainainara eeráiriaqa.

²³Ánutufa maasá naundurái asooáranaa nímimarifa ínni máriranaki náaquqara andeeqara oosana firaaqóo nímiani. Mifá kai ínni aiqáma márirana nipatasáa faqa nimana faqa maraquna faqa áaqarafa sía máriani ánukarafá kai mári mári inánoo ásauku mundírafa karaambáiqaa Yísufa miqíqa márinnanaki qúmuani. ²⁴Ínnée ínnéeqa mandáinainakiqari ániaqeera náaree marífa Yísufa sía akóo akaa ímarifa maqee maqee dadaaqímarifa máridannoora ánu kara óosana nímianno.

²⁵Óo Teesaroonika máqannaasa maasá qíkaqaafasaa, ínnée maasára maqee maqee innaaru qiaqa. ²⁶Ínnée aiqáma ínnéeqa níkaqaafasaa nímandaidaqa moodáa fidíkara foora nímandaaqa.

²⁷Qinée Pauroosa Karaambáiqá ufa irisée ínniara afeekaikída qímannimida ínnée maa-papiqána maraséeqa minakínaa ákara ufa aiqáma Yísuna ufa írimariasa ásaana rúmasee qímannimiaqa.

²⁸Ásauku mundírana Karaambáiqá Yísuna áfaarirafa ínniki máriani.

2 TEESAROONIKA

Teesaroonika Máqanna Ínaaqianna Nímu Akarafa.

1 ¹Ínnee Teesaroonika máqannaasa Ánutuna ufa írimariasa ínnee maasá qíkoona Ánutuna áiku ásauku maqásaa fasiqa anaasee máriasa Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqá Yísunaindi faqa máriasa qínée Pauroosa ínnei ákara rúmannimaqaidaqa, qaara fasiqa Sirasisa Timootisa faqa ínnei ákara rúmannimaqaidaqa.

²Innaarúnai níkoona Ánutuna faqa Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqá Yísuna miqandá káqi nári áfaarirana faqa nári naundurá asooárana faqa ínnei nímiyani.

Yísufa kafáa qumuréenoo Ánutuna ufa rukíee maríasa náruannoo.

³Óo qíní qíkaqaafasaaauqa maasá ínniara maqee maqee Ánutufinai dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Ínnee Yísuna saqárikirafa firaaqóo kambíqainara iriséeqa sía minára dúfi dúfi qiana áaqaannoo. Ínniara Ánutufinnai dúfi dúfi qímarunafa andeeqáidanoo. ⁴Ínnee Teesaroonika máqusanaasa Yísuna ufa írimarianasáara nárírana faqa óosana óosana aupúrarana faqa káqi máraqa fímariana faqa Yísuna ufa káqi íríqa fímarianara faqa iriséeqa máaqanna máaqanna fídaqá ínnei ámiqira óosanara amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidaqa qeeqá qimooqídaqá.

⁵Ánutuna andeeqára náríra ufa ánoona kásooqaqee maaqí qímasee kambíqaannoo, ínnee maqee Yísuna ufasáara aupúrarana máraqa fímariana ákiaqara kásooqaqee maaqímmínoo máriannoo. Mi-aupuraráfa Ánutuna márira ququsaki kéeqarana amanaikámma nímaqaannoo.

⁶Ánutufa narí andeeqára óosana maraséenoo ínnei aupúrarana nímiariasa miná ákiaqara nári faqa aupúrarana nímiannoo, ínnee miná ufasáara aupúrarana máreemariasa asooárana nímidanoo maasá faqa nímiannoo. ⁷Karaambáiqá Yísufa innaarúnaindari narí afeekafaqáa qángiroo námufaqa idá aurunamu faqa koorooíra

fáasaana asooárana maasá nimiséenoo aupúrarana misá nímiannoo.

⁸Miqímmandee kooroomáfinoo Yísufa Ánutunara sía írimariasa faqa maasá karaambáiqá Yísuna ámiqira fasaasa ufara níkoo nikaa ímariasa nárírana nímiannoo. ⁹Yísufa náaru náaru taikárana misá níminaqa náaru náaru karaambáiqá máriqooqari níanai náadumasaa márídaqa sía miná aréenara afeeka qáfeefarano. ¹⁰Mi-faasaannásaa Yísufa maasá faqa aiqáma narí áiku ásauku amooqírana írirara qúmuannoo, aiqáma miná ufa írimariasa náaquqarana faqa márarara qúmuannoo. ¹¹Maasá mi-ainaináfa kambíqaaninnanara iriséeqa maqee maqee ínni Teesaroonika máqusanaasara innaaru qídaqa Ánutufa ínni naundurái naakápaifaqa miná ufamau uqéerara aatata fímariafanoo minára qídaqa. Ánutufa ínni dadaaqínaqa ínni márirafa nírafa uqéerara áana amana kái fuaqéera innaaru qídaqa. Ánutufa narí afeekannái ínnee Ánutuna ufamau fíranara ámiqiranee qímariana ánoonaikiani, ínnee miná saqárikira saika faqa ánoonaikiani. ¹²Ínnee miqífaqa aiqámausa ínni andeeqárana qáfamasee Yísuna áuqu aréenarana amooqífanoo Yísufa quandáfi ínni nimooqíannoo, Ánutufa faqa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiqá Yísuna faqa káqi áfaariranannai maa-ainaináfa máriannoo.

Mandá fasiqa kambíqafinoo moómoosa níkaruqiannoo.

2 ¹Dóo maqee qinée Pauroosa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiqá Yísufa innaarúnaindari kafáa qúmiranara faqa maasá miná faqa moodáanaki suqú quqáranara faqa qímannimiana. Akaqáusa minára dóo qúmi ifoo qiafaqa ínnee minára irisée fúrufariqa múnari mínari ímariafanoo. ²Karaambáiqá qúmira faasaanara dóo áiqaqánau foo qifaqa únna ufa qíaafoo qímasee sía dauní múnuci míníqira ufa irisée naundurá dapikínaqa ninunúruaqa. Yáfee moó fannoo mi-ufána qímanniminoo fee, faiqí moó fannoo áaqara ufa tamummaqasée qímanniminoo fee, amaana ufa qímannimimari fasiqafa únna qímasee qímanniminoo fee, faiqí moo fannoo únna qímasee maasára pásaki ákara rúmasee qímaqimi ifoo qínnoo fee.

³Ínnee sía moó fannoo níkaru qínna ufana íriaqa. Yísufa qúmira faasaana sía káqi ániannoo maa-ainaináusa náaree kambíqafifanoo qúmuannoo. Taikára áukuana adeedí ráinaqa aiqáma átinaindari faiqí ánaasee firaqóo Ánutuna ufa rukíasee náriqa aatáta fífáranoo. Mi-aukuanná maqásaa mandá fásiqa fannoo idáki fúaninafa kambíqaannoo. ⁴Mi-manda fasiqáfa aiqáma máaqanna máaqanna náriqa Ánutunee qímaria ainainna faqa aiqáma náriqa Ánutunara innaaru qímamaqée maríana faqa kúqaa qímariana faqa únna qímariana faqa aiqáma namuqáakama nímaqeenoo qáoo qíannoo.

⁵Qinée Pauroosa ínni Teesaroonika máqusanaasa faqa márídaqa mi-ainaináusara ínni qímannimíafannana sía íridee auní fee.

⁶Mandóosana máree mari fasiqanara maqee mi-manda fasiqáfa faqa narí mandóosana faqa kambíqaaqaa ídanoo moo áinainara ínnée minára írimarianara maqee kári rafáaqafídanoo narí áukuanasaa mi-manda fasiqáfa kooroo íannoo. ⁷Mi-manda fasiqána mandáinaina fannoo dóo maqee maqásaa fasiqa anaaseeki óosana arasée qumeé saikídanoo sía maqee ánoonaikiannoo minásaa rafáaqafímari ainaina Ánutufa uqéera márainanoo kooroo íannoo. ⁸Kooroo ínanoo karaambáiq Yísuna óosunda fannoo mi-manda fasiqána kúqammaarúannoo narí aréenarana kooroo íranannai faqa narí qúmira faasaana mi-fasiqána rakéekaamásainanoo taikáannoo. ⁹Mi-manda oosana máree mari fasiqana óosana maaqímminoo máriannoo, mifá Sadannana fíraa afeeka námufafa aniréenoo óosana óosana ainainna faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina faqa únna qímasee narí áuqu uqéeree marí ainaina faqa náaquqara ainaina faqa uqéerasee ánoonara foora uqannífiqaannoo. ¹⁰Mifá óosana óosana níkaruqira mandainaina uqannífiqainaqa náaru idáki taikéefandínausa minára kúqaa fee qímasee írifara, misá innaarúnai asumu márira anoona ufara sía nídimarifafa sía óonu írianara miná ákiqara taikéefaranoo.

¹¹⁻¹²Minára Ánutufa kúqaa ánoona ufara sía íri maríasa mandáinainara asasí maríasa náruaninnaqoo maréeqee quqáree qímaseenoo moo máraquna áqara máraquna náakunnimaqainaqa mi-maraqunáfa misá naundurái saikínaqa únna ufara kúqaa ánoona úfee qifáranoo.

Ínnée Ánutuna aréenaranaki máriaqeera rusandeesámumaseenoo máranau.

¹³Ínnée Teesaroonika máqusanaasa sía miqímariasaa karaambáiqa ínniara áidimarisa maasá dóo ínniara maqee maqee Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqammu. Ánutufa narí maraquna afeekannái faqa ínnée ánoona ufasáa mandaaqáranannai faqa ínni Teesaroonika máqusanaasa innaarúnai asumu márirana faqa Ánutuna narí faiqí ánaasee kámmafi máriaqeera faqa óosana árooqooqari rusandeesámumasee ínni máraanauree qímaqoofa maqee máreenoo. ¹⁴Sía fífau ínni máreenoo maasá ámiqira fasaasa ufa ínni qímannimíafannana minánnai ínnée Ánutuna ásauku mundírana karaambáiq Yísuna aréenarana rainá nímiraree qímaseenoo ínni máranau. ¹⁵Óo qíní qíkaqafasaa qínée minára irisée qímannimidaqa maasá óoqai ínni faqa márídaqa nóokiari qímannimíafanna anoona ufana faqa maaqóoqari pásaki ákara rúmannimíafannana mi-anoona ufána faqa ínnée mi-anoona ufánaki mapukúfínaqa afeekaikámasee kikíqammafi nísaukuki uaqée iaqa. Sía moo únna ufa íriaqa.

¹⁶⁻¹⁷Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiq Yísufa faqa maasá qíkoofa Ánutufa maasára áidi marífa narí káqi áfaarira óosanakiqari

náaru náaru paasóosirana faqa náaru kambíqaaninna ainainara
 asasammásee áfeesirana faqa nímuqanda miqandá fannoo inni
 afeeka níminaqa andeeqára nírana márirana ufaqirana máraaqa,
 inni nímuqusaki sía Yísuna ufamau fíranara náaquqarafa máriani
 paasóosirana kai umbiqá nímiumi.

Pauroofa Teesaroonika máqannaasara naríara innaaruqiaqée qinau.

3 ¹Qinée ufa qímannimiseeqa maa-ufánannai taikáanaura. Ínnee
 Teesaroonika máqusanaasa maasára maaqí qímasee innaaru qiaqa.
 Maasá karaambáiqua ufa qímannimifanaqa inniki ánoona kambíqoondee
 kai aiqáma anaamurunni miqí kai máfinoo dauní daráaninoo
 ánoonaikiani.

²Kafáa maaqí qímasee maasára innaaru qiaqa, Ánutufa maasá mandá
 fasiqauqa nísaukukinaana rafíqaani sía aiqáma máqannaasa Yísuna ufa
 íridammia.

³Karaambáiqua fannoo sía miqí marífa ámiqimmasee rakísimarifa
 afeeka mapukirána nimiséenoo aakaaqaindáraa fasiqasaa
 ititánnimaqaannoo. ⁴Karaambáiqua fannoo inniara maasá nímunu
 asooárana nímidanoo ínnee maqee faqa kásooqaqee faqa sía mandá
 íriramau fifáranoo maasá qímannimira ufamau kai andeeqásee fifáranoo.
⁵Karaambáiqua fannoo Ánutunara nídirana inni nímuqusaki quqáani.
 Ánutuna ufamau nímandakúfi maqee maqee fírana Ánutuna ásauku
 mundírafa inni naunduráki quqáani.

Kadáapi rúmasee ínneeqa nárainaina máraaqee qu úfafa.

⁶Óo maasá qíkaqaafasaaqu maasá Ánutuna ásauku mundírana
 karaambáiqua Yísuna áuqu rámasee inni náaquqama nímaqaidaqa, inniki
 kudoosaápee maríasa ínnee sía misá naaqa máríafa rufíasee níanai
 máríafa misá sía maasá naamúaqira ufamau fímariasa márídaqammia.
⁷Ínnee maasá óosana qáfeeusa máríafanoo, maasá inni faqa márídaqa
 sía kudoosaáparausa máríqiafana ínnee maasá óosanamáu kai fúaqaana
 ínnee minára írimariafanoo.

⁸Maasá inni faqa márídaqa sía mooná nárana máaqa márirana káqi
 máree máríqau, feefaurúmásaidaqa máree máríqiafana. Maasá inni
 nárainaina káqi naanoo qímasee eendáki faqa fáasaana faqa kadáapi
 rímariafana tooqaamu darusoofaqá mi-narainainná ákiaqara ímaríqau.
⁹Maasá inniara iriséeqa miqí qiqíafana, ínnee mi-oosanná qáfamasee mi-
 maú kai fuaqéera kadáapiriqiafana, ínnee nárainaina káqi qímifanoofau
 amana kái andeeqánoo máríqini, maasá Yísuna ufa qímannimifannana
 ákiaqara márini, ínnee maasá fúnnamau fuaqéera kadáapiriqiafana.
¹⁰Maasá inni faqa márídaqa maa-ufána qímannimifannana kafáa kafáa
 qímannimidaqa, faiqí moó fannoo sía aináinifa nárana faqa sía náannoo.

¹¹ Maasá sía fifau ínni qímannimidaqa ínniki fooróopi maríasa márianara iriséeqa qímannimidaqa misá sía náriqa aináina ímariasa káqi moosá aináina deedeépi maríasa márianara íridaqa. ¹² Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqá Yísuna áuqu rámasee mi-fasiqáusa fooróopi maríasa náaquqama nímaqaidaqa misá andeeqára máriramau fídaqa náriqa nárainaina kadáapirumasee máraaqa.

¹³ Qíní qíkaqaafasaa ínnée andeeqásee nímariasa faqa qímannimidaqa. Ínnée ínneeqa ámiqira níra márira óosana máree maríana sía níkoo nikaamásee minnísaaqa káqi kai fuaqa. ¹⁴ Ínnée maa-akarána ásaana rímarifaqa akaqáusa mi-ufána rukíee maríasa márifaqa ínnée rufíasee níanai márifaqa misá nisaúírana máraaqa. ¹⁵ Sía misá namuqáakama nímaqaaqa níkaqaafaasaara foora náaquqama nímaqaaqa.

Pauroofa dóo taikárufa qímaqoofa.

¹⁶ Karaambáiqá narí kai naundurái asooárana óosana márifa aiqáma kari óosana óosana máriranaki ínni faqa naundurá asooárana nímiannoo. Karaambáiqá ínni aiqámausa faqa máriani. ¹⁷ Faiqí moó fannoo qíní maa-ufána ákara rúmasaifaqa qínée qeeqá qísaukunnai maaqí qímasee rafáaqafídaqa. Qínée Pauroosa ínni nímandaidaqa. Ínnée maa-akaranara moonáindi fee qifoora aiqáma pápiqa ákara rúmasée qeeqá qísaukunnai rafáaqafídaqa. ¹⁸ Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqá Yísuna áfaarirafa ínniki máriani.

1 TIMOOTI

Timootina indaarú rúmamaqóo akarafa.

1 ¹Óo Timooti anée kumaaráa márianafa anée qiní qímaakuara foora máriananoo. Qinée óoqai aní qímamiafannana aninná írirafa qufana Yísufinnai quandóona Ánutufa faqa narí ásauku mundírafa Yísufa faqa maasá asumu mároofa maasá minásaa mundí marunafa mifá qiní mara quqáqoosa minára ásauku mundírafa Yísufa narí aináinianeera maqásaa fasiqa diqiqoosá maa-papiqána qinée Pauroosa aní ákara rúmamaqeeqa.

²Óo Timooti maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqá ásauku mundírafa Yísufa faqa aní dadaaqiaqa, misá náriqa nífauarana aní ámiaqa. Misá aní aundurá asooárana faqa ámiaqa.

Pauroofa únna amaana ufa qímariasara

Timootina aaquqímamaqoo úfafa.

³Óoqai qinée Maseedoonia máaqa maqai fíqa aníara Efeesusa maqúsaki máriannee qíafannana maqee faqa miqí kai íqa miqóo máriannee qídaqa. Efeesusa máqusaki maríasa akaqáusa fúka unna amaana qímari ufana faiqí ánaasee qímannimi maríasa máriaafaqa minára anee qáoo qíanneera miqóo máriannee qídaqa.

⁴Anée maaqí qímasee qáoo qía. Misá nári úriuqa minnísaaqa misá nári nikeekú nikaakú nifaqnáusa nífasaasa qímammaree kísaaqasaa fimariana minnísaaqa. Miqí qímaria úfafa ufa rainárana tínoorirana kai uqéeraidanoo sía Ánutuna marírafa nírafa maasáki márina dadaaqídanoo. Ánutufa maasára maaqóo fuannáanna sía mi-manda dapi ufánannai paqúrianaura maasá nári írirana Yísunasaa rusíranannai kai fuanna áanna paqúrianaura.

⁵Sía fífa mi-unnána qímariasara qáoo qiannée qídaqa faiqí ánaasee miqóoqaraasa Yísunasaa rusírana sía únna qiaqa kúqaa kai qiaqa, kúqaa ánoona uqannásaa mundúsee fíqa nári nifaaqa qumaararárana síaisa

aufadámasee nídaqa nári naunduráki ikairí síaisa nídaqa mi-qaaramoo ainainákiqari faiqí ánaaseera nímuqusirana rírafa kambíqaidanoo. ⁶Faiqí ánaasee akaqáusa mi-anoonna ainainnákiqari quándakiqa fífau fáafau qíra ufa narí qímami narí qímami qianánnai náriqa nínaakusamarara káqi rúnna fímariafanoo. ⁷Mi-unna amaanná qímariasa paasóosamandee nári faqa sía írimaria ainainnára faqa ufará faqa káqi paasóosamasee káqi qímannimidaqa kafáa náriara Ánutuna sándufa qímannimi márunausee qídaqa áaqaidaqa.

⁸Ánutuna sándufa Mooseenasáaqari qímannimu úfafa ámiqira ainaina márídanoo. Faiqí ánaasee miná andeeqásee írifanoo ámiqira ainaina máríannoo. ⁹⁻¹⁰Maasá óosana óosana sándufara maaqí qímiridaqa. Sía ámiqira fasiqa anaaseerau márída, ufa rukíee maríasa márídanoo Kaamánna ufa rukíee maríasa faqa Ánutuna síaisa faqa Ánutuna ufa rukíee maríasa faqa sía Ánutunara írimariasa maqásaa ainainara kai írimariasa nári nínausa níkausa kuqá nárimariasa faqa faiqí ánaasee kuqá nári maríasa faqa faiqí ánaasee narínni narínni qúmмуari maríasa faqa faiqí fannoo aqoónna fasiqa áafeeqara óosana faqa ánaasee fannoo aqoónna anaasee áafeeqara óosana faqa faiqi ánaaqi qúmмуari maríasa faqa únna ufa qímariasa faqa síaasa ufa írimarinaki máfi narí kai raqáseenoo moonára únna úfa qímariasa faqa aiqáma ánoona ufa rukíee maríasa faqa mi-aiqama mandoosanná máraqa nuasára misára kai Ánutufa narí sándufa misá qáo qímaseenoo quqásoofanoo márídanoo. Misá nímaarusira sándufa quqásoofanoo márídanoo, sía mi-áaqara oosanáuqa máree maríasa kaifáu nímaarusidanoofau óosana óosana ainaina Ánutuna mapukíra ufa rukíee maríasa faqa nímaarusidanoo.

¹¹Mee Ánutuna mapukíra ufa qúnnana mifá maasá Ánutuna ámiqirana miná aréenarana kooroo ídanoo. Miná ámiqira fasaasa ufa amana kái mi-ufáfa márídanoo. Mi-fasaasa ufána Ánutufa qinísaa quqásee anée Timooti qímannimianne qu úfafa márídanoo.

Pauroofa Yísunara narí mandóosanara áfauoonara dúfi dúfi qu úfafa.

¹²Qinée mi-saikánaki nímariafanano maasá karaambáiqá ásauku mundírafa qiní aináinirana amana kái qímunara dúfi dúfi qídaqa. Mifá qiníara mi-ainainírana amanaikámmi ífoo qímaseenoo mara quqáqaisa márídaqa minára faqa maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísunara dúfi dúfi qídaqa. ¹³⁻¹⁴Óoqai indaarú qinée Pauroosa Yísunara mandúfa qímariafanausa miná aináinimáru fasiqausa nárú nífaqáa íqa níniaafanausa Yísuna faqa áquraraafanausa márídaqa. Ánutufa qiníara sía Yísunara íridanoo fee qímasee sía narí mandóosanara íridanoo fee qímaseenoo sía qiní dárinoo, qiní qífauamáseenoo narí áfaarirana qinísaa nammáriara foora adíaseenoo minásaa qeeqá írirana Yísunasaa rusírana faqa faiqí ánaaseera qímuqusirana faqa qíminau. Maasá aiqámausa

ásauku mundírana Yísunaki kéeqee máriasa mi-nimimaria ainainnaqandá Yísunasaa írirana rusírana faqa faiqí ánaaseera qímuqusirana faqa mi-qaara ainainnaqandá qíminau.

¹⁵⁻¹⁶ Maa-ufána ánoona ufa máridanoo qumáree íri maría úfafa máridanoo ásauku mundírafa Yísufa mandá óosana máree maríasa asumu máraanee qímasee qúminau. Qinée Pauroosa mi-mandoosanná úriqararausa máriafananoo Ánutufa sía qiní dárinoo qífauanau. Ásauku mundírafa Yísufa narí kásoomambi qiní qífqararara firaaná firaqóo koorooíanifeera mandóosana úriqararausa qiní qífauanau. Miqímaseenoo Yísufa qiní maréeqeenoo akooqóo quqásoofaqa náaru kásooqaqee Yísuna mandaaqásee náaru márirana máree maríasa qiní kíkiqususaidanoo qiní mandóosana úriqaranoo márúna rirímma qífauamáseenoo minní qísanau. Ínnindi óorudupinoo máridanoo miná mandaaqásaifanoo káqi ínni faqa máraanauree qinau. Qinée minára irisée amooqíra ufa maaqí qímasee qianáura.

¹⁷ Náaru náaru mári karaambaiqafa sía kúquaninafa maasá sía miná qáfee marúnafa moodáa Ánutufa sía moó fannoo márifa úriqararana faqa aréenarana faqa náaru náaru mináindi máriannoo.

¹⁸ Óo Timooti anée qiní qímaakuara foora márianafa. Qinée maa-ufána anísaa quqáidaqa. Óoqai tamummáqara fasiqauqa qímaqoofa aní qímamira ufa mi-maú fídanoo. Aní aináinirafa andeeqára rákiara foora ímariannana qiní úfa fannoo aní durú feefará foora inóo máriannoo.

¹⁹ Ámiqira rakirana rákidana aní Yísuna saqárikirana uaqéeia, afaaqa qumaara rárana síaina miná faqa uaqéeia. Faiqí akaqáusa nári náaqoo írirafa qímannimifaqa andeeqásee fídaqa misá nári Yísuna saqárikira írirana múnú fúrufarammáseeqa kurídidaqa. ²⁰ Qaara fasiqa Qimeenaeusafa faqa Areekisandeerafa faqa miqandáqara miqí márufafa qinée maréeqee Sadanna ása ukuki quqáafanaqa misá Ánutunara mandúfa qírana taikáaqeera quqáqiafana.

**Pauroofa Yísuna ufara suqínnanaki maaqí
qímasee innaaru qiaqée qinau.**

2 ¹⁻² Maa-ainainná náaree aní aamúaqímamisaanana anée faqa Yísuna ufara suqímariasaa faqa suqídaqa innaaru qídaqa maaqímasee innaaru qiaqa. Maa-maqánasaa faiqí ánaaseesaa rakísinnimaqee marísara misá ámiqimasee rakísinnimaqaaqeera innaaru qiaqa. Ínnee káqi qeesa reendeénamasee asooáranaki máriaqeera misára innaaruqiaqa. Ánutuna ufamau fídaqa andeeqára máriranaki máriaqeera aupúrananaki sía máriaqeera misára innaaruqiaqa, ínnee maqee maqee aiqáma fasiqauqara faqa maa-maqánasaa firaqóo úriqararausa faqa kaamánna úriqararausara faqa Ánutuna áfusaa Ánutufa misá dadaaqíanifeera innaaruna qiaqa. Misára faqa dúfi dúfi qírana qiaqéeera qídaqa. ³⁻⁴ Misára

innaaru qírafa ámiqira óosana márídanoo Ánutufa maasá asumu máree marífa minára áidídanoo. Mifá aiqáma fasiqa anaasee asumu máríranaki ani máriaqeera qídanoo ánoona ufamau fuaqéera qídanoo misára innaaruqíra óosannara Ánutufa áidídanoo.

⁵⁻⁶ Moodáa Ánutufa kai márídanoo moodáa fannoo kai narí Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa mara moodáanakikamma nímaqaidanoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa márídanoo faiqí ánaasee óonu kafáa marasée naríki quqáanifeera narí afaaqa kúqíranaki quqánau. Maasá miná qáfamaseeqa maaqí qídaqa. Óo Ánutuna narí áukuana márídanoo. Óo mifá kúqaa aiqáma fasiqa ánaaseera asumu máríranaki máriaqeera miqídanoo. ⁷Minára faqa qíní Pauroosa qeeqá maqúsaindari diqíqámasoofaqa qínée ánaamuru aiqáma uqannífiqaidaqa Yísunasaa írírana rusírana ánoona ufa faqa qímannimidaqa. Qínée sía únna qídaqa ánoona ufa kai qímannimidaqa.

⁸ Yísuna ufara suqímaríanaki faiqíara qínée maaqí qímasee naamúaqidaqa. Aiqámai mária fasiqausa ánooqírana síaina, ufa rainárana síaina, nári nísauku ánu karausa uqérasee innaaru qímariasa nári máríranana nári nírana mináuqara Ánutunaindi fee qiaqéera, aiqáma fásiqara miqí maríasee innaaru qiaqéera qídaqa.

⁹ Ánaaseera qínée maaqí qídaqa. Aiqáma nári nifaaqái mári síara qámunnana ámiqimasee nári nifaaqa ánaamususée írírana faqaasaikámambi máriaqee qídaqa. Sía káaqa firaqóo óosana óosana ainaina nifaaqa áuquqa. ¹⁰ Niquónausa dadaaqírafa mifá ínni nifaaqa áuqírafara foora máriani. Ánutuna úfa írimaria anaaseesa andeeqára óosana miqíminoo márídanoo. ¹¹ Yísuna ufara suqímaria maqanaki kéeqai faqa ánaasee ufa síaina reendeenámandee Ánutuna ufa íriaqa. ¹² Yísuna ufara suqímaría maqánaki ánaaseeuqa sía kíkíqa máfiqa Ánutuna ufa qímannimiaqa. Misá sía faiqí úrinaaqaramáfi máriaqa qínée miná qáo qídaqa misá ufa síainausa máriaqee qídaqa Yísuna ufara suqímaría maqánaki miqíaqee qídaqa. ¹³ Ánutufa Adamana náaree áuquseenoo dáo miná ínaaqianna Éeuana áuqinau. ¹⁴ Sadannafa sía faiqí ákaruqinau, ánaasee kai ákaru qímasoofanoo Ánutuna ufa rukíanau. ¹⁵ Dáo maqee Ánutufa sía aiqáma ánaaseeuqa miná ákiaqara nárú taikáannoo faiqí máqaranasaa márífaranoo. Misá nári nifaaqa ámiqimmandee ánaamususée márídaqa Yísunasaa írírana rusíseeqa máriaqa faiqí ánaaseera ámuqusamásee máriaqa qikairí síaisa ánu karausa máriaqa. Miqídaqa nóori kándamasee márídaqa káqi márífaranoo.

**Pauroofa Yísuna ufara suqímarinausasaa
rakísirausara naakápamáqoofa.**

3 ¹ Maa-ufána ánoona ufa kai qínée Pauroosa qímannimianaura. Faiqí moó fannoo Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiraree qímarífa ámiqira ainainámmiannoo.

²Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísimari papatarafa narí nírana márirana sía áaqarafa máriannoo andeeqárafa márída andeeqásee rakísiannoo. Miqímarinna fasiqafa moodáa anaasee faqaafa kai máriannoo. Mifá óori runúsee márifa máriannoo. Narí áakiranara íri márifa máriannoo. Narí qumíasana aina faqa márirana faqa andeeqásee quqéemarifa. Mi-fasiqáfa Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiranaiki marí fasiqafa ánaamuru maqee maqee miná maqúsaki aniraafanoo ámiqi ámiqidanoo nífiqa narí máaqaki quqásaida nárana fíridanoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna ákarakinaa ufa andeeqásee qímannimi márifa mi-oosanáusa máree márifa Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísirafa amanaikíannoo. ³Mifá sía nammári námasee fúrufaridanoo márifa faiqi ánaasee sía narí márifa máriannoo. Mifá fifíra óosanara reendeénira óosanara kai rímarifa máriannoo. Mi-fasiqáfa sía káaqa munnimmara rímari fasiqafa máriannoo. ⁴Mifá narí faiqi ánaaseera ámiqimasee rakísinnimaqee márifa márídanoo. Mi-fasiqáfa narí faiqi námuara qímannimifaqa eedóo qímasee reendenámandee áuqee marínausa máriaqa. ⁵Mi-fasiqáfa narí faiqi ánaasee sía ámiqimasee rakísinoo náqimaseenoo fee Yísuna ufara suqímaria maqánaki kéeqee maríasasaa rakísiannoo fee.

⁶Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiranaiki marí fasiqafa sía fúkasaa Yísunasaa írirana rusímarina mara quqáa. Miqímari fasiqafa dauní narí óori uqéerasee narí afaaqa mara máree úridanoo amooqínoo dauní áaqaranaki áqufuandoora. Óoqai Sadannafa innaarúnai miqímarunara Ánutufa atekánau. Maa-fuka fasiqáfa Yísuna mandaaqárana miqí kai ínoo Ánutufa atekáandoora. ⁷Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiranaiki marí fasiqanara Yísuna ufara sía írimariasaa faqa minára ámiqira fasiqee qímariafa máriannoo. Miqí qímaria fasiqafa sía Sadannana námufaqa moodáa madikaki áqufinoo asaurúannoo. Dóo Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísimaria fasiqausa óosana dóo miqíminoo máriani.

Pauroofa amaanúfasaa rakísimarusa dadaaqímaríasara qinau.

⁸Dóo qinée Pauroosa amaana máqasaa rakísirausara qímasee dóo maqee misá óoreeqára dadaaqírausara qianáura. Amaanúfasaa rakísirausaa dadaaqímaríasara misá márirana nírana andeeqásee nóori runúsee maríasaa máriaqa. Misá faqa sía nammári námasee fúrufariaqa. Misá faqa sía káaqa aináinara rímarinausaa máriaqa. ⁹Misá ákarakinaa Ánutuna ufa qumáreeqa mi-maú fídaqa sía nifaaqa umaararáanifeera aufadaqá máriaqeera máriaqa.

¹⁰Dadaaqímaria fasiqausa sía káqi maréeqee dadaaqíranaki quqárafa máriaqa. Misá amanamásee qáfeenana kai maréeqee dadaaqíra saikaki quqáa. ¹¹Dadaaqí maría fasiqausa nínnaaqmaaka faqa márirana nírana andeeqásee márídaqa sía múnuiqí míniqi qímariasa márifaranoo. Mi-anaaseesá nóori runúsee márídaqa ánoona ufa kai qímariasa máriaqa.

¹² Yísuna ufara suqímariasa amaanúfasaa rakísirausa dadaaqímarifa moodáa anaasee faqaafa máriani narí faiqí ánaasee ámiqimmandee rakísi marífa mi-saikánaki máriani. ¹³ Ámiqimasee kísaaqasaa papatara sáika áuqaqa fímariasa aiqámausa nífusaa úriqararana márídaqa miqídaqa, misá ásauku mundírana Yísunasaa írirana rusírana atukarasée mapukírana márídaqa.

Ánutuna kukéeqara ufa ánoona Yísufa firaafá márídanoo.

¹⁴ Qinée Pauroosa maa-papiqána ákara rídaqa qúsasaa ínni óonu nín-dafararee qídaqa. ¹⁵ Moo áinaina fannoo qíní rafáaqafimarifaqa márídaqa maa-papiqánakinaafa ínni Ánutuna áiku ásaúkuki nírana márírana naamúaqiannoo. Ánutuna ufara suqíranaki kéeqee maríasa misá Ánutuna amaana máqara foora márídaqa. Ánutuna ánoona úfa faakána márídaqa.

¹⁶ Maasá Yísuna úfa írirana ánoona óoqaindari kukéeqara úfa márifa Yísufa idaaqírafa firaafá márídanoo, sía amana moó fannoo minára qáoo qírafa.

Yísufa maqásaa fasiqa nífiri kámmafinoo koorooínáu. Ánutuna maraquna fannoo minára andeeqárafa márídanoo fee qinau. Qangiroouqá miná qáfaqau. Faiqí moómoosa máaqanna máaqanna minára qímannimiqau. Maa-maqa maaqánaki márusa minára kúqaammifoo qiqau. Ánutufa miná maréeqeenoo innaarúnai quqáqoofanoo márídanoo.

Pauroofa kásooqagee áaqarufa kambíqaannoo fee qímaqoo úfafa.

4 ¹ Ánutuna káaqa andeeqára maraquna fannoo kásooqagee kambíqaaninna aukuanara maaqí qímasee akooqóo firaqóo koorooídanoo. Mi-kamúqoo akaqáusa Yísunasaa írirana rusíranasaaqari rakéemaki únna qíra afaanna ufa írifaranoo akaqáusa áfaanna uqanna ufamau fifáranoo. ² Únna qímaria fasiqausá kai mi-unna ufáusa faiqí ánaasee Yísuna ufana suqímariasa qímannimiqá nifáranoo. Mi-unna qira fasiqáusa nári mandóosanara sía qumaara náridanoo náriqa náaqoo írirana dóo idá fannoo nárinoora foora ínoo márifaqa sía ummaara nárifaqa nisaúfara.

³ Míqí maría fasiqausa únna qímasee ánaasee máraranara mandóosanee qímasee akaqá naranara mandá nárana sía naaqée qifáranoo. Ánutufa mi-oosana oosana narannára faiqí ánaasee naaqéera áuqu quqáqoofa márídanoo. Miná úfa írimariasa miná ánoona írimariasa dúfi dúfi qímasee naaqéera quqáqoofa. ⁴ Ánutuna aiqáma áuqu quqáqoo ainainna aiqáma ámiqirafa kai márídanoo sía amana moo naranara mandáikira fee qianáura. Aiqaama ainaina innaaru qímasee dúfi dúfi qímasee naaqa. ⁵ Ánutuna ufa faqa maasá innaaru qírana faqa mi-naranná ánukamásainanoo ámiqinoo máriannoo, Ánutufa ámiqiranee qíannoo.

Pauroofa Timootina aakápeenoo andeeqásee fúanee qu úfafa.

⁶Óo Timooti anée ásauku mundírafa Yísuna ámiqira ainainira faiqi márídana miná úfa írimariasa aní ákaqaafasaaqu qiní maa-ufáusa qímannimia. Yísunasaa mundíra úfa faqa miná ánoona ufa faqa aní óoqai mi-ufánasaa fídana innooqána márianafa máriananoo. Miqídana qiní maa-ufáusa aneenná ákaqaafasaaqu qímannimia.

⁷Fífaú úrí qírana maa-maqánasaaqaraa úriuqaki sía minakí áqufua nánai tatíaaqa, fífaú ufa. Anée Ánutuna dadaaqídana rákiranakiara foora máriananoo minára maqee maqee ánununu rakísia foommásee amanamásee qáfamasee afeekaikía. ⁸Maa-maqánasaaqaraa amudaani maqee maqee afeekaikámasee amanamásee qáfarana káqikaaqoo maa-maqánasaa kai amaná márídanoo aneenná aundurákinaana maqee maqee afeekaikámasee amanamásee qáfarana fíraaqóo ámiqirafa márídanoo, mifá maqee márirana faqa náaru márirana faqa ámidanoo. ⁹Mi-ufáfa ánoona ufa márídanoo minásaa mundímariafa márídanoo. ¹⁰Minára kai maasá kadápirida nímudaanai qídaqa. Maasá qiqá qímuqusakinaa írífafa káqi márira Ánutunasaa máfi mundúseeqa. Mifá aiqáma fasiqa anaasee asumu máree marífa márídanoo, miná ufasaa rusímariasa kúqaa misá asumu máree marífa márídanoo.

¹¹Mi-ufáusa ámiqimasee faiqí ánaasee naamúaqia. ¹²Óo Timooti anée kumaaráa máriananoo minára faiqí ánaasee irisée sía aní ufa írífoora maa-ufána aní qímamidaqa. Aneenná ufa faqa aneenná nírana faqa aneenná faiqí ánaaseera ámuqusirana faqa aneenná Yísuna saqárikirana faqa aneenná andeeqásee márirana faqa ámiqimasee andeeqásee akooqóo márínaqa qáfeeqa faiqí ánaasee Yísuna ufa írimariasa aní áfaqaidaqa aní aanna raaqéera. ¹³Óo Timooti qinée anée íanannai kásooqaqee fuanáura. Anée qiní qífeesidana maqee maqee faiqí ánaasee aiqámausa nífusaa Ánutuna ákarakinaa ufa ásaana rúmasee miná óosana kooroománnimisee mi-maú fuaqée qímasee fuki faakí qía.

¹⁴⁻¹⁵Óoqai Yísuna ufara suqímarusasaa rakísirausa aní sindímeera foora quqamáqeeqa nísauku aní afaaqái quqásee aní afaaqóoqa qíqa Ánutuna maraquana fannoo afeeka moo ámuna afeekaikámasee amanamásee qáfamasainaqa aiqámausa aníki dóo márídanoo fee qiaqa. ¹⁶Aneenná nírana máríranasaa faqa aneenná faiqí ánaasee ufa qímannimíranasaa faqa rakísia. Qinée qímamunna ufamáu andeeqásee fínana aní nírafa márírafa andeeqásee márínana anée aneenná faqa aní ufa írimariasa faqa asumu máreennaranoo.

**Pauroofa Timootina aakápeenoo faiqí ánaasee firaasá
adeedaana anaaseeuqa faqa andeeqánnisaannee qu úfafa.**

5 ¹⁻²Óo Timooti anée Yísuna ufa írimariasa faqa márídana sía faiqí firaasá ufa árua. Faiqí firaasá aní ákausara foora márífana

reendeénamandee ufa qímannimia. Kumaaráuqa faqa aneenná ákaqaafasaara foorá kai ufa qímannimia ánaasee firaasá faqa aneenná ánausara foorá ámiqimasee kai ufa qímannimia. Mánaaqa ánaaseeuqa faqa aneenná asooqmáakara foorá andeeqáseenana kai misá faqa ufa qía.

³Adeedaana ánaaseeuqa misásaa rakísi maríasa sía márifana anée Yísuna ufara suqímaríasa qímanniminaqa miqíra adeedaanauqasaa andeeqára rakísira rakísinimaqaaqa. ⁴Adeedaana ánaaseeuqa márifanoo nári nínaiqimara faqa faiqi námufaqa márifana anée qímanniminaqa misá quandáfi nári nínausa nitaatósamara ámiqimmandee rakísinimaqaaqa. Anée miqídana maaná faqa qímannimia, misá Ánutuna ufamau fidaqa indaarúqaa ainaina mifá máriannoo. Misásaa dadaaqamánisaidaqa nári nínaukoo kadáapi ákiaqara nímimaríafanoo. Ánutufa faqa mi-oosannára áqara ráidanoo. ⁵Adeedaana ánaasee moó fannoo márídanoo minásaa rakísirafa moó fannoo sía márifa mifá káaqa adeedaana uqanná márídanoo. Miqíra adeedaana narí írirafa Ánutunasaa mundírafa márídanoo eendáki fáasaana Ánutunara dúfi dúfi qídanoo márídanoo minára kai dadaaqíannee qídanoo innaaru qídanoo. ⁶Adeedaana ánaaseeuqa óosana moo áaqaidaqa márídaqa náriqa nídímarí ainainnará kai qiqánuasauqa márídaqa misá dóo kúqiqa márídaqa miqíqa nídaqa. ⁷Anée mi-adeedaana anaaseesára qímanniminaqa andeeqásee máríaqa múnuiqí múnuiqí qiqáni foorá.

⁸Mi-ufána aiqámausa qímannimia. Maa-ufána faqa qímannimia. Moó fannoo Yísuna ufa írimarífa narí áiku ásauku faqa narí afaaqasáa áiku ásauku faqa nárana faqa qámunnaína faqa sía rakísinoos sía dadaaqínannai narí miqínnaanannai Yísufa saqárikirana narí ateekeenoo aamína fasiqa mandóosana fínnaaqaramásee máreenoo miqídanoo.

⁹Óo Timooti aní Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísirausa máríasaa márídana adeedaana ánaasee asooqáúqa misá náriara náaduma ánaaseesaa rakísiranaikiqa máríaqa. Sía káqi qee adeedaanauqa mi-saikánaki mara quqáa, qaara moo fásíqa níku nísauku taikásee aukuaana (60) maraqaasá adeedaanaikída asooqá qee maríasa kai mi-saikánaki quqásaina máría. Moodáa fasiqasaa amundóo adeedaanafá kai minakí máríani. ¹⁰Mi-anaaseefá óoqai áfaari marufa márinnana mifá kai minakí máríani narí faiqi námu ámiqimasee fírimaru ánaaseefa márufa mifá kai máríani, ánaamuru dapi ánaamuru ámiqimmandee rakísimarufa faqa Ánutuna ufa maqúsa maqusa nída qímannimimárusa faqa nárana máaqa nímimarufa óosana óosana mandáinainaki áqufimarusa dadaaqímarufa, óosana óosana ámiqira ainaina eedóo qímasaida áuqee marúfa miqí máru anaasee asooqausá kai rakísirausaikiqa.

(Mi-asooqa adeedaanáusa saiká Timootina áukuana maaqímminoo márínanu. Misá fúka anaasee nári nifaaqmaaká faiqi námu rakísiaqeera qímannimidaqa naakápee máríqau. Áaqamaki káqirúnna fusá

andeeqeeqeenoo Ánutuna aanái ubeekée máriqau. Mandáinainaki áqufusa andeeqásee Ánutuna ufa naakápee máriqau.)

¹¹Óo Timooti sía kumaaráa adeedaana anaasee maramáree ánaasee rakísiránaikia. Kumaaráa ánaasee kaifáa faiqíara ríqa ásauku mundírana saiká nímina minnísee foora. ¹²Misá ásauku mundírana saikáki márianauree qíma afeekaikámasoona ateekeéfoora. ¹³Kumaaráa adeedaana ánaasee moómoo suanisaa máaqakiaqa fifau nímariafanoo aináinira áukuana áinnaaqaree márísá máriafanoo. Misá miqíqa nídaqa mandá úriqarara írirana marasée únnufa múnuqi míniqi qiqá nídaqa sía qíaqaa ufa qiqá nídaqa. ¹⁴Óo Timooti qínée Pauroosa kumaaráa adeedaana ánaaseera maaqí qídaqa, misá andeeqásee máriaqeera. Misá kaifáa moo fásiqa marasée faiqi minásaa maqasée náriqa faiqísáa rakísida andeeqásee máriaqa. Misá miqí marifanoo maasá namuqáa Yísuna ufara níkooqee márísá maasáki randásee sía mandóosana paqúrimasee mandúfa uqéeraqa. ¹⁵Akaqá adeedaana ánaaseeuqa Ánutuna ufakíqari rakéemaki Sadannana áfaqee dóo fía.

¹⁶⁻¹⁸Yísuna ufara suqímariasasaa misá rakísirausa akaqá adeedaana ánaasee náunannáasa síaisasaa rakísifaranoo, akaqá adeedaana ánaaseera náunannáasa faqaasasaa sía rakísiraree qídaqa. Mi-adeedaanáusa nári náunannáasamara nífiqa quqásee rakísifaranoo. Miqífanoo Yísuna ufa suqímariasasaa rakísimaria rakísirausa sía mi-umaarána máraaqeera.

Dóo adeedaana anaasee ufa taikásee kaifáa Yísuna ufara suqímariasasaa qianáura. Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai márúsa ákaraki aináini maríasara qídanoo purimakáu kíkiqusidanoo maaqí qídanoo.

Ínnee ínneeqa purimakáu mara máree ráisa adi fooqána narí áikunnai rafárimarinaqa sía náani fee qímasee óori ánaamususaifanoo káqi núannoo, ínnee sía miqíqa akaqána náidanoo afaqa asasímarinanoo rafáriani fee qímaríqau.

Mi-tamummaqara fasiqáusa ákara minára kafáa maaqí qídanoo.

Aináini marí fasiqafa narí aináinímarina ákiaqara feefaurú máraannoo fee qídanoo.

Timooti Yísuna ufara suqímaría maqanaki kéeqee maríasasaa miqí kai iaqéera qídaqa.

Yísuna ufara suqímariasasaa rakísirausa ámiqimasee Ánutuna saiká uqéeree maríasasaa Ánutuna ufa kadáapi rúmasee ásaana rúmasee fuki faakí ímaríasasaa Yísuna ufara suqímariasasaa sía amana kái feefaurú nímia fíqaramásee aabaara faqa nímia.

¹⁹Faiqí moó fannoo Yísuna ufara suqímariasasaa rakísiranara aniréenoo mi-rakisiránara áaqaidanoommifoo qínaqa sía mi-moodaa fasiqána ufa íriaqa, naríaraa qídaqinoo. Faiqí qaraqánda fee qaaramóo fee anirée minára qífaqa miná irisée andeeqáqa. ²⁰Yísuna ufara suqímaria

máqanaki kéeqee marífa mandá oosana márainaqa aiqámausa nífusaa minára qáo qídaqa ufa qiaqa. Miqímasaifaqa aiqámausa ruffíasee sía miqífaranoo.

²¹ Óo Timooti qinée Pauroosa Ánutuna faqa ásauku mundírana faqa náaquqara qangiroouqa faqa misáuqa nífusaa qinée dóori kándamaseeqa ufa aní qímamíanaura. Qinée maqee maa-papiqánakinaa ufa qímamunnana ámiqimmandee mi-maú kai fídana Yísuna ufara suqímaríasasaa rákirausa náriqa saiká amanakái feefaurú nimisée andeeqásee nári áaqarana aiqámausa nífusaa koorooífa. Sía moonára qíqoondifée qímasee miná áaqarana kukéeqaisaa, sía moonára áamoondi fee qímasee mináindi akooroo máisa. Aiqáma misóo máasoo moodáanaki kámmasee rakísinnimaqaa.

²² Anée sía dauní faiqí moó maréeqee Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísira saikaki quqásee sindímeera foora quqamáqáa. Anée sía moosá mandáinainaki áqufua, aninná márirafa aninna afaaqa ánukarafa kai máriani.

²³ Timooti anée áranandaki maqee maqee aurímariananoo qinée minára irisée aní qímamidaqa, anée nammári uqanná kai maqee maqee néemariananoo anée sía miná kai náa, maasá maqee maqee néemarunnana úainna nammarina reendeénimarina miná káqikaaqoo námasainanoo aurírafa taikáani.

²⁴ Faiqí akaqáusa misá mandáinaina fannoo aiqámausa nífusaa akooqóo márídanoo. Miqíra mandóosana fannoo nári nífusaa akooqóo misá rarisámeeqeenoo mandáinainaki quqáidanoo. Faiqí akaqáusa mandóosana sía dauní qáfeefara kásooqaqee akooqóo kambíqainaqa qáfeefaranoo.

²⁵ Miqí kai ínoo ámiqira óosana fannoo aiqámausa faiqí nífusaa akooqóo márídanoo. Kukéeqara ámiqira óosana faqa sía kísaaqasaa kukéeqanoo máriannoo kásooqaqee mifá faqa akooqóo máriannoo.

6 ¹ Faiqí moó fannoo Ánutuna áuquara faqa maasá naamúaqira ufara faqa mandáinainee qifóora maa-ufána aní qímamíanana anée Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee márísa qímannimia. Aináinafaqaasa maa-maqánasaa feefaurúaree qímasaida aináini maríasa anée maaqí qímasee misá naamúaqia, misá aiqáma ámiqimasee náaquqama nímaqainaqa nári rakísirausa aináinamánnimaqáaqa.

² Akaqáusa aináinafaqaasa misá faqa Yísuna ufa íri maríasa máriafaqa ínnée misá aináinira faiqi máríasa sía misára faqa moodáa írirana máree marúnausee qímasee mandufa nímiaqa. Ínnée minára iriséeqa andeeqásee fíqaramásee misá aináinamánnisaaqa. Ínnée misásaaqarara nárana qámunnaína máree maríafanoo misára faqa Yísuna ufa írimariasee qímasee maasá misára dídimariasee qímasee ámiqimasee misá aináinamánnisaaqa. Óo Timooti anée mi-ufáusa Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee maríasa naamúaqímasee fuki faakí qía.

Pauroofa únna amaanufa qímariasara aaquqímannimaqóo úfafa.

³Faiqí moó fannoo máa qínée qúnna ufana moo máu káqirúnna fídanoo karaambáiqu ásauku mundírana Yísuna ánoona ufara qáoo qídanoo Ánutuna mapukíra ufa síaifa márídanoo káqirúnna ubeekáidanoo, miqí qímari fasiqafa sía moo áinaina qáfaidanoo kaqi narí afaaqa kái amooqídanoo miqídanoo. ⁴Miqí qímari fasiqafa narí mandá írirananai káaqa káqikaa ufa óosana óosana ufara fífau raináidanoo tínoo taanóo rídanoo. Miqíra óosana fannoo faiqí ánaaseekina naríara naríara rairaiqírafa uqéeraidanoo ufa rukíarana faqa naráqi naráqira ufa faqa naríara nariára mandírirana írimariana faqa maqee maqee tínoori maría ufa rainée máríana faqa uqéeraidanoo. ⁵Faiqí akaqáusa áaqee maríasa nári nífaurunoo únna qídaqa. Misá Ánutuna ufamáu fídaqa firaa munnimma aina maa-maqánasaa márararee qímaríasa. Miqí qímaríasa ánoona ufa síaisa, írirafa taikárausa mi-ufána qídaqa.

⁶Dóo kúqaa Ánutuna ufa fannoo faiqí aináina faqaasara foora mánnisaidanoo. Faiqí moó fannoo káiqueefa Ánutuna ufa máree marífa quándaki narí maqee máree mari ainainnara dóo qíní qimana fée qímari fasiqafa aináinafaqa fára foora márídanoo. Miqí qímarunara Ánutuna ufa fannoo aináinafaqa fáikammamaqeera foora ídanoo. ⁷Maasá maa-maqa maaqánaki faiqi ánaaqisaa nánee máree ániqiafana káqi samu ániqiafana. Maasá maa-maqa maaqánasaaqari fíqa nánee máree fuanáuree, káqi samumbuanáura. ⁸Maasá qamunna faqa nárana faqa maasá qimana kái dóo márídanoo, dóo fee qímasee nífaaqa quqáaqa.

⁹Moómoo ainaina munnimmara randéemariasa mandá nimaniranaki áqufidaqa. Nári moómoo ainainara munnimmara rímaríafa náriqa fúrufariranara nídimarífa mífá maréeqeenoo nári ufaanaki nári náridaqa. ¹⁰Munnimmara rímaríafa mandáinaina óosana óosana mandáinaina óosana áreemarífa márídanoo. Akaqáusa óoqai Ánutuna ufa írimarusa munnimmara rídaqa Yísuna ufa minnísee náriqa ummaara óosana óosana marasaafanoo mi-ummaaráfa nári nímuqusa radámídanoo.

**Pauroofa Timootinara ámudaanai qímasee
andeeqáramau fúannee qu úfafa.**

¹¹Óo Timooti anée Ánutuna ufa írimarianafa máríananoo, anée munnimma áinainara randée maría iriranamau fímaríasa faqa mi-manda ainaináusara faqa eeráiriaqa. Ínnee nímuudaanai qímasee andeeqáranara faqa Ánutufara foora írirana faqa Yísunasaa mundírana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa kísaaqasaa Ánutuna aanára afeekaikírana faqa faiqí ánaasee íreeda reendeénamandee kai qímannimirana faqa mi-ainaináusara nímuudaanai qímasee máraaqa.

¹²Timooti anée Yísuna ufamau fídana narí ámani narí ámaniara foora

ámudaanáí qímasee rákiranakiara foora úrinaaqareenana náaru náaru márirana marasáinanoo aníndi máriani, mi-andeeqara marira niránara Ánutufa aní áarameeqee minakí quqéenoo. Óoqai anée Yísunasaa mundúfunafa anée moómoosa nífusaa ámiqimmandee Yísunara kooroounáfa máriananoo mi-karí Ánutufa mi-amanirána aní ámufa máriananoo.

¹³⁻¹⁴ Óo Timooti aiqáma ainaina áidoo nímimarina Ánutuna áfusaa faqa, Piratoona óorisaa kooroounafa ásauku mundírana Yísuna áfusaa faqa qinée aaquqímasee qímamidaqa. Yísuna ufa ásaana rúmaseenana aiqáma eedóo qímasee máraa, mi-maú fínana aní nírafa márirafa ánukarafa sía áaqarafa máriani. Miqí kai iná fífi ínana karaambáiqua Yísufa narí qúmira áukuana paqúria. ¹⁵ Ánutufa ámiqirafa moodáa rakisirafa aiqáma úriqararausa úrinaaqararafa aiqáma karaambáiqua karaambáiqua mifá narí kai irisée andeeqára aukuanee qímaseenoo mi-aukuanná kai Yísuna aqiqáinanoo maí kafáa kooroománnimaqaannoo. ¹⁶ Ánutufa mifá kai sía faiqí undée írafa áaduma márifa, mifá kai sía faiqí amana qáfaaqaira káaqa qáranaki márifa, sía moó fannoo miná qáfaida sía moó fannoo amana qáfaannoo. Miná áuqu uqéerarana faqa náaru náaru afeeka márirana faqa mináindi kai máridanoo. Kúqaa.

¹⁷ Óo Timooti anée aináinafaqaasa maaqí qímasee qímannimia. Ínnee aináinafaqaasa sía ínneeqa nifaaqa nimooqiaqa. Sía ínnee taikéemaria munnimmanasaa ínneeqa írirana mundúqa. Ínni Ánutunasáa kai ínneeqa írirana mundúqa. Mifá aiqáma ainaina áfaaramásee maasá qíqara raanífee ainaina qímimarinasaa kai ínneeqa írirana mundúqa.

¹⁸ Óo Timooti anée aináinafaqaasa mi-ufána qímannimisee maa-ufána faqa qímannimia. Sía moómoo munnimma ainaina márarara kai íriaqa. Ínnee faiqí ánaasee dadaaqíqa ámiqira dadaaqirana dadaaqiaqa mi-dadaaqirána nímimariananaki aníki aináina moómoora foora máriannoo. Ínnee áfaariaqa ínneeqa aináina náida nímiaqa. ¹⁹ Ínnee miqíqa moómoo innaarúnai qumíasana moómoo suqúsee marasée náaru kambíqainna aukuaana ínni faakánaikiannoo. Miqóo ínnee kúqaa ámiqira márirana marasée márifaranoo.

²⁰ Óo Timooti qinée moómoo fasiqa anaasee aní ásaukuki quqásaanana anée ámiqimasee afapíta qumáraa. Dapi ufa Ánutuna andeeqárufa sía minakí mári úfafa fúrufarira ufa raiqára ufa faqa akaqáusa moo áaqara ufara únna qímasee írirana faqaasa ufa fée qídaqa mi-ufásara aiqáma anée faqa misá faqa eeráiriaqa. ²¹ Akaqáusa mi-unna irirána faqaasa ufara dóo íridaqee qínausa Yísuna ufasáa fímariaqooqari quqásee aúfaidaqa. Dóo.

Ánutuna áfaarirafa ínni aiqámausaki máriani.

2 TIMOOTI

Timootina inaaqianna rúmamaqóo akarafa.

1 ¹Ánutuna ufasáa ásauku mundírana Yísufa narí ufara diqiqoosá maqásaa fasiqa Pauroosa márídaqa. Yísufa náaru náaru márirana qíma afeekaikámmantee qímiraree qímaqoona mifá naríki ásauku mundírana Yísunaki márídanoo maasá minakí óonu márídaqa mi-naaru marirána máraanaura.

²Óo Timooti anée qíní qifaaqasáa qímaakuara foora márianafa qinée maa-akarána aní rúmamaqaidaqa. Maasá aiqámausa faqa aiqáma ainaina faqa níkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqu ásauku mundírafa Yísufa faqa narí áfaarirana faqa ámuqusifanoo nífauarana faqa aundurái asooárana faqa aní ámiani.

Pauroofa Timootinara dúfi dúfi qídanoo poodúamamaqánau.

³Qíní qikeekú qikaakú sía moo áinaina rafáaqafínau Ánutuna sándufamau ámiqimasee fídaqa maqee maqee Ánutunara innaaru qímariquau. Qinée faqa miqí kai másee misá naanna rámassee maqee maqee innaaru qídaqa aníara Timootinara dúfi dúfi qídaqa. Óo Timooti aní ánoofa Eeunisa námmarifa faqa aní ataatóofa Rooisa námmarifa faqa miqandá nóori kándamasee Yísunasaa ámiqimasee mundíqa máríqau. Maqee anée faqa miqandá naanna rámassee mi-oosanná kai máree maríana qinée írídaqa qáfaidaqa. Mi-iriráfa káqi aníki márifaqa qinée írídaqa. ⁴Qinée aní quqásee fúafannana qíníara anée ikiráqoonnanara qinée minára írídaqa qinée faqa aníara dídimarifaqa kásooqaqee aní qáfamaseeqa firaaqóo asasianáurannoo. ⁵Qinée aníara firaaqóo eendáki faqa fáasaana faqa innaaru qímamaqaidaqa aníara dúfi dúfi qídaqa.

⁶Minára qinée maaná qímamidaqa óoqai qinée sindímeera foora aní quqamáqaafanano Ánutufa aní ámu afaaqooqana anée ámiqimasee rakísínana kúqua. ⁷Ánutuna maraquana maasá qímufa sía mapáraairana

ruffarana qímidanoo, miná maraquna fannoo afeekaikírana faqa faiqí ánaaseera ámuqusirana faqa qeeqá daundurái qimanasáa andeeqásee rakísirana faqa maasá qímidanoo.

⁸Minára irisée maasá karaambáiqara sía asaurúa. Qinée Pauroosa minásaara karabúsaki márunnanara faqa sía asaurúa káqi paasóosamasee qímannimia. Anée faqa miqí kai ínana Ánutufa afeeka amiqainá anée faqa Yísuna ámiqira fasaasa ufara káqi aupúrananaki kéeqaa.

⁹⁻¹⁰Ánutufa maasá asumu máreenoo maasá dáaramásee maí ániannee qímasee qiní faiqí ánaasee uqanna máriafaqée qídanoo. Sía maasá óosana moo áinaina ámiqirana qáfeenoo fau maasá asumu máreenoo fau. Narí írirana narí áfaarirana minánnai kai miqínnoo. Óoqai maa-maqa maaqána faqa innaarúna faqa sía maru aukuanna narí mi-afaarirána maasára narí ásauku mundírana Yísunasaa quqáqoofanoo maqee maa-aukuanná maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa maa-maqánasaa kooroomáfinoo mi-afaarirána maasá faiqí faiqi qíminau. Ásauku mundírafa Yísufa kúqirana aru taikáseenoo narí ámiqira fasaasa ufannái káqi márirana faqa náaru náaru márirana faqa koorooínnoo márifaqa márifaqa.

¹¹⁻¹²Qinée sía fífaú óosana óosana aupurarana karabúsaki márídaqau máraidau, Ánutufa diqíqoofaqa maa-maqánasaa qinée miná ufa faiqí ánaasee naamúa qídaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa kooroománnimídaqa qímannimúnnanara aupúranana qeeqá qífaaqasáa máraidada. Sía qinée minára qisaurídaqa. Qinée qeeqá írirana írira fasiqasaa mundúsauna márídanoo, qinée minára maaná ámiqimasee írídaqa, Yísufa narí afaaqóoqa qímuna sía kadíqaannoo mífá ámiqimasee dadaaqínnoo fífi ínnoo narí qúmira áukuana paqúriannoo. ¹³Óo Timooti qiní kúqaa ánoona ufauqa anée karaambáiqara ufara foora miná áfaqamaree fúa. Maasá ásauku mundírana Yísunaki kéeqafi márífanoo mífá Ánutuna saqárikirana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa maasá qímidanoo anée minakí mária. ¹⁴Ánutufa óosana óosana ámiqira írirana anísaa quqáqoona miná náaquqara máraquna fannoo aníki márína mi-afeekánannái mi-oosana oosana irirána ámiqimasee rakísia.

¹⁵Óo Timooti anée maanára írimariananoo. Misá qiní Roomma máqannaa ruúmbeegee karabúsaki quqásoofaqa aiqáma Asia máqa maaqakina qiní qíqoondiua qiní minnísee quqásee sandámáfíqau. Fikeerusafa faqa Qeeramookeeneesafa faqa miqandá faqa quqásee sandáqau. ¹⁶⁻¹⁷Ooneesifoorusafa mífá kai sía qinée karabúsaki máriafannanara asaurínau. Roomma máqusai firaa taunna márufanoo qiní sía dauní paqúrinau aniréenoo qiníara fíqu fáiqu fumánde randáseenoo paqúrimandee moómoo kari qiní dadaaqímarínau. Qinée karaambáiqara mi-fasiqána áiku ásaukuara ámiqi ámiqi mánnisáannee qídaqa. ¹⁸Qinée karaambáiqara narí qúmira faasaanasaa mi-fasiqánara

áfauaannee qídaqa innaaru qídaqa. Qinée Efeesusá máqusai máriafananoo mi-fasiqáfa Ooneesifoorusafa firaaqóo qiní dadaaqúfa marífana anée Timooti anée minára írimariananoo.

**Pauroofa Timootinara anée Yísuna ámiqira
sundíara foo máriannee qinau.**

2 ¹Ánutuna áfaarirana dadaaqírana ásauku mundírana Yísunaki máriainainafa márinaqa maasá minakí máriananoo maasáindi máriannoo. Óo Timooti mi-afaarirána maraséenana minásaa mapukína mária. ²Qinée moómoo fasiqa ánaasee nífusaa ufa nímiáfannana anée faqa miná írimariananoo. Mi-ufáusa maramáreenana andeeqára fasiqauqasaa quqásainaqa misá qumáreeqa quandáfi niquónausa faiqí ánaasee qímannimiaqeera.

³Anée faqa ásauku mundírana Yísuna rákira faiqira foora márídana aupúraidana anée faqa kadáapirina fúa. Timooti anée rákira fasiqa óosana íria. ⁴Sundíauqa rákiranaki fídaqa sía káiqueesa mária márirana márídaqa náriqa aiqáma ainaina minníseeqa dóo rákira ainainará kai nóori faqa írirana minní kai ubeekámasee nári karaambáiqua áfusaa afeekaikámaseenoo rákirara kai íridaqa. Timooti anée faqa Ánutuna saikáki fídana misá naanna ráa. ⁵Kafáa sandée maría fasiqausa óosana írimariana sía ufamáu sandéenanana taikára qóo óonu kásoomafinana sía feefaurú máreennaranoo Timooti anée faqa mi-ufamáu sandéera foora amanamásee qáfa. ⁶Sía moó fannoo fúkasaa nárana unakúsee náannoo. Nárana úmmaqi mari fasiqafa mifá kai indaarú unakúsee náannoo miná kadáapirirana ákiaqa máriannoo. Anée faqa Ánutuna saikáki kadáapirina fifi ínana náaru unakúseena suqáseenana néera foora innáranoo. ⁷Anée mi-ufána qúnnana irisáinanoo karaambáiqua fannoo dadaaqínana mi-oosanná írinnaranoo.

⁸Aneenná áaqooki ásauku mundírana Yísunara íria, mifá Dafidina áti kúqiranakiqari fíndifufa márídanoo. Miná ámiqira fasaasa ufa qinée qímannimi marúnnana miná koorooídanoo. ⁹Qinée mi-amiqira fasaasa ufána qímannimunnana aupúridaqa. Misá qínfara mandóosana máree marí fee qímaseeqa qiní qumáreeqa sáinandannai rumbá quqéeqa. Kúqaa qinée sáinandannai rumbáqa márída Ánutuna ufa fannoo sía rumbánnoo márídanoo káqi idukínoo márídanoo. ¹⁰Qinée minára iriséeqa, Ánutufa rusandeesámumasee máreefandínna fasiqa anaaseesara irisée misá Yísunara íriaqeera óosana óosana mandáinaina aiqáma ainaina máraidaqa. Misá faqa asumu máriaqeera faqa náaru aréenarana máraaqeera faqa mandáinaina káqi qeeqá qipatasáa máraidaqa. Mi-asumu marirána faqa náaru aréenarana faqa ásauku mundírana Yísunaki kai márídanoo.

¹¹Maa-ufáfa kúqaa márídanoo. Maasá Yísuna faqa kúqiqa miná faqa fíndifuanauranoo. ¹²Maasá miná faqa afeekaikámamde fifi inaqa maasá

kásooqaqee miná faqa rakísirausa márianaura. Maasá minára qáoo qíananoo mifá maasára faqa qáoo qíannoo. ¹³Maasá miná ákaru qíananoo mifá kai amana kái andeeqásee máriannoo. Mifá sía amana narí óosana minnísee maasá mandóosanamau fúannoo, andeeqárafa kai máridanoo.

Pauroofa Timootina aakápanau, ámiqimasee aináiniannee qínau.

¹⁴Timooti mi-ufáusa aní Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee máriasa qímannimidana maa-ufána faqa Ánutuna áfusaa óori kándamasee aaquqímannimaqa. Misá sía kai fífaufara tinoó taanóo ríqa rairaiqiaqa. Mi-oosanáfa sía ánoonaikidanoo faiqí ánaasee kurídi maríafa mi-oosanáfa máridanoo ¹⁵Anée aneennára Ánutuna áfusaa anée afeekaikámandee máridana saiká máree máriananoo Ánutufa aníara maaqí qíanífeera óo maa-fasiqáfa ámiqimmandee qíní saiká uqéeraidanoo qíní ánoona úfa ámiqimasee andeeqásee qímannimimarifa sía narí saikára óonumafi írinoo asaurúanífeera.

¹⁶Akaqáusa óoqai Yísuna ufakí máriusa óosana óosana fífaufara ufa uqéere maríafaqa anée minára eeráiria. Ánutuna andeeqárufa sía minakí mári ufana dapi ufa narí qímami narí qímamira fee qínufana faqa fúrufarira ufara faqa anée minára ruffasee níanasaa fúa. Mi-ufáfa faiqí ánaasee Ánutufinnaindaraana maréeqee káqirúnna ubeekéemarifa máridanoo. ¹⁷⁻¹⁸Mi-dapi ufána qímannimimariasa ufa fannoo fidíka namuanara foora fíraaqóo amaqí náidanoo fíraaqóo qáidanoo mi-dapi ufána miqí qífanoo fíraanáikiandoora. Miqíra úfa qímariasa núqu Qimeenaiusafa faqa Fireetusafa faqa miqandá ánoona úfa qímaria aana minnísee únna qímasee aiqámausa kúqiranakiqari fíndifirafa óoqai taikánoo máridanoo fee qídaqa. Miqíra ufannai Yísuna ufamau fímariasa akaqáusa níkuamánnimíafaqa sáamuridaqa.

¹⁹Misá miqíra úfa fannoo sía amana Ánutuna ufa áruannoo, faakánara foora arufínoo sía kásiannoo. Mi-faakannásaa maa-ufána ákara rínoo máridanoo Karaambáiqá narí faiqí ánaaseera íridanoo. Yá faiqi anaasee fee naríara karaambáiqaindi fee qínafa mifá mandóosana ámeesquuseenoo andeeqára óosana máraannoo. Ánutuna úfa faakánara foora márína óosana miqí mminoo máridanoo.

²⁰Aináina faqaasa máaqaki qafee dísa káafaina píritaina óosana óosana máridanoo. Akaqána siruáannai áuqirafa máridanoo akaqáfa kóorannai áuqirafa máridanoo akaqáfa saqárinnaí áuqirafa máridanoo akaqáfa maqánnai áuqirafa máridanoo. Akaqána ámiqira difaaniki nárana saka faiqí nímimariafa máridanoo. Akaqáusa mandáikirafá kai madaapeenní márifa máridanoo. ²¹Faiqí moó fannoo madaapeenní mári difaanifara foora márifa narí ánuкамásainanoo aináina saka néemaria difaanífara foora ámiqirafa máriannoo. Miqínanoo miná ákoofa maréeqee ámiqira saikaki quqáannoo.

²²Nímuqusa ánu karausa maqee maqee karaambáiq aaraidaqa dadaaqíannee qídaqa anee misá faqa misá naanna ráidana kumaaráa mandáinainara nídiranara eeráiriaqa andeeqáranara afeekaikámasee áfaqaqa, Yísunasa írirana rusírana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa naunduráki asooárana faqa afeekaikámasee áfaqaqa.

²³Fúrufarira ufa, dapi ufa rainárafa mináuqara eeráiriaqa. Miqí qímariasa aiqáma kari áanooqiranaki áqufidaqa. ²⁴Ánutuna aináinira fasiqa fannoo sía ufa raináinnanaki kéeqaani. Mifá aiqámausara reendeenámandee íreedá kai qímannimiani mifá ámiqimasee íreedá kai fifímmasee Ánutuna ufa naamúaqiani. ²⁵Mifá íreedá kai miná ufara qáoo qímariasa andeeqánnimaqáani. Mifá miqínanoo ábee Ánutufa dadaaqíannoo fee misá quándaki ánoona úfai ubeekéefáranoo fee. ²⁶Sadannafa narí ufaanaki mara árinoo narí íriranamau quqásoofaqa fímarufaqa misá ánoona ufasáa ubeekáifanoo nári írirafa kambíqafinaqa Sadannana ufaanakíqari arurudúku fifáranoo.

Pauroofa taikára aukuanara Timootina qímaminau.

3 ¹Óo Timooti anée maa-ufána áaqoo íria. Taikára áukuana mandá áukuana afeeka aukuanara máriannoo. ²Mi-aukuanná mi-kamúqoo faiqí náriara kai írifaranoo káaqa aináinara rímarifaranoo, náriara firaqóo ufa qímarifaranoo, firaqóo náriara nári nimooqímarifaranoo, misá mandúfa faiqí ánaasee qímannimi márifaranoo, misá nári nínausa níkausa ufa rukéefaranoo, misá nímira ainainara sía dúfi dúfi qifáranoo kai máreefaranoo, sía Ánutunara írifaranoo mána mána káimmifaranoo. ³⁻⁴Sía faiqí ánaasee reendeenáma nímaqeefaranoo. Sía faiqí ánaasee nífaueefáranoo. Misá moosára múnúqi míníqifáranoo. Káaqa faiqí nárímarisa káasau fainiara foora káaqa faiqí nárímarifaranoo. Misá andeeqárausara fídiaqaammifaranoo. Misá káaqa faiqíara ueeqée maríasa misá írirana síaisa káqi minakí rakéemasee fímariasa misá káaqa nári nimooqíqa nári núqu uqéeree maríasa. Misá níqaara rée mari ainainnara kai ríqa Ánutunara sía rifáranoo. ⁵Misá amaana ufa sía írifaranoo nipatakái qumáreefaranoo, ánoona ámuqusakinaana sía qumáreefaranoo. Timooti anée miqí maríasara eeráiramánde níanai mária.

⁶Misákíqari akaqá fasiqauqa náriqa únna amaana ufa qianéera fúrufari maría anaaseesa mandóosana máree marú anaaseesa máaqaki óonureeqa únna amaana ufa qímannimiseenoo misá afapíta qumáreenoo misá firaafáikinoo márifaqa mi-írirána síai anaaseesa nári óosana óosana mandainaina níduusaa aruqaafanoo ínnée dóo mi-maú kai fuaqée qifaqa mi-maú kai fidaqa. ⁷Miqímari anaaseesa Ánutuna ufa ánoonara maqee maqee óosana óosana amaana ufaki randáidaqa sía ánoona paqúridaqa. ⁸Óoqai Moosefa Isipa máqusai Faraoona ásaukukinaana Isaraee máqannaasa idukúmaree fuanéera qufanoo Faraoona afuné

fásiqaqanda núqu Yaneesafa faqa Yambareesafa faqa miqandá Mooseena ititá amaqáqau. Máa maqee mária unna amaana ufana qímariasa misá miqandá naanna ráidaqa, Ánutuna ánoona ufa ititáidaqa. Misá Ánutuna ánoona íriranara kadíqaidaqa órudupidaqa misá mi-íriráfa kúqiara foora inóo máridanoo sía kásidanoo. ⁹Oóqai Mooseena áukuana Yaneesasa Yambareesasa miqandá fúrufarirana aiqámausa qáfamasee misá ufa minnísaqau. Máa maqee mária unna amaana ufana qímariasa aiqáma sía misá ufa írifara, misá fúrufarirafa akooqóo márifaqa minníseefara akaqáusa kai írifaranoo.

Pauroofa taikára naamúaqira ufa Timootina qímaminau.

¹⁰Oó Timooti anée sía miqí maríanafa anée qiní naamúaqira ufamáu kai fímarianafa qiní óosana máree maríanafa qinée fímarunnaqoo kai anée fímariananoo qinée Yísuna ánoona ufamau fímariafannana anée qíqafoonafa máríananoo Ánutuna saikásaara dárufafaq sía rakéemasee minníseeqa reendenámandee káqi miqóo márúnana anée qíqafaananoo. Qinée faiqí ánaaseera qímuqusi máriaafannana anée miná faqa qíqafoonafa máríananoo. Qinée kísaaqasaa Ánutuna aanára afeekaikírana anée qáfaananoo. ¹¹Qinée Ánutuna ufasáara dárirana faqa aupúrarana faqa máreemarúnana anée qáfaananoo. Qinée Antiooka máqusa faqa Ikooniumma máqusa faqa Ristara máqusa faqa mi-maqusánakiaqa fímariafanaqa misá dáriqa fímarufafa fíraaqóo aupúraqa fímariafana. Anée minára faqa írimariananoo. Karaambáiqa fannoo mi-ainainnákinaana qiní asumu mara quqásoofafa márídaqa.

¹²Aiqáma maqásaa qaraasa ásauku mundíranasaa írirana rusíseeqa miqóoqari Ánutuna andeeqára óosana máraifaqa nárírana aupúrarana máreefaranoo. ¹³Mandóosana máree maríasa faqa únnaqi maría fasiqausa faqa nári mandóosana máraqa fídaqa ootúpaqa fídaqa miqíqa fifi ífaqa firaanáikifaranoo. Misá akaqáusa níkaru qiafaqa kafáa misá quándaki nári faqa níkaru qifaranoo. ¹⁴Oó Timooti anée sía misá naanna réemariananoo. Qinée Ánutuna ánoona úfa aní aamúaqíafannana ámiqimmandee qumároonnana mi-maú kai ámiqimasee fúa. Anée yánasaaqari fee Ánutunaindaraa ufa írira óosana máreenanee. Dóo miqíkaimmásee mi-fasiqáfa indée kai ínana náaru náaru miqí kai ía. ¹⁵Oó Timooti anée ánaaqisaa Ánutuna náaquqara ákarakinaa ufa írimarianafa máríananoo anée minára faqa íria sía aunúa. Mi-naaquqara akararufáfa asumu márira írirana aní ámiannoo. Mi-asumu mariráfa ásauku mundíranaki máridanoo.

¹⁶⁻¹⁷Ánutufa qímannimufafa ákara rúmaqoo úfafa máridanoo Ánutuna ufa qímannimimária fasiqausa miná qumáraifanoo minakínaa úfa fannoo nári naamúaqiannoo nári áaqaranara qáoo qíannoo, nári eendaándirana andeeqáannoo nári andeeqásee fírana naamúaqiannoo. Miqí qímasee

Ánutuna ufa qímannimimaria fasiqausa andeeqásee amanaikínaqa
 Ánutuna saiká óosana óosana uqéeraaqa.

Pauroofa faiqí ánaasee qímannimira óosanara Timootina qímaminau.

4 ¹Óo Timooti qinée Pauroosa Ánutuna áfusaa faqa ásauku mundírana kúqirausa faqa káqi máriasa faqa aaquqímannimaqee marína áfusaa faqa dóori kándamasee aní faqa aaquqímamaqaidaqa. Yísufa kaifáa kooroomáfi aiqámausa rakísianinnanara iriséeqa aní aaquqímamaqaidaqa. ²Anée Yísuna ámiqira fasaasa ufara faiqí ánaasee qímannimia, narí qánáa fee káqiqoo fee sandanáinaí qímasee qímannimia, anée misá íriaqaa iaqée qímasee qímanniminaqa misá íriaqa anée mandóosana máree maríasara qáoo qia, anée faiqí ánaaseera nifeeqáraidana poodúa. Anée ubiqáfi sanaasamásee faiqí ánaasee qímannimia.

³Qúsasaa sía ánoona úfa naamúaqirana írifaranoo misá nári mandá nídímari ainainna kai áfaqee fidaqa nári náaqookinaa manda irirana naamúaqímariasa misáuqa kai moómoo nífiqasee ínnée mi-manda iriráusa kai qímaqímiaqee qifáranoo. ⁴Misá ánoona ufara nímeesuqusée kai fífau úriara kai náaqoo rammatiní ímariasa. ⁵Timooti misá miqímarifana anée aneenná kásoomambi ubiqáfinana misá aní áríranee aupúraranee ámimarifana káqi kai fúa. Ámiqira fasaasa ufa naamúaqira saika maqee maqee márana fúa, anée aneenná aiqáma saikaki máridana Ánutuna aináinira faiqi márídaqee qímasaidana márana fúa.

⁶Óo Timooti anée íria dóo qiní fidíka ruqíqa qímaqéefandinna dóo ani máridanoo. Dóo qúsasaa misá qiní dárífaqa qinée maa-mariránakiqari dóo taikásee fífuanáuranoo. ⁷Dóo qinée ámiqira rákiranakiara foora rakumáree úriqaramáfiara foora máfiqa. Dóo narí ámani narí ámanira sandáranaki qímudaanáqimaseeqa sandáqa anífaqa dóo taikárana paqúriqa. Qinée Ánutuna ufa faqa márírana faqa andeeqásee qumáree sandéeqa taikárana anirée paqúriqa. ⁸Dóo maqee sandáida úriqaréemariasa feefaurú qiníara deedaqínóo máridanoo. Karaambáiqua andeeqásee ufa nímimarifa qúmira faasaana andeeqéemariasa qafee qiní qíkiaaqa afisúannoo. Mi-karí sía qiní kai qímiannoo, moómoosa minára nídimarisa miná koorooíranara áfeesidaqa nídimarifaqa áfeesimáriasa misá faqa nímiannoo.

**Pauroofa Timootina qímaminau, qiní qamunna
 papiaqa máree míní qímia.**

⁹Óo Timooti anée káqi káqi mindári anirée qíqafaa. ¹⁰Deemasafa maa-maqa maaqánakinaa ainainara káaqa rídanoo qiní minníqiseenoo dóo Teesaroonika máqusai finoo Kareeseenasaafa dóo Karatia máqa maaqai finoo, Titusafa Daramatia máqa maaqai finoo. ¹¹Rukaafa sía rumbáranaki

márika káqi márika mifá kai qiní faqa máridanoo. Anée Marikoona áfiqee mínisainanoo Ánutuna saiká qiní dadaaqiani. ¹²Tikikusafa qiní faqa márina qinée dóo aqíqáunanoo Efeesusa máqusai finoo. ¹³Qiní suara qamunna Tarooasa máqusai faiqí moo áuqu Karapoosána máaqaki quqáqaafannana anée áninana áimaree ánia. Qiní papiqauqa faqa qiní ákara papiqa faqa áimaree míní qímia.

¹⁴⁻¹⁵Areesandeerafa mifá qáinna faqa koopáa faqa áuqimarifa mifá narí mandóosana máreenoo qiní firaqóo mandáikamáqimaqeenoo, mifá firaqóo maasá qímannimira ufara ákooqaidanoo anée faqa firaqóo minára eeráiria. Ánutufa miqímarina ákiaqara árirana miná ámiannoo.

¹⁶Qinée Roomma máqannaa kóotaki indaarú kámu máriafananoo sía moó fannoo qiní dadaaqinau aiqámausa qiní quqáqisee sandámafufafa qeeqáraa kai kóoti máriqiafana. Qinée Ánutunara sía miná ákiaqara nímiannee qídaqa. ¹⁷Misá fufanóo Karaambáiqu kai qumeé qiní poodúqee márufafa qinée kóotaki kíkíqamafi Yísuna úfa aiqáma ámiqimasee ánaamuru aiqáma qímannimíafanaqa íriqau. Miqímasaafananoo Ánutufa káasau aandau óokinaanára foora qiní rafteenoora foora inau. ¹⁸Karaambáiqu fannoo óosana óosana mandáinainakinaana qiní maréeqeenoo narí innaarúna ququsaki ámiqimasee quqáqisáannoo. Miná aréenarafa náaru náaru máriani, kúqaa.

Pauroofa nímandoo úfafa.

¹⁹Anée Pirisikira námmarifa faqa narí afaaqi Akuiraana faqa nímandaa, Ooneesifoorusafa faqa narí faiqi ánaasee faqa nímandaa.

²⁰Erasatusafa Koorinti máqusai miqóo kásooinoo márinau Tarooifimusafa aurímarufafa Mireetusa máqusaki quqáqiafana.

²¹Suara áukuana ániannoo anée náaree amanamásee qáfeenana ánia. Eeuburusafa faqa Pudeenasafa faqa Rinusafa faqa Karaudiafa faqa maaqóo mária qíkaqaafasaasa faqa aiqámausa Timooti aní ámandaidaqa.

²²Karaambáiqu maraquna fannoo aní faqa máriani Ánutuna áfaarirafa ínna aiqámausa faqa máriani.

TITUSA

Pauroofa Titusana ákara rúmamaqóo úfafa.

1 ¹Qinée maqásaa fasiqa Pauroosa Ánutuna aináinirannai diqiqoosá márídaqa. Ásauku mundírana Yísuna ufa aníndiri írimarunausa márídaqa Titusa anímma ákara rúmamaqáidaqa.

Rusandeesámumasee Ánutufa qíní qumáreeqeenoo narísaa mundímariasara mapukú nímaqaaneera qífaqa ufa nímidada. Ánutufa qíníara misá maréeqee Yísuna kúqaa ánoona firaa iriranaki mara quqáannee qífaqa miqídaqa. ²Mi-kuqaa iriráfa náaru náaru máriranaki fifándinnanasaa mundínoo mári írirafa márídanoo. Ánutufa sía únna qímarifa ánoona ufa qímarifa náaru márirana maasá qímiraree qinau. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía máru kamuqoo mi-kamúqoo kásooqaqee maasá qímiraree qíma afeekaíkinau. ³Mifá óoqai náaru márirana kásooqaqee qímiraree qunára dóo maqee maa-fasannái andeeqára aukuannee qímaqoofa miná ánoona Yísufa maa-fasannái dóo kooroo ínoo márídanoo. Ánutufa maasá mandáinainakinaana qumáree marífa firaaqóo qímaqimina mi-ufána qímannimidaqa.

⁴Titusa qinée aní qímamíafannana anée aneenná írirana Yísunaki quqóonafa máriannanara qinée aníara qíní qímaaku fee qídaqa aníndiri Yísuna íriranamau fímarunnnaki kéeqee marunnnanara maa-akarána aní rúmamaqáidaqa. Yísufa ásauku mundírafa maasá asumu máree marífa márídanoo. Mifá faqa miná ákoofa Ánutufa faqa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa aní áaku amaqáani.

Pauroofa Titusana aináinianeera óosana aakápanau.

⁵Qinée úfaasu Kareetee áfumaki aní Titusana máfi áiseeqa fíqa. Aníndiri miqóo márídaqa moómoo ainaina sía andeeqáranaki aní máfi áiseeqa anée miná andeeqáa. Anée maqúsa maqusa Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa paqúrimasee misá rakísirausaikia. Miqíanneera faqa aní máfi quqéeqa.

⁶Qinée Pauroosa aamúaqira ufa indaarú qímamíafannana Titusa anée sía aunúa dóo miqóo kai fúa. Qinée maaqí qímasee qímamíafannana anée faqa maa-ufána qímannimíanaqa misá iriséeqa máraaqa. Yísuna ufa írimariasasaa rakísiraua sía moo áaqarafa misáki máriani.

Andeeqárausa kai máriaqa, moodáa anaasee faqaafa máriannoo. Miná faiqi námu Yísuna ufa írimarinausa máriaqa sía kaukaata qímarinausa máriaqa, sía ufa rukíee marínausa máriaqa. ⁷Yísuna ufa írimariasasaa rakísiraua Ánutuna aináiníranasaa rakísiraua márianara sía móo áaqarafa misáki máriaqeera qídaqa. Misá sía áanooqiraua máriaqa. Sía qúsasaa rákimarinausa máriaqa. Sía nammári námasee fúrufari maríasa máriaqa, sía dauní rákirana uqéerarausa máriaqa, sía aináina munnimmara káaqa nímuqusiraua máriaqa. ⁸Yísuna ufa írimariasasaa rakísiraua áfaarimariasa faqa kásimariasa faqa mi-marirána marínausa kai máriaqa. Misá andeeqáranara kai rímariasa máriaqa. Misá nári naundurá faqa nimanara faqa írimarinausa máriaqa. Misá andeeqárausa faqa ánukarausa faqa nári márirana andeeqásee márifaqa máriaqa. ⁹Yísuna ufa írimariasasaa rakísiraua misá ámiqímasee Ánutuna ufa aníndiri qímannimíafannana irisée qumáree marínausa máriaqa. Misá Ánutuna ánoona ufannai poodúqainaqa akaqáusa áaqara ufa qínausa iriséeqa quandáfi andeeqásee nári mandá óosanara qímannimíafa.

¹⁰Titusa anée saikí maríanna maqusanakinaa fasiqa anaasee moómoosa Yísuna ufa irisée quándakífaqa nóori rumbára ándaama aanna rée maríasa márifaqa maaqandá ufa rukíasee moómoosa faqa nífiqeeqeenoo káqirunna ubeekáidaqa náriqa mandóosanara qímannimíafee qídaqa. Yuda máqanaasa káaqa miqí maríasa márídaqa nári ufakíqari Yísuna ufasáa mundúseeqa quándaki nári faqa akaqáusa faqa nífiqamaree káaqa káqirunna ubeekée maríasa márídaqa. ¹¹Misá ufa taikáni fee qídaqa. Misá faiqí nári ánaaqa faqa nári faiqi námufaqa maréeqeeqa munnimmará kái iriséeqa nisaurúqaana óosana óosana mandáinainaki quqémariasa márídaqa.

¹²Moó Kareetee máqanna fafiqa fannoo náriqa ufa qídanoo ákara rímaru fafiqa fannoo óoqai kúqufa maaqí qímasee nári máqannaasara qímasee ákara rínau. Kareetee máqannaasa maqee maqee únna ufa qímariasa márídaqa, káaqa mandóosana máraidaqa fainíara foora ímariasa márídaqa. Kudikí maríasa káaqa nárana moómoo néemariasa márídaqa.

¹³Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Mi-fasiqáfa nári máqannaasara dóo kúqaa miqí maríasee qinau. Titusa anée faqa minára irisée kooroomásee rákéemasee nimambainá qímasee áranaiqi qímannimíafa. Miqí qímasainaqa Kareetee máqannaasa sía káqirúnna fuaqa Ánutunasaa saqárikirafa afeekaikámafi márídaqa ánoona ufasáqari quándaki únna ufa qímariasa naakápaifaqa sía misá naakáparana íriaqeera. ¹⁴Yuda

máqannaa úri ufa faqa ánoona ufa minnísee maríasa sánda ufa faqa sía íriaqeera nimambainá qímasee qímannimianneera qímamidaqa únna ufa minnísaqéera. ¹⁵Qikairí síaisa aiqáma ainaina qáfamaseenoo minakínaa mandá óosana sía irirai minakínaa ámiqira óosaná kai qáfamasee minára asasídanoo. Nári maraquana kúqiraua nári márirana írirana putaa írausa ánoona ufara sía fee qímasee aiqáma ainainara mandáikinoos márídanoo fee qídaqa. Misá náriara maasá Ánutunara íridaqee qímariasa. ¹⁶Ámiqi maríasa anirarisámeeqee mandáki quqéemaríasa misá nári nóokiqari maasá Ánutunara íridee qímasaídaqa quándaki nári áuqee maría ainainafa moomáu fímarifaqa maasá qáfamasee únna qídammiafoo qídaqa. Faiqí ánaaseera fídiqaaímariasa ufa rukíee maríasa mi-manda fasiqáusa márídaqa. Ámiqira saikara sía amanaikí maríasa márídaqa.

Pauroofa faiqí ánaasee firaasá naakápaaqee ufa qímanniminau.

2 ¹Titusa dóo misára qíqa maqee aníara qianúra. Anée Ánutuna ufa amana kai qímannimidana miná márirana amana kai Kareetee máqannaa fasiqa ánaasee qímannimia.

²Faiqí firaasá maaqí qímasee qímannimia. Írirana faqaasa máríaqa, nóori kándamasee máríaqa nári naundurá nimanara óonumafi írimarinausa máríaqa. Nári Yísuna saqárikiranasaa mundúfi máríaqa. Náriara náriara úriqarara ainainee qímasee nímuqusirafa máríani. Sía típuqi maríasa naanna rámasee máríaqa reendeénamandee ubiqásee maríasa naanna raqá máríaqa.

³⁻⁵Ánaasee firaasá faqa miqí kai másee maaqí qímasee qímannimianaqa, misá márirana ánuakara anaasee kámmambíqa máríaqa, misá moosára nífai sánduri maríana sía miqíqa, sía mandá nammariinnai níduusaa áruaqa. Misá fúka ánaaseeuqa ámiqira óosana uqannífiqasee naakápamásaifaqa misá nári nífaaqiara ruaqéera nári faiqi námuara faqa ruaqéera. Misá nári naundurá nimanara íridaqa máríaqeera. Misá ánuakara anaasee máríaqeera misá ámiqimmandee nári nífaaqi faiqi námu qumíasana aináinasaa rakísiraua máríaqeera. Misá áfaaridaqa ámiqi marínausa máríaqa. Misá nári nífaaqmaaká ufara eedóo qímarinausa máríaqeera Titusa anée qímannimia. Misá miqíqa márífanoo akaqáusa ani níndafeeqa sía Ánutuna ufara mandáinainee qiaqéera.

⁶Titusa anée miqí kai mándee kumaaráa faqa maa-ufána qímannimínaqa, misá faqa nári naundurá nímuqusa ámiqimasee máríaqa.

⁷Anée aneennára faqa aiqáma ainaina ámiqimmandee márínaqa misá aní qáfeeqa miqímandee máríaqa. Anée kúqaa uqanna óori runúsee márídana misá naakápamásee qímannimia. ⁸Anée mapukírufa kai qímannimínaqa sía quandáfi aníara fífau fáafau ufa qíífoo qífáranoo. Anée mapukíra ufa qímannimínaqa aníara níkoovee maríasa aní namuqáa faqa kaukaataqíra ufa qiannéera miná óosanara randéeqa nisaurífaranoo.

⁹Dóo aníara qíqa maqee feefaurúara aináini maríasara qianáura. Feefaurúara aináinimária fasiqausa anee maaqí qímasee qímannimia. Misá nári rakísirausa ufara sía rukíaaqa eedóo kai qiaqa. Nári rakísirausa asasiaqée áinainakaimmiaqa. Misá nári rakísiruasa ufa sía áti raqánnímiaqa. ¹⁰⁻¹¹Misá sía nári rakísirausa aináina qúmmuariaqa. Maqee maqee ámiqira óosana kái máree máriaqa aináinira faiqiuqa andeeqásee márifanoo misásaa rakísirafa misáki afaaqa quqásee máriani. Aináini maría faiqisa miqímandee ámiqimmandee márídaqa aiqámausa Ánutunara maasá innaarúnai asumu márirana nímimarifa miná naakáparanara ámiqiranee qímasee maasá faqa márararee qiaqa. Miqínoo márínara maa-kamúqoo Ánutuna áfaarirana kooróómmínoo márídanoo. Minánnai aiqáma máqannaasa innaarúnai asumu márirana nímirafa dóo kooróómmínoo márídanoo.

¹²Ánutuna áfaarirafa maanára daakápaidanoo. Óosana óosana ainaina sía Ánutufinnai ubeekanóo mári ainainnara minnésaaqée qídanoo. Maa-maqánasaaqaraa áinainara káaqa rímariana nímuqusirana dóo quqáaqee qídanoo. Maasá maa-maqánasaa márúnaqoo qeeqá qímanara qeeqá daundurára iriséeqa aiqáma ainaina sía máraa qee qídanoo. Ánutuna áfaarirafa maa-maqánasaa márúnaqoo maasá nírana márirana kúqaa kai qiaqée qídanoo. Maasá maa-maqánasaa márídaqa Ánutuna fooqáa márirana qiaqée qídanoo. ¹³Maasá miqíqa fífi íqa Yísuna innaarúnaindari koorooíra faasaanara asasammásee maaqóo áfeesida máriaqee qídanoo. Mi-faasaanná maasá Ánutufa, maasá mandáinaina númoo arusée innaarúna asumu márirana nímianinafa, Yísufa, Ánutuna ásauku mundírafa, firaa kaaqa qaranakiqari, qúriqararanakiqari koorooíannoo. ¹⁴Mifá maasá kúqirana naríara maraséenoo maasá sía máraaqeera maasá kúqiranaki mifá kéeqanau. Sía fífaufau kúqinau. Maasá qeeqá mandáinainakinaana maréeqeenoo maqee kámuqoo narí káaqa qára andeeqára fasiqa anaasee kámmannimaqaaneera kúqinau. Maasá mináindikuaqanna iaqéera, maqee mária kamuqoo ámiqira ainainá kai maasá áruqarara rímariasaikámma fuaqéera kúqinau.

¹⁵Titusa anée mi-ainainná maqee qinée qúnna áinainna faiqí ánaasee naakápaa. Ánutufa aní qímamínara sía rufíaa. Afeekaikámasee qímannimia. Aneenná afeekaikámambinana fuki faakí qídana ámiqira óosana andeeqára óosana máraaqeera qímannimia akaqáusa mandóosana máreefoora qáoo qía. Aníara mandá faiqi fee káqikaa faiqi fee qifoora, Ánutuna ufasáa afeekaikámafinana andeeqásee qímannimínaqa sía miqíafa.

Pauroofa Yísuna ufa írimarusa andeeqára máriranara naakápanau.

3 ¹Titusa anée maa-ainainnára faqa maqee maqee Kareetee máqannaasa náaqoo áuqaina íriaqa. Misá kaamána rakísirausara

maasá úriqararausee qímasee eedóo kai qiaqa. Aiqáma misá ámiqira ainainiranara qífaqa kási kási kái iaqa.

²Maa-ainainnára faqa qímannimia. Misá sía mandúfa moonára qiaqa. Misá reendeénira óosana faqa aqoondikira óosana faqa kai máraqa nuaqa. Misá aiqáma fasiqa ánaaseera reendeenámandee kai aiqáma ainaina iaqa.

³Óoqai maasá faqa misá naanna ráidaqa, fúrufariaafanausa márídaqa, ufa rukiée maríafanausa márídaqa, maasá káqiruna ubeekéeaafanausa márídaqa, maasá faqa daundurákina qídudusaa árirafa qiqá qífaqa rumbéusa idukúqoosa márídaqa, maa-maqánasaa ámiqi ámiqira ainaina fannoo maasá rumbéusa maasá faqa aiqáma aukuna qífaí sánduriaafanausa márídaqa, mooná ainaina qáfaafananoo qímuqusidanoo qímukéusa márídaqa, maasá faqa moosá nínafaafananoo fídiaqaamma nímaqee maríafanausa márídaqa, misá faqa maasá qíqafóofanoo miqíkaí ínoo fídiaqaamma qímaqeemariqau. ⁴Ánutuna maasá asumu máraaninafa narí áfaarirana faqa narí ámuqusiranannai faqa akooromáseenoo miqóo mifá maasá únnaqira mandá ainainakinaana maréeqeenoo káqinni quqánnisanau, mandá ququsaki máriafannana. ⁵Sía maasá ámiqira saikafáu Ánutufa qáfamaseenoo miná ákiaqarau maasá asumu máranau narí ámuqusiranannai kai maasá asumu máranau. Kaifáa ánaaqi ánaaqi kámmafirana mifá nammáriara foora maasá findaukámannisanau. Minánnai Ánutufa maasá asumu máranau.

⁶Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo Yísunannai maasá asumu máraaninnanasáaqari maasá únnannai ánidanoo firaqóo maasá dáakuqimaqaidanoo. ⁷Miqúnara Yísuna áfaariranannai kai maasá Ánutuna áfusaa andeeqárausaikiqa márídaqa náaru náaru márirana márídaqa, asasídaqa áfeesídaqa márídaqa.

⁸Mi-ufána ánoona ufa kai qímamidana aninná írirafa minásaa rusímari úfafa márídanoo. Titusa qínée Pauroosa maa-ufána faqa aní qímamíanana anée Ánutuna ufa írimariasa qímannimia. Misá sía fífau fáafau úfa kai ída máriaqa. Misá aiqáma kari andeeqára ainainiranaki márídaqa áuqaaqeeera qímanniminaqa maqee maqee minakí kai máriaqa. Mi-ainainiráfa aiqáma fasiqa ánaasee dadaaqí marífa márídanoo, anée miná uqéerasee afeekaikía. ⁹Anée Ánutuna ufa nímidana naráfumau naráfumau qínnanaki sía minakí áqufua. Sáina áaduma máriani. Moó fannoo narí akeekú akaakú óosana oosana ufa qínafa sía anée minakí áqufuani, anée káqinni mária. Mooseena sándufasaara tínoo taanóo ríqa rákinausakina minakí faqa anée sía áqufua. Maa-ainainná áuqeemarinakina sía ánoona fáina fífau dapi ainaina áuqee márinnanaki sía minakí áqufua.

¹⁰Ánutuna ufa qímariasakiqari moó fannoo mandóosanara sandanáinai qímarinnana qaara kari kái aaquqíra ufa qímamia. Kafáa fée qínana

dóo miná ámeesa uqamáqaa. ¹¹ Miqí marí fasiqana írirafa fúrufarirafa márídanoo. Miná mandóosana fannoo miná áaqarana koorooídanoo narí faqa narí áaqaranara faqa íridanoo.

Pauroona ákara áti rafáaqafíra ufa.

¹² Qinée Pauroosa Arateemasana fee Tikikusana fee anée máriannaqoo niqíqáana aní saikásaa óonu rakísifana anée Nikoopoorisa máqusai káqi káqi fúa. Suara úqi mari áukuana qinée Nikoopoorisa máqusa óonu márianauree qídaqa. Anée amanaikínana miqóo óonuree qiní paqúria.

¹³ Anée Kareetee máqa maaqai káqi márídana Seenaasifa írirana akoofása márufa faqa Apoorosifa faqa nári fínnannai fífana anée faqa miqandá dadaaqía. Moo áinainara miqandá sárauqifana káqi mara nimisé dadaaqínaqa ámiqimasee fuaqa.

¹⁴ Maasá níqoondi Kareetee máqannaauqa sía nísauku raqándaamásee máriaqeera naamúaqiaqa. Misá maqee maqee maqásaa ánoona aináinirana kási kásida niquónausa faqa dadaaqí márinnanaki márídaqa nári ánoona ainaina áuqee maríanaki faqa márídaqa akaqáusa niquónausa náida nímiaqeera qímannimia. Miqímasainaqa misá saiká sía ffau irairaafani ánoona kai kambíqaani.

¹⁵ Aiqámausa qiní faqa mária fasiqausa aní Titusana ámandaidaqa. Yísunasaa mundímariasa anée márianannai máriasa maasára rímariasa anée misá faqa nímandaa.

Ánutuna káqi nímirafa ínnisaa faqa máriani.

FIREEMOONA

Fireemoonna Pauroofa ákara rúmeeqee Fireemoona ámaqoo pásafa márídanoo.

(Fireemoonafa aináina faqaafa Yísuna ufa írimarufa márínau. Mifá nári miqóoqaraasa óosana maraséena faiqí akaqá kudi fasiqauqa feefaurúmasee narí aináiniranaki quqáqoosa máríqau. Misákiqari moó fannoo miná áuqu Ooneesimusafa máriufanoo moo déedepamaseenoo dárifoo qímaseenoo quqásee Roomma máqusai sandánau. Pauroofa karabúsaki Roomma máqusai márúnnai finau. Óonuroofanoo Pauroofa miná paqúrimandeenoo Yísuna fasáasa ufa qímamufanoo irisooфанóo Pauroofa pása ákara rúmamisée aqíqoofanoo kafáánnai Fireemoonafa narí úriqararafa márúnnai finau. Pauroofa Ooneesimusana dadaaqídanoo maaqí Fireemoona ákara rúmamaqánau.)

1-2 Óo Fireemoona qínée Pauroosa Yísuna saiká ufasáara Roomma máqannaa karabúsaki márúnausa márídaqa Timootifa maasá qíkaqa sía rumbáranaki márífa káqi márífa qíní dadaaqífaqa aní Fireemoona pása ákara rúmamaqáidaqa.

Maasá qíqoondi moodáa ainainiranaki máríanafa Fireemoona aní faqa Yísuna ufara aní máaqaki suqí maríasa faqa maasá qísookífa Afíaa námmarífa faqa maasá Yísuna ufasáara moodáa rakíranara fooráki márífa Arakípusafa faqa ínni aqámausa ákara rúmannaímaqáidaqa.

3 Ánutufa maasá qíkoofa faqa karaambáíqa ásauku mundírafa Yísufa faqa Ánutuna áfaarirana faqa narí naundurá asooárana faqa ínniki nímiani.

Pauroofa Fireemoona andeeqára óosanara amooqídanoo asasídanoo.

4 Óo Fireemoona qíní qíkaqa qínée aqáma kari aníara Ánutufinnai innaaru qídaqa dúfi dúfi qídaqa. 5 Anée karaambáíqa Yísuna

saqárikiranara faqa Ánutuna ufa íri maríasara áidimáriannanara faqa maqee maqee íridaqa aníara dúfi dúfi qídaqa.

⁶Qinée aníara maaqí qímasee innaaru qídaqa. Maasá ásauku mundírana faqa moodáa aanna fímariasa ámiqi ámiqirafa firaafá máridanoo, anée maqee maqee akaqáusa faqa Yísuna ufa náida nimiséenana anée maqee maqee mi-amiqi amiqirána ánoonara írianeera aníara innaaru qídaqa. ⁷Óo qiní qíqoondi qinée aní óosanara íriqa, anée Ánutuna ufa írimariasara ámuqusímarífana ámiqi ámiqidana asasírana nímimáriannanara qinée minára iriséeqa qinée faqa asasírana firaaná faqa poodúqarana faqa máreeqa.

**Pauroofa Ooneesimusanara qimudáoo
qímaseenoo Fireemoona ákara áminau.**

⁸⁻⁹Ásauku mundíranaki maaqandá máridaqa qinée aní áfasausa máridaqa paasóosammasee aníara andeeqára óosana máraanneera qímamíanee qídaqa sía miqíanaura naríara naríara rírafa dídimarifaqa káqimma iraanáura. Qinée Pauroosa ásauku mundírana Yísuna aanáiqikirausa miná ufa ákiaqara Roomma máqannaasa rumbáranaki márunausa sía qímamíanaura káqimma Ooneesimusanara iraanáura. ¹⁰Qinée maaqóo rumbáranaki márunanoo aní aináinira faiqi Ooneesimusafa aniroofaqa Yísuna áufakiana qímamunanoo Yísuna saqárikifaqa qinée minára qiní qímaaku fee qímaseeqa miná ákausee qídaqa. Mi-fasiqánara aníara iraanáura. ¹¹Miná áuqu Ooneesimusafa mi-auqúna óosana maaqí qínoo máridanoo ámiqimasee aináinira fee qínoo máridanoo. Aní aináiniranaki sía aináinifa dóo maqee qiní aináiniranaki narí áuqu óosana uqéereenoo káaqa aináinidanoo aní aináiniranaki faqa káaqa aináiniannoo.

¹²Dóo qinée maqee anée íanannai aqiqéeqa narí faqa qeeqá qímuqusa námufaqa aqiqáunanoo finoo. ¹³Anée Fireemoonafa maaqóo máridanau qiní áqoondiuqa aniráifanau nárana aina dadaaqíni. Anée sía máriannanara Ooneesimusána rafáaqa fúanee rúnaisia anée íanannai aqiqáidaqa. ¹⁴Sía qinée miná rafáaqafíranannai aní dadaaqírana óonu rarisaanáura anée aneenná kai iriséenana Ooneesimusan aqiqáinanoo óonurandee qinée únnannai ániani. Anée eedóo qína kai kafáa máraanaura sía eedóo qínaqa káqi márianaura.

¹⁵Nánaree Ooneesimusafa aní saikákiqari quqásee sandánau fee. Ánutufa qumeenní fuki faakí qufanóo fee aní saikákiqari áaqamasee quqásee maaqóo Roomma máqusai aniréenoo írirana mara máree anirandéenoo náaruara ámiqimasee aní faqa márianifeera Ánutufa qumeé miná aundurái kai saikínoofeeinau. ¹⁶Sía maaqóoqari fífaú aináiniranaki márifa máriannoo maasá qifaaqasáa qíkaqa qímuqusimarifa ásauku mundíranaki márifa máriannoo. Qinée minára

úriqarara ainaina firaafée qídaqa. Dóo maqee aní aináinirana faqa aní karaambáiqaki mári akaqaafasaafa faqa márínara aní úriqarara ainaina fíraa ainainá máriannoo.

¹⁷Óo Fireemoona anée qíníara aní faqa moodáannaana fímarunausee qínana qíníara foora Ooneesimusana óonu maréeqee kafáa aneenná saikáki quqáa. ¹⁸Indaarú mifá aní mandáikammamaqeenoo fee mifá aní munnimma máreenoo fee miná ákiaqara qinée miná ámianaura.

¹⁹Qinée qeeqá qísaukunnai maa-akarána rídaqa qímamidaqa qinée Pauroosa mi-munnimmána ákiaqara aní ámianaura. Qinée fífau aní qímamida anée írimariananoo. Qinée márunnanara anée máriananoo. (Anée óoqai idáki fímarunaqa qinée aní mareeqee káqi asumu máríranaki mara quqá amaqaafanausa márídaqa.) ²⁰Óo qini qíkaqaafasaa karaambáiqara irisée ámiqi ámiqimmáqimaqa, anée ásauku mundíranaki márianna qikaqaafasaaná aanna rámassee Ooneesimusana kaifáa maréeqee aneenná saikáki quqáa.

²¹Qinée maa-pasána ákara rídaqa aníara sía qinée iráunna ainainna kai qímiannoo fee qídaqa moó faqa moó faqa qímiannoo fee qídaqa.

²²Anée maa-pasánakinaa ufa irisée Ooneesimusana kafáa quqáidana máaqa deedaqía, qúsasaa Ánutufa ínni innaaru qírana irisée qiní idukúsainaqa anée ínnannai fuanáura.

Pauroofa áti rafáaqafira ufa.

²³⁻²⁴Eepafaraasafa ásauku mundírana Yísuna ufa ákiaqara qiní faqa Roomma máqannaasa rumbáranaki márifa mifá faqa ínni nímandaidanoo qiní faqa moodáannaana aináini maríasa Mareekoofa faqa Aristarakusáfa faqa Deemasafa faqa Rukaafa faqa misáuqa faqa ínni nímandaidaqa.

²⁵Ásauku mundírafa Yísufa karaambáiqqa mifá káqi áfaarirafa ínni aiqámausaki máriani.

HEEBURU MÁQANNAASA

Heeburu máqannaasa moo
máqusai márusa Yísuna
ufa írimarusa qímannimira
ufa qímaqoona.

Ánutufa narí ámaakunnai misá qímanniminai.

1 ¹Óoqai Ánutufa narí márunara moómoo kari moómoo óosanannai faqa narí tamummáqara fasiqauqannai faqa maasá Isaraee máqannaa qikeekú qikaakú narí márunara naamúa qímannimimarínau. ²Máa mae qee ínaaqianna kámu narí ámaakunnai maasá qímaqiminoo. Minánnai kai Ánutufa maqá faqa innaarúna faqa minakínaa ainainauqa faqa áuquseenoo narí ámaaku aiqámausakinaana marasée rusandeesámumasee ámianauree quná taikára áukuana aiqáma ainaina saqama aníndi kámmiannoo fee qímaqoofa márídanoo.

³Mifá narí ákoona Anutunasaaqaraa aréenarana firaqóo rupannooídanoo mifá Ánutuna óori áfiri ámudaani narí ákoofara foora miná amanakái uqanna márídanoo, narí afeekufannái innaarúna faqa maqá faqa aiqáma ainaina uqéera afeekaikámaqoofanoo márídanoo. Mifá Ánutuna ámaaku fannoo faiqí faiqi mandáinaina maqásaa qumu ánu kama rukáseenoo narí ákoona aaqá innaarúnai aiqáma ainaina úriqararana ásauku uqannái óoru óoqumarinau.

Yísufa Ánutuna ámaaku uqanna qangiroo úrinnaaqararafa márídanoo.

⁴Ánutufa qangiroo firaa nuqu rámaseenoo, narí ámaaku áuqu firaa áuqu misá úriqarara áuqu ranau. Miná amana kai narí ámaaku qangiroo firaqóo úrinnaaqararafa márídanoo. ⁵Ánutufa maaqí qímasee narí ámaakuara qinau.

Anée qiní qímaaku máriananoo.

Maqee qinée aní ákausaikiqa márídaqa.

Ánutufa sía qangiroora mi-ufána qinau narí ámaakuara kai miqí qinau.
Ánutufa narí ámaakuara moo úfa maaqí qímasee qinau.

Qinée miná ákausa márianaura.

Mifá qiní qímaaku uqanna máriannoo.

Sía qangiroorau miqí qínoofau narí ámaaku Yísunara kai miqí qinau.

6-7 Ánutufa narí óoqa fáiqi maa-maqa maaqánaki quqárara maaqí qinau.

Qiní qangiroouqá aiqáma miná amooqifándia foo qímasee narí qangiroouqara Ánutufa maaqí qinau.

Ánutufa narí qangiroouqára úfaira foora áuquqaiifaqa márídaqa.

Mifá narí aináinira faiqi idáuru miqírana qangiroouqa áuqusaifaqa márídaqa.

8 Ánutufa qangiroouqára miqíaqee qinau narí ámaakuara maaqí qinau.

Óo Ánutu aní ufa írira qaari náaru náaru máriannoo.

Andeeqárana namufaqa aní quqúsaki máriasa rakísida márianafa máriananoo. 9 Anée andeeqára óosanara rímarianafa máriananoo.

Anée mandáinainara fídiaqaa ímarianafa máriananoo.

Minára kai aní Ánutufa aní aqoónausakinaana rusandeesámumasee maraséenoo firaanáikamándoofa máridana asasímariananoo.

10 Ánutufa kafáa narí ámaakuara maaqí qinau.

Anée karaambáiqá máriananoo óosana ároo aukwana maa-maqa maaqána óosana arasée áuqunafa máriananoo.

Anée aneenná ásaukunnai innaarúna faqa minakí mári ainainna faqa áuqunafa márianafa máriananoo.

11 Mi-ainaináusa dóo taikáfuannoo aneenná kai káqi márinnaranoo mi-ainaináusa óoqai máriu qamunnara

foora óoqueenáafaikámafinóo afauqáqaannoo.

12 Aiqáma qámunna fúka mári ifanoo náuraanaikidanoo faiqí miná raqándaamma quqásee fúka ákídaqa. Maa-maqa maaqána faqa innaarúna faqa anée áuquqoonafa miqí kai ínoo qamunnara foora náuraanaikinana raqándaama quqásee fúka máreennaranoo.

Anée sía qamunnara foora sía náuraanaikinnáranoo anée náaru náaru márianandee kai iná márinnaranoo.

13 Ánutufa narí ámaakuara kafáa maaqí qinau.

Anée maaqóo qiqá daaqá qísauku uqannái óoqumari fínaqa aní namuqáa narusée óonumafi aní áramandunnai quqánaura.

Sía qangiroora miqí qinau. Narí ámaakuara kai miqí qinau.

14 Qangiroouqá náqi fee iqá márídee. Misá aiqáma maraquna kái márídaqa Ánutuna aináinira ainaina márídaqa. Mifá innaarúnaindari niqiqáinaqa faiqí ánaasee innaarúnai fifándinausa dadaaqiaqéera niqiqáidanoo.

Asumu máree fandínna ufana ámiqimmandee rakísi qumáraaqa.

2 ¹Minára maasá ánoona ufa írimariafannufana qumáreeqa ámiqimma rakísi qumáraanauranoo. Sía miqífanoo maasá nammáriara foora áufinoo maasá máree fúandoora. ²Óoqai qangiroo qímannimu úfafa kúqaa ánoonaiki márinau. Qangiroouqá rirímma innaarúnai uréeqarausa márídaqa faiqí moó fannoo misá ufa irisée rukíasoofanoo Ánutufa miná ákiaqara nárinau.

³Maqee innaarúnai firaafá úriqararafa maasáki ani márídanoo. Mifá maasá qumáreeqee asumu márirana qímiraree qídanoo. Maasá mi-firaa ainainnára iriséeqa minníseeqa náqi fee mándee Ánutunara rufiasee yáiffee fuanáuree. Sía amana, káqi dárírafa kai firaafá máriannoo. Karaambáiqi narí uqanna óosana arasée narí innaarúnaindaraa asumu qímiranara narí faiqi námu qímannimisoofoqa irisée quándaki maasá qímaqímiafaqa kúqaa fee qímasee íridaqa. ⁴Maasá sía misá ufa kái irisée kúqaa fee qídaqaa Ánutufa misá ufa dadaaqammasoofoqa faiqí sía amana áuqaaqaa íra ainainna firaa ainaina óosana óosana faiqí ánaasee dadaaqímaru ainainna áuqusoofaqa maasá miná qáfeeqa kúqaa fee qídaqaa. Ánutufa narí íriranannai kai narí maraqunannai kai óosana óosana fasiqa anaasee dadaaqíra ákoofasaikirana faiqí ánaasee níminau. Miqúnnannai faqa maasá innaarúnaindaraa asumu marirana qímianinnanara kúqaa fee qídaqaa.

Maasá asumu qímimaruna óosanara qu úfafa.

⁵Maasá náaru fúka ánianínna maqa maaqanara qídaqaa. Ánutufa sía qangiroora ínnée minásaa rakísiaqee qinau. Faiqí faiqi maaqóo qáraasá kai minára rakísiaqee qinau. ⁶Óoqeenáa tamummaqarausa ákara minára maaqí qídanoo.

Óo Ánutu, faiqí nánee máriafanee anée misára íridanee, káqi fífau fasiqara mináree aní ámuqusidanoo fee. ⁷Anée faiqí áuqeeqeenana qangiroo ámeemaanai qúsa aukuana qúsa kamu quqáananoo. Anée káaqa qárana faqa úriqararana faqa Karaambáiqara foora márirana nímbiananoo.

Maa-maqánasaa ainaina aiqáma uqanna úriqararanaikirana Ánutufa nímbiananoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoofa márídanoo.

⁸Mi-tamummaqara fasiqána ufa maaqí qídanoo.

Ánutufa maa-maqánasaaqaraa fasiqara ínnée aiqáma ainaina úriqararausa máriaqee qinau.

Sía akaqá ainainara kaifáu qínoofau. Aiqáma ainainara qínnoo. Maasá maqee qáfaiadaqa sía maqásaa fasiqa faiqífáu aiqáma ainainara úriqaraidau. ⁹Maasá quándaki Yísuna kai qáfaiadaqa. Ánutuna

áfaariranannai kai Yísufa náaru asumu márirana qímiraree qímaseenoo maasá faiqí faiqí kúqirana narí faqa máraani qímaseenoo qangiroo nímeemaanai qúsakamuqoo qumu máridanoo kuqunnímaqanau. Maqee mifá káaqa qára qáfee faqaafa, kúqaa firaqóo úriqararafa máridanoo. Mifá kúquna faqa aupúroona faqa miná ákiaqara innaarúnai firaafá máridanoo.

¹⁰ Ánutufa aiqáma ainaina áuqufa rakísinoó fímarifa máridanoo. Mifá aupúrarana áidafirana Yísuna afaaqasáa quqóofa sía mandá óosanau quqánau. Ámiqira óosana andeeqára óosana máreenoo miqínau. Ánutufa Yísunara andeeqára ánoona márianífeera quandáfinoo faiqí narí úriqararana náida nímianifeera aunírira saqarisaa aupúrarana Ánutufa áminau. Narí Yísufa mifá kai faiqí faiqí innaarúnai asumu máriaqeera aaná afisúfa máridanoo.

¹¹ Yísufa faiqí faiqí maraséenoo nári mandáínaina findaukámaseenoo ánukaranaki quqánnee marífa máridanoo. Mifá faqa nínukamáqaisa faqa moodáa níkoona faqaasa márianara Yísufa misára sía asaurídanoo qíní qíkaqaafasaa fee qídanoo. ¹² Yísufa minára maaqí qímaqoofa ákaraki máridanoo.

Óo Ánutu aníara qeeqá qíkaqaafasaa qímannimianaúra.

Qinée faiqí suqúseeqa misá nífusaa aní amooqianáúra.

¹³ Kafáa moo ákaraki maaqí qídanoo.

Qinée qeeqá írirana Ánutunasaa rusíanaúra.

Kafáa moó ákaraki maaqí qídanoo.

Dóo qinée maaqóo máridaqa Ánutufa qímu faiqí anaaqisa misá saimbaqa máridaqa.

Ákarakinaa ufa miqíminoo máridanoo.

¹⁴ Yísufa maqásaa fasiqa anaaseera narí faiqí ánaaqi fee qídanoo. Mi-faiqi anaaqisa nimaqí faqaasa fidíka faqaasa maa-maqánasaaqaraasara Yísufa qídanoo. Yísufa narí uqanna qumuréenoo faiqí ánaaqi Máriana áranandaki maasá faiqí faiqí fidíka qimaqí máreenoo innooqánau. Mifá sía fífaufau miqínau. Narí kúqiranannai kúqirana rakísirana Sadannana rafáaqafúanifeera maasá qimaqí faqa fidíka faqa máranau. ¹⁵ Yísufa kúqirana rakísirafa Sadannana rafáaqafuseenoo ánaaqisaaqari kúqiranara rufíasee rumbáqa maría fasiqa anaaseesá idukúnnisáaneera kuqunnímaqanau. ¹⁶ Sía Yísufa qangiroouqá dadaaqídanoo. Faiqí faiqí dadaaqídanoo mifá akooqóo máridanoo. Moo ákara fannoo minára maaqí qídanoo.

Mifá Abarahaamana áiku ásauku dadaaqímarifa máridanoo.

¹⁷ Yísufa narí ákaqaafasauqa maa-maqánasaaqaraaasa dadaaqianée qímasee ámiqimmandee misára foo qíara mámbiqa ámiqimmandee misá aanáiqikianeera miqínau. Sía fífaufau Ánutuna aináinira aanaiqikirafa máriannoo maqee maqee narí ákaqaafasaa nífauée márianinafa óori

runúsee miqóo kai márianinna aanaiqikira uriqararafa máriannoo. Ánutufa faiqí ánaasee mandáinaina minnísaanífeera Yísufa miqínau. ¹⁸Indaarú Yísufa aupúrarana ádafirana Sadannáfa nimanamánde qáfarana faqa dóo amanamánde qáfamaseenoo úriqaróofa máridanoo. Maqee minára maasá ámiqimmandee dadaaqídanoo mifá dóo miná óosana qáfoofa írufa máridanoo.

Yísufa Mooseena úraaqararafa máridanoo.

3 ¹Qiní qíkaqaafasaa innisaimbaqa Karaambáiqu áiku óosana márunausa máridaqa ínnée faqa qínée faqa Ánutufa dáarama quqásai faqa ani máriasa máridaqa. Ínnée Yísuna qáfaaqa qáfai daqa óonumafi íriaqa Ánutufa aqíqáma qoofa máridanoo. Maasá qímarunna amaana ufana aanáiqikira úriqararafa márianífeera aqíqáma qoofa máridanoo. ²Óoqai Mooseefa Ánutuna áiku ásauku Isaraee máqannaasaki aqíqáma ainaina áuqeemaruna miqóo kai máridanoo óori runúsee andeeqánoo kai márinau. Yísufa miqíkai máseenoo narí ásauku mundúsee aqíqoofa Ánutunara iriséenoo miná aináinirana andeeqáidanoo áidimarufanoo márinau.

³Faiqí misá fúka maaqa qáfamasee sía máaqa amooqídaqa faiqí máaqa usakái fasiqaná kái amooqídaqa. Miqíkai íqa, sía Mooseena amooqiaqa. Mifá fífau máaqa máridanoo Yísuna kai ámiqimasee fíraaqóo amooqiaqa. Mifá máaqa usakée marífa ánoona uqanna máridanoo.

⁴Sía máaqa moo fífau kambíqaidanoo. Aiqáma maaqa usakéemarífa kai usakáidanoo. Ánutufa mifá aqíqáma ainaina áuqeemarífa márifanoo Yísufa Ánutuna ámeemaanai máaqa usakée marífa márínara Mooseena úraaqáranoo máridanoo. ⁵Mooseefa Ánutuna áiku ásauku Isaraee máqannaasaki maqee maqee miqóo kai máridanoo óori runúseenoo andeeqánoo kai márinau. Mifá Ánutuna aináinira faiqí máridanoo. Ánutufa qímannimianinna ainainara faiqí ánaasee qímannimimarufaqa írimariqau. ⁶Yísufa sía káqi aináinira faiqí máridanoo. Isaraee máqanaasa níkoofa ámaaku uqanna máridanoo. Mifá Ánutuna áiku ásauku maqásaa máriasa rakísinnimaqee márífa miqóo kai mi-saikánaki márífa andeeqásee misásaa rakísimarífa máridanoo. Maasá náaru náaru Yísuna saqárikidaqa minára asasídaqa paasóosidaqa miqídaqa maasá Ánutuna faiqí námu miná áiku óosana márunausa máridaqa sía miqídaqa sía miná áiku ásauku márúnaiqini.

Ánutuna ufa írimariasa idooáranara naakápaidanoo.

⁷⁻⁸Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo maaqí qídanoo.

Ínnée maqee Ánutuna ufa íriaqa ínni sáimbaqa Isaraee máqanna nínausa níkausa óoqai aadána maqa maaqaki fídaqa ititámmasee ufa rukíoondee ínnée síammiaqa. Misá Sinái aadána maqásaa

Masaa máqasaa faqa Meeribaa máqasaa faqa nammári sía márúnara Ánutuna amanamánde qáfaiða náundaufa náundaufa qiqau.

⁹Minára Ánutufa maaqí qinau.

Ínni níkausa nínaakusa qiní qimanammásee qáfararee qímasaiða múnari mínari íðaqa qiní qimaniquau.

Qaara fasiqa áiku ásauku taikásee áukuana aiqáma amiqira ainaina quqannífiqaafanaqa qáfeeqa miná minníseeqa quándaki moo áinaina kai máreemaríqau.

¹⁰Qinée minára iriséeqa qáfamaseeqa máa Isaraee máqannaara qíranacaqaidanoo.

Qinée maaqí qímasee níqidaqa.

Misá írirafa fífa fáfau qídanoo áaqaidanoo.

Misá kísaaqasaa qiní faqa ánidaqa sía qiní oósana qáfeeusa. ¹¹Qinée minára íranaqaiqa maaqí qímasee qímafeeakaíkiqíafana.

Sía uqanna misá qiní faqa anusufíqa adooeefáranoo.

Ánutuna ufa miqíminoo márifaqa qinée minára maaqí qíðaqa.

¹²Qiní qíkaqaafasaauqa, ínnée ámiqimandee rakísiaqa. Moó fannoo narí mandíriranannai faqa narí ufa rukíee márínannai faqa narí ámuqusaki márínara káqi márira Ánutuna nímeesa uqamáqeefoora.

¹³Maa-aukuannasaqá ínnisaimbaqa káqikai márídaqa maa-ainainnára rakísiaqa, faasaambáasaana narí poodúee nári poodúee ímariana.

Ínnikina moó fannoo narí mandóosana fannoo rarisámeeqee

Ánutuna ufara sía írianaki quqáandoora eeráiriaqa. ¹⁴Maasá indaarú paasóosamandee Yísuna qumáreeqa. Maqeendári maqeesáa

paasóosamasee Yísuna qumáreeqa miná kai áfaqaqa fífi ínaqa taikáinna áukuana qumárainaqqa maasá miná faqa moodáanaki aináini marunausara foo máfiqa miná qumáraanura.

¹⁵Ánutuna ákara maaqí qídanoo,

Ínnée maqee Ánutuna ufa íridee sía fee íridee íriqa sía óoqai undée iaqa.

Óoqai ínni sáimbaqa nínausa níkausa aadána maqa maaqaki

Ánutuna ufa irisée áanoo qíðaqa mandúfa qíma rukíasee náaqoo síaisa máriundee sía maqee ínnée miqíqa.

Ánutuna ákara miqíminoo márifaqa qinée minára maaqí qíðaqa.

¹⁶Yáu yáusee Ánutuna ufa irisée ufa rukíasee nímeesa úqiquau.

Mooseefa Isipa máqanaindari nífiqee ánusa misá kai miqíqau.

¹⁷Yáusaree qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana Ánutufa áanoománnimaqaannoo fee inau. Faiqí ánaasee ufa rukíasee mandóosana máree marusa aadána maqasaa óonuree kúqu taikóosara misára kai áanoo qinau. ¹⁸Ánutufa misára maaqí qinau,

Qiní faqa anusufínausa sía uqanna qiní faqa adooeefáranoo.

Ánutufa miqí qímasoofaqa qinée minára maaqí qídaqa. Mifá yáusaree miqí qínoo fee. Mifá narúfa iriséenoo rukíee marúsara miqí qinau.

¹⁹Maqee maasá miná qáfamasee maaqí qídaqa. Sía naundurá nímuqusa Ánutuna ufasáa rusúnara minára misá sía fúka maqa maaqaki Kanna maqa maaqaki adooáranaki fiqau. Káqi aadána maqa maaqaki kúqiquau.

4 ¹Maqee maa-aukuanná Ánutufa maaqí qímasee qíma afeekaikámma maasára qinau, Amaná innée qínísaimbaqa qíní ámiqira adooqaranaki ani kéeqafiqa qínísaimbaqa qidooaaqée qinau. Dóo ínnisaimbaqa Ánutufa ániaqee qímaqoo úfafa taikáandoora dóo káqi máriqoo ámiqimasee rakísi qumáraqa, sía kéeqaannoo qímasee minára rufíaaqa maasáki moo mándainaina fannoo maasá qumárainaqqa maasá sía miná adooáranaki kéeqáanóora. ²Óoqai ínni sáimbaqa Isaraee máqannaa nínausa níkausa Ánutuna ufa íriqau. Maasá maqee dóo írimmaseeqa ámiqira fasaasa ufa máridanoo. Indaarú misá mi-ufána iriséeqa áqummasaqau. Misá mi-ufána náaqoonnai iriséeqa sía naundurá nímuqusannai mi-ufána qumaraqau. Sía minára kúqaa fee qímasee minásaa írirana rusíqau.

³Maasá mi-fasaasa ufána Ánutufa qímafeekaikunara kúqaa fee qímasee minásaa rusíqa márunnanara maasá kúqaa Ánutuna faqa kéeqaidaqa miná adooáranaki adooáida adooaanúra. Mifá minára maaqí qímasee ákaraki qinau.

Qinée Ánutusa maaqí qímasee áanoo qíma afeekaikíafannana.

Náaru náaru misá sía uqanna qíní idooáranaki qíní faqa kéeqafi idooefáranoo.

Ánutuna ufa miqíminoo máridanoo qinée minára maaqí qídaqa. Óoqai óosana ároo aukuaana Ánutufa kúqaa aiqáma ainaina dóo áuqu taikásee adooámasee narí adooárana faqa quqánnimaqásoofaqa írirana rukíasee sía kéeqee sía íriqau. Ánutufa minára iriséenoo sía káqi fuaqée qinau, káqi mifá máridanoo sía uqanna amaná misá kéeqeefaranoo káqi kai qáfa.

⁴Ákarakinaa ufa moo qísauku taikásee dínni ani qaara marasée fáasaanara maaqí qídanoo.

Ánutufa narí kadáapirirana óosana óosana mi-faasaanná quqásee adooanáu.

⁵Ákarakinaa ufa moó idooáranara Ánutufa maaqí qinau.

Misá náaru náaru qinée maqa máaqa nímiannanaki, idooárana nímiannanaki sía qíní faqa kéeqafi idooefáranoo.

Ánutuna ufa miqínoo márifafa qinée minára maaqí qídaqa. ⁶Indaarú márusa misá Ánutuna ámiqira fasaasa ufa irisée sía miná idooáranaki kéeqaqau. Nárika ufa sía írunnannai sía idooáranaki kéeqaqau. Akaqáusa Ánutuna faqa kéeqeefandinausa márianara moo kéeqaaninna faasaana quqásee maqee kámuqoo fee qinau. ⁷Indaarú ákuanasaaqari mi-

kamúqoo sía Ánutuna ufa íriqau. Dafidifa kambíqoo aukuanai Ánutufa Dafidina qímamufanoo maaqí qímasee ákara rínau.

Maqee maa-faasaanná ínnée Ánutuna ufa iriséeqa sía ititiaqa sía mána mána írirana íriaqa.

Dafidifa mi-ufána ákara rínau.

⁸Yoosuafa Isaraee máqannaasa nífieeqeenoo Yooradanna námmani taqamáreenoo nári fúka maqaki idooáranaki quqánnisanau. Ánutufa sía mi-idooaránarau qinau, moorá qinau, Yoosuafa Ánutuna adooáranaki quqánnisainanoofau Ánutufa sía moo fáasaanara qini.

⁹Mi-moo faasaanáfa káqi máridanoo, Ánutuna ufa írimaria fasiqa anaaseesa maqásaaqaraasa minakí kéeqeefaranoo. Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuquseenoo qísauku dínni ani qaara maraséenoo ámiqimasee idooanáu. Miná fooqáa idooárafa káqi márinaki Ánutuna ufa íri maría fasiqanaaseesa kéeqeefaranoo. ¹⁰Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutufa máriqoo kéeqafinoo idooáinafa mi-fasiqa anaaseesá nári ummaara afaimmá quqáseenoo ámiqimma adooeefáranoo. Ánutufa narí kadáapirirana minníseenoo idoo oondée mi-fasiqa anaaseesá faqa miqíkai íqa nári kadáapirirana afaimmá quqáseeqa ámiqimasee adooéeqa Ánutufa undée ifáranoo. ¹¹Minára maasá sía ufa rukíasee mánoo manáa iqánuaqa nímudaanai qímasee Ánutuna faqa narí adooéemarinaki kéeqaaqa. Sía moó fannoo maasáki ufa rukíasee ínnisaimbaqa Isaraee máqannaa nínausa níkausa naanna rée káqinni áqufuaqa.

¹²Ánutuna ufa sía fífau ainaina máridanoo, áfu máqee marífa kásimarífa máridanoo. Aseema miqírafa káqa dínni dínni firaqóo raiqárafa naundurái ateekeémarífa máridanoo. Faiqí nimana faqa marauna faqa moodáanaki márinaki miqóo faqa fímarífa. Nímudaani aqumu faqa ákikimana faqa ruqíasee miqóo faqa fímarífa máridanoo. Faiqí naunduráki faqa nímuqusaki faqa nídímarina faqa óonumafi írimariana faqa mináua faqa qáfeenoo rainée marífa máridanoo.

¹³Sía Ánutuna áfusaa moo áinaina kukéeqarana amana, sía amaná miqíannoo. Aiqáma ainaina faiqí ánaasee Ánutufa áuquqoo ainainausa kai márinara narí áfusaa akoosaa akoqóo uqanna máridanoo. Maasá mi-Ánutúna áfusaa qeeqá márunnanara andeeqáranara faqa áaqaranara faqa ufa qianáura.

Aiqáma aanáiqikirausakiqari Yísufa firaqóo úriqararafa.

¹⁴Maasá aanáiqiki maría fasiqausa úriqararafa Ánutufa narí máriqoo uqanna kéeqafi máridanoo. Mi-fasiqáfa Yísufa Ánutuna ámaaku márinara maasá Ánutuna amaana ufa qumáraunnana ámiqimasee qumáraqee qídaqa. ¹⁵Maasá aanáiqiki maría fasiqausa úriqararafa maasá daunduráki ummaararé marífa maasá kudoosaápee marunnana sía sía qáfee marífa máridanoofau, qáfee marífa máridanoo. Sadannafa aiqáma

ainaina amanamásaifanoo sía miná qumáraifa qáfamaqaifá kái máridanoo, minára kai maasára qimudáoo qímasee ámuqusidanoo.

¹⁶Minára maasá mifá dáruanínnanara faqa sía ruffía ruffiaqqa paasóosamasee mifá mári qaarinasaa óonu réera foora nári nífaueenoo ámuqusianinnanara faqa qímiannee qiaqa. Miqóo káqi nímirafa káqi dadaaqírafa miqóo máridanoo. Maasá miqóo óonuraananoo Ánutuna áfauarafa ámuqusirafa maasára máriannoo. Maasá ummaara faqa sárauqirana faqa dárinnanara mifá dadaaqiannoo.

5 ¹Maasá Heeburu máqannaasa faiqí misá aanáiqiki maru fasiqausa úriqararanara randásee paqúrimmeeqee faiqí ánaaseesaaroo qíanifeera Ánutuna aináiniranaki quqáidaqa. Miqóoqari mi-fasiqáfa faiqí ánaasee mandáinaina rukásainanoo Ánutufa sía náruaninnanara iriséenoo maqee maqee ámirainaina faqa aandáu aruséenoo Ánutuna tatúfu suqá ámirana faqa ámidanoo. ²Mi-aanaiqikira fasiqáfa faiqí faiqí máridanoo narí faqa amanná márinara faiqí ánaasee fúrufarammásee áaqee maríana ámuqusinanoo amaná dadaaqiannoo. ³Mi-aanaiqikira fasiqáfa mifá faqa faiqí kai máridanoo áaqee marífa márinara, sía faiqí ánaaseera kai aandáu arusée tatúfidanoo narí mandáinainara faqa rukáanifeera narífa faqa Ánutuna tatúfuamidano. ⁴Sía faiqí moó fannoo naríaraa úriqarara saikaki kéeqaanauree qímasee naríaraa aanáiqiki maríasa úriqararafa máridanoo. Ánutufa qifá kai aanáiqiki máriasa úriqararafa máridanoo. Mooseena áfasaafa Aaroonafa óoqai miqí kai inau. Ánutufa Aarona áaroofanoo aanáiqikinau.

⁵Yísufa ásauku mundírafa miqí kai másee sía narí kai naríara úriqarara aanáiqikinau. Ánutufa qunára kai miqínau. Mifá maaqí qímasee qímaminau.

Anée qiní qímaaku máriananoo.

Maqee fáasaana qinée aní ákausaikammíqa márídaqa.

⁶Miqí qímasee Ánutufa kafáa maaqí qinau.

Anée náaru náaru márínafa aanáiqikirafa máriananoo.

Anée Meerakiseedeekana átiara foora márínafa mifára foora náaru náaru márinnaranoo.

(Óoqai Meerakiseedeekafa Sareema máqusanaasa Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa aanáiqikirafa márínau.)

⁷Yísufa maa-maqánasaa Keetaseemane saqamakí máridanoo aunírira saqarisaa kúquaninnanara Ánutunara innaaru qídanoo qáoo qímirinau. Innaaru qídanoo firaaqóo fáaqa rúmaseenoo ikíraqaseenoo kúquaninnanara qáoo qímirinoo innaaru qinau. Ánutufa miná reendeénirana qáfamaseenoo miná aundurá Ánutufinnai ubeekáranara iriséenoo miná innaaruqírana iriséenoo dadaaqinau. ⁸Yísufa naríara sía Ánutuna ámaaku fee qímasee mána máninau. Óosana óosana aupúrarannai Ánutuna ufara aaqee kái eedóo qíra oósana írinau.

⁹Mifá aupúrranakiqari ámiqiranaikamambinoo quandáfi narí ufara eedóo qímarusa náaru náaru márirana óosanaraseenoo níminau.

¹⁰Miqímasoofanoo Ánutufa minára maaqí qinau.

Anée aanáiqiki máriasa úriqararafa márianafa máriananoo. Anée Meerakiseedeekana fooqáafaikámambinana márinnaranoo.

Ínnee faiqí írirana máraaqaana faiqí ánaaqiara foo qímariafanoo.

¹¹Ánutuna ufa narí ámaakuara miqíminoo márifaqa qinée maa-ufána ínni qímannimidaqa. Maa-ainainná afeeka ainaina máridanoo óosana óosana ainaina faqa ínni qímannimianee qímasaunaqa ínnee anuqímariasa máriafanoo. ¹²Ínnee faqa maqee faiqí uqannífiquaqaana. Ínnee Ánutuna ákarakinaa ufa óosana ainaina faqa sía ámiqimasee íri maríafanoo. Ínnee moosá qímannimiaqaqoo sía amanaikí maríafaqa moosá ínni qímannimidaqa. Ínnee óoqai nárana uqanna náaqaana máriafanoo ínnee náamma náidara foo kaimmímariafanoo sía innooqárausara foora máriafanoo. ¹³Náamma néemariasa faiqí ánaaqi kai máriafanoo sía ánoona ainaina mandá ainainara rainásee íriaqaamminóo máridanoo. ¹⁴Nárana uqanna faiqí ánaasee nárana máridanoo. Misá dóo akoofása máriafanoo nímaakirisaa quqásee qáfaidaqa mandáikinnana qáfeeqa ámiqirana qáfeeqa miqídaqa akoofása márídaqa. Ínnee faqa miqíaqana. Qinée nárana kíkiqusidaqa amaana ufa qímannimira óosana miqíminoo máridanoo. Akoofása fannoo iriséenoo raináidanoo ámiqiranara íridanoo mandáikiranara minnísaidanoo. Faiqi ánaaqi fooqáa fasiqa mifá mandáikirana faqa ámiqirana faqa káqi náannoo.

Ánutuna ufara írimariasa káqi rúnna fíranara aaquqímannimaqara ufa.

6 ¹⁻³Maasá sía maqee márunnaqoo óosanaki kai mária, maqee dóori mundúsaannaqoo qámbaanairá foora fúa. Yísuna ufakí óosana ainaina ánaaqi kímarunnana ínaaqiannai máfi quqásee dóo maqee óorisaa fuanáura. Maasá qeeqá fífau áaqara óosana kadáapíranannai innaarúnai fíramee qímarunnana miná minníseeqa Ánutunasaa mundúfuafannana dóo maasá minára írimarunafa máridanoo. Nammári nímirana faqa ásauku níkiaaqa mundúsee nifaaqóoqa qírana faqa kúqiranakiqari fíndifirana faqa náaru náaru idáki fímariana faqa dóo írimariafanoo. Sía kafáa kafáa ánaaqiara foora náamma kai náidara foora óoqai íri maru ainainara kai kaifáa kaifáa minára kai íriaqa. Ánutufa dadaaqímarinaqa maasá nóorisaa fíndifinaqa indaarúara foora fidaqa maqee maqee Ánutuna ufakínaana fúka iriséeqa mi-maú fuanáura.

⁴Ánutuna ufamau fímariasa quándaki káqinni áqufiqa náqi fee mándee aupúramásee quándakinaqa kafáa fifáree. Sía amana miqífara. Misá óoqai Ánutuna qóomasaa fímariasa, misá innaarúnaindaraa

nárana náidara foora ímariasa márídaqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna máreemariasa. ⁵Misá Ánutuna ufa amanamánde qáfamasee ámiqira ainainara írimariafa márídanoo. Kásooqaqee Yísufa kafáa qúmuaninna aukuanaki kambíqaaninna afeeka átiara írimariasa márídaqa. ⁶Misá mi-ainaináusara níkoqai faqa káqirúnna fídaqa sía amana misá kafáa aupúramásee quándakinaqa kafáa Ánutuna aanái ubeekéefáranoo. Misá miqímariasa Ánutuna ámaaku kafáa aunírira saqarisaa quqásee pirímma áridaqa miqídaqa aiqámausa nífusaa asaurírana ámidaqa miqí maríafanoo.

⁷Ánutufa maqá dadaaqídanoo aaku quqásaifanoo rídanoo maqásaa aináini maríasa dadaaqídanoo nárana minákiqari kambíqai faqa néemariafanoo. Miqí kai másee faiqí ánaasee Ánutuna ufamau fímariasa misá Ánutufa misá ámiqi ámiqíannoo. ⁸Nimmúru faqa mandáinaina amuka faqa mi-maqánasaa kambíqafinanoo Ánutufa qáfamaseenoo fifau maqa márídanoo, qúsasaa qínée mi-maqána áquraraséeqa idákikai áquanauree qinau. Ánutuna ufa minnísee maríasa miqí kai másee idá kai qámataikéefaranoo.

⁹Maasá qíqoondi maasá ínniara íridaqa, ínnée sía miná ufa minnísee maríasa máriafanoo. Ínnée Ánutuna saqárikidaqa innaarúnai asumu máree maríasa máriafanoo minakínaa ámiqi ámiqirana úriqararana ínnindi miqóo nífeedammá nímaqaqai fanoo márídanoo. ¹⁰Ánutufa sía qaaraikí marífa márídanoo, andeeqásee amana amana kái nímimarífa márídanoo. Mifá sía ínnée kadáapirinnana ákiaqara aunúannoo, íridanoo. Ínnée Ánutunara nídinara quándaki ínnéeqa niquónausa Yísuna ufa írimariasara ámiqimaseenoo nímuqusinaqa káqi dadaaqí fanoo Ánutufa minára faqa sía aunídanoo, íridanoo miná ákiaqara ínni nímiannoo.

¹¹Maasá ínniara maaqíaqeera ínniara rídaqa. Ínni Ánutunara nídírafa asasírafa kásírafa miqíqa fifi ínaqa taikáinna áukuana kai máfi taikáqa. Ínnée miqí fanoo ínni naundurákinaa nídírafa kúqaa ánoonakiannoo.

¹²Maasá ínnée kudoosaápee foora qíkooqaidanoo. Akaqáusa nári írirana Yísunasaa rusíranannai faqa ubiqásee reendeenámasee márírana nírannannai faqa óoqai Ánutufa qíma afeekaikámmasee nímira naundurá qúmiasana dóo máree maríafanoo. Maasá ínniara misá naanna rámassee márídaqa naundurá qúmiasana máraaqeera qídaqa.

Ánutufa qíma afeekaikámaqoo úfafa afeeka náaruara márianinnufafa.

¹³Óoqai Ánutufa Abarahaamanasaa qíma afeekaikámmaqoona ásauku uqéraseenoo kúqaa miqíanauree qímaqoona. Sía miná úriqararafa márúnara narí ásauku uqéraseenoo yána áuqu fee raanáuree qúsia narí áuqu kai rámafeekaíkinau. ¹⁴Mifá maaqí qímasee Abarahaamana qímaminoo qinau.

Qínée qíma afeekaikámmasee kúqaa ámiqi ámiqianaura.

Aní áiku ásauku akeekú akaakú faiqi maqannímaqaifaqá moómoo kambíqafi maa-maqánasaa amanaikíqá márifaranoo.

¹⁵ Ánutufa miqí qímasoofanoo Abarahaamafa mi-ufána ánoonara kísaaqasaa reendenámasee áfeesida márufanoo kásooqaqee uqanna Ánutufa qímamu ainainafa koorooináu.

¹⁶ Faiqí moó fannoo qíma afeekaikíanee qímaseenoo ásauku innaarunai uqéeraseenoo naríara úrinaaqarara áuqu rámaseenoo qímaafeekaikámmaseenoo dóo ufa qímaqoofa taikáidanoo. ¹⁷ Ínaaqianna kambíqee maríasaki Ánutuna qíma afeekaikíra márirana ánoona máreefandínausa sía qiní Ánutusara qeeqá qíma afeekaikíranara minnísee foo qiaqeera misá qiníara kúqaa uqannée qímasee qiaqéera kooroomásee sía kai fifau qímafeekaikíkinau, narí áuqu faqa rámaseenoo qímafeekaikíkinau.

¹⁸ Dóo minára iriséeqa qaara ainaina, afeeka ainaina innikina káqi máríannoo sía taikáannoo. Mi-ainaina qandá moo áinaina Ánutuna qíma afeekaikírafa márídanoo. Moo áinaina Ánutuna ásauku uqéerarafa márídanoo. Mi-ainaina qandára Ánutufa sía amana únna qírafa máríannoo. Maasá Ánutuna saqárikidaqa miná asumu máríranaki máríasá Ánutufa maasá áranaiqi fuki faakí qídanoo maasá daikisáa máríannina innaarúnai máríranara asasídaqa áfeesidaqa máríaqeera qídanoo.

¹⁹ Maasá Yísunara asasíra áfeesirafa maasá qímuqusa sándara foora rakísiquumarainaqa mapukúfi márífara. Yísunara asasíra áfeesirafa afeeka sandara foora sía rakéeirafa ámiqirafa márídanoo. Maasá maa-maqánasaa maaqóo márúnaqooqari mi-sandáfa fírafa Ánutuna náaquqara amaana maqaki firaa ititara qammunna tapóoqaidanoo Ánutufa innaarúnai máríqoo kukéeqara maqaki miqóo dínna áti rumbánoo márídanoo dínna áti maasá maqásaa rumbánoo márídanoo maasá atukaramáqimaqaidanoo. ²⁰ Yísufa miqóo maasásaa roo qímasee maasá dóorinni indaarú óoru fúfa márídanoo. Mifá miqóo aanáiqikirafa firaa úriqararafa náaru náaru márífa Meerakiseedeekana aanna rárafa márídanoo maasá káqi dadaaqídanoo.

Óoqai aanáiqiki maru fasiqa Meerakiseedeekanara qíra ufa.

7 ¹ Meerakiseedeekafa Sareema máqannaa karaambáiqá márínanu. Innaarúnai úriqarara Ánutuna karaambáiqá aanáiqikirafa faqa márínanu.

(Indaarú namuqáa karaambáiqá moómoo qumurée Soodooma máqannaasa faqa Koomoora máqannaasa faqa misaqá márúsa naruséeqa misá aináina sipsípa burimakáu faiqí ánaasee aiqáma rumbáidaqa Rootana faqa rumbámaree nífiqee fiqau. Abarahaamafa minára iriséenoo narí aináini marusa nífiqeenoo nífaqeufanoo aanái óorumara

nárú nífaqaqammámareenoo óonu paqúrimaseenoo naru taikéenoo maindáraasa rumbée óoru fúsa faqa misá aináina burimakáu sipsípaina Rootana faqa máreenoo óorurandee qúminau.)

Qúmimarufanoo aanái Meerakiseedeekafa Abarahaamana paqúrimandeenoo afaaqóoqa qinau. ²Qímasoofanoo Abarahaamafa rákiranaki maraqoo áinaina raíneequeenoo káqikaana Ánutuna ámidee qímaseenoo miná aanáiqikirana Meerakiseedeekafa márufanoo áminau, Ánutunara dúfi dúfi qída fee qímasee Meerakiseedeekana káqikaana áminau. Meerakiseedeekana áuqu óosana andeeqára karaambaiqee qiqau. Miná maqúsa áuqu Sareema máqusa mi-auqúna óosana asooára máqusafée qiqau. Minára mi-fasiqáfa andeeqárana faqa asooárana faqa karaambáiqá márinau. ³Meerakiseedeekana ánaakuna ákooná ánoona misá óosana sía maasá minára íridaqa, sía ákara rúmaqoo márídanoo. Miná máqoo áukuana faqa sía íridaqa miná kúqira áukuanara faqa sía íridaqa. Miqínoo márifaqa maasá Yuda máqannaasa óosana marasée minára Ánutuna ámaakummi foo qídaqa náaru náaru márufa márídanoo fee maasá qídaqa. Mifá náaru náaru Ánutuna aanáiqikirafa márufa márídanoo fee qídaqa.

⁴Dóo Meerakiseedeekana qáfaaqa, faiqí úriqararafa faiqí firaafá márufanoo Abarahaamafa maasá qikeekú qikaakú fannoo rákiranaki mároo ainainna miná áminau. Abarahaamana úriqararafa márúnara miqínoo raínaminau. ⁵Ánutufa minára iriséenoo Reefina áiku ásauku maréequeenoo Isaraee máqanna faqa Ánutunara faqa aanáiqikiranaki quqáseenoo maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee ínneeqa níkaqaafasaa Isaraee máqanna qímannimifaqa aukuaana áukuana nári nárana ainaina káqikaana rainá nímiaqee qinau. Reefina áiku ásauku Isaraee máqannaasa aanáiqikimarusa Abarahaamana áiku ásauku márídaqa. Nári niqóónausa Isaraee máqannaasa misá faqa Abarahaamana áiku ásauku kai márídaqa nári nárana ainaina rainásee káqikaana Reefina áiku ásauku nímiqau.

⁶Abarahaamafa Ánutufa qíma afeekaikámaqoo ufana írimarufa márufanoo úriqararafa márufanoo. Meerakiseedeekafa Ánutuna aanáiqikirafa sía Reefina áti márufa márídanoo Abarahaamana úriqararafa márídanoo miná afaaqóoqa qinau. Miqí qufanoo rákiranaki maraqoo áinaina káqikaana raíneeqee miná faqa áminau. ⁷Nifaaqóoqa qímaria fasiqausa sía mandá fasiqa fannoo nifaaqóoqa qídanoo. Faiqí úriqararafa áuqu faqaafa akooqóo márifa mifá kai nifaaqóoqa qídanoo, uréeqarausa nifaaqóoqa qímannimaqaidaqa. Minára Meerakiseedeekafa Abarahaamana úriqararafa márinau. ⁸Abarahaamana ámaaku moó miná áuqu Reefifa márinau. Reefina áiku ásauku aanáiqikirausa faiqí faiqi misá faqa kúqimariasa márídaqa niqóónausa nárana ainaina nímuafaq máraqau. Meerakiseedeekáfa sía kúqirafa ákarakinaa ufa márínara

minára náaru náaru máru fee qímarufa márídanoo Abarahaamana nárana aináina ámuфанoo máranau.

⁹Indaarú Abarahaamafa narí nárana ainaina káqikaana rainásee Meerakiseedeekana áminau. ¹⁰Reefifa mi-kamúqoo sía kambíqanau narí ákoona áranandaki márídanoo narí ákoona faqa qumée Meerakiseedeekana áminau. Dóo maqee áukuana Meerakiseedeekana ámu fasiqana Reefina áiku ásuaku quándaki nári niqoónausunnai nárana ainaina máraidaqa.

¹¹Mooseena sándufa faqa Ánutuna sándufa faqa miqandúfa moodáa ufa marinau. Mi-ufáfa Reefina áiku ásaukusaa aanáiqiki márosakina moodáanaki kúsinoo márídanoo aiqáma sándufa fannoo misásaaqari Isaraee máqannaasaki amanaíkinau. Reefina áiku ásauku aanáiqikira óosana fannoo faiqí anaasee Ánutuna áfusaa káaqa andeeqára ánukarana níminoofau sía moo áanaiqikirafa ínaaqianna Meerakiseedeekana fooqáafa kambíqaiqini. Sía Aaroona áiku ásauku Reefina áiku ásaukukiqari fúka moó quqéeno Meerakiseedeekana miná annarée marína náaru náaru márírana Yísuna kai quqánau. ¹²Ánutufa óoqeenáa aanáiqikirausa Reefina áiku ásauku minníseenoo fúka aanáiqikirana quqáree qídanoo óoqeenáa sándufara Mooseena sandufara faqa sía amanaikífanoo, fúka sandufa miná ámaaqaki quqásee miqóo kai fúka aanáiqikirana quqáannoo.

¹³⁻¹⁴Maasá karaambáiqá Yísunara fúka aanáiqikirana qídanoo fúka karaambaiqee qídanoo. Mooseefa Reefina áiku ásaukuara qufaqa aanáiqikiqau. Yísufa sía Reefina áti márínanau. Yudana áti márínanau. Yudana áiku ásauku moó fannoo sía aanáiqikira ainainiranaki máriqau, sía uqanna máriqau. Mooseefa faqa sía Yudana áiku ásaukuara moorá qufanoo misaikána máraqau sía uqanna qinau.

Fúka aanáiqikirafa Meerakiseedeekana fooqáafa dóo ani márídanoo.

¹⁵Dóo fúka aanáiqikirafa kooroo írana námufaqa fúka sandufa faqa aanáiqikirausa óosana faqa máriannoo. Mifá akooqóo kooroo ínoo márídanoo. Mi-fuka aanáiqikiráfa Meerakiseedeekana fooqáafa animáridanoo. ¹⁶Isaraee máqannaa sándufa fannoo Reefina áiku ásaukuara qufaqa aanáiqikiqau. Yísufa sía faiqí faiqi sándufa ámeemaanaifau márídanooofau aanáiqikinau. Mifá náaru márifa sía taikárafa, mi-afeekáfa kai miná afeeqássoofanoo fúka aanáiqikinau. ¹⁷Tamummáqara ákara fannoo minára maaqí qídanoo.

Anée aanáiqikirafa náaru náaru márínafa márinnaranoo,
Meerakiseedeekana fooqáafa márinnaranoo.

Mi-tamummaqara ufáfa miqíminoo márídanoo. ¹⁸Indaarúqaa sándufa óosana dóo máfi Ánutufa quqéeno miná afeeka fannoo sía amanaikífanoo kai fífau márúnara máfi quqánau.

¹⁹Mooseena sándufa fannoo mooná káaqa ámiqira ándeeqárana Ánutuna áfusaa sía ámiaqaaufanóo mi-sandufána máfi quqánau. Quqáseenoo dóo maqee fúka ainaina firaaqóo úriqarara ainaina Yísunara asasíra áfeesirana máree míni quqásoofaqa minánnai kai Ánutuna aaqá uqanna fuanáura.

²⁰Dóo kafáa Ánutufa fúka aanaiqikiranara qímafeekaifkinau. Óoqeenáa aanaiqikirausara sía miqínoo qímafeekaifkinau. ²¹Qímafeekaikíra ufasáa Yísufa aanáiqikirafa kambíqanau. Miqímma afeekaikíranara Ánutufa maaqí qímasee qinau.

Qinée karaambáiqá Ánutusa qíma afeekaikíra ufa dóo quqéeqa. Sía qinée qeeqá íriranannai moosáa fuanáura.

Anée náaru náaru aanáiqikirafa márinnaranoo.

²²Mi-qima afeekaikíra ufáfa Yísuna maréeqeenoo sía óoqeenáa Ánutuna faqa faiqí faqa moodáanaki qíma afeekaikíranaki quqánau, áaduma úriqarara moodáanakikíra ufa rakísirafáikamambi márínau.

²³Yísunara moo írirafa káqi márídanoo. Indaarúqaa aanaiqikíra fasiqauqa moómoo máríqau. Misákina kuqufímarufanoo moó fannoo kai aanáiqiki máríqau. ²⁴Yísufa sía misá naanna rée kúquannoo sía miná aanáiqikirafa moonásaa máríannoo, narí náaru náaru márínara naríki kai náaru náaru máríannoo. ²⁵Dóo minára maqee faqa náaru faqa minánnai Ánutufa máríqoo fímarinausa Yísufa amaná maréeqee narí ákoona aqa quqáannoo. Mifá náaru náaru márínara mifá narí ákoona aaqá quqáseenoo náaru náaru misára narí ákoona faqa ufa qínnoo dadaaqíannoo.

²⁶Yísufa mifá maasá aanáiqikíra úriqararafa márídanoo. Maasá mandáinaina óosana óosana manda ainaina ákiaqara amana kái Yísufa márídanoo. Mifá andeeqárana náaquqarafa márídanoo. Minakí sía moo áaqarafa mandáikírafafa márídanoo. Miná mandá maqasaa máriasakinaana áadumasaa Ánutufa quqáree qímaseenoo maréeqeenoo innaarúnai uqéera úriqararanaki quqáqifanoo márídanoo. ²⁷Yísufa maqásaa fasiqa aanáiqikírausa úriqararausa naanna sía ráídanoo. Misá maqee maqee faasaambáasaana aandáu tatúfirana nári mandáinaina taikáanifeera tatúfirana suqée mariqau. Nárinde náaree tatúfusaida quandáfi faiqí ánaasee mandáinaina númoo taikáanifeera áukuana aukuana tatúfusee Ánutuna ámi maríqau. Yísufa sía misá naanna ráídanoo, Mifá moodáa kari uqanna narí afaaqa Ánutuna aru áminau. Dóo sía kafáa kafáa Ánutuna aru ámiannoo, dóo moodáa kari aru áminoo aiqámausa numóo taikánau.

²⁸Mooseena sándufa fannoo fífau faiqí faiqi maréeqeenoo aanáiqikírausa úriqararausaki quqánau. Ánutuna qíma afeekaikírafafa narí áuqu rámasee qíma afeekaikírafafa Mooseena sándufa náaree ani márífanoo Ánutuna mi-qimafeekaikirufáfa Mooseena sándufa rafáaqafúmaaqeenoo

Ánutuna ámaaku uqanna maréeqeenoo aanáiqikira úriqararanaki quqánau, náaru náaru andeeqárafa márianinnana quqánau.

Yísufa maasá aanáiqikirausaki úriqararafa márídanoo.

8 ¹Maasá maa-ufána ákiaqa maaqímminoo márídanoo. Maasá aanáiqikira úriqararafa innaarúna úriqararana Ánutufa máriqoo miná aaqá miná ásauku uqannái márídanoo. ²Mifá sía Mooseena aanna ráidanoo sía faiqí usakáqaa úqiqaana maaqakifau aináinidanoofau. Ánutufa usakáqoo maqana uqannakina aináinidanoo. Mi-maqánaki innaarúnai Ánutufa mári óosiranaki aanáiqikirausa úriqararana aináinirana máraidanoo.

³Aiqáma aanaiqikira úriqararausa maqee maqee nárana aandáu arusáida Ánutuna tatúfu ámidaga. Mooseefa mi-ainainiránaki misá quqánau. Dóo maasá aanáiqikira úriqararafa Yísufa mifá faqa Ánutuna tatúfirana ámirafa máriannoo. ⁴Yísufa maa-maqánasaa márínanoofau sía aanáiqikirafa máriqini. Maaqóo moómoo aanáiqikirausa aandáu Ánutuna aandáu tatúfida suqá ámidaga. Mooseena sándufamau fidaqa miqídaqa. ⁵Mi-aanaiqísa aináinirafa sía ánoona márídaqa fífaú amanandá kái márídanoo. Innaarúnai mári ainaina fífaú amanandá kái márídanoo. Mooseefa Sinai máqa maaqaki úqiqaana máaqa usakáraree qufanoo Ánutufa maaqí qímasee qímaminóo qinau. Qinée áaqanasaa uqafíqaunna maqana amana kái andeeqásee usakáa. ⁶Indaarú máru aanaiqikirausa miqíqa márufanoo Ánutufa maqee Yísuna firaaqoó úriqarara aanaiqikira ainainiranaki quqánau. Ánutufa faqa faiqí faqa moodáanakikirafa Yísunaindi úriqararafa márídanoo, Mooseena moodáanakikira ufa sándufamau fíranasaa mundínoo márúnara uréeqararafa márídanoo. Yísunaindi úriqarara qima afeekaikiranasa mundínoo márúnara úriqararafa márídanoo.

⁷Indaarú moodáanakikirafa ánoonaikinanoofau Ánutufa sía moó mara quqáiqini. ⁸Ánutufa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákaraki níqira ufa qinau.

Qinée karaambáiqi maaqí qídaqa, Dóo qúsasaa qinée fúka moodáanakikira ufa Isaraee máqannaa faqa Yudana áiku ásauku faqa qianúra.

⁹Óoqai misá nikaakú nikaakú faqa moodáanaki kára ufa quqáafannana. Sía miqífau ianáurau, moo kámmianaúra. Mi-aukuannái misá Isaraee máqanna nísauku qumáree Isipa máqasaaqari nífiqee fímariafanaqa misá qiní moodáanaki kára ufara níkoqoofaqa qiní minní qísau. Minára misá qiní qímaqimufaqa qinée minníseeqa sía íriqiafana.

¹⁰Dóo maqee óoqeenáa moodáanaki kára ufa minnísee Isaraee máqanna faqa fúka moodáanaki kára ufa maaqí qímasee

quqáidaqa. Qíní fúka moodáanaki kára ufa maaqímminoo máridanoo.

Qinée karaambáíqa qídaqa. Qinée qúsasaa qeeqá sándufa misá nitikúraki quqáanaura, quqáseeqa misá nímuqusasaa ákara rúmaqaanaqa sía aunúaqeera. Qinée misá Ánutusa márianaura misá qíní faiqí námu márifaranoo.

¹¹ Sía moó fannoo narí aqoónnanara fuki faakí qíannoo. Sía moó fannoo narí aqoónnanara Ánutunara íriannee qíannoo. Misá aiqámausa úriqararausa faqa uréeqarausa faqa qíníara írifaranoo.

¹² Qinée misá áaqainnanara nífauaanáura. Qinée misá numóora síammiríanaura aunúanaura.

¹³ Ánutufa mi-fuka moodaanaki kiránara qídanoo indaarúqaanara óoqeenáa fee qídanoo. Óoqeenaa ainaina minnísaífa dóo afauqáqeenoo qúsasaa taikáfuannoo.

Óoqeenáa amaana máqara faqa fúka amaana máqa Yísunara qínoo máridanoo.

9 (Óoqai indaarú Ánutufa narí faqa maqásaaqaraasa faqa moodáanaki kára ufa Mooseena sándufakí quqáqoofanoo márinoos maqee Yísunasaa fúka moodáanaki kára ufa quqáqaiifanoo máridanoo.)

¹ Indaarúqaa moodaanaki kára ufa máru kamuqoo Ánutunara innaaruqíra sándufa óosana óosana márinau. Faiqí nísaukunnai áuqara úqíqaana maqa Ánutunara amooqímaria maaqafa faqa márinau.

² Mikamúqoo misá úqíqaana maqa usakáseeqa miná aundurái óosuseeqa, dínnei óosirafa faiqí aanáiqikirausa kéeqeemaru maqáfa kooqí maqa náaquqara fee qiqau. Qóomauqa faqa Ánutuna uqafíqee maru feemu faqa minásaa quqéemaru qainda faqa minakí márinau. Dínnei óosirafa fíqaramásee náaquqara maqa faiqí minakí sía kéeqee máriqau.

³ Firaa qamunna mi-oosiránasaa ititánoo márinau. Miná dínnei kooqí maqa márinau. Miná dínnatinaí kukéeqaranaki fíraaqóo náaquqara óosirafa mi-atínaí márinau. ⁴ Kóora áuqímaru qáindafa minakí márinau. Minásaa ámiqundímaru ainainna suqée marufa márinau. Moodáanaki kára bookisa minakí faqa márinau. Mifá kóora qannunnai ráfaaqafírafa márinau. Mi-bookisánaki kóora áuqímaru qafeefa márinau. Mi-qafee auduránaki manna fee qímaru ainainafa innaarúnaindaraa feemu quqásoofanoo Isaraee máqannaasa aadána maqa maaqaki máridaqa náararoofaqa randásee néemaru feemufa márinau. Óoqai Aaroona faqa Isaraee máqannaasa faiqí fíraasá faqa nári sáunu úqíqaana maqaki quqásoofanoo Aaroona sáunúsaa kai auqmára ururámafínoo misáindisaa sía ururanáu. Mi-saunúfa faqa moodáanaki kára bookisaki quqásoofanoo márinau. Mooseefa Sinai áaqanasaa Ánutuna moodáanaki kára ufa qaara oonisáa ákara rínoo. Mi-akara rira ooniqandá faqa mi-bookisánaki faqa

quqásoofanoo márínau. Mi-aiqama ainaináusa moodáanaki kúra bookisa moo áuqu Ánutufa nífaulara bookisaki máriqau.

⁵Mi-bookisána áfusaa dínni dínni Ánutuna qangiroo nimanáqára márídanoo Ánutuna aréenarana koorooímaru qangirooqanda máriqau. Miqandá níqoosaqara dínni dínni mi-qaindána dínni dínni rafáaqafínoo márínau. Mi-qambaannásaa Ánutufa faiqí ánaasee mandáinainara nífaueenoo minníseenoo ímariqoo ititáidaqa. Dóo maqee sía mi-ainainásusara qianáura.

⁶Aanáiqikirausa maaqímasee óoqeenáa uqíqaana maqaki aináini maríqau. Aanáiqiki márusa kooqí maqaki faasaambáasaana kéeqafi nári aináinimáriqau. ⁷Aanáiqikirausa úriqararafa fíraaqóo náaquqara maqa aunduráki áukuana áukuana moodáa karí kai mi-naaquqara maqánaki kéeqee márínau. Aiqáma aukuaana áukuana miqíkaimma moodáa faasaana kái kéeqee márínau. Mifá aandáu fídíka mara máree minakí Ánutuna ámi márínau. Narí numóora faqa faiqí ánaasee numóora faqa miná ákiaqara mi-fídíkána ámi márínau. Mandáinaina sía irirai márinnana ákiaqara náruandoo qímasee miqí márínau.

⁸Maaqíra ainainaná kai Ánutuna náaquqara maraquna fannoo maasá moo úfa qímaqimidanoo. Minára maaqí qídanoo, kooqí maqa mifá máriannoo. Mée fíraaqóo náaquqara óosirannai sía miqóo faiqí fímariaqoo sía miqóo aaná márídanoo fee qídanoo. ⁹Mi-kooqi maqáfa máa maqee mária kamuqoora kíkiqa úsidanoo, miná amanandá márídanoo, maaqímminoo márídanoo. Ánutuna ámi maría ainainafa faqa aandáu tatúfusee ámi maríafa faqa sía amana ámi marí fasiqana ámuqusa fíndaukámasainanoo ánoonaikiannoo. ¹⁰Ánutuna ámi maría ainainna faqa aandáu tatúfusee ámi maríafa faqa mi-namúsa náránara faqa nammáriara faqa nammárinna fíndaukárana óosana óosana faqa qídaqa. Nipatasáaqaraa ainaina mi-ainaináfa úfaasu márídanoo. Ánutufa fúka ainaina quqáranara minára áfeesidanoo úfaasu márídanoo.

¹¹Ásauku mundírafa dóo ani márídanoo. Innarúnai márira ainaina asumu faqa dóo ani márídanoo. Mi-amiqira ainaináusa aanáiqikirafa úriqararafa ásauku mundírafa dóo ani márídanoo. Mooseena aináinimarú uqíqaana maaqafa uréeqaradfa márínau, maqee ásauku mundírafa fúka fíraa anoona uqíqaana maqaki innarúnai aináini marífa úriqararafa ánoona uqanna ani márídanoo. Sía faiqí nísaukunnai áuqi maría amaana maqafa márídanoo sía maa-maqa maaqánasaaqaraa áinainau márídanoofau. ¹²Ásauku mundírafa innarúna kooqi maqaki óoru kéeqakufanoo fíraaqóo náaquqaranaki óoru kéeqafínoo sía mimmi fídíkafau burimakáu ánaaqi fídíkafau mandáinaina ákiaqara Ánutuna amisée kéeqanau. Narí kai narí fídíka qumáreenoo miqóo Ánutufa máruqoo maasára áranaqarafa taikáanifeera amiséeno minánnai kai náaru asumu márírana maasá qímiannee qímasee máranau.

¹³ Mooseena úqíqaana máqakinaa sandufara aandáu fídíkara maaqí qídanoo. Faiqí ánaasee mandáinaina máraasara ikairífaqaasee qímasee mimí fídíka faqa burimakáu ákoona fídíka faqa ikairí faqaasa akunnímaqaidaqa mi-idánasaa dandá faqa misá nifaaqasása akusoofanoo Ánutufa misára ánukarausara foo qírausa márídammiafoo qídanoo.

¹⁴ Fífau aandau fídíka fannoo rirímma faiqí ikairí fíndúkaidanoo Ánutuna ásauku mundírana fídíkara náqi fee qianáuree. Mifá náaru náaru márira maraquna fannoo dadaaqifanóo narí uqanna ánoona tatúfirana ámiranara foora Ánutuna áminau. Miná fídíka fannoo sía maasá ikairí kai fíndaukáannoo. Maasá qimana maraquna faqa miná faqa fíndaukáidanoo maasá mandóosana máree maríana faqa maasá kúqiranaki rarisáma quqée maríana faqa Yísuna fídíka fannoo miná faqa fíndaukáidanoo. Miqí mándainaqa maasá amaná káqi márira Ánutuna aináinamminaura.

¹⁵ Miqímandaifanoo ásauku mundírafa Ánutufa faqa faiqí faqa moodáanaki kára ufa fúka ufa qíma andeéqeeqeenoo quqáidanoo. Ánutufa núqu ráinausa misá anirée máraaqeera. Náaru náaru afeedímari ámiqira qúmiasana sáqama áinainara kásooqaqee innaarúnai máraaqeera qídanoo. Indaarúqaa moodaanaki kára aukuaana sía amana mi-amiqira afeedíra qúmiasana saqamána máree máríqau. Misá mi-aukuanná káqi nári mandáinaina fannoo faiqí nifaaqa rumbánoo márínau. Maqee ásauku mundírana kúqirafá dóo mi-rumbárana nímírra idukínau.

¹⁶ Faiqí moó fannoo afaaqóoqa qínafa faiqí mifá kúqinanoo miná afaaqóoqa qírafa ánoona kooroo íannoo. ¹⁷ Mi-fasiqáfa káqi márínano mi-ufáfa káqi miqínoo máriannoo kúqinanoo kai koorooíannoo.

¹⁸ Minára Mooseena moodáanaki kára ufa fannoo aandáu kúqufanoo miqímandoofanoo dóo mi-ufána ánoona koorooínau.

¹⁹ Mooseefa indaarúqaa moodáanaki kára ufa miná sándufa óosana óosana faiqí ánaasee qímannimiseenoo burimakáu mimí fídíka nammári námufafa máreenoo náneeka amanee faqa taatuqée arira sipsip asausí faqa qumáreenoo fídíkaki raaraammá qumáreenoo sándufa búkamau faqa faiqí ánaasee nifaaqasása faqa akuséenoo maaqí qímasee qímanniminai.

²⁰ Maa-aandauná kúqina fídíka fannoo ínni faqa Ánutuna faqa moodáanaki kírana mapukú nímaqaidanoo, Ánutufa ínniara maa-moodaanaki kira ufamaú fuaqée qídanoo. ²¹ Miqíkai ínoo Mooseefa úqíqaana maqa afaaqasása fídíka mi-aandau fídíkána ákinai. Akuséenoo máaqakina Ánutufínnai innaaru qímaria ainainnasaa faqa aiqáma ákinai. ²² Miqídanoo Mooseena sándufamau aandáu fídíkannai kai aiqáma ainaina ánukee márínau. Faiqí mandáinaina faqa fídíka téeqiranannai mi-manda ainainná ánukee márínau.

Ásauku mundírafa kúquna maasá mandáinaina maráqunnisánau.

²³ Úqíqaana maaqaki áuqeemaru ainainafa innaarúnai maru ainainna fooqáfa miná amanandá maqásaa márínau. Ánutufa minára

kai iriséenoo qufaqa misá aandáu fídíkannai aiqáma ainaina ánukee máriqau. Ánoona ainaina innarúnai máru ánoona ainaina fíndaukárana sía aandáu fídíka amaná máridanoo, moo úriqarara ainaina marasée árirafa kai amaná máridanoo. Ásauku mundírana árirafa mifá kai amaná máriannoo.

²⁴ Ásauku mundírafa úqíqaana maqa faiqí nísaukunnai áuqamáqoonaki innaarúnai márína fooqáanaki miqíranaki sía kéeqanau, mi-maqánaki náaquqara oósiranaki sía kéeqanau. Mifá andeeqásee innaarúna máqa maaqaki Ánutufa máruqoo uqanna kéeqafínoo kooroomáfínoo máridanoo maasá dadaaqídanoo.

²⁵ Yuda máqanna aanáiqikirausa misá úriqararafa aandáu fídíka mara máreenoo náaquqara óosiranaki kéeqee marínau, áukuana áukuana kéeqee marínau. Ásauku mundírafa sía moómoo kari narí afaaqa Ánutuna aru áminau. ²⁶ Miqíqa moómoo kari árifanoofau maqa máaqa óosana ároonakiqari aupúraida márini. Óoqeenáa áukuana taikárara adeedírama fufanó maqee áukuana kai ásauku mundírafa moodáa karí kai kooroo máfínoo narí afaaqa Ánutuna aru amiséenoo minánnai maasá mandáinaina rukánnisanau. ²⁷ Aiqámausa moodáa kari kúquannana amana kái Yísufa moodáa karí kúqinau, aiqámausa moodáa karí kai kuqufíqa miqóoqari Ánutuna faqa ufa qíranaki fífáranoo. ²⁸ Yísufa mi-maú kai fínoo moómoosa numóo maráqunnisaanífeera narí afaaqa tatúfírafara foora moodáannai Ánutuna aru áminau. Mifá kafáa koorooíannoo. Sía kafáa numóo úndarau qúmuannoofau. Narí áfeesara máriasara qumurée maréeqee asumu máríranaki quqánnisarara qúmuannoo.

10 ¹ Yuda máqanna Mooseena sándufa faqa úíqaana maqa aináina faqa innaarúnai mári ainainna miná amanandá kai máridanoo síara foora ínoo máridanoo. Náaru kambíqaaninna ainaina amanandá oórudupirana amanandá kái máridanoo. Mooseena úíqaana maqaki Mooseena sándufamau fídaq moodáa tatufíra óosana kai áukuana áukuana aandáu kai suqá ámu maríqau. Dóo miqídaq náqimasee mi-sandufána Ánutufínnai ani máriasa ánoonáikamma nímaqannoo fee, sía amana. ² Mooseena sándufasáa Ánutunara amooqíqa innaaru qímariasa kúqaa ánuamma nímaqasainaqau misá nári numóora nisaurírana taikáseefau márini, aandáu maqee maqee qaindásaa tatúfí maríafa faqa sía márini. ³ Áukuana aukuana aandáu tatúfírafa mifá faiqí ánaasee nári numóora náaqoo áuqaifafa maqee maqee aandáu tatúfídaq. ⁴ Burimakáu fídíka faqa mimí fídíka faqa mifá sía amana uqanna faiqí ánaasee mandáinaina númoo maráqunnisáannoo.

⁵ Miqí marúnara ásauku mundírafa maa-maqánasaa qúmiraree qímasee maaqí qímasee Ánutuna qímaminau.

Anée aandáu arusée qaindásaa tatúfíranara,

ákooqaidanoo,

Anée faiqí qifaaqa deedaqammá qimaqáinanoo.

⁶ Anée aandáu arusée qaindásaa múduka tatúfiranara

ákooqaidanoo, numóo maráquanínna aandau suqaranara

ákooqaidanoo Yísufa miqí qímasee Ánutuna qímaminau.

⁷ Minára Yísufa maaqí qímasee kaifáa Ánutuna qímaminau.

Óo Ánutu dóo qinée maaqóo márídaqa.

Aneenná íriranannai kai qiníara ía.

Mooseena sándufakí qiníara ákara ríнау. Dóo mi-maú kai

qiníara ía. Yísufa miqí qínoo.

⁸ Yísufa miqí qímaqoonara qinée ínni maaqí qímasee qímannimianaure.

Yísuna indaarúqaa ufa maaqímmínoo márídanoo.

Óo Ánutu anée aandáu arusée suqá ámiranara

ákooqaidanoo sía máraaqaaidana, faiqí numóo rukáranara

aandáu qaindásaa tatúfiranara ákooqaidanoo.

Yísufa mi-aandausá tatúfímarunara írinoo sándufamau fídaqa

miqímariaafoo qímaseenoo káqi Ánutufa minára akóo akaa ímarunara qinau.

⁹ Yísuna ínaaqianna ufa maaqí qídanoo,

Óo, Ánutu, dóo qinée maaqóo márídaqa.

Aneenná íriranannai kai qiníara ía.

Ásauku mundírafa mi-ufamaú fídanoo. Óoqai aandáu tatúfímaruna mara áqu taikáseenoo fúka narí amaqí fídíka miná ámaaqaki quqáseenoo maasára kuqu qímaqanau. ¹⁰ Yísufa ásauku mundírafa Ánutuna áidiramaú kai fídanoo narí afaaqa aandáura foora Ánutuna moodáa karí kai aru áminau. Miqúnara kai maasá numóo ikairi fíndaukama qumaqanau.

¹¹ Yuda máqannaa aanáiqikirausa faasaambáasaana aiqáma faasaana moómoo aandau tatúfímaríqau. Moo fáasaana tatúfuna miqíkai ímaríqau, moómoo aandau tatúfímaruna faiqí numóo rukárana amana sía márúna fífau kadáapirida tatúfímaríqau. ¹² Ásauku mundírafa sía miqínau. Mifá moodáa karí kai moodáa ámira áminau. Náaru náaru faiqí numóo taikáaninnana ákiaqara aru áminau. Aru amiséenoo innaarúnai Ánutuna aaqá miná ásauku uqannái óoru óoqumarínoo márídanoo. ¹³ Miqóo márídanoo Yísufa Ánutunara narí namuqáa maréeqee áramandunnai quqáaninnanara áfeesida márídanoo. ¹⁴ Moodáa kari aru ámiranannai Yísufa mandáinaina óoqai faqa maqee faqa rukánnimaqee mariasa náaru náaru kúqaa andeeqáranana nímínau.

¹⁵ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo ásauku mundírana dadaaqída maaqí qídanoo.

¹⁶ Qinée misá faqa moodáanaki kára ufa maaqí qídaqa.

Mi-faasaannáfa qinée qeeqá qifaaqa aru ámianna

faasaanna áiqaráinaqa qeeqá sándufa misá nímuqusaki
quqásaanaqa misá mi-maú kai fīda máriaqeera.
Misá nitikúráki faqa ákara rúmasaanaqa sía uqanna
aunúaqeera.

¹⁷Miqí qímaseenoo Ánutuna maraquna fannoo maaqí qídanoo.
Qinée maaqóoqari sía kafáa misá áaqarana faqa misá
mandáinaina ikairí faqa síamma írianaura aunúqannammá
nímaqasaanaura.

¹⁸Maasá mi-ufána irisée minára maaqí. Ánutufa maasá mandáinaina
minnísainna kamuqoo fīfau aandáu arusáida tatúfī maríafa dóo
taikéennoo.

Maasá Ánutuna aaqá ániaqeera qídanoo.

¹⁹Qiní qíkaqaafasaa Yísufa kúqinoo narí fīdika adíoonannai maasá
sía rufīaidaqa káqi mána mána nifaaqa quqásee Ánutuna náaquqara
óosiranaki kéeqaanaura. ²⁰Mifá fúka aana maasára afīsīnoo. Káqi márira
aana Ánutunasaa ititára qámunna anaqíseenoo afīsīnoo, narí afaaqara
qamunna kíkíqa úsidanoo. ²¹Maasá aanáiqikirafa fīraafá mifá Ánutuna
máaqaasaa rakísirafa máridanoo.

²²Dóo maasá minára iriséeqa Ánutuna aaqá adeedí ániaqa. Kúqaa
aneenná ámuqusakiqari Ánutunara rídana dóo Ánutuna aaqá adeedí
ániaqa. Aneenná írirana mapukúsee minásaa rusírafa dóo adeedí ánia.
Óoqeenáa mandáinaina aní áakirana afaimmá quqáseenana ánukarafa
ánia. Aneenná afaaqa ámiqira nammarinnaira foora fīndaukámasee
Ánutuna aaqá adeedí ánia.

²³Maasá innaarúnai máriranara ásasidaqa áfeesidaqa kooroo ídaqa.
Maasá mi-asasira afeesirána ámiqimmandee qumáraaqa. Ánutufa narí
qíma afeekaikíra ufa sía minnísannoo mifá qumáraannoo minára
ámiqimmandee rakísi qumáraaqa.

²⁴Maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusirafa
márianinnanara fuki faakí qímasee nísaukukoo dadaaqíra dadaaqírafa
kambíqaani. Narí ámiqi ámiqirana faqa fuki faakí qímasee narí dadaaqí
narí dadaaqíafa.

²⁵Akaqáusa amaana máqaki maqee suqíranara níkoqaidanoo. Ínnee
sía miqíafa maqee maqee suqúafa. Karaambáíqa qúmira faasaanara
qúsararanara irisée narí fuki faakí narí fuki faakí qímasee Ánutuna ufara
suqúafa.

²⁶Maasá Ánutuna ánoona ufa íridaqa káqi íridaqa mandáinaina
máraqa fīfī ínaqa moo ámiqira ainaina Ánutuna ámimarínafa sía mi-
numooná rukáannoo náaru náaru máriannoo. ²⁷Miqínna fasiqafa náaru
kambíqaaninna ufa íriranara rufīasee áfeesianno. Mi-karí mi-fasiqáfa ufa
qírana iriséenoo fīraa idaqéemari idánaki qámataikáannoo. Miqímasee

Ánutuna ufara sía fee qímariasa aiqámausa minakí aupúreefaranoo.
 28 Mooseena sándufa máru kamuqoo faiqí moó fannoo mi-sandufána ámeesufirafa qaara fasiqee qaaramoo fásiqée qáfamasee ufa qufanoo sía miná áfauee máriqau. Dóo mifá kúqimarinau.

29 Faiqí moó fannoo Ánutuna ámaakuara ákooqainafa miná árirafa fíraaqóo fíqaranoo máriannoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna moodáanaki kíra ufa fídíkara narí mi-fasiqána numóo rukásainnanara qíkoo fee qínafa faqa Ánutuna áfaari marí maraqunara faqa mandúfa qínafa, mi-fasiqána árirafa sía Mooseena aanna ráannoo, fíqaranoo máriannoo. 30 Maasá Ánutunara faqa miná ufara faqa íridaqa mifá maaqí qinau. Faiqí mandáinaina ákiaqara nárirafa qiníndi máridanoo fee qinau. Mifá kaifáa maaqí qinau. Karaambáiqá narí áiku ásauku ufa irisée mandóosana márinnanoo náruannoo sía márína sía náruannoo. 31 Mifá miqí qídanoo qinée minára maaqí qídaqa, káqi márira Ánutuna ásaukuki áqufínafa fíraa nárirafa káaqa náaquqée marífa máridanoo.

32 Indaarú ínnee Ánutuna ufa íru aukuanna mi-aukuannára maqee ínnei náaqoo áuqaidaqa. Mi-fasannái Ánutunara asasírafa qóomara foora káaqa qámannimaqóofaqa qáfamasee kadáapi rúmasee nídafimarufaqa Ánutuna ufamau fífíufafa sía kudoosaápaqau. 33 Akaqá faasaana faiqí ánaasee aiqámausa nífusaa ataasá átaasa ínnei qímannimaqee mandáikammá nímaqau. Moo kari faiqí ánaasee Yísuna ufa írimariasa nárí maríafaqa ínnee faqa misá ummaara dadaaqíqa akooqóo óonuree misá nísaukunnaí dadaaqíqa ámiqimma nímaqau. 34 Ínnee karabúsaki máriasa dadaaqídaqa nárana múnu nímiranannai misá aupúrarana ínnee faqa máree maríafanoo. Faiqí ánaasee anirée áanoomasee ínnei máaqakínaa ainaina aiqáma animáree fífuaafaqa sía ínnee minára nóori runúafanoo, ínnee asasa kái mándee maríafanoo. Ínnee ínneeqa maa-maqánasaaqaraa qúmiasanara fífau óorudupira ainainee qímasee innaarúnai úriqarara náaru márira ainainara máridanoo fee qímasee sía ikíraqaafanoo, ínnee asasímaríafanoo.

35-36 Dóo maqee faqa ínneeqa paasóosirana sía quqáaqa. Mifá marífanoo miná feefaurú náaru márirana nímiannoo ubiqáfi márirafa ínniki máriani. Ínnee sía ubiqáfinaqa sía amana Ánutuna íriranamau fífáranoo, sía miná qíma afeekaikíra márira innaarúna qúmiasana máreefaranoo. 37 Ánutuna ákara ubiqáfi máriranara maaqí qídanoo.

Káqikaaqóo qúmírafa qúsasaa qúmuannoo.

Sía kísaaqasaa fífau máriannoo dóo qúmuannoo.

38 Qíní qíku qísauku andeeqárausa máriasa maqee maqee qínísaa írirana rusísee máriqa fífi ínaqa mi-maríránara kai qíní dídiannoo. Misá minára níkooqee márínausa misára qíní faqa qíkooqaannoo.

Ánutuna ákara maasára miqí qínoo máridanoo. 39 Faiqí akaqáusa Ánutufínnai fúani qímasee fífi ífaqa aanái óonuree máparaamáki

óonurandee quándaki idá áqufidaqa. Maasá sía misá naanna ráidaqa. Maasá ámiqimmandeeqa Ánutuna mandaaqáifanoo dóo Ánutufa maasá asumu máraannoo.

Ánutunasaa írirana rusímarunara qímaqoo úfafa.

11 ¹Ánutunasaa írirana rusímarinausa misá innaarúnai kambíqaaninna ainainara asasamándee áfeesidaqa. Misá minára kúqaa ánoona máridanoo innaarúnai máraanauree qída áfeesida márídaqa. Misá sía qáfeemari ainainnara ánoonee qídaqa nifaaqa quqásee áfeesidaqa. ²Óoqa márusa miqímmi máriqau. Misá Ánutunasaa írirana rusíranannai Ánutuna eedóo qírafa misáki márínau.

³Óoqai Ánutufa narí ufannái maqá faqa innaarúna faqa áuqusoofanoo márídano. Maasá Ánutunasaa írirana rusíranannai mi-ufánara kúqaa ánoonee qídaqa. Mifá sía akooqóo máru ainainna qumáreenoo maqee qáfee marunna ainaina áuqínau.

⁴Kainafa Ánutuna tatúfírana suqá ámiraree qímaseenoo uréeqarana suqá áminau. Abeerafa Ánutunasaa írirana rusí márúnanoo narí áfasaana Kainana tatúfírana úraaqáranau. Abeerafa Ánutuna saqáriki márúnara Ánutufa Abeeranara andeeqára fasiqafee qímaseenoo mifá ámu ainainara asasinu. Abeerafa óoqai kúqino máridanoo miná ufa fannoo káqi maasá qímaqimidanoo. Ínnee faqa miqíkai mándee Ánutuna saqárikiaqa. Miqí qídanoo Abeerafa naamúa qídanoo.

⁵Faiqí moo áuqu Eenookafa Ánutuna saqárikiranannai kai sía kuqufufanoo káqi márufanoo Ánutufa mara múru narí unnái quqánau. Misá miqóoqaraasa Eenookana írara randóosia minnísaqau. Ánutufa káqimma áfíqa quqánau. Ánutuna ákarakinaa ufa Eenookanara maaqí qínoo márídano. Eenookafa andeeqára fasiqa márúnara qíní qíqaara rée marifaqa asasídaqa. ⁶Sía faiqí moó fannoo dapi marirana níranannai Ánutuna asasírana máraannoo, minára narí Ánutunasaa írirana rusíranannai kai miná asasírana máraannoo. Faiqí ánaasee moó fannoo fáasa Ánutunara kúqaa márídanoommifoo qímarinafa, Ánutufa narí andeeqára óosanara randéemarisa ámiqira ainaina innaarúnai nímiannoómmifoo qímarínafa mi-ufaqandá qímaria fasiqá ánaaseesá kai Ánutufínnai fífáranoo.

⁷Ánutufa kásooqaqee kambíqaaninna ainainara Nooafa sía qáfee marunara aaquqímasoofanoo Nooafa narí írirana Ánutunasaa rusímarunara irisée eedóo qímaseenoo fíraa sipa áuquseenoo narí faqa narí áiku ásauku faqa minakímma asumu márínau. Áuquseenoo Nooafa minánnai aiqámausa maa-maqánasaaqaraasa aiqáma niqiséenoo rafáaqafunnimaqanau. Nooafa Ánutuna mandaaqáranannai kai Ánutufunnaindaraa andeeqarana maraséenoo asumu márínau.

⁸Abarahaamafa faqa Ánutunasaa írirana rusí marúfa márínau. Ánutufa Abarahaamana áaramaseenoo qímaminau. Anée aniráinaqa fúka maqa

maaqa aníndi kíanínnana uqafíqaanaura, anée miqóo fúa. Miqí qufanoo Abarahaamafa iriséenoo narí írirana Ánutunasaa rusíranannai eedóo qímasee narí maqa máaqa minnísee sía qáfee máru máqa máaqaanaki káqimbinau. ⁹Abarahaamafa miqóoqari ánaamuruara foora Ánutufa qíma afeekaikámmaqoo maqa maaqaanaki óonu márínau, Ánutunasaa írirana rusíranannai kai miqínau. Narí máaqa uqanna óoqai márúna máaqa uqannaki márínau. Mi-maqa maaqána minnísee fúka maqasaa narí faqa Yakoo boona faqa Isakeena faqa úqíqaana máaqaquí kai marusa máriqau. Aandáu apatannái áuqira uqíqaana maqaki máriqau. Miqandá faqa Ánutuna qíma afeekaikírana máree márúsa máriqau. Miqandá faqa Ánutuna qíma afeekaikíra ufa irisée máriqau. ¹⁰Ánutufa ámiqira máqusa náaruara márira maaqa túna rakíqasee áuqusee ámiraree qufanoo Abarahaamafa úqíqaana máaqaquí máridanoo áfeesida márínau.

¹¹Abarahaamafa narí ánaaqa Saraqanandiri asooqá náurairiqi máriqau. Saraqana faiqi máqara kámu dóo taikáfufaqa faiqi síaiqanda máriqau. Mi-kamúqoo Ánutunasaa írirana rusímarunannai kai óoqa faiqi Isakeena máqaqau. Óoqai Ánutuna mandaaqée marúnnannai kai faiqi máqaqau. Óoqai Ánutufa faiqi ámianauree qufaqa iriséeqa eedóo qímaseeqa nifaaqa quqásee kísaaqasaa máriuna máqaqau. ¹²Abarahaamafa kúqinoora foora ínoo márúfaqa miná faiqi námu kambíqeeqa fásau núkuda miqírausa kambíqaqau.

¹³Abarahaamáfa narí faiqi námu moómoosa faqa Ánutuna mandaaqáranaki máriufaqa kúqíqau. Misá sía Ánutuna qíma afeekaikirana ánoona qáfaqau. Níanaindariara foora náaqoo kai irisée asasammásee kásooqaqee kúqíqau. Náriaraa óo maasá maa-maqánasaa ánaamuruara foora iqá máriafaqa asaquíraafaikíqa máridaqee qíqau.

¹⁴Miqíra ufa qímariasa moo máqara náriara márarára randáidaqa kooroo ídaqa miqí qídaqa. ¹⁵Misá írirafa síá nári óoqeenaa maqa maaqai ubeekáidaqa. Miqínaqau kafáa miqóo fuaqíni. ¹⁶Misá úriqarara máqara innaarúnai máqara randáidaqa aní asaquíraafaira foora máridaqa. Miqí marúnara maasá Ánutu fee qímasoofanoo sía mifá asaurínau. Fáasai innaarúna maqusa miqímariana ákiaqara nímíra deedaqinóo máridanoo.

¹⁷Ánutufa Abarahaamana amanamándeé qáfaanee qufanoo Abarahaamafa Ánutunasaa írirana rusírafa márúnara Ánutuna ufa iriséenoo eedóo kai qímaseenoo narí moodáa faiqi narí ámuqusuqanna Isakeena káqi rumbáseenoo qaindásaa quqásee árírarufanoo qáoo qínau. Ánutufa faiqi aní áiku ásauku moó ámiraree qíma afeekaikámaqoonara Abarahaamana ámuna. Sía minára Abarahaamafa ámuqusufanoo narí ámaaku rafáaqa finau. Káqi eedóo kai qímasee narí faiqi áfíqeenoo árírarínau. ¹⁸Ánutufa óoqai Abarahaamana qímamu úfafa maaqímminoo máridanoo. Aní ámaaku Isakeenasáaqari ani aruakínausa moómoo

qinée qíma afeekaikíranara kambíqeefaranoo. ¹⁹Abarahaamafa sía minára iriséenoo narí faiqiara ámuqusinau. Mifá kuqufínanoo Ánutufa uqéeraannoommifoo qímaseenoo Ánutuna ufamau árirarinau. Dóo kúqaa Abarahaamafa narí faiqi Isakeena kúqíranakinaanara foora máranau.

²⁰Abarahaamana ámaaku Isakeefa innooqáfinoo Ánutuna ufa iriséenoo miná saqáriki marúnara quándaki Yakooboosa Eesausa náaru kambíqaaninnanara ámiqi ámiqira ainainara nifaaqóoqa qímannimaqanau.

²¹Isakeena ámaaku Yakooboofa innooqéenoo Ánutuna saqáriki marunara quándaki Isipa máqa maaqaki kísaaqasaa márinoo kúqíraridanoo narí ámaaku Yooseefaana faiqíqára nifaaqóoqa qímannimaqanau. Narí sáunusaa áqini mundúseenoo Ánutunara innaaru qinau.

²²Yakooboona ámaaku Yooseefaafa faqa Ánutuna saqáriki marúnara kúqíraridanoo Isaraee máqannasa Isipa máqasaaqari moosáa fífándinnanara qímannimidanoo qímanniminau. Moosáa fíqa qíní qimudaani faqa máree fuaqa.

²³Mooseena ánaukoo misá faqa Ánutuna saqáriki márusa márídaqa sía Faraoonara rufíasee miná ufa rukíasee Mooseena maqasée káaqa idaaqíra faiqi anaaqimmifoo qímasee qaaramoo qúqoonasaa kukéeqaoofanoo márinoo nammári áfainni kukéeqasoofanoo Faraoona áraamuna paqúrimaseenoo narí faiqiara foora fírinau.

²⁴Mooseefa faqa innooqéenoo Ánutuna mandaaqára fasiqa márinau. Minára mifá faiqí kámmambinoo Faraoona áraamuna faiqikíranara ákooqoofanoo Isipa máqusanaasa minnísanau. ²⁵Mifá Faraoona máaqaki máriasa nári óosana óosana adíafaaira írira ainainee qímarunara mandáinainee qímasee minnísee Ánutuna faiqi námu Isaraee máqannaasa faqa aupúraanauree qímasee misá faqa fíinau. ²⁶Mooseena áfu fannoo innaarúnai qumíasana aináinasaa áfu mundúseenoo minára kai rímarufa márufanoo Isipa máqannaasa munnimma aináina óosana óosana minnímmananau. Mooseefa Isipa máqannaasa faqa nári áaqara adíafaairanaki kéeqarara ákooqoofanoo misá minnísee ásauku mundírana kásooqaqee kambíqaaninnanara irisée mi-aupuráranaki kéeqeera foo máfinau Isaraee máqannaasa misá aupúrananaki dadaaqínoo kéeqanau.

²⁷⁻²⁸Mooseefa Ánutuna mandaaqárafa marunara náneeka fooqáa saqári amanee maramáree sipsípa fídíkaki raaraammá qumáree máaqa kooqímau akusoofanoo qangiroouqa faiqi nárimarufa qumuréenoo miná qáfamaseenoo Isaraee máqannaa faiqi nífauamáseenoo sía nárinau. Isipa máqannaa faiquqa kai nárinau. Moosefa narí Ánutuna mandaaqáranannai minára iriséenoo áinnaaqarara óosana kúradanau. Mooseefa Ánutuna mandaaqárafa márídanoo miqíinau. Minára kai

Mooseefa Faraona áanooqiranara sía rufianau paasóosamandee Isaraee máqannaa Isipa máqasaa márusakinaana nífiqee finau. Nífiqee fímarufaqa misá dapi ufa qímarufanoo Mooseefa kafáa oónurandee ániranara qáoo qímasee nífiqee fímarinau, Ánutufa miná óorinni akooqóo máridanoora foora qufanoo andeeqásee nífiqee fímarinau.

²⁹ Isaraee máqannaasa Ánutuna mandaaqáranannai Taatuqée námmani fannoo qámbaana rainéeno aadánusufufaqa aadána máqasaara foora táqaqau. Isipa máqannaasa misá náruannee qímasee misá nínaaqiana nammári qámbaana aadána maqasaa óonu roofanoo nammári fannoo óonu máree ani máree máseenoo aiqáma narutaikánu.

³⁰ Isaraee máqannaa Ánutuna mandaaqáranannai Yeerikoo máqusa óoni faandaamura rakéemasee óoru raméeqáqee áqufiqa náriqau. Misá qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fáasaana mi-faandaamurána fíqu fíqu másoofanoo mi-faandaamurána rapéemasooafa óorureeqa áqufiqa náriqau. ³¹ Yeerikoo máqusaindaraa ánaasee dapi máraqanu ánaaseefa miná áuqu Raqaba námmarifa mifá faqa Ánutuna mandaaqáranannai sía narí máqannaasa faqa kúqinau. Mi-anaaseefá Isaraee máqannaa nipuráa fasiqaqara ámiqimmandee nárana aina níminoo narí máaqa ataufakaaqá kukéeqannisanau. Maaná mi-anaaseefá nárana aina níminoo, nári máqannaasa náridaqa qíní faqa dári foo qímasee kukéeqannisanau. Minára mi-anaaseefá sía Ánutuna ufa rukíee marúsa faqa kúqinau. Káqi asumu márinau.

³² Moómoosara sía qianáura ákara kísaaqáikiandoora. Akaqáusa maaqímasee máriaafaqa Kideeoonafa faqa Barakafa faqa Samasoonafa faqa Yeeafataafa faqa Dafidifa faqa Samueerafa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa moómoosa faqa misára minníseeqa misá ufara sía ufa qianáura. ³³ Ánutuna saqárikiranannai akaqáusa akaqá máqannaasa maqúsa maqúsa nárú taikáseeqa úriqaraqa máriqau. Akaqáusa Ánutuna saqárikiranannai kai andeeqára qóo fiqa Ánutuna qíma afeekaikíra asumu márirana faqa innaarúnaindaraa qúmiasana kúqiqa óoru máraqau. Faiqí akaqáusa káasau kusinara foora firaafá miná áuqu raióona misá márunaki namuqáauqa náruani fee qímasee rafúseeqee maramaaqínni raióona márunaki áqufufanoo Ánutufa mi-aandauná óori rafáaqafusoofaqa sía náriqau. Misá mi-kaasau kusinára áuqu raiónee qímaríqau. ³⁴ Faiqí akaqáusa Ánutuna ufa íri maríasa namuqáa nísaukuki soofaqa misá maréeqee idá firaaná arasée minakí áqunnisoofaqa misá Ánutuna saqárikiranannoo mi-idána imbásee sía kúqíqau. Namuqáa fannoo aseemannái akaqáusa náruaneerufaqa Ánutuna saqárikiranannai quqásee sandáqau.

Faiqí akaqáusa sía afeekaikusa Ánutuna saqárikiranannai afeekaikámasee moómoo máqannaa rákira fasiqauqa aiqáma nárú taikásee náriaraa káqi máriqau. ³⁵ Ánaasee akaqáusa nári faiqi námu

kuqufufaqa Ánutuna saqárikiranannai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa mara findifumásoofaqa máriqau. Faiqí akaqáusara namuqáa ínnée Ánutunara minnísaiqaqa maasá sía ínni nárúanaura, sía ínni ataasá átaasa qímasaida nifaaqa rakée ianáuranoo fee qufaqa Ánutuna saqárikiqa miná minnísaranara qáoo qufaqa ataasá átaasa ídaqa nárímaríqau. Kúqu fasiqausa maaqí qíqau Ánutufa maasá qumáreeqeenoo úriqarara máríranaki quqáanifeera márída sáina kúqua. ³⁶Faiqí akaqáusa Ánutuna ufamau fimaríasa minásaara ataasá átaasa ufa qímaruna máree maríqau. Mandóosana máree maríasa akaqáusa qumáraseeqa nári sánda qáinnainaina átisa rumbáqoo sándasamu kaifáa kaifaa nárídaqa nifaaqa ateeakaatéekamma ummooqukí maríqau. Akaqáusa sáinandannai rumbámaree karabúsaki quqéemariqau.

³⁷Misá akaqáusa Ánutuna ufasáara maramáree oónisamu kuqá náriqau. Misá akaqáusa qumáree kéedainnai qámbaana tuqú raqáqau. Misá akaqáusa qumáree aseemannái nári maríqau. Ánutuna ufamau fimarusa minásaara nárímaríafaqa akaqáusa rufiasee nári máaqa minnísée qamunnara randéeqa mimmí apata fee sipsípa apata fee mináuqa afisúsaidaqa munnimma aináina síaisa náríranara rufiasee káqi dapi nímariqau. Faiqí ánaasee fifau narusáida mandóosana mandóosana nímimariqau.

³⁸Maa-maqánasaaqaraa írirana faqaasa marirafa mandáikámmínoo márídanoo órudupínoo márídanoo Ánutuna ufa írimarusa nárúnnífaqa úfaqa misá sandóosa misá írirafa úrinaaqaranoo márídanoo. Innaarúnai fifandínnanara úrinaaqaraqa máríasa márídaqa. Minára misá kukéeqaqa nídaqa mandá maqa maaqaki áaqana maqa maaqaki óni áamaraki maqá áamaraki kéeqafi rafúdamáki iqá nídaqa maaqóoqaraasa náríranara rufiáidaqa.

³⁹Mi-fasiqa anaaseesá moodáanaki suqúfi márídara foora iqá márídaqa ufa qídaqa. Misá aiqámausa Ánutuna saqáriki máríannai núqufaqasaa márídaqa, misá maa-maqánasaa márídaqa sía Ánutuna qíma afeekaikíra ainaina afeeka ainaina máreeqa. ⁴⁰Ánutufa maasára moo fíraa írirana íridanoo. Indaarúqaasa maasá qífeesammídaqa. Sía misá náriara ánoonakífaranoo. Misá faqa maasá faqa moodáa kari innaarúnai máreefandía foo qídanoo.

Ínnée nífu Yísunasaa mundúsee miqóo kai fuaqa.

12 ¹Indaarú márusa Ánutuna saqárikíusauqaindi maqee maasá qíqafáidaqara foora márídaqa. Maasá maa-marirána misá nífusaa nári ámani nári ámani iqá márídanoo sandéera foora ídaqa. Maasá indaarúqaasa nífusaa nári ámani nári ámanídaqa sandáidaqa moómoosa nífu qíqafaranara iriséeqa qínée úriqararaisaikianée qímasee aiqáma ainaina qumaararai áinainnara foora maasá mandáinaina ámiqímasee

maasá rakísi qumáree marína afaíeeqee maqásaa quqásee dóo óori runúsee dóo óori mundúqaannana kai raqúramisée dóo miqóo kai sandá máqaraasámmasee fúa.

²Óosana árooqooqari fífi ínaqa maasá saqárikirafa Yísufa kai máridanoo minásaa kai nífu mundúsee fúa. Yísufa maa-maqánasaa máridanoo aunírira saqarisaa árirara qufanoo sía rufíasee minnísanau. Sía uqanna minnísanau. Kásooqaqee kúqiranakiqari fíndifi innaarúnai ququsaki Ánutuna aaqá márianinnanara iriséenoo mi-asasíránra iriséenoo aunírira saqarisaa kúqiranara asauríranara síamma írinau fifau ainainee qímasee káqi finau. Dóo minára maqee Ánutufa máriqoo miná aaqá ásaukuqannai óoqumarifi máridanoo.

³Dóo maasá Yísuna aupúrananara íriaqa. Moómoo mandá fasiqa anaasee Yísunara fídiaqaa ímarufanoo sía kaukaata qinau káqi mi-umaarána mara máree fímarinau. Maasá mi-oosannára iriséeqa sía nifaaqa kudoosaápamásee Yísuna aanái ubeekáranara minnísaaqa.

⁴Mandáinaina fannoo maasá maqee maqee dárimarifaqa miná faqa quándaki rákuaqaammidaqa. Mi-rakiráfa sía ínni fidíka ruqíeenoo káqi maríafanoo káqi fuaqa, sía minára kudoosaápaaqa. ⁵Ánutufa ínni narí faiqi námuara poodúara ufa qímannimúsa aunídee sía fee aunídee. Ánutuna ákaraki minára maaqí qímaseenoo ánoonufa ákara ridanoo.

Qiní qímaaku, Ánutufa ummaara óosana óosanannai áriara foora aní ínana sía minára rufíaa ámiqímasee íria. Aní óosana uqafíqaidanoo ámiqiraqoo fúanneera miqídanoo. Mifá aníara qáoo qínana sía anée minára kudoosaápaa sía óori runúa.

⁶Karaambáiqi fannoo miná ámuqusi márisa kai nárídanooora foora ídanoo. Naríara qiní faiqi fée qísá kai nárídanooora foora ídanoo.

Ákarakinaa ufa miqíminoo márifaqa qinée minára maaqí qídaqa.

⁷Aneenná áidafira ummaarara qiní qíkoofa Ánutufa dáríara foo qídanoo fee qía. Aneenná áidafiranara aupúranannai Ánutunara miná ámaaku dárídanoo fee qía. Aiqáma faiqi níkausa áikannai qumáree nári faiqi námu mandóosana ákiaqara nárídaqa. Aiqámausa nári faiqi namu mandóosana ákiaqara nárídaqa. ⁸Ínnée Ánutuna fiqi námu faqa sía árirana máreenana sía miná faiqi márinnaranoo, dapi faiqí márinnaranoo.

⁹Maa-maqánasaa maasá qíkoofa áikannai qumárasee mandóosana ákiaqara dárífaqa maasá minára rufíaidaqa miná aaqá márídaqa. Innaarúnai qíkoofa miqí kai másee dáríara foora ínaqa firaqóo miná aaqá márídaqa náaru náaru márianaura. ¹⁰Maa-maqánasaaqaraa qíkause nári írirannannai maasá andeeqá qímaqaidaqa áikannai qumáree dárídaqa. Ánutufa maasá andeeqára óosana máraaqeera óosana óosana

ummaarannai maasá dáriara foora ídanoo. Mifá narí andeeqárana náida qímiraree qídanoo maasá dáridanoo. ¹¹Ánutufa maasá ummaarannái dáriara foo ífaqa maasá sía minára asasídaqa dóori runídaqa dóo maasá miqóo qeeqá mandáinaina ákiaqara dárírana taikásee andeeqásee márírana asooárana máraidaqa asasídaqa.

Óosana óosana naakáparafa faqa aaquqírafa faqa mári úfafa.

¹²Ínnee nísauku kudoosaápaifaqa raqándaamásee maríasa nísauku uqusée afeekaíkiqa. Áiku aqoori qumooqukí maríannana indiní maríannana minnísee mapukúfinana áiku rámaseenana kíkíqia. ¹³Ínnee andeeqára aatata kai fifanoo áiku árinafa unufúannoo. Unufínana andeeqásee finnáranoo. Anée mandá áatata áfiqee fínanoo anáiku firaqóo mandáikiannoo. Anée andeeqára qóo áfiqee fínanoo aní áiku áida fimarifa taikáfinanoo andeeqásee anée finnáranoo.

¹⁴Ínnee aiqámausa máríasa námufaqa ámiqimmandee asooáranaki márírana amaniaqa. Ínni máríranakina ámiqirafa andeeqárafa kai máríafa. Sía miqíqa karaambáiqá sía qáfeefaranoo. ¹⁵Ínnee ámiqimmánde rakísia, ínnee Ánutuna áfaariranaki fuanákiqari quándaki káqinni ubeekee foora. Ínnee ámiqimmandee rakísiaqa sía móo fannoo ínniki saakunánanda ínniki kambíqafinoo aiqámausa sukáqarana nímiani. ¹⁶Ínnee rakísiaqa. Sía ínniki móo fannoo Esáuna aanna raaqa. Mifá andeeqárana minnísee Ánutuna ufa rukíasee moodáa náranannai kai áfasaafa narí qumíasana narí ákaqa dóo áminau. ¹⁷Amiséenoo miqóo kásooqaqee aupúranau. Aupúreenoo narí ákoo finnai aniréenoo afaaqóoqara qufanoo miná ákoofa qinau. Sía, dóo aní ákaqa ámiqa qufanoo Eesáufa ikiráqoofanoo aukunu qúmimarufanoo rándoo rándoo sianoo sía paqúrinau, dóo taikámbinau. Ínnee sía Eesauna aanna raaqa sía andeeqárana minnísaqa.

¹⁸Maqee áukuana ínnee sía Isaraee máqannaasa naanna ráidaqa. Maa-maqánasaa Sinái áaqana ámeemaanai Ánutuna ufa íriqau. Ínnee innaarúnai márí Sinái áaqanara foora márídaqa Ánutuna áfusaa kíkíqíqa máríafanoo. Óoqai Isaraee máqannaasa Sinái áaqana ámeemaanai aniréeqa sía ufa kái nífu qáfoona mi-aaqannásaa idá firaafá qoofaqa qáfoona oonámu námufaqa aakuasáa námufaqa asukuna námufaqa rafáaqafufaqa aiqámausa qáfamaseeqa rufíaqau. ¹⁹Miqúnakina ukeena qunáki faiqí ufa móo íriqau. Íriqa rufíasee qiqau. Maasá sía moo káqikaa ufa írianaura, maasá dáaquqaiafaqa rufíeeqa. ²⁰Mi-ufána qídanoo maaqí qinau. Faiqí móo fannoo fee aandáu fee maa-aaqanná áuqamásaifaqa óonisamu qumáree kuqámma arusaaqa. Misá mi-ufána írufanoo káqa náaquqoofaqa máparaaiqau. ²¹Mooseefa faqa Sinái áaqanasaa kambíqoo ainainna qáfamasoofanoo káqa áaquqoofanoo áindiri áindirufanoo qinau. Qinée faqa qáfaunanoo káqa dáaquqeenoo dáindiri reenoo.

²² Mi-aukuanná Isaraee máqannaasa mi-naaquqara ainainná nífu qáfamasoofanoo nifaaqa rámasoofaqa rufíaqau. Maqee ínnée sía miqíranaki ániifaqa ani máridaqa. Ínnée Sioona áaqana uqanna káqi márira Ánutuna maqúsaki ani máriafanoo. Innaarúnai márira Yeerusaree máqusa qangiroo moómoo ándandara foora márianaki ínnée ani máriafanoo. ²³ Ínnée Ánutuna óoqa faiqi innaarúnai búkaki ákara rírausa kai káaqa firaqóo súqimarianaki asasímarianaki ani máriafanoo. Ínnée Ánutufiqóo ari máriafanoo. Mifá aiqámausa ufa irisée andeeqánnisée marífa márídanoo. Andeeqára fasiqa kuqufusá innaarúnai óoruree ánoonáikamámbiqa ínnée misá nimana námufaqa andeeqáranaki asasíranaki ani máriafanoo. ²⁴ Óoqai Kainafa narí ákaqa Abeerana árufanoo miná fidíka téeqinau. Abeerana fidíka fannoo Ánutunara qíní fidíka ákiaqara anée qíannee qídanoo. Maqee ínnée Yísuna fidíka Abeerana óoriqararana téeqiraqoo ani máriafanoo. Yísuna fidíka fannoo Ánutunara maasá numóo ákiaqara minníqisaannee qídanoo úriqaranoo márídanoo. Ínnée maqee fúka moodáanaki kíra ufa quqée maríanaki Yísunaki ani máriafanoo.

²⁵ Minára ínnée Yísuna ufa sía sía íriaqa. Ámiqimmandee rakísimaree íriaqa. Óoqai Mooseefa maa-maqánasaaqaraafa qímannimimarufaqa sía íridaqa kúqimariqau. Maqee innaarúnaindaraa fasiqa ufa rukíaanafa anée yáifée finnáree miná áriranakiqari rukíasee náqi fee innáree. ²⁶ Óoqai Mooseefa máru aukuaana Ánutufa qufanoo Sinái áaqanasaa maqá kásinau. Ánutufa minára maaqí qímafeekaíkinu. Qínée óoqai maqá kásiafannana, kafáa qínée sía maqá kai kásianauro. Innaarúna faqa kásianauro. ²⁷ Miqúnna maasá maaqí qídaqa íridaqa Ánutufa narí aiqáma ainaina áuqu quqáqoona kafáa aiqáma kásimmáseenoo dóo mara áqu taikáannoo. Sía kásimari ainainafa mifá kai káqi máriannoo.

²⁸ Dóo maasá sía kásira quqúsaki márídaqa minára maasá susúia. Maasá minára quándakiqa Ánutuna áidíranamaú kai narí amooqía. Óori kándamasee rufíaqa rufíaqa qíranannai narí amooqía. ²⁹ Maasá Ánutufa sía fífau ainaina márídanoo. Idá qámataikánnimaqée marífa márídanoo, minára áaqara óosanara rufíaaqa, aní faqa idá qamataikáandoora.

Ánutuna áidíramau fíra naakaparufa.

13 ¹ Ínnée ásauku mundíranaki márianara naríara naríara moodáa fasiqa ánaasee faiqira foora úriqarara ainainee qímasee sía fífau nóonnoo kai nímuqusí marínaqa naríara naríara ruaqa ásaukunnoo áuqaidana naríara naríara ruaqa. Miqí kai ída sía taikáaqa. ² Ánaamuru sía óori qáfainna maqannaana ámiqi mándee nárana ámiqa máaqa ámiaqa. Akaqáusa miqídaqa sía irirai qangiroo ámiqi ámiqiqu. ³ Ínnée karabúsaki máriasara misá faqa karabúsaki márídara foora ámiqimmandee rakísinnimaqaaqa. Ásauku mundírana ufasára aupúree

maríasa sía aunúaq. Ínnee misá faqa moodáanaki aupúraranara foora nímuqusí marínaqa rakísinnimaqaaqa.

⁴Ínnee aiqámausa faiqí ánaasee nimundáranara úriqarara ainainee qiaqa. Faiqí áneesee áqumummásainafa sía moonáindi quándaki qumáraa. Aiqaúmausa ínneeqá nammári kai néeqa andeeqásee máriaqa. Faiqí ánaasee dapi narí máree narí máree qiqá nuasa faqa qúmмуariqa nuasá faqa Ánutufa ufa iriséeno náruannoo.

⁵Ínni írirafa márirafa munnimma áinainara sía káaqa rída máriaqa, maqee máree maría ainainnara dóo amana márídee qímasee afaaqa quqásee mária. Ánutufa minára maaqí qinau.

Qinée sía ínni minnísee moosáa fuanáura. Ínni faqa náaru máríanauree qinau minára afaaqa quqásee mária.

⁶Maasá mi-ufána iriséeqa paasóosamaseeqa márídaqa maaqí qianáura. Karaambáiq. Maasá dadaaqímarifa márídanoo
Minára maasá sía rufíanaura,
Náqimasee maa-maqánasaa qaraasa maasá dárifaree. Sía amana dárifaranoo.

⁷Óoqai indaarú Ánutuna ufa qímannimusara sía aunúaq. Misá ámiqi máríranara faqa misá kúqíranara faqa misá Ánutuna saqárikíranara faqa iriséeqa misá nímeeraameerá kai ída máriaqa. ⁸Yísufa ásauku mundírafa sía minakí óosana óosana írirafa márifa. Eendá faqa maqee faqa náaru náaru faqa amanamana kái andeeqára írira óosana márifa márídanoo. Ínnee faqa miqíaq. ⁹Akaqáusa Ánutuna ufara óosana óosana írirana uqéeraidaqa. Ínnee sía misá naanna réeqa óonuree aniréeqai. Ánutuna áfaaríranara mi-írírífa kai ínni nimana mapukú nímaqainaqa máriaqa, mifá andeeqárafa ámiqírafa márídanoo. Óosana óosana sándufa moo nárana néeqa moo nárana sía néeqa mi-ufána qímaqoonannai sía ínneeqa nimana mapukúsee márífaranoo, mi-ufána mároosa sía mi-ufáfa misá nimana mapukú nímaqanau, sía misá dadaaqinau minára ínnee Ánutuna áfaaríranara íríaqa.

¹⁰Óoqai Yuda máqanna aanáiqikírausa Ánutuna úqíqaana maqa rakísímarusa Ánutuna ufamau fídaqa qaindásaa qaraa aandau tatúfirana suqée marúna akaqána marasée naqau. Maasá aandáu tatúfi maría qaindára foora moo márídanoo. Óoqeenáa uqíqaana máqakinaasa sía amana minásaaqaraana marasée nooqíni. ¹¹Óoqeenáa uqíqaana maqaki moodáa faasaana moodáanaki kára faasaanasaa misá úriqararafa aandáu fidíka maréeno firaa naaquqara maaqaki óonureeno qaindásaa téeqímáseenoo ráudamaki mi-aandauná apata ámudaani amaqí aiqáma sía naqau, mara máreeqa faiqí naambeéqai múnú idá áree mariqau.

¹²Miná amanakái Yísufa Yeerusaree máqusa naambeéqai kúqinau. Narí fidíkannai faiqí ánaasee mandáinaina findaukámannisáanifeera miqínau. ¹³Maasá faqa Yísuna dadaaqíqa óoqeenáa máaqa naambeéqaira

foora Yísufa máriqoo miná asaurírana dadaaqí máraanauranoo. ¹⁴Maasá kásooqaque uqanna maa-maqánasaa sía máridanoo. Maasá kásooqaque kambíqaaninna máqusara innaarúnaindaraanara rakísidaqa. ¹⁵Dóo minára maqee maasá maa-maqánasaa máridaqa Yísunannai Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Maasá aandáu tatúfirana fooqáafa dúfi dúfi qírafa máridanoo. Maasá Ánutunara kúqaa ánoonnee qímaria noonákiqari minára dúfi dúfi qírafa maqee maqee kambíqaidanoo. ¹⁶Maa-ainainná faqa sía aunúaq, narí ámiqi narí ámiqiaqa, ínneeqa aináina ínnée íriranannoo kai raíneegee niqóónausa narí ámi narí ámiaqa. Ánutufa miqíra ainainara ámiqira tatufira aandaure foora máridanoo fee qídanoo qáqara ráidanoo.

¹⁷Ínnée ínneeqa úriqararaura qínnandée kai iaqa. Misá Ánutuna saiká máridaqa ínni nimanara maqee maqee rakísidaqa. Ánutufa kásooqaque misá ínnisaa rakísiranara iráannoo. Ínnée misá ufara eedóo qífaqa misá asasammásee mi-ainainnámmifáranoo. Ínnée misá ufa rukíaiifaqa misá nifaqa qumooqúkidaqa níkoo níkáa ifáranoo. Misá níkoo níkáa ídaqa sía ínni dadaaqifaranoo.

¹⁸Ínnée maasára maqee maqee innaaru qiaqa. Maasá qimana sía moo áinainara íridaqa andeeqáraqóo kai fíranara rídaqa ínni qímannimidaqa. Ínnée minára maasára faqa innaaru qiaqa. ¹⁹Qinée qeeqára faqa ínni qímannimidaqa. Ínnée qiníara faqa innaaru qífanoo Ánutufa qiní dadaa qínaqa ínnée ínnannai káqi káqi fúa.

Ánutufa ámiqi ámiqimma nímaqaanínnufana.

²⁰Náaru náaru moodáanaki kírana Yísufa ásauku mundírafa kúqiranannai miná fidíkannai dóo mapukúseenoo máridanoo. Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéereeqeenoo faiqí ánaasee rakísirana firaanáikamáqaifanoo máridanoo. Narí kúqiranannai faiqí ánaaseesaa rakísirafa máridanoo. ²¹Ánutufa asooárana faqaafa ínnée miná íriranamau fifándinna oosana akoofásaikirana ínni níminaqa fuaqéera. Ánutufa ásauku mundíranannai maasá faqa maréeqeenoo narí áidira óosanaki narí íriranamau fíranaki quqánnisáani. Aiqáma amooqírafa faqa káaqa aréenarafa faqa ásauku mundíranaindi náaru náaru máriannoo. Kúqaa.

Áti ufa.

²²Óo qiní qíkaqaafasaa ínnée maa-ufána ámiqimasee ásaana ruaqa. Dadaaqíra ufa máridanoo sía kísaaqa ákara ríqa minára qímannimidaqa. ²³Qinée maa-ainainnára faqa qímannimidaqa. Maasá qíkaqa Timootifa dóo Roomma máqannaa karabúsaki Yísuna ufasáara rumbáqoofa idukínoo máridanoo. Mifá dauní dauní maí aniráinaqa áfiqee ínnée márinnaqoo óonureeqa maaqandá ínni níqafaanaura.

24 Ínnee maasá qímandarana ínni úriqararausa faqa aiqáma Ánutuna ufa írimariasa faqa qímannimiaqa. Itari máqannaasa maaqóoqaraasaki máriasa ínni níkaqaafasaa máriasa ínni nímandaidaqa.

25 Ánutuna áfaarirafa ínni faqa máriani.

YAMEESA

Yameesafa daráanimariasas ákara rúmannimaqanau.

1 ¹ Ánutuna áiku ásauku máaqa máaqa darániqa máriasa qinée Yameesasa ínni nímandaidaqa. Qinée Ánutuna eedóo qíra rumbara saikara foora márúnna fasiqausa márídaqa. Ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqua miná faqa eedóo qíra rumbara ainainira fasiqara foora márídaqa nímandaidaqa.

Nimaníra ainaina faqa íriranara innaaruqírana faqa mi-ufána qímaqoona.

²⁻³ Qíní qíkaqaafasaaúqa óosana óosana ummaara ainaina nimanamásee qáfarafa ínnisaa áqufinaqa sía minára máparaaíafa dúfi dúfi qímasee Ánutufa sía minánnai dárídanoo, afeekaikámaqimaqidanoo qímidanoo fee qímasee asasiaqa. Mi-nimanira ainaináfa ínni firaaqóo nárínaqa ínni Ánutuna saqárikirafa káqi kai márínanoo ínni mi-saqarikiráfa mifá ínniki sabéenara foora afeekaikámasee máriaqeera máriannoo. ⁴ Ínnee miqíqa márídaqa Ánutuna ufamau kísaaqasaa fímarifanoo ínni márirafa nírafa múduka káqi máriaqa sía káqikaaqo sía amanaikíafa káqi amana kái múduka márianifeera miqíqa máriaqa. ⁵ Ínniki akaqáusa írirafa sía amanaikínausa Ánutunai innaaru qífanoo nímiani. Ánutufa páapaa ímarifa ámiqimasee írirana káqi nímimarifa márídanoo.

⁶ Ínnee íriranara innaaru qídaqa sía óonumafi qaara irira íriaqa, óonumafi qaara irira írimariasasá ufaira foora úqimariafanoo. ⁷⁻⁸ Miqínna fasiqausa sía karaambáiquaindaraana aundurái dadaaqírana máreefaranoo misá yáiffee fuanau yáiffee fuanau qínausa sía moo áinaina máreefaranoo.

Aináina faqaasara faqa kudifasiqauqara faqa qímaqoo úfafa.

⁹ Ínnee Yísuna ufara suqímariasaki Ánutuna saqáriki máriafanoo ínnikinaana kudi fasiqauqa nisaurímariasasá Ánutufa ínni mara

uqéerasee innarúnai fuaqée qímaqainara nóori uqéerasee asasiaqa. Ínniki aináina faqaasa kookúna qaqamara foora úfai fuaqá áqusainaqa taikáfifaranoo. ¹⁰⁻¹¹Súani qéenoo firaaqóo aiquaiqínanoo kookúna aadánusinanoo áfufeenaarirana kakasínanoo áfu qáfainanoo ámiqi ámiqirafa taikáfuannoo. Miqí kai ínoo aináina faqaasa ónauqee aní áuqee ídaqa miqídaqa dóo taikéefaranoo. Miqúnara Ánutufa aináina faqaasa sandáaqaindaraana maréeqee maqásaa quqásainaqa misá faqa kudifasiqauqá faqa asasiaqa.

Nimaníranaki andeeqásee káqikai fímariasara qímaqoo úfafa.

¹²Faiqí akaqáusa nimanamásee qáfee marí ainainafa kísaaqasaa nárímarífaqa Ánutuna faqa káqikai fídaqa miqímaria fasiqa anaaseesa ámiqíranaki máriasa máriadaqa. Miqínna fasiqa anaaseesa mi-nimanirána taikásaifanoo Ánutufa óoqai qíma afeekaikíra feefauru náaru márirana nímiannoo narí Ánutunara rímariasa kai nímiannoo. ¹³Nimaníra ainaina fannoo faiqí ánaasee moó nífaaqasáa áqufinanoo sía Ánutunaindari maa-mandainaináfa ániannoo fee qímasee óonumafi íríannoo. Mandáinaina fannoo sía amana Ánutuna amanamásee qáfaannoo Ánutufa faqa sía moo mándainainannai nimanamásee qáfaannoo, sía miqídanoo. ¹⁴Faiqí ánaasee nári mandáinainara nídirafa nári rarisámeeqeenoo nári ufaanakí náridanoo. ¹⁵Nári mi-manda nidiráfa innooqéenoo radíqífifanóo mandóosana kambíqaidanoo. Mandóosana kambíqeenoo innoqáfinoo kúqíranaki áqufidanoo.

¹⁶⁻¹⁷Óo qiní qíkaqaafasaa maa-maqa maaqánaki máriasa, sía Sadannafa níkaru qínnana íriaqa. Aiqáma ámiqira nímira ainaina idaaqírana káqi nimira afeeka ainaina innaarúnaindari qúmidanoo. Ánutufa innaarúnaindaraa qóomauqaindi áuquqoofáuqa mindári mi-amiqira ainainaúsa qúmidanoo. Ánutufa sía súani quqoonará foora óonuree anirée ifa moodáamau kai fímarífa. ¹⁸Ánutufa narí íríranannai kai narí ánoona ufannai kai maasá narí fúkasaa ánaaqi ánaaqikíranaki quqáqíséenoo maasá narí ufini aandáu aiqáma ainaina úriqararaisaikámafi máriaqeera áuquqisanau.

Ánutuna ufa sía náaqoo kai íriaqa nísaukunoo qumáraaqa.

¹⁹Óo qiní dídímarí qíkaqaafasaaúqá maa-ufána náaqoonnoo íriaqa. Ínnée dauní moónufa irisée kásooqaqee aneenná ufa qiaqa, sía qúsufa qímasee áanooqiaqa. ²⁰Faiqí ánaasee áanooqirafa sía Ánutuna andeeqára oosana dadaaqí uqéeraidanoo. ²¹Ínnée ínnéeqa aiqáma mandá kudimakira oosana faqa mandá nira oosana faqa fatíka áqusee máriaqa. Ínnée ínnéeqa afeeka minnísee Ánutuna áramandunnai madoodoonaqá máriaqa, máridaqa Ánutufa narí ufa ínni nímuqusaki quqéemarina máraaqa. Mi-ufánanoo ínni asumu máraannoo.

²² Sía ánutuna ufa náaqoo kai irisée minnísee óo qinée. Ánutuna ufa írimarunausee qiaqa. Miqí qídaqa náriqa níkaru qídaqa. Náaqoo iriséeqa nísaukukoo qumáraqa. ²³⁻²⁴ Ánutuna ufa irisée sía qumáree marífa tánukaki qáfee marí fasiqafara foora márídanoo moodáannai qáfamaseenoo quándaki óori káqinni ubeekáidanoo narí óori qáfai óosanara aunímarífa. Ánutuna ufa irisée sía qumáree marífa miqírafa márídanoo. ²⁵ Ánutuna idaaqíra aaquqíra ufa faiqí nifaaqa idukírafa márídanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo maqee maqee ámiqimmandee minakí qáfee marífa sía káqi fífaui irisée aunímarífa irisée qumáree marífa mi-fasiqáfa nána ainainee áuqainanoo Ánutufa dadaaqínoo ámiqi ámiqimmiannoo.

²⁶ Faiqí ánaasee moó fannoo nariara Ánutuna ufa írimarunausee qímasaidanoo sía narí áfauruara ámaakiriara óonumafi íridanoo káqi óosana óosana mandufa úrirara kai qímarífa mi-fasiqáfa Ánutuna saqárikirafa sía márídanoo káqi fífaui marífa márídanoo narí áfauru fannoo narí ákaru qídanoo. ²⁷ Maasá qíkoofa Ánutufa maa-qaaramoo ainaináusa máraanara kúqaa ánoona qíní saqárikirausammiafoo qídanoo. Moo óosana fíaiqi faiqi rakísirana faqa moo óosana adeedaana ánaaseeuqa náriqa aupúrranaki máriasa rakísirafa faqa moo óosana maa-manda maqa maaqánakina mandóosanauqa qífaaqái áqufuantoo qímasee eeráirinafa faqa mi-ainainna namúna máree maríasara kúqaa ánoona qíní saqárikí maríasee qídanoo.

Qamunna afaaqáinainara sía faiqí rainá amana kái ámiqi ámiqia.

2 ¹ Qíní qíkaqaafasaa máriasa. Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqi Ánutuna káaqa qárana úriqararafa márídanoo. Ínnee miná ufa íridaqa sía faiqí ámiqira nifaaqa qáfainnanara ámiqira qamunna qáfainnanara rainásee amiqira fasiqa fee qímasee minára ámiqi amiqia, kafáa sía mooná afaaqara mandá fasiqa fee qímasee minára ákoo akaa iaqa.

²⁻⁴ Ínnee amaana máqaki suqúfi kéeqaifanoo moo fásiqa aináina faqaafa ámiqira afaaqa qamunna afisírafa ásaukuki rínna márínafa kéeqaannoo moo fásiqa qamunna anáqanáqirafa kéeqaannoo, ínnee ámiqira afaaqa qamunna faqaanara ámiqira fee qímasee ámiqira qóo mara quqásaifanoo óoqu máriannoo mandá afaaqa qamunna faqaanara káqi kikíannee qífanoo káqi kikíqinoo maríannoo fee maqásaa fee óoqu máriannoo fee. Ínnee miqídaqa mandá írirannai faiqí rainée maríafanoo.

⁵ Qíní qíkaqaafasaa máriasa qíní ufa íriaqa. Ánutufa aináina síaisara rusandeesámumandeenoo qáfamaseenoo qumáreeqeenoo narí saqárikí máriasaki úriqararanaki máriaqeera narí innaarúna qúqusa máraaqeera aináina síaisa útaaqamánnisaidanoo. Ánutufa fáasa nariara rímaríasara

níqafamasee qíma afeekaikámmasee innaarúna maqa maaqa nímiraree qímaqoofa márídanoo. ⁶⁻⁷Ánutufa miqímasee aináina síaisa uqéeraifaqa ínneeqa ufannái rainánnímaqaidaqa únnaqímásee misára maqásaa óoqu máriaqee qímariafanoo. Yáfa yáfee ínni Yísuna ufa írimariaa maréeqee ufakí síasinnai quqáida fee, aináina faqaasa kai miqídaqa ínnee áaqaidaqa misára ámiqira qóo óoqu maríaqee qímariafanoo. Ánutufa ínniara narí ámaakundi fee qímaqoofa márifaqa aináina faqaasá kai miqíasara mandá fasiqee qídaqa Yísuna úriqararana áquraraidaqa fídiqaammámaqaidaqa.

⁸⁻⁹Ánutuna quqúsakinaa ufa maaqí qímasee ákara rínoo márídanoo, ínneeqa níqoónausara ínniqa nifaaqará foora nídianinani. Ínnee mi-ufánamau fidaqa andeeqásee fífáranoo. Ínnee faiqí nifaaqa qamunna qáfamasee rainée máriana mandóosana máreemariafanoo miqímarianara Ánutuna sándufa fannoo ínni rafáaqafídanoo. ¹⁰Faiqí moó fannoo Ánutuna sándufa aiqáma qumáree márínafa moodáa kai áaqamasainafa mifá Mooseena sándufa rukíee marífa márídanoo. ¹¹Ánutufa qinau sía ínnee faiqí ánaasee narí qúmmuari narí qúmmuari iaqanáni. Mifá kai ínnee sía faiqí ánaasee kuqá náruaqee qinau. Anée sía ánaasee qúmmuarinana kafáa quándaki faiqí árinana Ánutuna sándufa rukíee maríanafa máriananoo.

¹²Ánutuna sándufa sía faiqí rumbée marífa márídanoo faiqí idukí marífa márídanoo Ánutufa mi-sandufánasaa kásooqaqee ínni ufa íriannoo minára mandáinainakiqari idukíra kasiqa naanna rámasee andeeqásee márídaqa ufa qiaqa. ¹³Ínnee ínneeqa níqoónausara sía nímuqusirana nímfífanoo Ánutufa faqa ínniara faqa sía ámuqusirana nímiannoo. Nárika níqoónausara nímuqusidaqa dadaaqímariasaa sía Ánutuna ufara ruffeefaranoo, ámiqímasee márífaranoo.

**Yísuna saqárikirana fifau ufannoo faqa ásaukunnoo
qumáranannai faqa mifá raináidanoo.**

¹⁴Qiní qíkaqaafasaa máriasa, faiqí ánaasee moó fannoo naríara Yísuna saqáriki márúnausee qídanoo sía narí márírana akóroo ídanoo mi-fasiqána saqárikirafa fifau márídanoo. Miqí mándee saqárikinafa amanée náaru náaru márírana ámiannoo fee, sía amana ámiannoo. ¹⁵⁻¹⁶Qinée minára íridaqa moo áinaina kíkíqa úsuanaura. Ínni níkaqaafasaa fee nísooqmaakee kúqaa sárauqimariasara qídaqa misá ínnee ínnannai anirée náránaree qamunnarée innaaru qífaqa ínnee sía nímiqa fifau nífaurukoo kai maaqí qía Ánutufa ínni ámiqí ámiqiannoo ínnee óonu qamunna afisúsaifanoo ínni nifaaqa tootoo qínaqa nárana suqásee naaqa. Miqíra ufa sía ánoona márídanoo fifau úfa marídanoo. Anée káqi kásinana nipatasáa sárauqi maría ainainna andeeqásee nímiqaana. ¹⁷Yísuna saqárikirafa miqí kaimmínoo márídanoo fifau áfaurunnoo ákaqaafasaa anée óonu qamunna afisúsee

nárana náa. Miqíra ufa sía ákaqaafasaa dadaáidanoo. Miqí kai ínoo fifau áfaurunnoo Yísuna saqárikidee qínafa sía ásaukunno Ánutuna ufa qumárasee ínafa márinana aní Yísuna saqárikirafa kúqinoo máridanoo.

¹⁸ Faiqí ánaasee moó fannoo minára qíannoo, anée Yísuna saqárikirana qumáree maríanafa máriananoo qínée qísaukunnaí Ánutuna ufa qumáree marúnausa máridaqa. Qínée Yameesasa minára maaqí qídaqa. Qínée náqimasee aní Yísuna saqárikirana qáfaanáuree ásaukunnoo qumárarafa sía márinaqa sía qáfaanaura. Qínée Yameesasa qeeqá Yísuna saqárikirana qísaukunnaí qumárarana miqíqa inni uqannífiqaanaura. ¹⁹ Anée fee aneennáraa kái fee Ánutufa moodáa mári fee qímasee mi-iriránannai kai anée ámiqiranaki máridee qídanee. Óo amana ínnée áfaannauqa ufa moodáamau áamasee qímariasa máriafanoo. Áfaannauqa faqa Ánutunara moodáa mári fee qídaqa náriqa mandáinaina ákiaqara nárífandínnanara íriafanoo náaquaidanoo náindiri ráidanoo. ²⁰ Óo fúrufarira fasiqa ánaasee ásaukunnaí dadaaqí qumárarafa sía máridanoo Yísuna saqárikirafa narí kai miqóo márida fifau ainainara foora máridanoo. Qínée mi-oosannára kafáa koorooianúra.

²¹ Maasá qífaqnáfa Abarahaamafa náqimaseenoo fee Ánutuna faqa moodáanaki kinau. Narí ásaukunnaí narí faiqi Isakeena qumáreeqeenoo qaindása tatúfira aandau suqá ámianeera quqóonannai Ánutuna faqa moodáanaki kinau. ²² Sía fee ínnée íridee. Abarahaamafa narí Ánutuna saqárikirana faqa narí ásaukunnaí qumárarana faqa miqandánnoo narí dadaaqí narí dadaaqinau. Narí ásaukunnaí qumárarafa narí saqárikirana dadaaqufanoo ánoonaikínoo ámiqinau. ²³ Minára ákarakina kúqaa maaqí qinau, Abarahaamafa Ánutuna aamúaqira ufa irisée kúqaa fee qímasee saqárikufanoo Ánutufa miná qáfamaseenoo óo andeeqára fasiqa máreenoo qinau. Miqí qímaseenoo Ánutufa Abarahaamanara qiní qíqoondi fee qinau. ²⁴ Dóo ínnée Abarahaamana óosana qáfamasee íriaqa, faiqí sía narí saqárikiranannai kaifau Ánutuna faqa moodáanaki kídanoofau ásaukunnaí qumáranannai faqa moodáanaki kídanoo.

²⁵ Yeerikoo ánaasee moó Raqaba námmarifa dapi nuánaaseefa márinau. Mifá miqí kai ínoo narí ásaukunnaí qumárasee íranannai Ánutuna faqa moodáanaki kinau. Mifá Ánutunara irisée Yuda máqannaa qaaraqánda nipuráaa fasiqaqara narí máaqaki mara kukéeqaseenoo kafáa maréeqeenoo moo áatata quqásoofaqa fiqau. ²⁶ Maa-ufáusa áti minára maaqí qínoo máridanoo. Faiqí amana sía márinanoo apata kái dóo irí máridanoo kúqinoo máriannoo. Ánutuna saqárikirafa naríaraa máridanoo miqínoo máridanoo ásauku qumárasee ínafa sía márinara dóo kúqinoo máridanoo.

Maasá qífauru idáti miqírafa minára qímaqoofa.

3 ¹⁻² Qíní qíkaqaafasaa Yísuna ufara suqímaríasakiqari ínnikiqari sía moómoosa ufasáa rakísirausaikiqa máriaqa. Maasá ufasáa

rakísirause afeeka ufa Ánutufa kásooqaqee qímiannoo, káqi qeesa óorudupinoo nímiannoo. Maasá aiqáma áaqeemariasa márídaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo narí óoki qari sía áaqainafa dóo mifá ánoona paqúrimaseenoo dóo narí afaqa áinaina márirana faqa andeeqásee rakísida máriannoo. ³⁻⁴Maasá qáinnannai qóosa óoki aakú amaqáseeqa miná úqirause fídaqa quanda quanda ímarifanoo aatáta fídanoo. Sípa minára faqa íriaqa firaa ainaina tiá márídanoo ooruku námmariki fídanoo úfai firaafá fuaqée márifanoo fídanoo minakí márí kiateenafa káqikaa sitiaqa quandée marifanoo fídanoo.

⁵Maasá qífauru rirímma káqikaa ainaina márídanoo firaa ufa tiá rirímma uqéeraidanoo. Káqi idátiara foora firaa qusau nanda utaurídanoo. ⁶Maasá qífauru idáti miqírafa márídanoo narí máríqooqari aiqáma mandáinaina óosana óosana aiqáma maasá qífaaqasása daráanidanoo. Mi-idatífa Sadanna idáti qumbísee quándakinoo maasá aiqáma márirana nírana qumbíqaraidanoo.

⁷Faiqí óoqai faqa maqee faqa amaná káasau ainaina óosana óosana aandau fee ufini fee noodáanna fee maqámau nímarí ainainnee fírifanoo reendeéniannoo. ⁸Nári nífauru kai faiqí óoqaindari sía reendeénimariafa márídanoo. Sía amana faiqí rafáaqafírana amana márídanoo sukúfa minakí qumbiqánoo márídanoo. ⁹Maasá minakíqari maasá qíkoona maasá karaambáiqara minakíqari dúfi dúfi qídaqa kafáa quándaki Ánutufa narí amana kái maasá qiqoónausa áuquqoosa níquraraidaqa. ¹⁰Dúfi dúfi qírafa faqa níqurararafa faqa moodáa dookiqari kaímma ururáidanoo. Óo qiní qíkaqaafasaa máriasa mi-ainaináfa sía andeeqánoo márídanoo. ¹¹Maqákiqari ururée mari nammarifa sía moodáa aamaraindari sukáqee marífa faqa ámiqimarifa faqa ururáidanoo. ¹²Sía faafísa námufaqa keefáadi íraannoo. Sía kamúkamuna sánda fannoo faafísa íraannoo. Sía ooruku námmary fannoo faqa nammári uqanna fabaqa íannoo. Maasá nífauru fannoo kai qaaraikídanoo.

(Maaqóo misá saqári sía márifaqa káqi maaqóoqaraa saqári áuquraidaqa. Faafísa maaqóoqaraasaindi Yuda máqannaasaindi miná fooqáafa asumu faafis márídanoo. Keefáadiara oorifa sáqari fee qímariquau. Kamúkamúnara kareepa fee qímariquau.)

Sandáaqaindaraa írirana faqa maqásaaqaraa írirana faqa mi-írirannára qímaqoo úfafa.

¹³Ínniki moó fannoo naríara írirana faqaasee aiqáma ufa óosanara írimarunaasee qímarifa dóo mi-fasiqáfa narí ámiqira máriranannai faqa ámiqira qumáranannai faqa reendeénirana námufaqa narí írirana námufaqa koorooíanifeera.

¹⁴Anee aneenná ámuqusa óoki qari sukáqarafa faqa rairaiqírafa faqa aináinara káaqa rírafa faqa úrinana anée únna qímariananoo sía aneenná

íriranara úriqarar fee qía. ¹⁵Mi-iriráfa sía innaarúnainadari qúmidanoo maa-maqa maaqánasaaqaraafa máridanoo sía innaarúnaindaraafa, áfaannaindi máridanoo. ¹⁶Rairaiqírafa faqa óonititée anititée írafa faqa máriqoo miqóo dapi marirafa faqa mandáinaina óosana óosana faqa máriqoo máridanoo.

¹⁷Innaarúnaindaraa írirafa indaarúqaafa sía ikairí fáifa ámiqirafa mifá náaree indaarú dóo miná miqóoqari asooárana nímirafa faqa fisoo físoirafa faqa aiqámausara áqoondikirana faqa miqímarifa faiqíara qimudáoo qírafa qumbiqánoo máridanoo mi-innaarunaindaraa iriráfa mifá ámiqira narana unakúseenoo áfaaridanoorá foora ámiqira óosana nímimarifa mifá sía qaara ufa qírafa márifa. Miná márirana faqa sía qaaraíkinoo máridanoo. Innaarúnaindaraa írirafa miqíminoo máridanoo. ¹⁸Asooémariasa nári ámiqira márirana qaqamara fooqíara asooáranaki úmmaqusaafanoo minakíqari ámiqimmandee andeeqárafa kambíqaidanoo.

**Ínnee aináinara qóofana qéemariafa sía
Ánutunasaaqaraa írirafau máridanoo.**

4 ¹Ínniki rákirafa faqa tínoorirafa faqa márifa yáindari fee kambíqaidanoo fee. Ínniqa naundurákinaa amiqira ainainara rírana faqa mandáinainara rírana faqa óosana óosana ainainara naunduráki qóofana qáidaqa rákidanoo. ²Ínnee akaqáinainara rúmammareeqa sía amana máraanaura moonáindi máridanoo qímasaídaqa faiqí narusée máraídaqa. Ínnee akaqáinainara nimukée márifaqa sía amana máraanauree qímasee ufa raináídaqa rákimariafanoo. Ínneeqa rímaria ámiqira ainainara Ánutunara sía iréeqa sía máree maríafanoo. ³Ínnee Ánutunara iráifanoo ínni mandá íriranara íridammunoo qímaseenoo sía nímidanoo. Ínnee ínneeqa nifaaqaróo qíra nídirafa márifaqa mi-nidiránasaa taikáanifeera Ánutunara iréemariafanoo sía nímidanoo.

⁴Ínnee úmmuari mari anaaseena aanna ráídaqa ínnee maanára sía fee íridee, ínnee Ánutuna áqoondi fee qímasaída maa-maqa maaqánasaaqaraasa aináina áqoondikídaqa Ánutuna namuqáaki máríafanoo sía fee minára íridee. Faiqí ánaasee moó fannoo maa-maqa maaqánakinaa ainaina áqoondikiannee qímaseenoo minára kai ínoo Ánutuna namuqáakídanoo. ⁵Ánutuna tamummáqara fasiqa ákara moó maaqí qímasee ánoonufa qídanoo, Ánutufa maasáki quqóo maraqunafa maasára naríndi kai fee qímaseenoo rairaiqídanoo fee qímaseenoo ákara rínau. ⁶Sía rairaiqírana kai Ánutufa sía qaara irirana íriaqeera mináindika kai iaqéera maqee maqee dadaaqírana qímidanoo. Ánutuna ákara minára kaifáa maaqí qídanoo, Ánutufa nári núqu uqéeraida nári nimooqímariasa rafáaqafídanoo qáoo qídanoo kafáa quándaki reendeení maríasa áfaarimariana faqa fisoo físoo ímariana faqa nímidanoo.

⁷Ínnee mi-ufána irisée ínneeqa afeekaikírana minnísee Ánutuna áramandunnai óoqumariaqa. Miqí mámbiqa Sadannana naakáparana rafáaqafusee qáoo qífanoo sandáani. ⁸Ánutufa márinnai aaqá ánífanoo mifá quándaki ínni naqa ániannoo. Ínnee mandóosana máree maríasa ínneeqa ikairí nísaukusaa márina nammári úquaqa. Ínnee qaara ufa qímarisa ínneeqa naundurá ánukaaqa. ⁹Ínneeqa naanaindara qírana minnísee ikiráqaaqa ínnee ínneeqa asasírana minníseeqa nóori runúqa, ínnee nóori kándamasee ikiráqeeqa ikífaafau iaqa. ¹⁰Miqídaqa Ánutuna áfusa uréeqafifanoo Ánutufa ínni uqéeraani.

Yísuna ufa írimariasasía nari áquraree nari áquraree qiaqa.

¹¹Qiní qíkaqaafasaa sía narínni narínni naráquraree naráquraree qiaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo nari ákaqaafasaa áqurarara ufa qínafa Ánutuna sándufa áqidanoo miná úriqararafaikámmidanoo. Anée ánutuna sándufa áqinana anée sía mi-ufána ámeemaanai máríanafa anée mi-ufána úriqararausee qímaríananoo. ¹²Ánutufa kai sándufa nímimarífa sándufa úriqararafa márídanoo. Mifá nari kai faiqí asumu áraannoo fee nari kai náru taikáannoo fee. Ínnee yáusee márída fee ínneeqa níkaqaafasaa níqida fee úrinaaqaaraidee.

Dúna mooná áuqaanínna ainainnara sía ínneeqa nimooqiaqa.

¹³Ínnee maaqí qímaríafanoo. Maqee fee dúna fee qínée moo máqasaa óonureeqa bisínísamásee fee saikámasee fee firaa narana úmmaquseeqa moo áukuana nárana moómoo áfuqai márínaqa miná ákiaqara munnimma moómoo máraanura. Ínnee miqí qímaríasasía qíní ufa íriaqa. ¹⁴Ínnee sía dúna faasaana kambíqaaninnanara írimaríafanoo. Ínnee nari nimooqídaqa sanapaarúna miqírausa maqa máaqa ititái qáfauna dauní rakée ídanoo. ¹⁵Ínnee minára irisée dúna moonára maaqí qiaqa Karaambáíqa írírafa miqínoo márínaqa maasá miqíanauree maaqíanauree qíqaana. Miná írírafa sía miqínoo márínaqa sía miná máraanura. ¹⁶Ínnee sía miqí qímaríafanoo maaqí qímaríafanoo ínnee ínneeqa nifaaqa nimooqímaríafanoo firaaqóo ínneeqa núqu uqéeree maríafanoo. Miqí maría úfafa áaqeemaríafa márídanoo. ¹⁷Dóo qínée maqee andeeqára aana uqannífiqeeqa sía mi-maú fíqa áaqeefaranoo.

Aináina faqaasa aaquqímannimaqoo úfafa.

5 ¹Dóo ínnee káaqa firaaqóo aináinafaqaasa qímannimídaqa qíní ufa íriaqa. Ínnee dinee quqáida nóori runímariífa qúsasaa ínnisaa áqufuanoo áqufuaninnanara irisée ikiráqaaqa, ikiráqeeqa ikífaafau iaqa.

²⁻³Ínni moómoo ainaina dóo putaammá taikéenoo ínni qamunna ámiqirana dóo qooqoosá qumúra néenee taikáseenoo ínni kóora munnimma moómoo faqa siuráa moómoo faqa dóo taafí aiqáma aru

fínoo mi-taafi ariráfa quándaki ínni mandóosana kooroo ínoo ínni nimaqí idá kai qámataikáannoo. Ínnee máa maqee kámuqoo taikáinna kamuqoo moómoo munnimma ainaina afeedí maríafanoo ámuuaqa ámuuaqa faqa rusímariafanoo. ⁴Ínneeqa munnimmara nímuqusinaqa aináinira faiqiuqa feefaurú sía andeeqásee nímmaríafanoo. Misá minára fáaqari maríafaqa ínnee sía fee minára íridee. Misá inniara feefaurúrara fáaqarirafa mifá firaaqóo óoru fímarifanoo karaambáiqua Ánutufa úriqararafa innaarúnai máriqoo óoru fifanoo íridanoo. ⁵Ínnee maa-maqánasaa mária kamuqoo aiquáma ainainna ámiqiranaki faqa nári nídimari ainaina moómoo máree maríanaki faqa máriafanoo. Rákirafa ánidanoo aní aqoónausa kuqá nárimariafanoo ínnee ínneeqa nifaaqa afeedídaqa nárana moómoo náidaqa náinooki máriafanoo. ⁶Ínnee moómoo munnimma faqaasa ínnee andeeqára fasiqauqa únnufannai kóotaki náríra ufa nimiséeqa kuqá nárí maríafaqa misá sía amana qáo qiafaqa ínnee káqi nárúafaqa kúqidaqa.

Karaambáiqua kafáa qúmíranara ubiqáfi márída áfeesara máriaqa.

⁷Óo qiní qíkaqaafasaa Yísuna ufa írimaríasa, karaambáiqua kafáa qúmíranara ubiqáfi kásoomambi márída áfeesara máriaqa. Quqúsa ákoofa nárana úmmaqusee sía múnari mínari ídanoo ubiqáfi márídanoo moómoo nárana úmmaquqaina kambíqaranara ubiqáfi áfeesida márídanoo mifá aaku áfeesara márídanoo aaku maqásaa qúminanoo nárana kambíqaannoo. ⁸Ínnee miqí kai íqa karaambáiqua qúmuanninana áfeesiaqa, mifá qúsasaa qúmuannoo minára ínneeqa nimana mapukúsee márídaqa ubíqafi áfeesiaqa.

⁹Óo qiní qíkaqaafasaa sía naríara naríara múnuiqí míníqiaqa, miqífanoo Ánutufa faqa ínni faqa ufa nímiannoo. Maasá ufa andeeqáaninafa Ánutufa adeedíranoo márídanoo maasáki kéeqarara deedaqída márídanoo. Minára naríara naríara sía múnuiqí míníqiaqa. ¹⁰Qiní qíkaqaafasauqa ínnee óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óosana írimariafanoo. Miqóo mikamúqoo márusa óosana óosana nárírana nímuafa misá qáfeeqa ubiqáfiqa kásoomambi máraqau. Ínnee misá naanna raaqa náríafa miqíafa. ¹¹Ánutuna tamummáqara fasiqausa ubiqáfi mároonara ámiqira fasiqauqee qídaqa. Ínnee Yoobannara írimariafanoo, kísaaqasaa ubiqáfi máriunara miná aanna raaqa. Yoobanna áidafirafa taikóofanoo miná aináinira faiquqa faqa úfai faqa maqá kásirana faqa miná aináina mara fúrufarammásee taikáqoofanoo Ánutufa quándaki firaaqóo ámiqi ámiqi máisánau. Karaambáiqua Ánutufa ámuqusirana faqa nífauarana faqa qumbiqárafa márúnara ámiqi ámiqi máisánau.

¹²Qiní qíkaqaafasaa qiní ufa ákiaqa maafá márídanoo. Sía ínneeqa nimana niqíqáida ufa qiaqa sía innaarúnai nísauku uqérasaida ufa qiaqa sía moo áinaina kíkiqususaida ufa qiaqa. Ínnee andeeqásee eedóo

kai qiaqa andeeqásee qáoo kai qiaqa. Ínnee sía miqífanoo Ánutuna ufa ínnisaa áqufuandoora.

¹³Ínnikiqari moó fannoo mandáinainaki márídanoo fee Anutunara innaaruqíani. Moó fannoo asasídanoo Ánutuna amooqíra ídi ráani.

¹⁴Ínnikiqari moó fannoo aurídanoo aurímara fasiqa anaaseesa amaana máqasaa rakísiraua náaraifaqa misá anirée mi-fasiqa anaaseená auríranara innaaru qímasee sáuna anoona fooqána ákiaqa ámoondunna karaambáiqá áuqusaa qímasee adíeefaranoo. ¹⁵Misá naundurá Yísunasaa mundúsee innaaru qídaqa mi-innaaruqiráfa auríra fasiqa anaasee mara fíndifuannoo. Karaambáiqá fannoo marafíndifídanoo miná áaqarafa márínanoo karambáiqá minnísaannoo. ¹⁶Ínni naríara naríara mandá írira írimariannana akooroomáseenana naríara naríara ámiqiaqa. Ínni aurírana taikáanifeera naríara naríara innaaru qiaqa. Andeeqára fasiqa innaaruqirafa afeeka ainainá márídanoo. ¹⁷Eeriana óosana rirímma maasára foora faiqí faiqí Ánutuna tamummáqara fasiqa fannoo, mifá afeekaikámandee aaku sía rúanifeera innaaru qímasoofanoo qaara faqa qaara faqa áukuana faqa moo áti faqa aaku sía rínau. ¹⁸Kafáa innaaru qímasoofanoo inaarúnaindari aaku maqásaa qúmufannoo nárana kambíqanau. ¹⁹⁻²⁰Qiní qíkaqaafasaa ínnikiqari moó fannoo ánoona ufara minnísee káqirúnna mandáinainaki fínanoo moó fannoo andeeqára fasiqa fannoo óonu miná qumáreeqeenoo ámiqira aanai ubeekáinafa mi-fasiqáfa mandóosana márai fasiqana maraquna kúqiranakinaana uqéereeqeenoo káqi máriraqoo quqáannoo. Mi-andeeqara fasiqáfa miqínannai moómoo mándoosana ákiaqara faqa Ánutuna áfusaa rafáaqafu áisaseenoo áminau.

1 PEETOOROO

Peetooroofa indaarú ákara rúmannimu úfafa.

1 ¹Qinée Peetooroosa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa narí faiqi námukiqari maa-maqánasaa diqiqámaqai fasiqausa maa-ufána ínni ákara rúmannimaqaidaqa.

Ínnee Ánutufa ínni rusandeesámumasee qumároo fasiqa anaaseesa máriafanoo. Ínnee maaqóoqari asaqúakida Isaraee máqa maaqakiqari daráanimáfusa Poontusa máqa maaqaki fusá faqa Karatia máqa maaqaki fusá faqa Kapadoosia máqasaa fusá faqa Asia máqasaa fusá faqa Pitinia máqa maaqaki fusá faqa ínni aiqámausa maa-akarána rúmannimaqaidaqa. ²Maasá qíkoofa Ánutufa maqee maa-karí narí íaninnanara iriséenoo ínni rusandeesámumaqoosa máriafanoo. Sía fífaufau rusandeesámuinau.

Ásauku mundírana Yísuna fidíkannai findaukárausaikiaqeera faqa Yísuna ufara eedóo qímasee mi-maú fuaqéera faqa Yísuna maraqunannái káaqa andeeqára fasiqa anaasee kámmafi máriaqeera ínni rusandeesámumasee máranau. Ánutuna áfaarirafa faqa asooárana faqa ínni naundurái qumbiqáfinoo irairáámmínoo máriani.

Náaru kambíqaaninna ainainara asasammásee áfeesiranara qídanoo.

³Karaambáiqá Yísufa Ánutuna ásauku mundírana ákoonara Ánutunara maasá aiqámausa dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Maasá áaqarana ákiaqara nífauarafa firaafá márínara narí ásauku mundírafa kúqíranakiqari fíndifínoo fúkasaa ánaaqi kámmafi márírana maasá paqúrimma qíminau. Náaru kambíqaaninnanara maqee asasíqa dóo mi-mariráfa maasá qumbiqáqímaqaidanoo. ⁴Ámiqi Ámiqira ainaina Ánutufa narí áiku ásauku maasáree qímasee innaarúnai rafáaqafímari ainaina maasá miná márararee qídaqa maasá minásaa kai qífu mundúsee fídaqa. Mi-amiqi amiqira ainaináusa Ánutufa ínniara innaarúnai quqáqaqee rakísídanoo

sía putaa ímariqoo sía náuraanaiki máriqoo sía taikéemariqoo máridanoo ínniara rakísidanoo. ⁵Mi-ainaináusa ínnindi máridanoo Ánutuna afeeka fannoo ínneeqa Yísuna mandaaqáranannai ínni faqa mara afeedammá nímaqée maríasa mi-ainaináusa ínnindi máridanoo. Ínnée taikáinna áukuana innaarúnai fíndifi óoru fíranara áfeesara maríafanoo Ánutuna afeeka fannoo ínnisaa rakísidanoo.

⁶Máa maqee mária kamuqoo óosana óosana ínni nimanírafa aupúrarafa márianno (Ánutufa qínanoo márianno) minára ínnée káqi kaaqóo nóori runíranaki márifaranoo. Mi-nimanira ainainnásusa iriséeqa asasiaqa. ⁷Mi-nimanira ainaináusa ínni Yísuna saqárikirana nimanídanoo ánoonaikinoo márianifeera koorooídanoo. Faiqí maa-maqánasaa máriasa kóora mifá ínaaqianna kásooqaqee taikéemari ainainafa qumáreeqa idáki quqásee tasírisiri másaida apaapú aiqáma uqanna áiqarée márifanoo narí idaaqírafa kai suqúfifaqa dóo minára ámiqirane qídaqa. Dóo ínniara Ánutufa miqíkai ínoo nimaníranaki quqéemarinara ínni Yísuna saqárikirafa sabéenara foora márianifeera ínni idákiara foora nimanídanoo. Ínni Yísuna saqárikirana mi-nimaniránaki fíqa afeekaíkiqa márínafa sía fífau kóora munnimma ínaaqianna taikée mari ainainna kíkiqa úsirafau máriannoofau káaqa uqanna úriqarara ainaina márianno. Ínnée Yísuna saqárikirana afeekaíkiqa márifanoo ásauku mundírafa Yísufa innaarúnaindari koorooínni faasaana ínnée amooqíra ufa faqa aréenarafa faqa uqéerarana faqa mi-karí níminaqa máreefaranoo.

⁸Ínnée sía Yísuna qáfoosa káqi nímuqusí marífaqa minára ríríasa. Ínnée sía Yísuna qáfoosa káqi ínneeqa írírafa minásaa rusímariasa máriafanoo miná ufamau fífíasa. Miqímarianara ínnée fíraaqóo káaqa aréenarana námufaqa asasímariafanoo. Mi-asasiránara faiqí sía amana minára ufa qífáranoo úriqararafa máridanoo. ⁹Sía fífau asasídaqa máriafanoo Ínnée ínneeqa Yísuna saqárikirana ánoona ínni nimana qumáreeqeenoo innaarúnai asumu máríranaki quqáranara asasídaqa máriafanoo.

¹⁰Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa máa ínni nimana asumu máríranaki mara quqáaninnanara irisée fíraaqóo ámiqimasee queeqáaeqamásee randáqau. Misáuqa káqi tamummaqasée kásooqaqee Ánutufa misá mandáinaina minnínisee ámiqi ámiqira afeeka innaarúnai máreefandínni ainaina káqi nímianninnanara óonumafi irisée ákara rúmasee mi-ufána ánoonara randáqau. ¹¹Misá Ánutunara yáiree fee miqíannoo fee náqimasafanoo fee miqíannoo fee yá fasiqanannái fee miqíannoo fee qímasee randáidaqa óonumafi íriqau. Ásauku mundírana maraquana fannoo mi-tamummaqara fasiqáusa náakufufaqa máa maqee ákuanara faqa ásauku mundírafa firaa aupurarana máraaninnanara faqa miná taikáranaki firaa areenarana máraaninnanara faqa akooroomásee

ákara ríqau. Óoqai sía kambíqoo kamuqoo ákara rúmasoofanoo máridanoo.

¹²Ánutufa sía mi-tamummaqara fasiqáusa máru kamuqoorau qímanniminau. Maa maqee mária kamuqoora ínniara qímannimufaqa irisée ákara rúmaqoofa máridanoo. Mi-tamummaqara fasiqáusa minára írídaqa aináiniqau. Misá máa maqee ínnée írimarífa anoona ufanara minára qímasee ákara ríqau. Mi-anonufána tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoofa dóo máa maqee mária aukuaana ámiqira fasaasa ufa Yísunara qímannimimariasa dóo qímannimisaaafaqa írimariafanoo. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo dadaaqifaqa ínni maqúsa maqúsa máriasa daráanimámbifaqa qímannimíafaqa írimariafanoo. Tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoo ánoona ufausa miná maqee írimariafanoo innaarunaindaraa qángirooquqa mi-ufána misá íriafanoo íriaqaa kai ímarifaqa firaqóo Ánutufa Yísuna maa-maqánasaa arusée áfiqoonara randáidaqa. Maasá faqa maa-maqánasaa márúnausa faqa sía mi-ainainnána amana márídaqa.

Yísuna ufamau fímaríasa káaqa andeeqásee máriaqa.

¹³Ínneeqa nitikúrakinaa írirana deedaqammásee máriaqa. Ásauku mundírafa Yísufa koorooíinna aukuaana ámiqi ámiqirana nímiannoo. Ínneeqa naundurái írirana mi-amíqi amiqiránasaa mundúqaraasamáseeqa márídaqa rakísidaqa aufarídaqa máriaqa. ¹⁴⁻¹⁵Ínnée Ánutuna ufara eedóo kai qímasee qumáraqa. Óoqai ínnée aamína máru kamusaqa márídaqa mandá nídímaru ainainna sía maqee kámu káfáa miná mara ootúpaaqa, ínnée aiqáma márírana andeeqásee máriaqa, Ánutufa ínni náarée marífa káaqa andeeqárafa máridanoo mifá indée kai íqa káaqa andeeáqa máriaqa. ¹⁶Óoqeenáa Ánutuna tamummáqarausa ufa minára maaqímminoo máridanoo.

Ánutufa qínoo qínée káaqa andeeqárausa márídaqara qíqa ínnée faqa miqí kai másee káaqa andeeqárausaikida máriaqa.

Tamummáqarausa ufa miqímminoo márufafa ákara rúmaqoofa máridanoo.

¹⁷Ánutufa faiqí ánaasee aiqámausa írirana qáfee marífa máridanoo. Sía mandá írirana iriséenoo moó dádaaqammámaqeenoo moó firaqóo mandáikamaqaaidanoo nári máraana amana kái andeeqásee nímidanoo. Miqí marí Ánutunara innaaru qídaqa maasá qíkoo fee qídaqa máa máriaqoo nóori runúsee márídaqa áaqaranara rufáidaqa máriaqa. ¹⁸Ínni níkeekú níkaakú fífaufá faafau mandírirana maqéeuna minakínaana ínni idukúsee maréeqee quqásainara miná ákiaqara fira aainana máridanoo ínnée írimariafanoo. Mi-feefauriráfa sía kóora siruáa miqírafa máridanoo mifá taikée marífa máridanoo. ¹⁹Ínni

idukírana ákiaqara feefaurú firaafá fíqararafa ásauku mundírana fidíka máridanoo. Sía teeroo námuana fáina káaqa ámiqirana Ánutuna aandáu tatúfimaruna fooqána ámiqirana miná kúqiranannai maasá idukínau. Maasá nikeekú nikaakú mandíriranakinaana idukínau. ²⁰ Óoqai indaarú Ánutufa sía maa-maqa maaqána áuqiraqoo ásauku mundírana káqi útaaqama nímaqaqoofanoo márino maa maqee taikára kámu maasáki dóo kooroo ínoo maasára aunírira saqarisaa kúqufanoo ²¹ Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéreeqeenoo aréenaranaki quqánau. Ínnee minánnai Yísunannai Ánutunasaa mundíqa máriafanoo kafáa minánnai kai ínneeqa írirana minásaa rusírana faqa náaru innaarúnai kambíqaaninna ainainara nídírana faqa minásaa ootúpanoo máridanoo.

²² Maqee ínnee Ánutuna ánoona ufa irisée máraafanoo mi-ufánnai inni nínukama findaukámaseenoo. Ínnee ínneeqa niqoónausa mi-ufána írimariasara kúqaa nímuqusidanoo nídímarifaqa minára kaifáa qínée qímannimidaqa ínneeqa nímuqusa óokiari nóori kándamasee naríara naríara nímuqusidanoo nídiani. ²³ Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo óoqai káqi márufa maqee márifa náaru náaru káqi márianinafa ínnee minánnai kafáa óorudupi máfi kafáa fúkasaa ánaaqi kámmafi máriafanoo. Sía maaqóo kúqimaria níkoona faiqi námu máriafanoo, Ánutuna kásimari ákarakinaa ufannái náaru náaru márianinna níkoona faiqi kámmafi fúkasaa ánaaqi kámmambi máriafanoo. ²⁴ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa miná ákara maaqímminoo márufa máridanoo.

Aiqáma faiqí faiqi taatuqée andanda miqírausa máriafanoo, taatuqée andanda qúsau aadánusifanoo áfufeenaarirafa kakasídanoo. Faiqí aréenarafa miqíminoo máridanoo.

²⁵ Ánutuna karaambáiq afa fannoo sía miqínnoo máridanoo náaru náaru máriannoo.

Mi-tamummaqara fasiqána ufa miqínnoo márifaqa qínée Peetooroosa minára maaqí qídaqa.

Mi-amiqira fasaasa ufáfa náaru náaru márira úfa máridanoo miná qímannimariafaqa írimariafanoo. Tamummáqara fasiqana ufa miqíminoo máridanoo.

Ánutuna ufa náamma anoona miqírafa márínara miná náqafuaqa.

2 ¹ Ínnee minára iriséeqa ínneeqa mandóosana aiqáma fatíka áqusaqa. Únnaqira ufa faqa níkaru qímasee máree maríana faqa qaaraikímari ufana faqa naríara naríara rairaiqímaria ufana faqa aasaandaana qímaria ufana faqa faiqí ánaasee níqimaria ufana faqa mi-ufáusa sía maqee kámu inniki máriani. ² Fúka faiqi anaqiara foora náamma anoona kái náidanoo ínnee faqa miqíkai íqa fúka faiqi ánaqiara foora Ánutuna andeeqára ufa náamma anoonara fooqána

minára kai káaqa ruaqa. Miná naqá fifi íqa innooqéera foora íqa asumu máriranaki óonuree márifaranoo. ³Miqíqa karaambáiqinnai óonuree miná aaqá máriaqa. Ínnee karaambáiqá ámiqi ámiqirana dóo námasee qáfee maríafanoo adíafaa ídanoo dadaaqírafa máridanoo.

⁴Faiqí faiqí misá Ánutuna amaana máqa usakée maru faakánara foora Yísunara níkoqoofaqa auníriranasaa arusée minnísaqau. Minnísoofanoo Ánutufa qáfamaseenoo qinée óoqai maa-faakannára qútaaqamáqaafannana idaaqírafa máridanoo fee qímaseenoo maraséenoo amaana máqa usakáraree qímaseenoo marasée kafáa rakíqanau. ⁵Ínneeqa eedóo qímasee Ánutuna ásaukuki ínneeqa nifaaqa quqásaifanoo faakána námufaqa rakíqasee usakásainanoo faiqí naunduráki ánoona amaana maqa kambíqaani. Kambíqainaqa ínnee minakí Ánutuna aanáiqikirausaikamambi márifaranoo. Máridaqa Ánutuna áidirana tatúfirana suqá ámidara foora ámiqira írirana márirana amooqírana ámifaranoo. Ásauku mundírana Yísunannai miqífaranoo. ⁶Óoqeenáa tamummaqara fasiqa moó fannoo faakánara maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

Qinée Ánutusa rusandeesámumasee útaaqamáqaafanna faakana idaaqírana maraséeqa Isaraee máqasaa óosanarasée rakíqeeqa. Yá fasiqa anaasee fee irisée miná saqárikinafa sía kadíqaannoo ánoonaikiannoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqínnoo máridanoo.

⁷Ínnee Yísuna saqáriki máriasa óo Ánutuna faakána ámiqira qóonda fee qínausa máriafanoo. Sía Yísuna saqáriki máriasa Ánutuna tamummáqara fasiqa ínniara maaqí qídanoo.

Ínnee máaqa usakáidaqa mandá faakanee qímasee maréeqee áqusoofanoo fíqumaree kafáa ámiqira faakana úriqararafai kámmambi máridanoo.

⁸Óoqeenáa tamummaqara fasiqa ákra moó maaqímminoo máridanoo.

Maa-faakanásaa faiqí moómoosa níku qámaki sáamurifaranoo Mi-saqarífa misá níku ámanniminaqa sáamurifaranoo.

Tamummáqarausa ufa miqímminoo máridanoo. Minára moómoosa Ánutuna ufa irisée sía mároonara níku ámaki sáamuriquau. Ánutufa misára mi-iriránasaa sáamurifandiafoo qímaqoona miqíqau.

⁹Ínnee sía miqí máriasa máriafanoo. Ínnee Ánutufa rusandeesámumasee máree márisa máriafanoo. Ínnee karaambáiqá Ánutuna úriqararana aanáiqiki máriasa. Ínnee náaduma káaqa andeeqára máqannaa máriafanoo. Ínnee Ánutuna narí máqannaasa máriafanoo. Mifá ínni asukunakínaana náaramasee maréeqee narí idaaqíra káaqa qára ándeeqaranaki ínni quqásaiфа máriafanoo. Sía fífa minakí mara quqéenoo ínnee Ánutuna idaaqíra afeeka ainaina ímarianara

aiqámausa nífusaa koorooiaqée qímaseenoo ínnei mara narí káaqa qára ándeeqaranaki quqáidanoo. ¹⁰Óoqai sía Ánutuna máqannaasa márusa maqee mináindi máriafanoo. Óoqai ínnee Ánutufa maasá qífauaranara qífauaranara qimudáoo qíranara ínnee sía írimariafanoo maqee ínnee miná máraafanoo ínnei faqa kukéeqafinoo qumée máridanoo.

Ínnee asaqíraafaira foora márídaqa sía mandóosana máraaqa.

¹¹Óo qiní qíqoondiuqa, qinée Péetooroosa qeeqá qímuqusa óokiqari naamúa qídaqa. Ínnee Yísunara írimariasa maa-maqa maaqánaki márídaqa ánaamuruara foora asaqíraafaira foora máriafanoo. Miqíqa márídaqa maaqóo faiqí faiqi mandá nídímarí ainainafa ínniara qiní máraaqee qínaqa sía eedóo qímasee miná máraaqa. Mi-manda ainaináusa ínnei maraquna árimarífa márídanoo ínnee moo máqannaasara foora máriafanoo sía máraaqa. ¹²Ínnee aamína máqannaaki nídaqa márídaqa ínneeqa nírana márírana ámiqímasee nífaqa misá ínniara mandóosana máreemariasee qímasee ínnei nín-dafeeqa óo ámiqímasee maríasa qímasee misá faqa quandáfi Ánutuna amooqíqa Yísufa innaarúnaindari qumuráinaqa amooqífáranoo.

¹³⁻¹⁴Qinée Péetooroosa maanára faqa qímannimídaqa. Maqásaa kaamánna firaa uriqararafa faqa máaqa máaqa úriqararawsa faqa karaambáíqa Ánutufa misá quqánau, mandóosana máreemariasa nárífaqa íriaqeera faqa ámiqira óosana máree marísa nimooqíra ufa nímiaqeera faqa mi-uriqararáusa karaambáíqa maqásaa quqánau. Ínnee ínneeqara innaarúnai karaambáíqa faiqi námu márídee qímasee aiqáma maqásaa fasiqa anaaseesaa rakísi maríasa uréeqa márídaqa misá ufara eedóo kai qiaqa.

¹⁵Fúrufari maríasa ínnei Yísuna ufa írimariasa minára mandá dapi ufa ínnei ními-faqa sía áanooqirana náríranannai rafáaqafuaqa. Ánutufa ínniara ínneeqa ámiqira níra máríranannai mi-furufarirána qiqánuasa ufa rafáaqafuaqeera qídanoo. ¹⁶Ínnee mandáinainaki rumbára fasiqara foora sía nuaqa mandáinainakiqari idukíra fasiqara foora káqi nifaaqa quqásee andeeqára óosanaki asasída fuaqa. Sía ínniqa mandóosana kaifáa máraaqee qímaseenoo únna qímasee faiqí ánaasee nífusaa máfi rafáaqafusee mandóosanakiqari idukírafara foora nuaqa. Ánutuna rumbára fasiqa naanna rámasee káqi nuaqa. ¹⁷Ínnee sía aiqámausara qiní qimana fée qímasee fúrufariaqa, aiqámausa nári úriqararana amanasáa miná áfusaa rufíaaqa. Aiqáma Yísuna ufa írimariasa niqoónausa Yísuna ufa írimariasara nímuqusinoo nídiani. Ínnee Ánutunara náaquqaani. Kaamánna firaa uriqararanara faqa náaquqaani.

Ínnee Yísuna aanna rámaseeqa aupúrarana ními-faqa káqi máraaqa.

¹⁸Qinée Péetooroosa kafáa qímannimídaqa. Ínnee maqásaa feefaurúra aináini maríasa ínnei rakísimariasa ufara eedóo qímaseeqa misá uréeqa

máridaqa misára náaquqamasee andeeqáseeqa misá ufamau fuaqa. Sía reendeéni maría rakísirausara kai miqíafa áano qímarinausara faqa miqí kai iafa. ¹⁹Ínnee miqífanoo Ánutuna eedóo qira ufa ínnisaa máriannoo. Ínni rakísirausa fífaú áanoomasee ínni náríqee ummaara nímiqee ífaqa ínnee ínneeqara Ánutuna íriranamau fída fee qímasee reendeéniafa. Reendeénifanoo Ánutufa ínni ámiqi ámiqimmannimaqaani.

²⁰⁻²¹Ínnee mandóosana máraifanoo ínni rakísirausa miná ákiqara náríafa reendeenámasee máraifanoo Ánutufa mi-reendeenirána ákiqara sía ínni nímiannoo ínniqa mandóosana ákiqara máridanoo. Ínnee ámiqimasee márifanoo ínni rakísirausa fífaú náríafa fífimmandee máraifanoo Ánutufa ínniara eedóo qíannoo. Fífaú nárírana fífimmandee márainnanara minára kai Ánutufa ínni nárameeqeenoo narí ufa írimariasaki quqéenoo. Ásauku mundírafa narí kai fífaú aupúrarana ínniara máranau. Yísufa fífaú aupúrarana máranau. Dóo ínnee miná áfaqamareeqa miná aanna rámassee miqíafa. ²²Mifá sía moo mándoosana máranau. Sía moo únna ufa miná áfaurusaa márinau. ²³Misá áqurara ufa ámufanoo sía mifá quandáfi miná ákiqara nári níminau. Misá aupúrarana miná apatasáa quqóofanoo sía mifá misá áano ufa níminau káqi narí írirana Ánutunasaa andeeqára ufa nímiimarunasaa narí írirana quqásee kúqinau. ²⁴Ásauku mundírafa narí kai maasá mandáinaina áaqarana narí apatasáa mara quqáseenoo dóo aunírira saqarisaa kúqirana máree finau. Maasá kúqirausara foora sía mandóosana máraaqeera kúqinau, ámiqira óosana kúqira foora iqá márida máraaqeera kúqinau. Miná afaafa ateeqáqoonannai maasá daundurá úninoo máridanoo. ²⁵Ínnee sipsípa aandáúra foora fúrufariqa auíafa nuafanoo dóo maqee Ánutufa ínni nimanasáa rakísimari finnai ínni aandáúra foora rakísimari finnai quqásaiafa miná áfafee fímariafanoo.

Nínaaqmaakara qínnoo nifaaqmaakára qínnoo.

3 ¹⁻³Qinée Peetooroosa aináini maríasara nári rakísirausa uréeqa máriaqee qúnnana ínnee faiqí nínaaqmaka faqa miqí kai íqa ínneeqa nifaaqmaakará eedóo qímasee uréeqarausaikamambi máriaqa. Ínnee miqíafa ínni nifaaqmaaká akaqáusa Ánutuna ufara sía fee qímariasa máridaqa sía ínni ufa fannoo misá dadaaqíannoo ínni andeeqára márirafá kai uqannífiqaannoo. Ínnee ínneeqa nifaaqmaaka faqa máridaqa andeeqára márirana marasée nóori kándamasee márirana faqa máriafa misá nári nífunnai ínni andeeqarana qáfeefaranoo. Sía afaafa áuqimari ainainnara irisée afaafa ámiqi ámiqiafa, ákiqaki afaafa áuqimariannana faqa afaafa áuqimaria óondana faqa síarara faqa qamunnara faqa sía mináufara irisée nifaaqa ámiqi ámiqiafa.

⁴Ínni nifaaqa ámiqi ámiqirafa ínniqa nímuqusa óokiqari ámiqira márira márirafa minánnoo kai nifaaqa ámiqi ámiqiani. Ínni nifaaqa

mári inánoo asooqáqaaninafa máridanoo, fisoo físoomasee kásooqaqee aqumuríra óosana fannoo mifá sía asooqáqee maríafa máridanoo minánnai kai mara nifaaqa áuquaqa. Mi-oosannáfa Ánutuna áfusaa ámiqira oonda uqanna máridanoo. ⁵Óoqai Ánutuna ufa írimaru anaaseesa Ánutufa innaarúnai nímiraree quná minára asasammásee áfeesidaqa maaqímasee nári nifaaqa áuqimariqau. Misá nári nifaaqmaakára eedóo qímasee uréeaqa máridaqa minánnai nári nifaaqa áuqidara foora ímariqau. ⁶Saráqafa miqímaru anaaseefa márínau. Mifá narí afaaqi Abarahaamana ufara eedóo qímasee qiní úriqarara fee qímarínau. Ínnee miqímandee ámiqira óosana máreeqa sía óosana óosana ainainara rufíeeqa Saráqana áraamummaakai kámambiqá márífaranoo.

⁷Qínée Peetooroosa dóo ánaaseeuqara qíqa dóo maqee ánaasee nifaaqmaqkára qianáura. Ánutufa káqi márírana káqi nímidanoo aneenná ánaaqa faqa aneenná faqa mi-mariránaki máriafanoo minára aneenná ánaaqa amanná fee qímasee ámandakúsee miná faqa mária. Ínnee miqímasee ínneeqa nínaaqmaaka faqa márífanoo moo áinaina fannoo sía ínnee Ánutunara innaaru qírana ititáannoo.

**Andeeqára márira ákiaqara mandúfa
áminana ámiqira ufa kai narámia.**

⁸Mi-ufána átisaa maaqímminoo márifaqa qímannimianaura. Ínnee Yísuna ufa írimariaa aiqáma ainainara moodáa írirafa máriani aiqámausa moodáanakí kai nímuqusa quandáaqa. Ínnee naríara naríara níkaqaafasaara foora nímuqusidaqa aiqámausa naríara naríara ruaqa. Ínnee naríara naríara fifímmasee reendenámasee miqídaqa naríara naríara qimudáoo qímasee narí dadaaqí narí dadaaqiaqa.

⁹Mandóosana áminana sía quándakinana kafáa mandóosana ámia. Áqurararufa áminana sía kafáa quandáfi narí áquraraa. Mi-manda oosanná ákiaqara quándaki ámiqi ámiqirana kai ámia. Ánutufa ámiqi ámiqirana kai nímiraree qímasee ínnei náarama narí quqúsaki quqáseenoo ínnee miqí kai íqa ámiqi ámiqirana kai mandóosana nímirariaa nímiaqa. ¹⁰⁻¹¹Óoqeenáa tamummaqara fasiqausa ákara maaqímminoo máridanoo.

Faiqí moó fannoo máa mária máríranaki ámiqíranaki asasíranaki máríanee qímaseenoo dóo mi-fasiqáfa mandá nírana taikáseenoo únnafa taikáseenoo mandá márírana ámeesa uqúseenoo ámiqira márírannai ubeekáannoo. Miqínna fasiqafa asooáranara randámareenoo áfaqee fídanoo miqínnoo fídanoo ámiqirana paqúriannoo.

¹²Maqásaa fasiqa moó fannoo andeeqásee fímarífanoo Ánutufa narí áfu minásaa quqáseenoo rakísidanoo miná innaaruqírana maqee

maqee íridanoo máriannoo, mandóosana máree maríasara ámeesuqunnísaidanoo.

Tamummáqarause ufa miqíminoo márídanoo.

¹³Qinée Peetooroosa kaifáa qímannimidaqa. Anée ámiqira máríranara minára rúmámmaree márínanoo yá fasiqa fee mandá márírana aní ámiannoo fee sía aní ámiannoo. ¹⁴Faiqí moó fannoo aní andeeqárana ákiaqara aní mandáikamamaqáinanoo aní asasírafa firaafá máriannoo. Ínnee sía faiqíara rufíaaqa sía aiqáma ainainara ámandirínoo áindirí ráani.

¹⁵Ínnee maqee maqee ínneeqa nímuqusaki ásauku mundíranara náaquqainaqa miná maréeqee ínneeqa karaambáiqaikiaqa. Akaqáusa ínni innaarúnai ainainara asasammásee afeesímárianara iráifaqa ínnee fáasai Yísuna saqárikiranara deedaqammáqainnana misá qímannimiaqa. ¹⁶Sía raiqásee qímannimia, íreedá nímándakúsee qímannimia. Ínni nisakadiki ánukarafa kai máríani. Faiqí akaqáusa ínniara ásauku mundírana áfaqee maríasee qímasee mandúfa nimiséeqa ínni ámiqi márírana nínđafamasee nisaurífaranoo. ¹⁷Ínnee mandóosana máree márifaqa nárífanoo amanaikámmiannoo. Ánutufa eedóo qínaqa ámiqira óosana ákiaqara fífau nárífanoo úríqaráannoo.

¹⁸Ásauku mundírafa narí uqanna ínniara kúqinau. Moodáa suanisaa moodáa karí kai aiqámausa mandóosanara kúqinau. Ínni nísauku qumáreeqeenoo Ánutufinnai quqáneera ámiqirafa maasá mandá fasiqa anaaseera kuqunnímaqanau. ¹⁹Mifá ásuku mundírafa miná afaaqa kuqufufanoo miná amana fannoo fíndifínoo káqi máríranaki fínoo kafáa miqóoqari óoqai kúqusa nimana rumbáranaki márúnaki óoquireenoo Ánutuna ufa qímanniminau. ²⁰Óoqai Nooafa sípa firaaná áuqidanoo nammári ánianínnanara faiqí ánaasee minára faqa qímannimimarufaqa síammírímaríqau. Ánutufa faiqí ánaasee Nooana ufa iriséeqa mandóosana minníseeqa sípaki kéeqaaqeera nífeesusia dóo kooqí ititáseenoo nammárinnaí nárínanu. Nammári nárusa nimana márúnaki ásauku mundírafa kúqíranakiqari fíndifínoo óoquiree qímanniminau. Nárú nammarífa dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoo marasée óodaa fasiqa anaasee asumu mara akoonnái quqánu.

²¹Nooafa sípaki asumu máriunara maasá faqa maqee kámuqoo miná amana kai amaana námmaryi marasée asumu máriaqee qídaqa. Sía fífau nammari máraanannai nifaaqáíndaraa qíkairi rukárafa ánoona márídanoo. Nammári máree maríana ánoona maaqímminoo márídanoo. Aneenná áakirana ámuqusa óokiari Ánutunara kúqaa qíma afeekaikírafa kamasee nímírafa mifá ánoona márídanoo. Mifá kai kúqaa nammári máree maríafa márídanoo. Mifá kai Yísuna kúqíranakinaana fíndifunannai ínni asumu márírana nímídanoo. ²²Yísufa kúqíranakiqari fíndifínoo innaarúnai óorufínoo Ánutuna aaqá miná ásauku uqannái

óoqu marifufanoo Ánutufa aiqáma innaarúnai narí qangiroouqa faqa Sadannana áfaanauqa faqa misá óosana óosana afeekauqa faqa maréeqeenoo Yísuna áramandunnai quqáqoofanoo márídanoo.

Óoqeenáa mandóosana minníseeqa fúka márirana máree maríafanoo.

4 ¹Ásauku mundírafa afaaqasáa aupúrarana narí apatasáa máranau. Ínnee miqíannee qímasee afeekaikámandee deedaqammásee máriaqa. Yísuna ufasáara nipatasáa nídafirana máreemariasaa miqóoqari sía mandóosanna máree maríannai ubeekéfáranoo níkoqaina ámiqira aanai ubeekéfáranoo.

²Nipatasáa nídafirana nárúqooqari ínnee maa-maqánasaa márídaqa ínniqa nídira mandainaina fannoo sía ínni mara quqáannoo, Ánutuna írírará kai ínni maréeqee quqáani. ³Óoqai ínni márírafa maaqímminoo márínau. Nári nifaaqa kooroo kooroo íranara faqa, faiqí ánaasee naríara naríara káaqa rírana faqa nammári námasee fúrufarimariana faqa faiqí ánaasee suqúfi mandá óosana máree maríana faqa moómoosa suqúfifaqa nammári néemariana faqa únnaqira ánutunara innaaru qímasee miná áuqusaa mandóosana máree maríana faqa ínnee mináquqaki kai indaarú maríqau. Dóo ínnee óoqaindari kísaaqasaa minakí kai máriusa maríafanoo dóo saaqa amanaikíqa maríafanoo maqee sía minakí máriaqa. ⁴Óoqai ínnee faqa misá faqa mandóosana qámbaanai áqufíqa máriusa maríafanoo dóo maqee sía misá faqa fuafaqá misá tautíqa áanooqíqa aasaandaana mandúfa ínni qímannimaqaidaqa. ⁵Kásooqaqee misá faqa Ánutuna áfusaa nári mandóosanara kooroomásee miná ákíqara máreefaranoo. Ánutufa káqi máriasara faqa kúqirausara faqa ufa iriséenoo raináranara deedaqammásee márídanoo.

⁶Minára kai ámiqira fasaasa ufa Yísufa kúqirausa qímannimisooafa íriqau. Mi-kuqiráusa káqi maaqóo márufanoo Ánutufa aiqáma faiqí ánaasee ímariandee kai ínoo rainánnímaqásooafa kúqíqau. Mi-kuqiráusa nimana Ánutufara foora náaru náaru máríranaki máriaqeera ámiqira fasaasa ufa qímanniminu.

Naríara naríara andeeqásee ríqa ínneeqa nimana kái dadaaiaqa.

⁷Dóo aiqáma ainaina taikárafa adeedíranoo márídanoo. Ínnee maqee maqee Ánutunara innaaru qírarée qímasee ínneeqa nimanara irisáida kai fuaqa maqee maqee aifarídaqa máriaqa. Ínnee sía miqíqa áaqara oosana máreeqa náqímasee Ánutunara innaaruqífáree. Sía amanaikífara. ⁸Aiqáma ámiqira ainaina úrinaaqaqarafa maafá márídanoo, sía nífaurunoo kai únna qímasee naríara naríara ruaqa, nísaukunoo dadaaqírana faqa nímuqusannai faqa naríara naríara ruaqa. Naríara naríara nímuqusirafa moómoo mandá óosana rafáaqafídanoo.

⁹Ínnee narí máaqaki narí máaqaki kéeqafi nárana suqásee naráaree naráareemásaida náa. Ánaamuru faqa paqúrimandee miqí kai iaqa. Sía

aundurá rumbée mārīnana miqía aundurá idukínoo mārīnana miqía.

¹⁰Ánutufa áfaarinoo óosana óosana ainaina akoofásaikirana nímīnnana aqoónnana dadaaqianeera nímīnoo sía ínneeqára kai maqéeiaqeera nímīnoo. Ínnee Ánutufa nímīmari ainainnasaa ámiqira rakísiranara foora rakísidaqa náadu náadu nímīnna ainaina akoofásaikirana marasée minánnai niqoónausa dadaaqiaqa.

¹¹Amaana ufa qímannimimari fasiqafa Ánutuna ufa kái qímannimiani. Faiqí dadaaqímariasa Ánutufa nímīmari afeekanannai afeekaikámasee niqoónausa dadaaqiaqa. Miqínanoo aiqáma ainainiranaki ásauku mundírana Yísunannai Ánutuna amooqíra ainaina kambíqafuannoo aiqáma areenarafa faqa afeeka faqa náaru náaru mārīninafa mináindi Yísunaindi kai mārīdanoo. Kúqaa.

**Yísuna ufamau fíranara ákiaqara aupúrarana
máreefandínna óosanara qímaqoofa.**

¹²Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Peetooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufara aupúrarana máree maríasa sía taútiaqa nánnee moo mánda áinaina maasáki kambíqeenoo fee qímasee múnari mínari sía iaqa. ¹³Káqi asasa kái iaqa. Maasá ásauku mundírana aupúrarana náida qímina máraidee kai qímasee asasiaqa. Miqífanoo innaarúnaindari miná káaqa aréenarafa faqa kooroomámbinaqa maasá asasírana qumbiqárausa mārīnaura. ¹⁴Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Peetooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufasáara aupúrarana máree maríasa asasiaqa káaqa aréenarana maraquana Ánutuna maraquana maasá náakīnoo mārīdanoo fee qímasee asasiaqa. ¹⁵Yísuna áuqusaara aupúrarana nímifaqa asasiaqa, mandóosana ákiaqara aupúrarana nímīranara eeráiriaqa. Ínnee Yísuna ufa írimariasa innikiqari sía moó fannoo fidíka ruqíasainanoo kúquani sándufa rukíarafa faqa sía mārīani, úmmuarirafa faqa sía mārīani, moosá mandáinainaki kéeqaranara innikiqari moó fannoo sía uqanna mi-mandoosanná marasée miná ákiaqara aupúrarana máraaqa. ¹⁶Ínnee Yísuna ufara aupúrarana maraséeqa sía minára nisaaurúqa, Yísuna áuqu maasásaa mārīnara Ánutunara dúfi dúfi qiaqa.

¹⁷Ánutufa aiqámausa ufa írira aukwana dóo ani mārīdanoo. Ánutufa narí faiqi námu ufa náaree íriannoo. Íridanoo misá faqa aupúrarana nímīannoo. Miqí qímasee nímīnannoo Ánutuna ufara níkoofee marisa náqi fee íannoo fee firaaqóo uqanna misá ufa nímīannoo. ¹⁸Óoqeenáa tamummáqarausa ákara minára maaqímminoo mārīdanoo.

Andeeqára fasiqauqa nímeekamakida asumu mārīranaki kéeqaidaqa, Ánutunara níkoofee marisa faqa mandóosana máreemariasa faqa náqi fee ifáree, firaaqóo mandáikifaranoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoofa mārīdanoo.

¹⁹Minára iriséeqa Ánutuna írinasasaa aupúrarana máree maríasa nári ámiqira máriranannai nári nifaaqa nári áuquqoo fásiqanasaa nári nifaaqa ámiqimasee quqásee márifaranoo. Ínni áuqufa óoqai qíma afeekaikámmaqoofa márifanoo dóo miqóo kai fúannoo sía rakéeiannoo.

Yísuna ufara suqímariasasaa rakísirausa misá óosanara qímaqoo úfafa.

5 ¹Minára ínni amaana máqasaa rakísimariasaa qímannimidaqa. Qínée Peetooroosa amaana máqasaa rakísimarunausa márídaqa ínni qímannimidaqa. Qínée ásauku mundírana aupúrarana qeeqá qífunnai qáfaafanausa márídaqa, kásooqaqee innaarúnaindaraa káaqa qárafa akooroo ínaqa qínée faqa akaqána márararee qídaqa ínni qímannimidaqa. ²Ínnée amaana máqasaa rakísirausa faqa ámiqira asumu aandau rakísidara foora máriaqa Ánutufa ínnée faiqí ánaaseera asumu aandaure foora rakísiaqee qídanoo. Sía níkoo nikaamásee rakísinnimaqaaqa Ánutuna írinaranamau kai asasammásee rakísinnimaqaaqa. Sía feefaurúara kai irisée mi-rakisira saikána máraaqa naundurákinaana dadaaqianée qímasee máraaqa.

³Ínnée amaana máqasaa rakísimaria fasiqausa sía ínneeqara úriqararausee qímasee fuki faakí qiaqa, ínnée fídaqa quandáfi íreedá kai faiqí ánaasee nífiqee andeeqáramau kai fuaqa. ⁴Ínnée miqímasee faiqí ánaasee rakísifanoo aandáura foora rakísirafa firaafá Yísufa innaarúnaindari akooroomáfinoo káaqa aréenara qafee ínni níkiqasaa quqásee nímiannoo sía aréenarafa taikáaninafa náaru náaru káqi máríaninafa.

⁵Miqí kai íqa ínnée kumaaráuqa faqa ínneeqa faiqí firaasá nímeemaanai miqí kai másee uréeqa máriaqa. Ínnée aiqámausa óorudupi óorudupimáfinaa qamunnara foora afisúsee máriaqa. Tamummáqarausa ákara minára maaqí qídanoo.

Ánutufa faiqí ánaasee nári nuqu uqéeree maríasa rafáaqafídanoo fifímariasaa adíafaairana faqa ámiqirana faqa nímidanoo.

⁶Tamummáqara fasiqa ufa miqínoo márinarana ínnée minára irisée Ánutuna afeeka asauku ámeemaanai uréeqa márifanoo narí áukuana qumuréenoo ínni uqéera úriqararanaki quqánnisáannoo. ⁷Mifá Ánutufa ínniara ámuqusímarífanoo rakísidanoo. Minára ínniqa aiqáma ainainara naundurákinaa ummaara ruffarana nimukée marína náindiri rée maríana mináuqa moodáanaki uqéereeqee Yísuna minásaa kai áqusaifanoo dadaaqíannoo.

⁸Ínnée ínneeqa nimanara irisée aufárida máriaqa ínni namuqáa Sadannafa káasau fainiara foora fíqu fáiqu ídanoo yánee nambíqaanau yánee nambíqaanau qídanoo. ⁹Aiqáma maqa maaqaki ínni niqoónausa Yísuna ufa írimariasaa moodáa karámmida aupúree maríafanoo. Minára irisée ínnée ínneeqa Yísuna saqárikamma mapukúsee márídaqa

Sadannafa árinaqa ititáidaqa máriaqa. ¹⁰Ínnee maaqóo maqásaa máridaqa káqikaaqoo nídafirafa máriannoo. Márifanoo káqi áfaarirana ákoofa Ánutufa ínni náaraidanoo narí náaru náaru káaqa aréenarana ásauku mundírana námufaqa narí námufaqa ínni nímiannoo. Ínnee maaqóo márifanoo mifá kai ínni ánoonáikamá nímaqaannoo mifá kai naunduráki mapukírana nimiséenoo afeeka faqa afeeka máaqa atuna fooqána nímiannoo. ¹¹Aiqáma afeeka rakísinnimaqarafa náaru náaru mináindi máriannoo. Kúqaa.

Átisaa nímandoo úfafa.

¹²Qiní ámiqira qíkaqafasaa Sirafanusafa dadaaqifaqa maa-kaqikaa akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Yísuna ufakí máriafaqa qinée qímannimidaqa nifeeqáraidadaqa, ínnee minakí máridaqa kúqaa Ánutuna áfaariranaki máriafanoo. Ínnee minakí mapukúfi kíkíqiaqa.

¹³Yísuna ufa írimariasas Babiroonia máqusa máriasas faqa maridaqa Ánutufa misá faqa rusandeesámumasee mároosa maa-papiqánaki ínni nímandaidaqa. Qiní qímaaku Marikoofa mifá faqa ínni nímandaidanoo. ¹⁴Ínnee Yísuna ufa írimariasas ímariandee narí ámooque narí ámooque iaqa.

Ínnee ásauku mundírana áraamuqmaaka faiqinámu ínni naundurái asooárafa máriani.

2 PEETOOROO

Peetooroona ínaaqianna akara.

1 ¹Qiní Simoona moo dúqu Peetooroosa qinée ásauku mundírana Yísuna aináinira faiqi Yísufa maa-maqánasaa diqiqámaqoo fasiqausa márúnausa maa-akarána ínni rúmannimaqaida. Maasá Ánutufa maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa narí andeeqáranannai ámiqira oondara fooqána narí saqárikirana maasá qíminau, ínni faqa mi-amiqira ainainná níminau.

²Ínnee Ánutuna faqa Yísuna maasá karaambáiqara faqa íridaqa mi-iriránannai Ánutufa narí káqi nímirana faqa narí asooárana faqa ínniki qumbiqáfinaqa máriaqa.

Peetooroofa maasá óosana óosana andeeqára máriranara qímaqoofa.

³Ánutufa narí káaqa qára ámiqiranannai maasá dáaree marína Yísunara írianara eedóo qínoo dóo minánnai narí innaarúnaindaraa afeeka maasá qimanakái qímifaqa minánnai Ánutuna andeeqára márirana maa-maqánasaa máraanaura. ⁴Mi-innaarunaindaraa afeekánannai narí káaqa idaaqíra ámiqi ámiqirana narí qíma afeekaikámmaqoona maasá qíminau. Mifá qíma afeekaikámmaqoo káaqa ámiqira ainainannái maasá maa-maqánasaa máriafanna mandáinainara fanandírana faqa putaaírana faqa qíma afeekaikámmaqoo afeekana mara máreeqa fí ruqíqaki fidaqa Ánutuna aunduráindaraa írirana andeeqára máriranaki máriraree qídaqa miqídaqa.

⁵⁻⁶Ínnee innaarúnaidaraa andeeqára márirana máraidaqa minára kai ínnee ínneeqa Yísuna mandaaqáranasaa minásaa afeekaikámasee ínneeqa andeeqára márirana minásaa ootúpaaqa. Ootúpamáseeqa Ánutuna ufa ásaana rúmasee ámiqimasee írirana faqa minásaa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari ínnee ínneeqa nimanara iriséeqa miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari nóori kándamasee márídaqa aináinirana faqa afeekaikámasee miná faqa ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari Ánutuna aanna rárana faqa afeekaikámasee

ootúpaaqa. ⁷Kafáa miqóoqari nári níkaqaafasaara foora naríara naríara áidirana miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari naríara naríara nímuqusirana miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. ⁸Mi-amiqira ainaináusara ínnée sárauqi maríafanoo. Ínnée mi-ainaináusa moó faqa moó faqa máree márifanoo mifáuqa ínni dadaaqifaqa ínnée karaambáiqua asauku mundírana Yísuna íriranaki márídaqa sía fífau márifaranoo sía kadíqaraura márifaranoo ínnée kási kasídaqa ánoonáikimaríasa márifaranoo. ⁹Faiqí moó fannoo mi-amiqira ainaináusa sía máraininga miná áfu dimbárafa sía qáfaidanoo narí mandáinaina findaukámaisóonara aunúseenoo miqídanoo.

¹⁰Ínnée aiqámausa nífusaa maqee maqee moo faqa moo faqa afeekaikámasee Ánutufa ínni rusandeesámumasee mároonara kooroo iaqa. ¹¹Ínnée mi-amiqira ainaináusa afeekaikámasee ínni Yísuna saqárikirana ootúpamásaifanoo maasá karaambáiqua ásauku mundírafa asumu máree marífa Yísufa miná qáfamaseenoo narí náaru márira qúqusaki firaa qóo kooqí atú aqúseenoo ínni náarameeqee minakí quqánnoo.

¹²⁻¹³Qinée minára iriséeqa maa-ainaináusara maqee maqee náaqoo áuqeemariana íriqa máraaqeera. Ínnée sía aunímariafanoo írimariafanoo ánoona ufasáa afeekaikámafi atooqáfi írimariafaqa kaifáa qímannimídaqa. Qinée maaqóo sía kúqídaqa káqi márídaqa ínni kafáa kafáa náaqoo áuqaranara andeeqánoo marí ífoo qídaqa. ¹⁴Qinée maa-maqánasaa kúqiqa qipata qúsasaa quqánauree qídaqa íridaqa. Maasá karaambáiqua ásauku mundírafa Yísufa akooqóo daamúa qímáqooqoo kai qúsasaa quqánaura. ¹⁵Qinée káqi márídaqa afeekaikámasee qímannimídaqa kásooqae kuqufúanaqa moo áinaina kambíqainaqa ámiqimasee irisáida narímau fuaqéera qímannimídaqa.

Sía Peetooroofa úri úfafau qímanniminau. Qinée qeeqá qífukoo qáfaafannanara qídaqee qinau.

¹⁶Sía maasá faiqí úri úfafau iriséefau ásauku mundírana ¹⁷⁻¹⁸Yísunara maa-maqánasaa firaafá innaarúnaindari qúmuna qídafau maasá qeeqá qífunnai miná úriqararana qáfaafannanara qímannimídaqa. Maasá qeeqá kai miná faqa náaquqara áaqanasaa máriafananoo firaa kaaqa qaranakiqari Ánutuna ufa qúmufaqa maasá íriqiafana, maafá qiní dídira qímaaku márifaqa qinée minára rídaqa asasídaqa. Mi-ufánannai Yísuna áuqu firaanáikino káaqa aréenarana áakuamaqóofaqa maasá miqóo márída qáfeeqa íriqiafana.

¹⁹Maqee maasá miná qáfamaseeqa óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákarara kúqaa fee qímariafannana, maqee ánoona qáfamaseeqa dóo kúqaa uqanna ánoona fee qídaqa. Ínnée tamummáqara fasiqauqa ufa ámiqimasee írifanoo náaqooki kéeqainaqa ámiqimandee márifaranoo.

Misá ufa asukunaki qóomara foora káaqa qáida márídanoo iqáqarana áfeesiannoo duqudéeqiara foora Yísufa ínni nímuqusaki káaqa qáannoo. 20-21 Ínnee maa-ainainná náaree íriaqa. Ínnee tamummáqara fasiqauqa ufa írimariana sía minakínaa moó ufa fannoo naríaraa áaduma ánoona márídanoo. Sí tamummáqara ufa moo fannoo faiqí íriranasaa kambíqanau. Náaquqara maraquna fannoo mi-tamummaqara fasiqáusa uqéereeqeenoo Ánutuna íriranaki quqásoofaqa qáfamasee nári máqannaa qímannimisee ákara rúmaqoofa márídanoo sía nári kai íriqau.

Peetooroofa únna ámaana ufa qífundínausara aaquqímaqoo úfafa.

2 ¹Óoqai Isaraee máqannaasaki únnaqira tamummaqara fasiqauqa anirée káqirúna mara ubeekée máríqau. Maqee maa-aukuanná misá undée kai íqa únnaqira amaana ufa qímanniminausa ínniki kambíqeeffaranoo. Mi-fasiqáusa Yísuna ufa íriusa rakéemaki káqinni óonuraasáuqa márídaqa qumeé faiqí kurídinnisee maría unna amaanufana ínniki uqéereffaranoo. Yísufa narí kúqu fidíkanannai misá kúqiranakinaana feefaurú fasiqanara sía irirai níkoqainaqa nári kurídirana nári kai maréeqee nári nifaaqái quqéffaranoo.

²Miqífaqa ínnikiqari akaqáusa misá úfa iriséeqa mi-manda fasiqáusa naanna rámassee faiqí ánaasee qúmmuarira óosana mandóosana máreeffaranoo. Miqífaqa faiqí ánaasee akaqáusa misáuqa níqafamaseeqa quándaki ánoona aanara mandá áana fée qíffaranoo. ³Únna qída uqannífiqemariasa káaqa aináinara rímariasa márídaqa misá únna ínni qímannimi marífaqa mi-unnufánannai munnimma aina máree maríffaranoo. Óoqaindari náaru kísaaqasaa misá ufa nímmárifa kúqira ufa misásaa quqásaifanoo mi-kuqiráfa misára nífeesidanoo. Misá kurídi nímaqee marífa Ánutufa sía faiqáidanoo áfu maqasée deedaqinóo márídanoo.

⁴Óoqai innaarúnaindaraa qangiroouqa akaqáusa mandóosana marasoofanoo Ánutufa sía nífauanau maréeqee idáki áquseenoo sáinandannai rumbáqoosa ufa áukuanara áfeesida káqi márídaqa.

⁵Óoqai indaarú máru fasiqausa mandóosana marasoofanoo Ánutufa sía nífauanau nammári áufiranannai naruséenoo Nooana andeeqára óosana qímannimi marúna faqa narí faiqi námu dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda maraséenoo misá námufaqa asumu akoonnái quqánau.

⁶Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa Ánutufa idánnai aiqámausa naru taikánau. Maasá aiqámausa mandóosana ákiaqa qáfamasee rufiaaqeera náru taikánau.

⁷Rootafa naríara andeeqárafa márínau misá naríara naríara qúmmuarirana faqa ufa rukíarana faqa Rootafa qáfamaseenoo ákooqee márufanoo Ánutufa miná kai asumu akoonnái mara quqánau. ⁸Mi-andeeqara fasiqáfa misá qámbaanai márída faasaambáasaana misá

mandúfa írinoo misá mandóosana qáfee márufanoo ámuqusa mandáiki márinau.

⁹Qinée Peetooroosa minára irisée maaqí qídaqa Ánutuna ufa írimaria fasiqausa óosana óosana nimaniranaki áqufifanoo Karaambáiq misá mi-nimaniránaki dadaaqíra óosana íridanoo dadaaqiannoo. Mandóosana máree mariasa nárirana ámeemaanai quqáqai faqa márídaqa ufírira faasaanara áfeesida rakísira óosanara Ánutufa íridanoo márídanoo.

¹⁰Ánutuna ufara fídiaqaammásee nári mandá nípata mandá nidiramau fímariasa misá náríra óosanara faqa Ánutufa fíraaqóo íridanoo. Únnaqira amaana ufa uqannífiqee maríasa misá ínniki paasóosida áanoqidaqa márídaqa. Innaarúnai káaqa qée maríasara faqa sía náaquqai faqa rufíaidaqa mandúfa kai qangiroouqa faqa nímidaqa. ¹¹Mi-qangiroosá afeeka mi-manda fasiqáusa afeeka úrinaaqaranoo márídaqa mi-fasiqáusa ufa íríqa sía áanóomasee Ánutuna áfusaa óonuree misá náríranara qímamidaqa. Ánutufa narí kai andeeqáannoo fee qímasee minnísaidaqa.

¹²Únna qíra amaana ufa uqannífiqee maríasa náriqa kúara fuséena íriranamau fídaqa innaarúnai márí ainainnara sía írimaria ainainnara mandúfa qímasaida káasau aandaura foora ufaanaki nárifandínausa kambíqaida miqídaqa. Miqí maríasa Ánutufa káasau aandaura foora káqi náruannoo. ¹³Misá kurídirana moómoosa nímifanoo Ánutufa miná áti quándeeqee náriqa nímiannoo. Nári mandá ainainnara nídímarina fáasaanasaa kaímma asasamándeé márídaqa. Ínnee Yísuna ufa írimariasaa qoomáqa ínni faqa moodáanaki qoomáqandúqidaqa nári níkaruqira oosana márídaqa ínni andeeqée maríasa nísaurírana mandúqarana nímidaqa kudimakídaqa miqídaqa. ¹⁴Únna qíra amaana ufa uqannífiqee maríasa úmmuari marí anaaseena máraree qímasaidaqa randáidaqa. Misá mandá óosanara náararéé márísa sía nímuaqu ídanoo. Únna qíra áana uqannífiqee maríasa misá fúrufari maríasa óonu rarisámeeqee ufaana fáinnai ubeekámasaifaqa ufaana áridaqa. Mi-unnaqirána uqannífiqee maríasa náranara faqa aináinara faqa fanandírana akoofása márídaqa. Misá Ánutuna níqurarara ufa ámeemaanai maríasa márídaqa. ¹⁵Únna qída amaana ufa uqannífiqee maríasa misá andeeqára aana minníseeqa fífau dapi fúkasaa fídaqa. Óoqai Baraamafa Boosoorana ámaaku mandóosanna máree maría munnimmanara rúmammaraídanoo káaqa rídanoo namuqáa ufa irisée Isaraee máqannaasa nupuka náruaneera doonkísaa fímarinau. ¹⁶Miná doonkí fannoo faiqíara foo ufa qídanoo ákoona fúrufarira óosana rafáaqafímarinau. Minánnai Ánutufa Baraamana mandóosana qáoo qinau. Ínniki únna qíra amaana ufa uqannífiqee maríasa Baraamana aatáta fídaqa miqídaqa.

¹⁷Únna qíra amaana ufa uqannífiqee maríasa aadáturu nammari miqírausa márídaqa asuru miqírana úfai fannoo káqinni sufáfaa

quqáidanoo. Ánutufa firaa asukuna misá afeedamá nímaqaidanoo. ¹⁸ Mi-
 manda fasiqáusa nári nifaaqa amooqímaríana faqa fúrufari maríanara
 faqa ufa qídaqa. Faiqí ánaasee akaqáusa nári mandóosanakiqari fíndifi
 aaqee kái aanái ubeekárariafaqa mi-mandoosanná máree maríasa misá
 maréeqee nári ufaanaki mara náridaqa. Mi-fasiqáusa nári mandáinainara
 nídiranannai ufaana fufúseeqa minakí mara náridaqa. ¹⁹ Únna qíra
 amaanufa uqannífíqee maríasa aaqee kái andeeqára aanai ubeekée
 maríasara únna qída unéemaana qímasee maasá mandá óosanakinaana
 idukíra óosana uqannífíqaanauree qímasaida nári kai faiqí kurídi
 maría oosana fannoo nári rumbánnimaqaidanoo. Nána ainaina moo
 mándainaina fannoo faiqí afaaqa rumbásainafa dóo mi-ainaináfa kai
 miná rafáaqafímari ainainafa márídanoo.

²⁰ Miqí maríasa akaqáusa ásauku mundírana, Yísufa asumu máree
 marífa maasá karaambáiq, misá akaqáusa minára írimarianannai
 minánnai maa-maqánasaa kurídira mandainaina rafáaqafíranakinaana
 idukúnnisáidanoo andeeqára aanai ubeekéeqa kafáa quándaki kafáa
 mandá ainainaki áqufinausa mi-fasiqa anaaseesá indaarú mandáinainaki
 idá áfaisaa máríaasa maqee dóo firaaqóo uqanna idá qámbaanaki
 mandáinainaki áqufuafanoo. ²¹ Miqímari fasiqa anaaseesa andeeqára
 aana sía qáfaifanooofau amaná márini. Misá káqikaaqoo qáfamaseeqa
 innaarúnaindaraa ufa rukíaidaqa kafáa quándaki fímariáfanoo firaaqóo
 mandáikidanoo. ²² Misá óoqeenáasa ufamáu fídaqa fainí narí fídírana
 kafáa narí náidanoo, kúarara foora afaaqa nammári uqusáinanoo kafáa
 óonu dikoomakí dooná réeree máreenoo ánidanoo misá miqímmidaqa.

**Peetooroofa Yísufa kafáa qúmuannina ufana faqa maa-
 maqa maaqána idáqaaninna ufana qímaqoofa.**

3 ¹⁻² Óo qíní qífaaqasáa qíqoondúqa qinée indaarú pása ákara
 rúmasee ínni nímaqaqiafana kaifáa máa maqee ínaaqianna ákara
 rúmannimaqaidaqa. Aiqáma ákaraqaraki ámiqira ufa ínni nitikúraki
 quqárara níkaru qímaria fasiqausara ínni náaqoo áuqeeqa óoqeenáana
 náaquqara tamummaqara fasiqausa ufa qánaqa íriaqeera. Asumu máree
 marífa maasá karaambáiq miná aaquqíra ufa narí niqiqoo fásiqausannai
 ínni qímannimu aaquqirufana íridaqa sía aunúqa, írida máríaqa. Minára
 faqa ínni náaqoo áuqaida ákara rídaqa.

³ Ínnee máa indaarúqaa ainaina íriaqa, sía íriqa fúrufari foora. Taikára
 aukuaana akaqáusa nári mandáinainara nídirana mara quqéemaríasa
 miqímariasas kambiqáfíqa ínniara ataasá átaasaida maaqí qifáranoo.

⁴ Yísufa kafáa qúmiraree fee qínoo fee. Yáqoo fee márídanoo fee sía
 kafáa qúmuannoo. Dóo maasá qikeekú qikaakú dóo kambíqafi kúqiqau.
 Óosana ároo aukuannasaaqari aiqáma ainaina amana kái fídanoo.

⁵⁻⁶ Qinée Peetooroosa minára maaqí qídaqa. Mi-aaqara ufána qímariasas

maa-ainainnára qikóomma írirara qaifaqée qídaqa únnaqimásaida sía íridaqa. Óoqai Ánutufa maa-maqa maaqána nammári áufiranannai kurídinau. Óoqai indaarú Ánutufa qufanoo sía máru ainainnai maa-maqa maaqána áuqusoofanoo kambíqanau. Maa-maqa maaqána nammárinnaí áuqusoofanoo nammárikigari kambíqanau. Kafáa miqóoqari nammári áufiranannai maa-maqa maaqána óoqeenáana ámiqimmandee kurídinau. ⁷Máa mária maqa maaqana faqa innaarúna faqa Ánutufa narí ufannái afeedídanoo idánnai qámataikáanifeera afeedídanoo. Innaarúna faqa maqá faqa mandá óosana máree maríasa faqa Ánutufa afeeda máqai faqa márída moodáa kari idáqama taikáannoo fee qídanoo. Mináuqara faqa misá qíkooqai faqée qímasee únnaqidaqa sía írida qee qídaqa.

⁸Qiní qíqoondiuqa maa-ainainná sía aunúqa ámiqimasee íriaqa. Karaambáiqua írifa maaqímminoo márídanoo moodáa faasaana faqa moómoo aukuaana faqa (wan tauséenna áukuana faqa) amanamana kái fee qínnoo márídanoo. Akaqáusa karaambáiqua ufa ánoonara sía dauní kambíqa qímaqaidanoo fee qídaqa nóori runídaqa. ⁹Karaambáiqua sía anuqídanoo, maa-maqa maaqánakinaa fasiqa ánaasee moodáa naríranara ákooqaidanoo misá aiqáma nári mandáinaina nímeesuqusée nóori Ánutufinnai ubeekámafi minní kai fuaqéera minára ámiqimasee kísaaqasaa aiqámausa nífeesídanoo. Kísaaqa aukuanara faqa qúsa aukuanara faqa amanamana kái fee qídanoo ámiqimasee nífeesídanoo.

¹⁰Karaambáiqua kafáa qúmira faasaana qúmuara fasiqara foora tautúmasee kambíqaannoo. Mi-faasaannásaa innaarúna firaqóo dárara qírana námufaqa dóo taikáfuannoo. Innaarúnaki mári ainaináusa quqoona faqa súani faqa fásau faqa aiqáma idá qáma taikáfuannoo, maa-maqa maaqána faqa minakí mári ainainafa faqa aiqáma qáma taikáfuannoo. ¹¹Miqínnoo aiqáma ainaina idáqama taikáaninnanara irisée ínnée minára nána óosana faqaasa márífaree fee qídee. Ínnéeqa rufíaseeqa máríranara náaquqara andeeqara máríranara márídaqa Ánutuna ufamau fídaqa faiqí anaaseeki andeeqásee máriaqa. ¹²Ínnée Yísufa koorooíaninna faasaanara áfeesídaqa ínnéeqa andeeqára máríranannai mi-faasaannára káqi káqi ániannee qímariafanoo. Mi-faasaanná innaarúna faqa innaarúnai mária fasau námufaqa aiqáma idá firaanánnai tasírisirimma taikáfuannoo. ¹³Ánutufa fúka innaaruna faqa maqá faqa kúqaa áuqu quqánnimaqánauree qíma afeekaikámmaqoofa márídanoo. Mi-fuka maqánasaa andeeqárausa kai mi-fuka maqánasaa márídaqa nifaqa quqásee maasá maqúsa uqannée qifáranoo. Maasá mi-fuka maqusánara kai áfeesída márídaqa.

¹⁴Qiní qíqoondiuqa ínnée mi-faasaannára afeesída márídaqa Ánutuna áfusaa márídaqa nisakadikí qikairí síaisa mandáinaina síaisa máriaqa ínnée faqa Ánutuna faqa nóori runírafa sía mi-qambaanná máriani asooárana kai máriani.

¹⁵Ánutufa maasá qíkaqaafasaa Pauroona narí írirana ámufoano maa-akarána rúmaqoomau qínée faqa mi-maú kai fidaqa. Mifá maaqímandee ákara rínau. Karaambáiqá sía dauní qúmi marína sía fífau kísaaqasaa máridanoo, maasá náriranara ákooqaifanoo maasá innaarúnai asumu márirana máraaqeera kísaaqasaa nífeesidanoo. Pauroofa qínnaqoo miqóo kai ínni írirafa miqóo kai fúani. ¹⁶Pauroofa narí pásauqaki mi-ufánara qídanoo miqí qímasee qímannimidanoo. Miná pásauqaki faiqí irisée sía dadí ánoona íriaqaa íra afeeka ufa akaqáfa máridanoo. Akaqáusa írirana síaisa múnuree míniree ímariasa mi-afeekufána íriqa mara saaeemméeqee úqiqammeeqee káqi rúnna ubeekáidaqa. Sía Pauroonaindí kaifau miqídau aiqáma Ánutuna ufa ákarakinaana miqí kaimmídaqa náriqá kai nári kurídirana mara náakida miqídaqa.

¹⁷Qiní qíqoondiuqa qínée mi-ainainnára aaquqímannimaqáunaqa írimariafanoo. Minára aufárida rakísida máriaqa. Ufa rukiée maríasa nári áaqaranannai ínni rarisámeeqee káqirúnna quqáidaqa. Miqífaqa ínnée óoqai máriu máriranaki fíqa sáamurifaara. ¹⁸Maasá Karaambáiqá maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa miná ámiqira márirana írirana minakí kai fidaqa maqee maqee innooqáaqa. Maqee faqa náaru náaru faqa miná amooqíra ufa máriani. Kúqaa.

1 YOOHANE

Yoothaneefa indaarúqaa ákara rúmannimaqóo ufafa.

Yoothaneefa Yísuna faqa nídanoo aikuqummáseenoo
ákara rúmaqoo úfafa.

1 ¹Qinée káqi márira ufa ánoonara Yísunara ákara rúmasee qímannimidaqa. Mi-kaqi marira ufána Yísufa óoqai maa-maqa maaqáfa sía márúnakina márufa márídanoo qínée mi-ufánara qímannimidaqa. Maasá mi-ufána ánoona qífunnai qáfeeqa dáaqoonnai íriqiafana. Maasá qífu qáfamasee qísaukunnai akooqóo káqi márirana ánoona márufafa áuqamásee qáfeeqa qímannimidaqa.

²⁻³ Yísufa mi-kaqi marira anoonáfa kooroomáfufafa maasá miná qáfeeqarámma ínni qímannimidaqa. Mifá náaru náaru márirana ánoona narí ákoona Ánutuna faqa márufa maasáki maa-maqánasaa kooroomáfunara minára ínni qímannimidaqa. Maasá miná qáfaafanna ainainara íriafanna ainainnara ínni faqa qímannimidaqa. Maasá faqa miná ákoona Ánutufa faqa ámaaku ásauku mundírana faqa moodáanaki ínnisaimbaqa máriraree qímasee ínni qímannimidaqa. ⁴Ínnée faqa maasá faqa ínnisaimbaqa naundurái asasírafa qumbiqáanifeera ínni maa-ufána ákara rúmannimaqaidaqa.

Ánutufa káaqa qárafa márídanoo.

⁵⁻⁶ Ánutuna ámaaku ufa moó maasá qímaqimufafa maasá miná akooroomásee ínni qímannimidaqa. Mi-ufána maaqí qínoo Ánutufa káaqa qárafa qóomara foora sía káqikaa asukuna márifa márídanoo. Mi-ufána qímaqiminau. Maasá qeeqára Ánutuna faqa áqoondi fee qímasee quándaki asukunakí kéeqafidaqa maasá ufa faqa márirana faqa únna qídaqa, sía ánoonamau fídaqa. ⁷Maasá Ánutuna aanna réeqa súanisaa rakéeiraqoo núnausa moodáanaki márúnausa márídaqa naríara naríara

áqoondi kámmiqa márídaqa. Maasá Ánutuna aanna réeqa káaqa qára qóo fímarunanoo narí ámaaku Yísuna fidíka fannoo maasá áaqarana numóo aiqáma findaukáidanoo.

⁸Maasá náriara sía mandáinaina márifaqee qídaqa narákaru narákaru qídaqa Ánutuna ánoona ufa sía maasáki márídanoo únna ufa kái maasáki márídanoo.

⁹Maasá nári mandáinaina óosana óosana Ánutuna akooroommánisáinanoo mifá andeeqée marífa márídanoo andeeqá qímaqáannoo mifá maasá numóo taiká qíseenoo maasá mandáinaina aiqáma ánukama qísáannoo narí ufamau andeeqásee fímarífa márídanoo mi-maú fúannoo. ¹⁰Ánutufa maasá aiqámausara áaqee maríasee kái qídanoo. Maasá náriara sía áaqee marunausee qímariana Ánutunara únna qímari fee qídaqa miqí qídaqa miná ufa ánoona sía maasáki márifaqa miqí qídaqa.

Yísufa maasá áaqarana andeeqáruqa qímaqoo úfafa.

2 ¹Qiní faiqi námu sía ínnée áaqaaqeera maa-ufána ákara rídaqa. Yísufa ásauku mundírafa andeeqárafa Ánutuna áfusaa maasúfa dadaaqu fásíqafa márídanoo faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo áaqáifanoo Yísufa minára iriséenoo maasá qíkooffinnai óonureenoo maasá áaqarana andeeqá taikáannoo. ²Ánutuna ásauku mundírafa mifá kai aandáu tatúfirafara foora marídanoo. Minánnai maqásaa fásiqa anaasee mandáinaina ákiaqara taikánniseenoo dóo maasá Ánutufinnai máfi qísaidanoo. Sía maasáindi kai aiqáma anaamurundi minánnai kai taikánnisaaninafa márídanoo.

³Maasá Ánutuna ufa iriséeqa mi-maú fídaqa kúqaa Ánutunara íridee qianáura. ⁴Faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo Ánutuna áqoondi fee qímasee sía Ánutuna ufamau fínafa mifá únna qímarífa sía ánoona ufa minakí márífa márídanoo. ⁵Ánutuna ufara eedóo qímasee mi-maú fínafa kúqaa Ánutunara rímarífa mifá ánoonaikinoo máriannoo. Maasá maaqí qímaseeqa márídaqa kúqaa Ánutunaki márídee qianáura. ⁶Faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo qínée kúqaa Ánutunaki márídee qímasee mifá ásauku mundírana aanna ranóo márínaqa kúqaa Ánutunaki márífa márídanoo, sía ásauku mundírana aanna ráinafa únna qímarífa márídanoo.

Yoothaneefa fúka naakaparufa qímaqoofa.

⁷Qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa. Maa-ufána sía fúka ufa márídanoo ínnée óosanaindari íri maría úfafa márídanoo. Óoqeenáa ufa írimariafa márídanoo. ⁸Maa-fúka ufáfa óoqeenáanasaa ootúpamásee ínni qímannimídaqa ákara rídaqa. Maa-fuka ufána ánoona ásauku mundíranaki kooroo inóo márídanoo ínniki faqa kooroomá

nímaqaidanoo, dóo asukuna áfaqaidanoo fúka káaqa qárafa qóomara foora ínni qámbaanai qáidanoo.

⁹Mi-fukufána maaqímminoo márídanoo. Moó fannoo naríara Yísuna káaqa qáranaki márídee qídanoo quandáfi narí ákaqaafasaara fídiaqaa ínafa mífá sía káaqa qáranaki márídanoo asukunakí káqi márídanoo. ¹⁰Moó fannoo narí ákaqaafasaara rínafa mífá fáasaana miqíranasaa márídanoo, sía minakí áiku ámaki áqufirafa máríannoo. ¹¹Narí ákaqaafasaara fídiaqaa ímaria fasiqa anaaseesa asukunakíara foora márídaqa, asukunakí nídaqa fírannai ánírannaira randáidaqa míkímákanídaqa asukuna fannoo misá nífusaa ititánnoo márifaqa miqídaqa.

¹²Qiní faiqi námu, qinée ínniara ákara rídaqa. Ínni mandóosanara Ánutufa narí ásauku mundíranara iriséenoo dóo ínni mandóosana akiqaara minínnísoonara qinée ínni ákara rúmannimaqaidaqa. ¹³Ínnée faiqí firaasá indaarú Yísuna ufa írusa ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnée Yísunara óoqai óosana árooqooqari márínara írimariasaa máriafaqa minára ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée ínni kumaaráuqa faiqi námuara ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnée aakaaqaindáraa fasiqa úraaqaramáfuanara ínni ákara rúmannimidaqa.

¹⁴Qinée ínni faiqi námu faqa ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnée ínneeqa níkoonara Ánutunara írimariafaqara ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnée faiqí firaasá ínnée Yísunara óosana árooqooqari márínara írimariasaa máriafaqá minára ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée ínni kumaaráuqa faqa ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnée nímudaanai qímariasa maríafaqa Ánutuna ufa ínni máríranaki márifa márídanoo ínnée aakaaqaindáraa fasiqa úraaqaramáfuaa máríanara ínni ákara rúmannimaqaidaqa.

¹⁵Ínnée sía maa-maqa maaqánasaaqaraa mandírirana máríranara ruaqa. Minakí márí ainainnara faqa sía ruaqa. Ínnée maa-maqa maaqánasaaqaraa mandá íriranara rímarifanoo Ánutunara rírafa sía ínniki máríannoo. ¹⁶Maa-maqánasaaqaraa mandáinaina óosana maaqímminoo márídanoo. Maasá mandá daundurakiqari óosana óosana ainainara randéemarunnnanara faqa maasá óosana óosana ainaina qáfamasee márararee qímarunnnanara faqa maasá nifaqa amooqímariana faqa maa-ainaináusa aiqáma sía maasá qíkoofinaindari qumu márí ainainafa márídanoo aiqáma maa-maqánasaaqaraa ainainá kai márídanoo. ¹⁷Maa-maqa maaqánaki máría mandírirana márína ainainausa faqa faiqí nídímari mandainainausa faqa dóo taikánnoo qúmídanoo kásooqaqee firaaqóo taikáannoo. Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo Ánutuna íriranamau fímarifa sía maa-maqa maaqána námufaqa taikáanno, káqi náaru náaru máríannoo.

Ásauku mundírana namuqáara qímaqoo úfafa.

¹⁸Qiní faiqi námu, taikára áukuana adeedíranoo márídanoo. Óoqai ásauku mundírana namuqáa úriqararafa ániannoo fee qímasee

qímannimíafannana dóo maqee miná namuqáa moómoo kooroomáfi márídaqa. Maasá miná qáfeeqa taikára áukuana adeedíranoo márídanoo fee qídaqa. ¹⁹Mi-namuqaasá maasáki máriusa rakéemaki namuqáakiqua. Misá maasáki márídaqa sía maasá írirana ámiqimasee mároosa márusa. Misá kúqaa maasáindi márídau maasáki káqi márini. Ánutufa maasá dadaaqianée qímasee misá qumeenní niqiqoofaqa maasáqiqari rakéemakufaqa fufanóo Ánutufa minánnoo misá mandóosana kooroo ináu.

²⁰Ínnee sía misá naanna rée maríasa máríafanoo ásauku mundírafa kúqaa narí náaquqara andeeqára maraqunna ínni náakunnimaqee márifaqa máríafanoo ínnee Yísuna ánoonufara írimariafanoo. ²¹Ínnee Yísuna ánoona ufa sía írifaqau sía ákara rini írimarianara ákara rúmannimaqaidaqa. Sía únna ufa moó fannoo ánoona ufakíqari kambíqaidanoo. Ínnee minára faqa írimariasá máríafanoo.

²²Yáfee únna qímarifa márídanoo Yísunara sía Ánutuna ásauku mundírafa fee qímarifa mifá únna ufa qídanoo ásauku mundírafana namuqáa márídanoo. ²³Miqí qímarifa sía miná ámaakuara kaifau qáoo qídanoofau miná ákoona Ánutunara faqa qáoo qímarifa márídanoo. Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo miná ámaaku márainafa miná ákoona Ánutuna faqa máraannoo.

²⁴Óoqai indaarú Yísuna ufa íriusa mifá ínni naunduráki márínara ámiqimasee rakísiaqa. Yísuna ufa írufa ínni naunduráki márínaqa dóo ínnee minánnai ámaaku faqa narí ákoona faqa atukarasée miqandáki márifaranoo. ²⁵Márfanoo ásauku mundírafa narí uqanna moo áinaina maa-ainainná náaru márírana qímírafee qinau.

²⁶Akaqáusa ínni ueeqásee níkaru qímarifaqa maaná minára qímannimídaqa ákara rúmannimaqaidaqa. ²⁷Qinée ínniara írídaqa ásauku mundírafa narí ufa ínni náakunnimaqoofanoo márídanoo. Miná ufa fannoo ínniki márídanoo sía fífa moó fannoo aaná ínni uqannífiqaannoo. Miná ufa fannoo narí kai aiquáma ainaina ánoona ainaina faqa únna ainaina faqa rainásee qímannimidanoo sía moo únna qídanoo. Ínnee Yísuna ufa irisée eedóo kai qiaqa. Miqídaqa ásauku mundíranaki káqi máríaqeera qídaqa.

²⁸Óo qiní faiqinámu Yísunaki máríafanoo káqi minakí kai máríaqa. Miqí márífanoo narí innaarúnaindari qúminaqa sía ínnee nisaurúsee kukéeqaqa káqi nifaaqa quqásee qáfaaqa. ²⁹Ínnee ásauku mundíranara írimariafanoo mifá andeeqéemarífa márídanoo. Ínnee maaná faqa dóo íríaqa, faiqí fee ánaasee fee moó fannoo andeeqára óosana márainafa mifá faqa Ánutuna faiqira foora márídanoo.

Yoothaneefa maasá Ánutuna faiqi námuara qímaqoo ufáfa.

3 ¹Ínnee qáfaaqa maasá qíkoofa Ánutufa firaaqóo maasára ámuqusifanoo rímarífa márídanoo. Maasára firaaqóo ámuqusifanoo

maasára narí faiqi námu fee qídanoo. Maa-maqa maaqánasaaqaraasa Ánutunara sía írunnanara miná faiqi námu maasára faqa sía írídaqa. ²Qiní qifaaqasáa qíqoondiuqa, maqee mária áukuana Ánutuna faiqi námu máridaqa. Kásooqaqee innaarúnai miná faiqi námu máridaqa nána ámiqira ainaina fee moó faqa ootúpamma qímiannoo fee maasá sía minára írídaqa sía akooqóo máridanoo. Moodáa ainainá kai maasá írídaqa. Ásauku mundírafa innaarúnaindari koorooínaqa maasá mifára foora márianaura. Maasá miná narí uqanna raqúramiséé qáfamasee minára narí fooqánaikammianaura. ³Maqee mária kamuqoo ásauku mundírana asasammásee áfeesara máriasa minára indeé indee ídaqa náriqa mandóosana findaukaqá fídaqa.

⁴Moó fannoo áaqee marífa Ánutuna ufa rukíaidanoo áaqaidanoo. Qáqaqarana óosana óosana fannoo Ánutuna ufa rukíarafa máridanoo. ⁵Ásauku mundírafa sía fífaú koorooínáu, maasá áaqee márunnana mara áquaneera koorooínáu, minakí sía áaqarafa máridanoo ínnee minára írimariafanoo. ⁶Minára maasá ásauku mundíranaki máriasa sía káqi mandáinainaki nídaqa. Yáfa yáfee káqi mandáinainaki nída fee mifá ásauku mundíranara sía írifa sía uqanna minára írimarífa máridanoo.

⁷Qiní faiqínámu níkaru qímarí fasiqafa aniréenoo ínnei ueeqándoo qímasee maaná ínnei qímannimidaqa aufariaqée qídaqa andeeqára qóo nímariasa andeeqárausa máridaqa ásauku mundírana aanna rárausa andeeqárausa máriaqa. ⁸Yáfa yáfee mandáikiraqoo káqi nímariifa mifá Sadannanaindi máridanoo, Sadannafa níkaruqirafa máridanoo níkaruqiannoo. Óoqai óosana árooqooqari mandáinainaki nímariifa Sadannafa máridanoo Ánutufa narí ámaaku maa-ainainnára maa-maqánasaa koorooínáu, Sadannana mandáinainirana arutaikáanifeera maa-maqánasaa koorooínáu.

⁹Yáfa yáfee Ánutuna faiqi máridanoo fee sía mi-fasiqáfa mandáikiraqoo nídano. Ánutuna óosana ánoona uqanna minakí máridanoo, Ánutufa miná ákoofa márinara sía amaná mandáikiraqoo fímarianoo. ¹⁰Dóo qinée maqee Ánutuna faiqi námufaqa Sadannana faiqi námufaqa akooroomásee qímannimidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo sía andeeqára qóo nímariifa sía Ánutuna faiqi máridanoo, narí ákaqaafasaara faqa sía úriqarara ainainee qímaseenoo minára sía ámuqusímarífa mifá sía Ánutuna faiqi máridanoo.

Yoothaneefa maasára naríara naríara nímuqusiaqée qímaqoo úfafa.

¹¹Óoqai indaarú maa-ufána ínnee írimarusa máriafanoo mi-ufána óosana maaqímminoo máridanoo maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiani. ¹²Maasá sía Kaina aanna ráa, mifá Sadannana faiqi máridanoo narí ákaqa árinau. Kainafa nánaree narí akaqa árinoo fee inau. Narí áuqoo áinaina mandáikufanoo, miná

márirafa nírafa eendaándinoo márúnara narí ákaqa nírafa márirafa andeeqánoo márúnara minásaara áanoomáseenoo árinau.

¹³Qiní qíkaqaafasaaauqa maa-maqa maaqánakinaasa ínniara fídiaqaaiifaqa síamma ínnée minára taútiaqa. Kaina óosana máraifaqa misá ínniara fídiaqaammifaranoo. ¹⁴Maasá kúqirana minníseeqa káqi máriranaki ani márídaqa. Maasá naríara naríara andeeqásee qímuqusúnnanara minára maasá káqi máriranaki animáridaqqe qídaqa. Yáfa yáfee naríara naríara sía andeeqásee ámuqusínafa káqi kúqiranaki márídanoo sía anikéeqaidanoo. ¹⁵Yáfee faiqi moó fannoo narí ákaqaafasaa fídiaqaa ímarinafa mifá dóo kuqá nári marífa márídanoo. Ínnée maaná íridaqa faiqi kuqá nári máriasa sía náaru márirafa misáki márídanoo. ¹⁶Maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusira óosana maaqímminoo márídanoo. Ásauku mundírafa maasára ámuqusidanoo narí márirana maasára aunírira saqarisaa quqásee kúqinau. Dóo maasá faqa miqí kai íqa maasá qeeqá qíkaqaafasaa Yísuna ufa írimariasa miná ufasáara kúqiranaki fírrariafaqa maasá misá rafáaqafunnimaqasee káqi máriaqqe qímasee misá nímaaqa maqasée kúquanaura. ¹⁷Moó fannoo aináina narí amanasáa maqéeifa narí ákaqaafasaa sárauqiranaki márína qáfamasee qimudáoo qímasee ámiraree qímasee narí ámuqusirana ámuqusinanoo narí ámuqusa múqufi rafáaqafuseenoo sía dadaaqínoo, náqimasee miqínna fasiqafa Ánutunara qiní qímuqusaki márídanoommifoo qíannoo fee. Sía amana márídanoo. ¹⁸Qiní faiqi námu, maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee rírana sía áfaurunnái kai qía. Ásaukunnai ánoona ainaina kai narí ámi narí ámi íranannai kai miná ánoona kooroo ínoo kambíqaannoo.

Yoothaneefa maasára Ánutuna áfusaa paasóosiaqqe qímaqoo úfafa.

¹⁹Maasá miqíannanannai kúqaa ánoonasaa atooáqa márídee qianúra. Maasá miqíannanara maaqóo nídaqa márídaqa Ánutuna áfusaa mirínni márídanoo maasá qíqafainaqa paasóosianaura. ²⁰Maasá áaqamásaananoo maasá qímuqusa dárinanoo Ánutufa qímuqusa úriqararafa márídanoo maasá aiqáma ainainara írimarífa maasára ámuqusinoo sía dárúannoo. ²¹Maasá qímuqusirafa sía dárinaqa Ánutuna áfusaa paasóosammianaura. ²²Paasóosidaqa maasá nána ainainaree sárau ianna áinainnara innaaru qíqananoo Ánutufa maasá qímiannoo. Maasá miná ufara qímuqusannoo eedóo qímasee Ánutuna áidimari óosana márídaqa iráanna ainainara qíqananoo mifá qímiannoo. ²³Ánutufa maa-naakaparufána maasá qímaqiminau. Ínnée qiní qímaaku Yísuna qiní qísauku mundíranara ínneeqa írirana minásaa rusísee quándaki narí miná ufamau fíqa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiaqqe qinau. ²⁴Yáu yáusee Ánutuna naakápara ufamau fímarinausa misá Ánutunaki márifanoo kafáa Ánutufa misáki márídanoo. Ánutufa narí maraquna nimiqooná minára Ánutufa maasá daunduráki márídanoo fee qídaqa.

**Únna maraqunara faqa kúqaa maraqunara faqa
raináaninnanara qímaqoo úfafa.**

4 ¹Qiní qifaaqasáa qíqoondiuqa. Moómoosa náriara Ánutuna maraquna maasáki márisee qímariana sía miná irisée aiqámausara kúqaammifoo qiaqa. Ínnee misá nimanamásee qáfaaqa kúqaa Ánutuna maraquna fée mooná maraquna fée misáki máridanoo fee. Únna qímaria tamummaqarausa aiqámai daráanammiqa márianara qímannimidaqa. ²Ínnee maaqímasee nimanamásee qáfaaqa, kúqaa fee Ánutuna maraquna misáki máridanoo fee. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía máruqoo Ánutufa innaarúnai Yísunasaa ásauku mundúseenoo kásooqaqee anée aiqáma maqásaaqaraasa asumu máreena fee qímaseenoo miná qímaminau. Dóo maqee ínniki moo fannoo máa akoqóoqaraanara Yísunara mifámmifoo qínafa mifá Ánutuna maraquna faqáafa máriannoo. ³Moó fannoo áaqara ufa qínafa ásauku mundíranara sía miqí marífa maqásaa fasiqa faiqi fée qínafa mi-fasiqánaki sía Ánutuna maraquna márifa máridanoo. Mi-fasiqáfa ásauku mundírana namuqáa máridanoo. Óoqai maasá mi-fasiqánara ániannoo mifoo qíafanaqa íruiasa máriafanoo maqee dóo kooroo mándee ani máridanoo.

⁴Qiní faiqi námu ínnee Ánutuna faiqi námu máriafanoo. Únna qíra tamummaqara fasiqauqa ínnee misá úrinaaqaramáfi máriasa, ínniki mári maraqunafa úriqaranoo máridanoo maa-maqa maaqánakinaasa maraquna Sadannanaindi uréeqanoo máridanoo. ⁵Misá maa-maqa maaqánakinaa íriranamau ufa qímariafaqa maa-maqa maaqánakinaasa misá ufa íridaqa moodáa máqannaasa máridaqa. ⁶Maasá Ánutunaindi máridaqa Ánutunara írimari fasiqafa maasá ufa íridanoo. Yáu yáusee sía Ánutunaindi máriasa misá sía maasá ufa íridaqa. Dóo maasá miqímandee ánoona maraquna faqa únna qíra maraquna faqa rainásee íridaqa.

Maasá naríara naríara nímuqusirana ánoona Ánutufa máridanoo.

⁷Óo qiní qíqoondiuqa, maasá andeeqásee naríara naríara úriqarara ainainee qímasee ruaqa. Naríara naríara nímuqusirafa Ánutunasaaqari animári ainainafa máridanoo. Naríara naríara andeeqára amuqusímarífa Ánutuna faiqi máridanoo minára írimarífa máridanoo. ⁸Faiqí moó fannoo sía andeeqásee ámuqusínafa sía Ánutunara íridanoo. Nímuqusirana ánoona uqanna Ánutufa máridanoo. ⁹Ánutufa narí ámuqusira óosana maasá uqaqífíqeenoo. Mifá narí ámaaku moodáa faiqi maa-maqa maaqánaki aqiqámasoofanoo maasára káqi márirana miná Yísunannai máraaqee qímasee aqiqoofanoo qúminau. ¹⁰Andeeqára ámuqusirana ánoona maaqímminoo máridanoo. Sía maasá Ánutunara úriqarara ainaina fee qímasee rímaríqafana. Ánutufa náaree maasára ámuqusufanoo narí ámaaku aqiqéenoo minánnai maasá mandáinaina ákiaqara dáriraree quná miná mara áquanifeera aqiqoofanoo qúminau.

¹¹Qiní qifaaqasáa qíqoondiuqa. Ánutufa maasára miqímasee firaqóo ámuqusunara maasá miqí kai íqa quándaki naríara naríara úriqarara ainainee qímasee qímuqusiani. ¹²Sía moó fannoo Ánutuna qáfoosa márídaqa maasá naríara naríara ríranannai Ánutufa maasáki márídanoo miná ámuqusirana ánoona dóo maasáki ánoonaikinoo márídanoo. ¹³Maasá maaqí qímaseeqa Ánutunara kúqaa maasáki márifaqa maasá minakí márídee qianáuranoo. Mifá narí maraquna maasá qímunara maasá mináramma írianaura. ¹⁴Maasá maa-ainainná qáfeeqa aiqáma qímannimidaqa maasá qíkoofa narí ámaaku aqiqéeno maa-maqa maaqánasaaqaraasa mandáinainaki máriasa qumáreeqee uqéeraani fee qímasee aqiqanáu. ¹⁵Yá fasiqa ánaasee fee maa-maqánasaaqari Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qínafa Ánutufa minakí márídanoo mifá faqa naríki márídanoo. ¹⁶Ánutufa maasára ámuqusirana maasá qeeqá minára íridaqa kúqaa fee qímasee minásaa mundídaqa. Ánutufa nímuqusirana ánoona márínara yáfa yáfee naríara naríara andeeqára ámuqusiranaki márifa mifá Ánutunaki faqa márifa márídanoo, kaifáa Ánutufa minakí márídanoo. ¹⁷Ánutuna ámuqusirafa sía fífau maasáki ánoonaikidanoo. Ánutuna ufa írira faasaana sía narí áfusaa rufíaaqeera paasóosiaqeera miná ámuqusirafa maasáki ánoonaikidanoo. Maaqóo mária kamuqoo maasá márirafa Yísunaindi miqírafa márídanoo naríara naríara andeeqára nímuqusiranaki ánoonaikinoo márídanoo. Naríara naríara andeeqára nímuqusira óosana sía mapáraaírafa minakí márídanoo. ¹⁸Moonára rufíarafa sía káqi kambíqaidanoo maasá mandá ainaina ákiqara dárúandoo qímasaida rufíaidaqa. Maasá maqásaa dídimari fasiqánara sía rufíaidaqa maasá dídirafa rufíarana áfaqasaifanoo dídirafá kai márídanoo. Ánutufa maasára ámuqusímarífanoo maasára rídanoo. Maasá Ánutunara rufíaidaqa Ánutufa maasára rímarina sía íridaqa miqídaqa, Ánutufa maasá dárí marifaqara foora minára rufíaidaqa. ¹⁹Ánutufa indaarú maasára ámuqusunara maasá minára irisée kúqaa fee qímasee quándaki Ánutunara faqa naríara naríara faqa úriqarara ainainee qímasee rídaqa nímuqusidaqa. ²⁰Moó fannoo qínée Ánutunara úriqarara ainainara rída fee qímasee quándaki narí ákaqaafasaara fídiaqaa ínafa únna qírafa máriannoo. Mifá narí áfu qáfee marína narí ákaqaafasaa rirímma sía ámuqusidanoo mináu Ánutuna sía qáfee márína náqimandee fífau ámuqusiraree sía amaná. ²¹Dóo minára qínée qídaqa. Ásauku mundírafa maa-naakaparufána maasá qímaqimiqoona ínna qímannimidaqa. Yá fasiqa anaasee fee Ánutunara úriqarara ainainee qímasee rínafa mifá quándakinoo narí ákaqaafasaara úriqarara ainainee qímasee faqa rúannoo.

Maa-maqa maaqánasaaqaraa mandáinaina úriqarara ufa.

5 ¹Yáfa yáfee Yísunara Ánutuna ásauku mundírafa fee qínafa mifá Ánutuna faiqi máriannoo. Moó fannoo ákoonara rínafa mifá mi-

fasiqána faiqiara faqa rúannoo. ²Maasá maaqíannanara Ánutuna faiqi námuara rídaqee qianáura. Ánutunara nímuqusinaqa miná ufamau andeeqásee fuannánara Ánutuna faiqi námuara rídaqee qianáura. ³Maasá Ánutunara ruannána ánoona maaqímminoo máridanoo. Mifá naakápainna ufara eedóo qímasee asaukunnaí qumáraannanara dóo mifá ánoona máridanoo. Ánutuna naakápara ufa sía firaa qumaara tiá máridanoo aufadáidanoo. ⁴Maasá Ánutuna faiqi námu maa-maqa maaqánasaaqaraa mandainaina amaná maasá miná úraaqaráanura. Maa-ainainánnai maasá maa-maqa maaqánasaaqaraa mandainaina úraaqáraidaga, Yísuna saqárikiranannai úraaqáraidaga. ⁵Yáfasiqa ánaasee fée maa-maqa maaqánakinaa mandainaina úraaqaráannoo fee. Akooqóoqaraana Yísunara Ánutuna ámaaku fée qínafa mifá maa-maaqánasaaqaraa mandainaina úraaqáranoo máriannoo.

Yísunara Ánutufa miná ámaaku márúnara koorooú úfafa.

⁶Máa Yísufa ásauku mundírafá narí ánoona áranandakiqari fidíka nammárisaaqari kambíqanau sía nammári kaifau nammári námufaga fidíka námufaga apírirafa kambíqanau. ⁷Ánutuna maraquna fannoo kúqaa ánoona ufa ímarufa máridanoo miná koorooínáu. ⁸Qaaramoo áinaina kooroo ímarífa máridanoo. Mi-qaaramoo namúfa moodáa ainainará kai qídaqa, mi-namúsa maraquna faqa nammári faqa fidíka faqa máridaga. ⁹Maaqóo kóotaki ufa qímariasa ufa íridaga kúqaa fee qídaqa. Faiqí ufa márínanoo Ánutuna ufa fannoo faiqí ufa úriqaranoo márínara mifá akooqóoqaraana Yísunara qíní qímaaku uqannée qímaqoofa márínara maasá minára kúqaa ánoonee qímasee írianaura. ¹⁰Yáfa yáfee Yísunara Ánutuna ámaaku fée qínafa narí aundurákinaafa faqa dadaaqínanoo kúqaa ánoonee qíannoo. Yáfa yáfee Yísunara sía Ánutuna faiqi fee qínafa mifá Ánutunara únna qímari fasiqafee qídanoo Ánutufa narí ámaakuara qu úfanara únna fee qídanoo miqí qídanoo. ¹¹Ánutufa narí ámaakuara qu úfafa maaqímminoo máridanoo Ánutufa náaru náaru kúqaa márírana maasá qíminau, mi-mariráfa maasáíndi miná ámaakuki márífa máridanoo. ¹²Yáfa yáfee Ánutuna ámaaku qumárainafa dóo mifá mi-marirána námufaga qumáreenoo. Yáu yáusee sía Ánutuna ámaaku qumárainausa sía mi-marirána faqa qumáraidaga.

Sárau ínna ainaina Ánutuna innaaru qínanoo ámiannoo.

¹³Ínnee Ánutuna ámaakuara írirana rusímariasa ínnee dóo náaru márírana dóo máree fee qiaqéera maa-ufána ákara rúmannimaqaidaga. ¹⁴Maasá Ánutuna írianasaa maaqóo moo áinainara innaaru qínanoo kúqaa maasá qímiannoo maasá íridaga, miqíannanara maasá Ánutuna áfusaa sía rufíaidaga paasóosamasee innaaru qídaqa. ¹⁵Maasá Ánutunara moo áinainara innaarú qínanoo mifá íriannoo. Maasá minára íridaga iráanna ainainna kúqaa qímiannoo fee qídaqa.

¹⁶ Faiqí moó fannoo moo mandóosana máreemarína sía andeeqásee kúqiranaki fímaria mandóosana marasáinanoo miná ákaqaafasaa fannoo qáfamaseenoo Ánutunara innaaru qínanoo miná mandáinaina ateeeká rukáiseenoo narí márirana ámiannoo. Qínée kúqiranaki sía andeeqásee fímaria mandoosannara qídaqa. Andeeqásee kúqiranaki fímaria mándoosana márídanoo moó fannoo mi-mandoosanná márainaqa innée sía minára innaaru qiaqa. ¹⁷ Aiqáma áaqarafa mandóosana márídanoo akaqáusa moo mándoosana sía kúqiranaki fímariafa márídanoo.

¹⁸ Maasá maaná íridaqa sía Ánutuna faiqi námu mandóosana maqee maqee máraqa fídaqa. Ánutuna ámaaku ititásaifanoo mandá fasiqa fannoo sía amana miná mandáikamamaqáannoo.

¹⁹ Maasá maaná íridaqa maasá Ánutuna aináina márídaqa. Maa-maqa maaqánaki máriasa aiqáma mandá fasiqa aakaaqakínaa fasiqa áramandunnai márídaqa. ²⁰ Maasá maaná íridaqa ásauku mundírafa Ánutuna ámaaku uqanna maasá Ánutunara íriaqeera miná írirana qíminau. Dóo maqee maasá Ánutuna ámaaku ásauku mundírana Yísunaki márianara moodáanaki kúqaa ánoona Ánutunaki márídee qídaqa. Miqíqa maasá ánoona Ánutunaki faqa ánoona asumu máríranaki faqa márídaqee qídaqa.

²¹ Qíní faiqi námu únna qíra Ánutufára fooqáa qíra ainainara níanasaa rufíaaqa, kúqaa Ánutuna ínni nímuqusakinaana mara amaarámaseenoo miná ámaaqa máqaandoora minára rufíaaqa.

2 YOOHANE

Yoohaneefa qámbaana ákara rúmannimaqóo úfafa.

¹⁻²Óo maa-anaasee aneenná faiqi námufaqa qinée faiqí firaasá ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée faqa Yísuna ánoona ufa írimariasa sáimbaqa aní aninná faiqi námuara faqa úriqarara ainainee qímasee qímuqusifaqa rídaqa Ánutuna kúqaa ánoona ufa maqee maasá daundurái máridanoo náaru náaru márianinafa márifaqa minára maasá aníara úriqarara ainainee qímasee qímuqusidanoo.

³Maasá qíkoofa Ánutufa miná ámaaku ásauku mundírafa Yísufa faqa narí ámuqusiranakiqari narí áfaarirana faqa narí nífauarana faqa narí asooárana faqa innisaimbaqa qímiannoo.

Ánoonufara faqa naríara naríara nímuqusirana qímaqoo úfafa.

⁴Óo maa-anaasee aní faiqi námu akaqáusa Ánutuna naakáparufamau fímariafaqa qinée minára írunanoo qifaaqa asasídanoo. ⁵Minára qinée aní afeekaikámasee qímamidaqa maasá aiqámausa Yísuna ufa irisée naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiramau kai fuaqa. Dóo mi-ufána aní qímamidaqa sía fúka aakáparufau, óoqai óosanai írimarunnufana aní qímamidaqa. ⁶Mi-nímuqusirána qinée qúnandée miná óosana maaqímminoo máridanoo. Maasá aiqámausa Ánutuna naakápara írimamau fuaqée qinau. Mi-naakaparufáfa óoqai óosanaindari írimariafa maaqí qídanoo, ínnée aiqámausa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiranaki márifaqa.

⁷Moómoo níkaru qímariasa ueeqée maríasa máaqanna máaqanna daráaniqa márídaqa. Misá Yísunara ásauku mundíranara sía faiqí faiqi kambíqanau foo qídaqa. Miqí maría fasiqausa ueeqée maríasa márídaqa ásauku mundírana namuqáa kámmidaqa. ⁸Ínnée ínnéeqa nifaaqasáa rakísiaqa. Maasá ufa óoqai ánoonaikimarífa sía maqee ínniki taikáannoo aneenná maaqóo aináinirana ákiaqara náaru innaarúnai óorufinana ámiqimasee máraanneera qímamidaqa.

⁹Faiqí moó fannoo ásauku mundírana ufamau sía fímarifa fíaikátee fímarifa mifá sía Ánutuna faiqi máriannoo. Ásauku mundírana ufamáu kai fímarianafa sía ásauku mundírafa kai minakí máridanoo, miná ákoofa faqa minakí máridanoo. ¹⁰Óo maa-anaasee faiqí moó fannoo máa qínée qúnufana sía qímarinafa aniráinana sía aneenná máaqaki mara quqáa. Sía minára ámiqi ámiqia. ¹¹Anée miqímarinna fasiqana ámiqi ámiqirufa qínana dóo miná mandóosana dadaaqídana miqímariananoo.

Ákara taikárufa qímaqoofa.

¹²Qinée ufa óosana óosana aní qímamiraree qímaseeqa sía papiqasáa rírana amana márifaqa. Aní maqúsai kásooqaqee fírara íridaqa. Minní óonureeqa dóoqiari aní qímamiseeqa narí qímami narí qímamimásee asasifáranoo. ¹³Aní áuna faiqi námu maí máriasa máa qíní pásaki inni nímandaidaqa.

3 YOOHANE

Yoohaneefa ínaaqianna ákara rúmannimaqóo úfafa.

¹Óo Kaiusafa aníndiri Yísuna ánoona ufa qímarianaki márunnanara qínée faiqí firaasá aníara qímuqusimarifaqa maa-akarána aní ámaqaidaqa.

²Qiní qifaaqasáa qíqoondi. Aní maraquana ámiqiranaki dóo máridanoo, aní afaaqa faqa aurírana dinee sía márianifeera aneenná aiqáma ainaina faqa miná amana kái ámiqiranaki márianifeera Ánutunara innaaru qídaqa. ³Óo Kaiusafa aní ákaqaafasaa maí aniréeqa aníara Yísuna ánoona ufamau maqee maqee fímarianaqa qímaqímiafaqa miná iriséeqa asasídaqa. Kúqaa ánoona máree maríannanara aní óosana koorooifaqa qínée qáfeeqa. ⁴Qiní faiqi námukámmafi máriasa kúqaa ánoona aatata fímarianara minára kai irisée firaasasirana qímidaqa. Sía moo áinaina mi-asasirána amana kái máridanoo.

Yoohaneefa Káiusana óosanara amooqu úfafa.

⁵Óo Kaiusafa qiní qíqoondi, Yísuna ufa maqúsa maqusa qímannimiqanuasa aní maqúsai óonuraafana óosana óosana dadaaqírana ámiqimasaida nímimariananoo. Anée sía moó máqanna fee qímasee minnísaanafa máriananoo. ⁶Anée dadaaqímarianausa misá aní aufakiana qímaqímiafaqa íridaqa. Misá aníara maasá maaqóoqaraasa amaana máaqaki kéeqee máriasa nífusaa anée misára ámuqusi maríannanara kooroo ída qiafaqa íridaqa. Ánutufa áfaarimarifa máridanoo anée faqa miná aanna réenana mi-fasiqáusa dadaaqínana anée Ánutuna aináinira faiqi amana kái mária. ⁷Yísuna ufa qímannimiqanuasa ínnee sía misá níqafuosa moo máqannaasa máriafanoo sía aamína máqanna maqúsa maqusa fidaqa misá munnimmaina marasáida naqá fímariquau. Yísuna áuqusaa miná ufa kai máree fímariquau, misá maasá Yísuna ufa írimariasa faiqára máaqaina kai maraséeqa Ánutuna aináinirausaikamambiqau

nídaqa misaikána máraidaqa. ⁸Maasá Yísuna ufa írimarunausa misá kadáapiriranara iriséeqa misá miqímasee ánoona ufa saikímariasa moodáanaki dadaaqíqa maasá saiká faqee qímasee máraaqeera aní qímamidaqa.

Yoothaneefa Dootareefeesana mandóosanara qímaqoo úfafa.

⁹⁻¹⁰Qinée qúsa ákara ríqa ínni miqóoqaraasa amaana máqaki kéeqee máriasa nímiaqeera. Nímaqauanoo Dootareefeesafa narí kai naríaraa úriqararausee qímarifa qíní ákarakinaa ufa sía írimarifa, kásooqaqee ínniki qinée óonureeqa miná óosana ínniki márina únna ufa mandúfa maasára qímarina únnufa óosana óosana qímarina kooroo íanáura. Mifá sía minára kai ídanoo Yísuna ufa qímannimiqaunuasa miqóo óonuraafanoo sía misá dadaaqídanoo misá ititánnimaqaidanoo. Miqóoqaraasa amaana máqaki kéeqee maríasa quándaki misá dadaaqíralee qíafanoo misára faqa quqásee dóo fuaqée qídanoo.

¹¹Óo Kaiusa qíní qífaaqasáa qíqoondi, anée mandá ainaina qáfamasee sía miná ámmeemmeeria ámiqira óosana qáfamaseenana miná ámmeemmeerina miná aanna ráinanoo amaná máriannoo. Andeeqára óosana máree maríasa misá Ánutunaindi márídaqa. Mandáinaina máree maríasa misá sía Ánutunara írimariasa márídaqa.

¹²Ínniki faiqí moo márifa miná áuqu Deemeetariusafa minára aiqámausa kúqaa andeeqára fasiqa fee qídaq. Ánoona ufa faqa mi-fasiqánara andeeqára fasiqa fee qídanoo. Maasá kúqaa ánoona ufa kai qímaruna ínni írimariasa máríafanoo sía mi-fasiqánara únna qídaq. Maasá minára ámiqira fasiqa fee qídaq.

Ákara átinni máfi taikárufa.

¹³Qinée moómoo ufa aní qímamiani qímaseeqa sía amana papiqasáa ákara ríqa. ¹⁴Káqikaaqoo anée íanánai qinée fíralee qídaq. Óonureeqa ámiqimmandee narí qímami narí qímami qianáuranoo.

¹⁵Yísuna asooárafa anífaqa máríani. Aní áqoondiuqa maaqóo qáraasa aiqámausa aní ámandaidaqa. Maasá qíqoondiuqa miqóo máriasa núqu rámassee qímannimia. Maasá misá nímandidaqa.

YUDEESA

Yudeesafa ákara rúmaqoo úfafa.

¹Qinée Yudeesa maa-pasána ákara rídaqa. Qinée Yísuna aináinira faiqi Yameesana ákaqa márídaqa. Qinée qeeqá qífasaanara Ánutuna ásauku mundírana Yísuna eedóo qímasee rumbára faiqiara foora aináini marúnna faiqisa márídaqa ákara rídaqa.

²Ánutufa náaramásee qinée únannai ániaqee qufaqa eedóo qímariasa inni ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee Yísuna ásauku mundírana mandaaqée maríasa maa-pasána ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee maasá qíkoona Ánutuna ámuqusiranaki maríasa inni ákara rúmannimaqaidaqa. Ánutuna nífauarafa faqa aundurákinaa asooárana faqa firaqóo inniara ámuqusirana faqa firaqóo inni naunduráki márídanoo irairaaáni.

Únna ámaanufa qímannimimariasara qímaqoo úfafa.

³Óo qíní qífaaqasáa qíqoondiuqa. Ánutufa maasá innaarúna ásumu márírana moodáa qimiqaifaqa minakí quqáqisáinara ákara rúani qímaseeqa minníseeqa moo úfa ákara ruanáura. Ánutufa moodáa kari nímu ufana maasá qímuna mi-ufána rákira ufara foora afeekaikámasee uqéera aindúsuaqa minára inni afeekaikámandee ákara rúmannimaqaidaqa. ⁴Faiqí akaqáusa Ánutunara sía fee qímariasa qumée inniki kéeqafiga dapikídaqa. Misá Ánutuna áfaariranara káqi nímíranara faqa iriséeqa quándakiqa mi-ufána eendaándi iséeqa minánnai faiqí ánaaseeki narí úmmuari narí úmmuari maríana faqa óosana óosana mandainaina faqa únna qímasee Yísunufa fee qímasaídaqa uqéeraseea. Misá maasá ásauku mundírana Yísunara maasá úriqararana maasá karaambáiqara qáoo qídaqa rukíaidaqa. Óoqai tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa misá firaa mandainaina ákiaqa árirana áqufuaqee qufaqa dóo maqee áqufidaqa.

⁵Ínni moo áinainara náaqoo áuqaidaqa. Óoqai Ánutufa Isaraee máqannaa Isipa máqusaindaraana rafíamareenoo aadána maqa maaqaki quqánau. Quqásóofaqa akaqáusa quándaki Ánutuna ufa rukíasee

káqirúnna ubeekaqáu. Miqífanoo Ánutufa sía nífaunanau káqi nárinau. ⁶Ínnée Ánutuna qangiroouqára faqa sía fee íridee. Óoqai misá firaa uriqaranaki márufafa miná minnísee nári qímaqoomau akaqáusa fufanóo Ánutufa sía nífaunanau káqi qumáraseenoo sáinandannai ruúmbeequeenoo náaru rumbáranaki maqá ámeemaanai asukunaki quqáqai faqa márídaqa muánni Ánutuna ufa írira faasaanara áfeesida márídaqa. Mi-faasaannásaa náríra ufa qímannimiannoo minára áfeesídaqa. ⁷Ínnée Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa misaqá máru maqusanaasa faqa ínnée íridee. Misá mandá qángiroo naanna réeqa nári qímaqoomau fíqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari íqa faiqí narí aqoónna fasiqa úmmuariqa óosana óosana mandainaina faqa mároofanoo Ánutufa aiqámausa mi-oosanná qáfeeqa rufíaaqee qímasee náaru márira idáki misá quqánau.

⁸Miqíkai másee máa maqee ínniki mandóosana uqéeree mariasa óoqeenáasa naanna ráídaqa. Maqee ínniki maríasa qainámaseeqa Ánutuna ufámmifoo qímasee mi-maú fíqa áaqamaki náriqa nárídaqa. Misá Ánutuna áanoora sía rufíaidaqa miná ufa rukíaseeqa nári qímaqaa áatata fídaqa. Mi-mandoosanná máree maríasa innaarúnai ámiqiraua máríanara mandúfa qímannimaqaidaqa. ⁹Ánutuna ámiqira qangiroouqa rirímma óoqai Mooseefa kuqufufanoo Sadannafa miná írí qumaráanee qufanoo ámiqira qangiroouqakiqari úriqararafa moó fannoo miná áuqu Mikaraafa mifá Sadanna faqa ufa rainánau. Ufa raináidanoo sía ínniki ani maríasa naanna ranau. Sía áqira ufa mandúfa Sadannara qinau. Ánutuna ufara iriséenoo káqi maaqí qímasee reendeenámasee qímaminau. Óo Sadanna Ánutufa aníara qáoo qídanoo. ¹⁰Máa ínniki mandóosana uqéeree maríasa sía ámiqira qángiroo aanna ráídaqa níranaqarufa óonumafi irisée káqi qídaqa. Nári sía qáfee maría ainainnara qímasaídaqa níqídaqa. Misá káasau aandau aanna ráídaqa. Misá nári írirana irisée aandáu oosanamau fídaqa. Mi-maú fimariafanoo nári mandóosana fannoo nári nárídanoo. ¹¹Misá nárírafa firaqóo máriannoo. Minára írifanoo náaquqaani. Misá Kaina aatáta fídaqa. Kainafa Ánutuna ufa rukíee marúfa márídanoo narí ákaqa árinau. Misá kafáa Baraamana mandá aatata fídaqa minakí kéeqararee qímaseeqa narí rarisée narí rarisée mámaree fídaqa. Baraamafa munnimmará rúmammareenoo únna qímasee Isaraee máqannaasa rarisámeeqee mandáinainaki quqée marínau. Misá moo fásiqa óoqeenáa fasiqa Kooraana aanna ráídee qímasee Mooseenasáaqari rakéemaku áadumarunna náríara moo káraambaiqee qímasee fufanóo Ánutufa miná faqa miná áiku ásauku miná faqa fusá faqa nárínanu. Máa ínniki mandóosana uqéeree maríasa náriqa kai nári nárírana maréeqee Ánutuna náríranaki quqáseeqa minakí márídaqa. ¹²Ínnée Ánutunara qoomáqa sakasée náídaqa néemaríafaqa mée ínniki mandóosana uqéeree

maríasa nári mandáinaina námufaqa aniréeqa sía moosára óonumafi írídaqa nifaaqa quqáseeqa káqi náriaraa kai firaqóo nárana náidaqa.

Misá ufídaina áukuana aandaróo áukuana oonámuara foora aniraifaqa óo aaku asooára ainaina ánianoommifoo qímariafanoo káqi áiqareenoo fifanoo úfai fannoo misá maréeqeenoo áqidanoo aaku sía márísa márídaqa, sía andeeqára óosana uqaqífíqeenoo aupúrarana kai uqaqífíqeenoo. Mi-fasiqáusa sía qaqamma írai sáqari fára foora márídaqa, írai aukuanana óosana rarákusee qáfaafanoo aadána kai márídanoo sía nammári nammáridanoo. ¹³Mi-fasiqáusa mandáinaina fannoo nammári qáqaarara foora nári mandáinaina akooqóo mándinoo márifaqa sía nisaurídaqa éekara árinoo akooqóo márídanoo. Misá mée sandée mari fasauna aanná raidaqa, sandámammaree asukunakí múnú qimbáidaqa. Ánutufa mi-fasiqáusa maqa máaqa miqí kai másee firaa asukunakí meemái afeedamá nímaqaifanoo márídanoo.

¹⁴⁻¹⁵Óoqai Eenookafa mi-manda fasiqásusa tamummaqaséenoo ákara rúmaqoofa márídaqa. Ádanasáaqari moodáannai qísauku óosana taikáfufanoo dínni ani moodáa máreenoo qaaraikínoo Eenookafa kambíqanau. Mi-Eenookáfa maaqí qímasee tamummaqaséenoo ákara rínau. Innée íriaqa Ánutufa narí náaquqara andeeqara qangiroouqa moómoosa faqa qumuréenoo aiqáma maqásaa qaraasa suqúsee ufa nímiannoo, mandóosana máree maríasa Ánutunara sía írimariasa misá Ánutuna ufa rukíasee mandáinaina óosana óosana máree maríanara Ánutufa faqa narí qangiroouqá faqa náríra qúmuannoo. Mi-manda fasiqáusa Ánutunara mandúfa óosana óosana qíranara Ánutufa náríra qúmuannoo. Dóo Eenookana tamummáqara ufa miqímínoo márídanoo. Eenookafa misára miqí qímasoofaqa qínée máa inniki mandóosana uqéeree maríasara mi-maú fímariafaqa maaqí qídaqa. ¹⁶Mi-fasiqáusa maqee maqee aiqáma ainainara náundaufa náundaufa qída márídaqa. Misá aiqáma ainainara ámiqira ainainara faqa sía maasá dídifafa mandáinaina fee kai qídaqa. Misá nári mandóosanara nídírana áandí áususeeqa náriqa mi-maú fídaqa. Misá firaqóo naríara naríara nimooqímaríasa márídaqa. Misá nári mandóosanara nídíranai ubeekárara faiqí akaqáusa marasée nímooqaidaqa ámiqi ámiqidaqa misá maasá mandóosanamau fídaqa maasá dúqu uqéereefaree qídaqa miqídaqa.

Aaquqímannimaqarufa faqa naakáparufa faqa qímaqoo úfafa.

¹⁷Óo qíní qíqoondiuqa karaambáiq Yísufa ásauku mundírana miná faiqi námu ufa qímannimiqoona sía aunúafa. ¹⁸Misá maaqí qímasee inni qímannimiqau. Taikára áukuana aniráinaqa faiqí moómoo kooroomáfíqa nári mandóosanara nídíramau fídaqa inniara naanaidara qifáranoo.

¹⁹Mi-fasiqáusa faiqí qámbaana aniréeqa rainée maríasa. Miqí máriasa

sía Ánutuna maraquna náakirausa márídaqa náriqa faiqí faiqi nídiramau kai fímaríasa márídaqa. ²⁰Ínnee qíní qíqoondiuqa sía miqímariasa máriafanoo. Ínnee Yísuna náaquqara ufakí máriasa máriafanoo máaqara foora áuqiqa fífi inaqa minakí afeekaíkiqa. Ínnee Ánutuna náaquqara maraqunannái maqee maqee innaaru qiaqa. ²¹Maasá karaambáiq Yísufa ásauku mundírafa narí nífauarana firaanákiqari maasá sía dáruanoo náaru náaru márirana maasá qímiannoo. Ínnee Yísuna qúmíranara áfeesídaqa Ánutufa ínniara nídimarinaki minakí kai máriaqa sía moósaa fínana kurídia.

²²⁻²³Ínniki faiqí akaqáusa Yísuna mandaaqáranara marammara rídaqa qaara irirana máree maríasa, sía ínnee miqímariasa áanoománnimaqaaqa nífauamásaifaqa máriaqa. Náaru márira idákinaana Yísuna ufannai kárfi qínaqa qumáreeqee Ánutuna afeeka ququsaki quqáaqa. Akaqáusa mandóosana máree maríasa faqa nífauarana faqa rufíara ufa faqa qímannimisee qumáreeqee Ánutuna quqúsaki quqáaqa. Ínnee miqí márifaqa misá mandóosana qáfamasee sía minára ruaqa ínnee faqa minakí fifáara. Misá mandóosana ikairíara rufíasee fídiaqa iqa.

Ánutunará kai asasiaqée ufa qímaqoofa.

²⁴Ánutufa ínnee mandáinainaki áqufirarifanoo mifá amaná ínni ititánnisainaqa sía áqufifaranoo. Mifá amaná ínni maréeqeenoo ámiqimmandee nínukamásee asasírana ínni nimisee narí afaqa aréenaranaki naróorisaa amaná quqáaninafa. ²⁵Moodáa Ánutufa maasá asumu máree marífa. Maasá karaambáiq Yísufa aní ásauku mundírafa minánnai maasá amooqírana qímamídaqa afaqa aréenarana faqa úriqararana faqa afeeka faqa aqámausa aníara náaquqarana faqa aníndi márídanoo fee qídaqa amooqídaqa. Óoqai indaarú aníndi márínau maqee aníndi márídanoo náaru náaru aníndi máriani. Kúqaa.

UQAFÍQOO UFAFA

Náaru kambíqaaninnainaina Yoohaneena uqafíqoo ufafa.

1 ¹Dauní kambíqaaninna ainainara Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna akooroommámufanoo mifá quándakinoo narí faiqi námu qímannimianifeera Yoohaneena kooroommá áminau. Ásauku mundírafa maa-ainaináusara narí qangiroo aqifoofanoo qumuréeno Yísuna aináinira faiqi Yoohaneena kooroommá áminau. ²Yoohaneefa aiqáma ainaina qáfeemaruna faqa írimaruna faqa qangiroo fannoo qímamúna aiqáma maa-papiqánaki kooroo inau. Maa-ufána Yísufa ásauku mundírafa narí ákoona Ánutuna ánoona ufa Yoohaneena qímamufanoo ákara rúmaqoo úfafa maa-akaráfa márídano. ³Faiqí moó fannoo maa-akarána ásaana rínafa asasíannoo. Maa-tamummaqara ufána irisée eedóo qínausa misá asasifáranoo. Maa-ufánakinaa ainaina koorooínausa qúsasaa kambíqainara maa-ufána ásaana rímariasa faqa eedóo qímariasa faqa asasifáranoo.

Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maqúsakinaasa amaana máqaki kéeqee maríasa misá Yoohaneefa nímandoo úfafa.

⁴Asia máqa maaqaki maríasa amaana máqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara máraranaki kéeqee maríasa qinée Yoohaneesa ákara rúmannimaqaidaqa.

Ánutufa óoqai márufa maqee faqa káqi márifa kásooqaqee náaru faqa márianinafa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa ínni nímidano. Ánutuna ufa írira qaari óorinni Ánutuna maraquna námu qísauku dínni taikásee dínni qaara marasée maríasa miqí kai mándee Ánutuna áfaarirana faqa asooárana faqa ínni nímidafa. ⁵⁻⁶Yísufa ásauku mundírafa andeeqásee kooroo ímarifa Ánutuna óoqa faiqi kúqiranakiqari findifufa maa-maqa maaqánakinaasa karaambáiqua úriqararafa márifa mifá faqa narí áfaarirana faqa asooárana faqa ínni nímidano.

Mifá maasára ámuqusámmidanoo. Mifá narí kúqiranannai maasá mandáinainakinaana idukúnniseenoo maasá qumáreeqeenoo narí ákoona Ánutuna aanáiqikirausa máriaqee qímaseenoo quqáqísáifaqa márídaqa. Ánutuna ásauku mundírana Yísuna afaaqa aréenarana faqa afeeka faqa firaqóo mináindi márianifeera.

⁷Qáfaaqa, mifá Yísufa asurukí qúmidanoo. Miná faaqaaná raqúramusa misá faqa kúqiranakiqari fíndifi qáfeefaranoo. Maa-maqa maaqánakinaa maqúsa maqusa máriasa aiqáma minára ikíraqéeqa soofaarifáranoo. Dóo kúqaa uqanna miqífaranoo. ⁸Ánutufa úriqararafa karaambáiqu óoqai márufa maqee faqa káqi márifa náaru faqa káqi márianinafa naríara maaqí qídanoo. Qinéé óosana ároo aukuana máriafanausa náaru taikára aukuana faqa káqi márianausa márídaqa.

**Yoohaneena áfu pisipasamándoofanoo ásauku
mundírana Yísuna qáfanau.**

⁹Yoohaneefa narí qáfoo ainainna maaqí qímasee ákara rínau. Qinéé Yoohaneesa ínni nífasausa náuraiqi márídaqa. Qinéé ínnisaimbaqa Yísuna ánoonufa qímannimunaqa nári únna Ánutufa márifaqa kúqaa qíra Ánutunara nílooqai faqa aupúrarana faqa nárirana faqa ínnisaimbaqa qímimariafaqa máraidaqa. Qinéé faqa ínné faqa Yísuna quqúsaki márúnausa márídaqa, maasá miná teeroo quqáranaki máraidaqa sía minára aupúreeqa miná minníseeqa káqi minakí dóori runúsee máraqa fídaqa, qinéé Yoohaneesa Ánutuna ufa faqa Yísuna koorooíra ánoonufa faqa qímannimíafannanara Roomma máqannaasa qíní karabúsa rumbáranaki qísoofaqa márídaqa. Ooruku námmaryi qámbaana Patamoosa áfumaki Roomma máqannaa karabúsaki máriafananoo Yísufa óosana óosana ainaina kambíqaaninnanara qímaqiminau. ¹⁰Karaambáiqua qímaqoo faasaana karabúsaki máriafananoo amaanasáa Ánutuna maraquana fannoo dáakufufanoo ínaaqianaindari firaa ufireena miqírafa faiqíara foora ufa qinau. ¹¹Mi-ufáfa maaqí qímasee qímaqiminau. Yoohanee maqee uqafíqaanna áinaina anée papiqakí ákara rúmasee dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée máqusanaasa nári amaana máqakiaqa kéeqee maríasa ákara rúmannimaqaa. Efeesusa máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Samirana máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Peerakamumma máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Tiatira máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Firadeerafia máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Raoodiseea máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa miqímasee amaana máqanamuara ákara rúmannimia.

¹²Mi-ufána qímaqimisoo faqa qinéé yáfee ínaaqiannaindari qímaqimidanoo fee qímasee quándaki qáfaafananoo rambi kúradee mári ainainausa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo

rambi aiqámasaa márída qéemarinau. ¹³Mi-rambísá qámbainai faiqíara foora kíkíqinoó márufafa qínée qáfaqiafana. Mi-fasiqána qamunna kísaaqa karaambáíqa qamunna maqásaa qumumárufafa qáfaqiafana kóora áuqira ráitanda karaambáíqaindi miná áradauqanna rumbánoo márínau. ¹⁴Miná ákiqa asausí qáfeeqa éékara asausíara foora káaqa éékara árinoo márínau. Miná áfu fannoo idáuru miqírafa qéemarinau. ¹⁵Miná áiku fannoo ánuqara barásara foora tandí tandímarínau. Miná ufa fannoo óondainni nammáriara foora aiqanáiqana ímarínau. ¹⁶Miná ásaukuqannai ásaukuki qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásaunamu uaqée inau. Miná óokiqari qaseema miqírafa raiqárafa áfaidarafa animárinau. Miná óori áfiri súani qámgaanai ururée firaaqóo qaindee ímarínau.

¹⁷Qinée miná qáfamasee káaqa rufíasee miná áramandunnai maqásaa áqufíqa kúqíara foora iqá máriafananoo narí ásauku uqannái qínísaa mundúseenoo qímaqíminoo qinau. Óo maa-fasiqa sía rufíaa. Qinée indaarúqaasa faqa ínaaqianaasa faqa márídaqa. ¹⁸Qinée óoqai káqi máriafanausa márídaqa, qinée kúquafanausa márídaqa dóo qíqafa káqi márúnausa márídaqa náaru náaru márianaura. Qinée kúqiranara rakísírausa úriqararausa márídaqa miná kooqí kíqa uaqéeiunausa márídaqa kúqiranaki máriasa mandóosana máreeusa misá máriaqoo faqa úriqararausa márídaqa miná kooqí kíqa faqa uaqéeidaqa. ¹⁹Yoohanee anée qáfa qáfeemarianna ainainna írimarianna ainainna aiqáma pápiqakí ákara rúa. Maqee qáfeemarianna ainainna faqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna faqa ákara rúa. ²⁰Qíní qísauku uqannái qísaukukinaa fásau qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée fásau miná kukéeqarana óosana maaqímminoo márídanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqasaa rakísímaria Paatoosa fásau márídaqa. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee maría ainainna miná kukéeqarana óosana maaqímminoo márídanoo. Maqúsa maqúsa amaana máqa mifá márídanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqara qídaqa.

**Efeesusa máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasáa
qímaqoo úfafa márídanoo.**

2 ¹Yoohanee anée Efeesusa amaana máqasaa rakísímari paatoona maaqí qímasee ákara rúmasee qímamia.

²Óo Efeesusa máqannaa Paatoo dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásau narí ásaukuki úqirafa ni fásiqafa aní qímamidanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee mari ainainna qámgaanai nímari fasiqafa Efeesusa amaana máqasaa rakísímarí paatoo maaqí qímasee qímamidanoo. Qinée anée áuqee

maríanna saikána íridaqa anée kadáapiri maríannanara íridaqa anée sía feefaurúara irisáidana maqee maqee kadáapiri márianaqa íridaqa. Anée mandóosana máree máriasara ákooqee maríannanara qínée minára faqa íridaqa eedóo qídaqa. Akaqáusa náriara únna qímasee Yísufa diqiqoo fásiquasee qufaná anée misá faqa amanamásee qáfoonanoo misá únna qírana anée paqúrunafa máriananoo. ³ Anée reendeenámasee miqóo kai fímarianafa máriananoo. Anée qiníara óosana óosana kadáapirirana marasée sía minnísananoo káqi márana fímariananoo. ⁴ Akaqá ainainara kai aníara áaqeefoo qídaqa. Anée óoqai indaarú unánde sía qiníara ámuqusidanoo. ⁵ Óoqai múruqoo ámiqiranaki máriunafa dóo miaqóo qúmuananoo. Ínneeqa óosana quándaki óoqai undée kai iaqaana. Sía miqífaqa qínée ínnee márinnannai ínnei rambi máriqooqaraana máraanaqa ínnee dóo imbéefara. ⁶ Ínniki moo óosanara qínée ámiqira fee qídaqa. Nikooraita únna amaana ufara ínnee qiní daanna ráidaqa fídiaqaammi maríafanoo. Nikooraita amaana ufa qímariasa aiqáma faiqí faqa ánaasee faqa moodáanaki máraqa nuafaqa ínnee misá nínnda fee qiní daanna rée fídiaqa ímariasa maríafanoo.

⁷ Ánutuna maraquna fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa aiqámai qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa miná ufa kái íriaqa. Mandáinainaki afeekaikámasee rákiranara foora máraqa fifi ínaqa úriqarée maríasa qínée misá qímannimianaqa misá Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafi innaarúnai asumu márirana nímira saqari qaqqamma neefáranoo.

**Samirana máqusanaasara ufa Yísufa
Yoohaneenasaa quqóo úfafa márídanoo.**

⁸ Miqí qímaseenoo Efeesusa amaana máqa Paatoonara ufa qímaseenoo quándakufanoo Samirana amaana máqasa Paatoonara Yoohaneena qímaminau. Yoohanee anée Samirana amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee ákara rúmamia. Óoqai indaarúqaafa faqa ínaaqianaafa faqa óoqai kúqufa fíndifi káqi márifa Yísufa maa-ufána aní qímamidanoo. ⁹ Qínée ínnei kadáapiriranara íridaqa ínnee maa-maqánasaa aináina síaisa kudi maríafanoo innaarúnai ainaina faqaasa maríafanoo qínée íridaqa. Sadannana faiqi námu akaqáusa náriara únna qímasee Yuda máqannaa fee qímariasa ínniara mandúfa óosana óosana qímariana qínée íridaqa. ¹⁰ Qiní ufasáara káqikaa qóo ínnee aupúrarana máreefaranoo ínnee sía minára rufíiaqa. Ínnee íriaqa Sadannafa ínnei nimanamásee qáfaaneera karabúsaki akaqáusa quqáannoo. Ínni nídafirafa maa-maqánasaa qúsasaa máriannoo. Ínnee káqi máraqa fifi ínaqa kúqirana paqúrinna aukuaana qínée náaru márira qáfee afisúnnímaqaanaura. ¹¹ Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa. Andeeqára óosana káqi máraqa fifi ínaqa Sadannana nimanírana úriqararausaiquí maríasa ínaaqianna kúqirafa sía misá náruannoo.

**Peerakamumma máqusanaasara ufa Yísufa
Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

¹² Yísufa miqí qímasee Samirana amaana máqa rakísiranara Yoohaneena qímamiseenoo quándakinoo Peerakamumma amaana máqasaa Paatoona maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Peerakamumma amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee miná faqa ákara rúmamia. Qaseema dínni dínni raiqárafa óokiari animári fasiqafa Yísufa maa-ufána aní faqa qímamidanoo. ¹³ Ínnee Peerakamumma máqusanaasa Sadannana amaana máqa máriaqoo máriasa máriafanoo qinée íridaqa. Ínnee kúqaa qínísaa atooqée maríasa máriafanoo. Ínni maqúsai Sadannana amaana máqa máriqoo miqóoqaraasa qíní qíqoondi moo fásiqa qíní Yísusara andeeqásee kooroo qímarina ákiaqara miná áuqu Antipasana kuqá árufaqa ínnee sía minára ruffoosa káqi kai qíní saqáriki máriasa máriafanoo. ¹⁴ Akaqá ainainara kai ínniara áaqaidámmiafoo qídaqa. Ínniki maqee Baraamafa óoqai máriu fasiqana aanna rée máriafanoo mi-fasiqáfa Baraamafa márufaqa ínniki akaqáusa mi-oosanná máraidaqa. Óoqai Mooaba máqusanaasa karaambáiqua fannoo Barakafa Ánutuna tamummáqara fasiqa moo áuqu Baraamana munnimma amiséenoo anée náukarara ufa Isaraee máqanna nimisáinaqa kúquaqa. Miqí qufanoo Ánutufa Baraamanara qáoo qufanoo quándakinoo Barakana qímamufanoo Isaraee máqanaasa mindáraasa únna Ánutuna óorisaa náranara dúfi dúfi qímasee nárana náidaqa mindáraa anaasee náafeeqee máriqau. Ínnee Peerakamumma amaana máqaki máriasa akaqáusa Baraamana óosana máree máriafanoo. ¹⁵ Miqí kai másee ínniki Nikooraita amaana ufa írimariasa akaqáusa máriafanoo. ¹⁶ Ínnee ínneeqa mandóosana kafáa quandáaqa. Sía quandáifaqa qinée ínnee máriaqoo anireéqa qeeqá dóokiari qaseemannái mi-mandoosanná máree máriasa náruanauranoo.

¹⁷ Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa íriaqa. Óoqai Isaraee máqannaasa aadána maqa maaqakinai nímarufaqa kanánaana kanánaana innaarúnaindaraa feemu nímiaafanausa máridaqa. Máq maqee máriaqoo mandáinaina faqa rákiraridaqa miná úriaaqararausa qinée kukéeqara feemu innaarúnai misá nímbianaura. Éekara óonisaa nári fúlka nuqu ákara rírana moodáa kai moodáa kai nímbianaura. Mi-fuka auqúna sía moó fannoo misá óosana íriannoo narí kai miná óosana íriannoo. Dóo mi-ufána Yísufa Peerakamumma amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímaminau.

**Tiatira máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa
quqóo úfafa máridanoo.**

¹⁸ Rambí kúradee maría saqarina qámbaanai márifa Yísufa miqí qímaseenoo quándaki Yoohaneena kafáa maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Tiatira amaana máqasaa Paatoona faqa maaqí qímasee

ákara rúmamaqaa. Ánutuna ámaaku áfu idára foora qéemarifa miná áiku faqa ánukanóo mari barásara foora tandí tandí marí aikunannoo mandáinaina radámimarifa Yísufa maa-ufána inni qímannimidanoo. ¹⁹Ínnee Tiatira máqusanaasa qiní Yísusara nímuqusidanoo qinée íridaqa, ínnee maqee maqee íriqa kai fímarianara faqa qinée íridaqa, ínnee qiníara iriséeqa ínneeqa máqannaasa dadaaqímariafanoo. Ínnee sía kadáapi dári foo qímasee minnísee maríafanoo káqi máraqa fímarianara minára faqa íridaqa. Óoqai ínnee qiní saiká óodaa máree máriqau, maqee kámu firaqóo máree máriafanoo qinée minára faqa íridaqa. ²⁰Qinée inni moodáa ainainara kai inni níqidaqa. Ínnee mi-manda anaaseená Yeesebeera nammarinara sáina káqi márianiffee qímariana. Mifá únna qímasee naríara Ánutuna ufa máree marunaasee qídanoo. Mi-anaaseefá naakápaidanoo qiní ufa írimariasa rarisámeeqeenoo faiqí faqa ánaasee faqa narí úmmuari narí úmmuariranaki quqáidanoo. Moo únna ánutunara innaaru qímasaida nárana néemarianaki faqa quqáidanoo. ²¹Qinée mi-anaaseenára aneenná úmmuariranakiqari quandáannee qímasee áfeesunaisia máridaqa. ²²Minára miná maréeqee narí rarisaqánua fasiqausa sáimbaqa mandá qaarisaa quqásaanáura minaki máridaqa teeroo firaaná máraida márifarano. Misá nári mandóosana sía aupúramásee quandáifaqa qinée dauní miqíanaura. ²³Qinée mi-anaaseená ufa írimariasa faqa kuqá narusáanaqa amaana máqaki kéeqee máriasa qiní óosana írifaranoo. Misá qiníara kukéeqara ainainara írimari fee qiaqéera náruanauranoo. Qinée aiqámausa nári nísaukunnaí áuqainnana ákiaqara kai nímianaura.

²⁴Ínnee Tiatira máqusanaasa sía mi-manda anaaseená óosanna mároosa máriafanoo. Miná óosana máreemariasa Sadannana meemáqoo kukéeqara írirana írimariasa náriara únna qímasee akoofása fee qídaqa. Qinée sía ummaara moó faqa ínnisaa quqáanaura. ²⁵Maaná kai qímannimidaqa. Ínneeqa ámiqira óosana uaqéeiana miná kai maramáree fuaqa, fifi ínaqa qinée qúmuanna aukuanna miná ákiaqara máraaqa. ²⁶Rákiranara foora iqá mandáinaina úraaqarararee ímariasa qiní ufamau fímariasa mi-maú fifi ínaqa taikára áukuana paqúriqa qiní qíkoofa afeeka qímuna quándaki misá nímianaura. ²⁷⁻²⁸Níminaqa kásooqaqee náaru misá moo máqannaasa úrinaaqaramásee áinna faaqaanannái misá qafeera foora rukámifarano. Qinée iqáqara dúqudeeqi faqa nímianaura.

²⁹Ánutuna maraquana fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

**Saradisa máqusanaasara ufa Yísufa
Yoohaneenasaa quqóo úfafa márídanoo.**

3 ¹Yísufa miqí qímasee Tiatira amaana máqasaa rakísirana qímamiseenoo quándakinoo Saradisa amaana máqasaa Paatoonara

Yoohaneena qímaminau. Yoohanee anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Saradisa amaana máqasaa rakísira Paatoona ámaqaa. Ánutuna maraquna dínni taikásee dínni ani qaaramarasée maraquna qumáree marífa dínni taikásee dínni ani qaaraqánda fásau qumáree marífa Yísufa ínni Saradisa máqusanaasa qímannimidaqa. Qínée ínnée áuqeemarianara íridaqa. Misá únna qímasee ínniara kásimariasee qiafaqa qínée ínniara kúqimariasee qídaqa. ²Ínnée minára iriséeqa tautí fíndifuaqa nímuqusa káqikaaqoo kásimariqoo káaqa kúqifoora dauní fíndi fuaqa. Ínneeqa Ánutuna saiká máreemariana Ánutufa qáfaidanoo miná áfusaa sía ánoonaikidanoo minára qínée ínniara tautí fíndifi fuaqée qídaqa. ³Ínnée óoqai qíní ufa írimaria óosannara náaqoo irisée qíní ufara faqa irisée eedóo qímasee mi-maú fífanoo ínneeqa mandóosana quandáaqa. Ínnée sía faiqáranakiqari tautí fíndififaqa qínée úmmuari mari fasiqafara foora tautúmannimaqásee aniréeqa nárúanaura.

⁴Ínniki Saradisa máqusanaasa akaqáusa sía qikairí fáisa márídaqa. Ínnée qikairí síaisa qíní faqa nífaranoo. Ínni ámiqira márirana amana kái éekara qámunna afisúnnimáqasaanaqa qíní faqa fífaranoo. ⁵Mandáinaina fannoo ínni maqee maqee rafáaqafímarifaqa mi-manda ainainná úriqararaura ínni naanna rámasee éekara qámunna afisúnnimáqarara qídaqa ínni núqu faqa náaru káqi márira pápiqakinaana sía ateekáanaura káqi márianifeera qídaqa. Qínée qeeqá qíkoona óorisaa faqa miná qangiroo misá nóorisaa faqa ínnée qikairí síaisara qíní faiqi námu fee qianúra.

⁶Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Firadeerafia máqusanaasara ufa Yísufa

Yoohaneenasaa quqóo úfafa márídanoo.

⁷Yísufa miqí qímasee Saradisa amaana máqa Paatoona qímamiseenoo quándaki Firadeerafia amaana máqasaa rakísimarunara Yoohaneena qímaminoo qinau. Yoohanee anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Firadeerafia amaana máqasaa rakísira Paatoona maaqí qímasee ámaqaa. Óoqai Dafidifa kooqí kíqa uaqéeuna qínée Yísusa maqee miná uaqéeidaqa aní qímamidaqa. Qínée náaquqara andeeqaraura kúqaa ánoona óosana óosana máreemarúnausa maa-ufána ínni qímannimidaqa. Qínée kíqannai kooqí ititásaana sía amana moó fannoo atúarana amana márídanoo, kaifáa qínée kooqí atúasaananoo moó fannoo sía amana ititáannoo. ⁸Ínnée Firadeerafia máqusanaasara qínée ínni aiqámausara ámiqimasee íridaqa. Ínni nóorinni kooqí atúarana quqásaananoo moó fannoo sía amana miná ititáannoo. Ínni afeeka káqikaafa márídanoo ínnée qíní naakápara ufamau fímariasa máriafanoo. Ínnée maqee maqee qíníara kai íridaqa máriasa máriafanoo. ⁹Íriaqa, Sadanna faiqi námu akaqáusa

máriasa náriara únna qímasee Yuda máqannaa fee qímasee qímariasa qinée misá maréeqee ínnei níramandunnai quqásaanaúra. Aiqámausa miná qáfeeqa óo Yísufa ínnei ámuqusifanoo miqídanoo fee qiaqéera.

¹⁰Qinée ínnei reendeenámandee máriaqee qíafanaqa ínnei miqí maríasa máriafanoo. Miqí maríana ákiaqara firaa teeroo máaqanna máaqanna nimanamásee qáfaanaura miqíanna aukuanne qinée ínnei maréeqee káqi átinnei quqásaana asumu márifaranoo. ¹¹Qinée qúsasaa qúmuanaura. Ínnei úriqaraqa máriana ámiqimmandee rakísi qumáraaqa moó fannoo qumárandooraa. ¹²Maa-maqánasaa mandáinaina qámbaanai úriqararana qinée miná qumáreeqee qeeqá qikoona amaana máqaki quqásaananoo mifá faakánaikinoo máriannoo. Qinée miná afaaqasaa qeeqá qikoona Ánutuna áuqu quqáanaura, qeeqá Ánutuna firaa maqusa fúka Yeerusaree áuqu faqa miná afaaqá quqáanaura. Mi-maqusáfa innaarúnaindari qíní Ánutufinnainadari kásooqaqee qúmuannoo. Qinée qeeqá fúka dúqu faqa mi-fasiqána afaaqá quqáanaura.

¹³Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Raoodiseea máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa quqóo úfafa máriganoo.

¹⁴Yísufa miqí qímasee Firadeerafia amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímamiseenoo quándaki Raoodiseea amaana máqasaa rakísiranara qímaminoo qinai. Yoohanee anée Raoodiseea amaana máqa rakísira Paatoora faqa maaqí qímasee ákara rúmamia. Qinée mapukúsee márúnna fasiqausa Yísusa ínnei qímannimidaqa. Qinée náaru náaru kúqaa ánoona ainainá kai qímarunaua ínnei qímannimidaqa. Ánutufa aiqáma ainaina áuqimaruna óosana qinée márúnausa ínnei qímannimidaqa. ¹⁵Qinée ínnei áuqee marú ainainnara íridaqa. Ínnei sía suarú qíqa máriafanoo ínnei sía idáidíqa máriafanoo ínnei óosana ámiqirafa márínaqau kaifáa minára faqa írini. ¹⁶Ínnei óosana súanisaa nammáriara foora náunanoo idídi márifaqa fídidaqa. ¹⁷Ínnei únna qímasee ínneeqara aiqáma ainaina óosana óosana faqaasee qímariafanoo. Ínnei nifaaqa rumbánoo márifaqa mandáikidaqa kudoosaápaqa márídaqa ínnei sía minára írimariafanoo. Ínnei kudí maríafanoo nífu qimbáausara foora máriafanoo káqisámuara foora máriafanoo. ¹⁸Qinée maaqí qímasee ínnei naamúa qidaqa, ínnei qíní kóora munnimmara foora feefaurúmaseeqa minánnai naundurákinaa qúmiasana moómoo máraaqa. Ínnei qínísaaqaraa andeeqárana feefaurúmasee éekara qámunna foora marasée ínneeqa nisaurírana mandá nifaaqasaa afisúaqaa. Ínneeqa nífu marasinna minníseeqa qíní marasínnara foora feefaurúmasee ínneeqa nífusanara foora nárímarínaki akusáifanoo ínnei nífu ámiqiani. ¹⁹Qinée nímuqusí maría fasiqa anaaseerá kai mandáinainaki kéeqaafaqa qáoo

qímasee nárídaqa. Ínnee minára irisée kúqaa nóori runúsee ínneeqa márirana quandáaqa.

²⁰Íriaqa qínée Yísusa faiqí nímuqusa kooqí áfaisaa kikíqammambiqá kooqí atúannee qímasee kúkúsidaqa. Faiqí moó fannoo qínée kúkusiannana írinoo narí kooqí atúqainaqa qínée miná ámuqusa óoki kéeqafiqa miná faqa naanáura mifá qiní faqa náannoo. ²¹Qinée maa-maqánasaa mandáinainakiqari úriqararausa márídaqa qeeqá qíkoosandiri narí rakísira qaarísaa óoqufaaqée ídaqa. Maa-maqánasaa mandáinainakiqari rákirara foora úriqaráinafa mifá miqí kai ínoo qinée rakísira qaarísaa innaarúna ququsaki qiní faqa óoqufaaqee máriannoo.

²²Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Innaarúnai máriasa Ánutuna amooqída asasímaria úfafa.

4 ¹Qinée Yoohaneesa mi-ufána írunanoo qífu pisipasifaqa moo áinaina qáfeeqa. Innaarúnai kooqára foora atúanoo márifaqa qáfeeqa. Minakíqari moó fannoo qímaqimifaqa íriqa miná ufa fannoo qufíreena miqírana fuaqáidanoo miqídanoo qímaqiminoo anée maí ururáinaqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna uqafíqaanaura.

²Miqí qímasoofanoo Ánutuna maraquna dáakufufaqa kooqíki kéeqaki innaarúnai óoru fíqiafana. Óoruree qáfaafananoo ufa írira qaari ufiqíranasaa moo fásiqa márufaqa qáfaqia. Mi-fasiqáfa Ánutufa márínau. Mi-qaarífa sía káiqeesa qaari Ánutuna narí rakísimari qaarína márínau.

³Mi-fasiqáfa Ánutuna óori áfiri pupú óoniara foora óoriki tákunasoosá ímarínau. Óondanda ámiqirafa rakísimari qaarína ufiqírana fíqu fíqu ínoo márínau. ⁴Mi-qaarína ufiqírana átiqara moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásauku qaara faqa qaara faqa óonu marasée fasiqauqa náriqa rakísimari qaarínasaa fíqu fíqumma óoqu máriqa máriqau. Misá aiqáma úriqararausa kóorannai áuqira qáfee faqaasa éekara qamunna afisírausa náriqa qaarísaa Ánutuna fíqu fíqu máfi óoqu marífi máriqau. ⁵Ánutuna rakísimari qaarína qámbaanaindari aakuasáa faqa innaarúnai qírana faqa dárara qírana faqa ruruqírana faqa qaari qámbaanaqari ururoofaqá qáfaqiafana Ánutuna óorinni qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qóomanamu Ánutuna óorinni qéemarufaqa qáfaqiafana. Mi-qoomáusa Ánutuna maraqunauqa márufaqa qáfaqiafana.

⁶Ánutuna óorinni ooruku námmani miqírafa tánukara foora mándinoo márínau. Mi-nammarínasaa sía káqikaaqoo dumúna qaisóora márínau ámiqirafa uqanna márínau. Ánutuna rakísira qaari dínni qaaraqánda dínni qaaraqánda aandáu márínau. Nóorinni faqa nitaufakai faqa aiqáma nifaqasása nífu móomoo márínau. ⁷Moó fannoo raióona káasau púsina fooqáafa firaatiá márínau moo áandau burimakáu ánaaqi miqírafa

márinau moo áandau faiqí nóorikira aandau márinau moo áandau quqamu miqírafa áqoosa faqaafa márinau. ⁸Mi-aandau namúsa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée níqoosa faqasaa máriqau. Mi-namúsa nifaaqasása faqa naunduráki faqa nífu moómoo márinau. Mi-namúsa eendáki faqa fáasaana faqa idí ráida kai máriqau. Misá maaqí qímasee idí rée máriqau.

Ánutufa karaambáiqu afeeka úriqararafa náaquqarafa náaquqarafa náaquqarafa.

Óoqai márufa maqee márifa kásooqaqee márianinafa máriganoo.

⁹Mi-qaara faqa qaara faqa aandau namúsa qámbaana Ánutuna rakísinnimaqee maru qaarínasaa dínni dínni máriasa maqee maqee Ánutunara idí rée marusa máriqau. Misá qaarí qámbaana márúna Ánutunara náaru náaru márianinnanara dúfi dúfi qíra idi faqa miná áuqu uqéerara idi faqa miná aréenaranara faqa idí rée marúsa máriqau. ¹⁰Mi-aandaunamúsa idí rámasoofaqa fíqu fíqumma márúsa moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa óonu qaara faqa qaara faqa marasée úriqararaura nári kóora áuqira qáfee uturúqu quqásee nóorindari maqásaa Ánutuna óorinni kummárammafufaqa miná amooqímasee maaqí qímasee qímamiqau.

¹¹Óo Karaambáiqu Ánutufa anée ámiqirafa.

Anée amaná aréenarana faqa amooqírafa faqa afeeka faqa amaná máreennaranoo.

Anée aqáma ainaina áuqunafa.

Aneenná íriranannai márirana faqa kásirana faqa nímunafa márianafa máriananoo.

Rumbáauru pápiqa faqa Ánutufa áruaninna sipsipa anaqiara faqa qu úfafa.

5 ¹Misá idí rámasoofaqa rakísinnimaqee maru qaarína qámbaana márúna Ánutuna ásaukuki mifá papiqa kukúqirana ásauku uqannái márúfaqa qáfaqafana. Mi-papiqána aunduráki faqa adisáa faqa ákara márúfaqa qáfaqafana. Sándá rumbárafa qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara maraséenoo mi-papiqána qámbaana qámbaana rumbánoo márúfaqa qáfaqafana. ²Qinée miqóo qangiroo moo qáfaqia ámudaanai qímarufa afeeka qáfamasaafananoo firaa kari naméera qínno qinau. Yáfee moó fannoo andeqárafa márúfaqa maa-sandáusa rakéemaseenoo fee papiqa qairísee ásaana ruannoo fee. ³Misá innaarúnai faqa maqásaa faqa maqá ámeemaanai kúqirausaki faqa randáafanoo sía moó fannoo amanaikínno mi-papiqána sándá rakéemaseenoo qairísee ásaana rúaqainoo márúfaqa qáfaqafana. ⁴Qinée Yoohaneesa mi-papiqána qáfammasee ikiráqeeqa sía moó fannoo andeqárausa amaná máriaafaqa qinée qáfeeqa firaaqóo ikíraqaqafana. ⁵Ikíraqee máriaafananoo úriqararausakiqari moó fannoo

qímaqimino qinau. Sía ikíraqaa áfu qáfaa Yakooboona faiqi námukiqari Yudana áiku ásaukukiqari moó fannoo raióonara foora aiqáma mandainaina úrinaaqararafa Dafidina áti firaa auqu faqáafa mifá amaná mi-sandáusa rakéemasee qairísee ásaana rúannoo.

⁶ Miqí qímasoofaqa qinée qáfaafanano sipsípa ánaaqi fooqáafa Yísufa Ánutuna qaarísaa kikiqino mórufafa qaara faqa qaara faqa aandáu faqa moodáa fasiqa taikásee moo fásiqa qaara faqa qaara faqa marasée úriqarara fasiqauqa faqa Ánutuna qaarí átiara fíqu fíqu iqá mórufafa qáfaafanano. Sipsípa ánaaqi qámbaanai márinau. Mi-sipsipa anaqífa kúqufa kúqiranakiqari fíndifino mórufafa qáfaqiafana miná aanai dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée aanái kambíqano mórufafa qáfaqiafana miná áfu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée mórufafa mi-afunamúsa Ánutuna maraquna námu aiqáma máqa maaqai Ánutufa niqifoofaqa nímarusa nínafaqiafana. ⁷⁻⁸ Mi-sipsipa anaqífa Yísufa qámbaana qaarísaa Ánutuna ásauku uqannái uaqéeu pápiqana marasoofaqa aandáu namu faqa úriqararasa fíqu fíqumma márusa faqa aiqámausa miná áramandunnai nóorindari áqufufaqa idí moo fúka raqau. Idí ráidaqa piripúna árimarufa dínni nísaukuki márinau kóora áuqimaru qáfeesa dínni nísaukuki márinau ámiqira afundí maru ainainausa mi-qafeesáki márinau, máaqanna máaqanna Ánutuna ufa írimarias innaaruqírafa mi-qafeesáki mi-amiafundí maru ainaináusa kíkíqa úsinoo márinau. ⁹ Misá fúka idi maaqí qímasee raqau.

Óo Yísufa sía moó fannoo amanaikíannoo anée aneenná andeeqáranannai kai aneenná ákoona ásaukukinaana papiqa marasée idukínnaranoo.

Misá aní arusoofana aneenná kúqiranannai faiqí feefaurúmmeeqeenana Ánutuna ásaukuki quqánu.

¹⁰ Aiqáma káqikaa máqannaa faqa firaa maqannaa faqa akaqáusa aneenná fidíkannai feefaurúmmeeqee Ánutuna ásaukuki aanáiqikiranaki quqóonafa kásooqaqee miqóoqari misá maa-maqánasaa úriqararasaikífarano.

¹¹ Qinée Yoohaneesa mi-idína roofaqa irisée uqéerafi nínafaafanaqa qangíroo moómoo núkudara foora kíkíqíqa máriqau. Aandáu namufaqa úriqararasa namufaqa Ánutuna rakísira qaari fíqu fíqumma kíkíqíqa márusa nínaaqiannai núkudara foora qangiroouqa moómoosa fíqu fíqu mámbufaqa miqóo márusa aiqámausa idí moó raqau, firaa kari maaqí qímasee raqau.

¹² Óo sipsípa ánaaqi anée faiqí árunaki reendeenámasee kéeqoonafa aní andeeqárafa kai amanaikínoo márínara Ánutufa úriqararana faqa aináina moómoo faqa írirana firaaná faqa afeeka faqa áuqu uqéerarana faqa aréenarana faqa aní amooqírana faqa aní Yísuna ámiannoo.

¹³ Misá mi-idína rámasoofaqa kafáa iriséeqa aiqáma innaarúnaindaraa ainaina faqa maqásaa ainaina faqa ooruku námmarikinaa ainaina faqa maqá ámeemaaindaraana faqa aiqámai Ánutufa áuquqoo ainainausa moodáanakikámmambiqa maaqí qímasee idí raqau.

Qaarísaa óoqu marínoo márifa sipsípa ánaaqi faqa inniqara nimooqírana faqa núqu uqéerarana faqa aréenarana faqa afeeka faqa náaru náaru innindi márianiffee qídaqa idí ráidaqa.

¹⁴ Misá miqí qímasee idí roofanoo qaara faqa qaara faqa aandáu namu misá roo ídina irisée kúqaa fee qufaqa miqóo úriqararausa márusa nóorindari maqásaa rupáitamáfufaqa Yísuna amooqímamaqáqau.

Papiqa rumbáauru idukúnara qu úfafa.

6 ¹⁻² Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqána kukúqirana qumáreenoo moo sánda rumbáqoona idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqá qaara faqa qaara faqa aandáu máriunakiqari moó miná ufa fannoo innaarúnai miqírafa dárara qímaseenoo qímaqiminau. Anée ániannee qufaqa qinée Yoohaneesa miqóo óonuráafananoo qóosa moó éekara arirafa márínau. Faiqí minásaa óoqufaaqéu fasiqafa durú faqaafa márínau. Miqóoqaraasa qafee afisúamaqássoofanoo máaqanna máaqanna rákiranannai narí áramandunnai quqárree qímasee finau.

³ Mifá fufanó sipsípa ánaaqi mi-papiqána sánda moó rúmbarana idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó qiníara anirée qáfaannee qinau. ⁴ Qinée óonu qáfaafananoo qóosa moó taatuqée árirafa animárinau. Miqóoqaraasa qaseema firaaná raiqárana mi-qoosánasaa márúna amisée qímamiqau. Anée óoqu maqásaaqaraasaki maa-qaseemánannai nírana fundákinaqa rákírana uqéera níminaqa narí ári narí áriaqa.

⁵⁻⁶ Mifá fufanó mi-papiqána rumbárana sipsípa ánaaqi fannoo moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moo fíndifinoo qiníara ániannee qufaqa óonu qáfaafananoo qóosa moó rundúqarirafa márínau. Mi-qoosánasaa márúfa sikéera uqusée márufanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó óokiari ufara foora mi-fasiqána qímaminau. Aandaróo aukuana máridanoo moodáa faasaana saikiana amana kái ráisa nímia. Ráisa sía márínaqa kamaá miqí kaimmásee rainásee nímia. Misá fadaméena faqa nammári faqa sía anée miná árua sáina káqi nímia, nárana ainainá kai aandaróo náruannoo.

⁷ Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moó idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó fannoo qiníara anirée qáfaannee qinau. ⁸ Qinée Yoohaneesa irisée óonuráafananoo qóosa moó afaaqa eeqaku árirafa márínau. Miná ataufakaaqá márúna áuqu Kúqirafa márínau. Faiqí nimana madikakínaasa faiqíara fooqíara mi-fasiqána faqa

fidanoo narí dadaaqí narí dadaaqí máriqau. Miqóo innaarúnai márusa maaqí qímasee qímamiqau. Ínnee qóosa faqa faiqí faqa faiqí nimana madikakínaasa faqa maqásaa fasiqaki óoquiree durú feefannái faqa aandaróonnai faqa auríranannai faqa káasau andaunnai faqa moómoo fasiqa ánaasee maqúsa maqúsa máriasa nárida máriafa.

⁹Misá fufanóo sipsípa ánaaqi mi-papiqánasaa rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofaqa qínée miqóo aandáu tatúfimarú qaindána mārufafa qáfaqiafana. Mi-qaindána ámeemaanai kúqirausa nimana moómoo mārufafa qáfaqiafana. Sía fífau kúqirausa máriqau. Maqásaa mārifaqa Ánutuna ufa andeeqásee faiqí ánaasee qímannimunara miná ákiaqara narusoosá kúqíqa máriqau. Misá óosana Ánutuna ufamáu kai fímarunara minára narusoofanoo Ánutufa misá nimana maréeqeenoo innaarúna qainda ámeemaanai quqánau. ¹⁰Qínée Yoohaneesa qáfeemariafanaqa firaakari mindári Ánutunara naméera qíqau. Óo úriqarara karaambáíqa anée andeeqárafa náaquarafa ánoona ufa kai qímarianafa māríananoo. Yáiree fee maqásaaqaraasa ufa iriséenee maasá dárúana ákiaqara nári nárinnee. ¹¹Miqí qímasoofaqa innaarúnai márusa éekara qámunna marasée aiqáma nimisée qímannimiqau. Ínnee maaná afisúsee kafáa miqóo káqíkaaqqoo idooaqa. Ínni níkaqaafasaa maqásaaqaraasa ínni naanna réeqa Ánutuna ufasára kúqifanoo Ánutufa mi-karí ínni ufa faqa misá ufa faqa íriannoo.

¹²Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo maqá firaqqóo uqanna kásinoo súani afu arusoofanoo rundúqarira qámunnaikínoo mārínau. Quqoona faqa aiqáma taatuqée árinoo fidíkandandínau. ¹³Fásau saqári qaqamma miqírafa úfai úqifanoo adusá aiqáma maqásaa kakasídanoo aiqáma fasau maqásaa kakasínau. ¹⁴Innaarúna kudimandá fannoo papiqa fooqána átindari raqándaamámaree máfi aiqáma raqándaamma taikánau. Áaqana áaqana nári mārúqooqari nári mārúqooqari moosá mínifi máfi quqáidanoo ooruku námmariki afumáuqa faqa miqí kaimmínau. ¹⁵⁻¹⁶Miqímarufa maqásaaqaraa karaambáíqauqa faqa úriqararausa faqa sundíaki kiatéenauqa faqa aináina faqaasa faqa nímudaanai qímarusa faqa faiqí aiqáma karabusara fooqána aináini maríasa faqa káiqaesa faqa áaqanasaa mārú ooni aamaranaki kéeqafi kukéeqafiqa áaqanara faqa óoniara faqa námeera qímasee qíqau. Ínnee maasásaa áqufiqa maasá dáriqa kukéeqaqimaqáqa. Qaarísaa óoqumarínoo mārína áfusaara ruffaídaqa ititáqimaqaa. Sipsípa ánaaqi áanooqiranasaa faqa ititáqimaqaa. ¹⁷Miqandá firaa aanooqira faasaana dóo animáridanoo, sía moó fannoo amaná misá nífusaa kíkíqiannoo.

Isaraee máqannaa faiqí óosana óosanakiqara Ánutuna ákara níqínisaa quqárausara qu úfafa.

7 ¹Qínée Yoohaneesa mi-ainainná qáfammasaafanausa kafáa maa-ainainná qáfeeqa. Qangiroo qaara faqa qaara faqa safása

áti atisaa kíkíqíqee márídaqa miqíqa márídaqa úfai maqásaa maqee maqee úqimari úfaina maqa máaqa mandáikianiffee qímaseeqa úfai rafáaqaffísee márídaqa. Miqíqa máriafanoo sía úfai moó fannoo ooruku námmarisaa fee maqásaa fee saqárisaa fee sía fuaqéenoo. ²⁻³ Misá miqíqa márúfaqa qínée qangiroo moó qáfaqiafana. Qangiroo moó fannoo súani óosana qáanaindarii káqi márira Ánutuna ákarainaina úqirafa aniréenoo úfai rafáaqafímaru qangiroosa náaramásee qímannimino qinau. Ánutufa ínniara úfainnai maqá faqa ooruku námmani faqa mandáikamánnimaqaannee qifaqa éekaa káqikaa qóo káqi márúfaqa qínée Ánutuna aináinira faiqiuqa níqinaaqa Ánutuna ákara rúmasaanaqa miqóo maqá faqa ooruku námmani faqa saqáriuqa faqa úfai quqásai fanoo firaqóo úqinoo mandáikamánnimaqaani. Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa Ánutuna faiqi námu maqásaaqaraasa níqinaaqa ákara rúmasoofanoo moó fannoo ásaana rúmasee kooroomásee qímaqiminoo qinau.

⁴ Isaraeena áiku ásaukukiqari aiqáma moodáanaki quqáseenoo wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa (144,000) fífaú núkudara foorámmiqa márúqau. Miqímasee márúnaaki mi-namúsa kai níqinaaqa ákara rúmannimaqaseenoo Ánutunaindi márúfanoo úfai fannoo sía náruanifeera rúmannimaqanau. ⁵ Isaraee máqaanna faiqi námu níqinaaqa ákara rúmannimaqaqoosa misá náadu náadu óosaa óosaa kai márúqau. Yudana áiku ásaukukiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqanau.

Reeubeenana áiku ásaukukiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqanau.

Kadana áiku ásaukukiqari miqí kai máseenoo 12,000 rúmannimaqanau.

⁶ Aseerana áiku ásaukukiqari miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Napatarina átiúqa márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Mannaseena áiku ásauku márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

⁷ Simeeoona átiúqa márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Reefina áiku ásauku márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Isakeena átiúqa márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

⁸ Seeburuna átiúqa márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Yoosefaana áiku ásauku márúsa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Beensaminna áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Miqímasee mi-qangiroofá Isaraeena áiku ásaukukiqari moodáanaki mara ruqáumáseenoo 144,000 fifau núkudara foora Ánutuna ákara níqinaaqa ákara rúmannimaqanau.

Aiqáma ánaamuru Ánutuna óorisaa suqú úfafa.

⁹Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qáfaafana moo súqirafa márínau faiqí ánaasee firaqóo qúsimariqau. Sía faiqí moó fannoo nísanarirana amaná moómoo uqanna máriqau. Misá aiqáma firaa máqannaasakiqari faqa káqikaa maqannaasakiqari faqa aiqáma fasiqa anaaseekiqari faqa aiqáma ufakiqari faqa Ánutuna qaarí óorinni sipsípa ánaaqi óorisaa aiqáma ufa qímarusa kíkíqammafiqau. Misá qamunna éekara afisírausa aufaqáa saqari ásaana úqirausa Ánutuna óorisaa kíkíqiqu. ¹⁰Miqóo kíkíqiqua márídaqa maaqí qímasee Ánutunara firaa kari qímamiqa qiqau. Maasá Ánutufa rakísira qaarísaa óoqumarifúananoo sipsípa ánaaqi faqa anísaaqaraaná kai maasá náaru márirana máridaqqe qiqau. ¹¹Miqí qímasoofaqa úriqararausa Ánutuna rakísira qaarí átimau fíqu fíqu iqá márusa faqa qaara faqa qaara faqa aandáu márusa faqa márufafa misá fíqu fíqu iqá máru qangiroosa misá kai maqásaa nóorindari áqufufafa Ánutuna amooqíqa qiqau. ¹²Kúqaa amooqírana faqa aréenarana faqa írirana faqa dúfi dúfi qírana faqa áuqu uqéerarana faqa úriqararana faqa afeeka faqa náaru náaru maasá Ánutunaindi kai márídaqa. Kúqaa fee qiqau.

¹³Qaarí fíqu fíquqiranakiqari úriqarausakiqari moó fannoo quándaki qiní Yoohaneesa irámmirino qinau. Maa-fasiqa anaaseesá yáindaraasee éekara qámunna afisírausa aiqáma ufa qímarusakiqari aní márídee qufaqa qinée qiqíafana. ¹⁴Sía qinée íridaqa anée qímaqimia qíafananoo mifá kooroo qímasee qímaqiminau. Maa-fasiqa anaaseesá Ánutuna ufamau fímarusa minásaara nárirana máree marusa minakiqari ámiqimasee ani márusa márídaqa. Misá nári ikairí ánaaqi qamunna sipsípa ánaaqi Yísuna fidíkaki nári qamunna nammáruqusee éekara arufifaqá afisúsee márídaqa. ¹⁵Minára misá fáasaana faqa eendáki faqa Ánutuna náaquqara máqaki narí rakísinnimaqqe maru qaarína óorisaa kíkíqammambi eendáki faqa fáasaana faqa amooqídaqa. Qaarísaa márifa Ánutufa narí kai misá ititánnimaqaannoo. ¹⁶Ititánnimaqaaidanoo sía kafáa misá náara ráannoo, sía nammáriara nídiannoo, sía súani idídirafa nifaaqái náruannoo. ¹⁷Sipsípa ánaaqi rakísira qaari qámbaanai márifa mifá misá rakísirafa márino misá nífiqee múnusainaqa káqi márira nammari maqákiquari radíqisee ururée máriqoo neefáranoo. Ánutufa misá naukunu rukásaina misá ikíraqarafa taikáannoo.

Papiqa moodáa sanda dóo idukú úfafa.

8 ¹Sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqánasaa rumbára sánda ínaaqianaana idukúsoofanoo innaarúnai qíqi ufa dáiqímafinoo

káqikaaqoo kásoomafinau. ² Ufa sía qírafa taikásoofaqa kafáa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo qangiroo Ánutuna áfusaa kíkíqammambi márusa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée miqímandee qangiroo ukeena moodáa kai moodáa kai amana kái misá níminau.

³⁻⁴ Nimisooфанoo qangiroo moó fannoo kóora áuqimaru qafeena úqirafa aniréenoo Ánutuna aandáu tatúfimaru qaindána óorisaa kíkíqammambinau. Faiqí ánaasee innaaru qírafa mi-qafeenáki máruna máree aniroofaqa misá ámiqira afundimaru ainainna moómoo mi-qafeenáki innaaru qírana námufaqa quqásoofanoo Ánutuna óorinni máru qaindánasaa kóora áuqimarunasaa idára qoonaki téeqimásoofanoo idáqeenoo ámiqira afundímaru ainainna faqa faiqí ánaasee Ánutuna ufamau fímariasa innaaruqírana faqa idáqoofanoo ámiqira áfunda fannoo Ánutuna aikiambúinau. ⁵ Qangiroo mi-qafeená qumáreenoo mi-qaindánasaaqaraa idá auri marú qafeenaki áfeeriqi quqáseenoo innaarúnaindari maqásaa téeqimmáqinau. Téeqimmáqusoofanoo innaarúnai qírana námufaqa aakuasáa úqirana námufaqa maqá kásirana námufaqa kambíqanau.

Dínni ani qaaraqánda marasée ukeena fuaqóo úfafa.

⁶ Miqóoqari qangiroo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée uffreena faqaasa fuaqárara deedaqiau.

⁷ Fuaqásoofanoo pupúsamu faqa idá námufaqa fidíka námufaqa moodáanakikirafa innaarúnaindari maqásaa téeqinau. Téeqimásoofanoo maa-maqa maaqánaki qaaramookí óosuseenoo moodáaki idáqama taikánau, saqári faqa miqóo márinauqa moómoo qámataikánau. Aiqáma andanda faqa miqóo márinauqa qámataikáseenoo qaaraqándaki káqi márinau.

⁸ Qámataikásoofanoo dóo miná ínaaqianna qangiroo narí uffreena fuaqásoofanoo firaa aaqanara foora idá auri maruna rafáurino innaarúnaindari ooruku námmariki áqufinau. ⁹ Áqufufanoo ooruku námhari qaaramookí óosuseenoo qaaraqándaki káqi márino moodáaki fidíkaikamafino minakínaa nóodaannaina kúqu taikáfinoo sípauqa faqa qaara oosiranakí káqi márinau, moodáa óosiranaki kurídifinau.

¹⁰⁻¹¹ Kurídifufanoo misá nínaaqiana qangiroo moó fannoo narí uffreena fuaqánau. Fuaqásoofanoo fásau firaafá miná áuqu sukáqara fásau fee qiqau, mifá qóomara foora aurímaruna fúka nammariki maqásaa áqufufanoo qaaraqándaki quqáseenoo nammári ámiqirafa, moodáaki faiqí ánaasee miná námasoofanoo suká nárufaqa moómoo kúqimariqau.

¹² Qinée Yoohaneesa miná qáfamasaafananoo ínaaqianna qangiroo moó fannoo narí ukeena fuaqánau. Fuaqásoofanoo súani afu qaaramookí óosuseenoo moodáaki amannauná árinoo qaaraqándaki káqi máriqau. Quqoona faqa fásau faqa moodáanaki amannauná árinoo qaaraqándaki

káqi qée márinau. Súani fáasaanasaaqari dínni áti qéemarinau, dínni áti sía qéemarinau eendáki quqoona faqa miqí kai inau.

¹³Qinée miná qáfamasaafricanoo quqaumu sandáaqai qaqamáree fidanoo firaa kari faiqíara foo ufa qufaqa íriqiafana. Mifá qinau mandóosana náaquqarafa kambíqaannoo qangiroo qaaramoo námu ufíreena fuaqéefandinausa misá fuaqáifandinna kámuqoo maqásaaqaraasa firaa mandainaina náaquqaranaki márifaranoo fee qinau.

9 ¹⁻²Quqaumu miqí qímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí ufíreena fuaqánu. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo fásau moó innaarúnaidari maqásaa áqufufa fíndifufanoo moó fannoo maqá ámeemaanai madika miná kooqí kíqa ámufoanoo mi-fasaufá faiqíara foora fíndifinoo madika kooqí atuásoofanoo idámuna moómoo firaa idamunará foora minakíqari ururanau. Ururéenoo innaarúna faqa súani afu faqa aqáma ititáfinau. ³Mi-idamunnánakíqari pándaaqa moómoo qumuréenoo maqásaa áqufiqu. Misá fárúkara foora náruaqeera Ánutufa quqánu.

⁴Pándaaqa káaqa ándanda saqári amanee néemarusá márufanoo Ánutufa minára qáo qímaseenoo faiqí kai náruaqee qufaqa miqímiqu. Sía aqáma fasiqa anaasee náruaqee qinau. Ánutuna ákara níqinaaqa márinausa sía náruaqee qinau. ⁵Mi-pandaaqáusara faiqí kuqá náriranara qáo qinau, káqi aupúrarana kai moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana firaaná nímiaqee qinau. Mi-pandaaqáusa nárirafa fárúka naruqoofanóra foora nídafí marinau. ⁶Moodáannai qísauku qúqoonasaa pándaaqa márinnakamuqoo faiqí ánaasee kúqiranara randáida sía kúqifara aupúree márifanoo kúqirafa adeedíramafinanoo dóo miqóo taikásee fúannoo.

⁷Mi-pandaaqáusa rákiranaki nímaru qóosausara foora máríqau. Misá níkiaqa kóra áuqira qafeerá foora márinau, misá nóori faiqí nóori fooqáasa máríqau. ⁸⁻⁹Misá níkiaqa asausí misísausa níkiaqara foora kísaaqandauqa márinau, misá nífai raioónara foora firaa nífai kísaaqa márinau. Misá nímuqusa rafáaqafírafa qáinnara foora márinau, misá níqoosa ufa fannoo faiqí moómoosa sandáafanoo maqá ririqindée qímarinau. ¹⁰Misá nímeesa áti fannoo fárúkara foora faiqí raqúru nímirarinau. Dóo minánnai faiqí ánaasee moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana nímirafanoo. ¹¹Misá saidéenna úriqararafa maqá ámeemaanai madika rakísirafa úriqararafa márídanoo. Yuda máqannaasa ufakíqari moo núqu Heeburu ufakíqari miná áuqu Abadoonnee qímaríqau. Kírísá ufakíqari Apoorioonee qímaríqau. Mi-auqúna óosana aqáma ainaina kurídi marínee qímaríqau.

¹²Dóo miqínoo indaarúqaa mándainaina taikánu. Qaaraqánda káqi márídanoo.

13-14 Pándaaqa taikáfufanoo qangiroo moó fannoo narí uffireena fuaqánau. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa íriafananoo kóora áuqira qáinda Ánutuna áfusaa márunakiqari ufa moó qufaqa íriqiafana.

Mi-ufáfa kóora áuqira qáinda aannai qaara faqa qaara faqa márunakiqari kambíqafinoo uffireena fuaqóo qangiroona qímaminoo qinau. Eeufarateesa námmariki qangiroo qaara faqa qaara faqa faiqí kurídi maría qángiroo namusa rumbáqa máriasa idukúnnisaa.

15 Idukúnnisoofofaqa maqásaaqaraa fasiqa anaasee qaaramoosáa óosuseenoo qaaraqándaki káqi quqásee moodáaki aiqáma naru taikáqau dínni áti firaqóo káqi quqánau. Ánutufa óoqaindari misá deedaqammá nímufaqa mi-aukuanná mi-quqoon suanínasaa deedaqammá nimiqoosá narí rákira faiqiuqa faqa mi-qangiroo namúsa faiqí ánaasee moómoo uqanna naru taikáqau. 16 Mi-qangiroo námu márusa rákira faiqiuqa tu handareta mirióona márufaqa nínafaqiafana (200,000,000). Fífa saqari amaneerá foora moómoo uqanna qáfaqiafana. 17 Qinée Yoohaneesa qifu pisipasinóo márufaqa misá qóosauqa faqa misásaa máriasa faqa nínafaqiafana. Qóosasaa máriasa nímuqusa ititárafa akaqáfa taatuqée idáuruara foora máríqau akaqáfa dirindáasi árirafa máríqau akaqáfa tumána áriiraua máríqau. Misá qóosauqa níkiqa raióona ákiaqa miqírausa máríqau, misá nóokiqari idáuru námufaqa muna namufaqa nóokiqari úrimarinau. 18-19 Misá qóosauqa nóoki faqa nímeesaki faqa faiqí nárira afeeka márídanoo. Misá nóokiqari idáuru námufaqa idámuna námufaqa maa-maqána afaaqasáa máriasakiqari faiqí ánaasee moómoo uqanna nárutaikanau. Mi-qoosáusa nímeesa sakániara foora faiqí ukaqánnimidanoo faiqí aupúrarana firaaná máraidaqa.

20 Mi-narimaru ainaináusa maqásaaqaraa fasiqa anaasee moómoo náru taikásoofaqa káqi máriasa miná qáfamasee sía ruffeeqa sía narí mandáinaina minníseeqa Ánutu finnai ubeekéeqa. Káqi maqéeidaqa. Misá káqi kai áfaannaugara innaaru qímaríqau. Misá kóorannai siruáannai booróosannai óoninnai saqárinnaí Ánutunara foora sía faiqí qáfeemaria ainainna sía ufa írimaria ainainna sía nímaria ainaina, nísaukukoo áuqusaidaqa minára innaaru qímaríqau. 21 Mi-kaqimaria fasiqa anaaseesá sía narí ári narí árirana minníseeqa, sía áukainaina minníseeqa, sía faiqí ánaasee qúmmuarirana minníseeqa, sía aináina qúmmuarirana minníseeqa káqi kai márídanoo.

Qangiroo moo pápiqa káqiikaana rumbárana úqirafa qúminau.

10 1 Miqímarufaqa qinée nínafaafananoo qangiroo moó ámudaanai qímarufa innaarúnaindari qúminau. Miná qamunna sía qáfaqiafana qoonnámu qámunna foorá kai afisírafa márínanau, miná ákiqa óondanda fíqu ínoo márínanau, miná óori áfiri súani afu miqírafa dároo dáraa ímarinau, miná áikuqara saqári aadána kíkíqinoo márífaqa

idáree maríandee ímariqau. ²⁻³Miná ásaukuki papiqa káqikaana ásaana rúanifeera airíqoofanoo márínau. Mi-qangiroofá qumuréenoo ásauku uqannái aiku ooruku námmarisaa rámaséenoo ásaakai áiku maqásaa rámaséenoo raióonara foora firaaqóo fáaqarufanoo innaarúnai qírafa dínnei qísauku taikásee dínnei ani qaara marasoofanoo innaarúnai firaaqóo dárara qímasee faiqíara foo ufa moó qímaminau. ⁴Qinée Yoohaneesa innaarúnai qíra ufa irisée ákara ruanéeriafananoo innaarúnaindani qáoo qínoo qísauku dínnei taikásee dínnei ani qaaraqánda marasée innaarúnai qíra ufa sía ákara rúa, ámiqimasee kukéeqaa qufaqa kukéeqafiafana.

⁵⁻⁶Mi-qangiroofá áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa roofá ásauku innaarúnai uqéeraseenoo narí amana aqíqámaseenoo qínau. Ánutufa náaru náaru máríanafa innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmaryi faqa quqóonafa minakí maru ainainausa áuqunafa máríanafa aní áuqu rámasée maa-ufána qídaqa. Sía moo kári faqa Ánutufa nífeesida máríannoo. ⁷Ínaaqianna qangiroo narí ufíreena fuaqásainanoo Ánutufa narí óoqai kukéeqakai dóo quqáannoo, óoqai narí tamummáqara fasiqauqa ámiqira ufa qímannimuna dóo miqóo taikéenoo miqíannoo.

⁸⁻⁹Miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa fáasai qímaqimufa kafáa qímaqiminu. Anée qangiroo innai áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa rámaqai finnai papiqa airírana maqéeina máraa qufaqa qinée Yoohaneesa mifúnnai óonuree mi-papiqána qímiannee qíafananoo qímaqiminoo qínau. Dóo maraséenana námasainanoo áranandaki óoquree aseeúndammíannoo, óokinaa ookasaasá ánoonara foora adíafaammíannoo. ¹⁰Miqí qímasoofaqa qinée miná ásaukukinaa papiqa marasée námasaafananoo dóoki ookasaasára foora adíafaainau, qíranandaki óoqureenoo aseeúndinau.

(Ookasaasá anoona náaru kambíqaaninna ainainara írirana adíafaa írafa márídanoo. Óosana óosana mandáinaina aupúrarana nárirana kambíqaaninafa aseeúndirafa márídanoo.)

¹¹Miqí másaafananoo qímaqiminoo qínau, anée Yoohaneefa anée kaifáa Ánutuna ufa moómoosasa quqáa moómoo faiqí ánaasee faqa moómoo máqusanaasa faqa moómoo ufa qímariasa faqa karaambáiquaqa faqa ámiqimasee Ánutuna ámiqira nifaaqooqa faqa mandá nifaaqooqa faqa misá náaku nímaqainanoo misásaa kambíqaani.

Ánutuna márírana qáfamasee qu fásiqaqanda.

11 ¹Miqí qímasoofanoo moó fannoo aniréenoo nimanímaru kannapuna qíminoo qínau. Anée maaná máree óoruree Yeerusareenni mári maqana Ánutuna náaquqara amaana maqa faqa tatúfira qáinda faqa amanamásee qáfamasee ákara rúa. Mi-amaana maqánaki innaaru qímariasa Yísuna ufamau fímariasa mináindi

márianara misá faqa nísaaana rúmasee ákara rúa. ² Amaana máqa naambeéqai sía amanamándeé ákara rúa miná aamína máqannaasaindi ánaamurundi máridanoo. Misá qaara fasiqa níku nísauku taikásee quqoona faqa qaara quqoona faqa náaquqara máqusa Yeerusaree máqusa anirée níkunnaí rafáaqafúseefaranoo. ³ Mi-kamúqoo mi-aukuanná qinée Ánutusa qiní ufa kooroo qímaria fasiqaqanda soofaara qamunna afisíraqanda niqíqánaqa qiní ufa maqásaa máriasaki kooroo ifáranoo. Miqandá núqu kooroo ímariaqandee qínoo máridanoo.

⁴ Miqandá aiqáma maqa maaqasaa karaambáiqá Yísuna óorisaaqaara qóoma miqíraqanda máridaqa. ⁵ Faiqí akaqáusa miqandá náruannee qímasaafanoo miqandá nóokinaa idá fannoo naru taikáidanoo dóo miqímasaifanoo miqandá náruannee qínausa kúqu taikéefaranoo.

⁶ Ánutufa mi-kooroo ira fasiqaqandá afeeka níminaqa Ánutuna ufa maqásaaqaraasa qímannimi marínna kamuqoo innaarúna ititásaifanoo aaku sía rúannoo. Mi-kamúqoo Ánutufa afeeka níminaqa aiqáma nammari maa-maqa maaqána afaaqasáa mári nammalisa nári nídiranannai nári iriséeqa arusáifanoo fidíkaika káimmíannoo. Mi-afeekánannai nári kai irisée maqá áukarasáifanoo mandáinaina óosana óosana kambíqeenoo faiqí ánaasee nipatasáa nárinoo aupúrarana nímiannoo.

⁷⁻⁹ Mi-koorooira fasiqaqandá Ánutuna ufa maqásaa fasiqa aiqáma qímannimí taikásaifanoo maqá ámeemaanai madikasáa rakísirafa káasau aandau fannoo madikakíqari ururée dóo miqandá faqa rákuannoo. Rákidanoo miqandá kuqá nurusáinaqa miqandá irí Yeerusaree máqusa qámbaana akooqóo márifaranoo. Óoqai miqóo kai mi-maqusánaki karaambáiqá aunírira saqarisaa pirímmannai áriqau. Mi-maqusána áuqu Yeerusaree márinau. Mandóosana máree marú máqusana kíkiquammusidaqa Soodooma faqa Isipa faqee qídaqa. Mi-kooroo ira fasiqaqandá irí Yeerusaree máqusa qámbaana márifaqa aiqáma firaa máqannaasa faqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ánaamuru máriasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa miqandá irí qaaramoo fáasaana faqa moo fáasaana átisaa faqa miqandá irí qáfaifanoo níkundarara qáoo qímasaifanoo káqi máriannoo.

¹⁰ Aiqáma maqásaaqaraasa miqandá kúqiranara irisée asasammásee qoomáqa suqásee námasee susú ímarifanoo aináina narí ámi narí ámidaga miqandára maaqí qifáranoo miqandára maasá maqásaaqaraasa aupúrarana qímimariaqanda dóo kúqiquee qímasee asasifáranoo. ¹¹ Qaaramoo fáasaana áiqaramáfinanoo Ánutufinnaindari kásimari aidoofoa qumuréenoo miqandá iríki kéeqafinaqa kásiqa fíndififaqa aiqámausa miqandá níqafeeínausa nínadafeeqa káaqa rufíeefaranoo. ¹² Mi-tamummaqara fasiqaqandá fíndi fífaqa innaarúnaindaraa ufa moó fannoo maaqí qímasee miqandá qímannimiannoo ínneeqara dóo maí innaarúnai úruaqa qífanoo asuru

fannoo miqandá namuqáa aiqámausa nífusaa mara uqéereeqeenoo innaarúnai quqáannoo. ¹³Miqandá múru quqásainanoo miqóo kai maqá firaaqóo uqanna kásinoo Yeerusaree máqusaki mári maqáusa moómoo rambáirinoo áqufuanoo. Faiqí séefeena tauséenna (7,000) moómoo uqanna minakí kúqifarano. Moómoo uqanna núkudara foora faiqí ánaasee kúqifarano, moómoo káqi márifarano. Káqi márinausa miná qáfamaseeqa quándakiqa innaarúnai mári Ánutuna afeeka amooqifáranoo. (Qinée Yoothaneesa mi-aiqama ainainná innaarúnai márídaqa qáfaafannana.)

¹⁴Dóo indaarúqaaqanda mandáinaina dóo aru taikéenoo, moodáa kai dauní aniráannoo.

**Ukeena fuaqámmaree dínni taikásee dínni aní
moodáa fuaqásee dóo dínni ani qaaraíkufa.**

¹⁵Qinée Yoothaneesa qífu pisipasamándoofaqa innaarúnai márídaqa qáfaafananoo qangiroo moó fannoo ínaaqianaafa narí ukeena fuaqánau. Fuaqásoofanoo innaarúnai mári úfafa maaqí qímasee firaa kari kooroo inau. Dóo maqee maaqóoqari maqásaa rakísira afeeka maasá karaambáiqua faqa narí ásauku mundíranaindi faqa márídanoo mifá náaru náaru miná rakísida máriannoo. ¹⁶Mi-ufána qíma taikásoofanoo faiqí úriqararausa Ánutuna ufa írira qaari fíqu fíqu iqá márusa nóorindari maqásaa áqufufafa Ánutuna amooqíqa qiqau.

¹⁷Óo Karaambáiqua Ánutu aiqámausa úriqararafa firaa fá anée márídana óoqai márúnafa maqee máríanafa. Dóo anée aneenná firaa afeeka kooroomásee maqásaaqaraasa rakísi nímaqee maríannanara maasá minára aní dúfi dúfi qímamaqaidaqa.

¹⁸Aníara níkooqee mari máqannaasa aníara áanooqirafa qumbiqárausa máriafana aní Ánutuna áanooqira áukuana nímira fá dóo ani márídanoo. Kúqirausa fíndifu másee mandúfa nímira áukuana dóo ani márídanoo.

Aní aináinira fasiqa tamummáqarausa misá kadáapirirana ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Aiqáma fasiqa anaasee úriqararausa faqa káiqeese faqa aní ufara ruffaida náaquqaida mi-maú fímarisa faqa misá kadáapirirana ámiqira ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Maa-maqa maaqána máríasaa kurídi maríasaa misá kurídira áukuana dóo animáridanoo.

¹⁹Miqí qímasee úriqararausa Ánutuna amooqímasoofaqa qinée quándaki qáfaafananoo Ánutuna amaana maqá innaarúnai márúfa kooqí atúafufafa qáfaqafana. Mi-amaana maqánaki Ánutuna faqa faiqí faqa moodáanakikira ufa bookísara foora áuquqoofaqa márúfa qáfaqafana. Mi-bookísánaki Ánutuna ufa óonisaa ákararirafa Mooseena óoqai ámufa máru bookisana qáfaqafana. Qinée qáfaafananoo aakuasáa úqino innaarúnai qínoo maqá kásinoo firaa pupusamu áqufinau.

Aareena fannoo ánaasee faiqi nambíqarara qu úfafa.

12 ¹Qinée Yoohaneesa miqúna qáfamaseeqa quándaki moo áinaina qáfaqiafana. Innaarúnai firaqóo kooroo íra ainaina kíkíqusirafa kambíqoofaqa qáfaqiafana, ánaasee moó fannoo súani afu miqíra kúrusa afisúsee máru qáfaqiafana áikuqara quqoonasáa ranóo márufafa qáfaqiafana miná ákiaqaki afisíra qáfeesaa qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée fásaunamu miná qafeesáa qémaru qáfaqiafana. ²Mi-anaaseefá ámuuqu uqáikinoo márufa innaamunara aurínoo aupúreenoo fáaqa ríнау.

³Fáaqa rímarufafa qínée quandáfi moo áinaina innaarúnai mári ainainna kooroo íaninnana qáfaqiafana. Qaareena qínaakuna qáfaqiafana miná afaaqa aiqáma taatuqée árinoo márínau miná ákiaqa aambúmanamu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa márínau. Aiqáma ákiaqasaa qafee afisínoo márínau, miná ákiaqaaqa aanai qísaukuqara taikásee márínau. ⁴Miná ámeesa fannoo innaarúnaidaraa fásau moómoo núkudara foora rarísámeeqeenoo maqái áqimarínau. Mi-qaareenáfa ámuuqu uqaikira ánaasee óorisaa kíkínoo márídanoo faiqi maqasáinanoo nambíqarara rakísidanoo. ⁵Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanóo fíndifínoo qáinna áuqíra samu qumáreenoo aiqáma ánaamurusaa rakísi nímaqaanínna máqanau. Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanoo Ánutufa qaareena náandoo qímasee áranaiqi rafúsueeqeenoo innaarúnai narí úfa írira qaarísaa quqásoofanoo márínau. ⁶Miqíufanoo mi-anaaseefá quqásee qaareenara rufíasee sandée aadána maqa maaqaki Ánutufa deedaqammáqoonaki óonu márínau. Qaaramoo áukuana faqa moo áukuana átisaa faqa Ánutufa miqóo rakísínau.

⁷Qinée Yoohaneesa qáfeemariafananoo rákirafa innaarúnai kambíqanau. Dínni qangiroo karaambáiqá miná áuqu Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufafa dínni qaareena narí mandá qángiroo námufafa márídaqa innaarúnai rákimariqau. ⁸⁻⁹Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufafa afeekaikámasee qaareena rafáaqafuseenoo narí faqa narí qangiroo námufafa rafúsueeqeenoo innaarúnaindari maqásaa áqusanau. Ánutufa aníara sía maaqóoqari maaqóo máriannee qífaqa aní maqásaa rafúsueeqee áqida fee qímasee áqusanau. Mi-qinaakuna qaareenáfa óoqai sakáni márufa aiqáma maa-maqánasaaqaraasa ueeqée márufa márínau. Miná áuquara Áfaanna firaafá Sadannee qínau.

¹⁰Mikaraafa Sadanna maqásaa áqusoofafa qinée Yoohaneesa qífu pisipasamásoofafa innaarúnai márídara fooqáana qáfaafananoo ufa moo firaa kari naméera qínau, Ánutuna asumu máree maríafa dóo animáridanoo. Dóo maqee Ánutufa narí Karaambáiqá afeeka kooroomáseenoo. Dóo maqee miná ásauku mundírafa narí áanoo dóo

uqannífiqeenoo. Dóo maqee maasá qíkaqaafasaaauqa maqásaaqaraasa níkaruqirafa eendáki faqa fáasaana faqa Ánutuna áfusaa múnuqi míniqui márifa Sadannafa innaarúnakiqari áranaiqi futeeqá rafúsueeqeenoo maqásaa dóo áquseenoo. ¹¹Maasá qíkaqaafasaaauqa maqásaa fasiqauqa Ánutuna sipsípa ánaaqí kúqu fidíkanannai dóo Sadannana úraaqareenoo nári Ánutuna ánoona ufara kúqunannai faqa miná úraaqareenoo misá mi-ufánara narí máriranara sía ánoonee qímasee káqi kúqiraree qímariasa márídaqa. ¹²Úfa firaqóo kai qídanoo qinau. Innaarúnaki mári ainainausa ínnée aiqáma asiasaqa Sadannafa ínniki márifa dóo maqái áqufinoo. Ínnée maqásaa máriasa faqa ooruku námmariki mári ainainna faqa ínnée rufáida máriaqa. Áfaanna firaafá ínniki óoqu fínoo miná ánoo firaafá máriannoo narí qúsasaa márianinnanara iriséenoo miná ánoo firaafá máriannoo fee qínoo.

¹³⁻¹⁴Qinée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quándaki qaareena maqásaa qáfeeqa. Qaareena qínaakufa dóo maqásaa áqufinoo márídano qáfeenoo ánoomáseenoo quándaki faiqi máqoo ánaaseena arunaanéera áfaqanoo fufanóo Ánutufa firaa quqaumu áqoosa qaaraaqánda ámufanoo qaqamáreenoo aadána máqasaa Ánutufa deedaqammáqoo maqanasaa áqufinoo asumu márinau. Qaaramoo áukuana faqa moo átikai marasoofanoo Ánutufa rakísimarufanoo qaareena fannoo mi-anaaseená áriranasaa Ánutufa ititéemarinau. ¹⁵⁻¹⁶Qaareena fannoo mi-anaaseená qáfamasee ánoo qufanoo miná óokiqari nammári moómoo áufinau. Nammári áufinoo mi-anaaseená mi-samúna áruanifeera fufanóo maqá fannoo mi-anaaseená soodáaqinoo maqá óo raqáfufanoo nammári minakí kai kéeqanau. ¹⁷⁻¹⁸Qaareena fannoo miná qáfoofanoo firaqóo uqanna áranaqoofanoo quándakinoo mi-anaaseená áti áiku ásauku márusa aiqáma Ánutuna auqíra sándufamau fímariasa Yísuna kooroo íra ánoona ufamau fímariasa faqa náruanee qímasee fufá ooruku námmaryi áfainni kíkíqinoo márinau.

Maa-maqánasaaqaraa kaasau aandauqara qu úfafa.

13 ¹Qinée Yoohaneesa qífu pisipasamándoo innaarúnai márídaqara foora qaareena ooruku námmaryi áfainni kíkíqinoo márufafa qáfamasee ákara rúmaqaafananoo. Mifá miqóo kíkíqinoo márufanoo ooruku námmaryiqari káasau aandau moó fannoo ururoofaqá qáfaqiafana. Mi-kaasau aandauná aanai qísaukuqara taikásee márinau miná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa márinau. Aiqáma aanaisaa karaambáiqu qafee afisínoo márinoo aiqáma ákiaqamau narí Ánutunara fídiquaira mandá núquqa ákararinoo márinau.

²Mi-kaasau aandaufá firaa kusina fooqáatia faiqí nárimarifa márinau. Miná áiku firaa samaada áikuara foora márinau. Miná óo aamara raióona

óo aamara fooqáafa márinau. Mifá ooruku námmarikiqari ururoofanóo qáfamaseenoo qaareena fannoo narí afaaqái máru ainainna mi-kaasau aandauná ooruku námmarikinaana áminau. Narí rakísira qaari faqa aiqáma máqannaasa rakísirana faqa mi-kaasau aandauná amisoofoanoo rakísinimaqanau. ³Mi-kaasau aandaufá márufanoo moó fannoo miná ákiaqaki moo árufanoo kúqinóora fooqána máseenoo áru afaaqana ateeqáqoofa unufufanóo kaifáa fíndifinoo nammárikigari ururoofaqá qáfaqiafana. Aiqáma maa-maqána afaaqasása máríasa mifá fíndifuna qáfamasoofoanoo náaquqoofaqa aiqáma miná ufamáu kaimbiqau.

⁴Qaareena fannoo firaa uriqarara afeekana káasau aandau ámunara minára áaqee maría fasiqa anaaseesa qaareenara innaaru qídaqa amooqí maríqau. Misá káasau áandau óorinni faqa innaaru qímasee amooqíqqa qiqau. Yáfee maa-kaasau aandauná amaná márídanee. Sía uqanna. Yáfee miná áriraramasee áruannoo fee, sía moó fannoo amaná árifara.

⁵Mi-manda kaasau aandaufá aiqámai rakísidanoo mandúfa uqanna óosana óosana ufa qímarufanoo Ánutufa sía qáo qinau, qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa óonu qaara marasée quqoonasáa káqi márídanoo miná kai qáfee márínanau. ⁶Mi-kaasau aandaufá Ánutuna faqa miná áuqu faqa mandá níqurarara níquraree márínanau. ⁷Mifá Ánutuna áiku ásauku faqa rákinoo rafáaqafína. Mifá káqikaa máqanna faqa firaa maqanna faqa aiqáma ufa qímariasa faqa aiqáma máqusanaasa faqa rakísimarufanoo Ánutufa sía qáo qinau káqi kai qáfanau. ⁸Aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máríasa mi-kaasau aandaunára Ánutufara foora innaaru qímasee amooqífáranoo. Misá nári núqu káqi marifandinausa Yísuna búkaki ákara rímariasa misá kai sía amooqífáranoo. Óoqai maa-maqa maaqána sía máruqoo Ánutuna sipsípa ánaaqi kúquna búkaki núqu marísa kai sía káasau aandau amooqífáranoo.

⁹Aiqáma náaqoo faqaasa ufa íriaqa. ¹⁰Kásooqaqee káasau aandau Yísuna ufasáara náruaninausara Ánutufa óoqai írinau. Káasau aandau fannoo rumbáaninausara faqa ooqai írinau. Mi-narira aukuanáí Ánutuna ufa íri máríasa sía rufíasee minnísaaqa afeekaikámasee uaqée iaqa minásaa mundúfi fírana faqa káqi kai fuaqa.

¹¹Qinée Yoohaneesa mi-kaasau aandauná qáfamaseeqa quándakufafa moo káasau aandau maqákiqari ururooná qáfaqiafana. Miná aanai qaaraqánda sipsípa aanaira foorá ururanóo márínanau. Miná ufa fannoo qaareena ufa qímarinau. ¹²Sipsípa aanaikírafa indaarúqaa káasau aandau óorisaa kíkíqammambi miná afeeka firaatiá márínanau. Mifá aiqáma maqá afaaqasása máríasara indaarúqaa káasau aandaura amooqiaqée sía amooqífaqa náruanauree qinau. Mi-indaaruaqafá kúqiraramasee afaaq afeekárafa qunufunára innaaru qída amooqiaqée qinau.

¹³Sipsípa aanaikírafa ínaaqianna aandau fannoo aiqámausa nífusaa faiqí sía áuqaqaa íra ainaina áuqinau, aiqámausa nífusaa

innaarúnaindari idá fannoo maqásaa áqu fuannee qufanoo áqufinau.

¹⁴Mifá indaarúqaa kaasau aandau óorisaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áquusoofanoo minánnai maqásaaqaraasa aiqáma nikaruqináu. Miqídanoo mifá aiqáma maqásaaqaraasa qímanniminoo qináu, Ínnee afaaqa ateeqásoofanoo kúqiraramandee fíndifuna amana áuquaqaa. ¹⁵Misá áquusoofanoo sipsípa Ánutufa uqeeqáraree qímasee narí namuqáa qumee afeeka ámufofanoo aanaikíra aandau fannoo únnaqimásee narí afeeka fee qímasee áidoo indaarúqaa kaasau aandau amana áuquqoonaki áidoo fuaqásoofanoo miná amana fannoo faiqíara foora ufa qínnoo naríara sía innaaru qímasee amooqusá kuqá nárináu. ¹⁶Sipsípa aanaikíra aandau fannoo nárírarufaqa aiqáma máqannaasa káiqaesa faqa úriqararawsa faqa aináina faqaasa faqa kudifásiqa faqa rumbée maríasa faqa idukímariasa faqa aiqáma narí ákara nári nísauku uqannái fee níqinaaqafee ákara rúmannisanáu. ¹⁷Mi-akarána sía márinausa sía aináina nimisé miná ákiaqara feefaurú máreefaranoo, aináina faqa sía amana munnimma áqusee máreefara. Mi-akarána óosana káasau aandau miná áqu nambáqa máriannoo.

¹⁸Írirana faqaasa maa-ufána íriaqa. Írirana faqaasa mi-nambaqána káasau aandau nambáqa óosana írifaranoo. Mi-nambaqáfa faiqí áqu kíkíqammusidanoo. Mi-nambaqáfa maaqímminoo máridanoo. Síkisa handaréeta faqa sikisti síkisa faqa máridanoo, (666).

Maqásaaqaraasa moómoosa fúka idiroofaqa qáfaafanna úfafa.

14 ¹Qinée mi-ainaináusa qáfamaseeqa quándakufaqa qáfaafananoo sipsípa ánaaqi kúqufa Yísufa Oorifa áaqanasaa moo áqu Sioona áaqana minásaa kíkíqinoo márinau. Oorifa áaqana Yeerusaree máqusa aaqá máridanoo. Miná sáimbaqa faiqí moómoo máriqau. Yísuna áqu faqa miná ákoona áqu faqa níqinaaqa ákara rírausa kai máriqau. Mi-fasiqáusa nísanaruafanaqa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa Yísuna faqa máriqau, (144,000). Faiqí óoni saqári uqanna áqufíqau. ²Qinée miná qáfaidaqa innaarúnaindaraa ufa moo íriqiafana. Fíraa kari innaarúnai qíara foora qínnoo fíraa oondaindari nammáriara foora áqufidanoora foora qufaqa íriqiafana. Miqímarunakina innaarúnaindari piripúnna áriufaqa íriqiafana.

³Yísuna sáimbaqa Oorifa áaqanasaa máriusa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá aiqáma Ánutuna qaari óorisaa faqa qaara faqa qaara faqa áandau faqa úriqararawsa faqa misáuqa nóorinni ubeekaqáu. Nóori ubeekáidaqa fúka idi moó raqau sía moó fannoo mi-idína írifaranoo Yísuna faqa máru fasiqausa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá kai mi-idína amaná reefáranoo Yísuna fidíkanoo feefaurírausa kai mi-fasiqáusa márufaqa qáfaqiafana. ⁴Mi-fasiqáusa sía ánaasee qúmmuari marusa ámiqira mánaaqara foora andeeqárausa kai

máridaqa. Misá sipsípa ánaaqi kúquna Yísuna faqa aiqámai fímarusa misá maqásaa fasiqa nandáfiana néera foorídaqa misá Ánutunaindi faqa Yísunaindi faqa máridaqa miqídaqa. ⁵Sía únna ufa misáki márusa sía áaqarafa misáki márusa.

Qaaramoó qangiroo qu úfafa.

⁶Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quandáfi qáfaafananoo qangiroo moó fannoo innaarúnai sandáaqai qaqamáree fufaqa qáfaqiafana. Mifá ámiqira fasaasa ufa náaru náaru márira ufa aiqáma maa-maqánasaaqaraasa firaa maqanaasa fáqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa aiqáma maqannaasa faqa qímannimirara qaqamáree fínoo firaa kari qinau. ⁷Ínnee Ánutunara rufiasee miná afeeka úriqararanara amooqiaqa, dóo mifá maqásaa máriasa ufa írirafa dóo ani máridanoo. Mifá innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmaryi faqa káqi nammariuqa faqa mináuqa áuqufa máridanoo, miná óorisaa kumáramafi amooqiaqa.

⁸Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo qangiroo moó fannoo miná ánaaqianna qaqamáree fídanoo Babiroonia máqusara ánaasee kíkiqua ususée qinau. Mandá anaasee Babiroonia máqusa dóo maqásaa áqufínoo maqúsa naakundú kai saaeemáseenoo. Mi-maqannáasa nári deedeépirana faiqí ánaasee qúmmuarirana moómoo uainna nammáriara foora aiqáma maqannaasa nímufaqa námaseera foora aiqáma máqannaasa nímufaqa námaseeqa fúrufarammidammia.

⁹⁻¹⁰Dóo mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo miná ánaaqianna moo qángiroo fannoo qaqamáree fínoo firaa kari naméera qímasee aiqámausa qímannimínoo qinau. Káasau aandau fee narí amana áuqiranaree amooqídaqa innaaru qímariasa miná ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa ákara rírausa misá Ánutuna áanooqirana uáinna nammariara foora nambíqeefaranoo. Ánutuna áanooqirana qídanoo idídimari uainnana kíkiqua úsidanoo. Sía nammári námufaqa uáinna námufaqa asooárana nímifaranoo káqi uáinna kai idídi márina kai nári mandá óosana ákíaqara áanooqirana idára foora qéemarina nímiannoo. Aiqáma káasau aandau amooqímaríasa faqa miná ákara máree maríasa faqa misá aiqáma Ánutuna náaquqara andeeqara qangiroouqa nóorisaa faqa sipsípa ánaaqi óorisaa faqa firaa idaqée marínaki aupúraránaki fifáranoo. ¹¹Misá aupúrararanana nímimari mi-idauru munáfa náaru náaru ururáidanoo máriannoo. Fáasaana faqa eendáki faqa sía asooárana máreefaranoo káqi miqí kai minoo máriannoo. Káasau aandau fee miná amana áuqiranara innaaruqímaríasee miná ákara máree maríasee misá aiqáma miqí kai mifáranoo.

¹²Mi-aukuannái maqásaa Ánutuna áiku ásauku márianausa mi-aupuraránaki reendeénamafi fifímafi márirana faqa Yísunasaa káqi

kai mundúfi márirana faqa miqímandee mi-aukuanná Yísuna ufamau fímariasa miqíafa.

¹³ Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa qíní qífu pisipasamásoofaqa qínée innaarúnaira foora máriafananoo ufa moo qímaqíminau, Yoohanee anée maa-ufána ákara rúa. Maa-aukuannásaaqari karaambáiqaki kéeqafíqa kúqifandinausa misá asasifáranoo. Ánutuna maraquna fannoo mi-ufána irisée dadaaqínoo qinau. Eeóo kúqaa náriqa kadáapi firaaná ríriseeqa kúqíqa adooáidaqa asasifáranoo. Nári kadáapirirana ánoona kúqiranaki fíqa dóo máree fídaqá asasifáranoo.

**Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa nífíqaseenoo
narí ufa írimariasá máraaninna úfafa.**

¹⁴ Qínée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quandáfi qáfaafananoo éekara asurusaa faiqí moó fannoo faiqí nímaakuara fooqána óoqufaaqee ídanoo kóora áuqira qáfee afisírafa ásaukuki paipána áfai raiqáraná ásaukuki uaqéeufafa qáfaqíafana. ¹⁵ Mi-fasiqáfa asurusáa óoqumarífi márufanoo Ánutuna innaarúnai náaquqara amaana maqakíqari qangiroo moó fannoo ráudee qumurée mi-fasiqána firaa kari áaramáseenoo qinau. Dóo nárana qanaá márída aneenná paipánannai atekásee máree ánia. Dóo maqásaa naranara foora akuqanóo máridanoo. ¹⁶ Asurusáa marufa miná iriséenoo eedóo qímaseenoo dóo narí paipána rauqímareenoo maqásaa áquseenoo nárana atekásee máree úrinau.

¹⁷ Mároofanoo qangiroo moó fannoo Ánutuna náaquqara amaana máqaki innaarúnai márúnakiqari ráudamaki aniréenoo narí ásaukuki paipána áfai raiqáraná úqirafa ráudoofaqa qáfaqíafana.

¹⁸ Ánutuna tatúfira qaindasaa rakísimarufa qumuréenoo paipána úqirafa qúmuna áaramásee qímaminau. Anée dóo uáinna tatímaria sandafa maqásaaqaraasa mandóosana dóo akuqanóo máridanoo, atekámaree múrusee misá fidíka sáunara foora tátia. ¹⁹ Miná iriséenoo paipánafaqaafa narí paipána maqásaa uáinna sanda ateká mareenoo Ánutuna áanooqirana tatímarunaki maqúsai múrusee naambeéqai áqinau. ²⁰ Áqusoofaqa misá tatisoofanoo fidíka kai nammáriara foora áufinoó faiqí ninuka kái urururufanoo níanai uqanna máree finau.

**Maa-maqáfa taikáinna aukuaana dínni ani qaara
marasée qangiroo aupúrarana máree ánífara.**

15 ¹ Qínée innaarúnai máriafana moó innaarúnai koorooíra ainaina náaquqara ainaina kambíqóo qáfaqíafana maaqímasee kambíqanau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroo námu nári nísaukuki Ánutuna taikáranaki aupúrarana úqirausa ániqau. Mi-aupurarána maqásaaqaraasa Ánutuna ufa sía írimariasá nimisáifanoo Ánutuna áranaqarafa taikáannoo.

²Qinée miná qáfamasee quándaki ooruku námmaryara foora tánuka minásaa máridanoora foora idáuru námufafa márufafa qáfaqiafana. Miqóo ooruku nammári áfaisaa faiqí ánaasee moómoo Ánutuna ufa írimarusa úsimariquau. Misá káasau aandau ákarara qáoo qímarusa misá káasau aandau faqa miná amana áuqirana faqa rákiara foora miná úriqararasa máriqau. Ánutufa misá piripúnna nímufafa misá ³Ánutuna aináinira faiqi Mooseena faqa sipsípa ánaaqi kúqufa faqa miqandá idí rée maríqau. Maaqí qímasee idí raqau.

Óo Karaambáiq aiqáma afeekafaqáa Ánutufa,
Anée aiqámausa rakísi maríanna óosanafa faqa anée ímarianna
oosana faqa idaaqírafa firaafá máridanoo.

Anée aiqáma máqusanaasa Karaambáiqa márianafa,
Anée níniunafa andeeqárafa kúqaa márúnafa márianafa.

⁴Óo Karaambáiqa yáfasiqa fee sía aníara ruffaidanoo.

Yáfasiqa fee aní úriqararana sía koorooíannoo,
Aneennáraa kai náaquarafa máriananoo.

Aní andeeqára ainainirafa aiqámausa qáfamasee minára aiqáma
máqannaa anirée aní óorisaa aniree aní amooqifáranoo.

⁵Misá mi-idína rámasoofafa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo Ánutuna amaana máqa innaarúnai atúasoofafa qáfaafananoo minakí óoqai Mooseefa Ánutuna úiqaana maqa usakáqoofa miná aundurái márufafa qinée qáfaqiafana. ⁶Dínni taikásee dínni aní qaara marasée qangiroouqa Ánutufa faiqí ánaasee nímianinna aupurarana úqirasa fásai nínafaafanausa misá Ánutuna náaquara amaana máqakiqari ráudaqau. Misá qamunna ánukarafa éekara árirafa márínau. Misá kóora áuqira ráitanda náamma ámeemaanai rumbárasa animáriqau. ⁷Ani márufanoo Ánutuna aaqá aandáu qaara faqa qaara faqa márúnakiqari moó fannoo kóora áuqimaru qafeesa dínni taikásee dínni aní qaaraqánda marasée qafeesa náaru náaru márira Ánutuna áanooqirafa qumbiqára qafeeuqa aiqáma qangiroouqa nísaukuki moodáa moodáa quqásanau. ⁸Quqásoofanoo innaarúnai amaana máqa idámuna qumbiqánau. Ánutuna afeeka faqa Ánutuna aréenarana faqa minásaaqari idámuna fannoo mi-amaana maqánaki qumbiqánau, sía kéeqarana amaná márínau. Nísauku dínni taikásee dínni aní qaara marasée qangiroo misá aupúrarana taikásoofanoo miqóo kai amaná kéeqaaqainau.

Náaru kambíqaaninna ainainna kukéeqarana koorooírafa

Yísufa Yoohaneena koorooqímamufanoo ákara rínau.

16 ¹Amaana máqakinaa idámuna qáfamaseeqa íriqiafana ufa moo innaarúnai máru amaana maqakiqari ufa moo fíraa qóo naméera qímaseenoo aupúrarana mároo qangiroosa qímanniminau. Dóo ínee qísauku dínni taikásee dínni aní qaara marasée qafee Ánutuna áanooqira qáfee máraasa dóo innaarúnaindari maqásaa múqu téeqiaqa.

²Miqí qufanoo indaarúqaa qangiroo narí qafee mara máree innaarúnaindari maqásaa múqu téeqinau. Téeqimásoofaqa maqásaa fasiqí ánaasee káasau aandaura innaaru qímarusa miná ákara máree marusa misá nifaaqasáa káaqa nídafidanoo áfundidanoo eeféeda námuana fooqáafa moómoo nárinau.

³Narusoofanoo kafáa miná ánaaqianna qangiroo moó fannoo narí qafee máreenoo múqu ooruku námmariki téeqimáqusoofanoo kúqira fasiqa fidíkara foorá kai mandifufanoo kúqira fasiqa fidíkara foora máqufufanoo ooruku námmariki márída kási maria ainainafa aiqáma kúqu taikáfinau.

⁴Kúqutaikáfufanoo miqandá nínaaqiana moo qángiroo fannoo narí qafee máreenoo innaarúnaindari nammári uqannaki múqu téeqimásoofanoo fidíka kai qumbiqáfinau. ⁵Qumbiqáfufanoo nammárisaa rakísímaru qángiroo fannoo naméera qinau. Óo Ánutufa náaquarafa ánukarafa óoqai márúnafa maqee márianafa anée fidíka naaqée qímasee nímiannanara andeeqárafa máriananoo. ⁶Misá maqásaa fasiqa Ánutuna ufa írimaria fasiqanaaseesa faqa tamummáqara fasiqauqa faqa fidíka ruqíee maríanara anée fidíka nímianaqa náidaqa. Nári óosanara saanára miná ákiaqara fidíka náidaqamiafoo qinau. ⁷Miqímandoofanoo Ánutuna tatúfira qáindasaaqari ufa moó qinau. Óo Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa aninná nárirafa kúqaa andeeqárafa kai márifa máriananoo.

⁸Mi-namúsa miqímasoofanoo ínaaqianna moo qángiroo fannoo súanisaa narí qafeekínaana múqu téeqimásoofanoo súani fannoo firaaqóo idídinoo faiqí ánaasee firaaqóo idára foora nítakuqinau. ⁹Nítakuqufaqa áanoomásee quándaki Ánutuna áuqu rámasee áquraraqau. Mi-oosana oosana aupuraranná marasée mi-oosannána ákoona áqurarasee sía nári mandáinaina minnísee Ánutuna amooqíáu. Káqi máraqa fímaríqau. ¹⁰⁻¹¹Mi-namúsa miqí másoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana káasau aandau qaarísaa téeqimásanau. Téeqimándoofanoo asukuna fannoo káasau aandau quqúsakinaasa ititánnimaqasoofaqa nipatara aupúridaqa nárídaqa nídafirana faqa namúanara faqa aupúridaqa nífai riqídaqa innaarúnai Ánutuna áqurara ufa kai qídaqa káqi fúrufarammásee nári mandáinaina káqi mara máree fímaríqau.

¹²Mi-namúsa miqímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana Eufarateesa námmariki téeqimáqusoofanoo mi-nammarífa aiqáma aadánusinau. Súani óosanaindaraa karaambáiqauqa nári rákira fasiqauqa faqa rákiraramásee ániaqeera aadánusinau. ¹³Qinée Yoohaneesa miná qáfaafananoo áfaanna qaaramoo táka fooqána mandáikirana qáfaqiafana. Moó fannoo óoqai máru qaareena óokiqari ururanáu moó fannoo indaarúqaa kaasau aandauna óokiqari ururanáu, moó fannoo únna qíra tamummaqara fasiqa óokiqari ururanáu. ¹⁴Mi-qaaramoo takáusa óosana óosana ainaina sía faiqí áuqaaqaa íra ainaina áuqeemaru

afaannausa faiqí rakísirausaikíqa máriqau. Mi-qaaramoo afaanna namúsa aiqáma maqa maaqakina karaambáiqauqa nári sundía námufaqa nífeegee rákiranaki quqée maríasa máriqau. Misá Ánutuna faqa rákirara másaifanoo Ánutufa úriqararafa misá aiqáma náru taikáannoo.

¹⁵ Miqímarufanoo Yísufa miqóo qiní qímaqiminoo qinau. Qiní ufa íria, qinée úmmuarira fasiqara foora íreedá kai innaarúnaindari qúmuanaura. Nífu máqee marusa faqa qamunna deedaqírausa faqa asasifáranoo, sía káqísámu fíqa faiqí nífusaa faqa Ánutuna áfusaa faqa sía nisaurífaranoo.

¹⁶ Yísufa miqí qímaqimisoozanoo mi-taka namúsa aiqáma karaambáiqau faqa nári sundía námufaqa nífeegeenoo Isaraee máqasaa quqásanau. Mi-maqa maaqána áuqu Heeburu ufakíqari moo áuqu Isaraee máqannaasa ufakíqari Aramakeedoonaa máqa maaqee qímaríqau.

¹⁷⁻¹⁸ Miqóo suqú quqásoozanoo ínaaqianna qangiroo fannoo narí qafeekínaana úfaisaa múqu téeqinau. Téeqimásoofanoo Ánutuna qaarísaaqari amaana máqaki márufa ufa moó firaa kari qinau. Dóo taikéefoo qímasoozanoo aakuasáa úqinoo innaarúnai qínoo óosana oosana ufa qínoo maqá náaquqarafa firaafá uqanna kásinau. Óoqai óosana árooqooqari sía maqá maaqímasee kásidanoo maaná firaafá uqanna úriqararafa kásiannoo. ¹⁹ Yeerusaree máqusa qaaramoo kámu afoómakinoo aiqáma máqusanaasa táunna faqa kurídiannoo. Mi-karí Ánutufa Babiroonia maqusara sía aunínau. Narí káafakinaa áanoo qírana idáqee mari nammariara foora adíasee Babiroonia máqannaasa nimisoozaqa námasee kúqíqau. ²⁰ Aiqaama ooruku námmariki mári afumáusa aiqáma námmariki ukúqnama taikánau, aiqáma áaqana faqa taikánau. ²¹ Pupúsamu innaarúnaindari faiqísaa áqufinau firaa pupusamu moodáa moodáa fifiti kiroogaram qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee sikéera ákara kamu áqufufaqa faiqí ánaasee mi-firaa pupusamúna qáfamasee quándaki Ánutuna áqurara ufa kai ámiqau.

Firaaqóo úmmuari maría anaaseesa nínoona áru úfafa.

17 ¹ Pupúsamu taikáfufanoo qafee téeqiusakíqari moo qángiroo fannoo qiní dáareenoo qinau, Yoohanee anée maí aniráinaqa firaaqóo úmmuari mari anaaseena kurídirana óosana uqafíqaa. Mi-anaaseefá firaa taunna kíkíqa úsidanoo, moómoo nammari miná aaqá márídanoo. Mi-moomoo námmarína kíkíqa úsirafa márídanoo faiqí ánaasee moómoo máqusanaasara qídanoo. ² Maa-maqánasaaqaraa karaambaiquqa mi-manda anaaseená áafeegee maríafa márídanoo aiqáma máqannaasi fasiqa anaasee faqa maa-anaaseená úmmuarirana uáinna nammariara foora néeneesaidaqa fúrufaridaqa.

³ Miqí qímasee qímaqimisoozanoo Ánutuna maraquana fannoo dáakufufanoo mi-qangiroofá qiní maréeegeenoo innaarúnaindari maqásaa

múqu aadána máqasaa quqáseenoo mi-anaaseená uqaqífiqanau. Mi-anaaseefá taatuqée aandau káasau aandau ataufakaaqá óoqu faaqée márinau. Mi-kaasau andauná afaaqasása Ánutunara fídiaqaa íra áuqu moómoo miná afaaqasása ákararinoó márinau. Mi-aandaufá dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiqa faqaafa márinau, miná aanai qísaukuqara taikásee márinau. ⁴ Mi-anaaseená qamunna sía káiqaesa afisímariana úriqararausa afisímaru qámunna saasáakooná árirana faqa taatuqée árirana faqa afisímarufa aiqáma ainaina kóorannai áuqirana kai afaqa áuqirafa márinau. Fíraa feefauru áqimari oonínna pupú óoni fooqána faqa máranoó nínau. Mi-anaaseená ásaukuki kóora auqira kaafa uqusée márinau. Mi-kaafánaki ikairífaqaa ainaina faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirana aiqáma mi-ainaináfa mi-anaaseenásaa aniqusírafa mi-kaafánaki qumbiqánoo máridanoó. (Faiqí ánaasee kíkiqa úsidanoó kúqaa qíra Ánutuna minníseeqa únna qíra Ánutuna amooqímaríana qídanoo.) ⁵ Mi-anaaseená áqinisaa miná áuqu ákara rínoo máridanoó áuqu akooqóo máridanoó óosana kukéeqanoó máridanoó. Miná áuqu maaqí qínoo máridanoó Fíraa Babíroonia aiqámausa nári náumoosaa feefaurú máree maríasa nínoofa faqa káaqa ánaaseera rímaríasa nínoofa faqa máridanoó.

⁶ Qínée Yoohaneesa miná ákara qáfeeqa mi-anaaseená óosana qáfaunanoo fúrufaramminoo márifaqa qáfeeqa. Mifá Ánutuna maqásaaqaraa faiqí ánaasee fidíka faqa Yísuna ufara afeekaikí maríasa fidíka faqa uáinna nammariara foora misá narusée misá fidíka néeneeseenóora foora fúrufarinoó nímari anaaseefa. Qínée miná qáfamásaunanoo fíraaqóo dáaquqeenoo. Qangíroo fannoo miqíafananoo qíqafeenoo qinau. ⁷ Anée nánaree áaquqaidanoó fee qínée mi-anaaseená faqa mi-aandauná faqa óosana kooroo qínamma íria. ⁸ Anée káasau aandau qáfaanafa óoqai márufa maqee sía máridanoó, mifá qúsasaa maqá ámeemaanai madikakíqari ururéenoo taikáranaki fúannoó. Náaru náaru máríranaki fímaríasa Ánutuna búkaki núqu ákara rínoo máridanoó, óoqai maa-maqáfa sía máru kámuqoo mi-bukánaki misá núqu ákara rúmaquoofa máridanoó. Maa-maqánasaa maríasa sía mi-bukánaki núqu ákara rúmaquoosa misá mi-manda kaasau andauná qáfeeqa káaqa náaquqainaqa miná ufamau fifáranoo. Óoqai márinoó maqee sía máridanoó kafáa kásooqaqee kooroo íaninnanara tautúmasee miná ufamau fifáranoo.

⁹ Maa-ufána írirana faqaasá kai írifaranoo. Mi-kaasau taatuqee andauná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaa maridanoó. Mi-akiaqa namúna faqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée áaqana namu kíkiqa úsinoo máridanoó mi-anaaseefá mináúqasaa óoqufaaqee máridanoó, karaambáiquaaindi faqa miqímasee namu márídaqa. ¹⁰ Moodáannai qísauku karaambáiqua dóo

taikáfiquau, moodáa káqi rakísidanoo máridanoo moó fannoo aniráannoo aniráinanoo qúsasaa taikáannoo. ¹¹Mi-kaasau andaúfa ánaasee minásaa óoqumariufa óoqai márufa maqee sía máridanoo kásooqaqee kafáa kambíqaannoo. Óoqai indaarú mifá dínni taikásee dínni ani qaaramarasée karaambáiqua márunki máriuufa taikáfufanoo kaifáa kambíqafinoo dínni ani qaaramoo kínanoo mifá qúsasaa kurídiranaki fúannoo.

¹²Mandá káasau aandau aanai qísaukuqara taikárafa miqímandee kai kásooqaqee karaambáiqua maqásaa moodáa kari kambíqafi márídaqa faiqí ánaasee rakísi nímaqeefaranoo. Mi-namúsa nári afeeka mandá kaasau aandau náida amisáifanoo mifá misá faqa qúsasaa faiqí ánaasee rakísi nímaqannoo. ¹³Mi-karaambaiqáusa qísaukuqara taikárausa moodáa írirana máríranasaa márídaqa nári afeeka faqa nári úriqararana faqa mi-manda kaasau aandau poodúaqida ámimarífaranoo. ¹⁴Mi-karaambaiqáusa sipsípa ánaaqi Yísuna áruannee qímasee miná faqa rákifara. Yísufa narí rusandeesámumasee náaramáqaisa afeekaikámandee Yísuna faqa fímariasa misá saimbaqa mi-karaambaiqáusa náru taikéefaranoo. Mifá Yísufa aiqáma karaambáiqua máridanoo aiqáma úriqararaura úrinaaqararafa máridanoo minára Yísufa quándaki misá faqa naru taikáannoo.

¹⁵Mi-qangiroofá kafáa mi-anaaseenára qímaqimínoo qinau. Mi-anaaseefá nammári ámuqusaa óoqumaruna anée qáfaananoo. Mi-nammarífa moómoosa maqúsa máriasa moómoo fasiqá ánaasee ufa óosana óosana qímariasa kíkíqamusinoo mi-nammarínasaa máridanoo. ¹⁶Mi-qísaukuqarána taikásee aanai nimanasáa karaambáiqua máriasa faqa mandá kaasau aandau faqa mi-umuari mari anaaseenára fídiqaammídaqa miná aiqáma ainaina marasáifanoo mifá káqi samu máriannoo. Misá miqóo miná amaqí námasaifanoo dóo idáqama taikáfuannoo. ¹⁷Mi-karaambaiqáusa sía náriqá kai miqífaranoo. Ánutufa qumeé fuki faakí qínaga misá sía irirainni misá nári íriranammífoo qímasee nári afeeka mandá kaasau aandau ámífaranoo. Ánutufa narí ufa ánoonaikianinna áukuanara áfeesidanoo miqíannoo.

¹⁸Mi-anaaseená anée qáfaanafa mifá aiqáma máaqa máaqa karaambaiqáusa rakísi nímaqeemari maqusafa máridanoo.

Babiroonia máqusa Ánutufa nárú taikóo ufafa.

18 ¹Qinée Yoohaneesa mi-ainaináusa qáfamasee moo qángiroo qáfaqiafana. Ánutufa narí afeeka firaaná ámufanoo innaarúnaindari maqásaa qumuroofanoo miná aréenarafa firaagóo aiqáma maqa maaqasaa aréeneenoo káaga qámaqinau. ²Mifá firaa kari maaqí qímasee naméera qinau. Mifá dóo kurídinoo firaa Babiroonia máqusa dóo áqufinoo kurídinoo. Mi-nakundúnaki áfaannauqa faqa

nimanauqáindi qikairí faqaasauqa faqa ufiniuqá áfaanna ufini kai fídiqaa írafauqa kai máridanoo. ³Mi-maqusánaasa nári úmmuarirana faiqí ánaasee narí deedéepa narí deedéepirana uáinna nammariara foora ánaamuru máriasa níminoo ínnée naaqée qímasoofaqa néeneeusa máridaqa. Maqásaaqaraasa ánaamuru karaambáiquaqa Babiroonia faqa úmmuaridaqa náafeeqeeusa máridaqa. Aiqáma máaqa máaqa pisinísa uqéree maríasa Babiroonia máqannaasa káaqa aináina moómoo irairaaímarinanoo minánnai munnimma moómoo maree maríasa máridaqa.

⁴Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa qinée Yoohaneesa moo íriqiafana. Mifá maaqí qímasee Ánutuna ufa írimariasa qímanniminoo qinau.

Óo qiní qíku qísauku ínnée mi-maqusánakiqari dóo ániaqa. Ínnée sía misá mandóosanaki kéeqaaqa miqíqa sía misá náriranaki faqa kéeqaaqa.

⁵Mi-maqusánaasa mandáinaina fannoo narámuaaqa narámuaaqa ínoo óoruffífanoo meerái innaarúnai óoru máridanoo. Ánutufa misá mandóosana qáfaidanoo íridanoo.

⁶Misá ínni mandáikamánnimaqóondee kai ínnée quándaki nári nímiaqa. Misá ínni mandáikamánnimaqoona ákiaqara ínnée quándaki qaaraikámandee nímiaqa. Misá mandá nammari ínni nímunara ínnée quándaki mi-kaafánaki kai idáqainna nammarina firaaqóo nímifaqa naqa.

⁷Babiroonia máqannaasa nári nifaaqa aréenarana faqa nári moómoo ámiqira ainaina faqa náriqa máraqau. Mi-ainainná amana kái ínnée aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa misá nímiaqa. Misá náriara úriqarausee qímariana sía maasá keekoopáu máridau. Maasá sía ikífaafau qianáuree qímariana ákiaqara aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa nímiaqa.

⁸Misá miqí qímaria mandáinaina ákiaqara misá firaaqóo nídafirana faqa namúana faqa aurírana faqa ikífaafau qírana faqa aandaróo nárirana faqa aiqáma ainaina moodáa kari misá nifaaqa quqásaaqa. Misá mi-maqusáfa idá qáma taikáannoo. Karaambáiqua Ánutufa misá ufa írimarifa afeeka úriqararafa márifa máridanoo.

⁹Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara káqi qínoo qinau. Maa-maqa maaqánasaaqaraa karaambaiquqa Babiroonia máqusaindaraa mandainaina máree maríasa mi-maqusána idáqainna idámuna qáfamasee firaaqóo ikíráqeefaranoo. ¹⁰Misá mi-maqusána aupúrarana qáfamasee rufíasee níanai tatíqa máridaqa maaqí qímasee faiqíara foora mi-maqa maaqána qímamifaranoo. Óo mandáinaina, Óo náaquqara ainaina maa-firaa afeeka maqusá Babiroonia moodáa faasaana kai aní mandóosana ákiaqara kurídi taikáananoo.

¹¹Maqásaa pisinísa fasiqauqa faqa mi-maqusánara ikíráqaida maaqí qifáranoo, sía mi-maqannáasa kafáa maasá ámiqira ainaina marasée

feefaurú qímifaranoo. ¹² Sía kafáa moó fannoo maasá kóora faqa siruáa faqa firaa feefauru áqimaria óosana óosana óoniufa faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía kafáa moó fannoo maasá ámiqira qámunna óosana óosana saasáakoonaa árirana faqa fidíka árirana faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía moó fannoo maasá ámiqira saqari faqa eereefanta aanainnái áuqimaria ainainna faqa firaa feefaurú áqimaria saqárinannai áuqimaria ainainna faqa booróosannai faqa qáinnannai faqa ámiqira óoninnai faqa áuqimaría ainainna sía kafáa marasée feefaurú qímifaranoo. ¹³ Sía moó fannoo ooruku óosana óosana faqa ámiqimasee áfundimaru ainainna faqa makáqa nammari faqa fadaméena faqa parauáqa faqa ráisa faqa burimakáu faqa sipsípa faqa qóosa faqa qóosa rarísée mari karana faqa karabúsa aináinira faiqi faqa faiqí nimana faqa sía moó fannoo kaifáa mi-ainaináusa marasée munnimma qímifaranoo.

¹⁴ Pisinísa ímaria fasiqausa Babiroonia máqusara maaqí qímasee qifáranoo. Babiroonia máqannaasa ínnée níqaararee márifaqa adíafaa ímarifaqa máree maría ainainausa dóo kukéeqafinoo, aní munnimma moómoo faqa aní adíafaairafa káaqa qáranasaa márína dóo taikéenoo sía kafáa paqúrinnaanoo. ¹⁵ Pisinísaiki maría fasiqausa Babiroonia máqannaasa ámiqira ainaina feefaurúmasee minánnai firaa munnimma máree marusa mi-maqusána aupúrarana qáfamasee rufíasee níanai tatíafa márída ikíraqéese soofaaramáseeqa maaqí qifáranoo. ¹⁶ Óo maa-firaa maqusa mandáinaina náaquarafa kambíqanoo máridanoo. Mi-maqusáfa ánaaseera foora saasáakoonaa árirana faqa fidíka árirana faqa afísírafa kóora áuqimaria oondana faqa firaa feefaurú áqimaria óoniufa faqa afaafa áuqirafa dóo maqee dadí taikáfinoo.

¹⁷⁻¹⁸ Miqí qímaseenoo mi-qangiroofá sípa kiatéenara maaqí qinau. Aiqáma sípa kiatéenauqa faqa nári pooskúrauqa faqa nári pasindíauqa faqa aiqáma ooruku námmaryi ámuqumau nídaqa aináini marúsa Babiroonia idámuna qáfeeqa níanai tatíeeqa ikíraqeeqa maaqí qifáranoo. Sía moo máqusa maa-firaa maqusa áuqu faqaafa miqírafa máridanoo. ¹⁹ Miqí qímaseeqa kookooma afaqá qumáree níkiqaa ámoondúnna kukupámaseeqa maaqí qifáranoo. Óo mandáinaina náaquarafa firaa maqusa áuqu faqaafa kukéeqeenoo. Aiqáma sípaki nusa ooruku námmaryi ámuqumau nusá maa-maqusánakinaasa aináina moómoo nimisáida firaa munnimma máree marunausa dóo dauní mi-aiqama ainaináfa qáma taikéenoo.

²⁰ Mi-qangiroofá miqí qímaseenoo quándakufanoo Ánutuna áiku ásauku Babiroonia máqusara qímanníminau. Ínnée innaarúnai máríasaa faqa Ánutuna áiku ásauku faqa Yísufa niqiqoo fásiqausa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa ínnée aiqáma asasiaqa. Mi-maqusáfa ínni nári ifa miná ákiaqara Ánutufa maqee mi-maqusána árifanoo kurídino asasiaqa.

²¹ Miqí qímasoofanoo qangiroo moo ámudaanái qímarufa óoni firaatiá minánnai mi-aukuanná máru fasiqanaaseesa sakuma andaana andaana rímariquau. Mi-oonínna fooqáa tia rafúsu qumáreenoo ooruku námariiki áranaiqí áqino qinau. Mi-firaa maqusána áuqu faqaana Babiroonia máqusa óoni áqunnana amana kái áqusainanoo kukéeqafinaqa sía kaifáa qáfeefaranoo. ²² Minakí piripúnna árimariasa faqa káqikaa ufireena fuaqée maríasa faqa firaa ufireena kookáanauru fuaqée maríasa faqa aiqáma musíka fuaqée máriasa faqa sía kaifáa mi-maqusánaki qáfeefaranoo. Óosana óosana ainainí maríasa misá kúkusi maríafa sía kafáa írifaranoo, qaindi áfai faqa síammírifaranoo. ²³ Sía minakí qóoma qáannoo sía kafáa nimundárana tutúqirafa máriannoo. Babiroonia máqusai pisinísa ímarusa faqa aiqáma máqanna pisinísa ímarúsa faqa úrinaaqararausa máriqau. Ínni áukainaina máraqa nuasa náriqa únnaqira áukainainannai aiqáma máqannaasa nkaruqidaqa.

²⁴ Ánutufa narí áiku ásauku fidíka faqa narí tamummáqara fasiqauqa fidíka faqa aiqáma maqásaa kúqimarusa faqa Babiroonia máqusaki paqúrunara nárrana nímiannoo.

19 ¹ Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara ufa qímasoofaqa quandáfi ufa firaaná innaarúnai qífu pisipasamásoonaki máridaqa íriqiafana. Mi-ufáfa faiqí moómoo suqíqa máridara foora qínoo maaqí qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Faiqí asumu máree maríana faqa káaqa qárana faqa firaa afeeka faqa maasá Ánutunaindi máridanoo. ² Mifá mi-umuari mari anaaseefá maqásaaqaraasa putaamánnimaqée marúnna ákiaqara Ánutufa miná árinau. Miqúnara miná ufa nímirafa kúqaa andeeqárafa máridanoo. Mi-anaaseefá Ánutuna aináinira fasiqauqa kuqá nárunara Ánutufa árinau. ³ Misá kafáa fáaqariqa qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Mi-maqusána, Babiroonia máqusa idámuna fannoo náaru náaru óoru fímariannoo. ⁴ Miqí qímasoofaqa faiqí firaasa moodáa fasiqá faqa qaara faqa qaara faqa Ánutuna qaarí fíqu fíqu iqá márusa faqa aandáu qaara faqa qaara faqa márusa faqa Ánutuna óorisaa nóorindari maqásaa áqufidaqa Ánutuna amooqidaqa qiqau, misá kúqaa qidaqia, Ánutuna amooqiaqa.

Sipsípa ánaaqi Yísuna amundára qóomaqa ufa.

⁵ Miqí qímasoofanoo ufa moó Ánutuna qaarísaaqari qufaqa íriqiafana. Aiqáma Ánutuna aináinimárusa minára rufieemarusa, káqieesa faqa úriqararausa faqa aiqáma maasá Ánutunara amooqiaqa. ⁶ Miqí qímasoofanoo ufa moó faiqí moómoosa suqídara foora firaa oondainní nammári áqufidanoora foora innaarúnai qínoora foora miqíra ufa fannoo maaqí qinau. Ínnée aiqámausa Ánutuna amooqiaqa. Karaambáiqqa maasá úriqarara Ánutufa afeeka uqanna mifá narí aiqámai rakísinnimaqarana dóo óosana araséenoo úriqaránnoo máridanoo. ⁷⁻⁸ Tatúfirana áruaninna

sipsipa anaaqifa Yísuna amundárafara foora dóo animáridanoo, minára maasá susúíqa asasíafa miná úriqararana amooqiaqa. Miná ánaaqara foora Ánutufa fúka siara éekara árimarúna áminoo maa-siarána íraannee qufanoo irasée deedaqinóo márídanoo. Mi-eekara siaráfa Ánutuna maqásaa fasiqa anaasee andeeqára óosana kíkíqamusinoo márídanoo.

⁹Mi-ufána qímasoofanoo mi-qangiroofá qiní Yoohaneesa qímaqimino qinau. Yoohanee maa-ufána ákara rúa. Maa-ufáusa Ánutuna kúqaa ánoona ufa márídanoo. Ánutufa sipsípa ánaaqi amundára qóomaqara náaree márísa susúída asasímariasa márídaqa. ¹⁰Miqí qímasoofaqa qiní dāaquqoofaqa mi-qangirooná áikuki dóorindari áqufumáfi amooqianéeriafananoo mifá qáoo qímaseenoo qinau. Óo anée sía miqífa. Aiqáma Yísufa kooroo íra ánoona ufa qumáree maríasa aní faqa aní ákaqaafasaa ufa faqa moodáa ainainímarunausa márídaqara anée sía qiní qímooqia Ánutuna kai amooqífa. Yísufa narí máru aukuaana narí ánoona ufa koorooináu. Mi-ufáfa kai Yísufa sía kambíqoo aukuaana tamummáqara fasiqauqa náakufufaqa qímannimufaqa ákara ríqau.

**Éekara qóosasaa márufa narí andeeqáranannai
aiqámausa úriqararafaikinau.**

¹¹Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa innaarúnai márída qáfaafananoo innaarúna rakéemámbufafa akooqóo máríqau. Qinée minakí qóosa moo éekara árirana qáfaqiafana. Miná ataufakaaqá Yísufa óoqufaaqée márídanoo miná áuqu qaara auqu faqáafa. Moo áuqu ámiqirafa mapukúsee miqóo kai márí fasiqanee qinau. Moo áuqu kúqaa ufa qímari fasiqanee qiqau. Narí andeeqára íriranannai kai faiqí ánaasee ufa rainánnímaqaidanoo minánnai kai mandóosana máree maríasa rákirana marannímidanoo. ¹²Miná áfu idáuru miqírafa qéemarinau. Miná ákiaqasaa karaambáíqa qafee móomoo afisínnoo márínau. Mi-fasiqána áuqu narí afaaqá ákara rínoo márídanoo sía móo fannoo qáfaidanoo narí kai qáfaidanoo. ¹³Miná qamunna afisímarufa fidíka ánaaqi márínau. Misá miná áuquara Ánutuna ufafée qímariqau. ¹⁴Mifá narí qóosasaa áiqaróofanoo miná ánaaqianna Ánutuna innaarúnaindaraa rákira ámmiuga aiqáma nári éekara qóosasaa náriqa qamunna éekara qamunna ánuqara qamunna afisírausa miná ánaaqianna miná áfaqee fiqau. ¹⁵Miná óokiqari aseema raiqárafa ani márínau. Minánnai aiqáma máqannaa rafáaqafuannoo, qáinna samu úqirafa nídanoo rakísinnimaqaannoo. Mifá úriqarara afeeka Ánutuna áanooqirafa áranandaki idára foora aiqáma maa-maqánasaaqaraasa miná ufa sía írimariasa afapíta qumáreenoo moodáanaki afapíta rapidaú ínanoo faiqí fidíka fannoo sáuna tatíra fára foommíannoo. ¹⁶Miná qamunnasáa faqa miná áikusaa faqa miná áuqu móo maaqí qímasee ákara rírafa Karaambáíquaqa karaambáíqa úriqararasa úriqararafa márídanoo.

¹⁷Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qangiroo moo súanisaa kikiqinoo márina qáfeeqa. Mifá aiqáma ufini innaarúna ámeemaanai nímariasa firaa kari naméera qímasee qímanniminoo qinau. Ínnee suqúfiqa Ánutuna firaa qoomaqa sakasée naaqa. ¹⁸Ínnee suqúfiqa karaambáiquaqa faqa sundíauqa faqa misá kiatéenauqa faqa qóosauqa faqa minásaa akaraqá maríasa faqa aiqáma fasiqa rumbée maríasa faqa idukí maríasa faqa káiqaesa faqa úriqararausa faqa Ánutufa misá aiqáma narusáinaqa misá nimaqí aniréeqa Ánutufa qoomáqa sakaséenoo misá nimaqí anirée naaqa.

¹⁹Súanisaa máru qangiroofa miqí qímasoofaqa quandáfi firaa rakirana qáfaqiafana. Mandá káasau aandau faqa maa-maqa maaqánasaa karaambáiquaqa faqa nári rákira sundíauqa moómo faqa suqúfi éékara qóosasaa márufa narí ammi sundía námufaqa náruannee qímasoofaqa rákirana uqéeraqau. ²⁰Qóosasaa márufa mandá kaasau aandau úraaqaramáfinoo rumbá quqáseenoo ínaaqianna káasau aandau námufaqa rumbá quqánau. Mi-inaaqianaa kaasau andauná moo áuqu únna qíra tamummaqara fasiqa. Mi-unna qira tamummaqaráfa indaarúqaa káasau aandau óorisaa faiqí sía áuqaqaa íra ainaina áuquqoofa mi-ainainnánai mifá faiqí ánaasee níkaru qufaqa akaqáusa níqinaaqa faqa nísauku uqannái faqa mandá kaasau aandau ákara máraqau. Akaqáusa mi-kaasau andaunára innaaru qímaríqau. Éékara qóosasaa nímarufa mifá káasau aandau maréeqee únna qíra tamummaqara fasiqa faqa káqi kási maríafaqa qumáreeqee idá fárumaki áqinau. Mi-idáfa firaaqóo aurukandaá kandaa ídanoo áfunda mandáikammímarinau. ²¹Éékara qóosasaa nímarufa narí óokiqari áni maru qaseemafa káasau aandau ammi sundíauqa faqa maa-maqa maaqána karaambáiqua ammi sundíauqa faqa aiqáma náru taikásooafa innaarúnai ufiniuqá qumurée aiqáma misá nimaqí noofanoo nímuaqafaqa minnísauqa.

Wan tauséenna aukwana Yísufa rakísiu úfafa.

20 ¹Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quándaki innaarúnaindari qangiroo moó fannoo maqá ámeemaanai kíqa faqa kísaaqa sáinanda faqa ásaukuki úqirafa maqái qúminau. ²⁻³Qumuréenoo qaareena qumáranau. Mi-qaareenná moo áuqu óoqeenáa sakani moo áuqu Sadannafa moo áuqu áfaanna. Mi-qangiroofá qumáreenoo sáinandannai rumbáseenoo maqá ámeemaanai madikakí afeeqá áquseenoo róokamandeenoo amúsaraseenoo wan tauséenna áukuana minakí máriannee qímasee quqánau. Mi-kamúqoo sía maa-maqa maaqánasaaqaraasa níkaruqiannoo. Mi-wan tauseenna aukuaná taikásainanoo Ánutufa kafáa idukúsainanoo káqikaaqoo kafáa níkaruqiannoo.

⁴Qaareena rumbásoofaqa qaarí moómoo innaarúnai ufiqínoo máru qáfaqiafana. Minásaa óoqu maríqa márusara Ánutufa ínnee faiqí ánaasee ufa íriaqee qinau. Qinée miqúna qáfeeqa quándakufaqa faiqí nimana moómoo qáfaqiafana. Misá Yísuna ánoona ufa faqa Ánutuna ufa faqa kooroounára nárusa nimana márufaqa nínđafaqiafana. Misá sía mandá káasau aandau fee miná amanaree innaaru qímarusa máriqau. Misá mandá kaasau aandau ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa qáo qímarusa máriqau. Misá kúqiranakiqari fíndi fíqa ásauku mundírana sáimbaqa karaambáikaika mámbiqa faiqí ánaasee rakísifaranoo. Mi-uan tauseenna aukuaná minásaimbaqa rakísifaranoo qinée qáfaqiafana. ⁵Akaqáusa kásooqaqee wan tauséenna aukuna áiqarammáfufanoo Ánutufa ínaaqiannaasa mara fíndifuannoo. ⁶Indaarú fíndifiraua Ánutufa firaa asasirana níminaqa asasifáranoo. Ínaaqianna fíndi fírafá moo áuqu ínaaqianna kúqirafa máriannoo. Sía indaarú fíndifiraua úrinaaqareefaranoo. Indaarú fíndifiraua Ánutunaindi faqa ásauku mundírana aanáiqikirausa márídaqa wan tauséenna aukuna Yísuna faqa faiqí ánaaseesaa rakísifaranoo.

Sadannana narí áiku ásauku faqa idáki áquaninna úfafa.

⁷⁻⁹Mi-uan tauseenna aukuaná áiqaráinanoo Ánutufa Sadanna narí rumbáranakinaana idukúsainanoo ráudamakinoo aiqáma máqasaa máriasa kafáa níkaruqiannoo. Níkaruqímaseenoo náarainaqa moómoosa uqanna aniréeqa núkudara foora qumbiqá áqufifanoo Ánutufa áidimari máqusana Yeerusaree máqusa faqa Ánutunara rímaria fasiqa anaaseesa faqa aiqáma firaaqóo rafúsu quqárúmasee náríraree qíannoo. Aiqáma máqannaasa suqímarusara Kookána máqannaasa faqa Mákokana máqannaasa faqee qímarifaranoo. Rákuanee qímarufanoo innaarunaindari idá firaaqá qumuréenoo aiqáma nárú taikásoofaqa qinée qáfaqiafana. ¹⁰Náru taikásoofanoo Ánutufa faiqí ánaasee níkaru qímaru afaannána rafúseeqeenoo idá fárumaki áfunda mandá márúnaki áqinau. Sía narí kai, óoqai mandá káasau aandau faqa únna qíra tamummaqara fasiqa faqa márúnaki áfaanna rafúsu áqinau. Miqóo misá márídaqa fáasaana faqa eendáki faqa aupúrarana máraidaqa náaru náaru márifaranoo.

Ánutufa taikára faasaana ufa qíaninna úfafa.

¹¹Qinée Yoohaneesa miqíqufaqa qáfamaseeqa quándaki qáfaafananoo firaa qaari ufiqírafa éekara árimarunasaa minásaa óoqumaru fasiqana faqa qáfaqiafana. Mifá kooroo máfufanoo innaarúna faqa maqá faqa miná áfusaqari dóo taikéenoo taikáfinau. ¹²Qinée miqóo qáfaafananoo kúqiraua aiqáma kúqiranakiqari fíndi fíqa Ánutuna qaarí aaqá ufa qíráree qímasee kikíqiqa máriqau. Úriqararaua faqa óorudupiraua

faqa amana amana kái Ánutuna óorisaa kíkíqiquau. Innaarúnai máriasa mi-kuqíräusa ákara papiqa qairíseenoo nísaaana ríqau. Papiqa moo káqi máriasa núqu papiqa faqa qairísee qáfanau. Ánutufa mi-papiqánakinaana misá mandá mārírana nírana áuqarana qáfamaseenoo ufa miná amana kai nímínu. ¹³Ánutufa qufanoo ooruku námmani fannoo kúqiräusa minakí mārusa maréeqeenoo Ánutuna áfusaa quqássoofanoo kúqirana faqa maqá ámeemaanai kúqirana faqa náriki mária kúqiräusa maréeqee Ánutuna áfusaa quqáqau. Quqássoofanoo Ánutufa aiqáma nári mandáinaina áuqoona ákiaqara ufa nímínu. ¹⁴Kúqiranaki máriasa faqa maqá ámeemaanai kúqiranaki máriasa faqa aiqáma maréeqeenoo idá fárumaki áqinau. Mi-ida farumánaki áqimarianara ínaaqianna kúqiranee qinau. ¹⁵Aiqámausa asumu máraaninausa papiqakí núqu mārisa misá káqi mārifaranoo mi-papiqánaki núqu sía mārinausa misá aiqáma maréeqee káqi kási mārufanoo idá fárumaki aiqáma áqinau.

Fúka innaaruna faqa maqá faqa áuquaninna úfafa.

21 ¹Maa-nauraa maqáfa faqa innaarúna faqa ooruku námmani faqa dóo taikánu. Taikáfufanoo fúka innaaruna faqa maqá faqa óoqeenána ámaqa maqasoofaqa qáfaqiafana. ²Qinée qáfaafananoo Ánutufa qufanoo fúka náaquqara máqusa fúka Yeerusaree innaarúnaindari qumuréenoó óoqeenáa Yeerusaree ámaqa maqafufaqa qáfaqiafana. Fúka anaasee amundáranara foora afaaqa áuqirafa fúka maqasaa qúminau. ³Qumuroofanoo ufa moó fannoo Ánutuna innaarúna qaarísaaqari maaqí qímasee firaa kari qinau. Dóo maqee Ánutuna maqúsa faiqíki qumu mārídanoo. Mifá misá faqa mārínaqa misá miná faiqí ánaasee mārifaranoo. Ánutufa narí uqanna misá faqa mārinoó misá Ánutufa mārionoo. ⁴Mifá aiqámausa naukunu rukáannoo. Sía kafáa kúqirafa faqa ikífaafau qírafa faqa ikíráqarafa faqa nídafirafa faqa sía kafáa mifáuqa mārionoo. Mi-ooqeenaa ainaináfa dóo taikáfinoo.

⁵Mi-ufáfa taikóofanoo qaarísaa mārufa qiní qímaqiminoo qinau. Dóo qinée maqee aiqáma ainaina fúka kai áuqu quqáanaura. Maa-ufáusa ákara rúa, kúqaa ánoona ufa mārídanoo minásaa mundímaria úfafa mārídanoo. ⁶Kafáa qímaqiminoo qinau. Dóo aiqáma ainaina taikéenoó. Qinée óosana áraafanausa mārídaqa taikáaninna áukuana faqaasa mārídaqa. Nammáriara nídimarisa fúka maqákiqari ururée mari nammarina, káqi mārira nammari asooárafa sía feefaurírafa káqi nímianauranoo. ⁷Mandáinaina rafáaqafusee úriaaqararäusa qinée maa-ainainná nímianaura. Qinée misá Ánutusa mārianaura misá qiní qímaakumara mārifaranoo. ⁸Maparaa ímariasa faqa ueeqée maríasa faqa káaqa ufa rukíee maríasa faqa faiqí ánaasee kuqá nárímariasa faqa káaqa faiqí ánaaseera rímariasa faqa áukainaina máraqa nuasa faqa túmunnai faiqí nimana áuqusaida minára rufíasaida innaaru qímariasa faqa aiqáma

óosana óosana únna ufa qímariasa faqa mi-mandoosanná máraqa nuasa misá maqúsai idá fárumaki márifaranoo. Miqóo idá firaafá fasafasaínoo mandúndi marífa máriannoo. Mi-idána áuqu ínaaqiannaa kúqirafa márídanoo.

Fúka Yeerusaree ánianínna úfafa.

⁹Miqí qímasee qímaqimisoofoo qangiroo moó fannoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márusakiqari aupúrarana maqásaa téeqimáriasakiqari moó fannoo anirée qímaqiminoo qinau. Yoohanee anée maí aniráinaqa auníriranasaa kúqu sipsipa anaqína miná ánaaqa amundárana aní uqafíqaanana qáfa. ¹⁰Miqí qímasoofoo Ánutuna marauna fannoo qíní dáakufufanoo qangiroo fannoo rafúsueeqeenoo kísaaqa aqanasaa quqáqísanau. Miqóoqari náaquqara maqusa fúka Yeerusaree máqusa innaarúnaindari Ánutufinnaindari qúmuna uqafíqanau. ¹¹Qúmmarufanoo faqa qumu márínanoo faqa minakíqari Ánutuna káaqa aréenarafa minakíqari tákunasoosa ímarinau. Mi-fuka maqusáfa pupú óoni tánukaidara foorá qéemarinau.

¹²Mi-fuka maqusána faandaamurafa óoninnai áuquqoofa márínau kísaaqa ámatooki kámmínoo márínau minakí qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée kooqí márínau, aiqáma kooqísaa qangiroo moó fannoo rakísimarinau. Mi-kooqísasaa Isaraeena áiku ásauku márusa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi-kooqísasaa ákara rínoo márínau. ¹³Súani óosana ururée maruqaannai faandaamurasáa qaaramoó kóoqi mi-qaannái márínau. Súani kéeqee marú qaannai qaaramoó kóoqi márínau. Súani dínni ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi márínau. Súani dínni ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi faandaamurasáa márínau. ¹⁴Mi-ooni faandaamurána óosanaki qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée firaa ooniuaq márínau. Mi-oonísasaa sipsípa ánaaqi Yísuna áiku ásauku qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée marúsa núqu mi-oonísasaa ákara rínoo márínau.

¹⁵Mi-qangiroofá qíní qímaqimímaruna ásaukuki ruráa kóora áuqimaruna uqusée máriunannai mi-fuka maqusána faqa faandaamura faqa kooquíuqa faqa amanamásee qáfanau. ¹⁶Mi-fuka maqusána ataaqéenni faqa miná sandáaqai faqa amana amana kái márínau. Aiqáma tu tauséenna faqa foo handaréeta faqa (2,400 kilometer) miná kísaaqa miqímaseenoo kísaaqa uqanna mi-maqusána áti faqa márínau. ¹⁷Mi-fuka maqusa faandaamuráfa fáina máqa qufisara foora áuqirafa márínau. Mi-qangiroofá faandaamura máqasaaqari ámmuqunni amanamásee qáfamaseenoo sikisti metera amana márídanoo feé qinau. Kísaaqa uqanna márínau. ¹⁸Mi-faandaamuráfa pupú óoninnai áuqirafa márínau, mi-maqusánaki máaquuqa kóorannai karásakiara foora ruqíaki qáfee

marufa idaaqírafa uqanna márínau. ¹⁹Faandaamura óosanasaa firaa ooniuqa márufa firaa feefauru áqusaída máree maría óoniuqa mi-firaa oonísasaa afaaqa áuqiíqee maríqau. Faandaamura firaa ooniuqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda márara óoni mapukíra óoni nifaaqa áuqira óoniuqa márídaqa, núqu faqaa óoniuqa maríqau.

Moo óoni afaaqa moo áuqirafa miná áuqu yasapeera márínau. Mifá saqári ámanee árirafa amanandá tánukaida qéemarufa márínau.

Moo óoni afaaqa áuqirafa miná áuqu akafata márínau. Mifá dirindáasi áriranasaa indiri óoni árirafa márínau.

Moo óoni áuqu eemararada márínau. Mifá pupú óoni moó saqári ámanee árirafa márínau.

²⁰Moo óoni áuqu saradooníkisa márínau. Mifá pupú óoni moó éekara faqa saapáni óoniará foora írafa faqa márínau.

Moo óoni áuqu kananeeriana márínau. Mifá taatuqée saapáni márínau.

Moo óoni áuqu koosa márínau. Mifá pupú óoni moó tumána árirafa márínau.

Moo óoni áuqu beerira márínau. Mifá arooqá óoni fooqáafa saqári ámanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu toopasa márínau. Mifá pupú óoni miqírafa tumána árirafa márínau.

Moo óoni áuqu karaseedooni moo óoni márínau. Mifá pupú óoni miqírafa saqári ámanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu tookueesa márínau. Mifá óoni moó saqári ámanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu ameeetisa márínau. Mifá arooqá óoni miqírafa pánnoona árirafa amanandá qáfee marúfa márínau.

Faandaamura firaa ooniuqara mapukíra óoni fée qiqau misá núqu miqímínoo márídanoo. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée márínau. ²¹Fúka Yeerusaree máqusa qíkunni óoqu qaara marasée kooqí márínau. Aiqáma kooqi faandaamurasáa máaqa kooqíara foora áuqínoo márínau. Óoni firaaná qumáree minakí ititée marú óonisa feefaurú áqimarí óonisa firaa ooniuqa óonda firaaná fooqáafa márufaqa qáfafaqafana. Maqúsa qámbaana faqa naambeéqai faqa aiqáma ámiqira kóorannai áuqirafa amanandá qáfee marúfa márínau.

²²Qinée Yoohaneesa fúka maqusa Yeerusaree qáfamaseeqa náaquqara amaana máqara randéeqa sía márifaqa qáfeeqa. Amaana máqa márinoofau fifau máriqini. Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa sipsípa ánaaqi Yísufa faqa miqóo akooqóo márúnara amaana máqa sía márínau. ²³Súani faqa quqoona faqa márínau qáfani. Sía mári qáfeeqa. Márídanoofau fifau máriqini Ánutuna narí firaa areenarafa firaaoóo káaqa qámaqinoo márídanoo, sipsípa ánaaqi mi-maqusána qóomara foora márídanoo.

²⁴ Aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa mi-maqusána káaqa qáranasaa nifáranoo. Misá karaambáiqua nári ámiqira ainainauqa mi-maqusánaki múnú quqéefaranoo. ²⁵ Mi-maquesa kooqísa aiqáma faasaana atúanoo kai máriannoo eendáki faqa sía ititéefaranoo, sía eendá máriannoo káaqa qárafa kai máriannoo, minára kooqí sía ititáidaqa. ²⁶ Aiqáma maqa maaqásaa máriasa misá ámiqira ainaina faqa misá úriqarara áinaina faqa máree anirée mi-maqusánaki fúka Yeerusaree máqusaki kai quqéefaranoo. ²⁷ Sía moo mánda ainaina fannoo mi-maqusánaki kéeqaannoo. Sía moo ásurira ainaina áuqee marí fee únna ufa qímari fee sía mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo. Sipsípa ánaaqi fannoo maqásaaqaraasa narí papiqakí núqu ákara rúmaqaisa misá kai mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo.

Káqi márira nammariara qímaqoo úfafa.

22 ¹ Mi-qangiroofá fúka Yeerusaree maquesa uqaqífiqaseenoo nammári miqóo márúna uqaqífiqanau. Mi-nammarífa Ánutuna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna faqa márú qaarínakiqari qumurée fúka maquesa qámbaraana óoqu fímarinau. Mi-nammarína áuqu káqi márira nammari fee qiqu. Ámiqira nammari sía dumúna maqá márú nammari fa mi-nammarífa mookoofa ámanee kai randáida qúmídanoo. ² Mi-nammarína dínni dínni áfai saqári kambíqanoo márídanoo. Mi-saqarísa aiqáma qúqoonasaa qaqamma íraidanoo kai márídanoo. Miná ámanee aiqáma máqannaasa aurírana teeroo taikánnisee marífa mi-saqari amaneefá márídanoo. ³ Moo áinainara Ánutufa áqurarainna ainaina sía mi-fuka maqusánaki máriannoo, dóo taikáfuannoo. Ánutuna qaarí faqa sipsípa ánaaqi qaarí faqa mi-fuka maqusánaki márídanoo miná áiku ásauku mi-maqusánaki máriasa miná amooqífáranoo. ⁴ Misá miná óori qáfeefaranoo misá níqinaaqa miná áuqu ákara rínnoo máriannoo. ⁵ Mi-maqusánaki asukuna taikánoo márídanoo sía kafáa máriannoo. Misá sía qóomara súaniara íridaqa fífau márídaqa, Karaambáiqua Ánutufa misá qóoma márínaqa miqóoqaraasa karaambáiqua foora náaru náaru rakísi nímaqeeefaranoo.

Yísufa dóo qúmuainna úfafa.

⁶ Mi-qangiroofá mi-ainaináusa uqaqífiqaseenoo qímaqimino qinau. Mi-ufáusa aiqáma qímamúnafa kúqaa minásaa mundímaríafa márífaqa qímamiqa. Karaambáiqua Ánutufa narí marauna tamummáqara fasiqauqa nímimarífa narí qangiroo níqíqáifaqa miná aináinira fasiqa ánaaseesa qúsasaa kambíqaaninna ainainausa uqannífiqaanifeera mi-ainaináusa aní uqafíqeeqa.

⁷ Yísufa ínnaire maqásaa máriasara maaqí qídanoo, qínée qúsasaa kafáa óoqu fúanaura. Maa-papiqánakinaa ufa irisée mi-maú fímariasa misá asasífaranoo.

⁸Qinée Yoohaneesa mi-ainainná aiqáma qáfamasee iriséeqa dāaquoofaqa uqaqífíqee marí qangiroona áikuki maqásaa áqufíqa amooqianéeriafananoo mifá qáoo qímasee qinau. ⁹Óo sía miqía Ánutuna kai amooqía. Qinée aní faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa aní áfasausa tamummáqara fasiqauqa faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa. Maa-papiqánakinaa ufamau fímariasa misá faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa. Sía qiní qimooqia Ánutuna kai amooqía. ¹⁰Mi-qangiroofá kafáa qímaqíminoo qinau. Yoohanee anée maa-papiqánakinaa ufa tamummáqara ufa márídanoo sía qumeeráa, qímannimia. Aiqáma maa-ainaináusa qúsasaa kambíqaannoo sía amana quandásee kaifáa kísaaqasaa fúannoo, qúsasaa dóo kambíqaannoo. ¹¹Ánaaseera fanandírana, faiqíara fanandírana, miqída naríara naríara rímariasa sáina miqídaqa máríaqa, mandóosana mandóosana máree maríasa sáina miqídaqa máríaqa. Ámiqira óosana máree maríasa sáina miqídaqa máríaqa. Mápárammásee ámiqira oosana firaqóo máree maríasa sáina miqídaqa máríaqa.

¹²Dóo íriaqa Yísufa ínniara qídanoo. Qinée qúsasaa óoqufuanaura. Ínnée máree maríanna ákiaqara úqiraua dóo óoqu fíqa múqu nímianaurano. ¹³Qinée óosana ároonakiqari márúnausa márídaqa. Qinée taikáaninna aukuanne faqaasa márídaqa.

¹⁴Nári qamunandá nammári uqusée ánuqara qámunna faqáasa misá kai amaná fúka Yeerusaree máqusa kooqíki kéeqafíqa káqi náaru márira saqari qaqamma amaná díqisee neefáranoo. Miqímariasa asasifáranoo. ¹⁵Mi-maqusána áqoosai káaqa ufa rukíee maríasa faqa áukainaina máraqa nuasa faqa faiqí ánaasee naríara naríara fanandí maríasa faqa faiqí ánaasee kuqá narí maríasa faqa saqárinnaí faiqí nimana áuqusaida innaaru qímariasa faqa únna óosana áuqimariasa faqa únna ufa qímariasa faqa misá aiqáma áqoosai márifarano.

¹⁶Qinée Yísufa maa-ufáusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimiaqee qímasee qeeqá qangiroo aqiqéeqa. Qinée Dafidina óosanakiqari mináti márídaqa. Qinée kanánaana duqudéeqiara foo káaqa qéemarúnausa márídaqa.

(Yísuna saqáriki maríasa aiqáma miná aqoónausara foora máríafano misára Yoohaneefa moodáanaki sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqa fée qídanoo maa-papiqánaki qídanoo.) ¹⁷Ánutuna maraquna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqa faqa aiqámausara maí ániaqee qídaqa. Aiqáma maa-ufána írimariasa ínnée faqa quandáfi niqoónausa náaraaqa ániaqee qiaqa. Yísufa náaru márira nammari nímianee qídanoo. Aiqáma nammáriara nídimarisa dóo anirée naaqa. Sía feefaurífarano, nídimarinausa káqi naaqa.

Taikára ufa.

¹⁸Qinée Yoohaneesa aiqámausa maa-papiqánakinaa tamummáqara ufa írimariasa dóori kándamasee aaquqímannimaqaidaqa faiqí moó fannoo

maa-papiqánakinaa ufa moó narí úfa minásaa ootúpamásee qínafa miná ákiaqara Ánutufa maa-papiqánakinaa aupúrarana nárírana mara mi-fasiqána áríranasaa ootúpáinanoo firaanáikiannoo. ¹⁹Kafáa faiqí moó fannoo maa-papiqánakinaa tamummaqara ufa áti rafáaqafínanoo minára mi-fasiqáfa náaru márira saqari qaqama néemariana Ánutufa rafáaqafuannoo sía náannee qíannoo miná náaquqara fúka maqusaki kéeqaranara faqa Ánutufa rafáaqafusee qáoo qíannoo. Maa-papiqánakinaa ufamau sía fuanára qáoo qíannoo.

²⁰Qinée maa-papiqánakinaa ufa qíma afeekaikámmannimi márunausa Yísusa maaqí qímasee qímannimidaqa kúqaa uqanna qinée qúsasaa ínnee iannái kaifáa óoqu fúanaura. Qinée Yoohaneesa minára maaqí qídaqa. Óo karaambáiq Yísu dóo qúmuannee qídaqa.

²¹Karaambáiq Yísuna ámiqira áfaarirafa ínne aiqámausaki máriani.